ACTA
S. JOANNIS
CHRYSOSTOMI
EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

ACTA
S. JOANNIS
CHRYSOSTOMI

EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

ECCLESIÆ DOCTORIS

COMMENTARIO ILLUSTRATA

A

JOANNE STILTINGO

E SOCIETATE JESU PRESBYTERO THEOLOGO.

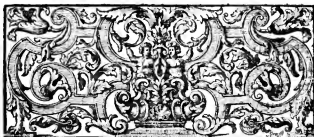

ANTVERPIÆ

Apud BERNARDUM ALBERTUM VANDER PLASSCHE

MDCCLIII.

Cum privilegio & approbatione.

BEATISSIMO PATRI

BENEDICTO

X I V

PONTIFICI MAXIMO.

BEATISSIME PATER,

TAlis est Vita *S. Joannis Chrysostomi*, ut nulli Principi æquè debeatur, quàm Romano Pontifici, nulli ex Pontificibus Romanis magis, quàm Sanctitati Tuæ. Primum unicuique erit manifestum, si solùm perpenderit, quantùm olim laboraverit S. Innocentius Papa, ut honorem & gloriam sanctissimi Antistitis vindicaret. Constantinopolis, Alexandria, Antiochia,

* &

& tota ferè Ecclesia Orientalis præclarissimum Doctorem, iniquo inimicorum suorum judicio oppressum, & in exsilio, procul à patria, procul ab ecclesia sua defunctum, tamquam omni honore indignùm abjecerat; quando S. Innocentius auctoritatem suam fortiter & constanter interponendam censuit, ut Viro de tota Dei Ecclesia optimè merito famam integram, & honorem debitum restituerent Orientales. Eò res deducta erat à Græcis, ut hoc tempore in nullo honore haberent Doctorum suorum Principem, si illi seculo v maluissent ab Ecclesia Romana se separare, quàm obtemperare mandato Romani Pontificis, quo jubebantur venerari memoriam *Chrysostomi*. Nullus igitur inficiari poterit, Vitam præstantissimi illius Doctoris præ ceteris omnibus Romano Pontifici dedicandam. Alterum mihi non minùs manifestum videtur, illam scilicet nulli Pontifici magis congruè dedicari potuisse, quàm Tibi. Etenim non ignoro, BEATISSIME PATER, quantum laboris ac studii impenderis in Vitis Sanctorum pervolvendis, in gestis eorumdem considerandis, in virtutibus heroïcis expendendis. Demonstrant id copiosa volumina præclarè à Te edita, ac sæpiùs recusa: neque necesse est alios appellare testes. Tantam enim illa peritiam in judicio de virtutibus Sanctorum ferendo insinuant, quantam in Scriptis Decessorum Tuorum, quantumvis doctrinâ & sanctitate præstantium, non facilè reperiemus. Quamobrem non mediocriter lætandum mihi esse video, mirâ Paterni pectoris Tui clementiâ,

quam

quam dudum abſentes ac nuper etiam præſentes cognovimus, hanc nobis minimis datam eſſe fiduciam, ut *Chryſoſtomum* benigniſſimis oculis Tuis offerre ſuſtineam. Magis etiam gauderem, ſi ſingularem ac penè incredibilem, quam de excellentia meritorum *Chryſoſtomi* animo concepi, exiſtimationem dicendo utcumque aſſequi, ſi eximias ſancti Doctoris virtutes veris coloribus exprimere, ſi eminentem Viri ſanctitatem brevi relatione, tamquam in tabella, oculis Tuis valerem objicere. Vellem ſanè quàm maximè, vellem, inquam, nunc magis, quàm umquam aliàs, inſignem illam eloquentiam, quâ homines pleroſque diſertiſſimos, & fortaſſe omnes omnino oratores ſuperavit *Chryſoſtomus*, mihi tantiſper hunc in finem vel mutuam dari. Pingerem profectò tabulam, in qua virtutum omnium lineamenta non minori arte cernerentur expreſſa, quàm perfectæ eloquentiæ colores in ſcriptis facundiſſimi Doctoris relucentes deprehendimus. Videres in uno *Chryſoſtomo* mirificè conjunctum, quod ut excellentiſſimum in ſingulis Sanctorum ordinibus laudamus atque ſuſpicimus. Accipe, BEATISSIME PATER, vel rudem ſaltem ideam illius tabulæ, quam *Chryſoſtomi* Opera legendo, & geſta diligenter conſiderando in animo formavi meo. Suſpicimus in Abrahamo & in Patriarchis antiquæ Legis fidem, Apoſtoli ore laudatam, quâ Deum ad ardua vocantem promptè ſequebantur, quâ terrena omnia divinæ providentiæ permittebant, ſeque peregrinos dicebant & hoſpites in terra. Heroïca hæc

fi-

fides ad parendum Deo in arduis; promptus ille animus ad omnia divinæ voluntati permittendum, claré in ſcriptis *Chryſoſtomi* lucet, ſplendidé in Operibus fulget. Perlegat Sancti Opera quicumque voluerit: conſideret ſcripta in juventute, in media & in ultima ætate; expendat ſcripta in quacumque ejus conditione, in domo materna, in ſolitudine, in ſacerdotio, in exſilio; rimetur ſcripta in qualibet occaſione, in proſperis, in adverſis, in ærumnis, in morbis: fallor vehementer, ſi non ubique invenerit *Chryſoſtomum* ſui ſimilem, ubique, inquam, viva fide ad cæleſtia erectum, ubique terrena nihili facientem, ubique ad ardua promptum, ubique divinæ voluntati cum gaudio ſubjectum, ubique unicé intentum, ut, poſthabitis mundi bonis, Deo perfecté obediret. Neque veró in loquendo promptior erat quàm in agendo. Nam adoleſcentiæ annis vix erat egreſſus, quando heroïca illa fide animatus, claros natales, amplas divitias, oblatam cathedræ dignitatem, domus maternæ commoda, excelſo animo contempſit ac deſeruit, ut in ſolitudinem ſe reciperet, ac ſub imperio ſeveri ſenis cæleſtia tutiùs inveniret. Mitto interim alia præclaræ illius fidei ſpecimina, licèt complura non ſim omnino prætermiſſurus, cùm ex fide, tamquam ex fonte, profluxerint, quæ de ſpe & caritate Sancti, ac de aliis virtutibus breviter ſum proſecuturus. Fide enim tam inſigni actiones ſuas omnes animâſſe videtur *Chryſoſtomus*, acſi cum Patriarcha ſibi à Deo dictum audiviſſet: *Ambula coram me & eſto perfectus.*

Tran-

Transfeo ad Prophetas, BEATISSIME PATER, in quibus præter fidem jam dictam maximè eminuit firma fpes, ingenfque de auxilio divino fiducia, quâ fortes fiebant & conftantes ad peccata liberè redarguendum, quâque negligebant pericula ex libertate ejufmodi nafcitura. Tanta hæc fuit in *Chryfoftomo* fiducia, tanta in loquendo & delicta hominum reprehendendo libertas; tanta conftantia & fortitudo in negligendis periculis inde ortis, ut perpetuò meditatus videatur illa Domini ad Jeremiam verba: *Ne formides à facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum.* Tam nota eft illa Sancti libertas & conftantia, tam multorum linguis & fcriptis commemorata, ut probatione nequaquam indigeat. Imò non defuerunt, qui præclaram illam præftantiffimi Doctoris libertatem ab eventu improbare voluerunt, acfi reprehendenda effet in *Chryfoftomo*, quam non modò in Ifaïa, in Jeremia, in omnibus prophetis mirè extollimus; fed fimiliter in Joanne Baptifta, in Ambrofio, aliifque multis novæ Legis doctoribus laudare nequaquam dubitamus. At illam hominum fui nimis amantium fapientiam, quam ftultitiam apud Deum vocaret Apoftolus, fuis locis abundè refutavi: neque dubito hîc afferere, propheticam in *Chryfoftomo* viguiffe fiduciam, libertatemque illam, quâ minimè homines ipfos, fed hominum peccata acriter impetebat, ex vehementi ftudio alienæ falutis fuiffe profectam. Mirifica nimirum virtute Virum roboraverat Spiritus fancti gratia, omnique timore fecerat fuperiorem. Nec

ſolùm in ſacerdotio tantâ uſus eſt fiduciâ ad mala quælibet impedienda : ſed ardore illo jam incenſus erat, dum Juvenis in domo degebat materna. Illo nempe tempore audivit lapſum ſodalis ſui Theodori, ad mundana negotia redeuntis. Quid agit pius Juvenis? Fide animatus, ac fiduciâ plenus, calamum arripit, inſignique ſpiritûs fervore duas ad Theodorum ſcribit Epiſtolas, quibus illum à vita liberiore ad virtutis ſtudium revocat. Tales ſunt hæ juvenis *Chryſoſtomi* Epiſtolæ, tanto rerum terrenarum contemptu conſperſæ , ut magis videantur Opuſcula exercitati ſenis, qui in meditanda tranſeuntium vanitate vitam contriverat, quàm Juvenis inexperti, qui nuper à profanis eloquentiæ ſtudiis ad ſacras Litteras mentem tranſtulerat. Si hoc Sancti factum laudabile videatur, at periculo vacuum, ideoque minùs mirandum: accipe aliud, BEATISSIME PATER, in quo ingentem ſancti Juvenis animum non poteris non admirari. In tirocinio erat vitæ ſolitariæ, dum Valens imperator Arianus impiam tulit legem, quâ omnes monachi in extremum adducti erant diſcrimen. Jam flammâ ferroque in monachos ſævire cœperant viri potentes, eorum habitacula jam evertebantur, actum jam videbatur de monachorum inſtituto, quod imperator proſcripſerat. Quid in tanta calamitate videtur facere potuiſſe juvenis Monachus, ſi ad vires reſpiciamus humanas? Quo ſe modo opponere potuit hoſtibus tantâ potentiâ formidandis? Attamen, hortantibus nonnullis, ut pro monachis ſcriberet, non dubitavit

vit in arenam descendere, ac pro Christiana philosophia calamum stringere. Tanta autem libertate impietatem illorum, qui monachis insidias struebant, arguit, improbat, detestatur, ut nullum crimen clariùs improbari possit, nullum gravioribus verbis reprehendi. Tantâ verò fiduciâ monasticum institutum defendit, laudat, celebrat, ut non solùm Christianis, sed ipsis quoque Gentilibus persuadere nitatur, id summo studio retinendum esse, maximo amore fovendum. Hæc, BEATISSIME PATER, de virtutibus Patriarcharum & Prophetarum sufficere existimo: nam ad Apostolos, quibus caritas maximè commendata & necessaria fuit, festinat oratio. Christus Dominus, antequam oves suas Petro pascendas committeret, de caritate ipsum tertiò interrogavit. Non ignorabat cordis Scrutator, quanto caritatis ardore Petri pectus exæstuaret. At Discipulum docebat Magister, quàm propria deberet esse Apostolorum eximia illa caritas, quæ numquam quærit magis sibi utilia, commodave aut honorifica; sed quæ constanter operatur & amplectitur ea omnia, quæ magis conducunt ad honorem & gloriam Jesu Christi. Hac caritate, quæ omnia libenter suffert, omnia cum gaudio sustinet, inflammati Apostoli, nec ignominias timebant nec contumelias, nec plagas, nec carceres; non horrebant gravissima tormenta; non mortem ipsam formidabant. Cùm enim toti per caritatem essent Domini nostri Jesu Christi; sive vivere dabatur, Domino vivere desiderabant; sive moriendum erat, pro Domi-

mi-

mino mori minimè recusabant. Unicè erant intenti, ut, sive per ignominiam suam, sive per bonam famam, sive per vitam, sive per mortem, in toto terrarum orbe, quàm posset latissimè, Euangelium prædicaretur, & regnum Dei nova semper caperet incrementa. Qualis quantusque fuerit in hisce omnibus *Chrysostomus*, quàm Apostolica mente ornatus, quantâ caritatis flammâ incensus, quanto pro Christo patiendi desiderio inflammatus, nemo dignè exponat. Certè numquam sine inusitata admiratione, numquam sine stupore tanto, ut legentem aut scribentem interrumperet, considerare potui, quæ ille de vinculis S. Pauli in publica concione non dubitavit prolixè disputare. Quis enim non obstupescat, Virum caritatis fervore ita abreptum, tantoque ardentem studio patiendi pro Christo, ut non modò terrenis omnibus, sed cælestibus quoque bonis major videatur, ut malit commorari cum Paulo vincto, *quàm inhabitare cælos*, ut, si daretur optio, velletne *cum Angelis* esse, *aut cum Paulo vincto*, electurus esset Pauli *carcerem*, ut fidenter afferat, sibi *optabilius* esse, *malè pati pro Christo*, *quàm honorari à Christo*. Hæc ille aliaque similia latè prosequitur; imò profert nonnulla magis etiam sublimia. Si verba ejusmodi protulisset ferventissimus Petrus, quando rogatus est, an plus ceteris Apostolis Jesum diligeret; aut Joannes Jesu dilectissimus, quando supra pectus Domini in cœna recubuerat; aut divinus Paulus, postquam raptus in paradisum

arca-

arcana verba audierat ; vel sic tamen non possemus non admirari verba ex sublimi adeo caritatis affectu prolata, ignem planè Apostolicum spirantia, & ferventissimum indicantia Christi amatorem. Tanto autem majus, BEATISSIME PATER, allata *Chrysostomi* verba pondus habere debent, quanto hisce magis convenientia operatus est, quando in maximas incidit ærumnas, quando calumniis oppressus, injuriis affectus, contumeliis vexatus, injusto relegatus exsilio, perpetuis timoribus, periculis, laboribus expositus erat, & corporis etiam infirmitate fractus. Eo enim inter tot mala erat animo, eo mentis vigore, ut ad alios consolandos non modò multas scriberet Epistolas, sed eumdem quoque in finem prolixa componeret Opuscula, quibus disertè docet, neminem ejusmodi malis lædi, si se ipse non lædat. Quin imò non solùm credebat, non lædi se ærumnis jam memoratis; sed in iis etiam gaudio abundabat, lætitiâ exsultabat, ingentes Deo gratias agebat, uti maximos consecutus thesauros. Hoc animo gravissima omnia, quæ in itinere ad locum exsilii sui passus est, in Epistola S. Olympiadi enarrat, velut totidem beneficia divino favore impetrata, vultque *ut eo nomine* gaudeat, exsultet, Deumque laudet ac celebret; *cujus*, inquit, *beneficio consecuti sumus, ut tanta perpeteremur*. Quem non in admirationem & amorem rapiat Apostolicus ille animus, præsertim cùm sui semper fuerit similis, licèt Isaurorum incursionibus, quotidianis periculis, fame, pe-

ste, morbis, aliisque exsilii incommodis ad extremas redigeretur angustias. Verùm quid ego ad angustias redactum dico Virum Apostolicum? Nullas patiebatur angustias ingens *Chrysostomi* animus. Quemadmodum enim catena illa, quâ ligatus erat Paulus, Verbum Dei alligare non potuit: ita neque exsilii ærumnæ, quæ *Chrysostomi* corpus mirum in modum extenuabant, egregium Pauli imitatorem impediverunt, quo minùs de fide propaganda curam haberet in provinciis etiam longè dissitis. Audi, BEATISSIME PATER, non verba, sed facta. Quando sanctus Exsul Cucusum ducebatur, ubi Nicæam perventum erat, non modò per litteras consolatus est eos, quos sui causâ Constantinopoli lugentes noverat, non modò ad constantiam, ad fortitudinem, ad modestiam & prudentiam hortatus est illos, qui Chalcedone degebant in carcere, sed eodem etiam tempore litteras dedit ad excidendam superstitionem gentilitiam in Phœnicia, in Arabia, in Oriente, & ad hæresim, quæ vigebat in Cypro, prorsus abolendam. Itaque corpus quidem itineris laboribus attritum custodiebant milites; animus verò Viri Apostolici latissimè pro Dei gloria per varias provincias exspatiabatur. Sic extrema solitudo, quâ afflictus fuit Cucusi & Arabissi in Armenia, efficere quidem potuit, ut ad immensam concionem de more non diceret: at nequaquam effecit, ut curam Apostolicam ad innumeram hominum multitudinem per litteras non extenderet, ut de Gothis ultra Istrum habitanti-

ti-

tibus, quibus fidei præcones antè miserat, sollicitudinem non haberet, ut in Persidem oculos non intenderet ad fidem ibi latiùs propagandam. Rursum summa penuria, quam Armeniæ intulerant prædationes Isaurorum, subinde negabat corpori ad victum necessaria; aut certè non subministrabat apta medicamina ad morbos superandos, neque victum idoneum ad vires satis instaurandas. At ne hæc penuria quidem continere aut constringere poterat effusam *Chrysostomi* caritatem studiumque incensum fidei dilatandæ. Nam in maximis exsilii sui calamitatibus fidei præcones in Phœnicia ardentibus litteris ad labores tolerandos animavit, ipsorum numerum novos submittendo auxit, necessaria eisdem ad victum, ad vestitum, ad sacrarum ædium constructionem, abundè procuravit. Adeo & penuriam pati noverat Apostolica Viri caritas & abundare. Plura dici possunt de Apostolicis *Chrysostomi* virtutibus, BEATISSIME PATER: at dudum tempus me monet, ut ad alios Sanctorum ordines transeamus, omissisque Euangelistis, qui aut Apostoli fuerunt, aut virtutes habuerunt cum Apostolis communes, ad Martyres accedamus. Quæ porrò causa, quæ pœna faciat Martyres, eruditè, solidè, dilucidè, disseruisti in Opere Tuo præstantissimo & eruditis notissimo. Quapropter, cùm ad Virum loquar quàm maximè intelligentem, facilè paucis ostendere potero gloriosâ Martyrum palmâ non carere *Chrysostomum*. Quorumdam in se odium concitavit sanctus Antistes

ſtes munera ſacerdotalia piè & ſtrenuè obeundo. Ex odio paucorum orta eſt conſpiratio in Sanctum, ex conſpiratione accuſatio, damnatio, exſilium, in quo mortem obiit *Chryſoſtomus*. Satis dixi: Martyrem habemus. Attamen plus etiam quam exſilium ad mortem uſque continuatum reperimus in ſancto Doctore noſtro. Etenim dubium non eſt, quin mors eidem accelerata fuerit nimio itineris labore, & exaggerata tenuiſſimi corporis defatigatione, quando inimici ipſius Virum conſtantiſſimum, pro pace eccleſiis Orientalibus reſtituenda auctoritatem Romani Pontificis implorantem, de medio tollere voluerunt. Poſt Martyres BEATISSIME PATER, in Eccleſia recenſentur Pontifices ſive Antiſtites, in quibus multas virtutes requirit Apoſtolus. Harum nulla deſiderata eſt in *Chryſoſtomo*. Mirâ in victu erat temperantiâ, ſingulari in rebus agendis prudentiâ, fortitudine & conſtantia planè admirabili, æquitatis & juſtitiæ tenaciſſimus: cum ſeveritate nonnulla in delinquentes tantam conjunxerat lenitatem, benignitatem, caritatem, modeſtiam, quantam vix reperimus in paucis. Pauperum, infirmorum, peregrinorum, carcere detentorum, omnium denique egentium diligentiſſimam habebat curam. De pupillis, virginibus, viduis, non minùs erat ſollicitus. Perpetuò laborabat pro grege ſuo, cui & animum paternum exhibebat & ſollicitudinem maternam. Tam ſincera dilectione proſequebatur omnes, tanto ſtudio omnium utilitatem quærebat, ut mallet ipſe minùs dili-

gi,

gi, imò & apud quosdam malè audire, quàm de alienæ salutis cura quidquam detrahere. Mitto alias virtutes Antistitum, quia aut memoratæ jam sunt, aut infrà venient memorandæ. At inter dotes Pontificum, BEATISSIME PATER, insignem etiam doctrinam desiderat Paulus. Qui verò inter sacerdotes & eruditionis laude & alios erudiendi diligentiâ præ reliquis eminuerunt, gloriosum sibi Doctorum titulum in Ecclesia acquisiverunt. Inter illustria hæc populi Christiani sidera quàm clarâ, quàm splendidâ, quàm copiosâ luce fulgeat *Chrysostomus*, nemo prorsus ignorat. Dubito sanè, an nimium dicerem, si affirmarem, talem inter Doctores videri *Chrysostomum*, qualis inter Apostolos fuit Paulus, qui abundantiùs omnibus laboravit. Certè admirabilis ille Pauli fervor in docendo utilia, in redarguendo prava, in resecando noxia, tam clarè elucet in Doctore nostro, ut Pauli magisterio institutum, Pauli spiritu animatum fuisse dicas. Quam ille hæresim sui temporis non refutavit? Quam superstitionem infidelium non redarguit? Quas pravas fidelium consuetudines evellere non tentavit? Quæ vitia, quæ peccata frequenti oratione, quasi exserto semper gladio non est insectatus? Gentiles, Judæos, Manichæos, Marcionistas, Arianos sive Anomœos persecutus est bello rarissimè interrupto, modò totis ferè orationibus eorum impietatem expugnans, modò aliquot orationis partes, tamquam sagittas mortiferas in eorumdem perfidiam intorquens. Pauli Samosateni & Sabellii hæreses fre-

quenter redarguit: in Photinianos, Macedonianos, Valentinianos, Novatianos non pauca vibravit jacula: nec omnino intactos reliquit Anthropomorphitas, Encratitas, aliaque ignobilia hæresum monstra. Ad exterminanda penitus peccata numquam destitit monere, hortari, arguere, increpare, obsecrare. Ad mores rectè instituendos, ad virtutes modo heroïco exercendas, ad Deum perfectè colendum & amandum, tam præclara, tam copiosa, tam aptè ex sacris Litteris deducta & probata dedit documenta, ut (si meo judicio satis fiderem) prorsus assererem, hac in parte omnibus Doctoribus palmam præripuisse *Chrysostomum*. Ex dictis hactenus, BEATISSIME PATER, quilibet facilè videbit, dotes Sacerdotum & Levitarum cumulatissimas fuisse in *Joanne* nostro. Talem certè in utroque ordine se præbuit, ut vel invitus ad altiorem fuerit pertractus. Ex ordine Diaconorum ad sacerdotium ea lege ascendere coactus est, ut simul susciperet officium docendi populum immensum, præsente frequenter episcopo. Honor ille in Africa ex necessitate quadam delatus est S. Augustino, quo præstantiorem Doctorem non habet Ecclesia: idem in urbe Orientis primaria sine tanta necessitate datus est *Chrysostomo*, quem Doctorum suorum principem agnoscit Græcia. Quàm porrò suis se probaverit egregius Prædicator, quàm longè ad alios fama ejus fuerit perlata, testantur duæ urbes primariæ, ingenti terrarum intervallo invicem dissitæ, Antiochia & Constan-

ſtantinopolis. Hæc enim *Chryſoſtomum* numquam viſum, ſed famâ cognitum, ſibi elegit Paſtorem. Illa verò Sacerdotem ſuum tanti faciebat, ut ne jubente imperatore quidem eum dimiſſura crederetur ſine ſeditione. Hanc ob cauſam urbe eductus eſt, nihil de re tota ſcientibus Antiochenis, citatoque curſu ad urbem regiam avectus. Reſtant, BEATISSIME PATER, ex Ordinibus Sanctorum, quos Eccleſia ſingulari titulo diſtinguit, Monachi & Eremitæ, Virgines & Viduæ. Horum decora *Chryſoſtomo* non defuiſſe, breviter oſtendam. Qui vitam monaſticam aut eremiticam piis moribus & virtutum ſplendore exornant, excellere ſolent contemptu rerum omnium terrenarum & commodorum ſuorum fugâ; auſterum ſectantur vivendi modum, ſilentium amant & ſolitudinem, rarò cum hominibus loquuntur, præſertim de rebus inutilibus, frequenter cum Deo in oratione. Quàm excellens in hiſce omnibus fuerit *Chryſoſtomus*, Opera ipſius luculenter oſtendunt, & vita tota. Quanto animo terrenas divitias, honores & commoda Juvenis reliquerit, ſuprà jam declaravi. Quanto rerum omnium pereuntium contemptu in omni ætate mentem habuerit imbutam, adeo frequenter ac tanta cum energia demonſtrant ſcripta, ut ſummam legentibus nata ſint creare admirationem. Cupidiſſimus opum amator non magis lutum contemnat præ auro, quàm ille Dei & cæleſtium amore contempſit divitias, honores, gloriam, commoda, voluptates, aliaque omnia, quæ mundus

ma-

gna dare poteſt aut promittere. Quippe ſapiens ille rerum æſtimator in illis omnibus nihil ſolidi reperiebat, nihil ſinceri, nihil veri: ideoque diſertiſſimis verbis frequenter inculcabat, terrena omnia prorſus habenda eſſe pro fumo evaneſcente, pro vento tranſeunte, pro unda decurrente, pro foliis decidentibus, pro ſomniis fallacibus, pro umbris rerum potiùs, quàm pro veris rebus. Quàm auſterum *Chryſoſtomus* primùm in domo materna, deinde magis in ſolitudine, amplexus ſit vitæ genus, docet Palladius in Dialogo, docet ſpelunca, in qua biennio delituit, docet ipſe eventus, cùm Sancti vires ac valetudo tanto rigori ſuccubuerint. Quàm idem ſilentii fuerit amans & ſolitudinis, declarant jam prolati teſtes, Palladius, domus materna, & ſpelunca; quibus accedit menſa vel in ipſa dignitate epiſcopali ſemper ſolitaria. Non accedebat Sanctus ad convivia, ad convivium ipſe neminem invitabat, ne inutili confabulatione tempus tereret. Tanto nimirum frequentiùs tantoque prolixiùs cum Deo loqui poterat, quanto magis ab otioſis hominum ſermonibus abſtinebat; tanto liberiùs & familiariùs coram Deo cor totum effundere, quanto illud tumultui rerum mundanarum magis occludebat. Idem igitur ille *Chryſoſtomus*, qui caritate & fortitudine præditus erat Apoſtolica, qui aſſiduitate & fervore docendi inter Doctores eminebat, ſilentii & ſolitudinis amore, vitæ auſteræ ſtudio, perpetua mentis ad Deum elevatione, humili de ſe ſenſu, honorum fugâ, rerum terre-

na-

narum contemptu, aliisque instituti solitarii virtutibus, nihil monachis optimis, nihil anachoretis concedebat. Quare ad Virgines nostra nos perduxit oratio. Hisce autem lauream tribuit immaculata mentis & corporis integritas, eximiaque castitas aliis virtutibus non destituta. Non inficiabor, BEATISSIME PATER, hanc lauream non æquali prorsus certitudine, quam de aliis Sancti virtutibus habemus, posse *Chrysostomo* asseri, quia vel unica adolescentiæ macula sufficere potest ad gloriam virginitatis auferendam. Ausim tamen dicere, tales esse conjecturas pro virginitate *Chrysostomi*, ut meritò dubitare non possimus, quin puram & labis expertem æquè in adolescentia duxerit vitam ac in ætate reliqua, de qua nullum prudenter suboriri potest dubium. Suadet hoc diligens matris de Filio cura, suadet ipsius adolescentis verecundia & modestia, suadet vel maximè silentium *Chrysostomi* & omnium Scriptorum de ullo facto virginitati contrario. Tanti enim ponderis est illud silentium, ut vix differat à certo testimonio. Etenim *Chrysostomus* in libris de Sacerdotio defectus juventutis suæ retulit cum nonnulla etiam exaggeratione; at nullum protulit verbum, ex quo conjicere possimus, ipsum pretiosi virginitatis thesauri fecisse jacturam. Inimici quoque *Chrysostomi* studiosè inquisiverunt Antiochiæ, an adolescentiam ille suam nullo maculâsset crimine: ac nullum prorsus invenerunt. Quapropter vix minùs dubia videtur Sancti virginitas, quàm aliæ virtutes, quæ sunt certissimæ. Transeo itaque ad Viduas,

 BEA-

BEATISSIME PATER, ut ostendam & harum præcipua decora ad culmen meritorum *Chrysostomi* accedere. Quid igitur reperimus in Viduis, quod exornare possit Doctorem Ecclesiæ, quodque in aliis Ordinibus necdum sit commemoratum? Multa quidem & præclara & cum *Chrysostomo* communia in sanctis reperio Viduis; sed pleraque jam dicta. Superest tamen, quod in Viduis commendemus. Certè filiorum ac nepotum rectam educationem in Viduis requirit Apostolus & varia misericordiæ opera: idemque iis commendat, ut in adversis multùm de Deo confidant. Hæc omnia cùm antea præclarè, tum præclarissimè in exsilio, ubi ecclesiâ suâ orbatus Viduæ instar vivebat, exercuit *Chrysostomus*. Numquam enim filiorum suorum curam deposuit; sed eos plurimis litteris docuit, monuit, roboravit, & frequenter consolatus est. Illos verò Sacerdotes, quos filiis suis rectores dederat & instructores, per litteras excitavit ad munus rectè obeundum. Misericordiæ opera, quæ ad omnes extendebat Constantinopoli, non omisit in Armenia, ubi integros pavit pauperum greges, licèt ipse subinde penuriam pateretur. Mitto alia misericordiæ opera, ut finem aliquando inveniam. Mitto ingentem ipsius inter ærumnas de Deo fiduciam, superiùs jam perstrictam, quâ omnibus calamitatibus erat major. Recensui, BEATISSIME PATER, omnes Sanctorum ordines, quos Ecclesia distinguit, exceptis Innocentibus, qui ferè exciderant. Habent Innocentes id singulare, quòd acceptam Dei gratiam

tiam peccato mortali numquam perdiderint. Habent idem majori cum gloria alii quidam electi, inter quos esse *Chrysostomum* vehementer suspicor. Certè nullum *Chrysostomi* factum, quod gravioris peccati possimus arguere, invenerunt infensissimi ipsius inimici; nullum ejusmodi Sanctus ipse prodidit, nullum ullus Scriptor vulgavit, nullum ullo modo innotuit.

Habes, BEATISSIME PATER, quæ de præclaris *Chrysostomi* virtutibus breviter differenda censui; breviter, inquam, pro multitudine meritorum tanti Viri; prolixè tamen pro Epistola Vitæ præfixa. Hanc autem disputationem nòn ingratam Tibi fore credidi, cùm gesta Sànctorum & libenter legas, & libentiùs factis exprimas. Certè non poteris non multa in Sancto Doctore reperire, quæ tanto majorem legenti afferent voluptatem, quanto magis illa Tibi cum *Chrysostomo* sunt communia. Hæc plurima esse facili comparatione possem ostendere, nisi potiùs modestiæ Tuæ obsequendum crederem, quàm desiderio gesta celebrandi Tua. Unum mihi candidè edicere liceat, quod & Tibi cum *Chrysostomo* commune est, & multa simul complectitur. Magna mihi fuit opinio de doctrina & meritis *Chrysostomi*, antequam Vitam illius concinnandam suscepi; at longè major, postquam scripta & gesta ipsius continuo studio semper præ oculis habui. Similiter, BEATISSIME PATER, præclarè dudum censuimus de doctrina, de eruditione, de pietate, de clementia, de omnibus demum dotibus ac virtutibus Tuis Pontificiis: neque dissimulavimus maxima illa de

de Tuis dotibus exiſtimatione ſtimulos nobis additos eſſe ad accelerandum iter Romanum, quod pro Actis Sanctorum aliquando ſuſcipere meditabamur. Verùm præſentia Tua exiſtimationem noſtram longè ſuperavit, quæque Romæ de Te audivimus & vidimus, fortiùs nos in admirationem & amorem rapuerunt, quàm omnia, quæ longè diſſiti auditu perceperamus. Poſtquam enim trium menſium ſpatio Te ſæpè conſpicere licuit; poſtquam divina Myſteria peragentem tenera cum pietate & magno decore Te vidimus; poſtquam ad prolixa colloquia benignitas Tua nos frequenter admiſit, ac variis de rebus nobiſcum loqui dignata eſt; non modò confirmavimus opinionem, quam de præſtantiſſimis dotibus & virtutibus Tuis dudum animo conceperamus: ſed etiam intelleximus, omnia in Te eſſe majora, quàm fama ad nos pertulerat. Quod verò ſpectat ad Tuam in nos minimos benevolentiam, BEATISSIME PATER, hac etiam ex parte exſpectationem noſtram ſuperâſti. Multa quidem nobis de Tua clementia erat fiducia, quòd priora Tua beneficia minimè excidiſſent. At benignitas Tua longiùs progreſſa eſt, quàm ſpes noſtra ſeſe extendere poterat. Taceo de caritate prorſus paterna, quâ nos ad Te accedentes ſemper excepiſti, quamque in omni occaſione privatim ac publicè nobis exhibuiſti. Hanc tanto magis admirati ſumus, quanto majorem inter Majeſtatem Tuam & humilitatem noſtram novimus eſſe diſtantiam. Alia tacere non poſſumus. Certè benevola Tua in nos voluntate factum eſt, ut nulla bibliotheca,

quam

quam adire voluimus, nobis fuerit occlusa; nullum non patuerit tabularium, quod lustrare desideravimus. Munificentia Tua pretiosis donis nos honoravit. Tot tantisque Tuis in nos beneficiis nihil reddere possumus ad exstinguendum debitum nostrum. Attamen, BEATISSIME PATER, hanc *Chrysostomi* Vitam Sanctitati Tuæ lubens offero ad illud debitum coram eruditis omnibus agnoscendum. Ausim etiam sperare, hoc qualecumque munusculum eadem à Te benignitate excipiendum, quâ nos ipsos excepisti. Christus Dominus, cujus in terra es Vicarius, laudavit pauperem viduam duo minuta offerentem, quia non habebat alia, quæ offerret. Timere igitur non debeo, ne Sanctitati Tuæ, cui rerum nostrarum conditio planè est perspecta, hujus munusculi tenuitas displiceat. Quod huic solum adjungere possumus, animo propensissimo adjungemus, preces nimirum & Sacrificia, ut divina Clementia conatus Tuos pro bono Ecclesiæ faustis successibus promovere, & Sanctitatem Tuam diu incolumem ac vegetam conservare dignetur.

BEATISSIME PATER

SANCTITATIS TUÆ

Humillimus, devotissimus, ac obstrictissimus famulus & filius
JOANNES STILTING S. J.

APPROBATIO ORDINARII.

L*Egi & examinavi Commentarium Historicum de S. Joanne Chrysostomo, episcopo Constantinopolitano & Ecclesiæ Doctore, digestum per R. P. Joannem Stiltingum Societatis Jesu presbyterum theologum, cujus exacta ratio examinandi quæcumque etiam minima puncta controversa, arguit auctorem legisse & relegisse omnia & singula Opera tam dubia quàm certa, quæ huic sancto Doctori attribuuntur: in hoc Commentario invenient eruditi, quorum est omnia funditus examinare, observationes & motiva in quibus conquiescant, quibusque utantur ad dilucidanda & illustranda, si quæ supersint dubia aut minùs explorata. Datum Antverpiæ* XXVII *Februarii* MDCCLIII.

J. F. DE BRUYN Præses Seminarii Episcopalis, Cathed. Ecclesiæ Canon. Grad., Examinator Synodalis, Librorum Censor.

PRivilegium Regium, ac Facultas R. P. Provincialis, uti & Protestatio auctoris, videri possunt in Tomo IV Septembris de Actis Sanctorum: nam hæc S. Joannis Chrysostomi Acta illius Tomi partem constituunt.

A

DE S. JOANNE CHRYSOSTOMO,

EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO ET ECCLESIÆ DOCTORE,

PROPE COMANA IN PONTO,

COMMENTARIUS HISTORICUS.

§ I. Opera Chrysostomi in Commentario adhibenda; ut & Dialogus, cujus auctor Palladius episcopus, alter à Palladio Helenopolitano: an uterque fuerit Catholicus.

B E

An. CDVII. Opera Chrysostomi pro Commentario hoc adhibenda:

itam celeberrimi Ecclesiæ doctoris, S. Joannis Chrysostomi, *Annalibus & Historiis ecclesiasticis inseruerunt scriptores plurimi posteriorum seculorum, quorum studio & labore utar more nostro, singula videlicet examinando secundum antiqua monumenta. Inter hæc primum haud dubiè locum tenent ipsa* Chrysostomi *Opera frequenter impressa, ac nuper tredecim tomis recusa Parisiis operâ & studio Bernardi de Montfaucon, monachi Ordinis S. Benedicti è Congregatione S. Mauri. Hac editione Græco-Latina, utpote ceteris pleniore & commodiore, sic utendum statui, ut alteram etiam Græco-Latinam Parisiensem, quam Fronto Ducæus Societatis Jesu adornavit, subinde sim consulturus, nec omnino neglecturus Græcam editionem Henrici Savilii, Etonæ in Anglia factam, quando loci cujusdam ambiguitas id exigere videbitur.* C *Ex Operibus autem* Chrysostomi *præ ceteris copiosam materiam dabunt Epistolæ, eodem prorsus ordine & modo impressæ apud Ducæum & Montfauconum, exceptis paucissimis, quæ apud utrumque extra numerum sunt relictæ.*

& Dialogus Palladii de gestis S. Joannis.

2 *Secundum locum inter scriptores, qui gesta* S. Joannis Chrysostomi *enarranda susceperunt, meretur Dialogus ille de Vita* S. Chrysostomi, *quem dudum Latinè edidit Ambrosius Camaldulensis, quemque anno 1680 accuratius Græco-Latinè vulgavit Emericus Bigotius, eruditus Gallus, sub hoc titulo:* Dialogus historicus Palladii episcopi Helenopolis cum Theodoro ecclesiæ Romanæ diacono de vita & conversatione beati Johannis Chrysostomi episcopi Constantinopolis. *Hanc editionem Græco-Latinam nuperrimè recudit Bernardus de Montfaucon tom. 13 novissimæ editionis Operum* S. Chrysostomi. *Genuina hæc editio facit, ut Dialogum illum ne Latinè quidem Operi nostro inferendum censeam, præsertim cum gesta Sancti in eo non enarrentur ordine suo, cùmque multa contineat ad* Chrysostomum *minùs spectantia, & aliqua etiam inutilia. Verumtamen quidquid in eo Opusculo de sancto Doctore refertur, suis locis transferam ad hunc Commentarium. Hac de causa in auctorem Dialogi diligenter est inquirendum.*

Hujus auctor Dialogi

3 *Bigotius in præfatione variorum scriptorum auctoritate evincit, auctorem hujus Dialogi esse episcopum quemdam nomine Palladium; tametsi mox visuri simus hunc non esse Palladium Helenopolitanum, ut ipse quoque agnoscit. Totum Bigotii ratiocinium huc transfero:* Dialogus de vita Johannis Chrysostomi inter episcopum, & Theodorum Romanæ Ecclesiæ diaconum habitus est Romæ coram multis, & per plures dies. Hunc episcopum vocatum fuisse Palladium, & præfuisse ecclesiæ Helenopolitanæ, fidem faciunt hæc tituli verba, Διάλογος Παλλαδίου ἐπισκόπου Ἑλενουπόλεως, eadem in fine libelli repetita. Apud Savilium habetur elenchus auctorum, qui aliquid de Johanne Chrysostomo scripserunt. Fuit autem excerptus Patavii ex codice vetustissimo Michaëlis Sophiani; & præfigitur apud eumdem Savilium Vitæ S. Johannis Chrysostomi, scriptæ ab F auctore quodam anonymo, qui se eam concinnasse dicit ex omnibus, qui in dicto elencho nominantur, scriptoribus. Hos inter legitur Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἑλενουπόλεως, (*Palladius episcopus Helenopolitanus.*)

Palladius episcopus vocatur a Georgio & Photio,

4 Georgius Alexandrinus patriarcha, qui multa ex hoc Dialogo in Vitam Johannis Chrysostomi, à se scriptam, transtulit, ea omnia accepta refert Palladio episcopo: quæ eadem omnia in hoc Dialogo scripta leguntur. *Tum subdit verba Græca Georgii. At omissis Græcis, Latina tantùm subjungam tam hujus Georgii quàm aliorum, ut sic brevitati consulam.* „Quædam eorum, *inquit* „ *Georgius*, ex Dialogo Palladii episcopi cum „ Theodoro Romanæ Ecclesiæ diacono hausimus. „ Ille temporibus istis vixit Constantinopoli, & „ interfuit omnibus, quæ acta sunt. Postea verò „ urbe, atque episcopatu suo decessit, abominatus „ communionem cum iis, qui insidias struxerant „ adversùs beatum Johannem, atque contra „ ipsum, immò contra sua capita sententias „ tulerant, nulla canonum habita ratione.„ Photius, qui hanc sancti Johannis à Georgio com-

AUCTORE J. S.

positam Vitam legit, & ex ea quædam in sua Bibliotheca nobis reliquit, hæc habet. „Refert „quædam ex Palladio. Palladius ille episcopus „fuit, & Dialogi formâ pulcre & studiosè res „Chrysostomi conscripsit.„ Theodorus Trimithuntis in Cypro insula episcopus (*infra latius memorandus*, de nostri auctore Dialogi hæc habet: „Disserit de Johanne, & de omnibus, quæ „ipsi acciderunt, cum Theodoro magnæ urbis „Romæ diacono vir quidam venerandus, Pal„ladius nomine. Ille primùm multos annos ere„mum incoluit, deinde ad episcopatum in Bi„thynia promotus fuit, & scripsit virtutes mul„torum patrum. Idem ipse communicavit cum „Johanne, & in obscura domuncula undecim „menses latuit.„ Ex his colligere licet, episcopum, auctorem hujus Dialogi, nominatum fuisse Palladium à Georgio Alexandrino, atque à Photio.

ab aliis etiam Helenopolitanus fuit creditus.

5 Addit Theodorus Trimithuntis episcopus, eum in Bithynia donatum episcopatu. Solus titulus codicis Græci Dialogi, & Indiculus, qui exstat apud Savilium, hunc episcopum fuisse Helenopolitanum testantur. Hoc porrò animadvertendum est, in codice Florentino (est autem sexcentorum annorum) adscriptum haberi in margine, ἐν ἄλλοις γέγραπται Ἀσπωνᾶς (*id est*, in aliis scribitur Asponensis) è regione vocis Ἑλενοπόλεως: quæ notatio indicat, hunc ipsum Palladium, qui dicitur Helenopolitanus, etiam dictum fuisse ab aliis episcopum Asponensem. His adstipulari videtur Socrates, qui libro septimo cap. 26 Historiæ ecclesiasticæ, in catalogo episcoporum, qui ab uno episcopatu ad alium translati fuerunt, ait: „Palladius ab Helenopoli Asponam transla„tus est„... Helenopolis est in Bithynia, Asponа verò in Galatia prima sub Ancyra metropoli. Mihi autem admodùm probabile videtur, auctorem hujus Dialogi nomen suum deditâ operâ reticuisse, neque adscripsisse fronti Operis, aut narrationis corpori intermisisse.... Palladii nomen additum deinde fuit: ac tandem Palladius ab aliquibus episcopus Helenopolitanus, ab aliis episcopus Asponensis nominatus, ab aliis autem creditus est episcopus in Bithynia, & idem auctor Historiæ eremiticæ ad Lausum, quæ vulgò Lausiaca dicitur. *Hallœus Bigotius, qui deinde dubitat, an auctor Dialogi reverâ dicendus sit* Palladius, *& an fuerit* Helenopolitanus *episcopus, ut præfert titulus.*

Videtur ille omnino fuisse Palladius e-[illegible]

6 Tillemontius tom. XI *Monum. Eccl. in Palladio Helenopolitano art.* 12 *existimat, auctorem Dialogi reverâ* Palladium *fuisse dictum, sed diversum esse a Palladio Helenopolitano, qui auctor est Historiæ Lausiacæ. Hanc sententiam sequitur Remigius Ceillier in Opere Gallico de Auctoribus sacris tom.* 10 *in Palladio num.* 14. *Uterque opinionem suam ita probavit ratiociniis, ut mihi omnino videatur vera, & tutò sequenda. Conjectura Bigotii, qui suspicatur* Palladii *nomen non fuisse adscriptum Dialogo ab auctore suo, sed postea additum, prorsus incerta est, nec sufficeret illa nominis omissio, etiamsi certa esset, ad repudiandum* Palladii *nomen, cùm Georgius Alexandrinus & Photius asserant, Dialogum fuisse conscriptum a Palladio episcopo. Non addunt illi, Helenopolitanum fuisse episcopum, ideoque erroris nequeunt convinci. Nulla igitur est ratio, quâ fidem ipsis de Palladii nomine abrogare possimus aut debeamus. Hanc mihi alia occurrit conjectura, quæ tamen ad propositum nostrum non est necessaria. Suspicor, Dialogo ab initio adscriptum fuisse nomen* Palladii episcopi, *sed omissum fuisse locum episcopatûs. Sic Palladii nomen Georgio & Photio potuit innotescere. Posteriores verò scriptores, cum Palladium Helenopolitanum inter amicos* Chrysostomi *reperirent, ex fallaci conjectura hunc Dialogi auctorem credidisse, & sic locum episcopatûs falsò videntur Palladio apposuisse.*

at variis rationibus

7 Porro, quidquid sit de occasione illius erroris, dubitare nequeo, quin erratum sit, quando Palladio Helenopolitano attributum est Opusculum, quod alterius est Palladii. Primo enim Palladius Dialogi auctor canitie venerandus erat, sive senex, quando paulo post mortem Chrysostomi, *sive circa annum* 408, *disserebat cum Theodoro diacono, quem pag.* 38 *sic alloquitur:* Ipsa canities & dignitas nostra, ut de me ipso loquar, tibi sufficere debebant, ut vera esse crederes, quæ dicimus. *Theodorus verò pag.* 38 *ad hæc sic respondet:* Ignosce mihi, optime, nec mihi canos capillos testes profer: senuerunt enim etiam improbi *&c. Atqui Palladius Helenopolitanus anno* 408 *vix excesserat annos quadraginta. Nam Historiam Lausiacam edidit circa annum* 420, *ut modo consentiunt eruditi. Tunc autem natus erat annos quinquaginta & tres, ut ipse ait in Epistola prævia ad Lausum. Itaque auctor Dialogi erat ætate multo provectiore quàm auctor Historiæ Lausiacæ, & consequenter duo illi Palladii sunt diversi.*

evincitur, Palladium Dialogi auctorem

8 Deinde Palladius Helenopolitanus Romam venit anno 405, *ut in laudato Dialogo pag.* 26 *narratur his verbis:* Elapso mense (*post adventum aliorum episcoporum*) accessit Palladius episcopus Helenopolis absque litteris, qui & ipse fugisse se magistratuum furorem dicebat, & nobis omnia expressiùs declaravit *&c. Post horum & aliorum adventum coacta est Synodus Occidentalium episcoporum, indeque legati missi ad Arcadium imperatorem anno* 406 *cum litteris Innocentii Papæ, Honorii imperatoris & aliorum. Hi verò legati, ut legitur pag.* 31, *profecti sunt* cum Cyriaco, Demetrio, Palladio & Eulysio episcopis. *Verùm legati illi pessimè fuerunt excepti, reducesque re infecta, nesciebant, ubi essent* Demetrius, Cyriacus, Eulysius, atque Palladius episcopi, *quemadmodum pag.* 34 *Theodorus diaconus Palladio nostro exponit. At quod Romæ ignorabat Theodorus, intellexerat Palladius noster, antequam Romam veniret, illique de singulis enarrat pag.* 194, *ubi de Palladio affirmat,* Palladium episcopum in vicinia Blemmyum aut Æthiopum custodiri, in oppido, Syene dicto. *Hunc autem esse Helenopolitanum, ostendunt socii, quibuscum Româ discesserat, & de quorum detentione ibi quoque differitur.*

alium esse à Palladio Helenopolitano.

9 Ex hisce clarissime patet, Palladium Helenopolitanum alium esse à Palladio, qui in Dialogo disserit cum Theodoro. Etenim hic Palladius Romam primum venit, mortuo Chrysostomo, *id est, circa annum* 408: *nam pag.* 7, *interrogante Theodoro diacono:* Unde ad nos nunc advenis? *eidem respondet:* Ab Oriente scilicet. Nunc enim primùm Romam video. *Mortuum autem tunc fuisse Sanctum, Theodorus pag.* 36 *affirmat his verbis:* Simul declara nobis,... qui ejus vitæ finis: siquidem mortuus est, ut audimus. *Itaque, cum obierit* Chrysostomus *anno* 407; *Palladius Dialogi auctor Romam non venit, nisi circa annum* 408. *Palladius igitur hic eo venit tribus ferè annis post Helenopolitanum, & postquam Helenopolitanus toto ferè biennio inde recesserat, & demum quando Helenopolitanus custodiebatur in*

A *in oppido Syene prope Æthiopiam. Hæc tam manifeste evincunt, diversos esse Palladios, ut necesse non sit observare, tam Palladium nostrum quam Theodorum in Dialogo de Palladio Helenopolitano ubique loqui tamquam de alio & de absente. Itaque cum in ipso Dialogo Palladius Helenopolitanus ab auctore Dialogi clarè distinguatur, inter amicos* Chrysostomi *alius quoque fuerit Palladius episcopus.*

10 *Neque mirum videri debet, inter episcopos* Chrysostomo *faventes, duos fuisse Palladios, sicut inter eos & duos reperiemus Cyriacos; cùm quadraginta ipsi adhærerent episcopi, & horum pars major sit ignota. Epistola* 113 Chrysostomi, *inscripta* Palladio episcopo, *ad auctorem Dialogi forsan data est. Data enim est ad episcopum Constantinopoli latitantem, ut constat ex his verbis:* Nam cùm in occulto delitescatis, spatium habetis cum mente contrita precibus inhærendi. *Atqui auctor Dialogi diutissime ibidem latuit, ut patebit ex mox dicendis. Contra non constat, an Palladius Helenopolitanus manserit Constantinopoli post expulsionem* Chrysostomi. *Certè ibi non diu permansit, cùm Romam venerit anno 405. Scribebat autem* Chrysostomus *ad Palladium, à quo, ibidem latitare volente, litteras acceperat, ita ut* B *verisimile sit, hasce ad alterum Palladium esse datas, eumque Dialogi esse auctorem. Verùm sive ad hunc Palladium, ut verisimile est, at non omnino certum, data fuerit illa Epistola; certè Dialogus variis locis probat, Palladium illius auctorem ex amicis fuisse ejusdem Sancti.*

Inter amicos Chrysostomi duo numerandi Palladii;

11 *Theodorus pag. 8 ipsi dicit:* Credo autem te esse ex Johannis Constantinopolitani consortio. *Respondet Palladius:* Sic est, ut dixisti. *Idem pag. 124, & rursum pag. 125 affirmat, se adfuisse judicio, quo Antoninus Ephesinus damnatus, aliique episcopi depositi sunt a* Chrysostomo, *& pag. 140 addit:* Horum etiam Acta exstant, quæ servantur apud nos cum subscriptionibus viginti duorum episcoporum *&c. Deinde cum* Chrysostomo *erat hic Palladius anno 403, quando Sanctus in concilio ad Quercum fuit damnatus, ut liquet pag. 66 & 67, ubi dicit:* Eramus quadraginta episcopi cum Johanne episcopo *&c. Anno etiam sequenti, dum expulsus ex urbe fuit* Chrysostomus, *cum eo haud dubiè erat Palladius inter quadraginta episcopos pag. 82 & 83* C *generatim memoratos. Erat idem Constantinopoli anno 406, quando ibi gravia passus est* Stephanus monachus, qui Romanorum epistolas Constantinopolim detulit: *nam de ejus ærumnis dicit pag. 197:* Cujus rei ipse oculatus testis fui. *Videtur igitur Palladius Constantinopoli latuisse usque ad auditam ibi* Chrysostomi *mortem, eaque intellectâ, Romam petiisse, ubi fortasse obiit.*

auctor Dialogi frequenter adfuit Sancto,

12 *Quidquid vero sit de commoratione ipsius Constantinopoli usque ad Sancti obitum, certum est, Palladium* Chrysostomi *causâ exsulâsse ab ecclesia sua, & amore pacis, in Occidentali ecclesia vigentis, Romam venisse, ut affirmat pag. 7. Etenim pag. 8 sic loquitur:* Sicut in resolutis membris animæ operationes ad saniores membrorum partes recurrunt; ita patitur infelix Orientis ecclesia. Resolutis enim ejus membris, neque ob pulsam concordiam munia sua exsequi valentibus, plerique de expeditis, & ejus desiderio accensis, exsules à patria erramus, qui sine periculo & tranquillè alumnam nostram incolere non possumus ob amorem veritatis, si quo modo paucos, qui adhuc supersunt, vitæ dies secundum Evangelium apud vos vivamus. *Ex hactenus dictis habemus, Palladium hunc multis* Chrysostomi *gestis fuisse præsentem, amicitiâ cum Sancto fuisse conjunctum, fuisse ætate provectum, & amore veritatis & defensione sancti Episcopi è patria & episcopatu suo exsulem. Si hæc omnia scriptis ipsius fidem historicam & historicè certam nequeant conciliare, nescio quo tandem opus futurum sit scriptore ad fidem faciendam; præsertim cùm tantum non juramento dicta sua confirmet, & Theodorus diaconus gravissimè eum hortaretur ad vera narrandum, insinuans etiam facilè aliorum testimonio deprehendi posse, si narraret falsa.*

ejusque causâ deinde exsulavit:

13 *Aliqua huc transfero.* Rogo te, *inquit Theodorus pag. 8,* ut Deo teste narres nobis verè ea, quæ singillatim scire avidè cupimus: de isto certus quòd, siquid præter veritatem nobis nuntiaveris, Deum habebis quæsitorem & judicem. Arguêris quoque etiam à nobis, qui aliter acceperimus. Non enim unus, aut alter, aut tres, aut decem, aut cujuscumque generis homines ea, quæ Constantinopoli contigerunt, nobis denarrârunt, sed plures; & ex illis alii episcopi, alii presbyteri atque ex ordine monachorum. *Idem rursus pag. 35:* Velis igitur, pater, & libenter velis coram Deo nobis dicere, unde E & illorum adversus Johannem odium *&c. Respondet ibi Palladius:* Ipsa canities & dignitas nostra, ut de me ipso loquar, tibi sufficere debebant, ut vera esse crederes, quæ dicimus. Quoniam verò id non fecisti, & bis me jam ad judicium Dei vocas, posthac saltem, omisso omni prætextu, aures mihi accommoda, ne in vanum decurrat oratio. Scio enim, quæ in Lege divinâ scripta sunt: Perdet Deus omnes, qui loquuntur mendacium. Et apud apostolum Johannem: Qui loquitur mendacium, non est ex Deo. Et rursus apud Davidem: Quoniam obstructum est os loquentium iniqua. Revera enim iniquè agit, qui fallit eum, cui persuadet: & qui credit mentienti, etiam iniquè agit, dum facilè credit. *Hisce plura mox addit.*

gravissimisque verbis declarat,

14 *Rursum Theodorus pag. 38:* Si de vulgari ac levis momenti negotio inquisitio esset, sacratissime pater, sufficeret adspectus tui species ad faciendam verbis tuis fidem. Sed quoniam cùm * de veritate inquiritur.... ignosce mihi, optime, nec mihi canos capillos testes profer *&c. Hisce aliisque de veritatis ratione habenda approbatis, subdit Palladius pag. 39:* Unde me tibi* F *libenter permitto, qui trutinam tuam in neutram partem inclinare exploraverim. *Iterum Palladius pag. 141 fidem suam in narrando obtestatur his verbis:* Eadem mihi ac priùs erit ratio veritatis. Non enim obliviscor vocem Domini dicentis: De omni verbo otioso reddent rationem homines in die judicii. Ego autem audacter addidero, & de omni otioso auditu. Itaque & te ipsum tuere cautiùs, ne siquid me non verè loqui animadvertas, non canis meis cedas, sed ipsi rerum veritati. Quid enim mihi ex iis, quæ hodie aut heri dicta sunt, utilitatis accedat, si mentiar: quæ in perpetuum coram exacto judicio confusioni mihi forent. Quomodo autem feram molarem detractionis lapidem in vertice mentis, in profundum gehennæ detractus propter eos, qui à mendaciis scandalum passi sunt. *Hactenus Palladius, de cujus sinceritate non videtur mihi dubitandum, neque tam multa de fide ipsius adducenda fuissent, nisi eis Eminentissimo Baronio fuisset suspecta; qua vero de causa, nunc exponendum.*

non nisi vero narrare se velle.

* *redundat* cùm

15 *Nimirum Eminentissimus scriptor auctorum*

AUCTORE J. S.

Baronius nunquam Palladium confundens,

Dialogi subinde confudit cum Palladio Helenopolitano, & partibus Origenistarum addictum credidit. Origenis erroribus infectum fuisse Palladium Helenopolitanum, variis rationibus inculcat ad annum 388 num. 103 & sequentibus, ubi tamen num. 110 observat, diversos esse Palladium Helenopolitanum & Palladium Dialogi auctorem, ita scribens: Licèt hunc, de quo agimus, Palladium diversum ab illo esse oporteat, qui in eo dialogo interloquitur, *addens etiam qualemcumque probationem nobis non necessariam. Verùm ad annum 400 num. 61 auctorem Dialogi cum auctore Historiæ Lausiacæ non obscure confundit, & Palladium pro Origenista habet, sic disserens:* Sed à quo Sozomenus ejusmodi est mutuatus historiam? Invenies planè eadem fermè & alia à Palladio, & ipso jam dudum Origenista, esse conscripta (*in Dialogo nimirum.*) Quantùm autem ipse ejusdem sectæ hominibus faverit, consule ipsius Lausiaca, ubi totus versatur in laude Isidori ac consodalium monachorum. *Hac imbutus opinione Baronius, Palladio nostro frequenter fidem abrogare nititur, eumdemque ex duobus unum factum ut Origenistam, & Origenistarum* B *gratiâ mentientem in suis Annalibus compellat.*

Origenistam credidit.

16 *Verùm lubet magis in hisce consilium religiosissimi Baronii quam opinionem sequi. Ad annum 400 num. 62 ita prudenter monet:* Quòd igitur à suspectis auctoribus tota historia de expulsis ab Ægypto monachis Origenistis (*ut volebat saltem Theophilus Alexandrinus, in hac re ipse suspectus*) esse accepta noscatur; quódque insuper ex utraque parte stare videas sanctissimos viros; necesse est, ut magnâ cautelâ attendat oratio, ne privato quodam affectu incedens, declinet in dexteram vel sinistram &c. *Non dubito, quin id pro viribus conatus sit facere vir pius & eruditus. At cum homini etiam erudito & diligenti error possit obrepere, cùmque agatur de duobus* Chrysostomi *amicis, qui nec Sancto nostro, nec S. Innocentio Papæ, nec Constantinopoli nec Romæ, ubi ambo satis diu morati sunt, de hæresi videntur fuisse suspecti, omnino examinandas puto Baronii rationes, nec sequendam ipsius opinionem, nisi fuerit solidè fundata. Examinabo autem argumenta, etsi pleraque contra solum Helenopolitanum possint objici, eo ordine, quo* C *proposita sunt a Baronio: nam si neuter videatur Origenista habendus, tantò minus suspectus erit Dialogi auctor.*

Argumenta Baronii,

17 *Prima Baronii objectio est, quod Palladius fuerit discipulus Evagrii Pontici, qui secutus dicitur errores Origenis.* Evagrii Pontici consuetudine (*inquit ad annum 388 num. 103 de Palladio*) Origenis erroribus imbutus est, *laudatque testes S. Hieronymum & S. Epiphanium, quorum verba afferam inferiùs. Respondeo interim ad argumentum de Evagrio, non negare me, errâsse Evagrium. Sed numquam in vita sua damnatum fuisse ut hæreticum, abunde probat Tillemontius tom. 10 in Evagrio art. 8, ubi multa affert ad excusandum Evagrium, de quibus judicare poterunt alii. Mihi ad defensionem Palladii sufficere videtur, quod Evagrius de hæresi accusatus non sit, quamdiu vixit, ita ut ab ipsius consuetudine abstinendum sibi non crederet. Etenim ad Evagrium venit, sicut ad alios plurimos solitarios, ex quibus varii sunt Sancti, ut exercitationes & virtutes monachorum disceret, non ut fidei dogmatis imbueretur. Itaque non video, quâ consequentiâ ex commoratione aliquot annorum cum Evagrio inferri possit, Origenistam* D *fuisse Palladium. Certè ita ratiocinatus non est* S. Chrysostomus, *qui Palladium ex Ægypto reversum ad episcopatum Helenopolitanum promovit, ejusque operâ in gravibus negotiis usus est. Sic ratiocinatus non est S. Innocentius Papa & clerus Romanus, cùm Romæ honorificè exceptus fuerit Palladius. Sic ratiocinatus non est Constantinopolitanus ille episcopus, qui post pacem Ecclesiæ redditam, Palladium promovit ad ecclesiam Asponensem in Galatia. Quapropter nullius momenti videtur istud argumentum.*

ex conjecturis ferè

18 *Deinde num. 107 objicit Hieronymi verba ex præfatione Dialogi contra Pelagianos:* Palladius servilis nequitiæ, eamdem hæresim (*Origenis*) instaurare conatus est &c. *Velim scire, unde noveris Eminentissimus scriptor, Helenopolitanum esse Palladium, de quo ibi loquitur Hieronymus, cum non pauci eo tempore vixerint Palladii. Quidquid verò causæ Baronio fuerit ita existimandi, ego difficulter credere possum, S. Hieronymum tanto cum contemptu, quantum hæc indicant verba,* Palladius servilis nequitiæ &c., *locutum fuisse de episcopo* Chrysostomi *amico. Addit Baronius ex Epistola S. Epiphanii ad Joannem Hierosolymitanum hæc verba:* Palladium E verò Galatam, qui quondam nobis carus fuit, & nunc misericordiâ Dei indiget, cave, quia Origenis hæresim prædicat & docet, ne fortè aliquos de populo tibi credito ad perversitatem sui inducat erroris. *Tillemontius in Palladio art. xi observat, epistolam illam S. Epiphanii fuisse scriptam anno 396, & consequenter ostendit, minimè esse verisimile, S. Epiphanium loqui de Palladio Helenopolitano, qui in Ægypto mansit ab anno 388 usque ad 399. Quis enim credat, S. Epiphanium monuisse, ut episcopus Hierosolymitanus caveret a monacho, qui septem aut octo annis in ipsius diœcesi non fuerat, & cujus unica tunc cura fuisse videtur, ut monachos consuleret, eorumque virtutes imitaretur? Verisimilius longè mihi est, Palladium hunc ne cognitum quidem tunc fuisse S. Epiphanio, episcopo Salaminæ in Cypro insula, ubi numquam fuisse videtur Palladius.*

iisque incertis

19 *Præterea S. Isidorus Pelusiota plurimas ad varios Palladios scripsit epistolas. Aliæ enim datæ leguntur ad Palladium episcopum, aliæ ad diaconum, aliæ ad subdiaconum, aliæ ad lectorem* F *ejusdem nominis, aliæ demum ad Palladium nullo titulo insignem. Inter hos Palladius diaconus reprehenditur lib. 3 epist. 259 ut lapsus* in errorem & hæresim. *Et lib. 2 epist. 145 eidem, opinor,* Palladio diacono *ita scribit:* Ne dum per inficiationem id aucuparis, ut minimè errâsse videaris, in aliud peccatum incidas (nemo enim malo malum curat, incredibilis enim cujusdam absurditatis hoc quidem etiam apud externos ac prophanos esse censetur:) verùm per pœnitentiam allatâ peccato medicinâ, in eum statum te adducas, ut non ampliùs pecces. *Idem Palladium diaconum, fortasse eumdem, objurgat, quod desideraret episcopatum. Cum autem S. Isidorus jam ante quintum seculum florere cœperit, verisimile apparet, Palladium diaconum, à S. Isidoro reprehensum, illum ipsum esse Palladium, quem Origenis sectatoribus annumerant Epiphanius & Hieronymus. At inde non intulerim, eumdem quoque esse commemoratum à S. Hieronymo in Epitaphio S. Paulæ his verbis:* Quidam veterator callidus, atque, ut sibi videbatur, doctus & sciolus &c. *Narrat Hieronymus cum quæstiones aliquot proposuisse S. Paulæ ad insinuandos eidem er-*

A errores Origenis, sed nomen non exprimit.

petita, non videntur evincere,

20 Baronius verò credidit, se deprehendisse, illum non fuisse alium, quàm Palladium Helenopolitanum, ita differens: Cùm Origenistarum nullum alium nominet (*S. Epiphanius*,) nisi Palladium; certè, etsi alii essent eadem labe conspersi, tamen non alium quàm ipsum id muneris subiisse, ut Origenis deliramenta doceret, satis apparet. Quamobrem Origenistam illum, quem S. Paulam tentâsse Hieronymus scribit, neminem certè præter Palladium tunc in Palæstina morantem fuisse conspicio. *Ita quidem eruditissimus Annalista per conjecturam. At conjectura illa nequaquam mihi apparet verisimilis: neque Baronius ipse, opinor, in eam conjecturam incidisset, si magis attendisset ad ætatem Palladii, & ad commorationem ipsius in Ægypto. Etenim Palladius in Ægyptum venit* secundo consulatu Theodosii Magni imperatoris, *id est, anno 388, quando annos agebat viginti ferè & unum, eaque de causa cap. 1 dicit, se venisse in Ægyptum ad Isidorum presbyterum, dum erat* adolescens. *Nulla igitur verisimilitudine dici potest, illum hæreticas quæstiones ante id tempus Paulæ proposuisse.* B *Ex Ægypto recessit anno 399, ut clarè colligitur ex epistola ipsius ad Lausum, & ex totius vitæ chronotaxi. Discessit autem ob morbum Alexandriam primùm, inde in Palæstinam, ac demum in Bithyniam, ubi eodem anno aut initio sequentis ordinatus est episcopus, quemadmodum narrat in Historia Lausiaca cap. 43 apud Rosweydum in Vitis Patrum. Poterat revera ad S. Paulam tunc accedere, in Bethleem commorantem. At verisimile non est, cum quæstionibus iis, quas refert Hieronymus, Sanctam tentâsse, cùm quia ægrotabat, tum quia exiguo tempore in Palæstina subsistere potuit: neque enim credibile est, ausum fuisse primo aut secundo congressu talia proponere matronæ piæ & doctæ, qualia nullibi in Historia sua commemoravit.*

Palladium Helenopolitanum fuisse Origenistam.

21 *Objicit tertiò Baronius, Palladium in Historia Lausiaca stylum convertisse contra S. Hieronymum, quem de invidia accusat. Respondeo, Palladium pauca de Hieronymo scripsisse, eidemque Sanctum illum, qui non paucos etiam Catholicos habebat obtrectatores, minùs fortasse fuisse cognitum, sed inde certò inferri non posse, Origenistam fuisse. Demum objicit Baronius, non* C *paucos Origenistas in Historia Lausiaca fuisse laudatos à Palladio, indeque colligit, eum potiùs Catholici personam induisse, quando egit cum S.* Chrysostomo, *quàm Catholicum revera fuisse. Verùm non video, ex laudibus illis, quas aliquibus de erroribus Origenis utcumque suspectis attribuit Palladius, certo inferri posse, illum iisdem erroribus fuisse obnoxium. Quippe mores & monasticas eorum exercitationes virtutesque laudat Palladius; non verò doctrinam eorum Origenis erroribus fœdatam. Hieronymus ipse Origenem & Didymum non rarò laudavit, licèt doctrinam ipsorum malam vehementer improbet. Datis argumentis adjici posset, quòd Palladius ut Origenista accusatus fuerit in conciliabulo ad Quercum, contra* Chrysostomum *coacto. At constat, in illo concilio crimina fuisse objecta sine ullo fundamento, ita ut illa objectio nullam quoque vim habere possit.*

Uterque Palladius pro Catholico habendus videtur.

22 *Contrà judicium* Chrysostomi, *Innocentii, eorumque omnium, qui pro causa* Chrysostomi *steterunt, quique Palladium minimè habuisse videntur suspectum de hæresi Origeniana, majoris est ponderis ad bene de ipso sentiendum, quam sint allata argumenta ad memoriam ipsius maculandam, cum quòd illa majori ex parte incertis tamùm nitantur conjecturis, tum quòd Palladius notior fuerit iis, qui ipsum ut Catholicum magni fecerunt, quàm aliis, qui eumdem accusârunt, ita ut priorum auctoritas prævalere deberet, etiamsi constaret, inter accusatores Palladii rectè numerari S. Hieronymum. Quapropter, si Majores nostri, auctoritatem Baronii subinde secuti sunt; & Palladium memorârunt ut Origenistam, mentem mutarent, si viverent. Quod verò spectat ad Palladium Dialogi auctorem; hunc nullus antiquorum accusavit de hæresi Origeniana, nullus fortè etiam recentiorum, nisi ipsum confundendo cum Helenopolitano. Necesse igitur non est, ulteriorem hujus apologiam adornare. Id unum observare placet, ipsum non minùs contrarium videri persecutoribus* Chrysostomi, *quàm addictum huic Sancto. Hinc fieri potuit, ut, licèt fide optima in scribendo uti vellet, aliquando facilè crediderit, quæ spargebantur de adversariis Sancti. Quare, si qua opus est cautione in Opusculo Palladii, illa maximè videtur adhibenda in iis, quæ contra inimicos* Chrysostomi *variis locis differit.* E

§ II. Alii scriptores Vitæ & gestorum S. Chrysostomi, de quorum fide & auctoritate disseritur.

De Sancto plura scribit Socrates; sed ea sine examine non admittenda,

Post *Palladium primi de gestis* S. Joannis Chrysostomi *satis latè scripserunt Socrates & Sozomenus, pauciora verò, sed minimè contemnenda, de eodem habet Theodoretus. Tres illi historici non quidem in Sancti gestis partem habuerunt; vixerunt tamen eo tempore, eaque fuerunt ætate, ut omnia haurire potuerint ex illis, qui adfuerant, resque gestas oculis lustraverant, ac partem etiam gestorum ipsi videre potuerint, præsertim Socrates, qui* Chrysostomum *haud dubiè Constantinopoli vidit & audivit, cùm ibidem natus sit & educatus, ut ait lib. 5 cap. 24, ibique etiam habitaverit, dum scribebat. Certè in proœmio libri 6, in quo agit de* Chrysostomo, F *monet, se ibidem scripturum res sua ætate gestas, visasque à se, vel auditas ex iis, qui viderant. Ex hisce igitur magna videretur Socratis auctoritas in illis, quæ refert de* S. Chrysostomo, *nisi clarum esset ex tota ipsius Historia, exiguam fuisse Socrati curam ad verum indagandum, & nisi se Sancto in variis locis iniquiorem præberet, ut rectè observavit Tillemontius in* Chrysostomo *art. 1. Hac de causa dictis Socratis non statim credendum existimo, sed potius examinandum puto, an ipsius asserta cum relatis à Palladio congruant, an cum ipsa verisimilitudine subinde non pugnent, an calumniis inimicorum* S. Chrysostomi *aures non præbuerit nimis faciles, & demum an vera videantur singula, aut certè probabilia, quæ de gestis Sancti nostri more suo scriptis mandavit.*

uti nec dicta Sozomeni: ex hisce aliisque contra,

24 *Quod attinet ad Sozomenum, æquior hic fuit in Sanctum, quàm Socrates, illique pro gestis* Chrysostomi *haud dubiè præferendus est. Attamen, cùm Sozomenus plurima ex Socrate haurire consueverit, illumque nimia credulitate passim imitari; ipsius quoque dicta ad examen re-*

AUCTORE J. S.

vocanda sunt, ac cum certioribus aliorum scriptis conferenda. Socrate & Sozomeno accuratior est Theodoretus in illis certè, quæ narravit de S. Chrysostomo, *sed pauciora commemoravit, & inimicis Sancti parcere diligenter studuit. Hi itaque tres historici cum Palladio Dialogi auctore præcipuam subministrabunt materiam ad contexendum de Vita* Chrysostomi *Commentarium historicum, præter ipsa S.* Chrysostomi *Opera, quæ hunc in finem perlegere volui: nam ex illis non pauca de gestis Sancti hauriri possunt: ex his maximè elucescit, quibus fuerit moribus, quantaque animi fortitudine constantiáque viguerit in exsilio. Porrò alii quidam contemporanei scriptores, doctrinâ & sanctitate inclyti, de* Chrysostomo *honorificam mentionem fecerunt: quorum verba suis locis adducemus.*

quorum aliqui nominantur, enarranda sunt Sancti gesta.

25 *Henricus Savilius in Græca editione Operum* S. Joannis Chrysostomi *tom.* 8 *varias edidit Sancti Vitas Græcas, & pag.* 295 *recitat nomina viginti scriptorum, quos anonymus biographus, cujus ibi lucubrationem edidit, sibi præluxisse affirmat. Ex scriptoribus illis jam nunc memorati sunt Palladius, Socrates & Theodoretus. Sozomenus verò, quod mirum apparet,* B *ibi cum reliquis non recensetur. Verùm ex coævis scriptoribus adduntur S. Proclus patriarcha Constantinopolitanus, cujus tempore corpus ipsius translatum est Constantinopolim; S. Nilus Magnus, & S. Isidorus Pelusiota. Hi tres Sancti* Chrysostomum *mirè laudaverunt; at Vitam ipsius non scripserunt. Nominantur apud laudatum Savilium duo alii contemporanei, nimirum* Cosmas, qui temporibus Chrysostomi diaconus erat ecclesiæ Apostolorum; *& S. Cyrillus Alexandrinus episcopus. Prior ex hisce ne notus quidem est eruditis, nec memoratur apud Photium. Notissimus vere est S. Cyrillus, sed ignota sunt illa, quæ de* S. Chrysostomo *narravit (exceptis paucis verbis:) si revera de eo scripsit, ut anonymus ille affirmat. Nam habet Græcè, prout ejus verba hic reddo Latinè:* Post hos (*Socratem, Palladium & Proclum*) S. Cyrillus Alexandrinus post visionem istam, quam de ipso (*Chrysostomo*) vidit. Hujus schedas post multos annos inveniens papa Alexandrinus Georgius, & aliorum scriptorum Opera colligens, spissum perfecit volumen.

C

Vita Sancti per Georgium Alexandrinum Græcè edita, & antea Latinè:

26 *Alium hic habemus de S.* Chrysostomo *scriptorem, qui primus gesta ipsius sic enarravit, ut Sancti Vitam composuerit reliquis omnibus prolixiorem. Edita ea est Græcè apud Savilium tom.* 8 *à pag.* 157 *usque ad* 265. *Eadem jam antè reddita erat Latina, & sic edita per Godefridum Tilmanum monachum Cartusianum. Vitæ hujus compendium dat Photius in Bibliotheca col.* 251, *ubi observat, humilem esse scriptoris stylum, eumque non omnino Grammaticæ præceptis conformem. In fine compendii sui col.* 266 *addit, quædam relata videri* præter historiæ fidem. *Verùm priùs inquiramus, quis sit ille Georgius: quod se ignorare fatetur Photius. Mirum id quidem, cum Georgium dicat episcopum Alexandrinum: nam inter patriarchas Alexandrinos post tempora* S. Chrysostomi *usque ad Photium unus tantùm reperitur Georgius, qui seculo* VII *Alexandrinæ ecclesiæ præfuit, post S. Joannem Eleemosynarium, cui circa annum* 616 *successit, ut videri potest apud nos in Historia Chronologica patriarcharum Alexandrinorum tom.* V *Junii pag.* 68. *Fuit igitur hic scriptor duobus seculis Sancto posterior.*

27 *Post Georgium in laudato Indiculo recensetur S. Sophronius patriarcha Hierosolymitanus,* D *qui eodem seculo* VII *floruit. At, si hic Vitam aut elogium* Chrysostomi *conscripsit, illud hactenus ignotum est. Forte laudatur S. Sophronius ob paucula illa, quæ de* Chrysostomo *leguntur in Prato spirituali: nam hoc à quibusdam Sophronio fuit attributum. Post Sophronium in Indiculo illo sequitur* Joannes Damascenus. *Designatur haud dubiè S. Joannes Damascenus, qui seculo* VIII *floruit, aliaque non pauca scripsit: nam laudatus Savilius pag.* 942 *testatur, se habere Græcam Orationem panegyricam S. Joannis Damasceni* de S. Chrysostomo, *& initium illius recitat, uti etiam facit Leo Allatius de Simeonum scriptis pag.* 87. *Edita est hæc Oratio in nuperrima editione Operum Damasceni tom.* 2 *pag.* 886. *At Junior est S. Damascenus, quam ut gesta* S. Chrysostomi *ex ejus Oratione panegyrica discere debeamus. Deinde apud memoratum anonymum sequitur* Martyrius patriarcha Antiochenus. *Floruit Martyrius seculo* V, *& consequenter satis propinquus erat temporibus* Chrysostomi *ad gesta ipsius rectè enarranda; sed nihil scriptorum ejus innotuit. Post quatuor alios jam memoratos sequitur* Evagrius Asceta. *Quisquis hic designetur Evagrius, nulla ipsius scripta de* Chrysostomo *innotuerunt.* E

alii, qui de Chrysostomo scripsisse dicuntur:

28 *Decimus quartus apud Savilium recensetur* Cosmas Vestitor, *aliis* Cosmas Vestiarius *dictus. Scripsit ille panegyrim de relatione corporis* Chrysostomi *ad urbem Constantinopolitanam. Hujus initium dat Savilius pag.* 944, *& Leo Allatius pag.* 94. *Opusculum Cosmæ Vestitoris habeo ex Ms. Medicæo regis Franciæ cum adjuncta interpretatione Latina, illudque laudabo in Posthuma Sancti Gloria. Oudinus de Scriptoribus ecclesiasticis tom.* 2 *col.* 400 *agit de Cosma Vestitore, quem credit vixisse tempore Leonis Sapientis sive seculo* IX. *At certa illius ætatis argumenta non adducit. Verisimile tamen est, Cosmam illius ferè ætatis esse, quia mox subjungitur in elencho Anonymi Leo imperator. Etenim Leo imperator, cognomento Sapiens, Orationem panegyricam de* S. Chrysostomo *composuit satis prolixam, quam Græcam edidit Savilius tom.* 8 *pag.* 267. *De illa pag.* 959 *notat sequentia:* Leo, cognomento Sapiens, hujus auctor libelli, cœpit imperare in Oriente anno Christi DCCCLXXXVI, regnavitque annos circitèr XXIV. Et liber quidem hic fortassè rectiùs potuit omitti, cùm nihil sit aliud, quàm breviarium Georgii, non bono judicio collectum, & penè barbarè scriptum. F

Opusculum Cosmæ Vestitoris de relatione corporis: Oratio Leonis Sapientis:

29 *Post Leonem ponitur* Nicetas σκευοφύλαξ (*sive* custos sacrorum vasorum) *nobis prorsus ignotus. Deinde* Nicetas Paphlago, *qui seculo* IX *floruit, multasque de Sanctis composuit orationes. At latent hactenus, quæ scripsit de* S. Joanne Chrysostomo. *Porrò in dicto scriptorum catalogo subjicitur* Eustatius Primi, *& mox* Basilius protothronus, *quos omnino ignoramus. Demum* Constantinus imperator Porphyrogenitus, *qui floruit seculo* X, encomium *Sancti concinnâsse dicitur. Illam Constantini Orationem de reditu corporis fuisse existimo. Certè Savilius pag.* 943, *& Allatius pag.* 111 *producunt initium Orationis, quam Constantinus Porphyrogenitus composuit de relato Constantinopolim* Chrysostomi *corpore.*

alii de Sancto scriptores ferè ignoti:

30 *Post omnes modò memoratos scripsit anonymus auctor, cujus Opusculum de vita* Chrysostomi *edidit Savilius tom.* 8 *pag.* 293. *De eo Savilius pag.* 963 *hæc observat.* Hujus libelli unicum

Anonymi Vita seculo X *scripta, & Græcè edita:*

A nicum invenimus exemplar in bibliotheca Cæsarea Viennæ, transcriptum ex codice vetustissimo Michaëlis Sophiani operâ Sambuci anno MDLVII Patavii . . . De auctore nihil habeo certi, quod dicam, nisi eum Constantino Porphyrogenneta imperatore, hoc est, anno Domini CML, posteriorem fuisse, ut ex præfixo auctorum indice statim patet. Multa certè habet communia cum Metaphraste, non dico, in re ipsa & argumento Operis, (hoc enim necesse est, cùm utrique eadem sit subjecta materia) sed etiam in verbis. Auctor certè, quisquis est, non aspernandus, Metaphraste uberior & copiosior, Georgio certè multò γραμματικώτερος. *Hactenus Savilius, qui rectè observat, Anonymum illum scripsisse post Constantinum Porphyrogenitum. At inde non rectè colligit, eumdem scripsisse post annum 950. Etenim nescimus, quo anno Constantinus de S.* Chrysostomo *scripserit. Cumque natus sit circa annum 904; juvenis eam Orationem componere potuit circa annum 930 aut 940; & consequenter anonymus paulò post scribere poterat jam ante annum 950. Sanè cum indici suo non inferuerit Metaphrastem, qui scripsit seculo x sub imperio*
B *Constantini, verisimile est, Anonymum illum paulo ante Metaphrastem, aut eodem ferè tempore cum eo, scripsisse. Quare ætas illius Vitæ figenda videtur circa medium seculi x.*

Metaphrastis Vita item Græcè edita: alia Theodori Trimithuntis episcopi:

31 *Vitam* S. Chrysostomi *à Metaphraste scriptam quarto loco Græcè edidit Savilius à pag. 373, observans pag. 967, se eam dare Vitam* ex regio codice Lutetiæ *descriptam, & ex altero utcumque emendatam. Præter Vitam Metaphrastes etiam scripsit translationem corporis Constantinopolim, de qua meminit Allatius pag 124, tale illius dans initium: ἈΝ ὰ τῶς &c, Hujus exemplar Ms. habemus ex codice Medicæo regis Franciæ. Præterea Leo Allatius alias quasdam jam dictis adjungit Vitas* S. Chrysostomi, *nimirum pag.* 81 Theodori episcopi Trimithuntis, *cujus habemus exemplar Ms. ex codice Pontificio Alexandri VII. Dubitare nequeo, quin auctor sit ille* Theodorus episcopus civitatis Trimithuntenæ insulæ Cypri, *qui concilio VI, Constantinopoli anno 680 habito, subscripsit apud Labbeum tom. 6 col. 1029. Floruit igitur seculo VII jam adulto, scripsitque post Georgium Alexandrinum, ac totis duobus seculis & medio post mortem Sancti,*
C *ita ut auctoritas ipsius nequeat in hisce magni esse momenti. Unicum quidem scriptorem laudat Palladium, nec videtur habuisse lucubrationem Georgii, cùm hujus fabulas non adoptaverit. At ipse tot tamque apertis figmentis Vitam illam fœdavit, ut eam sine tædio non potuerim perlegere, nec edendam censeam.*

Vitæ compendia, & elogia alia:

32 *Breve Vita* S. Joannis *compendium Græco-Latinum edidit Bigotius post Palladii Dialogum pag. 229; sed incerti illud est auctoris, nec caret erroribus aliquot. Aliud incerti auctoris Græci scriptum de translatione reliquiarum* S. Chrysostomi *memorat Allatius pag. 120, hoc recitans initium, ἦκεν νῦν ἡ λαμπρὰ &c. Hujusce lucubrationis exemplar Ms. habeo, prout ab ipso Papebrochio nostro transcriptum est Florentiæ ex codice bibliotheca Medicææ S. Laurentii. In hoc autem Opusculo, quo per decursum usi potero, non solùm agitur de ipsa corporis translatione; sed varia etiam exponuntur, quæ ante translationem contigerunt. Hisce Græcis accedunt alii quidam, qui eadem Oratione laudârunt Basilium, Gregorium Nazianzenum, &* Chrysostomum, *quod communem habeant festivitatem, ut postea videbimus. Hosce, quia nobis prodesse nequeunt, breviter tantum recensebo ex Bibliotheca Græca Joannis Alberti Fabricii, qui etiam agit de scriptoribus modo laudatis, usque adjungit Chronicorum & Historiarum scriptores Græcos, laudandos à nobis, ubi eorum utemur scriptis. Apud Fabricium tom. 7 pag. 558 illi recensentur Basilii simul & Gregorii* Chrysostomique *laudatores, Joannes Euchaitarum metropolita, Philotheus patriarcha Constantinopolitanus, Nicolaus Cabasilas, Theodorus Metochita, Matthæus Camariota, & Theodorus Prodromus.*

Vitæ Latinæ ad propositum inutiles: scriptores recentiores.

33 *Laudatos Fabricius aliquot etiam recenset scriptores Latinos, qui aliqua de gestis* S. Chrysostomi *enarrârunt. Alios quosdam enumerat Montfauconus tom. 13 Operum* S. Joannis Chrysostomi. *Satis erit ad propositum nostrum, si illos assignavero, ubi eorum auctoritate uti oportebit. Ad manum quoque habeo duas Vitas Latinas S.* Chrysostomi, *alteram ex codice Ms. S. Maximini Trevirensis; alteram ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris. Utrùm illæ prodesse nequeunt, cum ferè nihil afferant præter ea, quæ ex Socrate, Sozomeno & Theodoreto corrasit auctor Historiæ Tripartitæ. Ex recentioribus Vitam* Chrysostomi E
prolixe & critice scripsit Godefridus Hermant, quem Tillemontius tom. XI Monument. Eccl. in plerisque sequitur. At Tillemontium magis adducam, quam Hermantium, quia Tillemontius auctores suos ita allegat, ut facilè perspici possit, quàm certa sint aut probabilia, quæ adducit, argumenta. Post hosce Vitam S. Chrysostomi *Latino sermone contexuit Bernardus de Montfaucon tom. 13 Operum Sancti à se editorum. Hunc quoque præ oculis habebo: neque negligam Baronium, Pagium, Alexandrum, aliosque neotericos, qui de gestis* Chrysostomi *tractârunt.*

Fides Georgii Alexandrini aliorumque scriptorum medii ævi suspecta est:

34 *Enumeratis modò præcipuis auctoribus, qui de* S. Chrysostomo *egerunt; aliqua restant dicenda de fide, quam merentur Georgius Alexandrinus, aliique ipsum secuti. Savilius, qui Georgii, Leonis imperatoris, Anonymi & Metaphrastis Opuscula edidit, pag. 941 observat, neminem ex illis sobrio usum esse stylo, sed omnium illorum lucubrationes fabulosis fœdatas esse narrationibus, idque fusè de Georgio, de aliis breviùs ostendit apud Gulielmum Cave in Historia litteraria, ubi Dissertatio Savilii de scriptoribus rerum* Chrysostomi *impressa est pag. 189. Nihilo favo-* F
rabilius est judicium Petavii nostri lib. XI Doctrinæ temporum cap. 46, ubi Georgium vocat in Historia futilissimum & mendacissimum, *variosque ipsius errores chronologicos ostendit. Hisce consentiunt Hermantius, Tillemontius, reliquique passim historici, qui aliqua in scribendo crisi sunt usi, ac novissime Montfauconus tom. 13 in præfatione pag. 4, ita de Georgio scribens:* Hic humili & ineleganti stylo innumera refert fabulosa, iis exceptis, quæ ex Palladio & Socrate mutuatus est. *Excipere etiam licet ea, quæ ex Theodoreto, Sozomeno aliisque scriptoribus coævis, partim cognitis partim ignotis, haurire potuit. Itaque ad enarrandam Sancti Vitam alia non habemus magni momenti subsidia præter ipsa Sancti Opera, Dialogum Palladii, scriptaque Theodoreti, Socratis, Sozomeni, & paucula ex aliis aliquot coævis ante memoratis.*

hinc illi breviter tantùm subinde attingenda.

35 *Attamen, quia instituti nostri est non solùm vera probare, quantum possumus; sed falsa & improbabilia etiam refutare; asserta Georgii Alexandrini aliorumque biographorum breviter saltem examinabo: etenim multi scriptores ex Vi-*

tis

tis illis non pauca de Chrysostomo *narrârunt, illique ipsi auctores, qui Georgio maximè adversantur, ipsius auctoritate subinde uti voluerunt, quia multa etiam narravit vera. Potuit sanè Georgius aliqua haurire ex monumentis modò ignotis, quæ à Palladio aliisque erant prætermissa, eaque de causa non statim repudianda sunt omnia, quæ ab eo scripta sunt, quæque non reperiuntur apud Palladium, aut alios coætaneos. Nam infirmum sanè erit argumentum, si quis Georgium eo solum nomine mendacii accusare voluerit, quòd aliqua referat à Palladio omissa; cùm ex ipso ejus Dialogo clarum sit, Palladium non omnia suscepisse enarranda; sed de sola ferè Sancti persecutione egisse. Leo Allatius de Simeonum scriptis pag. 46 Georgium Alexandrinum defendere utcumque voluit contra censuram Savilii, paucis verbis repudiantis omnia miracula, quæ attribuuntur* Chrysostomo. *Sanè quæ adferemus ex S. Nilo* Chrysostomi *discipulo, quæque Sozomenus & alii contemporanei narrant, satis ostendunt, subinde aliqua* Chrysostomo *contigisse naturali ordine superiora. Nolim tamen contendere, ut vera admittenda esse omnia aut pleraque miracula,*
B *quæ Georgius aliique recentiores* Chrysostomo *adscribunt. Verùm de hisce postea. Nunc ad Vitam Sancti enarrandam accedamus, solis ferè ad id usuri scriptoribus contemporaneis, aut de iis, quæ biographi posteriores addiderunt, breviter rationem reddituri.*

§ III. Sancti patria, parentes, annus natalis figendus circa 344.

Sanctus Antiochiæ nobili genere, patre Secundo, matre Anthusa

D*E patria & parentibus S.* Chrysostomi *Palladius in Dialogo pag. 40 ita habet:* Johannes ille genere quidem erat Antiochenus, . . . natus è parentibus, qui nobiliter vixerunt in officio magistri militum Syriæ; patri in lucem editus post sororem. *Socrates lib. 6 cap. 3 nomina parentum addit, hæc scribens:* Joannes igitur oriundus fuit Antiochiâ, quæ urbs est Syriæ Cœles, patre Secundo, matre Anthusa, nobili apud suos prosapia. *De generis nobilitate consentit Sozomenus lib. 8 cap. 2.*
C *Georgius apud Savilium pag. 159 non modò primariam nobilitatem utrique parenti, Secundo & Anthusæ attribuit, sed amplas quoque divitias. Huic alii plures subscribunt. At horum auctoritate non nitor, ut jam monui. Verùm* Chrysostomus *ipse lib. 2 de Sacerdotio satis innuit, generis splendorem opesque sufficientes & amplas sibi non defuisse. Verba ipsius dabo num. 110. In Menologio Græcorum, prout Latinum fuit factum ab Eminentissimo Sirleto ad IX Octobris agitur de S. Publia diaconissa, illaque dicitur mater S. Joannis cognomento* Chrysostomi. *Hunc errorem latè refutat Baronius ad annum 362: & Hermantius in Vita cap. 2, sed nimis liberaliter vocat* opinionem novorum Græcorum. *Etenim, cùm illud in aliis Græcorum Fastis aut Historiis non reperiam, non ausim errorem illum Græcis tam certo attribuere. Cujuscumque sit error ille: omni caret fundamento: nam Joannes S. Publiæ filius numquam fuit episcopus, ut videri potest apud Theodoretum de S. Publia agentem lib. 3 Historiæ ecclesiasticæ cap. 14.*

37 *Natalis S.* Chrysostomi *annus difficulter assignari potest, aut certò determinari, quia nullibi reperitur expressus apud scriptores antiquos.*
D *Baronius ad annum 362 num. 133 existimat, Sanctum fuisse natum anno 354, quia Græci aliquot recentiores annos ætatis tantùm quinquaginta duos & menses octo* Chrysostomo *attribuunt. Savilius apud Caveum pag. 191 Baronio ferè assentitur. Hæc sententia exprimitur in Epitome Vitæ* Chrysostomi *apud Bigotium pag. 227. Attamen longè à vero abesse videtur tota illa chronotaxis. Sanè* Chrysostomus *viginti, ut plurimùm, annos habuisset, quando postulatus fuit ad episcopatum suscipiendum, & quando Basilius ipsius sodalis revera factus est episcopus, si natus esset anno 354: nam res illa nequit probabiliter figi post annum 374, ut suo loco videbimus. Secundò Sanctus noster à S. Meletio creatus creditur lector, idque non potest figi post annum 371, ut ostendam num. 57. Atqui eo tempore annos, ut minimùm, habebat viginti & tres. Natus igitur est diu ante annum 354, aut potiùs 355, ut ex ætate ipsi assignata figendus esset annus natalis.*

natus est diu ante annum 354,

38 Chrysostomus *ipse in Opusculo ad Viduam juniorem tom. 1 pag. 344 clare meo judicio insinuat, se natum esse ante annum 350, sub cujus initium occisus est Constans imperator, Constantini Magni filius, dum ita loquitur:* Atque, ut vetera omittamus, ex iis omnibus, qui ævo nostro imperârunt (fuerunt autem novem) duo soli (*id est Constantius & Valentinianus I*) communi morte vitam clauserunt. Reliquorum autem hic quidem (*Constans*) à tyranno (*Magnentio,*) ille verò (*Julianus*) in bello, alius (*Jovianus*) domesticorum custodum insidiis, alius autem (*Gallus cæsar*) ab illo ipso (*Constantio,*) qui coronam ac purpuram imposuerat, interfectus occubuit. *Mox addit mortem Valentis omnium maximè tragicam, utpote combusti. Hisce septem adde duos viventes, Gratianum & Theodosium, quorum tempore scribebat, & quorum conjuges in perpetuo timore vivere affirmat, & sic habebimus imperatores novem, qui ætate* Chrysostomi *vixerant aut vivebant, dum hæc scribebat, non diu post cædem Valentis, anno 378 interfecti. Ex hac novem imperatorum enumeratione colligitur,* Chrysostomum *esse natum ante annum 350, sive ante mortem Constantis, & post annum 340, quo Constantinus junior in bello contra fratrem Constantem cæsus est.*

imò & ante annum 350, ut colligitur ex loco ipsius
E

F
39 *Attamen scio, novem istos imperatores alio modo enumerari à Tillemontio Notâ 14 in S.* Chrysostomum, *& à Montfauconio in Monito prævio ad allegatum Opusculum. Volunt illi omnes imperatores, de quibus* Chrysostomus *loquitur, fuisse defunctos, dum scribebat; ideoque inter memoratos novem numerant Constantinum Magnum, ejusque filium Constantinum, quos ante ætatem Sancti defunctos fatentur. Contendunt nimirum, voces illas ἐπὶ τῆς γενεᾶς τῆς ἡμετέρας,* ævo nostro, *& ad litteram* generatione nostra, *aut* ætate nostra, *non tam strictè sumendas, ut respicere non liceat ad præcedentes, & maximè ad celeberrimum Constantinum. Addunt, simili modo loquendi usum esse* Chrysostomum *Hom. 15 in Epistolam ad Philippenses, ubi Faustæ imperatricis & Crispi cæsaris mortem refert inter ea, quæ facta ἐπὶ τῶν χρόνων ἡμετέρων* temporibus nostris, *inquit. Respondeo, vel solum illum locum cum allegato collatum sufficere, ad ostendendum falsitatem sententiæ Tillemontianæ, quam nimis facile secutus est Montfauconus. Locum allego Græcum cum optima interpretatione Frontonis Ducæi, ubi tom.*

de novem imperatoribus sui temporis,

xi

A *xi pag.* 143 : μάλιστα μὲν καὶ τὰ παλαιὰ ἐρῶ, πλὴν ἀλλ' ὅμως ἔτι τῇ μνήμῃ φυλαττόμενα, ἅτε καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων γενόμενα τῶν ἡμετέρων. Ac potiſſimùm quidem vetera dicam, quæ tamen adhuc memoriâ non exciderunt, ſed & nonnulla, quæ noſtris contigere temporibus. *Hæc interpretatio genuina eſt, ut conſideranti patebit, & conformis eſt iis, quæ mox incipit narrare. Nam primò narrat Fauſtæ & Criſpi cædem, aliaſque tragœdias domûs Conſtantini Magni, & paulatim pergit ad recentiora ſuis temporibus facta, inter quæ refert mortem miſerabilem Valentis imperatoris.*

40 *Montfauconus tom. xi pag. 317 Græcorum verborum interpretationem dedit accomodatam magis ſententiæ, quam antè adoptaverat, quam dictioni Græcæ. Nam ſic habet:* Ac potiſſimùm quidem vetera dicam : quæ tamen adhuc memoriâ non exciderunt, quippe quæ noſtris contigere temporibus. *Nequeo hanc probare interpretationem, etiamſi vox* ἅτε *aliàs explicari poſſit* quippe : Chryſoſtomus *enim clarè inſinuat, ſe facta duplicis generis narrare velle, dum antè dicit, ſe narraturum* καὶ τὰ παλαιὰ, & vetera, *& dum ſubdit,* B ἅτε καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων *&c.*; & quæ noſtris temporibus ſunt facta : *nam aliàs maximè recentia vocaret vetera, cùm de ipſo etiam ſui temporis imperatore loquatur. Accipe, lector, totum locum ſecundum voces Græcas expreſſum.* Maximè quidem & vetera dicam, nihilominus adhuc in memoria conſervata, & ea etiam, quæ noſtris temporibus ſunt facta. *Nunc mecum, lector, conſidera, quàm certum videatur,* Chryſoſtomum *in Opuſculo ad viduam non loqui de Conſtantino, ſed ſolùm de imperatoribus ſuæ ætatis. In loco objecto dicit, ſe* vetera *relaturum & recentia; & tamen orditur à factis Conſtantini, nec attingit vetuſtiora. Hic verò ad viduam dicit, ſe* vetera *omiſſurum. Quis igitur credat, eum de Conſtantino loqui?*

Qui ſic exponendus eſt,

41 *In loco objecto loquitur de Criſpo cæſare, juſſu Conſtantini patris occiſo. Quis magis ad propoſitum* Chryſoſtomi, *viduam conſolantis, conducere poterat, quàm innocens Criſpus, juſſu patris peremptus, niſi intra ſuam ætatem ſe continere voluiſſet? Rurſum in loco objecto loquitur de Fauſta imperatrice per Conſtantinum maritum ſublata. Si igitur ad viduam loquatur de Conſtanti-* C *no, cur tragicam Fauſtæ mortem tacet? Nam infortunia imperatricum ſuæ ætatis etiam enarrat. Præterea* Chryſoſtomus *in loco allegato ad Viduam determinat* novem *ſui temporis imperatores. At numerum certum non poterat determinare, niſi strictè determinaret tempus, à quo enumerationem ſuam orditur. Loquitur igitur strictè de tempore, quo vixerat : atque hinc orditur à cæde Conſtantis, qui revera primus ex illis erat occiſus. Mox memorat Julianum, tunc Jovianum, quem etiam in loco mox objecto* pharmacis venenatis *ſublatum aſſerit; deinde Gallum cæſarem, & demum Valentem cum exercitu ſuo cæſum docet. Si de Conſtantino juniore loqui voluiſſet, non prætermiſiſſet, occiſum eſſe in bello contra fratrem Conſtantem, & primum omnium illum produxiſſet. Aliud quoque in ſententia Tillemontii eſt incommodum : nam inter novem imperatores ab ipſo enumeratos communi ſeu non violenta morte defuncti ſunt tres, Conſtantinus, Conſtantius, & Valentinianus. Fatetur ipſe Tillemontius, ſe neſcire, utrùm Conſtantium an Valentinianum annumerare debeat defunctis morte violenta :* Ambo enim, *inquit,* viſi ſunt obiiſſe morte naturali, & non violenta. *Hoc ipſum & nos dicimus, nec meritò negari poſſe credimus. Certè* Chryſoſtomus *neutrum memorat inter defunctos morte violenta Hom. 15 in Epiſtolam ad Philippenſes, de qua mox egimus.*

ut mortem i- ſtis imperatoribus

42 *Ultimum incommodum, quod ipſe quoque in ſua ſententia agnoſcit Tillemontius, hoc eſt, quòd nequeat oſtendere, de omnibus illis imperatoribus loqui* Chryſoſtomum, *prout fatetur ad ipſius propoſitum conducere. Hinc textum Græcum mutandum ſuſpicatur, ſuſpicaturque Valentinianum accenſeri forſan defunctis in bello. At nec in bello obiit Valentinianus, nec textum Græcum mutandum exiſtimo : & vel ſic de omnibus locutus fuerit Sanctus. Nam loquitur de duobus communi morte defunctis, de quinque morte violenta, & de duobus viventibus, quorum item ſortem minimè invidendam oſtendit. Audi, quo pacto eorum ſortem deſcribat, de uxoribus loquens :* Quod ad eorum autem, qui nunc imperant, uxores; altera ex priſtinis calamitatibus reſpirans, voluptati magnum habet dolorem admiſtum, eo quòd, qui rerum potitur (*Gratianus*) nimis juvenis ac E inexpertus ſit, multoſque habeat undique inſidiantes : altera verò timore exanimata iis, qui capite damnati ſunt, miſeriorem vitam ducit, eo quòd vir ipſius (*Theodoſius*) ab eo tempore, quo diadema ſuſcepit, uſque ad hodiernum diem in bello & prœliis verſetur *&c. Itaque in noſtra ſententia de omnibus novem loquitur Sanctus, & eo quidem modo, ut ex dictis ipſius omnes facilè agnoſcantur. Tota hallucinatio Tillemontii in eo ſita eſt, quòd crediderit* Chryſoſtomum *loqui de novem defunctis. At non dicit, niſi novem ſuo tempore imperâſſe, nec excipit viventes. De Valentiniano II, qui ſolum imperatoris titulum tunc puer gerebat, non loquitur, ut admittit Tillemontius. Hoc diverticulum æqui conſulat ſtudioſus lector, quia ſaltem facit ad explicationem verborum* Chryſoſtomi; *licèt aliàs tot verbis opus non eſſet ad probandum,* S. Chryſoſtomum *natum eſſe ante annum 350.*

annumerentur duo viventes :

43 *Hermantius, Tillemontius & Pagius natalem Sancti figunt circa annum 347. Nullum mihi eſt dubium, quin hi ſcriptores longè magis accedant ad verum, quam auctores antè laudati. Nihilominus, dum cogito Sanctum noſtrum ad epiſcopatum fuiſſe expetitum circa annum 374,* F *& ſodalem ipſius Baſilium tunc factum epiſcopum, malim exiſtimare, Sanctum fuiſſe natum circa 344, ut ſaltem triginta ferè annorum fuerit, quando conſilio prudentum epiſcopus deſignabatur. Tanto probabilior mihi apparet epocha illa, quantò debiliora ſunt, quæ afferri poſſunt ad natales Sancti ſerius figendos, quantoque plura occurrunt ad exiſtimandum, ætate provectiorem fuiſſe* Chryſoſtomum, *quam illum crediderunt ſcriptores allegati. Certè Opuſcula, quæ jam circa annum 372 aut paulò poſt ſcribere cœpit, ut videbimus, oſtendunt jam tum in ſacris Litteris exercitatum fuiſſe. At oſtendemus num. 48, annos ferè viginti quatuor natum fuiſſe, priuſquam ſacrarum Litterarum ſtudium exorſus eſt. Itaque ad annum vitæ trigeſimum veriſimiliter accedebat, quando priora ſcribere cœpit Opuſcula in domo materna. Præterea ætas matris, ante receſſum Sancti ad ſolitudinem ſeneſcentis, etiam probabiliter innuit, Sanctum non eſſe natum poſt annum 344 aut 345. Demum tota chronotaxis, ſuis locis elucidanda, inſinuabit, natales Sancti propinquiores videri an-*

natalis Sancti figendus videtur circa annum 344

 no

AUCTORE J. S.

no 340 quàm 350. Auctoritas verò recentiorum Græcorum, quæ hisce sola ferè opponi potest, nullius est momenti.

§ IV. Moritur Sancti tum infantis pater : uterque parens probabiliùs erat Christianus : Sancti præceptores, studia, eloquentia.

Vix natus erat Sanctus, dum pater obiit.

Georgius Alexandrinus apud Savilium pag. 159 affirmat, parentes S. Chrysostomi fuisse gentiles, sed baptizatos esse post Joannem, quem in pueritia aut adolescentia sacro fonte ablutum innuit. Idem tradunt alii Georgium secuti. Verùm ficititia illa sunt: Joannes enim baptizatus est, quando vigesimum ætatis annum diu erat prætergressus, ut videbimus num. 56. Patrem verò Sancti obiisse, quando hic vix erat natus, docet ipse lib. 1 de
B
Sacerdotio, seu tom. 1 pag. 363, ita loquentem inducens matrem : Ego, inquit, Fili, virtute patris tui non multo tempore, ita providente Numine, frui potui. Nam partus tui dolores excipiens illius obitus, te pupillum, me viduam præmaturè reliquit, additis viduitatis incommodis, quæ expertis solùm probè nota sunt. Idem Sanctus ad Viduam juniorem scribens tom. 1 pag. 340 satis insinuat, parentes fuisse Christianos his verbis : Nam & ego aliquando, cùm essem junior, doctori meo (Libanio aut Andragathio) erat autem ille omnium hominum maximè superstitiosus, animadverti matrem meam in multis magnam excitâsse admirationem. Nam cùm eos, qui ibi assidebant, more suo interrogâsset, quis ac cujus ego essem; ac responsum esset, me viduæ mulieris esse filium; de me quæsivit ætatem matris, & viduitatis tempus.

& mater viginti erat annorum, ambo Christiani.

45 Cùm primùm verò audivit, quadraginta annos natam esse, vigesimum verò jam annum agi, ex quo patrem meum amiserit, obstupuit planè, atque ad eos, qui aderant, conversus, clara voce exclamavit : Papæ! quales mulieres
C
apud Christianos sunt. Hic mater Sancti necdum baptizata clarè asseritur Christiana, idemque fit verisimillimum de patre. Ex eodem loco habemus, viginti ferè annorum fuisse matrem Chrysostomi, dum hic natus est, & dum paulò post pater obiit. Hom. XI contra Anomæos tom. 1 pag. 541 asserit, se natum in ecclesia Antiochena, dum ait se non minùs diligere Constantinopolitanos Christianos, quàm ecclesiam illam, in qua, inquit, nati, educati & eruditi sumus, utcumque innuens parentibus Christianis se natum, quia mox non urbem cum urbe, sed ecclesiam cum ecclesia comparat : ecclesia autem solis constat Christianis.

Sanctus studium eloquentiæ

46 De ingenio & prioribus Sancti studiis ita breviter habet Palladius pag. 40 : Cùm autem esset ingenio sollertiori, sese in litterarum studio exercuit ad sacrarum Scripturarum ministerium. Hinc decem & octo annos natus à sophistis, qui voculas captant, descivit. Ita quidem Palladii verba Latinè expressit Bigotius & post eum Montfauconius. Nolim tamen ex allatis verbis inferre, Joannem anno ætatis decimo octavo nuntium remisisse litteris politioribus. Nam, ut rectè observat Tillemontius Notâ 2, verba Græca admodum

D
sunt ambigua & fortasse corrupta, aut alio modo exponenda. Verba Græca sic dedit Bigotius: ἐκεῖθεν ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἄγων τὴν τοῦ σώματος ἡλικίαν, ἀφηνίασε τοὺς σοφιστὰς τῶν λεξειδρίων. Georgius Alexandrinus apud Savilium pag. 166 locum exprimit hoc modo : ὀκτὼ καὶ δέκατον ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀφηνίασε τοῦ σοφιστοῦ τῶν λεξειδρίων. Quid hisce vocibus innuatur, non omnino liquet. Sane nec λεξείδριον invenio, nec λεξίδριον : at λεξείδιον voculam significat, ideoque suspicor utroque loco legendum esse λεξειδίων vocularum. Verbum ἀφηνιάζω passim exponitur frænos respuo, sive imperium detrecto, potiùsque legendum videtur τοῦ σοφιστοῦ, ut est apud Georgium, quam τοὺς σοφιστὰς, ut editum est in Dialogo Palladii.

non reliquit anno ætatis decimo octavo,

47 Hoc modo sumpta phrasis significat, Chrysostomum anno ætatis decimo octavo noluisse ampliùs regi à præceptoribus inferioris notæ, qui ad solam vocum constructionem aut verborum elegantiam attendunt : neque aliquid præterea ex illo loco inferri potest, quocumque demum modo intelligitur. Novi quidem in epitome apud Bigotium pag. 227 hæc legi : Octodecim annos natus recessit à rhetore Libanio, atque à Meletio Antiocheni archiepiscopo baptizatur & lector ordi-
E
natur. Scio & Leonem imperatorem apud Savilium pag. 270, imò & Georgium post allegata ipsius verba sic loqui de S. Joanne, ut videantur credidisse, ipsum anno ætatis decimo octavo ab eloquentia & profana philosophia studio recessisse, & ad Meletium venire tunc cœpisse. Fateor quoque, verba Palladii ita explicari posse, atque ex iis alios verisimiliter in eam sententiam fuisse deductos. Verùm quidquid sit de mente Palladii, sive ille in ea opinione fuerit, sive solùm visus sit ita sentire, quod nimia brevitate Sancti studia profana perstrinxerit, ne quidem probabilis apparet illa opinio, aut potiùs certò falsa. Nam ex verbis num. 44 & 45 datis clarè consequitur, Sanctum fuisse in schola doctoris Græci, (sive hic fuerit Libanius rhetor, ut verisimile est, quia erat maximè superstitiosus, sive fortasse Andragathius philosophus) quando mater ipsius vigesimo anno, Græcè viginti annis, erat vidua; & consequenter quando ipse annos viginti jam habebat aut superaverat : nam post natum Sanctum obiit pater, & fortasse mors illa tam citò secuta non est, ut aliquot menses aut annus integer non intercurrerit.
F

sed verisimiliter circa annum vigesimum quartum.

48 Præterea, si consideremus, Joannem viginti annos natum ita ignotum fuisse superstitioso doctori suo, ut ille rogaret, quis, & cujus esset filius, hinc facilè colligemus, viginti ferè annos fuisse natum, quando se ipsi instituendum dedit. Attamen verisimile est, Sanctum pluribus annis fuisse sub disciplina præcipuorum eloquentiæ & philosophiæ doctorum, Libanii & Andragathii : neque enim tanta doctrina, tantaque eloquentia, quanta in primis quoque Chrysostomi Opusculis perspicitur, exiguo tempore contrahitur : neque artes liberales accuratissimaque dialectica ac eloquentiæ præcepta deinde didicit Chrysostomus, postquam sacris Litteris se totum tradidit. Itaque si consideremus, quanto tempore studium eloquentiæ continuaverint celeberrimi patres Basilius & Nazianzenus; non existimabimus Chrysostomum, nihilo illis inferiorem, sive orationis elegantiam & perspicuitatem spectemus, sive accuratissimam in differendo dialecticam, paucis annis & quidem in adolescentia, ad tantum eloquentiæ culmen ascendisse, ut neminem fortè superiorem umquam habuerit in arte dicendi. Quapropter, quidquid de

ea-

A *ætate Sancti crediderint alii, ego magis existimo,* Chrysostomum *sub Libanio & Andragathio artibus liberalibus operam dedisse usque ad annum ætatis suæ saltem vigesimum quartum, & annum Christi ferè 368, & tum demum adhærere cœpisse Meletio, atque inchoâsse studium sacrarum Litterarum: nihil enim invenio, quod huic chronotaxi repugnet, nisi scriptores Græcos medii ævi, qui sine judicio chronotaxim formârunt, & recentiores aliquot, qui eorum dictis faciilè consenserunt.*

Magistros eloquentiæ Sanctus habuit Libanium & Andragathium:

49 *De præceptoribus Sancti nostri jam laudatis ita loquitur Socrates lib. 6 cap. 3:* In Rhetorica Libanium sophistam, in philosophia verò magistrum habuit Andragathium. *Consonat Sozomenus lib. 8 cap. 2 his verbis:* Cùm enim egregia esset indole, magistros habuit in arte quidem Rhetorica Libanium, in philosophia autem Andragathium. *Ex hisce Libanius fuit notissimus, diuque Antiochiæ docuit,* ac tunc temporis inter professores principem locum obtinebat, *teste Theodoreto lib. 3 Historiæ cap. 23: at simul impius erat, & gentilitiæ superstitioni addictissimus. Andragathius verò aliunde non innotuit. Quanti porro* Joannis B *eloquentiam faceret Libanius, laudatus Sozomenus declarat, ita scribens de Sancto:* Erat Antiochiæ ad Orontem presbyter quidam, nomine Joannes, nobili genere natus, vitâ integer, dicendi persuadendique artifex egregius, & omnium sui temporis oratorum præstantissimus, sicut Libanius Syrus sophista testatus est. Nam cùm moriturus esset, percontantibus amicis, quis in ejus locum succederet: Joannes, inquit, nisi Christiani illum subripuissent. *Hæc Libanius, quando* Chrysostomus *aliquot annis fuerat presbyter, Christianamque & sacram fecerat eloquentiam suam; nam, ut ostendit Tillemontius tom. 4 Imperatorum in Juliano art. 36, vixit Libanius saltem usque ad annum 390. Sola igitur vis veritatis hominem superstitiosum adegit ad commendandam adeo Sancti eloquentiam.*

prior Sancti eloquentiam

50 *Hanc dudum antè laudaverat, quando egressus e schola ipsius* Chrysostomus, *necdum amplexus erat certum aliquod vitæ institutum. Testis hujusce laudis omni exceptione major est S. Isidorus Pelusiota lib. 2 Epistolarum epist. 42 ad Ophelium, ubi epistolam Libanii ad* Joannem *suæ insertam recitat. Totam Pelusiotæ epistolam huc* C *transfero:* Quòd, non dicam alii, (parvum enim id fortasse plerisque videri queat) verùm etiam ipse Libanius, qui eloquentiæ nomine apud omnes clarus ac celebris est, præclari viri Joannis linguam, ac sententiarum pulchritudinem, & argumentorum densitatem, ad stuporem usque miratus sit, argumento est ea Epistola, in qua non modò eum, qui tanta dicendi facultate præditus sit, beatum prædicat: verùm etiam eos, quorum laudes oratione celebrârat, & quidem qui imperatores essent, quòd ejusmodi laudum suarum præconem consecuti essent. Hujus autem Epistolæ hoc exemplum est.

elogiis celebravit,

51 Libanius Joanni S. Cùm pulchram tuam & elegantem orationem accepissem, viris quibusdam, qui & ipsi orationum opifices & architecti sunt, eam legi. Quorum nullus erat, qui non saltaret & clamorem ederet, eàque omnia faceret, quæ homines admiratione perculsi & attoniti facere solent. Ego igitur eo nomine voluptate affectus sum, quòd ad forensem operam, in qua artis specimen edis, demonstrativum quoque dicendi genus adjungis. Atque & te beatum duco, qui ad hunc modum laudare queas, & item eos, qui talem laudum suarum præconem nacti sunt, hoc est, & patrem, qui imperium dedit, & filios qui acceperunt. Atque hæc quidem scripsit Libanius. Plutarchus autem perspicuitatem ac facilitatem germanum Atticismum esse censet. Sic enim, inquit ille, locuti sunt oratores. At verò Leontinus Gorgias primus hunc morbum in forenses orationes invexit, ut qui sublime ac tropicum dicendi genus amplexus sit, ac perspicuitatem labefactârit. Hic porrò morbus, inquit ille, admirandum quoque Platonem attigit. Quamobrem si hac in re Plutarcho fides habenda est (ut habenda est, *Græcè additur*) præclarus ac celebris Joannes omnes superat, ut qui & Atticum se verbis præbuerit, & perspicuitatem, qualem haud scio an alius quisquam, adhibuerit. *Hactenus S. Isidorus Pelusiota, qui haud dubiè loquitur de Sancto nostro. Attamen latet hic aliqua difficultas, ob quam Valesius in Annotatis ad Socratem pag. 75 existimat, litteras Libanii non esse datas ad* S. Chrysostomum.

AUCTORE J. S.

non tamen coram Juliano: Sanctus illi cum non fuisset.

52 *Etenim, cùm oratio illa dicta videatur circa annum 368, quando in foro & judiciis versabatur* Chrysostomus, *non satis apparet, de quibus imperatoribus actum fuerit. Nam Valentinianus quidem, qui tunc imperabat, Valentem fratrem & Gratianum filium imperio aggregaverat, at non filios. Tillemontius Notâ 3 probabiliter suspicatur, Sanctum oratione celebrâsse imperatores dudum defunctos, Constantinum videlicet ejusque filios. Probabilius tamen mihi videtur, laudatos à* Chrysostomo *fuisse Valentinianum, Valentem & Gratianum, filiosque nominari Valentem & Gratianum, quia Valens filii instar Valentiniano, à quo imperium acceperat, obtemperâsse dicitur. Potuit illa oratio dici occasione assumpti anno 367 ad imperium Gratiani. Quidquid sit, auctoritas S. Isidori sufficit, ut credamus Libanii epistolam ad* Chrysostomum *fuisse datam. Verùm auctoritas Anonymi apud Savilium nequit sufficere, ut pro vero admittamus, quod ille asserit pag. 296, nimirum Libanium dixisse Juliano imperatori, neminem inter Græcos reperiri, qui* Joannem *eloquentiâ superaret. Nam cùm Julianus apostata occisus sit anno 363, necdum vigesimum annum attigerat* Chrysostomus, *quando postremùm cum Juliano locutus est Libanius, cui Sanctus eo tempore parum videtur fuisse cognitus, ut colligitur ex dictis num. 44. De tanta igitur sancti Adolescentis eloquentia locutus non videtur cum Juliano. Veruntamen multò apertiùs fabulosa est longa historia, quam contexuit Georgius Alexandrinus pag. 161 & seqq., quamque tres alii biographi apud Savilium adoptârunt, de studiis* Chrysostomi *Athenis, ac celeberrima ibidem ipsius disputatione cum Anthemio. Nam ex monumentis vetustissimis abunde liquet, Sanctum Athenis non dedisse operam eloquentiæ, ibique verisimillimè nunquam fuisse.*

E

F

D *rove in foro versatum esse, ut causas agere disceret, aut etiam ageret. Eo tempore, opinor, orationem illam dixit in laudem imperatorum, quam Libanius tantopere laudavit, ut dictum est num. 50. & 51.*

sed actis aliquamdiu in foro causis,

55 *Hinc Socrates lib. 6 cap. 3 de Sancto sic habet :* Cùmque causas agere jam pararet, considerans, quàm laboriosum quàmque iniquum esset vivendi genus eorum, qui in foro versantur, tranquilliorem vitam sequi maluit. Quod quidem fecit exemplo Evagrii, qui sub iisdem cum illo præceptoribus eruditus, ad quietam vivendi rationem jam pridem se contulerat. Confestim igitur mutato habitu atque incessu, lectioni sacrarum Litterarum animum applicuit, & frequenter ad ecclesiam orationis causâ properabat. *Sozomenus lib. 8 cap. 2 breviùs idem dicit his verbis :* Porrò cùm causas acturus, atque id genus vitæ sectaturus crederetur, ipse sacris Scripturis incumbere, & juxta leges Ecclesiæ philosophari constituit. *Tillemontius Notâ 4 quærit, cujus Evagrii exemplum secutus dicatur* Chrysostomus, *nec invenit ullum, quem hac in re sequi potuit. Suspicor Evagrium pro Basilio, cujus exemplum* E *secutus est Sanctus, irrepsisse apud Socratem, sive lapsu memoriæ, sive transcribentium vitio. Certo nullus innotuit Evagrius, quem secutus est* Chrysostomus. *At ipse aperte profitetur, se Basilii mores deinde secutum.*

iterum frequenter cum Basilio agit, & cum S. Meletio, à quo baptizatur,

56 *Relictis igitur judiciis, majorem iterum cum Basilio consuetudinem contraxit, & non solùm cum Basilio, sed etiam frequenter cum S. Meletio patriarcha Antiocheno. Palladius in Dialogo pag. 40 de hisce sic loquitur :* Ubi verò mente virili fuit, amore captus est sacrarum Litterarum. Præerat tunc temporis Antiochenæ ecclesiæ beatus Meletius confessor, genere Armenius, qui animadvertens Juvenis illius felix ingenium, & pulchritudine mentis illius captus, permittebat ei, ut secum assiduè versaretur, lumine prophetico prævidens Juvenis illius successum. *In his congressibus Meletius haud dubiè* Joannem *fidei dogmatis accuratè, & sacra Scriptura scientiâ instruxit. Eo etiam tempore sacris undis ablutus est, & deinde lector ordinatus. Textus Latinus apud Rigotium talis est :* Cùm verò tres annos assiduè apud eum mansisset, sacro lavacro ab eodem initiatus, lector promovetur. *Hæc verba obscurum relinquunt, quanto tempore post baptis-* F *mum lector ordinatus sit Sanctus. Græca vero videntur insinuare, triennio ferè post susceptum baptismum ad officium lectoris promotum esse. Verba profero :* ὡς δὲ παρήδρευσε μυσταγωγηθεὶς τὴν τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίαν ἀμφὶ τὰ τρία ἔτη, προάγεται ἀναγνώστης. *Ad litteram hæc Latinè sic exprimuntur :* Ubi verò assedit * initiatus lavacri regeneratione circiter annos tres, promovetur lector. *Existimo triennium ferè statui inter baptismum & officium lectoris; indeque probabile est, Sanctum initio conversationis suæ cum Meletio baptizatum esse circa annum 369, lectorem vero factum anno 372 aut seriùs. At clarè non dicitur lector ordinatus à Meletio : nec deest qualiscumque ratio dubitandi.*

* al. assiduus fuit

deinde lector ordinatur :

57 *Certè Socrates lib. 6 cap. 3 asserit,* Joannem *nostrum à Zenone episcopo lectorem ordinatum, ita scribens :* Zeno episcopus Hierosolymis rediens, lectorem Antiochenæ ecclesiæ designavit. *Idem habent Georgius Alexandrinus, Leo imperator, aliique recentiores. Verùm Marcellinus in Chronico ad annum 398 illis contraria scribit.* Joannes, *inquit,* Antiochiæ natus, ibi-

A ibique à Meletio ejusdem civitatis episcopo, eodemque confessore, lector ecclesiæ ordinatus, per singulos officii gradus ascendit. *Socratem sequitur Baronius ad annum 382 num. 72, putatque* Chrysostomum *ordinatum lectorem à Zenone Tyri episcopo, aut à Zenone episcopo Majumæ. At Hermantius Meletio ordinationem attribuit, cumque sequens Tillemontius Nota 1 Socratem erroris arguit ob duas rationes, quarum neutra est legitima.* Scimus, *inquit*, ex Palladio lectorem ordinatum esse à Meletio episcopo suo secundùm canones. *Nequeo tamen invenire, id Palladium dicere. Certè ubi paulo post dicit, ordinatum fuisse diaconum, clare addit id factum* à Meletio; *hic verò ordinantem tacet, nec asserit, ab eodem ordinatum esse, apud quem tribus annis fuerat assiduus. Quod spectat ad canones, si Sanctus fuerit ordinatus à Zenone Tyri episcopo, qui tunc sedebat, quique sedem metropolitanam obtinebat in patriarchatu Antiocheno, nihil actum est contra canones, cùm haud dubiè contigerit, quando Meletius erat in exsilio. Quare res mihi videtur utcumque dubia: solùmque moneo non esse ordinatum post anni 372 initium, si ordinatus sit*
B *à Meletio; nec ante annum 372, si Zeno ipsum ordinaverit.*

atque iterum urgetur à Basilio ad vitam communem.

58 *Porrò, licèt* Chrysostomus *ad S. Meletium frequenter accederet ante ipsius exsilium, non minùs frequens erat tunc temporis cum amico suo Basilio, ut ipse testatur lib. 1 de Sacerdotio post verba superiùs allegata.* Ceterùm, *inquit*, ubi & ipse à vitæ hujus fluctibus caput paululùm erexi, me ille ambabus apprehendit manibus: at ne sic quidem potuimus æqualitatem pristinam retinere. Etenim cùm ille nos tempore antevertisset, ardensque studium exhibuisset, rursus sublimior ferebatur, in altum valde sublatus. Attamen bonus cùm esset, amicitiamque nostram magni faceret, à ceterorum omnium contubernio se abducens, nobiscum omni tempore versabatur, quod antea ipsi in voto erat, sed, ut dixi, à segnitie nostra prohibitus fuerat. Quamobrem cùm antea repulsus, nos ad eamdem vitæ societatem accepisset, quod jam pridem desiderium parturiebat, confestim peperit, ac ne minimam quidem diei partem à nobis abesse patiebatur, sed assiduè hortabatur, ut domo uterque sua relicta, commune domicilium incoleremus,
C quo impetrato, jam res in manibus erat. *Persuaserat* Chrysostomo *Basilius, ut consensisset in communem habitationem (sicut Græcè clarius dicitur;) sed obstitit Sancti mater, quæ nolebat Filium à se separatum, quæque omnia ad piè domi vivendum eidem procurabat commoda. De hisce plura inferiùs.*

Sanctus sine culpa in periculum incidit;

59 *Interim videamus, in quale sanctus Juvenis inciderit periculum, ut inde discamus, quàm sinceras de singulis favoribus divinæ misericordiæ ageret gratias. Factum narrat Sanctus ipse Hom. 38 in Acta Apostolorum, quando jam erat Episcopus, atque ita loquitur:* Mota est tyrannorum suspicio in civitate nostra, dum adhuc adolescens essem. Militibusque omnibus circum civitatem foris positis, fortè libellos quærebant præstigiarum & magicos. Et, qui scripserat librum, incompactum projecit in flumen, captusque est. Et cùm ab illo requireretur, dare non potuit; sed per urbem vinctus ducebatur: auctis verò indiciis & probationibus, pœnas dedit. Tunc ego cùm in martyrium * ire vellem; transibam per hortos juxta flumen cum alio quodam, qui ut vidit supernatantem librum, primò se linteum videre putavit, ac descendens recepit. Ut accessit verò, librum esse vidit, & descendens cepit. Ego verò contendebam quasi de re communi reperta, ridebamque. Sed videamus, inquit ille, quid sit: revolutaque paginæ parte, magica descripta invenit. Accidit autem eodem tempore militem transire. Hinc verò socius, illo occultato, abiit, & timore tabescebat. Quis enim credidisset nos è flumine illum sustulisse, cùm omnes etiam non suspecti detinerentur? Abjicere non audebamus, ne videremur; pari timore prohibebamur, ne divideremus. Deo tamen juvante projecimus, & ab extremis periculis erepti sumus. *Hactenus Sanctus, qui utilem monitionem subjungit*, ut si quis, si non in paria, in alia tamen incidat, eorum memoriam semper servet . . . Hoc, *inquiens*, nobis magnam Dei amicitiam conciliat.

* *i. e.* ecclesiam martyrum

tempus illius periculi variè assignatur,

60 *Hermantius refert illud Sancti periculum lib. 1 cap. 8, creditque contigisse anno 370. Tillemontius verò art. 6 anno 374 idem factum innectit. Uterque tamen indubitanter affirmat, istud Sancti periculum accidisse, quando magica arte aliqui inquisiverant in nomen imperatoris, qui Valenti erat successurus. Verùm alter istud illigat*
E *anno 370, alter anno 374. Existimo ego istud Valentis periculum incidisse in annum 372: at nescio, an satis clarum sit, istam occasionem à* Chrysostomo *designari, quamvis & Baronius crediderit non aliam insinuari, & factum quoque referat anno 370. Quin potiùs existimo, non insinuari a* Chrysostomo *tempus illud, quo magicis præstigiis deceptus Theodorus notarius tyrannidem affectabat. Etenim* Chrysostomus *de mago comprehenso ob scripta magica meminit; at quando nomen futuri imperatoris quæsitum erat magicis artibus, plures capti sunt, non ob scriptum librum magicum, sed quia in futurum imperatorem inquisiverant, aut cum Theodoro contra Valentem conspirabant. Secundò Valens imperator Antiochiæ præsens erat, quando magorum & Theodori molitiones detectæ sunt. At ne minima quidem voce insinuat* Chrysostomus, *Valentem fuisse Antiochiæ eo tempore, de quo loquitur. Tertiò magum unum per urbem circumductum & postea punitum narrat* Chrysostomus. *At historia Theodori, quæ narratur ab Ammiano lib. 29 cap. 1 & 2, longè majoris est momenti, plurimique ea occasione excruciati sunt & morte multati.*
F

sed sine idoneo fundamento.

61 *Præterea totum, quod dicit* Chrysostomus, *contingere potuit singulis annis, quibus Valens cum Valentiniano fratre imperavit ante tempus, quo imperium affectavit Theodorus. Etenim Ammianus fatetur*, salutem Valentis & antea sæpiùs per occultas coitiones, & tunc in extrema demersam. *Idem lib. 26 cap. 4 asserit*, clandestinis præstigiis *attributum a multis morbum, quo Valentinianus & Valens initio imperii simul decumbebant; & in suspicionem vocatos Juliani apostatæ amicos, inter quos non pauci erant magi. Ad hæc Procopius, qui anno 365 tyrannidem arripuit, teste Ammiano lib. 25 cap. 9, sepulto corpore Juliani, statim* discessit, nec inveniri usquam potuit studio quæsitus ingenti, nisi quòd multo postea apud Constantinopolim visus est subitò purpuratus, *anno nimirum 365. Non diu ante hanc Procopii tyrannidem data est lex contra nocturnos magorum conventus, notata* v Idus Sept. *anni 364. Eodem anno comprehensi sunt Priscus & Maximus, philosophi gentiles, tamquam suspecti de magia.*

62 *Itaque cùm* Chrysostomus *istud periculum con-*

AUCTORE J. S. ita ut incertum sit.

contigisse dicit, quando suspicio erat tyrannorum, & quando libri magici quærebantur; cumque illa æquè congruant anno 364 aut 365, quam gravissima illi magorum calamitati, quàm anno 374 figit Tillemontius, de anno, quo Sanctus in istud periculum incidit, nihil certi statuo. Attamen magis existimo, rem contigisse prioribus Valentis annis, quando Chrysostomus *viginti circiter ætatis annos numerabat, quàm seriùs. Nam suspicio magiæ in Sanctum minus cadere potuisset, dum jam erat lector, quam dum non erat baptizatus. Ex hisce ulteriùs infero, ex historia allegata nullum haberi fundamentum pro minori ætate* Chrysostomi, *argumentumque, quod ex ea sumit Tillemontius Nota 1, non esse ullius momenti. Erat Sanctus eo tempore μειράκιον* adolescens, *quod cum ætate viginti annorum optime congruit, quòdque etiam cum ætate viginti sex aut viginti septem annorum componi posse credit Tillemontius. Id quidem admittere possum. At non facile admisero, Sanctum adeo timuisse, ne de magia suspectus fieret, postquam lector erat ordinatus, & quæsitus ad episcopatum. Nam tunc mores ipsius satis erant noti Christianis, qui talem facilè* B *depulissent suspicionem. Itaque hæc historia utcumque extra ordinem relata est, sicut etiam officium lectoris, quod nentrum anno alicui certo affigi queat. At nunc videamus, quales fuerint Sancti mores post Baptismum.*

§ VI. Sancti Juvenis mores post baptismum: studia sacra sub Diodoro & Carterio: ad vitam monasticam trahit Theodorum & Maximum.

Sancti verecundia, modestia, & lenitas,

I*N Prato Spirituali cap. 191 apud Rosweydum pag. 92 tale Sancti nostri legitur elogium:* Dicebant de S. Joanne Constantinopolitano archiepiscopo, qui justè dignissimè pro puritate doctrinæ & splendore venustissimi eloquii Chrysostomus cognominatus est, quòd, ex quo salutarem baptismum accepisset, numquam omnino C juraverit, neque aliquem jurare compulerit, neque mentitus sit, neque alicui umquam maledixerit, neque scurrilia locutus sit, neque jocos admiserit. *Hisce consentit Palladius in Dialogo pag. 183, ubi refutat calumnias quorumdam, qui* Joannem *dicebant* contumeliosum, *hisce verbis:* Probare autem mihi non potes, Johannem, ex quo baptizatus est, aut jurâsse aut quemquam adjurâsse, aut maledixisse, aut mentitum, aut imprecatum esse, aut facetias sustinuisse. *Plura deinde addit Palladius, ut ostendat Sanctum non fuisse solitum alicui inferre contumeliam; sed ea propriè spectant ad ætatem provectiorem. Posteriores biographi apud Savilium de adolescente* Chrysostomo *narrant similia.*

ab ipso etiam humiliter agnita.

64 *Verùm huc spectat, quod Socrates, vanis rumoribus nimiùm credulus, lib. 6 cap. 3 scripsit in hunc modum:* Fuit autem, ut ferunt, ob nimium temperantiæ studium acerbior; & sicut ajebat quidam, qui cum illo ab ineunte ætate familiariter vixerat, iræ magis deditus quàm verecundiæ. *Nullus ignorat, quàm frequenter contingat, ut eadem facta ab aliis laudentur, reprehendantur ab aliis, pro affectu personarum, &* D *pro diversitate opinionum. Hinc nec S. Paulus, nec reliqui Apostoli, nec ipse Christus Dominus, qui omnia benè fecit, liber fuit à linguis calumniantium. Mirari igitur non possumus, Sanctum nostrum similiter expositum fuisse dicteriis hominum, præsertim cùm tot tamque potentes habuerit inimicos. Verùm* Chrysostomus *ipse lib. 3 de Sacerdotio pag. 390 apertè fatetur, se juvenem iracundiæ obnoxium non fuisse. Nam, postquam multa dixerat de malis ex iracundia nascentibus, Basilius eum sic alloquitur:* Ego verò te sic dissimulantem non ulteriùs patiar. Quis enim ignorat, quantùm hoc morbo sis alienus? *Tum* Chrysostomus *non inficiatur, id verum esse; sed dominium iræ humiliter attribuit vitæ suæ quietæ & solitariæ.*

Attamen animi magnitudo cum candore juncta forte fecit,

65 *Rursum lib. 6 pag. 431 de ira subinde exsurgente ex* iniquorum, virorum & facinorum memoria *loquitur, sed* statim *se illam compescere adjungit. Verba dabo postea. Nunc solùm observo,* Chrysostomum *pro modestia sua addere utroque loco, timere se, ne non posset iram frenare, si iis jactaretur fluctibus, quibus exposita est vita episcoporum. Quis igitur credat, iracundiæ dedi-* E *tum fuisse sanctum Juvenem, cùm in Opere, ubi defectus suos candidè aperit, iram compescuisse se fateatur, ejusque mala fusè describat, & adeo ab ira timeret, ut timorem illum alleget inter rationes episcopatum recusandi? Nescit distinguere ingenuum liberumque excelsi animi candorem inter & turpem iracundiæ affectionem, qui Juvenem talem, qualis erat* Chrysostomus, *iracundiæ deditum ausit dicere. Erat sanè animo magno nobilique* Joannes, *& jam Juvenis æstimare noverat cælestia bona humanaque, ut liquet ex primo Opusculo ad Theodorum lapsum. Noverat mundana omnia præ cælestibus adeo contemnere, ut aurum argentumque pro luto, honores & gloriam pro fumo, voluptates & delicias pro somnio, ac demum peritura omnia bona pro imagine bonorum haberet & umbra inani.*

ut mundi amatoribus arrogantior videretur & iracundior,

66 *Ea magnanimitate cum animi candore conjuncta, factum esse existimo, ut* ferocior *visus fuerit iis etiam, qui ipsum ad episcopatum pertrahere cupiebant. Ex eadem verisimiliter causa contigit, quod ait Socrates lib. 6 cap. 3:* In congressibus verò arrogantior videbatur iis, qui mores ipsius ignorabant. *Etenim, si, teste Apostolo* F *1 Cor. 2,* Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritûs Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere; *quis mirabitur,* Chrysostomum *tanto rerum terrenarum contemptu arrogantiorem videri potuisse illis, qui divitias, qui honores, qui gloriam magni faciebant, quique conditionis suæ amplitudine non minùs delectabantur, quàm pueri sua amant & admirantur crepundia? Nesciunt ejusmodi homines, quanta sit vis divini amoris. Existimant, non posse seriò contemni mundanam illam felicitatem & splendorem, cui pusillos affixerunt animos. Hinc facilè suspicantur & temerè credunt, generosos mundi contemptores fastu magis & inani gloria plenos esse quàm divino amore, gloriamque in speciem ab ipsis contemni, ut homines in admirationem trahant, & majorem gloriam consequantur. Tales revera erant multi gentilium philosophi. Tales inter Christianos reperti sunt subinde aliqui. At nequaquam talis umquam fuit* Chrysostomus, *quem per totum vitæ decursum sui similem videbimus; nimirum non arrogantem, sed in loquendo liberum, non iracundum, sed fervido contra peccata zelo ani-*

nimatum; non superbum, sed mundanorum omnium contemptorem sincerissimum.

Sacris Litteris imbuitur à Meletio, donec is post duo exsilia

67 *His moribus erat* Joannes, *quando post baptismum frequenter ad S. Meletium ventitare pergebat. Huic autem consuetudini finem imposuit exsilium, in quod à Valente imperatore missus est sanctus ille præsul. At non convenit inter scriptores de tempore, quod tertio Meletii exsilio dedit initium. Fuerat primùm relegatus à Constantio, revocatus deinde à Juliano. At rursum à Juliano exsulare coactus est, & ecclesiæ suæ restitutus est a Joviano, ut refertur apud nos tom. 2 Februarii ad diem XII in Meletio § 2, 3 & 5. Tillemontius quidem tom. 8 Notâ 8 in Meletium non acquiescit Bollandi nostri sententiæ de tempore secundi exsilii, & mavult dicere, relegatum anno 365 à Valente, & ab eodem anno 367 revocatum. Verùm quàm improbabilis sit illa sententia brevi observatione studiosus lector intelliget. Valens Catholicos persequi cœpit post susceptum baptismum. Atqui baptismum suscepit anno 367 ab Eudoxio Ariano, qui ipsum contra Catholicos excitavit, ut scribit ipse Tillemontius tom. 5 Imperatorum in Valente art. 7. Qua igitur verisimilitudine Meletium anno 365, quo Catholicis necdum adversus erat, relegâsse creditur? Qua item veri specie dicitur eumdem ab exsilio revocâsse anno 367, quo Catholicos persequi cœpit? Rationes opinionis tam improbabilis refutavit Boschius noster ante tomum V Julii in Patriarchis Antiochenis pag. 55.*

tertiò relegetur circa initium anni 372:

68 *Tertium Meletii exsilium contigisse, quando Valens prima vice Antiochiam venit, existimat Bollandus § 6. Tillemontius verò Notâ 10 in Meletium ex litteris S. Basilii ostendit, exsilio relegatum fuisse ante Pascha anni 372. Sanè epistola Basilii 89 novæ editionis, aliàs 273, scripta ponitur ante pascha anni 372, innuitque Meletium tunc in exsilio fuisse, cùm Basilius dicat, Meletium* accuratiùs *edocendum de rebus* Orientalium *ab epistolæ illius latore: nam de rebus Orientalium edoceri non debuisset Meletius, si fuisset Antiochiæ. Contrà in Epistola 68, olim 77, Basilii ad Meletium nihil legitur, ex quo colligi possit, Meletium tunc in exsilio fuisse. Itaque ex laudatis epistolis tertium Meletii exsilium videtur figendum sub finem anni 371 aut initium 372. Ea autem epocha optimè congruit cum adventu Valentis in urbem Antiochenam. Etenim hunc adventum figendum sub finem anni 371, aut sub initium anni 372, omnino existimo. Pagius ad annum 372 num. 6 contendit, ipsum eò non pervenisse ante initium anni 372; sed argumenta, quæ affert, non evincunt, Valentem venisse Antiochiam post finem anni 371. At res exigui est momenti, cùm dicat laudatus Pagius;* Currentis itaque anni (372) initio Valens Antiochiam ingressus est.

tum Carterium & Diodorum habuit magistros,

69 *Ex hisce habemus tempus, quo* S. Chrysostomus, *Meletio in exsilium pulso, alios doctrinæ sacræ magistros adire cœpit. De hisce Sozomenus lib. 2 cap. 2 ita loquitur:* Hujus porrò philosophiæ (*Christianæ nimirum, & sacræ Scripturæ*) magistros habuit eos, qui tunc temporis nobilibus illic monasteriis præsidebant, Carterium scilicet ac Diodorum, qui & Tarsensis ecclesiæ episcopus fuit, multosque, sicut accepi, libros posteris scriptos reliquit, & sacra volumina ad litteram exposuit, repudiatis allegoriis. *Socrates lib. 6 cap. 3* Chrysostomo *ejusque socius eosdem attribuit magistros his verbis:* Tunc temporis verò summo studio ad virtutis apicem contendentes, monasticam vitam sub Diodoro & Carterio didicerunt: qui tunc quidem monasteriis præerant. Postea verò Diodorus ad episcopatum Tarsi promotus, multos conscripsit libros, simplicem dumtaxat atque obvium Scripturarum sensum inquirens, allegoricam verò earum interpretationem refugiens. *Ex hisce magistris Sancti Diodorus notissimus est, minùs verò notus Carterius. De utroque pauca dicam.*

AUCTORE J. S.

de quibus aliqua memorantur:

70 *S. Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum Diodorum hoc laudat elogio:* Diodorus Tarsensis episcopus, dum Antiochiæ esset presbyter, magis claruit. Exstant ejus in Apostolum Commentarii, & multa alia, ad Eusebii magis Emiseni characterem pertinentia: cujus cùm sensum secutus sit, eloquentiam imitari non potuit, propter ignorantiam sæcularium litterarum. *Diodorum eleganti oratione celebravit* Chrysostomus *ipse, patrem vocans, ipsiusque vitæ austeritatem, ac certamina, quæ sustinuit pro ecclesia Antiochena, dum exsulabat sanctus Meletius. Videri illa potest apud Bigotium post Dialogum Palladii, & in novissima editione Operum* Chrysostomi *tom. 3 pag. 745. Aliud ibi pag. 750 sequitur* Chrysostomi *fragmentum, quo mirè laudatur Diodorus, quia servaverat ecclesiam Antiochenam, exsulante Meletio. Idem fuit amicus S. Basilii, & aliorum Sanctorum, multùmque laudatus est, quamdiu vixit, & post mortem, donec exorta est hæresis Nestorii, cujus defensores in Scriptis Diodori præsidium quæsiverunt, eaque occasione viri maculata est fama. Plura de Diodoro videri possunt apud Tillemontium tom. 8 in ipsius titulo. De Carterio nihil invenimus, nisi sit ille Carterius, quem celebrat Nazianzenus in Carmine 47 pag. 108, ut suspicatur Tillemontius tom. 9 in Nazianzeno art. 25. Res illa est incerta, nec aliud de Carterio dicit Nazianzenus, quàm quòd mentem ad cœlum elevaret; indeque apud cælicolas magna ejus esset gloria.*

ad illos Sanctus pertrahit Theodorum & Maximum.

71 *Dum sub hisce magistris Litteras sacras & vitæ monasticæ exercitia discebat sanctus Juvenis, duos magnæ exspectationis juvenes, suos olim in schola Libanii sodales, ad idem pertraxit vitæ institutum. De illis Socrates lib. 6 cap. 3 sic loquitur:* Persuasit etiam Theodoro & Maximo condiscipulis suis, qui unà cum ipso Libanium sophistam audiverant, ut relicta professione, quæ nihil præter quæstum spectaret, simplicem potiùs ac tenuem vitam amplecterentur. Ex his Theodorus quidem Mopsuestiæ in Cilicia postmodum episcopus fuit: Maximus verò Seluciæ in Isauria. *Idem habet Sozomenus lib. 8 cap. 2. Ex iis autem Maximus in proposito constans permansit. Attamen pauca de ipso innotuerunt, eaque videri possunt apud Le Quien in Oriente Christiano tom. 2 col. 1013, ubi Maximus recensetur inter episcopos Seleucienses in Isauria. Etsi enim Maximus aliquis apud* Chrysostomum *subinde laudetur, isque hic ipse esse possit; id tamen certum facere nequeo. De Theodoro, qui occasionem præbuit Sancto nostro zelum & stylum suum egregie exercendi, plura sunt dicenda.*

AUCTORE J. S.

§ VII. Theodoro, post inchoatam vitam monasticam ad mundanam regresso, Sanctus duas scribit epistolas bene longas, & eumdem in viam reducit

Theodorus, ad vitam monasticam reductus à Chrysostomo,

SOzomenus de Theodoro ad vitam religiosam pertracto hæc tradit: Theodorus verò Mopsuhestiæ in Cilicia posthac episcopus fuit, vir tum in sacris Litteris, tum in reliquis disciplinis rhetorum, ac philosophorum non mediocriter eruditus. Atque hic quidem cùm sacræ philosophiæ leges primùm didicisset, & sanctorum virorum contubernio usus esset, eam vivendi rationem probavit, civilem autem vitam damnavit. B Verùm in eodem proposito haudquaquam perseveravit: sed pœnitentiâ ductus, ad priorem vivendi rationem abripiebatur. Cúmque propositum suum confirmâsset contrariis argumentis, quæ ex rhetorum exemplis desumpserat: erat enim multiplici eruditione præditus: in urbem reversus est, rectiùs esse judicans, id assequi, quod cupiebat. Joannes itaque cùm eum negotiis vacare intellexisset, & de uxore ducenda cogitare, Epistolam ejusmodi verbis ac sententiis conscriptam, quæ humanæ mentis captum excedunt, ad eum misit. Quam ille cùm accepisset, pœnitentiâ tactus est: rursusque relictis facultatibus, & nuptiis renuntians, Joannis consilio servatus & ad philosophicam vitam regressus est. Ex quo non difficilè meo quidem judicio conjici potest, quanta persuadendi vis in Joannis oratione inerat. Vicit enim illâ eos, qui pari dicendi ac persuadendi facultate pollebant. *Hactenus Sozomenus, qui de una tantùm meminit* Chrysostomi *ad Theodorum Epistola, licèt duas ad eumdem à Sancto nostro datas, omnes ferè scriptores consentiant. At cum repugnent aliqui, res hoc loco venit examinanda. Exstant ambæ apud Montfanconum tom. 1;* C *& prolixior est, quæ prima est impressa, prout prima fuisse creditur.*

qui hunc in finem ad ipsum scripsit,

73 *Montfanconus in Monito utrique Epistolæ prævio Valesii opinionem primò breviter refutat his verbis:* Jure ab omnibus exploditur Valesius, qui unam putans haberi Chrysostomi ad Theodorum Parænesin, nempe secundam, ausus est circa prioris γνησιότητα dubitare. Certè Chrysostomum ne vel primoribus quidem labris attigegerit oportet, qui primam Parænesin non inter elegantissimos ejus fœtus recenseat. *Talis sanè & mihi iteratò perlecta omnino videtur. Mox ad proponendam Tillemontii sententiam sic progreditur:* Unam igitur Epistolam ad Theodorum Mopsuestenum hic memorat Sozomenus, & quidem, ut videtur, secundam. Unam item ad eumdem Hesychius in synodo Constantinop. collat. v pag. 470 (*apud Labbeum tom. 5 Conciliorum.*) Unam pariter Theodorus Cæsareæ ibid. pag. 490, sed multorum versuum. *Hoc de prima potiùs, quàm de secunda intelligere vult scriptor laudatus. At secunda etiam est Epistola bene prolixa, licèt multò brevior sit quàm prima.* Leontius tamen Byzantinus duas ad Theodorum Mopsuestenum Epistolas sive Paræneses commemorat; D pariterque Isidorus Hispalensis... His perspectis, Tillemontius in eam omnino propendet sententiam, ut putet, unam tantùm ad Theodorum Mopsuestenum haberi Parænesin, nempe secundam; primam verò ad alium cognominem missam arbitretur.

non unam, ut aliqui volunt,

74 Præter auctoritatem verò, quam profert, Sozomeni, Hesychii, & Theodori Cæsariensis, qui unam, ut vidimus, ad Theodorum Mopsuestenum commemorant Epistolam, his rationibus & argumentis nititur Tillemontius. Qui fieri possit, ut in neutra Parænesi nulla alterius Paræneseos mentio occurrat, etiam ubi Chrysostomus iisdem rationibus utitur & exemplis? Cur in primæ decursu ounquam compellatur Theodorus, cujus nomen in titulo solùm comparet; in secunda verò non infrequenter Theodori nomen profertur? Quod autem gravius existimandum est: Theodorus in secunda memoratus oondum vigesimum, teste Chrysostomo, attigerat annum; contrà verò, eodem auctore Chrysostomo, ad quem prior Parænesis mittitur, annos vitæ reliquos non plus quinquaginta sperare poterat, etiamsi ad extremam proveheretur senectutem, quod E de viro ferè tantùm quadragenario dici possit. Ad hæc verò is, quem in priori Parænesi alloquitur Chrysostomus, in aperta vitia & crimina proruperat, ut ex variis Orationis locis colligitur. At non eò usque perniciei devenerat Theodorus Mopsuestenus, qui si jam baptizatus in ea crimina lapsus esset, nequaquam potuisset secundùm canones in episcopum postea cooptari. *Hæc sunt argumenta Tillemontii fideliter explicata, ad quæ rectè respondet Montfanconus, ut ibidem videri potest. Ego brevitatis gratiâ tantum ea ex ipso desumam, quæ sufficere videbuntur.*

sed duas Epistolas

75 *Primò auctoritas Sozomeni, Hesychii & Theodori Cæsariensis nequit multum prodesse Tillemontio, cùm illi sic memorent unam* Chrysostomi *ad Mopsuestenum Epistolam, ut alteram non negent; sed solùm de illa taceant: neque enim laudati viri catalogum texebant Operum* Chrysostomi, *ut necesse haberent omnia recensere. Itaque hisce longè prævalent S. Isidorus Hispalensis & Leontius Byzantinus. Prior in Opusculo de Scriptoribus ecclesiasticis, edito per Suffridum Petri, cap. 6 utramque Epistolam clarè designat his verbis:* Johannes Constantinopolitanæ sedis sanctis- F simus episcopus, cognomento Chrysostomus, cujus oratio & plurimam cordis compunctionem, & magnam suaviloquentiam tribuit. Condidit iste Græco eloquio multa & præclara Opuscula, quibus utitur Latinitas. Legi duo ejus de lapsis libellos, scriptos ad quendam Theodorum, lamentis & exhortationibus plenos, ut puta illum à bona conversatione dejectum. Et quia monachi vitam cum eo in uno eodemque monasterio exercuerat, ideo conversationis ibi factæ eum in libris ipsis admonuit, provocans eum ad propositum, atque ostendens, nulli peccatori vel impio, si ad pœnitentiam redeat, desperandum.

bene prolixas:

76 *Leontius Byzantius tom. 6 Bibliothecæ Patrum editionis Coloniensis pag. 476 de Theodoro Mopsuesteno ait:* Quem magnus Joannes, utpote ex proposito monastici instituti lapsum, & qui promissionem abjuraverat, duobus funibus fortibus & prælongis lapsum in profundum intemperantiæ, extrahere studuit. *Hisce addo auctoritatem veterum codicum, de quibus Montfanconus ita disserit:* Utraque certè (*Epistola aut Parænesis*) ad eumdem Theodorum inscribitur in omnibus

A bus manuscriptis, quorum quidam remotissimæ vetustatis sunt: πρὸς τὸν αὐτὸν Θεόδωρον, ad eumdem Theodorum, habent omnes; *nimirum pro secunda Epistola. Nam prima habet:* πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα, ad Theodorum lapsum: *sive ad litteram*, ad Theodorum, qui exciderat, *ex vitæ nimirum religiosæ instituto. Itaque auctoritas scriptorum & codicum longè præponderat pro sententia nostra. Præterea ex datis inscriptionibus colligitur, eam esse primam Epistolam, quæ inscribitur*, Ad Theodorum lapsum: *idque etiam probari utcumque potest ex ipsis Epistolis, si utraque diligenter expendatur.*

argumenta Tillemontii,

77 *Nunc rationes Tillemontii examinemus. Miratur primò, alteram in altera numquam laudari. At Sanctus in secunda pag. 41 saltem innuit, se sæpiùs ad Theodorum scripsisse, dum ita loquitur:* Scio me justos epistolæ limites excessisse: sed ignosce, non enim lubens hoc egi, sed amoris dolorisque vi compulsus. Hic me affectus ad hanc etiam scribendam Epistolam necessariò induxit, vetantibus licèt multis ac dicentibus: Finem fac vanè laborandi, ac in petris serendi. *Hæc verba ostendunt, sæpiùs ad Theodorum scri-* B *psisse* Chrysostomum, *neque tamen ullius Epistolæ verba in hac allegantur, ita ut illa ratio Tillemontii sit nullius momenti. Præterea, dum dicit se* epistolæ limites excessisse, *videtur loqui de prima illa longiore, de qua disputamus; non verò de secunda, quam allegamus. Eam autem de prioris longitudine excusationem afferre poterat, quod Theodorus de tanta litterarum prolixitate aliquid respondisset. Sanè præpostera est prolixitatis excusatio, nisi de prima intelligatur Epistola. Quis enim dicat de eadem Epistola:* Amor coëgit limites Epistolæ excedere, idemque coëgit hanc etiam Epistolam scribere? *Dicit igitur* Chrysostomus, *se amoris dolorisque vi in priori Epistola limites excessisse, & alteram hanc quoque addidisse.*

unam tantùm ad Theodorum scriptam contendentis,

78 *Altera Tillemontii ratio, quòd in contextu prioris Epistolæ Theodorum nomine suo numquam compellet, id verò subinde faciat in secunda, non est præcedente solidior. Etenim diverso illo scribendi modo usus est Sanctus pro arbitrio, prout eumdem quoque facere in Epistolis ad Olympiadem observat Montfauconus. Ea mutatione uti potuit, sive ad eumdem scriberet, sive ad* C *diversos. Tertia Tillemontii ratio, licèt eam magni faciat, æquè inepta est. Theodorus necdum erat viginti annorum in secunda Epistola pag. 39. At in prima Epistola pag. 13 Sanctus dicit:* Equidem non puto tibi plus quinquaginta annis vitæ superesse, ut ad extremam senectutem venias. *Hinc ille vult, quadragenarium ferè fuisse, ad quem primam* Chrysostomus *dedit Epistolam. At Montfauconus tom. 13 in Vita pag. 93 adducit locum* Chrysostomi *de Socrate, quem tom. 10 pag. 29 dicit* ad extremam *provectum esse* senectutem, *quando natus erat* annos septuaginta. *Itaque, judice* Chrysostomo, *Theodorus viginti ferè natus annos, ante extremam senectutem quinquaginta tantùm alios sperare poterat. Quare locus à Tillemontio objectus nostra potiùs favet quàm ipsius sententiæ.*

refutantur.

79 *Demum aperta Theodori crimina in prima Epistola invenisse se credit Tillemontius, non item in secunda, indeque colligit diversitatem duorum, ad quos datas existimat. At Montfauconus hoc etiam argumentum abundè refutat; neque invenit tantam diversitatem peccati, quod in Theodoro reprehendebat Sanctus.* Theodorus, *inquit*, qui sacrum cœtum deseruerat, negotia sæcularia tractabat, voluptatibus deditus erat, Hermiones puellæ cujusdam amore flagrabat. Non aliud de Theodoro crimen refert Chrysostomus: id tamen ille magni criminis loco habere videtur in priori Parænesi, ubi hæc recensentur. *Hæc ipsa non negantur in secunda Epistola; sed hanc scripturus, intellexerat Sanctus, quibus excusationibus uteretur Theodorus, videlicet quòd paternarum rerum solicitudinem gereret, & legitimis nuptiis uxorem vellet ducere. Nam hasce excusationes ibidem refellit* Chrysostomus, *consiliumque Theodori breviùs quidem, sed non minùs improbat in Epistola secunda, quam in prima, ita ut planè inutile sit, quod de sacris canonibus addidit Tillemontius. Nam ex utraque Epistola liquet, Theodorum à sacro cœtu se segregâsse, ad secularia verò negotia & ad nuptias transire voluisse. Hæc sufficiunt ad depellenda Tillemontii argumenta. Verum ut zelus sancti Juvenis ex hisce primis ipsius Opusculis magis pateat, ex utraque Epistola huc transfero varia invicem consona.*

AUCTORE J. S.

Sanctus in utraque Epistola Theodorum arguit,

80 *Primam Epistolam sic orditur:* Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? Id longè opportuniùs nunc dicam, quàm ille quondam propheta. Licèt enim non E urbes plurimæ, non gentes integræ deplorandæ mihi sint; at animam defleo hujusmodi nationibus dignitate parem, imò etiam pretiosiorem. Nam vel unus, qui voluntatem Dei faciat, sexcentis impiis melior est: sanè tu melior antea eras innumeris illis Judæorum millibus. *Mox animam Theodori cum Judæorum templo comparans, subdit:* Hoc templum illo sanctius erat: neque enim auro vel argento, sed Spiritùs gratiâ fulgebat, ac pro arca ac Cherubim, Christum ejusque Patrem atque Paracletum habuit inhabitantem. At nunc non ita se habet; sed desertum quidem est, nudatumque pulchritudine illa atque decore, divino ineffabilique ornatu spoliatum, vacuum autem omni securitate atque custodiâ; ita ut neque janua, neque vectis adsit, sed pateat omnibus animæ exitiosis fœdisque cogitationibus. Sive arrogantiæ, sive fornicationis, sive avaritiæ spiritus, sive illis deteriores intrare voluerint, nemo prohibebit. Priùs verò, quemadmodum cælum his omnibus inaccessum est, ita & puritas mentis tuæ... Quapropter nunc F doleo lugeoque, neque finem lugendi faciam, donec in pristino te splendore videro.

quòd vitam monasticam reliquisset,

81 *Audiamus modo initium secundæ Epistolæ, quo refellitur excusatio de suscepta paternarum rerum solicitudine, aliàs non mala, sed in Theodoro intempestiva.* Si fletus possent & gemitus per litteras exhiberi, his repletam Epistolam ad te misissem. Equidem fleo, non quod paternarum rerum solicitudinem geras, sed quòd ex Fratrum te catalogo deleveris, quòd pacta cum Christo inita calcaveris. Ad hæc horreo, super his angor, propterea timeo & tremo, gnarus horum contemptum magnam afferre condemnationem iis; qui in sacram hanc militiam adscripti, per segnitiem ordinem suum deseruerunt. Quòd autem supplicium iis destinatum gravius sit, vel ex re ipsa planum est. Privatum enim hominem nemo desertæ militiæ accusaverit, sed qui semel miles effectus est, si in desertione deprehendatur, extremo periculo subjacet. *Clarum est, Theodori peccatum ex eo repeti, quòd deseruisset vitam religiosam; non verò, quod constaret, ipsum in alia prolapsum esse crimina.*

82 *In Epistola 1 pag. 22 ait Sanctus:* Scio

te

AUCTORE J. S.

turpique captus amore, uxorem ducere vellet,

te nunc Hermiones formam mirari, nihilque in terris ejus pulchritudini par esse putare. Verùm, si velis, ô amice, tantò illâ elegantior & pulcrior eris, quantò luteis aureæ statuæ. *Hunc Hermiones amorem, licèt ibi non nominetur, Sanctus gravissimis verbis antè deplorat pag. 4:* Qui ad cælum pervenerat, qui vitæ vanitatem deridebat, qui formam corporum perinde atque lapidea simulacra respiciebat, qui aurum quasi lutum, delicias omnes quasi cœnum contemnebat; hic derepentè febri correptus insulsæ concupiscentiæ, valetudinem, robur & speciem omnem perdidit, voluptatumque servus effectus est. An non hunc deplorabimus, dic mihi, an non lugebimus, donec eum recuperemus? *Amorem illum titulo nuptiarum contrahendarum excusare conantem quomodo repellat Sanctus, ex secunda Epistola pag. 38 accipe:* Legitima res est conjugium, id ego confiteor: „Honorabile enim est connubium, & torus immaculatus. Fornicatores autem & adulteros judicabit Deus.„ Sed tibi jam non est integrum jura connubii servare. Eum enim, qui semel cælesti Sponso junctus est, si ab eo divellatur & uxorem ducat, adulterium ad-

B

mittere certum est, quamvis millies hoc ipsum nuptias voces: imò hoc tantò gravius adulterio est, quantò præstantior Deus homine. Ne quis te decipiat dicens: Uxorem ducere non vetat Deus. Id ego quoque novi. Sed adulterium prohibuit, & tu admittere volebas*, quod absit, ut nimirum connubio jungaris umquam. Ecquid miraris si nuptiæ pro adulterio computantur, quando contemnitur Deus?.... Nam, ut initio dicebam, si privatus esses, nemo te desertæ militiæ accusaret. Nunc autem tui juris non es ampliùs, qui tanto Imperatori militare cœpisti.

* ἤθελες, vis

memorans in utraque supplicia gaudiaque æterna,

83 *In utraque Epistola* Chrysostomus *Theodorum vehementer urget commemorando pœnas inferni cælique delicias & ambarum æternitatem, quacum comparat brevitatem ac vanitatem rerum omnium præsentium. Pauca è multis recitabo. In Epistola 1 pag. 12 ita loquitur:* An non vidisti quosdam, qui in deliciis & ebrietatibus, & in reliquo hujus vitæ ludibrio mortui sunt? Ubi nunc sunt, qui tumidi superbiâ cum multis sequacibus per forum incedebant? Qui sericis induti vestibus & unguentum olentes, parasitosque alentes, scenæ semper affixi erant? Ubi nunc

C

ostentatio illa & pompa? Abiit cœnarum sumptus, musicorum turba, assentantium clientela, risus immodicus, animi remissio, mentis effusio, vita mollis, otiosa, luxu perdita. Quò nunc evolârunt omnia? Quid factum est de corpore, quod pridem tanto famulitio, tantâ munditiâ abundabat? Perge nunc ad sepulcrum: contemplare pulverem, cineres, vermes: loci deformitatem intuêre, & amarè suspira. Atque utinam ad cineres damnum sisteret! Jam autem à sepulcro & à vermibus cogitatum transfer ad immortalem illum vermem, ad ignem inexstinguibilem, ad fremitum dentium, ad tenebras exteriores, ad afflictionem & angustiam, ad parabolam Lazari & divitis, qui tot pecuniis instructus, purpurâque indutus, ne stillam quidem aquæ postea in potestate habuit, in tanta calamitate constitutus. Hujus enim vitæ conditio somniis nihilo melior est. Quemadmodum enim qui metalla effodiunt, aut aliam quamdam pœnam luunt hac graviorem, si quando sub duris illis laboribus & acerbissimâ vitâ dormitantes, per somnium se viderunt in deliciis & rerum affluentia, experrecti postea, nul-

D

lam somniis gratiam habent; sic & dives ille, cùm in præsenti vita, quasi in somnio, divitiis abundâsset, posteaquam hinc emigraverat, duro supplicio plectebatur. *Hæc, commemoratis inferni pœnis, felicitateque Beatorum in cælo, latè & eloquenter prosequitur Sanctus.*

ac rerum præsentium vanitatem,

84 *In Epistola 2 breviùs quidem, ut cetera omnia, idem tamen frequenter argumentum adhibet:* Qui nunc contemnitur, *inquit pag. 38*, ipse est, qui tunc judicabit. Hunc semper cogita, nec non fluvium illum igneum... Qui enim semel igni traditus ab illo fuerit, nullum potest supplicii sperare finem. Et absurdæ quidem vitæ voluptates nihil ab umbris & somniis differunt: priusquam enim peccata ad finem deducantur, delectatio voluptatis exstinguitur, supplicia verò iis destinata nullum habent terminum. Suavitas illa brevissima est; cruciatus æternus. Dic mihi, quid in hoc mundo stabile est? An divitiæ, quæ sæpe ne quidem ad vesperam usque manent? Num gloria? Sed audi justum quemdam virum dicentem: „Vita mea velocior est cursoribus„. Sicut enim illi, priusquam steterint, exsiliunt, ita & hæc evolat, antequam veniat. *Et post alia non*

F

pauca, pag. 41: Vidisti, Theodore, naufragia eorum, qui in hoc mari navigabant. Quamobrem fuge pelagus, fluctus declina, editumque locum occupa, ubi intercipi nequeas. Resurrectio futura est, judicium aderit, horrendum nos hinc egressos tribunal exspectat: „Omnes adstare oportet ante tribunal Christi„. Non frustra cum minis denuntiatur gehenna: non incassum tanta nobis parata sunt bona. Umbra, imò umbrâ inaniores sunt res hujusce vitæ, timoribus plurimis, multis periculis, extremaque servitute plenæ.

addens in secunda matrimonii incommoda:

85 *In hac tamen Epistola addit incommoda conjugii, de quibus pag. 40 sic loquitur:* An vis de domesticis curis uxoris, liberorum, famulorum agamus? Grave est pauperem uxorem duxisse, grave opulentiorem. Alterum enim facultates, alterum viri auctoritatem libertatemque lædit. Molestum est liberos suscepisse, molestum est non suscepisse: illud* enim est frustra duxisse conjugem, hoc* amaræ servituti subjectum esse. Ægrotat puer, hinc non levis formido: immaturus decessit, hinc non consolabilis dolor: ad singulos ætatis gradus, curæ de ipsis, solicitudines & labores. Quid

* hoc
* illud

E

de domesticorum improbitate dicamus? Hæccine vita est, Theodore, ubi anima una in tot curas distrahitur, tot servit, tot vivit hominibus, sibi numquam? Nihil apud nos hujusmodi reperitur, dilecte, te testem appello. Brevi quippe illo tempore, quo ex fluctibus emergere voluisti, nôsti quantâ lætitiâ, quanto gaudio fruebaris. *Hæc Sanctus, ubi intellexerat Theodorum de conjugio cogitare.*

suum denique ac aliorum luctum declarat, hortaturque,

86 *In utraque etiam Epistola multùm laborat* Chrysostomus, *ut ne animos abjiciat Theodorus, nec de vita emendanda desperet: in utraque demum magnam erga Theodorum benevolentiam multumque amoris declarat. In prima pag. 3 hæc scribit:* Mulier illa, quæ drachmam unam invenerat, vicinas advocabat lætitiæ suæ participes, dicens, Congratulamini mihi. Ego verò amicos omnes & meos & tuos ad rem planè contrariam nunc convocabo: nec dicam, Congratulamini mihi; sed, Lugete mecum, eumdemque luctum assumite, & lamentabili nobiscum voce clamate. Extremam quippe jacturam fecimus; non quòd tot & tot auri talenta è manibus exciderint, nec quòd magna vis lapidum preciosorum: sed quòd

vir

A vir his omnibus preciosior, qui in hoc magno & vastissimo mari nobiscum navigabat, nescio quo pacto excussus, in ipsum perniciei profundum deciderit. *In Epistola 2 pag. 39:* Multos per Dei gratiam magnosque viros habes, qui vicem tuam dolent, qui te cohortantur, & pro anima tua formidant; sanctum nempe Dei Valerium, ipsius omnimode fratrem Florentium, sapientem & quidem Christi sapientiâ Porphyrium, multosque alios. Hi quotidie lugentes, nullum precandi finem faciunt, & jam diu optata consequuti essent, si vel paullulùm te inimici manibus subtrahere voluisses. Quomodo igitur non absurdum fuerit, dum alii de salute tua non desperant, & ut membrum recipiant suum, assiduè precantur, te semel lapsum nolle resurgere, sed jacere.... Ne, quæso, ne usque adeo teipsum lædas, ne tantum nobis dolorem infundas.

ut ne desperet; sed ad monasterium redeat Theodorus: quod hic fecit.

87 *Primam Epistolam Sanctus ita claudit:* Tantùm ne desperes, neque concidas. Hoc enim tibi in omni sermonis congressu, ubicumque te videro, & aliorum etiam ore repetere non cessabo: quod si audieris, aliis ampliùs remediis non egebis. *Alterius Epistolæ finem similiter subdo:* B Speramus autem te per Dei gratiam, quæ in tua potestate sunt, præstiturum esse, foreque ut te rursum videamus in grege Christi florentem; valentemque vera valetudine, teque citiùs orationibus Sanctorum recipiamus, ô dilectum caput. Si quam nostri rationem habeas, neque penitus nos è memoria tua ejeceris, nobis rescribere digneris, hoc enim modo magnâ nos lætitiâ afficies. *Hactenus* Chrysostomus, *cujus zelus admirabilis optatum tunc habuit effectum, licet fama Theodori, Mopsuesteni postea episcopi, non manserit semper integra. Etenim rediit ad vitam religiosam Theodorus, scriptisque non paucis inclaruit. At in hisce viam stravisse hæresi Nestorianæ creditus est, damnatusque est diu post mortem in concilio Constantinopolitano tempore Vigilii Papæ & Justiniani imperatoris.*

Utraque Epistola scripta est,

88 *Restat, ut inquiramus, quo tempore elegantes hasce ad Theodorum Epistolas scripserit Sanctus. Eminentissimus Baronius ad annum 382 num. 71 Epistolas illas recenset inter lucubrationes in eremo compositas à* Chrysostomo*: atque hanc opinionem secutus est Hermantius in Vita cap. 16. Verùm Tillemontius Notâ 5, Montfauconus in Monito prævio, & Ceillier tom. 9* C *Auctorum Sacrorum cap. 1 art. 2 ab ea opinione meritò recedunt, sic tamen, ut Tillemontius opinionem illam non improbet pro prima Epistola, quam perperam credit ad alium scriptam. Montfauconus autem ex verbis* Chrysostomi *mox datis*, in omni sermonis congressu, ubicumque te videro; *ita ratiocinatur:* In loco igitur erat Chrysostomus, ubi cum Theodoro negotiis & voluptatibus immerso congredi, ipsumque casu offendere & videre poterat, atque adeo Antiochiæ. *Tillemontius vero tali utitur argumento. Theodorus unà cum* Chrysostomo *eloquentiæ operam dedit in schola Libanii sophistæ. At hoc ob ætate Theodori verisimile non est, si* Chrysostomus *ad ipsum scripsit in solitudine, sive anno 374 aut seriùs: nam Theodorus necdum agebat annum vigesimum, quando Sanctus ad ipsum scripsit, teste secunda Epistola pag. 39*, Quando annum vigesimum necdum agis. *Si autem anno 374 aut seriùs annum vigesimum necdum agebat; verisimile non est secundum Tillemontium, Theodorum fuisse condiscipulum* Chrysostomi *in schola Libanii, cùm ex ea* Chrysostomus *recesserit anno 368. Argumentum illud probabile est, non omnino convincens; cùm Theodorus in tenera ætate ad Libanii scholam se conferre potuerit. Quare aliud affero, quod ille etiam attigit.*

priusquam in solitudinem se reciperet Chrysostomus;

89 *Secundum Socratem, Sozomenum & Theodoretum, Theodorus unà cum* Chrysostomo *sacras Litteras didicit sub Diodoro, postea Tarsensi episcopo. Theodoretus lib. 5 cap. 40 agens de Theodoro Mopsuesteno illud declarat his verbis:* Hic præstantissimi quidem Diodori auditor, divini autem Joannis socius atque adjutor fuerat. *Atqui Diodorus unà cum Flaviano præcipuam curam gessit ecclesiæ Antiochenæ ab anno 372 usque ad 378, quando exsulabat S. Meletius episcopus, ut rursum testatur Theodoretus lib. 4 cap. 25. Itaque Antiochiæ studiis sacris operam simul dederunt sub Diodoro, ibique degebat* Chrysostomus, *quando Theodorum in ipso melioris vitæ initio, ut videbimus, resilientem in viam revocavit. Hisce aliud addo argumentum.* Chrysostomus, *quando vixit in eremo, quatuor primis annis fuit sub disciplina Syri cujusdam senis, & deinde duobus annis solus, ut habet Palladius in Dialogo pag. 41. At Diodorus, ad cujus disciplinam revocavit Theodorum, senex tunc non erat: nam post* E *aliquot annos ordinatus est episcopus, & annis* sex & triginta episcopatum gessit, *teste Theodoreto lib. 5 cap. 40. Itaque Sanctus illas scripsit epistolas, priusquam circa annum 374 ad solitudinem se reciperet.*

circa annum 373, non autem 369.

90 *Nequeo tamen adstipulari sententiæ Tillemontii, Ceillieri, & Montfauconi de anno 369, circa quem secundum Tillemontium, alii ambas crediderunt exaratas. Nimiùm sanè hic festinavit Tillemontius, quem alii facilè secuti sunt. Etenim Notâ 5* Chrysostomum, *(quem viginti annos natum antè dixerat ad scholam venisse Libanii) inde egressum dicit anno 368, & jam anno 369 auctorem facit Opusculi tam insignis, in quo de rebus sacris, idque ex sacra Scriptura tam eleganter & solerter disputat, acsi vitam suam in Litteris sacris consumpsisset. Ego magis existimo, Sanctum anno 369 sacrarum Litterarum studium solùm inchoâsse. Secundo exsilium S. Meletii figendum est circa initium anni 372, ut vidimus num. 68. At verisimile non est,* Chrysostomum *sub Diodoro studuisse, quamdiu Meletius erat Antiochiæ. Oportet igitur primam conversionem Theodori, quem ad Diodori disciplinam perduxit* F Chrysostomus, *figere anno 372 aut seriùs, & consequenter Epistolas* Chrysostomi *ad Theodorum datas circa annum 373. In hac chronotaxi sanctus Juvenis aliquot annos habuit ad discendas Litteras sacras, antequam iis tam solerter uteretur, & aliquo tempore sacra studia continuare sub Diodoro potuit cum Theodoro in viam reducto.*

quo Sanctus necdum tantam habebat sacræ Scripturæ peritiam.

91 *Quæ pro sua chronotaxi adducit Tillemontius, nullius contra meam sententiam sunt momenti. Neque enim Socrates aut Sozomenus asserit, Theodorum eodem tempore cum* Chrysostomo *mundi vanitatibus renuntiâsse. Neque mirari poterimus, si Theodorus junior* Chrysostomo *Libanium cum ipso frequentaverit, ac deinde annis tribus quatuorve frequentare perrexerit. Theodorus* citò & ab ipso principio, *sive* in ipso procinctu certaminis, *ut Sanctus loquitur pag. 36, à cœptis resilierat. Potuit igitur* Chrysostomus *scribere eodem anno, quo ille Diodorum & Carterium frequentare cœperat, sive id contigerit anno 372, sive 373. Unicum igitur restat dubium, quid sit sacer ille cœtus, ex quo erant* Chrysostomus *& Theodorus: nam subinde* fratres

AUCTORE J. S.

vocantur, quod de monachis explicandum putat Tillemontius; at solùm de fidelibus rectè viventibus istud exponit Montfauconius in Vita pag. 93. *Verùm existimo,* Fratres *illos, qui erant sub disciplina Diodori & Carterii, non quidem omnes simul habitâsse, cùm in domo materna habitaret* Chrysostomus; *voto tamen, saltem castitatem servandi, fuisse obstrictos. Aliàs enim non capio, quâ ratione* Chrysostomus, *num.* 82 *laudatus, nuptias tam fortiter dissuadere potuerit Theodoro, ut dicat ipsi* non *esse* integrum jura connubii servare, *ut dicat* cœlesti sponso *junctum, nuptiasque ipsi non minùs quàm* adulterium *esse illicitas. Hæc & plura alia ostendunt, fratres illos voto continentia fuisse obstrictos.*

§ VIII. Sanctus, hortante Basilio ad vitam monasticam, matris precibus detinetur, & piè interim ac solitariè vivit in domo materna.

B

Chrysostomum, de vita monastica cogitantem,

DE *insigni amicitia* Chrysostomum *inter & Basilium jam varia diximus* § 5, *ubi num.* 54 *narravimus, multùm institisse Basilium, ut* Chrysostomus *secum amplecteretur vitam communem & monasticam. Non abhorrebat ab eo proposito Sanctus, & libenter amici acquievisset consilio:* Verùm, *inquit lib.* 1 *de Sacerdotio, tom.* 1 *pag.* 363, assiduæ matris illecebræ obstiterunt, quo minùs hanc illi gratiam redderem; imò verò, quò minùs id beneficii ab eo acciperem. Enimvero ubi illa odorata est, me id consilii inire, dextrâ apprehensum introduxit me in peculiare sibi domicilium, ac me prope lectum, ubi me enixa fuerat, assidere jusso, emissis lacrymarum fontibus, ipsis lacrymis miserabiliora verba proferebat, his me gemebunda compellans: Ego, inquit, fili, virtute patris tui non multo tempore, ita providente Numine, frui potui. Nam partùs tui dolores excipiens illius obitus, te pupillum, me viduam præmaturè reliquit, additis viduitatis incommodis, quæ expertis solùm probè nota sunt. Nullus enim sermo illam tempestatem

C

ac procellam exprimere possit, quam puella subit, cùm nuper è domo patris emissa, ac negotiorum imperita, repentè luctu intolerabili perculsa, solicitudinem ætate ac sexu suo majorem suscipere cogitur. Opus enim & servorum ignaviam emendare, nequitiam observare, cognatorum insidias propulsare: publicanorum molestias, & in vectigalibus exigendis immanitatem fortiter ferre.

mater multis precibus in domo sua detinet,

93 Quòd si is, qui mortem obit, prolem relinquat; si sit femina, magnam utique matri curam exhibet; sed tamen sumptibus & metu vacantem. At filius sexcentis quotidie timoribus replet, multisque solicitudinibus; mitto enim pecuniarum expensam, quam multam facere cogitur mater, si liberaliter illum educare cupiat. Me tamen horum nullum ad alteras nuptias vel ad alterum in patris tui ædes inducendum sponsum permovit. Sed in procella & turbine mansi: ferreamque viduitatis fornacem non evasi, primò quidem superno fulta subsidio: deinde non modico mihi in calamitatibus solatio erat, quòd vultum frequenter tuum aspicerem, ac vivam de-

D

functi imaginem servarem, quæ illum accuratè referret. Quapropter cùm adhuc infans esses, necdum loqui valeres, cùm maximè pueri parentes oblectare solent, magnæ mihi consolationi fuisti. Neque illud mihi vitio vertere possis, quòd licèt viduitatem fortiter tulerim, paternas tamen ob viduitatis incommodum tibi minuerim facultates, quod multis in orbitate infeliciter accidisse novi: nam illas tibi integras servavi, licèt nihil eorum sumptuum prætermiserim, qui ad liberalem institutionem tuam necessarii erant; idque ex facultatibus meis, exque pecuniis, quas è domo paterna attuleram.

ibique ei omnia ad piè & solitariè vivendum commoda præbet.

94 Ne verò putes me tibi exprobrantem hæc dicere: sed pro his omnibus unam postulo gratiam, ne me altera viduitate involvas, neu sopitum jam luctum denuò excites: verùm mortem exspectes meam: hinc fortasse brevì emigrandum mihi erit. Nam juvenes quidem ad provectam perduci senectutem sperare possunt; nos autem, qui consenuimus, nihil aliud, quàm mortem præstolamur. Cùm itaque me terræ tradideris, patrisque ossibus admiscueris, longas suscipito peregrinationes, & quodcumque volueris pelagus trajicito: nemo tunc prohibiturus est. Cæterum

E

donec respiramus, contubernium meum ne respuas, neu in Dei offensionem temere incurras, dum nos, nihil tamen læsus à nobis, tot malis involves. Etenim si conqueri potes, quòd te ad mundanas curas pertraham, ac negotiis prospicere tuis cogam, ne leges naturæ, ne educationem, ne consuetudinem, neu aliud quidpiam verearis, sed nos tamquam insidiatores & inimicos fuge; sin verò nihil non agimus, ut tibi otium paremus ad vitam instituendam, si minùs aliud vinculum, certè hoc unum te apud nos detineat. Nam etiamsi te à sexcentis aliis amari dicas, nullus tibi tantam libertatem procurabit, quandoquidem nemo est, cui existimatio tua æquè ac mihi cara sit.

Vivit igitur austerè & solitariè in domo materna,

95 *Hactenus* Chrysostomus, *apud quem matris preces tantò majus pondus habebant, quantò minùs Filii pietatem ulla in re impediebat. Præterea parcè cum ipsa matre agebat, sed summa cum animorum conjunctione, ita ut solitudinem in ipsa matris domo haberet. Nam lib.* 6 *pag.* 426 *de se Basilio ita loquitur:* Ne itaque mireris, si forum multorumque consortium fugientes, accusatores multos non habeamus... Quis,

F

quæso, quis improbitatem meam revelare poterit? An tectum, an ædes? At ne vocem quidem emittere possint. An mater potiùs, cui res omnes meæ notæ sunt? At ne cum illa quidem mihi consortium * est, neque inter nos ulla unquam rixa suborta est. *Ita laudes suas modestè tegens, extremam simul solitudinem suam declarat Sanctus. Tanta huic solitudini duras quoque corporis vexationes adjunxisse Sanctum, liquet ex verbis, quibus Basilium alloquitur lib.* 3 *pag.* 389: Ne mihi enim hic jejunium alleges, vel vigilias, vel humi cubationem, & reliquam corporis macerationem: nam quantùm ab his virtutibus absimus, non ignoras. Etiamsi verò à nobis accuratè excolerentur, nihil hæc nos tanta animi segnitie præditos, ad hanc præfecturam (*episcopatum*) juvarent. Homini quippe in domuncula quadam incluso, & sua solùm curanti, hæc magnam afferrent utilitatem &c... Nam delicatum cibum, potum, lectum despicere, multis facile esse videmus. *Non possumus meritò dubitare, quin memoratas virtutes exercuerit Sanctus, licèt humiliter neget se eas accuratè perfecisse.*

* *al.* aliquid commune

Quò

A *atque in pravas animi affectiones*

*96 *Quò porrò solitudinem suam dirigeret & corporis macerationem, videlicet ad pravas animi affectiones domandas, rectaque rationi subjiciendas, colligimus ex iis, quæ modestè declarat Sanctus lib. 6 pag. 430 & 431, ita scribens:* Nam præter illa, quæ dicta sunt, quamquam multum nunc laborem subire oportet, ne ab animi affectibus omnino prosternar; attamen laborem suscipio, nec certamen subterfugio. Etenim à vana quidem gloria nunc capior; attamen sæpè resipisco, & me captum fuisse video: interdum verò in servitutem redactum animum increpo. Absurdæ cupidines me etiam nunc incessunt, sed quæ remissiorem flammam accendant, quòd externis oculis materia nulla igni apta suppetat. A maledictorum probro & auditu prorsus vaco, cùm nulli, qui me alloquantur, adsint: neque enim hi parietes emittere vocem queant. Sed nec ab ira temperare possum, etiamsi nullus adsit, qui exasperet: iniquorum quippe virorum ipsorumque facinorum memoria animum mihi intumescere facit; verùm id non usque in finem: statim enim ipsum ardentem compescimus, & ad quiescendum deducimus in nobis ipsis dicentes,
B admodùm insulsum extremæque miseriæ esse, dum nostra omittimus mala, de alienis tam curiosos esse.

diligenter inquirit,

97 Verùm si ad turbam me conferam, innumerisque tumultibus occuper, jam non hujusmodi admonitione perfrui potero, neque cogitationes illas me probè instituentes reperire. Sed quemadmodum ii, qui per præcipitia, vel fluentis aliquibus, vel alio quodam modo ducuntur, proximam quidem perniciem prævidere possunt, auxilium verò nullum sibi excogitare valent; sic & ego, si in tantum ægritudinum tumultum incidam, supplicium quidem quotidie mihi augeri cernere potero; in meipso autem cogitare, ut nunc cogito, ac furentes animi impetus frænare, non ita facile erit mihi, ut priùs erat. Mihi quippe anima est infirma, pusilla, captuque facilis, non his solùm affectibus, sed & omnium acerbissimo, nempe invidiæ: neque illa contumelias, neque honores moderatè ferre novit; sed & illis admodùm extollitur, & his valde deprimitur. Quemadmodum ergo feræ immanes, dum corpore bene valent ac gestiunt, se adorientes facilè vincunt, si maximè ii infirmi sint &
C imperiti; si quis verò illas fame macerârit; hinc evenit, ut illarum furor sopiatur, viriumque magna pars exstinguatur; sic & animi affectus, qui imbecillos reddit, eosdem rectæ rationi subjicit, si quis contrà diligenter aluerit, graviorem sibi adversus eos pugnam parat, & ita terribiles reddit, ut in servitute ac metu totam vitam ducat.

ut eas & vincat & exscindat:

98 Quænam igitur belluarum harum alimenta; vanæ gloriæ quidem, honores & laudes; arrogantiæ verò, potentiæ & dignitatis magnitudo; livoris, aliorum celebritas; avaritiæ, largientium liberalitas; luxuriæ, deliciæ & frequens mulierum consuetudo: & sic aliud ab alio fovetur. Hæ porrò omnes belluæ me in rerum medium accedentem invadent, animam meam dilaniabunt, terrorem incutient, & gravius mihi adversus illa bellum parabunt; hic verò sedenti mihi, magnâ tamen adhibitâ violentiâ subjicientur: subjicientur tamen per Dei gratiam, ita ut præter latratum nihil plus habeant. Ideo hanc domunculam incolo, nemini aditum do, cum nemine consortium, colloquiumque misceo. *Huc usque* Chrysostomus *tantâ modestiâ animæ suæ hostes enumerans, quantâ diligentiâ ipsum cum illis decertâsse, quilibet asceticæ vitæ utcumque peritus facilè perspiciet. Etenim nisi strenuum cum vana gloria, cum iracundia, cum invidia, cæterisque affectionibus enumeratis, gessisset bellum; non ita accuratè earum impetus observâsset, non tantopere à belluis illis timuisset, nec singularum alimenta tam diligenter perspecta habere studuisset. Nam homines, qui refrænandis affectionibus suis non student, eas ne quidem nôsse solent.*

non ita solus erat Sanctus, ut non loqueretur frequenter cum Basilio.

99 *Ex hisce, quæ attulimus, Tillemontius art. 3 suspicatur,* Chrysostomum *eo tempore, quo tantam in domo materna captabat solitudinem, egressum ferè non fuisse, nisi ad S. Meletium, quem exsilio mulctatum credit sub finem anni 370, & cujus exsilium nos figimus circa initium anni 372. Verùm non constat, an ante exsilium S. Meletii tam severæ se solitudini addixerit sanctus Juvenis. Quare rectiùs dicemus, eum tunc temporis non egisse, nisi cum Diodoro & Carterio, quorum disciplinæ se tradiderat, aut cum condiscipulis ejusdem scholæ, ac solùm ferè de rebus sacris. Certè cum Basilio frequenter loquebatur, ut liquet ex recitatis Sancti verbis num. 58; & rursum ex iis, quæ Basilius, episcopus consecratus,* Chrysostomo *dicit lib. 1 de Sacerdotio tom. 1 pag. 367, ita de eo conquerens:* E
Attamen, ut dixi, nihil eorum crimini do, neque solitudinem exprobro, in qua nos constituisti, cùm colloquia illa abstulisti, ex quibus & voluptatem & utilitatem non minimam sæpè carpebamus … Etenim quòd non mediocre mihi damnum intuleris, ipse nôsti, si modò meminisse velis sermonum, tum quos exteri de nobis, tum quos nos de nobis ipsis perpetuò habuimus. Hi porrò sermones erant, magnum nobis fore lucrum ex concordia, præsidiumque ex amicitia mutua. Aliique omnes dicebant, aliis etiam bene multis non modicæ utilitati fore concordiam nostram. *Plura sequuntur de fructu mutuæ illius concordiæ, uti & alia plura in eodem Opere leguntur de eximia illa inter* Chrysostomum *&* Basilium *amicitia. Non sic igitur solus erat in domo sua Sanctus, ut non ageret cum amicis, qui sibi idem vitæ genus præscripserant; sed ut cum mundi amatoribus colloquia non misceret de rebus profanis.*

§ IX. Chrysostomus & Basilius quæruntur ad episcopatum: prior se occultat, alter, dissimulante Chrysostomo, capitur & consecratur: Sanctus factum suum excusat. F

Chrysostomum ad episcopatum provehere conantur episcopi;

Q*Uæ modo narrabimus de quæsito ad episcopatum* Chrysostomo, *promotoque ad illam dignitatem amico ipsius Basilio, figuntur à Tillemontio Notâ 7 anno 372. Montfauconius in Vita pag. 94:* Circa annum verò, quo hæc gesta fuere, Hermantio & Tillemontio adstipulor, qui eadem ad annum Christi CCCLXXII vel circitèr referunt, putantque non ultra annum CCCLXXIV posse differri. Unum est, quod à tali computandi ratione avertere possit quòd nempe Joannes tunc XXV, vel ad summum XXVII, tan-

AUCTORE J. S.

tùm annorum esset, & Basilius ejusdem circitèr ætatis, quæ ad tantum suscipiendum munus non idonea videatur. Sed licèt ætas, quâ episcopi ordinantur, major ut plurimùm requiratur, non desint exempla eorum, qui ante vigesimum quintum annum episcopi allecti & constituti sunt, & alioquin ipse Basilius apud Chrysostomum ait in crimen à nonnullis vocatos fuisse eos, qui se ordinaverant, & qui Joannem, ut episcopum consecrarent, frustra quæsierant; utpote qui, tot tantisque relictis viris, μειράκια, heri ac nudiustertius in sæcularibus curis volutatos, ut ad breve tempus supercilia contraherent, pullas vestes induerent, vultúsque tristitiam simularent, derepentè ad tantum honorem adduxerunt, quantum ne in somnis quidem assequi speravissent: quo arguitur, admodùm juvenes tunc fuisse Joannem & Basilium ejus condiscipulum. *Hæ rationes utcumque pro fixa epocha aliquibus fortè sufficere videbuntur: attamen datæ epochæ nequaquam acquiescendum mihi videtur.*

hoc factum non anno 372,

B

101 *Sanè, cùm ipsi Tillemontius & Montfauconius fateantur* Chrysostomum *non abiisse ad vitam solitariam ante annum 374, non satis capio, qua de causa maluerint anno 372, quàm 374 figere memorabile istud factum. Etenim verisimile est, Sanctum periculo illo non opinato permotum fuisse ad urbem tandem deserendam, ac vitam solitariam exercendam in loco deserto, de quo dudum deliberabat. Quo enim modo poterat non timere, ne pertraheretur ad episcopatum, si maneret in urbe? Præterea rara exempla aliquorum, qui ante annum ætatis trigesimum ad episcopatum promoti sunt, non videntur sufficere, ut statim credamus, duos simul juvenes circa annum vigesimum quintum ab episcopis Syriæ quæsitos fuisse, ut ad gradum tam sublimem promoverentur, prætermissis aliis maturioris ætatis viris, quos non defuisse illo tempore, habemus ex ipso* Chrysostomo. *Certè in Neocæsariensi concilio anni 314 statutum erat can. XI, ne quis presbyter ordinetur ante annum ætatis trigesimum, etiamsi sit vitæ probabilis: neque existimo duorum simul consecrationem contra canonem illum fuisse tentatam eodem seculo ab episcopis Syriæ, cùm nulla sit ratio alicujus ponderis, quæ cogat Basilii consecrationem anno 372 figere.*

C

sed circa 374 figendum.

102 Chrysostomus *ipse in libris de Sacerdotio, quantumvis frequenter de juventute sua loquatur, omnino persuadere videtur, nec sibi nec Basilio defuisse ætatem per canones requisitam. Nullibi enim dicit, aliquid contra canones tentatum fuisse ab episcopis, à quibus ad episcopatum quærebatur. Quin potiùs lib. 3 pag. 380 videtur dicere, Basilii electionem legibus ecclesiasticis fuisse conformem. Nam, ubi dixerat, calumniatores de sua consecratione dicturos fuisse*, res tantas pueris insipientibus commiserunt, *addit id ob suam fugam dici non ampliùs posse:* Si enim, *inquit Basilio*, tui causâ ista protulerint, statim illos ex ipsa re docebis non oportere prudentiam ætate metiri, neque senem ex canitie probatum habere, neque juvenem à tali ministerio prorsus arcere, sed neophytum: multum est autem inter utrumque discrimen. *Probabile mihi non apparet*, Chrysostomum *hîc contradicere canoni Neocæsariensi, sed illos nominare* Juvenes, *qui annos quidem habebant triginta, juvenes tamen videri potuerunt ad suscipiendum sublime episcopatûs officium. Quod spectat ad pauca exempla eorum, qui ante eam ætatem ordinati creduntur; nescio, an omnia sint satis certa; si qua verò indubitata sint, ex paucissimis exemplis solidum nequit deduci argumentum. Malim igitur existimare*, Chrysostomum *paulò ante secessum ad eremum quæsitum fuisse ad episcopatum, & tunc fuisse annorum circiter triginta. At certum est, factum illud contigisse ante secessum Sancti, ut ex verbis mox dandis colligitur; ideoque figendum est circa annum 374.*

D

Basilius de episcopatu Chrysostomum consulit; hoc autem dissimulante,

103 *Nunc factum ipsum subjicio.* Chrysostomus *lib. 1 de Sacerdotio tom. 1 pag. 364 narrat, Basilium instare perrexisse, ut simul solitariam vitam ducerent, atque ita pergit:* Hæc cùm inter nos versaremus, illo frequenter instante, me abnuente, exortus subitò rumor utrumque turbavit; fama enim erat, nos ad episcopalem dignitatem promovendos esse. Quibus auditis, ego timore simul & hæsitatione perculsus sum; timore, ne invitus raperer; hæsitatione, cùm identidem disquirerem, quo pacto viris illis in mentem venisset de nobis quidquam hujusmodi cogitare. Nam meipsum inspicienti, nihil succurrebat illo dignum honore: generosus autem ille, me seorsim conveniens, cùm famam quasi ignoranti aperuisset; rogabat, ut quemadmodum antè, hìc etiam factorum consiliorumque consortes videremur: paratum se esse, ad utramvis viam [quam] amplecterer, sive fugiendum, sive consentiendum esset, persequendam. Ejus ego animum conspicatus, damnumque ratus me universæ Ecclesiæ illaturum, si tam probo, tam ad multorum præfecturam idoneo juvene gregem Christi ob infirmitatem meam privarem, quod in animo erat, non detexi, etsi antea nullum consiliorum meorum ipsi occultâssem. Sed cùm respondissem ea de re consultationem aliud in tempus rejiciendam esse, neque enim id in præsentia urgere, statim persuasi nihil propterea curandum esse, fiduciamque indidi, me ejusdem sententiæ consortem fore, si quando res hujusmodi contingeret.

E

& in tempore se occultante, capitur & consecratur episcopus:

104 Haud ita multo elapso tempore, cùm is, qui nos ordinaturus erat, advenisset, ac me ipse occultâssem: horum ignarus ille, quasi ad aliud negotium ducitur, jugumque accipit, sperans me, ut promiseram, perinde sequuturum esse: imò potiùs se, me præeunte, sequuturum. Etenim nonnulli ex iis, qui aderant, videntes eum, quòd comprehensus esset, ægrè ferentem, ei verba dederunt, clamantes, absurdum esse, eum, qui omnibus ferocior videbatur, me designantes, cum magna modestia patrum placito obtemperâsse; illum autem multò prudentiorem & moderatiorem, ferocire, vanam gloriam appetere, subsultantem, resilientem, repugnantem. His ille verbis obsequutus, postquam audivit me aufugisse, tristis admodùm me adit, assidetque mihi, verba facere cupiens; verùm animi angustiâ detentus, cùm eam, quam passus fuerat, vim declarare non posset, in ipso oris hiatu fari prohibebatur, mœrore orationem, antequam dentes transiliret, interrumpente. Illum ego intuitus lacrymis perfusum, animoque turbatum, rei causam edoctus, multa cum voluptate in risum prorupi, apprehensumque dexterâ deosculari conatus sum, Deoque gloriam referebam, quòd machinamenta mihi rectè ac pro voto cessissent. Ille ut me lætum hilaremque vidit, ubi primùm se à nobis deceptum esse animadvertit, id longè graviùs indigniusque ferebat. *Hactenus* Chrysostomus, *de modo, quo ipse episcopatum fugit, & quo amicum suum Basilium ad eam dignitatem dissimulando perduxit.*

F

A

hinc ille dolum exprobrat. At Sanctus respondet,

105 *Verùm cùm eo consilio non modò Basilium moderatè agentem, sed alios quoque offenderit Sanctus, operæ pretium erit, si investigemus, quæ objecta sint* Chrysostomo, *& quibus hic rationibus se defenderit. Basilius querebatur, se deceptum, proditum, callida dissimulatione circumventum.* Nos quippe, *inquit pag.* 367, animam nostram, ut ita dicam, tibi allatam in manibus tuis reposuimus: tu verò tantam adversus nos calliditatem adhibuisti, quantam si ab inimicis tuis cavendum tibi fuisset. Atqui oportuit, si consilium hujusmodi utile esse putabas, illius lucrum non fugere; sin damnosum, nos quoque, quos omnibus semper præferre dicebas, damno eripere. Tu verò nihil non egisti, ut eò incideremus; neque dolo vel simulatione opus erat adversus eum, qui sine dolo & simpliciter omnia dicere & agere apud te solebat. *Ad hæc pag.* 368 Chrysostomus, *præfatus virum omnium amicissimum sibi placandum esse excusatione, respondet astutiam non semper malam esse, sed subinde etiam laude dignam. Deinde id probat variis similitudinibus, & maxime exemplo medicorum, qui dolo prudenti ægrotos sanant. Subdit*

B

pag. 370: Fraudis quippe magna vis, dum ne doloso consilio offeratur. Imò verò hæc minimè fraus appellanda est, sed œconomia, sapientia & ars quædam, quæ possit multos exitus in rebus arduis reperire, animæque delicta emendare.

se dissimulatione rectè usum, ne Basilius ampla mercede,

106 *Mox vero lib. 2 pag. 371 incipit ostendere, magnum* lucrum ex *illa sua* œconomia *sperandum esse Basilio, nimirum quia episcopus agit*, quæ dilectionis erga Christum argumenta esse dixit ipse Christus, qui Apostolorum coryphæum sic alloquitur. „Petre, inquit, amas me„? Id illo confitente adjungit: „Si amas me, pasce o-„ves meas.„ Interrogat discipulum Magister, num diligatur ab eo; non ut ediscat: quomodo enim ediscat, cùm omnium corda nôrit? sed ut nos doceret, quantùm cordi sibi esset hujusmodi gregis præfectura. Id cùm palam sit, illud item manifestum erit, magnam fore mercedem laboranti in iis, quæ magno apud Christum in pretio sunt. *Plura hisce addit, quibus ex amore, quo Dominus Ecclesiam suam prosequitur, eleganter ostendit, amplam bonorum Ecclesiæ pastorum fore mercedem. Deinde verò pag. 372 Basilium sic compellat:* Etiamne igitur nunc nobiscum contendes,

C

quasi te malè in fraudem conjecerimus; cùm omnibus Dei bonis præficiendus sis, illa agens, quæ agenti Petro potentiam indidit, cæterisque Apostolis longè anteposuit. Nam „Pe-„tre, inquit, amas me plus his? Pasce oves „meas.„ Atqui poterat sic eum alloqui: Si amas me, jejunia exerce, humi cuba, vigilias cole, injuriâ affectis patrocinare, esto pupillis quasi pater, & matri eorum quasi maritus. Nunc verò his prætermissis omnibus, quid ait? „Pasce „oves meas.„ Illa enim, quæ suprà dixi, ex subditis multi facilè præstare possunt, non viri solùm, sed etiam mulieres.

& Ecclesia egregio privaretur episcopo.

107 At cùm de Ecclesiæ præfectura, deque concredenda tot animarum cura agitur, recedat à magnitudine tanti negotii totus femineus sexus, imò etiam virorum pars maxima. Agantur in medium, qui magno intervallo cæteris omnibus antecellunt, & qui secundum animi virtutem cæteris tantò sublimiores sunt, quantò universa Hebræorum gente Saül secundum corporis proceritatem, imò & longè majori spatio. *Hæc item egregiè probat. Cùm igitur charitatem, prudentiam, aliasque insignes Basilii dotes haberet perspectas, ut ait pag. 377.* Ego, quæ te spectabant, plùs quàm parentes tui, ut ipse fateris, noveram; *Sanctus luculenter ostendit, se dissimulando sine mendacio propositum suum, tam Basilio profuisse quàm Ecclesiæ. Nam Basilio se profuisse probat, quod non impediverit, quo minùs in amplum multa merendi campum ingrederetur; Ecclesiæ verò, quòd ea occasione episcopum acceperit planè insignem. Tota autem dissimulatio in eo erat, quod non declarâsset Basilio, se velle episcopatum fugere, ne ille imitaretur exemplum.*

AUCTORE J. S.

Fugam verò suam excusabat, dicens, capacem se non esse;

108 *Porrò humilis* Chrysostomus, *qui tam favorabile de amico suo ferebat judicium, longè aliter de se ipso judicabat: episcopatum enim suum & sibi & Ecclesiæ noxium futurum existimabat, aut certè id verebatur, quia humiliter de se suaque capacitate sentiebat. Ubi Sanctus probaverat, charitatem in munere pastorali maximè ostendi; petebat Basilius:* Tu verò Christum non amas? *Sanctus verò respondit:* Et amo, & amandi finem numquam faciam: at vereor ne, quem amo, eum irritem. *Dicenti Basilio, id ænigma esse, rursum reposuit Sanctus:* Non est, inquam, ænigma, imò res admodùm clara & simplex.

E

Nam si idoneus essem administrando muneri juxta Christi placitum, & tamen effugerem, argutè posses dicta mea refellere. Quia verò animi imbecillitas huic me officio inutilem constituit: cur objectione opus erit? Etenim vereor, ne, si gregem Christi benè valentem ac vegetum accipiam, deindeque ipsum incuriâ perdam, Deum adversùm me irritem, qui ita ipsum amat, ut ad ejus salutem in pretium sese tradiderit. *Hisce aliisque similibus amico suo Basilio satisfacere poterat* Chrysostomus.

quæcumque alii objicerent, fastum, arrogantiam, contumeliam episcopis illatam;

109 *At volebat Basilius, ut ad aliorum quoque querelas & calumnias responderet Sanctus. Quas autem illi jactitarent, explicat lib. 1 pag. 366 his verbis:* Nunc verò omnium ora aperuisti, teque ex inanis gloriæ amore cuncti dicunt hoc ministerium recusâsse, nec quisquam est, qui te ab hac criminatione eximat. *Et paulò inferiùs:* Nam alii te arrogantiæ, alii vanæ gloriæ accusant: qui autem reis minùs parcere volunt, & hæc utraque improperant, & præterea adjiciunt eam, quam iis, qui nos honore affecerunt, intulimus contumeliam: quos etiam dicunt hæc jure passos esse, imò graviora promeruisse: utpote qui

F

tot tantósque relictis viris, pueros heri ac nudiustertius in secularibus curis volutatos, ut ad breve tempus supercilia contraherent, pullas vestes induerent, vultûsque tristitiam simularent, derepentè ad tantum honorem adduxerint, quantum ne in somnis quidem assequi sperâssent. Atque ii quidem, aiunt, qui à prima ætate ad extremam usque senectutem ascesim sive exercitationem sectati sunt, in subditorum numero sunt; imperant autem illis ipsorum filii, qui ne leges quidem noverunt, huic exercendo magistratui positas. *Hæc præcipua sunt, quæ contra Sanctum dicebantur, quia quæsitus ad episcopatum se occultaverat. Verùm illa facilè poterant refelli.*

respondet Sanctus de contumelia, ostenditque eorum

110 *De contumelia primùm respondet lib. 2 pag. 378, non curandum esse de illatis contumeliis, si quis aliàs in* Dei offensionem incurre*re coactus fuisset.* Illos quippe, *inquit*, qui Deo addicti sunt, & ad ipsum solum respiciunt, ita piè affectos esse debere censeo, ut id non pro contumelia habeant, etiamsi sexcenties sic inhonorentur. *Deinde negat, se vel cogitâsse de contumelia iis inferenda, aut fastu vel inanis gloria cupi-*

cupidine episcopatum fugisse, ita mox pergens: Sin autem id ne cogitavimus quidem, sed alio longè consilio ab onere declinavimus; quorsum illos, quibus, si non approbationem, saltem veniam dare debuissent, criminantur, quòd animæ pepercerimus nostræ? Tantum enim abest, ut ipsis contumeliam irrogaverim, ut etiam recusando ipsos honore affecisse me putem. Neque verò paradoxum me dixisse putaveris; etenim mox hujus explicationem proferam. Tunc enim, si minùs omnes, saltem ii, qui maledictis delectantur, multa cùm de me ordinato, tum de iis, qui me elegerant, suspicari potuissent; verbi gratiâ, quòd ad divitias respicerent, quòd generis splendorem mirarentur, quòd adulatione nostra moti ad id nos cooptarint. Quòd autem pecuniâ adducti id egerint, dicere non possum, an quis suspicaturus fuisset. Christus quidem, dixissent, piscatores, tabernaculorum opifices & publicanos ad hujusmodi magistratum vocavit: hi eos, qui sibi quotidiano opere victum parant, respuunt; si quis autem exterorum literis operam det, otiosèque vivat, hunc approbant & admirantur. Nam cur tandem eos,
B qui in Ecclesiæ negotiis mille sudores pertulerant, contemserunt, eumque, qui hos numquam expertus labores, totam ætatem in vanis exterorum disciplinis contriverat, statim in tantum honorem pertraxere? Hæc & similia dicere poterant, si hanc dignitatem accepissem. Nunc verò secus; omnis enim illis maledicendi occasio resecta est, nec mihi adulationem, nec illis accepta munera exprobrare possunt, nisi fortasse sint, qui ultro insanire velint.

honori rectè se consuluisse; tum calumniam de inani gloria repellit.

111 *Mox ostendit, se calumniis quoque exponendum fuisse in ipsa episcopatûs administratione, ita scribens pag.* 380: Postquam autem ministerium attigissemus, numquam potuissemus quotidianas accusatorum calumnias refellere, etiamsi inculpatè omnia egissemus: ne dicam, nos hac ætate rerumque imperitiâ in multis necessariò aberraturos fuisse. At nunc illis criminationis hujusmodi occasionem sustulimus. Tunc autem probris eos innumeris obnoxios reddidissemus. Quis enim non dicturus erat, res tantas tamque admirandas pueris insipientibus commiserunt, Dei gregem pessumdederunt, res Christianorum jam risui ac ludibrio expositæ sunt.
C *Hactenus de contumelia electoribus non illata. Non minùs fortiter lib. 3 refellit Sanctus calumniam illorum, à quibus superbia & inanis gloria accusabatur ob fugam dignitatis episcopalis, quam maximam esse ostendit. Mox verò subjungit:* Porrò si id me gloriæ causâ fecisse dicant, secum dissentiri ac pugnare palàm deprehendentur: nescio enim, quam aliam orationem quæsivissent, si nos ab inanis gloriæ crimine liberare voluissent. Nam si hujusmodi me umquam amor invasit, accipere potiùs, quàm fugere oportuit. Quare? Quia magnam id nobis gloriam attulisset. Siquidem virum hac ætate, qui nuper à secularibus curis se abdicaverit, usque adeo admirandum apud omnes derepentè videri, ut iis etiam, qui in hujusmodi laboribus totam ætatem contrivissent, anteferretur, & plura his omnibus suffragia acciperet; id certè magnam & admirabilem de nobis opinionem omnibus indidisset, nosque conspicuos & illustres exhibuisset. Nunc verò, paucis exceptis, maxima pars Ecclesiæ nos ne nomine quidem nôrunt; adeo ut ne omnibus quidem notum sit, quòd abnuerimus, sed paucis tantùm, quos tamen omnes non puto probè nôsse,

quid gestum sit: verisimile autem est eorum multos aut nullatenus nos electos fuisse censere, aut post electionem depulsos fuisse, ut non sat idoneos visos, neque spontè aufugisse. *Hæc clara sunt & manifesta argumenta.* D

Deinde exposita sublimitate muneris sacerdotalis, inepitum se ad illud

112 *Depulsâ sufficienter inanis gloriæ calumniâ, Sanctus tractare incipit de sublimitate dignitatis sacerdotalis, ac de dotibus & virtutibus episcopo necessariis; indeque suâ humilitate alias invenit rationes, quibus dignitatem illam sibi fugiendam censuit. Pag. 385 expensis S. Pauli dotibus, & præ ceteris eximia illius charitate, subjungit:* Si quis possit hanc emittere vocem (*Pauli;*) si quis eâ præditus sit animâ..., is jure possit argui, si fugiat. At si quis tantùm ab hac virtute remotus sit, quantùm nos sumus; non cùm fugerit, sed cùm munus susceperit, odio dignus est.... Nam si satis est pastorem vocari, & munus utcumque accipere, nullumque adsit periculum, quivis pro lubito nos inanis gloriæ accuset: sin magna prudentia, si ante prudentiam magna Dei gratia, morum probitas, vitæ puritas, & major humanâ virtus requiritur in illo, qui talem curam suscipit; ne me veniâ privatum velis, si frustra ac temere me in perniciem dare nolim.... Novi animam meam, infirmam illam & exiguam, necnon ingentem rei difficultatem. *Hasce difficultates eloquenter mox exponit.* E

ob varias rationes; quas in suis defectibus.

113 *Deinde pag. 389 aliam allegat rationem, quâ sibi fugiendum credidit sacerdotium. Ubi enim probaverat, cupiditatem episcopatûs expellendam esse ex animo sacerdotis, de se addit:* Nos autem (ne verò putes modestiæ causâ ullatenus apud te mentiri velle) magna hujusmodi cupidine tenemur: quæ res unà cum aliis omnibus non parùm nos exterruit, & in hanc fugam vertit. *His consona scribit lib. 6 pag. 426, ita Basilium alloquens:* Quòd autem non modestiæ causâ sic loquar, recordare, quoties tibi dixerim, cùm idem sermo sæpè inter nos incideret, si optio mihi daretur, ubinam magis splendescere vellem, in Ecclesiæne præfectura, an in monastica vita, me prius illud vitæ genus mille calculis antepositurum: neque enim finem faciebam umquam eos apud te suspiciendi, qui illo ministerio probè fungi possent. Quod autem illud, quod tanti faciebam, non declinaturus fuissem, si modò ritè administrando par fuissem, nemo negaverit. Verùm quid faciam? Nihil enim minùs aptum ad Ecclesiæ præfecturam, quàm socordia & incuria, quàm alii exercitationem quamdam admirabilem esse putant: ego verò illam ceu velamen ignaviæ meæ habeo, quâ defectuum meorum partem maximam obtego, neque sese prodere patior. F

soleri reperiebat eandem.

114 Nam qui tanto est otio & tantæ quieti assuetus, quamtumvis magna sit præditus indole, peritiæ defectu statim perturbatur & angitur, ac non minimam virtutis ejus partem resecat exercitationis inopia. Cùm autem simul & tardioris ingenii, & verborum certaminumque hujusmodi expers fuerit, quæ sanè nostra conditio est, à lapidibus nihil differet, si hanc suscipiat administrationem. *Habemus hic aliam rursum causam fugiendi episcopatum, quam mira sancti Juvenis modestia sibi finxit. Accipe & aliam a sola Sancti modestia profectam. Cùm lib. 3 pag. 390 exposuisset, quantopere ab iracundia alienus debeat esse sacerdos; Basilius loquentem sic interpellat:* Ego verò te sic dissimulantem non ulteriùs patiar. Quis enim ignorat,

quan-

A quantùm ab hoc morbo (*iracundia*) sis alienus? *Respondit Sanctus:* Quid igitur, inquam, ô vir beate, vis me huic rogo admovere, ac feram quiescentem irritare? An ignoras, id nobis non nostra virtute successisse, sed ex quietæ vitæ amore; eum verò, qui sic affectus est, seorsim degentem, & uno alterove utentem amico, hujusmodi incendium effugere posse; secùs verò, si in tot curarum abyssum incidat? Tunc enim non se solum, sed & alios permultos ad interitùs præcipitium secum trahit, & ad probitatis curam segniores efficit. Solet enim subditorum turba præfectorum sibi mores ceu archetypum & quamdam imaginem spectare, seque ad illorum formam effingere. Qui ergo possit ille eorum tumores sedare, si ipse tumeat? &c.

quaque ingentem et timorem

115 *Plura ex eodem Opere afferri possunt, quæ idonea sunt ad insignem Sancti humilitatem ostendendam. At unum dumtaxat locum præcedentibus adjiciam. Lib. 6 pag. 432 sic Basilium alloquitur:* Tempus itaque est, ut quod unum mihi superest arcanum, id in te tandem effundam; quod fortasse multis incredibile videatur: neque tamen in medium proferre pudebit. Et-B iamsi enim, quod dicturus sum, & malæ conscientiæ, & innumerorum delictorum argumentum sit; cùm is, qui nos judicaturus est, Deus omnia accuratè noverit, quid ultrà nobis ex hominum ignorantia conferri poterit? Quid est igitur illud arcanum? Ab eo ipso die, quo mihi hanc suspicionem injecisti, sæpè fuit periculum, ut hoc corpus mihi penitus dissolveretur; tantus timor, tantusque mœror animum meum occupavit. Mecum enim reputans Christi sponsæ gloriam, sanctitatem, spiritualem pulcritudinem, prudentiam, ornatum; meaque considerans mala, non cessabam illam deflere, meque miserum dicere, ac frequenter gemens, hærensque, talia mecum loquebar: Quis consilii hujus auctor fuit? Quid tantum peccavit Ecclesia Dei? Quæ tanta res Dominum ejus exacerbavit, ut omnium ignominiosissimo mihi traderetur, & tantam pateretur infamiam? Hæc frequenter mecum revolvens, cùm indignitatis tantæ ne cogitationem quidem ferre possem, quasi attonitus & stupore perculsus, nec videre nec audire quidpiam poteram.

incumbeban vura humilitate declarat.

116 Cùm me hoc animi deliquium desereret; interdum quippe desistebat; succedebant lacrymæ & mœstitia: tum post lacrymarum satieta-C tem, iterum adventabat timor, mentem turbans, tumultu replens ac concutiens. In æstu tanto præteritum transegi tempus. Tu verò ignorabas, & in tranquillitate me versari arbitrabare. At nunc tibi animæ meæ procellam revelare tentabo: hinc fortasse mihi, positis criminationibus, veniam concedes. Quî illam tibi, quî detegere possim? Siquidem clarè videre velles, non alio modo possim, quàm cor detegendo meum. Cùm autem id fieri nequeat, per obscuram quamdam imaginem, pro facultate mea, mœstitiæ meæ interim fumum tibi depingere conabor. *Deinde duas affert similitudines, ut timorem suum iis declararet. Prima petitur à filia regis, corporis animique dotibus ornatissima, & à proco suo ardentissimè adamata, quæ viro ignobili nequissimoque sponsa traderetur. Altera ab exercitu undique instructissimo, cui ad conflictum incundum præficeretur adolescens* in agro *educatus*, qui præter pastoritiam lyram & pedum nihil prorsus sciar. *Ita Sanctus considerabat Ecclesiam, ut virginem nobilissimam, Christoque amantissimam, se verò ut nuptiis tanta sponsa prorsus indignum. Considerabat Ecclesiam ut exercitum instructissimum, se verò ut adolescentem rusticum, belli contra hostes Ecclesiæ gerendi prorsus imperitum. Si omnes tantopere meditarentur dignitatis episcopalis sublimitatem & difficultatem, viresque suas tanta metirentur humilitate; pauciores sanè ad ecclesiarum præfecturas ultrò accurrerent.* AUCTORE J. S.

Basilius Chrysostomi amicus non est S. Basilius Magnus,

117 *Restat examinandum, quis sit Basilius ille Sancti amicus, qui tunc ad episcopatum fuit promotus. Socrates quidem lib. 6 cap. 3 Basilium Magnum Cæsareæ in Cappadocia episcopum designat. Verùm tam apertus est hic error, ut longiore refutatione opus non sit, quia S. Basilius Magnus tunc juvenis erat, nec Antiochiæ degebat, dum hæc gerebantur; sed multis annis Cæsareæ in Cappadocia fuerat presbyter, & aliquot annis ibidem episcopus, antequam ageretur de electione Basilii, qui* Chrysostomi *diu amicus fuerat Antiochiæ. Hermantius in Vita cap. 12 suspicatur, Basilium* Chrysostomi *amicum non esse alium à Maximo Seleuciensi in Isauria episcopo, quem Sanctus ad Diodori scholam pertraxit, ut dictum est num. 71. Poterat Maximus ille, inquit, utrumque habere nomen, & constat de ejus amicitia cum* Chry-E sostomo.

nec Maximus aut Basilius Seleuciensis;

118 *Opinionem hanc refutat Tillemontius Notâ 8 hoc præcipuè argumento, quod Seleucia Isauriæ longè admodum distet Antiochiâ, cùm tamen episcopatus Basilii non longè abfuerit ab urbe Antiochena, ut videbimus. Le Quien in Oriente Christiano tom. 2 col. 778 Maximum* Chrysostomi *amicum inseruit catalogo episcoporum Seleuciæ Syriæ, quæ non multùm distat Antiochiâ. Verùm Seleucia illa non est* Seleucia ad Taurum, *ubi Theodoretus, ab ipso laudatus, lib. 5 cap. 27 Maximum* Chrysostomi *amicum facit episcopum. Perperam igitur in illo catalogo recensetur Maximus, rectiusque ab eodem ponitur in catalogo episcoporum Seleuciæ Isauriæ col.* 1013. *Verùm neque Maximus ille, neque Basilius Seleuciensis, (ut visum est Photio in Bibliotheca pag. 378) idem est cum Basilio* Chrysostomi *amico. Nam, ut alia mittam argumenta, Symposius anno 381 Seleuciæ in Isauria præerat, ut videre est apud laudatum Le Quien. Itaque cùm Basilius ante annum 381 fuerit promotus, nequit idem esse cum Maximo Symposii successore, neque cum Basilio Seleuciensi, qui ad annum 451 usque superfuit, cùm fuerit in concilio Chalcedonensi.* F

sed verisimiliter Basilius Raphanensis in Syria:

119 *Eminentissimus Baronius ad annum 382 num. 69 duas suggerit alias sententias, ita scribens:* Quisnam verò fuerit ille Basilius Chrysostomi pernecessarius, haud quid certum habemus, quod firmiter affirmare possimus. Scimus tamen, eodem tempore in eadem Syriæ provincia, duos vixisse Basilios, qui interfuerunt synodo Constantinopolitanæ, nempe Basilium Raphanensem in Syria, & alium episcopum Bibli in Phœnicia. *Quod Baronius de Bibli episcopo suggerit, mihi æquè ac Tillemontio non satis apparet probabile, cùm quia ille episcopatus erat in Phœnicia, & Antiochiâ longè dissitus, tum quia non* Basilius, *sed* Basilides *dictus legitur in subscriptione concilii. At tanto probabilior & verisimilior est alia Baronii sententia de Basilio Raphanensi, quæ Tillemontio item placuit art. 5, & Montfancono in Vita pag. 94. Certè apud Labbeum tom. 2 Conciliorum col. 955 inter episcopos Syriæ ultimus concilio Constantinopolitano anni 381 subscriptus legitur* Basilius Raphanensis.

D Civi-

AUCTORE J. S.

Civitatem verò Raphaneas *memorat Cellarius tom. 2 Geographiæ antiquæ pag. 258 in Seleucide mediterranea, cujus caput erat Antiochia, locatque inter Antaradum Syriæ oppidum & fluvium Orontem, cui adjacet Antiochia, ita ut non longè admodùm ab hac metropoli videatur abfuisse. Hæc autem propinquitas facit rem verisimillimam.*

Cùm roget Chrysostomum, ut sæpè ad se veniat.

120 *Etenim episcopatum Basilii non longè abfuisse Antiochiâ, colligitur ex* Chrysostomo *lib. 6 de Sacerdotio in fine, ubi Basilius Sanctum ita compellat:* Cæterùm te rogo & obsecro, ... manum mihi porrigas, illa dicens faciensque, quæ nos emendare possint. Ne animum inducas, ut ad brevissimum nos tempus deseras; sed nunc magis, quàm priùs, commune sit nobis contubernium. *Tum Sanctus:* Ego autem ad hæc subridens: & qua in re, tibi usui esse possim in tanta illa negotiorum mole? Cæterùm quia id tibi in voto est, bono animo esto, ò dilectum mihi caput. Quo enim tempore à curis hujusmodi tibi respirare licebit, adero tibi, teque consolabor, quantum in me erit, nulla in re tibi defuturus. Ad hæc ille magis illacrymans surgit. B Ego verò virum complexus, caputque deosculatus, ipsum deduxi, hortatus, ut, quod acciderat, fortiter ferret, his verbis: Fiduciam in Christo habeo, qui te vocavit, suisque præfecit ovibus, te tantam ex hoc ministerio acquisiturum fiduciam, ut nos illa die periclitantes in æterna tabernacula recipias. *Promissio* Chrysostomi, *qui nolebat procul ab urbe Antiochena recedere, sed vel apud matrem manere, vel in vicinis urbi montibus, innuit Basilium ipsum non abiisse ad aliam provinciam, ita ut verisimillimum sit, ipsum fuisse Raphanensem in Syria episcopum.*

§ X. Sanctus quadriennio in monasterio vivit sub disciplina severi senis, biennio solus in spelunca: qualis esset monachorum illorum vita.

C

Sanctus vitam amplectitur monasticam,

P*Alladius in Dialogo pag. 41, ubi narraverat,* Chrysostomum *lectorem ordinatum, hæc subjungit:* Verum impellente eum animo ut contentus non esset civitatis laboribus, in ardore juventutis, tametsi mens sana esset, ad vicinos montes adiit. Hic cùm in Syrum quemdam incidisset severissimæ continentiæ senem, duriora vitæ ejus instituta imitatus annis quatuor, quos apud ipsum, luctans cum voluptatum cantibus, exegit: quas ubi faciliùs, non tam labore quàm ratione superavit: tum secessit in speluncam solus, delitescere cupiens. Illic annos moratus est duos, quibus insomnis ut plurimùm perstitit, Christi Testamentum, quo ignorantiam expelleret, addiscens. Cùm toto illo biennio nec interdiu nec noctu decubuisset; proxima ventri ei sunt emortua lumborumque vires præ frigore profligatæ. *Hactenus Palladius de monastica & anachoretica Sancti vita, quæ sanè austerissima fuit, sed ob adversam valetudinem ultra sexennium continuari non potuit. Georgius pag. 168 refert* mortem matris Chrysostomi *ante vitam ipsius monasticam, bonaque ab eo post mortem matris relicta. At hæc & antiquis ignota, & parum verisimilia sunt. De tempore, quo Sanctus ad montes recessit, omnino consentio Tillemontio & Montfaucono, qui factum illud referunt ad annum 374 aut initium 375, quia sic reperiuntur sex anni, antequam diaconus ordinatus est: hoc enim contigisse sub finem anni 380 aut initium 381, suo loco ostendemus. Senex ille Syrus, sub cujus disciplina quadriennio fuit Sanctus,* Hesychius *vocatur apud Georgium Alexandrinum, aliosque ipsum secutos.* D

non sine gravi carnis lucta.

122 *Porro sanctum Juvenem non sine gravi lucta è domo materna recessisse, liquet primùm ex dictis num. 92 & seqq. Alia ab eo proposito deterrentia narrat insigni illa modestia, quâ semper de se loquitur, in Opere de Compunctione ad Demetrium lib. 1, seu tom. 1 pag. 132, ita scribens:* Cùm nuper ego decrevissem, relicta urbe, ad tabernacula monachorum accedere, solicitè quærebam & sciscitabar, undenam necessariorum commeatus adfuturus esset, & num fieri posset, ut panis recens ac diurnus comederetur: an quis me coacturus esset eodem uti oleo pro lucerna & pro cibo: an quis me E impulsurus ad miseram leguminum escam, an assignaturus opus durum, ut est, fodere, ligna deferre, aquam comportare, & cætera omnia hujusmodi ministeria: &, ut summatim dicam, multa de quiete corporis percontabar. *Hæc sanè moram injicere poterant Juveni nobili, diviti, delicatè enutrito, & commodis omnibus, quibus uti volebat, in domo materna assueto; licèt austeritates aliquas vitæ monasticæ ibidem exercere dudum cœpisset. Noverat enim cana prudentia Juvenis, longe faciliùs esse, aliqua pœnitentiæ opera assumere pro arbitrio, quando pietas & amor Dei ad ea peragenda invitat, quam se totum alieno permittere arbitrio ad exsequendum dura severi magistri imperia. Attamen, cùm eximio Dei amore ferveret, sciretque Dei amantibus abnegandam esse propriam voluntatem, impellente verisimiliter etiam timore, ne invitus ad episcopatum traheretur, quælibet rupit vincula, ut totius ac perfectiùs divinæ serviret Majestati.*

Qualis autem esset vita monachorum, quam tranquilla,

123 *Qualem in monasterio vitam duxerit Sanctus, utcumque colligere possumus ex iis, quæ ipse de monachis Antiochiæ vicinis, ad quos visendos hortatur Antiochenos, variis locis eleganter enarravit. Neque enim dubitare possumus,* F *quin Vir animi maximi, qui in omnibus operibus suis ubique excelluit, summa etiam magnanimitate exercuerit labores vitæ monasticæ & monachorum virtutes, quas toties in ore postea habuit, tot orationibus celebravit; præsertim cùm à vitæ cœnobiticæ exercitiis ad duriores vitæ anachoreticæ labores se transtulerit; eosque non nisi necessitate virium reparandarum deseruerit. Audiamus igitur Sanctum de monachis Syriæ loquentem, ut discamus, qualem ipse in monasterio vitam duxerit. Hom. 68, alias 69, in Matthæum, tom. 7 pag. 673 confert vitam monachorum cum vita seculari,* Ut discatis, *inquit,* vitam, quæ dura & onerosa videtur, monachorum scilicet & eorum, qui seipsos crucifixerunt, longè dulciorem desiderabilioremque esse hac vitâ, quæ videtur suavior delicatiorque... Tantum inter utramque vitam inveniemus intervallum, quantum inter portum & fluctibus agita-

rum

AUCTORE J. S.

A tum pelagus. Ex habitaculis statim ab exordio horum felicitatem considera; fora enim & urbes, tumultusque in medio positos fugientes, vitam in montibus delegerunt, quæ nihil cum præsenti vita commune habet, quæ nihil humanum patitur; non dolorem pro rebus secularibus, non mœrorem vel solicitudinem, non pericula, non insidias, non invidiam, non livorem, non turpes amores, non aliud quidpiam simile. Jam hìc illi, quæ ad regnum cælorum pertinent, meditantur, in saltibus versantes, montibus, fontibusque, cum quiete multa: præcipuè autem Deo hærent, tuguriumque illorum omni tumultu vacuum est, anima omni morbo & pravo affectu libera, levis, expedita, & tenuissimo aëre purior.

quàm sublimes, quam intenta rebus divinis

124 *Mox pag. 674 ad singularia magis accedit:* Illi, qui luminaria sunt orbis, *inquit*, cùm sol ortus est, imò diu antequam luceat, è lecto surgentes, sani sunt, vigiles, expediti: nullus enim ibi dolor, vel solicitudo, vel sopor; non labor, non negotiorum turba, non quid simile... Surgentes igitur statim læti & hilares, chorum facientes unum, læto vultu & conscientiâ simul omnes quasi uno ore hymnis B universorum Deum celebrant, laudantes eum & gratias ipsi agentes pro omnibus, sive propriis, sive communibus beneficiis... Vestis autem illis viris digna est.... Ut beati illi angeli, Elias, Elisæus, Joannes, Apostoli, vestiuntur, alii ex pilis caprinis, alii ex pilis camelorum: quidam pellibus tantùm amiciuntur vetustate tritis. Deinde post illa cantica, genua flectentes Deum precantur pro rebus, quæ multis ne in mentem quidem venire possint. Præsentium enim nihil petunt, illa quippe nihil curant; sed ut cum fiducia stare possint ante tribunal illud horrendum.... atque ut cum pura conscientia & bonis operibus laboriosam hanc vitam emetiantur, & procellosum hoc mare tranquillè transmeent. Dux est autem illis orationis, pater & præfectus. Deinde surgentes post sanctas illas & frequentes orationes, oriente sole singuli ad suum opus se conferunt, hinc magnum egenis proventum parantes. *Pag. 675 insinuat*, divitum filios, & majorum insignium nepotes (*qualis ipse quoque erat*) iis vestitos indumentis, quæ ne pauperum quidem ultimi ferre dignarentur.

& sacris Litteris: quantâ humilitate ornati,

125 Pag. 676: Neque solùm canentes vel precantes, sed etiam libris intenti, jucundum videntibus præbent spectaculum. Soluto quippe choro, alius Esaiam sumens, cum ipso loquitur; alius cum Apostolis versatur, alius ab aliis conscriptos libros C legit, ac de Deo philosophatur, de universo, de visibilibus, de invisibilibus, de spiritualibus, de vilitate hujus vitæ, de futuræ magnitudine. Aluntur autem cibo optimo, non decoctis animalium carnibus, sed eloquiis Dei. *Humilia illorum monachorum opera exponit* Chrysostomus *Hom. 72, aliàs 73, in Matthæum pag. 705, ipsorum humilitatem ita celebrans:* Vultisne sursum in virtutis civitatem eamus, sanctorum tabernacula, montes dico, atque saltus? Ibi namque sublimem aliam humilitatem reperiemus. Homines quippe, qui vel à dignitate, vel à divitiis conspicui erant, undique sese deprimunt, à veste, à domo, à ministerio, atque ex his omnibus quasi literis humilitatem descripserunt. Quæ verò ad superbiam incendunt, vestium magnificentia, ædificia splendida, famulorum multitudo, quæ vel invitos sæpè in superbiam conjiciunt; hæc, inquam, omnia illinc sublata sunt. Illi ipsi ignem accendunt, ligna secant, coquunt, hospitibus ministrant. Neminem illic contumeliosum audire contingit, neque contumeliis affectum videre, neminem cui præcipiatur, neminem præcipientem: sed omnes ministri sunt, singuli hospitum pedes abluunt, & magna hac in re est concertatio. Id porrò faciunt non inquirentes, quis sit, an servus, an liber, sed erga omnes hoc ministerium implent. Nullus ibi magnus aut parvus. Quid igitur? an confusio? absit, sed optimus ordo. Etiamsi enim quis parvus sit, qui magnus est, ad id non respicit, sed se illo inferiorem putat, & ideo major efficitur. Una mensa omnibus, servientibus, sedentibus, eadem alimenta, indumenta, eædem domi *, & genus vivendi idem. Magnus ibi est, qui viliora opera abripit. Non est ibi meum & tuum, sed hoc verbum inde exsulat, quod mille bellorum causa est.

* *l.* ædiculæ

quantâ charitate conspicui,

126 Ecquid miraris, si genus vivendi, mensa, vestis una sit omnibus, non secundum substantiam modò, hæc enim una in omnibus est, sed secundum caritatem. Quomodo igitur ipsa contra seipsam superbiat umquam? Non est ibi paupertas, non divitiæ, non gloria, non infamia. E Quomodo illuc receptum habeant superbia & arrogantia? Sunt enim & minimi & magni secundum rationem virtutis; sed, ut dixi, nemo hoc videt. Qui parvus est non angitur quasi despectus: nemo quippe est, qui despiciat. Etiamsi verò esset, qui despiceret, in hoc maximè erudiuntur, ut contemni, despici, vilipendi assuescant, verbis, rebus, cum mendicis & mutilis versantur, & in mensa ipsorum multos hujusmodi convivas videas; ideoque cælo sunt digni. Alius vulnera curat ægri, alius cæcum ducit, alius mutilum gestat. *Hisce humilitatis operibus alia quædam mox jungens, iis omnibus humilitatem monachorum animis facile inseri, docet his verbis:* Alioquin autem ipsa opera modestiam exhibere docent, nec sinunt tumere. Quis enim, quæso, terram fodiens, irrigans & plantans, sportulas nectens, saccumque consuens, vel alia quædam tractans, altùm unquam sapiet? Quis in paupertate vivens, & cum fame pugnans, hoc morbo laborabit? Nemo certè. Ideo facilis illis est humilitas.

quibusdam pœnitentiæ operibus addicti,

127 *De austera monachorum vita multis locis agit Sanctus. At solùm aliqua huc transferam ex Homilia 14 in 1 ad Timotheum Epistolam, ubi tom. XI pag. 628 sic loquitur:* Verè domus luctûs sunt F monasteria, ubi cilicium & cinis, ubi solitudo, ubi nullus risus, nec secularium rerum tumultus, ubi jejunium, ubi humi cubatio, ubi pura sunt omnia à nidore, à sanguine, à turbis, à tumultu, à perturbationibus. *Et pag. 631:* Hi (*monachi*) semper sobrii sunt, sine cibo ad vesperam usque persistentes, & hymnis operam dantes... Adveniente vespera, hi à laboribus quiescentes ad mensam accumbunt, non... apponentes opsonia multa odore fragrantia, sed alii panem solum cum sale, alii oleum apponunt. Alii verò, qui infirmiores sunt, herbas & legumina habent. Deinde postquam paululùm sederunt, hymnisque totum concluserunt, singuli quiescunt in stratis, ad quietem, non ad delicias adornatis. *De somni brevitate & moderatione pag. 630 hæc dicit:* Magnus enim Dei timor non sinit eos in profundum somnum incidere, sed quasi in superficie quiescunt... Verùm, ut dixi, gallus cantavit, & statim veniens præsul, & pede jacentem pulsans, omnes excitat. Neque enim nu-

AUCTORE J. S.

nudos istic dormire fas est.

quam perpetuò militibus occupata, Sancti verbis exponitur.

128 *Post cantum matutinum quid agant, mox ibidem ita enarrat :* Postquam horas Matutinas & hymnos compleverunt, ad lectionem Scripturarum se conferunt: sunt etiam, qui libros scribere didicerunt. Singuli constitutum domicilium habentes, quietè semper agunt, nemine nugas proferente, nemine loquente. Deinde Tertiam, Sextam, Nonam, & Vespertinas orationes persolvunt, & in quatuor partes totam diem dividentes, singulis in partibus psalmodiâ & hymnis Deum honorant, aliis omnibus prandentibus, ridentibus, ludentibus, ciboque nimio sese dirumpentibus, hi hymnis dant operam. Nullum ferè mensæ & sensibilibus rebus tempus deputatur. Rursus post prandium eadem exercitia resumunt, postquam paulùm somno se dederunt. *Ex hisce colligi potest, qualem ferè vitam inter monachos istos duxerit* Chrysostomus, *qui satiari vix poterat illorum pia exercitia & virtutes commemorando. Multa ex ipso addi possunt, multaque enucleatiùs explicari : sed vereor ne justo fiam longior, si huic proposito diutiùs insistam, Ceterùm Georgius Alexandrinus pag.* 168 Chrysostomum *facit monachorum præfectum. At eam* B *præfecturam non tacuisset Palladius.*

§ XI. Opuscula scripta, nimirum libri de sacerdotio, adversus Oppugnatores vitæ monasticæ, Comparatio regis & monachi.

Libri sex de Sacerdotio conscripti,

QUamvis meritò dubitare non possimus, quin S. Joannes utilissima monachorum opera diligenter ac studiosè exercuerit. Non ita tamen omne tempus à precibus vacuum monasticis istis occupationibus absumpsit, ut subinde libris conscribendis operam non dederit. Hoc enim monachorum instituto nequaquam contrarium, multis verò erat utile; ideoque non raro rogabatur, ut Opusculum aliquod componeret. Hinc dubitandum non* C *videtur, quin superiores non modò permiserint, ut stylum utiliter exerceret, sed impulerint etiam, ut id faceret. Certè eruditi passim consentiunt, aliqua Opuscula à* Chrysostomo *scripta tempore vitæ monasticæ, sed in designandis illis Opusculis non æque consonant. Ambrosius Camaldulensis, qui Dialogum Palladii de Vita* Chrysostomi *Latinè interpretatus est, & cujus interpretationem habemus in exemplari Ms., in hac sic habet, ubi refert Sanctum à Flaviano presbyterum ordinatum :* Presbyter.... consecratur, invitus licèt & multùm renitens. Notatur id ex his libris, quos de Sacerdotio adhuc solitarius scripsit. *Hinc ob causam Hermantius cap.* 14 *libros de Sacerdotio in solitudine à* Chrysostomo *scriptos existimat. Verùm, ut jam observârunt Tillemontius & Montfauconus, in textu Græco per Bigotium edito, ea non leguntur, ita ut potiùs videatur additio Ambrosii, quam sententia Palladii.*

non postea in diaconatu, sed verisimiliùs

130 *Socrates lib.* 6 *cap.* 3 *asserit, libros de Sacerdotio à* Chrysostomo *scriptos, postquam diaconus à Meletio ordinatus est. Tillemontius autem art.* 5 *ait, nihil sibi occurrere, quo minus sequatur dictam Socratis opinionem. Montfauconus verò de tempore conscripti illius Opusculi nihil certi statuit. Baronius ad annum Christi* 382 D *existimat*, S. Chrysostomum *libros de Sacerdotio exarâsse, postquam res peracta erat, ut fuga sua apologiam, notatque annum* vigesimum secundum *ætatis* Chrysostomo *cucurrisse*, cùm scripsit de Sacerdotio, & secessit in eremum. *Hæc sententia mihi omnino sequenda videtur, non pro ætate Sancti, quæ haud dubie erat multo major, sed pro tempore Operis conscripti non diu post rem peractam, de qua agitur. Etenim propositum erat Sancto tum fuga suæ, tum dissimulationis cum Basilio, apologiam texere, rationesque reddere Antiochenis, cur electioni suæ non acquievisset, & cur consilium illud suum intimo amico non manifestâsset, ut sic dicteria multorum & calumniæ cessarent. At verisimile non est, offensionem illam Antiochenorum, ortaque inde dicteria totis sex annis durâsse, &* Chrysostomum *tunc demum ad apologiam confugisse, ut factum tam diu prætritum excusaret : nam id tum potiùs fuisset memoriam facti renovare, quam offensionem sedare.*

aut sub initium vitæ monasticæ,

131 *Præterea Sanctus diligenter narrat, quid Basilius, quid alii contra factum suum objecissent. At verisimile non est, aut ipsum ea omnia totis sex annis in memoria servâsse, aut post tan-* E *tum tempus proferre voluisse ea, quæ tum Antiochiæ fere memoriâ exciderant. Quapropter improbabilis mihi apparet sententia Socratis, cujus auctoritas nullius est momenti ipsi etiam Tillemontio. Montfauconus quidem in Monito prævio ita loquitur :* Neque enim audiendi sunt ii, qui volunt eodem ipso tempore, quo res peracta est, hæc scripsisse sanctum Doctorem. Siquidem vel ipsa ordiendi ratio aliquod elapsum tempus indicat, & series tota rem meditatam, & in otio adornatam præ se fert. *At ego non video, ex qua initii voce, si solum consideremus textum Græcum, inferri possit, à re peracta notabile tempus fuisse elapsum, quando apologiam suam scribebat* Chrysostomus. *Id unum mihi videtur ex Operis initio & fine probari, Basilium non ampliùs fuisse cum* Chrysostomo, *sed ad episcopatum suum fuisse profectum, quando Sanctus apologiam suam, sive libros de Sacerdotio edidit. Verum si* Chrysostomus *querelas Basilii, & intellectas ex Basilio aliorum censuras mox annotaverit, ut iis per otium responderet, potuit post aliquot menses præ-* F *claram illam apologiam in lucem edere. Tota autem Operis series insinuat, scriptum fuisse, dum recens erat offensio ex declinato episcopatu nata. Qua de causa existimo,* Chrysostomum, *simulatque intellexit, quantùm multis displicuisset consilium suum, ad Apologiam se parâsse, eamque magnâ curâ elaboratam post aliquot menses edidisse. In ea cùm multa præclarè de Sacerdotio disputaverit; inde nomen Operi adhæsit.*

aut ante eam susceptam : laus hujusce Operis.

132 *Secundum hanc sententiam, quam verisimillimam credimus, libri de Sacerdotio scripti sunt circa annum* 375, *aut paulo ante vitam monasticam, aut initio hujusce vitæ. In hac autem sententia necesse non est, ut dicamus, dicta illa, quæ Basilio attribuuntur, ad componendum dialogum conficta esse; sed faciliè intelligimus, ipsa ferè dicta Basilii stylo* Chrysostomi *potuisse exponi, uti & minutissima rerum inter utrumque gestarum adjuncta, imò & aliquorum Sancto obmurmurantium dicteria. Porrò hoc Opus de sacerdotio magna meruit elogia. S. Hieronymus illud tantùm ex Operibus* Chrysostomi *legerat, quando circa annum* 392 *scribebat de Scriptoribus ecclesiasticis. S. Isidorus Pelusiota lib.* 1 *epist.*

156

A 156 *ad Eustatium libros illos tali commendat elogio:* Ego quidem librum, quem à me petiisti, misi: fructumque ex eo per te exspecto, qui ab omnibus exigi consuevit. Nullum enim, nullum inquam, pectus hujus lectio penetravit, quod non divino amore sauciàrit; ut qui augustam quidem ac venerandam rem accessuque difficilem sacerdotium esse ostendat, verùm sine ulla reprehensionis labe consectandam esse doceat. Siquidem sapiens ille ac eruditus arcanorum Dei interpres Joannes, Bysantinæ ecclesiæ, atque adeo ecclesiarum omnium oculus, librum eum ita subtiliter & prudenter atque accuratè condidit, ut omnes, tam qui, ut Deo gratum est, sacerdotio funguntur, quàm qui negligenter & ignavè sacerdotalem dignitatem administrant, hìc & virtutes suas & offensiones reperiant. *Aliorum elogia missa facio.*

Cùm Valens imperator monachos ad militiam cogere vellet;

133 *Alterius Opusculi, pro monastica vita conscripti, occasionem allegat* Chrysostomus *ipse mox laudandus, videlicet quòd monachi è cellis suis extraherentur, graviaque paterentur, ut videbimus. Tempus colligitur ex Historia Pauli Orosii lib. 17 cap. 33, ubi narrat, Valentem quatuor annis solum imperâsse,*

B Valentiniano mortuo, *addens sequentia de Valente:* Illico velut effrenatâ libertatis audaciâ legem dedit, ut monachi, hoc est, Christiani, qui ad unum fidei opus, dimissâ secularium rerum multimoda actione, se redigunt, ad militiam cogerentur. *Consentit S. Hieronymus in Chronico his verbis:* Valens legem dedit, ut monachi militarent. *Eodem hac anno ponit, quo mortem Valentiniani I, qua passim figitur anno 375, mense Novembri. Itaque lex Valentis data videtur sub initium anni 376, & quidem Antiochiæ, aut certè in Syria, ubi Valens erat sub finem anni 375 & initium 376. Hinc dubitandum non videtur, quin persecutio contra monachos cœperit in Syria anno 376. Inceptam fuisse circa Pascha insinuat S. Basilius in epistola 256, olim 200, ad monachos illo anno data, quam sic orditur:* Ego cùm audissem vehementem illam persecutionem, quæ in vos excitata est, & statim post Pascha eos, qui ad judicia & pugnas jejunàrunt, vestris tabernaculis supervenientes, igni tradidisse labores vestros, vobis quidem domicilium in cælis non manufactum præparantes, sibi verò ignis thesaurum com-

C parantes, quo ad vobis nocendum usi sunt; ingemui ex hoc eventu, non vestri, fratres, commiserescens, absit; sed eorum, qui ita sunt à malitia absorpti, ut eò usque nequitiam suam extenderint.

illique anno 376 è monasteriis extraherentur;

134 *Ubi igitur circa Pascha anni 376 cœpta erat illa Valentis persecutio, quâ multi monachi occubuerunt, testibus Hieronymo & Orosio, vir pius ad* Joannem *in monasterio agentem accurrit, & ab ejus calamo, per libros maximè de Sacerdotio jam tunc cognito, contra tantum malum opem petiit. Secundum Baronii chronotaxim* Joannes *tum viginti annos vix superaverat, secundum alios necdum annos agebat triginta. At ex nostra sententia annorum triginta ætatem uno alterove anno supergressus erat, quando calamum strinxit contra tantam virorum potentûm impietatem. Audiamus modò ex ipso Opere adversus oppugnatores vitæ monasticæ, quo modo acerbissimum illum nuntium exceperit, quàque ratione ad propugnandos vitæ monasticæ cultores permotus sit. Tom. 1 pag. 45, ubi aliqua præmiserat de pœnis eorum, qui olim infesti fuerant templo Hierosolymitano,* non sine causa *illa à se memorata dicit:* Sed quia accedens quidam nuncium attulit plenum amaritudinis, molestiæ, ingentisque adversus Deum contumeliæ. Quosdam enim esse homines ait, qui hodieque eadem, quæ illi olim barbati, admittere auderent, imò longè iniquiora: eos quippe, qui philosophiæ nostræ capessendæ auctores sunt, undique expellere, multisque additis minis vetare, ne quidpiam hujusmodi ullum umquam hominem doceant.

AUCTORE J. S.

Sancto hæc nuntiantur

135 His auditis, ego statim clamavi, & narrantem sæpè percontatus sum, ludenine hæc loqueretur? Apage, inquit ille, numquam enim in re tam seria jocarer, neque dicerem, vel confingerem ea, quæ plurimi redemissem: ac plurimis votis expetiissem, ut ne nunc quidem, quando facta sunt, vel aure perciperem. Tunc porrò acerbiùs ingemiscens: Verè, dixi, hæc tanto sceleratiora sunt iis, quæ Mithridates omnesque illi admiserunt, quanto templum hoc est illo honorabilius & sanctius. Sed quinam isti, quæso, aut unde sunt, qui talia præsumunt? Quare, & qua de causa, quem respicientes finem, lapides in sublime jaciunt; telaque in cælum jaculantur, ac cum Deo pacis bellum ge-

E runt?... Quanam sibi imminuta libertate, quâ sublatâ licentiâ, quo principum auxilio hæc ausi sunt? Illi enim Persarum reges hæc volentes habuere, nostri verò contraria penitus, ut mihi ipse persuadeo, & cupiunt & optant. Quapropter magno stupore plenus sum, quòd imperatoribus piam religionem sectantibus, hæc in mediis urbibus impunè fieri dicas. *Ita Sanctus, parcens utcumque Valenti, licèt non ignoraret Arianum esse, quia saltem erat Christianus, ideoque monachos non debebat aversari. Gratianus verò, qui in Occidente imperabat, Catholicus erat & pius. At audiamus nuntium respondentem. Nam ex verbis illius legem Valentis verisimiliter didicit Sanctus.*

in solitudine,

136 Quid verò, inquit ille, si his quoque mirabiliora didiceris, quòd scilicet horum auctores pii videri velint, & Christianos se nuncupant, plurimi autem ex illis etiam initiati * sint: imò eorum quidam, diabolo vehementer afflante, execrandâ linguâ suâ dicere ausus sit, se à fide recessurum & dæmonibus immolaturum: suffocari enim se videndo homines liberos, nobiles, vitamque deliciis plenam agere valentes, ad hanc

*baptismo scilicet

F duram vitæ rationem abduci. His auditis, ego acerbiori vulnere percussus sum, & mala inde futura conjiciens, orbem simul flebam universum, Deumque compellabam his verbis: Tolle animam meam à me, & de necessitatibus meis erue me, atque ab hac mortali vita libera me, & ad locum illum transfer, ubi nullus hujusmodi quidpiam proferet, neque ipse audiam.... Videns autem me ille admodum lugentem: Non id, inquit, tempus postulat: neque enim his lacrymis eos, qui jam perierunt, & quotidie pereunt, recuperare umquam poteris: neque malum hìc finem habiturum puto. Sed providendum est, ut rogum istum exstinguamus, hancque pestem cohibeamus. Ac, si mihi morem gesseris, his missis fletibus librum edes, quo ægris hujusmodi ac seditiosis monita dabis ad suam omniumque hominum salutem. Hoc ego assumpto libro, medicaminis cujusdam vice illum ægrotantium in manu ponam. Sunt enim ex horum numero plerique mihi amicitiâ juncti, qui patientur me ipsos adire semel & bis & pluries, novique illos citò ab hac peste liberandos esse.

AUCTORE J. S. rogaturque, ut scribat pro monachorum

137 Tu quidem, respondi ego, ex caritate tua vires metiris nostras: mihi verò nulla inest vis dicendi, & eâ, quæ inesse videtur, in hoc argumento uti pudet me: nec alium quemquam ita vereor, ut Gentiles omnes, tum eos, qui modò sunt, tum eos, qui pòst futuri sunt, quos ego non minùs pro vitæ segnitie, quàm pro doctrinæ ratione semper carpere solitus sum, ne jam ipsos mala nostra doceam. Nam si qui ex illis senserint apud Christianos esse homines adeo virtuti & philosophiæ inimicos, ut non modò labores ad eam adipiscendam refugiant; sed ne de illa quidem verba facere sinant; imò ne hac tantâ quidem insaniâ contenti, si quem hanc consulentem, deque illa disserentem videant, hunc undique expellant; si hæc, inquam, illi senserint, timeo ne nos existiment non homines, sed feras, & monstra hominis formâ, dæmonasque quosdam noxios, ac communis naturæ inimicos, nec de sontibus modò, sed de tota simul gente talem sententiam ferant. Et ille ridens, Ludis, inquit, hæc dicens: ego enim opportuniora jam loquar. Num vereris, ne ex verbis tuis id edis- B cant, quæ illi jam dudum ex ipsis operibus edidicerunt? Nam ac si nequissimus aliquis spiritus omnium animos occupârit, per cunctorum ora hi sermones vertuntur; sive in forum te contuleris; sive in tabernas medicorum; sive in quamlibet urbis partem, ubi sedere solent ii, qui nihil operari volunt, videbis ingentem risum ab omnibus moveri.

instituto: quod ille, persecutionis relatione motus,

138 Risùs autem ejus & comœdiæ argumentum est eorum, quæ adversus sanctos viros acta sunt festiva narratio. Quemadmodum enim bellatores, qui multas pugnas confecerint ac tropæa erexerint, gesta sua fortia narrare gaudent; sic & isti in facinoribus suis lætantur. Hunc sanè audias dicentem, Primus ego manus in illum monachum injeci, & plagas intuli; alium verò, At ego cellulam ejus ante alios inveni; alium, Ego judicem plusquam omnes adversus illum concitavi. Jactat alius carcerem, carcerisque miserias: quódque per forum Sanctos traxerit, id laudis in parte constituit; alius item aliud: deinde omnes profusis cachinnis hæc prosequuntur. Et hæc quidem in Christianorum consessibus. Gentiles verò & hos irrident, & eos, qui ab illis irridentur; illos, quòd hæc perpetrârint; hos, quòd talia passi sint: omniaque civili quodam C bello repleta sunt; imò hujusmodi bello longè atrociora isthæc sunt. Nam qui bellum illud gesserint, cùm postea illius reminiscuntur, auctores ejus maledictis insectantur, ac dæmoni cuidam malo cuncta, quæ in illo gesta fuerint, accepta referunt: & ii ampliore afficiuntur pudore, qui plura quàm alii perpetrârint; hi autem de suis ausibus gloriantur. Neque ideo tantùm hoc sceleratius illo bellum est, quòd adversus sanctos, qui neminem læserint excitetur; sed etiam quòd adversus homines, qui nemini malum facere noverunt, & ad patiendum solummodo parati sunt.

tandem facere proponit: primo autem libro describit

139 Siste gradum, dixi ego, siste, satis jam hujusmodi narrationum, nisi me exspirare velis: sed modicum mihi hoc virium relinquens, missum me facito. Quod jussisti, penitus exequemur: tantùm nihil aliud jam dictis adjicias; sed digressus precare, ut excussâ mihi mœroris nebulâ, quamdam à Deo, qui impugnatur, opem consequar ad medelam inimicorum ejus. Id verò dabit haud dubiè, clemens cùm sit, ac mortem peccatoris nolit, sed ut convertatur & vivat. Sic illo à me dimisso, hæc scribere sum aggressus.

Hactenus Chrysostomus, *lucubrationis suæ occasionem exponens. Mox verò addit, se magis scribere in gratiam illorum, qui prædictas monachis contumelias inferebant, quam causâ ipsorum monachorum, quandoquidem hi cælestia bona malis istis lucrentur, illi vero æternis se obnoxios reddant suppliciis. Quàm primùm enim probare incipit, persecutores ingentia sibi ipsis inferre mala, non verò Sanctis nocere. Deinde verò ostendit, quantis se periculis subducant, qui mundo renuntiant, & vitam religiosam amplectuntur, idque probat ex peccatis frequentibus criminibusque gravibus, quæ regnant in urbibus.* D

impietatem illorum, qui monachos vexant:

140 *Librum verò illum concludit his verbis:* Ut enim alia omittam, hoc ipsum, quod nos ad hæc scribenda impulit, nonne vel solum sufficit ad præsentis morbi pestem indicandam. Si enim propriorum sensu peccatorum non affici, sed sine ullo dolore scelera perpetrare, extremus malitiæ terminus est, ubi tandem novos istos legislatores, recentis hujus absurdissimæque legis auctores statuemus, qui majori cum fiducia virtutis magistros, quàm alii malitiæ repellunt, eosque multo acriùs oppugnant, qui peccata emendare volunt, quàm eos, qui ipsi peccave- E runt? Imò potiùs eos nec illibenter ferunt, nec criminantur; hos autem vix ferre possunt, quodammodo & verbis & operibus clamantes, nequitiæ mordicus inhærendum esse, neque ad virtutem numquam redeundum; ita ut non modò eos, qui ipsi operam dant; verùm etiam eos, qui vocem pro illa emittere audent, ulcisci oporteat. *Ita Sanctus noster etiam tum Juvenis magna libertate murum pro domo Domini se opponebat potentibus adversariis. At libertatem illam timere nesciam nemo vehementer mirabitur, modò diligenter consideraverit, quantus Dei amor rerumque terrenarum contemptus in omnibus Sancti scriptis eluceat: neque enim hominum metu à Dei causa liberè defendenda abstinere poterat, qui nihil nisi Deum desiderabat.*

secundo patri infideli probat felicitatem filii monachi:

141 *Magis itaque miror, tantam fuisse humili alias Juveni fiduciam, ut ipsis quoque infidelibus felicitatem vitæ monasticæ probandam susceperit. Porro secundi & tertii libri argumenta Montfauconus in Monito prævio exponit his verbis:* In secundo libro patrem infidelem: sive nondum credentem in Christum, cujus filium Christianam religionem amplexatum, in montem recessisse monachorumque vitam suscepisse fingit, alloquitur: humanisque ratiociniis atque exemplis F veterum Græcorum probat eum, qui omnia despicit, verè divitem esse, virtuteque clariorem effici, quàm opibus efficeretur, atque à nemine lædi posse. Licèt autem illud fingentis more proponat, in fine tamen libri ait, amicum sibi fuisse Ethnici viri filium, qui cùm Christianam philosophiam amplexus esset, patrem, se minis, vinculis, aliisque ærumnis ad priorem vitam revocare conantem, demum constantiâ suâ eò adduxerit, ut demum palinodiam caneret, atque filium illum cæteris anteferret, imò patris loco haberet.

tertio de instituto monastico agit cum patre fideli.

142 In tertio longè prolixiori oratione patrem fidelem alloquitur, monetque ne filium secedere volentem à sententia deducat: tum parentum incuriam circa filiorum salutem insectatur: quanta morum corruptio civitatem invaserit παθητικῶς describit: vix posse salutem curari in tanta vitiorum colluvie. Laudat monachorum vitam; historiamque affert juvenis à solitario in urbe educati, remque notatu dignam docet, nempe

Auto-

A Antiochenos filios suos adolescentes ad monasteria mittere consuevisse, ut postquam in virtute pietateque probè exercitati fuissent, domum repeterent. *Hi tres libri mole ferè pares sunt cum sex libris de sacerdotio. Ceterùm leves aliquot difficultates, quas contra epocham scripti Operis movit Tillemontius, licèt hanc ipse sequatur, non attingemus, quia illas abundè solvit Montfauconus.*

Solitudinis item fructus videtur aliud Opusculum,

143 *Post laudatum Opus apud Ducæum tom. 4, & apud Montfauconum tom. 1 aliud sequitur minoris molis, quod in laudem vitæ monasticæ eleganter est scriptum. Huic Opusculo apud Montfauconum talis est titulus:* Comparatio potentiæ, divitiarum & excellentiæ regis cum monacho in verissima & Christiana philosophia vivente. *Montfauconus eidem sic præfatur:* Jam supra (*in Opere mox memorato*) lib. 2 num. 6 Chrysostomus monachum cum rege vel imperatore comparatum, illo fortunatiorem & potentiorem esse probavit. Idipsum autem in hoc Opusculo toto commonstrat; nempe eum, qui philosophiæ, sic enim passim monasticam vitam appellat, det operam, rege ditiorem & potentiorem esse, in bello fortiorem, hominibus demerendis ac beneficio ornandis aptiorem, in obitu beatiorem. B Cùm igitur ejusdem argumenti sit hic libellus, atque tres priores, opportunè post illos una serie locatur. Savilius, qui inter spuria hoc Opusculum incautè posuerat, in notis postea suis id incogitanter ac temere factum esse declaravit, veréque Chrysostomo dignum Opus esse fassus est. Certè non modò Chrysostomi fœtum, sed etiam inter elegantiores numerandum esse censemus. *De tempore scripti Opusculi nihil addit hoc loco. At in Vita pag. 96 eodem ferè tempore scriptum putat, & Tillemontius art. 9 existimat, solitudinis fructum esse; idque mihi verisimile admodum apparet. Res tamen certa non est ex ulla temporis nota, & Opusculum istud etiam in diaconatu scribi potuit. At seriùs non videtur scriptum, quia non est dictum pro concione.*

in quo probi monachi felicitas regiæ fortunæ præponitur.

144 *Quidquid sit de tempore, Opusculum sic orditur:* Ego cùm intuear ex hominibus complures, quæ bona esse videntur, eo majori & amore & admiratione sectari, quàm quæ naturâ ac verissimè bona sunt: necessarium esse reor, brevi oratione de utrisque hic agere, & componere inter se, tum quæ vulgo neglectui sunt, tum quæ magno mortales studio sequuntur, ut C utrorumque differentiam edocti, illa quidem ut seria ac salutaria magni faciamus, hæc autem tamquam nihil æstimanda contemnere discamus. *Tum divitias, gloriam, honores, aliaque principum commoda comparat accuratè cum bonis vitæ religiosæ monachorum; & tandem concludit:* Hæc omnia reputantes, atque ediscentes, oportet non divites admirari.... Ergo ubi conspexeris divitem veste ornatum, auro superbum, curru vectum, incessu magnifico incedentem, ne hominem beatum dixeris. Temporariæ enim divitiæ, & quidquid bonum esse videtur, unà cum vita hac corrumpetur. At monachum ubi videris solum incedentem, humilem, mansuetum, quietum, pacificum, hominem æmulare, fac videare imitator philosophiæ ipsius... Hæc enim verè sunt bona, salutaria, manentia &c. *Hæc non intelligent illi, qui hujusce mundi commodis, amoréque rerum terrenarum quasi ebrii, futura æternaque bona non satis considerant. In morte tamen & supremo judicio omnes fatebimur verissima esse, quæ sapientissimus Orator facundè more suo exposuit.*

§ XII. Alia Opuscula, videlicet liber de Compunctione ad Demetrium, alter ad Stelechium: tres libri ad Stagirium à dæmone vexatum.

Sanctus item in solitudine,

Quæ modò memoramus Opuscula, in solitudine à Chrysostomo *scripta probantur: & fortasse exarata sunt, antequam monasticam vitam suscepit defendendam; at hujusce ordinis nulla occurrit idonea probatio. Dicit quidem* Chrysostomus *pag.* 132, Cùm nuper ego decrevissem, relicta urbe, ad tabernacula monachorum accedere &c., *indeque rectè infertur, primum hunc de Compunctione librum in monasterio scriptum esse: at illud* nuper *fortasse tam strictè sumendum non est, ut necesse sit dicere, Opusculum esse exaratum anno 375, aut initio anni 376, priusquam* E *Sanctus scriberet contra oppugnatores vitæ monasticæ. Itaque in medio relinquo, utrùm sit compositum anno 375, 376, an anno 377, & solùm pro certo habeo, scriptum esse, quando Sanctus cum monachis degebat monachus. Illum verò ex duobus de Compunctione libris primum esse, qui ad Demetrium scriptus est, ex altero ad Stelechium certò evincitur: nam in eo pag. 143 Sanctus priorem laudat his verbis:* Quòd autem hæc non sint per hyperbolen dicta, videre poterit, quisquis ea legerit, quæ ad Demetrium eadem de re scripsimus.

crebris Demetrii precibus inductus,

146 *Ratio scribendi hunc librum ad Demetrium monachum, fuit iterata sæpiùs petitio Demetrii, ut* Chrysostomus *ipse declarat, ita librum exorsus tom. 1 pag. 122:* Cùm te video, beate Demetri, assiduè insistentem mihi, & multa cum vehementia de Compunctione sermones exposcentem, beatum te semper prædico, animique tui puritatem demiror. Neque enim fieri potest, quemquam in hujusmodi sermonis venire desiderium, nisi priùs sese probè purgaverit, atque omnibus sæcularibus curis superior evaserit. F Quod facilè deprehendas ex iis, qui pari desiderio tenentur, in quibus tanta repentè mutatio efficitur, ut confestim in cælum transferantur: animam quippe mundanis curis, ceu vinculis gravissimis solutam, ita fiunt ad proprium naturalemque sibi locum advolare. Sed hoc multis quidem per totam vitam rarò contingit: te autem, ô divinum caput, hoc semper compunctionis igne flagrare novi. Cujus rei testes sunt noctes insomnes, lacrymarum fontes, solitudinis amor, in anima tua perpetuò residens & accrescens. Quænam igitur ex sermone nostro tibi accessio speranda? Nam vel hoc ipsum, quòd cùm ad verticem jam perveneris, putes te cum humi repentibus incedere, animamque tuam alis instructam, lapideam appelles, quódque frequenter dexteram meam contingens ac deosculans cum lacrymis dicas: Contere obduratum cor meum, quantæ pietatis, quanti fervoris signum esse putandum est?

scribit librum præclarum de Compunctione

147 Certè si ut nos dormientes excitares, ad hoc argumentum pertraxisti, magnam illam tuam sapientiam providentiamque approbo; sin autem ut tibi consuleres, ratus te excitante opus habere,

AUCTORE J. S.

bere, nescio, quo pacto nos aliunde docueris, te non nostrâ egere operâ. Ut ut verò sit, tibi obtemperabimus & obsequemur nullis non rationibus permoti, tuâ nempe in Deum fiduciâ, studioso rogatu, amore nostri. Tu gratiam rependas velim precibus tuis, ut possimus & vitam emendare nostram, & in præsenti dignum quidpiam proferre, quod possit & jacentes animas erigere, & remissas constringere, restituereque. *Ita humiliter more suo loquitur* Chrysostomus, *qui mox diligenter disputare incipit de crebris hominum etiam piorum peccatis.* Vellem jam silere & sermonis cursum sistere, ita pudore afficior, vereorque ulteriùs progredi, *inquit pag.* 530, *mox addens:* Sed quid lucri ex silentio nostro, rebus ipsis pugnam illam (*cum Dei præceptis*) clamantibus, & illo, qui nos judicaturus est, omnia perspicuè cognoscente vel ante rerum eventum? *Pag.* 133 *hominum negligentiam, rerumque præsentium vanitatem docet his verbis:* Nullus hactenus, carissime, ita cælestium desiderio correptus est, ut corripi par erat. Alioquin quæ gravia videntur esse, umbram & risu digna esse putasset. Sanè qui præsentia suspicit, num- B quam futurorum contemplatione dignabitur, qui autem illa despicit, & omnia nihilo meliora esse quàm umbras & somnia existimat, citò magna illa & spiritualia assequetur. *Hoc in ipso* Chrysostomo *perspicitur.*

ad Demetrium monachum.

148 *Librum satis prolixum & elegantem claudit eâdem modestiâ, & cum laude Demetrii, quâ eumdem inchoaverat, ita scribens:* Poteramus quidem sermonem longiùs producere, sed quia obedientiæ gratiâ solùm, & non alia de causa hæc à nobis dicta sunt, plus quàm satis erunt. Nam probè novi, te compunctionis virtutem perfectè tenere, & aliis eam posse vel silentem tradere, si vellent tantùm ad breve tempus cum pietate tua vivere, vitamque illam crucifixam videre: ita ut si velint ii, qui nunc vivunt, compunctionem ediscere, ad habitaculum tuum se conferant: qui verò post futuri sunt, gesta tua audiant oporteat: magnam enim ad id opem allaturam esse puto vel vitæ tuæ narrationem. Quamobrem obsecro, vices mihi rependas, precesque tuas in mercedem tribuas; ita ut non modò de compunctione loquar, sed & rem ipsam operibus exhibeam. Quandoquidem doctrina sine opere non modò nihil lucri, sed etiam C detrimentum magnum & condemnationem affert ei, qui cum tanta socordia vitam ordinat suam. „Non enim, inquit, omnis, qui dicit mihi, „Domine, Domine; sed qui fecerit & docuerit, „hic magnus vocabitur in regno cælorum.„

Alter ad rogantem Stelechium

149 *Alter de Compunctione liber, ad rogantem similiter Stelechium datus, verisimiliter scriptus est, non statim post præcedentem, sed postquam ille à multis erat lectus & approbatus. Ex desiderio tantorum virorum, scripta ad inflammandam pietatem suam à* Chrysostomo *postulantium, clarè liquet, quanti facerent, non profanam eloquentiam disertissimi Oratoris, sed divinam sapientiam juvenis Monachi, cui perfectus rerum mundanarum contemptus, ardensque Dei amor ignita suggerebat verba, in frigidis quoque pectoribus cælestem flammam accendere nata. Attamen cùm non ignoraret, quantum abesset ab eo amore, quo suprema Majestas & infinita Bonitas amari digna est, non minus verè quàm humiliter de frigore pectoris sui conqueritur, ita Opusculum exordiens:* Et quomodo fieri possit, sancte Dei homo Stelechi, quod imperas, ut ab anima ita infirma & frigida de Compunctione D sermones edantur? Puto enim opus esse eum, qui in hac materia aliquid boni dicturus est, præ omnibus aliis hoc studio fervere & incendi; ita ut verba, quæ proferunt, candenti ferro vehementiùs in auditorum animos incidere valeant. Nobis autem ignis hujusmodi non adest, sed omnia interiora nostra sunt cinis & pulvis. Undenam, dic mihi, unde flammam accendamus illam, cùm neque scintilla adsit, neque ligna subjaceant, neque spiritus ad illam perflandam adveniat, ob caliginem nempe illam ingentem, quam vis peccatorum animæ nostræ obtendit? Ego quidem non novi, sed tuum est dicere, qui imperas, quo pacto jussum tuum in opus procedat, & congruentem finem assequatur.

liber de Compunctione,

150 Nos certè linguæ præbebimus ministerium; tu verò precare eum, qui sanat contritos corde, qui dat pusillanimis longanimitatem, qui suscitat de terra pauperem, ut hunc in nobis incendat ignem, qui humanam omnem infirmitatem solet absumere, ac somnum, segnitiem gravitatemque carnalem præscindere, animæque alas ad cælum sublimes erigere. Ab illa autem apside, ceu ex quodam excelso vertice, omnem ostendit E præsentis vitæ vanitatem ementitamque speciem. Qui enim neque illuc avolare, neque in illa specula sedere potuit, is neque terram, neque terrena negotia, ut videre par est, videre potest. *Huic exordio multa subduntur consona. At omnia brevitatis causâ mitto, & solum Opusculi finem subjungo, ut modestissimum Virum rursus de se audiamus loquentem:* Vobis itaque magnis, *inquit*, hæc satis sunt: nobis autem cum tot remediis necessitas superest valida, quæ possit superbiam & arrogantiam omnem de medio tollere. Ecqua illa est? Peccatorum multitudo, conscientia mala, quæ postquam nos occupavit, ne volentes quidem sinit ad sublimia erigi.

quem humillimis verbis concludit Sanctus.

151 Quare obsecro & rogo per fiduciam illam, quam ex bonis operibus apud Deum acquisivisti, nobis frequenter precantibus manum porrigas, quo possimus tantorum malorum sarcinam pro merito deplorare, & post luctum vitam quamdam amicam, & ad cælum nos ducentem assequi, ne in infernum deducti, ubi nemo confiteri potest, ea patiamur, quæ patiuntur reprobi, nemine nos deinceps eripiente. Donec enim hic erimus, & nos à vobis magnum percipere fructum poterimus, & vos nobis beneficia conferre F maxima valebitis. Cùm autem illò advenerimus, ubi nec amicus, nec frater, nec pater juvare poterunt, neque nobis pœnas dantibus adesse; necesse demum erit in anxietate & densis tenebris, omnis consolationis expertes, immortale supplicium luere, omnia devorantis flammæ escam numquam consumendam effectos. *Ita humillimus* Chrysostomus. *At nemo ex allegatis verbis inferat, ipsum vel unius gravioris peccati conscium sibi fuisse: nam profundam Sanctorum humilitatem parùm novit, si quis sic velit ratiocinari.*

Stagirius viri potentis filius,

152 *De tempore, quo scriptum est Opus majoris molis ad Stagirium monachum, a dæmone obsessum diréque vexatum, non convenit inter Tillemontium & Montfauconium. Ego illud in monasterio scriptum, aut certè inchoatum existimo, hujusque opinionis meæ rationes allegabo, ubi occasionem Operis scribendi ejusque argumentum exposuero. Erat Stagirius filius viri potentis, sed moribus valde corrupti, ut liquet ex lib. 2 tom. 1 pag. 183, ubi adulteria ipsius, fastusque &* alia

A *alia vitia perstringuntur. Amabat tamen Stagirium, antequam amplexus erat vitam monasticam, non sic postea.* Nôsti enim, *inquit ipse* Chrysostomus *loco assignato*, planè nôsti, cùm te ille nimiùm antea diligeret, teque omnium loco haberet, ex quo te ad monachorum vitam transtulisti, affectus omnis ille quàm exstinctus sit. Rem enim ille te facere turpem, ac majorum suorum splendore indignam, gloriamque suam te deturpare dicebat: & nisi naturæ illum necessitas cohibuisset, te forsitan abdicâsset. *Stagirius autem* ab infantia sacras Litteras *didicerat, ut loquitur Sanctus lib. 1 pag. 157, & quando secularis erat, honestam duxerat vitam, ut testatur* Chrysostomus *lib. 3 pag. 226.*

fit monachus ac deinde à dæmone arripitur: 153 *Deinde verò, relicto patre, ad vitam transierat monasticam, sed non statim tanto cum fervore inter monachos Deo servierat, quantum postea, doctus dæmonis vexatione, consecutus est. In monasterio autem ipsum cum* Chrysostomo *vixisse, liquet ex verbu Sancti mox dandis. De arreptione ipsius à dæmone* Chrysostomus *pag. 156 sic loquitur:* Cùm ab initio scelestus ille dæmon animam invasit tuam, atque cum cæteris

B prostravit orantem, non equidem tunc præsens aderam, gratiasque ago clementissimo Deo; didici tamen omnia diligentissimè, non secus aci ipse affuissem. Nam Theophilus Ephesius utriusque nostrûm amicus, profectus ad me, cuncta mihi per ordinem retulit, distortas manus, torvos oculos, oris spumam, horrendam illam & confusam vocem, corporis tremorem, diuturnam sensûs privationem, visumque terribile, quod ea nocte ostensum est. Suem enim quemdam ferocissimum, maxima vi luti inquinatum, in te insilire jugiter, atque tecum concertare aiebat. Cumque is, qui juxta obdormiebat, ea visione turbatus, experrectus esset, invenisse te rursum à dæmone vexari.

154 Cùm igitur hæc ille denunciaret, tantam *hanc ob rem dolens Chrysostomus,* fateor mœroris nebulam mihi offudit, quantam hic ipse durissimus dæmon caritati tuæ. Postea verò quàm me ex acerbo ac diutino dolore collegi, nihil mihi jam in mundo grave, nihil dulce videbatur: sed cùm olim vanitatem sæculi contemptui habuerim, ac reprehendere solitus sim, tunc maximè id passus sum, majorque affectus, ac desiderium subiit dilectionis tuæ: quippe ea est casuum tristium natura, quæ amicitiam perau-

C gere consuevit: idque ex eo liquet, quòd inimicitias quoque facilè revocare in gratiam possit. Nullus enim ferè tam immanis, tamque insanus est, qui si videat gravi aliquo casu angi inimicum, adversus illum servare odium possit. Quod si inimicorum quoque miseremur, eosque amicorum habemus loco, cùm grave aliquid atque insperatum illos perpeti videmus: considera, quæso, diligenter, quid me pati, quove esse animo necesse fuerit, dum eum, quem ex omnibus maximè diligo, quemque non minùs quàm me carum habeo, vexari acerrimè, ac mœrore deficere audirem. Noli itaque putare nos vexationis tuæ immunes, fomenta tibi consolationis admovere. Etsi enim à perturbatione illa, ac dejectione diaboli sum Dei gratiâ liber, hujus tamen mœstitiæ, ac doloris æquas partes mihi tecum vendico: atque in hoc mihi credent, qui ita ut oportet, diligere noverunt. *Hac de suo dolore in casu amici Sanctus.*

155 *Ingentem verò ipsius ex variis causis mœrorem explicat pag. 155 his verbis:* Videtur itaque una esse causa mœroris tui, nequissimi sci- *sciensque multiplices mœroris causas,* licet hujus dæmonis insania: verùm ab hac veluti radice plurima tristia oriri, si quis rectè perspexerit, animadvertet. Quod non ex meipso modò colligo, sed ex illis, quæ, dum adesses coràm, te sæpiùs conquerentem audivi. Primò te nuper, cùm sæculari more viveres, nihil tale passum esse; sed cùm teipsum mundo crucifixisti, tunc in morbi sensum venisse, quæ sanè res possit in perturbationem inque desperationem conjicere. Secundò, quòd quàm plurimos noveris, dum delicatè viverent, hac peste correptos: eos tamen parvo pòst tempore ita ea infirmitate liberatos, ut perfectæ integritati restituti & uxores ducerent, & plurimos procrearent liberos, omnibusque vitæ præsentis commodis fruerentur, nihilque postmodùm tale paterentur: contrà, tu cùm tantum tempus in jejuniis ac pernoctationibus, & reliqua vitæ austeritate contriveris, nullam ærumnarum tuarum liberationem hactenus inveneris. Tertiò, quòd cùm sanctus ille vir tantam in reliquis viris potentiam ostenderit, nihil ejusmodi potuerit in tua dilectione perficere, neque ipse, neque il, qui cum illo erant, illo etiam in hoc genere potentiores, verùm omnes, re infecta, abs te cum rubore discesserint. Ad hæc E alia ex parte nimiùm te angi dicebas, quòd ita animum tuum vis mœroris occupaverit, ut sæpiùs parùm absit, quin ad laqueum, fluvium & præcipitium accurras.

156 Quinto deinceps loco, quòd æquales tuos *quibus Stagirius obsessus affligebatur,* & contubernales, qui tecum vitam hanc inierunt, tranquillè agentes aspicis: te verò sævissimæ procellæ adhuc expositum, & quod omnium profectò miserrimum est, carceri addictum. Neque enim his, qui ferro vincti sunt, ita lacrymandum asserebas, ut iis, qui hujusmodi catenâ colligati fuerint. Aiebas & aliud esse præterea, quod maximè te turbaret: vereri enim ac tremere, ne si ista pater sentiat, maximis injuriis atque incommodis afficiat sanctos illos, qui te à principio susceperunt: quippe summis viribus atque opibus fretum, atque indignatione concitatum, cuncta adversus eos summâ audaciâ moliturum, parciturum nemini, qui sibi ex illorum numero occurrerit. Et hactenus quidem potuisse matrem rem gestam notitiæ patris subducere, repulisseque illum sæpè, cùm de te inquireret: fore autem ut processu temporis deprehendatur canta hæc matris simulatio, jamque ille & ipsi, & monachis acerrimè immineat. Postremò, quod omnium ma- F lorum supremum culmen est, nullam tibi certam esse futurorum confidentiam dicebas, neque apertiùs scire, si quando futura sit morbi hujus absolutio atque liberauio, cùm sæpius hac exspectatione habita, rursus in eamdem miseriam incideris. *Hactenus* Chrysostomus *de causis maximi mœroris, quo Stagirius affligebatur.*

157 *Hunc verò dolorem cùm lenire, afflictio-* *tres libros ad ipsum consolandum & roborandum scribit,* *nemque illam acerbissimam Stagirio utilem reddere desideraret* S. Chrysostomus, *nec virum adire posset, capitis dolore impeditus, tres libros satis prolixos ad ipsum conscripsit, eosque inchoavit verbis sequentibus:* Oportuerat quidem, ô amantissime omnium Stagiri, nos tibi nunc adesse, atque in ærumnarum tuarum consortium transire, & opere iuvando, verbis exhortando, cunctaque reliqua pro virili nostra parte inferendo obsequia, partem aliquam lenire mœroris: quoniam verò & corporis mala valetudo, & invectus in caput nostrum dolor, domi nos manere compulerunt, nobisque tanti lucri ministerium abstulerunt: jam quod reliquum est pro consolatione

AUCTORE J. S.

tua, & pro utilitate nostra, hoc, ut facultas feret, inducere non negligemus. Profuerit enim id tibi fortasse magis ad præsentes adversos casus fortissimè ferendos. Sin verò nihil tale perfecerimus, certè vel in nullo nos officium deseruisse, nihilque omisisse diligentiæ nos consolabitur, melioríque animo esse in reliquum faciet. Is enim, qui cuncta impleverit, quæ ad levandos dolores maximè conferre arbitratus fuerit, etiamsi nihil aliud peragat, vel cogitationis saltem atque conscientiæ accusatione liberatur, criminumque onere deposito solam mœstitiæ sarcinam perferre cogitur.

in primo ostendens, vexationem illam esse signum Dei amoris,

158 Si igitur ex illorum essem numero, qui Deo familiariùs conjuncti, plurimùm apud illum possunt, numquam profectò orare & obsecrare pro mihi carissimo capite desisterem: quoniam autem hujusmodi vires atque confidentiam mihi scelerum meorum multitudo abstulit, verborum consolationem tibi afferre conabor. Nam & iis, qui corporea mala valetudine laborant, cùm medicorum sit fugare dolores, infirmitatemque compescere; non tamen famulis, qui sunt in ministerio, interdicitur verborum consolatio: imò verò hi maximè sunt, qui plurimis in consolando

B

verbis utuntur, cùm erga dominos bene affecti sunt. Si quid itaque dictum fuerit à nobis, quod hunc immensum dolorem tuum possit exstinguere, factum erit, ut optamus: sin verò hujusmodi nihil invenire aut loqui potuerimus, voluntatem tamen nostram, ac propositum ille approbabit, qui per beatum Paulum flere cum flentibus, humilibusque condolere jussit. *Hæc de consilio suo ac de ratione Operis scribendi consuetâ sibi modestiâ Sanctus, mox addens causas mœroris Stagirii jam datas, ut sic ingrediatur in materiam. Deinde verò multa eloquenter disputat de providentia Dei, non malos tantùm, sed bonos etiam in hac vita variis afflictionibus exercentis ad ipsorum utilitatem: & hanc ex disputatis, quâ librum primum finit, elicit conclusionem:* Itaque quod divinæ derelictionis signum videtur, id ejus summi in te affectûs & amoris est argumentum.

secundoque & tertio contra nimium mœrorem disserens.

159 *Secundum verò inchoat hoc modo:* Et ista quidem de Dei providentia, utque ille non aversans & execrans, sed & admodum diligens hoc te exerceat modo, dixisse sufficiat. Quoniam verò alia etiam ex parte vehementer te angi questus es, quòd sæpenumero dæmon vel pelago,

C

vel præcipitio, vel alio quovis lethi genere vitam tibi eripere suadeat: age de hujusmodi quoque cogitationibus, paucis disseramus. Neque enim solius dæmonis est illud consilium, sed etiam mœroris; imò verò plus mœroris quàm dæmonis, fortasse verò mœroris solius. *Hunc porrò mœrorem auferre conatur, exemplis veteris & novi Testamenti adductis, multisque rationibus allegatis. Inter alia autem Stagirio ob oculos ponit utilitatem ex afflictione illa jam tum obtentam.* Tanta enim audio, *inquit pag.* 180, tibi accessisse pietatis incrementa, ut non jam cum adolescentulis illis, sed cum magnis admirandisque viris virtute contendas. &c. *Tertius liber ad eumdem tendit finem, ut Sanctus profitetur initio, quod tale est:* Sufficere quidem poterant ea, quæ dicta sunt, ad exstinguendam mœroris flammam, atque persuadendum meliore ac tranquilliore esse animo: verùm ut consolatio sit cumulatior, & hunc librum adjicere institui. *Huc usque de proposito Operis sanè elegantis, aptique ad afflictos quoslibet consolandum.*

160 *De tempore sequendam opinor sententiam Baronii & Tillemontii, qui existimant insignem illam lucubrationem in eremo perfectam à* Chrysostomo. *Socrates quidem libros* ad Stagirium, *Græcè* πρὸς Σταγείριον, *non* adversus Stagirium, *ut verba Græca malè expressit Valesius, scriptos asserit, postquam ad diaconatum promotus erat Sanctus: sed ipsius auctoritas exigui omnino est ponderis, ut fatetur Montfauconius, licet ejus opinionem sequatur ob rationes, quas examinabimus. Allato Operis initio, quod dedi num.* 157, *ita in Monito prævio ratiocinatur Montfauconius:* Alloquitur (*istis verbis*) Stagirium Antiochiæ tunc degentem; dumque ait se domi manere coactum ab infirmitate corporis, nec posse Stagirium adire, subindicat se eadem in urbe commorari: nam si tunc in deserto & in montium recessibus degisset, hoc ipsum, ut videtur, dicturus erat. *Verùm hoc ratiocinio mihi non videtur evinci, Antiochiæ fuisse* Chrysostomum, *dum scripsit ad Stagirium, nedum fuisse diaconum. Nam primò necesse non erat, ut* Chrysostomus *locum diceret, ubi degebat, cùm ille haud dubiè Stagirio esset cognitus. Secundò locus ille tam longè non aberat Antiochiâ, ut* Chrysostomus *non potuisset Antiochiam ad Stagirium venire, nisi corporis infirmitate fuisset impeditus.*

D

Credit nonnemo hoc Opus Antiochiæ in diaconatu scriptum:

E

at illud non evincunt allatæ rationes:

161 *Quod porrò ut certum supponit Montfauconius, Stagirium Antiochiæ tunc degisse, conjecturâ tantum nititur incertâ, ex qua illud colligit Tillemontius Notâ* 12. Chrysostomus *lib.* 3 *pag.* 223 *ait Stagirio, eat ad xenodochium, ad carcerem, ad balnearum vestibula, ad pauperum diversorium, ut multiplicia morborum variarumque miseriarum genera intueatur: indeque concludit Tillemontius, eum fuisse in urbe, ubi illa erant, & verisimiliter Antiochiæ. Verùm incerta est illa consecutio. Etenim, si omnino voluerit Sanctus, ut Stagirius loca illa adiret, & non potiùs ita locutus sit, ut ipse brevi oratione, Stagirius verò cogitatione, multorum simul miserias percurreret, poterat Stagirius ad omnia loca se conferre, etsi non in ipsa urbe degeret, si solum esset in monasterio aliquo urbi satis vicino. Certè Stagirius multa adierat loca, ut sanationem consequeretur; sed spe sua frustratus, domum redierat, teste* Chrysostomo *lib.* 1 *pag.* 179. *Cur igitur alia adire non poterat alia de causa, etsi non in urbe, sed in monasterio suo degeret? At supponamus tantisper, ipsum fuisse Antiochiæ; tanto erit certius, ibidem non fuisse* Chrysostomum. *Quis enim credat, Sanctum nostrum non fuisse impeditum sua infirmitate, quo minus tres tantæ molis libros scriberet; tanto verò eidem impedimento fuisse infirmitatem, ut commorantem in eadem urbe amicum adire non posset?*

F

probabiliùs scriptum est in solitudine anno 377 *aut* 378.

162 *Nunc rationes subdo, quibus inducor ad credendum, in monasterio potiùs, quàm in diaconatu, Opus illud fuisse exaratum. Primò* Chrysostomus *insinuat, se monachum fuisse, dum Stagirius primùm à dæmone correptus est; nullibi verò innuit, se postea morbo coactum fuisse Antiochiam redire. At verisimiliter non siluisset, si vitam deserere monasticam morbo fuisset coactus. Secundò ait* Chrysostomus *lib.* 2 *pag.* 181: Plurimosque hic, dum tua narrarent instituta, compunxerunt. *Atqui verisimile non est, spectantia ad Stagirium narrata plurimis fuisse Antiochiæ, ne illa patri ipsius innotescerent. Illud* hic *igitur non de Antiochia videtur intelligendum, sed de monasterio, in quo degebat* Chrysostomus. *Itaque probabiliùs existimo, tres libros ad Stagirium scriptos esse anno* 377 *aut* 378, *antequam ad* *spelun-*

A *speluncam se reciperet* Chrysostomus, *ut solus ibi habitaret; infirmitatem verò hanc, de qua initio loquitur, aliam fuisse ab illa, quâ Antiochiam redire coactus est, neque adeo fuisse gravem. Fateor tamen rationes, quas allegavi, non tam graves esse, ut tempus conscripti Operis omnino sit certum.*

Aliqua mirabilia incerta ex Georgio.

163 *Georgius Alexandrinus apud Savilium pag. 169 varia narrat ordine naturali superiora, quæ vult* Chrysostomo *contigisse in vita monastica. Primò exponit apparitionem Apostolorum Petri & Joannis, quæ significat eximiam Sancti in exponendis sacris Scripturis peritiam, si vera est. Nam S. Joannes ei Scriptura volumen tradidisse dicitur. Petrus claves. Totius verò visionis testis citatur Hesychius, qui eam narrâsse fratribus asseritur. Mox pag. 170 Georgius referre incipit aliqua miracula, nimirum nobilem Antiochenum capitis & oculi malo Sancti patrocinio liberatum: deinde Antiochenum alterum nobilem, Archelaum nomine, qui leprâ erat infectus, emundatum. Post alia quædam de secutis Sanctum ad vitam monasticam, adjungit pag. 173 miraculum de oculo dextero restituto cuidam Eucleo, & mox*
B *aliud de sanato sanguinis fluxu Christina: imò & sævum leonem sub fixa cruce occisum affirmat. Verùm illa omnia magis incerta sunt, quàm ut attentionem nostram mereantur: neque plura de iis addenda censeo, cùm tacuerint veteres, fides verò Georgii non satis probata sit. Hisce igitur breviter perstrictis, redeamus ad certiera.*

§ XIII Sanctus morbo coactus redit Antiochiam, ubi ordinatur diaconus: gesta tempore diaconatûs, & scripta varia.

Sanctus gravi infirmitate coactus, ex eremo redit Antiochiam:

PAlladius in Dialogo pag. 41, *expositâ vitâ austerâ* Chrysostomi *in spelunca habitantis, ita pergit:* Cùm autem sibi opem ferre non posset (*in corporis infirmitate,*) rursus ecclesiasticum portum apprehendit. Atque id divinæ providentiæ
C opus fuit, quæ ad utilitatem Ecclesiæ eum per infirmitatem à monasticæ vitæ laboribus retraxit, ut necessitate impeditus à speluncis avelleretur. Inde postquam altari annos quinque ministrâsset, à Meletio diaconus ordinatur. *Ultima verba ex Græcis rectius sic reddemus Latinè:* Inde ordinatur diaconus à Meletio, & servivit altari annis quinque. *Sic in Epitome vitæ apud Bigotium pag.* 227: Rursus redit ad Ecclesiam, & ordinatur diaconus, & claruit annos quinque. *Consentit Socrates lib. 6 cap. 3 à Meletio ordinatum esse diaconum. Meletius autem, qui post mortem Valentis imperatoris ab exsilio reversus erat Antiochiam, obiit anno 381 tempore concilii Constantinopolitani, ad quod profectus erat eodem anno, verisimiliter verno tempore, cùm obierit circa mensem Majum aut Junium, quantùm apparet. Certè non videtur obiisse XII Februarii, ut credidit Bollandus, quia illo die fuit cultus.*

ibique ordinatur diaconus.

165 *Ex hisce sequitur, ordinationem illam non posse figi post priores menses anni 381. Si modò consideremus, Sanctum quinque annis fuisse diaconum, & annis duodecim presbyterum, antequam consecraretur episcopus, quod factum mense Februario anni 398 videbimus, nullum restabit dubium, quin ordinatio ad diaconatum contigerit anno 380 ad finem vergente, aut ineunte anno 381. Hinc existimo,* Chrysostomum *anno 380 rediisse Antiochiam, & post restitutam eidem utcumque sanitatem eodem anno 380 aut initio 381 diaconum ordinatum. Si ordinatio facta sit anno 381, quinque annos diaconatûs & duodecim presbyteratûs habemus ante ordinationem episcopalem sine augmento saltem notabili; si verò contigerit anno 380, septemdecim illis annis aliquot menses accesserunt.*

Sententia Socratis, qui tribus annis dubitantem facit Sanctum,

166 *Socrates lib. 6 cap. 3, relata ordinationi hæc subjungit:* Posthæc Meletio mortuo Constantinopoli; (illuc enim profectus fuerat Meletius propter ordinationem Gregorii Nazianzeni) Joannes à Meletianorum consortio recedens, nec tamen Paulini communionem amplexus, tres annos continuos in summa quiete vixit. *Hæc ut intelligantur à lectoribus minùs peritis, pauca breviter observanda sunt de divisione, quæ Meletii occasione orta erat Antiochia, quæque eo etiam tempore durabat. Meletius tempore Constantii imperatoris Ariani electus fuit patriarcha Antiochenus, adnitentibus Arianis, qui eum suis partibus credebant addictum. Hinc, licèt Meletius*
E *statim se palàm profiteretur Catholicum & orthodoxum, aliqui ex orthodoxis eum habebant suspectum, nec cum Meletio communicare voluerunt. Ea de causa Lucifer Calaritanus, Sedis Apostolicæ legatus, anno 362 Paulinum Antiochenis ordinavit episcopum. Hac ordinatione duos ecclesia Antiochena habebat episcopos orthodoxos, & in duas partes Catholici erant divisi, aliis adhærentibus Meletio, aliis Paulino. Multi laboraverunt frustra, ut eam tollerent divisionem. Si credimus Socrati lib. 5 cap. 5, pax inter utramque partem inita erat ea conditione, ut mortuo alterutro, alter solus deinde Antiochenis Catholicis præesset, nullo in locum defuncti substituto. Verùm ea conditio, si facta est, certè non fuit servata post mortem S. Meletii, sed in locum defuncti electus est Flavianus, nequicquam laborante S. Gregorio Nazianzeno, ne quis Meletio substitueretur.*

utrùm Flaviani episcopi partes sequeretur, non est probabilis:

167 *Poterat igitur dubitare* Chrysostomus, *qui S. Meletio semper adhæserat, an similiter adhærere deberet Flaviano, cujus substitutione divisio erat continuata; Sanctumque revera dubitasse, & neutri parti tribus annis se adjunxisse,*
F *vult Socrates. Verùm Tillemontius Notâ 13 Socratem refutat, tamquam improbabilia hîc narrantem, eaque occasione multos ipsius de S.* Chrysostomo *errores recenset. Inter hos ille est, quem statim allegatis verbis subjungit hoc modo:* Tandem verò post obitum Paulini, ab Evagrio ejus successore presbyter ordinatur. *Certum enim est, presbyterum ordinatum à Flaviano, antequam Evagrius Paulino successerat: indeque verisimile non est aut probabile, Sanctum totis tribus annis à communione Flaviani abstinuisse, licèt fortasse aliquo tempore dubitaverit, utri episcopo, Paulinone an Flaviano, se adjungeret, quia electionem Flaviani, viri aliàs præclari, tamquam speratæ paci contrariam, multi improbabant. Georgius Alexandrinus pag. 176 ex datis, opinor, Socratis verbis asserit, reversum esse ad monasterium post ordinationem suam, ibique mansisse annis tribus. Verùm reditus ille ad monasterium non satis congruit verbis Palladii, qui asserit, Sanctum quinque annis altari ministrâsse, innuitque utcumque, id eum fecisse Antiochia, non in monasterio.*

AUCTORE J. S.

nasterio. Quare nec summa illa trium annorum quies, asserta à Socrate, nec reditus ad monasterium inde verisimiliter confictus, satis sunt probabiles.

at magis aperte errat, cum ab Evagrio ordinatum dicit:

168 Imò Socrates etiam plus videtur insinuare, præsertim cùm subdat, Chrysostomum ab Evagrio presbyterum ordinatum; quo supponit, alienum fuisse à Flaviani communione. Hoc omnino falsum esse, evincunt ipsa Chrysostomi verba in primo Sermone, ubi presbyter erat ordinatus. Nam in eo tom. 1 pag. 442 de Meletio & Flaviano sic loquitur: Sanè cùm priorem illum patrem amisissemus, qui & hunc nobis genuit, in angustia res nostræ erant... Verùm ubi hic advenit, & in clara luce visus est, effecit ut omnis illa angustia veluti nubes præterierit, & omnes molestiæ evanuerint. Neque sensim nobis luctum illum exemit, sed adeo repentè, quasi idem ille beatus è tumulo redivivus in hunc thronum denuo ascendisset.

nam Flaviano constanter adhæsit.

169 Rursus in Homilia de S. Meletio tom. 2 pag. 522 hæc habet: Benignus enim & clemens Deus, misertus nostri doloris alium citò nobis dedit Pastorem, qui virtutes illius accuratè referret. Qui cùm sedem ascendisset, humili & lugubri veste nos statim exuit, & dolorem exstinxit, beati autem Meletii magis memoriam renovavit. Hæc omnino sufficiunt, ut credamus Chrysostomum partes Flaviani, quem multis aliis locis multùm laudavit, semper fuisse secutum; licet initio cautè fortasse processerit, & cum amore vitæ solitariæ, tum odio divisionis ecclesiæ Antiochenæ, a consiliis conferendis diutiùs abstinere potuerit. Nimia etiam censura, quibus Meletiani Paulinianos impetebant, efficere poterant, ut illorum consortium fugeret Sanctus. Certè post aliquot annos in Homilia de Anathemate Meletianos suos gravissimis verbis ob censuras ejusmodi reprehendit, ut videri potest tom. 1 pag. 691.

Zelus cujusdam diaconi ad instruendum ignorantes:

170 Tillemontius art. XI factum aliquod laudabile, quod Chrysostomus narrat Hom. 46 in Acta Apostolorum de sodali suo, ad hoc tempus non modo revocandum, sed ipsi etiam Chrysostomo attribuendum suspicatur. Factum huc transferri meretur. Sanctus illic sic præfatur: Dicam aliquid, quod uni familiarium meorum accidit. Rectè hic expressa sunt verba Græca ex editione Frontonis Ducæi, λέξω τι καὶ τινι τῶν ἐμοὶ συνήθων συμβάν. At apud Monsfauconium perperam sic exprimuntur. Dicam aliquid, quod & mihi & familiari cuidam meo accidit. Nam illud & mihi non est in Græco. Res ipsa apud Monsfauconium Latinè sic exponitur: Cum ira Dei incideret, & ille admodùm juvenis esset, atque in diaconorum ordine: absente tunc episcopo, cùm presbyterorum nullus curaret; una nocte confertim & temere baptizârunt multa hominum millia, & simpliciter baptizabantur omnes nihil scientes. Hos ille privatim accipiens, & centenos & ducentenos alloquebatur, de alia nulla re, quàm de mysteriis tantùm, quòd nempe non concederet accedere non initiatos. Hunc putârunt multi ambientem principatum hoc facere. At ille eorum opinionem nihili faciens, non perrexit diutiùs id agere, sed cessavit statim; nimirum quando cessabat necessitas.

non erat is ipse Chrysostomus, sed ejus sodalis.

171 Factum laudat Chrysostomus, docetque illum non præbuisse justam offendiculi causam, quia legitima erat ignorantes instruendi ratio: rectè verò cessâsse, quando sublata erat necessitas. Ceterùm nequeo existimare, diaconum illum fuisse ipsum Chrysostomum; cum enim dicat, id accidisse cuidam suo sodali, eum clarè videtur à se distinguere: & consequenter incertum est, an res contigerit tempore diaconatûs Chrysostomi, an citiùs. Imò si consideremus tempora, facilè videbimus, rem non contigisse, quando Chrysostomus erat diaconus, sed potiùs tempore Meletii exsulantis. Nam asserit Sanctus, absente tunc episcopo, diaconum illum suscepisse curam ignorantes instruendi. At tempore diaconatûs Chrysostomi episcopus Antiochenus numquam abfuit tanto tempore, ut videatur oriri potuisse diacono necessitas illa instruendi ignorantes: illa verò facilè oriri poterat tempore exsulantis Meletii: eo etiam tempore Chrysostomus erat juvenis, qualem asserit fuisse sodalem suum, dum illa peragebat.

Scripta varia edidit Sanctus, non dixit ad concionem tempore diaconatûs.

172 Marcellinus in Chronico ad annum 398 de Chrysostomo ait: Ubi (Antiochia nimirum) per quinquennium continuum diaconus, multos divinosque edidit libros. Ex hisce Sancti Scriptis aliqua assignabimus inferiùs. Baronius ad annum 382 num. 53 & seq. existimat, Chrysostomum non solum multa in diaconatu scripsisse, sed etiam varia perorâsse ad populum Antiochenum illo tempore. Verùm Chrysostomus ipse huic opinioni apertè est contrarius in laudato modo Sermone, quem habuit, cùm presbyter fuit ordinatus: clarè enim ibi ostendit, se antea non dixisse ad concionem. Pauca huc transfero. Tom. 1 pag. 427 sic populum alloquitur: Quandoquidem tantam aleam subivimus propter vos vestramque caritatem, quâ nihil violentius aut imperiosius, ut quæ nos non admodùm dicendi peritos ad dicendum pertraxit, effecitque ut ad doctrinæ stadium exiremus, licèt antehac hoc palæstræ genus numquam attigerimus, sed semper in auditorum ordine quieto silentio frui soleamus. Circa finem iterum ait: Opus quidem erat nobis & priùs tutelâ (precum, quas petebat,) dum soli vitam degeremus à negotiis liberam &c. In Homilia 16 ad Populum Antiochenum tom. 2 pag. 162 dicit: Ecce secundus hic annus est, ex quo vestræ dissero caritati. Illam verò Homiliam secundo item sacerdotii anno dictam esse videbimus suo loco. Itaque publicè ad populum non disseruit, quando diaconus erat Chrysostomus, ut jam observavit Tillemontius. At multa præclarè eo tempore scripta vulgavit, ex quibus aliqua investigabo.

§ XIV Tractatus ad Viduam juniorem geminus: liber de Virginitate.

Liber ad Viduam juniorem

INter priora Sancti scripta tempore diaconatûs numerandum existimo elegantem tractatum, quo Chrysostomus consolatus est viduam Therasii viri primarii ætate juvenem, quique ea de causa inscribitur ad Viduam juniorem. Porro hic tractatus fuit certò scriptus post tragicam Valentis imperatoris mortem, quæ enarratur pag. 345, ut non diu præterita. Nam de clade tunc accepta sic loqui incipit pag. 344: Et quoniam hujus belli mentio incidit, magnum mihi viduarum agmen occurrit, quarum aliæ olim ex virorum quidem dignitate plurimum splendoris acceperunt, nunc verò repentè omnes nigrâ ac luctuosâ stolâ amictæ omne tempus in lacrymis ducunt. Hinc nullum est dubium, quin de Theodosio loquatur.

A *quatur, quando dicit uxorem ipsius timore quasi exanimatam*, eo quod vir ipsius ab eo tempore, quo diadema suscepit, usque ad hodiernum diem in bello & præliis versetur, verecundiâque & probris, quibus undique afficitur, magis quàm ex calamitatibus tabescat.

scriptus probabiliùs anno 381:

174 *Nam Theodosius bellum contra Gothos, quo Valens perierat, feliciùs prosecutus est, & cum ipsis conflixit anno 379 & 380; sed ante annum 381 tantas non retulerat de Gothis victorias, ut eorum compescuisset insolentiam, de qua* Chrysostomus *multa subjungit, ita pergens:* Quod enim antea numquam, nunc evenit, ut barbari propriam relinquentes regionem, multa stadiorum millia regionis nostræ percurrerint, & agris incensis captisque urbibus, domum redeundi, omnem cogitationem abjecerint. *Multa alia de Barbarorum illorum insolentia subjunguntur. Quare cùm res Gothorum maximè labare cœpissent anno 381, & pax cum illis secuta sit anno 382; existimo tractatum illum fuisse conscriptum anno 381. Etenim figi nequit anno 379, quo Theodosius factus est imperator, nec anno 380, quo* Chrysostomus *æger Antiochiam rediit. Eligendus* **B** *igitur annus 381 aut 382; & prior quidem mihi apparet probabilior, quia de Gothorum arrogantia tam multa dicuntur, ut ea vix dici potuisse videantur anno 382. De bello illo Theodosii cum Gothis videri potest Tillemontius tom. 5 Imperatorum in Theodosio.*

hanc de morte mariti consolatur, hortaturque, alium ne cupiat.

175 *Occasio scribendi erat dolor illius viduæ, quæ post* annos quinque *matrimonii cum Therasio, viro nobili, pio & probo, quem brevi* ad præfectorum thronum *sperabat evehendum, hunc tam dilectum conjugem immatura morte amiserat. Hanc igitur viduam consolandam illo Opusculo suscepit Sanctus, postquam prima mœroris vehementia nonnihil deferbuerat, ut ipse circa initium declarat.* Audivimus enim, *inquit*, à patruo tuo, confidendum posthac esse: nam & famulas, quæ paulò honoratiores sint, audere de his rebus prolixos inferre sermones; imò externas quoque mulieres, atque eas, quæ aut genere tibi cognatæ, aut alia quavis ratione ad hoc munus obeundum sunt idoneæ. Quòd si illarum sermones admittis; valde confidimus, ac pro certo habemus fore, ut nostros non contemnas, sed quietem ac tranquillitatem, quoad poteris, ipsis audiendis adhibeas. *Porrò* Chrysostomus *non solum piis rationibus* **C** *viduam illam consolatur, sed non obscurè etiam hortatur, ut ne alium ducat maritum, in viduitate verò permaneat, solumque Deum quærat.* Donec igitur, quemadmodum dicebam, *ait pag. 341*, cum beato Therasio vivebas, cum ille tibi honorem tuorumque commodorum studium præstitit, cujusmodi à viro exspectanda erant. Nunc autem illius loco habes Dominum omnium Deum, qui cùm antea tibi affuit, tum verò id nunc multo impensiùs ac cumulatiùs faciet. *Pag. 347*: Cælum quære, & omnia quæcumque ad vitam illic degendam conducunt, ac nihil eorum, quæ hîc fiant, lædere te poterit, ne ipse quidem tenebrarum imperator, dummodo ne nobis ipsi noceamus. Nam etsi quis bonis spoliet, etsi corpus concidat, nihil horum ad nos, modò animus nobis incolumis maneat. *Plura non adduco: at historica non pauca ex eodem Opusculo jam antè recitavi.*

Ad eamdem probabiliùs scriptus de non iterando Conjugio:

176 *Apud Monsfauconum tom. 1 pag. 349 huic aliud subjungitur Opusculum, cui hic præfixus est titulus:* Ejusdem ad eamdem de non iterando conjugio. *Titulus ille insinuat, Opusculum istud quoque directum esse ad viduam Therasii. Præterea huic sententiæ favet argumentum ipsum de non iterando conjugio: nam quod in primo Opusculo variis locis suaserat, id in hoc multis omnino persuadere argumentis nititur. Verumtamen, quia Sanctus in illo Opusculo non unam nominatim viduam, sed omnes generatim alloquitur, Tillemontius art. 12 & Montfauconus in Monito pag. 337 existimant, non fuisse scriptum ad eamdem viduam, sed potius esse sermonem pro concione dictum. Montfauconus id colligit ex conclusione Opusculi, quia illud claudit hoc modo:* Quoniam ipsum (*Christum*) decet omnis gloria, honor & adoratio &c., *sicut concludere solet homilias.* Hæc, *inquit*, concionis epilogum esse nemo non videt. Quare vel in titulo illud: Ad eamdem, à librario quodam temere adjectum est; vel, si eam orationem ad Therasii uxorem verè miserit Chrysostomus: ipsam postea homiliæ more concinnatam in cœtu recitaverit. *Verùm huic opinioni deinde minus inhæsit in Vita pag. 97; sed dubitat, liberne sit an homilia.*

tamen id Opusculum, liber est, non homilia:

177 *Quidquid alii senserint, mihi videtur liber aut tractatus esse, non homilia ad populum. Neque enim solebat* Chrysostomus *ita totum sermonem ad unum hominum genus dirigere, sicut* **E** *hic liber ad solas dirigitur viduas. Nihil etiam in toto tractatu invenio, quo evinci possit, sermonem dirigi ad circumstantem multitudinem. Quod vero spectat ad conclusionem, ipse Montfauconus de ea sic notat:* Hæc vulgata conclusio deest in Colbertino (*codice*,) estque fortasse additamentum librarii. *Major igitur suspicio est, additam esse conclusionem illam, quàm titulum. Præterea, etsi conclusio certò esset* Chrysostomi, *ex ea non fieret certum, homiliam potiùs esse, quàm librum. Certè in fine Commentarii in Epistolam ad Galatas similis reperitur clausula: neque tamen ex illa legitimè concluderetur, Commentarium illum, sicut modò exstat, ad populum fuisse peroratum. Poterat Sanctus laudem Sanctissimæ Trinitati adscribere in scriptis Opusculis æquè ac in homiliis, licèt illud non ubique fecerit. In hoc autem Opusculo mentio fit de Christo ante conclusionem, eaque occasione invitari etiam poterat ad ipsum cum Patre & sancto Spiritu laudandum. Itaque probabilius mihi apparet, titulum esse legitimum, & hoc quoque Opusculum in diaconatu exaratum, inscriptumque uni viduæ, ut* **F** *omnibus prodesset.*

in eo Chrysostomus dissuadet, et non improbat secundas nuptias.

178 *Cæterum, quidquid sit de tempore scripti Opusculi, Sanctus solùm suadet, ut viduæ secundas nuptias non contrahant, sicut Apostolus virginitatem suadet, non verò præcipit. Hanc mentem suam jam antè declaraverat, & in fine iterum declarat his verbis:* Hæc non, quò necessaria judicaremus, attulimus; aut quò illas, quæ in viduitate permanere nolunt, condemnaremus; sed hoc unum cohortatione admonitioneque nostra agentes, ut ne terræ perpetuò affixæ hærere velint, sed semel solutæ in libertate maneant, ad cælum aspirent, cælestem vivendi rationem adhibeant, ac junctæ Christo ea omnia præstent, quæ iis conveniunt, quæ tantum nactæ sunt Sponsum: quoniam ipsum decet omnis gloria &c.

Liber de Virginitate certò ante episcopatum compositus,

179 *Monsfauconus in Vita Chrysostomi pag. 97 post Opuscula modo memorata de alio molis majoris ita loquitur:* Longissimum & eximium de Virginitate librum, qui plusquam sexaginta octo paginas implet, emisisse Joannem putamus

AUCTORE J. S.

Antiochiæ, & antequam presbyter esset. Quòd enim Antiochiæ ediderit, ipse testificatur Homilià XIX in epistolam ad Corinthios his verbis: „Si autem prætcrimus ea, quæ dicenda essent „de virginitate, nemo nos negligentiæ damnet. „Integer enim liber in hunc locum à nobis est „editus: & cùm quàm potuimus accuratissimè „& diligentissimè omnia illic persequuti simus, „supervacaneum esse duximus, ea rursum hic „exponere„. Locum porrò illum, quem Hom. XIX in Epistolam 1 ad Corinthios in argumentum sibi proponit, scilicet, „Bonum est homini mu„lierem non tangere„ &c., in hoc de Virginitate libro perpetuò versat & discutit; ita ut perinde certum sit, hunc de Virginitate librum in Homilia illa commemorari, ut certum est, ipso teste Chrysostomo, & fatente Tillemontio, Homilias in Epistolam 1 ad Corinthios Antiochiæ habitas fuisse... Indubitatum itaque est,... librum de Virginitate emissum Antiochiæ fuisse...

ac probabilius in diaconatu:

180 Quo tempore autem illum scripserit, nusquam reperimus. Probabiliter tamen dici posse puto, ipsum, antequam presbyter esset, hunc librum adornavisse, cùm plus sibi otii esset. B Postquam enim presbyter ordinatus fuit, concionandi officio frequentissimè fungebatur, ut non vacaret ipsi tam prolixos concinnare libros. Alioquin autem, si presbyter hæc scripsisset, in homilias, ut credere est, totum distribuisset, ut Homilias de Pœnitentia, de Incomprehensibili, de Lazaro &c. *Hoc ratiocinium certo evincit, librum illum Antiochia editum fuisse, aut certè, antequam Antiochiam relinqueret* Chrysostomus. *At dubitat ipse Montfauconus tom. 1 pag. 267 in Monito ante librum de Virginitate, utrum fortè editus non sit, quando in solitudine degebat Sanctus. Fateor, certò evinci non posse, in diaconatu editum esse. Attamen id mihi apparet verisimillimum, cùm quòd Sanctus toto diaconatûs tempore libros videatur scripsisse, ideoque otium habuerit sufficiens ad hunc cum aliis illi tempori innectendis concinnandum, tum quòd eo tempore de viduitate scripserit, quæ materia vicina admodùm est argumento de Virginitate. At in solitudine non videtur de tali materia egisse, nec totum tempus ita studiis impendisse.*

C

refutatur Tillemontius illud Opus episcopatui innectens.

181 *Tillemontius Notâ 46 fatetur, librum de Virginitate videri commemoratum à* Chrysostomo *suprà laudato; illum tamen innectit tempori episcopatûs, quia* Chrysostomus *in eo num. 9, apud Montfauconum pag. 275 sic loquitur:* Ecquid igitur conjugium veto, qui conjuges non accusem? Stupra veto & adulteria, matrimonium non item: & illa audentes castigo, atque ab Ecclesiæ cœtu proscribo. *Existimat ille, non sic loqui potuisse Sanctum, nisi fuisset episcopus. Verùm ostendit Montfauconus in Monito*, Chrysostomum *aliis quoque locis tanta cum auctoritate locutum esse, antequam esset episcopus; nititurque ostendere*, Chrysostomum *ea dicere in persona S. Pauli, seu S. Paulum inducere loquentem. Mihi sanè non videtur necesse, ut eò recurramus. Loquatur* Chrysostomus *ipse: quid tandem significabunt verba illa*, Ab Ecclesiæ cœtu proscribo? *Hoc nimirum, meâ quidem sententiâ*, Ab Ecclesiæ cœtu proscribendos censeo & doceo. *Etenim satis usitatus est ille loquendi modus. Illa ipsa verba, quæ præcedunt:* Stupra veto & adulteria, *sic ferè exponenda sunt. Quippe sic loquens non significat, se legem ferre ad stupra prohibenda; sed docere se, ea esse vetita. Nullum igitur est dubium, quin ante episcopatum Sanctus ediderit insigne illud Opus de Virginitate: neque illud ulli tempori tam probabiliter innecti potest quàm diaconatui. In eo Sanctus non solùm virginitatem magnis elogiis extollit, sed egregia simul Virginibus dat præcepta ad rectè & sanctè vivendum.* D

§ XV. Liber in S. Babylam contra Julianum & gentiles: nequit ostendi, Sanctum in eo tractatu contra historiam S. Babylæ erràsse, ut aliqui credunt.

Liber in S. Babylam contra Julianum & gentiles circa annum 382

POstquam sacerdotes, monachos, viduas, virgines à S. Chrysostomo *ante dignitatem presbyteratûs susceptam instructos vidimus, aliaque ab eodem conscripta Opuscula, tempus est, ut & gentiles ipsius calamo impugnatos videamus.* E *Etenim tempore diaconatûs calamum exercere cœpit contra gentiles, & nominatim Julianum imperatorem apostatam, & Libanium sophistam, suum olim in eloquentia magistrum, libro satis prolixo impetiit. Opusculum illud apud Ducæum habetur tom. 1 Operum* Chrysostomi; *apud Montfauconum verò tom. 2. Hic verò pag. 573 Sanctus de combusto Apollinis prope Antiochiam templo, quod conflagravit tempore Juliani apostatæ anno 362, sic loquitur:* Ecce namque vigesimus annus ex illo tempore agitur *&c. Ex hoc loco Baronius, Tillemontius & Montfauconus rectè colligunt, librum illum à* Chrysostomo *scriptum esse circa annum 382, sive tempore diaconatûs.*

scriptus est, non ad concionem dictus.

183 *Hermantius quidem in Vita cap. 20 credit, serius esse compositum, quando Sanctus erat presbyter, quia putabat orationem esse pro concione habitam. At ea opinio est improbabilis: licèt enim* Chrysostomus *subinde sermonem aliquo modo dirigat ad populum, id alias etiam faciunt, qui Opuscula à multis legenda scribunt; ita ut* F *ex eo nihil possit inferri. Contrà libri prolixitas satis ostendit, non fuisse pro concione dictum. Stylus quoque libri magis est quam homilia: & pag. 560* Chrysostomus *apertè dicit, se hæc scribere, ubi sic habet:* Ideo enim vivis etiamnum testibus hæc scribo, ne quis me vetera quædam ignorantibus narrantem, magnâ licentià mentiri existimet. Ex iis enim, qui ea viderunt, & senes & juvenes adhuc supersunt, quos rogo omnes, ut si quid à me additum fuerit, accedant meque redarguant: sed quòd aliquid addiderim me arguere non possunt; quòd omiserim, possunt. *Nullum igitur est dubium, quin liber sit contra gentiles scriptus, non homilia coram populo habita.*

In hoc Opere Sanctus magnam veritatis curam habuit,

184 *Præterea ex allegatis verbis liquet, magnam in hoc Opusculo curam fuisse sancto Diacono, ut non nisi vera narraret facta. Et sanè non sola Viri sanctitas nobis persuadere debet, magnopere advigilàsse* Chrysostomum, *ut quid falsi produceret; verum ipsi quoque, quos impetebat, adversarii cautum quam maximè in hac parte reddere poterant. Redarguendum suscipiebat Julianum imperatorem, cujus fama gentilibus omni-*

bus

A *bus erat carissima, & cujus vindices esse poterant, quotquot vivebant eruditi gentiles. Carpebat & ridebat viventem Libanium, sophistam ætate provectum, eloquentiâ multisque scriptis celebrem, qui nec Julianum nec seipsum fivisset inultum, si* Chrysostomus *falsa referendo occasionem dedisset, quâ ipsum ille vicissim carpere & ridere potuisset. Summa igitur erat necessitas accurata veritatis, ne gentiles diceret se impeti fictitiis historiis. Porro, sicut erat necesse, ut non nisi vera allegaret facta; ita tempore & loco videtur fuisse satis vicinus illis, quæ refert de martyrio & causa martyrii S. Babylæ, ad non errandum in paucis factis, quæ de iis allegat.*

ut necesse omnino erat.

185 *Quippe scribebat Antiochiæ, ubi res erat peracta. Scribebat annis circiter centum & triginta post S. Babylæ martyrium. Toto tempore intermedio Antiochia suos habuerat episcopos cum clero. Quis igitur credat, nulla de martyrio S. Babylæ servata fuisse monumenta apud Antiochenos usque ad tempora* Chrysostomi? *Quis prudens existimet, virum tam religiosum, tam sapientem, tam prudentem, incertis vulgi rumoribus usum esse, ut religionem Christianam contra gentiles eruditos, eloquentes, audaces propugnaret?* B *Hæc sanè mihi incredibilia apparent. Quin & incredibilia apparere debebant Tillemontio, qui observat,* historiam vitæ & miraculorum S. Babylæ tanti momenti pro tota Ecclesia visam S. Chrysostomo, ut omni sua usus sit eloquentia ad eam enarrandam, *eaque utatur ad gentiles confundendos. Sic enim loquitur tom. 3 Monum. Ecclesiæ, quando articulum de S. Babyla orditur.*

Attamen Tillemontius & Montfauconus credunt,

186 *Verumtamen Tillemontius loco allegato & in Annotatis, rursumque tom. 3 Imperatorum Notâ 1 in Philippum, multos in S.* Chrysostomo *agnoscit errores, talemque de S. Babyla refert historiam, ut gentiles Sanctum nostrum non immeritò ridere potuerint, tamquam ineptum declamatorem, insulsas fabellas allegantem, si credere malimus crisi Tillemontianæ, quàm diligentiæ* Chrysostomi *gentiles oppugnantis. Tillemontio sanè credidit Montfauconus in Monito prævio: & licèt Boschius noster in Historia chronologica patriarcharum Antiochenorum pag. 16 & seqq. Tillemontium solidis rationibus refutaverit; Montfauconus, ignorata aut dissimulata refutatione illa opinionis suæ, fixis semel vestigiis institit in* C *Vita* Chrysostomi, *ubi pag. 98 suam & Tillemontii opinionem exponit his verbis:* Argumentum libri & historia martyrii S. Babylæ episcopi Antiocheni, declamatorio more exque rumore vulgi plerumque recensita, tropis redundans, in qua veritatem sæpè desideres. Nam ut certum existimo, S. Babylam pro Christo cæsum fuisse; ita genus & causa * martyrii ex populi rumore potiùs, quàm ex vera rerum gestarum historia à Joanne proferri, non dubium est. Quis enim, quæso, ille fuerit Romanorum imperator Christianus, qui inita cum rege Barbaro pace ea conditione, ut filium ille sibi educandum traderet, acceptum pro pignore pacis filium confestim jugulaverit, eaque de causa à beato Babyla ecclesiæ aditu interclusus, eumdem sanctum præsulem in carcerem trudi & obtruncari jusserit? Hunc imperatorem quidam, sive scholiastes sive librarius, dicit esse Numerianum: quo quid ineptius? Nam vel Christianum dicere Numerianum, vel interfectorem cujusdam filii regis barbarorum, æquè cum vera pugnat historia...

* *l.* causam

187 Verisimile igitur est hic imperatorem Philippum memorari, qui imperii invadendi causâ cæso Gordiano augusto, postquam per tantum scelus voti compos factus Antiochiam venerat, Paschatis tempore ad ecclesiam, precum Mysteriorumque consors futurus, accedebat. Quo comperto, S. Babylas, accedentem imperatorem repulit, ecclesiæ aditu interdixit, & pœnitentium loco se sistere jussit, donec pœnitentiâ abluto expiatoque scelere, ad communionem Ecclesiæ postea reciperetur. Hanc à sancto præsule repulsam grato animo modestèque tulisse Philippum, narrat Eusebius, itemque pœnitentium locum adiisse; ac tum, posteaquam tam grave peccatum secundum Ecclesiæ statuta per confessionem deposuerat, in ecclesiam admissum fuisse. Sub hæc autem, imperante Decio Christianorum hoste, S. Babylas pro Christo cervices dedit. Quod de pœnitentia deque Christianismo Philippi ab Eusebio dicitur, non quasi certum, sed ceu à quibusdam ab se auditum narratur, & à multis vocatur in dubium. Verisimile porrò est, ex historia illa Gordiani, à Philippo cæsi, manâsse illam, quam superiùs ex Chrysostomo retulimus; sed ita deturpatam deformatamque in omnibus ferè sui partibus, ut alia penitus esse videatur. E *Hactenus Montfauconus Tillemontium secutus. At velim mihi ignoscant eruditi viri, si candidè edixero, totam hanc crisim non solùm videri injuriam in S.* Chrysostomum, *qui sic in plurimos absurdissimosque lapsus esset errores; sed eamdem æquè esse ridiculam, sanoque judicio contrariam, ac omni destitutam fundamento.*

AUCTORE J. S.

Historiam S. Babylæ, prout scripta est à Sancto,

plurimis turpibusque erroribus fœdatam esse.

188 *Accipe primùm, lector studiose, quot errores quamque absurdi & incredibiles attribuantur* Chrysostomo. *Etenim primò Philippus occidit imperatorem Romanum.* Chrysostomus *verò accisum dicit barbari regis filium. Philippus, teste Julio Capitolino, Gordianum occidi per milites jussit.* Chrysostomus *manu imperatoris cædem scribis peractam. Philippus occidebat, ut solus imperaret.* Chrysostomus *imperatorem ad cadem illam pervenisse dicit ex sola crudelitate & perfidia, quâ innocentem peremit pro pacis pignore traditum. Itaque, si vera sit conjectura adversariorum,* Chrysostomus *absurdissimam & Romano imperio ignominiosam commentus est, aut certè scripsit fabellam. Neque enim tam parùm erat versatus in rebus historicis, ut historiam Gordiani &* F *Philippi videatur ignorâsse, aut sic potuerit deturpare. Secundo, si credamus crisi adversariorum, Philippus repulsam moderatè tulit, plurimamque ex ea utilitatem hausit. At* Chrysostomus *de suo imperatore affirmat pag. 544:* Sine emendatione mansit. *Et pag. 551:* Neque enim ille quidpiam ex loquendi libertate ad imperatoris utilitatem lucratus est.... Acsi enim non satis esset necem patrâsse, & in templum Dei impudenter insiliisse, cædi cædem alteram adjecit. *Statuunt adversarii martyrium S. Babylæ contigisse sub Philippi successore. At* Chrysostomus *clarè dicit, martyrium S. Babylæ illatum ab illo ipso imperatore, quem ab ecclesia arcuerat. Hic consideret æquus lector, quàm gloriosum fuisset S. Babylæ, si imperatorem æquè mandatis suis habuisset obsequentem, ac Ambrosius obedientem in simili casu habuit Theodosium; perpendatque, an ejusmodi factum ignorari potuisset Antiochiæ, si id omnino ibidem accidisset. Attamen non modò modestam illam imperatoris obedientiam ignoravit* Chrysostomus, *sed* miser ille *imperator, illo teste pag. 552*, graviora prioribus

AUCTORE J. S.

ribus posteriora adjunxit. Postquam enim juvenem illum peremerat, à cæde ad inferendam templo injuriam progressus est, ac rursus ulteriori via procedens, ad arrogantiam contra sacerdotium exhibendam se accinxit, Sanctumque ferro vinctum, & in carcerem conjectum sic ultus est, beneficio pœnas rependens &c. *Vides, opinor, lector, in quantos errores lapsus sit* Chrysostomus, *si recta sit adversariorum opinio.*

Ex Eusebio, incertus conjecturis exposito, credidit Tillemontius,

189 *At videamus, unde in eum opinionem deductus sit Tillemontius. Eusebius lib. 6 Historiæ cap. 34 ita scribit :* Interea cùm Gordianus sex totis annis Romanum imperium administrâsset, Philippus unà cum Philippo filio in ejus locum successit. Hunc utpote Christianum, fama est in postrema Paschæ vigilia precationum in ecclesia participem simul cum reliquo populo fieri voluisse : sed episcopum, qui tunc Ecclesiæ præerat, non priùs illi aditum permisisse, quàm confessionem scelerum fecisset, iisque, qui humanitus lapsi fuerant, & in pœnitentium ordine stabant, sese adjunxisset... Et imperator quidem libenter obtemperâsse dicitur, sincerumque ac religiosum affectum timoris Dei operibus ipsis declarâsse. B *Hunc locum Eusebii, famam referentis incertam, ita adoptat Tillemontius, ut simul annum, locum, & episcopum non nominatum, assignare se posse crediderit. Nam statuit, rem peractam anno 244 Antiochiæ, & S. Babylam fuisse episcopum illum, qui Philippo ingressum in ecclesiam interdixit. At nihil horum habet Eusebius.*

Philippum imperatorem a S. Babyla ab ecclesia pulsum anno 244.

190 *Auctor Chronici Paschalis, aliàs Alexandrini dicti, Babylæ Antiocheno rem attribuit, sed annum tacet. Nam apud Cangium pag. 270, ad Indictionem 14, Chronicon istud, multis fabulis inquinatum, habet sequentia :* Ex majorum porrò relatione & hoc de S. Babyla ad illos pervenit, uti his, qui ante hæc tempora vixere, narravit beatus Leontius Antiochiæ episcopus. Hic Decius sanctum Babylam, non solùm quòd Christianorum religionem profiteretur, interfecit : sed & quod imperatoris Philippi uxorem, atque adeo ipsum Philippum, utrumque Christianum, ab ædis sacræ ingressu arcere est ausus &c. *Idem auctor pag. 274 ad Indict. 3, martyrium S. Babylæ figit sub Caro imperatore, anno 284, sive duos ille Babylas Antiochenos episcopos faciat, sive in eodem sibi contradicat ; quod non examino. Certè* C *auctoritas illius Chronici ob multas fabulas, quibus redundat, nullius est momenti.*

At verisimile non est, Philippum

191 *Quàm parùm sit verisimilis conjectura Tillemontii, stramineo hoc fundamento nixa, nunc considerabimus. Tillemontius tom. 3 Imperatorum Notâ 1 in Gordianum disputat ambigue de tempore mortis ipsius. Vult ille Gordianum esse occisum mense Martio anni 244 contra Pagium, qui mortuum statuit post VII Kalendas Aprilis, quia exstat lex illo die ab eo data. Sententia Pagii ideo mihi probabilior apparet, quia Gordianus fuit occisus, dum redibat ab expeditione contra Persas, fatente Tillemontio. Atqui non est verisimile, expeditionem illam media hieme cœptam esse, ut fieri tamen debuit, si ab ea Gordianus redibat mense Martio. Itaque probabilius est, Gordianum occisum tempore æstivo, præsertim cùm sic inchoare potuerit septimum imperii annum, qui in aliquot nummis Gordiano attribuitur. Stante autem hac epocha mortis Gordiani, non poterat Philippus esse Antiochiæ ante Pascha anni 244. Porrò, etsi crederemus Gordianum occisum mense Martio; ut sic quidem verisimile fieret, Philippum ante Pascha fuisse Antiochiæ.* D *Certè antequam ex finibus Persarum cum exercitu discederet, mortuo Gordiano, pacem init cum Sapore Persarum rege, eamque juramento firmavit.*

Antiochiæ fuisse in Paschate anni 244.

192 *Hæc verò pax inter Philippum & Saporem paucis diebus coalescere non potuit : nam Sapor ad interiora regni se receperat, & Romanus exercitus cum Philippo erat prope Euphratem. Tum longè igitur invicem distabant Sapor & Philippus, ut conclusio & confirmatio pacis saltem aliquot hebdomadas absumpserit. Deinde Philippus cum exercitu erat trans Euphratem longè admodum ab urbe Antiochena. Quare nequeo concipere omnia illa, quæ narrat Tillemontius ipse in Philippo art. 2, peracta fuisse, & Philippum tamen fuisse Antiochiæ ante Pascha. Quin potiùs dubitare possumus, an Philippus Antiochiam omnino venerit : nam id à nullo auctore vetere assertum inveni. Quare, si vera sunt, quæ de pœnitentia Philippi narrat Eusebius, illa seriùs facta sunt, & Romæ potiùs quàm Antiochiæ. S. Fabiano Papæ ea verisimiliùs attribuuntur, quàm S. Babylæ, ut videri potest in S. Fabiano ad XX Januarii. Vel sola auctoritas* S. Chrysostomi *sufficere debet, ut credamus, S. Babylam non obtemperâsse imperatorem, quem arcebat ab ecclesia :* E *neque enim rem tantam ignorare potuisset, si facta esset. Itaque narratio Eusebii certo erit falsa, si quis velit, Antiochiæ facta esse, quæ ille ex sola fama asseruit.*

Credidit nimirum, Babylam certâsse cum imperatore Christiano,

193 *At Christianus erat imperator, de quo agit* Chrysostomus, *si credimus adversariis, qui id tamquam certum supponunt. Mihi verò id adeo non apparet certum, ut non dubitem reponere, certò esse falsum. Sanè* Chrysostomus *in libro contra Judæos & gentiles, tom. 1 Operum pag. 578 ita loquitur :* Gentiles erant imperatores, Augustus, Tiberius, Nero, Vespasianus, Titus, & post illum omnes usque ad tempus beati Constantini imperatoris : omnesque illi, alii minùs, alii vehementiùs Ecclesiam oppugnabant, tamen oppugnabant omnes. Quòd si qui eorum visi sunt mitiùs agere; hoc ipsum tamen quòd imperatores palàm in impietate viverent, materia bellorum erat &c. *Non disputo, an certa sit hæc sententia* Chrysostomi, *cùm aliqui Philippum excipiant, & de eo probabiliter in utramque partem disputetur. At ex allegatis verbis concludo,* Chrysostomum *in ea fuisse opinione, ut crediderit omnes imperatores ante Constantinum fuisse gentiles. Qua igitur probabilitate dicemus,* Chrysostomum *de Christiano loqui imperatore,* F *dum narrat imperatorem à S. Babyla ab ingressu ecclesiæ prohibitum ? Potuitne sic loqui, si Christiani imperatoris historiam in Opere non diu ante scripto ipse narrâsset ? Aveo intelligere, an adversarii nostri eâdem reverentiâ, quâ ipsi absurdissimos errores impingunt, contradictionem apertam Sancto sint adscripturi.*

at certum est, ipsius certamen fuisse cum gentili :

194 *Verùm gentilem fuisse imperatorem, quo de agitur, ex illo ipso libro, quem examinamus, claré ostendam.* Chrysostomus *pag. 548 num. 7 & 8 comparat Christianorum nobilem libertatem cum turpi gentilium lucri amore, atque ita de gentilibus loquitur :* Itaque ubicumque contingit quempiam imperatorem creari, qui cum illis religione non consentiat, si quis idolorum templa ingrediatur, in muris passim videbit extensas aranearum telas &c. *Addit multa, ut ostendat, sola spe lucri idola gentilium fuisse culta. Tum de Christianis sic disserit :* At nostra non hoc se habent modo ; sed planè contrario. Cùm enim quis religione nobiscum consentiens imperatorium adit thronum, Christianorum res segniores evadunt ;

AUCTORE J. S.

dunt, tantùm abest, ut humanis honoribus erigantur: cùm autem quis impius, nobis planè infestus innumerisque nos malis afficiens, imperium tenet, tunc florent nostra & splendidiora efficiuntur, tunc præmiorum & tropæorum tempus, tunc coronarum, præconiorum, ac fortitudinis exhibendæ occasio. *Quis nisi planè stupidus ad hæc verba attendere poterit, qui non videat, certamen S. Babylæ non fuisse cum imperatore Christiano secundum* Chrysostomum, *sed cum impio & gentili? Factum enim S. Babylæ extollit, ex eoque infert, res Christianorum floruisse, dum imperabant gentiles. Itaque si* Chrysostomus *credidit, S. Babylæ rem fuisse cum Christiano, non modò ineptus erit historicus; sed ineptissimus quoque dialecticus. Certum igitur est,* Chrysostomum *de gentili agere imperatore: ideoque pag. 555 ait, Babylam* pro veritate *certâsse, & pag. 554* propter Christum *esse passum. Neutrum dixisset, si pro disciplina Ecclesiæ cum Christiano certâsset Babylas.*

voces quædam, quæ contrarium videntur innuere,

195 *Attamen Tillemontius Notâ 1 in Philippum contendit, non posse dubitari, quin* Chrysostomus *loquatur de principe Christiano. Ad hoc probandum allegat voces & dictiones quasdam, ex quibus id probabiliter posset inferri, si aliunde tam clarum non esset contrarium. Lubet huc objecta, & alia similia verba transferre. Dicit pag. 546:* Quapropter se totum à terra in cælum transferens, quasi illi Judici adstaret, ipsumque imperantem audiret, ut nefarium illum ac scelestum ex ovili expelleret, sic ejecit, & à reliquis ovibus sequestravit. * *Pag. 545:* Quasi vile ac nullius pretii mancipium ab ecclesia expulit cum tanta firmitate animique constantia, quantâ pastor scabiosam & morbidam ovem à grege arceat, cohibens ne morbus ejus cæteras oves afficiat.... Statim ergo imperanti præcepit subditus, & de omnium moderatore judicium tulit, atque damnationis sententiam emisit. *Demum pag. 550 sic habet:* Interim ille injurium illum punivit, quatenus sacerdoti fas erat, principum altos spiritus coërcuit, violatis Dei legibus opem tulit, supplicium pro cæso juvene exegit, omnium suppliciorum gravissimum, iis certè, qui mente valent. *Hisce, quæ Tillemontius observavit, addo alia, nimirum imperatorem illum pag. 553 vocari* discipulum, *& quasi filiis ac domesticis aut potiùs propriis annumerari. Hæc partim objecta sunt, partim possunt objici. At omnia illa verisimilitudinem solum aliquam imperatoris Christiani præbent: at Christianum fuisse non evincunt.*

** segregavit*

post aliquot observationes,

196 *Ut igitur ad hæc respondeam, primùm observo, crimen imperatoris fuisse, quòd impudenter ingredi vellet ecclesiam Christianorum; Babylam verò eidem occurrisse in vestibulo, eique quantâ poterat modestiâ insinuâsse, illicitum esse gentilibus templum ingredi Christianorum. Recessit imperator hac de causa, verisimiliter quia tumultum populi verebatur, sed Sanctum comprehendi jussit, in carcerem duci, ac postea etiam occidi. Hoc est factum, quod* Chrysostomus *eloquenter versat & amplificat. Eadem filii regis præcipuè videtur commemorâsse, ut audito scelere illo, reliquam illius imperatoris morum immanitatem cognoscamus, ut ait pag. 542. Priori criminis alterum, quod gravissimis verbis amplificat pag. 544, addidit imperator, dum ad ecclesiam* Dei concessit. *Huic se opposuit S. Babylas, ut habet pag. 545:* & imperatorem subditus... ab ecclesiæ vestibulo ejecit, & miserum illum à sacro limine repulit, *ut loquitur pag. 547:* impudenter in sacra septa insilientem, omniaque contundentem, ceu canem aut improbum famulum à dominicis atriis depellens, *inquit pag. 550. Fecit* id viriliter *quidem ac* generosè, *utpote* qui vitæ curam abjecisset, *eodem teste pag. 546; moderatè tamen & modestè processit, dum* imperatoris furorem reprimere ausus *est, ait pag. 547.* Neque enim, *ut habet pag. 553,* templi solùm causâ dolens hæc agebat; sed etiam affectu erga imperatorem inductus.

accuratè exponuntur.

197 *Ex hisce aliisque habemus, S. Babylam sic locutum esse cum imperatore, ut exhibuerit charitatem patris, sapientiam doctoris & magistri, auctoritatem pastoris, amorem subditi, judicis severitatem, ac fortitudinem sacerdotis. Hinc nomina hisce correspondentia* Chrysostomus *attribuit imperatori; non verò quia credebat Christianum. Vocat* filium, discipulum, ovem, *quia ut filius tractabatur à patre, ut discipulus à magistro erudiebatur, ut ovis noxia à reliquis per pastorem arcebatur. Dolebat Babylas ob peccatum unius è suis, quia ipsum ut imperatorem suum amabat. Dicitur imperator condemnatus & punitus, quia judicis severitate habitus est ingressu in ecclesiam indignus, & fortitudine sacerdotali ab eodem ingressu est prohibitus. Hæc igitur minimè ostendunt, Christianum fuisse imperatorem illum. Quin potiùs absurdum mihi apparet vel cogitare,* Chrysostomum *usum esse contentione inter Christianum imperatorem & episcopum, quæ hujus morte finem accepit, ut disputaret contra gentiles, nam ea contentio ob pertinaciam impietatemque imperatoris longè magis pudenda fuisset Christianis, quàm iisdem ob episcopi fortitudinem gloriosa. Narrat igitur* S. Chrysostomus, *S. Babylam occurrisse gentili imperatori, templum Christianorum introeunti, aut certè ingredi volenti; sicut in Oratione 2 in S. Romanum martyrem tom. 2 pag. 610 refert, S. Romanum in vestibulo ecclesiæ se opposuisse tyranno ingressum tentanti.*

Alia Tillemontii objectio refellitur:

198 *At, si credimus Tillemontio, fecisset S. Babylas contra consuetudinem Ecclesiæ, si opposuisset se imperatori gentili vim meditanti. Respondeo, id verum fore, si diceretur vim vi repellere voluisse. Verùm id non asseritur: sed verbis intrepidè simul & modestè monuit imperatorem, ne ingrederetur. Ne quidem clarè edicit* Chrysostomus, *utrùm obtemperaverit imperator: sed Babylam laudat de officio peracto. Hic dicebat imperatori: Non licet tibi ingredi, ita gentilem à Christianis separans, quantum in se erat. Præmium verò illius libertatis habuit martyrium, sive imperator tunc recesserit, sive ingredi perrexerit. Frustra Tillemontius laudat Leontium episcopum Antiochenum Arianum circa medium seculi IV, ut persuadeat, errâsse* Chrysostomum; *ac Philippum imperatorem fuisse, cui ecclesiam interdixit S. Babylas. Neque enim credimus, Leontium ea narrâsse, quæ ab eo narrata ait auctor Chronici Paschalis, cujus verba dedi num. 190. Quippe si illa de facto S. Babylæ narrâsset Leontius, nec* Chrysostomus *contraria affirmâsset, nec suppar* Chrysostomo *Philostorgius Arianus, qui lib. 7 num. 8 docet, ab aliis Numerianum, ab aliis Decium fuisse creditum imperatorem illum, cujus ingressui in ecclesiam restitit S. Babylas.*

ostenditurque nihil obstare, quominus de Decio

199 *Porrò, cùm constet S. Babylam martyrio coronatum esse sub Decio, non alius videtur quærendus imperator gentilis, nisi quis secundum admittere voluerit Babylam sub Numeriano, eique hoc factum attribuere. Decio optimè congruit im-*

manis

AUCTORE J. S.

manit illa crudelitas, quam imperatori suo attribuit Chrysostomus, *ideoque vix dubitandum videtur, quin de eo egerit. At Tillemontius tom. 3 Monumentorum Notâ 1 in S. Babylam asserit, Decium numquam Antiochiæ fuisse, quamdiu fuit imperator. Potest similiter objici, nusquam legi, per Decium fuisse occisum regis Barbari filium, ut* Chrysostomus *asserit de imperatore suo. Respondeo, nec itinera nec gesta Decii satis esse cognita, ut agnoscit ipse Tillemontius. Hinc nequit dici, Decium numquam Antiochiæ fuisse. Certè in Syria tempore Philippi exortus est Jotapianus tyrannus, quem occisum sub Philippo aut Decio constat. Præerat tunc illi provinciæ Priscus Philippi frater. Quis igitur tutò asserat, Decium ibidem non fuisse post occisum Philippum, ut Syriam sibi assereret contra Jotapianum aut contra Priscum: nam alteruter Syriam tenebat, quando Decius factus est imperator, nec verisimile est, Decium mox agnitum esse à Jotapiano tyranno, aut à Prisco fratre Philippi.*

vera esse possint, quæ narrat Chrysostomus.

200 *Verisimile etiam est, Decium, qui in Mœsia aut Pannonia imperator acclamatus est, antequam contra Philippum cum exercitu in Italiam pergeret, aut postmodum, pacem cum aliquo*

B

rege barbaro fecisse, eamque postea rupisse, cæso ipsius filio. Demum, si constaret, Decium non esse tyrannum illum, de quo Sanctus agit, dicendum esset, illum quidem tyrannum nobis esse ignotum; satis tamen constare auctoritate Chrysostomi *de causa martyrii S. Babylæ. Certè multò probabilius est, factum tam pudendum Romano imperio ab historicis fuisse omissum, quam confictum à* S. Chrysostomo. *Hæc paulò longius protraxi, ut Sanctum vindicarem à turpissimis erroribus, qui temere prorsus & sine fundamento eidem attribuuntur: ac ex sola inscitia rerum gestarum illius temporis.*

§ XVI Synopsis S. Scripturæ, quam edidit Montfauconus, partim potest esse Chrysostomi; sed non est tota ejusdem auctoris.

C

Montfauconus primùm edidit Synopsim sacræ Scripturæ,

M*Ontfauconus tom. 6 Operum* S. Chrysostomi *produxit Synopsim quamdam sacræ Scripturæ, illiusque partem edidit, Sanctoque adscribendam ita censuit, ut nihil tamen certi statuere, sed judicium eruditorum exspectare se velle affirmet. In Vita Sancti pag. 98 de ea sic loquitur:* In hoc circitèr tempus (*diaconatûs*) referenda videtur Synopsis illa Scripturæ sacræ, cujus magnam partem edidimus: non enim integra ad ævum usque nostrum pervenit. Opus esse genuinum probavi in Diatriba, ad quam lectorem mittimus. Sanè Synopsim Scripturarum scripsisse eum, qui divinis Litteris addictus, earum lectioni & meditationi perpetuam dabat operam, facilè credatur. Alia verò argumenta, quæ in Diatriba attulimus, orbi litterario exploranda, & ad trutinam examinanda mittimus. *Ceillierus in Opere de Auctoribus sacris tom. 9 cap. 1 art. 7 § 4 Montfauconum planè sequitur, ejusque argumenta breviter exhibet. Judicium Isaaci Vossii contrarium sibi fuisse fatetur Montfauconus in lau-*D

data Diatriba tom. 6 pag. 308. Examinabo pro instituto Operis nostri argumenta Montfauconi, antequam de re tam incerta judicium meum qualecumque proferam.

ex duobus codicibus non admodùm vetustis, in quibus multa desunt.

202 *Orditur ille Diatribam hoc modo:* Exstat hæc Synopsis in duobus codicibus manuscriptis; quorum alter est bibliothecæ Coislinianæ, olim Seguerianæ num. 388, alter bibliothecæ Lugduni Batavorum, olim Isaaci Vossii. Prior est omnino recens, & circa typographiæ exordia, sed à perito nec indocto scriba exaratus ad fidem antiquioris; alterum etiam, etsi non licuerit oculis ipsis explorare, recentem quoque puto, fuitque ab imperitiore amanuense descriptus. Hi porrò codices ne ambo quidem totam Synopsim complectuntur, qualis ab auctore adornata fuerat; sed in alio alia deficiunt; in utroque autem tota Novi Testamenti Synopsis desideratur. Coislinianus initio exhibet præfationem, ab ipso scriptore concinnatam, & optimæ notæ: quam προθεωρίαν protheoriam inscribit. Hæc autem προθεωρία tota abest à codice Lugdunensi; vicissimque Lugdunensis multa habet, quæ in Coisliniano prorsus desunt; nimirum Synopsim in Leviticum, Epilogum in Synopses librorum Re-E gum, Synopses in Paralipomena, in Esdram, in libros Esther, Tobiæ, Judith, Job, in librum Sapientiæ, in Proverbia. Ex hisce duobus Mss. prodit Synopsis isthæc, in qua nonnulla etiam ex Veteri Testamento desiderantur; nimirum Synopsis Psalmorum, & quinque Prophetarum minorum. In utroque porrò codice Synopsis Joanni Chrysostomo tribuitur: in titulis enim Coisliniani & Lugdunensis codicis Chrysostomi esse dicitur. *Hactenus Montfauconus. Verùm hæc novitas & discrepantia codicum, ex quibus Synopsim illam edidit, non favet opinioni ipsius de attribuenda* S. Joanni Chrysostomo *tota lucubratione illa. Ad Vossii, Synopsim* Chrysostomo *abjudicantis, judicium deinde sic respondet:* Opinor Vossium hæc perfunctoriè legisse, & ex styli fortasse ratione calculum tulisse: quam styli formam non potuit in tam compendiosa narratione deprehendere. Adhæc verò codex ille Vossianus Protheoriam illam in fronte Synopseos positam non habet: quæ sanè προθεωρία sat prolixa, & à sagaci viro scripta, quasdam suppeditat notas, quæ Chrysostomo Synopsim vindicare videntur. *Ita ille.*

F

Ratio, quâ Synopsim Antiochiæ scriptam credit,

203 *Audiamus aliqua ipsius argumenta. Primum sumit ex ultimis verbis, quæ sic habent:* Et tres ex Catholicis Epistolis. *Enumerantur ibidem libri Novi Testamenti. Hinc infert tres tantùm ab auctore Synopseos admissas fuisse pro Canonicis Epistolas Catholicas, videlicet Epistolam Jacobi, primam Petri primamque Joannis. Deinde observat, ex septem Epistolis Catholicis, quas omnes maxima Orientalis Ecclesiæ pars & tota penè Ecclesia Occidentalis* inter Canonicos libros *censebat, tres tantùm prædictas tempore* Chrysostomi *Antiochiæ pro canonicis fuisse agnitas. Ex duplici illa observatione infert, auctorem illius Synopseos* Antiochenum esse, *jamque hinc aliquam titulo conciliari* fidem, in quo dicitur esse Joannis Chrysostomi. Et verè, *inquit,* sanctus hic Doctor, qui Scripturæ sacræ libros omnes in Homiliis suis adhibet, quatuor illarum Epistolarum (*secunda Petri, secunda & tertia Joannis & Judæ*) loca nusquam affert, aut saltem hujusmodi loca in ejus scriptis nondum deprehendi. *Ita Montfauconus.*

204 *Respondet ad observationem primam,*

illam

A

inepta apparet, cùm locus allegatus videatur mutilus:

illam prorsus esse inutilem ad propositum, & consequenter totam hanc machinam collabi. Etenim clarum est, multa esse prætermissa in illa Protheoria tam ex Veteri Testamento quàm ex Novo. Nominat auctor scriptores Novi Testamenti Paulum, Joannem, Matthæum, Lucam, Marcum, omissis reliquis. Fatente tamen Montfanconio, inter auctores Novi Testamenti saltem agnoscit Petrum & Jacobum. Quo igitur modo probabit, non plures ab illo scriptore agnitas fuisse Epistolas Canonicas ex Catholicis quàm tres, præsertim cùm ipsa voces allegatæ insinuent, plures fuisse agnitas? Cur, obsecro, dixit ex Catholicis tres, *& non potius* Catholicæ tres, *sicut antè dicit,* Epistolæ quatuordecim Pauli; *si non plures quàm tres agnoverit Catholicas? Cur illarum Epistolarum auctores non nominat, sicut scriptores aliorum librorum Novi Testamenti antè nominavit, si nihil hic exciderit? Quis non potiùs credat, tres ex Catholicis Epistolis Joanni antè nominato adscriptas fuisse, sicut Lucæ, qui inter Evangelistas erat nominatus, deinde* liber Actuum *adscribitur, quàm tres* ex Catholicis *Epistolis tantùm admitti, neque addi, quanam illæ ex septem, aut quorum sint auctorum? Certè hæc non erant viri sagacis, sed supinâ laborantis negligentiâ.*

B

multique alii S. Scripturæ libri in Protheoria sint omissi.

205 *At videamus, quo modo laudatus auctor tractaverit Testamentum Vetus. In enumeratione librorum Veteris Testamenti nuspiam comparent libri Paralipomenon, Tobiæ, Judith, Esther & Job, nisi fortè pag. 316, ubi libri prophetici recensentur,* Job *legendum sit pro* Ruth. *Machabæorum libri expressis verbis non memorantur, hisce tamen insinuantur pag. 315:* Deinde Antiochi Epiphanis gesta sequuntur *&c. Nam de Antiocho agunt soli libri Machabæorum. Jam verò in ipsa Synopsi de omnibus hisce libris agitur, præterquam de Machabæorum libris, qui cum Prophetis posterioribus prætermittuntur. Contrà Liber* Ruth *primò libris historicis, deinde propheticis annumeratur. Id fortasse ferendum esset, nisi auctor moneret,* in historiis etiam prophetiam *inveniri, ita ut nullo modo necesse esset, propheticis annumerare hunc librum, qui non magis videtur propheticus, quàm prophetici sint reliqui historici. Itaque admodùm imperfecta est illa Protheoria, qualis edita est: neque ex illa aliquid concludi potest ob crebras omissiones, sive hæ sint ipsius auctoris, sive transcribentium. Hinc similiter ruit aliud argumentum Montfanconi, qui ob prætermissam ibidem Apocalypsim iterum judicat, Opus* Chrysostomo *attribuendum.* Certè, *inquit,* Joannes Chrysostomus, qui auctor Operis fertur in titulo, numquam Apocalypsi usus est in Homiliis aliisque libris suis. *Magnam sanè quærendi occasionem imponit laudatus scriptor tam intrepidè id asserendo: at mihi otium non est relegendi iterum omnia Opera* S. Chrysostomi. *Novi tamen Apocalypseos verba subinde à Sancto nostro adduci, ut etiam verba quædam ex secunda S. Petri Epistola.*

C

Libros aliquot Novi Testamenti à Chrysostomo non fuisse habitos

206 *Primò hæc verba Apocal.* 20 ỳ 12, &c libri aperti sunt, *recitantur à* Chrysostomo *in Psal. 118, tom. 5 pag. 416, ubi Montfanconus in margine assignat Dan. 7. ỳ 10: nam & ibi eadem verba leguntur Latinè. Græca nonnihil differunt. Nam in Apocalypsi legitur, βιβλία ἀνεῴχθησαν; in Daniele apud Septuaginta, βίβλοι ἀνεῴχθησαν; apud* Chrysostomum, *βίβλοι ἀνεῴχθησαν. Epistolam 2 S. Petri laudat* Chrysostomus *Hom. 23 in Acta Apostolorum, ut observat ipse Montfanconus, in margine sic notans:* 2 Pet. 3. 10. *Longè plures locos assignat Ducæus ad marginem, cum pro Apocalypsi tum pro secunda S. Petri Epistola. Verum quisquis Montfanconi vestigiis insistere voluerit, contendere perget, loca pleraque ex aliis potiùs Scripturæ libris deprompta esse, quàm ex illis, de quibus disputamus, quia* Chrysostomus Scripturæ loca, prout memoriæ sese offerebant, *allegabat. Quin & cum eodem fortasse dicet, ex aliquot librorum illorum allegatis locis non sequi,* eam Scripturæ partem canonicam haberi, *aut habitam fuisse Antiochiæ tempore* Chrysostomi; *quia* illis temporibus non pauca erant in quibusdam ecclesiis, quæ legebantur quidem, sed canonica esse non reputabantur. *Inutile igitur fuerit plures locos assignare.*

AUCTORE J. S.

pro canonicis, argumenta Montfanconi non convincunt;

207 *Præterea, licèt admiserim Epistolam secundam Petri, duas posteriores Joannis, Judæ Epistolam, atque Apocalypsim Joannis, raro admodùm fuisse laudatas à* Chrysostomo; *hinc certò nequit colligi, illos sacræ Scripturæ libros non fuisse pro Canonicis à* S. Joanne *habitos. Etenim, si modo inspiciamus indicem generalem locorum Scripturæ sacræ, quæ adhibentur in duodecim tomis* S. Chrysostomi, *sicut habetur apud Montfanconum in fine tomi decimi tertii, videbimus alios aliquot libros nihilo frequentiùs laudari. Ex libro Ruth nullus assignatur locus, nisi unicus in Opere imperfecto, quod* Chrysostomi *non est. Nullus allegatur ibi ex libro 1 Paralipomenon, nisi unus ex Homilia, quam inter Opera dubia reposuit Montfanconus: nullus omnino ostenditur ex prophetia Abdiæ. Atqui de horum librorum auctoritate canonicâ nec Syri nec ulli Catholici dubitârunt umquam. Iidem quoque recensentur in Synopsi, de qua disputamus. Non minùs in illa Synopsi recensentur libri Tobiæ & Judith: nec tamen ullum illorum locum ex genuinis* Chrysostomi *Operibus habet index Montfanconi. Ex libro Esther unicum assignat locum. Sic alios quosdam Scripturæ libros rarò allegavit Sanctus, ut libros Josue, Judicum, secundum Paralipomenon & Cantica Canticorum. Fateor tamen me dumtaxat consuluisse indicem, cui non omnino fido. Nam libri Machabæorum ibi ne quidem comparent, licèt tres de Machabæis homilias contineat tomus secundus, atque aliis etiam locis Machabæos subinde laudet* Chrysostomus.

E

F

uti & alios aliquot libros rarò laudat Sanctus.

208 *Hæc igitur hunc in finem allata tantùm sunt, ut nemo existimet, libros illos, quos rarò aut numquam allegâsse deprehenditur* Chrysostomus, *idcirco ab eo pro canonicis habitos non fuisse: nam passim quærebat faciliores sacræ Scripturæ locos, aptioresque ad docendum; sed non curabat omnes ordine quodam adhibere libros. Ut studiosus lector perspiciat, quàm fragile sit argumentum, inspiciat indicem generalem locorum sacræ Scripturæ Operum S. Augustini. Ibidem rarò item assignatas videbit Epistolas canonicas & Joannis Apocalypsim, licèt maxima sit moles Operum S. Augustini. Inde tamen inferre non possumus, non agnovisse S. Augustinum canonicam auctoritatem illorum librorum: omnes enim Scripturis canonicis annumerantur ab ipso S. Augustino lib. 2 de Doctrina Christiana cap. 8. Quare inutile est illud argumentum Montfanconi ad propositum nostrum.*

Quatuor ex Epistolis Catholicis non fuisse Antiochia

209 *Itaque non ulteriùs inquiram, quoties libros illos laudaverit* Chrysostomus: *sed examinabo, utrùm solida sint argumenta, quibus Montfanconus probare nititur, quatuor ex septem Epistolis canonicis non fuisse in ecclesia Antiochena & apud*

Syros admissas tamquam canonicas. Intrepidè id ille asserit his verbis : At ecclesia Antiochena quatuor illas suprà memoratas Epistolas Joannis Chrysostomi tempore non admittebat, imò pristini tenax propositi, ne tempore quidem Justiniani imperatoris illas adhuc adoptaverat, id quod Syrorum proprium erat, ut modò videbimus. *Hæc opinio Montfauconii leviter prorsus est asserta, licèt paulo post in eodem tomo 6 pag. 417 Homiliam in dictum illud :* In qua potestate hæc facis, *eo argumento Antiochiæ habitam contendat, sic disputans :* Innuit Tillemontius *Homiliam illam* posse Severiani esse, qui coram Chrysostomo archiepiscopo Constantinopolitano tunc episcopus concionaretur; sed non advertit Tillemontius, hæc in ecclesia quadam dicta fuisse, ubi Joannis secunda & tertia Epistola inter canonicos libros non admittebantur, id quod de Antiochena ecclesia verum, certum, exploratumque est, ut jam vidimus in Diatriba in Synopsin suprà; de Constantinopolitana verò ecclesia nemo, quod sciam, dixit. *Vides, opinor, lector, quàm confidenter hæc asserantur. At, ne dictorum confidentia te decipiat, ostensurum me recipio, levissima prorsus & inepta esse argumenta, quibus opinio illa nititur, eamque esse improbabilem & fundamento destitutam.*

B

ut canonicas admissas, minimè probat

210 *Primum Montfauconi argumentum ex illa ipsa Homilia, cui allegata verba præmisit, desumptum est. Nam in illa num. 6 pag. 430 auctor incertus ita disserit :* Idem ille præco (*Joannes Evangelista*) in Epistola sua scribit. Prima autem Epistola inter ea, quæ in Ecclesia recipiuntur, non inter apocrypha recensetur : nam secundam & tertiam Patres extra canonem ponunt. Primam verò Epistolam Joannis esse, omnes consentiunt. *Fatetur Montfauconus, Homiliam non esse* Chrysostomi, *ita loquens :* Chrysostomi certè non esse, arguit omnimoda styli diversitas, tanta scilicet, quantam vix alibi umquam deprehendas. *Verum homiliam esse presbyteri Antiocheni, probat ex verbis allegatis in Monito prævio, quia, si ipsi credimus, ecclesia Antiochena non admittebat duas posteriores Joannis Epistolas, ut videlicet probavit in Diatriba Synopsi præmissa pag. 309. Qua autem ratione id ibidem ostendit? Ex iisdem iterum verbis hoc modo : Homilia illa est presbyteri Antiocheni : in Antiochena igitur ecclesia non admittebantur secunda & tertia Joannis Epistola.*

C

vitiosus Montfauconii circulus:

211 *Aut ego dialecticam non intelligo, aut in vitioso circulo ambulat Montfauconus, præsertim cùm alia argumenta, quæ idonea sunt ad alterutram partem probandam, non attulerit. Frustra inferre nititur, Antiocheni aut Syri esse Homiliam, nisi certo aliunde ostenderit, prædictas Epistolas in Syria fuisse rejectas, & in aliis omnibus ecclesiis admissas. Frustra item ex iisdem verbis inferre conatur, in Syria & Antiochiæ admissas non fuisse posteriores Joannis Epistolas, nisi certo aliunde ostenderit, Homiliam in Syria habitam esse, & quidem a viro Catholico & fide digno, ac demum verba illa non esse additionem marginalem, quæ postea in contextum Homiliæ transcriptione irrepserit. Certè allata verba dictionem reddunt minus expeditam, & vox, ἀποκανονίζεται, alibi non facilè reperietur, ne inter barbaras quidem.*

nec auctoritas Cosmæ Ægyptii,

212 *Videamus modò, quid ulteriùs alleget Montfauconus in laudata Diatriba, ut ostendat quatuor ex septem canonicis epistolis rejectas fuisse in Syria. Affert auctoritatem Cosmæ Ægyptii,* qui tempore Justiniani imperatoris scribebat. *Ex eo autem producit hæc verba :* Apud Syros autem non nisi tres prædictæ reperiuntur, videlicet Jacobi, Petri & Joannis : aliæ quippe penes illos ne quidem habentur. *Ut intelligamus, quàm nullius ponderis sit hæc auctoritas, solùm oportet legere, quæ profert de omnibus Epistolis Catholicis nugator Cosmas. Audiamus ipsum Montfauconum, qui Topographiam Christianam Cosmæ Ægyptii edidit. Quippe in Præfatione cap. 5 hæc scribit :* Non perinde probandum, quod de Catholicis Epistolis habet Cosmas. *Quæ de causa, obsecro?* Silentio autem mittimus, *inquit Cosmas*, Catholicas Epistolas jam inde à priscis temporibus inter dubias ab Ecclesia reponi. Certè nemo ex iis, qui in divinas Scripturas Commentaria ediderunt, Catholicarum Epistolarum rationem aliquam habuit. Quin etiam quotquot librorum, qui in divina Scriptura locum habent, canonem texuerunt, illas inter dubia locârunt; nimirum Irenæus Lugdunensis episcopus, . . . Eusebius Pamphili, Athanasius Alexandrinus episcopus, & Amphilochius Iconii episcopus, amicus & familiaris B. Basilii, in Iambis suis ad Seleucum scriptis, dubias illas pronuntiârunt. Similiterque Severianus episcopus Gabalorum in libro contra Judæos illas proscripsit. *&c.*

D

E

qui de Epistolis Catholicis planè nugatur, fatente Montfaucono,

213 *Hæc pleraque falsa sunt. At audiamus Montfauconum ipsum, qui hunc opinionis suæ habet auctorem.* Hic sanè Cosmas non accuratè rem agit. Nam quod ait, Epistolas Catholicas nullis veterum Commentariis illustratas fuisse, id perperam dicitur: Didymus enim Alexandrinus integros in septem illas Epistolas Commentarios edidit, teste Hieronymo . . . . De Irenæi quidem canone Scripturarum, si quidem illum umquam edidit, nihil superest. Quod ad Athanasii verò canonem, miror Cosmam, qui Epistolas ejusdem festales perlegerat, quarum fragmenta multa lib. x adfert, non advertisse canonem Scripturarum in trigesima nona haberi, ubi Epistolæ septem canonicæ inter Scripturæ sacræ libros, & quidem nulli suspicioni obnoxios, recensentur. *Hactenus Montfauconus, qui hinc potuis colligere, quàm exiguam fidem mereatur Cosmas, cum in illo ipso loco, quem allegat, tam clarè à vero aberret. Attamen hunc solum habet auctorem Montfauconus, hunc opinionis suæ ducem, eique adjunxit circulum mox improbatum.*

F

scribitque contraria Athanasio, Hieronymo, Nazianzeno,

214 *Malim ego audire Athanasium, qui tom. 1 Operum ultimæ editionis pag. 962 sic habet in catalogo librorum canonicorum :* Postea Acta Apostolorum, & Epistolæ Canonicæ, quæ Apostolorum vocantur, numero septem : nempe Jacobi una, Petri duæ, Joannis tres, Judæ una. *Malim item audire eruditissimum in sacris Scripturis Hieronymum, qui in Epistola ad Paulinum ita loquitur :* Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, septem Epistolas ediderunt, tam mysticas quàm succinctas, & breves pariter ac longas : breves in verbis, longas in sententiis; ut rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat. *Consonat canon 60 concilii Laodiceni seculo IV habiti. Nazianzenus quoque Carm. 33 septem Epistolas canonicas genuinis Scripturis annumerat, uti & Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. Mitto Augustinum aliosque patres, quia Montfauconus ipse non dubitat de canonica auctoritate illarum Epistolarum a plerisque antiquis agnita. Verùm, inquiet aliquis, ex Eusebio lib. 3 cap. 23, & ex Amphilochio in Carmine Iambico ad Seleucum, saltem habemus, usque ad seculum IV ab aliquibus*

A *bus dubitatum fuisse de canonica auctoritate quatuor Epistolarum Catholicarum & Apocalypseos. Hieronymus ipse in Catalogo Scriptorum ecclesiasticorum in elogio S. Joannis se dubitare ostendit de auctore duarum posteriorum ipsius Epistolarum. Hæc vera esse lubens admisero. At dubitationem illam deinde non diu viguisse apud Catholicos, depositamque à S. Hieronymo, tam ex hujus quàm aliorum scriptis ostenditur.*

aliisque Patribus: fuitque homo parum doctus.

215 *Quod verò unicè facit ad propositum nostrum, nec Eusebius, nec Amphilochius, nec Hieronymus asserunt, apud Syros magis dubitatum de illis fuisse, quàm apud alias nationes. Hoc igitur Cosmæ non credimus, nisi fortasse intelligat Syros Jacobitas, hæreticos Eutychetis & Severi sectatores. Nec tanta fuit eruditio illius Cosmæ, qui ex mercatore monachus factus dicitur, ut necesse sit dicenti statim fidem habere, idque in eo ipso loco, ubi in varios labitur errores. Certe Syrus erat S. Ephrem, &* Chrysostomo *ferè contemporaneus, sive paulo antiquior. Ephrem tamen & Apocalypsim & secundam Petri Epistolam frequenter laudat, ut videri potest in Operibus ipsius nuperrime recusis, præsertim in Græcis, ubi tom.* B *1 pag. 76 ex tertia Joannis Epistola recitatur totus versus quartus, præmissis his verbis:* Ait enim Scriptura. *Itaque Cosmas Ægyptius aut non loquitur de Syris Catholicis, aut fallitur, totumque argumentum Montfauconi redigitur ad circulum vitiosum. Porrò argumentum tot vitiis laborans potuisset breviùs refutari, nisi ad* Chrysostomum *spectare credidissem inquisitionem illam, an, ut leviter asserit Montfauconus, sanctus Doctor rejecerit sacræ Scripturæ libros, quos Athanasius, Nazianzenus, Cyrillus Hierosolymitanus, concilium Laodicenum, Ephrem Syrus, aliique Patres ante ipsum admiserant, quosque Hieronymus & Augustinus, Sancto nostro contemporanei, agnoverunt. Ceterùm quàm inutilis ad propositum Montfauconi sit tota illa machina, satis liquet: nam omnia, quæ certa esse deberent, ut argumentum aliquam vim haberet, sunt prorsus incerta, & pleraque etiam improbabilia.*

Alia argumenta ex similitudine

216 *Verùm Montfauconus alia addit argumenta, eaque meliora. Nimirum producit ex Synopsi loca aliquot sacræ Scripturæ, ostenditque ea ibidem illo modo exponi, quo exponuntur in aliis* S. Chrysostomi *Operibus. Primò maledictio-* C *nem Chanaan Gen. 9 ỷ. 25 & 26 in Gabaonitis completam docet Synopsis, idem quoque asserit* Chrysostomus *in caput 2 Isaiæ tom. 6 pag. 19.* Hæc est sententia Chrysostomo propria, *inquit Montfauconus,* quam apud cæteros ecclesiasticos scriptores non memini me legere; nempe maledictionem Chananæi in Gabaonitis impletam fuisse. *Secundò locum Gen. xi ỷ. 31* , Tulit itaque Thare Abram filium suum *&c., alio modo, quàm habetur etiam in Septuaginta, affert* Chrysostomus *Hom. 31 in Genesim, & rursus ille locus sic allegatur in Synopsi: nam utroque loco* Nachor *cum Thare & Abram jungitur. At Nachor ibidem in sacræ Scripturæ exemplaribus non reperitur. Hinc Montfauconus:* Hanc porrò lectionem nusquam aliàs reperi, nisi apud Chrysostomum, quem certum est ita legisse in exemplari suo. *Verba ipsa, prout allegantur à* Chrysostomo, *subjunge:* Et accepit Tharra Abram & Nachor filios suos, & Lot *&c. Hæc tam singularis lectio ter in eadem Homilia deinde repetitur, & habetur* in omnibus omnino *Homiliæ illius exemplaribus,* cùm editis tum manuscriptis, *teste Montfaucono,* ita ut nihil dubii subesse possit, quin hic locus sic expressus fuerit in exemplari, quo Chrysostomus utebatur: quo usus est etiam auctor Synopseos, sive ipse Chrysostomus, ut ex hoc & ex præcedentibus argumentis probari videtur. *Ita ipse, & sane verisimilis admodum est hæc ratio. Hic tamen observo, nomen Thare, apud* Chrysostomum *scribi* Θαῤῥᾶ, *in Synopsi vero* Θαρᾶ: *at ea est levis mutatio nominis.*

AUCTORE J. S.

interpretandi, locisque Sacræ Scripturæ allegandi,

217 *Tertiò in Compendio Deuteronomii habet Synopsis pag. 337:* Hic jacet illud: „Maledictus omnis, qui pendet in ligno,„ * Quia ergo maledictio prolata erat in eos, qui non servarent Legem: „Maledictus omnis, qui non manet in „omnibus scriptis in hoc libro,„ * de Lege loquitur Moyses: nec poterat Christus in hanc incurrere maledictionem, implevit namque Legem; maledictionem maledictione commutavit, suspensus in ligno. *Plane similia, sed fusiùs explicata, affert* Chrysostomus *in Epistolam ad Galatas cap. 3, sive tom. 10 pag. 700, ubi locos allegatos satis diu versaverat, ita subjiciens:* At Christus hanc maledictionem (*non servatæ Legis*) alterâ permutavit, quæ dicit: „Maledictus omnis, „qui pendet in ligno.„ Quoniam igitur qui pendet, maledictus est, & qui Legem transgreditur etiam maledictus: non oportuit illum, qui maledictum illud erat sublaturus, obnoxium eidem fieri maledicto: verum pro illo aliud suscipiendum erat maledictum, quod & suscepit, per quod illud aliud sustulit *&c. Hoc quoque argumentum minimè videtur contemnendum.* E

* Deut. 21 ỷ 23.
* Deut. 27 ỷ 26.

admodum probabilis fuit ad Synopsim Chrysostomo vindicandam

218 *Plura deinde breviùs loca affert Montfauconus, quibus ostendit, Synopsim aliis interpretationibus* Chrysostomi *mire consentire.* Initio Synopsis Geneseos dicit, filios Dei in Genesi dici eos, qui à Setho orti erant, & hunc locum Psalmi affert: Ego dixi dii estis. Idipsum verò pluribus dicit Homiliâ 22 in Genesim, allato eodem Psalmi loco. Ex Hebero Hebraicam linguam nomen accepisse, dicit hic eodem ferè modo, quo in Genesim (*Hom.* 30) pag. 300. *Utroque etiam loco observat, in Heberi familia mansisse antiquum idioma. Utroque loco observat, vocem* Βαβυλὼν *significare* confusionem. *Hoc observo, quia vox Hebraica est* Babel, *Græca apud Septuaginta* σύγχυσις. Quod ad decimas spectat, quas obtulit Abraham Melchisedeco, eadem brevius hic dicit, quæ in Commentario in Genesim p. 357, eodem allato B. Pauli loco. De filiabus Lot idem hic paucioribus dicit, quod pluribus narrat in Genesim p. 453, 454. Allegoriam de natalibus Phares & Zaræ eodem modo hic explicat, atque Commentario in Genesim p. 593, 594. Id quod circa finem Synopsis Geneseos dicit, Sicimam à Symeone & Levi captam fuisse, id ipsum narrat pluribus Homil. in Gen. p. 637. Hæc porrò lectio capitis 49, ỷ 10, quæ in Synopsi sic habet "ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται; donec „veniat is, cui repositum est„; semper sic effertur à Chrysostomo: alii verò scriptores variant. Nam quidam hoc ipso modo legunt; alii verò: "ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. In Exodo, quod dicitur in Synopsi, manus Moysis extensas, quæ victoriam Israëlitis pepererunt, figuram Crucis fuisse; hoc ipsum refert Chrysostomus Homil. in illud: „Pater, si possibile est„ tom. 3 pag. 20. *Hactenus Montfauconus recte & verisimiliter.* F

alia observationes verisimilitudinem augentes.

219 *Hisce argumentis, quæ multum afferunt verisimilitudinis ad Synopsim* Chrysostomo *vindicandam, alia quædam addimus observationes minoris momenti, nec tamen prorsus inutiles; ut*

AUCTORE J. S.

quod auctor Synopseos aequè ac Chrysostomus Judaeos non raro impetat; legalem Sabbati observationem ab antiquis subinde omissam, ut & alia praecepta legalia, observet; Pauli Epistolas ostendat se magni facere & frequenter alleget. De stylo Operis sic disserit Montfauconus: Stylum autem quod spectat, profluentem illam verborum & similitudinum copiam, qua uti solet Chrysostomus, in Synopsi & compendio exquirere, illud esset nodum in scirpo quaerere. Verùm dictio Chrysostomi esse deprehenditur: ita pura, clara nitidaque est. Etsi verò res compendio referat, aliquando tamen interpretem agit, res explicat, & alia Scripturae, maximéque Pauli, loca affert ad explanationem apta. Nec nimis jejuna Synopsis est, sed in Pentateucho maximè justa penè longitudine historiam texit, ut exemplaris loco hac in parte haberi possit. Verisimile autem est, ipsum ad usum suum totam Scripturam sic in Synopsim atque compendium redegisse. Si porrò Novi Testamenti Synopsis aliquando ex tenebris emerserit; inde nova, ut dixi, prodibunt argumenta, queis verus totius Synopseos auctor deprehendatur. Ita ipse. Nunc meum de re tota

B

judicium studioso lectori candide exponam.

Pars Synopseos, ex uno codice edita, videtur Chrysostomi: pars altera,

220 Quae allata sunt argumenta ad ostendendum consensum inter auctorem Synopseos & Chrysostomum, mihi sufficere videntur ad partem Operis probabiliter adjudicandam illi auctori, cui in codice adscribitur, sive S. Joanni Chrysostomo; imò etiam ad ei attribuenda illa omnia, quae ex codice Coisliniano edidit Montfauconus. Nam illis quoque rectè congruunt, quae mox de stylo & de interpretatione locorum aliquot dicta sunt. Omnia enim argumenta ex illa parte profluxerunt. At miror, Montfauconum non vidisse, eadem argumenta non militare pro iis, quae ex solo desumpsit codice Lugdunensi. Miror, virum eruditum, & in Operibus Chrysostomi tantopere versatum, non observâsse differentiam styli, quae clara mihi apparet & manifesta. Ego sanè, omnibus diligenter collatis & consideratis, dubitare nequeo, quin duorum scriptorum Opuscula in sua editione miscuerit Montfauconus, parsque Synopseos, quam edidit, spectet ad auctorem illius Synopseos, quae S. Athanasio fuit attributa, quamque in Operibus S. Athanasii editam habemus tom. 2 pag. 126 novissimae editionis Parisiensis, ubi Synopsis illa S.

C

Athanasio abjudicatur in praefatione editoris.

cùm eadem ferè sit cum illa, quae olim S. Athanasio attributa fuit,

221 Rationes hujusce opinionis ex ipsis Montfauconi dictis partim desumo. In Diatriba Synopsi praevia pag. 308 fatetur, haec in solo codice Lugdunensi reperta esse, nimirum Synopsim in Leviticum, Epilogum in Synopses librorum Regum, Synopses in Paralipomena, in Esdram, in libros Esther, Tobiae, Judith, Job, in librum Sapientiae, in Proverbia. Deinde pag. 513 observat, omnia ferè hic enumerata consonare cum Synopsi S. Athanasio attributa, ita scribens: In libris verò Salomonis, in Sapientia, in Siracide, Esther, Tobia, Judith, eadem ipsa est, haec nimirum Synopsis cum illa, quae attributa est Athanasio. Idem mox dicit de Synopsi Levitici, saltem quoad magnam sui partem. Eamdem ferè similitudinem pag. 361 notat de Synopsi in Paralipomena, & pag. 362 de Synopsi in Esdram, & pag. 366 de priori parte Synopseos in Job, ac demum pag. 358 de Epilogo in libros Regum. Haec omnia collatione utriusque Synopseos vera esse deprehendi, exceptis tamen paucis. Nam Synopsis in Siracidem sive in Ecclesiasticum satis diversa est, ut utraque non videatur ejusdem auctoris. Ipse Montfauconus pag. 381 hanc differentiam observat his verbis: Quae Synopsis (Athanasio adscripta) in Ecclesiasticum sive Siracidem longior hac, pauca habet ad verbum his similia. Praeterea Synopsis in Proverbia tota quidem est Athanasianae similis, sed adjunctam habet recapitulationem alterius instar Synopseos. An haec pars Coisliniano codici defuerit, uti & pars posterior Synopseos in Job, videre poterunt, qui codicem illum modò habent penes se. Ego interim ex dictis colligo, omnia illa, quae ex solo codice Vossiano seu Lugdunensi edita sunt, exceptis fortè duabus partibus memoratis, consonare cum iis, quae leguntur in Synopsi S. Athanasio olim attributa.

D

ex illa videtur primùm addita:

222 Hinc certum est, alterutram ex altera accepisse magnam partem. Agnoscit & observat istud ipsum Montfauconus pag. 313. Auguror que, inquit, illum (Athanasianae auctorem) Synopses librorum hujusmodi ex nostra Synopsi mutuatum esse. Nam illius Synopseos scriptorem nostrae Synopseos auctore aetate longè inferiorem esse, non dubito, nec dubitabit, puto, quisquam. Nolim hic disputare de antiquitate majori aut minori utriusque Synopseos: neque enim id necessarium est ad propositum nostrum. At candidè edicere ausim, improbabilem omnino esse conjecturam Montfauconi de translatis ad Synopsim Athanasii vulgò dictam partibus illis Synopseos recenter editae. Contra existimo, non deesse indicia satis evidentia ad asserendum, ex Synopsi Athanasiana in codice Lugdunensi suppletam esse illam, quam Chrysostomo attribuendam credit Montfauconus. Rationes hujusce opinionis studioso lectori examinandas subjungo.

E

neque enim credibile est illa omnia ex uno codice deleta, & non potius in altero addita,

223 Primò in codice Coisliniano desiderantur illa omnia, quae in Synopsi Athanasiana reperiuntur. Cur illa magis quam reliqua in codice illo praetermissa dicamus, si idem scriptor sit, qui reperta in Coisliniano codice composuit, & alia omnia Athanasianis similia? Non video sane idoneam posse rationem afferri, cur illa omnia magis ex illo codice excidissent, quam reliqua. Contrà haud difficulter dici potest, cur Athanasiana in codice Lugdunensi sint addita: nam collector aliquis, cùm videret in Synopsi Chrysostomiana multorum sacrae Scripturae librorum deesse compendia, ex Athanasiana lacunas illas implere potuit, ut alias non raro factum videtur in codicibus Mss. Dicendum igitur est, Athanasiana illa omnia in codice Lugdunensi reperta esse, quia ibi addita sunt; non verò inventa in altero codice, quia Chrysostomi, aut certè ejusdem non erant auctoris. Secundò Stylus illarum partium planè congruit cum stylo totius Synopseos Athanasianae; non verò cum stylo Synopseos, de qua disputamus. Itaque partes illae spectant ad Athanasianam Synopsim, in qua editae sunt, & cui sunt conformes; non ad Chrysostomianam, cujus aliis partibus nullo modo congruunt. Hoc modo est ostendendum.

F

praesertim cùm illa, quae creduntur addita,

224 Auctor Synopseos Athanasianae in Synopsi singulorum librorum explicat nomen libris impositum, illiusque rationes allegat. Hoc videre poterit, quisquis Synopsim Athanasianam voluerit inspicere. Contra id nullibi fit in iis compendiis, quae ad Chrysostomianam Synopsim certò pertinent. Inspice, lector erudite, apud Montfauconum Synopses Geneseos, Exodi, Numerorum, Deuteronomii, Josue, Judicum, Ruth, librorum quatuor Regum, Siracidis sive Ecclesiastici, Isaiae, Jeremiae, Ezechielis, Danielis, Oseae, Joel, Amos, Abdiae, Jonae, Michaeae, Nahum, quae nihil habent cum Athanasianis commune, & videbis i-

ipse

A *pse, nullibi rationem assignari, cur Genesis, Exodus, aliique libri sua sortiti sint nomina. Considera deinde Synopses Levitici, Paralipomenon, Esdra, Esther, Tobit sive Tobia, Judith, Job, Sapientia & Proverbiorum; & perspicies, ubique ab initio rationem dari nominis libro impositi. Accipe pauca exempla. Synopsis Levitici ita orditur:* Leviticus vocatur hic liber, quia propriè & peculiariter totam Levitici ministerii formam continet. *&c. Initium in Paralipomena tale est:* Paralipomena vocantur, quia multa in libris regnorum prætermissa in hisce libris continentur. *Hisce conformia sunt initia Esdra ceterarumque synopseon mox dictarum, idemque fit per totam Synopsim Athanasianam, in qua omnia illa compendia reperiuntur, excepta parte posteriore in Job, & additione quadam in Proverbia. Hic character clarè insinuat, omnia illa ex Synopsi Athanasiana in codicem Lugdunensem translata esse.*

Stylo congruant cum Athanasiana, non verò cum Chrysostomiana.

225 *Praterea in Synopsi Athanasiana passim agitur de auctoribus, qui libros singulos conscripserunt, & habetur ratio chronologia. Hac perspicimus in illis, qua ex solo codice Lugdunensi edidit Montfauconus; non item in iis, qua* Chrysostomo *probabiliter attribui possunt: nam in his* B *neque auctores assignari solent, nisi hi legantur in ipsis titulis, neque ulla assignatur chronotaxis, nisi subinde in historiis referendis. Adhac stylus alius est in editis ex codice Coisliniano, alius in additis ex Lugdunensi. Hic planè congruit cum stylo totius Synopseos Athanasiana: ille liberiùs fluit, estque hominis eloquentis, multaque celerrimè percurrentis, at non rarò subsistentis ad aliquid interpretandum, aut locos aliorum librorum allegandos. Neutrum facit Athanasiana auctor Synopseos, sed passu ferè aquabili incedens, librorum nomen, auctorem, & contentum breviter enarrat. Demum Synopsis Athanasiana in reliquis libris* toto cælo differt *à Chrysostomiana, fatente Montfaucono pag. 313; & tamen illa in omnibus partibus sui est satis similis & ejusdem characteris. Nequeunt igitur partes illa, qua in Chrysostomiana edita sunt, ceteris hujus partibus esse conformes, ut revera non esse conformes jam satis ostendi. Hac de causa prorsus mihi improbabile est, totam Synopsim, prout edita est à Montfaucono tom. 6, Opus esse* S. Joannis Chrysostomi.

C *Recensentur partes, qua attribui possunt Chrysostomo.*

226 *Illa verò, qua in codice Coisliniano invenit editor, probabiliter* Chrysostomo *adjudicari possunt, videlicet Conspectus sive prafatio Operis, Synopsis Geneseos, Exodi, Numerorum, Deuteronomii, Josua, Judicum, Ruth, librorum quatuor Regum sive Regnorum, ut vocat, excepta tamen appendice illa chronologica, qua inchoatur pag. 358. Si posterior, & major pars libri Job, qua inchoari potest pag. 367, inventa sit in codice Coisliniano, illam quoque nolim* Chrysostomo *abjudicare, uti neque Synopsin illam quasi secundam Proverbiorum, qua inchoatur pag. 379. At non clarè edicit Montfauconus, an partes illas invenerit in codice Coisliniano; sed potiùs contrarium, si accuratè locutus est pag. 308. Inter Synopses* Chrysostomo *probabiliter attribuendas etiam est Synopsis Ecclesiastici pag. 380, nisi & illa Coisliniano codici fortè defuerit, quod non dicit Montfauconus; ac demum omnium Prophetarum Synopses, qua exstant. At quinque posteriorum Synopses omnino desiderantur, uti & Psalmorum, & aliorum aliquot librorum Veteris Testamenti. Nulla Novi Testamenti librorum* Chrysostomi *nomine hactenus innotuit.*

227 *Montfauconus tamen existimat, totam sacram Scripturam à* Chrysostomo *in Synopsim fuisse contractam. At non adducit ullas istius opinionis rationes, neque* Chrysostomus *in Protheoria asserit, se Novi Testamenti Synopsim concinnâsse, aut totius Veteris; ideoque non ausim id pro certo habere. Potuit enim* Chrysostomus *eos libros primùm contrahere, quos sibi ad propositum suum utiliores fore credebat, aliisque deinde impeditus curis, Opus relinquere imperfectum. Certè, si dicta Synopsis revera sit* Chrysostomi, *crediderim, potiùs concinnatam esse ad usum proprium, quàm ad ipsam edendam aliisque communicandam. Hinc facilè poterat imperfecta relinqui, quia alia graviores cura urgebant. Hinc etiam fieri potuit, ut diu lateret, quòd edita non esset à Sancto, nec sapiùs exscripta. Hinc demum valde dubium est, an in reliquos omnes Veteris Testamenti libros & in Testamentum Novum similes Synopses umquam scripserit* Chrysostomus. *Socrates lib. 6 cap. 3 recenset aliqua* Chrysostomi *Opera, in diaconatu scripta, ut* libros de Sacerdotio, *& ad Stagirium, quos antea scriptos suo loco probavi; deinde* de incomprehensibili Dei natura, & de commanentibus mulieribus. *Verùm* E *qua de Incomprehensibili natura Dei habemus disputata à* Chrysostomo, *dicta sunt ad populum Antiochenum, quando erat presbyter, sicut etiam* contra Judæos *varia tunc composita videbimus, licèt Socrates dicat,* librum contra Judæos *à Sancto scriptum, dum erat* in lectorum ordine. *Demum de cohabitatione mulierum cum clericis in episcopatu probabiliùs egit Sanctus, ut suo loco ostendam.*

Auctore J. S. incertum est, an totam Scripturam in Synopsim contraxerit.

§ XVII. Sanctus presbyter consecratur, & prædicare incipit: mira ipsius humilitas in prima Homilia elucet.

Sanctus presbyter ordinatus anno 386. F

D*E suscepta à* S. Chrysostomo *dignitate presbyteratûs, ac gestis in eo gradu, Palladius brevissimè agit in Dialogo pag. 42, ita scribens:* Ceterùm cùm ejus ad docendum facultas jam inclaresceret, & populus ex sæculi amaritudine dulcesceret ejus conversatione; à Flaviano episcopo presbyter ordinatur. Cumque duodecim annos in ecclesia Antiochiæ effulsisset (*imò potiùs* effulgeret,) exactâ vitæ normâ clerum Antiochensem illustrat; hos sapientiæ sale condiens, hos doctrinâ illuminans, illos Spiritûs sancti laticibus irrigans. *De tempore istius ordinationis utcumque constat: nam cùm Sanctus episcopus fuerit ordinatus anno 398, die* XXVII *Februarii, ut videbimus suo loco, duodecim anni presbyteratûs nos ducunt ad priores menses anni 386. Hunc quoque annum utcumque confirmant anni quinque diaconatûs: neque enim horum initium figi potest post menses priores anni 381. Hinc Baronius ad annum 386 num. 52 ita habet:* Hoc item anno Joannes Chrysostomus, præcedentibus propheтiis, presbyter ordinatur. Colligimus id ex Marcellino comite, Leone augusto, & ante hos ex Palladio in Dialogo, dum aiunt, ipsum duodecim annis egisse in presbyteratu, antequam crearetur episcopus, consulibus Honorio quartùm & Eutychiano, anno Domini CCCXCVIII.

229 *Non examinat Baronius, quo ferè anni men-*

AUCTORE J. S.

ann certè circa initium illius anni:

mense consecratus sit Chrysostomus. *At Tillemontius Notâ 16 ambiguè disserit de parte illius anni, quâ ordinatio est figenda.* Chrysostomus *Hom. 16 ad populum Antiochenum tom. 2 pag. 162 auditores suos sic alloquitur:* Ecce secundus hic annus est, ex quo vestræ dissero charitati, & neque centum Scripturarum versus vobis enarrare potui. *Hæc dicebat Sanctus tempore Quadragesimæ, quando Antiocheni in metu erant ob dejectas imperatoris statuas, quod factum figemus anno 387 mense Februario. In hanc quoque sententiam concedit Tillemontius, indeque colligit circa initium anni 386 figendam esse ordinationem. Imò nequit certò ostendi, non esse peractam paulò ante annum 386, sive ultimis mensibus anni 385, cui illam alligat Hermantius lib. 2 cap. 1. Certè anni duodecim presbyteratûs tam strictè numerandi non sunt, ut tres quatuorve menses nequeant addi, præsertim cùm Antiochiâ discedere debuerit Constantinopolim ante ordinationem episcopalem, ac duodecim annis Antiochiæ presbyter docuisse dicatur. Tillemontius quidem ex Homiliis illis in Genesim, quas in Quadragesima anni 386 habitas videbimus § 18, colligit Sanctum non diu*

B

ante Quadragesimam illius anni fuisse ordinatum; sed illa verecundia, quâ Sanctum tunc usum fuisse perspicimus, non evincit, ordinationem ita prope Quadragesimam esse figendam, ut non potuerit tribus aut quatuor mensibus præcedere, ut ibidem observabo. Omnibus tamen consideratis, uti certum apparet, Sanctum fuisse consecratum ante Quadragesimam anni 386, sic probabilius videtur, id non contigisse ante illum annum, ita ut ordinatio figenda videatur circa initium anni 386: nam § 22 aliquot Homilias assignabo, dictas verisimiliter ante Quadragesimam.

ordinatus est a Flaviano episcopo,

230 *De episcopo, qui* Chrysostomum *ordinavit, more suo parùm accuratus, sic loquitur Socrates:* Tandem vero post obitum Paulini, ab Evagrio ejus successore presbyter ordinatur. *Verùm hoc de Evagrio ordinatore satis refutavit laudatus Baronius, docens reliquos Græcorum historicos ordinationem Flaviano attribuere, subjiciensque hæc verba:* Certè quidem ipsum communicationis Flaviani fuisse, in ecclesiaque ejusdem ministrâsse, concionesque ibi ad populum habuisse, nemo inficias ire poterit: nam id ipsum Homiliæ tunc in ea dictæ testantur. *Nominatim Homilia in laudem S. Meletii, primo sacerdotii anno dicta, ostendit Meletii gregem, & consequenter Flaviani,* Joannis *nostri concionibus fuisse instructum, neque ullum ea de re est dubium. Porrò observat Baronius, fuisse quidem dissensiones inter Flavianum & Romanos Pontifices, imò & patriarchas Alexandrinos,* numquam tamen eò esse ista progressa, ut fuerit interceptione communicationis schisma conflatum, anathemative Flavianus subjectus. Nam spe concordiæ tolerata res est: atque eo modo, quo cœperat, ad plures annos producta. *Ad excusandum* Chrysostomum *interim dixisse sufficiat, ambigua admodum fuisse jura utriusque partis, ita ut multi probè Catholici & Sancti episcopi, alii huic, alii oppositæ parti se adjunxerint: in illa verò parte mansisse* Chrysostomum, *in qua semper fuerat, ac demum perfecisse, ut Flavianus cum omnibus episcopis Catholicis conciliaretur, quemadmodum referetur § 42, ubi plura de tota illa discordia videri poterunt.*

C

qui divinitus ad id monitus dicitur.

231 *Quæ de miraculis in ordinatione Sancti addit Baronius, habet non solùm Leo imperator, quem laudat; sed eadem prolixiùs ante Leonem scripsit Georgius Alexandrinus, aliique hunc deinde secuti sunt biographi. Rem totam compendio huc transfero. Cùm Flavianus hymnos recitaret nocturnos, dicitur illi apparuisse angelus, mandâsseque, ut* Joannem *crearet presbyterum. Deinde* Joanni *quoque apparuisse angelus asseritur, eique præcepisse, ut dignitatem presbyteratûs accipere non detrectaret. Demum in ipsa ordinatione super caput Sancti candida columba, ut fertur, visa est. Hæc summa est miraculorum, quæ multis exornantur adjunctis parùm verisimilibus, eaque de causa hic omissis. Ipsa quoque miracula, propter silentium Palladii, aliorumque synchronorum, non satis certa videntur. Attamen illorum silentium efficere nequit, ut certò fictitia credamus: præsertim cùm ipse* Chrysostomus *in prima Homilia insinuet, se ad sacerdotium fuisse provectum,* non humano studio, sed favore divino, *ut videri potest num. 235. Aliquid igitur singulare, aliquid ordine naturali superius, ordinationem illam aut præcessisse aut honestâsse videtur. Præterea silentium Palladii aliorumque minus urget, quia illi alia plurima ad Sanctum pertinentia omiserunt, gestaque ipsius in presbyteratu leviter tantùm attigerunt. S. Nilus lib. 2 Epist. 294 refert singulares favores* Chrysostomo *divinitus concessos, quorum alii antiqui nullam etiam faciunt mentionem, ita ut non statim improbanda sint omnia, quæ illi non habent. Laudata S. Nili Epistola dabitur § 84.*

D

E

Sanctus primam habet Homiliam ad populum;

232 *Ordinatus presbyter* Chrysostomus, *mox cœpit munus exercere, ad quod erat destinatus, habuitque primam Homiliam ad immensam populi multitudinem. Natus tunc erat Sanctus secundum chronotaxim nostram annos saltem quadraginta, aut hosce potiùs paulò superaverat; & vel sic tamen iteratis vicibus μειράκιον* juvenculum aut adolescentulum *se nominat. Verùm ea modestissimi Viri propria ætatis extenuatio movere neminem debet, cùm in eadem Homilia de aliis qualitatibus suis non minùs humiliter loquatur. Ea scilicet est Sanctorum multorum humilitas, tam modestè ac dimissè de rebus suis loquuntur & sentiunt, ut alii non pauci, qui nec ornati sunt tanta humilitate, nec omnem illius virtutis in animos potentiam satis habent perspectam, vix intelligere valeant, quâ demum ratione possint verè & sincerè dicere, quæ illi humiliter de se pronuntiant. Attamen necesse non est in gratiam illorum humilia Sanctorum dicta supprimere, ac ne illorum quidem causâ, qui similia Sanctorum verba malignè interpretantur, ut mores eorum iniquè carpant. Neutrum faciet æquus & prudens lector, atque huic considerandum subjungo initium Homiliæ illius primæ, ubi Sanctus explicat ingentem suam admirationem de dignitate sibi collata.*

F

mira in ea Sancti, sua omnia

233 *Itaque tom. 1 Operum pag. 436 ita orditur:* Num vera sunt, quæ nobis acciderunt? num re ipsa gesta sunt, nec falsi sumus, neque quæ nunc fiunt, sunt nox & somnia? An verè dies est, & vigilamus omnes? & quis credat, quòd in die, cùm sobrii sunt ac vigilant homines, Adolescens infimæ sortis & abjectus, ad tantum dignitatis fastigium subvectus sit? Nam nocte talia accidere nihil sit incredibile. Tum enim quidam & corpore mutili, & adeo tenues, ut ne necessarius quidem suppetat victus, in somnis sibi videntur integris membris, & formosi, & regali frui mensa: sed quæ videbantur, somnus erant, & insomniorum ludibria: siquidem hæc est natura somniorum, vafra quædam ac versuta res est,

A est, ac prodigiorum artifex, gaudet novis & incredibilibus simulacris illudere. At verò nec interdiu, nec revera quis umquam videat hoc accidere. Verùm omnia nunc contigerunt, facta sunt, perfecta sunt, quemadmodum videtis; hæc, inquam, somniorum visu incredibiliora: & civitas tantæ magnitudinis, tam frequentata, populus & multus & admirandus ad meam inhiat exiguitatem, tamquam à nobis magnum quiddam ac præclarum auditurus. Atqui etiamsi mihi amnium more perennium profflueret oratio, sique verborum fontes essent in ore meo, protinus ex tantæ multitudinis ad audiendum concursu, metu sisteretur profluvium, & retro fluenta resilirent. Nunc verò cùm tantùm absimus à fluminum ac fontium copia, ut nec exiguæ pluviolæ mediocritatem obtineamus, qui fieri possit, ut me non deficiat tam exiguus fluxus, metu arefactus. *Hactenus* Chrysostomus, *qui mox ait, se timere, ne exilia illa, quæ* multo cum labore *excogitaverat, metu excidant, ideoque auditorum pro se preces flagitat.*

B 234 *Deinde pag.* 438: Cupiebam equidem

extenuantis, primùm in ecclesia dicturus, procemiorum primitias illi dicare, qui linguam nobis hanc dedit, nimirum Deo. *Hoc quàm rationi sit consonum, ostendit, & sic id ipsum prætereundo breviter facit. Attamen ab eo prohiberi se dicit verbis sacris:* Non est speciosa laus in ore peccatoris, *ista subjungens mira humilitate:* Quemadmodum enim in coronis non sat est flores esse puros, nisi pura sit & manus eas contexens: sic & in sacris hymnis oportet non verba tantùm esse pia, verùm etiam animum hymnos concinentem. At is mihi impurus est, fiduciæ vacuus, utpote multorum plenus scelerum. *Rursum pag.* 439, *productis ex Psalmo* 158 *verbis, quibus etiam bestiæ ad laudandum Dominum invitantur, hæc subdit:* Haud frustra neque temere, dum hæc loquor, intersilui. Quia & mentis cogitatio metu confusa est, ad amaras usque lacrymas gravemque ejulatum ferè perducta. Quid enim, obsecro, possit esse miserabilius? Scorpii, serpentes ac dracones invitantur ad laudandum eum, à quo conditi sunt: solus peccator ab hac sacra chorea submotus est, idque jure optimo. Mala & effera bestia est peccatum, non quidem in conserva

C corpora malum proferens, sed in ipsam Domini gloriam effundens malitiam. *Hisce nonnihil immoratus Sanctus, ad laudandum Flavianum episcopum progreditur.*

235 *Demum pari humilitate orationem concludit, atque auditores suos alloquitur:* Si qua

precesque postulantis humilitas.

vobis etiam nostri ratio est, neque enim jam nos ipsos in sacerdotum numero ponere audebimus, quando nec fas est abortivos partus cum legitimis ac perfectis numerare; quòd si qua, inquam, est apud vos & nostri ratio tamquam fœtus cujusdam abortu ejecti, orate ut è supernis nobis multus accedat vigor. Opus quidem erat nobis & priùs tutelâ, dum soli vitam degeremus à negotiis liberam: at postquam in medium producti sumus; omitto quomodo, sive humano studio, sive favore divino: nihil enim vobiscum hac de re contendam, ne cui videar per dissimulationem & ironiam loqui; attamen quando producti sumus, ac jugum hoc validum graveque suscepimus, multis nobis opus est manibus, infinitis precibus, quò possimus depositum salvum reddere Domino, qui deposuit, in die illo, cùm ii, quibus talenta credita sunt, citabuntur, & judicio sistentur rationem reddituri. Orate igitur, ne nobis eveniat, quod evenit illis alligatis & in tenebras exteriores conjectis: sed simus in eorum numero, qui poterunt qualemcumque assequi veniam. *Hactenus modestissimus Orator. Ad allegata autem verba solùm observo, ausum non fuisse negare, se ad illam dignitatem* favore divino *evectum.*

AUCTORE J. S.

§ XVIII. De aliquot Homiliis anni 386, quo contra Anomœos & contra Judæos concionari cœpit Chrysostomus.

Consilium auctoris in recensendis Sancti Operibus.

T*illemontius & Montfauconius multa differunt de tempore, quo Homilias suas ad populum habuit* Chrysostomus. *At sæpè satis clara non reperiuntur indicia, quibus tempus determinatum singulis assignari valeat. Hinc factum est, ut illi scriptores non rarò in diversas abierint sententias, pluraque disputaverint, quàm potuerint certa facere. Hac de causa non solum eorum rationes accuratè & sine præjudicio expendendas censeo, sed etiam diligenter investigandum, an non alia reperiri valeant indicia ordinis Operum* Chrysostomi, *quàm illi attulerunt hactenus, ut possim utcumque annis singulis eas assignare Homilias, de quarum tempore certa aut saltem valde probabili ratione satis constiterit. Video sanè difficilem me suscipere laborem, ac subinde non posse me sequi, quò laudati doctores conantur trahere, etiam quando illi consentiunt. Verumtamen fretus favore Sancti, quantùm potero, elucidabo, & conferendo relegendoque ipsius lucubrationes, plerasque ad ordinem & tempus, quo scripta videntur, revocare conabor. Ne tamen cogamur statim prolixas disputationes texere, certiores anni* 386 *Homilias primùm assignabo, uti & alias subinde de eadem materia dictas. De aliis verò, probabiliter anno* 386 *habitis, tractabo* § 22, *omnium ordinem brevi compendio oculis subjecturus circa finem hujus Commentarii.*

E

237 *Inter priores Homilias numerandos esse Sermones octo in Genesim, quos apud Montfauconium habemus tom.* 4 *à pag.* 645, *observarunt Tillemontius & Montfauconius, quorum sententiam satis certam existimo. Ratio præcipua petitur ex Sermone* 2, *quem Sanctus ita inchoat pag.* 651: Numquid meministis quæstionum, quæ vobis nuper sunt propositæ? In tantam enim arrogantiam & audaciam nos provexistis, ut quæstiones intrepidè aggrediamur. Imò nec audaciæ nec arrogantiæ id facinus est: non enim viribus nostris confidentes, sed antistitum precibus ac vestris omnia committentes, ad stadium nos accinximus. Tanta porrò vis est precum Ecclesiæ, ut licèt magis muti quàm lapides essemus, pennâ leviorem linguam nostram efficiant.... Propterea nos etiam quotidie confidenter ad certamen nos accingimus. *Hæc verba ostendunt, verecundè adhuc agere* Chrysostomum, *& non diu antè ad concionandum fuisse accitum. Quæstiones autem, quas memorat, proposuerat in Sermone primo.*

Sermones octo in Genesim.

238 *Porrò primus hic Sermo habitus est* in principio Quadragesimæ, *ut habet inscriptio, eaque de causa sanctus Orator initium duxit à laude jejunii, cujus bona breviter enumerat. Reliqua*

anno 386 in Quadragesima dicti,

verò septem in eadem Quadragesima sunt secuti, & variis diebus consequentibus subinde Sermones illos continuavit. Certè quartum sic orditur: Audivistis heri &c. *In quinto sub initium dicit:* Hesterno die mulieres accusavimus &c. *Itaque tertius, quartus & quintus tribus diebus consequentibus habiti sunt. Sextus quoque & septimus duobus diebus sunt dicti, ut ex initio septimi liquet. Observationem Montfauconi, quam verissimam comperi, lectori hic trado:* In his concionibus, *inquit in Vita pag. 99*, etiamsi inter primas, quas Chrysostomus habuit, numerentur, non modò eloquentiam, ubertatem in dicendo, nitidum genus verborum, & inventionis felicitatem admireris, quæ in cæteris omnibus ejus Operibus elucent, ubi stylum semper videmus populari assensioni accommodatum. Sed etiam animadvertas, quantùm ad extemporaneam declamationem semper comparatus fuerit tantus Artifex, & quàm ad res quantumvis inopinatas stylo persequendas præsto fuerit. *Tum exemplum adducit ex Sermone 4 num. 3, ubi ante meditatis non pauca præclarè ex tempore interponit Orator, carpens auditores, quia aversis à se ocu-*

B *lis ad accendentem lucernas respiciebant.*

In quibus hortatur auditores, ut audita suis enarrent.

239 *Hæreticos in illis Sermonibus frequenter impugnat* Chrysostomus, *Manichæos præ ceteris, Marcionistas quoque & Valentinianos, nec gentiles præterit. Mores etiam instruit, sed breviùs, quàm deinde passim fecit. Multùm quoque hortatur auditores, ut optatum ex sermonibus suis fructum conentur colligere, dicta repetendo atque aliis communicando. Circa finem Sermonis 6 pag. 673 ista inculcat his verbis:* Hæc igitur omnia retineamus, dilectissimi, ac domum reversi duplicem mensam apponamus, unam ciborum, alteram sacræ lectionis: & vir quidem ea, quæ dicta sunt, repetat, uxor autem edifcat, audiant liberi, neque famuli ea lectione fraudentur. Domum tuam effice ecclesiam: siquidem & liberorum & famulorum salutis est tibi ratio reddenda. Et sicut à nobis exigentur rationes pro vobis, sic ab unoquoque vestrûm pro famulo, pro uxore, ac pro filio ratio reposcetur &. *Similia repetit in Sermone 7, & cum plausu audita fuisse testatur pag. 674 ita loquens:* Cùm enim heri dixissem, quisque vestrûm domum suam ecclesiam efficiat, magna voce acclamâstis, ac volu-

C ptatis, quâ vos illa verba perfuderant, significationem dedistis. *Præter octo Sermones istos, & alias Homilias in illa Quadragesima verisimiliter habuit* Chrysostomus; *sed non constat ita certò de illis, de iisque disputabitur § 22.*

Homilia in laudem S. Meletii.

240 *Eodem anno 386 & in laudem Sanctorum dicere, & Anomœos, sive Arianos Eunomii sectatores, & mox etiam Judæos cœpit acriter impugnare. Ex Homiliis pluribus, quas de Sanctis Antiochiæ habuit, illa certè ad hunc annum pertinet, quâ S. Meletium episcopum Antiochenum celebravit* Chrysostomus. *Dicta illa est prope capsam reliquiarum S. Meletii, ut circa finem insinuatur, & verisimiliter mense Maio, in ipso die, quo ad vitam meliorem Meletius erat translatus, ut rectè observat Tillemontius Notâ 21. Edita est apud Montfauconum tom. 2 pag. 518, unde initium huc transfero:* Sacrum hunc gregem oculis undique circumspiciens, & universam civitatem videns hic præsentem, nescio quem priùs beatum pronuntiem, sanctumne Meletium, quòd vel post mortem tanto honore fruatur; an vestram caritatem, quòd tantam in vestros pastores benevolentiam etiam post decessum

D ostendatis.... Quintus enim annus jam præteriit, ex quo ille migravit ad Jesum, quem desiderabat, ac perinde acsi heri & nudiustertius eum vidissetis, tam ferventi amore ad eum hodie accessistis. *Montfauconus, nescio qua hallucinatione motus, ait* non in anniversario obitûs die *Homiliam hanc fuisse habitam*, neque enim, *inquit*, dixisset Chrysostomus jam præteriisse annum quintum. *Verùm nullo alio die congruè magis dicere poterat, annum quintum præteriisse, quàm illo ipso die, quo præterierat, sive ipso die obitûs annis quinque post mortem. De aliis Homiliis in laudem Sanctorum dictis postea agemus.*

Homilia prima contra Anomœos, post quam Judæos,

241 *Egregia* S. Chrysostomi *contra Anomœos certamina anno 386 cœpta jam dixi, uti etiam contra Judæos & festa Judæorum ac jejunia observantes. Nam cœpta contra Anomœos certamina interrupit Sanctus, ut contra Judæos diceret. Hoc liquet ex prima Oratione contra Judæos apud Montfauconum tom. 1 pag. 587. Hanc enim sic orditur:* Quod reliquum erat materiæ, de qua nuper vobis disserui, Deum comprehendi non posse, id hodie absolvere, & dilucidiùs docere volebam. De hoc enim præterita die Dominica

E tantum verborum, tamque copiosè fecimus. *Tum repetit aliqua dicta sua, quæ habentur in prima Homilia de incomprehensibili Dei natura contra Anomœos, maxime pag. 449 & 450. Deinde verò testatur, ea mirum in modum auditoribus suis placuisse, ita loquens:* Proinde certa magno cum applausu fiebat demonstratio, theatrum incalescebat, cœtus auditorum inflammabatur. Neque verò ego me laudari gaudebam, sed Dominum meum laudibus cumulari. Nam applausus atque laus ista animorum vestrorum in Deum amorem commonstrabant &c.

quorum festa instabant,

242 *Post hæc rationem reddit, cur alios aggrediatur hostes, sic prosecutus:* Volebam igitur & hodie in certamen illud descendere. Nam si veritatis hostes nulla capit satietas convitiorum in Beneficum: multò magis nos inexplebili cupiditate celebrandi Deum universorum ardere decet. Sed quid faciam? Alius gravissimus morbus linguæ nostræ medicinam flagitat, morbus in Ecclesiæ corpore insitus. Is priùs est tollendus; dein domesticorum priùs quàm exterorum cura gerenda: postea extraneorum habenda est ratio. Quinam est morbus iste? Feriæ Judæorum mi-

F serorum atque ærumnosorum continuæ, & frequentes instant: Tubæ, Scenopegiæ, jejunia: & multi nostri ordinis, qui se nobiscum sentire dicunt, partim spectatum illas ferias prodeunt, partim etiam unà celebrant, unà jejunant: quam pravam consuetudinem nunc ab Ecclesia volo arcere. Nam verba contra Anomœos alio tempore fieri poterunt; nec quidquam damni propter moram facietis: Judæorum autem morbo correptos nisi jam curaverimus, dum præ foribus illorum feriæ propéque adsunt; vereor, ne fortè quidam, intempestiva consuetudine magnâque ignorantiâ, illorum nequitiæ consortes fiant, atque deinceps frustra de his verba faciamus. Si enim nihil audiendo hodie cum illis jejunârint: perpetrato peccato, remedium frustra adhibebimus. Quare ad præoccupandum impellor. Idem etiam medici in urgentibus & acutissimis morbis observant, quos priùs curare instituunt. Omnino autem hoc certamen priori est cognatum: quia enim impietas Judæorum & Anomœorum affine quid habet: certamina etiam nunc, prioribus affinia, nobis sese offerunt.

243 *Qua verò occasione zelus* Chrysostomi

con-

A *& contra quos ob factionem singulare zelo incensus erat,*

contra Judaos, & Christianos cum Judæis communicantes, magis exarserit, declarat in eadem Oratione pag. 591 *his verbis :* Nam ante hoc triduum, mihi credite, non mentior, matronam quamdam honestam, ingenuam, modestam, & fidelem vidi, quam homo quidam impurus, stolidus, opinione Christianus, talia enim audentem, sincerum Christianum oon dixerim, Hebræorum ædem intrare, ibique jusjurandum de negotiis sibi controuersis dare cogebat. Ut verò illa opem implorabat, & vim sceleratam amoliri cupiebat; tibi enim, quæ divinorum mysteriorum particeps facta esset, illum locum adire nefas esse : incensus ego zelo atque ardens surrexi, nec illam porrò ad prævaricationem trahi sum passus, eripuique ab Iniqua ista abductione. Postea eum, qui traxerat illam, Christianusne esset, rogavi. Cui confitenti graviter instititi, fatuitatem exprobrans, extremamque dementiam, & asinis illum quidquam præstare negavi, si Christum se adorare profitens, ad Judæorum, qui ipsum crucifixissent, speluncas quemquam traheret. Productoque longiùs sermone, primùm prorsus noo licere jurare, neque ad jusjurandum
B quemquam incitare, ex sacro Euangelio docui. Deinde, oon fidelem & initiatam, quin neque eum, qui nondum sit initiatus, in istam necessitatem trahendum fuisse. Postquam diu multúmque loquutus, animum ejus ab errore opinionis liberavi, causam sciscitatus sum, cur Ecclesiâ relictâ ad Judæorum collegia illam traxerit. At ille, multos sibi dixisse, inquiebat, jusjurandum, quod ibi daretur, magis formidandum esse. Ob quæ ingemiscebam, itàque incendebar, deinceps rursus ridebam. Cernens enim diaboli astutiam, ingemui, quòd hominibus id persuadere posset : consideratâ verò eorum, qui deciperentur, socordiâ, excandui : & eorumdem quanta esset amentia, mecum reputans, risi.

sub finem Augusti aut initium Septembris aggreditur: septem diebus antè

244 *Porro ex festis Judaeorum, quæ instabant, quando hanc Orationem habuit* Chrysostomus, *colligi potest, dictam esse sub finem mensis Augusti aut initium Septembris.* Tubæ enim, *sive Tubarum festum erat die* 1 *mensis Tisri*, Scenopegiæ *sive Tabernaculorum festum die* XV *ejusdem mensis, atque eodem mense varia erant Judaeorum* jejunia, *nominatim die* x Expiatio *erat solemnis, illiusque festi causâ accuratum jejunium. Mensis*
C *autem ille Tisri inchoatur mense Septembri, modò citiùs modò seriùs, sive cum novilunio illius mensis. Itaque, cùm Oratio habita fuerit aliquot saltem diebus ante festum Tubarum, necesse est habitam fuisse sub finem Augusti, aut mense Septembri. Septem verò diebus ante hanc, sive Dominica precedente, habita est Homilia prima contra Anomœos jam memorata. Horum Arianorum numerus cum non modicus esset Antiochia, ubi & episcopum habuerant Dorotheum, Theodosii imperatoris jussu in exsilium anno* 381 *missum; dudum contra eos disputare desideraverat* Chrysostomus, *qui in eadem Homilia indicat, qua occasione istud distulisset, ac demum cœpisset, ita scribens pag.* 450 *:* Volebam rem prolixiùs agere : sed quando nunc primùm io hæc certamina descendi, è re vobis fore puto, si præmissis contenti sitis, ne eorum, quæ dicenda supersunt, copia multo impetu succedens, eorum memoriam detrahat. Planè, si Deus permiserit, hoc argumentum diu tractabimus.

245 Equidem jam pridem vobis hos conferre sermones cupiebam : sed cunctabar & procrastinabam, quia multos eo morbo laborantes videbam nobis cum voluptate aures præbere : cùmque nollem prædam abigere, interim linguam ab his concertationibus coërcebam, ut cùm illos firmiùs detinerem, tunc in arenam descenderem. Quoniam verò per Dei gratiam illos audivi hortantes, ut in hoc certamen descenderem, me demum fidens ad pugnam accinxi, armaque arripui illa, quæ purgant ratìonem, & omnem celsitudinem, quæ extollitur contra scientiam Dei. Hæc porrò assumpsi arma, oon ut ferirem adversarios, sed ut jacentes erigerem. *Hisce alia subdit, quibus ostendit, se non odio, sed amore, contra Anomœos disputare, & unicè de eorum salute esse solicitum. Hac porrò occasione observare placet*, Chrysostomum *multò durioribus verbis Judæos impetere, quam Anomœos; non alia, opinor, de causa, quàm quòd præcipuè contra Judæos disputaret, ut Christianos, eorum festis & jejuniis se immiscentes, ab ea prævaricatione, commemoratis Judaeorum sceleribus, potentiùs deterreret; Anomœos verò disputatione moderata magis convertendos speraret. Attamen ne Anomœos quidem tam molliter tractat in sequentibus maximè Homiliis, ut subinde acriter non pungat.*

AUCTORE J. S. *contra Anomœos prima Homilia dicta:*

E *secunda contra Judæos Oratio: alia forsan perdita.*

246 *Post decem aut plures dies à prima Oratione contra Judaos alteram dixit quinque diebus ante ipsorum jejunium, eamque pag.* 601 *sic orditur :* Jam iniquum illud & immundum Judæorum jejunium io foribus adest... Iniquum igitur ipsorum jejunium post quinque deinceps dies instat : At ego ante decem dies vel plures cohortationem ad vos habui, ut fratres vestros præmunirem. *Tum insinuat, se tot diebus antè illam habuisse Orationem, ut singuli possent Christianos ab eo Judæorum jejunio avertere, eademque de causa secundam hanc habere. Porrò hanc decem diebus post primam fuisse dictam, patet ex iis verbis num.* 3 *:* Non audisti, in priore tractatu quàm clarè fuerit oratione demonstratum, ipsas animas Judæorum & loca, in quibus congregantur, à dæmonibus habitari? *Hæc enim ostendit in primo Sermone num.* 6. *Non videtur igitur dubitandum, quin hi duo Sermones invicem sint secuti, primique ex illis, quos contra Judæos habuit Sanctus. Verùm & alias plures mense Septembri orationes contra Judæos dixit* Chrysostomus, *ut ipse insinuat in Homilia de Natali die Domini nostri, quam eodem anno dictam videbimus, tom.* 2 *pag.* 361 *ita loquens :* Tempus autem tum erat F festi Tabernaculorum & Jejunii,... idque à Judæis sub finem mensis Septembris... celebrabatur. Tunc enim longis copiosisque orationibus in Judæos usi sumus, importunum eorum jejunium accusantes. *Hinc liquet, multos tunc de hac materia Sermones fuisse dictos à* Chrysostomo. *Attamen reliquos omnes, qui exstant, ad annum sequentem pertinere existimo. Hinc cum Montfaucono suspicor, ex iis aliquos esse deperditos, aut etiamnum latêre.*

§ XVIIII. Reliqua Chrysostomi contra Anomœos certamina aliis concionibus anni 386 subinde interrupta.

Sanctus post varia impedimenta, mense verisimiliter Novembri,

P*Ost certamina illa contra Judæos, & alias quasdam de Martyribus conciones, arma contra Anomœos resumpsit sanctus Presbyter, qui se-*

AUCTORE J. S.

eundem contra Anomœos Sermonem sic exorditur: Age iterum adversus infideles Anomœos certamen ineamus.... Nuper enim, cùm in hujus disputationis arenam descendimus, ut meministis, & eadem certamina inivimus; pugnæ contra Judæos nos statim exceperunt, quòd tutum non esset propria membra ægrotantia negligere. Nam Sermones contra Anomœos semper opportuni sunt. Tunc autem fratres nostros quosdam ægrotantes, & Judaico morbo laborantes, nisi præoccupantes statim ex incendio Judaico eruissemus, nihil juvare deinceps potuit admonitio, cùm jam illud peccatum circa jejunium admisissent. Post commissa adversus illos prælia, nos patrum spiritualium diversis ex locis adventantium frequentia rursum excepit. Neque enim tunc opportunum fuisset, illis ceu fluminibus in hoc spirituale mare confluentibus, nostrum Sermonem extendi. Post illorum profectum, martyrum memoriæ frequentes adventârunt: athletarum hujusmodi laudem negligi non oportuit.

resumit disputationes contra Anomœos:

248 Hæc autem dico & numero, ne putetis nos ex segnitie & desidia quadam certamina illa distulisse. Nunc itaque, quandoquidem à pugna cum Judæis liberi sumus, patresque in patriam (B) suam reversi sunt, ac martyrum laudes nos satis delectârunt; age diuturnum vestrum audiendi desiderium expleamus. *Ita* Chrysostomus, *per* patres spirituales, *quorum adventus moram auxerat, haud dubiè designans episcopos, cùm honor dicendi ad populum ipsis fuerit datus. Porrò recensita impedimenta effecerunt, ut secundus hic contra Anomœos Sermo habitus tantùm videatur exeunte Novembri: nam post hunc tres solùm Sermones contra Anomœos invenimus ante xx Decembris, quo de S. Philogonio dictum videbimus. Attamen post quintum de Anomœis forsan duæ aliæ Homiliæ sunt dictæ, ut videbimus* § 52.

quatuor contra illos Homiliis dictis,

249 *Quatuor autem illæ Homiliæ consequenter contra Anomœos sine multis aliis intermediis videntur habitæ. In omnibus elucet mira Sancti charitas, & zelus ad destruendam hæresim serventissimus. In secunda ex illis, sive in tertia Homilia contra Anomœos, pag.* 462, Deum precemur, *inquit*, ut nobis Spiritum gratiæ emittat, ut omni vento vehementiùs ingruens, hæresim radicitus evellat, nobisque laborem reddat leviorem. *Ad similes preces fortiter hortatur pag.* 470. *Post quintam in Anomœos Homiliam & fortè duas alias* (C) § 52 *memorandas, pag.* 492 *de S. Philogonio Antiocheno præsule, qui colitur die* xx *Decembris, ita orditur:* Ego quidem & hodie destinâram, adversus hæreticos luctaturus vestes exuere, quodque restabat debiti, vobis persolvere; verùm beati Philogonii dies, cujus festum celebramus, ad ipsius benefactorum enarrationem linguam nostram evocavit.

20 Decembris dicit in laudem S. Philogonii.

250 *Hanc Homiliam quinque diebus ante Natalem Domini habitam esse, innuit* Chrysostomus *in ea num.* 4 *pag.* 498, *dum dicit:* Sufficit enim horum quinque dierum tempus, *nimirum ad conscientiam expurgandum, ut dignè celebrarent Natalem Domini. Interrupta igitur rursum fuerunt concertationes contra Anomœos, non solùm una illa concione de S. Philogonio, sed etiam aliis multis, &, ut existimo, usque ad Februarium sequentis anni. Hoc minùs mirabimur, si cogitemus disputationem de incomprehensibili hic fuisse finitam.*

Resumpta disputatio contra Anomœos,

251 *Attamen deinde disputationes suas contra Anomœos resumpsit Sanctus per Homiliam, quam pag.* 501 *sic incepit:* Iterum Circensia, iterumque nobis imminutus est conventus: imò verò (D) quamdiu vos adestis, fieri nequit, ut imminuatur. *Hanc porrò Homiliam non diu admodùm post præcedentes in Anomœos habitam fuisse,* Chrysostomus *satis insinuat num.* 2, *ubi docet, se hactenus contra Anomœos ostendisse, incomprehensibilem esse Dei naturam; nunc verò ostensurum, Filium Patri esse Consubstantialem. Ex initio, quòd* Circensia, (*Græcè* ἱπποδρομίας, *quod* equorum cursus *ad litteram exponitur*) *tunc essent, existimat Tillemontius art.* 19, *die* III *Januarii habitam, quia eo die* ludi *notantur in Fastis apud Bucherium* pag. 281. *Montfauconius quoque in Monito pag.* 492 *dicit, ludos Circenses fuisse celebratos die* v *Januarii. Idem in alio Monito pag.* 966 *ait*, die tertia vel quarta vel quinta Januarii, nam his diebus ludi Circenses agebantur.

non prioribus diebus Januarii, ut aliqui volunt,

252 *Verùm sine fundamento illa videntur dicta: neque enim probari posse existimo*, Circenses *potius esse ludos quàm alios, qui illis diebus adscripta sunt Kalendario apud Bucherium. Sanè toties* Ludi *singulis mensibus notantur ibidem, ut ridiculum sit, ex notatis ibi ludis diem habitæ Homiliæ investigare. Videat studiosus lector illud Kalendarium apud nos recusum una cum altero etiam antiquo tom.* VII *Junii pag.* 178; *& videbit*, Circenses *ibi distingui a* ludis. *Notatur ibi* circus privatus *die* 2 *Januarii, iterum notantur* (E) Circenses xv *Januarii*, xx, xxiv, *& tandem ultima ejusdem mensis die;* ludi *verò aliis & pluribus diebus. Itaque observatio Tillemontii, ab aliis adoptata, planè inutilis est ad certam diem illi Homiliæ assignandam, præsertim cùm ludi Circenses etiam celebrarentur extraordinarii.*

sed paulò seriùs; per Homiliam, cujus initium, Iterum Circensia:

253 *Nequit tamen dubitari, quin illa Homilia sit habita non tanto tempore post priores contra Anomœos de incomprehensibili Dei natura, ut harum memoria excidisset. Quæ porrò post primam illam de Consubstantiali Filio cum Patre, sive de Gloria Unigeniti, ut has frequenter vocat Sanctus, videtur sequenti die dicta, idque certum credit Montfauconius, quia tale pag.* 513 *habet initium:* Ex bello reversi hesterno die sumus &c. *Verùm illa verba solùm evincunt, Sanctum præcedenti die contra hæreticos sive Anomœos disseruisse; at evincere nequeunt, Homiliam illam nominatim fuisse dictam, quam præmisit Montfauconius. Quin imo contrarium innuere videtur* Chrysostomus *in* (F) *eadem Homilia pag.* 514: *nam explicaturus objectionem Anomœorum, quam ex responso Christi ad petitionem filiorum Zebedæi sumebant, quamque solvendam suscipiebat, ita loquitur:* Quia NUPER de Unigeniti potestate disseruimus &c. *Designat Sanctus Homiliam præcedentem, quæ de illo argumento prima est. At non videtur dicturus* nuper, *sed potiùs* heri, *si illa pridie erat habita. Existimo igitur aliam inter utramque fuisse mediam. Aliqua porrò contra Anomœos a Montfauconio edita est tom.* 6 *pag.* 255: *credidit enim seriùs dictam. At mihi quidem videtur huic tempori rectè congruere.*

hanc secuta videtur alia, tom. 6 edita, cujus initium: O violentiam:

254 *Initium huc transfero:* O violentiam! O tyrannidem! doctor noster (*Flavianus episcopus,*) qui ante nos præfatus est, plenam cùm haberet phialam, summis tantùm labris poculum degustandum nobis offert. Id autem fecit, non ob doctrinæ penuriam; nam fontis instar scaturire solet; sed, quemadmodum dixi, ut vestræ caritatis tyrannidem palàm faceret, quam erga tenuitatem nostram exhibere soletis. Ea de causa citò tacuit sermonemque conclusit, ut vestro desiderio gratificaretur; & toti solvendo debito nos ob-

A obnoxios constituit. Quia igitur & is nobis dicendi loco cessit, & vos nostro ab ore pendere video, necesse tandem est, ut ad certamina nos exuamus. *Post pauca, quibus preces & attentionem auditorum flagitat, argumentum sibi propositum sic exponit:* In priore itaque concione, hoc dicto euangelico in medium adducto: „Pater „meus usque modò operatur, & ego operor „ cùm hinc ostendissem ejus cum Genitore æqualitatem, ... ita sermonem clausi. Hodie autem opus est ea solvere, quæ adversus hæc objiciunt hæretici. *Tum elucidanda sumit verba ab hereticis objecta Joan.* 5 ℣ 19: Non potest Filius à se facere quidquam *&c.*, *& objectionem eloquenter repellit, ac demum solvit. Jam verò verba illa, quibus se usum dicit, revera adduxit in Homilia* 1 *de hoc argumento pag.* 503. *At multos alios Scripturæ locos ibidem recitavit, ita ut certò non constet, an illam indicaverit Homiliam, an aliam quamdam deperditam. Id tantùm mihi dicendum videtur, laudatam Homiliam non minùs quàm ceteras contra Anomœos videri figendam sub finem Januarii aut potiùs mense Februario: nam multas alias Homilias mense Januario di-* B *ctas videbimus. Quod ait Montfauconus, dictam esse Homiliam illam, quando magnam auctoritatem habebat* Chrysostomus, *inutile est: potiùs tamen dixisset;* quando libentes audiebatur: *nam id solùm Homilia evincit. At neutrum* Chrysostomo *deerat post annuam prædicationem.*

255 *Porrò Homilia illa, cujus initium:* Ex bello reversi hesterno die sumus, ex bello pugnaque cum hæreticis *&c.*; *& quæ jam dictam non minùs sequi potuit quàm præcedere, aliam solvit Anomæorum objectionem, ex Christi verbis Matth.* 20 ℣ 23: Sedere autem ad dexteram meam vel sinistram non est meum dare vobis *&c. Hanc apud Montfauconum pag.* 525 *sequitur alia, quæ eorumdem hæreticorum solvit objectionem, quam sumebant ex precibus, quibus usus est Dominus, dum resuscitavit Lazarum. Ultima demum contra Anomœos ex iis, quæ habita sunt Antiochiæ, legitur pag.* 529, *multasque simul Anomæorum objectiones solvit. Habita hæc est diebus non paucis post ceteras, ut liquet ex initio, ita ut figenda videatur post medium Februarium. Dictam tamen esse ante Quadragesimam anni* 387, *ostenditur ex iis, quæ num.* 2 *repetuntur compendio ex Oratione* de Unigeniti gloria, C *cujus initium*, Iterum Circensia. *Subjunxit Montfauconus duas alias contra Anomœos Homilias, sed Constantinopoli dictas. Ceterùm Homilias illas, ut inter præstantissima sancti Doctoris Opera numerandas, meritò laudat Montfauconus in Vita pag.* 100.

deinde tres aliæ, tom. 1 editæ.

§ XX. Fervens Homilia contra Quartodecimanos, tertia Contra Judæos vocata, ad quam varia observantur: reliquæ Sancti contra Judæos Orationes.

Oratio tertia contra Judæos,

E*Xpeditis modò iis, quæ Sanctus solidè peroravit contra Arianos hæreticos, qui Filium Patri æqualem negabant, indeque Græca voce* Anomœi *vocabantur; redibo ad ea certamina, quæ pari studio contra Judæos habuit, ut Christianos Judaizantes ab eorum festis & jejuniis potenter avelleret. De duabus Orationibus, anno* 386 *circa Septembrem contra illos prævaricatores habitis, egimus* §18. *Hisce tertiam adjunxit Montfauconus pag.* 606, *eamque similiter circa Sep-* E *tembrem, aut certè non diu post, habitam contendit. Tillemontius verò Notâ* 25 *rectiùs credit, aliquo tempore ante Quadragesimam anni* 387 *dictam fuisse. Attamen hic etiam varia ibidem observat, quæ solùm ex titulo & mente* Chrysostomi *perperam intellectis proficisci videntur, qualia etiam reperio apud Montfauconum, & huic inhærentem Ceillierum tom.* 9 *pag* 86 *& seqq. Hisce de causis spectantia ad hanc Homiliam paulò prolixiùs explicabo. Nam laudati scriptores sibi difficultates finxerunt, revera tantùm imaginarias.*

cujus titulus malè fuit expositus,

257 *Titulus Græcus hic est:* Εἰς τοὺς τὰ πρῶτα πάσχα νηστεύοντας, *idque Latinè sic exponit Montfauconus:* In eos, qui primo Pascha jejunant. *At hæc verba non elucidant obscuritatem tituli Græci. Laudatus Tillemontius credit, tituli verbis significari, homines illos, contra quos Sanctus disserit, seriùs Pascha celebrâsse quàm Catholicos, eaque de causa coactos fuisse jejunare in Paschate Catholicorum. Verùm falsa est hæc expositio, cùm agatur contra illos, qui citiùs jejunium inchoabant. Tillemontius ipse in sua opinione summam agnoscit difficultatem, quia anno* 387 *Pa-* F *scha Christianorum celebrabatur* XXV *Aprilis. Hanc etiam agnoscit Montfauconus in Vita pag.* 102, *hæc subjungens:* Atqui secundùm tabulas Paschales anno CCCLXXXVII Pascha incidit in XXV Aprilis, nempe quàm tardissimè potest occurrere. Quomodo ergo Judaizantes illi poterant hoc anno in Paschate jejunare, cùm Pascha Judæorum numquam possit ultra vigesimam quintam Aprilis occurrere? *Propter illud argumentum, quod singulis annis formari potest, & ex quo discere debuerat, titulum alio modo exponendum; demum suspicatur, Antiochenos illo anno secutos non esse Alexandrinorum calculos, & Pascha Antiochiæ citiùs celebratum.*

dicta est contra Quartodecimanos, Pascha cum Judæis celebrantes,

258 *Verùm illa gratis dicuntur, neque ullo modo prodesse possunt. Nam quocumque demum die Pascha illo anno celebraverint Christiani, illud certò non celebràrunt ante Judæos; cùm hi suum Pascha stato die celebrent, videlicet lunâ decimâ quartâ mensis Nisan, sive in plenilunio; Christiani verò numquam suum Pascha celebrent ante illum diem, sed illud habeant Dominicâ primâ post plenilunium, exceptis Quartodecimanis, qui il-*

illud cum Judæis celebrabant, & quos in hac Oratione impetit Chrysostomus. *Itaque titulum Orationis malè intellexerunt Tillemontius & Montfauconus, indeque in varios lapsi sunt errores. Nam Quartodecimani, contra quorum sectatores Sanctus agit, numquam jejunare cogebantur in Paschate Christianorum, cum Pascha semper cum Judæis celebrarent luna 14 ante festum Paschatis Christianorum, & consequenter jejunium Quartodecimanorum finitum esset ante finem jejunii Catholicorum. Hæc tam certa sunt, & eruditis vulgò nota, ut mirer, laudatos scriptores, ad eam observationem non attendisse. Ex dictis igitur constat, non agere* Chrysostomum *contra jejunantes in Paschate Christianorum, & perperam expositum esse Orationis titulum.*

ideoque quadraginta dierum jejunium ante Catholicos inchoantes.

259 *Cùm autem* Chrysostomus *clarissimè agat contra Quartodecimanos, titulus hæc significat:* Contra eos, qui ante Pascha Judæorum quadraginta diebus jejunant. *Verba Græca totum istud non habent; sed Oratio ipsa ostendit, ista de re agere* Chrysostomum, *& Quartodecimanos impugnari, qui Pascha celebrabant cum Judæis, & ante suum Pascha quadraginta habebant jejunii*

B

dies, quemadmodum & diebus quadraginta ante Pascha jejunabant Catholici. Superfuisse suo tempore Quartodecimanos aliquot Antiochiæ, variis locis in laudata Homilia affirmat Sanctus. Imò & num. 3 fatetur, eam consuetudinem inchoandi jejunium quadraginta diebus ante Pascha Judaicum olim apud Antiochenos communem fuisse, nimirum ante concilium Nicænum, cujus decreto abrogatam damnatamque esse consuetudinem Quartodecimanorum Chrysostomus *mox ostendit. Nulla igitur est dubitatio, quin Sanctus agat contra reliquias Quartodecimanorum, Pascha eodem cum Judæis die celebrantes, ideoque Quadragesimam suam inchoantes ante Catholicos. Cum autem anno 387, ut docet pag. 613, Pascha Judæorum incideret in diem Dominicum, totis septem diebus celebrabatur ante festivitatem Catholicorum, ac similiter Quadragesima Quartodecimanorum totidem diebus Catholicorum Quadragesimam præcedebat. Ex dictis duo observo, primo* Pascha *in titulo significare* Pascha Judaicum, *quod frequenter in illa Homilia à Paschate Christianorum distinguit: secundò non agi contra eos, qui in ipso Paschate jejunabant, sed qui prævio*

C

jejunio ante alios ad Pascha se præparabant.

Contra hos, miro incensus zelo, Similas

260 *Hisce de tota Homilia observatis, videamus, quanto studio exarserit* Chrysostomus, *ad Quartodecimanos ad Ecclesiam reducendos. In exordio Homiliæ statim docet, se cœptam contra Anomœos disputationem interrumpere, ut Quartodecimanos avertat à jejunio ante Catholicos inchoando, ita loquens:* Rursus, necessarium quoddam & urgens negotium eorum, quæ nuper dicta sunt, seriem interrumpens, ad seipsum orationem traducit, & à susceptis cum hæreticis certaminibus hodie nos abducit. Nam nos quidem rursus de Unigeniti gloria verba facere ad caritatem vestram parati eramus; sed eorum, qui primo Pascha jejunant, *(Græcè τῶν δὲ πρῶτα πάσχα νηστεύειν βουλομένων, quod exponi potest:* eorum, qui quàm primum Pascha jejunare volunt.) importuna contentio doctrinam omnem nostram cogit hodierno die totam in iis curandis occupari. *Tum breviter ostendit illius discordiæ mala, atque ita pergit:* Ac scio equidem per Dei gratiam potiorem hujus gregis partem ab hac ægritudine immunem esse, & paucos morbum invasisse: non tamen idcirco est curatio negligenda.

D

Nam etsi decem tantùm, etsi quinque, etsi duo, etsi unus tantùm esset ægrotus, ne sic quidem negligi oporteret. Licèt enim vel unus sit vilis & abjectus, frater tamen est, propter quem mortuus est Christus, & magnam vilium rationem habet Christus. *Non capio, cur Montfauconus crediderit, negotium illud de jejunio & Paschate tam urgens fuisse circa mensem Septembrem. At urgens erat mense Februario exeunte aut ineunte Martio, ne contentiosi illi iterum jejunium suum ante alios inchoarent.*

acriter disserit, docetque,

Lubet modò aliqua ex disputatis adducere. Chrysostomus *pag. 608 de Quartodecimanis sic loquitur:* Quos equidem sciscitarer lubens, quid sit Pascha, quid sit Quadragesima? & quid sit Judaicum, quid sit nostrum: aut quàm ob causam illud quidem semel annis singulis, hoc verò singulis in collectis celebretur: quid sibi velint azyma, & alia his multo plura, quæ ad hoc pertinent argumentum. Tum verò probè cognoscetis, quàm intempestiva illorum sit contentio, qui ne rationem quidem reddere de illis possint, quæ faciunt. *Hæc & alia ad eos perstringendam* Chrysostomus, *qui per Pascha Christianorum, quod singulis in collectis celebratur,*

E

intelligit Missæ Sacrificium & communionem Corporis & Sanguinis Christi, ut sæpiùs inferiùs, secundum illud Apostoli: Pascha nostrum immolatus est Christus 1 *Cor.* 5 ℣ 7. *Hinc dicit num.* 5: Sanè catechumenus numquam Pascha celebrat, quamvis jejunet singulis annis, quoniam oblationi non communicat, quemadmodum & qui non jejunat, si cum pura accedat conscientia, Pascha celebrat, sive hodie, sive cras, sive alio quovis tempore communionis fiat particeps. *Hunc loquendi modum in tota Oratione servat* Chrysostomus, *& multa hunc in finem disserit pag.* 611, *ubi ait:* Non enim idem sunt Pascha & Quadragesima: sed aliud Pascha, aliud Quadragesima. Siquidem Quadragesima semel in anno fit, Pascha verò ter in hebdomada, nonnumquam etiam quater, vel potiùs quotiescumque volumus. Est enim Pascha non jejunium, sed oblatio & Sacrificium &c. *Ita loquitur Sanctus, non improbans morem nostrum, quo diem solemnem, quâ Resurrectionem Domini celebramus,* Pascha *vocare solemus, sed quia Judæi & gentiles inde arripiebant ansam carpendi Christianos, ut paulò inferiùs dicit.*

F

nec debere nec posse Christianos Pascha eo die

261 *Occasio autem arguendi Christianos oriri poterat Judæis ex nomine* Pascha, *quia Christiani celebrabant Resurrectionem Domini alio die, quam* Pascha *Judæis celebrandum præceperat Deus. Hinc pag. 613 ostendit Sanctus, non posse Christianos, etiamsi vellent, stabili die mensis Nisan mortem Domini & deinde Resurrectionem celebrare, idque evidenter evincit, supponens mortem Domini Christianis semper celebrandam esse die Veneris, Resurrectionem die Dominico. Verba* Chrysostomi, *malè à Montfaucono intellecta, subjungo:* Nam ne nos quidem, *inquit*, etiamsi vehementer cupiamus & annitamur, diem illum omnino observare posse, quo crucifixus est, inde constat. Licèt enim transgressores Judæi non fuissent, neque ingrati fuissent, neque stupidi, neque desides ac contemptores, neque à paternis ritibus excidissent; sed eos etiamnum diligenter observarent; ne sic quidem fieri posset, ut nos illorum vestigiis insistendo diem istum, quo crucifixus est, & Pascha celebravit, assequeremur. Quo verò pacto, ego dicam. Quando crucifixus est, tum primus dies Azymorum erat, & Parasce-

A sceve : hæc enim utraque fieri nequit ut perpetuò concurrant. Ecce namque primus dies Azymorum hoc anno in Dominicum diem incidit, & omnino necesse est, ut totâ hebdomadâ jejunemus, & cùm Passio præterierit, & Crux advenerit, & Resurrectio, nos adhuc jejunantes maneamus. Et sæpenumero istud accidit, ut post Crucem, post Resurrectionem, hebdomadâ nondum absolutâ, jejunium observemus. Ita nulla temporis est observatio; *nimirum pro diebus mensis Nisan, secus pro diebus hebdomadæ post plenilunium dicti mensis.*

celebrare, quo passus est Dominus,

262 *Nunc varia observanda veniunt ad verba allegata, quæ mirè torserunt Tillemontium, quæque Montfauconus alleganda credidit in Vita pag.* 102, *ubi hanc subdit observationem:* Hæc contra eos dicuntur, qui jejunium Judaico more servabant, quique aliquando in ipso Paschate jejunabant, quando scilicet Judæorum calculus Pascha assignabat post Christianorum Pascha. Tunc enim Christiani illi, qui Judaico ritu jejunium servabant, illo die jejunabant, quo ceteri Christiani Pascha celebrarent. *Ignoscat lector, si candidè edixero, tot hic esse errores, quot*

B *asserta. Primò enim Sanctus, licet agat contra Judaizantes, illa non dicit de Judaizantibus, sed de Catholicis, quos ostendit non posse Pascha celebrare cum Judæis, quia non semper est idem concursus dierum mensis cum diebus hebdomadæ. Sic itaque argumentatur. Resurrectio Domini nobis semper celebranda est die Dominico: sed hanc partem argumenti, ut notam, supponit. Atqui dies ille mensis Nisan, quo resurrexit Dominus, non semper cadit in Dominicum. Non possumus igitur semper eodem mensis illius die Resurrectionem celebrare.*

ut liquet ex simplici verborum ejus expositione.

Tum assumit exemplum anni, quo hæc dixit, eoque exemplo confirmat argumentum suum in hunc modum. Primus dies Azymorum incidit in Dominicum. Eo die necdum possumus celebrare Resurrectionem Domini, qui eo die necdum resurrexerat; sed ea festivitas differenda est in Dominicum sequentem. Itaque cùm jejunemus usque ad festivitatem Resurrectionis, illis diebus mensis Nisan, quibus Dominus in Cruce obiit, & deinde resurrexit, nobis adhuc jejunandum est. Ita Sanctus ostendit, non posse à Christianis secundum leges Ecclesiæ Pascha eodem tempore cele-

C *brari cum Judæis, postquam antè ostenderat, Pascha Judaicum abrogatum esse æquè ac reliquos eorum ritus. Secundò igitur non dicit, Quartodecimanos jejunâsse in Paschate Christianorum, quod nunquam fieri poterat, cùm illi Pascha semper haberent ante Christianos; sed dicit, Christianis jejunandum in Paschate, quod illi cum Judæis celebrabant lunâ 14 mensis Nisan: nam festivitas Resurrectionis ex calculo Christianorum semper celebratur seriùs, nisi error admissus esset in calculo. Ceterùm ex allegatis verbis ulteriùs liquet, Orationem istam esse dictam anno* 387, *quo primus dies Azymorum cadebat in Dominicum, & quo consequenter Judæi Pascha erant celebraturi totâ hebdomadâ ante Christianos.*

Quartodecimanorum rationes recitat & refellit Sanctus,

263 *Audiamus modò, quam consuetudinis suæ rationem allegarent Quartodecimani, & quo eam modo refutet Sanctus, agnoscens tamen, eam consuetudinem celebrandi Pascha eodem die cum Judæis aliquando etiam Antiochiæ viguisse.* Quis porrò sapiens est illorum sermo? *ait num.* 3: Vos, inquiunt, nonne hoc jejunium antea observabatis? Hoc verò tuum non est mihi dicere: sed hoc ipse tibi jure dixerim, nos quoque sic antea jejunâsse, verumtamen temporum observationi præferendam concordiam censuisse. *Quàm id fuerit æquum, probat exemplo Apostoli, Veteris Legis ritus abjicientis, & ulteriùs ex decreto concilii Nicæni de Paschate, ita prosequens:* Trecenti Patres vel etiam plures, cùm in regione Bithyniæ convenissent, hæc decreverunt, *scilicet ut Pascha fieret eo tempore, quo illud celebrant Christiani. Et post magnificum Nicænorum Patrum elogium,* Atqui, *inquit,* ex his athletis collecta tum fuerat synodus universa, communique definitione fidei hoc quoque decreverunt, ut simul unoque consensu festum istud celebraretur... Vide, quid agas, dum tantos Patres condemnas, adeo fortes, adeoque sapientes. *Addit mox alia argumenta contra ritus Judaicos, respondet ad objectionem petitam ab exemplo Christi, qui Pascha cum Judæis celebravit, docet quid sit verum Christianorum Pascha, quare institutum sit quadraginta dierum jejunium, ac demum ostendit verbis jam datis non posse Pascha Christianorum concurrere omnino cum Judaico.*

eosque hortatur ad concordiam cum Ecclesia ineundam.

264 *Mox hortatur, ut malam deponant consuetudinem, ita loquens num.* 6: Ne igitur contendamus, neve illud dicamus: Tanto tempore jejunavi, & nunc morem mutabo? Propter hoc ipsum muta, quòd tam multo tempore fueris ab Ecclesia divisus: ad matrem deinceps re- E vertere... Est enim pudor & ignominia non in melius mutari, sed in importuna contentione persistere. Hoc Judæos etiam perdidit, qui dum veterem consuetudinem semper inquirunt, ad impietatem devolvebantur. *Hisce multa subdit de bono concordiæ & discordiæ malo, multa contra observationem rituum Judaicorum, quos abrogatos docet,* quemadmodum demonstravimus, *inquit,* cùm hac de re multi habiti fuerint à me sermones (*nimirum contra Judæos circa Septembrem anni* 386) sed unum id quæro, ut in pace concordiaque cuncta faciamus, ne dum nos jejunamus ac populus omnis, & preces pro terrarum orbe fundunt sacerdotes (*in hebdomada sancta*) tu ebrietati domi vaces. *Hic eos reprehendit non jejunaturos, sicut ante jejunaturos reprehenderat, nimirum quia quadragesimale jejunium inchoabant ante Ecclesiam, ante Ecclesiam finiebant. Hoc ipsorum schisma gravissimis verbis reprehendit usque ad finem Orationis.*

F

Habita est illa Homilia aliquot diebus ante Quadragesimam anni 387.

265 *Ceterùm, quod spectat ad tempus Orationis habitæ, omnia insinuant, dictam esse octo, ut minimum diebus ante Quadragesimam anni* 387. *Etenim illo anno, ut diximus, prima dies Azymorum erat Dominica. Illo anno* Chrysostomus *perrexerat mense Februario impugnare Anomæos, seu concionari* de Unigeniti gloria, *ut se fecisse eo tempore hujus Orationis initio dicit. Quod hinc argumentum sumit Montfauconus, ad figendam hanc Orationem circa Septembrem anni* 386, *prorsus ineptum est. Nam mense Septembri contra Anomæos non dixit* Chrysostomus; *sed contra eos primam Homiliam habuit ante Septembrem; reliquas diu post, videlicet Novembri & Decembri, ac demum Februario: neque enim illa certamina, licèt sæpè interrupta, omnino deposuisse videtur, nisi post ortam seditionem Antiochenam, quæ aliam concionandi dedit materiam. Æquè ineptum est aliud ipsius argumentum, ex hac ipsa Oratione petitum, & ex Oratione in Natalem Domini, ubi dicit se mense Septembri* multos prolixosque sermones contra Judæos *habuisse. Nam de illis in hac ipsa Homilia mentionem facit ut de diu præteritis. Demum ex dictis colligitur,*

lau-

AUCTORE J. S.

laudatam Homiliam esse habitam sub finem Februarii aut Martii initium: cùm Pascha incideret in XXV Aprilis, & Quadragesima sex constaret hebdomadis, ut postea certis evincam argumentis, Quartodecimani verò unâ hebdomadâ citiùs Quadragesimam inchoare vellent, sive VII aut VIII Martii.

Liber contra Judæos & Gentiles

266 *Ab hac Homilia, quam contra Judaïzantes in tempore Paschali habuit, transeo ad alias, quibus alia Judæorum festa & jejunia imitantes corrigere Sanctus voluit. Sunt eæ numero quinque, omnes contra Judæos dictæ, omnes circa Septembrem anni verisimiliter 387, ut rectè advertit & ostendit Montfauconius in Monito pag. 586. Sanctus porrò hisce Homiliis insignem præmisit librum*, contra Judæos & Gentiles *conscriptum, ad probandum*, quòd Christus sit Deus. *Editus hic est apud Montfauconium tom. 1 pag. 558, conscriptumque ante quinque illas Homilias, ostendit Montfauconius ex verbis, quæ circa finem leguntur pag. 582:* Daniël autem hæc omnia apertè narrat; universa nempe tollenda esse, hostiam, libamen, unctionem, judicium. Verùm hæc, quando adversus Judæos sermonem instituemus, clariùs fusiusque explicabimus.

B

Quod hic ostensurum se promittit, insigni prorsus modo ostendit in quinque illis Homiliis. Itaque Chrysostomus, *qui anno 386 contra Judæos in arenam descenderat ex occasione num. 243 relata, deinde magis paratus & instructus ad certamen regressus est, ac librum præmisit satis prolixum, quo Judæos simul & Gentiles Christi divinitatem doceret. Hunc librum pro concione non dixit, sed solùm dedit legendum, ut patet ex prolixitate modoque scribendi.*

ad ostendendam Christi Divinitatem,

267 *Porrò Sanctus præfatur, se brevitatis curam habiturum, eoque usurum stylo sine lenociniis*, ut *dicta sua* famulo, ancillæ, viduæ, institori, nautæ & agricolæ captu facilia sint *futura.* Primùm autem, *inquit*, cum Gentilibus manus conseram. *Contra hos verò utitur argumento conversi per Christum ejusque discipulos orbis terrarum, repugnantibus frustra tyrannis, regibusque & imperatoribus. Tum incipit contra Gentiles & Judæos ostendere, omnia, quæ ad Christum spectant, in Veteri Testamento prædicta esse, videlicet futurum Deum, & hominem nasciturum in Bethleem, ceteraque ordine, non modò de Christo, sed etiam de Ecclesia, de Apostolis, de Judæorum pertinacia & miseriis. Addit prædictiones Christi, Apostolorum gloriam, destructionem templi Judaici, frustratumque Juliani Apostatæ conatum ad illud instaurandum. Plura in ipso Opere legi possunt.*

C

Tum rursus contra Judæos concionari incipit,

268 *Post editum hunc librum contra Judæos & Gentiles, quod fieri potuit mense Augusto aut initio Septembris, eodem mense primam ex quinque ultimis, sive quartam contra Judæos Orationem, propter instantia eorum festa, habuit* Chrysostomus, *eamque pag. 616 sic inchoavit:* Rursus infelices illi, mortaliumque omnium miserrimi Judæi jejunaturi sunt: rursus Christi gregem muniamus necesse est. *Et post pauca:* Nec mirum vobis videatur, si, cùm jejunium illud post decem & eo ampliùs dies venturum sit, nos ab hoc statim tempore munimus & armamus animas vestras. *Tum hujusce rei rationem reddit, ac deinde multis ostendit, impium Deique voluntati contrarium esse Judæorum jejunium, ritusque eorum abrogatos. Attamen num. 7 dicit:* Hodie solùm eminus in illos jaculis velitati sumus, tantum loquuti, quantum satis erat ad depellendum

D

periculum à fratribus nostris, imò multo etiam ampliùs. *Hæc sanè verba promittunt alteram contra Judæos Orationem, ad quam audiendam magna confluxit multitudo. Nam illam, quæ quinta est contra Judæos, pag. 627 exorditur his verbis:* Unde nobis hodie frequentior conventus factus est? Ad efflagitandum, quod polliciti sumus, planè convenistis... Benedictus Deus, qui vobis tantum audiendi spirituales sermones inspiravit ardorem.... Quam ob rem & nos quoque propensiore studio, quod polliciti sumus, aggredimur; & quæ promisimus, libentissimè præstamus. Itaque pugna nobis cum Judæis suscepta exitum, quem debuit, sortita est. Tropæum erectum est, & corona nobis parta est, & bravium ex superiore concione reportavimus. Siquidem hoc susceperamus agendum, ut demonstraremus quòd ea, quæ nunc fiunt ab istis, sint quædam transgressio Legis prævaricatioque, nec aliud quàm hominum adversus Deum commissa pugna bellumque: idque Deo auxiliante nobis accuratissimè demonstratum est. *Deinde prolixissimam disertissimamque Orationem continuat ad Judæos ulteriùs confutandos.*

E

nec vocis raucitate nec festo Martyrum,

269 *In sequenti Oratione, adversus Judæos sexta, pag. 649 docet, ipso certamine contra Judæos sibi ardorem eos refutandi crevisse, mox tamen subjungens:* Sed quid faciam? Videtis mihi vocem factam imbecilliorem, quæ tantæ sermonis rursum prolixitati par esse non possit, idemque mihi nunc accidere, quasi si quis miles, concisis aliquot ex hostibus, magnoque animo impressione facta in hostium condensatam aciem, pluribus prostratis, mox fracto gladio consternatus ad suos sese referat.... Quid igitur? Fugiemus & nos? At non permittit hoc vestræ caritatis tyrannis. Vereor & patris * præsentiam, & vestram vereor alacritatem: proinde ea, quæ supra vires sunt, aggrediar, omnia committens & precibus hujus & caritati vestræ. *Addit excusationem, quòd in festo Martyrum contra Judæos, & non in laudem Martyrum peroret:* Nam & ipsis martyribus, *inquit*, hic sermo est exoptatior. *Pauca tamen de martyribus breviter perstringit, ac deinde prolixam contra Judæos Orationem prosequitur. Hanc porrò Orationem non fuisse habitam ante annum 387, liquet ex iis, quæ leguntur pag. 659 de statuis Antiochiæ dejectis: nam id ante Quadragesimam anni 387 contigisse videbimus. In fine demum hujus Orationis innuit, habitam esse tempore jejunii Judæorum.*

* *i. e.* episcopi Flaviani

F

hanc interrumpens disputationem,

270 *Non multò post secuta est sequens Oratio, contra Judæos septima, circa festum Tabernaculorum, aut fortasse in illo ipso Judæorum festo, ut liquet ex initio, quod tale est pag. 662:* Num vos pugnæ hujus cum Judæis susceptæ satietas cepit? An vultis ut rursus hodie quoque materiam eamdem tractemus? Quamquam enim multa sint jam dicta: attamen arbitror vos sic affectos, ut cupiatis iisdem de rebus iterum audire. Etenim qui non satiatur amore erga Jesum, is nec umquam satiabitur pugnâ adversus eos susceptâ, qui Jesum oderunt. Præterea autem nobis hic sermo necessarius est: supersunt enim adhuc festorum Judæorum reliquiæ. Sed quemadmodum eorum Tubæ * multò sceleratiores erant iis, quæ sonant in theatris, & jejunia quavis ebrietate & comessatione erant turpiora: ita & Tabernacula, quæ nunc apud illos figuntur, nihilo sunt honestiora diversoriis, in quibus scorta versantur ac tibicinæ. *Ubi horum dictorum rationem reddiderat,*

* *i. e.* festum Tubarum.

AUCTORE J. S.

A derat, & Judaïcarum cæremoniarum abrogationem multis ostenderat, omnes gravissimè hortatur, ut cohibeant accurrentes ad festa Judaica: Propter hoc enim, inquit pag. 671, nos tantum laborem suscipimus; non ut frustra loquamur, neque ut plausum strepitumque referamus; sed ut avulsos ad viam veritatis reducamus.

sed cœptam anno 386 perfecit anno 387.

271 *Octava demum & ultima Oratio, quæ* adversus Judæos *inscribitur apud Montfauconum pag. 673, aliquot diebus post festa Judæorum dicta est, cùm tale habeat initium:* Præteriit jejunium Judæorum, imò potiùs ebrietas Judæorum. *Attamen hæc Oratio non est propriè habita contra Judæos, de quibus pauca tantùm, maximè initio, dicuntur; sed tota ferè spectat ad mores corrigendos, sublevandosque eos, qui in festis Judæorum erant lapsi. Horum peccata Sanctus vult corrigi, non vulgari. Nunc pauca de tempore harum Orationum, in quibus mirificè elucet Sancti zelus. Observavi num. 269, sextam non posse figi ante annum 387: omnes verò consequenter fuisse dictas, liquet ex connexione. Itaque cùm sciamus,* Chrysostomum *anno 386 circa mensem Septembrem cœpisse concionari contra Judaizantes*

B *& Judæos; cúmque jejunia eadem festaque Tubarum & Tabernaculorum in hisce rursum Orationibus impetat; dubitare vix possumus, quin cœpta anno 386 perficere voluerit anno 387.*

mense Septembri & Octobri.

272 *Has igitur quinque ultimas inchoavit mense Septembri, finivitque circa aut post medium Octobrem. Omnes fuisse dictas* minùs quàm viginti dierum spatio, *ait Montfauconus pag. 586. At id ego invenire non possum. Magis credo, mensem ferè totum iis fuisse insumptum. Etenim quatuordecim dies sunt inter festum Tubarum, quod 1 die mensis Tisri, & Tabernaculorum festum, quod die XV celebratur. Judæi autem jejunare incipiunt ante festum Tubarum. Hinc clarum est, primam ex hisce Orationibus habitam esse decem dies, ut minimùm, ante festum Tubarum. Ultima verò habita est, absoluto aliquot diebus festo Tabernaculorum. Qui modo computum inire voluerit, inter primam & ultimam facilè inveniet triginta ferè aut plures dies intermedios. Ceterùm rogare quis poterit, qua de causa, conciones contra Judæos anno 386 sub finem Augusti cœptas dixerim; anno autem 387 earum initium removeam usque ad medium ferè Septembrem? Respondeo, festa Ju-*

C *dæorum multo citiùs inchoata fuisse anno 386 quàm anno 387, ut colligitur ex Paschate utriusque anni. Nam quantò seriùs celebratur Judæorum Pascha, tantò etiam seriùs reliqua eorum festa.*

§ XXI Homiliæ de Anathemate, de Natali Christi, & aliæ quædam sub finem anni 386 & initium 387 habitæ.

Homilia de Anathemate, anno 386 habita.

Quandoquidem *recensui pleraque scripta* Chrysostomi, *quæ scimus anni esse 386, & aliqua etiam anni 387 ob connexionem cum præcedentibus; agendum modò restat de aliquot Homiliis sub finem anni 386 & priores menses sequentis anni dictis. Inter has primo loco memoranda venit Homilia* de Anathemate, *sive* de non anathematizandis vivis vel defunctis. *Ea tom. 1 pag. 691 sic inchoatur:* Nuper vobis de incomprehensibilis cognitione Dei disserens, multa verba feci, ac tum Scripturarum vocibus, tum naturalibus ratiociniis demonstravi, etiam ipsis invisibilibus virtutibus inaccessam prorsus esse Numinis comprehensionem &c. *Hæc verba omnino evincunt, Homiliam illam fuisse habitam, quando de incomprehensibili natura Dei contra Anomœos perorabat Sanctus. Ex quinque autem Homiliis, quas de eo argumento dixit* Chrysostomus, *prima habita est mense Augusto anni 386; aliæ quatuor Novembri & Decembri ejusdem anni; ita ut dubitandum non videatur, quin mense Novembri aut Decembri dicta sit Oratio de Anathemate. Cum autem dicat, ostendisse se, ne angelis quidem comprehensibilem esse Dei naturam, idque præcipuè tractaverit in tertia contra Anomœos Homilia, existimo hanc de Anathemate mediam esse inter tertiam & quartam contra Anomœos, figendamque mense Novembri exeunte aut Decembris initio: nam duæ aliæ contra Anomœos secutæ sunt ante XX ejusdem mensis, & fortè etiam aliæ.*

E

exponitur breviter, quâ occasione de ista materia

274 *Nonnemo dubitavit, an memorata Homilia legitimus sit* Chrysostomi *fœtus. At illam dubitationem satis refutavit Montfauconus in Monito prævio. Tillemontius quoque Notâ 106 suspicatur, initium huic Homiliæ assutum esse, & seriùs dictam esse Homiliam, cujus hanc solùm partem fuisse existimat. Verùm suspiciones illas refutat similiter Montfauconus: neque enim ullam hiatûs aut lacunæ cujuspiam indicium in tota reperitur Homilia; neque tam brevis hæc est, ut variæ non reperiantur breviores. Ut lector argumentum Tillemontii intelligat, breviter exponendum est, qua de re agat Sanctus. Diviserant Antiochiæ Catholici, & pars quælibet suum habebat episcopum, ut latiùs exponetur § 42: Eustathiani habebant Paulinum, eóque defuncto substituerant Evagrium. Meletiani, qui antè Meletium erant secuti, tunc episcopum habebant Flavianum. Ad hosce loquitur* Chrysostomus: *hos acriter reprehendit, quòd Paulini sectatores imperitè ac petulanter damnarent, censurisque in eos gravibus uterentur, ita ut illos non minùs quàm Apollinarii sequaces anathemate ferirent. Quàm temeraria esset hæc inconsulta multitudinis levitas, pluribus exponit Sanctus, illamque te-*

F

meritatem graviter reprehendit. Imò etiam reprehendere videtur illos, qui Apollinaristas, quorum episcopus Antiochiæ erat Vitalis, inconsulto illo anathemate feriebant. Nam, licèt illi revera essent hæretici, malebat Sanctus, ut suavi charitate ad Ecclesiam reducerentur, quam ut sine ullo emolumento magis exacerbarentur: & vel maximè timere poterat, ne imperitè Catholicos pro hæreticis anathematizarent.

egerit Sanctus, & quot carpat defectus.

275 *His breviter expositis, subjungo locum obscurum, cujus causâ Tillemontius existimat, Homiliam post mortem Paulini Eustathianorum Catholicorum episcopi fuisse habitam.* Sed quid dicunt illi ad omnem malitiam audaces? Hæreticus, aiunt, ille factus est: inhabitantem habet diabolum, & loquitur contra Deum nequitiam, multosque suadelâ vanâque fallaciâ in profundum exitii abducit: ideoque à patribus ejectus est maximè hujus magister, qui partem Ecclesiæ abscidit, sic aut propter Paulinum, aut propter Apollinarium loquentes. Nam de horum singulorum differentia, sermo * multis novitatis notam pulcrè effugit, errorem in penetralibus præjudi-

* *λόγος al.* ratio

AUCTORE J. S.

catæ opinionis invaluisse arguens. *Leguntur hæc num. 3, creditque Tillemontius, Paulinum in verbis istis ut mortuum memorari, & ut magistrum illius, quem viventem anathematizabant. Verùm nec Montfauconus allegata verba sic intellexit; neque ego existimo, ea sic legitimè exponi posse. Magis credo, Apollinarium vocari magistrum Paulini: nam illius dogma revera diu erat damnatum, atque ipse quoque Apollinarius in concilio Constantinopolitano. Calumniabantur igitur Meletiani aliqui Paulinum, acsi factus esset Apollinarista, multosque seduceret; idque acriter reprehendit* Chrysostomus, *& meritò sanè: nam Paulinus probè erat Catholicus, iisque Catholicis præerat episcopus, qui nunquam cum Arianis communicaverant. Fortè ex Catholicis Meletianis aliqui ad Paulini ecclesiam transiverant e fortè etiam Apollinaristæ aliqui redierant ad Paulinum. Primum exacerbare poterat Meletianos; alterum calumniæ occasionem dare. Quidquid sit vivebat Paulinus, & totum argumentum Tillemontii non nisi vitiosa obscuri loci interpretatione nititur.*

B

Homilia in Natalem Domini, habita ad festivitatem illam,

276 *Eodem anno habita est Homilia in Natalem Domini nostri Jesu Christo, quæ dicta est die* XXV *Decembris, impressaque apud Montfauconum tom. 2 pag. 354. Propositum* Chrysostomi *in illa Homilia erat, populo Antiocheno persuadere, Christum revera natum* XXV *Decembris, adeoque festivitatem meritò institutam eo die apud Antiochenos, quo Romæ & in Occidente* multò antè, & ex antiqua traditione *celebrabatur, ut affirmat pag. 355. Romani* ad nos usque, *inquit*, illius notitiam nunc transmiserunt. *Nova illa institutio, non omnibus probabatur Antiochenis.* Nam multos, *inquit*, etiam nunc inter se de eo ipso disceptare probè novi: & hos quidem illum reprehendere, alios defendere: multus ubique de hoc die sermo, partim incusantium, quasi novus sit, partim eumdem propugnantium, tamquam antiquum ac vetustum, cùm & olim nativitatem ejus prophetæ prædixerint, & jam inde à primordio ab ipsa Thracia Gades usque incolentibus manifestus & celebris fuerit.

recenter Antiochiæ institutam, populo magis probandam.

277 *Itaque cum hæ disceptationes amantem concordiæ, tum ipsa festivitatis dignitas Virum Christi amantissimum excitârunt, ut hac Homilia & festivitatem ipsam & concordiam de ea stabilire conaretur apud Antiochenos. Novitatem institutionis agnoscit, dicens:* Nondum decimus annus

C

est, ex quo hic ipse dies manifestè nobis innotuit. Attamen, perinde acsi jam olim à multis annis nobis traditus esset, ita operâ vestrâ celebratus inclaruit.... Agedum igitur de hisce sermonem exordiamur. Si enim hic ipse dies adhuc in disceptatione positus tanta animi vestri propensione fruitur; utique, si notior atque adeo manifestus evadat, haud dubiè longè majorem hujusce studii vestri fructum percipiet. *Ex hisce liquet, cur* Chrysostomus *ostendere studuerit, Christum Dominum die* XXV *Decembris natum. Eo die dictam esse Homiliam, ex ipsa clarissimè patet. Habitam autem anno 386, colligitur ex iis, quæ dicit num. 7:* Ad quod nuper vos cohortatus sum, ad id etiam nunc, & in posterum semper vos cohortari non desistam. *Tum sequitur exhortatio, ut dignè accedant ad divina Mysteria, sive ad sacram communionem, qualis etiam reperitur in Oratione de S. Philogonio, quæ dicta erat* XX *Decembris anni 386, ita ut hanc omnino videatur designare, præsertim cùm ibi jam multa dicere cœpisset de festo Nativitatis. Videri potest ea Homilia tom. 1 pag. 497 & seq.* D

Homilia in abutentes verbis Apostoli,

278 *Circa idem tempus, quo Natalem Domini celebravit Sanctus, Homiliam habuit contra quosdam non rectè de fide sentientes, & abutentes illis Pauli verbis,* Sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntiatur *&c. Edita est prædicta Homilia apud Montfauconum tom. 3 pag. 300, ubi tale habet initium:* Cùm nuper Pharisæi & Publicani mentionem faceremus, ac duos currus ex virtute & ex vitio jungeremus, utrumque ostendimus, quantum sit in humilitate lucri, & quantum in arrogantia damni. *Hæc verba, ut rectè observavit Montfauconus, clarissimè designant Homiliam quintam contra Anomœos, in qua sub finem ad humilitatem hortatur, sicut initio hujus, & ubi tom. 1 pag. 489 sic loquitur:* Ut autem discas, quantum bonum sit non altum sapere, duos finge currus, junge justitiam cum arrogantia; & peccatum cum humilitate *&c. Deinde adducit Pharisæum & Publicanum, ac utroque loco ostendit, Publicanum, licèt alias peccatorem, à Deo præpositum fuisse Pharisæo bona opera jactanti. Itaque cùm quinta illa Homilia contra Anomœos figenda sit mense Decembri, & saltem aliquot diebus ante* XX *Decembris, ut ostendi num. 249, hæc rectè figitur circa Nativitatem Domini, & verisimillimè inter Nativitatem & initium anni sequentis.* E

in qua humilitas multùm commendatur & Paulus extollitur.

279 *In hac porrò Homilia Sanctus ostendit malum superbiæ, & contrà humilitatis bonum.* Philosophiæ quippe nostræ fundamentum est humilitas, *inquit pag. 301.* Etsi innumera sursum ædifices, etsi eleemosynam, preces, jejunium, omnesque virtutes congeras, nisi eam pro fundamento posueris, omnia frustra & incassùm ædificâsti, citòque corruent, perinde atque ædificium illud super arenam exstructum. Nullum quippe opus bonum non illâ eget, nullum sine illa stare poterit *&c. Deinde allegata Pauli verba sumit exponenda, ostenditque illa hæreticis prodesse non valere. Hac autem occasione laudes S. Pauli Apostoli, cujus verba exponebat, latè prædicandas sibi sumpsit, ita ut hæc sit pars magna illius Homiliæ. Pauca accipe:* Quis enim non tum obstupescebat, *inquit pag. 306*, virum cernens catenâ constrictum? Tum maximè dæmones fugiebant, cùm viderent eum in carcere degentem. Neque enim diadema regium caput perinde conspicuum facit, atque catenæ manus illius, non quidem suapte naturâ, sed per gratiam in ipsis efflorescentem. Hinc magna consolatio discipulis. Videbant enim corpus vinctum, linguam verò minimè ligatam; manus ligatas, sed verbum solutum, quod velociùs quàm solaris radius totum mundum percurreret *&c. In fine Orationis eleganter hortatur ad preces perpetuò fundendas.* F

Post hanc Homilia in Kalendas primo die anni 387 dicta:

280 *Porrò eximiæ laudes S. Pauli, quæ reperiuntur in præcedente Homilia, probabilem mihi rationem suggerere videntur, ad Homiliam Sancti* in Kalendas *inscriptam, quæ prima die anni Romani, seu prima Januarii habita fuit, figendam post præcedentem, sive Kalendis Januarii anni 387. Etenim in hac Homilia, impressa tom. 1 pag. 697, sub initium* Chrysostomus *ita loquitur:* Nuper autem cùm beatum Paulum encomiis celebraremus, ita exsultavistis, quasi ipsum præsentem vidissetis.... Volebam autem in idem quoque argumentum hodie descendere, sed ad alia quædam, quæ magis urgent, oratio

nostra

A nostra provehitur, in quibus à tota hodie civitate peccatur. Eos enim, qui laudes Pauli audire cupiunt, priùs virtutis Pauli æmulos esse oportet, & hujusmodi concione dignos. *Multa simul persuadent, ut credam* Chrysostomum *hic loqui de Homilia precedente. Nam primò tam multa ibi tamque præclara de S. Paulo dixit, ut vix plura de eo dixisse videatur in ulla concione, in iis etiam, quas deinde unicè ad celebrandum S. Paulum habuit. Secundò agnoscunt adversarii, precedentem Homiliam esse dictam non diu ante Kalendas Januarii, quod ostendi nequit de ulla alia in laudem S. Pauli dicta. Tertiò ipsa materia Homiliæ suspicionem nostram auget; nam* Chrysostomus *primo prædicationis anno præcipue intentus fuit ad pessimas quaslibet consuetudines concionibus suis exscindendas, ac totas Homilias in eum finem composuit: postea verò magis studuit ejusmodi abusus in parte aliqua Homiliarum suarum reprehendere, & sacrarum Litterarum expositionem simul prosequi.*

B

ad tollendos illius diei abusus, ex gentilitia superstitione ortos.

281 *Hermantius credidit,* Chrysostomum *fuisse locutum de Homilia contra Anomœos, in qua exponitur petitio filiorum Zebedæi. Tillemontius illam assignavit, cui tom. 3 pag. 211 titulus est,* Quales ducendæ sint uxores. *Verùm in utraque breviter tantum laudatur Paulus; & prior dicta est diu post Kalendas Januarii, imò probabiliùs mense Februario: de altera ne quidem scitur, Antiochiæ habitam esse. Montfauconius in Monito prævio pag. 966 illorum conjecturam rejicit, existimatque à Sancto insinuatam fuisse unam ex illis Homiliis, quarum* hypothesis seu argumentum erant Pauli laudes. *At non dicit* Chrysostomus, *se solas Pauli laudes pro argumento Homiliæ habuisse; nec scimus, an ulla ex illis Homiliis dicta sit paulò ante Kalendas Januarii, neque id admodum verisimile est, cum eo tempore nulla celebretur S. Pauli festivitas. Quapropter magis existimo, designatam Homiliam mox dictam de verbis & laudibus Apostoli; & consequenter Homiliam in Kalendas refero ad primum diem anni 387. Sanctus in illa Homilia sermonem fortiter dirigit contra profanos ritus, Kalendis Januarii exerceri solitos, partimque gentilitios, partim ex gentilium superstitione relictos.* Fidentes igitur, *inquit pag.* 698, in pugnam procedamus. Nam & nobis hodie bellum

C indictum est, non Amalecitis invadentibus, ... aut aliis barbaris incursantibus; sed dæmonibus pompam in foro ducentibus. Diabolicæ enim pernoctationes, quæ hodie fiunt, & cavillationes & convitia, & saltationes nocturnæ, & ridicula hæc comœdia quovis hoste deteriùs civitatem nostram captivam faciunt &c. *Hæc aliaque vitia ibi sic reprehendit Sanctus, ut eâdem operâ egregias doceat virtutes.*

Sequenti die Sanctus dicteria quorumdam

282 *Die sequenti Sanctus habuit Homiliam, quæ etiam sequitur apud Montfauconium pag. 707, atque in ipso titulo dicitur* postridie Kalendas Antiochiæ habita. *Initium hoc est:* Hesternum diem, cùm esset festum satanæ, fecistis festum spiritûs, quia multo cum animi studio recepistis ea, quæ à nobis dicebantur. *Et pag.* 708: Age itaque & hodie adversus ebrietatem armemus linguam, istamque vitam madidam ac dissolutam prosternamus... Quòd si post nostram etiam admonitionem in iisdem vitiis perseveraverint, ne sic quidem nos desistemus illis, quod rectum est, consulere... Siquidem hæc lex nobis, qui sacri sermonis administrationem suscepimus, à benigno præscripta est Deo, ne umquam, quod quidem in nobis fuerit, facere defatigemur. *Tum profert Jeremiæ exemplum, non silentis, etsi quorumdam dicteriis impeteretur; & mox subdit:* Meo quidem ipsius animo persuasi,... sive quis attendat, sive non attendat, facere ea, quæ præcipiuntur. Verùm quoniam sunt nonnulli, qui multorum manus dissolvunt, neque contenti, quòd ipsi nihil utilitatis afferunt vitæ nostræ, etiam aliorum studium ac fervorem refrigerant sannis ac dicteriis, dum aiunt, Desine bene consulere, desine monere: nolunt tibi auscultare: ne quid sit tibi cum illis commercii. Quoniam ergo sunt quidam ista loquentes, inhumanam hanc sententiam, insidiasque diabolicas excutere volens è multorum animis, pluribus hac de re dissero. *Pergit Sanctus referre dicteria quorumdam, qui viderant aliquos cauponam ingressos, postquam in concione fuerant; ostenditque sermonem suum idcirco non caruisse fructu; & demum, si fructu caruisset, sibi lucrum sermonis non defuturum.*

E

fortiter refellit, ac de Lazari & divitis parabola concionari incipit:

283 *Hæc dicteria videntur excitâsse* Chrysostomum, *divino fervore plenum, ad contexendam longissimam Homiliam, & totam ad mores corrigendos tendentem, qualis hæc est, cum ut exemplo suo non minùs quàm verbo auditores doceret, ne ob quorumdam dicteria à bene monendo desisterent; tum ut perniciosis istis nugatoribus spem omnem adimeret. Hac verisimiliter de causa parabolam divitis epulonis & pauperis Lazari, mollissimos etiam animos percellere natam, tractare cœpit in hac Homilia num. 6, ubi sic habet:* Heri quidem Paulum illis opposuimus dicentem: Sive editis, sive bibitis, sive aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. (*Vide hæc verba in Homilia in Kalendas pag. 706.*) Hodie verò ipsum Pauli Dominum illis proferemus, non modò consulentem aut monentem à deliciis abstinere; verùm etiam insultantem ac punientem eum, qui in deliciis vixerat. Nam historia de divite * nihil aliud quàm hoc declarat, ac Lazaro, deque iis, quæ utrique acciderunt. *Hic igitur Sanctus historiam aut parabolam illam fusè pertractare incepit, ut à deliciis deterreret, ac sermonem tamdiu produxit, ut longa esset Homilia, etiamsi abscissa essent anteriora omnia, quæ mediocrem Homiliam facere possunt.*

* de divite ac Lazaro &c. nihil aliud &c.

secunda & tertia de Lazaro Homilia

284 *Porrò non contentus fuit Sanctus unica hac de Lazaro & divite concione; sed post aliquot dies de eadem materia addidit alteram, deinde & tertiam & quartam, ut liquet ex singularum initiis.* Admiratus sum caritatem vestram, cùm nuper de Lazaro verba facerem, quòd & pauperis illius tolerantiam laudâstis, & divitis immanitatem inhumanitatemque detestati estis, *inquit secundam exordiens. Et mox:* Quoniam igitur multa cum animi benevolentia sermones illos excepistis, age, quæ restant, etiam vobis persolvamus. *Tum subnectit multa documenta, præsertim ad mores spectantia, quæ ex allegata de Lazaro parabola hauriri possunt, ac num. 3 declarat, quàm sit alienus a plausibus audientium, dicens:* Multo majorem vobis habeo gratiam pro silentio, quàm pro plausibus: propterea quòd plausus quidem ac laudes me faciunt splendidiorem, silentium verò hoc vos reddit modestiores. Novi quòd hæc, quæ dicuntur, molesta sunt: verùm multum lucri & inenarrabilem fructum afferunt. *Hæc utilitas permovit sacrum Oratorem, ut tertiam adderet de Lazaro Homiliam, quam pag. 736 sic orditur:* Haudquaquam mediocrem nobis utilitatem attulit de Lazaro parabola, cùm

F

AUCTORE J. S.

divitibus tum pauperibus, ut quæ hos quidem docuerit facilè perferre inopiam, illos verò non passa sit efferri, sibique placere ob divitias... Age igitur & hodie denuo tractemus idem argumentum. *In hac autem Homilia multùm hortatur ad lectionem sacrarum Litterarum, aliaque tradit documenta moralia.*

deinde verò S. Babylam, ac mox etiam SS. Juventinum & Maximinum celebrat.

285 *Post tres Homilias de parabola divitis & Lazari, illud argumentum necdum deseruit* Chrysostomus, *sed festa martyrum, nimirum S. Babylæ episcopi Antiocheni* XXIV *Januarii, & SS. Juventini ac Maximini martyrum eodem mense occurrentia, Sancto persuaserunt, ut quartam de Lazaro Homiliam ea de causa differret. Exstat Homilia de S. Babyla apud Montfauconum tom. 2 pag. 531, atque hoc habet exordium:* Volebam equidem hodierno die debitum reddere, quod nuper vobis, cùm hìc essem, promisi. Sed quid faciam? Beatus Babylas interveniens apparuit, & ad se ipsum nos vocavit. *Exstat ibi quoque Homilia de SS. Juventino & Maximino, non diu post secuta, cùm ita inchoetur pag. 578:* Nuper beatus Babylas cum tribus pueris nos hìc congregabat: hodie verò par sanctorum militum

B

in acie exercitum Christi constituit. Nuper quadriga martyrum, hodie biga &c. *Licèt verisimiliter pluribus vicibus de Sanctis illis dixerit* Chrysostomus; *verisimillimum tamen est, duas hasce Orationes invicem secutas, quia in posteriore de Juliano Apostata mentionem faciens, hæc verba adjungit:* De quo & nuper pluribus à me dictum est. *Nam revera de Juliani impietate multa leguntur in Homilia de S. Babyla.*

Homilia quarta de parabola Lazari & divitis.

286 *Æquè est verisimile, duas illas esse Homilias, quarum causâ quartam de Lazaro distulit Sanctus. Hujus initium tom. 1 pag. 751 ejusmodi est:* Quod superest de Lazari parabola, necessum est ut persolvamus hodie. Nam vos fortasse creditis totum nobis absolutum esse. Atqui ego non utar ad fallaciæ occasionem vestra ignorantia, neque priùs desistam, quàm totum, quod mihi visum est, tractavero .... Oportebat quidem superiore conventu debitum hoc dissolvisse. Verùm non existimavimus esse tutum, beati Babylæ & bigæ sanctorum martyrum, qui post illum occurrerant, præclara gesta præterire: eoque distulimus solutionem, differentes in præsentem diem, ut totum debitum dissolvamus &c.

C

Debitum hoc non ita clarè, obscurè tamen insinuaverat in Homilia 3 pag. 736, ubi simul rationem reddit, cur diu eidem argumento insistat, ac futuræ concionis materiam sæpè prædicat, ita loquens: Proinde ne vobis itidem, quod traditum fuerit, effluat; non confertim vobis inclinavimus doctrinæ poculum, sed in dies aliquot partiti sumus, passi vobis * interim hisce diebus interquiescere ab audiendi labore, quo simul & ea, quæ deposuimus, sic infigantur animo vestræ caritatis, ut excidere non possint; & ea, quæ dicentur, sedatis ac vegetis mentibus excipiatis. Eòque crebrò vobis prædicimus multis antè diebus argumentum, de quo sumus loquuturi, ut his in medio diebus sumpto libro, perpensâque rei summâ totâ, postquam intellexeritis, quid dictum sit, quid restet dicendum, mentem vestram instructiorem reddatis ad audienda, quæ pòst differentur. *Ita curabat Sanctus, ut non modò doceret utilia; sed etiam, ut ea auditorum animis altè infigerentur.*

* vos

287 *Hactenus recensui Homilias illas de Lazaro cum iis, quas ipse* Chrysostomus *illis interpositas fuisse docet. Attamen non negaverim, duas alias inter primam & secundam de Lazaro verisimiliter dictas esse. Certè Montfauconus post Tillemontium probabiliter existimat, Homiliam de Epiphania & Baptismo Christi, quam die* VI *Januarii habuit* Chrysostomus, *ad annum 387 pertinere. Ratio illorum petitur ex qualicumque similitudine inter hanc Homiliam, quæ legitur tom. 2 pag. 367, & Homilias non diu ante dictas in S. Philogonium & in Natalem Domini. Nam in tribus illis* Chrysostomus *auditores suos multùm hortatur, ut curent dignè ad divina accedere Mysteria. Quare verisimile omnino est, Homiliam de Baptismo Christi anno 387 habitam esse, præsertim cùm aliàs duæ tantùm Homiliæ invenirentur inter diem 2 &* XXIV *Januarii. Porrò Homiliam de Baptismo Sanctus orditur morali exhortatione, ut frequentes intersint divinis officiis & concionibus, hunc in modum:* Omnes vos in lætitia hodie, ego verò in mœrore sum solus. Nam cùm in hoc spirituale pelagus oculos meos converto, & immensas Ecclesiæ divitias contemplor, ac deinde perpendo fore, ut cùm primùm solemnitas ista præterierit, multitudo rursus ista resiliat ac discedat, crucior & animi dolore angor; quòd, cùm tam multos liberos pepererit Ecclesia, non illis itidem in singulis collectis, sed in festo solummodo frui possit &c.

D

Anno 387 verisimiliter locanda Homilia in Epiphaniam,

E

ac postridie in S. Lucianum.

288 *Sequenti die post hanc Homiliam habita est panegyrica illa in S. Lucianum martyrem & presbyterum Antiochenum, quæ impressa est tom. 2 pag. 524. Clarum id est ex hoc initio:* Quod hesterno die pertimescebam, evenit, & ad effectum jam perductum est: nempe ubi festum præteriit, simul etiam multitudo nobis abscessit, minorque nobis cœtus est factus. Hoc equidem prorsus eventurum sciebam: non tamen idcirco destiti à cohortatione. Licèt enim non omnes morem gesserint, qui hesterna luce audierunt, non tamen omnes etiam non obtemperârunt: neque verò parùm apud nos ad consolationem hoc valet. Quamobrem neque hodierno die ab hac admonitione desistam &c. *Peracta autem exhortatione illa ad frequentandum conciones, de S. Luciano num. 2 sic loqui incipit:* Heri itaque Dominus quidem noster aquâ baptizatus est, hodie verò servus sanguine baptizatur &c. *Hæc de duabus istis Homiliis sufficiant. Accedamus igitur ad mensem Februarium, à quo longè non abfuit Homilia quarta in Lazarum superiùs memorata.*

F

Homilia contra nimium luctum in funeribus mortuorum:

289 *Post hanc apud Montfauconum tom. 1 pag. 762 sequitur Homilia* de Dormientibus *in illud Apostoli 1 Thess. 4 ℣ 12:* Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus. *Tota Homilia eò tendit, ut ne Christiani nimiùm doleant aut indecorè se gerant in obitu propinquorum suorum, scandalumque & offensionem præbeant ethnicis.* Pudet me, *inquit pag. 765,* mihi credite, & erubesco, cùm per forum video mulierum turbas, indecorè agentes, capillos vellentes, brachia genasque lacerantes; idque coram ethnicis &c. *Cùm hunc abusum tollere, tum nimium luctum mitigare morali hac Oratione conatus est Sanctus, idque verisimiliter sub initium Februarii: nam ex initio liquet, post quartam de Lazaro hanc fuisse secutam, cùm sic ordiatur:* Dies quatuor in explicanda vobis Lazari parabola consumpsimus, thesaurumque exhausimus, quem invenimus in corpore ulceribus scatente. *Et non ait, se posse ex illa parabola etiam contra Manichæos disputare, sed ad aliud converti argumentum,* ne satietatem atque fastidium oratio *auditoribus* afferat. Nam, *inquit,* unius generis ci-

bo

A bo instructa mensa satietatem parit, variis verò eduliis frequentata appetitum excitat. *Hac quoque ratione permotum fuisse Sanctum existimo ad differendum secundam partem certaminis sui contra Anomœos, quâ probavit, Filium Dei Patri esse consubstantialem. Nam conciones de illa materia tantùm inchoatas post prædictam existimo mense Februario.*

alia mense Februario dicta de Resurrectione mortuorum,

290 *Hinc Homiliam* de Resurrectione mortuorum, *quæ impressa est apud Montfauconum tom. 2 pag. 422, mense item Februario hujus anni habitam existimo, post duas aut plures de Consubstantiali contra Anomœos. Accipe Homiliæ principium:* De fidei nostræ dogmatibus, deque gloria Unigeniti Filii Dei pridem apud vos disseruimus, obturantes hæreticorum ora, qui gloriam illi detrahunt, & à Genitore suo illum alienum dicunt. Hodie de moribus deque vita instituenda sermonem in medium afferre, & in genere admonere decrevimus. Imò sermo non moralis solùm, sed etiam dogmaticus erit: paratus enim sum, ut ad materiam de resurrectione descendam. Quod sanè argumentum varium est & copiosum: nam & in iis, quæ fidei sunt, nos dirigit, & B vitam nostram componit, & divinam providentiam ab omnibus calumniatoribus vindicat &c. *Omnia illa in hac Homilia sanè prolixa tractat* Chrysostomus. *Habitam ante Quadragesimam anni 387 agnoscit Montfauconus; sed hic Homilias de Gloria Unigeniti absolutas existimat ineunte anno, ego verò seriùs finitas credo, videlicet ante Quadragesimam, si omnino fuerint finita, & non potiùs ob seditionem Antiochenam abrupta.*

aliaque prolixa de Viduis:

291 *Ad mensem Februarium cum Tillemontio art. 22 refero etiam Homiliam* de Viduis *in illud Apostoli:* Vidua eligatur non minùs sexaginta annorum. *Edita hæc est tom. 3 pag. 311, taleque ibi est exordium:* Commodum, divini Spiritus gratia disponente, contigit, ut is vobis Apostolicæ locus Epistolæ, quem hodierno die audivistis, legeretur. Habet enim cum iis, quæ nuper diximus, cognationem & connexionem haud mediocrem, si minùs in verbis, certè in sententiis. Hoc enim illud est, quod nuper legebatur: De dormientibus autem nolo vos ignorare fratres: & de resurrectione multa tum à nobis sunt dicta &c. *Ex hisce certum est, hanc de Viduis habitam esse non diu post Homiliam de Dormien-* C *tibus superiùs memoratam. Cùm autem hic dicat, se multa de Resurrectione dixisse; verisimile quoque est, iis verbis designari mox dictam Homiliam de Resurrectione: neque enim tam multa de Resurrectione dixit in Homilia de Dormientibus, ut de illa sola hîc loqui videatur. Ceterùm in laudata de Viduis Homilia Sanctus egregia dat documenta moralia, non viduis solum, sed nuptis etiam, & cuilibet generi hominum profutura.*

duæ aliæ Homiliæ mense Februario figendæ,

292 *Restant aliæ duæ Homiliæ, quas verisimiliter figere possumus eodem mense Februario, quia habitæ videntur, quando apud Antiochenos satis recens erat memoria Homiliarum in Lazarum, ad quem Sanctus in hisce iterum recurrit. Hinc prior apud Montfauconum tom. 1 pag. 772 inscribitur:* In terræ motum & divitem & Lazarum. *Altera ibidem pag. 790 longiorem habet titulum, in quo Lazari etiam fit mentio. Viguisse autem memoriam dictorum de divite & Lazaro, dum priorem Homiliam habebat* Chrysostomus, *ex ea colligitur num. 4, ubi sic loquitur:* Jam ostendere illum volo, qui deliciis hic fruatur, & illic plectatur. „Dives erat quidam„. *Ex hoc parabolæ initio mox intelligebant auditores, quò tenderet, idque signis indicabant. Hinc omissis sequentibus parabolæ verbis, auditores hoc modo alloquitur:* At tametsi historiæ narrationem antevertitis, exspectate finem orationis: hæc enim mea laus est, vestrumque præconium, ut jam, dum principia feruntur, vos segetes colligatis: assidua vos sermonum auditio doctores reddidit. Sed quoniam vobiscum & nonnulli peregrini sunt ingressi, nolite currere, sed eos, qui claudicant, exspectate. *In sequenti item Homilia num. 3 insinuat, auditores suos illâ parabolâ fuisse imbutos.* Unum igitur, *inquit*, ex iis, qui per latam hanc portam intrârunt, & unum ex iis, qui per angustam & arctam viam incesserunt, vobis in medium proferentes, eorum, quæ à Domino dicta sunt, veritatem ostendamus, & eadem rursus Domini parabola utamur. *Mox intellexerunt auditores, divitem & Lazarum iis verbis insinuari, teste* Chrysostomo. *Nam hæc statim sequuntur:* Ac scio equidem vos homines perspicaces jam, quid dicturi simus, intelligere &c. *Itaque duæ illæ Homiliæ etiam spectant ad mensem Februarium.*

AUCTORE J. S.

nimirum prior in Terræ motum,

293 *Priori occasionem præbuit terræ motus, à quo exordium ducit sacer Orator, ita loquens:* Vidistis Dei potentiam? vidistis Dei benignitatem? potentiam quòd orbem terræ concusserit, benignitatem, quòd eum cadentem firmaverit: imò verò in utroque potentiam & benignitatem.... E At enim terræ motus quidem præteriit: metus autem maneat: transiit illa tempestas, sed timor non transeat: supplicationes spatio trium dierum obiimus; verumtamen studium non restinguamus &c. *Prolixa admodùm est Homilia, tenditque præcipuè ad ostendendam rerum mundanarum vanitatem, peccatorum gravitatem, & ad peccatores ad pœnitentiam & meliorem vitam pertrahendum. Porrò de terræ motu, qui materiam huic Orationi suggessit, loquitur haud dubiè Sanctus in Homilia 3 ad populum Antiochenum tom. 2 pag. 46, ubi dicit:* Etenim terræ motibus sæpiùs comprehendentibus & fame & siccitate, tribus vel quatuor diebus moderati & mansuetiores facti, rursus ad priora redivimus, proptereaque hæc acciderunt. *Loquebatur* Chrysostomus *de seditione Antiochena, quâ omnes in summo erant metu, circa initium Quadragesimæ anni 387, ita ut omnino videatur designare concussiones illas terræ, quarum causâ tribus diebus institutæ erant supplicationes.* F

in qua admirabilem zelum ostenat Sanctus,

294 *Timebat* Chrysostomus, *ne parùm constantem ex concione sua de terræ motu fructum haurirent auditorum multi, aliquorum tamen sperabat emendationem. Hinc num. 2 hanc ponit objectionem:* At enim, mihi dices, quid dicendo proficis? Proficio, si quis me audiat: ego quod officium meum est, id præsto... Et verò nunc in tantam multitudinem projectum semen fieri non potest, quin mihi segetes proferat. Tametsi omnes non audiant, dimidia pars audiet: & licèt non dimidia, pars tertia: & licèt nec tertia, decima: & licèt nec decima, licèt unus ex ea multitudine auditurus sit, audiat: non enim exiguum est, vel unam ovem servari... Hominem non contemno, licèt unus sit... Licèt servus sit, contemnendus mihi non videtur: non enim dignitatem quæro, sed virtutem: non dominationem aut servitutem, sed animam. Licèt unus sit, homo est,.... propter quem Unigenitus Dei Filius factus est homo. Dominus meus immolatus est, ac Sanguinem suum pro homine fudit, & illum ego contemnam?... Equidem

AUCTORE J. S.

dicere non cessabo, licèt nullus sit, qui audiat: medicus sum, adhibeo medicamenta: doctor sum, mandatum mihi est, ut admoneam *&c. Hæc latiùs, & plura ad hoc propositum admirabili zelo prosequitur.*

in alteraque-que graviter reprehendit currentes ad ludos profanos.

295 *Vidit sanè* Chrysostomus *ante alteram concionem, monita sua à multis negligi. Hinc illa Christi verba Matt. 7 ŷ 13,* Intrate per angustam portam *&c. exemplo divitis & Lazari elucidanda sumpsit. Exordium verò deduxit ab acerrima reprehensione eorum, qui* satanico se Circensium spectaculo *dederant* post tam multas cohortationes, post tam multas admonitiones & castigationes. Neque enim cessavimus, *inquit*, vobis in memoriam revocare tremendum illud tribunal, inevitabiles illas pœnas, ignem illum, qui numquam exstinguitur, & vermem, qui numquam moritur. *Monet tamen, se non* omnes *accusare, & num. 2 reprehensionem lenit his verbis:* Asperiore forsan reprehensione usi sumus: si spectetur quidem paternus hic amor noster, asperiore; sin autem gravitas delicti spectetur, ne quidem satis digna. Verumtamen quoniam lapsis manus est porrigenda, atque erga illos, qui tam

B negligentes fuerunt, paterna exhibenda est benevolentia, ne sic quidem de illorum salute desperamus: dummodo non ampliùs in eadem velint recidere, ... sibique ipsis aditu Circensium & & omnis ejusmodi satanici spectaculi interdicant. Benignum enim, clementem, ac providum habemus Dominum, qui cùm naturæ nostræ noverit imbecillitatem, ubi negligentiâ supplantati, in peccatum aliquod prolapsi fuerimus, unum id solum à nobis requirit, ut ne desperemus, sed à peccato resiliamus, & ad confessionem properemus. *Noverat nimirum prudens Medicus & vulnera secare, ne putrescerent, & nimium sectionis dolorem suavibus fomentis delinire.*

§ XXII. Aliæ quædam assignantur Homiliæ, quæ videntur anno 386 illigandæ.

C

Homilia secunda de Ozia aut de Seraphim,

H*Actenus protulimus sum Homilias illas, quas primo circiter prædicationis anno habuit* Chrysostomus, *aut potiùs quas eo anno Sanctum habuisse, certa aut valde probabili ratione ostenditur. Neque enim dubium est, quin & alias habuerit inter Pascha & mensem Augustum anni 386; sed eas non æquè distinctis temporum notis assignare valemus. Attamen probabilis admodùm mihi videtur opinio Tillemontii, qui Notâ 17 existimat, aliquas ex Homiliis, quæ de Ozia & de Seraphim tractant, quæque habentur tom. 6 pag. 95 & seqq., dictas esse primo prædicationis anno; sed non omnes eo ordine habitas, quo reperiuntur edita. Sanè in secunda pag. 106 verecundè adhuc agit* Chrysostomus, *& videtur primam suam Homiliam laudare.* Gaudeo, *inquit*, conspiciens vos ad audienda sacra eloquia concurrentes, idque indicium esse maximum judico vestri in Dei cultu & pietate progressûs. .. Itaque, tametsi nobis mensa multam habet penuriam, ne sic quidem eam occultabimus: sed nostra omnia in medium proferentes, apponemus vobis. Quod si paucula hæc sunt viliaque, præbebimus tamen. ..

D

in qua prima omnium Homilia clarè allegatur,

297 Audistis nuper, cùm nobis datum esset hoc honoris, ut apud caritatem vestram dissereremus, psalmum illum legentibus nobis, qui peccatorem è sacris septis ejiciens, angelos supernasque virtutes hortabatur ad laudandum universorum Deum. *Loquitur de Psalmo 148, de quo multa dixit in concione prima, quando presbyter erat ordinatus, ut videri potest tom. 1 pag. 438 & 439. Itaque rectè collegit Tillemontius, Homiliam illam esse unam ex primis, quas habuit* Chrysostomus. *Monsfauconus quidem in Monito prævio ad Homilias de Ozia, seu de Seraphinis tom. 6 pag. 94 argumenta Tillemontii ut levissima rejicit; sed non video, cur ita loquatur. Mihi sanè tam clara videntur, ut nullibi pro epocha Operum* Chrysostomi *clariora inveniam apud Montfauconium. Opera pretium erit, id paucis ostendere. Psalmus, qui lectus erat, quando concionandi apud Antiochenos honor delatus erat* Chrysostomo, *ut hìc dicitur,* angelos supernasque virtutes hortabatur ad laudandum universorum Deum. *Idem Psalmus* peccatorem è sacris septis *ejiciebat, eodem teste.*

omnino inter primos anni 386 figenda est,

298 *Audiamus modò aliqua ex Homilia 1 tom. 1 pag. 439. Dixerat ibi Sanctus:* Non est speciosa laus in ore peccatoris. *Dixerat in Psalmo 148 utramque invitari* creaturam, & quæ sursum est, & quæ infernè; *sed nequaquam invitari* peccatorem *ad laudandum Deum. Tum num. 2 subjungit:* Ceterùm, ut vobis, quod dico, fiat evidentius, ipsum Psalmum ab initio vobis prælegemus. „Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus.„ *Mox & alia ex eodem Psalmo legit, observatque nullibi peccatorem invitari ad laudandum Deum. Clarum igitur & manifestum est, primum omnium* Chrysostomi *Sermonem, ut nuper habitum, laudari in Homilia secunda de Ozia, præsertim cùm Sanctus id ipse quoque dicat his verbis:* Cùm nobis datum esset hoc honoris, ut apud caritatem vestram dissereremus. *Græcè legitur ὅτε ... διαλεχθῆναι κατηξιώθημεν, quando disserendi (apud vos) honore dignati sumus. Loquitur de honore concionandi sibi primùm delato. Hinc, quia nuper concionari cœperat, circa finem Homiliæ comparat orationem suam* vino, quod recèns sub torculari haustum est. *Nisi hæc clara sint ad laudatam Homiliam inter priores* Chrysostomi *figendam, frustra meo judicio de ordine disputabitur.*

E

F

frustra se opponente Montfauconio.

299 *Objicit tamen Montfauconus verba illa, quæ habentur num. 3:* Verum de nominibus alio tempore disseram. *Dicuntur hæc occasione mutati nominis* Abram in Abraham. *Cùm autem quatuor exstent Homiliæ* de Mutatione nominum *tom. 3, Monsfauconus sic infert:* Certum itaque exploratumque habeo, hanc Homiliam eodem anno habitam fuisse, quo illæ de Mutatione nominum dictæ sunt, quo etiam Homiliæ in Genesim LXVII &c. ... Quis verò sit ille annus, nondum potui probabili conjectura assequi. Hæc omnia in annum CCCLXXXVIII conjici fortè possent. *Verùm levior est hæc conjectura, quàm ut in comparationem venire possit cum allatis argumentis. Nam suspicor, eo anno in Genesim dicere voluisse Sanctum, ut revera cœpit, ibique de mutato Abrahæ nomine agere. At tam expositionem potuit* Chrysostomus *differre, quia urgentiora & magis necessaria tractanda se offerebant. Secundò Homiliæ illæ, in quibus de nominibus agitur, non tam certò omnes forùs dictæ sunt, quam*

quàm certum est, secundam de Ozia initio prædicationis habitam. Itaque dubitandum non est, quin ante Quadragesimam anni 386, Chrysostomus *dixerit secundam Homiliam de Ozia.*

Secuta tres aliæ in eumdem Isaiæ locum,

300 *Porrò Homilia illa, licèt secundo loco sit impressa, prima est ex illis, quas* Chrysostomus *habuit in locum Isaiæ,* Vidi Dominum: *nam rectè observârunt Tillemontius & Montfauconus, illas, quæ primo & quarto loco sunt impressæ, cùm ceteris non cohærere, & fortè Constantinopoli dictas. Secunda igitur de illo argumento est, quæ tertio loco impressa est pag.* 111. *Hanc à martyribus, de quibus dicturus erat Flavianus episcopus, orditur* Chrysostomus, *subditque* : Ipsi verò nunc de Ozia differemus jam pridem debitum æs alienum dinumerantes, diuturnosque audiendi nixus solventes. *Indicant hæc, non paucos dies inter utramque intercurrisse. In hac rursum Homilia modestè sua extenuat Orator, dum* pauperum mensam *eum iis comparat, & sub finem dicit:* Nam nostra quidem, qualiacumque sunt, habent juventutis indicia. *Tertia ex iis est, quæ quinto loco impressa est pag.* 131, *quamque orsus est hoc modo:* Age expositioni de Ozia cœptæ hodie finem imponamus. *Quarta demum in eumdem Isaiæ locum, quæ sexto impressa est loco pag.* 137 *&* de Seraphim *inscribitur, hoc habet exordium:* Vix tandem Oziæ pelagus emensi sumus. Vix autem sumus emensi, non propter itineris longitudinem, sed propter vestram, qui nobiscum navigatis, discendi cupiditatem.

dictæ omnes ante Quadragesimam:

301 *In illa igitur Homilia de Seraphinis loquitur, de quibus in prima Homilia loqui jam cœperat. Quo autem anni tempore habita sit, insinuatur num.* 3 *his verbis:* Sed ecce adventant jejunia, quæ pennas animæ leves reddunt &c. *Pascha anno* 386 *incidebat in diem* V *Aprilis: Quadragesima verò, sex tantùm constans hebdomadis, inchoabatur die Lunæ* XXIII *Februarii, ita ut hæc Homilia verisimiliter sit dicta pridie Quadragesimæ, sive die Dominico, qui erat* XXII *Februarii. Si modò supponamus,* Chrysostomum *quatuor aut quinque hebdomadas illis quatuor Homiliis impendisse, neque ullas alias inter has & omnium primam intercurrisse, prout nullæ videntur fuisse intermedia, tota chronotaxis accuratè cohærebit. Nam ordinatus fuerit, & prædicare cœperit mense Januario, absolutaque mense Februario expositione loci Isaiæ, transierit ad Homilias in Genesim, de quibus egi num.* 237. *Hæc omnia tam aptè cohærent, ut non videatur dubitandum, quin quatuor laudatæ Homiliæ statim secutæ sint post omnium primam. Et sane hasce jam § 18 inter certiores recensuissem, nisi opinio Montfauconi me tum ad rem examinandam minùs attentum fecisset.*

respondetur ad scrupulos Tillemontii.

302 *Tillemontius Notâ 18 agnoscit, quatuor dictas Homilias invicem aptè respondere. At scrupulum sibi movet ex tertia, quinto loco edita, in qua num.* 3 *hæc leguntur:* Quid autem hoc est? Quod pridem ab initio quærebamus: cur cùm in rebus externis inque prophetiis omnes soleant designare tempora vitæ regum, hic, eo prætermisso, tempus sumat, quo mortuus sit Ozias? *Nam hanc quæstionem propositam ipse non invenit. Duplici modo ad hunc scrupulum responderi potest: nam initio ejusdem Homiliæ clarè sibi quæstionem illam proponit, & ad eam circa finem post allegata verba respondet. Secundo illam quæstionem sibi proposuit, sed magis generatim, in Homilia prima, secundo loco edita, num.* 2 *pag.* 109 *his verbis:* Operæ pretium est inquirere primùm, cur propheta nobis tempus designârit, neque enim hoc fortuitò temereve facit. *Hic quæstionem proponit, eamque allegatis suprà verbis magis explicat, ac demum solvit. Alter scrupulus Tillemontii est, quod in Homiliis hisce* Chrysostomus *magis liberè loqui videatur quàm in Sermonibus in Genesim, quos dixit in illa Quadragesima. Respondeo, me non reperire majorem libertatem in hisce de Ozia quàm in illis in Genesim: nam in prioribus frequentius de tenuitate sua Orator loquitur quàm in posterioribus. Aliter tamen loquitur, & multo liberiùs in duabus illis, primo & quarto loco impressis, quas ad hanc seriem non spectare, & multò seriùs habitas, jam observavimus.*

Homiliæ duæ de Prophetarum obscuritate,

303 *Ostendi § 18, octo Sermones in loca aliqua Geneseos dictos esse initio Quadragesimæ anni* 386. *Ad eamdem Quadragesimam pertinere crede duas præclaras & prolixas* de Prophetarum obscuritate *Homilias. Habentur illæ tom.* 6 *pag.* 168, *sed nullum iis annum assignat Montfauconus. Accipe prioris initium:* Propheticam vobis hodie volo mensam instruere, atque in pelagus sapientiæ Esaiæ meditor orationem immittere. Sed quid faciam? Dubito ac metuo, ne cùm è portu egressi fuerimus, atque ad profundum sententiarum prophetæ pervenerimus, quod nautis contingit, qui navigationi assueti non sunt, vertigine laboremus... Non tamen ex natura maris, sed quòd inexperti sint, qui navigant, oboriuntur vertigines. *Hæc comparatio cum nautis inexpertis, timorque ille Oratoris, licèt non se tantùm, sed etiam auditores cum nautis inexpertis conferat, satis insinuat, Orationem primo prædicationis anno fuisse dictam: neque enim tantum timoris aut trepidationis postea insinuare consuevit. Sic sub initium Homiliæ* 2 *pag.* 181 *loquitur consuetâ tunc sibi modestiâ de concionatoris egestate, & reliquum de obscuritate Veteris Testamenti debitum ait se persoluturum,* Quia, *inquit,* ne mei quidem pauperis & mendici res contemnitis. *Hæc tanta Sancti modestia etiam congruit primo prædicationis anno: nam licèt semper mira fuerit humilitate ornatus, post aliquot annos non ita fuisset locutus de suis concionibus, sed majori utebatur auctoritate.*

præcipuè contra Manichæos dictæ:

304 *Materia utriusque Homiliæ etiam huic anno est conformis. In priori multa disputat contra Judæos, aliqua etiam contra Anomœos, ne videatur præluisse certaminibus istis, quæ contra utrosque certavit, præsertim cùm nullibi dicat, se antea contra illos disputâsse. Manichæos jam erat aggressus* Chrysostomus *in Sermonibus in Genesim. Hos iterum subinde in hisce Homiliis aggreditur, aut potiùs totas contra Manichæos dirigit, cùm hi inter rationes Vetus Testamentum calumniandi allegarent obscuritatem. At causas & rationes illius obscuritatis affert Sanctus, & sic Manichæorum objectionem refellit. Manichæos similiter impugnatos videbimus in Homiliis, quæ post hasce sunt secutæ. Itaque mihi dubitandum non videtur, quin Homiliæ de Prophetarum obscuritate, quas Antiochiæ habitas ostendit Montfauconus, dictæ sint anno* 386; *& consequenter nulli mensi aptiùs innecti poterunt quam Aprili, Maio aut Junio, ob alias ante finem Augusti secutas. Secutæ invicem sunt post aliquot dies, ut liquet ex secunda pag.* 181.

tertia contra eosdem,

305 *Hanc verò excepit post aliquot dies Homilia illa, quâ Manichæorum blasphemiæ refutantur, & cui hic est titulus:* Adversus eos, qui dicunt, dæmones gubernare res humanas, & Dei punitiones iniquo animo ferunt, atque ob malorum prosperitates & justorum adversitates scandali-

dalizantur. *In hac multa compendio repetuntur ex secunda de Prophetarum obscuritate. Attamen Tillemontius Notâ 31 observat, verba illa S. Petri,* Exi à me, quia homo peccator sum, *quæ cum aliis ex ista Homilia allegantur, non fuisse repertinea. Verùm illa observatio, quæ tum accurata erat, modò locum non habet, quia Montfauconus dicta verba in Ms. antiquo invenit, atque Homiliæ inseruit loco suo, ut videri potest tom. 6 pag. 195. Porrò Homilia, cujus titulum dedi, impressa est tom 2 pag. 246, luculentumque præbet testimonium insignis zeli, quo ad dicendum accedebat Sanctus, & incredibilis studii, quo audiebatur. Accipe igitur initium lector:* Verebar quidem, ne vobis tractatûs assiduitas verborum meorum fastidium crearet: verumtamen contrarium evenisse video, nec vobis assiduitatem creâsse fastidium, sed desiderium auxisse, nec satietatem, sed voluptatem addidisse: idemque penitus, quod in profanis conviviis ebriosis hominibus solet, accidisse. Nam & illi, quò plus infuderint meri, tantò magis sitim accendunt: & nos quantò prolixiorem doctrinam vobis inculcamus, tantò majorem cupiditatem accendimus, majorem appetitum, ac vehementiorem amorem excitamus.

ex qua intelligimus propensa populi in Sanctum studia:

306 Quo fit, ut tametsi mihi summæ sim conscius paupertatis, liberales imitari convivatores non desinam, & assiduam mensam vobis apponam, ac plenum statuam doctrinæ craterem. Siquidem video vos, ubi totum illum exhauseritis, sitibundos rursus discedere. Atque hoc quidem ab omni tempore jam innotuit, præsertim autem à Dominica superiore. Numquam enim divina vobis eloquia fastidium parere, dies ille præsertim indicavit, quo non debere vos mutuo vobis maledicere docebam, quo etiam tempore vobis tutissimam præbebam occasionem accusationis, cùm ad propria peccata maledictis incessenda vos cohortarer, non ad aliena curiosiùs investiganda. *Hæc Sanctus, plura pergens repetere ex illa Homilia, & mox subjungens:* Tum nimirum, tum inexplebilem præ vobis amorem tulistis. Nam quoniam in prolixitatem sermo noster est productus, ac prolixitatem immensam, & quanta numquam fuit, sic ut metuerent multi, ne verborum multitudine animi vestri alacritas exstingueretur, contrarium penitus accidit. Ampliùs enim cor vestrum incalescebat, amplius desiderium exardescebat. Unde id constat? Majores quidem certè plausus sub finem fuerunt & clariores acclamationes, ... Initio quidem non admodùm mihi commovebatur hic cœtus: ubi verò longiùs sermo productus est, & omnes argumenti propositi partes invasit, ampliorque proseminata doctrina est, tum nimirum ad majorem audiendi cupiditatem exarsistis, ac vehementior plausus erupit. Quo factum est, ut tametsi me ad pauciora dicenda comparaveram, tum modum excesserim: imò verò numquam ego modum excessi: siquidem doctrinæ quantitatem non ex eorum, quæ dicuntur, multitudine, sed ex affectu eorum, qui audiunt, soleo metiri.... Sed quoniam nonnumquam accidit, ut tanto in populo sint imbecilles nonnulli, qui sermonis prolixitatem assequi minimè possunt, ad hoc eos statui cohortari, ut cùm audierint, quantum capere possunt, ... recedant, ne nobis ante tempus finiendi sermonem necessitatem imponant. *Post hæc Sanctus eruditè de providentia Dei disserere incipit, & dæmonis impotentiam ostendit.*

307 *Hanc Homiliam, quæ prolixa admodùm est, biduo pòst secuta est alia satis longa de diabolo, contra desidiam hominum, qui se dæmonum tentationibus sinunt decipi. Etenim ex tribus, quæ apud Montfauconum editæ sunt, illam fuisse secundam, quæ pag. 267 edita est tertio loco, ex diligenti collatione omnino existimo. In illa enim, quam loco secundo edidit, aliæ duæ satis clarè allegari videntur, ut mox ostendam. Secundæ huic est titulus:* Quòd ex desidia improbitas, ex diligentia virtus oriatur: quódque nec improbi homines, nec ipse diabolus homini vigilanti nocere possint. Demonstratio autem petitur tum aliis multis ex locis, tum ex iis, quæ Adamo & Jobo contigerunt. *Sic verò Orator exorditur:* Ante hesternum quidem diem de diabolo nobis apud caritatem vestram est instituta oratio. Alii verò eodem die, cùm nos hîc ea de re dissereremus, in theatris sedentes diaboli pompam spectabant... Quis ergo illos aberrare fecit? Quis à sacro ovili segregavit? Num illos quoque diabolus decepit? Et vos & illi homines estis, secundum naturam loquor: eâdem utrique naturâ præditi estis, iisdem naturalibus cupiditatibus: quomodo igitur non idem vestrum eorumque studium? *Ita pergit ostendere, homini esse liberum arbitrium, malaque voluntate peccari. Pro exemplis demum affert Adamum à diabolo victum, & Jobum diaboli victorem.*

quarta contra ignaviam;

308 *Tam hæc quàm prima de diabolo Homilia laudatur in tertia, quæ rursus biduo pòst secuta est, quæque edita est pag. 260 sub hoc titulo:* Ad eos, qui objiciunt, cur è medio sublatus non sit diabolus; & quòd hujus malitia nihil nos lædat, si attendamus, & de pœnitentia. *Etenim Sanctus, post quædam de episcopi præsentia initio dicta, materiam tractandam proponit his verbis:* Verùm enimvero jam tempus est, ut mensam apponamus. Quæ porrò illa est? Reliquiæ nimirum eorum, quæ nuper caritati vestræ dicta sunt: adhuc enim, adhuc, inquam, de diabolo sermonem habemus, quem ante duos hos dies instituimus, quem & mane ad eos habuimus, qui mysteriis initiantur, cùm de abrenuntiatione, deque aggregatione apud istos dissereremus. Hoc autem agimus, non quòd delectet nos de diabolo verba facere, sed quòd tuta sit, quæ de eo doctrina profertur. Est enim inimicus & hostis noster: illud porrò securitatem magnam parit, si nobis res inimicorum planè sint notæ. Diximus nuper eum per violentiam non vincere, neque per tyrannidem, neque necessitatem afferendo, nec cogendo: quoniam, si ita esset, omnes utique perderet: hujusque rei protulimus argumentum porcos, in quos nihil agere dæmones potuerunt, antequam à Domino permissum esset; armenta Job & greges; neque enim hæc diabolus ausus est perdere, quousque desuper potestatem accepit. *Hæc leguntur in prima Homilia pag. 255 & 256 sive num. 6.*

quinta de diabolo tentatore, in qua laudantur præcedentes.

309 Unum igitur hoc primum didicimus, eum per vim aut necessitatem non vincere. Secundum post illud addidimus (*in altera nimirum Homilia*) eum, quamvis fraudibus vincat, non tamen hac ratione cunctis superiorem evadere, & rursus athletam ipsum in medium protulimus Job, cui licèt mille machinas admoveris, non eum tamen hac ratione superavit, sed & victus abscessit. *Exemplum illud Jobi vide in Homilia tertio loco edita num. 5, ubi eloquenter enucleantur Jobi certamina. At redeamus ad Sanctum, qui ita pergit:* Una jam restat quæstio. Quænam illa tandem? Quòd licèt per vim, inquiunt, non vin-

ita ut hæ quinque contra Manichæos eo ordine fuerint dictæ.

cat;

A cat; attamen fraudibus vincit: ideoque melius foret, ut penitus deletus esset: quamvis enim Job superior evaserit, Adam tamen deceptus est & supplantatus. *Hæc rursum ad camdem Homiliam referuntur. Nam in illa repetitis vicibus num. 3 & seq. de victis Adamo & Eva, ac deinde de Jobo agitur victore. Itaque, licet in hac, quam secundam malè posuit Montfauconus, plura citemur, quàm in prima sola reperiantur, ideo non rectè dubitabimus, an omnes illæ tres intra paucos dies sint dictæ, sed solùm mutabimus ordinem. In prima ostendit* Chrysostomus, *mundum regi divinâ providentiâ, non tyrannide dæmonum. Secunda docet, diabolum non nocere nisi desidibus, & liberum stabilit arbitrium. Tertia demum repellit objectionem, docetque cur diabolus sit relictus, ac in fine pœnitentiam commendat.*

Ostenditur rationibus variis, quinque illas Homilias

310 *Quandoquidem clara videtur consequentia duarum Homiliarum de Obscuritate prophetarum, & trium de diabolo, sive illarum quinque de divina providentia, & contra Manichæorum errores; pauca adjungo de tempore. Ultimam fuisse dictam, quando Sanctus mane catechumenos* B *instituerat, liquet ex verbis num. 308 datis. Hinc colligimus in Quadragesima dictam esse. Itaque & quatuor præcedentes in Quadragesimam inciderunt. Hanc verò fuisse Quadragesimam anni 386, conjicio ob rationes sequentes. Primò* Chrysostomus *se comparat cum nautis inexpertis. Id autem facere non poterat anno 388 aut serius, quando jam ultra biennium concionatus fuerat cum applausu omnium. Anno 387 non potuit has Homilias habere, cùm toto ferè Quadragesimæ tempore aliis concionibus fuerit occupatus. Habitæ igitur sunt anno 386, ut etiam innuit modesta facultatis suæ in dicendo depressio, quæ in hos Homiliis observatur.*

fuisse habitas in Quadragesima anni 386.

311 *Accedit perpetua laudatio Antiochenorum, ac moderatio in reprehendendo maxima, ita ut initio Homiliæ de Desidia pag. 267 insinuet quidem, aliquos fuisse absentes ob ludos celebratos & malè egisse; sed id facit quasi aliud agendo, & ab omni aperta reprehensione abstinet. Non ita procedebat, ubi per annum ferè concionatus fuerat: sed acri oratione in abeuntes ad ludos solebat invehi. Demum quod dicit num. 306, Homiliam 2 de Prophetarum obscuritate prolixio-* C *rem fuisse quàm ullam aliam, verum erat anno 386: nam omnes præcedentes sunt multò breviores. At id verè non dixisset anno 388, cùm Oratio 5 contra Judæos sit multò prolixior. Adde alia jam dicta, & dubitare meritò non poteris, quin relatæ Homiliæ pertineant ad annum 386. Habemus igitur Homilias tredecim ad primam Quadragesimam spectantes. Verùm sequentibus annis multò plures in Quadragesima à Sancto habitas videbimus. Fortè primo illo anno Flavianus episcopus aliquando ad populum dixit. Fortè & alias dixit ipse* Chrysostomus, *quæ ad nostram notitiam non pervenerunt.*

Aliæ Homiliæ eodem verisimiliter anno dictæ,

312 *Attamen & alia fortè est causa, cur pauciores habeamus illius anni Homilias. Nam certum est, modò recensitis expletum non fuisse omne tempus post Pascha usque ad Augustum satis provectum. Cùm autem nullibi appareant Homiliæ, quæ illi tempori videntur congruere, nisi paucissimæ, suspicor,* Chrysostomum *in illa ipsa Quadragesima aut deinde fuisse morbo correptum, præsertim cùm inveniam Sancti morbum in Homilia, quam ex initio ad hunc annum pertinere existimo. Edita ea est primùm à Montfaucono tom. 6 pag. 278, ubi Sanctus in hunc modum loqui incipit:* Infirmus quidem sum & egenus, atque ad dicendum imperitus, sed cùm vestrum cœtum intueor; infirmitatis obliviscor, paupertatem ignoro, imperitiam non novi: tanta nempe est caritatis vestræ tyrannis. Magnanimitatis porrò hujus vos auctores mihi estis, dum lapsos erigitis, quia ad audiendum proni estis, atque ab ore nostro pendetis.

AUCTORE J. S.

quæ ostendunt, Sanctum ægrotâsse.

313 *Hæc omnia primo anno congruunt, maximè tamen, quod de imperitia sua dicit, & de alacritate auditorum: neque enim ullibi deprehendi, Sanctum de sua in dicendo imperitia sic locutum esse in Homiliis, quas ad annos posteriores pertinere constat. Rarò etiam in iis reperias, auditores ita generatim ab audiendi studio laudari. Quare hanc Homiliam anno 386 ab infirmo dictam existimo. Quin & ulteriùs suspicor, iterum deinde coactum fuisse à dicendo abstinere, cùm in fine dicat:* Plura dicere vellem, sed hæc proferre infirmitas corporis vix permisit, quâ à vobis longo tempore avulsus sum. Longum mihi tempus fuit non numero dierum, sed secundum mensuram affectûs animi &c. *Morbus hic tam diuturnus necdum fuerat, ut explere possit totum* E *tempus anno 386 Homiliis vacuum. Hinc verisimile est, infirmitatem deinde etiam durâsse. Alias tamen aliquot Homilias eodem anno dictas, satis est verisimile.*

§ XXIII Seditio Antiochena ante Quadragesimam anni 387: Pascha illo anno celebratum XXV Aprilis. Quadragesima sex tantùm constabat hebdomadis.

Gravis seditio, in qua Antiochia Theodosii imperatoris statuæ dejectæ,

PErduximus sanctum Prædicatorem usque ad Quadragesimam ferè anni 387. At priusquam ulteriùs progrediamur, figendum est tempus famosæ seditionis Antiochenæ, quæ multis concionibus illius Quadragesimæ materiam subministravit. Causam adjunctaque varia illius seditionis curiosiùs non investigabo, quia minùs conducunt F *ad propositum nostrum: sed tempus accuratè magis indagandum, cùm quia scriptores de anno dissentiunt, tum quia istius notitia omnino necessaria est ad chronotaxim scriptorum* Chrysostomi *rectè concinnandam. Factum breviter accipe ex Sozomeno lib. 7 cap. 23:* Inter hæc ... magistratibus .... è re publica visum est, ut tributa solito graviora à provincialibus exigerentur. Hanc ob causam ad seditionem concitatus Antiochenorum populus, statuas imperatoris atque uxoris ejus dejecit, & fune injecto per urbem traxit, contumeliosa insuper verba adjiciens, sicut à multitudine exacerbata fieri solet. Porrò cùm imperator multos Antiochenorum interficere ob id vellet, ad solum ejus rei rumorem plebs obstupefacta est. Jamque sedato furore, ipsos facti pœnitebat: & quasi mala, quæ nuntiabantur, jam adessent, gemebant omnes ac lugebant, Deumque precabantur, ut imperatoris animum placaret. *Addit, Flavianum episcopum legatione functum esse ad Theodosium imperatorem pro populo, ejus-*

AUCTORE J. S.

que patrocinio iram ab imperatore depositam. Ac profectò, *inquit*, ingens cædes consecuta esset, nisi imperator iram suam repressisset, sacerdotis intercessionem pro pietate sua reveritus.

certò contigit anno 387 aut 388.

315 *Tillemontius tom. 5 Imperatorum, Notâ 27 in Theodosium, de tempore hujusce seditionis fusè differit, ac primùm certis argumentis ostendit, eam contigisse anno 387 aut 388. Deinde verò varias affert rationes pro utroque anno, atque annum priorem non sine dubitatione eligendum existimat. Pro alterutro anno mihi sufficient verba* Chrysostomi. *In Homilia 16 ad Populum Antiochenum tom. 2 pag. 162 dicit:* Ecce secundus hic annus est, ex quo vestræ dissero charitati. *Ita loquebatur Sanctus in Quadragesima, quando metus populi ob seditionem necdum erat omnino sublatus. Atqui* Chrysostomus *prædicare cœpit anno 386, aut certè non ante finitum ferè annum 385. Secundus igitur annus prædicationis ipsius nequit incidere in aliam Quadragesimam quàm anni 387 aut 388. Cum res eatenus certa videatur, plura hunc in finem non allego, plura tamen allegata videri possunt apud Tillemontium.*

B

ante dubitandum est, utrum anno 387 sit orta,

316 *Præterea non video, meritò dubitari posse, quin seditio contigerit anno 387. Primam rationem suggerunt allegata modo* Chrysostomi *verba. Etenim Sanctus presbyter fuit ordinatus ante Quadragesimam anni 386, cum initio illius Quadragesimæ habuerit Sermones in Genesim, ut dictum est § 18. Imo jam ante illam Quadragesimam habuit quatuor Homilias in verba Isaiæ,* Vidi Dominum *&c., ut ostensum est § 22. Hasce omnes præcessit prima Homilia & Sancti consecratio, ita ut hæc facta videatur mense Januario anni 386. Quapropter, cum circa medium Quadragesimæ dixerit, secundum esse suæ prædicationis annum, id dicere non potuit nisi anno 387: nam eo tempore anni 388 tertius dudum currebat. Ad hanc rationem, quæ clara est & solida, accedit alia non minoris momenti.*

anno id certis rationibus

317 *Pagius ad annum 388 num. 3 latè ostendit, Theodosium imperatorem sub initium anni 388, & nominatim mense Martio, non fuisse Constantinopoli, sed Thessalonicæ in Macedonia. Idem observat Tillemontius loco assignato. At Flavianus Theodosium invenit Constantinopoli, quando eum accessit, ut intercederet pro Antiochenis, ibique fuit Theodosius ab eo tempore, quo primum*

C

accepit seditionis nuntium, donec Antiochenis ignoverit, ut satis apparet ex tota relatione seditionis hujus apud Tillemontium tom. 5 Imperatorum in Theodosio I art. 30 usque ad 38. Pagius mox laudatus num. 3 allegat tres Orationes Libanii, qui Antiochiæ tunc vivebat, quique asserit Theodosium tempore seditionis fuisse Constantinopoli. Idem satis clarè insinuat Chrysostomus *in Homilia 21 ad Populum tom. 2 pag. 216, de adventu Flaviani ad imperatorem ita loquens:* Ut verò magnam civitatem illam ascendit, & regias ingressus est aulas *&c. Nullam aliam urbem, in qua Theodosius esse poterat,* magnam *vocâsset loquens populo Antiocheno, nisi Constantinopolim, in qua etiam erat aula imperatoris, quam ingressus est Flavianus. Sic in Homilia 17 pag. 174 eodem nomine designatur Constantinopolis, dum ita loquitur Sanctus:* Audiet imperator, audiet magna civitas, audiet & totus orbis.

clarè ostenditur.

318 *Rursum, ubi Hom. 21 pag. 223 recessum Flaviani ab imperatore post obtentam Antiochenis veniam narrat* Chrysostomus; *eo modo celebrat Theodosii clementiam, ut colligi ex verbis possit, Flavianum Constantinopoli ab imperatore recessisse:* Non enim hactenus tunc subsistit * piissimus *imperator, *inquit*, sed & postquam ex urbe sacerdos (*Flavianus*) exivit, & pertransiit mare, misit ad eum quosdam, sciscitans & satagens, ne fortè tempus tereretur, & civitati voluptatem diminueret, extra urbem (*Antiochiam*) solemnitatem (*paschalem*) celebrans. *Bosphorum transiverat Flavianus, quando nuntios misit Theodosius, ut iter Antiochiam maturaret. Discedebat igitur Constantinopoli, sitâ ad Bosphorum, fretum tam angustum, ut nuntiû morantem trans fretum possent reperire. At id locum habere non poterat Thessalonicæ, aut in alia magna Orientis urbe. Plura afferri possunt ad ostendendum, Constantinopoli fuisse Theodosium eo tempore: at pluribus opus non est, cùm res sit minimè dubia. Certum igitur apparet, seditionem illam non contigisse anno 388, cùm illo anno Theodosius Constantinopoli non fuerit, saltem illo anni tempore, quo seditiosis veniam efflagitavit Flavianus.*

D

** l. subsistitis*

Difficultas contra datam epocham proposita ex decennalibus Theodosii,

319 *Restat itaque, ut examinemus rationes oppositas, quibus viri etiam magni, quales sunt Baronius, Petavius, Valesius, abducti sunt in contrariam sententiam pro anno 388, & quibus ipse quoque Tillemontius, licèt rationes jam allatas perspexerit, tantum detulit, ut qualemcumque dubitationem ubique insinuet. Pagius ad annum 388 num. 2 & 5 recenset præcipua illorum argumenta, eaque solvere conatur, cùm nostram sequatur sententiam. Primum tale est. Exactio pecuniæ, ex qua orta est seditio, facta est, quia Theodosius celebrare volebat quinquennalia filii sui Arcadii, & decennalia sua. Ad eam exactionis causam probandam hæc adducuntur tamquam Libanii verba apud Pagium:* Principi ob necessitatem imperii pecuniâ opus fuit, maximè cùm ipsi quidem decimus, filio autem quintus imperii annus procederent. Quo tempore solent imperatores aurum militibus largiri. *At decimus Theodosii annus tantùm inchoabatur XIX Januarii anni 388, licèt Arcadii annus quintus inchoaretur anno 387. Respondet ad hoc argumentum Pagius, errorem in numeros irrepsisse, nec quidquam ex eo loco concludi posse. Tillemontius verò observat, in Chronicis Marcellini & Idacii quinquennalia Arcadii celebrata notari ad annum 387: eaque de causa existimat, Theodosium eodem tempore decennalia sua celebrâsse, licèt annus ipsius decimus tantùm inchoaretur anno 388, die XIX Januarii. Responsio Pagii est desperantis de vera solutione. Melior est observatio Tillemontii, incerta tamen, cùm nequeat probari, Theodosium revera ante inchoatum imperii sui annum decimum decennalia celebrâsse.*

E

F

imaginaria potius videtur quam vera;

320 *Supponamus igitur, Theodosium voluisse decennalia sua celebrare anno decimo ineunte, ut passim fieri solebat, sive mense Januario anni 388; non video, quid inde incommodi sit oriturum contra sententiam nostram. An fortè pecunia, quæ colligebatur ad sumptus ferendos, & ad distributiones militibus in ipsa festivitate faciendas, colligenda erat, postquam omnia illa erant peracta? Ita sanè ratiocinantur adversarii nostri, acsi in ea essem persuasione. Quippe seditio orta est mense Februario aut Martio. Si ergo exorta est anno 388, exactio pecuniæ, quæ seditionis occasionem præbuit, instituta est post festivitatem peractam factasque militibus distributiones. Quapropter non invenio, ex causa colligendi pecuniam aliquid contra sententiam nostram difficultatis: nam pecunia colligenda erat anno 387,*

ut

A *ut ea usui esse posset mense Januario anni sequentis, & sic ille locus Libanii confirmat sententiam nostram. Tres pecuniæ exigendæ rationes allegat Libanius, necessitatem reipublicæ defendendæ, decennalia Theodosii & quinquennalia Arcadii. Si quinquennalia Arcadii celebrata sunt mense Januario anni 387, cessabat illa necessitas mense Martio ejusdem anni, sed magis anno sequenti. Idem est de decennalibus Theodosii. Quare hæc ipsa Libanii verba, omnino insinuant, figendam esse seditionem anno 387, sive hoc, sive sequenti anno decennalia sua Theodosius celebraverit.*

Cùm verba Libanii rectè exposita epocham datam confirment.

321 *Ceterùm quod suspicatur Pagius in Dissertatione Hypatica ad annum 387, distributiones fieri potuisse militibus, postquam solemnitas erat peracta, quando anticipabatur, omni videtur carere fundamento: nam distributiones illæ erant pars magna ipsius solemnitatis, ut etiam advertit Tillemontius. Majori cum fundamento suspicari quis posset, exactiones imperatorum aliquando tantùm factas esse post solemnitatem celebratam, ut exhaustum distributionibus ærarium impleretur. Sanè non improbabile mihi apparet, Theodosium eodem tempore pecuniam exegisse pro quinquennalibus Arcadii paulò antè celebratis, & pro* B *decennalibus suis anno sequenti celebrandis. Ipsa verba Græca Libanii, quæ rectè recitata non sunt apud Pagium in laudata Dissertatione pag. 263, huic conjecturæ præbent fundamentum: neque enim eodem modo loquitur de decimo anno Theodosii & de quinto Arcadii. Dicit pecuniam fuisse imperatori necessariam* πρὸς τὴν τῶν ὅλων σωτηρίαν καὶ μάλιστα δὴ τῷ μὲν εἰς ἔτος δέκατον, τῷ παιδὶ δὲ πέμπτον τῆς βασιλείας προϊούσης *&c. pro omnium (*sive reipublicæ*) salute & maximè huic pro anno quidem decimo, filio verò quinto imperii procedente. *Loquitur Libanius de anno quinto Arcadii ut præsente, & de decimo Theodosii ut futuro, sicut revera quintus Arcadii inchoatus est anno 387, decimus Theodosii anno 388, uterque mense Januario. Nec Græcè nec Latinè verba, quæ dedi ex Libanio tom. 2 pag. 526, rectè sunt expressa apud Pagium. Verùm quocumque modo verba Libanii sumuntur, semper indicabunt, exactionem esse factam anno 387, & consequenter seditionem eodem anno exortam.*

* *Legendum puto* προϊόντος.

Alia difficultas Tillemontii, multis ambagibus

322 *Alium Libanii locum sibi objicit Tillemontius. Nam ille in Vita sua pag. 73 dicit:* Porrò morbus ille capitis inveteratus, qui à tonitru concitatus fuerat, & per sexdecim annos intermissus, denuo incubuerat *&c.* C *Tum observat Tillemontius, intermissionem illius doloris figi à Libanio pag. 48 illo tempore, quo Valens venit Antiochiam, id est, anno 372, ut adjungit. Hinc inferendum credit, seditionem figi non posse ante annum 388, præsertim cùm inter capitis dolorem instauratum & seditionem Antiochenorum alia quædam Libanius referat. Tanti fecit Tillemontius eam difficultatem, ut ea maximè de causa sententiam nostram non videatur pro certa, sed solùm pro magis probabili habuisse. Verùm respondeo, inutilem prorsus esse Tillemontii ratiocinationem, ex qua nihil concludi possit pro chronotaxi, etiamsi verba omnia vanissimi Libanii, qui sanationem suam Æsculapio attribuit, ut vera velimus admittere. Tam pauca alia narrat Libanius inter Joviani adventum, & adventum Valentis Antiochiam, ut ferè de morbo suo, podagra & capitis dolore, tantùm loquatur, eumque videatur ordiri ab adventu Joviani, sive ab anno 363, usque ad Valentis adventum, sive annum 372. Inter utrumque medii sunt anni octo & aliquot menses. Attamen morbum suum septennio videtur circumscribere, sive ab anno ætatis quinquagesimo, quem sibi attribuit pag. 46, morbum narrare incipiens, usque ad quinquagesimum septimum, quando sibi morbum ablatum asserit pag. 48.*

AUCTORE J. S.

implexa, sed nihil certi pro alterutra opinione afferens:

323 *Deinde narrat, se Valenti Antiochiam venienti orationem dixisse. At non asserit, se eodem tempore, aut paulò ante sanatum. Nihil enim obstat, quo minùs anno integro & aliquot mensibus citiùs sanatus credi possit. Præterea paulò ante dicit:* Fluctus hic per annos quatuor invaluit. *Deinde asserit, se utcumque recreatum medicamento, sed* malum non usquequaque expulsum. *Quis modò dicat, utrùm postea* sexdecim annos, *quibus mali vis minor erat, numeraverit à sanatione vera per medicamentum, an ab illa, quam Æsculapio mendax attribuit. Certò testatur ipse pag. 5, se numquam a contracto semel in juventute capitis dolore omnino liberum fuisse. Itaque facilè potuit sexdecim illos annos numerare a tempore diminuti medicamento mali. At ne id quidem necesse est, ut intelligamus sexdecim illos annos sententiæ nostræ non repugnare.* E *Si enim sanatus fuerit uno tantum anno ante adventum Valentis, sive anno 371, jam sexdecim illos annos habemus. Neque enim intermissionem mali sui ita cum adventu Valentis connectit Libanius, ut inter utrumque annus intercidere non potuerit. Ex tota igitur illa ratiocinatione Tillemontii nihil eruitur certi.*

duæ aliæ objectiones solvuntur.

324 *Duas alias levioris momenti objectiones affert Pagius in Critica ad annum 388 num. 5. Prima petitur ex responso Theodosii ad Flavianum episcopum, qui petebat, ut filium mitteret Antiochiam. Respondet ei imperator apud* Chrysostomum *tom. 2 pag. 223:* Orate, hæc auferri obstacula, hæc bella extingui, & ego veniam omnino. *Subdit Pagius:* Unde inferri posse videtur, seditionem Antiochenam hoc anno (388) contigisse, dum bellum adversus Maximum tyrannum pararetur. *At respondet, Theodosium varia gessisse bella, verbaque illa de alio bello intelligenda. Imò, etiamsi omnino de bello contra Maximum verba essent intelligenda, nihil evincerent pro adversariis. Etenim dubitari vix potest, quin perniciosa Maximi consilia jam tunc nota utcumque essent Theodosio, aut saltem valde suspecta.* F *Hæc enim dicebat Theodosius mense Aprili. Maximus verò mense Augusto contra Valentinianum Alpes transivit. Valentinianus quoque varias ante exortum palam bellum legationes ad Maximum miserat, ut pacem conservaret. Altera objectio est, quod* Chrysostomus *de episcopo, qui imperatorem adverat, dicat,* In castra se contulit. *Respondet Pagius, verba* intelligenda de castris, quæ prope Constantinopolim erant. *Verùm rectiùs observat Tillemontius, per vocem Græcam* στρατόπεδον *(* castra *) intelligi aulam imperatoris. Certè* adire castra *apud viros præsertim ecclesiasticos, frequenter idem erat, atque adire aulam, in qua degebat imperator. Itaque nulla alicujus ponderis ratio contra sententiam nostram prolata est; nec ullum videtur dubium, quin seditio Antiochena contigerit anno 387.*

Pascha anno 387 celebratum XXV Aprilis.

325 *Priusquam pergamus ad mensem, in quo seditio exorta est, assignandum, duo alia examinanda. Pascha eo anno in tabulis Paschalibus figitur XXV Aprilis: nec dubitantem ullum inveni, quin eo die fuerit celebratum, ante Montfauconium. Hic verò repetitis vicibus in Monitis prævijs, & in Vita* Chrysostomi *asserit, Pascha*

Auctore J. S.

anno 387 Antiochiæ non fuisse celebratum die xxv Aprilis, additque subinde id fuisse a se demonstratum. Verùm jam ostendi num. 257, totum illius opinionis fundamentum planè ruinosum esse, ortumque ex loco Chrysostomi malè intellecto. Non adducam nisi illam ipsam Chrysostomi Orationem, ex qua ille errandi occasionem accepit, videlicet tertiam contra Judæos, in qua tom. 1 pag. 613 Chrysostomus sic loquitur: Ecce namque primus dies azymorum hoc anno (387, ut ipse Montfauconus observat) in Dominicum diem (18 Aprilis) incidit, & omnino necesse est, ut totâ hebdomadâ jejunemus, videlicet usque ad Dominicum sequentem, sive diem xxv Aprilis, quo Pascha erat Christianorum, seu festum Resurrectionis Dominicæ. Nescio, quid clarius dicere potuerit Chrysostomus, ut intelligeremus, Antiochenos eo anno Pascha celebrâsse totâ hebdomadâ post Pascha Judæorum, & consequenter illud celebrâsse secundum tabulas Alexandrinas in Ecclesia receptas.

Quadragesima erat jejunium quadraginta dierum,

326 Non tam facilè dici potest, ad quot hebdomadas Antiochiæ extenderetur Quadragesima tempore Chrysostomi. Hic quidem in laudata Oratione iteratis vicibus numerat quadraginta dies istius ante festivitatem paschalem jejunii; nec dif-

B

ficile primo intuitu videtur dicere, quot hebdomodæ ad explendos quadraginta dies sint necessariæ; nec tamen facilis est dubii solutio. Dabo igitur primùm ea, quæ ex Chrysostomo certa sunt; deinde dubitandi causam explicabo. Certum est primò, Quadragesimam fuisse jejunium dierum quadraginta. Nam Chrysostomus illud jejunium non modò Quadragesimam frequenter nominat; sed in laudata quoque Oratione pag. 611 etiam sic loquitur: Quam igitur ob causam jejunamus per hos dies quadraginta? Tum ait, multos temere olim ad sacra Mysteria accessisse, subditque: Cùm igitur intelligerent patres, quantum ex temerario accessu detrimenti caperetur, convenientes quadraginta dies jejunii, precum, auditionis verbi Dei, & conventuum designârunt &c. Idem Serm. 1 de Anna tom. 4 pag. 699 comparans transactum jejunium cum peregrino, qui abiit, de eo loquitur hoc modo: Nam cùm apud nos dies quadraginta fuerit conversatum, comiter illud excepimus ac dimisimus. Itaque jejunium illud erat quadraginta dierum, indeque vocatur Quadragesima.

C

In quadiebus Dominicis & Sabbatis non jejunabatur.

327 Secundo constat ex Chrysostomo, duobus hebdomadæ diebus Antiochiæ non fuisse jejunandum, Dominico videlicet & Sabbato. Notum est aliunde, illis diebus non fuisse jejunium apud Orientales. Pro Antiochena ecclesia testis accedit Chrysostomus Hom. xi in Genesim, tom. 4 pag. 84, dicens, in sacræ Quadragesimæ tempore, quo loquebatur, etiam subinde quietis aliquid concedi, ut in rebus aliis. Ita & nunc, inquit, qui in Quadragesima jejunii cursum suscepere, ... hosce duos hebdomadæ dies Dominus quietem largitus est, ut & corpori aliquantulum jejunii laborem remittentes, & animam recreantes, exactis duobus illis diebus, in pulcrè cœpto itinere alacriter pergant ii, qui illud susceperunt. Age igitur, quia hodie remissionis dies est &c. Ex hac duorum dierum remissione oritur dubium, utrùm hi annumerari debeant diebus quadraginta, an verò sine istis remissionis diebus numerus quadraginta dierum explendus fuerit per solos dies, quibus strictum erat jejunium. Si quis attendat ad hodiernam consuetudinem ferè universalem, statim clamabit, solos jejunii dies fuisse computandos. Nam hodie Ecclesia Latina habet quadra-

D

ginta stricti jejunii dies, non computatis Dominicis, quibus non jejunatur. Ecclesia verò Græca, ut quadraginta dies jejunii habeat, exceptis Sabbatis & Dominicis, jejunium ad octo hebdomadas protrahit. At non quærimus, quid modo fiat; sed quid Antiochiæ factum sit tempore Chrysostomi.

Alii verò septem cum Sozomeno, alii sex, alii octo hebdomadas Antiochiæ jejunatum volunt.

328 Tillemontius eumque secutus Montfauconus septem integras hebdomadas Quadragesimæ Antiochenorum attribuunt. Hermantius vero in Vita Chrysostomi lib. 2 cap. 17 hebdomadas octo. Hujus opinionem, ut antiquorum omnium auctoritate destitutam rejecit Tillemontius Notâ 28 in Theodosium, dicens: Thomassinus in Tractatu suo de jejuniis non invenit, in ullo Orientis loco tunc extensam fuisse Quadragesimam ultra septem hebdomadas. Argumentum desumpsit Hermantius ex Homilia 18, post mediam Quadragesimam facta, in qua dicitur pag. 187 nondum viginti dies esse, quòd balnea jussu imperatoris essent occlusa. Verùm ea verba nihil evincunt, ut ex ordine Homiliarum videbimus, & Sanctus sic loqui potuit, etsi credamus Quadragesimam sex tantùm hebdomadarum fuisse. Exigui etiam momenti est auctoritas Sozomeni, quem pro sua opinio-

E

ne allegat Tillemontius. Scribit ille lib. 7 cap. 19 de varietate jejunii quadragesimalis hunc in modum: Quadragesimam verò, quæ hoc festum (Pascha) proximè antecedit, in qua populus jejunare solet, alii quidem sex dierum septimanis computant, ut Illyrii & Occidentales, totaque Africa & Ægyptus ac Palæstina. Alii verò septem hebdomadas computant; ut Constantinopoli & per cunctas in circuitu provincias usque ad Phœnicen. Hæc verba Sozomeni Antiochenos, utpote inter Constantinopolim & Phœniciam medios, annumerant iis, qui jejunabant septem hebdomadas.

Sex hebdomadæ cum diebus 40 congruunt, non item septem,

329 Verùm Sozomeni auctoritas nequit magna hic esse, cùm quia & alia quædam parum probabilia ibidem affirmat, tum quia conciliari non possunt septem hebdomadæ cum quadraginta diebus, quos Quadragesimæ attribuit Chrysostomus. Si enim omnes septem hebdomadarum dies numeremus, dies habebimus quadraginta & novem; si Sabbata & dies Dominicos, quibus non jejunabatur, de numero detrahamus, dies tantùm habebimus triginta & quinque. Contrà, si sex tan-

F

tùm hebdomadas attribuamus Quadragesimæ, quadraginta dies haud difficulter reperimus. Nam inchoanda videtur Quadragesima a die Lunæ, sexto ante Pascha, finiendaque die Veneris Sancto, ita ut dies Sabbati seu pervigilium Resurrectionis Dominicæ, non annumeratum fuerit Quadragesimæ, licet eo die jejunaretur, certè apud Latinos omnes, quia Paschatis erat pervigilium. Porrò nullus opponat, in hac opinione jejunium triginta & sex tantùm dierum fuisse apud Latinos, qui singulis hebdomadis tantùm sex dies jejunio vacabant; apud Orientales verò, qui Sabbata etiam eximebant, triginta tantum fuisse jejunii dies; aliter enim credo computatos ab antiquis Quadragesimæ dies.

quia videntur intelligendi dies continui quadraginta.

330 Quadraginta consequentes dies erant jejunio destinati, sicut Moyses, Elias, & demum Christus Dominus quadraginta continuis diebus jejunaverant. Verùm humana fragilitas non poterat illos perfectè imitari, sive omni alimento carere toto illo tempore. Poterat tamen toto illo tempore à cibis aliquot aliàs licitis abstinere. Hinc lex abstinendi à carnibus data est, vigetque totis quadraginta diebus, etiam Dominicis & Sabbatis. I-

taque

A *taque, ficut rectè dici poterant quadraginta diebus jejunare Christiani, licèt singulis diebus cœnam sumerent; ita etiam satis propriè dicebantur jejunare quadraginta diebus, licèt aliqui horum dierum deputati essent jejunio minùs severo, sive soli abstinentiæ à cibis aliquot. Patres igitur, qui dicunt totos quadraginta dies jejunandum fuisse Christianis, sic commodè exponi possunt. Inter Opera S. Hieronymi tom. 4 tres habemus libros Paschales Theophili Alexandrini episcopi,* Chrysostomo *contemporanei. In his initium & finis Quadragesimæ assignatur col. 705, 716 & 726. In singulis autem assignantur quadraginta dies, excepto Paschatis pervigilio, qui dies erat quadragesimus primus. Consulat curiosus lector locos assignatos, & videbit ubique assignari mensem & dies undecim, id est, dies quadraginta & unum, cùm menses Ægyptiorum sint triginta dierum.*

quia saltem toto illo tempore erat abstinendum à variis cibis.

331 *Cassianus Collat. 21 cap. 24 satis insinuat, suo tempore sex hebdomadis jejunatum fuisse in plerisque ecclesiis, in aliquibus septimam fuisse adjectam.* Quid causæ est, *inquit,* ut sex hebdomadibus Quadragesima celebretur, licèt in quibusdam provinciis religionis forsitan propensior B cura adjecisse hebdomadam etiam septimam videatur, cùm neuter numerus, die Dominico Sabbatoque subtracto, quadraginta dierum impleat summam? *Non implent illæ hebdomadæ summam quadraginta dierum stricti jejunii, atque ea de causa Græci postmodùm addiderunt hebdomadam octavam; Latini verò plerique dies quatuor, & sic utrique invenerunt quadraginta illos dies. At* Chrysostomus *frequenter dicit, Quadragesimam fuisse quadraginta dierum, eaque de causa existimo, eam fuisse Antiochiæ sex hebdomadarum, sicut erat in Palæstina, in Ægypto, in toto Occidente, & sicut etiamnum observatur in ecclesia Mediolanensi. Certè hæc sententia mihi apparet probabilior: nam, etsi crederemus hebdomadam septimam jejunio deputatam fuisse apud Antiochenos, dum scribebat Sozomenus, potuit illa consuetudo recipi post annum 387, de quo agimus: nam ille annis facilè quinquaginta seriùs scripsit. Itaque secundum hanc opinionem chronotaxis ordinanda est. Imò hæc ipsa opinio mirè firmabitur ex Homiliis in Genesim in Quadragesima anni 388 dictis. Consule dicenda § 27.*

Seditio Antiochena sub initium Martii figenda.

C 332 *De tempore, quo exorta est seditio Antiochena, ita statuendum est. Ex* Chrysostomo *liquet, ortam esse diebus circiter decem ante Quadragesimam, ut jam observavit Tillemontius, & ordo Homiliarum insinuat. In prima enim Homilia post seditionem, quæ secunda est inter Homilias ad Populum Antiochenum inscriptas, tom. 2 pag. 20 Sanctus, de seditione loqui incipiens, ait:* Tacuimus diebus septem, sicut & amici Job. *Itaque tunc septem dies transiverant ab orta seditione, nisi fortè dies illos recenseat ab ultima sua concione. Hoc non omnino improbabile est, etsi contrarium innuat per comparationem cum amicis Job, qui, visa hujus calamitate, septem dies tacuerunt. At quocumque modo verba intelligamus; quatuor, ut minimum, aut quinque diebus post seditionem habita est illa Homilia. Tertia verò rursum duobus saltem aut tribus diebus post secundam habita est, & in ipsa Dominica, quæ Quadragesimam præcedebat, ut videbimus. Habemus igitur decem ferè dies ante Quadragesimam, & sic incidit seditio in hebdomadam Sexagesimæ, ut vocamus, sive inter Dominicam Sexagesimæ & Quinquagesimæ; & consequenter, cùm Pascha ille anno esset xxv Aprilis, figenda est seditio sub initium Martii.*

AUCTORE J. S.

§ XXIV. Ordo Homiliarum Chrysostomi ab illa, quæ seditionem præcessit, usque ad secundam hebdomadam Quadragesimæ.

Homilia ante seditionem habita, in qua contra blasphemantes agit Sanctus.

A*Ntequam oriretur famosa illa seditio,* Chrysostomus *prolixam admodùm habuit Homiliam in illa Pauli ad Timotheum verba:* Modico vino utere &c. *Edita hæc est ante reliquas Homilias ad Populum Antiochenum tom. 2. Propositum Sancto erat ostendere, quàm multa variaque documenta hauriantur ex paucis sacræ Scripturæ verbis; idque præclarè præstitit, diversa corrigens vitia, ac virtutes iis oppositas commendans. Unum tamen præ ceteris inculcare hic incepit, nimirum ut à blasphemis verbis caveant, miroque zelo omnibus commendat,* ut in civitate E blasphemantes *non corrigant modò sed etiam castigent. Hanc Homiliam memorat Sanctus ipse in secunda pag. 24 his verbis:* Longam nuper apud caritatem vestram extendi concionem, & omnes obsequentes cernebam, nullumque ex media reversum via: gratiam vobis de illo animi studio habeo, & laborum mercedem accepi: sed & aliam tunc à vobis mercedem exegi. Fortè nôstis & meministis. Quæ verò merces erat? Civitatis blasphematores punire & castigare Deum contumeliâ afficientes, & furiosos cohibere.

atque iterum in sequenti: in hac etiam ortam ex seditione

334 Non ex me ipso talia me dixisse arbitror; sed Deum futura providentem in mentem nostram verba misisse. Si enim talia ausos punissemus, non talia nunc accidissent, quæ acciderunt... Propterea clamare & contestari non destiti, blasphemantium furorem puniamus, ipsorum mentem castigemus,... ne communem Dominum contumeliis affici negligamus. Magnum civitati malum pariet talia despicere. Hæc prædicebam, hæc nunc acciderunt, & torporis il- F lius pœnas pendimus. Deum contumeliâ affectum despexisti: ecce permisit imperatorem contumeliâ affici, & de extremis periculum omnibus impendêre, ut in hoc timore illius negligentiæ pœnas demus. *Ex hisce clarum est, seditionem fuisse mediam inter duas has conciones. In hac periè secunda, quæ habita paucis diebus ante Quadragesimam, & antequam Flavianus episcopus Constantinopolim erat profectus, misera civitatis facies vivis coloribus exprimitur.*

civitatis miseriam describit,

335 *Accipe, lector, initium:* Quid dicam, aut quid loquar? Lacrymarum præsens tempus, non verborum; luctuum, non sermonum; precationis, non concionis. Tanta patratorum est magnitudo, tam immedicabile vulnus, tam vasta plaga, & omni medicamine major, & superno indigens auxilio.... Date mihi, ut præsentia lugeam. Tacuimus dies septem,... concedite hodie, ut os aperiam, & hanc communem lugeam calamitatem... Unde tanta facta est mutatio? Nihil fuerat nostra civitate venerabilius: nihil nunc est miserabilius. Populus tam compositus & mansuetus,... repentè tantùm nunc nobis

resiliit, ut tot mala fecerit, quot neque dicere fas est. Lamentor & lugeo nunc, non propter exspectatæ comminationis magnitudinem, sed propter nimiam patratorum insaniam... Nihil civitate nostra priùs erat beatius, nihil nunc injucundius... Supremo enim destituta auxilio, solitaria remansit, omnibus ferè habitatoribus nudata... Omnes terram, quæ se tulit, tamquam laqueum fugiunt; deserunt tamquam baratrum, tamquam ab igne resiliunt... Ænigma nunc facta est miseria nostra: sine hostibus fuga, sine pugna transmigratio, & sine urbis excidio captivitas. *Multò plura dabit de hisce Homilia ipsa, ex qua liquet, quantus esset Antiochenorum timor, cùm dicat pag.* 23: Civitas tam magna & Orientalium caput è medio tolli terrarum orbe periclitatur.

populum tamen utcumque consolatur.

336 *Attamen propositum* Chrysostomi *non erat terrere magis Antiochenos, sed consolari, ut more solito ad conciones accurrerent. Quapropter pag.* 23 *sic eos alloquitur*: Sed præbete mihi animam vestram, præbete mihi aliquantulùm aures: tristitiam excutite: ad priorem consuetudinem redeamus: sicut consuevimus semper cum lætitia huc advenire, sic & nunc faciamus, omnia in Deum rejicientes. *Deinde vero longum contexuit sermonem in illud Pauli ad Timotheum*, Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, *ostendens divitiarum ac rerum omnium mundanarum vanitatem; aliaque præclara tradens documenta. Plaudentes vero pag.* 25 *cohibet his verbis*: Non est theatrum ecclesia, ut ad delectationem audiamus... Quæ mihi horum plausuum utilitas? quæ laudum & tumultuum? Laus mea est, ut vos omnia, quæ dicuntur, operibus exhibeatis. Tunc ego felix habendus & beatus; non quando cum applausu exceperitis, sed quando omnia cum alacritate feceritis, quæcumque à nobis audieritis. *Uno forsan alterove die post hanc Homiliam discessit Flavianus, ut apud imperatorem pro Antiochenis intercederet.*

Tertia de Statuis Homilia, post quam dicebat consequentibus

337 *Certè Flavianus discesserat, antequam habita est Homilia tertia, quam orditur à laude illius antistitis, ita loquens pag.* 35: Quando ad sedem hanc derelictam & magistro vacuam respicio, gaudeo simul & lacrymo: lacrymo quidem, quòd præsentem non video patrem: gaudeo autem, quòd pro salute nostra profectus abiit, tantum populum à furore imperatoris erepturus. *Mox ostendit charitatem Flaviani, qui senex, & tali tempore, ægrotante etiam graviter unica sorore, tantum iter suscipere non recusaverat. Tum docet, quibus verbis & rationibus usurus sit episcopus ad imperatorem placandum, quem* benignissimum & mitissimum *vocat, undique conquirens argumenta ad spem bonam ipsis ingerendam. Interim commendat, ut precibus bonisque operibus insistant, atque instans quoque jejunium in auxilium vocent ad impetrandum divino favore felicem illius periculi exitum. Prolixa est Homilia, & optimis monitis ac documentis referta. Habitam esse die Dominico ante jejunium postridie inchoandum, ex duabus sequentibus colligitur. In sequenti seu quarta pag.* 58 *ita loquitur*: Ecce hodie totam jejunii diem exegimus, & mensam in vespera apponemus, non hesternæ similem, sed immutatam & honestiorem. *Hæc igitur dicta est primo jejunii die. Quinta verò pag.* 70 *habet ista*: Etsi enim heri & nudiustertius de hac vobis locutus sum materia (*de vitandis juramentis*) neque tamen hodie desistam neque cras, neque perendie eadem monere. *Hæc verba evincunt, Sanctum duobus præcedentibus diebus concionatum fuisse. Hæc igitur quinta dicta est die Martis* XVI *Martii, quarta die Lunæ, tertia die Dominico* XIV *Martii: neque enim de aliis loquitur Homiliis.*

dicta quarta, quinta,

338 *Initio quartæ statim declarat, non inutilem fuisse consolationem, quâ auditores recreare in tertia conatus erat, sic exordiens*: Benedictus Deus, qui dolentes animas vestras consolatus est, & vacillantes mentes confirmavit. Quòd enim congruam ceperitis consolationem, per studium hoc & audiendi promptitudinem demonstrâstis. *Et mox pag.* 49 *de ingenti ad ecclesiam concursu*: In urbe quidem viros cernere desideramus, tamquam deserta habitantes; in ecclesiam verò confugientes multitudine comprimimur. *Plura de hisce Sanctus memorat, pergitque in hac Homilia partim consolari, partim egregiis monitis instruere populum. Idem rursum facit in quinta Homilia, in qua pag.* 66 *auditores his verbis alloquitur*: Non sum equidem propheta, neque filius prophetæ: futurum tamen manifestè scio, & magna & clara voce proclamo, quòd si mutemur, & aliquam animæ nostræ curam agamus, & ab improbitate absistamus, nihil molestum ingruet & triste: atque hoc manifestè novi ex Dei clementia &c. *Longam in fine exhortationem subdit contra juramenta.*

sexta, in qua pergit

339 *Alia iterum sequenti die secuta est Sancti Homilia, quæ sexta est, & die Mercurii habita, ut colligitur ex hisce verbis pag.* 84: Facite igitur, quod & heri admonui, & hodie dicam, nec dicens quiescam, contra jurantes mulctam definientes. *Nova bonæ spei argumenta Antiochenis affert in hac Homilia, quam exorditur hoc modo*: Multos quidem impendimus dies caritatem vestram consolantes: non propterea tamen ab hac desistemus materia; sed donec tristitiæ vulnus remanserit, consolationis medicamentum imponemus. *Tum istius consilii rationes allegat, variasque ad consolandum rationes. Hunc quoque in finem narrat, iter illorum, qui seditionem Theodosio nuntiaturi abierant, fuisse retardatum.* Et considera, *inquit pag.* 75, providentiæ modum, quomodo & terruit & consolatus est: ipso enim die, quo omnia illa patrata sunt facinora, ipsos quidem exire, tamquam omnia, quæ acciderant, imperatori nuntiaturos permittens, exeundi celeritate omnes perterruit. Postquam verò abierunt, & duos tresve dies contriverunt; cùm jam inanem esse antistitis nostri profectionem putabamus, utpote qui posterior esset futurus; tunc metum dissolvit, & nos consolatus est, illos, sicut dixi, mediâ detinens viâ, efficiensque, ut ii, qui illinc ad nos proficiscebantur, illorum per viam ærumnas nobis annuntiarent.

populum consolari;

340 *Hæc quidem Sanctus, ut spem faciat auditoribus, Flavianum ante illos nuntios, aut certe non diu post perventurum ad imperatorem. Attamen id futurum non dicit; neque ita contigit. Nam qui Antiochiam missi sunt post auditam seditionem, Flaviano in medio itinere occurrerunt, ita ut seditionis nuntii verisimiliter Constantinopolim aliquot diebus pervenissent, antequam hæc dicebat* Chrysostomus. *Neque id incredibile est: nam quatuordecim circitèr diebus præterita erat seditio, & totum iter sex diebus deinde fuisse confectum videbimus. Hi itaque, licet impedimentis aliquot fuerint retardati, intra octo dies eò pervenire potuerunt: nam* velut alati *Antiochiâ exiverant, teste ipso* Chrysostomo. *Quare solidiori fundamento nitebatur alia ratio, quam pag.* 76 *subjungit ab humanitate & clementia Theodo-*

sii

A fii, qui olim in gratiam festivitatis Paschalis omnes ferè carcerem habitantes dimiserat. Addit etiam rationes morales, docetque pag. 77, per singulos dies tunc temporis populum fuisse in ecclesiis congregatum ad conciones audiendas, & hesternæ Homiliæ rursus ibi mentionem facit.

item septima, in qua resumit expositionem sacræ Scripturæ,

341 Homilia septima die sequenti, sive die Jovis, habita est, ut ex initio colligitur pag. 84, ubi dicit: Multa quidem & de multis heri apud vestram disserui caritatem. Post pauca verò ad populi consolationem prolata, pag. 85 subdit: Sed hic consolationis sermonem solvamus. Etenim quintam diem agimus vestram consolantes caritatem, & jam molesti videmur: attentis enim dicta sufficiunt, pusillanimis autem, etiamsi dictis plura addamus, nihil profuerit. Tempus verò nobis jam ad Scripturarum expositionem convertere doctrinam &c. Quinque illi dies, quibus populum consolatus est, sunt continui à die Dominico usque ad diem Jovis, quo consolationem illam initio continuavit, ac finire voluit. Verùm Tillemontius Notâ 29 in Theodosium aliquid scrupuli contra hunc dierum ordinem movet, suspicatusque sextam & septimam eodem die dictas. Ratio est, B quia Chrysostomus in hac septima sic habet initio: Multa quidem & de multis heri disserui... De multis verò si omnia vobis retinere haud est facile, illud omnium maximè vos meminisse rogo, quòd tristitiam nobis Deus non ob aliud indiderit, nisi propter solum peccatum. &c. Etenim hoc argumentum fusè tractat in Homilia 5 num. 4, indeque colligit Tillemontius, quintam uno tantùm die ante septimam fuisse habitam, & consequenter sextam, quæ utrique intercedit, mane dictam esse die Mercurii, quo septima post meridiem est habita. At speciosa magis est quam solida objectio: nam Chrysostomus in Sexta num. 4 iterum docuit, non esse homini dolendum, nisi ob solum peccatum. Pauca è pluribus inde huc transfero: Ne igitur propter mortem tristeris, naturæ enim est: tristare propter peccatum, voluntatis enim est culpa. Fundamento igitur caret illa objectio. Hac autem occasione lectorem moneo, me plures ejusmodi scrupulos omnino præterire, ne hic Commentarius in nimiam excrescat molem; ut non omissurum difficultates solidis rationibus nixas.

mi & octava, dicta die Veneris:

C 342 Post septimam mox secuta est octava Homilia, quæ dicta est die Veneris, & quidem sine ullo meo dubio, licèt repugnet Montfauconius in Vita pag. 107, & multos sibi scrupulos moveat Tillemontius, priusquam sententiam nostram amplectatur. Chrysostomus cœptam pridie explicationem initii Geneseos prosecuturus, ita incipit: Audistis nuper, quomodo omnis Scriptura consolationem afferat & refrigerium, licèt historica sit narratio, Etenim illud, "In principio fe-„cit Deus cælum & terram„ historiæ expositio erat: sed demonstravit oratio, & multâ plenam consolatione dictionem esse. Hæc in Homilia septima ostenderat Sanctus. Illud autem nuper, cujus causâ octavam in Sabbatum rejicit Montfauconius, idem hic est ac heri. Nam eamdem septimam iterum allegat pag. 92, ut heri dictam, his verbis: Nunc autem interim dicemus, quod heri relictum fuit. Et mox allegat verba in præcedenti non exposita: Deambulabat Deus in paradiso &c. Rursum pag. 7 de juramentis loquens, ita habet: Sextus hic dies est, quod de hoc vos præcepto admoneo: in futurum vobiscum paciſci volo tamquam desistens, ut caveatis. Erat igitur dies Veneris, quo hæc dicebat, cùm de juramentis loqui cœperit die Dominico. In illa porro Homilia differt rursum quæstionem in septima pag. 89 promissam, cur liber Geneseos non ab initio mundi sit scriptus, hanc allegans rationem: Ad finem nobis devenit hæc hebdomas, & materiam attingere metuo, deinde statim expositionem intercepturus: multis enim diebus opus habet hoc argumentum. Nimirum jejunium hebdomadæ finiebatur die Veneris, Chrysostomus autem, etsi Sabbatis etiam & Dominicis in Quadragesima ad concionem frequenter dicebat, diebus tamen illis, quibus non erat jejunium, difficiles sacræ Scripturæ locos non videtur tractare voluisse, sed potiùs moralem tradidisse doctrinam, fortasse quia istis diebus plures accurrebant simpliciores.

AUCTORE J. S.

post hanc verò posto die habita est decima quinta,

343 Quidquid sit causa, cur difficilem illam quæstionem maluerit inchoare die Lunæ sequenti in Homilia nona, quàm die Sabbati, nequeo dubitare, quin hoc etiam die ad populum peroraverit Sanctus, atque Homiliam quidem illam habuerit, quæ decima quinta est impressa. Vidit Tillemontius illam à loco suo esse divulsam, sicut & alia quædam suo ordine non sunt posita. At maluit credere, secundo Quadragesimæ Sabbato dictam esse quàm primo. E Montfauconius verò in Vita pag. 108 contendit, hanc suo ordini relinquendam, uti & decimam quartam, & decimam sextam. Verùm is ordo mihi nequaquam videtur probabilis. Accipe igitur, studiose lector, tria indicia* satis manifesta, ad dictam Homiliam 15 inter octavam & nonam figendam. Initium tale est pag. 151: Oportebat & hodie, & superiore Sabbato (nimirum ante Quadragesimam) de jejunio facere sermonem: intempestivum hoc dictum esse cogitet nemo. Nam in diebus quidem jejunii consilio nihil opus est & admonitione, ipsa dierum præsentia etiam negligentissimos ad jejunii certamen excitante.

quæ & primo Sabbato Quadragesimæ

344 Sed quoniam hominum multi jejunium aggressuri, tamquam longæ cuidam obsessioni tradendus sit venter, crapulæ & ebrietati præoccupantes indulgent: rursumque egressi tamquam ex longa quadam esurie, & gravi jejunii carcere soluti, cum multo dedecore ad mensas currunt, seu studentes sibi ortam ex jejunio utilitatem crapulæ excessu rursum perdere; operæ pretium fuit F & tunc & nunc de temperantia instituere sermonem. Ad hæc attentos lectores desidero. Quo Sabbato admonere oportebat illos, qui ante inchoatum jejunium crapulæ se dedere solent & ebrietati, nisi illo Sabbato, quod præcedit Quadragesimam? Nam postea fuisset sera monitio. Quo rursum Sabbato prima vice egrediuntur jejunio, qui jejunio liberati mox ad intemperantiam progrediuntur, nisi Sabbato primæ hebdomadæ? Itaque vel ineptè ratiocinatur Chrysostomus, vel Homiliam illam habuit primo Quadragesimæ Sabbato; ut etiam ostendit tota Homilia, quâ ostendit timorem illum, in quo adhuc erant Antiocheni, ipsis esse utilem. Quin & hunc timorem pro ratione allegat, quâ non censuit necesse de temperantia & jejunio verba facere.

& post octavam, & ante nonam

345 Non minùs clarè apparet, Homiliam illam dictam esse sequenti die post octavam. In Octava habes verba data num. 342, ubi dicit se velle desistere contra juramenta perorare. Ad hæc verò verba apertissimè respicit in illa, quæ vulgò est decima quinta, quando dicit pag. 158: Et quidem heri cum vestra caritate constitui, me non ampliùs de hoc mandato dicturum; quoniam omnibus superioribus diebus de illo sufficienter dissertum est, Sed quid faciam? Donec vos cor-

rectos

AUCTORE J. S.

rectos videam, non possum à consilio dando abstinere. *Loquitur de juramentis, loquitur de Sabbato. Ad quam igitur Homiliam respiciemus, nisi ad octavam die Veneris habitam; cùm nulla alia exstet, ad quam allegata verba referri possunt, fatente Tillemontio. Accipe modò, lector, indicium tertium, quo probatur, laudatam Homiliam habitam esse ante nonam. In illa pag. 158 contra juramenta laudat Zachariam prophetam secundum Septuaginta cap. 5 ℣ 1 his verbis;* Audistis prophetam de juramento hodie nobis loquentem? „Respexi oculis meis, & vidi (inquit.) „Et ecce falx volans longitudinis cubitorum viginti, & latitudinis cubitorum decem. Et dixit „ad me: Quid tu vides? Et dixi: Video falcem volantem longitudinis cubitorum viginti, „& latitudinis cubitorum decem. Et ingredietur „domum (inquit) jurantis nomine meo, & destruet in medio, & suffodiet lapides & ligna.„

dicta est nona.

346 *Hanc falcem volantem ibi pluribus eloquenter & terribiliter contra jurantes intorquet. Huc igitur respicit in Homilia nona pag. 105, ubi jurantibus tale dat consilium:* Ut autem celerior fiat emendatio, hoc fac, quod dico. Scri- B be in pariete domus tuæ, & in cordis tui pariete falcem illam volantem, & hanc ad maledictionem volare puta; & assiduè ipsam recogita *&c. Nulla alia hic additur falcis explicatio. Quotus quisque igitur novisset, de qua falce loqueretur? Quomodo intellexissent auditores, quid falx illa volans significaret, nisi præcessisset explicatio, quæ data erat paulò ante in Homilia vulgo 15, sed veriùs nona. Quæ hisce opponuntur apud Tillemontium & Montfauconum, nullius sunt momenti: neque enim adverterunt ad argumenta jam data. Itaque nullum mihi superest dubium, quin illam Homiliam primo jejunii Sabbato habuerit* Chrysostomus. *At nullam novimus Homiliam sequenti Dominico dictam.*

In secunda hebdomada Quadragesimæ die Lunæ dicta est nona.

347 *Die autem Lunæ tractare cœpit quæstionem in Homilia 7 propositam, ac eò usque dilatam, in Homilia vulgò nona, quam & nonam vocabo. In hac pag. 98 sic illam proponit:* Nuper itaque quærebamus, qua de causa post tot annos editæ sint Scripturæ, *eaque de re tum prolixè differit. Figenda est hæc Homilia die Lunæ in hebdomada secunda Quadragesimæ. Initium tale est:* Et nuper ad vos & nunc ad vos verba facio. Utinam verò & semper vobiscum, etsi non cor- C poris præsentiâ, saltem caritatis vi: nec enim mihi est alia vita, nisi vos, & salutis vestræ cura... Ideo & omnes vos in mente mea circumfero, nec verò hic tantùm, sed & domi. Etsi enim multus est populus, & brevis cordis mei mensura, sed lata est caritas, & non in nobis angustiamini: sequentia verò non addam: neque enim nos apud vos angustiamur. *Tum laudat Antiochenos, quia intellexerat, multos operam dare ad pravam juramentorum consuetudinem evellendam, & subjungit:* Propterea vos in corde meo assiduè gero, propterea non sentio docendi laborem, auditorum lucro relevatus. *Attamen conqueritur, multos ad hanc concionem non venisse, quòd, cùm corporis infirmitate non possent jejunare, non auderent pransi ad ecclesiam venire. Hanc itaque noxiam formidinem tollere conatur, docetque non esse à concionibus abstinendum ob omissum ex necessitate jejunium.*

verisimiliter postridie decima.

348 *Decimam Homiliam sequenti die Martis dictam existimo, quia sub finem nonæ Sanctus dicit, alia plura dici posse, sed illa se in crastinum differre. Etenim in decima eamdem* Chrysostomus *tractat materiam, utilemque fuisse non jejunantibus admonitionem suam initio declarat, ita exorsus dicere:* Gaudeo & gratulor omnibus vobis, quòd admonitionem nostram, quam pro non jejunantibus, & propterea absentibus nuper feci, re præstitistis. Arbitror enim multos jam pransos hodie adesse, & pulcram hanc nobis implere concionem: & hoc conjicio, eo quòd amplius nobis theatrum factum sit, & major audientium conventus *&c. Illud* nuper *igitur se verisimiliter ad præcedentem dumtaxat extendit diem, ut in Homilia 8, de qua num. 342: nulla enim est ratio, cur dicamus diem aliquem intermedium concione caruisse, cùm illa in Homilia nona pro sequenti die esset indicta. In fine hujus Homiliæ contra juramenta perorat, quod in Quadragesimâ necdum intermiserat. Post Homiliam decimam novus terror Antiochenos perturbavit, &* Chrysostomum *silere coegit, ut habet Homilia* XI *pag. 15. Hinc oritur dubium, an Homilia illa sequi debeat, ut habent editiones, an verò alia quæpiam.* D

§ XXV. Prosecutio earumdem Homiliarum usque ad Pascha. E

Terror Antiochenorum ob nuntios ab imperatore missos.

Ut autem ordinem rectè constituamus, necesse est, ut observemus, qua de causa tantopere perturbati fuerint Antiocheni, ut populum congregare ac docere non potuerit Chrysostomus. *Non alia sanè erat, quàm quòd aliqui post auditam seditionem missi ab imperatore venissent Antiochiam & judices exspectarentur de seditione inquisituri. Hinc non potuit ad populum dicere* Chrysostomus, *quia Antiocheni, ut loquitur in Homilia* XI *pag* 115, infinitis tota die rumoribus *erant* pulsati, perturbati, & undique circumacti, & singulis satagentes diebus, & curiosè sciscitantes: Quis venit è castris (*id est, ab aula imperatoria?*) Quid verò veniens nuntiavit? Numquid verum an falsum, quod dicitur? & noctes sine somno transigentes, & civitatem respicientes cum lacrymis tamquam mox perituram. Propterea, *inquit*, & nos superiores hos dies tacuimus, quoniam civitas nostra omnis erat exhausta, omnes in solitudines transmigraverant, & residui tristitiæ nube caligaverant. *Hic* F *perturbationis initia solùm narrat Sanctus & leviora: graviora verò, quæ secuta sunt, dum inchoata fuere judicia, referuntur in Homilia 13, & præsertim in Homilia 17, quam primam dixit post sublata judicia, quantùm existimo.*

qui severa mandata ferebant, judicesque venturos præcesserant.

350 *Diem ipsum, quo primi illi nuntii imperatoris mandata pertulerunt, ratione satis verisimili me assignaturum confido. Quid fecerit Theodosius, audita seditione, exponit Libanius Orat. 13 ad Theodosium, seu tom. 2 Operum Libanii pag. 407 his verbis:* Quomodo igitur hic princeps se gessit? Castigat quidem animadversione quadam remedium continente.... Dum hæc sanciret: Ne videlicet certamen equestre fieret in circo: néve ad theatrum quisquam iret; néve esset, qui oblectaret, neque qui oblectaretur: & ut parvi oppidi nomine urbs magna vocaretur: postremò ut quivis à balneorum deliciis abstineret... Ad judicium verò de quibusdam statuendum mittit eos, quorum justitiæ conscius & certus erat. *Judices hi erant Hellebichus & Cæ-*

A *Cæsarius, ambo variis præfecturis functi, ut videri potest apud Tillemontium tom. 5 Imperatorum in Theodosio art. 34. Adventum horum judicum innotuisse Antiochenis notabili tempore, antequam in urbem venerunt, liquet ex eodem Libanio Orat. 21 pag. 528. Venerant igitur aliqui ante illos imperatoris mandata perferentes, idque etiam colligitur ex datis* Chrysostomi *verbis de perturbatione Antiochenorum. Cum autem illorum adventus interruperit conciones* Chrysostomi, *nequit statui post diem Martis aut Mercurii secunda hebdomada jejunii, cùm silere tunc cœperit.*

...bi Antiochiam venerunt die XI Martii,

351 *At prima imperatoris mandata Antiochiam perlata fuisse Sabbato prima septimana, mihi magis persuadeo, quia video aliqua saltem ex illis jam tum exsecutioni mandata. Audiamus* Chrysostomum *in Homilia vulgò 15, quam illo Sabbato habitam ostendi. Dicit, se multos frustra impendisse sermones, ut* theatra *&* spectacula *profana dimitterent Antiocheni:* Sed ecce nunc, *inquit pag. 152,* tacentibus nobis & nihil de hoc dicentibus, sponte orchestram obstruxerunt, & circus inaccessibilis factus est. *Ignorabat tum quidem,* B *aut dissimulabat, si forte noverit, qua de causa id factum esset; quia verisimiliter magistratus mandatum imperatoris necdum vulgaverant, ne Antiochenorum timor & fuga augeretur. Verùm, postquam omnis inquisitio cessabat, veram causam docuit* Chrysostomus *in Homilia 17 pag. 175, ubi sic habet:* At quæ ab imperatore profecta sunt, contristant? Sed nec illa profectò gravia: verùm & ipsa multum attulerunt emolumenti. Quid enim molesti, dic mihi, factum est? Quòd orchestram obstruxerit, quòd circum inaccessibilem fecerit, quòd nequitiæ fontes excluserit & obruerit?... Propterea tristaris, carissime? Imò ideo & gaudere & lætari oportet, & gratias imperatori agere: quoniam ipsius ultio, correctio fuit, & pœna, eruditio, & ira, doctrina. An quia balnea nobis occlusa sunt? Sed hoc non intolerabile... An quòd civitatis abstulit dignitatem, nec ampliùs ipsam metropolim appellari permisit? *&c.*

...et factum esse, ne fieri potuisse ostenditur,

352 *Videmus, omnia illa esse facta mandato imperatoris. Orchestra autem & circus occlusa sunt Sabbato prima hebdomada, & haud dubiè balnea eodem die. Mandatum igitur imperatoris* C *Antiochiam venerat Sabbato primo Quadragesimæ, quod incidebat in XX Martii, cùm sex tantùm hebdomadas Quadragesimæ fuisse dixerim. Multa hisce contraria scripsit Tillemontius, multa Montfauconus; sed nullam contra hanc chronotaxim allegârunt rationem, quæ parit difficultatem. Qui ipso die seditionis Constantinopolim summa celeritate abiverant, intra octiduum eò pervenire potuerunt. Alii poterant eadem celeritate Constantinopoli Antiochiam proficisci, ac mandata Theodosii perferre: nam Cæsarius, peracto Antiochiæ judicio, sexto die Constantinopolim pervenit, teste Libanio Orat. 20 pag. 519. Atqui intra seditionem & primum Sabbatum Quadragesimæ sexdecim, ut minimùm, numerandi sunt dies. Itaque inutiliter utriusque urbis distantiam metitur Tillemontius Nota 31 in Theodosium, ut ostendat mandata imperatoris seriùs Antiochiam venisse, cùm ipse agnoscat, totum iter sex diebus à Cæsario confectum.*

...discussa opinione contraria.

353 *Frustra ratiocinatur, quando observat, Flavianum episcopum in media via occurrisse Hellebicho & Cæsario, judicibus ab imperatore delegatis, ut probet, hosce tantùm venisse Antiochiam die Lunæ tertia hebdomada: neque enim via media tam strictè intelligenda est, ut ex hac de die adventûs certò statui possit: neque supponere debuit Tillemontius, nullos imperatoris nuntios venisse Antiochiam ante judices ipsos. Nihilo magis supponere debuit, mandatum imperatoris de orchestra, circo & balneis occludendis per ipsos judices fuisse perfectum. Etenim prudentia non minùs erat quàm severitatis, loca illa, in quibus tanta civitatis populus congregabatur, priùs occludere, ne nova contra judices ipsos orirentur seditiones, & ne Antiocheni metu pœnæ omnino rebellarent.*

Durante illo terrore, dicta Homilia 16.

354 *Prædictis terroribus & rumoribus agitati sunt Antiocheni, donec habita est Homilia decima sexta, quæ figenda est Sabbato aut Dominico post secundam jejunii hebdomadam, id est, XXVII aut XXVIII Martii. Hoc liquet ex ipsa Homilia, in qua pag. 168 ita legitur:* Secundam jejunii septimanam expedivimus. *Nam jejunium secundæ septimanæ Sabbato finiebatur; sed verba illa æquè dici poterant Dominico. Habita est Homilia tempore perturbationis tanta, ut pag. 161* Chrysostomus *dicat:* Nisi multa à patribus vi compulsus fuissem, neque surrexissem, neque locutus fuissem, E dolore obtenebratus ex pusillanimitate vestra: sed neque nunc in me ipsum redire possim: sic animum mihi indignatio & tristitia obsidet, quando post tantam doctrinam gentilibus opus habuistis doctoribus, qui hortarentur & monerent, ut præsentem generosè timorem ferretis. *Titulus & initium Homiliæ causam tantæ indignationis Sancti utcumque exponunt. Titulus sic habet:* Nunciata ad præfectum populatione, & omnibus de fuga consultantibus, cùm intrâsset præfectus in ecclesiam, & consolatus fuisset, habita est præsens Homilia. *Initium est:* Præfecti quidem providentiam laudavi, quoniam tumultuantem conspicatus civitatem, & omnes de fuga deliberantes, ingressus, vos consolatus est, & in bonam spem adduxit. Pro vobis autem rubore pudoreque affectus sum, quòd exterioris post multos prolixosque sermones illos consolationis indigueritis. *Hanc increpationem Sanctus acerrimè prosequitur, & mox in jurandi consuetudinem, ut malorum causam, invehitur. Deinde vincula & tribulationes S. Pauli multis extollit, ut vincula timentibus addat animos. Num. 2 multa repetit breviter ex Homilia vulgò 15 dicta, & nominatim* F *falcem illam volantem hoc modo:* Ex his igitur omnibus sanè multis illa mihi maximè reminiscimini, quæ de volante falce dicta sunt, in jurantis domum divertente, lapides & ligna subruente, & omnia consumente. *Ex hisce liquet, Homiliam illam esse dictam, dum in maximo timore erant Antiocheni. Dictam tamen puto, antequam judicia exercerentur; & illo ipso die, quo judices ingressi sunt urbem, ita ut præfectus ille, qui populum consolatus est, verisimiliter sit unus ex judicibus, nisi fortè urbis præfectus turbatum, instante illorum ingressu, populum consolari voluerit. At magis credo fuisse unum ex judicibus.*

Mox iterum silens Sanctus ob severa judicia:

355 *Quiscumque ille fuerit, post hanc Homiliam iterum silere coactus est* Chrysostomus, *quia terrore judiciorum & nimio carceris metu omnes erant perculsi. Illa multorum comprehensione & necis examine cœpta sunt in tertia Quadragesimæ hebdomada die Lunæ, & per tres aut quatuor durârunt dies, quantùm ex* Chrysostomo *potest colligi. In Homilia 13 pag. 133 de illo tempore Sanctus sic loquitur:* Quale præteritum vidimus quatriduum, & quale nunc videmus præsens?

AUCTORE J. S.

Quanta in illo obscuritas tum erat? quanta nunc in præsenti tranquillitas? Tremendum in civitate tribunal illud, & omnium corda concussit, & nocte fecit diem nihilo esse meliorem, non radiis exstinctis, sed tristitia & timore oculos offuscantibus vestros. *Tillemontius vocem τετράδα quatriduum explicat de feria quarta, sive de die Mercurii: nec improbabilis est ea expositio, cum vox Græca talem expositionem admittat, & Homilia die Mercurii sit habita, ita ut oppositio præsentis diei Mercurii cum præterito saltem æquè probabilis sit, quàm præsentis quatridui cum quatriduo præterito. Hac de causa nequit determinari, an tribus aut quatuor diebus duraverint judicia. At finita esse die Jovis suspicor, ac Sabbato figendam Homiliam illam, quam post finita judicia primam dixit* Chrysostomus.

Horum judiciorum terror

356 *De severitate illorum judiciorum multa narrat Sanctus in Homilia jam laudata. Pauca huc transfero:* Postquam enim civitatis major pars præ timore & comminatione illa ad deserta & fauces montium & occulta locorum transmigravit, metu ipsos undique cogente; & vacuæ mulieribus erant domus, vacuum viris forum, vix

B autem duo vel tres euntes in medio simul videbantur, & ipsi tamquam animati mortui circumeuntes; abibamus in forum judiciale gestorum finem visuri: & collectas civitatis reliquias cernentes, illud omnium maximè admirati fuimus, quòd multitudine circa fores morante, tamquam præsente nemine, silentium erat profundissimum, omnibus inter sese respicientibus, & nemine assistentem interrogare, aut quidquam audire ab illo audente. Proximum enim quisque suspectum habebat: quoniam multi jam præter omnem spem ex medio rapti foro intus coercebantur: & omnes pariter in cælum aspiciebamus, & manus extendebamus cum silentio supernè subsidium exspectantes &c... Et hæc quidem erant præ foribus.

ex severitate Homilia 17,

357 Postquam verò interiorem aulam introivimus, rursus alia his terribiliora vidimus, milites armatos ensibus & clavis &c. *Multa addit de miserabili spectaculo mulierum nobilium pro suis supplicantium, de flagris & verberibus eorum, qui torquebantur, ita ut exclamare cogeretur pag.* 135: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, & *severitatem extremi judicii in memoriam revocaret.* Atqui, *inquit*, civitatis primates, qui tunc

C judicabantur, erant: *multique pro ipsis intercedebant.* Veruntamen nihil eorum judices interiùs causas audientes tunc inflexit: sed unum solum respiciebant, ut diligens commissorum quæstio fieret. *Multò hisce plura ibidem legi possunt apud* Chrysostomum, *qui egregia de vanitate rerum mundanarum documenta ex similibus proponere solet. At videamus modò, quorum maximè operâ severitati tanta finis demum sit impositus. Refert hoc Sanctus in Homilia 17, quam hac de causa primam figo post judicia peracta: neque enim verisimile est de nulla alia re tractasse* Chrysostomum, *priusquam Antiochenos illâ Homiliâ erat consolatus. Tota quoque Homilia, & præsertim initium, hunc ordinem indicat. Hoc enim orditur modo pag.* 170: Opportunè omnes hodie simul concinuimus: „Benedictus Dominus Deus Israël, qui „facit mirabilia solus.„ Etenim miranda & opinionem excedentia facta sunt negotia. Urbem totam & populum tantum jam submergendum, & sub undas agendum, & perdendum funditus, statim uno temporis momento ab omni naufragio liberavit... *Modum accipe.*

358 *Tunc, ait pag.* 172, vertices montium

D habitantes monachi propriam exhibuere philosophiam. Namque tot annis in cavernis suis conclusi, nemine advocante, suadente nemine, postquam nubem tantam civitatem circumstantem viderunt, tabernacula speluncasque suas derelinquentes, undique confluxerunt, velut angeli quidam de cælo profecti... Nec hoc solum erat mirabile, sed quòd ad principes ipsos accedentes cum fiducia loquebantur pro reis, & omnes sanguinem effundere parati erant & capita deponere, ut captos ab exspectatis tribulationibus eriperent: & dixerunt se non priùs recessuros, quàm judices parcerent civitatis populo, vel se simul cum reis ad imperatorem legatos mitterent. Religiosus est, inquit, qui nostro orbi dominatur, fidelis, cum pietate vivens. Nos igitur ipsum omnino reconciliabimus: non permittemus vobis, neque concedemus ensem polluere, nec ullius abscindere caput. Si verò non abstineatis, & nos cum ipsis omnino moriemur &c. *Deinde pag.* 175 *de sacerdotibus, ex quibus ipse haud dubiè unus fuit, sic loquitur:* Nec monachi tantùm, verùm & sacerdotes eamdem præstiterunt animi magnitudinem, nostramque salutem dispensârunt. Et alius quidem

quæ docet monachos & sacerdotes

E (*Flavianus*) in castra * se contulit... Alii verò hic remanentes, & eadem, quæ monachi, exhibentes, propriis manibus judices continentes, non sinebant ingredi, priusquam de judicii fine promitterent. Et cùm renuentes quidem videbant, multa fiducia & ipsi vicissim utebantur. Ut autem annuentes viderunt, pedes & genua complexi, & manus exosculati, utramque virtutem superabundanter exhibuere, libertatem & mansuetudinem.

* *i.e.* ad aulam

359 *Intercessio illa monachorum & sacerdotum eodem die finem judicii impetravit, effecitque ut nullus morte ulteriùs puniretur; sed omnia ad imperatorem referrentur. Monachorum fortitudinem cum pusillanimitate gentilium philosophorum comparans, utrumque declarat pag.* 173: Etenim (*monachi*) ante prætorii januas totos dies (*imò totum diem, Græcè διημέρευον*) agebant sedentes, abducendos de carnificum manibus eripere parati. *Ex hoc facto, quod piis magis quam doctis monachis condonabimus, satis colligitur, nullum ab eo tempore occisum. Alterum clarius dicit* Chrysostomus *his verbis:* Monachi... malum dissolvêre non multis diebus, sed brevi temporis

pro reis intercessisse, ut judicia finirentur,

B momento... Hi die una & descenderunt (*de montibus suis*) & disseruerunt (*coram judicibus*,) & solverunt calamitatem (*judiciorum*) & ad propria reversi sunt tabernacula. *At nullus hinc inferat, judicia uno tantùm die durâsse, & secundo sic fuisse finita: nam ignoramus, quot diebus judices fuissent occupati ante monachorum adventum. Præterea, qui erant in carcere, aut in exsilium missi, tunc liberati non sunt; sed eorum causa imperatori permissa, ut liquet ex* Chrysostomo *pag.* 179, *ubi commendat, ut pro illis Deum precentur Antiocheni.*

360 *Porrò voluerunt monachi adire imperatorem, ut pro Antiochenis intercederent, teste* Chrysostomo *pag.* 174. Sed judices, *inquit*, ipsorum sapientiam (*Græcè φιλοσοφίαν, id est*, virtutem) reveriti, & sensûs altitudine * perculsi, hanc eos longam obire viam non permisêre: sed si dumtaxat ipsorum voces haberent in scriptis, se cum litteris discessuros, & imperatorem exoraturos, ut omnem iram dimitteret, spoponderunt, quod & fore exspectamus. Etenim cùm sententia diceretur, ingressi multæ sapientiæ * verba dixerunt, ac per litteras imperatori supplicaverunt, & post has

post illa prima est habita,

* magnanimitate

* philosophiæ

A has sumptas in litteris voces judices abierunt... Et quæ sunt hic nunc gesta, audiet imperator, audiet magna civitas, audiet & totus orbis, quòd tales Antiochenorum urbem habitent monachi, ut Apostolicam exhibeant fiduciam. *Hactenus* Chrysostomus. *Ex judicibus autem Constantinopolim profectus est Cæsarius, verisimiliter sub vesperam diei Veneris in tertia hebdomada Quadragesimæ. Certè ipsum discessisse sub vesperam, asserit Libanius pag. 519, addens tanta usum celeritate, ut sex diebus ad Theodosium pervenerit. Solùm dubito, utrùm ipso die, quo judicia cessârunt, profectus sit; an vero sequenti, ut omnia magis ordinarentur, quæ ad imperatorem perferenda erant. Æquè dubium mihi apparet, an* Chrysostomus *Homiliam laudatam, quæ decima septima est impressa, die Veneris dixerit, an Sabbato. Hoc tamen apparet verisimilius, quia sequentem malim figere die Dominico, dum media erat Quadragesima, sive post tertiam hebdomadam.*

ac postridie decima octava, dicta in media Quadragesima: B

361 *Impressa hæc est decima octava, ac tale habet initium:* Multos vidi gaudentes, & inter se dicentes: Vicimus, superavimus: jejunii dimidium profligatum est. Tales autem hortor non propterea gaudere, quia profligatum sit jejunii dimidium, sed illud considerare, si peccatorum sit profligatum dimidium. *Deinde docet, quale debeat esse jejunium, ac divitiarum rerumque omnium mundanarum vanitatem ostendit, præsenti exemplo eam sic elucidans pag. 182:* Ecce enim pauperes quidem omnes evaserunt, populus periculo liberatus est... Qui autem rempublicam tractabant,... & alia administrabant, ipsi carcerem nunc habitant, de extremis timent,... omnibusque nunc miseriores sunt, non propter periculorum magnitudinem, sed quia præteritum tempus in deliciis egerunt. Multi namque, cùm eos hortaremur & moneremus, ut generosè res adversas ferrent, dicebant: Nil umquam tale meditati sumus, nec talia philosophari novimus: propterea magna indigemus consolatione. *Post multa de vanitate, pag. 187 reprehendit eos, qui in flumine se lavabant, quod balnea essent occlusa, eosque sic alloquitur:* Nondum viginti dies balneis exclusus egisti &c. *Hoc loco abusi sunt Hermantius & Tillemontius, prior ut octo hebdomadas Quadragesimæ attribueret, alter, ut Homiliam transferret ad quintam hebdomadam Quadragesimæ, cui hebdomadas septem adscribit. At, cum balnea occlusa sint primo Quadragesimæ Sabbato, ut ostendi num. 351 & seq., in sententia nostra decimus sextus currebat dies à balneis conclusis, quando hæc in media sex hebdomadarum Quadragesima dicebat* Chrysostomus; *in illorum verò opinione plus quam viginti dies præterierant. Itaque hæc optimè cohærent cum chronotaxi nostra.*

C

non consequentibus diebus undecima, duodecima,

362 *Post hanc Homiliam mox die Lunæ secuta est illa, quæ vulgò undecima ponitur. Hæc pag. 114 sic inchoatur:* Cùm præteritam tempestatem, & præsentem cogito tranquillitatem, non desino dicere: Benedictus Deus, qui facit omnia, & ipsa transmutat, qui fecit lucem de tenebris &c. *In hac Sanctus resumit materiam in Homilia 10 tractatam de mundi creatione, & tunc interruptam ob turbas Antiochiæ ante judicum adventum excitatas, ut dictum est num. 348. Hac de causa num. 2 priùs* dictorum memoriam *renovat. Nam duodecim circiter dies post dictam Homiliam 10 præterierant, quando habebat undecimam, quæ verisimiliter eo ordine in collectionis Homiliarum posita est ob connexionem argumenti, quod tractatur. Undecimam sequitur duodecima, sequenti die Martis habita, ut clarum est ex initio pag. 123, quod subjungo:* Et heri dixi, Benedictus Deus, & hodie hoc ipsum rursus dicam. Etsi enim gravia præterierunt, tamen gravium memoria ne prætereat, non ut doleamus, sed ut gratias agamus. *In hac tamen Homilia num. 2 aliquid argumenti contra Tillemontium, & consequenter contra ordinem Homiliarum à me concinnatum, se reperisse credit Montfanconius, quia Sanctus dicit:* Tribus igitur præteritis diebus unum cognitionis Dei modum quærebamus &c. Hodiè verò paulisper in hanc rursum philosophati materiam, ad alium transibimus sermonem.

ut contra Montfanconium ostenditur,

363 *Observat nimirum pag. 108 in Vita, tribus illis diebus dictas esse Homilias nonam, decimam & undecimam. Rectè id quidem: nam ea de re meritò dubitari nequit. Rogat deinde:* An non Chrysostomi dictis vim infert Tillemontius, cùm decimam inter & undecimam vult inseri decimam quintam & decimam sextam? *Hoc argumentum, si quid valeret, etiam ordinem nostrum subverteret, cum tres Homilias, videlicet decimam sextam & duas sequentes inter decimam & undecimam posuerim medias. Verùm pro nobis ipse Montfanconius respondet, dum mox subdit:* Ceterùm cùm dicit Chrysostomus, tribus prætoritis diebus, non intelligitur de tribus postremis diebus, in quibus scilicet concionatus erat. *Hæc verba præcedentibus contraria sunt, usque longè meliora. At fateor, non videri eam Montfanconii mentem, sed vitium impressionis verisimiliter esse, cùm in præfatione ad tomum 2 velit,* Chrysostomum *loqui de tribus ultimis diebus, quibus erat concionatus. Verùm cùm ipse fateatur, Homiliam decimam in secunda jejunii hebdomada dictam esse, undecimam verò in quarta hebdomada, ut & duas sequentes, & quidem post judicia illa terribilia, de quibus multa narrantur in Homilia 13, explicanda sunt verba* Chrysostomi *de tribus Homiliis, in quibus agitur de cognitione Dei per creaturas. Illam autem materiam, quam assumpserat, ut ostenderet, necesse non fuisse, ut sacræ Litteræ ab initio mundi scriberentur, absolvit in hac Homilia, & aliqua adjungit contra juramenta.*

E

ac decima tertia, quam ille impiè ante judicia posuit.

364 *Secuta est die Mercurii Homilia 13, in qua Sanctus multa refert de judiciorum, quæ præteritâ hebdomadâ erant peracta, severitate & rigore, ostenditque calamitates hominibus utiles esse ad salutem. Orditur hoc modo pag. 133:* Abeodem principio, & iisdem proœmiis, quibus heri & nudiustertius cœpi, & hodie incipiam. Dicam & nunc, Benedictus Deus &c. *Simile ferè est exordium Homiliæ 17, quam dictam credimus Sabbato præcedenti. At Tillemontius illam suspicatur posteriorem hisce tribus, quia Sanctus dicit* heri & nudiustertius *tali exordio se usum. Apta esset hæc observatio, nisi post Homiliam 17 secuta esset decima octava, quam alio modo orditur* Chrysostomus. *Itaque Tillemontius rectè fatetur, decimam septimam videri dictam statim post judicia, illique subjungere nobiscum potuisset decimam octavam, si novisset balnea fuisse clausa primo Sabbato Quadragesimæ. At ordinem subinde turbavit, quia hoc non advertit. Dum porrò considero, quam multa de judiciis hic referat* Chrysostomus, *non possum satis admirari, qua demum ratione tres hasce Homilias, aliquot diebus post absoluta judicia habitas, ante adventum ipsorum judicum Hellebichi & Cæsarii locare potuerit Montfanconius.*

AUCTORE J. S.

nus. Si vigilans hæc scripserit, saltem oculos non habuit apertos ad omnia considerandum. Quis enim alioquin non videat, ante judicum adventum judicia peragi non potuisse? Ceillierus tom. 9 pag. 117 incommodum illud vidit, atque alios judices, qui ante Hellebichum & Cæsarium Antiochiæ judicia exercuissent, adducendos credidit. At id nihil est, nisi errorem nimis evidentem alio errore obvelare: nam de aliis in illa causa judicibus nuspiam mentio apud Chrysostomum *aut Libanium. Contrà clarum est ex Libanio Orat. 21 in Hellebichum, in hujus judicio facta esse illa, quæ refert in Homilia 13* Chrysostomus, *ut ea de re nullum sit dubium. Objiciunt etiam ordinem illum Homiliarum, qui est in editis, in Mss. codicibus repertum esse. At id argumentum nullius est ponderis: nam ipse Montfauconus coactus est ordinem immutare in posterioribus Homiliis. Collectores videntur undecimam statim post decimam collocâsse ob continuationem ejusdem argumenti, & fortasse temporis ordinem ignorârunt.*

Homilia 14 dicta post turbatam prodic falsis rumoribus urbem,

365 *Hactenus certa aut saltem verisimillima invenimus indicia temporis, quo dictæ sunt singulæ Homiliæ. At non æquè clara se offerunt signa, ad reliquas hujus Quadragesimæ certis diebus illigandas. Homilia in editis decima quarta verisimiliter habita est non diu post decimam tertiam; at* B *probabiliùs non ipso die Jovis sequente, sed circa finem hebdomadæ quartæ. Etenim ex ipso initio verisimile est, Sanctum uno saltem die a dicendo abstinuisse ob exortam iterum perturbationem.* Non parùm *inquit pag.* 140, civitatem nobis heri diabolus perturbavit; sed & Deus nos iterum non parùm consolatus est. *Causam perturbationis explicat titulus præfixus hoc modo:* Populo omni ab angustia liberato, & constituto in fiducia, quidam rursus civitatem confictis rumoribus tremendis turbaverunt, & convicti sunt. De hoc igitur habita est Homilia &c. *Titulis illis non multum quidem fidendum existimo, cùm verisimiliter postea sint additi. Attamen hic titulus tam aptè cum toto Homiliæ contextu congruit, ut saltem sit verisimilis. Quales fuerint rumores sparsi, exponit etiam* Chrysostomus *in Homilia* 21 (*apud Ducæum* 20) *pag.* 214: Multis namque post communis patris peregrinationem in carcere habitantes terrentibus, & dicentibus: Non lenitur rex *, & de totius civitatis subversione cogitat, & alia multa his plura divulgantibus, vincti nihilo tunc ex hac fama timidiores redditi C sunt: sed nobis dicentibus, Hæc falsa, & diaboli fraudis opera sunt, animos vestros consternare volentis, Nihil egemus, aiebant, verborum consolatione &c. *Vincti illi per judices erant in carcerem missi. Itaque rumores illi fuerunt sparsi post judicia aliquo tempore peracta.*

* imperator

exilla liquet, aliam aut saltem alicujus partem excidisse.

366 *Hinc monet Sanctus in laudata Homilia* 14, *ejusmodi timoribus non abjiciendum animum.* Cùm igitur videris, dilecte, *inquit pag.* 141, tentationem nunc quidem exstinctam, rursum autem accensam, ne animo concidas, neu refugias; sed bonam spem teneas &c. *Novus autem ille timor effecisse videtur, ut Sanctus iterum fortiùs contra juramenta sermonem dirigeret, quam fecerat diebus præcedentibus.* Etenim, *ait pag.* 150, nascente miseria hac, quæ civitatem detinet, hanc incepi admonitionem. Et illa quidem jam debet finiri: nos verò non unum explevimus mandatum &c. *Porro ex hac quoque Homilia colligitur, aut Homiliam aliquam totam, aut partem alicujus ignotam esse, cùm pag.* 141 *sic loquatur:* Etenim antea * vos rogavi, ut Joannis caput abscissum adhuc calido cruore distillans sumentes, D sic domum quisque suam redeatis, & putetis ante oculos habere ipsum vocem emittentem, & dicentem: Odio habete jugulatorem meum juramentum &c. *Dixit igitur in aliqua Homilia* Chrysostomus, *mortem S. Joannis Baptistæ ex juramento Herodis ortam esse. At id modò non invenitur. Itaque excidit aliqua Homilia non diu ante hanc dicta, aut certè ex aliqua præcedentium pars illa, in qua historiam eam tractaverat.*

*Gr. Πρώην nuper.

367 *Post hanc Homiliam infirmitas aliquot dierum* Chrysostomum *coegit à concionibus abstinere, ac domi manere. Fuit interim aliqua martyrum festivitas, cui adesse non potuit propter infirmitatem. Testatur illa ipse in Homilia* 19, *quam sic orditur pag.* 188: Epulis sanctorum martyrum excepti estis his præteritis diebus, spirituali celebritate repleti exsultâstis honestis exsultationibus;... sed nos & invitos infirmitas domi manere cogebat. Tamen, etsi solennitati non interfuimus, de voluptate participavimus... Talis est enim caritatis vis, non fruentes pariter cum fruentibus gaudere facit. *Ex his liquet, Sanctum ægrotâsse, antequam habuit Homiliam* 19, *& consequenter postquam habuerat decimam quartam: nam hanc secuta est decima nona, ut mox ostendam.* E *Necdum omnino convaluerat, quando ob adventum quorumdam monachorum, opinor, ad ecclesiam venit, & Homiliam* 19 *habuit. Quippe datis modò verbis subjungit:* Propterea & domi sedens gaudebam vobiscum, & morbo nondum solutus surrexi, & cucurri ad vos, ut desiderabiles facies vestras intuerer, & præsentis festivitatis particeps fierem: festivitatem enim maximam esse puto præsentem diem propter fratrum præsentiam nostrorum, qui urbem nobis adornaverunt, & Ecclesiam honestârunt. Populus linguâ quidem nobis diversus, fide verò consonus.

Post morbum aliquot dierum,

368 *Quales fuerint fratres illi, quorum causâ necdum bene sanatus* Chrysostomus *ad ecclesiam venit, & hanc Homiliam dixit, non convenit inter Tillemontium & Montfauconum. Tillemontius in* Chrysostomo *art.* 27 *existimat, fuisse episcopos & presbyteros, qui venerant ex regione longinqua, ideoque Græcè non loquebantur. Montfauconus vero in Vita pag.* 110 *ait, fuisse rusticos sive agricolas, de quibus agitur. Utrumque æquè mihi improbabile apparet ex verbis* Chrysostomi, *qui monachos clarè videtur designare.* F *Etenim eos laudat à modesta vita, à castitate, à laboribus, ab optima philosophia, & à multis aliis ornamentis, quæ minimè congruunt vulgaribus agricolis, nec omnia etiam episcopis aut presbyteris, sed solis monachis, qui diversa illa ornamenta in suis personis conjungebant. Pauca ad propositum huc transfero.* Horum quemque cerneres, *inquit pag.* 189, nunc quidem boves jugantem aratorios, & aratrum trahentem,... nunc autem sacrum ascendentem suggestum & subditorum animos arantem: nunc quidem agri spinas excidentem falce, nunc verò sermone ex animis peccata extergentem... Hi sunt maximè, qui nobis optimam philosophari videntur philosophiam, non ex habitu, sed ex sententia virtutem suam exhibentes. *Et pag.* 190, *ubi dixerat, illos longè sapientiores esse gentilium philosophis, subdit:* Multæ mens ipsis philosophiæ spiritualis est plena. *Eorum mox sobrietatem laudat;* Quoniam omnes delicias expulerunt, & nequissima ebrietatis fluenta fugaverunt, & tantum comedunt, quantum ad vivendum sufficit. *Hæc aliaque ostendunt, monachos fuisse: nam hos ejusmodi laudibus frequenter*

cùm multi monachi venissent Antiochiam.

AUCTORE J. S.

A *ter exornat. Nec mirari debemus, si inter monachos Syros multi non noverant linguam Græcam, ut de his innuit.*

Sanctus habuit Homiliam 19.

369 *Nunc paucis ostendam, qua ratione hæc Homilia intelligatur dicta post decimam quartam. In posteriore pag. 197 contra juramenta fortiter agens, sic loquitur:* Vidisti falcem? Vidisti caput Joannis? Audisti historiam de Saule? Audisti captivitatis Judaicæ modum? *&c. Falcem illam jam in prima hebdomada ex Zacharia protulerat, & num. 2 in hac Homilia repetierat. Caput S. Joannis Baptistæ ante protulerat, & repetierat in Homilia 14. Historiam Saulis, cujus juramento Jonathas tantùm non periit, fusè tractaverat in Homilia 14. In eadem num. 6 ait:* Licebat & aliam narrare historiam, & ex illa demonstrare graviorem hac & majorem calamitatem unum fecisse juramentum. *Loquitur de juramento Sedeciæ regis, & de historia capta & eversa Hierosolyma, eamque ibidem omittit, ne Homilia fieret nimis prolixa. At historiam ibi dilatam fusè narrat in Homilia 19. Itaque clarum est, Homiliam 19 esse quasi prosecutionem decimæ quartæ, pro illa nimirum parte, in qua contra juramenta* B *utroque loco prolixè disputatur. Tillemontius suspicatur, Homiliam 19 esse habitam Dominicâ Passionis, sive secundâ ante Pascha. At non dubito, quin seriùs habita sit: nam una tantùm superest ante Pascha, neque in illa dicit* Chrysostomus, *se morbo fuisse impeditum.*

circa Dominicam aut in ipsa Dominica Palmarum figendam.

370 *Montfauconus in Vita pag. 110 contendit, Homiliam 19 dictam esse post Pascha; & quidem Dominicâ quintâ, sive Dominicâ ante Ascensionem Domini. Pro illa opinione affert titulum, quem sic exprimit Græcè:* τῇ Κυριακῇ τῆς ἐπισωζομένης πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς χώρας *&c., ac Latinè reddit hoc modo:* Dominica servatæ ad homines agros colentes *&c. Tum notat, voce* ἐπισωζομένη *apud Cappadoces* Ascensionem *designari, indeque apud eosdem nominari Dominicam. At apud Ducæum & alibi legitur* Σωζομένης servatæ, *ut ipse Montfauconus Latinè posuit. Quapropter existimo, nihil ex titulo haberi posse certi, quandoquidem nesciamus, quando tituli illis sint additi. Certè ne probabile quidem est, ipsius* Chrysostomi *esse titulos. Quod addit Montfauconus, Flavianum in Homilia 19 memorari illis verbis pag. 188,* Hoc honesto duce vos circumagente *&c.; est im-* C *probabile, cùm ille totâ Quadragesimâ abfuerit. Flavianus à* Chrysostomo *passim vocatur* pater. *At* dux *vocari potest, quicumque in aliqua festivitate primas agit partes. Itaque Montfauconus pro sententia sua duas attulit voces ambiguas, & nihil præterea; Homiliam verò, quæ quasi prosecutio est decimæ quartæ, plus quam duobus mensibus ab eadem separat, ac demum* Chrysostomum, *qui tempore Paschali destitit dicere contra juramenta, post quinque hebdomadas ad eamdem materiam improbabiliter reducit. Figenda igitur est Homilia 19 circa Dominicam Palmarum, aut in ipsa Dominica, & sic intelligimus, cur in duabus ultimis Quadragesimæ hebdomadis tam paucas habeamus Homilias.*

Vicesima Homilia, contra simultates & juramenta pugnans,

371 *Post aliquot dies, quibus* Chrysostomus *verisimiliter à dicendo abstinuit, ob vires necdum satis firmas, secuta est Homilia 20 apud Montfauconum, quæ apud Ducæum ponitur vigesima secunda. Dicta hæc est, non decem, ut aliqui volunt, sed duobus aut tribus diebus ante Pascha, ut ex ipso colligitur principio.* Ad finem jejunii jam tempus deproperat. Quare & nos majori studio virtuti operam demus.... Nihil nobis lucri erit ex multis laboribus & sudoribus jejunio insumptis, nisi cum pura conscientia sacrâ mensâ frui possimus. Ob hoc enim jejunium & Quadragesima, & tot dierum synaxes*, auditiones, preces & doctrinæ susceptæ sunt *&c. Mox pluribus prosequitur, non solum jejunium sufficere, sed jejunium aliosque in Quadragesima labores suscipi, ut vitia emendentur, & sacra Communio in Paschate pura cum conscientia peragatur. Deinde contra diversos defectus disputat, & præcipuè contra inimicitias ac simultates, in fine etiam adversus juramenta disserit breviter, sed magna cum severitate.* Quadraginta dies jam præterierunt, *inquit pag. 213;* si Pascha quoque sacrum præterierit, nulli jam deinde veniam dabo, non admonitionem, sed vim imperii, & severitatem non contemnendam adhibebo... Jam igitur denuntio & protestor, si conveniam singulos, & experimentum sumam, nam haud dubiè sumam, quòd, si deprehendam aliquos, hæc vitia (*Græcè* vitium) non correxisse, pœnam irrogabo: edicam, ut foris extra sacra Mysteria consistant, idque non eo animo, ut foris maneant, sed ut, postquam se emendaverint, intus recepti, cum pura conscientia sacrâ mensâ fruantur. *Ex his liquet primò, Flavianum* Chrysostomo *multum auctoritatis attribuisse.* E

*i. e. conventus

habita est paucis diebus ante Pascha.

372 *Secundò ex allegatis verbis clarum etiam apparet, Pascha proximum fuisse, quando hæc Sanctus perorabat. Nam illæ voces,* Quadraginta dies jam (*Græcè* λοιπὸν deinceps) præterierunt, *idem significant, ac* Quadragesima jam præteriit, *præsertim cùm sequatur,* Si Pascha quoque (*Græcè* τοίνυν igitur) sacrum prætereat. *Finiebatur Quadragesima die Veneris sancto, & Sabbatum erat pervigilium Paschatis. Ex hisce Homilia videri potest habita die Veneris sancto. Attamen nolo verba eam strictè sumere, ut id omnino certum putem: nam auditores mentem Sancti percipiebant, ita ut sic loqui posset, etsi aliquot dies Quadragesimæ superfuissent. Certè eodem ferè modo loquitur initio Homiliæ 30 in Genesim tom. 4 pag. 293, cùm tamen illa habita sit in principio hebdomadæ sanctæ. Verùm nullo modo assentiri possum Tillemontio & Montfaucono, qui Homiliam istam figunt* decem diebus ante sanctam & vivificam Domini nostri Jesu Christi resurrectionem ex mortuis, *quia hæc verba in aliquot codicibus titulo fuerunt addita. Etenim additionem illam tanti non facio, ut dubitem dicere falsam &* Chrysostomo *contrariam. Memorat Sanctus finem Quadragesimæ, nec ullibi distinguit inter* Quadragesimam, *&* quadraginta jejunii dies. *At adversarii ex Quadragesima revera Quinquagesimam finxerunt: quod tunc demum probabo, si quis mihi ostendere potuerit,* Chrysostomum *distinguere inter quadraginta dies jejunii & Quadragesimam. Accipe, lector, initium Homiliæ 30 in Genesim:* Ecce tandem ad finem sanctæ Quadragesimæ venimus, & jejunii navigationem perfecimus. *Ita loquitur, quia ultima inchoata erat hebdomada, & non aliter hic loquitur de quadraginta diebus finitis.* F

non verò diebus decem ante illam solemnitatem.

373 *Accipe, lector, & aliam probationem, ut perspicias illam sententiam esse improbabilem.* Chrysostomus *pag. 210 auditores ita alloquitur:* Quæ omnia cum cognita habeamus, liberemus nos ipsos à pœna & supplicio, & PRÆSENS festum cum omnibus jam dictis revereamur, & quod illius gratiâ ab imperatore optamus adipisci, id etiam aliis concedamus. Nam ex multis audio, imperatorem, Paschale festum reveritum, civi-

AUCTORE J. S.

tatem in gratiam recepturum, omnesque offensas remissurum &c. *Hortatur, ut invicem offensas condonent in reverentiam præsentis festi Paschalis, sicut imperator ejusdem festi gratia urbi erat condonaturus. Quis modo non videat, Pascha fuisse proximum, quando hac dixit, cùm vocaverit* præsens festum? *Non aberat igitur decem diebus. Præterea, quod asserit de imperatore, haud dubiè intellectum erat ex nuntia per Flavianum præmisso. Nam, ut in Homilia 20 pag. 223 legitur, Flavianus in itinere nuntium præmisit, ut illa citiùs intelligerent Antiocheni. Cùm autem Flavianus tantum potuerit Constantinopoli discedere circa Dominicam Passionis, ut mox dicemus, nuntius ille adesse non poterat nisi paucis diebus ante Pascha, & certè non poterat totis decem diebus Pascha prævenire. Itaque ultima hac Quadragesima Homilia non decem, sed paucissimis diebus ante Pascha est dicta.*

Duæ Catecheses in eadem Quadragesima

374 *Porrò ne quid omittamus de laboribus in hac Quadragesima à Sancto exantlatis, recensendæ etiam sunt duæ Catecheses, sive conciones ad Catechumenos institutæ, quas Tillemontius in* Chrysostomo *Notâ 30 & 33 ad sequentem annum amandavit, dubitante Montfauconio in Monito prævio tom. 2 pag. 224. Unica ratio Tillemontii priorem alio amandandi oritur ex falsa hypothesi, quòd Quadragesima septem haberet hebdomadas: nam secundum illam opinionem prior Catechesis revera incidit in tertiam hebdomadam, quando propter judiciorum terrorem concionibus non erat locus. At in nostra opinione figi debet secundâ hebdomadâ Quadragesimæ. Etenim Sanctus pag. 226 declarat*, triginta dies *superesse ante Catechumenorum baptisma, idemque repetit pag. 231. Verùm utitur numero rotundo, ita ut forte superfuerint duo tresve dies ultra triginta. Et sic Catechesis illa fuerit dicta prioribus diebus secundæ hebdomadæ: nam longa ad fugienda juramenta exhortatio ostendit dictam esse anno 387.* B

375 *Altera, ut liquet ex initio pag. 234, secuta est post* decem *circiter dies, ita ut dici potuerit die Sabbato aut Dominico post tertiam Quadragesimæ hebdomadam. Hanc autem similiter spectare ad annum 387, colligitur ex his verbis pag. 241:* Cùm enim ii, qui imperatori contumeliam intulerant, ad tribunal trahebantur, & de extremis periclitabantur, tunc matres & uxores monilia aurea, & margaritas deponentes, ornamentumque omne & vestimenta aurea, vilem & abjectam vestem sumentes, ... sic Judices exorabant. *Hæc ut recentissimè facta* Chrysostomus *memorat. Nam præmittit:* Quæ utilitas tibi in die illa de margaritis istis veniet? Et quid opus diem illam (*Judicii*) commemorare, cùm liceat & ex præsentibus hæc omnia demonstrare? *Tum verba mox data subjicit de abjectis per mulieres pretiosis indumentis. Et rectè quidem* præsentia *vocat, cùm ante paucissimos dies essent facta. At nequaquam* præsentia *vocâsset, si Homilia habita esset toto anno seriùs. In hac Catechesi de juramentis non agit Sanctus, neque id mirandum, cùm loqueretur ad Catechumenos, de multis simul necessariò monendos, eosque de juramentis ante satis monitos.*

...sunt dictæ. C

Quanto cum fructu per illam Quadragesimam contra juramenta dixerit,

376 *Vidimus, quanto studio quantâque constantiâ* Chrysostomus *in Quadragesima, de qua agimus, perniciosam jurandi consuetudinem exagitaverit. Itaque æquum est, ut etiam breviter dicamus, quos tanti laboris collegerit fructus. Testatur id ipse in Homilia de Debitore decem millium talentorum eodem anno habita tom. 3 pag. 2 his verbis:* Nos autem unam chordam pulsavimus per totam Quadragesimam, dum legem vobis de juramentis recitavimus, & Dei gratiâ effectum est, ut pleraque auditorum à nobis ora in hac legis melodia ita instituta sint, ut depulsa prava consuetudine, pro eo quòd antea Deum jurabant, jam nihil, nisi EST, NON EST, & CREDE MIHI, in lingua sua circumferant, idque in omni colloquio, adeo ut inter mille negotiorum necessitates ulteriùs progredi non sustineant. *Non hoc tantùm evicerat* Chrysostomus, *sed alterum etiam, quòd perpetuò commendaverat, ut invicem corrigere in juramentis conarentur. Hinc omnes, qui eatenus pravam consuetudinem non abjecerant, se tacente, corrigendos sperat.* Deprehendi enim, *inquit*, tantam esse hujus rei curam, ut & domi & in mensa viri cum mulieribus, servi cum ingenuis certamen * de hujus præcepti observatione contendant, & beatos dixi, qui ad istum modum convivia celebrarent. *Addit de his plura, quæ legi ibidem poterunt.* D

* certamine

quantùmque Sanctus profuerit populo, cui condonavit Theodosius.

377 *Felicissimè quoque Antiochenis cessit illa morum emendatio: nam Theodosius imperator omnes injurias ipsis condonavit, ac civitatem in gratiam recepit. Multum ad id contulit Flavianus episcopus, hanc ob rem ad imperatorem profectus, multum* Chrysostomus *ipse cùm suis concionibus populum continendo & spem fiduciamque suggerendo, ne ad consilia desperata laberentur, tum ipsis apud missos ab imperatore judices patrocinando. Felicis rei nuntium attulit Flavianus, aut potiùs in itinere*, quoniam lentiùs ibat, alium quemdam velociter equitare doctum se prævertere rogavit, & bona civitati nuncia afferre, ne ex reditùs sui tardatione tristitia prolongaretur. *Flavianus haud dubiè Constantinopoli mansit, donec eò advenisset Cæsarius: nam Libanius Orat. 20 Cæsario maximè attribuit conciliationem imperatoris. At Cæsarius tantùm discessit Antiochiâ una alterove die ante mediam Quadragesimam, & sex diebus iter confecit. Quare Flavianum dimittere non potuit imperator, nisi uno aut duobus diebus ante Dominicam Passionis aut circa illam Dominicam, maximè si allatas à Cæsario litteras & judicia studiosè examinaverit. Venit tamen Flavianus ante Pascha Antiochiam, forte in ipso Paschatis pervigilio. Hinc* Chrysostomus *Homiliam 21, apud Ducæum 20, de reditu Flaviani dixit in ipsa festivitate Paschali, mire celebrans episcopi charitatem, & mansuetudinem imperatoris.* E F

§ XXVI. Homiliæ S. Chrysostomi post Pascha usque ad finem anni 387, & Quadragesimam anni 388.

Aliquæ Homiliæ post Pascha dictæ & multò perdita,

P*Eracta solemnitate Paschali*, Chrysostomus *aliquot habuit Homilias, aut perditas aut ignotas. Nam & contra gentiles eo tempore disputavit, & varios Martyres oratione celebravit, ac demum rusticam plebem monuit, ut juramenta fugerent. Successit postea Homilia prima in Annam Samuelis matrem, quæ edita est tom. 4 pag. 699. Hanc Sanctus habuit mense Majo, Dominicâ fortasse secundâ aut tertiâ post Pascha: de jejunio etiam in exordio loquitur, ut nuper transacto,*

AUCTORE J. S.

A *acto, hortaturque auditores ut illius semper memores, sobrios ac temperantes se præbeant. Tum recenset sermones post Quadragesimam habitos, quos* multos *dicit, hoc modo pag.* 701: Nam reverso à longinqua illa peregrinatione patre * nostro, necessarium fuit omnia commemorare, quæ in comitatu * acciderant, ac deinde cum gentilibus disputare, ut hos vi calamitatis ad meliorem frugem revocatos, qui deserto gentilium errore sese ad nos contulerant, pro virili confirmaremus ac doceremus, quantis tenebris liberati, ad tantam lucem veritatis accurrissent. Post illa rursus multis diebus martyrum festivitatibus potiti sumus: neque tempori conveniens fuisset, nos, qui juxta martyrum sepulcra versaremur, earum laudum, quæ martyribus debentur, exortes discedere.

* Flaviano

* *i. e.* aula imperatoris

primus Sermo in Annam Samuelis matrem,

379 Successit his ad abstinendum à juramento cohortatio; cùm enim totam rusticorum nationem in urbem ingressam cerneremus, hos illo instructos à nobis viatico censuimus dimittendos. *Habemus hic ordinem Sermonum octo fortasse aut decem. At hi multas non poterant absumere hebdomadas, cùm Sermones de Martyribus haberentur singulis diebus, quibus eorum festivitates* B *celebrabantur. Porrò quod dicitur de Sermone ad rusticos, Montfauconus detorquet ad Homiliam 19 ad Populum, ut observavi num.* 370; *sed prorsus improbabiliter. Nam tunc monachi urbem erant ingressi, eorumque occasione ad populum dicebat Sanctus, non ad monachos ipsos, qui erant* populus linguâ, *ut ibi dicitur*, diversus; *post Pascha verò rusticos eadem exhortatione excepit, quam totâ Quadragesimâ habuerat ad Antiochenos. Præterea in festivitate martyrum, quæ præcessit Homiliam illam 19, ægrotaverat Sanctus: in hisce verò martyrum festivitatibus eorum laudes oratione celebravit, neque hic de ulla infirmitate meminit. Alia igitur hic ad rusticos memoratur concio, eaque post Pascha mense Majo habita. Ceterùm in hoc primo de Anna Sermone* Chrysostomus *prolixè differit de providentia divina, aliaque utilia dat documenta.*

& quinque sequentes, ex quibus unus excidit,

380 *Post primum de Anna Sermonem secutus est alter, fortasse sequenti Dominica. Hunc pag. 711 sic orditur:* Nihil precationi par est, carissimi, neque quidquam fide potentius. Utrumque nobis nuper (*perperam* heri *apud Ducæum*) de- C claravit Anna &c. *Orationem, mansuetudinem, aliasque virtutes exemplo Annæ in hoc Sermone commendat Sanctus. Post aliquot dies tertium dixit de Anna Sermonem, ut patet ex hoc illius initio pag.* 721: Nisi videor aliquibus fastidio & oneri esse, volo idem argumentum rursum attingere, de quo vobis nuper disserui: vosque ad Annam introducere, atque in pratum virtutum illius inducere sermonem. *Quartum etiam de Anna subjunxit Sermonem, in quo Canticum ipsius 1 Reg. 2 cœpit exponere. At hunc Sermonem non habemus: dictum tamen fuisse, clarum est ex duobus sequentibus, qui modò numerantur quartus & quintus de Anna. In quarto pag. 733 dicit Sanctus:* Quid significent hæc verba: Confirmatum est cor meum in Domino, nuper me apud caritatem vestram disseruisse scitis. Superest, ut nunc ea, quæ deinceps sequuntur, interpretemur. *Tunc incipit sequentia exponere verba*, Exaltatum est cornu ejus &c. *In quinto dicit, se omnia* paulatim *perscrutari, & singulas explicare* dictiones, ut ne minimum quidem nos, *inquit*, quantùm fieri potest, effugiat. Siquidem propterea duas integras dissertationes in duo sola ejus dicta insumpsimus. *Tum affert verba jam data Cantici, ex quibus priora exposuit in Sermone deperdito, posteriora in eo, qui nunc est quartus.*

unus & Homilia in Pentecoste habita:

381 *Sex igitur Sermones de Anna habuit* Chrysostomus, *quibus Historiam Annæ 1 Reg. 1 & initium Cantici sequentis fusè elucidavit. Ex his Sermonibus modò quintus & ultimus post Pentecosten dictus est, ut liquet pag. 741, ubi* Chrysostomus *dicit, se regredi ad argumentum* festivitatis *tempore interruptum.* Quemadmodum enim, *inquit*, in Pentecoste intempestivum erat, omissa beneficiorum per id tempus in nos collatorum commemoratione, inceptum antea contextum continuare; ita nunc exacta Pentecoste, opportunè historiam in manus resumptam prosequemur, pristinum de Anna argumentum tractaturi. *Porrò Homilia illa in Pentecoste dicta modò non exstat, cùm in ista adduxisset exemplum filii prodigi, ut hic testatur pag. 739; illud verò exemplum nullibi reperiatur in Homiliis, quas habemus de Pentecoste. An similiter exciderint posteriores de Anna Sermones, certò edici nequit. Nam vix dubitare possim, quin* Chrysostomus *proposuisset totum Annæ Canticum paulatim enucleare. At magis existimo, morbum isti consilio in-* E *tervenisse, quàm totum fuisse expositum. Certè morbo satis diuturno circa id tempus correptum fuisse* Chrysostomum, *mox videbimus.*

ultimus in Annam Sermo xx Junii dictus;

382 *Antea lubet observare, Sanctum in ultimis Sermonibus de Anna vehementer fuisse conquestum de paucitate auditorum, quòd multi accurrerent ad ludos circenses. Accipe quarti initium pag. 729:* Haud scio, quibus verbis debeam uti hodie: cùm enim videam collectas parùm frequentari, Prophetas affici contumeliâ, Apostolos despici, Patres contemni, eamque contumeliam, quâ servi appetuntur, ad ipsum eorum Dominum pertransire, libet quidem accusare, sed eos, qui accusationem hanc audire deberent, non hic video. Vos soli adestis, quibus hac admonitione nihil opus est. Verumtamen ne sic quidem silendum est nobis: nam & indignationem, quam nobis moverunt, mitigabimus, unaque cum verbis ejiciemus; & illos ipsos ad ruborem ac verecundiam compellemus, tot in eos accusatoribus immissis, quot nunc auditores estis. Si enim venissent, nostras solùm objurgationes audirent: nunc fugitantes nostram increpationem, eadem hæc à vobis audituri sunt omnia. *Deinde horta-* F *tur, ut auditores omnia dicta sua absentibus referant, atque acriter differit contra illos, qui ad ludos circenses malunt, quàm ad conciones sacras venire.*

deinde correptus est morbo, exinde ...

383 *Inter hæc pag. 730 dicit, congregationes fieri* semel in hebdomada, *nimirum diebus Dominicis. Ex hac autem observatione colligitur, quartum de Anna Sermonem incidisse in Dominicam ante Pentecosten, quintum in Dominicam post Pentecosten, quæ tunc erat xx Junii, cùm Pentecoste anno 387 fuerit xiii Junii. Ex hisce & sequenti Sermone admodùm verisimile est,* Chrysostomum *post xx Junii in morbum esse lapsum, illoque mense non ampliùs esse concionatum & forsan majore parte Julii. Quapropter sub finem Julii habitam existimo Homiliam in Parabolam de debitore decem millium talentorum, quam tom. 3 pag. 1 orditur a declaratione morbi præteriti tenerique in auditores amoris hoc modo:* Quasi ex longinqua peregrinatione ad vos reversus essem, ita me hodie affectum sentio: cùm enim nullum amicorum consortium esse potest, nihil commodi affert eorum præsentia. Quamobrem nos, qui domi versabamur, peregrè versan-

AUCTORE J. S.

santibus nihilo hac in parte feliciores fuimus: nimirum qui superiore tempore nulla vobiscum colloquia habere potuimus: sed danda est venia, cùm illud non inertiæ, sed infirmitatis silentium fuerit.

aliquo tempore à dicendo abstinere:

384 Gratulamini igitur, me ab ea infirmitate convaluisse, ego verò gaudeo, quòd vos carissimos mihi recuperavi. Erat mihi inter ægrotandum ipso morbo gravius, quòd hujus dilecti cœtûs particeps esse non poteram: nunc verò restituta valetudine, ipsa sanitate mihi optabilius est, quòd vestræ caritatis deliciis perfrui securè liceat. Non enim febris tantum ardorem invehit febricitantium corporibus, quantum animis nostris amicorum absentium desiderium, & ut illi phialas & pocula, & frigidos fontes, ita isti amicorum vultus exoptant. Nôrunt illi, qui amare consueverunt. Age igitur, quando morbum depo-suimus, invicem expleamur, si modò fieri liceat, ut hic ullam satietatem inveniamus. Dilectionis enim natura satietatem non novit, & ex usu amicitiæ majores flammas accipit: quod ipse alumnus dilectionis Paulus testatum reliquit, qui ita dixit: Nulli quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis. B Illud enim debitum semper quidem fundatur, numquam autem solvitur. Hic perpetuò debere pulcrum est, & in laude positum.

post morbum habet Homiliam de Decem millium debitore,

385 *Deinde asserit*, per totam Quadragesimam *se contra juramenta dixisse, ut hoc anno factum vidimus*, & ad aliud præceptum *se transire*, quod est de contemptu iræ, *ait pag.* 3. Didicit os tuum non jurare, *inquit*, discat etiam convitium omne adversari, majoremque curam ad hoc præceptum adhibere, quandoquidem & majore labore opus est. *Hanc materiam sibi tractandam jam proposuerat Dominicâ ante Quadragesimam in Homilia 3 tom. 2 pag. 47, ubi dicit se tria mandata velle proponere, quorum duo prima sic exprimit:* Nemini detrahatis, inimicum habeatis neminem. *Utrumque satis frequenter attigerat in Quadragesima & post Pascha, ac subinde etiam fusè de iis tractaverat. At in præsenti Homilia eadem charitatis præcepta magis & studiosius cœpit inculcare, sic tamen, ut in prolixa illa Oratione alia etiam morum documenta eleganter immisceat. Ut autem præcepta charitatis suaviùs instillaret per exempla, mox tractandam suscipit historiam Davidis & Saulis, de qua tres habuit Homilias,* C *tom. 4 pag. 748 & seqq. impressas. In prima post initium sic hunc declarat ordinem:* Nuper igitur Parabolam vobis de centum denariis, ac decem millibus talentorum enarrantes, ostendimus, quantum esset malum injuriarum meminisse....

ac mox tres consequentes de Davide:

386 Sed hodie de diverso argumento dicere tentabimus. Oportebat enim, si fieret, quod æquum erat de humanitate ac mansuetudine verba facientem, ex sese istius præclaræ philosophiæ exempla præbere, atque ita simul & verbis eam docere, & factis ad eam instituere. Quoniam autem nos ab hac virtute longo absumus intervallo, uno quopiam è numero Sanctorum in medium producto, oculisque vestris subjecto, perspicuam quamdam ac potentem adhibebimus exhortationem, ut quasi ad archetypi cujusdam æmulationem adhortemur & vos & nos ipsos. *Ita loquitur Vir humilis, qui eximiam Davidis mansuetudinem egregiè celebravit tribus Homiliis consequenter dictis, nimirum tribus Dominicis sub finem Julii aut initium Augusti: nam initium secundæ ostendit, hanc esse prosecutionem primæ, & in tertia pag. 771 dicit, se redire* ad Davidem, *ut cœptam perficiat picturam. Cur autem tamdiu uni inhæreret materiæ, declarat initio primæ Homiliæ, nimirum* quia non satis est ad correctionem unius duorumve dierum admonitio. D Verùm, *inquit*, oportet frequenter ac diebus compluribus hanc rem tractare, si modò non ad ambitionem ac voluptatem, sed ad fructum & utilitatem, munus hoc concionatoris gesturi sumus... Nam hic mihi videtur optimus esse docendi modus, si non priùs desistamus consulendo quacumque de re, quàm viderimus admonitionem ad effectum pervenisse. *Initio tertiæ acriter, & magna auctoritate reprehendit illos, qui ad spectacula currere solebant.*

non diu post dictæ videntur Homiliæ de Dilectione inimicorum.

387 *Tillemontius art. 29 eodem ordine recenset Homilias de Davide: sed post illas ponit duas alias, alteram contra Anomæos, alteram de Resurrectione mortuorum. At cùm nullas illius ordinis rationes alleget, nec Montfauconium consentientem habeat; dixisse sufficiat, utramque à me suo loco datam: neque enim necesse existimo, alibi dicta repetere. Post Homilias de Davide unam alteramve Homiliam de dilectione inimicorum secutam existimo, antequam Judæorum festa rursum exagitare cœpit Sanctus. Una certè, quæ est tom. 3 pag. 157, videtur non diu post Homilias de Davide habita, licèt Constantinopoli dictam existimet Montfauconius in Monito, quia* E *num. 4 in similitudinem adducitur aula & curia imperatoria. At ea ratio nullius est momenti, cùm Antiochenis nota satis esset aula & magnificentia imperatorum. Gravior sanè est ratio, quâ illam post Homilias de Davide dictam credamus. Etenim agit in ea* Chrysostomus *de dilectione inimicorum in illum Apostoli locum Rom.* 12 ℣ 20, Si esurierit inimicus tuus, ciba illum &c. *Ad hanc autem virtutem auditoribus persuadendam exempla ex Historia Davidis multa adducit, sed brevissimè tantùm facta perstringendo, ut facere solet, quando historiam ipsam antè satis exposuit. Præterea æstas erat & magnus calor, quando hanc Homiliam habuit* Chrysostomus, *ut dicitur pag. 159. Hoc autem convenit tempori, in quo versamur. Attamen necesse est, ut inter hanc & tertiam de Davide aliqua fuerit intermedia, cùm pag. 163 dicat, se* superiori concione *hortatum auditores, ut unusquisque fratrem ad ecclesiam secum pertraheret, quod in illa non invenitur.*

Ubi verò Judæos oppugnaverat Orationibus quinque;

388 *Porrò post absolutam materiam de inimicorum dilectione,* Chrysostomus *mense Septembri contra Judæos & Judaizantes rursum acriter disputare cœpit, ut ostendi § 20 num. 271 & seqq.* F *In prima autem Oratione illius temporis contra Judæos, inter omnes quarta, tom. 1 pag. 616 ait, rursum appropinquare Judæorum jejunia, rationemque mutandi argumenti pulchra similitudine sic explicat:* Quandoquidem & pastores quamdiu noxia bestia molesta non est, sub ilicem aut populum porrecti, fistulâ canunt, sinentes oves liberè pro suo arbitratu pascere. Verùm simul atque senserint alicunde luporum incursionem imminere, mox abjectâ fistulâ fundam arripiunt, & omisso calamo, fustibus & saxis obarmant sese, proque ovili consistentes, magno clamore ingentique ululatu vociferantes, frequenter ipso clamore feram, priusquam irrumpat, abigunt. Iidem & nos superioribus diebus in Scriptura, velut in prato ludentes choreasque ducentes, nihil in enarratione attigimus contentiosi sermonis; eo quòd nullus esset, qui nobis obturbaret, aut molestus esset. *Hæc verba ostendunt primò, non dixisse Sanctum paulò ante contra Anomæos,*

389

A

redit ad moralem materiam, dicitque in Psalmum 41.

389 *Ex iis secundò colligimus, post quinque Orationes contra Judæos, quæ ante medium ferè Octobrem finitæ non sunt, secutam esse Homiliam in Psalmum 41, quam habemus impressam tom. 5 pag. 130. Etenim ibidem de præmissis Homiliis & de mutato rursum concionum argumento loqui incipit hoc modo :* Vos quidem nos nuper admirabamini, quando verba fecimus de Melchisedec (*in septima contra Judæos*) propter eorum, quæ dicta sunt, longitudinem : ego autem vos admirabar propter vestram in audiendo attentionem & sapientiam, & quòd, cùm prolixior se obtulisset oratio, nos ad finem usque consequuti estis. Quamquam non solùm erat longa oratio, sed magnam etiam in se habebat difficultatem. Sed neque longitudo, nec rei difficultas vicit vestram animi alacritatem. Age ergo vos pro illo labore remuneremur, dilucidiùs hodie vobiscum colloquentes. Neque enim semper intendendus auditorum animus; facilè enim disrumpitur : nec rursus semper remittendus ac relaxandus; hinc enim rursus redditur otiosior. Ideo utendum est vario docendi genere; & nunc quidem populariori, & ad delectandam concionem accommodatiori oratione utendum est, nunc autem acriori, & ad contendendum aptiori. Quemadmodum ergo tunc dicebam (*in prima seu quarta contra Judæos*) quòd dum lupi gregem invadunt, relictâ fistulâ, fundam in manum sumunt pastores; ita nunc, dum festa Judæorum prætericrunt, qui sunt quibusvis lupis immaniores, relictâ rursus fundâ, redeamus ad fistulam; & à contentiosiore dicendi genere cessantes, aliqua alia aperiora aggrediamur, ipsius David citharam in manum sumentes &c. *Ita* Chrysostomus, *deinde eleganter ac piè differens in illa Davidis verba :* Quemadmodùm desiderat cervus &c. *Ex dictis figenda est hæc Homilia post medium Octobris.*

B

Deinde ordo Homiliarum obscurus & incertus :

390 *Hactenus totum ferè* Chrysostomi *ordinem investigare conati sumus. At ea investigatio nunc multò facta est difficilior : neque enim ullam invenio Homiliam, quam sub finem anni 387 aut initium 388 dictam fuisse ostendere possim. Multa quidem formari possunt conjectura, videlicet de explicatis eo tempore Psalmis aliquibus, de morbo, quo impeditus fuerit Sanctus, de perditis aliquot hujus temporis Homiliis, pluresque alia; sed hæc satis incerta apparebunt. Nam potuit quidem alia in Psalmos, quæ modò non habemus, tunc Sanctus commentari, & ad populum dicere. At continua Psalmorum explicatio seriùs videtur cœpta. Morbi indicia non habemus satis probabilia. Itaque ceteris probabilior hæc erit conjectura, si existimemus aliquas illius temporis Homilias excidisse, exstare alias. Certè non paucas invento apud Montfauconum tom. 3 Homilias, quæ nulli anno aptiùs illigari poterunt, quàm tempori inter Octobrem anni 387 & Quadragesimam anni 388. Hasce igitur, ne maneant indictæ, hoc loco recensere placet.*

C

Homilia de Eleëmosyna,

391 *Prima occurrit Homilia* de Eleëmosyna *tom. 3 pag. 248, quæ saltem hiemali tempore dicta fuit, quia variis locis de* frigore *in ea fit mentio. Antiochiæ etiam habita fuit, ut colligitur ex loco num. 6, ubi pecuniæ dicitur famis tempore missa Hierosolymam ab incolis* hujus civitatis... per Paulum & Barnabam, *ut factum narratur ab Antiochenis Act. xi ỳ 30. Itaque Homiliæ subjungo initium, ut ex eo industriam Sancti charitatem lector perspiciat :* Legationem quamdam justam, *inquit*, utilem, vobisque congruentem apud vos obiturus accessi hodie, non ab alio quopiam orator constitutus, quàm à pauperibus, qui vestram hanc civitatem incolunt; non verbis, non calculis, non senatusconsulto missus, sed miserabilibus acerbissimisque spectaculis. Nam cùm ad cœtum vestrum properans per forum & angiportus transirem, videremque multos mediis in biviis jacentes, alios exsectis manibus, alios effossis oculis, alios ulceribus vulneribusque insanabilibus plenos,... extremæ inhumanitatis esse duxi, si apud caritatem vestram de his verba non facerem,... hac tempestate maximè tanto urgente frigore. *Ex hoc initio Montfauconus colligit, Homiliam esse dictam ex tempore. At hoc non facilè crediderim, quia accuratior & eruditior est de eleemosyna disputatio, quam ut videatur extemporalis. Initium fortè ex tempore additum est. Verùm ne hoc quidem certum : neque enim ignorabat* Chrysostomus, *se visurum miserias pauperum mox relatas; easque haud dubiè sæpius viderat.*

AUCTORE J. S.

tres aliæ in locum Apostoli : Habentes eumdem spiritum &c. :

392 *Post illam porrò Homiliam secutas esse tres alias de verbis Apostoli 2 Cor. 4 ỳ 13,* Habentes eumdem spiritum fidei &c., *verisimilis ex collatione mihi oritur suspicio. In illa pag. 257 graviter pungit illos, qui pauperes carpunt ob otium, cum ipsi otiosi sint* in theatris, *præmissis his verbis :* Dicam aliquid onerosum & molestum : scio fore ut vos succenseatis : attamen dicam; non enim ut offendam, sed ut emendem, dico. *In prima verò ex sequentibus pag. 260 orditur à reprehensionis excusatione his verbis :* Sapientissimi medici, ubi vident ulcus egere ferro, admovent quidem sectionem, sed hoc faciunt non sine affectu & commiseratione : verùm & mœrent & gaudent non minùs quàm ipsi, qui secantur; mœrent quidem propter dolorem, quem secando inferunt; gaudent autem propter sanitatem, quæ hoc modo comparatur. *Tum utitur exemplo Pauli, quo eum gaudet, quòd contristati essent ad pœnitentiam.* Luculentior est hodie, *inquit*, noster conventus, festivius nostrum theatrum, numerosior fratrum chorus, hæc ipsa alacritas tristitiæ illius est fructus. *Hæc nonnullam ingerunt de sequela suspicionem, eaque augetur, quia in hac quoque eleemosyna prolixè commendatur, & aliis planè rationibus quàm in præcedenti. In secunda item de allegatis Apostoli verbis, & rursum in tertia, ad erogandam eleemosynam sub finem auditores exhortatur. Has autem tres de verbis Apostoli invicem secutas, clarè videbit studiosus lector, si initium secundæ & tertiæ consideret. Omnibus verò præmissam fuisse illam de Eleemosyna, persuadet materiæ similitudo : nam Sanctum diu insistere uni rei commendandæ, jam sæpè vidimus.*

E

F

alia in verba Pauli : Utinam sustineretis &c.

393 *Quidquid porrò sit de sequela, omnes saltem Antiochiæ sunt habitæ, ut probat Montfauconus : nulla etiam aliquid habet, quo minùs congruat tempori, in quo versamur. Nihil similiter habet incongruum huic tempori alia Homilia, quæ mox ibidem sequitur pag. 291 in hæc Pauli verba :* Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ 2 *Cor.* xi ỳ 1. *Hanc* Chrysostomus *ita orditur :* Omnes equidem amo Sanctos, maximè verò beatum Paulum, vas electionis, tubam cælestem, Christi pronubum. Id verò dixi, meumque erga illum amorem in medium protuli, ut ejusdem vos participes efficerem. *Rursum suspicio non infundata mihi videtur, si credamus, hanc Homiliam fuisse dictam post tres modò memoratas. Ratio est, quia tota est composita ad commendandam S. Pauli humilitatem, atque ad ostendendum, necessitate sola factum esse,*

ELECTORE A. S. *ut Apostolus non rarò se ipse laudet. Hæc igitur est quasi antidotum ultima ex tribus præmissis: nam in ea Paulus sæpissimè adducitur, & frequenter ea afferuntur loca, ubi laudes proprias coactus est recensere. Plures non invenio Homilias, quas ad hæc tempora verisimiliter transferendas censeo. Attamen certum est, totum tempus usque ad Quadragesimam anni 388 iis impleri non potuisse.*

§ XXVII. Homiliæ 67 in Genesim totam, cœptæ Dominicâ ante Quadragesimam, anno verisimiliter 388; aliæ complures Homiliæ iis interpositæ.

Ante Quadragesimam anni 388 B

TRanseo ad Quadragesimam anni 388: in Dominica eam illam præcedente cæptam existimo expositionem totius libri Geneseos, sexaginta & septem Homiliis absolutam, sed aliis concionibus aliquando interruptam. Nullam quidem hujus chronotaxis rationem, quæ id sola plane evincere possit, invenire potui: nec Tillemontius nec Montfauconus annum huic Operi certum assignare potuerunt. Attamen multa simul eam mihi chronotaxim adeo persuadent, ut non modo probabilem credam, sed etiam vix dubitare possim, quin recta sit & vera. Primò enim Chrysostomus *in prima Quadragesima, qua prædicavit, mox aliqua ex Genesi elucidanda suscepit, ita ut verisimile sit, Sanctum voluisse ad expositionem Geneseos primùm procedere. Secundò expositio Geneseos aliis multis Homiliis fuit interrupta; idque prioribus annis, quibus concionatus est Sanctus, magis congruit, quàm posterioribus, ut videbimus. Tertia & præcipua ratio est, quia totus junioris in concionandi munere* Chrysostomi *stylus & genius relucet tam in hisce in Genesim Homiliis, quàm in illis, quibus Geneseos expositionem interruptam novimus. Ex hoc enim charactere colligimus, Genesim fuisse expositam ante librum Psalmorum, ante Matthæi & Joannis Evangelia, ac demum* C *ante Pauli Epistolas.*

cæpta expositio in Genesim, ut ex [illegible]

395 *Tum ulteriùs ita ratiocinamur. Si ex Operibus Sancti detrahamus expositionem omnium librorum modo enumeratorum, aliaque omnia, quæ anno primo & secundo Antiochiæ, aut deinde Antiochiæ vel Constantinopoli concionatus est Sanctus; non reperiemus Homilias sufficientes ad implendum unius anni cursum; imò etiam ne vel unicam quidem Quadragesimam implere poterimus, ut ex diligenti perscrutatione & consideratione certum mihi videtur & indubitatum. Hinc Tillemontius & Montfauconus nullas pro anno 388 & tribus sequentibus produxerunt Homilias, nisi perpaucas, quas omnes ad annos præcedentes pertinere, suis locis ostendi. Atqui verisimile non est aut probabile,* Chrysostomum *tanto tempore à concionando abstinuisse, aut omnes ferè tanti temporis Homilias excidisse. Necesse est igitur, ut dicamus,* Chrysostomum *tunc cœpisse integros sacræ Scripturæ libros exponere, & initium duxisse à Genesi, cùm ex charactere & stylo hic liber ante reliquos omnes videatur expositus.*

396 *Cùm autem stylum & characterem dico, non loquor de majore aut minore sermonis elegantia aut puritate; sed de methodo, qua prioribus annis in concionando usus est* Chrysostomus, *& de dictis aliquot eidem tunc admodum familiaribus: atque hos characteres ita in expositione Geneseos relucere assevero, ut in nullis alterius libri commentationibus iidem reperiantur. Consideret studiosus lector initia Homiliarum primi & secundi anni, quas magna saltem ex parte recensui; passim inveniet, prolixa texi exordia, priusquam orator perveniat ad illud, quod præcipuè tractandum suscepit aut exponendum. Adeat deinde Homilias in Genesim, ac similem exordiorum prolixitatem in illis deprehendet, maxime tamen in illis, quas ferè consequenter dixit in Quadragesima. Adeo perspicua est illa prolixitas præfationum, ut amici quidam* Chrysostomum *de ea monendum censuerint eodem anno, quo Genesim exponebat, & quando jam Homilias triginta duas in Genesim habuerat. Testatur id Sanctus ipse in Homilia de Ferendis reprehensionibus tom. 3 pag. 115, ac prolixitatis istius rationes allegat pag. 120. Prima est, quòd loqueretur ad multitudinem hominum occupatorum, quibus dicta sua studebat proœmiis* intellectu facilia *reddere. Altera est, quòd aliqui negligentes essent in accedendo ad concionem.* Necesse itaque, *inquit,* eos, qui accedunt, laudibus ornare, eos verò, qui absunt, reprehendere. *Tertia ratio est, quia ex ante dictis aliqua erant repetenda; dum quæstio aliqua non poterat tota exponi.*

D *collligitur, maximè ex methodo, & longioribus exordiis,*

E

397 *Hasce quidem rationes tunc allegabat* Chrysostomus. *Attamen vela paulatim contraxit, & amicorum consilio cessit, ut clarè perspici potest in omnibus Sancti commentationibus, quibus Psalmos, Evangelium Matthæi, Acta Apostolorum, atque Epistolas S. Pauli exposuit: neque enim longiora illa proœmia in illis reperiuntur, nisi rarissimè. In expositione Joannis, quæ post Genesim secuta videtur, aliquid ex more illo pristino adhuc retinuerat. In ipsa quoque Genesis expositione diligens lector deprehendet, longiora esse exordia in triginta duabus prioribus Homiliis, quæ dictam amicorum* Chrysostomi *monitionem præcesserunt, quam in posterioribus, quæ eamdem sunt secutæ. Hic character Homiliarum in Genesim tam manifestus videtur, ut necesse non sit observare voces aliquot translatas, aut modos loquendi ita familiares* Chrysostomo *prioribus illis annis, ut frequentissimè recurrant tam in Homiliis in Genesim, quam in aliis istorum annorum. Sanè sæpissimè dicit, se mensam apponere, convivium parare, thesaurum in sacris Litteris absconditum quærere, effodere, aut quid simile. Cum medico, cum agricola, cum patre, cumque aliis hominum generibus frequenter se comparat. Auditorum diligentiam passim laudat aut negligentiam reprehendit. Hæc verò omnia, aliaque similia styli utcumque luxuriantis, quæ observari possunt, in expositione aliorum sacræ Scripturæ librorum non invenias, nisi rarissimè, excepta tantùm expositione Joannis. Itaque dubitare vix possim, quin expositio Geneseos aliorum librorum expositiones præcesserit, & inchoata fuerit anno 388.*

quæ monitus paulatim contraxit, ac demum omisit,

F

398 *Incidebat anno 388 Pascha in diem IX Aprilis. Prima autem Homilia dicta sex hebdomadis ante Pascha, sive die XXVII Februarii, ac Dominica, quæ Quadragesimam præcedit, ut liquet ex initio aliisque Homiliæ locis. Secunda id etiam clarissimè indicat pag. 8 his verbis:* Undè cùm mecum cogito repentinam mutationem hodie factam, & repeto memoriâ hesterni diei perturbationem, admiror & obstupesco jejunii vires & po-

Prima Homilia XXVII Februarii dicta: alia

AUCTORE J. S.

A potentiam. *Primam verò, quâ necdum Genesim explicat, sed jejunium eloquenter commendat, sic exorsus est :* Gaudeo & lætor, videns hodie ecclesiam Dei filiorum suorum multitudine ornari, vosque omnes multa cum jucunditate concurrisse. Nam cùm alacres vultus vestros intueor, voluptatis, quæ in animabus vestris est, conjecturam capio maximam. . . Eapropter & ipse hodie ingenti alacritate surrexi, una vobiscum lætitiæ spiritualis particeps futurus, & volens adventûs sanctæ Quadragesimæ, remedii, inquam, animarum nostrarum, vobis annuntiator esse. *Secunda Homilia, in qua Genesim exponere incipit, & Manichæos, Marcionistas & Valentinianos aggreditur hæreticos, mox die sequenti fuit subsecuta; uti & tertia, & quarta continenter diebus singulis.*

secutæ singulis ferè diebus,

399 *At in quinta non invenio mentionem hesternæ concionis, ita ut fortè die uno alterove cessaverit, aut de alia materia egerit. Verùm quintam rursum secuta sunt sexta, septima, octava & nona diebus continuis. In quinque prioribus auditorum alacritatem laudat : in sexta verò acerrimè objurgat illos, qui* ad ludum equestrem *se contulerant. In decima rursum non meminit de hesternis dictis.* B *Quare iterum fuerit unius forte diei interruptio. Id certum est, Homiliam* XI *dictam fuisse in Sabbato aut Dominica post secundam Quadragesimæ hebdomadam. Nam in prolixo exordio monet Sanctus, duobus hebdomadæ diebus non jejunari, dicitque ibidem pag. 84. se tradere velle doctrinam faciliorem,* Quia hodie, *inquit*, remissionis dies est. *Itaque in duabus primis hebdomadis tres dies caruerunt Homiliis ordinariis in Genesim, aut etiam quatuor, si undecima illa die Dominico fuit habita. Post Homiliam* XI *rursum ad alia divertit Sanctus, & contra Judaizantes Homiliam saltem unam habuit, & ad catechumenos quoque dixit, prout ipse indicat iis verbis, ut videatur plures interruptionis dies insinuare. Attamen duodecima vel sic potest dicta esse die Lunæ tertiæ hebdomadæ : nam verba mox danda explicari possunt de die Dominico præcedente, & de interrupta in prioribus hebdomadis Geneseos expositione.*

subinde tamen interruptæ per Homilias peritas

400 *Accipe igitur, lector, initium Homiliæ 12, indeque perspice, quam solicite singulorum vulnera curare studeret Sanctus :* Age, *inquit*, promissum nostrum hodie impleamus : & continuatam doctrinam tractantes, dicenda nunc iis, quæ suprà dicta sunt, contexamus. Scitis enim nos semel C atque iterum hoc facere decrevisse, & ad hoc paratos fuisse ; sed curam fratrum, quam gerimus, in illorum admonitionem linguam nostram aliò rapuisse. Quandoquidem interdum infirmis fratribus, quibus consuetum erat sequestrare se ab hoc spirituali conventu, & mutilare nobis sanctæ festivitatis gaudia, suasimus consulendo & exhortando, ne diutius ab ovili Christi absint, & extra caulam hanc spiritualem aberrent, nomine quidem & appellatione nobis juncti, revera autem Judæos sectantes, qui adhuc umbræ assident, lucernæque addicti sunt, postquam Sol justitiæ illuxit. Interdum etiam nondum initiatos, qui in cœtu aderant, hortati sumus, ut ad spiritualem vocationem accurrant, excussoque omni ignaviæ somno, ferventi desiderio, & ingenti alacritate paratos se ad suscipienda regia munera præstent, & properent ad eum, qui remissionem donat peccatorum, & liberaliter innumera bona suppeditat. Itaque postquam eorum, qui circa Paschæ festum errabant, quique per hanc minimi, ut putabant, momenti observationem, magnum sibi damnum inferebant, congruentem curam gessimus, idoneo adhibito vulneri medicamento, & non initiatis ea de re probè commonitis ; restat ut omnibus vobis hodie spirituale paretur convivium. *Hactenus* Chrysostomus. *At conciones hic memorata videntur excidisse.*

die uno aut alterus : hoc modo conjequentur accta

401 *Post duodecimam secuta est decima tertia, sed forte non statim die sequenti : nam in proœmio non meminit de hesternis, sed de dictis* nuper. *Id tamen indicium non est omnino certum, quia jam antè vidimus* nuper *subinde dici a* Chrysostomo, *etiamsi loquatur de die præcedente. Præterea se quotidie concionari solere initio indicat, cum sic orditur pag. 99 :* Videns vestrum inexplebile desiderium & multam aviditatem, mentemque attentam, nec non omnes ad spiritualem hanc doctrinam advolantes ; quamvis valde sim meæ inopiæ mihi conscius, frequenter tamen & quotidie inopem & tenuem hanc mensam vobis proponere studeo. *Et paulo post* alacritatem *auditorum* quotidie increscere *affirmat. Non facilè igitur interrumpebat expositionem Genesis, nec dicit in decima tertia, tunc fuisse interruptam. Hoc itaque dubium est. Certum verò est, decimam quartam & sequentem continua dierum serie esse secutas, cùm* E *in singulis illud insinuetur. Certum item videtur, decimam quintam dictam esse non ante diem Veneris aut Sabbatum tertiæ hebdomadæ, cùm in ea pag. 121 dicat :* Neque hoc attendamus, si dimidium Quadragesimæ transierit. *Verùm ne longior dierum enumeratio tædiosa magis fiat quam utilis, generatim observo, nullam deinceps fieri mentionem satis claram interruptarum Homiliarum in Genesim in hac Quadragesima usque ad trigesimam secundam, quæ dicta est in Hebdomada Sancta die Mercurii.*

priores triginta duæ in sex Quadragesimæ hebdomadis :

402 *Attamen cùm enumerationem fecerimus usque ad finem circiter tertiæ hebdomadæ ; & sic videam unum aut duos dies plures esse ante hebdomadam Sanctam quàm Homilias, necesse est, dicamus, diem saltem unum ab hisce Homiliis cessâsse Sanctum, forte ad catechumenos instruendos. Multò plures vacarent dies, si septem hebdomadas attribueremus Quadragesimæ, sed ea opinio ex ordine harum Homiliarum iterum non satis fit verisimilis. Etenim vigesima quarta spectat ad penultimam hebdomadam, cum in ea pag. 228 Sanctus ita loquatur :* Nam si sermo meus in vobis proficit, . . . nunc maximè dum adhuc sanctæ F Quadragesimæ tempus vobis reliquum est pusillum, poteritis peccata abstergere . . . Non enim multis diebus opus habet Dominus, neque tempore : sed, si voluerimus, & in duabus hisce hebdomadis corrigere peccata nostra poterimus. *Hæc* Chrysostomus *verisimiliter die Lunæ illius hebdomadæ. Atqui undecim priores Homiliæ spectant ad primas duas hebdomadas. In tribus igitur hebdomadis mediis tantùm supersunt duodecim Homiliæ, pro quibus habent in sua opinione dies viginti unum aut duos ; nos vero duas hebdomadas. Attamen rursum in vigesima quarta* Chrysostomus *pag. 229 meminit de suis* quotidianis admonitionibus ; *ipsæque Homiliæ insinuant, plerasque continuis diebus dictas esse, nec ullam fuisse interruptionem notabilem. Tillemontius ipse Notâ 36 agnoscit, Homiliam 15 juxta ordinem suum incidere in hebdomadam tertiam, & tamen dictam esse in media Quadragesima.*

ex illis ultima die Mercurii hebdomada Sancta.

403 *Homilia 30, licèt ex initio videatur dicta post Quadragesimam, habita est sub initium hebdomadæ Sanctæ, & die Lunæ, ut existimo.* Ecce tandem, *inquit pag. 293*, ad finem sanctæ

AUCTORE J. S.

Quadragesimæ venimus, & jejunii navigationem perfecimus. *Verùm per finem intelligi ultimam partem, sive hebdomadam postremam, ostendunt addita similitudines naucleri, cursoris & athleta, qui*, ubi ad finem veniunt, magis enituntur & vigilant; *præsertim cùm subjungat:* Eodem modo & nos faciamus oportet, quia in magnam hanc hebdomadam Dei gratiâ pervenimus, nunc maximè jejunii cursus intendendus, & ferventiores fundendæ preces, faciendaque diligens & pura peccatorum confessio *&c. Post hanc secuta sunt diebus continuis duæ sequentes. At post Homiliam 32 hanc Geneseos expositionem diu interrupit* Chrysostomus, *tractavitque materiam tempori ac festis accommodatam, ut ipse testatur initio sequentis Homiliæ postea laudandæ.*

Homiliæ de Juda proditore, fortè ab eis, quæ exstant, diversæ.

404 *In Cœna Domini, sive die sequente Homiliam 32 in Genesim*, Chrysostomus *dixit de Proditione Judæ. Duas de hoc argumento habemus Homilias tom. 2 pag. 376 & 386 impressas. Eadem ferè in utraque tractantur, ita ut solum ferè principium sit mutatum. Si alterutra hoc anno habita est, haud dubie ea est, quæ loco secundo est edita, & cujus hoc est initium:* Volebam, dilecti, B de patriarcha rursus sermonem habere, & inde vobis spirituale convivium apponere: sed ingratus proditoris animus, ad illius pertractandum facinus linguam nostram pertrahit, & diei opportunitas, ut de insania sceleris ejus agamus, nos cohortatur. Hodie quippe Dominus noster Jesus Christus à proprio discipulo Judæorum manibus traditus est. *Per* patriarcham *designat Abrahamum, cujus historiam tractare cœperat in expositione Geneseos. Attamen aliqua est difficultas, quæ sequelam hujus Homiliæ reddit ambiguam. Nam in ea pag. 387 dicitur:* Ideo quarta jam die apud vos sermonem habeo de oratione pro inimicis. *At in præcedentibus in Genesim Homiliis de ea re non egerat. Hinc non modo incertum, sed etiam minus probabile existimo, hanc Homiliam ad hunc spectare annum.*

Homiliæ de Latroni & Homilia de Cruce.

405 *Æquè incertum est, an alterutra ex Homiliis de Cruce & latrone, quæ sequuntur pag. 403 & 411, hoc anno fuerit habita. Prima haud dubiè secuta est alterutram de Juda, cùm in illa pag. 409* Chrysostomus *dicat, se jam quinto die monere auditores de oratione pro inimicis: nam in utraque de Juda id quarto die agebat. Illa i-* C *gitur ex dictis huic anno non videtur affigenda. In secunda pag. 419 dicit:* Imitemur igitur & nos Dominum, & pro inimicis precemur. Quæ heri monui, eorumdem & nunc commonefacio, sciens præclari facti magnitudinem. Imitare tuum Dominum: ille crucifigebatur, & pro crucifigentibus orabat. *In hac quidem nihil invenio, quod hoc anno dici non potuit; at nihil quoque continet, cur hoc potiùs quàm alio anno dicta credatur, præsertim cùm in illis festivitatibus* Chrysostomus *haud dubiè singulis ferè annis fuerit concionatus. Quare id solum est certum*, Chrysostomum *utroque die ad concionem dixisse. Quippe in Homilia 33 in Genesim pag. 331 causas interruptæ expositionis ita recenset:* Nam sanctæ festivitatis adventus seriem nobis interpellavit: neque enim par erat, ut, dum Crucem Domini celebraremus, de aliis sermonem afferremus. Mensa autem vobis proponenda erat suis congrua temporibus. Et idcirco, quando venit dies traditionis, continua doctrinæ serie resecta, præsentibus, quæ urgebant, nos accommodantes, in proditorem linguam laxavimus: deinde de Cruce aliqua in medium protulimus.

Exstat tamen Homilia contra ebriosos in Paschate habita.

D 406 Postea, illucescente Resurrectionis die; necessarium erat, ut de resurrectione Domini caritatem vestram doceremus: & sequentibus diebus per ea miracula, quæ tunc facta sunt, resurrectionis demonstratio iterum afferenda erat: quando etiam Apostolorum Acta explanare cœpimus, inde vobis continua proponentes convivia, & crebris quotidianisque admonitionibus eos, qui nuper baptismi gratiam acceperant, exhortantes. *Hactenus* Chrysostomus; *at non exstant omnes conciones hic memoratæ; aliquas tamen assignabo. Homilia contra Ebriosos & de Resurrectione, quæ impressa est tom. 2 pag. 437, dicta videtur in festo Resurrectionis, cum hoc habeat initium:* Jejunii sarcinam deposuimus; sed ne jejunii fructum deponamus. *In titulo quoque legitur dicta* in sancta & magna Dominica Paschæ. *Verumtamen pauca dicuntur de Resurrectione Domini; & pleraque diriguntur contra ebrietatem. Dictam vero esse hoc anno, liquet ex illis verbis pag. 438:* Abstineamus ab ebrietate. Non dico, Abstineamus à vino; sed, ab ebrietate abstineamus. Non vinum efficit ebrietatem: est enim Dei creatura: Dei porrò creatura nihil efficit mali: sed voluntas maligni efficit ebrietatem. F *Nam in prima Homilia in Principium Actorum tom. 3 pag. 52 huc respicit, dum dicit:* Sicut nuper de ebrietate verba faciens non vinum accusabam, quippe cùm omnis creatura Dei bona *&c.*

Sanctus post Quadragesimam pergit quotidie concionari.

407 *Porrò tota hebdomada Paschali singulis diebus Sanctum perorâsse existimo, quia id se facturum insinuat in Homilia de Resurrectione aut potius contra ebriosos pag. 445 his verbis:* Tollamus igitur ubique peccatorum principia. Idcirco quotidie continuâ doctrinâ perfruimini. Idcirco septem dierum spatio consequenter collectam agimus, ac spiritualem mensam vobis apponimus, ut nostrâ operâ divinis eloquiis perfruamini, ut vos singulis diebus instruamus, atque adversus diabolum armemus. *Nuper baptizatos maximè alloquitur Sanctus, atque illorum gratiâ quotidie se concionaturum affirmat. At non habemus Homilias illâ hebdomadâ dictas. Verum Dominica sequenti, opinor, habuit Homiliam in Principium Actorum, editam tom. 3 pag. 50. In hac autem prolixo admodum utitur exordio, ut auditores excitet ad conciones frequentandas, ita incipiens:* Quid hoc sibi vult? Quò nobis festa longiùs progrediuntur, eò minores collectæ fiunt.... E Præcedenti Dominica civitas hic aderat universa *&c. Hac fusè prosequitur* Chrysostomus, *& pag. 53 innuit, se pergere velle in quotidianis concionibus, dicens:* Non impero, ut septem decemve diebus ab operibus abstineas, sed duas mihi diei horas ut commodes, reliquas ipse tibi habeas. *Hic, velim, æquus lector consideret, quantus esset* Chrysostomi *ad concionandum fervor, quam indefessum planè studium. Etenim quotidie per Quadragesimam & hebdomadam Paschalem ad populum dixerat; & vel sic auditores ad quotidianas conciones invitat.*

In Principium Actorum Homilias

408 *Quam porrò materiam sibi tractandam proponeret, exponit num. 3 pag. 54 his verbis:* Superioribus apud vos diebus de Apostolicis verbis, deque Euangelicis disseruimus, cùm de Juda verba faceremus. Disseruimus & de propheticis. Hodierno die volumus de Apostolorum Actis verba facere ... Priùs sciamus opus est, quis librum scripserit.... Disquirendum nobis est, quis scripserit, & quando scripserit, & de quibus, & qua de causa præceptum sit, ut ille in hac solennitate legeretur. Nam toto fortassis anno legi

hi

A librum non auditis. Enimverò hoc quoque nôsse prodest. Ac deinde quærendum est, qua de causa hunc titulum præ se ferat, ACTA APOSTOLORUM. *Expositâ hoc modo futurarum Homiliarum materiâ, probat negligendos non esse sacrorum librorum titulos, ac moralem exhortationem subjungit ad neophytos.*

409 *Homilia, quæ illam secuta est, docebat, quis sit scriptor libri Actorum. At excidit illa, vel hactenus latet. Existimat quidem Montfauconus tom. 3 pag. 757, partem illius Homiliæ insertam esse prolixissimæ Homiliæ de Assumptione Christi, quam ibi edidit, quia num. 8, 9 & 10 exponitur & probatur, quis auctor sit libri Actorum, dicitque illam partem verè esse* Chrysostomi. *At ea conjectura planè improbabilis mihi apparet. Neque enim stylum* Chrysostomi *in illa parte magis invenio, quàm in reliqua Homilia; sed omnia breviùs sunt exposita, quam soleat exponere Orator noster. Itaque, sicut fatetur Montfauconus Homiliam totam non esse* Chrysostomi, *ita non dubito asserere, nihil in tota mihi apparere* Chrysostomi; *sed Homiliam Hierosolymæ dictam esse ab auctore, qui* Chrysostomum *legere potuit, non imitari.*

quarum secunda excidit,

B

410 *Quæ tertia fuit in Principium Actorum Homilia, & secunda à Montfaucono edita tom. 3 pag. 60, brevi post secuta est, ac docet, cur liber ille nominatus sit* Acta Apostolorum, *datque differentiam inter acta & miracula, atque indicia ostendit veri Apostoli, præter alia documenta moralia. Deinde Homilia quarta, ex Notis tertia, vehementer commendat lectionem sacræ Scripturæ, & pag. 74 argumenta Homiliarum quatuor sic recenset:* Primo die non esse temere prætereundas inscriptiones dicebam... In hoc desiit priori die tota doctrina. Post illam secundo die, qui libri esset illius auctor, quæsivimus, & invenimus Dei gratiâ Lucam euangelistam. *Et mox:* Prima igitur die de inscriptione, secunda verò die de eo, qui librum scripsit, tertia die heri disseruimus apud eos, qui advenerant, de initio Scripturæ, & ostendimus, ... quid sit Actum, quid sit Miraculum, & quid sit conversatio, quid signum & prodigium ac virtus, & quantum inter utraque sit discrimen... Hodiè reliquum inscriptionis operæ pretium est dicamus, & quid significet Apostoli nomen, ostendamus. *Quintam*

habuit quinque: ex his quatuor editæ.

C *& ultimam de principio Actorum Homiliam, quæ in editis quarta est, pag. 81 sic orditur:* Majorem debiti partem, quod ex occasione inscriptionis Actorum Apostolorum contraximus, superioribus vobis diebus exsolvimus: sed quoniam modicum adhuc reliquiarum quippiam restat, hoc quoque vobis hodierno die numeraturus exsurgo. *In hac autem Sanctus docet, cur in Pentecoste liber Actorum legatur, eamque hujusce consuetudinis dat rationem:* Statim post crucem, resurrectionem Christi annuntiamus: porrò demonstratio resurrectionis miracula sunt Apostolica: atqui nihil aliud est liber iste, quàm Apostolorum schola miraculorum. Quod igitur Dominicæ resurrectionis maximè fidem facit, hoc statim post Crucem & vitæ largitricem Resurrectionem patres legi statuerunt. *Videbit facilè studiosus lector,* Pentecosten *vocari, non festivitatem Pentecostes; sed tempus illud, quod inter festivitatem illam & festum Paschale est intermedium. Eo tempore has Homilias, & plures alias habuit Sanctus.*

411 *Modico pòst intervallo ad caput 9 Actorum progressus, conversionem S. Pauli exposuit* Chrysostomus, *indeque occasione mutati nominis* Sauli in Paulum, *disputare cœpit de mutatione nominum. In hac Homilia de Mutatione nominum prima post longum exordium, quo queritur numerum auditorum minui, pag. 100 propositum suum his verbis exponit:* Totum igitur debitum inscriptionis vobis persolvimus, inscriptionis, inquam, Actorum Apostolorum. Ut igitur initium libri attingeremus, ordo exigebat... Verumtamen non sinit Paulus, ut hanc seriem ordinis sequar, sed ad se suaque rectè facta linguam nostram invitat. Cupio namque videre illum introductum Damascum, non ferreâ catenâ, sed Dominica voce vinctum. *Et paulò pòst:* Propterea misso exordio, ad medium propero transilire: nam Paulus & in Paulum amor hunc dare saltum nos coëgit. Ignoscite mihi: vel potiùs nolite ignoscere; sed & amorem istum æmulamini. *Mox insinuat, medium ferè fuisse tempus inter Paschatis & Pentecostes festa, quando Homiliam habuit, ita loquens num. 4.* Nam si, dum solam vobis inscriptionem legimus & enarramus, dimidium solennitatis (*Pentecostes sive quinquaginta dierum inter duo jam dicta festa*) consumpsimus &c. *Sequenti die secundam habuit de Mutatione nominum Homiliam, in cujus exordio pag. 107 queritur, se auditoribus omnibus non posse satisfacere, quòd aliqui prolixos admodùm sermones desiderarent, alii de nimia prolixitate conquererentur. Deinde pag. 109 ait, se acturum* de re, quæ cœpit quidem hesterno die proponi, non potuit autem solutio quæstionis afferri... Quid illud porrò est? De nominum impositione quæstio erat, quæ Deus Sanctis imposuit.

AUCTORE J. S.

Deinde conversionem Pauli enarrans, de Mutatione nominum

E

412 *Post secundam hanc de Mutatione nominum, secuta est Homilia, quæ apud Montfauconum tom. 4 pag. 687 edita est post Sermones 8 in Genesim. Etenim in exordio pag. 688 clarè laudat Homiliam 1 de Mutatione nominum, ut* superioribus diebus *dictam. Deinde pag. 691 multa recitat ex secunda, tamquam* nuper *dicta; pergitque ad mutatum Abrahami nomen, in quo desierat circa finem secundæ, ubi dicit:* Restat enim, ut ad Abraham, & ad filios Zebedæi, Petrumque veniamus; sed ad alterum Sermonem ista differemus. *Porrò hæc verba mihi persuadent, unam certè Homiliam, & fortè plures, latère de Mutatione nominum: neque enim dubitare possim, quin item disserueris de mutatis nominibus Petri, Joannis & Jacobi; cùm id se facturum allegatis verbis insinuet. Nam in ultima quoque de hoc argumento Homilia pag. 133 innuit, se de Petro, Joanne & Jacobo disputâsse, cùm rationem mutati eorum nominis brevissimè dicat, ac statim subjungat:* Sed ne eadem rursus memorando molestiam pariat oratio nostra, his omissis, illud dicam, ipsa Sanctorum nomina seorsim semper religiosis & piis viris veneratione digna esse, ac peccatoribus formidanda. *Noluit eadem rursus dicere* Chrysostomus. *Egerat igitur de mutatis Apostolorum illorum nominibus; at nulla comparet Homilia, in qua argumentum istud more suo exponit. Videtur ergo dicendum, unam aut plures excidisse.*

disputat; ac de illo argumento Homilias, quarum aliqua excidisse videntur,

F

413 *Quidquid autem de hisce fuerit, non diu post secuta est Homilia de Ferendis reprehensionibus & mutatione nominum, quam habemus tom. 3 pag. 115. Hanc ita orditur:* Reprehenderunt nos amicorum quidam, quòd prolixiora sermonum initia faceremus. An jure vel injuriâ reprehenderint, tunc intelligetis, cùm audita defensione nostra, quasi in publico tribunali sententiam feretis. Ego verò priùs, quàm id ostendam,

dixit varias: exstant ex his quinque:

AUCTORE J. S.

dam, ob reprehensionem gratias ipsis refero: nam ex mei cura atque studio, non ex malo animo illa proficiscitur: amicum verò, non cùm laudat modò, sed etiam cùm reprehendit & corrigit, tunc me amare dixerim. *Mox multa disputat de utilitate reprehensionum; deinde rationes prolixitatis suæ in proœmiis allegat, ac tum de mutato Pauli nomine breviter, de conversione verò ipsius prolixè disserit. In sequenti Homilia, cujus initio de paucitate auditorum conqueritur, rursum attingit mutationem nominum; sed simul disserit in principium Epistolæ 1 ad Corinthios:* Paulus vocatus Apostolus. *Hanc porrò Homiliam post memoratas esse secutam, insinuat pag. 133 his verbis:* Nam si recordamini, tres integros dies de solo hoc nomine (*Pauli*) disseruisse me sciatis, dum causas afferrem, ob quas, cùm Saulus antea vocaretur, Paulus deinde vocatus est &c. *Hæc verba tamen non evincunt, nullas alias Homilias inter hanc & præcedentes fuisse medias; sed potiùs innuunt, alias intercessisse.*

Verisimiliter & tunc Homiliæ de Pentecoste & Ascensione habitæ.

414 *Hinc suspicor, ultimam hanc fuisse dictam post festum Pentecostes, ac Chrysostomum in festis Ascensionis Domini & Pentecostes alias habuisse Homilias, sive illæ modò exstent, sive cum aliis non paucis sint deperditæ. Quæ exstat tom. 2 pag 447 de Ascensione Domini Homilia, nihil habet, quod huic anno repugnet; sed caret* B *probabili temporis nota. Quæ ibidem sequuntur pag. 457 & 468 de sancta Pentecoste, hoc item anno dici potuerunt. Prima autem inchoatur à querela* Chrysostomo *tum temporis maximè familiari, atque hoc modo:* Rursus festivitas, rursusque festus conventus, ac rursus Ecclesia filiorum multitudine gloriatur. Hæc multorum liberorum parens, eademque filiorum amans. Sed quid prodest amor filiorum, quandoquidem in festis solùm, non perpetuò dilectos filiorum vultus intuetur &c. *Hac sane querela, quam longiùs prosequitur, suspicionem aliquam ingerit. Attamen nihil certi hinc erui potest: nam & secunda eidem anno satis congruit. Verisimiliter etiam aliquot in festis Martyrum Homilias eodem anno habuit* Chrysostomus. *Verùm tempus est, ut redeamus ad expositionem Geneseos, post Pentecosten mense forsan Junio resumptam.*

Resumpta Geneseos expositio per Homilias ferè quotidianas,

415 *Hanc autem expositionem magno resumpsit animo per Homiliam 33, in qua sic loqui incipit:* Cùm alacrem vestrum conventum, & ingens audiendi desiderium hodie videam, volo debitum solvere, quo erga caritatem vestram obstrictus sum. Et scio ejus fortasse vos oblitos esse, eo quòd multi dies intercesserint, sermoque C noster ad alia interim sit deductus. Nam sanctæ festivitatis adventus seriem nobis interpellavit... Nunc igitur necessarium est, ut debiti memor sim, & vobis satisfaciam. *Agit in illa Homilia de Abrahamo & Lot, ac prioris humilitatem lenitatemque extollit. Hinc trigesimam quartam pag. 339 inchoat his verbis:* Didicistis heri, carissimi, eximiam patriarchæ humilitatem, vidistis lenitatem egregiam. *Sequenti rursum die habuit trigesimam quintam bene longam, & sic* ferè quotidie *pergebat de Genesi ad populum dicere, ut ipse asserit in trigesima sexta pag. 362, idque ex eo etiam liquet, quia frequentissimè hesternæ concionis meminit. In quadragesima prima pag. 410 multum conqueritur*, multos ex *illis* ipsis, *qui* aderant, totos dies in spectandis ludis equestribus perdere, & *quidem* nobis, *ait*, quotidie concionantibus. *Post hanc secutæ sunt Homiliæ 42 & 43.*

416 *Verum deinde intercessit una saltem alia Homilia de muliere Samaritana Joan. 4, & forsan etiam alia: interruptio tamen non fuit diuturna. Totum id habemus ex Homilia 44, quæ sic inchoatur pag. 447:* Heri nos argumentum de D muliere Samaritana satis docuit ineffabilem Domini longanimitatem, & excellentem erga illam providentiam, atque illius gratum animum. *Tum aliqua repetit ex illa Homilia, quæ creditur excidisse. Nam, quæ exstant inter Spuria de Samaritana Homiliæ, abjudicantur* Chrysostomo. *Mox pag. 448 dicit:* Age igitur, si videtur, & hodie ad seriem eorum, quæ priùs dicta sunt, veniamus. *Dein repetit quædam ex præcedenti in Genesim Homilia, & interpretationem prosequitur. Hanc porrò sine interruptione deinde prosecutus videtur usque ad Homiliam 53, passim tribus, aut pluribus etiam, diebus continuis populum docens, ut clarum est ex frequenti mentione concionis hesternæ. Id ipse confirmat pag. 523 his verbis:* Ea enim de causa quotidie vobis concionamur, ut aliquid lucri faciatis, & virtutes vestræ crescant, nosque lætemur vestrum videntes profectum. Numquid enim temere & in vanum dicere volumus, ut à vobis laudum fructus recipiamus, & ut plaudentes manibus recedatis? Non E hoc spectamus, absit, sed vestram utilitatem. Mea maxima laus est & summus plausus, si quis à vitiis ad virtutem convertatur &c.

quibus intervenerunt pauca alia modò perdita,

417 *Ante Homiliam 54 dixit de conversione S. Matthæi apostoli, ut liquet ex illius initio, quod sic habet pag. 521:* Vidistis heri publicani bene affectum animum, & Domini ineffabilem misericordiam, & Judæorum stupiditatem immensam. Vidistis, quomodo omnes nos erudierit beatus Matthæus, statim obediens &c. *At hæc de S. Matthæo Homilia non magis nota est, quàm prædicta de Samaritana. Quæ autem hic fuit interruptio, brevis admodum fuit: nam in Homilia 54 pag. 525 resumens Genesim, ait:* Audistis nuper &c. *Deinde in hac & in quatuor sequentibus Homiliis, quas habuit quinque diebus continuis, interpretationem Genesis prosequitur. Ante Homiliam 59 intercessit alia quadam contra ceremonias Judaicas dicta, sed hactenus ignota. Docet id prædictæ Homiliæ principium, his verbis conceptum pag. 569:* Vidistis heri & nostri omnium Domini eximiam clementiam, & discipulorum philosophiam, & Judæorum ingratum animum? Vidistis quanta cum patientia eorum E impudentem audaciam obmutescere coëgit, cùm suos excusaret discipulos, monstrans ipsos, qui legem vindicare volebant, legis voluntatem ignorare, & irradiante veritate, adhuc umbræ assidere velle? Vidistis, quomodo jam inde ab initio observationes legales auferre studebat, docens eos, exorto Sole justitiæ, lucernæ lumen nihil jam efficere posse? *Hac aliaque ibidem sequentia satis ostendunt, Homiliam fuisse dictam contra ceremonias & festivitates Judæorum. Hinc verisimile fit, dictam esse mense Augusto, quando festa & jejunia Judæorum appropinquabant. Cum hac autem chronotaxi rectè congruit series Homiliarum modò data, quæ ducere potest usque in mensem Augustum, nec sufficere videtur usque ad Septembrem, quia passim tres, quatuor aut quinque Homiliæ unicâ hebdomadâ fuerunt dictæ, & fortasse etiam sex. Ceterùm* Homiliam hic memoratam amisimus, *inquit in annotatis Montfauconus, qui & rectè addit, in ea haud dubiè actum fuisse de accusatione Judæorum*, quòd *Apostoli* fame laborantes Sabbato spicas vellerent & comederent, *prout narratur Matth. 12 & Marc.*

A Marc. 2, ubi Discipulos suos Christus excusat.

finita expositio totius libri mense Septembri aut Octobri;

418 Post Homiliam istam deperditam postridie ad Genesim rediit Chrysostomus, ac novem ultimas Homilias partim interpolatis, partim continuis diebus habuit, atque ita expositionem Geneseos finivit Homilia sexagesima septima. Alias hisce posterioribus fuisse interpositas, nullibi insinuat Sanctus. Attamen aliquarum Homiliarum exordia iis verbis concepta sunt, ut potuerit facilè una alterave alia concio hisce intercedere. Neque improbabile est, aliquas de Sanctis eodem anno à Chrysostomo fuisse habitas. Cùm hac de causa, tum etiam quia clarè non videmus, quot diebus aliquando cessaret Chrysostomus, nequit certò dici, quo mense tota Geneseos expositio sit finita. Attamen vix possim dubitare, quin mense Septembri aut Octobri finem imposuerit huic interpretationi. Photius in Bibliotheca cod. 172 pag. 386 & 388 agit de Homiliis S. Chrysostomi in Genesim; sed in non paucos incidit errores, neque enim numerum rectè exprimit, neque tempus, quo sunt habitæ. Credit, in episcopatu compositas, ac totius libri Actorum interpretationem Homiliis in Genesim fuisse interjectam. At sola B ferè expositio tituli libri Actorum hoc anno data est à Chrysostomo; libri verò ipsius interpretatio diu post secuta est. Antiochiæ quoque, non Constantinopoli, habitas esse Homilias in Genesim, satis ostendit Montfauconus in præfatione, idque ulterius liquet ex aliatis suprà rationibus, quibus expositionem illam huic anno illigamus.

stylus Chrysostomi in hisce minùs nitidus quam in aliis quibusdam.

419 De stylo ex Photio Montfauconus in Præfatione § 3 sic loquitur: Photius ... ait, ejus dictionem istiusmodi esse, ut in iis observetur consueta Chrysostomo claritas, puritas, splendor & copia dicendi, sententiarum frequentia, & aptissimarum similitudinum abundantia; sed eas remissiore & humiliore dicendi genere scriptas; tantumque Homiliis seu Commentariis in Acta stylo inferiores, quantùm illa in Acta Commentaria inferiora sunt Commentariis in Epistolas Pauli, & in Psalterium. Hisce Photii observationibus Montfauconus hoc loco subscribit, additque longissimas subinde texi periodos, ita ut sententia relinquatur imperfecta. At defectus ille oriri potuit exscribentium vitio. Ipse quoque Montfauconus id observat tom. 9 in Præfatione ad Homilias in Acta, ubique meritò dubitat, an sty- C lus Homiliarum in Acta melior sit & accuratior quam stylus harum in Genesim Homiliarum. Verùm de hisce satis.

§ XXVIII. Interpretatio Euangelii Joannis secuta videtur expositionem Genesis circa annum 389; illam verò interpretatio Euangelii Matthæi circa annum 390.

Homiliæ 2 in illud: Salutate Priscillam & Aquilam.

Quo longiùs progredimur in recensendis Chrysostomi Operibus, eo incertiora se offerunt chronotaxeos vestigia, quæ sequamur. Hujusce mutationis ea mihi videtur causa, quòd Sanctus, quò diutius pro concione dixit, eo minùs de se, de concionibus suis, ac de auditoribus fuerit locutus, ita ut ea paulatim deficiant indicia, quibus ordo priorum annorum utcumque innotescebat. Post expositam totam Genesim verisimiliter aliquot Homilias habuit de particularibus sacræ Scripturæ locis, antequam alium librum susciperet exponendum. Tales apparent duæ in illud Apostoli, Salutate Priscillam & Aquilam, quæ leguntur tom. 3 pag. 172 & 180. Nam præter prolixam commendationem lectionis sacræ Scripturæ, quæ toto anno 388 familiaris fuit Chrysostomo, multum disserit, ut ostendat, nihil supervacaneum esse, nihil negligendum in sacris Litteris, sicut antea frequenter fecit eodem anno. Sunt & alia, quæ idem suadent; sed rei minoris est momenti, quam ut incertas accumulare velim conjecturas. Hac de causa prætereo alias ejusdem tomi Homilias, quæ forsan dictæ sunt post expositam Genesim, & transeo ad librum integrum, cujus expositionem sub finem anni 388, aut initium sequentis, à Chrysostomo inchoatam conjicio.

Expositio Euangelii Joannis ante expositionem Matthæi figenda, E

421 Tillemontius & Montfauconus iis rationibus ostenderunt Homilias in Joannis & Matthæi Euangelia habitas esse Antiochiæ, ut ea de re nullum superesse debeat dubium. At neuter inquisivit, utrum Evangelium priùs exposuerit Chrysostomus, licèt ambo videantur supposuisse, Matthæi expositionem præcessisse. Ego quoque cum illo præjudicio de Homiliis in Matthæum agere jam cœperam; neque mentem mutavi, nisi post multam dubitationem, atque inquisitionem satis diuturnam. Verùm ex repetita sæpiùs collatione utriusque eas tandem rationes invenisse me credo, ut non dubitem affirmare, Homilias in Joannem præcessisse, hisque posteriorem esse Matthæi expositionem. Prima ratio petitur ex stylo utriusque Operis. Etenim hic quoque locum habere potest observatio num. 396 data de longioribus exordiis, quæ prioribus prædicationis suæ annis contexere solebat Chrysostomus, antequam attingebat materiam, quam præcipue tractandam sibi proponebat. Reprehensus ideo fuit ab amicis, ut vidimus num. 397, nec tamen omnino consuetudinem illam mox deposuit; sed semper in expositione Geneseos aliqua præfari perrexit, breviùs tamen. Eumdem morem utcumque retinuit Sanctus, dum Homilias in Joannem habuit, ut videre poterit studiosus lector, modò singularum initia attentè consideret, maximè verò priorum. In Homiliis verò in Matthæum, modò paucissimas è prioribus excipiamus, F statim orditur ab expositione Euangelii, ut postea semper facere perrexit, quando Epistolas S. Pauli & Psalmos exposuit.

tum ob stylum magis concionatorium,

422 Quare ea styli mutatio in Homiliis Chrysostomi observanda mihi videtur. Quantò diutiùs Antiochenos docuit, tantò magis a methodo concionatoris ad characterem interpretis accessit. Totus fuit concionator duobus primis annis, ac frequenter ab una materia ad aliam transivit. Tertio anno Genesim exposuit stylo ferè concionatorio, cœptamque expositionem aliis Homiliis non rarò interrupit, sic tamen, ut interpretationem totius libri ad finem eodem anno perduxerit. In explicando Joannis Euangelio magis assumpsit characterem interpretis, nec tamen deposuit personam concionantis, cùm & ibi auditores frequenter alloquatur more dicentis ad concionem. In Matthæo exponendo, licèt ubique ad mores rectè informandos intentus sit, pressiùs inhæret interpretationi, præceptaque moralia deducit ex locis Evangelii expositis, atque ita ferè perrexit in explicandis S. Pauli Epistolis. Hæc igitur est prima ratio, cur Homilias in Joannem priùs dictas existimem, nimirum quia illarum stylus magis accedit ad methe-

AUCTORE J. S.

thodum Homiliarum in Genesim, magisque distat ab Homiliis in Epistolas S. Pauli dictis.

tum quia Sanctus ipse dicta fecit in expositione Joannis

423 *Altera ratio, quæ statim in oculos magis incurrit, hæc est. Homiliam* XI *in Joannem tom. 8 pag. 62 sic inchoat Sanctus:* Unam à vobis gratiam petam, antequam ad verba veniam Euangelica; sed rogo, ne postulatum negetis. Neque enim grave quidpiam vel onerosum requiro, neque accipienti mihi solùm utile erit; sed & præbentibus vobis; imò fortè vobis longè utilius. Quid igitur à vobis postulo? Ut unâ Sabbatorum, vel in ipso Sabbato, illam Euangeliorum partem, quæ vobis in concione legenda est, præ manibus singuli accipientes, domi sedentes frequenter legatis, ac dicta sæpè exploretis & examinetis: ac, quid clarum, quid obscurum sit, annotetis, quid in verbis pugnare videatur, licèt non pugnet: sicque omnibus frequenter expensis, ad concionem accedatis. *Hæc deinde pluribus verbis commendat, neque ullo verbo insinuat, se alias auditoribus suis tale dedisse consilium.*

videtur allegare in Homilia in Matthæum.

B

424 *Idem multò breviùs monet Hom.* 1 *in Matthæum tom. 7 pag. 13 his verbis:* Ut porrò faciliùs hæc addiscere possitis, rogamus & obsecramus, ad quod etiam in aliis Scripturarum libris (*Græcè* in aliis Scripturis) fecimus, ut illam Scripturæ clausulam, quam interpretaturi sumus, prælibetis, ut lectio cognitionem præcedat, id quod in eunucho contigit, quodque multam præbeat facilitatem. *Non invenio consilium illud auditoribus à* Chrysostomo *datum in Homiliis in Genesim, quamvis lectionem sacræ Scripturæ sibi frequentissime commendet. Quapropter, id Sanctum puto primùm commendasse in Homilia* XI *in Joannem, atque eò respexisse, quando expositionem Matthæi inchoabat. Ex hac igitur observatione colligitur, Joannem fuisse à* Chrysostomo *expositum ante Matthæum.*

Homiliæ in Joannem in quibus frequens cum Anomæis certamen,

425 *Montfauconus tom.* 8 *in Præfatione rectè observat, Homilias in Joannem aliis passim breviores esse, ac præsertim Homiliis in Matthæum; creditque, se in iis deprehendisse* novum prorsus concionandi ritum, insolitam *quoque* differendi rationem; *sed* stylum eumdem, dictionem prorsus similem. *Verùm de hac diversitate jam dixi. Addo tamen, Anomæos hæreticos frequentissimè in illis Homiliis oppugnari ac refutari, quia Euangelium Joannis plurima ad illos oppugnandos subministrat argumenta, sicut vicissim hæretici illi sua ex Joanne præcipuè mutuabantur, quæ Sanctus egregiè refellit. Observat insuper laudatus editor ex Homilia 31 pag. 182, dictas has esse sub auroram. Insinuat revera ibidem* Chrysostomus, *se concionari tempore matutino. At non video, ex una rectè inferri, omnes matutino tempore dictas. Multò minùs admiserim, quod ex allatis observationibus atque ex brevitate adhortationum moralium § 2 colligit Montfauconus, Homilias in Joannem non esse dictas coram* universo populo, sed iis tantùm viris ac mulieribus, qui ferventiores essent, quique ingenio valerent, possentque in quotidianis cum hæreticis velitationibus lucifugarum argumenta, ex Euangelio Joannis ut plurimùm petita, Chrysostomi monitis instituti confutare. *Existimat nimirum, hasce in Joannem Homilias ita ad selectos aliquot matutino tempore habitas, ut cursum aliarum concionum non interrumperent.*

C

non minùs quàm omnes aliæ,

426 *Verùm hæc conjectura nequaquam mihi verisimilis apparet aut probabilis, quia in hisce quoque Homiliis frequenter ostendit Sanctus, ad quodlibet hominum genus se loqui, nec tam jejunus est in morum disciplina, quàm contendit Montfauconus; vitia enim acriter insectatur, aut virtutes vehementer commendat, in omnibus passim Homiliis, & subinde satis prolixè. In prima statim Homilia & alia dat præcepta moralia & contra profana spectacula fortiter perorat; nec hortatur auditores, ut ad concionem veniant ad discendum artem pugnandi contra hæreticos, sed ad vitam emendandam. Ne catechumeni quidem ab illis concionibus erant exclusi, ut colligitur ex verbis* Chrysostomi *pag. 6:* Scitis autem, *inquit*, quotquot initiati estis, quæ pacta nobiscum (*videlicet tempore baptismi*) inieritis; imò quæ cum Christo, quando ille ipse est, qui vos initiat: quid illi dixeritis; quæ de satanica pompa cum illo verba habueritis; quomodo satanæ & angelis ejus simul abrenuntiaveritis &c. *Non ita loqueretur ad solos diligentiores & selectos; non diceret,* quotquot initiati estis, *si non adfuissent alii, quàm baptismo initiati.*

D

coram universo populo sunt dictæ.

427 *Postquam in Homilia 2 iterum ad attentionem & diligentiam hortatus erat, tertiam pag. 16 sic exorditur:* Supervacaneum jam esset vos de attentione concioni adhibenda monere: tam citò nempe admonitionis fructum re & opere exhibuistis. Concursus enim, diligens attentio, præpropera cum impulsu festinatio ad interiorem occupandum locum, unde faciliùs vocem nostram audire possitis, perseverantia, quâ vel in angustia positi recedere non vultis, donec spirituale theatrum solutum fuerit, plausus, strepitus, cæteraque similia, & fervorem animi & intentam concioni mentem indicant. Quapropter superfluum esset hac de re monere; sed illud dicere & monere operæ pretium fuerit, ut hoc animo esse perseveretis: nec modò hic idem studium exibeatis; sed etiam domi vir uxorem, pater filium de his alloquantur: sua hi dicant, & paria ab illis exigant, omnesque hoc mutuum pignus in medium afferant. *Multa alia afferri possunt, quæ ostendunt, Homilias in Joannem non minùs ad universum populum habitas, quàm reliquas omnes* Chrysostomi: *nec ea de re dubitabit studiosus lector, qui illas voluerit diligenter perlegere.*

E

Antiochiæ certò habitæ sunt, inchoatæque videntur sub finem anni 388.

428 *Dictas verò Antiochiæ has Homilias, jam ostenderunt Tillemontius & Montfauconus. Quare antea ad id probandum nobis sufficiet observatio. In Homilia 7 in primam Epistolam ad Corinthios tom. 10 pag. 53 affert* Chrysostomus *verba Joan. 7 ỷ 28,* Et me scitis, & unde sum scitis, *aliaque in speciem iis opposita Joan. 8 ỷ 19,* Neque me scitis, neque Patrem meum, *subditque:* Sed quis sit modus hujus & illius lectionis, in Euangeliis dictum est; &, ne illud frequentiùs versemus, eò remittimus lectores. *Utrumque autem locum excussit, & apparentem contradictionem amovit in Homilia 50, aliis 49, in Joannem apud Montfauconum pag. 294. Itaque certum est, Homilias in Joannem fuisse dictas, & in gratiam lectorum editas, priusquam* Chrysostomus *exposuit laudatam Apostoli Epistolam. Hanc verò Antiochiæ certò expositam, suo loco videbimus. Itaque, cùm etiam præcesserint expositionem Matthæi, necesse est dicamus, non diu post expositam Genesim scriptas esse Homilias in Joannem, sub finem nimirum anni 388 aut initium 389. Sunt eæ numero octoginta & octo in editione Græca & apud Montfauconum. At apud Ducæum & in aliis editionibus tantùm numerantur octoginta & septem, quia ibidem prima Homilia datur ut præfatio totius Operis.*

F

429 Por-

A

& intra annum omnes absoluta.

429 Porrò Homiliis illis octoginta & octo annum ferè attribuendum, suadent varia. In prima pag. 5 innuit, spatium dierum quinque inter unam & alteram concionem fuisse intermedium. In Homilia 25 pag. 143 bis per hebdomadam se concionari significat his verbis: Neque enim quotidie, sed bis tantùm in hebdomada: idque per brevem diei partem, ut laborem levemus, vos concioni adesse & attendere hortamur. In tertia vero pag. 16 unum dumtaxat hebdomadæ diem concioni attribuit, ita loquens: Verùm ex septem his diebus unum rogo communi Domino nostro consecretis. Erat igitur subinde frequentior, subinde minùs frequens in concionando, prout aliàs prolixior erat, aliàs brevior, attemperans se majori aut minori auditorum studio, ne fastidium generaret. Hanc brevitatis suæ rationem allegat in Homilia 2 pag. 13 his verbis: Scio multos dictorum longitudinem fastidire. In Homilia 58 pag. 342 ait: Neque enim hodie has, cras alias Scripturas legimus, sed semper easdem. Insistebat igitur perpetuò Joannis Euangelio exponendo, certè sine interruptione notabili, cùmque ut plurimùm bis per hebdomadam diceret, Dominicis videlicet &

B

Sabbatis, poterat Homilias 88 absolvere intra anni spatium. Imò malim existimare non integrum annum Homiliis istis impensum à Chrysostomo, quàm eorum cursum ultra annum fuisse extensum, cùm frequenter soleret concionari in Quadragesima. Fortè in Quadragesima habita fuit Homilia 64, in qua pag. 387 dicit: De hoc quotidie disserimus, & nihil proficimus. Si revera sub finem Quadragesimæ Homiliam illam dixit Sanctus, omnes verisimiliter absolverit circa medium anni 389. Certè ante finem illius anni omnes absolutas existimo.

Observatio Tillemontii, quæ, si quid valet, chronotaxi nostræ congruit:

430 Tillemontius art. 142 laudat hæc verba Chrysostomi ex Homilia 34 (aliàs 33) pag. 200: Non enim longè à consummatione absumus, sed ad finem jam mundus vergit. Hoc prænuntiant bella, ærumnæ, terræ motus, hoc exstincta caritas. Ex hisce verò ait, tunc fuisse tempus bellorum, terræ motuum, aliarumque calamitatum; observatque, ea non malè convenire anno 394. Verùm non video, ex eo aliquid solidi pro chronotaxi posse colligi: nam Chrysostomus facta variis annis simul recensere poterat. Verba Apostoli ad Philippenses 4 ℣ 5, Dominus propè est,

C

adducebat & explicabat, ut timore futuri judicii auditores ad pœnitentiam excitaret. Quare non rectè ex allegatis verbis inferemus, omnes illas calamitates eodem anno contigisse, aut Chrysostomum fuisse in ea opinione, ut crederet finem mundi instare. Attamen hæc non observo, quòd relatæ calamitates minùs contigerint initio anni 389, quàm anno 394. Gravissimum certè bellum anno 388 gestum est inter Theodosium & Maximum tyrannum, qui captus est & occisus. Gallia quoque varia eodem anno vidit bella. Cometes anno 389 apparuit terribilis, aliaque ejusdem anni prodigia referuntur ab ipso Tillemontio in Theodosio I art. 50. Si quid igitur tribuendum sit observationi datæ, ea chronotaxi nostræ aptè congruit.

Verba Suidæ de Expositione Joannis & Matthæi elucidata.

431 Suidas in Lexico col. 1258 Homilias in Joannem, uti & in Matthæum mox memorandas, recenset inter elegantiora Chrysostomi scripta his verbis: Hic multa scripsisse fertur, in quibus excellunt Sermones de Sacerdotio, tum sublimitate & elocutione, tum lenitate & elegantià verborum. Cum his certant, & his propemodùm sunt pares etiam illi Sermones in Psalmos, & in Joannis Euangelium Annotationes, & in Matthæum, Marcum & Lucam Commentarii. Quod hic dicitur de Commentariis in Matthæum, Marcum & Lucam, non ita intelligendum putem, acsi Chrysostomus in Marcum & Lucam seorsum integros scripsisset Commentarios; quandoquidem hi nusquam comparent, nec umquam fuerunt noti. Verùm existimo, Suidam loqui de Homiliis in Matthæum, quibus Euangelia Marci & Lucæ simul utcumque elucidantur, quia Chrysostomus Marci & Lucæ Euangelia cum Euangelio Matthæi concilianda suscepit. Si quas tamen in Marcum quoque ac in Lucam Homilias composuit Chrysostomus; illæ nobis notæ non sunt: nam inter spuria Sancti Scripta habentur, quæ olim in aliquot editionibus nomine Chrysostomi vulgata sunt Homiliæ in Marcum & in Lucam. Ceterùm de Homiliis in Joannem, quas habemus, sine dubio loquitur Suidas. Nam, licèt recentiores aliqui, inter quos est Montfauconus in Præfatione § 5, non tantam in illis invenerint eloquentiam, quia breviores sunt, ex illa judiciorum diversitate nihil evincitur. Addit Montfauconus: Ab aliis quoque scriptoribus cum laude memorantur hæc in Joannis Euangelium Commentaria, à concilio nempe Chalcedonensi, à Theodoreto, ab Ephræmio Antiocheno apud Photium, & à Facundo Hermianensi. Horum verba ibidem videri possunt.

E

Homiliæ in Matthæum ab aliis 91, ab aliis 90 numeratæ.

432 Ab Euangelio Joannis ad Matthæum transeamus, quemadmodùm fecisse Chrysostomum existimo ob rationes suprà datas. In hoc etiam Opere dissentiunt editores de numero Homiliarum. Nam Latini etiam antiqui olim numerârunt Homilias nonaginta & unam in Matthæum. At recentiores in exemplaribus Græcis tantùm invenerunt nonaginta: indeque intulerunt, Homilias tantùm nonaginta in Matthæum fuisse compositas. Quin & rationem illius diversitatis allegant, contenduntque, Homiliam 19 in duas fuisse divisam à Latinis. Hoc certum est, in Græca editione Savilii unam dumtaxat esse Homiliam 19, quæ apud Ducæum & antiquiores editores in duas est divisa, facitque Homiliam 19 & 20. Montfauconus tom. 7, ubi Homilias in Matthæum edidit, divisionem Græcam adeo certam credidit, ut duas Latinorum Homilias conjunxerit secundum editionem Græcam, & sic nonaginta tantùm Homilias ediderit. Attamen, consideratis omnibus, ea divisio usque adeo mihi non apparet melior & certior, ut probabiliùs existimem, Chrysostomum Homilias nonaginta & unam in Matthæum concinnâsse, quàm nonaginta tantùm. Rationes afferam, & judicium de re tota æquo lectori libenter permittam.

F

Anianus libros 91 asserit in Matthæum compositos, idque est probabilius.

433 Anianus Pelagianus, qui Homilias in Matthæum primus in sermonem Latinum transtulit, ut ostendit ipse Montfauconus in Præfatione § 5, Homilias numerat nonaginta & unam. Nam in Epistola ad Orontium episcopum, ibidem data § 6, de Commentario Chrysostomi in Matthæum sic loquitur: Jubes enim, beatissime, ut Commentarium sancti Joannis Constantinopolitani episcopi, quem in Matthæo euangelista nonaginta & uno libro explicuit, in Latinam linguam, quo possim sermone, transfundam. Ita ille annis non multis post mortem Chrysostomi. At non capio, qua de causa interpres ille numeret libros nonaginta & unum, si nonaginta tantum à Chrysostomo sint compositi: Homilias enim vocat libros. Itaque mihi magis verisimile apparet, Homilias nonaginta & unam revera in Matthæum a Chrysostomo conscriptas; Græcam vero Homiliam 19, quam ut decimam nonam & vigesimam dederunt Lati-

m, ex hisce duabus revera esse conflatam, sed partem aliquam prioris excidisse, & forte initium, aut solum ferè titulum posterioris. Suspicor sanè, excidisse adhortationem moralem Homiliæ 19: nam moralis sermo, qui post vigesimam sequitur, unicè spectare videtur ad locos Matthæi in illa expositos, nec attingit verba Matthæi, quæ elucidata sunt in Latina 19. Post hanc si modò sequeretur ordinaria exhortatio, Homilia esset justa molis, qualis etiam est vigesima Latina, etsi credamus decimam nonam illius partem non esse, sed potiùs esse Homiliam diversam, & parte posteriore truncatam.

Hæ certò Antiochiæ sunt habitæ.

434 Verùm, quidquid ea de re fuerit, pergamus ad inquirendum tempus, quo habitæ sunt Homiliæ in Matthæum. Tillemontius art. 142 & Montfauconus in præfatione § 1 consentiunt, omnes fuisse dictas Antiochiæ, dum presbyter erat Chrysostomus. Hoc tam certum videtur & clarum, ut mirer aliquos dubitare potuisse. Primò in Homilia 7 pag. 116 Sanctus ita loquitur: Vos certè, cùm de primo confessu agitur, vos totum orbem præcedere contenditis, quoniam civitas vestra prima

B

Christianorum nomen adhibuit. Constat autem ex Actibus Apostolorum cap. XI ỷ 26. Christianorum nomen primum usurpatum esse Antiochiæ, ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ discipuli, Christiani. Ex hoc loco certum est, priores saltem Antiochiæ fuisse dictas. Accedit creberrima laus monachorum in montibus degentium, nec modo in priore aut media Operis parte, sed vel maximè in Homiliis 72 aut 73. Hæc autem commendatio monachorum montes incolentium congruit Antiochiæ, in cujus vicinia multi monachi eo tempore montes incolebant, præsertim cum Sanctus auditores hortetur, ut monachos accedant, eorumque mores considerent. At nescimus, tot monachos prope Constantinopolim fuisse tempore Chrysostomi; nec monachos sanopere ibidem ab eo celebratos novimus.

Et ante Homiliam in Epistolam ad Corinthios.

435 Tertiò clarissimè ostendit Sanctus, Antiochiæ se loqui in Homilia 67 aut 68 pag. 665. An non audistis, inquit, quomodo meretrix illa, quæ lasciviâ omnes superabat, omnes postea pietate vicit? Non de illa loquor, quæ in Evangeliis fertur, sed de illa, quæ nostro ævo ex Phœniciæ civitate omnium nequissima fuit. Hæc quippe meretrix apud nos erat, primasque in scena te-

C

nebat, cujus nomen ubique celebrabatur: nec in nostra urbe tantùm, sed usque ad Cilicas & Cappadocas. Illius conversionem huc non spectantem mox subjicit. Quod huc pertinet, solùm observo, Antiochiæ sic loqui Sanctum potuisse, non Constantinopoli. Nam Antiochia Phœnicia, Cilicia & Cappadocia tam erat propinqua, ut versimilia sint relata. At omnes istæ provinciæ longissimè distabant Constantinopoli. Mitto argumenta alia, unamque dumtaxat adjungo observationem, quæ etiam servire poterit ad tempus propius assignandum. Chrysostomus Antiochiæ exposuit Epistolam 1 ad Corinthios, ut proprio ipsius testimonio ostendam § 29. At exposuit Matthæum, priusquam exposita est memorata ad Corinthios Epistola. Quippe in expositione Hom. 27 pag. 142 adducens verba Christi Matth. 18 ỷ 7, Necesse est, ut veniant scandala, observat, illa prædictione non labefactari liberum hominis arbitrium, additque: Sed hæc pluribus disseruimus in ipso loco, nimirum laudati Evangelii. Videat igitur studiosus lector Homiliam 59, secundum Latinos 60, in Matthæum, & perspiciet, ibidem prolixè agi de allegatis Christi verbis Matth. 18 ỷ 7. Itaque Chrysostomus Matthæum jam erat interpretatus, quando Antiochiæ elucidabat primam ad Corinthios Epistolam.

D

Verba Sancti, quæ objiciuntur.

436 Contra rationes allegatas objicitur, quod Chrysostomus in aliquot harum Homiliarum locis magna cum auctoritate loquatur, acsi esset episcopus. Illud nominatim profertur, quod sub finem Homiliæ 82 aut 83 pag. 789 habetur. Nam ibi Sanctus ministros divinorum Sacramentorum ita alloquitur: Non parvum vobis supplicium deputatum est, si quem improbum vobis notum ad hujus mensæ participationem admittatis. Sanguis ejus exquiretur de manibus vestris. Quamvis dux quispiam sit, quamvis præfectus, sive is ipse, qui diademate redimitus, si indignè accedat, cohibe: majorem tu, quàm ille potestatem habes. Et paulo post. pag. 790: Si non audes, mihi adduc: nec permittam hujusmodi ausus. Animam* potiùs amittam, quàm indigno Sanguinem Dominicum præbeam: & sanguinem potiùs profundam, quàm tremendum Sanguinem dem, cui non par est... Hæc de iis, qui manifesti sunt, dicta sint. Tillemontius Nota 112 agnoscit difficultatem in his verbis, dicitque non videri hæc dici potuisse ab alio, quam ab episcopo.

** i. e. vitam*

E

Nihil continent, nec sunt episcopi, sed liberi prædicatoris.

437 Verum nihil ego hic invenire possum præter ingenuam & prædicatore dignam libertatem. Nihil enim monet Vir sanctus, quod sub gravi peccato faciendum non erat administris sacrosancti Corporis & Sanguinis Domini; nec video episcopalem dignitatem esse necessariam, ut quis vera dicat & moneat. Ego sane magis miror Chrysostomum in Homilia 20 ad Populum, dicta in Quadragesima anni 387, ubi tom. 2 pag. 213 sic loquitur: Jam igitur denuntio & protestor, si conveniam singulos, & experimentum sumam (nam haud dubiè sumam), quòd si deprehendam aliquos hæc vitia non correxisse, pœnam irrogabo, edicam, ut foris extra sacra mysteria consistant &c. Hæc sanè magis videntur esse episcopi. Attamen nullus dubitat, quin presbyter fuerit Chrysostomus, dum hæc peroravit. Quare objectio illa nullius est momenti. Pergamus igitur ad annum propius inquirendum.

Tillemontii conjectura de tempore expositi Matthæi.

F

438 Tillemontius art. 142 suspicatur, sub finem presbyterii compositas esse Homilias in Matthæum, sed rationem allegat mihi minimè probatam. In Homilia 72, aut 73, pag. 703, locum exponens Matth. 23 ỷ 6, ubi Pharisæi dicuntur amare primos consessus, ita loquitur: Hæc, etsi parva videantur esse, grandium tamen sunt causa malorum. Hæc & civitates & ecclesias everterunt. Neque à lacrymis abstinere possum, cùm primos consessus audio & salutationes, & cogito, quanta hinc mala Dei ecclesiis pariantur: quæ jam vobis recenseri opus non est. Seniores quippe id à nobis ediscere non debent. Exsistimat Tillemontius, Chrysostomum loqui de ecclesia maximè Antiochena, quæ ab ordinatione Paulini, facta anno 362, usque ad obitum ipsius, anno 388 defuncti, & ulteriùs usque ad obitum Evagrii, qui Paulino fuit suffectus, id est, usque ad annum 391 aut 392, sub duobus divisa erat episcopis Catholicis. Facile credidero, Sanctum, licet generatim loquatur, eò maximè oculos intendisse.

nullo nititur fundamento:

439 At non placet observatio, quam addit Tillemontius, Sanctum de hisce loqui tamquam de rebus transactis & quidem vetustis. Nec placet, quod inde infert, videri Chrysostomum illa scripsisse post mortem Paulini & Evagrii sub finem presbyterii sui. Non placet, inquam, data observatio, nec con-

A *consecutio addita, quia* Chrysostomus *non mansit Antiochia, nisi usque ad annum 397 fere finitum, id est, quinque aut sex annis post mortem Evagrii. Praterea, quando mortuus est Evagrius, necdum sublata est divisio, sed ea etiam durabat, discedente Constantinopolim* Chrysostomo. *Non poterat igitur de illa divisione loqui Sanctus, tamquam de re praterita & quidem vetusta; sed solum divisionis initium ut vetustum considerare poterat, eaque consideratione tanto magis lacrymas fundere, quanto minus praterierant mala, nata ex divisione illa vetusta. Quare totus ille plane ineptus est ad ordinandam hujus Operis chronotaxim.*

qua vero Montfauconus de hisce

440 *Montfauconus in Prafatione § 1 datam Tillemontii rationem rejicit; sed aliam substituit nihilo meliorem, imo longe deteriorem.* In postremos, *inquit*, illius presbyteratûs annos harumce Homiliarum tempus conjicere possumus, quantùm auguror conjecturà, videlicet ab anno CCCXC ad CCCXCVIII. Nam annis præcedentibus CCCLXXXVI, CCCLXXXVII, CCCLXXXVIII Antiochenos juramentis assuetos hac de re perpetuò carpebat & insectabatur, ut videas in Homiliis ad Antiochenos,
B de Incomprehensibili, contra Judæos, & in aliis benè multis. At in his in Matthæum concionibus vix semel aut bis hanc rem leviter tractat; neque ultrà jurandi consuetudinem apud illos vigere meminit. *Hac Montfauconi ratio solum evincere potest, Homilias in Mattheum non esse dictas ante Pascha anni 387. Nam tunc fuerunt perpetuas mentiones contra juramenta, ut observavi num. 376. Eliminatam perpetuis illius Quadragesima concionibus jurandi consuetudinem raro attigit deinceps Antiochia* Chrysostomus, *ita ut non nisi memoria lapsu reliquam partem anni 387, ac totum annum 388 isti argumento attribuere potuerit Montfauconus.*

recte observavit, nostra congruunt chronotaxi,

441 *Veriora sunt, qua inferius addit his verbis:* Annis quippe CCCLXXXVI, CCCLXXXVII, CCCLXXXVIII tantum Homiliarum concionumque numerum habuit Chrysostomus, tum quæ hactenus supersunt editæque fuerunt, tum quæ ab ipso memorantur, & temporum injurià perierunt, ut nullo modo potuerit hisce annis, nec fortasse sequenti, Matthæo explanando incumbere. Nam præter Homilias illas viginti duas ad populum Antiochenum, sexaginta septem in Genesim, sex
C septemve de Incomprehensibili, totidem contra Judæos, novem in Principium Actorum & de Mutatione nominum, tot alias hisce tribus annis habuit conciones, vix ut intelligatur, quomodo hoc decursu temporis toties potuerit concionari &c. *Hac ratio plane evincit, expositionem Matthai non fuisse inchoatam ante ultimos menses anni 388; at non probat, inchoari non potuisse sub finem illius anni, aut anno 389. Recensui enim Homilias multo plures, omnibusque tempus facile inveni, & vel sic annum 388 necdum omnino implere potui ante expositionem Evangelii Joannis.*

quo initium expositionis figitur sub finem anni 389 aut initium 390.

442 *Quapropter dicta Montfauconi nos tantum perducunt usque ad posteriores menses anni 388. At, cum etiam Homilia in Joannem, ut ostendi, expositionem Matthai praecesserint, nos illa perducere poterunt usque ad finem fere, aut certe posteriores menses anni 389. Itaque expositionis Matthai initium non videtur probabilius figi posse, quam sub finem anni 389 aut initium 390. Numerus vero Homiliarum 90 aut 91 facile annum totum & plus etiam temporis implere potuit, ita ut illarum finem probabiliter locare possimus circa finem anni 390, aut anno 391. Hac ratione non omnia Sancti Opera rejicientur ad posteriores Antiochena pradicationis annos, sicut pleraque eo rejicere cogeremur in opinione Tillemontiana.*

Prastantia Homiliarum in Matthaum.

443 *Montfauconus in Prafatione ad Homilias in Mattheum varia recte observare mihi videtur. Ex hisce aliqua huc transfero.* Homiliæ in Matthæum, *inquit*, morali omni disciplina refertæ, universam Christianæ vitæ & instituti summam præ se ferunt. Hic omnes virtutis adeundæ & exercendæ modi, universæ fugiendi vitii rationes afferuntur & explanantur: nec quidquam prætermittitur, quod possit aut ad sanctam aut ad improbam vitam pertinere; ut altera suscipiatur, ab altera totis viribus declinetur. Nullus in orbe Christiano liber est tot tantaque referens Christianæ ethices præcepta. Nusquam Chrysostomus tanta usus est inventione, facundia, sagacitate ad mores informandos, eliminanda vitia, Christianas familias rectè componendas. *Deinde § 2:* Non concionatorem modò, sed etiam interpretem agit Chrysostomus. Sicubi enim series verborum Evangelii, quam explanationi suæ præmittere solet sanctus Doctor, aliquam præ se ferre videtur difficultatem circa tempus vel occasio- E nem rerum gestarum, aut circa Evangelistarum, eadem ipsa narrantium, dicendi inter se varietatem; ea ille omnia sagaciter excutere solet. Temporum rationem observat & explorat, occasionem vel editi signi & miraculi, vel gestæ rei diligenter scrutatur; diversorum sententias circa res obscurè plerumque significatas affert & examinat; si confutandæ sint, id mira exsequitur dexteritate atque ingenii acrimonià. Si qua verò inter Evangelistas in narrando discrepantia esse statim videatur; id ille pro virili excutit, ostenditque illam, quæ verbo tenus esse videtur, dissonantiam nullam revera esse.... Ad hæc verò Scripturæ litteram, si quid præ se ferat difficultatis, explicat ille, & quidem rectè appositèque... In omnibus Homiliis moralia præcepta gravesque admonitiones extremam semper concionis partem occupant. Ibi ille subditi sibi populi vitia recenset, illumque ad virtutem capessendam acuit. *Hac nobis sufficiant; sed plura videri possunt apud Montfauconum.*

§ XXIX. Homiliæ Chrysostomi in Epistolas S. Pauli, nimirum ad Romanos, & geminam ad Corinthios. F

Expositio Epistola ad Romanos probabiliter figitur anno 391:

P*Ostquam satis disseruimus de expositis per* Chrysostomum *Joannis & Matthai Evangeliis, ad Epistolas S. Pauli progredimur: harum enim elucidationem deinde secutam credimus, exemptamque sub initium anni 391 tam late sumptum, ut ad menses aliquot extendatur: neque enim ulla habemus indicia temporis, quo dicta sunt ha Homilia. At dictas esse post exposita Evangelia, conjicio primo ex stylo, qui semper magis recedit a methodo concionatoris, magisque accedit ad stylum interpretis. Praterea constat, ipso* Chrysostomo *teste, Epistolam primam ad Corinthios ab eo expositam esse, postquam in Evangelium utrumque jam erat commentatus, ex quo verisimile fit, omnium Epistolarum Apostoli interpretationem non fuisse inchoatam, nisi post expositionem Evange-*

AUCTORE J. S.

liorum. Secundò argumentis idoneis mox ostendam, Antiochiæ scriptas esse Homilias in Epistolam ad Romanos, non Constantinopoli. Tertiò Chrysostomus ipse mihi persuadet, Epistolam ad Romanos ex omnibus S. Pauli Epistolis primam fuisse, quam Commentariis illustrandam suscepit. Itaque ordo, quem hactenus concinnavi, exigit omnino, ut hujus Epistolæ expositionem referam ad annum 391.

[illegible] compositam dictam homiliamque Antiochiæ.

445 Tillemontius art. 142 dubitat, utrùm Antiochiæ an Constantinopoli dicta sint laudata Homilia, prout dubitaverat Savilius in Notis tom. 8 pag. 225. Uterque tamen in eam propendet sententiam, ut Antiochiæ habitas credat, secundùm regulam criticam Photii, qui elegantiora & accuratiora Chrysostomi scripta Antiochiæ composita asserit. Verùm hæc regula tam certa non est, ut non fallat, sicut ipse Tillemontius agnoscit. Quare certiora sunt argumenta, quæ ad id ostendendum assignavit Tillemontius, & adhibuit Montfauconius in Præfatione ad Homilias in Epistolam ad Romanos, tom. 9 editas, pag. 418. Primò Chrysostomus in Homilia 8 pag. 508 eumdem pastorem sibi & suis auditoribus attribuit. Verba accipe:

B

Non omnes vides intra eosdem parietes, in uno eodemque ecclesiæ septo,... sub eodem pastore, simul clamantes, simul dicta audientes? &c. Sic inducit loquentes, quibus discordiam exprobrabat, auditores; & mox ad illam objectionem respondens, hæc habet verba Græca, minùs accuratè ibi Latinè data: ἐγὼ μὲν γὰρ, ἃ ὁρῶ, καὶ οἶδα ὅτι ὑπὸ τὴν στέγην τὴν αὐτὴν ἐσμεν, καὶ τὸν ποιμένα &c. Video enimverò, quæ video, scioque nos sub eodem tecto esse & pastore. Ita sanè loqui poterat Antiochiæ, ubi Flavianus episcopus erat pastor; non item Constantinopoli, ubi ipse erat pastor & episcopus.

aliquot indiciis ostenditur.

446 Secundò in Homilia 30, pag. 743 insinuat, se loqui in eo loco, ubi S. Paulus fuerat. Nam si nos, inquit, post tantum temporis spatium illò ingressi, ubi Paulus manebat, ubi ligatus est, ubi sedit & disseruit, quasi alis assumptis erigimur, & ad diei illius recordationem ex locis ipsis remittimur* &c. Hæc nequaquam Constantinopolitanis congruebant, cùm non sciamus, S. Paulum umquam fuisse Byzantii. Nam quando in Græciam aut Macedoniam ex Asia proficiscebatur aut ex illis provinciis revertebatur, semper per mare iter instituisse legitur. Verùm Antiochiæ frequenter & diu fuit S. Paulus, ita ut Antiochenos aptè sic alloqui posset Chrysostomus. Unum tamen ne Antiochenis quidem omnino congruit, illud videlicet, Ubi ligatus est: neque enim novimus Paulum Antiochiæ umquam fuisse in vincula conjectum. Quapropter suspicor, vocem Græcam ἐδέθη ligatus est, corruptam esse, legendumque potiùs ἐδέηθη oravit: nam sæpè apud Antiochenos oravit Apostolus. Montfauconius existimat, Chrysostomum ita loqui, quia Antiocheni facilè adire poterant locum aliquem, in quo Paulus fuerat vinctus. At nullum invenio locum Antiochiæ tam vicinum, qui Pauli vinculis nobilitatus fuit. Malim igitur credere, unam excidisse litteram è voce Græca. Quidquid sit, allegata verba non fuerunt prolata coram Constantinopolitanis, ideoque necesse est dicamus, illa Antiochiæ peroràsse Chrysostomum.

* transmittimur

C

Objecta à Tillemontio Sancti verba

447 Contra allegata argumenta Tillemontius objicit verba quædam ex Homilia 29, quibus Chrysostomus videtur se pastoribus annumerare, & eo quidem modo, inquit, ut verba difficulter congruere possint presbytero. At ego minimè perspicio, cur sic loqui non potuerit Chrysostomus; ad quem Flavianus episcopus omnem ferè docendi populi curam transtulerat. Loquitur ibi Sanctus de bono pastore, docetque quantis difficultatibus obnoxium sit pastoris officium. Tum auditores alloquitur his verbis: Propterea vos, laborem cognoscentes, cooperamini precibus, solicitudine, alacritate, amicitiâ, ut nos vestra gloriatio, & vos nostra sitis. Et mox: Hæc porrò à me dicta sunt de optimis pastoribus, non de meipso, & de nostri similibus: sed si quis talis sit, qualis Paulus erat, qualis Petrus, qualis Moyses. Hos itaque imitemur & præfecti & subditi. Licet enim subdito pro parte pastoris numerari, domi, in amicos, in domesticos, in uxorem, in filios. Hæc verba Tillemontium impediverunt, quo minùs pro certo haberet, Homilias in Epistolam ad Romanos Antiochiæ dictas esse.

D

non ostendunt, ab ipso jam Episcopo illa fuisse dicta.

448 At inanis mihi videtur iste scrupulus: nam pastor revera erat Chrysostomus, cumque haud dubiè pro pastore habebat populus Antiochenus, quem quinque aut sex annis doctrina suâ egregiè paverat, dum ita loquebatur. Agnoscebat quidem sanctus Doctor Flavianum ut episcopum, pastorem, & patrem: sed non ignorabat, se ab eo electum ad populum perpetuò pascendum: neque ignotum erat populo, cujus maximè doctrinâ pasceretur. Itaque Vir humilis amovet à se laudem istam, quam optimis pastoribus attribuerat; cùmque non sua auctoritate, sed alienâ, officium pastoris pro magna parte tot annis obivisset; nec pastorem clarè se dicit, nec negat; sed solùm monet, allegatas pastorum laudes sibi non convenire. Multis aliis locis eodem ferè modo Antiochiæ locutus est, de quibus aliqua videri possunt apud Montfauconium.

E

Epistola illa ante reliquas videtur exposita

449 Porro Epistolam ad Romanos non modò Antiochiæ expositam esse, sed etiam ante reliquas Pauli Epistolas, conjicio ex verbis Chrysostomi, qui præfationem suam in hosce Commentarios sic orditur pag. 425: Cùm Epistolarum S. Pauli lectionem frequenter, ac sæpè ter quaterve per singulas hebdomadas audio, quando sanctorum martyrum memoriam celebramus, gaudeo & exsulto, tuba fruens spirituali, desiderioque ardeo, cùm amicam mihi vocem ausculto; fereque mihi videor illum præsentem ac disserentem conspicere; sed angor ac discrucior, quòd non omnes tantum virum, ut par esset, cognoscant, & usque adeo quidam ignorent, ut nec numerum quidem Epistolarum ejus sciant. Illud verò non hinc evenit, quòd discere non valeant, sed quòd nolint cum sancto viro frequenter versari. Neque enim nos, quæ scimus, si qua tamen scimus, ex ingenii acrimonia novimus: sed quòd ejus scripta assiduè tractemus, illumque affectu maximo complectamur. Nam qui amant, amatorum acta plusquam alii omnes nôrunt, utpote qui de iis solliciti sint &c. Hæc verba videntur esse ordientis explicationem Epistolarum S. Pauli, præsertim cum de ordine illarum Epistolarum mox etiam multò plura disserat, quàm ad ullam aliam Epistolam. Accedit initium primæ Homiliæ pag. 429, ubi Sanctus inquirit, cur Paulus magis quam Moyses, Matthæus, aliique Evangelistæ, nomen suum omnibus præposuerit Epistolis, exceptâ solùm Epistolâ ad Hebræos: illa enim inquisitio ad singulas Epistolas erat opportuna; sed non amplius erat necessaria, ubi semel idonea erat allata ratio. Hæ rationes me movent, ut existimem Pauli expositionem à Chrysostomo inchoatam fuisse per Homilias in Epistolam ad Romanos.

F

450.

AUCTORE J. S.

per Homilias 32, nunc jam olim laudatas.

A 450 *Homilias illas, numero triginta & duas, præter præfationem, quæ aut pars prima Homiliæ videtur esse, aut brevis Homilia alia, maximi semper fecerunt tam antiqui quàm neoterici. Montfauconus illas numerat* inter elegantiores & præstantissimas Chrysostomi conciones, *adducitque hunc in finem sequentia S. Isidori Pelusiotæ verba lib. 5 Epist. 32 :* In Commentario maximè in Epistolam ad Romanos sagacissimi Joannis sapientiæ thesauri deprehenduntur. Puto enim (ac ne quis me ad gratiam loqui existimet) si divinus Paulus, Atticâ usus linguâ, semetipsum interpretatus fuisset, non alio modo expositurum fuisse, quàm memoratus conspicuus Vir. Ita nempe sensu, elegantiâ, & verborum proprietate ejus interpretatio ornatur. *Porrò cùm Julianus Pelagianus contra S. Augustinum objecisset auctoritatem* S. Chrysostomi *ad negandum peccatum originale, S. Augustinus longe rectiùs adducit ejusdem Sancti verba ex Homilia 10 ad peccatum originale asserendum, nec sine insigni elogio* Chrysostomi. *Verùm quia alios quoque Sancti nostri locos laudat Augustinus, mensque* Chrysostomi de *peccato originali clara est, videri interim potest Montfauconus, & Augustinus suo loco uberiùs laudandus, qui hæc habet lib. 1 contra Julianum cap. 6.*

Antiochia item exposita utraque Epistola ad Corinthios :

451 *Utramque ad Corinthios Epistolam Antiochiæ etiam exposuit* Chrysostomus. *De prima id ipse testatur in Homilia 21, apud Montfauconum tom. 10 pag. 188, ubi duritiam aliquorum reprehendens, ita loquitur :* Et hæc Antiochiæ, ubi primùm appellati sunt Christiani. *In Homilia 26 ad Secundam ita loquitur* Chrysostomus *de Constantinopoli, ut satis apertè insinuet, se ibidem non fuisse, quando Homiliam illam habuit. Ostendit nimirum, sepulcra sanctorum Christi servorum majori in honore haberi, quàm regum & imperatorum; atque ita pergit pag. 625 :* Atque id non Romæ solùm fieri quispiam viderit, sed etiam Constantinopoli. Nam & hic quoque Constantinum Magnum filius ita demum ingenti honore se affecturum existimavit, si cum in piscatoris vestibulo conderet. *Non ita de Constantinopoli locutus esset Sanctus, si illic fuisset præsens, ut jam observârunt Tillemontius art. 143, & Montfauconus in Præfatione tom. 10 pag. VII. Restat igitur, ut dicamus utramque ad Corinthios Epistolam Antiochiæ expositam esse. Verisimile quoque est, harum interpretationem esse secutam post expositam Epistolam ad Romanos circa annum 392. In priorem ad Corinthios Homilias habemus quadraginta & quatuor cum brevi præfatione, quæ pars videtur Homiliæ 1; in Secundam Homilias triginta, quarum prima præfationem includit.*

utriusque expositio multùm laudata: verùm errores,

452 *Utriusque Epistolæ interpretatio ob elegantiam & accurationem ab eruditis multum laudatur, & meritò. Homilias tamen in priorem Epistolam ab aliquibus præferri, testatur in Præfatione Montfauconus. At præfatiunculam iis Homiliis præpositam in dubium revocat Tillemontius,* & Chrysostomo *indignam pronuntiat. Hoc certum est, in paucis præfatiunculæ versibus tres legi errores, eosque contrarios sacræ Scripturæ. Verba hæc sunt :* In hac quoque (*de Corintho agitur*) dæmon exiit, quem Judæi adjurantes, gravia ab illo passi sunt : in hac item quidam pœnitentiâ ducti libros magicos combusserunt, & visa sunt quinquaginta millia : in hac demum Gallione proconsule in tribunali sedente, Paulus verberatus est. *Non facilè enimvero crediderim, hæc versatissimi in sacris Litteris esse* Chrysostomi : *nam ex Actis Apostolorum cap. 19 constat, duo priora facta Ephesi contigisse, non Corinthi, & modo paululùm diverso. Judæi enim illi,* Scenæ principis sacerdotum septem filii, *qui dæmonem adjurabant, non leguntur eum expulisse, sed malè excepti ab homine,* in quo erat dæmonium pessimum. *Deinde pretium librorum, qui combusti sunt, erat* denariorum quinquaginta millium. *Hic verò dici videtur, tot libros esse combustos. In tertio, quod narratur Act. 18, quódque Corinthi revera contigit, perperam dicitur Paulus coram Gallione proconsule verberatus, cùm ibi verberatus sit Sosthenes princeps Synagogæ. Hæc* Chrysostomi *esse nequaquam crediderim.*

qui in præfatione leguntur; nec videntur esse Chrysostomi,

453 *Montfauconus quidem § 1 non audet hos errores* Chrysostomo *planè abjudicare, cùm* non infrequenter, *inquit,* memoriâ labatur, & alium pro alio Scripturæ librum commemoret. *At non invenio, id rectè probatum, sed nimis facilè assertum & sine idoneo fundamento. Certè quod ibi affert argumentum, nihil omnino probat. Ait* Chrysostomum *in Commentario Epistolæ ad Galatas tom. 10 pag. 660 memoriâ lapsu* Milesios *posuisse* pro Ephesiis. *In loco allegato* Chrysostomus *loquitur de sermone, quem Paulus habuit Mileti Act. 20,* Attendite vobis & universo gregi &c. *ỳ 28, dicitque Paulum verba fecisse* τοῖς Μιλησίων πρεσβυτέροις, Milesiorum presbyteris *aut* senioribus. *Id verò ibi in Annotatis corrigit, dicens :* Ephesiorum seniores alloquebatur, quos Miletum evocaverat. *Verùm non video, hac opus esse correctione. Nam misit quidem Paulus Ephesum, ut Ephesii venirent Miletum : at non solos allocutus est Ephesios, sed etiam Milesios, imò verisimiliter longè plures concioni aderant Milesii quàm Ephesii : Miletus enim clara erat civitas, & caput Ioniæ, teste Plinio lib. 5 cap. 29. Paulus igitur non minùs loquebatur Milesiis quàm Ephesiis, ordiensque sermonem non dirigit ad solos Ephesios, sed ad omnes Asianos præsentes, dicens ỳ 18 :* Vos scitis, à prima die, quâ ingressus sum in Asiam &c. Milesios *igitur non memoriæ lapsu posuit* Chrysostomus, *sed quod concio Mileti habita esset, ideoque maxima verisimiliter pars concionis fuissent Milesii. Hæc paucis, ne quis temere in citandis sacris Scripturis accenset* Chrysostomum, *aut relatos mox errores eidem facilè attribuat.*

sed cujusdam interpolatoris.

454 *Attamen nolim totum illum prologum* Chrysostomo *abjudicare; cùm, quia excepto illo loco,* prologus tam aptè concinnatus est, *inquit Montfauconus,* ut mihi ipse Chrysostomus loqui videatur; *tum quia ante alias Pauli Epistolas similia præfatus est Sanctus. Quare suspicor, ineptam esse cujusdam additionem, initio fortè ad marginem scriptam, ac deinde in textum insertam. Certè, si locus ille rescindatur, qui nihil prorsus facit ad propositum, aptissimè cohærebunt cetera. Accipe, lector, antecedentia & consequentia, ut id perspicias.* Multa autem in hac urbe passus est Paulus, & Christus in illa apparens ei, dixit : "Ne taceas ; sed loquere : quia „ multus est mihi populus in hac civitate." Et mansit ibi duos annos.... Videns ergo diabolus civitatem magnam & populosam, veritatem accepisse &c. *Omnia sequentia sic rectè congruunt antecedentibus.*

AUCTORE J. S.

§ XXX. Sanctus item Antiochiæ scribit in Epistolam ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses; utramque ad Timotheum, ad Titum, & probabiliter etiam ad Philemonem.

Expositiones reliqua Antiochena quinque ultimis annis facta:

Præter tres S. Pauli Epistolas, quas à Chrysostomo *Antiochia expositas vidimus, sex alias ibidem illustratas existimo, uti & librum Psalmorum, aut totum aut magna ex parte. Tanta hac est scriptorum moles, ut tres facile tomos impleret, si tota Psalmorum expositio ad notitiam nostram pervenisset. Quare illis occupare se*

B

potuit Chrysostomus *ab anno 393, ad quem circitèr perducit expositio trium priorum Pauli Epistolarum, usque ad finem ferè anni 397, quando Constantinopolim translatum videbimus. Potuit, inquam, iis occupare se quatuor aut quinque annis posterioribus, quibus docuit Antiochenos, præsertim cùm & alias subinde Homilias huic continua interpretationi integrorum librorum verisimiliter interposuerit, licet illa majori ex parte exciderint. Jam verò, quantumvis multùm investigaverim, nullo tamen modo reperire potui, quo ordine reliquas* Chrysostomus *Epistolas exposuerit. Nihilo magis invenio, an expositio Psalmorum sit postremum Opus Antiochia elaboratum. Quare satis mihi erit, si ostendere potuero, quænam adhuc habeamus Antiochia scripta, & in Pauli Epistolis sequar ordinem, quo edita sunt.*

Expositus Antiochia Commentarius in Epistolam ad Galatas,

456 *Hoc ordine primus occurrit præclarus Commentarius in Epistolam ad Galatas, impressus tom. 10 pag. 657. Hic Commentarius in Homilias divisus non est, indeque suspicio oriri potest, non esse dictum ad populum, sed aut populo prælectum, aut editum, ut legeretur; cum alia o-*

C

mnia, quæ Sanctus in novum Testamentum edidit, in Homilias sint divisa. Attamen totum ipsum Commentarium per partes in ecclesia aut populo prælectum, aut concionantis more pronuntiatum existimo, & quidem Antiochia, ubi certò exaratus est. Etenim in cap. 1. pag. 673 movens quæstionem, cur Paulus non sit vocatus cum aliis Apostolis, auditores ita alloquitur: Fortassis inhiantes avetis hoc ab initio audire, cur tandem non eum cum duodecim Apostolis vocaverit. Verùm ne ego digressus ab eo, quod magis urget, prolixiorem faciam sermonem, oro caritatem vestram, ne omnia ex me velitis discere, sed ex vobis etiam ipsis inquiratis, Deum obsecrantes, ut vobis patefaciat. Quamquam & nos super hac re aliàs sumus loquuti, cùm de mutato Pauli nomine apud vos dissereremus, causamque redderemus, ob quam Deus priùs dictum Saulum, Paulum appellàrit. Quæ si vobis è memoria exciderunt, ex eo libro hæc omnia cognoscetis. *Hæc sanè sunt loquentis ad populum Antiochenum: nam Homilia, quæ assignatur, videtur esse prima de Mutatione nominum, dicta Antiochia anno 388, & impressa tom. 3. pag. 98, aut certè una ex iis, quæ de Mutatione nominum ibidem sequuntur.*

D

isque videtur ad populum dictus:

457 *Hoc igitur certum est indicium, Antiochia scriptum esse Commentarium in Epistolam ad Galatas, ita ut necesse non sit, alia hunc in finem adducere argumenta. Ex eodem loco verisimillimum fit,* Chrysostomum *Epistolam ad Galatas æquè ac alias coram populo exposuisse: eâdem enim exponendi methodo utitur, qua in ceteris Epistolis: interpretationi verò sua immiscet præcepta moralia, ac dissertationes contra varios hæreticos, ut solet facere in Homiliis. Quare vehementer suspicor, Commentarium hunc in Homilias revera fuisse divisum; sed ab editore sublatam divisionem ut minimè necessariam. Quidquid sit,* In hoc certè Commentario, *inquit Montfauconus in Præfatione,* Chrysostomus longè accuratiùs Apostoli dicta explorat & explicat, quàm in multis aliis Homiliis & Commentariis, Anomœos non semel egregiè refellit, necnon Marcionistas & Manichæos. Contra Antiochenos multos declamat, qui Judaicos ritus sectabantur *&c.*

Homilia alia in hanc Epistolam Antiochia

458 *Porrò in laudatam ad Galatas Epistolam & aliam Homiliam composuit* Chrysostomus, *ut exponeret nominatim illa Pauli verba Gal. 2. ỷ 11,* Cùm autem venisset Cephas (*Græcè* Petrus) Antiochiam, in faciem ei restiti, quia re-

E

prehensibilis (*Græcè* reprehensus) erat. *Eamdem materiam tractat* Chrysostomus *in Commentario paulò breviùs. At nullum invenio indicium temporis, quo dicta est Homilia illa particularis, nisi quod fuerit habita, quando locus ille lectus erat in ecclesia. Certum tamen est, Antiochiæ habitam esse, cùm Sanctus dicat pag. 364:* Sed & in laudem urbis vestræ cedunt, quæ dicentur. Illa quippe certamen excepit, illa pugnam: imò verò non pugnam, sed quæ videbatur esse pugna, cæterùm pace quavis utilior exstitit. Non enim ita membra nostra nervorum amplexibus inter se junguntur, ut Apostoli caritatis erant inter se vinculis copulati. *Hæc clarè ostendunt, Homiliam esse dictam Antiochiæ, ubi res contigit.*

verisimiliter prioribus annis habita.

459 *Insinuant etiam opinionem* Chrysostomi, *in tota Homilia multis expositam ac egregiè probatam, nimirum omnia facta esse, collatâ operâ inter Petrum & Paulum, ut Judaizantes corrigerentur. Illud mirer, cur editor verba Aposto-*

F

li, de quibus agitur, partim dederit secundum textum Græcum, partim secundum vulgatam editionem Latinam. Etenim cum Græcè habeatur reprehensus *&* Petrus, *Latinè* reprehensibilis *&* Cephas; *ipse Latinè dicit* Petrus, *&* quia reprehensibilis erat, *cùm Græcè habeatur:* quia rehensus erat. *At intelligere poterat, multos sine culpa esse reprehensos; ideoque verba Græca strictè erant exponenda Latinè, ne lectionem* Chrysostomi *mutaret. Certè, dum hic scrupulosiùs, quàm solet, vocem ex Latina vulgata mutuatus est, obscuriorem Latinis auribus reddidit orationem* Chrysostomi, *etiam in Commentario Epistola ad Galatas. Ceterùm suspicor, laudatam Homiliam à* Chrysostomo *dictam in prioribus prædicationis suæ annis.*

Epistola ad Ephesios Antiochia exposita;

460 *Epistola ad Ephesios Homiliis viginti & quatuor Antiochia etiam exposita est, ut rectè ostendit Tillemontius art. 144 & Notâ 113: quem sequitur Montfauconus in Præfatione tom. 11, ubi Homiliæ illa sunt impressa. Ratio præcipua petitur ex Homilia 11, in qua sub finem* Chrysostomus *graviter perorat contra schisma, quo divisa erat ecclesia Antiochena, & de quo jam va-*

A *ria diximus. Attamen nequeo assentiri conjecturæ Tillemontii, existimantis parti Eustathianæ superfuisse episcopum, quem suspicatur Evagrium anno 392 defunctum, quando ita contra illud schisma perorabat Sanctus. Contra Eustathiani videntur episcopo caruisse, quando* Chrysostomus *illa disseruit: atque ea, opinor, est causa, cur tam gravibus verbis illorum causa improbetur.* Ideo hæc dicimus, *inquit pag.* 88, hæc loquimur, ne illo die liceat vobis dicere: Nemo nobis dixit, nemo distinxit, ignoravimus, nullum existimavimus esse peccatum. Propterea dico & protestor, Ecclesiam scindere non minus esse malum, quàm incidere in hæresim. Dic mihi, si quis alicui regi subjectus, ad alium quidem non defecerit, neque se alicui regi dediderit, sed illius acceptam & detentam purpuram à fibula totam demiserit, & in multa fragmenta disruperit, an minùs punietur, quàm qui ad alterum defecerunt? *Hæc satis clarè videntur insinuare, nullum fuisse episcopum illis, qui nolebant eo tempore cum Flaviano episcopo communicare, sed sub aliquot presbyteris aut aliis Eustathianæ partis ecclesiasticis fuisse divisos.*

& quidem, ut videtur, postquam Eustathiani carebant episcopo,

B 461 *Hoc etiam colligitur ex iis, quæ subjungit de personis schismati addictis.* Dicite quotquot adestis: nam magna ex parte hoc est deductum mulierum: absentibus narrate hoc exemplum: eas terrete. *Et pag.* 89: Ex iis enim, qui hæc faciunt in Ecclesiam, alii quidem aut numquam accedunt, aut semel in anno, & tunc temere & quomodocumque. Alii autem frequentiùs quidem, sed ipsi quoque temere & leviter differentes, & de nihilo nugantes. Alii autem, qui videntur seriò agere, hi sunt, qui sunt auctores hujus calamitatis... Ea res est adulterium... Si hæc ergo de nobis vos suspicamini (*non fuisse videlicet legitime constitutos*) parati sumus cedere regendi munus, cui voletis; modò una sit Ecclesia. Si autem legitimè creati sumus, persuadete, ut deponantur, qui sedes præter leges ascenderunt. *Hæc insinuant, plures fuisse doctores Eustathianorum: idque conforme est historiæ illius divisionis: nam post mortem Evagrii diu sine episcopo Eustathiani aliqui schisma continuârunt. At nullus ex illis verbis,* Parati sumus cedere regendi munus, *colligere debet,* Chrysostomum *tunc fuisse episcopum. Nam ita loquitur de se, quia simul cum Flaviano regebat & docebat ecclesiam. Apertissime id dicit pag.*

C *87 his verbis:* Non dominamur vestræ fidei, ô dilecti, nec domini more hæc imperamus: doctrinæ verbi præfecti sumus: non est autem nobis mandatus magistratus, nec data auctoritas. Consiliariorum admonentium locum tenemus. Consiliarius dicit, quæ à se procedunt, non necessitatem afferens auditori, sed in ejus potestate dimitit, ut facienda eligat, quæ dicta sunt.

cùm Sanctus magno zelo declamet contra Eustathianos,

462 *Ex hisce certum est, presbyterum tunc fuisse* Chrysostomum. *Eadem verisimillimè insinuant, episcopo tunc privatos fuisse Eustathianos; & consequenter dicta ea esse post mortem Evagrii circa annum 393. Huic epochæ satis concordant, quæ de bellis & calamitatibus referuntur sub finem Homiliæ 6; nam anno 392 occisus est Valentinianus imperator, indeque ortum est bellum gravissimum inter Theodosium imperatorem & Eugenium tyrannum anno 394 finitum, occiso Eugenio. Barbari quoque anno 391 & 392 contra imperium bella gesserunt, ut refert ipse Tillemontius, qui ob bella & terræ motus ibi memoratos ad annum 395 Homilias illas dissertas suspicatur. Verùm, quidquid sit de uno aut altero anno; audiamus insignem* Chrysostomi *zelum ad abolendum schisma Antiochenum ex Homilia* XI *mox laudata, in qua pag.* 88 *ad æmulos suos ita loquitur:* Nam si nos vis ulcisci, ego tibi do modum, quo absque damno tuo ulcisci, imò verò non absque damno, sed cum minori saltem damno possis ulcisci. Colaphos mihi impinge, conspue in publico occurrens & plagas inflige... Horrescis hæc audiens, horrescis, si dixero, Colaphos mihi impinge: & Dominum tuum discerpis, nec horrescis? Membra Domini dilaceras, & non contremiscis? Ecclesia est Domus paterna, unum corpus, & unus spiritus.

AUCTORE J. S.

463 Sed vis me ulcisci, ad me usque consiste. Cur pro me Christum ulcisceris?... Hoc est extremæ insaniæ. Non per ironiam dico, quod sum dicturus, neque temere, sed ita ut sentio & sum affectus. Vellem unumquemque eorum, qui vobiscum in nos ulcerato sunt animo, & nobis malè volunt, & propter hunc suum animi dolorem seipsos lædunt, & aliò vadunt, nobis in ipsa facie plagas infligere, & nudatos flagris cædere, sive jure sive injuriâ accuser, & iram in nos immittere potiùs, quàm ea, quæ nunc audent, facere. Si hoc fieret, E nihil esset hominem nihili & nullius æstimationis hæc pati. Alioquin autem ego injuriâ & contumeliâ affectus Deum rogarem, & vestra peccata dimitteret: non quoniam tantam habeo fiduciam, sed quoniam qui est affectus injuriâ, quando rogat pro eo, qui fecit injuriam, magnam habet fiduciam... Si autem non possim ego, alios Sanctos quærerem & rogarem, & hoc efficerent. Nunc autem quem rogabimus, Deo à nobis affecto contumeliâ? *Mirabitur æquus lector insignem Sancti charitatem. Magis etiam mirabilia sunt, quæ de amore vinculorum S. Pauli in eodem habet Opere; sed aliqua ex illis alia occasione dabimus.*

divisionem ecclesiæ Antiochenæ continuantes.

464 *Transeo ad Epistolam ad Philippenses, quam item Antiochiæ à* Chrysostomo *expositam credo, licèt Montfauconius contrariam sententiam amplexus sit in Præfatione tom.* XI *pag.* 188, *ubi dedit Homilias quindecim, in hanc Epistolam exaratas, & præfationem* Chrysostomi *satis prolixam, ut credatur alia brevis Homilia. Ratio sententiæ meæ, quæ mihi certa videtur, petitur ex Homilia 15 pag.* 319, *ubi* Chrysostomus *loquitur de aliquot imperatorum defunctorum mi-* F *seriis, de vivente autem, qui erat Theodosius Magnus, ita prosequitur:* Alter verò, qui nunc rerum potitur, nonne, ex quo diadema gestat, perpetuò versatur in laboribus, in periculis, in molestiis, in mœroribus, in calamitatibus, in insidiis? *Hæc optimè congruunt Theodosio, quò singulis ferè annis ad bellum profectus est, plurimisque adfuit præliis, partim contra barbaros imperium invadentes, partim contra tyrannos, Maximum & Eugenium. Dolores idem & calamitates expertus est, dum Gratianum occisum intellexit, postea Valentinianum II Italiâ pulsum, atque eumdem post aliquot annos circumventum & occisum, & dum audivit indignam Antiochenorum rebellionem, ac postea Thessalonicensium, ut mittam alia minora. Arcadius verè, cui allegata verba improbabiliter attribuit Montfauconius, juvenis erat, & per legatos pauca tantùm bella gessit, ita ut de eo sic loqui non posset* Chrysostomus. *Præterea ordo ipse Theodosium clarè designat. Nam ubi tacitis nominibus de aliis pauca dixerat, Valentem ejusque successorem, qui Theodosius est, ita insinuat:* Eorum verò, qui succes-

Epistola ad Philippenses:

se-

[illegible] J. S.

sent, alter quidem (*nempe Valens*) combustus est... Alter verò, qui nunc rerum potitur &c. *Itaque loquitur de Theodosio vivente. Theodosius mortuus est mense Januario anni 395. Quapropter existimo, Epistolam ad Philippenses expositam esse post prædictam ad Ephesios anno 393 aut 394.*

Item Antiochiæ exposita.

465 *Quod pro sua sententia allegat Montfauconus, nullam mihi videtur difficultatem habere contra nostram. Ait*, Chrysostomum *assumere personam episcopi in Homilia 9, ubi* Ille, *inquit*, inter sacerdotes & populum judex sedere videtur. *Et ibi pag. 272 dicit:* Sed quid agam? Pater sum. *Verum non loquitur ut judex* Chrysostomus, *sed contra obtrectationes & dicteria populi sic defendit sacerdotes, ut addat prudenter, nolle se* sacerdotes criminibus *liberare, si qui excedunt, sed populi non esse judicium ferre de sacerdotibus. Ubi verò se patrem dicit, populum alloquitur, non sacerdotes, ut in tota Homilia.* Patrem verò *non in hac tantùm Homilia, sed aliàs frequenter se Antiochiæ vocavit* Chrysostomus, *ne suum erga populum declararet amorem. Audi igitur, qua occasione se patrem dicat.* Oportebat, *inquit*, vos in hac dubitatione relinquere, nullamque

B

afferre quæstionis explicationem; sed hanc à vobis pœnam exigere pro ea, quâ in Scripturis utimini, negligentia. Inde enim omnia hæc existunt. Propterea in aliorum peccatis acerbi inquisitores sumus, de nostris autem ne cogitamus quidem, quoniam Scripturas non tenemus, quoniam in divinis legibus non erudimur. Erat igitur hæc à vobis pœna repetenda. Sed quid agam? Pater sum. Multa etiam ultrà, quàm oportet, filiis gratificantur patres &c.

Utraque ad Timotheum exposita.

466 *In utramque Epistolam ad Timotheum Antiochiæ etiam commentatus est, quantum existimo cum Montfaucono. In priorem habet Homilias octodecim, in posteriorem decem. Prima ratio Montfauconi in Præfatione tom.* XI *pag.* 546 *petitur ex laudatione monachorum: nam ea frequentes sunt in Homiliis Antiochenis, non item in Constantinopolitanis. Videri potest Homilia* 14 *in Priorem, in qua monachi prolixè laudantur, imò & repetitis vicibus invitantur auditores, ut eos invisant:* Perge ad Sanctorum tabernacula, *inquit pag.* 629, quasi à terra in cœlum, ita licet ad monasterium sancti viri confugere &c. *Media ferè pars hujus Homiliæ de monachis est, eorumque mores egregiè describuntur. Tillemon-*

C

tius ipse, vitam monachorum prope Antiochiam tempore Chrysostomi *degentium describens art. 6 & 7, frequenter laudat memoratam Homiliam, ita ut tunc non dubitaverit, quin dicta sit Antiochiæ. At hujus judicii oblitus videtur, quando art. 144 Savilio utcumque acquiescit, has Homilias Constantinopolim amandans, ob rationem inferiùs refutandam, ipsique Tillemontio non probatam.* Aliud argumentum inde mutuamur, *ait Montfauconus*, quòd licèt in his concionibus de episcoporum officio passim agatur, quia Paulus Timotheum episcopi munere fungentem alloquens, quid exercere episcopus, quid vitare debeat, perpetuò decantat; nihil tamen innuit Chrysostomus, nihil in tanto concionum decursu vel carptim tangit, quo possimus vel suspicari, illum tunc episcopum fuisse. Quod tamen in aliis Commentariis, ubi par occasio non habebatur, sæpè fecit.

videtur Antiochia.

467 *Hæ rationes ad primam ferè tantùm Epistolam pertinent: neque enim in Homiliis ad secundam de monachis agitur aut de officio episcopi. Attamen dubitare nequeo, quin post expo-*

D

sitam primam, statim ad secundam perrexerit. Suadet hoc brevissima præfatio, ubi quærit, cur secundam ad Timotheum Epistolam *scripserit Paulus, & de priore sic meminit*, ut etiam de priore Epistola significavit. *Nimirum necesse non erat multa præfari, quia spectantia ad Timotheum docuerat in præfatione ad primam. Porrò & alia ratio me movet, cur potiùs Antiochiæ quàm Constantinopoli utramque expositam credam: video enim ultimis Antiochenæ prædicationis annis hasce facilè exponi potuisse, nec defuisse tempus sufficiens, cùm perpetuò ibi concionaretur* Chrysostomus; *Constantinopoli verò multis aliis negotiis occupatus erat Sanctus, ut patebit per decursum, ubi recensebimus gesta Sancti Constantinopolitana.*

Hoc certum est de Epistola ad Titum:

468 *Epistolam ad Titum item Antiochiæ Homiliis sex exposuit* Chrysostomus, *ut ostendit Tillemontius art. 144, & Montfauconus in Præfatione sua tom.* XI *pag.* 728, *ubi hasce dedit Homilias. Res clara est ex Homilia 3 pag. 746, ubi adhærentes superstitiosis Judæorum & Gentilium ritibus perstringit hic verbis:* Quid de iis dixeris, qui unà cum illis (*Judæis*) jejunant, qui Sabbata servant; de iis, qui ad consecrata

E

illa loca pergunt, in Daphnem, inquam, atque in speluncam Matronæ dictam, in locum illum Ciliciæ, Saturni appellatum? *Hæc Antiochiæ dici poterant, ubi judaizantes frequenter perstringit, & cujus suburbium erat* Daphne: *at Constantinopoli ea non dixisset, cùm loca nominata longo nimis intervallo ab ea urbe distarent. Scrupulum tamen movet Montfauconus ex Homilia 1 pag. 735. Defendit ibi* Chrysostomus *episcopos, innumeris dicteriis expositos, atque iis utitur verbis:* Sic etsi quis ex subditis talis sit, atque ex criminationibus hujusmodi labores nobis mœroresque intulerit, ulcisci non audemus: id enim à paterno animo procul est; sed necesse est molestiam ferre, donec ille ad sanam mentem reducatur. *Videtur hic episcopis adnumerare se* Chrysostomus. *At antè & post multa habet, ubi de solo loquitur episcopo. Loquitur igitur de se quoque, non quia episcopus erat; sed quia iisdem expositus erat obtrectationibus, eodemque præditus animo paterno, ut ulcisci nollet. Quare modus ille loquendi non facit rem dubiam, certumque est ex allato argumento, Antiochiæ compositas esse prædictas Homilias.*

de Epistola ad Philemonem verisimile.

469 *Magis obscurum est, quo loco* Chrysostomus *Homilias illas tres composuerit, quas habemus in Epistolam ad Philemonem apud Montfauconum tom.* XI *pag.* 772. *Diligens sanè est*

F

minima hujus Epistolæ expositio. At fatetur laudatus editor, nullam sibi occurrere loci aut temporis notam. Ego vero vel hac ipsa de causa magis credo, Antiochiæ expositam esse memoratam Epistolam, cùm quia in Operibus Constantinopolitanis sæpè aliquid insinuatur de episcopali dignitate aut de aula imperatoria, tum quia tempus faciliùs videtur inveniri Antiochiæ quam Constantinopoli. At leves hæ sunt rationes, ideoque res valde incerta. Savilius in Notis ad Chrysostomum *pag. 225 laudat Photii verba, dicentis ex Commentariis* Chrysostomi *in Epistolas S. Pauli eos, qui ceteris accuratiores sunt, esse Antiochiæ compositos; minùs verò diligenter elucubratos esse, qui exarati sunt Constantinopoli. Hoc autem criterio usus Savilius est, quando non invenit argumenta certiora, & sic Homilias in Epistolas ad Ephesios, ad Philippenses, utramque ad Timotheum, & ad Philemonem annumerat Constanti-*

no-

A *nopolitanis. Verùm illud criterium adeo mihi incertum & fallax apparet, ut prorsus ab eo abstinendum censuerim. Cùm enim Photius nullibi edicat, quenam ex Epistolis S. Pauli sint pra ceteris magis accuratè elucidata, scire non possumus, an judicium Savilii cum Photii judicio hisce de rebus consentiat.*

Refutatur Savilius fingens aliqua Opera Constantinopoli.

470 *Meritò etiam dubitamus, an Photius ipse, utpote plus quam quatuor seculis* Chrysostomo *posterior, rectè noverit distinguere inter Opera ipsius Antiochena & Constantinopolitana. Ratio Photii est, quod* Chrysostomus *in episcopatu plures habuerit occupationes, ideoque minus otii ad meditandum, qua exponeret. Verùm reponi facilè potest, Sanctum Constantinopoli ideo non adeo frequenter concionatum esse quam Antiochia, ubi in Quadragesima singulis ferè diebus ad concionem dicebat, & subinde etiam extra Quadragesimam sapiùs in hebdomada. Contrà Constantinopoli numquam videtur quotidianas habuisse conciones; sed semel aut bis in hebdomada dicebat ad populum, quamdiu minùs distractus fuit externis negotiis; deinde verò multò rariùs concionatus est, ut suis locis videbimus. Itaque non*
B *facilè admittam,* Chrysostomum *Constantinopoli passim minùs paratum ad dicendum accessisse quàm Antiochia: ac Photii criterium, quod fallere in multis dudum observavit Tillemontius art. 144, uti & Montfauconus locis variis, prorsus inutile existimo. Ceterùm quatuor reliquas S. Pauli Epistolas, de quibus necdum memini, Constantinopoli à* Chrysostomo *expositas esse suis locis ostendam.*

§ XXXI. Interpretatio Psalmorum, non tota ad nos perducta, item Antiochiæ conscripta & ad populum dicta, annis verisimiliter posterioribus.

Interpretatio Psalmorum
C

INter *Scripta Antiochena* S. Joannis Chrysostomi *numeranda etiam venit Expositio Psalmorum, ab antiquis aquè ac neotericis mirè laudata, cujus partem edidit Montfauconus tom. 5: nam totam Psalmorum Expositionem necdum habemus editam, quia pars major aut perdita est, aut latet in tenebris. Verba Suida, Expositiones Psalmorum elegantioribus* Chrysostomi *Operibus adnumerantis, dedi num. 431. Photius cod. 174 agit de Homiliis* Chrysostomi *in Genesim, variaque Sancti Opera inter se comparat, cumque locum adducit Montfauconus in Prafatione in Psalmos § 4. At neutro loco verba Graca accuratè expressa sunt Latinè. Hac de causa dabo versionem Montfauconi tom. 13 pag. 278, ubi Photius, exactius demum Latinus, ita habet:* Tantò tamen inferior est dictio (Chrysostomi *in Genesim*) in humile loquendi genus delapsa, stylo Homiliarum in Acta, quanto istæ à Commentariis in Apostolum & in Psalmos superantur. Ubique enim in Operibus suis puritate, splendore, sagacitate cum suavitate conjuncta, atque artificio usus est, in his maximè Commentariis hujusmodi splendet ornamentis, exemplorum ubertate, enthymematum copiâ, & (sicuti opus est) gravitate: atque, ut uno verbo loquar, dictione, constructione, methodo, sententiis, ac reliquo apparatu, has Expositiones mirè exornavit. AUCTORE J. S.

multis laudibus ornata.

472 *Hec de variis simul dicuntur. At de Opere in Psalmos nominatim deinde sic loquitur:* Commentarios autem in Psalmos quandonam fecerit, scitu difficile est; nisi quis fortasse dixerit, vim & præstantiam sermonis miratus, ipsum potiùs in otio degentem, quàm in publicis versantem negotiis, hæc emisisse. Si qua autem dicta, quæ vel interpretatione, vel profundiore speculatione egerent, non ita diligenter ab eo explanata fuerint, nihil mirum. Nam ea quidem, quæ auditorum captui accommodata erant, vel quæ ad eorum salutem & utilitatem pertinebant, numquam prætermisit. Quamobrem mirari subit beatissimum illum Virum, quòd sempee in omnibus suis hunc sibi scopum proponeret, auditorum nempe utilitatem; cætera autem vel non curaret, vel levissimè attingeret. Sed & auditorum utilitati solùm advigilans, illud contempsit, ita ut * aliqui, ipsum vel sensus quosdam ignorâsse, vel ad profundiora quædam penetrare refugisse, vel id genus alia præteriisse, videri posset. *Sensus Photii est, Sanctum neglexisse ob auditorum utilitatem, quòd aliqui possent suspicari, ipsum aliqua ignorâsse aut prateriisse. Montfauconus in Prafatione § 4 non dubitat dicere,* in Operibus Chrysostomi nihil peæstantius, nihil ad mores instituendos aptius *esse Psalmorum Expositionibus. Et mox ibidem num. 2:* Hæc vulgata fuit omnium opinio, has (*Expositiones*) inter præstantissima illius Opera censeri. Id ipsum porrò existimaturi sunt, quotquot exploraverint, quotquot attentè legerint. Nam hic, omni superfluitate resecta, inventionis ipsius sancti Doctoris specimina passim reperias. Ea verò in *ea* cæteris omnibus oratoribus, quotquot vel sacri vel profani fuerunt, antecellere deprehenditur, ut argumentum omni ex parte, singulari quodam inexspectatoque modo convertat, sic apto tamen, sic genuino, & ad rem, qua de agitur, accommodato, ut nihil suprà. Ad disciplinam item morum hi Commentarii apprime idonei sunt, nullum ethices articulum hìc non tractatum invenias: occasioneque sumpta ex Psalmorum argumentis, omne genus virtutum hìc commendatur, vitia omnia exagitantur. Exemplis semper iisque frequentibus, & ad rem, quæ tractatur, aptatis, modò fugiendum peccatum, modò amplectendam virtutem esse suadetur. *Hactenus Montfauconus de prastantia Operis.*

* *pro* ita ut, *lege* quod
E
F

non tota ad nos pervenit.

473 *Idem observat § 1 tanta molis Opus esse, ut duos tomos bene spissos implere debuisset, si integrum ad nos pervenisset. Verum vix* tertia pars Operis *ad notitiam nostram pervenit, videlicet quinquaginta & octo Psalmorum expositio, atque absunt longissimorum Psalmorum Commentarii. Attamen prater expositionem Psalmorum illorum quinquaginta & octo, quos ibi lector enumeratos inveniet atque integrè expositos, Sanctus etiam aliquot habet Homilias, videlicet in Psalmum 3, cujus titulum exponit, (sed de hac aliqui dubitant, an sit* Chrysostomi:) *in principium Psalmi 41, de qua egi num. 389, & duas Constantinopoli dictas in illud Psalmi 48,* Ne timueris, cùm dives factus fuerit homo. *Hisce aliam adjungit Montfauconus pag. 525, dictam in Sabbato hebdomada Sancta, sive in pervigilio Paschatis, in illud pracipuè,* Lauda anima mea Dominum

AUCTORE J. S.

Psalm. 146. *Clarum non est, quo anno aut loco illa fuerit dicta; at* Chrysostomo *planè digna, & probabiliùs saltem Antiochiæ habita, quia num.* 6 *memorantur* monachi in montibus degentes. *Aliam quoque breviorem ibi subjungit editor pag.* 535. *in Psalmum* 50, *sed ut dubiam, & meritò, cùm videatur stylo differre à genuinis* Chrysostomi *Homiliis: multò enim breviùs multa allegantur & attinguntur in Homilia illa, quàm soleat* Chrysostomus *tractare materiam sibi propositam. Dat etiam Montfauconus pag.* 539 *breve proœmium in librum Psalmorum; sed illud* Chrysostomo *abjudicat, prout multa alia in Psalmos exarata, quæ mox ut* spuria *subnectit.*

Probabile est, omnes Psalmos à Sancto expositos;

474 *Porrò dubitari potest, an* Chrysostomus *reverà omnes Psalmos exposuerit. Etenim non tantùm hoc tempore pars major desideratur; sed nec Photius plura habuisse videtur* Chrysostomi *scripta in Psalmos, quàm nos modò habeamus, imò & pauciora habuit, ut colligitur ex ipsius verbis apud Montfauconum in Præfatione § 6. Existimat tamen Montfauconus ibidem, totum Psalterium à sancto Doctore Commentariis illustratum esse, eamque sententiam, saltem ut probabiliorem,* B *sequendam existimo. Primum argumentum desumit laudatus editor ex ordine Psalmorum, quorum habemus Commentarios. Etenim novem consequenter Psalmorum expositio ad nos pervenit, à quarto videlicet usque ad duodecimum item expositum; deinde rursum septem habemus continuo Commentario elucidatos à quadragesimo tertio usque ad quadragesimum nonum. Tertia series inchoatur à centesimo octavo, pergitque usque ad centesimum decimum septimum. Quartò demum, omisso Psalmo* 118 *omnium longissimo, reliquorum continuam usque ad finem habemus expositionem.* Sic igitur in partes distractæ Expositiones in Psalmos ad nos usque devenerunt, *ait Montfauconus*, ita ut laciniæ singulæ multos Psalmos habeant. Hincque jam conjicitur, etiamsi nullum aliud adesset ad rem probandam argumentum, totum Psalterium fuisse à Chrysostomo explanationibus illustratum: nam si delectu habito hos explanare, alios prætermittere voluisset, illæ series Psalmorum consequenter positorum non haberentur, sed alium hinc, alium inde, sumpsisset explanandum. *Verisimilis admodum apparet hæc conjectura, præsertim cùm omnium posteriorum* C *Psalmorum habeamus Expositiones: neque enim invenimus,* Chrysostomum *umquam posteriorem alicujus libri sacri partem suscepisse explicandam, prætermissa parte priore: neque ullibi in his Commentariis insinuat Sanctus, aliquot solùm Psalmos expositurum se, alios verò se prætermittere aut prætermissurum.*

Certumque est aliquas partem excidisse.

475 *Verisimile igitur est, Commentarios Psalmorum per partes fuisse editos, & in variis voluminibus; ex hisce verò partibus alias ad nos pervenisse, alias latere aut esse deperditas. Nam plura* Chrysostomum *in Psalmos edidisse, quàm modo habemus, ipse quoque est testis. In Commentario Psalmi* 140 *pag.* 427 *affert initium Psalmi* 62, Deus Deus meus, ad te de luce vigilo, *obiterque ex illo pauca ad propositum suum exponens, mox adjungit hæc verba:* Sed ne eo, qui est præ manibus, relicto, alium obiter introducamus, transmisso auditore ad ea, quæ de illo dicta sunt, ad ea, quæ sunt nobis proposita, accedamus. *Exposuerat igitur Psalmum* 62, *illaque Expositio jam tum erat edita. Itaque certum est, has Expositiones editas esse per partes, & non* D *omnes partes nobis innotuisse. Hisce argumentis aliquid ex Photio addit Montfauconus, ubi ille videtur dicere, se invenisse fragmentum* Chrysostomi, *interpretantis Psalmum* 59. *At locus est minùs clarus. Verumtamen vera apparet hæc Photii observatio, etiam pro toto Psalterio:* Unde animadvertere licet, etiamsi nos non invenerimus, divinum tamen illum Virum ipsum interpretatum esse. *Hæc ille quidem de toto Psalmorum libro non dicit: at de toto Psalterio verum esse existimo, cùm ob rationes jam allegatas, tum quia videbimus Antiochiæ id præstare potuisse Sanctum: nam ibidem hosce scriptos, & ad concionem dictos esse Commentarios, modò ostendere incipiam.*

476 *Tillemontius Notâ* 107 *dubitanter disserit de loco, ubi composita est Psalmorum expositio, magis tamen propendet in eam partem, ut Opus illud Antiochiæ adscribat. Hanc autem sententiam complectitur, & confirmat Montfauconus in Præfatione §* 1. *Sanè non video, hac de re meritò dubitari posse. Primò in Psalmum* 110 *pag.* 271 *ita loquitur sanctus Doctor:* Multa autem videri possunt & privatim, & in domo, & in civitatibus facta miracula. Sed quæ sunt generalia, & omnibus manifesta & cognita, & quæ E sunt in unaquaque generatione, videamus. Quot Juliano imperante, qui omnes impietate superavit, dum oppugnaretur Ecclesia, facta sunt? quot Maximino? quot ante istos imperatores? Sed si vultis ea etiam, quæ in nostra generatione evenerunt, nempe cruces repentè in vestimentis impressæ, Apollinis templum fulmine dejectum, sancti martyris Babylæ, qui in Daphne erat, translatio, & aperta adversus dæmonem victoria, quæstoris imperatoriæ pecuniæ inopinata mors, & admirabilis ipsius imperatoris cædes, ipsius, inquam, Juliani, qui omnes impietate vicerat, & avunculi illius interitus, vermium fontes, aliaque innumerabilia: fames, siccitas & sterilitas, aquarum penuria, quæ unà cum eo civitates invasit, & alia ubique innumera. Ea quoque, quæ in Palæstina tunc evenerunt, cognovistis. Quando enim illud templum, divinâ sententiâ dirutum, rursus ædificare volebant Judæi (*sub Juliano*,) ignis, qui è fundamentis exsiliit, omnes abegit, & id testatur opus, quod mansit imperfectum.

Psalmos fuisse Antiochiæ expositos,

ex dictis in Psalmum 110 ostenditur:

477 *Hæc omnia Antiochiæ, ubi pars magna contigerat, notissima erant, non ita Constantinopoli, ubi Daphnem, Apollinis ibi templum, S. Babylam, ejusque translationem plerique verisimiliter non noverant; ac certè minùs noverant, quæ* F *Juliano, ejus quæstori, & ipsius avunculo, item Juliano dicto, contigerant. Ea Antiochenis narraverat variis vicibus* Chrysostomus, *videlicet in libro de S. Babyla tom.* 2 *pag.* 562 *& seqq. In Homilia* 4 *de Laudibus S. Pauli tom.* 2 *pag.* 492 *omnia etiam ferè prosequitur, ac nominatim duorum obitum ita refert:* Post quæ ipsius regis (*Juliani*) avunculus, qui profano attactu consecrata Deo vasa temeraverat, vermibus exesus interiit. Præpositus quoque regalis ærarii ob aliam, quam Ecclesiæ intulerat, injuriam medius repentè diruptus est. Tunc etiam regionis nostræ fontes, qui priùs flumina ipsa cursu inundante vincebant, subitò in se resiliendo fugerunt, numquam hoc antè perpessi, nisi postquam loca illa rex sacrificiis ac victimis inquinavit. *Mitto alia, quæ ibidem legi possunt: nam clarum est ex jam allegatis,* Chrysostomum *ea tam breviter non dicturum fuisse ad Constantinopolitanum populum,*

A *lum, cui pleraque erant ignota; ideoque dicendum esse, ipsum in Expositione Psalmi* 110 *loqui ad Antiochenos.*

478 *Aliud argumentum subjicit Montfauconus, his verbis conceptum:* Nullum umquam tanti otii Opus emisit Chrysostomus; Opus, inquam, magno labore concinnatum, quod vix posset duobus amplis voluminibus comprehendi, si quidem integrum ad nostram usque ætatem pervenisset. Quomodo autem potuit Constantinopoli tantum otium nancisci, ubi præter solitum concionandi officium, ... præter episcopales illas curas in præcipua illa & populosissima totius Orientis diœcesi, cui regendæ sanctus Antistes assiduo & infatigabili studio advigilabat; aliis etiam iisque gravissimis ex transverso accidentibus negotiis penè obrutus erat. Et quomodo potuerit sex annorum spatio inter tot tumultus atque curas hos tam amplos Commentarios, exploratis etiam veterum interpretationibus adornare? *Hoc argumentum nullam mihi relinquit dubitationem, modò aliam addamus observationem. Etenim potuisset quidem fortasse* Chrysostomus *illo tempore, quo fuit Constantinopoli, cum omnibus curis officii e-*

idque ex ipsa Operis mole confirmatur.

B *piscopalis conjungere Commentarios in Psalmos, eosque ibidem perficere, si alias Scripturas ibidem interpretari non esset aggressus. Verum exposuit ibi Acta Apostolorum, & quatuor S. Pauli Epistolas, ut suis locis ostendam. Homiliæ autem in hosce libros dictæ, si conjungantur cum aliis separatis item assignandis, ita implebunt omnes episcopatûs annos, ut non relinquendum sit spatium vacuum concionibus illis, quas in Psalmos habuit. Nam hæ, ut minimùm, ducentæ fuerunt: at dubito, an multò plures quàm ducentas Constantinopoli umquam habuerit; itàque assignabo plerasque, ut nullibi notabile spatium sit futurum vacuum, ita ut nec otium ibi fuerit exponendis Psalmis.*

479 *Tillemontius Notâ* 107 *dubitat, an Psalmorum Expositiones ad concionem dixerit* Chrysostomus, *in eamque propendet opinionem, ut suspicetur scripto tantùm commendatas, ut ab unoquoque legi possent. At conjecturam illam improbabilem egregiè refellit Montfauconus* § 2, *ubi multos adducit locos, qui loquentem ad populum & non solùm scribentem ostendunt* Chrysostomum. *Itaque, ne prolixior sim in re satis demonstrata, eò lectorem remitto, & pauca è multis huc trans-*

Interpretationem Psalmorum ad populum fuisse dictam,

C *fero. Expositionem Psalmi* 7 *sic orditur pag.* 49: Oporteret quidem Scripturarum & historiarum adeo accuratam habere cognitionem, ut longiore ad earum doctrinam oratione non egeremus. Sed quoniam alii quidem in rebus sæcularibus occupati, alii verò seipsos socordiæ dedentes, ea non audiverunt, necesse est paulò longiori uti oratione, Psalmi argumentum explanantes: sed attendite diligenter. *Quid* longior oratio, *nisi loquentem designat? Quid illud* Non audiverunt, & Attendite, *nisi auditores? Quid totus contextus nisi concionem? Ad Psalmum* 43 *pag.* 146 *ter repetit vocem* Audite. *Psalmum* 44 *expositurus, ita loqui incipit pag.* 160: Vellem nunc adesse omnes Judæos & Gentiles, & hoc libro à Judæis accepto Psalmum ita legere. *Hæc sanè scribentis non sunt, sed concionem alloquentis, librumque Psalmorum eidem ostendentis. Idem liquet ex verbis ibi sequentibus, quibus edicit, cur Judæos & Gentiles concioni adesse vellet, mox subjungens:* Sed sive adsunt, sive non, nos nostro officio fungamur, & aggrediamur interpretationem.

480 *Idem rursum liquet ex verbis Sancti ad Psalmum* 49 *pag.* 228: Sed ea, quæso, quæ dicuntur, attendite &c. *Rursum in Psalmum* 109 *pag.* 249: Mentem tuam excita, arrectæ tibi sint aures: Judæos primùm invadimus. *Psalmum* 137 Confitebor tibi Domine &c. *pag.* 405 *sic exponere incipit:* De hoc apud vos sæpe disserui. Quocirca eo prætermisso, veniemus ad id, quod est proximum. *Quid clarius dici potest, ut intelligamus loquentem? Etenim si Commentarios solùm scripsisset, non iis scripsisse solis, apud quos sæpè disseruerat, sed omnibus legere volentibus. Loquentem similiter indicant verba data num.* 475 *in Psalmum* 140, *& recitata num.* 476 *in Psalmum* 110. *Misso igitur sexcenta alia, quæ afferri possunt ad ostendendum, omnes Psalmorum Expositiones pro concione fuisse dictas. Attamen scrupulos Tillemontii breviter examinemus. Objicit hæc verba in Psalmum* 47 *pag.* 200: Ita etiam significavit Hebræus per dictionem, quam vestrâ causâ adjecimus in lectione contextûs: *eaque credit legentibus potiùs scribi, quàm dici audientibus. At contrarium est verum. Nam dicit, se vocem Hebraicam adjecisse* in lectione contextûs, *id est, quando contextum exponendum prælegebat, prout factum videri potest pag.*

AUCTORE J. S. ex variis locis eruitur.

E 199. *Præterea, Hebraicam vocem se adjecisse non dicit* in gratiam lectorum, *sed præsentes alloquens, dicit,* in gratiam vestram, ὑμῶν χάριν. *Hæc itaque sunt populum alloquentis, non scribentis. Altera objectio est, quod aliquot Psalmorum Expositio brevior sit, quàm ut integram faciat Homiliam; aliorum verò tam longa, ut unica vice dici non potuerit. Vera hæc sunt; sed nullam habent difficultatem: nam poterat facile, Psalmo brevi exposito, alium quoque aut illius partem explicare; longiorem verò per partes interpretari, uti fecit in exponendis reliquis sacræ Scripturæ libris.*

481 *Restat examinandum, quo ferè tempore in Psalmos scripserit & dixerit* Chrysostomus. *Montfauconus* § 3, *considerata hujus Operis amplitudine, in eam ducitur conjecturam, ut suspicetur scriptum fuisse tempore diaconatûs, antequam anno* 386 *presbyter erat ordinatus, & concionandi munus suscepit. Rationem hujus conjecturæ exprimit his verbis:* Magni certè otii Opus fuit diuturnique laboris. Otii autem parum habuit Chrysostomus ab eo tempore, quo cœpit concionari, perque annos duodecim concionatus

Non in diaconatu, sed in presbyteratu,

F est: & numquam ab hoc officio destitit; sæpè etiam cum morbis conflictatus. *Hæc lubens ut vera admittam, sed aliam prorsus conclusionem formabo. Per annos ferè duodecim Antiochiæ concionatus est* Chrysostomus. *Necesse igitur est, ut materiam populo prædicandam annis ferè duodecim etiam præparaverit. Parùm toto illo tempore otii habuit ad alia agenda, multum ad Homilias concinnandas, & præparanda, quæ diceret ad concionem. Porrò enumeratione Operum Chrysostomi non potui implere nisi annos circiter novem, & ne hos quidem ita, ut subinde spatium non relinquatur vacuum, vel quia Sanctus subinde ægrotavit, vel quia non pauca ex Homiliis singularibus exciderunt. Itaque ut annorum ferè duodecim conciones habeamus, Expositiones Psalmorum reliquis oportet adjungere: nam illis duos facile & fortasse tres annos impendere potuit.*

482 *Accipe, lector studiose, brevi compendio totum cursum Antiochenæ prædicationis. Anno* 386 *aliqua ex Isaia & ex principio Geneseos exposuit, contra Anomæos & Judæos acriter disputavit, aliasque plures habuit Homilias parti-*

in quo tempus non defuit,

Auctore J. S.

culares. Anno 387 de rebus moralibus & contra Anomœos innodixit, in Quadragesima Homilias occasione seditionis Antiochenæ habitas, post Pascha varios ac nominatim de Anna & Davide sermones habuit, deinde etiam contra Judæos disceptavit. Anno 388 in Quadragesima Genesim exponere cœpit, interruptamque multis aliis Homiliis Geneseos expositionem finivit eodem anno. Secuta videtur interpretatio Evangelii Joannis, cui ferè assignamus annum 389, quemadmodum Homiliis in Matthæum tribuimus annum 390. Nequis verò dicat, singula Evangelia uno anno explicari non potuisse, videat Homilias in Genesim cum intermediis, quæ numero superant Homilias in Matthæum aut in Joannem, octo circiter mensium spatio dictas. Attamen credamus, Expositionem Matthæi protractam esse usque ad medium, imò etiam usque ad finem anni 391; vel sic tempus abundans fuerit Chrysostomo *ad interpretationem Psalmorum præparandam & dicendam. Nam supererunt sex anni, quos dividere possumus ita, ut tres circiter attribuamus ducentis ferè Homiliis, quas (si Commentarium in Epistolam ad Galatas dividamus) dixit in decem antè re-*

B *censitas Pauli Epistolas; alios ferè tres expositioni Psalmorum datos credamus. Ita utcumque implebimus duodecim Antiochenæ prædicationis annos. Neque illi anni tam erunt pleni, ut aliquot Homilia separata, quæ etiamnum sunt enumeranda, facilè addi non possint.*

posterioribus annis Psalmi sunt expositi.

483 *Cæterum, si de tempore inchoatæ & finitæ Psalmorum Expositionis conjecturam facere licet, atque observationem num. 422 datam de stylo* Chrysostomi *à concionatorio semper magis magisque recedentis & ad stylum meri interpretis paulatim accedentis; necesse est, dicamus, interpretationem Psalmorum inter ultima Opera Antiochena habendam, figendamque non modo post exposita Joannis & Matthæi Evangelia, sed etiam post decem S. Pauli Epistolas Antiochiæ elucidatas. Hoc pacto inchoari potuit anno 394 aut 395 & perfici anno 397, qui postremus est prædicationis Antiochenæ. Assignato tempori optimè congruit querela* Chrysostomi *de infidelitate Barbarorum, de quibus in Psalmum 119 pag. 331 ita loquitur:* Hic autem mihi videtur (*David in Psalmo*) subindicare Barbaros. Et ideo alius quoque interpres hoc significans dicebat: "Libera animam

C „meam à labio mendaci.„ Talia enim sunt verba, tales doli, & tales insidiæ, plena omnia fraude & maximo scelere. *Sic, inquam, meritò de Gothis loqui poterat* Chrysostomus *anno 396 aut 397. Nam Gothis frequenter victis pacem dederat Theodosius Magnus. At, eo defuncto, Alaricus Gothorum rex, qui postea Romam cepit, anno 395 & 396 Thraciam, Macedoniam, Thessaliam & Græciam miserè devastavit.*

§ XXXII. Ultimum Opus Antiochenum verisimiliter est Expositio Isaïæ usque ad medium caput 8, quæ ad populum dicta videtur.

Q*Uandoquidem constat,* Chrysostomum *nihil tale cogitantem Antiochiâ discessisse, aut vi potius & dolo inde abductum esse; dubitare vix possumus, quin egregius Interpres Opus aliquod*

D *abrumpere coactus sit, illudque aut imperfectum relinquere, aut perficere Constantinopoli. Hac de causa credere nequeo, Expositionem Psalmorum, quæ tota Antiochiæ videtur perfecta, extremam esse lucubrationem Antiochenam* Chrysostomi; *sed alterius libri sacræ Scripturæ interpretationem, absolutis Psalmis, ab eodem susceptam existimo, & discessu inopinato abruptam. Talis mihi sanè apparet laudatissima Expositio Isaiæ Prophetæ, quæ imperfecta mansit, perductaque est solùm usque ad medium fere capitis octavi. Ipsa Operis imperfectio in hanc conjecturam præcipue me impellit: nam sic intelligimus, cur non fuerit perfectum, videlicet quia* Chrysostomus *non poterat amplius dicere ad Antiochenos, quos a facilioribus Scripturæ libris paulatim perduxerat ab obscuriores; nec existimabat expedire, ut ad Constantinopolitanos ab initio diceret continuat in sacros libros Homilias, nedum ut ordiretur ab obscurioribus. Altera ratio petitur ex stylo, qui merum fere interpretem refert, ita ut Tillemontius art. 32 velit, Commentarium esse scriptum legentibus, & numquam dictum ad populum.*

Verisimile est, imperfectam Isaiæ expositionem Antiochiæ factam,

E

485 *Montfauconus quoque tom. 6, ubi hoc Opus imperfectum in Isaiam edidit, in Præfatione § 1 Tillemontio assentitur, multam tamen indicans dubitationem. Lubet aliqua ipsius verba huc transferre.* Hic Commentarius, *inquit*, non modò inter γνήσια, sed etiam inter præstantissima computandus, si stylum spectes, si orandi genus, si ethica præcepta & morum institutionem. Quæritur primò, num hæc umquam concionando dixerit Chrysostomus, an verò sibi tantùm scripserit, atque in scriniis servàrit. *Et mox respondet:* Primam quæstionem, num videlicet hæc præsente populo concionando protulerit, solvere, non ita facile est. Certè non paucis in locis populum alloqui videtur, id quod animadvertere est per totum secundum caput, & in tertio quoque capite. *Tum affert duos locos, qui id clarè non evincunt, subditque:* Alia bene multa occurrunt in hoc Commentario, quæ concionantem Chrysostomum exhibere videntur.

dictamque ad populum, licet Tillemontius

486 Vix tamen putaverim hæc, ut hodie jacent, in cœtu populi dicta umquam fuisse: nullum enim in toto Commentario proœmium comparet, qualia solet adhibere Chrysostomus, orationis faciendæ & ornandæ auctor locupletissimus; nullus epilogus, nulla in fine moralis exhortatio, Christi vel Trinitatis laude terminata: qui mos tamen perpetuus est Chrysostomi in concionibus. Imò verò, etsi multa sint, quæ concionanti & cœtum alloquenti competere videantur, etsi multa afferantur ex Scriptura, quæ ad persuadendum maximè valeant, hic tamen non habentur tales ἀποστροφαὶ, quales conspicimus in Expositionibus in Psalmos. Quamobrem difficilè crediderim, hæc in cœtu populi vel dicta vel lecta fuisse. *Hactenus Montfauconus, cujus sententiæ me assensurum credidi, imò jam aliqua scripseram ad illam opinionem confirmandam, figendumque tempore diaconatûs Commentarium in Isaiam. Verùm contraria sententia longè probabilior demum mihi apparet, quia concionantem* Chrysostomum *in illo Opere multis locis clarè deprehendo, nullibi verò se convertentem ad lectorem agnosco*

& Montfauconus solum scriptum credant:

F

487 *Hoc paulo pluribus ostendere placet, quia ab hac quæstione pendet etiam tempus compositi Commentarii: nisi enim dictum crederem ad populum, non existimarem scriptum in fine presbyteratûs. Accipe igitur, studiose lector, rationes sen-*

[illegible]

A *sententiæ meæ. Primò in toto Commentario, diligenter hunc in finem relecto, nullam invenire potui sententiam, nullam periodum, ac ne vocem quidem unicam, quâ aptè non potuit uti interpres coram multitudine congregata; nihil quoque reperio, quod scribentem potiùs indicet quàm loquentem. Verisimile igitur est, non minùs hunc Commentarium fuisse pro concione dictum, quàm reliquas* Chrysostomi *sacræ Scripturæ interpretationes. Secundò Interpres ubique sermonem dirigit ad populum, videturque ubique præsentes alloqui, neque modò in expositione capitis secundi & tertii, sed ab initio usque ad finem. Pauca afferam è multis ad id ostendendum. Hæc clariora erunt iis, qui Opera ante presbyteratum scripta attentè legerint. In caput 1 ait pag. 16:* Ut discas, qualiscumque sit ira Dei & vindicta, eam non in malum, & ut pœnæ inferantur, solùm infligi, sed ut ii, qui puniuntur, ad meliorem frugem revocentur... Non ergo cùm castigamur, sed cùm peccamus, nos dolere par est. *Rursum inferius:* Illud verò nobis non parùm utile erit, cùm Judæi à nobis petent vocis EMMANUEL interpretationem: Esaias namque dixit Christum sic vocan-
B dum fore, & tamen numquam sic vocatus est. Respondeamus ipsis &c. *Hæc omnia sunt alloquentis populum.*

populum alloquitur

488 *Verba populum clarissimè alloquentis item sunt hæc in caput 2 pag. 23:* Si autem dixit, Domum Dei Jacob, ne turberis, dilecte; etenim Unigenitus Dei Filius, Deus Jacob erat. *Mox ibidem:* Quòd autem hæc non captiosè dicamus, quæ dicta sunt, vel impudentioribus fidem facere possunt. *Rursus ibidem:* Ad hæc Judæi supra modum impudentes ne hiscere quidem poterunt. *Deinde pag. 27:* Quòd si Judæi de talibus accusantur, quam nos veniam consequemur, quam defensionem, qui post tantam gratiam & ineffabilem honorem, spemque immortalem, in pares, quam illi, decidimus inopiam? Multi namque jam sunt, qui hoc morbo laborant &c. *Similia sunt hæc pag. 46:* Si igitur Judææ mulieres ob talem ornatum tantas subiere pœnas,... an non perspicuum est, nos graviora passuros esse, qui in eadem peccata incidimus? *Cur utroque loco Sanctus dicit nos, licèt primo agat de auguriis, secundo de ornatu nimio mulierum, in quæ peccata certo non in-*
C *cidebat? Induit personam auditorum, ut reprehensionis acerbitatem tollat, ut alias frequentissimè facere solet. Eodem modo rursum loquitur pag. 47:* Cùm igitur eadem scelera admittimus, quæ admiserunt illi, qui supplicio affecti sunt, nec eadem, quæ illi patimur, ne confidamus, sed magis timeamus... In hisce porrò non sine causa sum immoratus; sed quia noxius ille morbus in hominum ædes ingressus est ob mulierum mollitiem, amor videlicet ornamentorum &c.

tamquam præsentem:

489 *Manifestò auditores alloquitur pag. 51 his verbis:* Scitis igitur alios Scripturæ libros multis hodieque ne de nomine quidem notos esse; Psalmorum autem Opus omnes in ore ferre. *Pag. 56:* Et quid miraris, si iniquitas terræ fertilitatem obtundat hominumque fecunditatem, quando etiam propter nos corruptibilis facta est? *Rursum pag. 65:* Et ut discas, rem non conjecturâ tantùm niti, sed hunc illi morem fuisse, ex alio quoque propheta id palam facere tentabo..... Verùm hæc studiosis relinquentes; ut colligant & apponant, & utriusque prophetiæ consonantiam addiscant, uti jam dixi, eam, quam nobis proposuimus, jam accuratè tractemus, pro virili nostro singulas dictiones expendentes. Ita enim & nobis & vobis dilucidiora erunt ea, quæ dicta sunt. *Nescio, an quid clarius afferri possit, ut intelligamus Sanctum loqui ad multitudinem. Ita pag. 85 petit, ut attentus sit auditor,* Hæc porrò omnia, *inquiens*, in sequentibus subindicavit. Animum autem adhibe. *At vereor, ne tædium pariam, si omnia accumulare voluero. Quare multa id genus alia prætermitto.*

AUCTORE J. S.

diu post diaconatum compositus hic Commentarius.

490 *Verùm alio argumento nunc ostendam, diu post diaconatum* Chrysostomi *compositum esse hunc Commentarium. Expositionem capitis septimi pag. 73 orditur hoc modo:* Id quod sæpè dixi, id & nunc dicam, prophetias olim non ideo emissas fuisse solùm, ut Judæi futura discerent, sed ut edocti lucrum inde perciperent &c. *Hæc verba ostendunt,* Chrysostomum *diu concionatum esse, antequam hæc proferret: loquitur enim de dictis in concione. Atqui concionatus non est ante presbyteratum. Diu igitur erat presbyter, quando hunc composuit Commentarium. Rursum pag. 81 & 82 ita loquitur:* Prophetia erat id, quod dicebatur, & sub umbra annuntiari debebat, ut sæpè dixi, ob ingratum audientium animum, ne omnia clarè discentes, libros omnes comburerent. *Hoc autem non modò* E *dixit, sed etiam probavit in Homilia 1 de Prophetarum obscuritate tom. 6 pag. 174 & seqq. Idem probatur ex iis, quæ habet in caput 6 pag. 63 & seqq., si conferantur cum quatuor Homiliis de Ozia & Seraphim, quas dixit primo presbyteratus anno, ut ostendi § 22. Etenim de Ozia ejusque peccato in tribus disseruit Homiliis, ut rationem redderet, cur à morte ejus tempus propheta indicaret. At in hoc Commentario breviter tantum eadem asserit, utpote antea abundè disputata. Contrà in ultima ex illis Homiliis, prætermittit in expositione verborum Isaiæ 6,* Vidi Dominum sedentem super solium, *qualis fuerit visio, cur videatur* sedens, *cur* super solium. *De hisce verò omnibus eleganter ac eruditè hic disserit. At non omisisset, opinor,* Chrysostomus *de iis in laudata Homilia ad populum loqui, si jam in diaconatu compositus fuisset iste Commentarius.*

Responsio

491 *Argumenta, quibus Tillemontius art. 32 & Montfauconus in Præfatione § 1 usi sunt, ut ostenderent, Commentarium in Isaiam scriptum fuisse, non dictum, non sunt magni momenti.* Nullum, *inquit Montfauconus*, in toto Commentario *alicujus Homiliæ* prooemium comparet,... nullus F epilogus, nulla in fine moralis exhortatio, Christi vel Trinitatis laude terminata. *Respondeo, prooemio item carere Homilias plerasque* Chrysostomi *in Matthæum, in Epistolas S. Pauli, in Acta Apostolorum, & vel maximè Expositiones Psalmorum: nam Homiliæ istæ passim inchoantur ab interpretatione loci sacræ Scripturæ, ad quem in præcedenti Homilia Sanctus pervenerat. Itaque prooemia non sunt necessaria, ut credamus, Isaiam in publica concione à* Chrysostomo *expositum. Quod spectat ad epilogum, exhortationemque in fine; illa similiter non observantur in Commentario in Psalmos & in Epistolam ad Galatas, ita ut nequeat dici, nisi ex conjectura, ubi loqui cœperit, ubi sermoni finem imposuerit* Chrysostomus. *Hæc autem contigisse videntur, quia editor divisiones Homiliarum, ac laudationes Christi ac sanctissimæ Trinitatis, tamquam non necessarias lectoribus, videtur abscidisse, ut continua interpretatio appareret clarius. Si quid valet illud ex epilogo argumentum Montfauconi, valet etiam in Expositionibus Psalmorum, quas tamen coram populo dictas credit.*

AUCTORE J. S. ad objectiones Montfauconi.

492 *At, inquis laudatus editor,* Hic tamen non habentur tales apostrophæ *ad auditores*, quales conspicimus in Expositionibus in Psalmos. *Fateor, prolixiores subinde sermones morales ad populum reperiri in Psalmorum Explicatione, quàm in hoc Commentario. At nec ibi perpetuò tam prolixa sunt: neque hic desunt observationes morales satis longa ad populum erudiendum. Quare illa differentia admodùm exigua est: & parum evinceres, etiamsi esset major: nam* Chrysostomus *methodum concionandi & interpretandi frequenter variavit. In Orationibus contra Judæos vix alia miscet documenta moralia, quam ut ab iis caveant Christiani, & eorum ritus aversentur. Ad refutandos autem & confundendos Judæos opportuna admodum erat Isaia expositio. Itaque mirandum non est, si hic brevior est in adhortando, præsertim cùm per totum decursum moralia admisceat. Sic in Joannem, ubi hæreticos frequentissimè impugnat, brevior solet esse in moralibus, longior in Matthæum. Itaque vim non habent data objectiones contra argumenta à nobis producta, quæ & loquentem arguunt interpretem, idque facientem diu post diaconatum.*

B

Verba verò a Tillemontio allata nostra potiùs

493 *Tillemontius assumit verba, quæ de pace imperii Romani leguntur pag.* 25. Quòd si alicubi nunc bella gerantur, ea procul sunt & in extremis imperii Romani limitibus, non per singulas urbes & regiones, ut olim. Tunc enim, ut jam dixi, vel in una gente innumeræ sæpè seditiones oriebantur, & diversa bella. Nunc autem quantum terræ spatium sol respicit à Tigride usque ad Britannicas insulas, ipsa tota, & cum illâ Africa, Ægyptus, & gens Palæstinorum, imò quodcumque Romano imperio subjacet, in pace degit. *Hæc* Chrysostomi *temporibus*, maximè ante annum CCCLXXVII, *convenire dicit Tillemontius, indeque suspicatur, Opus esse compositum aut in solitudine aut in diaconatu. Verùm similibus conjecturis deceptum aliquoties Tillemontium jam vidimus. Degebat anno 377 in solitudine* Chrysostomus, *poteratque ea de imperio Romano dicere, non nego. At tam Juvenis de Isaia interpretando non cogitabat, opinor. Certè non peterat dicere,* Quod sæpè dixi, id & nunc dicam, *&* Ut sæpè dixi *&c; acsi jam tum rationes de prophetiis earumque obscuritate frequenter allegâsset. Post annum 377 minus magnificè*

C

de imperio Romano locutus fuisset Chrysostomus *ob Gothicum bellum, cladémque Valentis anno 378 acceptam, præsertim cùm anno 383 secuta sit tyrannis Maximi & cædes Gratiani. Hinc modo multùm diverso de statu imperii Romani locutus est* Chrysostomus *tom. 1 pag. 344 in Opusculo ad Viduam juniorem, quod scripsit in diaconatu.*

favent sententiæ alteri: ejusdem objectio inepta.

494 *Verùm allegata verba optimè congruunt anno 397, cui nos Commentarium innectimus: nam elevata erat imperii Romani gloria multis Theodosii victoriis, & eo anno nullum in imperio Romano bellum gestum invenio. Cùmque annis 395 & 396 Hunni & Gothi aliquot provincias vastâssent, rectè subjungit* Chrysostomus, *permisisse* ad castigationem ignavorum *Christum*, ut Barbarorum adhuc incursiones essent. *Verùm, subdit Tillemontius, non videtur tantum otii habuisse* Chrysostomus, *postquam creatus est presbyter, ut tantum Opus fuisset aggressus. Inepta rursum observatio. Nam, si Genesim, si Evangelia Joannis & Matthæi, si plerasque Pauli Epistolas, si demum maximum Psalmorum librum suscepit exponendum; cur, iis absolutis, Isaiam non æquè aggressus esset exponere, idque otii defectu? Objectio verisimilis esset, si Interpretatio esset suscepta præter conciones ordinarias. Verùm cùm ostenderim, ad populum quoque dictum esse hunc Commentarium, non est ampliùs de otio quærendum.*

D

§ XXXIII. Homiliæ aliæ incerto tempore Antiochiæ habitæ, aliquæ etiam loci incerti.

Homiliæ septem de laudibus S. Pauli,

T*Andem pervenimus ad finem annorum duodecim, quibus populum Antiochenum studiosissimè erudiit* Chrysostomus. *Attamen necdum omnes enumeravimus Homilias ipsius Antiochenas; sed restat breve spicilegium, ut etiam recenseamus Homilias aliquot hactenus indictas, quia notis certi temporis sunt destitutæ. Agmen hic meritò ducent Homiliæ septem, de laudibus S. Pauli, quas apud Montfauconum habemus tom. 2 pag. 476 & seqq. Quartam ex hisce Antiochiæ dictam esse, clarè indicant verba ex illa num. 477 data,*

E

aliaque ibidem pag. 492 & 493 legenda. Has septem Homilias ex Græcis Latinas fecit Anianus Pelagianus, quòd crederet, in iis reperiri aliquod subsidium hæresi Pelagianæ contra Augustinum aliosque Catholicæ fidei defensores. Verùm S. Augustinus, suo loco laudandus, eorum inutiles conatus irrisit, ostenditque Chrysostomum *æquè hæresi Pelagianæ contrarium, ac alios sanctos Patres.*

verisimiliter Antiochiæ dictæ.

496 *Montfauconus in Admonitione prævia, ut* certum *tradit, has omnes septem* conciones Antiochiæ habitas fuisse. *Attamen non video, id certis argumentis evinci posse. Omnes Antiochiæ sunt dictæ, si dictæ sunt consequenter. Hoc quidem verisimile est, quia mira est in singulis argumenti varietas: nam in omnibus eumdem laudat Sanctum, in singulis diversam adducit laudum materiam. Hæc tanta argumenti diversitas fortè non reperiretur, si diversis essent habitæ temporibus, & maximè si earum pars dicta esset Constantinopoli. Quare probabile est, omnes consequenter Antiochiæ habitas. De anno nihil est certum: neque assentior Montfaucono, credenti unam ex illis dictam esse ante Homiliam in Kalendas, ut dictum est num. 281.*

F

Homiliæ de Pœnitentia, ex quibus aliquæ invicem secutæ,

497 *Homilias de Pœnitentia novem edidit Montfauconus tom. 2 pag. 279 & seqq.; ex hisce verò sex priores certò attribuit* Chrysostomo, *posteriores tres inter genuinas quidem edidit; sed cum qualicumque dubio ob minorem styli elegantiam: alii etiam ediderunt plures hoc titulo; sed non omnes videntur* Chrysostomi. *Porrò Montfauconus credit, plerasque dictas esse Antiochiæ; sed fatetur, se certa non invenire indicia, quo ordine fuerint pronuntiatæ, nisi quòd tertia secundam statim sit secuta. Hoc certum videtur, quia secunda varia docet pœnitentiæ genera, eaque ut nuperrimè dicta repetuntur in tertia pag. 295. Verùm has duas præcessit alia de Pœnitentia generatim dicta, eaque mihi videtur esse, quæ quinta est apud Montfauconum pag. 309, ubi sic inchoatur:* Læta nobis hodie ac festiva celebritas, solitoque illustrior cœtus. Quænam ergo causa? Jejunii præclarum opus hoc esse novi, jejunii non præsentis, sed exspectati. *Hanc autem ante prædictas duas esse habitam, existimo hac de causa. Laudat hic Sanctus jejunium ac pœnitentiam generatim, ut diabolo terribilia ac Deo grata.*

vim-

A *vimque pœnitentia ostendit exemplo Petri, & maximè Ninivitarum. Hæc igitur videtur respexisse, dum secundam exorsus est hoc modo pag. 287 :* Vidistis superiori Dominica pugnam & victoriam; pugnam quidem diaboli, victoriam autem Christi? Vidistis, ut pœnitentia laudaretur, & diabolus plagam non ferret, sed trepidaret & horreret.

partim saltem in Quadragesima,

498 *Itaque verisimile est, has tres consequenter Antiochiæ dictas, ibique secutam quartam, in qua circa initium pag. 302 Sanctus ita loquitur :* Hac quarta jam die ad pœnitentiæ modum hunc pascimus gregem, neque vel hodie digredi paramus. *Postrema verba insinuant, necdum voluisse Sanctum Homilias de pœnitentia abrumpere, ita ut sexta Montfaucom pag. 316 edita, post quatuor laudatas secuta esse possit, maximè cùm dicta sit post mediam Quadragesimam, ut liquet pag. 317. Sane si consideramus argumenta quinque jam dictarum Homiliarum de Pœnitentia, invicem aptissimè sequentur, videnturque habita Dominicis Quadragesima, ita ut prima sit dicta Dominicâ, quæ Quadragesimam præcedit. Hoc etiam conforme est consuetudini* Chrysostomi, B *qui solebat diebus Dominicis Quadragesimæ plerumque, intermissa tantisper subtili Scripturarum expositione, faciliora tractare ad mores instituendos. Nolim tamen dictam conjecturam ut omnino certam dare, nec quidquam certi de anno statuere. Id solum addo, in singulis ferè reperiri certa aut probabilia indicia, quod dicta sint Antiochiæ.*

& Antiochiæ sunt habitæ, amissque potius prioribus

499 *In quinta, quæ nobis prima, sub finem pag. 316. ait Orator :* Quare necesse est dicendi finem facere : nam cupio patris (*id est, Flaviani episcopi*) audire vocem. Quoniam ipsi quidem quasi pastorales pueri subtili calamo sibilamus, veluti sub quercu aut fago quadam ad umbram sacrorum horum sedentes. Hic autem veluti musicus optimus, auream citharam modulatus, sonorum concentu universum excitat theatrum. *Ex his certum est, Homiliam esse Antiochiæ dictam: verbaque allata optimè congruunt primo prædicationis anno 386, quo tam verecundè agere solebat* Chrysostomus. *Tertia, quæ secundam certè secuta est, Antiochiæ item habita est, ut colligitur ex his verbis pag. 294 :* Is enim laudum est cumulus civitati nostræ, non tumultum & sub- C urbia, non domos deauratis trabibus & triclinia, sed diligentem populum habere atque excitatum. *Etenim de Constantinopoli si locutus esset, aulam, senatum, aliaque plura afferre poterat. Præterea anno primo rursum optimè quadrant allegata verba : nam initio prædicationis multus erat in laudanda populi diligentia. In quarta non invenio indicia tam clara, utrùm Antiochiæ, an Constantinopoli dicta sit.*

quàm posterioribus.

500 *Tillemontius art. 37 Antiochiæ habitam credit anno 396, quia pag. 304 hæc dicuntur :* Quandoquidem & nos cum exagitabamur vexati fame, peste, grandine, siccitate, incendiis, hostium incursu, nonne quotidie ecclesia multitudine convenientium angustabatur ? *Hunnorum, à quibus anno 395 vexatus est Oriens, incursiones designare credidit Tillemontius. Verùm sæpè fallunt ejusmodi conjecturæ, & bellum quoque fuit in Oriente anno 385, ut refert ipse Tillemontius in Theodosio I art. 14. Non satis nota sunt calamitates singulorum annorum ad argumentum ex iis formandum, quod sit satis certum. Itaque nolui aliquid certi statuere, neque de ordine, neque de tempore hujus Homiliæ; imò ne de loco quidem : nam quarta illa dicta esse potest post tres alias de Pœnitentia, & æquè Constantinopoli ac Antiochiæ, quemadmodum & prima Montfauconi & sexta. Quare de hisce nihil addo, nisi primam fuisse dictam, postquam Sanctus ægrotaverat, eaque de causa aliquo tempore ruri degerat. Fateor, & hanc posse figi ante secundam, & sic quatuor priores Montfauconi consequenter dictas esse posse; sed incertum id esse fatetur ipse Montfauconus, & secunda magis videtur locanda post quintam, quæ certè dicta, quando* Chrysostomus *necdum diu prædicaverat.*

Homilia de Cœmeterio & de Cruce, quam secuta est

501 *Tomus secundus offert alias non paucas Homilias necdum memoratas. De duabus in Proditionem Judæ dictis jam memini num. 404, ubi & alias duas attigi ibidem pag. 403 sequentes de Cruce & Latrone. De his breviter dico, tam similes esse, ut una potius sit leviter mutata. Existimo priorem Antiochiæ, secundamque, sive priorem parùm mutatam & auctam Constantinopoli dictam esse. Alia ibi habetur pag. 397, dicta de* Cœmeterio & cruce, *quæ extra urbem habita est, in Martyrio, sive in aliqua martyrum ecclesia. Post hanc non totis viginti diebus secuta est Oratio panegyrica* de Sanctis martyribus Bernice & Prosdoce virginibus, & Domnina matre earum, E *hoc titulo edita tom. 2 pag. 634. Etenim hanc ita orditur Sanctus :* Nondum elapsi sunt dies viginti, ex quo memoriam Crucis celebravimus, & ecce martyrum memoriam celebramus. Tunc dicebam : "Contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit," *&c.*

altera de Bernice, Prosdoce & Domnina : de hisce eodem anno :

502 *Hæc verba indicant Homiliam de Cœmeterio & cruce, in qua num. 2 de istis disseruit. Itaque, cùm laudatæ Martyres Antiochiæ celebrarentur, ambæ Homiliæ eodem anno ibidem sunt dictæ, prior die Veneris sancto, ut modò loquimur, sive in festivitate Passi Domini, ut ex ipsa clarum est; altera duabus circiter hebdomadis post Pascha. Tillemontius Notâ 34 ambas retulit ad annum 392, quia credidit S. Domninam ejusque filias Antiochiæ cultas fuisse die XIV Aprilis, eique facile assensus est Montfauconus. Verùm Antiochena non videtur, quæ illo die in Martyrologiis reperitur Domnina; ideoque dies æquè ac annus incertus est. De Domnina ejusque filiabus accuratiùs apud nos agi poterit ad IV Octobris. Alia brevior Homilia item Antiochena sequitur de iisdem Martyribus pag. 646.* F

aliquæ jam ante memoratæ.

503 *Antiochenam quoque agnoscimus Homiliam in festo Ascensionis Domini dictam extra civitatem, cui pag. 447 præfixus est hic titulus :* In Ascensionem Domini nostri Jesu Christi Sermo, recitatus in martyrio Romanesiæ, ubi martyrum corpora sub pavimento prope cadavera hæreticorum condita, ablata fuerunt, & editiore loco separatim sepulta. *Vel sola mentio episcopi, qui martyrum corpora, ut dicitur pag. 448,* seorsum in puro mundoque loco collocavit, *sufficit, ut intelligamus, prope Antiochiam fuisse habitam Homiliam. Idem probari potest ex initio : sed annus inde erui nequit, secundum mox dicta. Porrò sequuntur ibidem pag. 457 duæ Homiliæ* de sancta Pentecoste, *de quibus, uti & de prædicta, ante breviter memini. At non invenio indicia satis certa loci, in quo illæ sunt dictæ.*

Homiliæ plures de Sanctis,

504 *Homilias panegyricas de Sanctis Antiochiæ dictas, præter enumeratas antea, habemus tom. 2 sequentes. Gemina de S. Pelagia virgine Antiochena & martyre, de qua apud nos ad IX Junii actum est, ubi & utraque data, impressa est pag. 585 & seqq. Mox pag. 592 sequitur Homi-*

AUCTORE J. S.

Homilia de S. Ignatio episcopo Antiocheno & martyre; in qua circa initium dicitur : Nuper puella planè adolescens & virgo, beata martyr Pelagia, magna cum lætitia convivium nobis exhibuit: hodie celebritatem illius beatus hic ac generosus martyr Ignatius vicissim excepit. *Hæc igitur dicta est post aliquam de S. Pelagia, sed anno incerto. Acta S. Ignatii apud nos data & elucidata sunt ad diem 1 Februarii. De S. Eustathio episcopo item Antiocheno similiter disseruerunt Majores nostri ad XVI Julii. Hunc quoque* Chrysostomus *celebravit Antiochiæ anno incerto panegyrica Oratione, quæ edita est pag.* 603.

Inter has Sancto attribuenda est utraque de S. Romano.

505 *Mox ibi subjungitur Laudatio S. Romani martyris Antiocheni gemina pag.* 611. *Harum alterutra verisimiliter dicta est paucis diebus post Homiliam de S. Eustathio. Certo utrumque Sanctum laudavit* Chrysostomus, *ut mox videbimus. Verùm observat Montfauconus in secunda de S. Romano non perspici stylum* Chrysostomi, *idemque observaverat Tillemontius art.* 137. *Fateor illius Homiliæ stylum magis videri turgidum, quàm soleat esse stylus* Chrysostomi. *Attamen verba sub finem pag.* 622 Chrysostomum *utcumque* B *insinuant.* Voluissem equidem, *inquit*, in hujus martyris argumento exsultantem orationem ad finem usque deducere: at justi spatii tempus advenit, & ut sileamus hortatur: nam . . . necessaria sunt patris documenta, ut dicta illa perficiantur. *Hæc sane insinuant Flavianum præsentem & concionaturum. Invenire autem nequeo, alium presbyterum sub Flaviano concionatum esse, quamdiu illud munus obivit* Chrysostomus. *Magis igitur credo, ipsius revera esse Homiliam: neque enim dictio multùm differt à stylo aliarum quarumdam* Chrysostomi *Orationum in Sanctos. Neque mirandum est, si junior* Chrysostomus *in laudationibus aliquando stylum plusculùm elevaverit.*

Homilia in verba Jeremiæ : Domine non est *&c.*

506 *Post Homilias de S. Eustathio & de S. Romano secuta est alia, tom. 6 pag.* 157 *impressa, in verba Jeremiæ cap.* 10 ℣ 23, Domine non est in homine via ejus *&c., quibus abutebantur heretici, & nominatim Manichæi, ad oppugnandum liberum hominis arbitrium. Nam ibi pag.* 158 Chrysostomus *rationes allegat, cur modò faciliora tractet, modò difficiliora, eaque occasione tres Homilias isti prævias sic enumerat :* Propterea nuper, cùm de Petro & Paulo disseruimus, C & de exorta inter ipsos Antiochiæ controversia; pugnamque illam, quæ inter eos esse videbatur, pace quavis utiliorem vobis ostendissemus, cumque ad præruptam & asperam vos illam viam deduxissemus; quoniam defatigatos vidimus, sequenti die ad aliud argumentum vos traduximus, dum beati Eustathii præconia narravimus, & post illum generosi martyris Romani laudes percurrimus, cùm illustrius nobis factum est theatrum, amplior applausus, ac major strepitus acclamantium. *Ex hisce quatuor Homiliarum sequelam habemus. De prima egi num.* 458 *occasione Epistolæ ad Galatas, in qua narratur illa Principum Apostolorum controversia. Hic solum de omnibus addo, certò Antiochenas esse, nec mihi dubium apparere, quin dictæ sint aliquo ex prioribus Antiochenæ prædicationis annis, quando solebat* Chrysostomus *ita transire ab una materia ad alteram, atque auditoribus familiariter consilii sui rationes reddere, prout etiam facit in Homilia de Petro & Paulo, ubi & peregrinationis suæ cum Flaviano episcopo meminit pag.* 36 *: nam omnia illa non solent reperiri in Homiliis posteriorum annorum.*

D *Homiliæ duæ de Machabæis, & tertia dubia :*

507 *Redeo ad tomum secundum, ubi pag.* 622 *& seqq. tres habentur Homiliæ de Sanctis Machabæis. Harum duas priores duobus consequentibus diebus Antiochiæ habuit* Chrysostomus. *In prima fere sola laudatur Machabæorum mater, ut Sanctus ipse observat in secunda pag.* 628 *his verbis :* Heri siquidem in solius matris laudes sermonem totum impendimus. *Cur tam brevis sit Homilia, pag.* 631 *innuit hoc modo :* Sed jam tempus est, ut finem dicendi faciamus, quò pluribus illi laudibus à communi doctore (*Flaviano*) cumulentur. *Mentio illa Flaviani concionaturi non modo Antiochiam indicat, sed etiam, verisimillimo annum aliquem ex prioribus concionantis* Chrysostomi *: nequeo enim ullibi invenio mentionem dicturi ad populum Flaviani, nisi in Homiliis, quæ ad annos priores videntur pertinere. Tertia de Machabæis Homilia ob nimiam brevitatem, & qualemcumque styli differentiam, ut dubia est data; ibique etiam fragmentum* Chrysostomi in Machabæos *ex S. Joanne Damasceno.*

Homiliam de SS. Martyribus secuta est illa,

508 *Post Homilias dictas, aut aliam quamdam de Machabæis, subsecuta est Homilia prolixior de Martyribus, cui pag.* 650 *hic præponitur titulus :* Cùm episcopus martyrum diem ruri E celebratum abiisset, habitus est in urbe Sermo in martyres, & de compunctione cordis & eleëmosyna. *In illa de Flaviano, & de nuper celebrato Machabæorum festo meminit Sanctus pag.* 651. *Multus in eadem est sermo de martyrum reliquiis. Acriter verò perstringuntur, qui Sacrosanctum Christi Corpus indigno præsumunt suscipere. Hinc intelligitur, paulo post secutam esse Homiliam, cui pag.* 658 *est hic titulus :* Rem esse periculi plenam cùm iis, qui dicunt, tum iis, qui audiunt, ad gratiam concionari *&c. Hanc ita orditur :* Satis, opinor, vos nuper increpavimus, ac profundiorem plagam inflximus. Itaque necesse est hodie medeamur, ac mitiora medicamenta quædam apponamus. *Et post pauca :* Diximus, quid sit, "Reus erit Corporis & Sanguinis Domini," easdem nimirum pœnas daturum, quas & illi, qui Christum crucifixere, sustinebunt. *Hoc revera in præcedenti dicit pag.* 654 *num.* 3, *ita ut sequela sit certa.*

quæ ostendit, non esse ad gratiam concionandum.

509 *Ambæ hæ Homiliæ pœnitentiam vehementer commendant, & accuratum conscientiæ examen, antequam ad sacram Mensam quis accedat. Non itaque revocat in posteriore, quæ in priore fuerant dicta, sed potius confirmat & magis ex-* F *plicat. Occasionem autem secundæ narrat pag.* 660 *his verbis :* Atque hæc non sine causa nunc conqueror, sed quoniam permulti eorum, quæ dicta sunt, acerbitatem non ferentes, cùm hinc recessissent, accedentes indignabantur & excandescebant. "Avocas nos, aiebant, à sacra mensa, & à Communione repellis". Idcirco hæc dicere sum coactus, ut intelligatis me non avocare, sed potiùs convocare, non repellere nec arcere, sed per ipsas reprehensiones magis allicere. *Et mox :* Non est igitur ob ea, quæ dicta sunt, succensendum, sed ea approbanda sunt & laudanda. Quòd si fortè imbecilliores sint quidam, neque defensionem hanc nostram ferant, ita cum illis agam, ut moneam me non à me ipso latas leges exponere, sed de cælo delapsas Litteras legere, ac proinde necessarium esse, ut, cùm hoc mihi creditum sit ministerium, aut, quæ continentur illis, confidenter ac liberè cuncta dicam, & utilitatem ubique, non voluptatem, quæram auditorum, aut eorumdem odium reformidem,

&

A & hoc intempestivo beneficio salutem meam simul & illorum prodam.

Alia de martyribus, & de Sanctis variis:

510 *Post istam Homiliam sequitur apud Montfauconum pag. 667 alia perbrevis de Martyribus, in agro Antiocheno dicta, ut liquet ex toto contextu, maximè circa finem, ubi hortatur, ut modestè* ad urbem *revertantur. Aliqui hanc mutilam credunt: neque id improbabile apparet. Antiochena quoque est prolixior* Chrysostomi *Oratio in S. Julianum Anazarbenum martyrem, quæ sequitur pag. 671: nam corpus S. Juliani erat Antiochiam translatum, & mentio suburbii Antiocheni Daphnes fit pag. 677. De S. Juliano egerunt Majores nostri ad XVI Martii. In agro item Antiocheno* S. Chrysostomus *celebravit S. Barlaamum martyrem, cujus memoria Martyrologio Romano inserta est ad XIX Novembris. Homilia illa satis prolixa pag. 681 est impressa.*

Secuta alia in locum Pauli: Nolo vos ignorare &c.

511 *Post laudatam Homiliam die sequente aliam habuit in illa Apostoli verba 1 Cor. 10 ℣ 1,* Nolo vos ignorare fratres *&c., editam tom. 3 pag. 228. Nam pag. 229 ita loquitur:* Horum omnium vos testes estis, qui in certaminibus beati Barlaam heri oblectati, . . . leves & expediti
B domum rediistis. *Verno tempore videtur dicta hæc Oratio, cum in ea paulò antè* Chrysostomus *dicat:* Ego hanc anni tempestatem maximè diligo, non quia liberati sumus hieme, nec quòd æstate fruamur zephyro suaviter afflante; sed quia adsunt spirituales portus, qui nos frequenter excipiunt, festi nempe sanctorum martyrum dies. *Ex allegatis duo colligimus, nimirum Antiochiæ hanc quoque Homiliam esse habitam; priorem verò de S. Barlaam non esse dictam mense Novembri, sed veris tempore aut initio æstatis.*

Laudatio S. Drosidis, ac SS. Martyrum Ægyptiorum.

512 *Redeamus ad Orationes panegyricas. Quæ tom. 2 pag. 688 habetur, S. Drosidis martyris Laudatio, certò Antiochena est, cum pag. 690 mentio fiat Flaviani: at extra urbem dicta est, ubi erant hujus sanctæ Martyris reliquiæ, ut ibidem dicitur. Ceterum sancta Drosis aliunde parùm nota est: aliqui tamen credunt, nomen ipsius in aliquot Martyrologiis reperiri ad XIV Decembris, sed non parùm corruptum. De eo in Opere nostro disputari poterit suo loco. Apud Montfauconum pag. 699 sequitur* Laudatio martyrum Ægyptiorum, *quam Tillemontius opinatur Constantinopoli potius quàm Antiochiæ dictam, ut observat*
C *Montfauconus in Monito prævio, rem tamen relinquens incertam. At mihi videtur mentem* Chrysostomi *non rectè intellexisse. Nam credunt Homiliam fuisse habitam* occasione reliquiarum ex Ægypto eam in urbem, in qua hæc concionatus est Chrysostomus, translatarum. *Verùm non loquitur* Chrysostomus *de translatis corporibus, sed de martyribus Ægyptiis, qui non solùm in Ægypto, sed in aliis quoque provinciis sunt passi. Celebrat nimirum Ægyptios martyres, qui ad metalla effodienda fuerant condemnati, eaque de de causa in Syriam missi, ibique martyrio coronati.*

qui vivi, in Syriam erant translati: alia de martyribus.

513 *Non dicit, ex Ægypto allata esse martyrum corpora aut reliquias, sed ex* Ægypto martyres *haberi, ex Ægypto missos esse* religionis athletas, *ex Ægypto missos esse* viros, qui urbibus, quæ illis obvenerint, post obitum etiam præstent securitatem. *Hæc omnia vivos martyres designant, non defunctorum corpora, licèt hæc Antiochiæ aut certè in vicinia conservarentur, & magni fierent, ut subjungit* Chrysostomus. *Itaque nullum mihi est dubium, quin hæc Homilia sit dicta apud Antiochenos. Verùm aliam de S. Phoca, utpote Constantinopoli dictam, transilio. Sequitur deinde pag.* 711 *Homilia* Chrysostomo *satis à Montfaucono asserta, cui hic præfigitur titulus:* Laudatio Sanctorum omnium, qui martyrium toto terrarum orbe passi sunt. *Ita hanc orditur Sanctus:* Nondum septem dierum elapsus est numerus, ex quo sacram Pentecostes solemnitatem celebravimus, & nos rursus martyrum chorus assecutus est. *At nulla invenio indicia loci, in quo hæc habita fuit. Ex hoc ipso tamen magis fit verisimile, Antiochenam esse Homiliam, quandoquidem Constantinopolitanæ passim aliquid habent, quo locus possit innotescere. At quocumque loco fuerit dicta, certo* Chrysostomi *est, cujus in ea stylus agnoscitur.*

Homilia post terræ motum ab ægrotante habita:

514 *Post hanc sequitur pag. 717* Homilia post terræ motum. *Dicta hæc est ab Oratore ægrotante, ad quem auditores accesserant, imò etiam à decumbente, ut videtur; licet Montfauconus in alia sit opinione, concionemque in ecclesia aliqua habitam credat extra urbem. Sic incipit Orator:* Etsi adversa valetudo impedierit, quominùs vobiscum spiritualem chorum ageremus, vos tamen itineris labor non deterruit. Licèt enim labor ille vos multo sudore perfusos huc adduxerit: at verbi doctrina cùm ægritudinem meam in bonam B valetudinem mutavit, tum laborem vestrum per psalmodiam recreavit. Ideoque neque ego ob infirmitatem linguam coërcui, neque vos defatigationis ergò audire abnuistis. *Hæc omnia insinuant, venisse auditores ad Oratorem ægrotantem; hunc verò, non obstante morbo, brevem ad illos habuisse sermonem. Mox quoque innuit, se decumbentem loqui. At adducenda sunt verba aliqua Græca, quia Latina in alienum detorta sunt sensum:* οὐκ ἀπεστερήθην οὐδὲ σήμερον τῆς καλῆς ταύτης ἑορτῆς· ἀλλ' ἕως μὲν ἄρτι τῇ κλίνῃ ἦμεν προσηλωμένοι. Non privatus sum ne hodie quidem pulcra hac festivitate. Sed hactenus quidem lecto fuimus affixi; Deus tamen non permisit, ut fame penitus deficeremus. Ut enim vobis fames est non audire, sic & mihi fames non concionari. *Clarè videtur dicere, se lecto affixum; non omnino tamen ea festivitate, cui interesse non poterat, privatum esse, quia venerant auditores, ad quos brevem hunc habuit Sermonem. Itaque existimo, extemporalem esse adhortationem ægrotantis* Chrysostomi *ad paucos circumstantes, qui terræ motibus exterriti ad ipsum confugerant. De tempore aut loco nihil in ea invenio. Fortè dicta fuerit Constantinopoli anno 398, ut observabo num. 553.* F

alia Homilia dubia,

515 *Alia brevis Homilia subditur pag. 721,* de Juda proditore *inscripta, quæ certo est Antiochena, quia Daphne suburbium in ea memoratur; sed fortasse non est* Chrysostomi, *ut ipse observat Montfauconus. Hic editor ut dubias subjecit sequentes, videlicet pag. 724 de S. Basso episcopo & martyre, pag. 730 de S. Petro apostolo & S. Elia propheta, pag. 741 de S. Abraham patriarcha, pag. 749 de S. Thecla virgine & martyre, pag. 751 sex Orationes de Fato & providentia, & demum pag. 778 duas de Precatione. Has igitur omnes transilio: neque enim ullam ex illis* Chrysostomo *ausim asserere. Rationes verò, ob quas admodùm dubiæ videantur, videri poterunt in Monitis præviis apud Montfauconum loco assignato. Porro relatas modo Homilias omnes de Sanctis, aliasque cum iis memoratas ad priores prædicationis Antiochenæ annos referendas putem, cum quia illis annis maxime videtur de Sanctis perorâsse, tum quia Homiliæ aliæ enumeratæ familiarem concionandi methodum, quâ prioribus annis usus* Chrysostomus, *præ se ferunt.*

AUCTORE J. S. Sanctus à Diodoro Tarsensi laudatur,

516 *Ceterùm Homiliis Antiochenis addendus est Sermo perbrevis in laudem Diodori Tarsensis episcopi, dictus anno incerto, sed certò Antiochia, cùm Diodorus aliquot annis ante episcopatum* Chrysostomi *sit defunctus. Editus primum est hic Sermo ab Emerico Bigotio, ac deinde recensus apud Montfauconum tom. 3 pag. 747. Diodorus* Chrysostomum *prior laudaverat, ut ille initio Sermonis exponit his verbis;* Sapiens ille ac generosus doctor, nuper deposita infirmitate corporis, cùm ad sedem hanc ascendisset, à me sermonis fecit exordium, Joannem Baptistam, & vocem Ecclesiæ, & virgam Moysis, & alia cum his multa me appellans. Ille tunc laudavit, vos exclamâstis: ego procul sedens amarè ingemui... Ego ingemiscebam, quòd laudum mole obruerer.

ipsum vicissim pro concione laudat.

517 Laudum enim magnitudo, non minùs quàm peccata, mordere solet conscientiam: & cùm quis sibi nullius boni conscius, alios audit multa magnaque bona de se prædicantes, & præsentem opinionem, & futurum diem reputat, in quo omnia nuda & aperta erunt: quódque is, qui tunc judicabit, non ex vulgi opinione, sed ex ipsa rerum veritate judicabit... Hæc omnia
B cogitans, crucior laudibus, & bona opinione vulgi, magnum perspiciens illam inter & futurum judicium discrimen... Hæc igitur omnia mecum reputans, amarè gemebam. Ideo celeriter hodieque præsto sum, ut à vobis auditoribus hujusmodi opinionem excutiam. *Tum incipit laudes sibi datas ad Diodorum deferre, dicitque pag 748:* Nam Joannis quidem nomen ad nos, animus ad ipsum pertinet: nos ejus appellationem habemus, ipse ejus philosophiam nactus est. *Istud verò de Diodero usque ad finem ostendere conatur, de se nihil adjungens. Aliud Homilia cujusdam fragmentum in laudem Diodori ibidem pag. 750 ex Facundo Hermianensi subjunxit Montfauconus.*

§ XXXIV. Virtutes aliquæ Chrysostomi, quæ innotescunt ex concionibus Antiochenis.

C

Sanctus humilitatem Christianis quam maximè necessariam censuit,

QUamquam ex enumeratione Operum, quæ Sanctus Antiochia composuit, non pauca de virtutibus ipsius jam innotescant; lubet tamen ex recensitis modò scriptis aliqua huc congerere, ut magis pateat, quanta humilitate, quanta charitate in Deum & homines, quanta fortitudine ac constantiâ, & quibus demum virtutibus Antiochia vitam suam exornaverit sanctus Presbyter. Ab humilitate, cujus jam varia data sunt specimina, tantò libentiùs ordiar, quantò eam frequentiùs commendavit Chrysostomus, *præsertim cùm inimici deinde superbiam & arrogantiam modestissimo Viro objecerint. Primùm quam necessaria sit Christiana humilitas, declarat in Homilia de Profectu Euangelii tom. 3 pag. 301:* Hæc cùm sciamus, dilecti, *inquit*, etiamsi in ipsum virtutis fastigium pervenerimus, nos omnium extremos existimemus... Philosophiæ quippe nostræ fundamentum est humilitas. Etsi innumera sursum ædifices, etsi eleëmosynam, preces, jejunium, omnesque virtutes congeras, nisi eam pro fundamento posueris, omnia frustra & incassum ædificâsti, citóque corruent, perinde atque ædificium illud super arenam exstructum. Nullum quippe opus bonum non illa eget, nullum sine illa stare poterit. Sed etiamsi continentiam dixeris, etiamsi virginitatem, etiamsi pecuniarum contemptum, etiamsi quidvis aliud, omnia immunda, exsecranda & abominanda, absente humilitate, sunt. D
Ubique igitur illam in verbis, in operibus, in cogitationibus assumamus, & cum illa hæc ædificemus. *Similia frequenter aliis locis dat monita.*

eamque virtutem studiosè semper exercuit.

519 *Quod autem aliis prædicabat, ipse exsequi studiose conabatur. Vidimus variis locis humilia ipsius verba ante presbyteratum. Vidimus § 9, quanta humilitate episcopatum fugerit. Vidimus § 17, quibus verbis usus sit, dum presbyter erat ordinatus. Pergo ad alia necdum data. Tom. 2 pag. 455 ait:* Tunc & nos rapiemur, *sed mox ita dicta corrigis:* Non equidem me ipsum in numerum ac calculum rapiendorum (*obviam Christo*) referens, dixi NOS: non equidem ita sum expers sensûs ac rationis, ut propria ignorem peccata. Et nisi jam metuerem conturbare lætitiam præsentis festivitatis, flerem sanè amarissimè istius dicti memor, & mea peccata in memoriam revocans. *Tom. 4 pag. 339 humilitatem verbo & facto docet, ita loquens:* Vera autem humilitas est, quando cedimus iis, qui nobis videntur esse minores, & eos veneramur, qui E
nobis inferiores esse videntur. Quod si rectè sapimus, nullos etiam nobis esse minores arbitrabimur, sed nos superari ab omnibus hominibus dicemus. Et hoc dico non de nobis, qui innumeris immersi sumus peccatis: sed etiamsi quis sibi plurimorum bene gestorum conscius sit, nisi apud se sentiat, se omnium esse postremum, nulla ei futura utilitas ex omnibus bonis suis operibus. *Similia alia prætermitto.*

Ardentissimus Dei amor,

520 *Humilitatis pariter erat & amoris Dei, quòd probrosa & gravia pro Deo pati desideraret. Hoc animo dicebat tom. 1 pag. 453:* Vocet me quivis ex illis infidelem, non indignè fero... Et quid dico, vocet me infidelem? Me stultum in Christo appellet: & hac de re quasi de corona gloriabor: etenim cum Paulo in partem ejusdem appellationis venio. Ait quippe: "Nos stulti propter Christum". *Rursum tom. 7 pag. 243:* Contingat mihi & contumeliis affici & contemni propter Deum potiùs, quàm honorari ab omnibus regibus: nihil enim, nihil utique huic honori par est. *Altiori sanè incedit cothurno, ac divino amore quasi ebrius loquitur tom. XI pag. 53, agens de vinculis S. Pauli.* Nihil est enim æquè F
præclarum, *inquit*, atque vincula propter Christum, atque catenæ sanctis illis manibus impositæ. Vinctum esse propter Christum est præclarius, quàm esse Apostolum, quàm esse doctorem, quàm esse Euangelistam. Si quis amat Christum, novit quod dicitur. Si quis in Dominum insanit, & ejus amore utitur, novit vim vinculorum. Maluerit esse vinctus propter Christum, quàm habitare cælos. Quovis auro splendidiores eis ostendebat manus; & quovis regali diademate. Non enim tam splendidum facit caput vitta ex gemmis composita ei imposita, quàm catena ferrea propter Christum. Tunc erat regiis ædibus carcer præclarior. Quid dico regiis ædibus? ipso quoque cælo: habebat enim vinctum Christi. Si quis Christum diligit, novit hanc dignitatem, novit hanc virtutem, novit, quantum generi hominum sit gratificatum, quòd propter ipsum sit vinctus. Hoc fortasse est præclarius, quàm sedere à dextris ejus: hoc est magnificentius, quàm sedere super duodecim sedes, vinctum esse propter Christum. Et quid dico de rebus humanis? Me pudet conferre divitias & ornatum aureum cum vinculis. Sed magna illa mis-

sa

AUCTORE J. S.

A fa faciens, etiamsi res nullam haberet mercedem, hoc solum est magna merces & sufficiens remuneratio, hæc gravia pati propter eum, qui amatur. Sciunt, quod dicitur, qui amant, si non Deum, at homines: qui magis lætantur, si malè patiuntur pro iis, quos amant, quàm si honorentur.

quo flagravit Chrysostomus,

521 Hoc sancti chori solùm est intelligere, Apostolorum, inquam. Audi enim beatum Lucam dicentem, eos rediisse gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Christi contumeliam pati. Atque aliis quidem videtur esse ridiculum; si probro & contumeliâ esse affectum, sit esse dignitatem assequutum, si probro esse affectum, sit lætari. Iis autem, qui sciunt Christi desiderium, hoc esse existimatur omnium beatissimum. Si quis mihi offerret totum cælum, aut illam catenam, ego illam præferrem. Si quis me apud superos collocaret cum angelis, aut cum Paulo vincto, eligerem carcerem. Si quis me faceret unum ex potestatibus, quæ sunt circa cælos, aut circa thronos, aut talem esse vinctum, potiùs optarem talis esse vinctus. Et jure quidem. Nihil enim est illâ catenâ beatius. Vellem nunc esse in illis lo-
B cis, in quibus dicuntur manere illa vincula, & videre, virosque illos admirari propter Christi desiderium. Vellem videre catenas, quas pertimescunt quidem & horrent dæmones, reverentur autem angeli. Nihil est melius quàm malè pati propter Christum. Non tam beatum prædico Paulum, quòd raptus sit in paradisum, quàm quòd conjectus sit in carcerem. Non tam eum dico beatum, quòd audierit arcana verba, quàm eum censeo beatum propter vincula: non tam beatum dico, quòd raptus sit in tertium cælum, quàm propter illa vincula. *Hactenus* Chrysostomus, *qui sic loqui non poterat, nisi anima ipsius felici vulnere divini amoris vehementer fuisset sauciata.*

ex incenso pro Christo patiendi desiderio

522 *Neque etiamnum sistit: neque ego aurea Amantis verba lectori subtrahenda censeo, sed pauca tantùm brevitatis causâ resecabo:* Mihi est optatius, *inquit*, malè pati pro Christo, quàm honorari à Christo. Hoc magnus est honor, hoc est gloria, quæ omnia exsuperat. *Allatoque exemplo Christi, pro servis & peccatoribus passi, rursum exclamat:* O beata vincula! ô beatas manus, quas ornavit illa catena! Non erant adeo honorandæ Pauli manus, quæ claudum, qui erat
C Lystris, erexerunt & fecerunt surgere, ut quæ indutæ erant vinculis. Si ego fuissem illis temporibus, tunc maximè eas essem amplexus, & pupillis meis admovissem: non cessâssem deosculari manus, quæ dignæ sunt habitæ, quæ pro Domino meo vincirentur.... Si quis mihi dederit nunc, ut suscitem mortuos; non hoc elegerim, sed catenam. Si ab ecclesiasticis curis essem remotus, & esset mihi corpus sanum ac validum, non recusârem hanc suscipere peregrinationem, ut solùm viderem catenas, ut carcerem, in quo fuit vinctus. *Deinde Christi testimonio valorem vinculorum probat, & pag. 55 subdit:* Dignus quoque est habitus Petrus hac catena.... Si quis ergo mihi diceret: Quid malles, an esse angelus, qui Petrum pupugit; an Petrus, qui salvus evasit? Mallem esse Petrus, propter quem venit angelus. Illa mihi prodessent vincula... Revera est maxima gratia (*pati pro Christo*) & major illis omnibus, quàm solem & lunam sistere, quàm mundum movere. Hoc majus, quàm vincere aut expellere dæmones...

incredibiliter cognitus,

523 Non propterea bonum est vinctum esse propter Christum, quòd ea res regnum conciliet, sed quòd ea fiat propter Christum. Non propterea beata prædico vincula, quòd transmittant in cælum, sed quòd ea sint propter Dominum cæli. Quanta est gloriatio scire, quòd propter Christum sit vinctus!... Vellem hæc perpetuò effari, vellem hærere catenæ, etsi reipsa sum privatus; at ratione per affectionem animam eâ circumdare. *Vides, opinor, studiose lector, Virum vinculis purissimi ardentissimique amoris constrictum. At necdum à Pauli vinculis abscedit* Chrysostomus, *neque ego adhuc* Chrysostomi *suavissima verba desero.* Parùm mihi concedite, *inquit pag. 57*, & permittite, ut dum à verbis abscesserim Apostolicis & in factis Apostolicis me expleverim deliciis, in Pauli catena convivari: date mihi in ea paulò ampliùs versari. Apprehendi vinculum, nemo me abducet. Tutiùs ego nunc sum vinctus desiderio, quàm ille tunc ligno. Hoc nemo solvit vinculum: est enim à Christi desiderio. Hoc neque angeli, neque regnum cælorum potest solvere. Licet audire ipsum Paulum dicentem: "Neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, potest nos separare à Caritate Christi„.

E

factisque abunde probatus.

524 *Max multa subtiliter de carcere Apostolorum differit, atque iterum pag. 64 subjungit:* Quid agam? Volo tacere, sed non possum... Volo cœptam interrumpere orationem: ea verò non finit. Nam... apprehenso admirabili carceris poculo eorum, qui vincti sunt propter Christum, non possum cessare, non possum silere. *Hactenus* Chrysostomus, *qui multa de vinctis pro Christo subjungit, & in sequenti quoque Homilia eamdem materiam attingit. At data verba mihi videntur sufficere, ut ardentissimam divini Viri charitatem possimus agnoscere; præsertim cùm tota ipsius vita allegatis verbis sit conformis. Nam sive* Chrysostomum *spectemus in domo materna solitarium, sive in eremo monachum, sive Antiochena ecclesia diaconum, sive docentem Antiochenos presbyterum, sive in cathedra Constantinopolitana rectorem, sive in exsilio multis calamitatibus affectum, modo dicta ipsius & facta maturè expendamus, ubique reperiemus tam prosperis quàm adversis superiorem, miroque ardore ad Deum recta volantem.*

Chrysostomi generalis charitas

525 *Ab eximio Sancti amore in Deum transeo ad dilectionem proximi, ex illo tamquam ex fonte profluentem. Amorem suum erga Antiochenos declarat tom. 3 pag. 362, ubi Homiliam de controversia inter Petrum & Paulum sic exorditur:*

F

Unum à vobis absui diem, & perinde quasi anno integro separatus à vobis fuissem, ita tristis mœstusque permansi. Atque hæc vera esse ex iis, quæ vobis acciderunt, ipsi cognoscitis. Ut enim lactens puerulus à maternis avulsus uberibus, quocumque tandem abductus fuerit, crebrò se huc illucque convertit, & matrem suam circumspicit: sic ego quoque procul à materno sinu translatus, crebrò circumspiciebam, & undequaque sacrum hunc vestrum cœtum requirebam. Sed ea me res tamen satis consolabatur, quòd dum amantissimo patri (*episcopo Flaviano*) parêrem, id mihi accideret, & conceptum ex separatione mœrorem obedientiæ premium abstergebat. Est enim hoc mihi vel quovis diademate illustrius, & corona gloriosius, ubique cum genitore peregrinari. Hoc mihi ornatus est & securitas; ornatus quidem, quòd sic eum mancipârim, & ad amorem meum pellexerim, ut nusquam sine Filio velit apparere; securitas autem, quòd dum præsentem intuetur atque certantem, omnino suarum etiam precum auxilium nobis suppeditet. *Hæc verba simul &*

AUCTORE J. S.

amantem populi, & observantem episcopi sui, & modestum exhibent Chrysostomum.

ac dilectio Antiochenorum,

526 *Charitatem suam non minùs testatur tom. 2 pag. 279, ubi post morbum, cujus causâ ruri fuerat* commoratus, *ut dicitur pag. 280, suos redux sic alloquitur:* Num, quæso, memores nostri fuistis, quanto tempore à vobis abfuimus? Nam ipse quidem vestri nusquam oblivisci potui, sed urbem dimittens, memoriam vestri non dimisi: quemadmodum enim, qui corporum præstanti forma capiuntur, quocumque recesserint, secum desideratam faciem circumferant: haud secus ipsi venustate animarum vestrarum tacti, eam mentis vestræ speciem semper nobiscum circumferimus. Et quemadmodum pictores coloribus variis mixtis corporis imagines effingere consueverunt: ita & ipsi studium vestrum in collectis, in audiendo alacritatem, benevolentiam erga Concionatorem, cæteraque omnia officia, veluti colores virtutum varios immiscentes, atque ipsum animarum vestrarum characterem imprimentes, mentisque apponentes oculis, ea speculatione satis nostræ peregrinationis accepimus solatii. Hæc & sedentes, & surgentes, & ambulantes, & quiescentes, &
B introeuntes, & exeuntes, continuò versabamus, caritatem vestram vel in somniis intuentes, neque interdiu solùm, sed etiam noctu iisdem cogitationibus quasi deliciis enutriebamur, illud cum Salomone scientes: "Ego dormio, & cor meum „ vigilat„. Idipsum & nobis contingebat: nam somni quidem necessitas palpebras ipsas contrahebat, tyrannis verò amoris vestri oculos nostræ mentis excitabat: atque sæpenumero per somnum vobiscum loqui mihi videbar. Etenim consuevit anima, quæ interdiu cogitat, eadem in somnis per phantasiam cernere, quod & nobis tunc accidit; & vos carneis oculis minimè videns, oculis caritatis cernebam, corporeque absens, affectu præsens eram, meæ aures semper clamore vestro personabant. Quare & corporis ægritudine ibi diutiùs cogente immorari, & aëris salubritate ad carnis sanitatem proficiente, id vis amoris vestri non tolerabat, sed exclamabat, neque priùs molestando cessavit, quàm nobis suaserit ante præfixum tempus exsurgere, & sanitatem, & voluptatem, & omne quodcunque est bonum, conventum hunc vestrum existimare. Huic igitur morem gerentes, maluimus redire,
C tametsi morbi reliquiæ restarent, quàm corporis infirmitatem prorsus deponere satagentes, de cætero caritati vestræ molestias inferre. Nam & illic manens criminationes vestras audiebam: continuæ enim literæ has nobis afferebant, animumque adhibui criminantibus non minùs, quàm laudantibus. Nam animæ scientis amare illæ criminationes fuerant, absentiam nostram accusantes. Propterea surgens cucurri; propterea numquam mea vos mente quivi excludere. *Hactenus* Chrysostomus, *cujus allata hactenus verba quam tenerrimum amoris affectum insinuant. Plura id genus prætermitto, at fortem quoque & prudentem* Chrysostomi *amorem videamus.*

quos increpabat quidem ob defectus,

527 *Adeo non semper auditores suos laudabat* Chrysostomus, *at illos sæpè etiam increparet, quando deerant officio suo, & quidem multo frequentiùs, atque acriter reprehenderet. Vel sic tamen prudens Orator insignem frequenter innuit dilectionem. Queritur tom. 7. pag. 374, ab aliquibus maledicta & convitia in se jaci, pergitque hoc modo:* Ego enim, etsi sexcenties maledicas, puro tibi corde pacem dico sinceraque mente, nec quid mali de te possum dicere: pa-
D terna quippe gero viscera. Si te quandoque carpam, curâ tui permotus id facio. Tu verò clanculùm mordes, & cùm me in dominica domo non excipias, vereor ne mihi mœrorem augeas: non quia contumeliâ affecisti, non quia ejecisti, sed quia pacem repulisti, & grave illud tibi supplicium attraxisti. Etiamsi enim pulverem non excutiam, etiamsi non avertar, comminatio tamen immota manet. Ego namque pacem vobis sæpè repeto, neque dicendi finem faciam. Quòd si me cum contumeliis excipiatis, neque sic pulverem excutiam: non quòd Domino non paream, sed quia amore vestri vehementiùs ardeo.

sed cum charitate.

528 *Loquitur contra eos, qui immodestè se gerebant in ecclesia, & sic Concionatorem quasi expellebant, ut patet ex antecedentibus & consequentibus verbis.* Ideo lugeo, *inquit infrà*, & lugendi finem non faciam... Suscipite ergo nos, sicut Paulus præcepit. Neque enim de mensa loquebatur ille, sed de voluntate & animo. Hoc & nos à vobis postulamus, caritatem & amorem illum ardentem & sincerum. Quòd si hoc non fertis, saltem vos mutuò amate, præsentem deponentes negligentiam. Hoc nobis ad consola-
E tionem satis est, si videamus vos rectè agentes & meliores effectos. Sic majorem ego caritatem exhibebo, si ferventiùs amans, minùs amer à vobis. *Ita sacer Orator, cupiens à suis diligi, quia id illis erat utile.*

Auditorum utilitatem, quærebat, non plausum:

529 *Prudens ille populi Amator non plausum desiderabat audientium, sed utilitatem & emendationem, ut frequentissimè declarat.* Laudâstis ea, quæ dicta fuere, *ait tom. 1 pag. 471*, cum magno tumultu & plausu admonitionem accepistis. Sed ut nobis laudes ipsis operibus exhibeatis, non longum tempus quæritur ad obsequentiam demonstrandam: exhortationem oratio sequatur: hanc quæro laudem, hunc per opera ipsa plausum. *Acriùs insurgit tom. 7 pag. 232, ita loquens:* Hæc dicta laudâstis: sed plausibus, tumultu, & sonitu non opus est mihi. Unum volo tantùm, ut cum quiete & sagaci attentione, quæ dicuntur, audientes, dicta exsequamini. Hoc mihi plausûs & laudis loco est. Si verò ea, quæ dicuntur, audias, & non facias ea, quæ laudas, majus erit supplicium, gravior accusatio, nobisque pudor & irrisio. Non enim theatrum sunt hæc, non tragœdos nunc spectatis, ut solùm
F plaudatis. Magisterium est hic spirituale. Quapropter unum studium est, ut, quæ dicuntur, opere compleatis, & obedientiam gestis commonstretis. Tunc enim omnia assequuti erimus: at nunc penè desperare cogor.

hinc acer erat in objurgando,

530 Nam & privatim eos, qui me convenerunt, hæc monere non cessavi, & vobis in commune loquutus, nihil tamen hinc fructûs hactenus perceptum video.... Ideo & nos lugemus & plangimus. Ac si perseverantes vos videro, vos demum sacrorum liminum aditu interdicam, necnon participatione immortalium Mysteriorum, quemadmodum fornicatores, adulteros, & eos, qui de cædibus accusantur. *Hæc tam gravia contra jurantes intorquet. Contra eosdem jam anno 387 tales intentaverat minas, ut dictum est num. 371. Addit mira libertate:* Ne quis dives, ne quis è primoribus infletur, vel supercilia attollat. Hæc omnia mihi fabula sunt, umbra & somnium. Nullus enim eorum, qui opulentiores sunt, mihi tunc patrocinabitur, cùm accusabor & rationes dare cogar, quòd non cum debita vehementia leges Dei vindicaverim. *Ejusmodi reprehensiones deinde tamen non rarò leniebat.*

531 *Hinc*

A

at reprehensionis acrimoniam sæpe deinde leniebat;

531 *Hinc tom. 8 pag. 66 Homiliam 12 in Joannem sic orditur:* Fortè plus, quàm par erat, vobis nuper onerosi & molesti fuimus, acriori usi sermone, & longa contra multorum desidiam oratione habita. Verùm si id mordendi solùm causâ fecissemus, jure nobis singuli succenserent; si verò utilitatem vestram spectantes, auditorum gratiam inire non curavimus; etiamsi illam profectûs vestri curam, quam gessimus, acceptam habere nolitis, amori saltem nostro veniam concedatis oportet. Admodùm enim timemus, ne nobis cum studio multo concionantibus, vobis autem dictis attendere negligentibus, graviores vobis rationes reddendæ sint. *Hac de causa dolorem suum iterum declarat in Homilia sequenti pag. 71:* Numquid frustra currimus, & frustra laboramus? Num supra petras semen jacimus? Num secus viam vel inter spinas jacta semina latent? Anxius sum & timeo, ne inutilis nobis agricultura sit; etiamsi nullum in hujusce laboris mercede detrimentum passurus sim... Attamen, licèt hanc firmam consolationem habeamus, licèt de retributione fidamus, quando vos nihil opere proficere videmus, nihilo meliùs B afficimur, quàm agricolæ, qui gemunt & lacrymantur. Hoc doctoris misericordia, hoc patris cura est. *Et mox ait, se meliora de ipsis confidere, subditque:* Hæc vobis dicimus, ut studium vestrum augeamus, & vitæ probitatem in dies accrescere curemus. *Similia multis aliis locis repene.*

pauperum causam frequenter agit,

532 *Eadem charitas impellebat* Chrysostomum *ad causam pauperum frequenter ac fortiter agendam, divitesque immisericordes & avaros gravissimis verbis perstringendos. Teterrimam avari imaginem disertis verbis pingit tom. 10 pag. 78 & seq., cum feris & dæmonibus avaros comparans. Tum addit pag. 80:* Scio multos esse, qui ob hæc verba nos odio habent. Ego verò illos non odi, sed eorum misereor, & eos, qui sic affecti sunt, lacrymis prosequor: etiamsi percutere velint, libenter id tulerim, si ab hac feritate abstinere velint. Neque enim ego solus, sed etiam propheta nobiscum hujusmodi homines ab humana cognatione expellit. *Tantò autem liberiùs poterat pro aliis postulare, quantò minùs aliquid pro perpetuo concionandi labore desiderabat, patrimonio suo victitans. Hinc ita loquitur tom. 10* C *pag. 401:* Et scio quidem, quòd multi ex iis, qui unà assident, nos rursus reprehendent, cùm de his disseramus, dicentes: Ne, rogo, ne sis gravis & molestus auditoribus; sed permitte libero arbitrio & voluntati auditorum... Sed hæc verba non feram. Neque enim Paulum pudebat pro his assiduè esse molestum, & mendicantium more loqui...

divitesque avaros ea de causa objurgat.

533 Nam si hoc dicerem, Da mihi & depone in meis ædibus, pudendum fortè esset, quod dicerem, imò verò ne tunc quidem. Nam, Qui altari, inquit, assident, altaris sunt participes. Cæterùm fortasse quispiam me reprehenderet, ut qui pro me verba facerem: Nunc autem supplico quidem pro egentibus: imò verò non pro egentibus, sed pro vobis, qui præbetis; & ideo loquor liberè.... Non ergo erubescam, sed liberè dicam: Date egentibus, & majori voce, quàm qui egent. Nam si quispiam posset ostendere & probare, quòd hæc dicentes, ad nos ipsos traheremus, & prætextu pauperum ipsi lucrarentur, non solùm probro ac dedecore digni essemus, sed qui vel à mille fulminibus feriremur, & qui hæc agerent, ne mererentur quidem vivere. Si autem Dei gratiâ pro nobis minimè molesti sumus, sed sine sumptu vobis posuimus Evangelium; non laborantes quidem sicut Paulus, sed contenti propriis, dicam cum omni fiducia, Date egentibus; nec cessabo hoc dicere, & eorum, qui non dant, ero gravis accusator. Si enim essem dux exercitûs, & milites haberem, non me puderet alimenta petere pro militibus: valde enim amo vestram salutem. *Hactenus Amator pauperum.*

AUCTORE J. S.

Eximia Sancti fortitudo;

534 *Lubet etiam paucis ostendere, quanta animi fortitudine vigeret præstantissimus Presbyter. Egregium sanè exemplum dat in Homilia, post terræ motum dicta tom. 1 pag. 775, ubi sic loquitur:* Alii quidem omnes ob terræ motum timore correpti erant, ego verò propter causam terræ motûs. Satisne capitis, quid dixerim? Illi quidem pertimescebant, ne concideret civitas, & interirent: ego verò, quòd nobis Dominus iratus esset, metuebam. Non enim grave est mortem obiisse, sed grave est Dominum irritâsse... Noli umquam supplicium timere, sed supplicii parentem peccatum &c. *Tom. 7 pag. 790 sic alloquitur eos, qui sanctissimi Sacramenti sunt dispensatores:* Sed etiamsi præ stultitia ille (*indignus*) E ad Communionem accedat, cohibe illum, ne timeas. Time Deum, non hominem. Si timeas hominem, ab illo irrideberis; si Deum, etiam hominibus venerabilis eris. Si non audes, mihi adduc, nec permittam hujusmodi ausus. Animam potiùs amittam, quàm indigno Sanguinem Dominicum præbeam: & sanguinem potiùs profundam, quàm tremendum Sanguinem dem, cui non par est. *Hæc de virtutibus sancti Presbyteri interim nobis sufficiant, licèt plura addi possint ex Operibus ipsius.*

fructus prædicationis Antiochenæ,

535 *Lubet tamen Sozomenum audire, de fructu prædicationis Antiochenæ loquentem lib. 8 cap. 2:* Erat Antiochiæ ad Orontem presbyter quidam, nomine Joannes, nobili genere natus, vitâ integer, dicendi persuadendique artifex egregius, & omnium sui temporis oratorum præstantissimus, sicut Libanius Syrus sophista testatus est... Multos porrò, qui in ecclesia ipsum audiebant, ad virtutis studium impulit, & in doctrina fidei ut idem cum ipso sentirent, effecit. Nam cùm vitam ageret planè divinam, ad æmulationem virtutis suæ auditorum animos excitabat. Post hæc F verò facilè eos adducebat, ut eamdem secum sententiam amplecterentur: quippe qui non arte quadam aut eloquentiæ vi illud ageret; sed sincerè, tamquam veritatis studiosus, sacras Scripturas exponeret. Etenim oratio, quæ operibus exornatur, meritò videtur fide digna. Si verò operibus destituta sit, oratorem impostorem esse arguit, ac suorum ipsius dictorum reprehensorem, tametsi is in docendo magnæ sit diligentiæ. Porrò Joannes utraque laude ex æquo floruit. Nam ejus quidem vivendi ratio & conversatio, gravis fuit ac severa; dictio verò perspicua simul ac splendida.

quia Sancti vita cum eloquentia congruebat.

536 *Et post alia quædam:* Vicit enim illa (*persuadendi vi*) eos, qui pari (*imò simili*) dicendi ac persuadendi facultate pollebant. Hac ipsa populum etiam ad se pertraxit, eò maximè quòd peccantes crebrò coargueret in ecclesia, & adversus eos, qui injuriam fecissent, tamquam ipse injuriâ affectus, commoveretur. Quæ res grata quidem erat multitudini; molesta verò opulentioribus ac potentioribus; à quibus ferè delicta committi solent. *Hactenus Sozomenus, Sancto nostro ætate proximus. Quàm irreprehensibilis sua-*

AUCTORE J. S.

fuerit vita Chrysostomi *toto tempore, quo vixit Antiochiæ, colligitur etiam ex Dialogo Palladii. Nam, eo teste pag.* 49, cùm *postea inimici ipsius* misissent primùm Antiochiam, adolescentiæ ejus (*imo & juventutis & haud dubiè etiam presbyteratûs*) delicta *perquisituri*, defecerunt scrutantes scrutationes, & nihil invenerunt. *Georgius Alexandrinus pag.* 180 *duo narrat miracula, videlicet filium Euclæ mulieris primariæ febri divinitus liberatum, & conjugem præfecti, qui Marcionistæ fuisse dicuntur, ex dysenteria ad integram sanitatem, simulque ad fidem cum marito perductam. Nihil quidem in hisce prodigiis est, quod fidem superet: sed auctor tantam non meretur fidem, ut ea, tacentibus antiquioribus, pro certis habere possimus. Ceterùm quanti fieret* Chrysostomus *ab Antiochenis, luculenter patebit ex modo, quo clanculum abductus est Constantinopolim.*

B

§ XXXV. Chrysostomus jussu Arcadii imperatoris dolo evocatus Antiochiâ, Constantinopolim perducitur, ibique consecratur episcopus.

Defuncto Nectario episcopo Constantinopolitano,

DE *modo, quo S.* Joannes *ad episcopatum promotus est, consentiunt scriptores. Socrates lib.* 6 *cap.* 2 *tempus, quo decessor ipsius obiit, aliaque tunc Constantinopoli facta, exponit his verbis:* Nectarius Constantinopolitanus episcopus extremum diem obiit, Cæsario & Attico consulibus (*id est, anno* 397.) quinto Calendas Octobris. Statim igitur de ordinando episcopo contentio exorta est, aliis alium postulantibus. Cumque hac de re consilium sæpiùs initum fuisset, placuit tandem, ut Joannes Antiochensis ecclesiæ presbyter Antiochiâ accerseretur. Fama enim de illo increbuerat, eum doctrinâ simul & eloquentiâ pollere. Modico igitur temporis spatio interlapso, imperator Arcadius communi omnium suffragio, cleri videlicet ac populi, eum accersit.

C

Palladius in Dialogo pag. 42 *de hisce habet sequentia:* Dum hæc ad Christi fidelium gubernationem optimè sic succedunt (*concionante Chrysostomo Antiochiæ*) moritur beatus Nectarius, episcopus Constantinopolitanæ ecclesiæ.

Chrysostomus, ab Eutropio commendatus,

538 Tunc concurrunt quidam, qui non quærebantur, ambientes episcopatum viri quidam minimè viri; presbyteri quidem dignitate, sed sacerdotio indigni; alii prætorium fatigantes, alii donis corrumpentes, alii verò ad plebis etiam genua procumbentes. Super his commovetur orthodoxorum populus, imperatorem sollicitans, sacerdotii peritum requirens. Summam autem rerum tenebat Eutropius eunuchus, præpositus sacri cubiculi. Cùm Johannem optaret præponere civitati (ejus enim virtus nota ei fuerat, cùm imperatoris negotia ipsum ad interiorem Orientem abduxissent) efficit ipse, ut imperator litteras scribat ad comitem Orientis, ut sine strepitu, nihil conturbans Antiochiam, Johannem emitteret. Is statim, acceptis litteris, hortatur ipsum, ut extra civitatem usque ad martyria juxta portam Romanensem dictam, sistat se: & publicæ rhedæ impositum, eunucho ad id misso cum milite magistri tradit. Sic adductus ordinatur episcopus Constantinopolitanæ ecclesiæ.

D

dolo Antiochiâ eductus, Constantinopolim ducitur:

539 *Sozomenus lib.* 8. *cap.* 2. *hisce consentit, & aliqua magis explicat hoc modo:* Cùm igitur apud notos quidem usu ipso & consuetudine, apud eos verò, quibus erat ignotus, famâ ac rumore per universum orbem Romanum clarissimus evasisset, tum orationum, tum virtutis causâ; idoneus visus est, qui Constantinopolitanam Ecclesiam gubernaret. Quod cùm populus simul & clerus uno consensu decrevissent, imperator quoque comprobavit, misitque, qui eum adducerent. Episcoporum præterea synodum convocavit, ut eo pacto illustriorem redderet ejus ordinationem. Non multo pòst Asterius comes Orientis, cùm imperatoris litteras accepisset, Joannem ad se accivit, quasi quidpiam ab eo postulaturus. Qui cùm venisset, confestim Asterius eum unà secum in vehiculum imposuit, & concito cursu Pagras usque eum deduxit, quæ statio est ita dicta. Ibi cùm Joannem illis, qui à principe missi erant, tradidisset, Antiochiam reversus est. Prudenter autem hoc negotium curâsse visus est, antequam Antiocheni quidquam rescirent, qui & asperi erant in seditionibus, nec unquam suâ sponte Joannem dimissuri videbantur, priusquam mali quidpiam aut patrâssent ipsi, aut passi essent.

E

Porrò discessus ille Sancti quo mense aut die contigerit, nullibi expressum lego. Attamen necesse est, illum figamus circa finem anni 397 *aut initium sequentis. Nam episcopum ordinatum videbimus* XXVI *Februarii anni* 398. *Aliquot autem hebdomadæ itineri longissimo attribuendæ sunt, & Constantinopoli moram ordinationi injecit Theophilus Alexandrinus, ut modò videbimus.*

ibi tamen consecrationi ipsius obsistit Theophilus,

540 *Laudatus Sozomenus ad propositum nostrum ita pergit:* Porrò cùm venisset Constantinopolim, cumque episcopi, qui vocati fuerant, jam adessent, ordinationi ejus impedimentum attulit Theophilus, favens Isidoro, qui tum quidem presbyter erat sub illo constitutus, & pauperum ac peregrinorum curator in urbe Alexandria. Cæterùm ab ineunte ætate apud Scetim egregiè philosophatus fuerat, sicut à quibusdam viris, qui cum illo versati fuerant, accepi. *Socrates eadem ferè narrat, & causam adducit, ob quam Isidoro faveret Theophilus.* Utque ejus ordinationi, *inquit*, plus accederet auctoritatis, ex imperatoris mandato adfuerunt cùm alii complures episcopi, tum Theophilus Alexandrinus.

F

Qui quidem summo studio laborabat, ut Joannis quidem gloriam detereret, Isidorum verò presbyterum suum ad episcopatum urbis regiæ promoveret. Hunc enim præcipuè diligebat, propterea quòd periculosum quoddam negotium ipsius causâ suscepisset. Quodnam verò illud fuerit, jam dicendum est. Dum Theodosius imperator adversus Maximum tyrannum bellum gereret, Theophilus per Isidorum munera mittens ad imperatorem, binas ei tradidit epistolas, mandans ut victori munera simul ac literas offerret. Quibus mandatis obsequens Isidorus, cùm Romam venisset, eventum belli exspectabat. Verùm ea res diu latere non potuit. Nam lector, qui eum comitabatur, epistolas clam surripuit. Quo facto conterritus Isidorus, illico aufugit Alexandriam. Hæc fuit causa, cur Theophilus Isidoro tantopere studeret. *Hæc quidem Socrates. At vix dubito, quin sit tantùm rumor popularis, aut mera potius fabula.*

541 *Certè Sozomenus, aliàs nimis facilè di-*

dia

fludens promovere Isidorum, nescimus qua de causa,

A *cta Socratis adoptare solitus, causam illam solum refert ut jactitatam ab aliquibus, sed non audet veram dicere. Palladius omnino silet de conatu Theophili pro Isidoro, quamvis narret, Theophilum* S. Chrysostomo *fuisse contrarium. Tempus ipsum, quod assignatur à Socrate, videtur maximè ipsius relationi contrarium. Nam bellum cum Maximo gessit Theodosius, eumque vicit anno* 388. *Venit tunc Romam Isidorus, si Socrati credimus. At Palladius in Historia Lausiaca cap.* 5 *testatur, se venisse in Ægyptum & Alexandriam* secundo consulatu Theodosii Magni, *id est, anno* 388, *ibique invenisse* quemdam virum admirandum, & omni ex parte ornatum sermone, moribus & scientiâ, nempe Isidorum, qui erat & presbyter, & xenodochus Alexandrinæ ecclesiæ. *Hæc data apud nos sunt ad* XV *Januarii tom.* 1 *pag.* 1056, *ubi de S. Isidoro illo est actum. Jam verò si consideremus maximam distantiam, quæ est inter Romam & Alexandriam, difficulter illa conciliare poterimus. Res quoque ipsa non est verisimilis, cum propter eximiam Isidori pietatem, tum quia Theophilo illa cautio minimè erat necessaria, cùm remotissimus esset a loco, ubi* B *bellum gerebatur, & consequenter nihil timere deberet, sive Theodosius, sive Maximus fuisset victor. Meram itaque fabellam existimo, ab adversariis Theophili confictam. Tillemontius suspicatur, alium fortasse fuisse Isidorum, quem Theophilus ad munera victori offerenda destinârat, ut videri potest Notâ* 6 *in Theophilum.*

at certò contrarius Chrysostomo,

542 *Palladius pag.* 43 *aliam adducit rationem, cur* Chrysostomo *adversaretur Theophilus, ita scribens:* Ab initio igitur Theophilus Alexandrinus episcopus, cùm ad ejus ordinationem venisset, irreprehensibilem ejus loquendi libertatem videns, ejus ordinatione exanimatus est. Vafer enim est ex ipso adspectu occultum cujusque hominis consilium & mentem dignoscere. *Et post alia pag.* 44: Sic & Theophilus, ex quo in Johannis adspectu non invenit, quod oculis suis responderet aut gratum esset; conjecturâ, non certâ scientiâ, contrarium suspicatus est. *Hæc quidem Palladius, neque ea displicuerunt Tillemontio art.* 40. *Verùm fatendum est, Palladium justo acerbiorum videri posse in Theophilum, præsertim cùm statim sequentia addat:* Mos ipsi talis erat, ut bonos & cordatos non ordinaret, nisi C quando sua eum conjectura fefellisset, omnibus imperare volens ut stupidis, satius judicans insipientibus imperare, quàm sapientibus parêre. A salubri tamen providentia volens nolens superatus est. *Ita ille, quem non negaverim sincerè dixisse, quæ sibi persuaserat. Certum quoque est, Theophilum multa peccâsse deinde in* Chrysostomum. *Attamen, cùm existimem, non ita clarè edixisse Theophilum, qua de causa Isidorum, virum sanè probum & dignum,* Chrysostomo *præferret, nolim ego de intentione ipsius ferre judicium: forsan enim Isidorum præferebat, ut meliùs sibi cognitum, aut ut sibi magis addictum, & ecclesiæ suæ presbyterum.*

in cujus ordinationem tandem consensit: illa sic gitur

543 *Placet igitur cautio Sozomeni, sic loquentis:* Verùm sive hac de causa, sive tamquam virum bonum, ordinare illum (*Isidorum*) voluerit Theophilus; tandem Joannis electioni assensum præbuit; Eutropium veritus, imperialis cubiculi tunc præpositum, qui Joannis ordinationi magnopere favebat. Hic enim palàm ei denuntiâsse dicitur, ut aut reliquorum sacerdotum suffragiis accederet, aut iis, qui accusare ipsum volebant, responderet, Quippe multi tum aderant, qui coram synodo eum accusârant. *Socrates cap.* 2 *idem asseverantiùs dicit.* Verùm, *inquit*, qui in palatio erant, Joannem prætulerunt. Et quoniam multi Theophilum accusabant, & libellos varia crimina continentes episcopis, qui tum aderant, offerebant, Eutropius præpositus imperialis cubiculi acceptos libellos ostendit Theophilo, eligere eum jubens, utrum mallet, Joannemne ordinare, an de criminibus ipsi objectis judicium subire. His perterrefactus Theophilus, Joannem ordinavit. Ordinatus igitur Joannes in episcopali sede constituitur quarto Calendas Martii, consulatu proximè insequenti, quem Romæ quidem imperator Honorius, Constantinopoli verò Eutychianus præfectus prætorio, editionibus ludisque celebrârunt. *Consulatus ille designat annum* 398. *Hoc igitur anno, die* XXVI *Februarii ad episcopatum evectus dicitur* Chrysostomus. *Cùm autem Pascha eo anno inciderit in* XVIII *Aprilis, secundum datum calculum res peracta est die Veneris ante Dominicam Quinquagesima.*

26 Februarii anni 398

544 *Pagius tamen in Critica ad annum* 398 *num.* 20 *se opponit, atque ita loquitur:* Socrates dum illum non ad Chrysostomi ordinationem, sed ad ejus entronismum manifestè refert, & ex E dicendis patebit, episcopos Constantinopolitanos Joannis successores diebus Dominicis aut festis solemnioribus semper consecratos fuisse. *Verùm Tillemontius Notâ* 43 *refutat Pagium, dicitque:* Axioma est, quod propria auctoritate statuit: nihil enim citat. Nos verò dicere non dubitamus, ordinationem S. Chrysostomi satis clarè fixam esse die Veneris, ut ex ea probari possit falsitas regulæ illius. *In Epitome Vitæ* S. Chrysostomi *apud Bigotium pag.* 228 *dicitur* Chrysostomus *ordinatus* archiepiscopus Constantinopolitanus, Arcadio imperante, vigesimo quinto mensis Decembris, Indictione quarta. *At illa epocha planè vitiosa est, ut liquet ex Indictione quarta, quæ sub Arcadio non cucurrit ante Septembrem anni* 405. *Tota quoque illa Epitome varios continet errores. Quare standum videtur hic calculo Socratis,* XXVI *Februarii figentis ordinationem Sancti.*

§ XXXVI. Homiliæ aliquot Chrysostomi habitæ Constantinopoli anno 398, quo verisimiliter satis diu ægrotavit. F

Sanctus Constantinopoli incipit concionari: sed prima Homilia perdita:

V*ix dubitari potest, quin celeberrimus ille Prædicator illo ipso die, quo episcopus fuit consecratus, Sermonem habuerit ad populum Constantinopolitanum. At prima ipsius Homilia aut perdita est aut latet hactenus. Secundam verò habemus tom.* 1 *pag.* 541, *ubi de prima sic loquitur:* Tunc enim (*in prima*) de armis David & Goliath apud vos philosophabamur, ostendentes, hunc quidem omnigena gravique armatura undique munitum, illum autem armis nudum, fide munitissimum, & hunc quidem exstrinsecus fulgidum thorace & scuto, illum autem intus spiritu & gratiâ radiantem; atque hanc ob caussam à puero certamine victum juvenem, à nudo superatum armatum, à pastore prostratum militem, à pastoralis lapidis natura bellici æris naturam

AUCTORE J. S.

eam contritam, & labefactatam. Proinde & nos lapidem illum in manus accipiamus, angularem illum & spiritualem, inquam. *Hæc sequentiaque insinuant*, Chrysostomum *in prima Homilia promisisse, se disserturum contra hæreticos, maximè Anomœos, usurumque hunc in finem sacris Scripturis. Nam pag. 542 ait* : Pollicebamur vobis nihil ex ratiociniis dicturos. *Et mox* : Proinde quia tanta rationum infirmitas est: age Scripturis contra adversarios pugnemus.

in secunda hæreticos maximè Anomœos aggreditur.

546 *Quod autem in prima Homilia promiserat, in hac secunda præstare cupit, disputans ita contra Anomœos, ut alios quoque hæreticos & Judæos non negligat. Hac de causa ait, se argumenta sumpturum ex veteri Testamento.* Ita enim, *inquit*, non illos tantùm, sed & multos alios hæreticos, simul prosternere poterimus, videlicet Marcionem, Manichæum, Valentinum, Judæorumque cœtus omnes. *Porrò observo*, Chrysostomum, *quando Constantinopoli cupit concionari, iterum usum esse familiari illo auditores alloquendi modo, quem usurpavit prioribus annis apud Antiochenos. Nam laudatam Homiliam sic exorditur* : Unum apud vos diem disserui, & inde tantùm vos dilexi, quantùm si ab initio vobiscum essem educatus: ita sum vobis caritatis vinculis conjunctus, acsi plurimo tempore fructus dulcissimæ consuetudinis à vobis percepissem. Quod fit, non quia ego admodùm ad amicitiam & caritatem sim idoneus, sed quia vos desiderabiles, omniumque maximè amabiles. Quis enim non admiraretur igneum zelum, caritatem absque simulatione, benevolentiam in præceptores, concordiam inter vos, quæ sanè omnia satis essent, ut vel lapideam animam vobis conciliarent?

B

quorum magnus ibi erat numerus:

547 Propterea non minùs vos amamus, quàm ecclesiam illam, in qua nati, educati, & erudi ti sumus: soror enim illius hæc est, vosque cognationem illam opere declarâstis. Quamvis autem illa tempore sit antiquior, hæc tamen fide ferventior est; & illic major conventus est ac celebrius theatrum, sed hic major patientia, majorisque fortitudinis indicium. Nam video undequaque hic lupos obambulare, ovile autem non imminui. Circumdant sanctam hanc navim continuò tempestas & hyems, procellarumque vis: non submerguntur tamen, qui in ea navigant. Undecumque invadunt hæreticæ flammæ, & qui in medio sunt camino, rore spirituali perfruuntur. *Non mirabitur lector, plures fuisse auditores Antiochia, quam Constantinopoli, si consideraverit verba* Chrysostomi, *Hom. 86 in Matthæum de Antiochenis ita loquentem, tom. 7 pag. 810*: Per Dei gratiam puto eos, qui hic congregantur, ad centum mille pertingere. *Noli tamen existimare, illos simul omnes venisse ad ecclesiam.*

C

tertia item contra Anomœos habita.

548 *Crevit continuò Constantinopoli numerus auditorum* Chrysostomi. *Nam Homiliam tertiam, in Paralyticum & contra Anomœos dictam, ita exorsus est tom. 1 pag. 547* : Benedictus Deus: singulo quoque conventu video arvum crescere, agros comatos florere, aream impleri, multiplicari manipulos; tametsi non multi dies præterierunt, postquam sementem hanc jecimus. Ecce verò quamprimum dives nobis obedientiæ spica germinavit. *Mox pag. 548 clarè ostendit, hanc Homiliam præcedentis esse sequelam, ita loquens* : Quando igitur & vos pauco ex labore magnum nobis præbetis proventum, magna cum attentione ad hanc accedimus agriculturam, & eorum, quæ antea dicta sunt, reliquias vobis distributuri venimus. Tunc igitur ex veteri Testamento disputationem illam texuimus, quæ de gloria Unigeniti Filii Dei habebatur: nunc ex eodem hoc ipsum faciemus: tunc illud afferebamus, quod dicebat Christus: "Si crederetis Moysi, crederetis utique & mihi". (*Vide illa verba in præcedenti allata num. 2.*) Nunc autem dicimus hoc à Moyse dictum: "Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus" &c. *Sub finem hortatur, ut diligenter intersint concionibus, quemadmodum prolixiùs fecerat in præcedenti.*

D

tum & quarta de Paralytico,

549 *Non diu post dictam modò Homiliam, in qua agitur de paralytico, qui post morbum triginta & octo annorum ad piscinam à Christo sanatus est, dicta est alia de Paralytico, qui per tectum dimissus ad Christum, ibique sanatus est. Edita hæc est tom. 3 pag. 32, ubi tale est exordium* : Cum in paralyticum juxta piscinam in lecto jacentem nuper incidissemus, multum & ingentem thesaurum invenimus, non terram effodientes, sed ejus animi sensa scrutantes: thesaurum invenimus, non aurum & pretiosos lapides continentem, sed tolerantiam, philosophiam, patientiam, & multam in Deum spem, quæ auro quovis & lucro quovis est pretiosior. *Hæc reverà tractavit in dicta Homilia, ita ut non possimus dubitare, quin hæc paucis post diebus illam sit secuta. Nam & in illa sic disserit contra Anomœos aliosque hæreticos, ut egregia simul tradat documenta moralia, & in hac moralia sic docet, ut* adversus gentiles & adversus Judæos & adversus multos hæreticos, *sicut dicit pag. 37, de Evangelistarum concordia disputet, atque Anomœos deinde rursum aggrediatur, ostendens Christi divinitatem.*

E

quæ non fuit dicta post duas alias diebus continuis habitas;

550 *Porrò si interpretationem Latinam duntaxat spectaremus, dicendum esset, tribus diebus continuis concionatum esse Sanctum: nam illa sic habet num. 8 pag. 45* : Hæc igitur omnia, & quæ hesterno die ac nudiustertius dicta sunt, diligenter memoria teneamus. *At verba Græca non ita sunt interpretanda.* Ταῦτα οὖν ἅπαντα, καὶ τὰ πρώην καὶ τὰ πρὸ ἐκείνης εἰρημένα τῆς ἡμέρας μετὰ ἀκριβείας κατέχωμεν, *inquit* Chrysostomus. *Latinè autem ea sic reddenda* : Hæc igitur omnia, & quæ nuper, & quæ ante illum diem dicta sunt, diligenter memoriâ teneamus. *Itaque hortatur Sanctus, ut memoriâ teneant, quæ dicta erant in tribus ultimis Homiliis, non tribus ultimis diebus. Etenim cura episcopalis non permittebat, ut ita continuis diebus concionaretur Constantinopoli, sicut fecerat Antiochia, etiam in Quadragesima: nam in Quadragesima verisimillimè habita est Homilia ista. Testem habemus* Chrysostomum *ipsum, qui Hom. 44 in Acta Apostolorum de consuetudine sua concionandi in episcopatu sic loquitur* : Ecce per gratiam Dei nos triennium jam habemus, non quidem nocte & die hortantes, sed post tres sæpè dies, aliquando post septem, hoc facientes. *Concionabatur igitur* Chrysostomus *aliquando semel, aliquando bis in hebdomada, quando aliis negotiis non erat omnino impeditus.*

F

alia contra dictos hæreticos in verba Christi habita,

551 *Aliam quoque Homiliam contra Anomœos eodem anno à* Chrysostomo *habitam existimo in illa Christi orantis verba* : Pater, si possibile est, transeat à me calix iste *Matth. 26, ex quibus Anomœi argumentum mutuabantur contra æqualitatem Filii cum Patre. Edita illa est tom. 3 pag. 15, dubitatque Montfauconus, Antiochiane dicta sit, an Constantinopoli. Ego verò Constantinopoli dictam credo, quia planè videtur conformis proposito* Chrysostomi, *qui, ut dictum est num.*

546,

A 546. *Anomœos ex Veteri etiam Testamento refutandos credidit, ut simul refellerentur Marcionistæ, Manichæi & Valentiniani. Nam in hac Homilia frequenter adducit locos Veteris Testamenti; & memoratos hæreticos pag. 22 ita nominat:* Si enim his omnibus gestis, malignum os diaboli per Marcionem Ponticum, & Valentinum, & Manichæum Persam .... sermonem de dispensatione potuit, quantum in ipsis erat subvertere *&c. Præterea objectionem illam Anomœorum Antiochiæ refutavit in alia Homilia, quæ apud Montfauconum tom. 1 pag. 501 est septima contra Anomœos, ut videri potest pag. 508 & sequentibus. Hic verò verba illa explananda suscipit ut necdum exposita, nimirum quia Constantinopoli non erant explicata.*

Et quidem Constantinopoli; sed post unam aut plures intermedias.

552 *Itaque dubitandum non videtur, quin hæc Homilia habita sit Constantinopoli, ubi & alias contra Anomœos anno 398 dictas verisimile est, quandoquidem* Chrysostomus *promiserat, se disputaturum contra memoratos hæreticos. Fateor tamen, non videri habitam statim post præcedentes: initium enim tali suspicioni repugnat.* Profundam, *inquit*, sectionem nuper infliximus B iis, qui prædantur, & alios per avaritiam fraudare conantur: non ut eos vulneraremus, sed ut eos corrigeremus; non quòd homines odio prosequamur, sed quòd improbitatem aversemur. *Quam hic verbis Homiliam designet, non constat. Porrò non paucas ejusdem tomi Homilias eodem anno habitas existimo. At quia illarum ordinem nequeo reperire, illas deinde extra ordinem recensebo: atque interim ad alia transeo.*

Homilia primùm edita à Montfaucono non sunt anni 398.

553 *Montfauconus tom. 12 pag. 323 & seqq. undecim dedit Homilias ante ineditas, & Constantinopoli dictas, quas omnes dicit habitas anno 398 & 399, & quidem* ante fugam cædemque *Eutropii. Verùm rationem non allegat de omnibus, nec in Monito prævio pag. 319 asserere audet, omnes fuisse habitas eo ordine, quo sunt editæ. At ego intelligere nequeo, qua ratione certum sit, ut loquitur, habitas esse omnes ante lapsum Eutropii, quomodo* certissimum, *omnes annis 398 & 399 habitas, si non constet de ordine, cùm pleraque nullam habeant temporis notam. Quin imò adeo pro certo non habeo, ante lapsum Eutropii prædictas Homilias esse habitas, ut ipsam primam exsilio Eutropii posteriorem sim* C *ostensurus § 38. Credidit Montfauconus, in ea agi de aliquo terræ motu. Verùm ostendam, non terræ concussionem, sed lapsum Eutropii in illa Homilia commemorari, dictamque esse mense Februario anni 399. Siqua Homilia habita est tempore terræ motûs anni 398; poterit illa esse, quæ ab ægrotante dicta est, ut ostendi num. 514: nam verisimile admodum est, Sanctum anno 398 Constantinopoli ægrotâsse.*

Ex Homilia in verba Apostoli post morbum dicta,

554 *Certè apud Montfauconum tom. 3 pag. 150 Homilia legitur post morbum satis diuturnum habita, quam dictam Constantinopoli omnino mihi persuadeo. Ratio est, quia idem ferè hujus Homiliæ est exordium cum exordio Homiliæ de Debitore decem millium talentorum, quam anno 387 Antiochiæ habuit Sanctus, ut dictum est num. 383. Utriusque Homiliæ* exordium prorsus simile *fatetur Montfauconus in Monito prævio. Attamen non audet inde inferre, hanc Constantinopoli dictam esse.* Cùm, *inquit*, Chrysostomus Antiochiæ frequenter adversa valetudine laboraverit, ut ex multis ejus Homiliis arguitur; & alioquin eadem in urbe Antiochia non modò proœmia, sed etiam conciones integras, retractatas & parumper mutatas, intercurrente quodam annorum spatio, repetere solitus sit, ut jam sæpè vidimus. *Ita quidem vir eruditus loquitur. At hæc propiùs tangunt* Chrysostomum, *quàm ut dicenti statim credere audeam. Quin potiùs existimo, me satis pervolvisse Opera* Chrysostomi, *& Monita Montfauconi illis prævia, ut asserere possim, nullibi probâsse Montfauconum, nullibi probare potuisse, quòd hic leviter asserit de repetitis Antiochiæ integris concionibus.*

in qua ferè repetitur exordium alterius Antiochenæ,

555 *Credidit ille quidem, ambas Homilias de Juda proditore, ambas item de Cruce & latrone fuisse Antiochiæ dictas, & sic sanè integra propemodum Homilia fuissent in eadem urbe repetita. At non ostendit, ambas fuisse in eadem urbe dictas; neque id ego verisimile existimo. Imò dubitari potest, an etiam Constantinopoli fuerint repetita, cum illarum diversitas tam sit modica, ut videatur oriri potuisse ab exscribentibus in variis codicibus. Verum, quidquid sit ea de re, fuerint illæ repetitæ Constantinopoli, ut satis est probabile; certè non alias alicujus momenti repetitiones* Chrysostomi *in scriptis Antiochenis reperire potui, nisi quod in explicatione librorum sacrorum aliquando pauca aliis verbis repetat ex iis, quæ in* E *Homiliis particularibus fusiùs probaverat. Quapropter laudatam Homiliam in illa Apostoli verba,* Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, *omnino Constantinopoli figendam existimo. Præterea verisimile mihi est, morbum Sancti, post quem hanc habuit Homiliam, contigisse anno 398, antequam ullum sacræ Scripturæ librum pro concione ibi interpretandum susceperat* Chrysostomus, *& quando adhuc abstinebat à gravibus illis reprehensionibus, quibus vitia Constantinopolitanorum deinde exagitare cœpit Sanctus.*

verisimile est, Sanctum anno 398 ægrotâsse.

556 *Exordium tale est:* Quasi longo veniam ad vos intervallo, sic affectum hodierno die me sentio. Quamquam enim domo conclusus propter corporis infirmitatem manebam: tamen perinde quasi alicubi procul à vestra caritate translatus degerem, sic animo afficiebar. Qui enim sincerè diligere novit, cùm in congressum venire non datur ejus, quem diligit; quamvis eamdem urbem incolat, non aliter afficitur, ac si in aliena regione versaretur. Hoc nôrunt, qui verè diligunt. *&c. Hæc aliaque sequentia indicant non modo charitatem* Chrysostomi, *sed etiam congruunt primo anno prædicationis Constantinopolitanæ,* F *cùm quia per totam Homiliam ab omni objurgatione abstinet, tum quia statim etiam addit sequentia:* Ac vos quidem gaudere nunc omnes scio, quòd ægritudinem deposuerimus: ego verò gaudeo non modò quòd ægritudinem deposuerim, sed quòd optatos vultus vestros rursum intueri possim, & caritate vestra secundum Deum oblectari. *Congruunt hæc primo anno, quo tam amicè & familiariter Constantinopolitanos alloqui cœpit* Chrysostomus, *ut etiam fecerat Antiochiæ. At utroque loco paulatim severiùs agere cœpit; licèt magna semper usus sit charitate.*

AUCTORE J. S.

§ XXXVII. Sancti in episcopatu vita sobria, austera & solitaria : semper solus cibum sumit, nec reditus episcopales pro se usurpat : hospitalitatem tamen exercet.

Sanctus semper solus comedebat

QUa ratione Chrysostomus *clericorum vitam emendandam ab initio episcopatûs susceperit, mox videbimus, ubi exposuerimus, quo ad se spectantia ordinârit modo, ut exemplo non minùs doceret quàm verbo. Palladius variis locis aliqua breviter memorat de more vivendi* Chrysostomi. *Primò eam sibi legem indixit, ut semper solus comederet, neque accedens ad aliena convivia, neque alios ad mensam suam invitans. Hoc inimici postea* Chrysostomo *crimini verterunt; at* B *laudârunt amici. Hac de causa rationes illius consuetudinis allegat Palladius pag. 101, ubi Theodorus interrogat hoc modo :* Dic nobis lubenter, quæ causa fuerit, cur solus ille cibum sumeret, & an verè solus, ut aiunt, ederet. *Respondet Palladius :* In confesso quidem est, quòd solus ederet. Sed nollem, lepidissime Theodore, quæ sunt gulosorum infantium, quæsivisse te. Vir enim cùm sis, virorum virtutes exquirere debes; quemadmodum esset intrepidus, qualis esset in pecuniis, in temperantia, in mansuetudine & justitia, in eleëmosyna, prudentia atque fortitudine, in oblivione vel memoria..... Ipse verò solus edebat, ut ex parte novi, has ob caussas.

ob rationes varias, ex quibus hæ sunt,

558 Primùm quidem vinum non bibebat ob capitis calorem; nisi fortè per æstum rosaceo uteretur. Secundò, quia stomachus ejus ob quamdam infirmitatem inordinatus erat, ita ut edulia benè præparata ipsi injucunda viderentur; & requireret alia, quæ non adessent. Deinde aliquando edere obliviscebatur, ad vesperam usque differens; partim curis ecclesiasticis occupatus, partim divinis contemplationibus abstractus. Contendebat enim, ut nihil divinarum Scripturarum sibi C impervium esset. Talia autem aut inediam aut levem cibum amant. Porrò mos est convivis, nisi quis cum ipsis sudet aut sorbeat, aut indecenti risu cachinnetur, summis digitis tepidum poculum gestans, mensæ comitatem in maledictum vertere. Ad summam autem, ut puto, & verissimè, valde parcus erat erga convivas luxuriosos, sacrilegium ratus sumptus, qui in tales fierent, simul & œconomis furandi occasiones præcidens, ne decuplarent pretia opsoniorum in brevibus, necessitates pauperum sibi vindicantes.

nimirum ne aliquos invitando aliis invidiæ occasionem daret,

559 Præterea civitatis multitudinem considerans, videbat, aut omnes honoratos debere se tali honore dignari, ut Christi dispensatorem, aut nulli rem illam præbere. Respiciens quoque & ad mensæ tumultus, & ad magnitudinem impensarum, exhorruit rem illam, longum vale dicens ejusmodi maledictis; illud de Actibus Apostolorum sibi succinens : "Viri fratres, non licet „ nobis ministrare mensis; sed constituamus vi„ ros religiosos ad hoc opus; nos verò vacemus „ prædicationi & orationi.„ *Hactenus Palladius, qui prolixam subjicit disputationem ad probandum* Chrysostomi *consilium. Ex ea huc aliqua transferam, ut de moribus & intentione* Chrysostomi *inde quid lucis affulgeat. Ostendit primò, non esse episcopo epulis instruendis quærendam hominum amicitiam aut inanem gloriam, imò ne eum quidem in finem,* ut non malè audiat. *Ad objectionem verò, ex mandata episcopo hospitalitate petitam, hæc reponit pag. 105 :* Oportet autem hospitum susceptorem, & prudentiam serpentis habere, & simplicitatem columbæ, ... ne lupum pro ove admittens, aut ursum pro bove, damno lucrum permutet. D

aut omnes vocando per vices, ipsis parùm emolumenti,

560 Primò autem locum probare debet, in quo constitutus est, an desertus, an frequens; deinde ingenium suum, an possit absurdos mores tolerare : tunc dignoscere, qui beneficio affici debet, an dives sit an pauper, an sanus an infirmus, an cibo egeat an vestibus : in his enim actuosa misericordia occupatur. Beatus enim Abraham non consules, non duces, non præcellentes hujus terreni sæculi viros, ... sed desertum habitans locum, eò convenientes excipiebat ... Porrò si quis civitatem optimè moratam habitans, qualis Constantinopolis, in qua omnes sunt hospitum susceptores, superfluò fortè quis è presbyteris, relicto prædicationis ministerio, examinandis opsoniorum brevibus vacaret, oblitus sui, E cauponem pro doctore se reputans. *Hoc ratiocinium longius protrahit, ostendens, institutionem populi pro concione multò præstantiorem esse ea hospitalitate, quæ in mensa exhibetur. Certum autem est, non potuisse sanctum Doctorem tanta sedulitate populum docere, si voluisset quotidie convivas aliquot in mensa habere, eosque non solùm epulo, sed suâ quoque præsentiâ honorare.*

sibi verò ingens pretiosi temporis damnum crearet:

561 *Porrò cùm pag. 118 Theodorus hæc objiceret :* Potuit ... solos episcopos vocare, & ex his præsertim religiosiores; &, si minùs hos, saltem proprium clerum, imitans Dominum, vescentem cum duodecim Apostolis. *Respondet Palladius :* Valde consentanea respondisti, hominum veracissime : si quidem passi fuissent clerici cum Johanne prandêre, qui post horam & post diem interdum edebat : ipsi verò multo cum apparatu tantas epulas quàm celerrimè sectabantur. *Et pag. 120 :* Etsi enim ille se mensis devovisset, an tot magistratibus & honoratis sufficere poterat, tam magnam civitatem habitans, singulis aut propter benedictionem, aut propter inopiam, aut propter gulam, apud ipsum vesci postulantibus? F Ubi autem locum habuisset Dei meditatio, populi procuratio, scientia Scripturarum, sollicitudo viduarum, virginum solatium, infirmorum curatio, afflictorum auxilium, errantium conversio, contritorum cura, carcere detentorum visitatio? *Ad hæc aliaque rursum Theodorus pag. 121 :* Poterat eos quoque certo tempore curare, & ecclesiasticarum rerum curam habere, ne in eo malè audire videretur, qui in cæteris magnus erat. *Tum Palladius :* Hoc nempe est, quod in sacerdote requiritur, videre, ne malè audiat, seu potiùs, ut largiter sermonem præbeat, curam, zelum, atque reliquum sacerdotalem affectum... Quomodo autem os, in divinis eloquiis exercitatum, & auris divina oracula audire assueta, mensæ loquacitatem tolerâsset?

accedit amor vitæ sobriæ ac solitariæ.

562 *His similes rationes affert Palladius pag. 169, ubi exponit, cur ad convivia aliorum non accederet.* Patrum imitator Johannes, *inquit*, ut legitimus filius, non autem spurius, putrescentem variis cupiditatibus hominum gregem sanare desiderans, ad arctius vitæ genus sui judex & legislator fuit, constanti proposito se roborans, à con-

A convivis & conventibus facetorum, ridiculariorum, scurrarum, recedens, mentis suæ oculum spiritali armatura muniens, ne per epulas, & intempestivos sermones ingressum nacta vecordia castimoniam deleret... Ideo insidiis appetitus est: gravis enim ipsis erat, qui luceret ut lucerna lippientibus oculis. *Rursum pag.* 183: Quem (*Christum*) pro viribus imitans optimus Johannes, & ipse turbis se subducebat, eisque maximè delectabatur, qui veraciter aliquid dicere vellent. *Tum Theodorus:* Quid autem ad hoc dicis, quòd contumeliosus fuisse dicitur, nec solùm multitudinem fugisse, sed vel unum, aut duos? *Reponit Palladius:* Bene quidem: etiam unus inutilis & agyrta, turba est. *Et pag.* 186: Quo autem modo dixisti, contumeliam eum fecisse, ejusmodi est. Primò quidem, numquam consueverat cuivis obvio facetus & urbanus esse, multò minùs contumeliam facere.

quam sequebatur vera virtutis æstimator,

563 Si verò quosdam è germanis discipulis suis, aut clericis aut episcopis, vidisset propter rei abstinentiam, aut propter rectum corporeæ alicujus virtutis opus superbire; ipsos objurgans, contrariis nominibus appellabat; veluti aquæ potorem, B ebriosum; & nihil possidentem, plus habendi cupidum; & misericordem, furem nominans. Hæc enim gratiosa est institutionis forma erga veros discipulos, per ea, quæ non insunt, ea, quæ insunt, approbare. Ceterùm hoc certum est, temperantem adolescentem pluris æstimabat, quàm intemperantem senem; & senem discendi cupidum, quàm adolescentem indoctum; & idiotam nihil possidentem, quàm doctum pecuniæ avidum; atque sæcularem virtute præditum, quàm monachum inertem ac otiosum. Quæ fortè contumelias vocant, qui honores sectantur.

ut omnibus magis prodesset.

564 *Deinde refutatâ magis illa inimicorum calumniâ, pag.* 191 *ostendit*, Chrysostomum *fecisse, quemadmodum facere debet optimus animarum medicus, qui non studet placere paucis divitibus, sed omnibus simul prodesse.* Hoc enim vitæ institutum, *inquit*. Magistro convenit, tempus cum multitudine non terere, sed quietè & sollicitè perquirere variam morum atque ingeniorum differentiam, sicut periti medici faciunt. Nam illi sæpè libris immorantes, morborum caussas prædicunt, & remedia tradunt, tantùm cum æ- C gris versantes, quantùm sufficit ad inveniendam caussam morbi, & ad remedium adhibendum, nec cum ipsis ludentes, nec prandentes. Hæc enim medicæ virtutis professio non est, cum ægris convivari aut ludere, sed eos ad sanitatem reducere. *Rectè hæc ac prudenter Palladius. Porrò non miretur æquus lector, si hisce diutiùs immorari videar. Etenim in illo* Chrysostomi *consilio tantò major solida virtutis splendor mihi apparet, quantò illud magis displicuit vanis aliquot sui ac mundi amatoribus.*

Attamen illud Sancti consilium non paucis

565 *Socrates, qui tantò iniquior solet esse in* Chrysostomum, *quantò addictior est Novatianis, lib.* 6 *cap.* 4 *de hisce ita disserit:* Ut multi audientium criminationibus (*contra Sanctum*) fidem accommodarent, id præcipuè faciebat, quòd Episcopus cum nemine unquam vesci vellet, nec vocatus ad convivium accedere. Qua potissimùm ex causa gravis adversus illum calumnia invaluit. Ceterùm quo consilio solus cibum capere instituerit, nemo umquam pro certo potuit exponere. Nam qui illum defendere cupiunt, aiunt illum imbecillioris fuisse stomachi, & morosum ac difficilem in sumendo cibo; atque idcirco solum comedere solitum. Alii dicunt, propter districtioris vitæ disciplinam id ab illo factum esse. Sed utcumque se res habuerit, non parum momenti attulit hujus accusatoribus ad struendam in eum calumniam. Populus tamen ob conciones, quas ille in ecclesia habebat, ei favebat, eumque singulari amore prosequebatur, spretis iis, qui accusare illum conabantur.

potentioribus & clericis displicuit,

566 *Sozomenus lib.* 8 *cap.* 9 *item agnoscit, vehementer aliquos calumniatos esse Sanctum ob dictam caussam.* Tentàrunt etiam ejus vitam criminari apud populum, eaque potissimùm ratione fidem dictis suis adstruere, quòd ille cum nemine cibum sumeret, nec ad convivium vocatus accederet. Hujus autem rei caussam nullam aliam afferre possum, præter eam, quam quidam vir, ut opinor, minimè mendax, interroganti mihi retulit; eò quòd scilicet ob assiduam in virtutis studio contentionem capitis & stomachi ægritudine laborans, prandiorum cœtus ac frequentiam detrectaret. Et isti quidem hinc potissimùm adversus eum calumnias texebant. *Ex dictis liquet, quantopere offenderentur aliqui ex clericis & divitibus Constantinopolitanis solitaria illa comestione Sancti; nec dubitari potest, quin epi-* B. *scopi illi, qui malebant aulam imperatoriam frequentare, quàm diligentem gregis sui curam habere, in eadem fuerint sententia. Illorum porrò ea de re judicium non fuisse omnino ignotum* Chrysostomo, *verisimillimum est. Attamen ille omnia contempsit, cogitavitque cum Apostolo:* Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

ita ut tantò magis suspicienda sit Sancti constantia,

567 *Consideret modò æquus lector, quanta fortitudine, constantia, magnanimitate, honoris & gloria contempta, opus fuerit sancto Præsuli, ut consilium amore Dei cœptum constanter exsequeretur. Poterat aulæ imperatoriæ, cujus tanto ambitu Constantinopolim translatus erat, gratiosus esse. Poterat procerum amicitiam facilè sibi conciliare, utpote ditissimi episcopatûs opibus abundans. Poterat episcopis & clericis venerabilis esse & amabilis, cum eruditione & eloquentiâ omnes superaret, si eorum moribus se omnino accommodare, iisque familiaris esse voluisset. Poterat ipse lautâ ac delicatâ mensâ, jucundaque amicorum societate frui. Fecisset hæc* Chrysostomus, *si gloriam, honorem, vitæ hujus commoda & oblectamenta, sibi sectanda credidisset, si per viam latam maluisset incedere, quàm per arctam & angu-* F *stam ad regnum cælorum contendere, si, quæ sui erant, magis quæsivisset, quàm quæ sunt Jesu Christi. Verùm ab ea mente longissimè aberat Sanctus, qui ad altiora se natum noverat, quàm ut corporis sui commodis inutilia præstaret servitia, aut popularis auræ vile fieret mancipium. Hinc studiosè considerandum erat, quid perpetuus hominum convictus ad finem sibi propositum commodi afferre posset, quid contrà incommodi ac detrimenti.*

qui solitariam elegit mensam ut utiliorem, se Deo & hominibus præberet.

568 *Hac autem consideratione procul dubio longè majora damna ex aliorum in mensis societate oritura sibi prævidit Sanctus, quàm lucra aut commoda. Sanè non poterat eodem tempore linguam relaxare ad inutiles confabulationes, & flammam divini amoris in corde suo cælestibus contemplationibus pascere. Non poterat cum familiaribus convivium ad multas horas protrahere, easque simul impendere ad visitandum ægros captivosque, ad consolandum afflictos & miseros, ad erudiendum pro concione populum, ad meditandum in hunc finem sacras Scripturas, ac demum ad suscipiendum perficiendumque negotia qualibet ecclesiastica.*

 Non

AUCTORE J. S.

Non poterat census ac reditus ecclesiæ suæ effundere ad exstruenda sumptuosa convivia, pecuniæque expensâ deinde uti, ut famelicis cibos, nudis vestes procuraret, ut ægris solatia, egentibus quibuslibet praberet subsidia. Demum non poterat familiaritate sua divitibus, proceribus, episcopisque & clericis tantùm prodesse, quanta ex illa profluxisset utiliorum operum jactura. Hisce, opinor, de causis Chrysostomus *mensam elegit solitariam ac sobriam, fugitque congressus hominum, ut omne tempus, omnes facultates, ac se totum divino servitio, & saluti populorum devoveret.*

Censibus ecclesiæ pro se non utitur Sanctus.

569 *Ut porrò reditus ecclesiæ servarentur in causas pias, nihil ex iis pro se accipiebat Sanctus, teste Palladio pag. 166, ubi sic habet:* Johannes tamen, utpote missus, qui exemplo esset, ut ita dicam, venturis episcopis, quomodo vivere debeant, decreverat secundum Paulum suis stipendiis prædicare pœnitentiam, nihil ecclesiasticarum rerum attingens, quotidianum duntaxat cibum sumebat, talem semper curam fugiens. Aiunt autem, verecundiâ affici visum, dum sensibili vescerentur cibo. Quemadmodum enim in pomis, cùm ea ad summam pervenerint maturitatem, in

B

ramo permanere non sustineant, domini manum poscentia: sic & in Sanctis, cùm supra modum cælestium rerum pulcritudine capti sunt, ante definitum vitæ exitum sui promissa beatitudine festinant. *Ad hæc cùm reposuisset Theodorus, eadem de* Chrysostomo *famâ fuisse vulgata, addit:* Hoc autem dico, nihil oneri ecclesiæ futurum fuisse victum Episcopi, si ab ecclesia eum accepisset beatus Johannes. *Verùm id esse agnoscit Palladius pag. 168; sed utile fuisse* Chrysostomi *exemplum ostendit, ita disserens:* Quum[illegible] autem, qui post nos futuri sunt, nobis ut magistris utentur, legem nostram & consuetudinem sibi proponentes; non nobis ipsis tantùm vivere necesse est, sed ei, qui pro nobis mortuus est & resurrexit: atque populi infirmitatem roborantes exemplo nostro ad temperantiorem & frugaliorem vitam adducere, nos ipsos corripientes.

Cibum quotidianum curâ S. Olympiadis accipiens.

570 *Hæc satis manifestant,* Chrysostomum *ne quotidianum quidem victum sumpsisse ex bonis Ecclesiæ. Verbis verò mox datis,* Quotidianum duntaxat cibum sumebat, *nimirum* Chrysostomus, *non dicitur victum accepisse ex bonis Ecclesiæ, sed liberalitate S. Olympiadis, de qua antè agitur. Idem clariùs dicitur pag. 165, ubi, dicente Theodoro de S. Olympiade,* Dicitur etiam ipsa multùm

C

curâsse beatum Johannem; *sic respondet Palladius:* Ecquid dignum ejus virtute in eum præstitit? nisi quòd non permisit quotidiano eum cibo distrahi: quod quidem minimum non est Christi operariis, interdiu noctuque de rebus Christi sollicitis. *Similia servitia admittebat Sanctus, ut liberiùs saluti animarum prospiceret. De S. Olympiade, vidua nobilissima & ditissima, quæ non solum* Chrysostomo, *sed aliis quoque pluribus liberaliter servire studuit, frequenter redibit sermo. Nomen ipsius Martyrologio Romano insertum est ad XVII Decembris, ubi insignes ipsius virtutes latiùs exponi poterunt.*

Hospitalitatem tamen commendabat,

571 *Porrò nolim ex relatis inferat aliquis, curam hospitalitatis neglectam fuisse à* Chrysostomo. *Sanè non erat Sanctus ille ex iis, qui dicunt, & non faciunt. Hospitalitatem autem gravibus verbis frequenter commendavit Constantinopolitanis, ut videri potest in Homiliis in Acta Apostolorum Constantinopoli dictis. Prolixa ad hanc virtutem est adhortatio in Homilia 45, ubi pag. 342 dicit:* Et, ut ne sis incredulus, supplicium

D

(*Christus*) decernit non recipientibus, honores recipientibus, *hospitio videlicet. Et paulò post:* Hæc quippe omnia oportet habere eum, qui peregrinos excipit, fervorem, hilaritatem, liberalitatem. *Et pag. 344:* Sit Christi pandocheum nostra domus... Circumcursemus undique, trahamus, venatum abripiamus: majus beneficium accipimus, quàm damus. *Plura non affero, quia in ipso Opere quæri facilè possunt. Verùm fecisse* Chrysostomum, *quæ de hospitalitate docuit, habemus ex Theodoreto in Opere, cujus compendium superest apud Photium cod. 273, ex quo col. 1515 hæc recitat:* Si hospites curandi, omnia factus, benignum se exhibet. *Sic postea videbimus, à* Chrysostomo *invitatum fuisse S. Epiphanium, ut hospitaretur in episcopali domo, sed venire noluisse, uti & Theophilum Alexandrinum, multosque hujus comites. Alios benè exceptos omitto.*

& exercebat, sed sine sumptibus superfluis.

572 *Attamen omnino dicendum videtur,* Chrysostomum *de sumptibus, qui ad excipiendos hospites mensamque instruendam adhiberi solebant, multum detraxisse, quòd mallet prudenti administratione bonorum ecclesiasticorum multis prodesse, quàm profusa liberalitate in eos, qui minimè indigebant, magnificentiæ nomen venari.*

F

Habemus istud ex Palladio pag. 46, ubi ita loquitur: Post hæc œconomi tabulas scrutatur, & reperit sumptus Ecclesiæ inutiles, & horum subsidium cessare jubet. Venit inde ad examinandos sumptus episcopi, & invenit immodicam profusionem: atque illorum profusos sumptus ad nosocomium transferri jubet. *Non sequebatur igitur Vir humilis magnificentiam decessoris sui Nectarii. Hinc verisimiliter contigit, ut deinde Acacius Berœensis episcopus se neglectum quereretur. De eo Palladius pag. 48 sic habet:* Contigit autem, ut id temporis Acacius, episcopus Berœæ, qui advenerat Constantinopolim, haudquaquam bonum hospitium nancisceretur, ut dicebat, & ob hoc mœrens, irâ intumescebat, quasi neglectus à Johanne. *Nimirum religiosa Sancti parcimonia non omnibus placebat, licet ille optima procul dubio intentione uteretur.*

§ XXXVIII. Varii conatus Chrysostomi ad clerum & populum emendandum: scripta hunc in finem aliaque præclarè præstita.

E

Duo Opuscula de illicita cohabitatione

Q*Uod primum ad correctionem clericorum* Chrysostomus *tentâsse videtur, Palladius pag. 45 ita exponit:* Raròautem adhibens etiam pedum increpationis, intendit sermonem adversus fictam sororiam, ut vocant, vitæ societatem (*id est, cohabitationem clericorum cum mulieribus*) revera autem adversus inverecundam & improbam vitam cum mulieribus illis, quæ dicuntur subintroductæ, ostendens, si malorum detur optio, meliores illis lenones esse. Illi enim longè à medicorum officina habitantes, apud se morbum habent, sed volentibus. Hi autem in salutis officina habitantes, etiam sanos impellunt ad morbum. Inde pars cleri minimè religiosa, quæque morbo illo tenebatur, commota est. *Quàm fervent studio malam illam consuetudinem exterminare conatus sit* Chrysostomus, *ostendunt duo Opuscula hunc in finem conscripta, quæ apud Montfauconum edita sunt tom. 1 pag. 228 &*

se-

A *sequentibus. Prioris hic est titulus :* Adversus eos, qui apud se habent virgines subintroductas. *In hoc clericos ipsos alloquitur. Alterum verò, in quo sermonem ad mulieres dirigit, hanc habet inscriptionem :* Quòd regulares feminæ viris cohabitare non debeant.

in episcopatu compositæ.

574 *Utrumque hoc tempore scriptum esse, non in diaconatu, ut voluit Socrates, evincunt primò allegata Palladii verba. Idem confirmatur ex articulo octavo accusationum apud Photium pag. 55, qui talis est,* Quòd sycophantiis plenum librum in clerum conscripsit : *primum enim ex prædictis Opusculis clare iis verbis indicatur, licèt non calumnietur Sanctus, sed pericula, mala, scandala illius cohabitationis solùm ob oculos ponat, frivolasque rationes, quibus illa colorabatur, refutet. Non fuisse pro concione dicta illa Opuscula, innuit Sanctus ipse in secundo pag. 253, ubi* libellum *vocat. In eodem pag. 255 priorem allegat. Unde conflus, eo ordine scriptos esse, quo eos recensui. Secundus autem insinuat, quantam de sacris quoque virginibus curam gesserit* Chrysostomus. *Hinc Tillemontius art. 48 insignem Sancti librum* de Virginitate *ad hæc quoque tempora*

B *revocat. At illum fuisse Antiochiæ editum, & verisimiliter in diaconatu, ostendi num. 179 & seqq.*

Contra avaritiam & gulam in concionibus disserit :

575 *Palladius post data mox verba, de conatu Sancti ad clerum populumque corrigendum ita pergit :* Post ejusmodi sermonem, aggreditur injustitiam, destruens malorum omnium metropolim avaritiam, ut ædificium justitiæ construeret. Hoc enim proprium est sapientum architectorum, priùs mendacii ædificium destruere : deinde veritatis jacere fundamenta, ut dicitur apud Prophetam : "Constitui te super gentes & regna, ut „ evellas & plantes, ut destruas & reædifices : „ illud quidem ut agricola, hoc autem ut architectus. Ex eo rursus perturbatur pars eorum, qui marsupia spectant. *Quam vehementer avaros, injustos, raptores, quimque frequenter in Homiliis suis exagitaverit Sanctus, in ipsis ejus Operibus quilibet videre potest. Redeo ad Palladium, qui hæc subjungit :* Post hæc curam victûs eorum (*nimirum clericorum*) habet, hortans eos, ut contenti sint suis opsoniis, nec divitum nidores sequantur : ne, dum ducem habent fumum, intemperantiæ igni tradantur, adulatorum & parasitorum vitam sectati. Hinc plerique è lurconi-

C bus emergere incipiunt, & copulantur calumniæ artificibus. Posthæc œconomi tabulas scrutatur, & reperit sumptus Ecclesiæ inutiles, & horum subsidium cessare jubet.

ex resectis sumptibus nosocomia ædificat :

576 *Contrà, ex his & ex sumptibus proprio usui subtractis augebat sumptus ad usum infirmorum & pauperum destinatos. Nam Palladius mox asserit, nosocomio data esse, quæ illis subtrahebat, itaque prosequitur :* Cùm autem necessitas invalesceret, plura nosocomia ædificat, præponens presbyteros pios duos; præterea & medicos, & coquos, atque bonos opifices è cælibum ordine ad eorum ministerium, ut advenientes hospites, & morbo correpti curarentur; idque cùm propter bonum ipsum, tum propter gloriam Servatoris. *Allata verba Latina, quibus Græca respondent, sic mihi videntur intelligenda, ut in dictis nosocomiis reciperentur hospites sive peregrini, etsi morbo non laborarent, & infirmi tam Constantinopolitani quàm alii. Tillemontius art. 45 credidit, solis peregrinis infirmis destinata fuisse ea nosocomia. Agnoscit tamen fuisse Constantinopoli xenodochium, in quo recipiebantur peregrini. De eo meminit* Chrysostomus *Hom. 45 in Acta Apostolorum, ubi hortatur Constantinopolitanos ad hospitalitatem egenis exhibendam.* Est, *inquit tom. 9 pag. 346,* communis domus Ecclesiæ, quam xenona vocamus. *Et pag. 347 :* An, si à communibus Ecclesiæ pecuniis alantur (*peregrini pauperes*) id vobis prodesse poterit ?... Hac enim ratione nihil facies, omnia ei remittens. Ideo commune domicilium est ab Ecclesia assignatum, ut hæc non dicas... Cur ergo non adjuvas mediocritatem ejus ? *&c. Plura ibidem de hospitalitate videri possunt. Nos ad Palladium redeamus.*

viduas hortatur ad modestiam ;

577 Post hoc, *inquit,* advocat viduarum ordinem, undequaque quærens, quænam inter eas non rectè viverent : &, si quas invenisset corpori deditas, admonebat, ut aut jejunarent, abstinentes à balneis atque exquisitis vestibus, aut protinus ad secundas nuptias concederent, ne lex Domini injuriam pateretur. *Idem pag. 66 exponit, quibus rationibus increparet viduas, quas ne ætas quidem ingravescens vanitatem dedocuerat :* Quid, *inquiebat,* ætate jam anus, etiam corpus repubescere cogitis, cincinnos veluti meretriculæ gerentes in fronte, contumeliâ afficientes etiam honestas reliquas, & decipientes eos, qui

E vobiscum loquuntur, idque viduæ ? *Similia non raro repetebat* Chrysostomus, *atque ita divites aliquot viduas, quæ vanitati deditæ erant, sibi inimicas reddidit.* Solebat enim, *teste Palladio,* Beatus ille exemplo Pauli & publicè & privatim honestum & decorum edocere, præsertim tales assiduè increpans. *At ea libertas bonis quidem placebat; non item vanis & improbis. Verùm eo animo erat Sanctus, ut Deo placere vellet, non hominibus.*

nocturnam orationem omnibus commendat :

578 *Palladius pag. 47 præcedentibus hæc subnectit :* Deinde hortabatur populos, ut in nocturnis precibus assidui essent; horum autem uxores domi manerent, eas interdiu orare exhortans, quòd viri interdiu non vacarent. Hæc autem omnia angebant negligentiores è clero, noctu totam dormire solitos. *Ad orationem nocturnam miro fervore Constantinopolitanos exhortatur* Chrysostomus *in Homilia 26 in Acta Apostolorum, ubi tom. 9 pag. 212 eos ita alloquitur :* Non ideo facta est nox, ut per totam dormiamus & otiemur. Hoc testificantur artifices, negotiatores, mercatores. Ecclesia Dei mediâ surgit nocte. Sur-

F ge & tu & vide stellarum chorum, profundum silentium, quietem multam. Obstupesce de Domini tui providentia. Purior tunc est anima, levior, subtilior, sublimis, expedita. Tenebræ ipsæ, silentium multum, in compunctionem inducere possunt. *Et pag. 213 :* Hic verò mihi & ad viros & ad mulieres sermo est. Flecte genua, ingemisce, Deum precare, ut tibi sit propitius : nocturnis ille precibus magis flectitur, cùm requiei tempus in luctum verteris... Hoc fac & tu vir, non sola mulier. Sit ecclesia domus viris & mulieribus constans... Si tibi sint liberi, excita illos & sit omnino noctis tempore domus ecclesia : si verò sint teneri, nec vigilare possint, unam alteramve emittant orationem, & quiescant. Tantùm surge, & illud in consuetudine pone. *Verumtamen non hortatur hisce Sanctus, ut noctu ad ecclesiam veniant; sed ut domi orent : idque clarum est pag. 214, ubi dicit :* Non te cogo, ut sub dio circumeas,... sed in ipso penuario vel cubiculo flecte genua.

atque hymnorum cantum,

579 *Theodoretus, cujus quinque libros, de laudibus* Chrysostomi *conscriptos, compendio recitavit Photius in Bibliotheca col. 1514 & seq., memi-*

ous de instituta per Chrysostomum *modulatione Psalmorum.* Cujusnam est, *inquit col.* 1515, illa concinna modulatio Psalmorum, in hanc usque diem publicè instituta? *Sozomenus lib. 8, cap. 7 & 8 insinuat, hymnos illos nocturnos à Sancto fuisse institutos occasione Arianorum, qui similia factitare cœperant, quique chorum Catholicorum vi quoque & pugnâ adorti sunt, ita ut Arcadius imperator eorum violentiam cohibuerit.* Ecclesia verò, *inquit Sozomenus*, magnopere florebat, ... & in cultu divini Numinis ampliùs proficiebat. Sed & populus Constantinopolitanus matutinis ac nocturnis hymnis exinde promptiùs uti cœpit hanc ob causam. Nam cùm Ariani, quibus regnante Theodosio ademptæ fuerant ecclesiæ Constantinopoli, extra urbis mœnia conventus ecclesiasticos agerent, noctu in publicis porticibus primùm congregabantur. Et in cœtus divisi, antiphonatim psallebant, clausulas quasdam juxta ipsorum dogma compositas adjicientes. Primâ autem luce, eadem publicè canentes, pergebant ad loca, in quibus collectas celebrabant. Atque id facere consueverant in celebrioribus quibusque festivitatibus, & primo ac septimo cujusque hebdomadis die. Tandem verò cantica quoque adjecerunt, quæ ad rixam & contentionem spectarent. Ubinam sunt, qui tres dicunt esse unicam potentiam? & alia hujusmodi hymnis suis intermiscentes.

occasione Arianorum cœptum,

580 Joannes itaque, veritus ne quis ex ecclesia sua per hæc in fraudem induceretur, plebem, quæ sub ipso erat, ut similiter psalleret incitavit. Qui brevi tempore illustriores facti, Arianos & multitudine & apparatûs splendore longè superârunt. Nam & crucium argentea signa, præcedentibus cereis, eos anteibant: & eunuchus imperatricis huic rei præpositus erat, qui idoneum ad hæc sumptum & hymnos ad canendum præpararet. Hinc Ariani seu invidiâ moti, seu vindictæ cupiditate, Catholicos pugnâ adorti sunt. Ac nonnulli quidem ex utraque parte ceciderunt. Briso verò, id enim nomen erat imperatricis cubiculario, saxo in fronte percussus est. Quâ re imperator commotus, hujusmodi Arianorum conventus deinceps inhibuit. Catholici verò, cùm ex hujusmodi causa hymnos eo, quo diximus, modo canere cœpissent, in hunc usque diem ita perseverârunt. Ex his rebus, & ex ecclesiasticis concionibus, populi quidem benevolentia erga Joannem in dies augebatur. *Hactenus Sozomenus. Eadem habet Socrates lib. 6 cap. 8, in hoc tamen dissentiens, quòd dicat sumptus ab Eudoxia imperatrice suggestos, cùm id à Brisone factum dicat Sozomenus.*

mirè florentem efficit:

581 Chrysostomus *ipse in Homilia 5 ex undecim antè ineditis, quas tom. 12 edidit Monsfanconus, pag. 349 cantum Psalmorum mirificè laudat, ita loquens:* Ecce namque ingressus Psalmus voces miscuit, & ut unum cum harmonia canticum efferretur, effecit. Juvenes & senes, divites & pauperes, mulieres & viri, servi & liberi, melos unum omnes emisimus. Si enim citharœdus diversos nervos arte temperans, sonos multos unum efficit, quid mirum si & Psalmi & spiritualis cantici vis id ipsum fecerit? Neque enim nos solùm præsentes, sed etiam mortuum cum vivis miscuit. Ille namque nobiscum psallebat beatus propheta.... Loquitur propheta, & omnes respondemus, omnes unà canimus. Neque licèt hic servum videre, nec liberum, nec divitem, nec pauperem; sed pellitur illa sæcularis inæqualitas: unus chorus ex omnibus congregatur: æqualitas quoque multa in vocibus est, ac cælum terra imitatur. Tanta est Ecclesiæ nobilitas. Neque enim dici potest, dominum quidem cum multa confidentia psallere, servum autem reprimi: neque rursum, divitem quidem linguam movere, pauperi autem silentium imperari; neque iterum, virum quidem cum fiducia canere, mulierem verò tacere & sine voce stare. Sed omnes pari æqualitate fruentes, commune offerimus sacrificium, communem oblationem. Neque plus habet hic quàm ille, nec ille quàm hic; sed omnes in eodem honore, & una vox à diversis linguis ad orbis Creatorem emittitur. *Ita Sanctus, qui multa quoque de diurno nocturnoque Psalmorum cantu loquitur in Homilia post terræ motum habita & apud Montfanconum tom. 2 pag. 717 impressa.*

divites verò modestè agere docet.

582 *Ut porrò conjungam omnia, quæ de conatibus Sancti ad emendandam urbem Constantinopolitanam conjunxit pag. 47 Palladius, subjicio reliqua.* Posthæc, *inquit*, apprehendit gladium reprehensionis adversus divites, abscessus animi eorum secans, humilitatem ipsos edocens, & cum hominibus reliquis modestè agere, Apostolico sermoni morem gerens, qui est ad Timotheum. "Divitibus hujus sæculi præcipe, non „sublime sapere, neque sperare in incerto divi„tiarum„. *Ejusmodi admonitionibus referta sunt Sancti Homiliæ.* Cùm igitur, *ait Palladius*, res ita se haberent, ecclesia in dies efflorescente in melius, & tota civitate in pietatem transformata, animabusque castitate & psalmodia exsultantibus, non tulit bonorum osor dæmon fugam eorum, qui ab ipso tenebantur, quos Domini sermo per Johannis prædicationem ab eo amoverat; ita ut qui circi amore insaniebant & theatralium spectaculorum, relictis diaboli atriis, cursim ad caulas Servatoris accederent, capti amore fistulæ Pastoris ovium amantis.

Zelus Sancti ad clerum emendandum,

583 *Socrates & Sozomenus consentiunt de conatu* Chrysostomi *ad clerum corrigendum, & de fructu, qui ex concionibus ipsius oriebatur. Audiamus primò Sozomenum lib. 8 cap. 3, ubi hæc scripsit:* Porrò Joannes, simulatque in episcopatu collocatus est, ante omnia clericorum suorum vitam emendare studuit: & in processus ac victum ac reliquam eorum conversationem diligenter inquirens, redarguebat illos & corrigebat. *Ex illo studio aliquid offensionis enatum fuisse, indicat cap. 8 his verbis:* Potentium autem hominum & clericorum odium in eum gliscebat ex loquendi libertate, quâ adversus eos utebatur. Hos enim ille, quoties injustè agentes viderat, reprehendebat. Illos verò, operibus & impietate, & fœdis voluptatibus corruptos, ad virtutem revocabat. *Hæc datis antè ex Palladio rectè consonant. Theodoretus quoque consentit apud Photium col. 1514, qui compendio dicit scripsisse Theodoretum,* Quomodo sacerdotium & summum sacerdotium ad antiquam normam omnino* revocare niteretur. *Hæc de insigni fervore* Chrysostomi. *An verò hic justo vehementior fuerit, deinde examinabimus.*

* *Gr.* omni studio

& mirus concionum fructus.

584 *De fructu Sozomenus cap. 5 ita loquitur:* Interea Joannes Constantinopolitanam ecclesiam egregiè administrans, multos tum ex gentilibus, tum ex hæreticis alliciebat. Confluebat ad illum quotidie multitudo, partim eorum, qui utilia ex eo discere, partim eorum, qui periculum ejus facere cupiebant. Capiebat autem ille universos, utque idem cum ipso de Divinita-

AUCTORE J. S.

A nitate sentirent, eis persuadebat. Porrò populus tantopere ejus sermonibus inhiabat, nec illis satiari ullo modo poterat, ut, quoniam sese mutuò impellentes ac prementes periclitabantur, dum singuli propiùs nitebantur accedere, ut illum dicentem exactiùs audirent de proximo; ipse in medio omnium consistens, ex lectorum suggestu populum sedens docuerit. *Magnum ex sermonibus* Chrysostomi *fructum fuisse, insinuat quoque Socrates, licèt passim in Sanctum iniquior, lib. 6 cap. 4 ita scribens:* Quales porrò fuerint ejus conciones, seu quæ ab ipso editæ, seu quæ ex ore dicentis à notariis exceptæ sunt, quàm illustres & ad alliciendos auditorum animos accommodatæ, quid nunc attinet dicere, cùm liceat iis, qui voluerint, eas pervolvere, & uberem ex illis fructum percipere? *Hactenus ille, cujus dicacitatem statim examinabimus.*

Miraculum, quo hæretica convertitur.

585 *At priùs huc transfero prodigium, quod mulieri hæreticæ, Catholicam se fingenti, accidisse narrat Sozomenus lib. 8 cap. 5:* Hic verò, *inquit*, opportunum mihi videtur, miraculum quod illius temporibus accidit, Historiæ nostræ inserere. Vir quidam ex secta Macedonianorum,
B uxorem habebat ejusdem sectæ. Hic, cùm Joannem aliquando docentem audiisset, quomodo de Divinitate sentiendum sit, fidem ejus amplexus est: uxoremque hortari cœpit, ut idem secum sentire vellet. Sed cùm illa priore consuetudine & familiarium sibi mulierum congressibus quasi captiva teneretur, nec maritus crebris admonitionibus quidquam proficeret, tandem ille: Nisi, inquit, in Divinis mysteriis mecum communicaveris, nec vitæ consors mihi eris in posterum. Tum mulier id se facturam pollicita, consilium suum aperit ancillæ, quam sibi fidam esse judicabat; eamque sibi sociam adjungit ad fallendum maritum. Allapso igitur tempore Mysteriorum, intelligunt fideles quid velim dicere, mulier, quod acceperat, retinens, quasi Deum oratura, caput submisit. Ancilla verò, quæ ei adstabat, id quod domo attulerat, clanculùm ei tradidit. Quod cùm mulier dentibus admovisset, instar lapidis obduruit. Tum mulier, verita ne quid sibi gravius eveniret, tanto erga se patrato miraculo; confestim ad Episcopum pergens, seipsam accusavit: simulque lapidem ostendit, qui morsûs vestigia retinebat, materiâ quidam prorsus
C ignotâ, & colore insuetato præditum: cùmque effusis lachrymis postulasset, ejusdem fidei cum viro deinceps permansit. Quod si cui fortè hæc minùs credibilia videntur, testis est lapis ipse, qui in thesauro ecclesiæ Constantinopolitanæ etiamnum servatur.

§ XXXIX. Insignis Chrysostomi modestia & humilitas in episcopatu: charitas proximi, aliæque virtutes, ex quibus orta est mira ipsius in loquendo libertas.

Chrysostomus calumniis appetitus.

SI omnibus Sanctis cum Apostolis, Prophetis, & cum ipso etiam Christo Domino, qui omnia bene fecit, commune fuit, amicos habere & inimicos, laudari ab aliis, ab aliis vituperari, variisque impeti calumniis, nequaquam mirari possumus, eam quoque Chrysostomi *fuisse sortem. Id tamen vehementer miramur, non defuisse historicos, qui post mortem Sancti, post Sanctitatem ipsius à calumniis vindicatam, post famam ipsius ab adversariis restitutam, mores ejusdem acerbo calamo carpere non dubitaverint, ipsumque ut nimis severum, iracundum, violentum traducere. Quapropter, ut horum calumnia clariùs refutentur, varias Sancti virtutes ex Operibus ipsius Constantinopolitanis colligere statui, quemadmodum ex Operibus Antiochenis eximias ipsius virtutes jam deduxi § 34. Ex iis enim studiosus lector primum intelliget, Sanctum in omnibus vitæ statibus sui semper fuisse similem. Deinde etiam facilè perspicere poterit, ex quibus orta fuerit mira illa loquendi libertas, & qualiscumque in delinquentes severitas, quæ tot calumniis occasionem præbuerunt.*

etiam in episcopatu humilitatem coluit,

587 *Quanti Christianam humilitatem faceret* Chrysostomus, *quámque necessariam Christianis omnibus crederet hanc virtutem, indicat in Homilia 30 in Acta Apostolorum tom. 9 pag. 237, auditores suos ita alloquens:* Vis verè magnum
E quidpiam facere: ne umquam præsumas tamquam de magnis operibus... Nihil humilitati par: hæc mater est, radix, nutrix, fulcimentum & vinculum bonorum. Sine illa abominandi, execrandi & impuri sumus. Esto enim quis, si placet, qui mortuos suscitet, claudos erigat, leprosos mundet cum arrogantia; nihil hoc impurius, nihil magis impium, nihil scelestius. Nihil tui ipsius esse reputa. Facultatem verbi & doctrinæ gratiam habes? Ne ideo te putes plus quàm alios habere. Ideo maximè humiliari te oportet, quia pluribus dignatus es donis. &c. *Deinde contra illos, qui ad plausum populi sermones suos accommodant modesto candore pag. 239 sensa sua sic explicat:* Credite mihi, non abs re dicenti, cùm prædicans laudibus excipior, illo quidem tempore humanum quid patior. Cur enim vera non dixerim? Lætor & effundor. Ubi verò domum reversus, cogito plaudentes nullum excepisse fructum: sed, si quid utilitatis accipiendum erat, illud ex plausu & laudibus periisse, discrucior & ingemisco, lacrymor, acsi omnia frustra dixerim, ita affectus &c. *Mox multa subjungit ad illam plaudendi licentiam omnino abrogandam. At*
F *dum illa de re loquebatur, rursum iteratò applaudebant.*

eamque & verbis, & petendis suorum precibus,

588 *Preces subditorum suorum magna humilitate variis locis flagitat* Chrysostomus. *In Epistolam 2 ad Thessalonicenses Hom. 4, seu tom. xi pag. 533 id prolixè facit, variisque utitur rationibus, ut persuadeat.* Nemo, *inquit*, ex immodica humilitate tanto nos privet auxilio. Neque enim eodem animo dicimus, quo dicebat Paulus. Nam ille quidem hæc dicebat, volens consolari discipulos: nos autem, ut magnum quid & bonum consequamur. Et valde credimus, si velitis omnes unanimes ad Deum manus extendere pro nostra vilitate, futurum ut omnia nobis rectè succedant. *Et mox:* Nunc autem cùm gratia Dei aucta sit, & inter subditos inveniamus multos, imò longè plures, qui ea in re imperantem longè superant, ne nos hoc commilitio privetis. Erigite manus nostras, ne resolvantur: aperite os nostrum, ne obstruatur: Deum rogate: propter hæc rogate. *Rursum pag. 534:* Vestris precibus valde egeo. Nemo me, ut dixi, ex immodica humilitate hac privet ope & auxilio

lio. Planè credo futurum, ut vestræ preces multùm possint, quæ cum tanto consensu fiunt. *Eadem humilitate subditorum preces postulat Hom. XI in Epistolam 1 ad Thessalonicenses. Utroque loco humillimis verbis insinuat, se etiam pro suis preces fundere.* Nos autem, *inquit pag.* 504, & pudore suffusi sumus & fiduciam non habemus (*ad monendum & orandum pro aliis.*) Sed quoniam ad hoc constituti & ordiaati sumus, hoc agimus, cùm indigni quidem simus & adsistere, & vel ultimorum discipulorum locum tenere. Quoniam autem etiam per iadignos operatur gratia, non propter ipsos, sed propter eos, quibus fuat profutura, nostra afferimus.

factisque semper ostendit.

589 *Miranda quoque modestia utitur Sanctus in Homilia 4 in Epistolam ad Hebræos, etiamsi ibidem pari fortitudine superstitiosam quamdam exsequiarum consuetudinem omnino abrogandam decernat, & inobedientibus minetur excommunicationem.* Nam, *inquit tom.* 12 *pag.* 49, etiamsi nos simus miseri & nihili, & digni, qui despiciamur, sicut revera digni sumus, non tamen nos ulciscimur, neque iram referimus, sed salutis vestræ curam gerimus... Ignoscite, nemo **B** vincula contemnat ecclesiastica. Non est enim homo, qui ligat, sed Christus, qui nobis dedit hanc ligandi potestatem... Nam nos quidem uti volumus potestate ad solvendum. Imò verò vellemus, ne hoc quidem nobis esse necesse. Nullum enim volumus esse apud nos vinctum: non adeo sumus infelices & miseri, etiamsi simus planè nihili. Sed, si necesse habuerimus, igaoscite. Non enim lubentes nec volentes, sed magis quàm vos vincti dolentes, vincula injicimus. *Hæc non modò Sancti humilitatem, sed etiam charitatem ostendunt. Quamvis autem neglexerit hominum de se existimationem, quando id exigebat divinum servitium; tum alia plurima ostendunt, tum verba ipsius, quæ sequuntur pag.* 50: Melius est enim, *inquit*, ut vos me suspicemini audacem, sævum, & arrogantem, quàm ut vos faciatis ea, quæ Deo non placent. *Hæc sufficiant de sincera minimèque fucata* Chrysostomi *episcopi humilitate.*

Ardentissimam Sancti de salute

590 *Posteriora insignem quoque ipsius charitatem ostendunt. Innumeris hanc aliis locis Operum suorum declarat. At pauca tantùm adducere placet. In Homilia 44 in Acta Apostolorum tom. 9* **C** *pag. 335 ingentem dolorem de exiguo auditorum suorum profectu indicat his verbis:* Cùm autem animo deficimus, videntes vos nihil proficere, an non major pars virium nostrarum concidit? Quid enim, quæso, factum est?... Objurgamus, increpamus, lacrymamur, dolemus, etsi non palam, at in corde... Nisi quis me putaret auram superfluam captare, quotidie me videres fontes lacrymarum emittere. Harum verò consciæ sunt domuncula & solitudo. Credite namque mihi, de salute mea desperavi (*id est, multùm timuit, opinor:*) & dum vestra lugeo, noa cesso etiam mala mea plangere. Sic vos mihi omnia estis. Si sentiam vos in virtute augeri, præ voluptate mala mea non sentio: sin nihil proficere videam, præ mœrore rursum mea missa facio. Lætus quidem sum de bonis vestris, licèt mille malis onustus: mœstus de tristibus, quæ vobis acciderit, etsi innumera essent præclarè gesta mihi. Quæ spes enim Doctori, grege corrupto? qualis vita? qualis exspectatio? cum qua fiducia stabit ante Deum?.... Utinam vobis salutem nactis, dem ego de vobis rationem, & accuser, quòd officium meum non implevе- **D** rim. Non enim ita curo, ut per me vos servemini, ut curo ut à quovis servemini.

& profectu subditorum studium:

591 Non nôstis spiritualium partuum tyrannidem, quomodo is, qui ita parturit, millies in frusta concidi peroptat potiùs, quàm unum ex genitis perire vel corrumpi videat... Possumus & nos dicere, nos nihil subterfugisse: attamen dolemus...: Etsi potuissemus dicere: Quid mihi curæ est? Ego quod meum erat feci. Ego mundus sum à sanguine. At hoc non sufficit ad consolationem. Si posset cor nostrum discindi & patere, videretis vos omnes illic esse in magna latitudine, mulieres, filios, viros. Tanta quippe est caritatis virtus, animam cælo latiorem reddit. "Capite nos, inquit Paulus, neminem læsimus, „non angustè in nobis estis„. Hoc & nos nunc dicimus: Capite nos. Totam in se Corinthum ille habebat, & dicebat: "Dilatamini & vos, non in „angustia estis„ Sed hoc non ego dicere possem. Nam bene aovi, quòd vos me diligatis & capiatis. Sed quid lucri vel ex mea vel ex vestra caritate, quando ea, quæ Dei sunt, in vobis noa rectè procedunt? Hinc majoris causa doloris, majoris perniciei occasio. In nullo possum **E** vos incusare: "Testor enim vobis, quia si fieri „potuisset, oculos vestros eruissetis & dedissetis „mihi„. Vicissim daremus non modò Evangelium, sed etiam animas nostras. Amamus & redamamus. At hoc non quæritur. Amemus ergo Christum primò: primum quippe mandatum est &c. *Hactenus ardens ille subditorum, at minimè mollis amator.*

quos dolebat non tantum proficere, quantum cupiebat:

592 *Ex tanta porrò charitate oriebatur insatiabile studium subditos in via virtutis promovendi, ut illa ipsa verba, quæ dedi, abundè indicant, & sexcenta alia Homiliarum loca. In Homilia 39 pag. 230 ita loquitur:* Sæpè statui ego silere, videns nihil ex sermonibus nostris vobis lucri accedere. Fortè tamen accedit, & ego, quòd insatiabilis & cupidus sim, id ipsum patior, quod ii, qui circa pecunias insaniunt. Nam sicut illi, quantumvis accumulent, nihil se putant habere: sic & ego, quia salutem vestram admodùm cupio, donec videro vos profecisse, nihil me fecisse puto, quòd multùm desiderem, ut ad ipsum culmen ascendatis. Vellem ita se habere; idque ex affectu meo, non ex vestra ignavia proficisci. Sed timeo, ne fortè bene conjectem... **F** Quid ergo faciendum? Non enim objurgandum est tantùm. Obsecro & oro, ne id solùm spectetis, ut in ecclesiam veniatis, sed ut etiam domum regressi, accepto contra vitia pharmaco, si non à nobis, saltem à Scripturis, congruentia habeatis remedia.

indeque aliquando liberè reprehendebat.

593 *Tantum vitia corrigendi studium efficiebat, ut acriùs subinde inveheretur in peccata, quàm ut id sine offensione audirent, qui vanitatis erant amantiores quàm virtutis. Ita in Homilia 7 in Epistolam ad Colossenses acerrimè perstrinxerat divites, qui in luxum profusi erant, in pauperes verò immisericordes: deinde intellexerat multos fuisse offensos. Sequentem igitur Homiliam ita orditur:* Scio multos esse offensos eâ, quæ hanc præcessit, disceptatione. *Et post pauca contra avaritiam dicta, subdit:* Ne ægrè feratis: non enim lubens, neque temere volo habere inimicos. Sed velim vos eò venire virtutis, ut ego de vobis audiam, quæ oportet. Quamobrem non sunt, quæ dixi, auctoritatis, neque imperii, sed tristitiæ & doloris. Ignoscite, ignoscite: nolo me indecorè gerere de iis disserens, sed cogor. Non pro dolore pauperum hæc dico, sed

pro

A pro vestra salute. Peribunt enim, peribunt, qui Christum non aluerunt. Quid enim si alis pauperem? Sed quamdiu sic luxui & deliciis indulges, sunt omnia supervacanea. Non enim quæritur, multane dederis, sed num minus dederis, quam ferant facultates. *&c. Videt, lector studiose, Sanctum quidem se excusare; at ipsum eo id facere modo, ut non revocet recte dicta, sed magis confirmet. Similia homines vanos & avaros offendebant: maluissent enim blanda quam vera audire. Verùm* Chrysostomus *subditos suos amabat propter Deum, malebatque Deo placere quam hominibus.*

Nam ne Deum offenderet,

594 *Testem hac de re habemus* Chrysostomum *ipsum tam aliis locis, quam in Homilia 9 in Epistolam 1 ad Thessalonicenses, in qua tom. xi pag. 494 ita loquitur;* Nam si lapidibus appetiti prophetæ non silebant: multò magis nobis ferendæ sunt inimicitiæ: & non est vobiscum loquendum ad gratiam, ne, si vos deceperimus, ipsi discindamur. *Sequentem deinde Homiliam iis orditur verbis, ut satis liqueat, liberam illam & sinceram Sancti charitatem aliquibus displicuisse.* Necesse est, *inquit*, ut, qui præest, multas ha- B beat simultatum occasiones, sicut medici necesse habent in multis molesti esse ægrotis, & cibos & medicamenta parantes, quæ voluptatem quidem non habent, sed multam utilitatem: & sicut patres crebrò filiis sunt molesti; ita etiam doctores, & multò magis. Nam medicus quidem, etiamsi ab ægrotis habeatur odio, à cognatis tamen & propinquis ejus placidè excipitur; & sæpè ab eo, qui ægrotat. Pater quoque tam naturâ quàm externis fretus legibus, magna facilitate suo utitur in filios imperio, & si invitum castigaverit & increpaverit, nemo est prohibiturus; sed nec ille ipse eum audebit ex adverso aspicere. In sacerdote autem magna est difficultas. Atque primùm quidem debet imperare ac præesse volentibus, qui ei gratiam habeant, quòd imperet. Fieri autem non potest, ut hoc citò accidat.

hominibus displicere non metuebat; nec prospera amans,

595 Nam qui arguitur & reprehenditur, cujusmodicumque sit, omnino mittens habere gratiam, est infensus. Similiter faciet is, cui suadetur, qui monetur & rogatur. Si itaque dixero, Pecunias tuas effunde in egentes, dixi quid grave & molestum. Si dixero, Seda iram, animi C exstingue furorem, nefariam compesce libidinem, ex deliciis aliquam partem amputa, sunt omnia gravia & molesta. Et si castigavero socordem & ignavum, aut abduxero ab ecclesia, aut ei communibus precibus interdixero, dolet, non quòd ab iis exciderit, sed propter commune probrum ac dedecus. *Hactenus* Chrysostomus, *multò rectiùs exponens originem inimicitiarum, quibus impetitus est, quàm eam exposuerunt scriptores postea refutandi. Ex iisdem quoque verbis abunde liquet, non ignoràsse Sanctum, libertatem suam in monendo, arguendo, increpandoque multis odio fuisse. Verùm excelso animo laudes amicitiasque hominum non curabat, qui terrena omnia pro nihilo habebat. Audiamus loquentem Homilià 9 in Epistolam ad Hebræos tom. 12 pag. 100, ut intelligamus, quanti omnem mundi gloriam faceret.* Quid enim, *inquit*, sunt res humanæ? Cinis & pulvis, & tamquam pulvis ante faciem venti, fumus & umbra, & folium, quod circumfertur, & flos, & somnium, & narratio, & fabula, ventus, & aër mollis temerè diffluens, penna non consistens, fluentum prætercurrens, & quæ sunt, quàm hæc, magis nihili. *Habent in hisce vani amatores mundi, quo meditentur. Habent omnes, quod admirentur in* Chrysostomo, *tot nimirum quæsitas fuisse rerum nihili similitudines, ut rerum mundanarum vanitatem altiùs animo suo infigeret. Neque semel ita locutus est, sed frequentissimè.*

AUCTORE J. S.

nec mundi adversa formidans. Hisce instruxit dotibus,

596 *Porro ut carebat amore rerum transeuntium, ita vacuus erat timore illorum omnium, quæ adversa & mala nominat humana infirmitas, quæque sapiens ille rerum Æstimator ut multorum bonorum originem considerabat, si quis iis sapienter uti novit. Jam dudum ante exsilium ea sensa habebat, quæ in exsilio præclarè integro libro exposuit, videlicet neminem lædi, nisi à se ipso. Sic variis locis loquitur: at satis ea de re loquentem audiemus, quando consentientia iis verbis agentem videbimus. Tanta igitur erat magnitudine animi, ut nihil in vita magnopere timendum, nihil fugiendum crederet, præter peccatum. Hac verò mente præditus, liberrimè unumquemque monebat pro officio suo, & delinquentes arguebat. Faciebat id quidem cum dolore, faciebat tamen. Audiamus loquentem Hom. 23 in Epistolam ad Hebræos tom. 12 pag. 217:* Unusquisque est valde solicitus, quomodo suis addat pe- E cuniis: nemo quomodo suam servet animam... Hæc digna sunt lamentationibus, hæc accusatione, hæc reprehensione. Sed hæc nolebam dicere: verùm dolor me cogit, ignoscite: cogit me luctus multa dicere, quæ nolebam....

& flagranti salutis omnium zelo, liberrimè monebat.

597 Fleamus, ô dilecti, fleamus, ingemiscamus. Sunt fortasse quidam, qui dicunt, Nihil aliud nobis dicit, quàm lamentationes, nihil aliud quàm fletus. Nollem, credite, nollem, sed laudes persequi & encomia. Nunc autem est horum tempus. Non est grave, ô dilecti, lamentari; sed digna facere lamentationibus... Ne puniaris, & non lugeo! ne moriaris, & non defleo... Sed non possum esse pater, si non fleam: pater sum amans & benevolus... Utinam liceret videre ipsum ardorem mentis, & videres, quòd magis uror quàm quævis mulier & quævis puella, quæ immaturam passa est viduitatem. Non ita luget illa suum maritum, neque pater filium, ut ego hanc, quæ est apud nos, multitudinem, nec ullum video profectum. *Hæc interim de eximiis* Chrysostomi *virtutibus ad propositum nostrum sufficiunt. Nam si quis diligenter expendat* F *insignem Sancti modestiam & humilitatem, si immensam in subditos omnes sinceramque charitatem; facilè intelliget, acres ipsius reprehensiones non ex superbia, arrogantia, aut nimia iracundia fuisse ortas; sed ex ferventi studio salutis omnium subditorum, quos ut bonus Pastor omni modo in viam virtutis reducere, & ad æternam felicitatem perducere conabatur. Nunc Socratis asserta, secutique ipsum in quibusdam Sozomeni, examinabimus.*

AUCTORE J. S.

§ XL. Chrysostomus Novatianos insectatur : horum causâ acerbior in Sanctum videtur Socrates, cujus asserta examinantur, uti & aliqua Sozomeni.

Chrysostomus cùm Antiochiæ tum Constantinopoli

Quanto magis considero omnia, *quæ de S.* Chrysostomo *& de Constantinopolitanis Novatianorum episcopis scripsit Socrates, tantò mihi verisimilius apparet, scriptorem illum, Novatianorum ubique patronum, & procul dubio Novatianum, acerbiori in Sanctum stylo usum esse, quia ipsius contra Novatianos zelum habebat perspectum. Certè* Chrysostomus, *qui omnes sui temporis hæreticos æque ac Judæos & gentiles in scriptis suis aggressus est, Novatianos similiter* B *impetiit. Jam Antiochiæ, dum exponebat Epistolam S. Pauli ad Ephesios, tom. XI pag. 105 de ipsis dixerat;* Ubi sunt, qui dicuntur CATHARI, id est, mundi, qui omni sorde pleni ita se audent nominare? *At plures Novatiani erant Constantinopoli, ubi & episcopum habebant, & tolerabantur in urbe. Hos igitur aggressus est* Chrysostomus *in Homilia 6 ex undecim ante ineditis, quam Montfauconus dedit tom. 12 pag. 355, ubi illo insignitur titulo:* Homilia habita in ecclesia Apostolorum in die Theodosii imperatoris, adversus eos, qui se Catharos appellabant, postquam duo alii episcopi locuti fuerant. *Mutila est Homilia, ita ut videatur excidisse pars illorum, quæ contra Catharos sive Novatianos in ea fuerunt disputata, præsertim quia contra ipsos pag. 355 ita loqui incipit, ut videantur alia præcessisse, & revera paulò antè duas paginas deesse credat editor.*

contra Novatianos disputat:

599 *Audiamus tamen aliqua:* Quænam ergo, *inquit*, est hæc arrogantia? quænam jactantia? quænam insania? Homo cùm sis, te Catharum sive purum esse dicis, & te purum esse persuasum habes? Et quantum hoc insaniæ est? Nam C cùm te purum dicis, perinde facis, acsi quis diceret, mare fluctibus esse purum. Sicut ergo ei fluctus numquam deficiunt, ita neque nobis peccata. An non nôsti quinam simus? Gaudentes; mœrentes; divites, pauperes; contumeliâ affecti, laudati; pulsi, bello impetiti, requie fruentes; esurientes, satiati: sexcenti sunt animi motus ac perturbationes, sexcentæ negotiorum circumstantiæ, sexcenti corporis morbi, sexcentæ rerum inæqualitates: & audes dicere te in euripo procellarum talium purum esse? Et quid impurius fuerit eo, qui ita affectus sit? *Post plura ad hoc propositum dicta, subdit:* Vos autem vestramque caritatem rogo, hæc omnia cogitantes, ab illorum jactantia vos eximatis, & illorum arrogantiam vitetis: & cum omni studio curetis admissa peccata abluere, & accedentia depellere... Et quomodo id eventurum sit, audi. Si in ecclesiam nos conferamus, si de peccatis nostris ingemiscamus, si ipsa peccata confiteamur &c. *Novatianos rursum refutat in Homilia 20 in Epistolam ad Hebræos tom. 12 pag. 186, ubi solvit argumentum, quod illi sumebant ex verbis S. Pauli male expositis.*

600 *Socrates ipse satis indicat,* Chrysostomum D *allaborâsse, ut Novatianos compesceret Constantinopoli. Verum adeo addictus erat istis hæreticis, ut figmenta quædam sua relationi immisceat. Nam lib. 6 cap. 22, ubi Sisinnium Novatianorum episcopum celebrat variis laudibus, de gestis inter ipsum &* Chrysostomum *sic loquitur:* Cùm aliquando à Joanne episcopo reprehenderetur (*Sisinnius*,) Joannesque diceret, civitatem non posse duos episcopos habere; respondit Sisinnius: Nec profectò habet. Hìc cùm Joannes indignaretur, ac diceret: Solus, ut video, vis esse episcopus. Subjecit Sisinnius: non hoc dico, sed quòd apud te solum episcopus non sim, qui tamen episcopus sum aliis omnibus. Quo responso exasperatus Joannes, Faciam, inquit, ne in posterum concioneris; hæreticus enim es. Cui Sisinnius facetè respondit: At ego, inquit, mercedem tibi solvam, si me tanto labore liberaveris. Mollitus eo dicto Joannes, Ego, inquit, non faciam, ut ne in posterum concioneris, si quidem molestum tibi est concionandi munus. *Hoc ultimum* Chrysostomi *responsum ne vel umbram quidem habet verisimilitudinis: adeo à moribus Sancti abhorret. Ex tota verò relatione, quam* E *haud dubiè ab aliquo Novatiano accepit Socrates, id unum tutò admitti posse existimo,* Chrysostomum *conatum esse efficere, ne liberè concionaretur Sisinnius; at id ipsum perficere non potuisse.*

eorumque episcopum compescere studuit.

601 *Idem scriptor cap. 25, ubi refert mortem* Chrysostomi, *ineptissimum Novatianorum contra absolutionem pœnitentium argumentum adoptat,* Chrysostomum *carpens his verbis:* Vir, ut antea dixi, propter abstinentiæ studium iracundiæ magis indulgens quàm verecundiæ: & qui ob singularem sanctimoniam immodica oris libertate perpetuò usus est. Porrò mirari non immeritò subit, cur, cùm tanto studio flagraret temperantiæ, eam tamen contemnendam esse in concionibus suis docuerit. Nam cùm à synodo episcoporum semel dumtaxat iis, qui post baptismum peccâssent, concessa fuisset pœnitentia, ipse pronuntiare non dubitavit: Licèt millies pœnitentiam egeris, accede. Ob quam doctrinam, tum à familiaribus suis reprehensus est, tum etiam à Sisinnio Novatianorum episcopo, qui librum quoque adversus hoc dictum conscripsit, & ob id ipsum graviter exagitavit. Verùm hæc diu F antè contigerant; *diu nimirum ante mortem* Chrysostomi. *Valesius in Annotatis pag. 82 ad hunc locum istud rectè observat.* Ex hoc loco certiùs, quàm ex ullo alio colligi potest, Socratem Novatianum fuisse. Nam & Chrysostomi sententiam perperam interpretatur, & Sisinnio Novatianæ partis episcopo palàm favet adversus Joannem Chrysostomum.

Hunc autem cum fecit contra Chrysostomum Socrates,

602 *Imo etiam utitur argumento Novatianorum, qui dictitabant, remissione peccatorum per pœnitentiam, quasi veniam peccatoribus concedi ad peccandum. Nugæ hæ sunt hæreticorum, ab omni rectâ ratione abhorrentes. Quis enim sapiens dicat, sacerdotem, qui peccatori serio pœnitenti absolutionem impertit, permittere ipsi, ut peccata repetat, præsertim cùm absolutionem non impertiatur, nisi serio proponenti peccata numquam repetere? Quin potiùs sacerdos pœnitenti dicit cum Christo Joan. 5 ℣ 14:* Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Tillemontius art. 49* Chrysostomum *ita contra Socratem defendit, ut ipsum potius mittit ad Socratis & Novatianorum ineptias ap-*

ejusque argumento utitur, Novatianum se ostendit.

pre-

AUCTORE J. S.

A *propinquantem facere videatur, quàm verè defendere.* Non inveniet (*Socrates*) S. Chrysostomum promittere umquam absolutionem illis, qui illam semel violârunt, *inquit Tillemontius, qui varia deinde addit, sed omnino nihil, quo intelligi possit loqui de pœnitentia publica aut solemni, quæ non iterabatur.*

At malè & ineptè contra Socratem Chrysostomi verba

603 *Itaque illa Tillemontii excusatio, mihi potiùs videtur gravis accusatio* Chrysostomi, *quem videtur facere tam durum & immisericordem, tam Christi præceptis & Ecclesiæ moribus contrarium, ut perpetuò quidem ad pœnitentiam hortantem fingat, sed post pœnitentiam semel relapsis veniam deinceps non indulgentem. Tam iniqua videtur hæc excusatio, ut mallem accusari a Socrate, quàm sic excusari. Verùm ipsa accusatio Socratis, quantumvis frivola sit, satis ostendit, quam ineptè talis expositio attribuatur verbis* Chrysostomi, *quámque immeritò duritia & immisericordia tanta attribuatur Sancto; præsertim cùm inimici* Chrysostomum *similiter accusaverint de nimia facilitate peccatoribus ignoscendi. Quippe inter octodecim accusationum capita, quæ* Chrysostomo *ab Isaacio, obscuri nominis episcopo, in* B *conciliabulo objecta narrat Photius col. 58, hoc erat septimum:* Quòd licentiam peccatoribus præberet, dicens: "Si iterum peccâsti, iterum pœ„nitentiam age, & quoties peccaveris, veni ad „me: & ego te sanabo„. *Inepta quidem hæc est accusatio, præsertim cùm proferatur contra* Chrysostomum, *qui toties tantaque vi homines à peccando deterret, ut nullus ei hac in parte palmam præripuerit.*

exponit Tillemontius; cùm Sanctus

604 *Attamen hæc ipsa accusatio luculenter ostendit, quàm ineptum se defensorem, aut accusatorem potiùs, hic exhibuerit Tillemontius. Nam illa verba,* Veni ad me, & ego te sanabo, *non possunt aliter explicari quàm de remissione peccatorum, seriò pœnitentibus danda. Sic multis aliis locis remissionem peccatorum confessione & pœnitentiâ obtinendam promittit. Videri possunt verba num. 599 data. Accipe, lector, & alia. In Homilia 3 de Davide & Saule tom. 4 pag. 668 & 669 graviter objurgat illos, qui profana spectacula adiverant, vultque ut tamquam excommunicati maneant extra ecclesiæ septa, donec satisfecerint. Deinde pag. 770 ita loquitur:* Quapropter equidem hortor rogoque, ut priùs confessio- C ne ac pœnitentiâ aliisque remediis omnibus sese à peccato ex theatricis spectaculis contracto perpurgent, atque ita divinos audiant sermones. *Ibidem pag. 175 in Homilia 20 in Genesim de gravibus peccatoribus ita loquitur:* Attamen qui hæc fecit, si voluerit, ut decet, uti conscientiæ adjumento, & ad confessionem facinorum festinare, & ulcus ostendere medico, qui curet & non exprobret, atque ab illo remedia accipere, ac soli ei loqui, nullo alio conscio, & omnia dicere cum diligentia, facilè peccata sua emendabit: confessio enim peccatorum, abolitio etiam est delictorum.

non modò ad pœnitentiam & confessionem frequentem

605 *Si quis hæc aliaque plurima, quæ de pœnitentia ac confessione peccatorum in Operibus suis habet* Chrysostomus, *restringere ita voluerit, ut ea intelligere contendat de confitentibus prima vice, ineptissimus sane erit: neque enim verba sua restringit sanctus Doctor. Contra frequenter insinuat, pœnitentiam & confessionem suo tempore iterari sæpiùs consuevisse, quemadmodum hodieque fieri solet. In Homilia contra Judaizantes tom. 1 pag. 611 rationem dat, cur institutum sit quadraginta dierum jejunium his verbis:* Multi quondam temere ac sine judicio, præcipue verò hoc tempore, quo Christus ea tradidit, ad sacra Mysteria accedebant. Cùm igitur intelligerent Patres, quantum ex temerario accessu detrimenti caperetur, convenientes quadraginta dies jejunii, precum, auditionis verbi Dei, & conventuum designârunt, ut in his diebus omnes per preces, per eleëmosynam, per jejunium, per vigilias, per lacrymas, per confessionem, ac per cætera omnia diligenter expurgati, ita pro captu nostro cum conscientia pura accedamus. *Quis non videat,* Chrysostomum *hic confessionem exigere, ut quis ad sacra Mysteria accedat, si conscientiam habeat peccatis onustam? Quis etiam non perspiciat, annuam saltem confessionem ab ipso requiri? Non igitur negabat absolutionem illis, qui in peccata erant relapsi post pœnitentiam.*

invitet, sed absolutionem etiam promittat.

606 *Sic frequentem confessionem aliis locis insinuat, & nominatim in Epistolam ad Hebræos Hom. 9, in qua rursum refutat Novatianorum dogma, docetque, qualis debeat esse pœnitentia & confessio.* Iterum lapsi sumus, *inquit pag. 98,* & ne sic quidem punit, sed dedit medicamentum pœnitentiæ, quod sufficit ad delenda & abstergenda omnia peccata nostra, si modò viderimus, E cujusmodi sit medicamentum, & quomodo id sit applicandum... Primum est ex suorum peccatorum condemnatione, & ex confessione. *Deinde post varia exposita de confessione bona, pag. 100:* Nunc autem cùm ea didiceritis, per quæ rectè agitur pœnitentia & remissio, & quòd omnia poterimus effugere, si ea utamur, ut oportet, quamnam assequemur veniam, si ne in mentem quidem nobis veniant nostra peccata? Nam si hoc esset, omnia essent confecta. Sicut enim, qui ostium est ingressus, est intus; sic qui propria mala cogitat; si illa supputet, omnino veniet ad eorum curationem. Sin autem dicat; Sum peccator; ea autem per species non cogitet ac supputet; & non dicat; Hoc & illud peccatum admisi, numquam cessabit, semper quidem confitens, curam autem nullam gerens correctionis. *Mitto alia multa, quæ de iteranda peccatorum confessione, & de remissione obtinenda, variis locis habet* Chrysostomus, *ita ut capere nequeam, quomodo allata superiùs verba proferre potuerit Tillemontius; nisi fortè verba illa vitiosè impressa fuerint. Ego certè illa sensu commodo explicare nequeo, nedum cum mente* Chrysostomi *conciliare.* F

Calumnia illa Novatianorum unde videtur orta

607 *Inquiramus modò, unde nata videatur illa Novatianorum & inimicorum* Chrysostomi *accusatio. Quantum conjecturâ assequi possum, desumpta ea est ex Homilia de Pœnitentia octava, edita apud Montfauconium tom. 2 pag. 340, apud Ducæum verò tom. 4 pag. 487: nam ibidem multus est* Chrysostomus *in extollenda Dei clementia, atque in commendanda utilitate pœnitentiæ & confessionis. Comparat primo ecclesiam cum arca Noe, eique præstantiorem ostendit.* Etenim, *inquit,* arca animalia excipiebat, & animalia conservabat; ecclesia verò animalia excipit & immutat: exempli causâ... huc ingressus accipiter, exit columba; ingressus lupus, exit ovis; ingressus serpens, egreditur agnus, non mutatâ naturâ, sed explosâ nequitiâ. Ideo frequentem de pœnitentia moveo sermonem. Est enim pœnitentia molesta & formidabilis peccatori, medela delictorum, consumptio iniquitatum, effusio lacrymarum, fiducia apud Deum, armatura contra diabolum, gladius ejus caput abscindens, spes salutis, desperationis profligatio. Hæc ho-

AUCTORE J. S.

hominì cælum aperit.... Peccator es, ne desperes. Non desino vos jugiter hisce medicamentis allinere.... Si in peccatis sis, ne desperes: hæc dicendi nullum finem facio. Si quotidie peccas: quotidie pœnitentiam age.., Inveteratus es hodie à peccato? Renova te ipsum per pœnitentiam.

in aliqua Sancti Homilia,

608 Licetne, inquies, per pœnitentiam salutem consequi? Planè licet. Totam vitam in peccatis contrivi, &, si pœnitentiam egero, salvus ero? Prorsus eris. Id unde liquet? Ab ipsa Domini tui erga homines benignitate... Nam malitia quidem tua mensuram habet, remedium verò mensuram non habet; malitia tua, qualiscumque sit, humana est malitia; Dei verò clementia est immensa: confide fore ut ea tuam vincat malitiam... Hæc dico, non ut vos segniores reddam, sed ut diligentiores efficiam. *Hisce alia addit similia, ut lapsos ad pœnitentiam perducat, ac nominatim alloquitur illos, qui eundo ad profana spectacula peccaverant, & deinde etiam raptores ac fornicatores. Mox verò se convertit ad illos, qui inordinato pudore à confessione peccatorum suorum deterrentur; docetque eam esse fallaciam diaboli, qui pudorem aufert in peccando,*

B *in pœnitentia verò pudorem incutit.* Facinus perpetrat, *inquit pag.* 343, & non pudore afficitur, & de verbo erubescit? Diaboli astutia est: in peccato non sinit eum erubescere:... in pœnitentia verò erubescere facit; novit enim eum præ pudore pœnitentiam non acturum esse. Duo mala facit, ad peccatum pellicit, & à pœnitentia arcet. Cur te jam pudet? Cùm fornicareris non erubescebas, cùm remedium admoves, pudore suffunderis? cùm te ipsum à peccato liberas, erubescis?.... Cùm peccator fieres, non erubescebas; cùm justus efficeris, erubescis? "Dic tu „iniquitates tuas primus, ut justificeris„. Non dixit, ut non plectaris supplicio, sed, ut justificeris.

in qua Dei misericordia multum fuerat commendata.

609 *Tum affert exemplum boni latronis, se peccatorem in cruce confessi, & statim justitiam adepti; subditque:* Admodum benignus est Deus, Filio non pepercit, ut servo parceret: tradidit Unigenitum, ut ingratos servos redimeret: Sanguinem Filii sui in pretium deposuit... Ne mihi rursum dicas: Peccavi multùm, quomodo potero salutem consequi? Tu non potes: Dominus tuus potest; atque ita potest, ut deleat

C peccata tua. Attende diligenter: ita delet peccata, ut ne vestigium quidem eorum maneat. *Hæc sanè non poterant non displicere Novatianis hæreticis. Nihilo magis ipsis placere poterat comparatio potestatis regum & sacerdotum, quam ita instituit pag.* 344: Medicamenta paro medicorum remediis præstantiora, quæ ne reges quidem adornare possunt. Quid rex potest? E carcere eruere, à gehenna autem eximere non potest; pecunias largiri, animam verò servare non valet. Sed in manus pœnitentiæ vos trado, ut vim ejus ediscatis, ut discatis peccatum non ei prævalere, neque ullam esse iniquitatem, quæ vim ejus superare possit. *Hactenus* Chrysostomus; *qui mox latè ostendit, nullum esse peccatum, quod pœnitentiâ deleri nequeat.*

Nam Sanctus benignè peccatores ad pœnitentiam trahebat,

610 *Itaque mirari non possumus, Novatianis hanc aut similem* Chrysostomi *Homiliam displicuisse. Quin imò inimicos* Chrysostomi *ex similibus quoque verbis colorem aliquem calumniis suis quæsivisse, non ita vehementer mirabimur, si consideremus, quàm multa inepta planè & frivola eidem objecerint. Nam si Sanctus eodem semper modo misericordiam Dei erga pœnitentes extulisset, ejusmodi sermones potuissent efficere, ut*

D

aliqui peccatum minùs horruissent. At sapiens ille Medicus nunc lenibus utebatur medicamentis, ut peccatores ad pœnitentiam attraheret; aliàs ferrum & ignem intentabat, ut subditos à peccando deterreret, atque omni modo homines conabatur ad viam virtutis adducere, & à semitis peccatorum abstrahere. Hæc autem concionandi methodus non poterat meritò accusari: neque benignitas Sancti in pœnitentes de peccatis. Certe S. Augustinus in libro de Agone Christiano cap. 30 verè Catholicæ sanctitatis *esse dicit, peccatoribus misericordiam exhibere.* Nusquam enim, *inquit*, tam vigere debent viscera misericordiæ, quàm in Catholica Ecclesia, ut tamquam vera mater, nec peccantibus filiis superbè insultet, nec correctis difficilè ignoscat. *Hæc ille contra duritiam Luciferianorum.*

611 *Deinde cap.* 31 *Novatianos non minùs acriter perstringit his verbis:* Nec eos audiamus, qui negant Ecclesiam Dei omnia peccata posse dimittere. Itaque miseri, dum in Petro petram non intelligunt, & nolunt credere datas Ecclesiæ claves regni cælorum, ipsi eas de manibus amiserunt... Qui nomen suum si vellent agnoscere, — *quemadmodum S. Augustinus facundum monet.*

B

MUNDANOS se potiùs quàm MUNDOS vocarent. Nolentes enim, si peccaverint, corrigi, nihil aliud elegerunt, nisi cum hoc mundo damnari. Nam quibus veniam peccatorum negant, non eos aliqua sanitate * custodiunt, sed ægris subtrahunt medicinam. *Hæc sufficiunt contra Novatianum argumentum Socratis: nam, si in aliqua synodo statutum sit, quemadmodum vult Socrates, ut lapsis semel tantùm pœnitentia concederetur, statutum illud fuit de pœnitentia solemni, quæ ob gravissima crimina imponi tum solebat, quæque non iterabatur; non verò de pœnitentia vulgari, de qua loquitur* Chrysostomus; *nisi fortè Socrates conciliabulum aliquod memoret Novatianorum, ceteris minùs rigidorum. Porrò ex hisce tam ineptis criminationibus Socratis facile videbis studiosus lector, quam nullam fidem mereatur in iis, quæ de iracundia & nimia* Chrysostomi *libertate venenato calamo conscripsit.*

* al. sanctitate

Socrates & Sozomenus, Sanctum nimiæ iracundiæ accusantes,

612 *Audiamus tamen dicta hominis, præmissa cautione jam data.* His moribus, *inquit cap.* 4, præditus Joannes, & ad episcopatûs honorem provectus, majori, quàm par erat, severitate in subditos usus est, dum clericorum suorum vitam, sicut sperabat, corrigere vellet. Statim igitur in

F ipso episcopatûs exordio, cum ecclesiasticis viris asperior visus esset, in odium illorum venit, multique eum aversari, & tamquam iracundum vitare cœperunt. *Sozomenus hisce nimis de more credulus, temere cap.* 3 *ita philosophatur:* Nam cùm ad redarguendum suopte ingenio proclivis esset, & adversus eos, qui injuriam fecissent, justa indignatione commoveretur, eos affectus multò magis auxit in episcopatu. Natura enim licentiam nacta, linguam ad arguendum facilè impellebat, & iram adversus delinquentes promptiùs incitabat. *Eo ratiocinio explicare voluit scriptor ille, unde oriretur nimia* Chrysostomi *severitas, nimiaque in arguendo & reprehendendo libertas. At priùs examinare debuisses, an revera in iis modum excessisset sanctus Episcopus; nec tam facilè Socrati atque inimicis* Chrysostomi *credere.*

refutantur: cum Sanctus non ex iracundia, sed ex odio peccatorum.

613 *Quis enim ignorat, Sanctorum zelum passim calumniis impeti ab illis, quorum vitia reprehenduntur, & quorum perniciosa libertas justis vinculis coercetur? Sane, si mentem Sancti in Homiliis passim expressam consulamus, abundè*

vi-

A *videbimus, eum nec arrogantiâ nec iracundiâ immoderatâ incitatum fuisse ad vitia subditorum reprehendenda, sed odio delictorum, sed ingenti cura de omnium salute, sed sincera & forti charitate, quâ malebat subditorum animas salvas facere, quam eorum laudibus applausibusque frui, ac se omnibus cum eorum detrimento charum reddere. Hæc satis colliguntur ex deductis supra § 19. Palladius in Dialogo pag. 175 docet, quid S. Joannem incitaret ad vitia acriter perstringenda. Noverat ex sacris Litteris, quantum immineat periculum pastoribus illis, qui subditorum correctionem negligunt.* Ejusmodi periculum, *inquit*, nequaquam dormiens infidelitatis somno, neque voluptatis pigritiâ piget, beatus Johannes ante oculos habens, altius tubâ clamabat, non obscurum edens sonum, sed apertam planè scientiam dans diabolici gladii, fugere omnes hortabatur.

& pro officio pastoris sibi commisso, 614 Quicumque autem conscientiam puram, veluti signum in animæ fronte habuerunt, per gratiam Dei cum vobis Romanis fidelibus servati sunt: qui verò rursus inquinatam, populos ac sacerdotes in mutuum certamen accenderunt. *Deinde ostendit, præcipuos veteris ac novi Testamenti Sanctos mira in vitiis reprehendendis libertate usos, eaque de causa persecutionem passos,* B *interque ipsos adducit Christum ipsum Dominum nostrum, cujus in reprehendendo libertas certe mala non erat, etiamsi improbi quidam ac superbi eâ offenderentur.* Ne igitur, *inquit pag. 179*, admiseris eos, qui cum quadam increpatione Sanctorum loquendi libertatem culpant. Gentilium enim & judicio suo sapientum ista consuetudo est, qui amore hujus vitæ etiam martyrum constantiam irrident. Neque enim vel gladium obtusum, vel otiosam esse loquendi libertatem oportet. Et quemadmodum ab unguento fragrantia separari non potest, sic neque à loquendi libertate benevolentia. Ac siquidem coram famulis aut amicis aut suis reprehensio fieret, coram quibus erubescere molestum est, fortè accusandus esset, qui liberè redargueret; quippe qui tempus & locum ignoraret.

peccata generatim & publicè reprehenderet. 615 Si autem in ecclesia, velut in macello, proborum encomia fiunt & increpationes negligentium; quid exasperamur adversus increpationes, quæ sine nomine & utiliter fiunt? .... Hoc igitur modo in ecclesia liberè loquebatur Johannes: immò potiùs esurientibus partiebatur virtutis cibum, C peccatum manifestis reprehensionibus exterminans... Porrò si qui superbiæ aut vesaniæ morbo laborantes, velint etiam voluptates suas cum laudibus efferre; hanc consuetudinem non habent Dei servi. Qui enim indignatur ob vituperatam avaritiam & fornicationem, aut aliam quamvis fœdam libidinem, nihil aliud re ipsa dicunt, quàm hujusmodi perniciosum virus debere admittere. *Hactenus Palladius, cujus verba satis ostendunt, Socratem adoptâsse calumnias inimicorum* Chrysostomi; *Socrati verò nimis facile adhæsisse Sozomenum. Hæc autem sufficiunt ad retundendam generalem illam accusationem. Veniamus modo ad particularem contra diaconum Sancti institutam.*

Quæ illi de Serapione diacono scribunt, 616 *Socrates cap. 4 ita pergit:* Incitabat autem illum Serapio ejus diaconus, ut omnium animos à se alienaret. Qui quadam die coram universo clero contenta voce Episcopum sic allocutus est: Numquam istis dominari poteris, ô Episcope, nisi unâ virgâ omnes abegeris. Hoc ejus dictum cunctorum odium adversum Episcopum excitavit. *Sozomenus lib. 8 cap. 9 ita habet:* Odium porrò clericorum adversus illum auxit Serapion, quem ipse archidiaconum constituerat, homo Ægyptius, promptus ad iracundiam, ad contumeliam paratus. *Ita quidem illi. At talem fuisse Serapionem, qualem Socrates & Sozomenus describunt, nequaquam est verisimile: neque enim facile crediderо,* Chrysostomum *adeo fuisse deceptum. Hoc sanè constat, Serapionem amicitiâ Sancti constanter gavisum esse. Nam primò diaconum consecravit, deinde presbyterum, ac demum, teste Socrate cap. 17,* Heracleæ in Thracia episcopum constituit. *Hanc autem primariam Thraciæ sedem Serapioni attribuit* Chrysostomus, *postquam ille variis vicibus fuerat accusatus, ut videbimus, ita ut videatur Serapionis innocentiam omnino habuisse perspectam.*

non sunt verisimilia: 617 *Qua occasione Severianus Gabalorum episcopus, qui inter præcipuos* Chrysostomi *hostes locum habuit, in Serapionem exacerbatus fuerit, postea videbimus. At ea videtur fuisse causa tot calumniarum, quibus Serapion æquè ac ipse* Chrysostomus *fuit impetitus. Verba verò mox data, quæ Serapioni attribuit Socrates, nequaquam sunt verisimilia, nisi fortè dicta fuerint in cætu Novatianorum, & de clericis Novatianis.* E *Hos omnes urbe exigendos suadere poterat Serapion. At omnes simul Catholicos exigere, aut iis præsentibus tale consilium dare Episcopo, non erat hominis sani: insanum vero tamdiu placuisse* Chrysostomo *nullus credet, modo sano sit judicio.*

clericos aliquos Sanctus deponit. 618 *Redeo ad Socratem, qui sic prosequitur:* Haud multò post Episcopus multos variis de causis ecclesiâ ejecit. Illi verò, sicut in violento dominatu fieri solet, contra eum conspirârunt, eumque apud populum calumniati sunt. *Sozomenus cap. 3 dicit:* Quosdam etiam ecclesiâ ejecit. *Hisce accedit Theodoretus lib. 5 Historiæ cap. 28 ita scribens:* Porrò magnus Joannes, simulatque Ecclesiæ gubernaculis admotus est, iniqua quorumdam facinora liberè cœpit reprehendere... Sacerdotes quoque, ut juxta Ecclesiæ leges viverent, commonebat; eos verò, qui leges illas transgredi auderent, ad altare accedere prohibebat, nefas esse dicens, ut sacerdotum honore fruerentur ii, qui verorum sacerdotum vitam nollent imitari.

sed ob gravia crimina. 619 *Palladius pag. 65 inter accusatores* Chrysostomi *fuisse dicit duos diaconos, quos ille ex* F ecclesia ob enormia scelera *ejecerat.* Erat autem, *ait*, eorum crimen, hujus quidem adulterium, illius verò homicidium. *Hunc eumdem cum Joanne diacono, qui primus est Sancti accusator apud Photium col. 54, suspicatur Tillemontius. Porrò ejusmodi homines Ecclesiâ à Sancto ejectos non dubitamus. At innocentes fuisse ejectos, nemo probat. Magnum quoque fuisse expulsorum numerum, non existimamus, cum alios enumeratos aut assignatos non inveniam, nisi fortè Martyrius archidiaconus illis sit addendus, de quo agitur inter accusationum capita apud Photium col. 55.*

AUCTORE J. S.

§ XLI. Quàm latè se ad omnes homines & ad plures provincias extenderit charitas & cura Sancti, qui pro conversione hæreticorum & idololatrarum varia præstat.

Mira Sancti de omnibus afflictis aut ope indigentibus cura,

THeodoretus, *apud Photium col.* 1515 *compendio datus, miram Sancti charitatem ad juvandos omnes ope indigentes tali celebrat elogio:* Alius illum rapiens in auxilium trahit, alius judicatus patronum vocat, alius famelicus cibum orat, nudus vestem, alius illum exuit, alius dolens consolationem petit, alius ligatus solvi postulat, alius trahit illum ad morborum inspectionem, peregrinus hospitium efflagitat, alius sese sistens debitum deplorat, alius arbitrum- B & pacificatorem domesticarum turbarum accersit; nec servus ad alium fugit, amaram domini indignationem exponens. Vidua clamat, Miserere; alia viduitatem deplorat. Multæ * ac variæ Patri [quotidie] re nata in singulos pro singulis mutationes. Rapitur quis, & patronus Pater: fames vexat, & nutritor ex patrono fit: aliquis ægrotat, & in medicum Pater mutatur: dolore aliquis concidit, & nosocomii Curator solatium adfert. Si hospites curandi, omnia factus benignum se exhibet. Et quid singula attinet, quæ per omnem ejus vitam gesta sunt, commemorare, cùm de solo sacerdotio referre nequeam; tanta hominum operum salutarium varietas suprà dicta non reliquit. *Hæc ille de eximia Sancti charitate.*

* millenæ

sollicitudo variarum ecclesiarum. Gothis Constantinopoli

621 *Idem Theodoretus lib.* 5 *Historiæ cap.* 25 *de cura ecclesiarum ita loquitur:* Neque vero urbem dumtaxat regiam hujusmodi curâ ac sollicitudine gubernabat; sed & universam Thraciam, quæ in sex provincias divisa est; & Asiam totam, quæ ab undecim præsidibus regitur; Ponticam prætereà iisdem legibus exornavit, quæ totidem rectores habet, quot Asia. *Relatæ hic provinciæ hodierno patriarchatui Constantinopolitano omnes inclusæ sunt.* C *Verùm longiùs etiam se porrexerunt* Chrysostomi *studia: nam & Gazæ in Palæstina & in Phœnicia magno zelo contra idololatriam bella moventem deinde videbimus. At priùs audiamus, quid ad conversionem Gothorum præstiterit Constantinopoli. Laudatus Theodoretus cap.* 30 *de iis scribit sequentia:* Præterea cùm Scytharum gentem (*Gothos eo nomine indicat*) Arianæ perfidiæ laqueis irretitam teneri cerneret, ipse quoque machinas omnes adhibuit; &, ut prædam caperet, hac arte usus est. Ejusdem enim cum ipsis linguæ presbyteros & diaconos ac lectores cùm ordinâsset, unam illis ecclesiam adsignavit; eorumque operâ multos à pristino errore revocavit. Nam & ipse eò sæpiùs veniens concionem habebat, utens interprete quopiam, qui utramque linguam calleret; & eos, qui dicendi facultate præditi essent, ut idem facerent, hortabatur. Et hæc quidem intus in ipsa urbe agere non desinebat; multosque, qui decepti fuerant, venabatur, Apostolicæ prædicationis veritatem eis ostendens. *Ecclesiam Gothorum anno* 400 *à militibus combustam, quando Gothi, Gainæ adhærentes, in eam confugerant, refert Sozomenus lib.* 8 *cap.* 4; *nec dubium videtur, quin fuerit illa ipsa ecclesia, quam Gothis attribuerat* S. Chrysostomus. D

ad fidem conversis ecclesiam tribuit: in eaque subinde concionatur.

622 *Eruta nuper è tenebris est* Chrysostomi *Homilia, quâ Gothorum conversio Constantinopoli confirmatur. Edita ea est apud Montfanconium, inter ante ineditas octava, tom.* 12 *pag.* 371, *ubi hic præfigitur titulus:* Ejusdem Homilia, habita in ecclesia S. Pauli, Gotthis legentibus, postquam presbyter Gotthus concionatus fuerat. *Accipe etiam aliqua ex Homilia ipsa:* Vellem hodie adesse Græcos, ut, quæ lecta sunt, audirent, & discerent, quanta sit Crucifixi virtus, quanta crucis potestas, quanta Ecclesiæ nobilitas.... Non nunc illa (*Christiana dogmata*) in Judæa solùm, sed etiam apud Barbaram linguam, ut hodie audîstis, splendidiùs, quàm sol ipse, fulgent. Et Scythæ, & Thraces, & Sarmatæ, & Mauri, & Indi, & ii, qui ad extrema orbis sedes habent, iis, quæ scripta sunt, in linguam suam translatis, philosophantur. *Et pag.* 372: Non ergo quis putet, id pudori esse Ecclesiæ quòd barbaros in medio surgere & loqui præceperimus. E Hoc enim Ecclesiæ ornatus & decor, hæc demonstratio est virtutis, quæ in fide sita est &c. *Plura videri possunt in ipsa Homilia satis prolixa, quæ commendat Ecclesiam. Superfuisse Constantinopoli aliquos Gothos Catholicos, postquam inde Gainas eorum dux cum suis expulsus est, colligo ex Epistola, quam ad Gothos monachos in exsilio scripsit* Chrysostomus, *ut videbimus* § 75: *de iisdem mox etiam fiet mentio.*

Gothis item ad Istrum degentibus

623 *De Gothorum, qui prope Danubium degebant, conversione Theodoretus cap.* 31 *ita loquitur:* Jam verò cùm accepisset (*Sanctus*) Scythas quosdam Nomadas, qui ad Istrum tentoria fixerant, salutem quidem sitire; sed, qui latices ipsis præberet, neminem reperiri; viros conquisivit, qui Apostolicos labores æmularentur, eosque Barbaris illis præfecit. Ego certè litteras ejus perlegi, ad Leontium Ancyræ episcopum scriptas, quibus & Scytharum conversionem ei significat, & viros mitti postulat idoneos, qui salutis viam eis demonstrent. *De horum conversione & episcopo ad ipsos misso loquitur* Chrysostomus *ipse in Epistola* 14 *ad Olympiadem, apud Montfauconium tom.* 3 *pag.* 600 *ita scribens:* F Narraverunt mihi Marsi ac Gotthi monachi, apud quos Serapion episcopus perpetuò delitescebat, Moduarium diaconum venisse, illud afferentem, admirandum illum episcopum Unilam, quem non ita pridem ordinavi, atque in Gotthiam misi, multis ac magnis rebus gestis, diem suum extremum clausisse; ac regis Gotthorum litteras attulisse, quibus, ut ad eos episcopus mittatur, petit.

episcopum mittit.

624 *Quid de iis tum faciendum censuerit* Chrysostomus, *suo loco videbimus. Interim videmus, Unilam episcopum à Sancto pro Gothis longè Constantinopoli dissitis ordinatum fuisse, ita ut non videatur dubitandum, quin illi sint Scythæ ad Istrum degentes, de quibus loquitur Theodoretus. Quo anno Unilas sit missus, non invenio: at non potest res contigisse diu ante aut post annum* 400, *cùm contigerit in episcopatu, & aliquo tempore ante exsilium* Chrysostomi. *Fortè etiam aliqui ad Gothos instruendos missi sunt à* Chrysostomo, *antequam Unilas, qui verisimiliter Gothus*

A *thus erat Constantinopoli conversus, episcopus ordinaretur.*

Agit contra Marcionistas in Syria: lex Arcadii

625 *Laudatus Theodoretus post allegata verba mox ita prosequitur:* Sed & in regione nostra (*Syria*) vicos quosdam Marcionis hæresi laborare cùm didicisset, episcopo, qui tunc præsidebat, litteras scripsit, hortans, ut morbum illum repelleret, & imperialium legum auxilium offerens. Qualiter igitur ecclesiarum curam ac sollicitudinem, juxta divinum Apostolum, animo suo circumtulerit, ex his abundè cognosci potest. *Baronius ad annum 398 num. 78 existimat, severissimam contra Eunomianos & Montanistas legem ab Arcadio imperatore conditam esse, suadente* Chrysostomo. *Lex ipsa ibi poterit videri: at præmissa à Baronio verba huc transfero:* In sublimem jam thronum Joannes evectus, primùm omnium curavit, ut Catholicæ fidei in omnibus prospectum esset, auctorque exstitisse putatur, ut severissima lex adversus Eunomianos detestabiliores ceteris, & Montanistas, post dies sex tantùm à sua ordinatione sanciretur. *Verisimillima est hæc conjectura, præsertim cùm Sanctus in Homiliis suis Anomæos, sive Eunomianos mox fuerit aggressus, ut vidimus § 36.*

B

contra Eunomianos & Montanistas,

626 *Attamen Tillemontius art. 52 quædam* Chrysostomi *verba opponit Baronio, ex usque concludit, Sanctum non vehementer fuisse sollicitum de novis legibus contra hæreticos obtinendis. Accipe verba assignata, lector studiose, & considera, an ex iis rectè concludat aliquid, quod conjecturæ Baronii adversetur. Habentur illa apud Montfauconium tom. 2 pag. 705, atque ita sonant:* Psalmus siquidem hodie in aciem contra hæreticos nos educit: non ut illos stantes prosternamus, sed ut jacentes erigamus. Ejusmodi namque nostrum est bellum: non ex vivis mortuos reddit, sed ex mortuis vivos efficit, mansuetudine ac multa redundans benignitate. Non enim factis insector, sed verbis persequor; non hæreticum, sed hæresim: non hominem aversor, sed errorem odio prosequor, & avellere conor. Non est mihi bellum susceptum cum substantia; Dei siquidem opus est substantia: sed corrigere mentem volo, quam diabolus corrupit. Sic & medicus, dum ægrotum curat, non corpus oppugnat, sed corporis vitium tollit.

fortè impellente Chrysostomo lata.

627 Sic igitur ego quoque, si cum hæreticis bellum gessero, non cum hominibus bellum gero, sed errorem expellere volo, ac putredinem

C

expurgare. Mihi consuetum est persecutionem pati, non persequi; vexari, non vexare. Sic & Christus vincebat, non cruci affigens, sed cruci affixus; non alapis cædens, sed alapis cæsus. *Hæc quidem* Chrysostomus, *ostendens se amore potiùs quam odio moveri ad impugnandos hæreticos. Verùm eodem charitatis affectu poterat excitari ad leges contra eos obtinendas, quia vexatio dat intellectum, eoque modo multi faciliùs convertuntur quam erudita disputatione. Sanè, si* imperialium legum auxilium, *teste Theodoreto, obtulit contra Marcionistas; si edicta imperialia impetravit contra idololatriam, ut mox videbimus, si* Novatianis & Quartodecimanis multas ecclesias *ademit, ut dicetur § 48; non video, cur non potuerit Arcadio auctor esse legis prædictæ. Certè id ex allegatis verbis nullo modo potest colligi.*

Idololatriam expellere conatur in Phœnicia:

628 *De zelo Sancti contra idololatriam Theodoretus cap. 29 hæc habet:* Porrò cùm didicisset, incolas Phœnices circa cultum simulacrorum adhuc insanire, monachos quosdam zelo Dei ferventes collegit; eosque imperialibus edictis munitos, adversus idolorum templa direxit. Pecunias verò, quæ artificibus templa diruentibus, eorumque ministris præbebantur, non ex regiis thesauris depromebat; sed opulentis & fide ac religione insignibus matronis persuadebat, ut hos sumptus liberaliter suppeditarent, benedictionem, quæ ex hujusmodi largitione proveniret, iis ostendens. Hac ratione dæmonum templa, quæ adhuc supererant, solo æquavit. *Baronius ad annum 399 num. 59 recitat legem Arcadii imperatoris,* ut illa templa idolorum diruerentur, quæ essent in agris. *Data est illa lex* XIII *Julii anni 399, ibique videri potest. Observat Tillemontius art. 56, hanc legem Damasci nominatim publicatam esse. At labitur memoriâ, dum Damascum vocat Phœniciæ metropolim, cùm illa urbs non sit Phœnicia, sed Cæle-Syriæ. Verùm hinc liquet, in aliis quoque provinciis factum esse, quod de Phœnicia narrat Theodoretus. Ceterùm* S. Chrysostomum *mirè sollicitum fuisse de conversione gentilium in Phœnicia, quando degebat exsul in Armenia, suo loco videbimus.*

[illegible] S. Porphyrio [illegible],

629 *Auxilium insuper* S. Chrysostomus *præstitit S. Porphyrio Gazensi episcopo ad exstirpandam idololatriam Gazæ in Palæstina. Verùm hoc loco tantum referam, quo modo per Sanctum fuerit obtentum, ut jussu imperatoris templa idolorum*

E

Gazæ clauderentur; ad annum verò 401 latius disputabo de eversis, opem rursum conferente Chrysostomo, *ibidem templis, quia chronotaxim hujus historiæ, cum aliis quoque connexam, [illegible] rectè ordinaverat Henschenius noster, [illegible] & corrupit Tillemontius. Mandatum verò de templis claudendis rectè utterque [illegible] anno 398, quo S. Porphyrius Marcum diaconum legatum Constantinopolim cum litteris ad* Chrysostomum *dabat. Factum narravit Marcus ipse in Vita S. Porphyrii, apud nos data tom.* III *Februarii, ubi cap. 4 pag. 650 Marcus ita scribit:* Videns autem sanctus Pater noster Porphyrius nefaria, quæ quotidie fiebant ab idololatris, statuit me mittere Byzantium, ut peterem ab imperatoribus, ut diruerentur templa simulacrorum: Gazæ enim adhuc maximè celebrabatur, quod vocatur Marneium. Et scriptis litteris ad sanctissimum Episcopum Constantinopolitanum, cujus laus & gloria memoratur ab omnibus, navigavimus, & spatio viginti dierum eò pervenimus: & redditis litteris B. Joanni, ore cum omnia docui.

F

[illegible] templa [illegible] claudantur Gazæ.

630 Cùm primùm autem audivisset, id significavit Eutropio cubiculario, qui tunc erat assiduus apud imperatorem Arcadium. Cumque ei legisset epistolas beati episcopi, & petiisset ab eo, ut concurreret cum literis; acceptis ab eo promissis, exiit, & dixit mihi: Quieto animo esto, ô fili. Spero enim in Dominum Christum, quòd suam, sicut solet, sit facturus misericordiam. Ego verò non cessabam quotidie eum admonere: ille autem mittebat & instabat Eutropio. Septem verò pòst diebus pronunciatur edictum imperatoris, ut clauderentur simulacra Gazæorum civitatis, & ne consulerentur ampliùs. Traditur autem hic jussus in manus cujusdam Hilarii, hominis Subadjubæ magistri. Ego verò tribus pòst diebus egressus sum Byzantio, & spatio decem dierum pervenio in civitatem Gazæorum, septem diebus præveniens Hilarium. Inveni autem sanctissimum Porphyrium ægrotantem: postquam verò ei tradidi responsum beatissimi Joan-

AUCTORE J. S.

annis episcopi Constantinopolitani, & id legit, lætitiâ affectus convaluit à febre. Dicebat autem, se in morbum incidisse ex multâ afflictione idololatrarum. *Hactenus ille scriptor, qui mox subjungit, quomodo advenerit Hilarius & templa fuerint clausa. Rem fuisse peractam anno 398, liquet ex episcopatu* Chrysostomi *& officio Eutropii. Nam prior ante illum annum non fuit episcopus. Eutropius verò consulatum iniit initio anni sequentis, & non diu post omnino de gradu dejectus est, ut videbimus § 43.*

§ XLII. Sanctus operam suam confert ad conciliandas Flaviano Antiocheno ecclesias omnes: accipit reliquias aliquot Sanctorum, maximaque cum solemnitate aliquas transfert.

Diuturna dissidio ecclesiæ Antiochenæ,

J*Am variis locis mentionem fecimus de diuturna illa controversia, quæ ecclesiam Antiochenam in duas divisit partes, effecitque ut duo episcopi Catholici in eadem siderent urbe. Cœpta illa erat unà cum ordinatione S. Meletii anno 361, quia ille multis erat suspectus de heresi Ariana, licèt revera probe esset Catholicus. Pulso deinde in exsilium Meletio per Constantium imperatorem Arianum, anno 362 ordinatus est Paulinus item orthodoxus: atque huic adhæserunt Catholici illi, qui Meletium recusabant ut suspectum, aut certè ut illegitimè ab Arianis ordinatum. Inter duos hosce episcopos, qui singuli varias habebant ecclesias suis partibus faventes, pax aliqua videtur demum composita. Verùm recruduit divisio post mortem S. Meletii anno 381 defuncti, quando in ejus locum ordinatus est Flavianus. Nam Flaviani ordinationem improbavit Ecclesia Romana cum Occidentalibus ecclesiis, uti & Alexandrina cum Ægyptiis & Cypriis. Eam verò ratam habuerunt pleraque ecclesiæ Orientales. Mansit ea divisio etiam post mortem Paulini: nam in hujus locum suffectus est Evagrius anno 388, defunctoque Evagrio circa annum 392, needum sublata est divisio.*

quæ nondum erat sublata ante episcopatum Chrysostomi,

632 *Theodoretus lib. 5 cap. 23 dicit, diu*turnam *illam* simultatem *durâsse* septemdecim annos, *illam nimirum ordiens ab ordinatione Flaviani sive anno 381, & consequenter finiens anno 398. At memoriâ lapsus est, quando ait, id factum esse tempore Innocentii Papæ, qui Pontifex non fuit ante annum 402. Palladius in Dialogo pag. 51 videtur* viginti annos *dissensioni inter Flavianum & Theophilum Alexandrinum attribuere. Ac suspicor, eum rotundo numero usum esse, ut annos ferè viginti significaret, quia fortè numerum annorum accurate non noverat. Socrates lib. 5 cap. 15 conciliationem Flaviani cum Alexandrina primùm & mox cum Romana Ecclesia ponit sub Damaso Papa, qui jam anno 384 defunctus est. Verum Socrates ipse lib. 6 cap. 9 iis contraria scribit, acceditque ad tempus mox assignandum, quo Sozomenus & Palladius rem peractam affirmant. Ex dictis colliget studiosus lector, quàm parùm fidere possimus scriptoribus modo relatis pro figendo tempore, etiamsi illi non longè abfuerint à factis, quæ examinamus.*

hujus maximè operâ tota ferè exstinguitur,

633 *Certè Sozomenus lib. 8 cap. 3 initio episcopatûs* Chrysostomi *Flavianum cum Romana Ecclesia conciliatum operâ* Chrysostomi *& Theophili scribit his verbis:* Neque verò suam ipsius duntaxat, sed & reliquas ubique locorum ecclesias, tanquam bonus & excelso animo præditus, corrigere conabatur. Proinde in ipso episcopatûs sui exordio, cùm Occidentales & Ægyptii sacerdotes Paulini gratiâ ab Orientalibus episcopis adhuc dissiderent, & publicum quoddam discidium ob eam rem totius imperii Romani ecclesias obtineret, ipse Theophilum rogavit, ut suam ipsi operam commodaret, & Romanum Episcopum Flaviano reconciliaret. Quod cùm placuisset, electi sunt ad id negotium Acacius episcopus Berœæ, & Isidorus; is cujus gratiâ Theophilus Joannis ordinationi adversatus fuerat. Hi Romam delati, cùm legatio ipsis ex animi sententia successisset, in Ægyptum navigârunt. Inde Acacius in Syriam reversus, Ægyptiorum & Occidentalium antistitum literas pacificas attulit Flaviano. Serò tandem hunc in modum ecclesiæ ea dissensione liberatæ, in pristinam rursus concordiam redierunt. Antiochiæ verò ii, qui Eustathiani dicebantur, aliquandiu perstitere collectas seorsum celebrantes, etiam sine episcopo. Evagrius enim, qui Paulino successerat, brevi temporis spatio supervixit, uti jam diximus. Atque idcirco, ut opinor, episcopis facilis fuit reconciliatio, cùm nullus superesset adversarius. Populus verò, ut mos est vulgi, paulatim sese adjungens iis, qui sub Flaviano conventus ecclesiasticos agebant, progressu temporis majori ex parte in unum coaluit. *Hactenus Sozomenus.*

conciliato Flaviano cum Ecclesia Romana.

634 *Hujus relationem utcumque confirmat Palladius, pag. 50 ita alloquens Theodorum:* Tu verò & ipse nôsti hominem (*de Isidoro presbytero loquitur*) quando cum Acacio veniens, Flaviani cum Theophilo communionem attulit, viginti annos abruptam beati Evagrii causâ. *Evagrium solum nominat, opinor, quia ille fuerat ultimus episcopus Flaviano oppositus. Eodem teste pag. 39 Acacius Berœensis* Romam venit, ferens ordinationis Johannis episcopi decretum. *Theodoretus lib. 5 cap. 23 ait,* egregios quosdam episcopos... cum aliquot presbyteris & diaconis Antiochensis ecclesiæ *ab ipso Flaviano Romam missos.* Horum omnium, *inquit*, princeps erát Acacius, Berœæ urbis Syriæ episcopus, vir ubique gentium terrâ marique celeberrimus. Hic unà cum reliquis Romam veniens, diuturnam simultatem, quæ septemdecim annos duraverat, sedavit, pacemque inter ecclesias composuit. *Ex hisce omnibus liquet, ad concordiam componendam concurrisse varios. At, cùm* S. Chrysostomus *omnium dissidentium tunc esset amicus, facilè credi potest, ipsius maximè operâ factum esse, ut Theophilus & Flavianus in legationem consentirent.*

Sanctus reliquias verisimiliter S. Phocæ, ex Ponto accepias,

635 *Martyrum aliquot reliquias primo aut secundo episcopatûs anno accepit* Chrysostomus, *eaque occasione aliquas habuit Homilias, celeberrimaque fuit reliquiarum translatio, quam imperatrix Eudoxia voluit suâ præsentiâ honorare, ipseque imperator sequenti die ad solemnitatem accessit, ut habemus ex Homiliis duabus ante ineditis, quas tom. 12 dedit Monsfauconus à pag. 330. Certum ex illis est, reliquias fuisse ex ecclesia magna Constantinopolitana delatas ad ecclesiam suburbanam*

S. Tho-

A *S. Thomæ tunc dicatam : at ex illis Homiliis nequit colligi, cujas martyris ea essent reliquiæ. Attamen verisimile apparet, agi de reliquiis S. Phocæ martyris Sinopensis : nam has ad* Chrysostomum *ex Ponto perlatas, constat ex alia ejusdem Homilia tom. 2 pag. 704 edita. Hanc Sanctus ita orditur :* Splendida nobis hesterno die facta est civitas, splendida & illustris; non quia columnas, sed quia martyrem habuit cum pompa incedentem, qui ad nos ex Ponto advenit. Vidit vestram hospitalitatem, & vos benedictione cumulavit... Beatos illos, qui convenerant prædicavi, quique suavis ejus odoris participes fuerant; & eos, qui aberant, miseros appellavi. Verumtamen, ne damnum eorum fiat irreparabile, rursum ipsum altera die prædicamus, ut & ii, qui ob negligentiam abfuerunt, à martyre impertitam duplicent diligentiâ benedictionem. *Hæc ostendunt, præcessisse alteram Homiliam in adventu reliquiarum dictam; at illam nuspiam editam invenio.*

laudato priùs Sancto, solemni pompa transferuntur,

636 *Sequentia verò indicant, transferendas fuisse magna cum solemnitate S. Phocæ reliquias, trajiciendumque multo cum lumine maris sinum, ita ut omnino videatur insinuari maxima illa solemnitas, quæ mox enarrabitur, præsertim cùm*
B *prædicat Orator, imperatores solemnitatis fore participes. Certè* Chrysostomus *auditores suos sic alloquitur :* Abfuisti heri? Saltem hodie adesto, ut eum in proprium videas locum deduci. Vidisti eum per forum ductum? Cerne jam ipsum per mare navigantem, ut elementum utrumque ejus benedictione repleatur. Nemo ab hac sacra solemnitate absit : non virgo domi remaneat : non mulier ædibus se contineat. Exhauriamus urbem, & nos ad sepulcrum martyris conferamus : nam & imperatores unà nobiscum choreas ducunt. Quamnam igitur veniam meretur privatus, cùm regia palatia deserant imperatores, & martyris sepulcro assideant. *Et mox pag. 705 :* Iterum mare ecclesiam efficiamus, cum lampadibus illuc prodeuntes, & ignem humectantes, & aquam igne complentes. Nemo pelagus reformidet : mortem martyr non reformidavit, & tu aquam pertimescis? *Deinde Sanctus ad confutandos Anomœos hæreticos sermonem dirigit. Omnia autem, ad quæ auditores hortatur, in translatione abundè peracta esse, docet Homilia modò assignata tom.*
C *12 pag. 330.*

assistente translationi imperatrice,

637 *Titulus Homiliæ hic est :* Cùm imperatrix media nocte in magnam ecclesiam venisset, indeque reliquias martyrum tulisset, misissetque per medium forum usque ad Drypiam; cùm martyrium ab urbe distaret novem signis seu milliaribus, dicta est in martyrio ipsa præsente cum tota civitate & magistratibus. *Homiliam verò cum vehementi admiratione ita orditur Sanctus :* Quid dicam & quid loquar? Exsulto & insanio; sed insaniâ, quæ ipsâ sapientiâ melior est. Volans & choreas agens, sublimis feror : ebrius tandem sum ex hac voluptate spirituali. Quid dicam & quid loquar? Martyrumne virtutem? an caritatis alacritatem? an imperatricis zelum? an principum concursum? an diaboli infamiam? *&c. Et mox pag. 331 :* Mulieres in thalamis versantes & cerâ molliores, relictis ædibus & tectis, cum robustissimis virorum alacritate certabant, tantum itineris pedibus emensæ, non juvenes modò, sed etiam anus : neque naturæ infirmitas, neque solitæ vitæ mollities, neque celebritatis pompa, impedimento fuere. Principes rursum, relictis curribus, lictoribus & satellitibus, plebi sese admiscuere. Ecquid mulieres principesque memorem, quando illa ipsa, quæ diadema gestat & purpurâ induitur, per totam viam ne tantillum quidem à reliquiis separari voluit; sed ancillæ instar Sanctos sequebatur, thecam & velum superpositum tangens, & humanum fastum omnem calcans : atque in tanti theatri medio à populo videbatur illa, quam ne eunuchis quidem omnibus illis, qui in imperatoria aluntur aula, conspicere licet. Sed martyrum amor penè tyrannicus & caritatis flamma ipsi, ut larvas omnes illas abjiceret, suasit.

AUCTORE J. S.

quam in Homilia tunc habita ab eam prædicat,

638 *Rursum pag. 332 post expositam reliquiarum virtutem de solemnitate sic pergit :* Propterea exsulto,... quia desertum civitatem effecistis, postquam ex urbe exiistis... Mare ab urbe ad hunc usque locum extensum est. Mare à fluctuum procellis liberum, naufragium non habet, à scopulis vacuum est... Neque aberraverit, qui hoc mare fluvium ignis vocaverit : ita nempe lampades, quæ noctu frequentes ac continuæ ad usque martyrium hoc ferebantur, fluvii ignei imaginem videntibus exhibebant *&c. Ad imperatricem laudandam redit pag. 333, modestum ipsius habitum ita exponens :* Imperium quidem, diadema-
E ta, & omnem hinc oriri solitum fastum constantissimè abjecit : induit verò pro purpura humilitatis vestem, per quam magis resplendet... Hæc namque sola imperatrix cum tanto honore, studio atque pietate martyres comitata est, plebi intermixta, cùm satellitium omne amovisset, & ferè omnem vitæ & conditionis inæqualitatem cum multa exsuperantia abjecisset. Ideo non minùs quàm martyres populo profuit. Quemadmodum enim reliquias aspiciebant omnes; ita ejus assiduitatem mirabantur & divites & pauperes, videntes illam sine intermissione per tantum viæ spatium ossibus inhærentem, nec umquam defessam vel resilientem, sed arcæ semper adstantem.

multùm laudat Chrysostomus :

639 *Demum sermonem ad ipsam convertit Eudoxiam, ita loquens :* Propterea te beatam prædicare non cessamus... Sed te beatam prædicabunt omnes, quòd Sanctos hospitio excipias, quòd ecclesiis patrocineris, quòd zelo par sis Apostolis... Ideoque nos non aberrabimus, si te, cùm quia tu ecclesiarum omnium portus es, & præsenti regno uteris ad futurum regnum acquirendum, ecclesias erigens, sacerdotes honorans, hæ-
F reticorum errorem dissolvens, martyres excipiens, non ad mensam, sed animo tantùm *&c. Hasce Eudoxiæ laudes omittere nolui, etiamsi postea Sanctum fuerit persecuta. Nam in aliis quoque occasionibus videbimus, piam satis fuisse Eudoxiam, honoremque sacerdotibus exhibere solitam. Felix sanè fuisset, si audire* Chrysostomum *semper voluisset, eique potiùs obedire quàm affectibus animi inordinatis, quibus gloriam suam deinde maculavit. Laudat eam demum* Chrysostomus, *quod caràsset, ut imperator sequenti die, & non eodem, veniret, ne tantus equitum numerus, inquit,* neve armatorum militum tumultus, ætate provectis virginibus senioribusque viris molestiam pareret.

ad eamdem solemnitatem postridie venit Arcadius.

640 *Quare auditores quoque hortatur, ut adsint, his verbis :* Quoniam igitur celebritas istlıæc spiritualis in sequentem quoque diem extendi debet; idem rursus studium exhibeamus; ut sicut hodie illam Christi amantem cum civitate vidimus; sic die crastino religiosum imperatorem cum exercitu videamus accedentem, & idem sacrificium Deo cum pietate offerentem *&c. Adfuit reverà postridie Arcadius, ut liquet ex Homilia ibidem*

AUCTORE J. S.

sequente pag. 335, cui talis præfigitur titulus : In sequenti die, adveniente imperatore in martyrium seu ecclesiam Apostoli & martyris Thomæ, quæ sita est in Drypia, cùm recessisset ante concionem, hæc Homilia habita est ad populi cœtum. *Exordium subjungo :* Benedictus Deus: quantæ sunt martyrum virtutes! Heri nobis illi totam civitatem cum imperatrice; hodie imperatorem cum exercitu & pietate multa nobis attraxerunt, non vinculis, sed catenâ caritatis.... Ideoque & ipse diademate, & satellites omnes, alii clypeis, alii lanceis depositis, & fastu illo depulso, cum dimisso animo accessere omnes, quasi à terra in cœlum ingressi. *Reliqua ibidem videri possunt. Nunc aliqua sunt observanda.*

Conjectura de ecclesia, ad quam translata sunt illa reliquia :

641 *Primò non invenio, ubi sit locus* Drypia *dictus, in quo erat ecclesia S. Thomæ, ad quam portatæ sunt hæ reliquiæ. Aberat ab urbe novem* Σημεῖα, *idque novem milliaria explicat Montfauconus, ut vox non rarò sumitur. Aliàs dici potest ad nonum ab urbe lapidem, quia lapides aut alia signa ponebantur ad singulos mille passus. Secundò ecclesia illa in Drypia sita erat ad mare, nam tota via erat juxta mare extensum. Non aliud autem mare intelligendum existimo, quam* B *fretum istud, quod inter Constantinopolim est & Pontum Euxinum, quodque* Stenum *olim appellârunt Græci, ut ostendit Cangius in Constantinopoli Christiana lib. 4 pag. 167, ubi etiam docet tractum illum maritimum, qui à Galata usque ad Pontum Euxinum extenditur, à freto subinde* Stenum *dici. Assignat autem pag. 188* S. Phocæ monasterium virorum, *situm* ἐν τῷ καλουμένῳ στενῷ in Steno dicto, *quod prædicto freto adjacet, quodque Codinus à Basilio Macedone exstructum scribit pag. 58. Transmittendus igitur fuit angustus ille sinus, qui Constantinopolim à Galata dividit, atque urbis portum constituit. Fateor tamen conjecturam de loco non esse certam.*

... um haud verisimiliter S. Phocæ, fortè & aliorum :

642 *Verùm quidquid sit de loco ecclesiæ, probabilissimum est, translatas fuisse in illa solemnitate S. Phocæ martyris reliquias : nam ea, quæ facta vidimus, optimè conveniunt cum iis, ad quæ facienda in Homilia de S. Phoca hortatur Sanctus. Attamen non inficior, aliquid mibi occurrere, quod suspicionem ingerat, in celebri illa solemnitate non solas S. Phocæ reliquias fuisse translatas. Etenim* Chrysostomus *in utraque Homilia de plu-* C *ribus semper loquitur martyribus, & nullum nominatim exprimit, ita ut variorum reliquiæ simul videantur translatæ. Aliunde etiam habemus, reliquias aliquot trium aliorum martyrum ad* Chrysostomum *fuisse missas à S. Vigilio episcopo Tridentino.*

certè trium aliorum martyrum reliquias accepit Sanctus.

643 *Certè Majores nostri tom.* VII *Maii pag. 38 illustrârunt Acta Sanctorum martyrum Sisinnii, Martyrii & Alexandri, qui anno 397 in agro Tridentino coronam adepti sunt, ibique dederunt Epistolam S. Vigilii episcopi Tridentini, cui in codice Vaticano hic erat titulus :* Incipit Epistola S. Vigilii de laudibus beatissimorum martyrum Sisinnii, Alexandri & Martyrii, quorum reliquiæ per Jacobum virum illustrem ad Joannem episcopum urbis Constantinopolitanæ pervenerunt. *Eadem verba iterantur in fine Epistolæ, ubi vocatur* Joannes sanctus episcopus Constantinopolitanus, *observatque Papebrochius noster, rationem temporis exigere, ut non alius intelligatur quàm* Chrysostomus. *Itaque horum etiam & fortasse aliorum martyrum reliquiæ in solemnitate illa transferri potuerunt.*

§ XLIII. Quomodo Sanctus egerit cum Eutropio cubiculario, qui anno 399 consul factus, ac deinde relegatus est & occisus.

Cùm Eutropius ad magnam evectus potentiam,

644 *Celeberrima apud scriptores est historia Eutropii eunuchi, qui ex vilissima & servili conditione ad summos paulatim ascendit honores, & præcipuam in aula Arcadii auctoritatem aliquot annis habuit. Verùm ad consulatum tandem evectus, diu in illo culmine stare non potuit, sed tantò graviùs cecidit, quanto altiùs erat elevatus. Vidimus § 35, Eutropii maximè consilio factum esse, ut* Chrysostomus *ad episcopatum pertraheretur. Vidimus num. 630, cum Eutropio Sanctum egisse, ut idololatria Gazæ exterminaretur. Ex hisce colligimus, amicitiam inter* Chry- E *sostomum & Eutropium fuisse initio episcopatus. At cùm Sanctus perversos Eutropii mores brevi haberet perspectos, ipsum sinceris monitis in viam reducere studuit : noverat enim sincere amare, non turpiter adulari. Eodem modo cum Arcadio & Eudoxia processit* Chrysostomus, *qui* tum imperatori, tum augustæ, utilia monita suggerebat, *teste Theodoreto lib. 5 cap. 28. Verùm Eutropius illis Sancti monitis adeo non obtemperabat, ut potiùs exacerbaretur in Monitorem, & ad pejora paulatim progrederetur. Habemus hæc ex ipso* Chrysostomo, *qui Homiliam in Eutropium dixit, quando ille ad ecclesiam confugerat. Edita illa est apud Montfauconum tom. 3 pag. 381.*

sæpe monitus esset à Chrysostomo,

645 An non assiduè tibi dicebam, *inquit Eutropio,* fugitivas esse divitias? Tu verò nos non ferebas. An non dicebam, eas ingratum domesticum esse? Tu verò credere nolebas.... Nonne dicebam tibi, cùm me indesinenter objurgares vera monentem, me tibi potiùs amicum esse, quàm adulatores; me, qui arguerem, majorem tui curam gerere, quàm eos, qui tibi per omnia obsequerentur? Nonne & hoc addebam, fide di- F gniora esse vulnera ab amicis, quàm voluntaria oscula inimicorum? Si mea vulnera tulisses, haudquaquam tibi illorum oscula hoc exitium attulissent : mea enim vulnera sanitatem afferunt, illorum oscula morbum immedicabilem tibi conciliaverunt.... At non tales nos, sed & tunc, quamvis ægrè ferentem non destituimus.... Theatra magnis obsequiis à te culta, quorum causâ sæpiùs nobis infensus fuisti, & prodiderunt te & perdiderunt. Attamen numquam destitimus his te verbis alloqui : Cur ista facis? In Ecclesiam debaccharis, & te ipsum in exitium præcipitem agis : & tu hæc omnia monita negligenter prætercurrebas. *Hæc* Chrysostomus, *qui deinde etiam insinuat, Ecclesiam* indesinenter *impugnatam fuisse ab Eutropio.*

legem tulit contra asylum ecclesiæ,

646 *Quid autem fecerit contra honorem Ecclesiæ, Socrates & Sozomenus utcumque explicant. Prior lib. 6 cap. 5 ita habet :* Eutropius eunuchus, præpositus imperialis cubiculi, & qui consulatûs dignitatem ab imperatore primus ex omnibus eunuchis acceperat, cùm de nonnullis, qui ad ecclesiam confugerant, pœnas sumere vellet, operam dederat; ut lex ab imperatoribus pro-

AUCTORE J. S.

A promulgaretur, jubens, ne quis ad ecclesias profugeret, sed, ut ubicumque ad eas confugissent, inde abstraherentur. Verùm Dei vindicta continuò subsecuta est. *Sozomenus lib. 8 cap. 7 de Eutropio ista scribit :* Hic enim cùm præpositus esset imperatoriis cubiculariis, primus ac solus ex omnibus, quos aut vidimus aut auditione accepimus, consulis ac patricii honorem adeptus est. In hac verò potentia constitutus, cùm nec futurum tempus animo reputaret, nec consuetas rerum humanarum vicissitudines sibi ob oculos proponeret, supplices divini Numinis, qui ipsius causâ ad ecclesiam confugerant, inde extrahere conatus est, atque inter cæteros Pentadiam uxorem Timasii, quem ille magistrum militiæ, antea potentem & cunctis formidabilem, perpetuo exsilio in Oasim Ægypti deportaverat, affectatæ tyrannidis crimen ei impingens. Verùm hic quidem, sive siti oppressus, ut à quodam viro accepi, sive metuens, ne quid pejus pateretur, dum per arenas regionis illius vagaretur, mortuus repertus est. Eutropius verò legem ferri curavit, quâ vetabatur, ne quisquam ad ecclesiam confugeret; & qui jam confugissent, expelli jubebantur.
B

imò plures honori ecclesiæ contrarias.

647 *Legem aliquam contra honorem Ecclesiæ latam recitat Baronius in Annalibus ad annum* 398 *num.* 88, *ibique data notatur illo anno* VI Kalend. August. *Ejusmodi legem Eutropii consilio conditam, insinuat ipse* Chrysostomus *pag.* 383, *quando ita loquitur, dum ille ad ecclesiam confugerat :* Dices : At præclusit hujus loci refugium legibus scriptis, quibus hoc irritum facere conatus est. At nunc re ipsa didicit, quale sit, quod fecit; & suomet facto legem suam primus abrogavit, factus orbis totius spectaculum. *Porrò dubium mihi videtur, an lex illa, quam loco assignato recitat Baronius, eadem omnino sit cum ista; quam contra asylum ecclesiæ latam dicunt laudati scriptores. Etenim non videtur illa lata contra omnes ad ecclesiam fugientes, sed potiùs contra varia hominum genera, quæ clero capiebant adscribi. At in illa lege non videtur ordinari, ut homo quilibet, qui ad locum sacrum fugerit, inde expellatur, aut abstrahatur.* Chrysostomus *certè meminit de pluribus legibus Ecclesiæ contrariis. Præterea Sozomenus lib.* 8 *cap.* 7 *dicit :* Et lex, quæ promulgata fuerat, ex monumentis publicis penitus sublata est. *Itaque magis existimo, eam non exstare. Hactenus de lege Eutropii consilio lata, ob quam ipsum à Deo punitum multi existimant.*
C

Verùm, tùm Arcadius ob rationes

648 *At breviter modò videamus, quid causa fuerit Arcadio ad Eutropium, quem tantopere elevaverat, quemque dignitate patricia & consulatu anni* 399 *ornaverat, subitò de gradu dejiciendum. Aliqui scriptores, quos laudat Tillemontius in Arcadio art.* 13, *præcipuam causam ruinæ Eutropii attribuunt Gothis ducibus, Gainæ & Tribigildo. Hoc certum est, perfidos istos duces multa molitos esse contra Arcadium, multosque ab ipsis excitatos esse motus, ut videbimus. At non æquè constat, an illi id fecerint ad Eutropium dejiciendum : & multo minùs probabile apparet, soli ipsorum ambitioni id datum ab Arcadio, ut Eutropium dejiceret; præsertim cùm illam causam ne quidem attingant Socrates, Sozomenus, Philostorgius, ipseque* Chrysostomus; *sed alias allegent rationes. Primus solùm dicit, offensam ab Eutropio imperatorem : alter imperatricis Eudoxiæ injuriam allegat :* Chrysostomus *causam non exponit, sed culpam Eutropii generatim agnoscit in Homilia de capto Eutropio tom.* 3 *pag.* 390, *subitam rerum mutationem ita exponens :* Sed venit peccatum, & omnia prostrata sunt : famuli judices, adulatores carnifices, effecti sunt : qui manus ejus osculabantur, ipsum ab ecclesia abripuerunt : qui heri manum ejus osculabatur, hodie inimicus illius est. Quare? Quia heri non verè illum diligebat. Venit tempus, & larvæ deprehensæ sunt. &c.

aliquas, variè a variis relatas,

649 *Philostorgius a Gothofredo editus, prout in compendium contractus est, lib.* XI *num.* 6 *subitam Eutropii ruinam ita exponit :* Quo tempore (*Eudoxia*) jam duorum liberorum mater erat, ab Eutropio contumeliâ affecta, sic quidem, ut ei minaretur, se eam regiâ propediem expulsurum, liberos utraque manu tenens maritum accessit, simul & infantes ostentans, lacrymarum nubem emisit, aliaque fecit, qualiacumque mulier irata muliebri arte, ad ciendum affectum convenientissima, marito commovendo facere solet. Arcadium verò miseratio infantium subiit, ex sympathia unà cum matre ejulantium, iraque incensa fuit. Et verò tum & irâ, & exinde verborum atrocitate Arcadius imperator [revera] erat. Unde statim Eutropium omni honore exuit, E opesque ei abstulit, inque Cyprum insulam in exsilium misit. *Mox & mortem subjungit. Attamen compendii auctor hanc addit observationem :* Et hæc quidem Philostorgius de Eutropio ait. Alii verò alias causas dignitatis ademptæ, exsiliique tandem & mortis narrant.

Eutropium omni dignitate exutum

650 *Zozimus lib.* 5 *Historiarum pag.* 793 *de lo Gaina factum ait, ut Eutropius, postulante Tribigildo, qui in armis erat, & varias Minoris Asiæ provincias percurrebat, dignitate exueretur. At non paucos errores eosque manifestos ibi miscet Zozimus, ut mox videbimus. Præterea, si Zozimo credimus, Tribigildi* postulata hæc erant : Ut malorum omnium maximus auctor Eutropius sibi dederetur, in quem ipse statueret, quidquid vellet. *At constat, nec eo tempore, nec postea, Eutropium Tribigildo fuisse deditum; ita ut minimè credibile sit, voluisse Arcadium metu Tribigildi Eutropium dejicere, nec tamen barbaro satisfacere omnino voluisse.* His auditis *Tribigildi postulatis, ait Zozimus,* Arcadius & arcessit Eutropium, & abrogata dignitate dimittit. *At hoc non petebat Tribigildus. Subjungit :* Eutropius se cursu Christianorum ad ecclesiam confert, quæ F ab illo jus asyli habebat. *Imò potiùs, cui jus asyli auferre erat conatus.*

relegaret, ipse primus ad ecclesiam fugit.

651 *Rectiùs igitur Socrates cap.* 5, *postquam dixerat, legem contra asylum ecclesiæ fuisse latam, ita pergit :* Vix enim lex proposita erat, cùm Eutropius in offensionem veniens imperatoris, ipse quoque ad ecclesiam confugit. Episcopus igitur, dum Eutropius sub mensa altaris jaceret metu perculsus, sedens in ambone, unde etiam antea concionari solebat, quo faciliùs ab omnibus exaudiretur, objurgatoriam in eum habuit orationem. Quo facto visus est adhuc quorumdam animos à se alienare, quòd hominem adversa utentem fortuna non modò miseratus non esset, verum etiam corripuisset. *Sozomenus quoque lib.* 8 *cap.* 7 *ita habet :* Nec multò post (*legem de abrogando asylo*) Eutropius calumniâ appetitus, quasi imperatoris conjugem contumeliâ affecisset, primus ipse legem transgressus est, & ex palatio sese proripiens, supplex ad ecclesiam confugit.

Sanctus orationem habet in Eutropium,

652 Quo quidem tempore Joannes in illum sub sacra mensa jacentem eleganti quadam oratione invectus est, tum potentium hominum superci-

AUCTORE J. S.

cilium deprimens; tum populo ostendens, nihil esse in rebus humanis, quod eodem in statu diu permanere possit. Hi ergo, qui Joanni infensi erant, hoc illius factum criminati sunt, quòd, cùm ejus vicem miserari debuisset, qui de capite periclitabatur, eum reprehenderat, insultans adversæ illius fortunæ. *Hactenus Sozomenus. Huic autem facilè crediderim, non defuisse homines aliquos, quibus displicuerit oratio* Chrysostomi *in Entropium. At eos magis fuisse offensos, quod viderent fastum suum libera voce deprimi, aut levitatem suam meritò reprehendi, quàm Eutropii causâ, omnino mihi persuadeo. Nam in Eutropium quidem benignissimum se exhibet, eumque servare se velle luculenter ostendit. Si qua verò immisceat, quæ dolorem ipsius utcumque augere poterant; ea profert, ut mitiget animos auditorum in Eutropium nimis exasperatos, vel ut alios fragilitatem humanæ conditionis doceat, superbiamque dedoceat & arrogantiam. Etenim sanctus Orator perpetuò imminebat in occasionem ostendendi vanitatem rerum humanarum; hæc autem hunc in finem aptissima erat.*

B

Vanitatem rerum mundanarum eo exemplo,

653 *Quare sic orditur:* Semper quidem, nunc verò maximè opportunum est dicere, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Ubi nunc inclytus ille consulatûs splendor? ubi illustres illæ faces? ubi applausus illi ac choreæ, epulæque & festi conventus? ubi coronæ & aulæa? ubi strepitus urbis, & illæ Circensium faustæ acclamationes, spectatorumque adulationes? Omnia illa perierunt: procella vehemens folia dejecit, arborem spoliatam reddidit, jam radicitus vacillantem: tantaque vis venti impacta est, ut cùm nervos ejus universos concusserit, tum ipsam funditus prosternere minetur. Ubi nunc fucati illi amici? ubi compotationes & cœnæ? ubi parasitorum examen, & merum per totam diem exhaustum, variæque coquorum artes, & potentatûs cultores illi, ad gratiam omnia dicere ac facere assueti? Omnia illa nihil nisi nox & somnium fuerunt, & appetente die evanuerunt: flores fuerunt verni, & vere exacto emarcuerunt omnia: umbra erant, & præterierunt: fumus erant, & soluta sunt: bullæ erant, & dirupta sunt: araneæ erant, & lacerata sunt.

C

atque infidelitatem amicorum

654 Quapropter spirituale hoc dictum occinimus, frequenter dicentes, "Vanitas vanitatum, & omnia vanitas." Hoc enim dictum in parietibus, in vestibus, in foro, in ædibus, in viis, in januis, in atriis; sed potissimùm in ipsa cujusque conscientia continenter inscriptum esse oportet, omnique tempore cogitationi obversari: quandoquidem negotia fraudulenta & personata ac mimica veritatis opinionem apud plerosque sibi paraverunt: hoc dicto, in prandio, in cœna, in cœtu hominum, quemque proximum suum compellare oportebat, idemque ab illo vicissim audire, nempe "Vanitas vanitatum, omnia vanitas." *Hactenus de vanitate rerum omnium, ad quam demonstrandam deinde iteratis vicibus regreditur. Mox pergit ad infidelitatem illorum, qui Eutropio adulati erant, & ipsum tunc deserebant, aut etiam persequebantur. Cum eorum verò levitate constantiam Ecclesiæ ita comparat:* At non tales nos, sed & tunc quamvis ægrè ferentem non destituimus, & nunc collapsum protegimus ac curamus. Ecclesia à te hostiliter habita, expanso sinu te suscepit... Et Circensis quidem multitudo, exhaustis in se tuis facultatibus, gladium in te acuit. Ecclesia verò

D

importuno tuo furore exagitata, ultro citróque cursitat, si quo pacto te ex his cassibus implicitum extricare queat. Et hæc nunc dico, non quo prostrato insultem, sed quòd eos, qui adhuc stant, tutiores reddere cupiam; nec ut plagas vulnerati refricem, sed ut nondum vulneratos in sanitate conservem &c.

ostendens: ac populum Eutropio iratum

655 *Deinde, expositâ miseriâ, & ingenti timore Eutropii, iterum rationem dictorum illorum dat pag. 383 hoc modo:* Hæc dico non exprobrandi causâ, neque insultans ejus infortunio, sed ut vestrum animum molliam, & ad commiserationem pertraham, eoque inducam, ut præsenti hominis pœna sit contentus. Quoniam enim multi sunt è nostris adeo inhumani, ut nos etiam incusent, qui eum sacrario excepimus; illorum duritiem nostris sermonibus mollire volens, miserias illius traduco. Quid enim, quæso, est, dilecte, quod indignè fers? Dices, quia in ecclesiam confugit, qui eam indesinenter impugnabat. Atqui hoc potissimùm nomine glorificandus erat Deus, quòd permisit eum in tanta constitui necessitate, ut & potentiam ecclesiæ & clementiam disceret; potentiam, eo quòd in tantam incidetit mutationem ob bella, quæ ipsi intulerat; clementiam verò, quòd ipsum objecto nunc scuto protegat, & alarum obtentu tueatur, præteritarumque injuriarum oblita, sinus ei amantissimè pandat.... quòd hosti captivo parcat, & ab omnibus desertum ac contemptum sola ut amantissima mater suis velamentis occultet, imperatoris simul iræ, & intolerabili populi furori se opponens: hoc ipsum est eximium altaris ornamentum.

E

mitigare studens, ad servandam reo vitam.

656 *Pergit pluribus populum mitigare, ac deinde majora parat, ita loquens pag. 384:* Num igitur mollivi vestros animos, aut indignationem expuli? num inhumanitatem exstinxi? num ad commiserationem adduxi? Equidem adduxisse me opinor, idque ex vultibus vestris ac lacrymis colligo. Quandoquidem igitur petra cordis vestri in pinguem & fertilem agrum versa est: age, jam fructum quoque misericordiæ proferentes, uberesque commiserationis spicas præ nobis ferentes, procumbamus imperatori ad genua; vel potiùs deprecemur benignissimum Deum, ut molliat iram imperatoris, & cor illi tenerum dare dignetur, quo hanc gratiam integram ab ipso auferre possimus. *Mox docet, imperatorem utcumque jam mitigatum esse, & rursus ita hortatur: pag. 385:* Ne igitur quis vestrûm accendatur, neve ægrè ferat, sed potiùs mitissimum Deum deprecemur, ut reo vitam proroget, eumque ex impendente cæde eripiat, ut ipse errata sua corrigat: & communi opera interpellemus clementissimum imperatorem pro ecclesia & altari, unum hominem sacrosanctæ mensæ donari obsecrantes. &c. *Hæc sanè mitissimè & piissime* Chrysostomus; *nec minori fortitudine Eutropium suscepit defendendum, quamdiu mansit in ecclesia, ut liquet ex Homilia de capto Eutropio, quam præcedenti subjunxit in sua editione Montfauconus.*

F

Quamdiu in ecclesia mansit Eutropius,

657 *Dicta est Homilia illa, postquam Eutropius erat captus, quia exiverat ecclesiâ, sive quòd sperâsset clàm egressurum se & evasurum, sive quòd alicujus dolo fuerit circumventus: neque enim expositum invenio, qua de causa fuerit egressus. At egressum fuisse, & idcirco captum testatur* Chrysostomus *pag. 386 his verbis:* Ne dicas eum, qui proditus est, ab ecclesia proditum esse. Nisi deseruisset ecclesiam, captus non fuisset. Ne dicas, ipsum

A ipsum confugisse & proditum fuisse : non ecclesia ipsum dimisit, sed ipse ecclesiam dimisit. Non intus proditus est, sed foris. Cur reliquit ecclesiam ? Te servatum volebas ? Altare complecti oportebat : non hi muri, sed Dei providentia te tutum præstare poterat. *Hunc titulus Homiliæ est*, Cùm extra ecclesiam deprehensus Eutropius abreptus fuit. *Deceptus igitur aut mentitus fuit Zosimus, quando scripsit, Eutropium vi ab ecclesia abstractum esse. Fateor tamen, milites vim minitatos esse. At mira* Chrysostomi *fortitudo minas eorum irritas reddidit, miserumque servavit, quamdiu ille non est egressus.*

contra milites vim minitantes,

658 Ante dies aliquot, *inquit pag.* 386, obsessa fuit ecclesia : venit exercitus, qui ignem oculis emittebat, neque tamen olivam marcidam reddidit : nudabantur enses, nemoque vulnus accepit : imperatoria ostia in anxietate versabantur, & ecclesia in tuto posita erat, etiamsi hoc bellum eruperit. Hic quærebatur is, qui huc confugerat : illorumque furorem non formidantes adstitimus. *Et post multa in laudem Ecclesiæ prolata iterum pag.* 387 : Aderatis illo die, ac vidistis, quanta moverentur arma : militaris fu-B ror igne vehementior erat : nosque ad aulam imperatoriam properabamus. Sed quid ? Per Dei gratiam nihil eorum nos terruit. Hæc porrò dico, ut & vos imitemini. Cur non perterriti sumus ? Quòd nullum præsentium malorum formidaremus. Quid enim grave est ? an mors ? Nequaquam gravis est illa, citiùs enim ad tranquillum portum deveniemus. An bonorum publicationes ? " Nudus egressus sum de utero ma„ tris meæ, & nudus revertar „. Num exsilia ? " Domini est terra, & plenitudo ejus „. Num calumniæ ? " Gaudete & exsultate, cùm dixe„ rint omne malum verbum adversum vos men„ tientes, quoniam merces vestra multa est in „ cælis „. Videbam gladios, & cælum cogitabam. Exspectabam mortem, & in mentem veniebat resurrectio : has infimas ærumnas cernebam, & superna præmia numerabam : insidias observabam, & supernam coronam meditabar : certaminum argumentum satis erat ad consolationem. Abducebar utique, sed id mihi contumeliæ non erat : una quippe contumelia est peccatum &c.

Sanctumque ad imperatorem ducentes,

C 659 *Quæ hic narrat* Chrysostomus, *facta videntur eodem die, quo Eutropius ad ecclesiam confugerat, & antequam Sanctus habuit Homiliam in Eutropium, ad mitigandos populi animos dictam. Milites autem, qui vim tantam Ecclesiæ minabantur, id fecisse videntur injussu Arcadii, & fortasse mandato Gainæ Gothorum ducis, si ille tunc erat Constantinopoli. Quin imò, invito imperatore, illa fuisse facta, insinuat* Chrysostomus *pag.* 388, *humanarum rerum & divitiarum vanitatem ex illo facto sic ostendens :* Vidistisne divitias, quas semper fugitivas dixeram, non modò fugitivas, sed etiam homicidas ? ... Cùm milites, cùm gladii aderant, cùm urbs incendebatur, cùm diadema nihil poterat, cùm purpura contumeliis afficiebatur, cùm omnia furore plena erant, ubinam divitiæ ? ubi vasa argentea ? ubi argentei lecti ? ubi domestici ? In fuga omnes. Ubi eunuchi ? Omnes se proripuerunt. Ubi amici ? Larvas ponebant. Ubi domus ? Claudebantur. &c. *Abductus igitur fuit* Chrysostomus *ad imperatorem, quia seditiosis resistebat, & Eutropium tradere recusabat. Sperabant verisimiliter illi, se imperatorem illato timore permoturum ad mandatum aliquod, quo aut* Chrysostomus *Eutropium tradere cogeretur, aut vim ecclesiæ inferre juberentur.*

defensus est a Chrysostomo,

660 *Verùm decepti illi fuerunt : nam præsentia fortissimi Antistitis effugisse videtur, ut Arcadii auctoritas tandem prævaluerit. Certè* Chrysostomus *in Homilia in Eutropium pag.* 385 *exponit gesta eo tempore his verbis :* Jam enim ex illo die, quo huc confugit iste, non parva est facta mutatio. Postquam enim cognovit imperator, eum ad asylum hoc se recepisse, affluente exercitu & concitato ob ejus crimina, deposcentque hominem ad supplicium, longam habuit orationem, quâ militarem indignationem compesceret, postulans, ut non culparum modò, sed etiam rectè factorum rationem haberent ... Cùm autem illi de integro urgerent ad vindictam læsi imperatoris, clamantes, exsilientes, ad mortem deposcentes, hastas vibrantes ; tum verò fontes lacrymarum clementissimis suis oculis effundens, & sacrosanctæ mensæ, ad quam perfugerat, religionem illis incutiens, ægre tandem iram eorum sedavit. *Vix dubitare possum, quin hæc præsente* Chrysostomo *sint peracta. Itaque ordo rerum gestarum ita concinnandus est. Arcadius gravi-* E *bus verbis objurgavit Eutropium, omnique dignitate privavit. Hic verò mortem timens ad ecclesiam fugit. Ubi hoc innotuit militibus, hi ad arma concurrerunt, ac vim ecclesiæ minati sunt, recusante* Chrysostomo *reum tradere. Deinde Sanctum ad palatium abduxerunt, ipsumque imperatorem terruerunt : sed tandem mitigati sunt.*

at deinde, relictâ ecclesiâ, captus est : altera ea de re Homilia.

661 *Post diem unum alterumve* Chrysostomus *orationem habuit coram magna auditorum multitudine, acsi fuisset solemnitas Paschalis, ut dicit pag.* 384, *eaque oratione populum inducere studuit, ut vitam Eutropio exorarent apud imperatorem. Deinde Eutropius ecclesiam deseruit, & captus est atque in exsilium abductus, eaque occasione* Chrysostomus *alteram habuit Homiliam de capto Eutropio. Dubitant tamen aliqui, & merito quidem, an illa tota sit* Chrysostomi, *cùm pars posterior sancto Doctore non videatur digna. Verùm merito dubitare non possumus, quin pars prior, in qua de Eutropio agitur, omnino sit* Chrysostomi, *cujus sensa in illa pulchre relucent. Si verò stylus utcumque concisus videatur, quam solcat esse stylus* Chrysostomi, *hoc attribuere possumus argumento, de quo agit, & fortasse Homiliæ* F *ex tempore habita fuit. Pars verò posterior, in qua exponitur illud Psalmi* 44, Astitit Regina à dextris tuis, *non satis videtur cohærere cum prima, magisque existimo, priori assutam esse, quam à* Chrysostomo *compositam aut dictam, saltem eodem tempore.*

§ XLIV. Exsilium Eutropii figendum mense Januario anni 399 : bellum Tribigildi cœptum anno 398 : chronotaxis molitionum Gainæ & belli cum eo gesti.

Lex de exsilio Eutropii data XVII Januarii,

R*Estat, ut examinemus, quo tempore lapsus ille Eutropii contigerit. De anno nullum est dubium : nam anno* 399 *consulatum susceperat : eodemque anno in Cyprum primo relegatum, deinde*

A *chatus est in Entropium consulem designatum; ita & hic Tribigildum inducit futurum consulatum eunuchi contemnentem. Quare chronotaxi Tillemontiana nullo modo prodest Claudianus.*

Zozimo, & Philostorgio petita,

668 *Verùm & Zozimum in auxilium advocat. Nam ille pag. 795 asserit, Gainæ cum imperatore paciscenti traditum esse Aurelianum*, qui ejus anni consulatum gerebat. *Aurelianus autem consulatum gessit anno 400. Hæc sanè ratio suaderet, apertam Gainæ rebellionem usque ad annum 400 differre, si auctoritas Zozimi tanta esset, ut aliis præponderaret. At ea de causa necesse non esset, quidpiam mutare in data epocha exsilii Eutropii, cum hæc ab illa Aureliani calamitate non dependeat. Objicit tertiò Tillemontius Chronicon Paschale, quod habet, S. Pulcheriam ex Eudoxia natam esse* XIX *Januari, anno 399. Atqui, ut narrat Philostorgius num. 649 laudatus, Eudoxia duas habebat filias, quando venit ad Arcadium de Eutropio conquestura. Itaque seriùs videtur contigisse lapsus Eutropii, cùm Pulcheria secundum Tillemontium sit secunda Arcadii filia, imo & meo judicio prima.*

B *refutantur: refutatur etiam Prosper,*

669 *Respondeo, tenuem admodùm esse auctoritatem illius Chronici, multis erroribus inquinati, maximè pro factis seculi* IV. *Porrò in S. Pulcheria tom.* III *Septembris pag. 505 ostendi, natales S. Pulcheriæ potiùs figendos esse anno 396 aut 397, quàm tempore per Chronicon Paschale designato. Eo igitur lectorem remitto. Nihil præterea attulit Tillemontius, quod alicujus sit momenti. Quapropter nulla est idonea ratio, cur credamus epocham legis, quâ Eutropius mense Januario in exsilium pulsus est, corruptam esse. Præterea enim nihil sciamus de gestis ab Eutropio in consulatu; ex eo etiam verisimile fit, ipsum post aliquot dies festivitatum fuisse dejectum, Prosper in Chronico ad hunc annum id clarè dicit his verbis:* Cum hoc (*Theodoro*) consulatum inierat Eutropius eunuchus, qui mox honore & vitâ exutus est.

Eutropium sub initium consulatûs relegatum.

670 *Hoc item fit verisimile ex iis, quæ de nece Eutropii narrat Philostorgius lib.* XI *num. 6, post relatum ipsius exsilium ita prosequens:* Nec multò pòst, cùm nonnulli eum accusâssent, quòd consul factus ornamentis iis usus esset, quibus nemini præter imperatorem uti licebat, ex Cypro revocatus est. Cúmque judices Pantichio (*inter Chalcedonem & Nicomediam*) consedissent,

C Aurelianus verò præfectus prætorio, & alii, qui præcipuos magistratus gerebant, ad exercendam quæstionem constituti essent, Eutropius convictus criminis, cujus accusabatur, capite pœnas dedit. *Si hæc fuit causa mortis Eutropio illata, fuerit verisimiliter & causa offensionis prima Arcadii: Etenim, cùm variis vicibus* S. Chrysostomus *dicat, Eutropium in imperatorem fuisse injurium; satis verisimile est, ipsum ea de re jam tunc fuisse accusatum, quando Arcadii gratiâ primùm excidit. Iis verò ornamentis usum esse statim ab initio consulatu, idque ab Eudoxia observatum esse, suspicari possumus. Quidquid sit, vix crediderо, motum Tribigildi causam fuisse exsilii. At minùs improbabile videtur, Gainæ & Tribigildi postulatis ab exsilio revocatum & capitis damnatum.*

Aperta Gainæ Gothi rebellio cœpta anno 399:

671 *Nunc chronotaxim ulteriorum Gainæ machinationum, quæ tandem in apertam tyrannidem eruperunt, examinabimus, postmodùm narraturi, quàm strenuè se crudeli hominis opposuerit* S. Chrysostomus. *Marcellinus comes in Chronico ad annum 399 ita habet:* Gaina comes apud Constantinopolim ad præparandum civile bellum barbaros suos occultè admonet: ipse valetudinem simulans urbe digreditur. Cœpto adversus Byzantios prælio, plurimi hostium cadunt, cæteri fugientes ecclesiæ nostræ succedunt; ibique retecto ecclesiæ culmine, jactisque desuper lapidibus obruuntur. *Idem ad annum 400:* Bellum navale contra Gainam tyrannum inter Cherronesum & Hellespontum gestum est: multa millia Gothorum cæsa vel demersa sunt. Gaina comes de hoc bello fugiens evasit. Ipso tamen anno occisus est mense Februario. *Hic mensis est mendosus, ut omnes passim notant. Vides, opinor, lector, bellum istud in duos annos dividi. Eadem videtur mens Socratis: nam lib. 6 cap. 6 de fine belli sic loquitur:* Ceterùm hoc bellum finem accepit consulatu Stilichonis & Aureliani, *id est, anno 400. Quandoquidem finem belli innectit anno 400, insinuat, cœptum fuisse ante illum annum. Tota series rerum gestarum, si maturè consideretur, favet huic opinioni. Verumtamen Tillemontius Notâ 28 in Arcadium, & Pagius in Critica ad annum 400 omnia in unum annum congerunt, aut potiùs in paucos menses. Veriùm illi non* E *videntur satis considerâsse multitudinem rerum gestarum, quas omnes inter medium Julii & finem anni contigisse statuunt.*

nam series rerum gestarum ab initio rebellionis

672 *Accipe, lector, breve compendium eorum, quæ à die* XII *Julii usque ad* III *Januarii gesta ponunt Tillemontius & Pagius. Ego vero magis existimo, annum totum dictis mensibus adjiciendum esse. Gaïnas per Gothos suos Constantinopolim occupare conatus est. Hinc declaratur hostis, & Constantinopolitani occidunt Gothos omnes in urbe repertos. Hoc factum* XII *Julii figunt ex Chronico Paschali. Tum Gaïnas Thraciam populari cœpit; sed urbes munitas cùm capere non posset, in Chersonesum duxit, ut per Hellespontum in Asiam trajiceret. Verùm Arcadius, ubi intellexerat id ipsum moliri, Fravitum ducem cum exercitu misit in Hellespontum provinciam, ut se trajectioni barbarorum opponeret. Ubi vidit Gaïnas Fravitam sibi ab altera Hellesponti parte oppositum; multa ad transitum tentandum parare cœptus est, longasque in Chersoneso moras traxit: neque enim naves habebat, quibus barbaros suos per fretum transveheret. Contrà Fravita non modò exercitum habebat in littore opposito, sed etiam classem navalem. Itaque, teste Zozimo, in silva* F *Chersonesi ligna cecidit, atque ita inter se connexuit, ut iis homines & equos imponeret ad fretum trajiciendum.*

usque ad mortem Gainæ

673 *Inopia commeatûs tam audax & temerarium suggessit consilium. At illa inopia efficere non poterat, ut tot trabes, quot erant necessaria ad exercitum transvehendum, brevi tempore cæderentur, ad fretum transferrentur, ac demum aptè connecterentur ad tot homines equosque vehendum. Paratis tandem omnibus, Gaïnas transitum tentavit, sed Fravita navibus instructus in ipso occurrit freto, multaque Gothorum millia occidit, aut mari demersit. Hinc fractus animo Gaïnas, ex Chersoneso in Thraciam se recepit, ac per Thraciam versus Istrum perrexit, obvia quæque diripiens, Romanosque, quos secum habebat, occidens.* Cum Barbaris verò, *inquit Zozimus pag. 798*, trajecit Istrum, ad sua reverti, atque ibi deinceps vivere cogitans. *At alium ibi invenit hostem. Nam princeps Hunnorum, qui sedes habebant trans Istrum, Gothos invadere collecto exercitu statuit. Gaïnas verò, cùm non nisi pugnando evadere posset*, non semel, sed multoties *manus* *cum*

AUCTORE J. S.

cum Hunnis conseruit, & strenuè aliquot præliis restitit, *sed tandem* etiam Gainas ipse... iucerfectus est.

sequit sex mensibus inclaeiz

674 *Tum princeps Hunnorum ad Arcadium misit occisi caput. quod Constantinopolim advenit die III Januarii anni 401, ut habet Marcellinus & Chronicon Alexandrinum. Fravita verò, postquam viderat Gothos recessisse, venit Constantinopolim, ibique pro anno 401 consul designatus est. Chronicon Alexandrinum pugnam navalem, quâ victi sunt Gothi, figit anno 400; die XXIII Decembris, & cum eo Pagius. At fatetur Tillemontius, eam epocham defendi non posse: nam Gainas, cujus caput die III Januarii sequentis portatum est Constantinopolim, non paucis certò hebdomadis, & verisimiliter aliquot mensibus post illam pugnam vixit. Fravita quoque non poterat consul designari, postquam reversus erat Constantinopolim, si illo die pugnâsset in Hellesponto. Itaque illa pugna multò citiùs contigit, & sic Tillemontius nullum suæ chronotaxeos habet auctorem.*

sed ad annum & sex ferè menses extendenda est.

675 *Quare omnino mihi videtur sequenda Marcellini sententia, resque hoc ferè modo ordinanda. Gaïnas, postquam anno 399 hostis declaratus erat Constantinopoli, Gothique ibidem occisi, reliquam æstatis partem insumpsit vastandò miserè Thraciam. Ingruente hieme, contendit in Chersonesum, ut æstate sequente Asiam similiter vastaret. Paratis hiemali tempore omnibus ad trajiciendum, tentavit transitum, sed magna cum clade repulsus est. Hoc fortè* mense Februario *contigit: nam verba Marcellini, quæ mendosè edita sunt, levinscula mutatione sic exponi possunt, ut voluerit scribere, Gainam mense Februario anni 400 navali prælio victum. ac deinde eodem anno occisum. Verùm, sive illam cladem acceperit mense Februario, sive seriùs, & sub initium æstatis, reliquum tempus dandum est itineri ipsius cum exercitu ad Istrum, variisque præliis cum Hunnis, à quibus sub finem anni victus occisusque est; cùm occisi caput III Januarii venerit Constantinopolim. Tota hæc chronotaxis optimè coheret, consonaque est Marcellino & Socrati. Ex ea rectè intelligitur, quomodo Thracia devastari, reliquaque omnia fieri potuerint per Gaïnam, quæ eidem attribuunt scriptores, ac præ ceteris fusè refert Zozimus. Secundum hanc quoque chronotaxim optimè exponi poterunt gesta* S. Chrysostomi *in Asia, omniaque, quæ de causa Antonini Ephesini venient enarranda. Quod de consulatu Aureliani objicitur, examinabimus infrà, ubi* Chrysostomum *pro Saturnini & Aureliani salute sollicitè laborâsse videbimus.*

§ XLV. Quid Sanctus apud Gaïnam egerit pro Saturnino & Aureliano: compescit Gaïnam, qui pro Gothis Arianis petebat ecclesiam: ad eumdem legatur ab Arcadio.

Gainas conspirans cum Tribigildo terret Arcadium,

P*Ostquam Tribigildus deprædationes suas aliquo tempore continuaverat in Asia, Gainas impetravit, ut ipse contra Tribigildum dux statueretur. Hoc quidem modo occultus inimicus imperii cum aperto hoste conjungebatur. At Arcadius magis studebat Gainam demereri, quam ab ejus insidiis cavere, ut scriptores consentiunt. Ubi verò satis vastata erat Phrygia, in qua tam Gainas quam Tribigildus exercitum habebat, ambo versus Thraciam anno 399 duxerunt*, Gaines in Bithyniam; alter versus Hellespontum, *inquit Zozimus pag. 794*, rebus omnibus, quæ semet offerrent, Barbarorum comitantium direptioni concessis. Posteaquam ille Chalcedonem, hic Lampsaco finitima tenebat; extremo in periculo tum Constantinopolis, tum ipsum Romanum imperium versabatur. *Hisce consona scribunt alii. Et sanè non poterat non esse magnus Arcadii timor, cùm tantos non haberet exercitus, quos Gothis opponeret, quantos illi habebant; nec milites aut duces æquè exercitatos. Legatos igitur Arcadius mittit ad Gaïnam.*

durasque pacis conditiones eidem imponit,

676 *Verùm homo insolentissimus voluit, ut ipse imperator veniret Chalcedonem, secum tractaturus. Fecit hoc Arcadius: atque ita in ecclesia S. Euphemiæ pax in speciem inita est, & utrimque juramento firmata. Arcadius omnia concedere cogebatur Gainæ, qui renuntiatus est equitum peditumque Romanorum præfectus. Verùm etiam petiit viros, maxima dignitate conspicuos, sibi tradendos: atque in illud ipsum etiam consensit Arcadius. De illis Socrates lib. 6 cap. 6 ita habet:* Cùmque ille obsides sibi tradi postulâsset duos ex senatorii ordinis primoribus consulares viros, Saturninum & Aurelianum, quos quidem conatibus suis obsistere posse existimabat; imperator temporis necessitati cedens, invitus eos tradidit. Et isti quidem pro republica mortem oppetere parati, imperatoris mandato libenter ac forti animo obtemperàrunt, & procul à Chalcedone, in loco, qui Hyppodromus dicitur, barbaro obviàm processerunt, parati perpeti, quidquid illi placuisset. Sed illi quidem nihil perpessi sunt mali.

petiit Saturnino Aurelianoque &c.

677 *Breviùs Sozomenus lib. 8 cap. 4 hoc modo:* At ille (*Gainas*) Saturninum & Aurelianum consulares viros, quos adversari sibi suspicabatur, dedi sibi postulavit. Cùmque accepisset, iis pepercit. *Uterque traditionem horum virorum præponit colloquio imperatoris cum Gaina. At Zozimus traditionem postponit colloquio, itàque rem refert, acsi Arcadius in colloquio illorum traditionem concessisset. Præterea* ad mortem *traditos asserit, & duobus memoratis tertium adjungit Joannem, de quo alii non meminerunt. Malim credere, Saturninum & Aurelianum, tamquam obsides, à Gaina postulatos, sive eos ante colloquium sive in ipso colloquio postulaverit, quàm ad mortem; sed timuisse Constantinopolitanos, ne eos occideret. De duobus (nam tertius ad nos minùs attinet) sic loquitur Zozimus:* Hi erant, Aurelianus, qui ejus anni consulatum gerebat; & Saturninus consularis. *Et mox:* Quùmque viros illos Gaines accepisset, eisque gladium admovisset, catenus tamen, ut cutem tantummodo stringeret, satis habuit eos exsilio dumtaxat pœnas luere. *Ita ille. Quid porrò videatur de gladio viris illis admoto, non inquiro.*

Aurelianus non erat illo anno consul.

678 *Id solùm observo, Aurelianum non videri consulem fuisse anno illo, quo traditus est Gaïnæ; sed anno sequenti. Fortè consul erat designatus, aut etiam suffectus. At malim credere, errâsse Zozimum, prout in multis aliis fallitur, quàm ordinarium illius anni consulem fuisse Aurelianum; si ille id omninò dicere voluerit illis ver-*

A *verbis ὁ τὴν ὕπατον ἔχων ... τιμὴν, id est*, consularem habens honorem. *Certè Saturninus, qui consul fuerat anno 383, ab omnibus nominatur ante Aurelianum, præterquam apud Zozimum. Præterea in Legibus anni 400, consulatus Stiliconis & Aureliani constanter notatur, etiam illo tempore, quo fuisset in exsilio, si exsilium contigisset illo anno. Contrà anno 399, quo præfectus erat prætorio Aurelianus; nulla reperitur lex ad Aurelianum data iis mensibus, quibus exsulare potuit; sed altera ad ipsum data legitur mense Januario de pœna Eutropii, ut videri potest in Codice Theodosiano apud Gothofredum tom. 3 pag. 312; altera de Majuma*, data VI Non. Octobr., *eodem anno. Prior data est ante Aureliani exsilium, quod verisimiliter inchoatum est mense Majo vel Junio: nam mense Julio in apertam tyrannidem erupit Gainas, hujus exsilii auctor. Altera data est, postquam redierat Aurelianus, quod contigisse videbimus circa mensem Augustum.*

679 *Lex* XVIII *de Pœnis apud Gothofredum tom. 3 pag. 316 data est* VIII Kalend. Augusti *eodem anno* ad Eutychianum, *quia Aurelianus, opinor, etiam tum in exsilio erat, & verisimiliter detentus a Gaina. Hæc porrò lex totam chronotaxim nostram admodùm facit verisimilem: lata enim videtur, ne multi, qui Gainæ fuerant amici; familiares aut affines, metu pœnæ ad ipsum transfugerent. Nam lata est duodecim circiter diebus post apertam Gainæ tyrannidem; atque ita habet:* Sancimus ibi esse pœnam, ubi & noxa est. Propinquos, notos, familiares procul à calumnia submovemus, quos reos sceleris societas non facit: nec enim affinitas vel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccata igitur suos teneant auctores: nec ulteriùs progrediatur metus, quàm reperitur delictum *&c. Legem hanc dejecti Eutropii occasione latam credidit Gothofredus. Verùm jam sex menses præterierant ab exsilio Eutropii, ita ut multo verisimilius sit, latam esse ob tyrannidem Gainæ, ne multi agmen ipsius augerent, calumniam veriti ob amicitiam aut familiaritatem, quam cum ipso habuerant. Hæc sufficiant ad confirmandam chronotaxim antè datam; aut potiùs ad solvendum argumentum, quod contra chronotaxim satis firmatam prolatum fuit.*

ut ex legibus duas etiam fit verisimile.

B

680 *Nunc examinemus, quid pro Saturnino & Aureliano effecisse videatur* Chrysostomus. *Tillemontius art. 18, & Montfauconus in Monito ad Homiliam mox laudandam, existimant, ope* Chrysostomi *vitam iis conservatam, quando traditi sunt Gainæ. Baronius verò ad annum 400 num. 46 credit, ipsos per Sanctum exsilio liberatos post apertam tyranni rebellionem, quando ad ipsum legatus est* Chrysostomus. *Hæc sententia mihi probabilior apparet, tum ex titulo Homiliæ, tum ex ipsa Homilia, in qua de his agit* Chrysostomus. *Habetur illa apud Montfauconum tom. 3 pag. 405 sub hoc titulo:* Homilia, cùm Saturninus & Aurelianus acti essent in exsilium, & Gainas egressus esset è civitate; & de avaritia. *Certè opinioni nostræ favet, quòd habetur de Gainæ civitate egresso: hic enim, quando per suos Constantinopolim occupare tentavit, antè egressus est, ut cum Gothis in vicinia degentibus in civitatem irrumperet. Hac de causa Tillemontius Notâ 25 in Arcadium contendit, titulum hac ex parte mendosum esse.*

Saturninum & Aurelianum

C

681 *Nam existimat, Saturninum & Aurelianum in exsilium missos esse, quando Gainæ fuerunt traditi. Respondeo, eos verisimiliter in urbe aliqua fuisse depositos, ubi tamquam obsides custodirentur a Gothis; indeque ad aliud exsilium longiùs amandari potuisse, quando Gainas videbat, sedes sibi mutandas esse, alióque migrandum cum suis. Quare verba illa,* Cùm acti essent in exsilium, *facilè exponi possunt*, post exsilium, *sive*, Postquam acti erant in exsilium: *nam verba* Chrysostomi *insinuant, eos fuisse liberatos ea, in qua erant, calamitate, nimirum detentione illa in exsilio. Accipe, lector, initium Homiliæ, ex quo id videtur colligi:* Multo tempore silui, *inquit Sanctus*, & post longum temporis spatium ad caritatem vestram reversus sum. Verùm id non accidit ullâ vel animi socordiâ, vel corporis desidiâ, sed abfui tumultus componens, fluctus atque tempestatem sedans: eosque, qui jam demergi cœperant, ad portum & in tranquillum porrecta manu reducere studens. Sum enim communis omnium pater, eóque necesse est curam agere non tantùm eorum, qui stant, sed eorum quoque, qui collapsi sunt: non illorum tantùm, qui secundis navigant ventis, sed & illorum, qui tempestate jactantur: non eorum modò, qui in tuto sunt, verùm etiam illorum, qui periclitantur.

exsilio liberavit Sanctus,

E

& quidem eo probabilius tempore,

682 Harum sanè rerum gratiâ reliqui vos ad temporis spatium, obambulans, exhortans, obtestans, supplicans, ut à dominis ea calamitas depelleretur. Posteaquam autem inamœnis illis ac tristibus finis est impositus, denuò me ad vos recepi, qui in tuto estis, qui multa cum tranquillitate navigatis. Ad illos profectus eram, ut tempestatem sedarem: ad vos reversus sum, ne qua tempestas exoriatur. Ad illos discesseram, ut eos à molestiis liberarem: ad vos redii, ne in molestias incidatis. Quemadmodum enim oportet habere curam, non eorum modò, qui stant, sed eorum quoque, qui lapsi sunt: ita rursus non lapsi tantùm nobis debent esse curæ, sed & stantes: illi, ut erigantur, hi, ne cadant: illi, ut ab urgentibus malis liberentur, hi, ne incurrant in ærumnas imminentes. Nihil enim est in rebus humanis stabile, nihil inconcussum, sed ea sunt quasi mare vesaniens, quotidie parturiens naufragia stupenda gravissimaque. Omnia tumultuum ac turbarum plena sunt, omnia scopuli & præcipitia, omnia rupes sub aquis latentes, omnia terrores, discrimina, suspiciones, tremores & angores. Nemo cuiquam fidit, à suo quisque proximo metuit. *Hactenus S.* Chrysostomus, *ad cujus verba modò nonnulla observabo.*

F

683 *Primò abfuerat Sanctus multo tempore, ut eos servaret. At nullus asseruit, eum ad Gainam fuisse profectum, quando illum accesserunt Saturninus & Aurelianus, & si omnino illis tunc adfuisset, necesse non erat, ut diu abesset, cum ille conventus habitus sit non longè ab urbe, sed prope Chalcedonem. At novimus Sanctum ad Gainam fuisse missum, dum ille Thraciam populabatur. Eo tempore longè abesse poterat*, obambulans, exhortans, obtestans, supplicans. *Gainam enim comitatus videtur; donec impetrâsset*, ut à dominis ea calamitas depelleretur, *Græcè λυθῆναι τὴν συμφοράν. Certè mox innuit, se impetrâsse, quod petebat, dicens:* Posteaquam autem inamœnis illis ac tristibus finis est impositus *&c. Hæc verba etiam insinuant, illos manibus tyranni fuisse omnino liberatos: nam quamdiu in ipsius erant potestate, non modò erant in statu tristi, sed etiam in perpetuo periculo. Hæc aliaque faciunt, ut existimem, tantum effecisse* Chrysostomum *apud Gainam, ut Saturninum & Aurelianum restitueris. Mirum id esse non inficior. At non regum modò piorum, sed barbarorum quoque corda*

quo Gainas jam apertus erat hostis:

in manu Dei sunt ; & mox videbimus, quama veneratione Gainas Chrysostomum, *fortissimè sibi antea resistere ausum, ad se accedentem exceperit.*

In Homilia tunc habita infideles amicitias improbat,

684 *Quod porrò Sanctus in laudata Homilia subjungit de odiis occultis, non ad Gainam hostem apertum, sed ad Constantinopolitanos spectare videtur.* Non est, *inquit*, amicus tutus, non frater firmus. Sublatum est caritatis bonum; civile bellum occupat omnia, civile, & non apertum, sed obumbratum. Innumeræ ubique larvæ, simulatæque facies. Multa ovium vellera, innumeri ubique lupi sub his occultati, ut jam inter hostes aliquis tutiùs vixerit, quàm inter eos, qui videntur amici. Qui heri adulabantur, qui manus osculabantur, hodie repentè comperti sunt esse hostes, abjectisque larvis facti sunt omnibus accusatoribus acerbiores. Pro quibus hesterna die gratias agebant, hos nunc incusant & calumniantur. *Hisce Sancti querelis haud dubiè occasionem dedit Gainæ tyrannis : neque enim dubitare possumus, quin multi calumnias passi sint illius causâ. Eòdem igitur hasce querelas tendere existimo, quò tendebat lex Arcadii num. 679 data, nimirum ut accusationes calumniæque, quibus amici & familiares Gainæ periclitabantur, finem acciperent. Tantum vera amicitiæ & charitatis defectum avaritiæ attribuit Sanctus, gravique oratione hanc insectatur.*

liberatosque a se viros illos, apertè declarat.

685 *Porrò hæc prosecutus sum hoc loco, licèt alia, ad quæ mox accedam, tempore præcesserint, ut conjungerem ea, quæ ad Saturninum & Aurelianum spectant. De eorum reditu Constantinopolim aliqua innuit Zozimus pag. 799, asserens, Eudoxiam augustam ea de causa contra* Chrysostomum *fuisse exacerbatam. Hoc an verum sit, non examino : neque contendere velim, viros illos in ipsa legatione* Chrysostomi *inferiùs referenda certò reductos esse. At sive in illa legatione, sive in alio itinere* Chrysostomi, *libertatem ipsis procuratam, data Sancti verba videntur omnino evincere. Se autem pro illis laborâsse, iterum declarat pag. 406, ad querelas eorum, qui dicebant divites ab eo semper impugnari in concionibus, sic respondens :* Num ego cum illis bellum gero? Num adversus illos armor? An non potiùs pro illis cuncta tum dico, tum facio? Ipsi verò adversus se ipsos gladios acuunt. An non id declaravit ipsa rerum experientia, quòd ego quidem increpans & assiduè objurgans, quærebam illorum commodum? Sed illi veriùs sunt hostes, qui nobis hæc loquentibus culpam impingunt. *Hæc ostendunt, Sanctum non minùs studuisse commodis divitum quàm pauperum; sed sinceram ipsius & liberam charitatem fuisse calumniis expositam.*

Cùm Gainas ecclesiam pro Arianis posceret in urbe,

686 *Videamus modò, quid* Chrysostomo *negotii intercesserit cum Gaina, quando hic pacem simulabat, & ante apertam tyrannidem degebat Constantinopoli. Socrates lib. 6 cap. 5 more suo factum improbat, ita scribens :* Gainam præterea tunc magistrum militum Joannes episcopus, solita libertate utens, contumeliosè reprehendisse dicitur, propterea quòd ab imperatore petere ausus esset, ut ex ecclesiis intra urbem regiam positis una Arianis, ejusdem cùm ipso fidei cultoribus, attribueretur. *Plura de hisce Sozomenus lib. 8 cap. 4., ubi post relatum Gainæ cum Arcadio pactum, sic pergit :* Sed cùm præter meritum res ei prosperè successisse viderentur, eam ille felicitatem moderatè non tulit. Verùm quoniam prior temeritas ex voto ipsi cesserat, Ecclesiam quoque perturbare aggressus est. Erat enim Christianus è secta Barbarorum, qui Arii opinionem sectantur. Persuadentibus igitur episcopis ejus sectæ, seu potiùs ipse ambitione ductus, postulavit à principe, ut suæ sectæ hominibus una ex ecclesiis urbicis traderetur. Injustum enim, ac præterea indecorum esse querebatur, ut ipse, qui magister erat Romanæ militiæ, extra urbis mœnia orandi causâ proficisceretur.

Chrysostomus, re intellecta,

687 Quod ubi competit Joannes, non ampliùs quievit. Sed assumptis episcopis, qui tum fortè Constantinopoli morabantur, in palatium perrexit. Et coram principe, ipso quoque Gaina adstante, multis verbis in eum invectus est : patriam illi & fugam objiciens, & in memoriam revocans, quomodo tum ab imperatoris parente servatus, jurâsset se Romanis amicum, ipsique ac legibus, quas nunc abrogare conabatur, fidum perpetuò mansurum esse. Quæ cùm diceret, legem à Theodosio datam proferebat, quâ vetuerat, ne hæretici intra urbis mœnia collectas celebrarent. Post hæc ad imperatorem conversus, suasit, ut legem, quæ adversus reliquas hæreses lata fuerat, ratam servaret. Satius esse dicens imperio cedere, quàm, prodita Dei domo, piaculum admittere. Et Joannes quidem cùm ad hunc modum constanter ac liberè locutus esset, nihil in ecclesiis sibi commissis novari passus est. *Hactenus Sozomenus, cujus relatio in plerisque cum Theodoreti relatione conciliari potest. In levinsculis tamen adjunctis utcumque dissonant. Nam secundum Sozomenum* Chrysostomus, *comperta postulatione Gainæ, ultro accessit ad Arcadium; secundum Theodoretum ab ipso fuit accersitus. Varia quoque singuli habent, ab altero prætermissa, sed quæ simul consistere possunt.*

apud Arcadium agit, ne consentiat,

688 *Audiamus itaque Theodoretum lib. 5 cap. 32 :* Sed & aliunde, *inquit*, fiduciam ejus licet perspicere. Gaina quidam natione Gothus, sed animo magis barbarus, & insolentiâ fastuque tyrannico præditus, eo tempore magister erat militiæ : ex gente sua quamplurimos sub se habens, & pedestres atque equestres Romanorum copias ductans. Metuebant autem illum, non alii solùm omnes, sed ipse etiam imperator, quippe qui tyrannidem eum moliri suspicaretur. Hic cùm esset Ariana labe inquinatus, unam sibi ecclesiam ab imperatore dari postulavit. Imperator verò, deliberaturum se dixit, daturumque operam, ut desiderio ejus satisfieret, promisit. Mox divino Joanni ad se accersito petitionem Gainæ indicat, ejusque potentiam commemorat, & tyrannidem eum meditari non obscurè innuit; hortaturque ut hac donatione animum barbari compescat. Verùm generosus ille Vir imperatori ita respondit : Noli ista promittere, imperator, nec sancta canibus dari jube. Neque enim umquam adduci possum, ut eos quidem, qui Deum Verbum palam prædicant ac laudant, ejiciam : iis verò, qui illum blasphemant, ecclesiam Dei tradam. Nec verò barbarus ille metum tibi injiciat, imperator. Sed ubi ambos nos accersiveris, me atque illum, tu quidem tacitus ausculta iis, quæ dicentur. Ego verò linguam ejus comprimam, faciamque, ne deinceps ea postulet, quæ non expedit dari.

ipsique deinde Gainæ os obstruit.

689 His auditis, imperator magnopere gavisus est, & postridie utrumque acciri jussit. Et Gaina quidem promissa sibi dari flagitabat. Magnus autem Joannes reclamabat, dicens non licere imperatori, qui pietatem profiteretur, adversus res divinas quidquam præsumere. Cùmque ille æquum esse diceret, ut ipse quoque ædem sacram, in

qua

A qua precaretur, haberet: Omnes, inquit magnus Joannes, tibi apertæ sunt ædes sacræ, nec ullus aditum prohibet, si orare volueris. Tum Gaina: At ego, inquit, alterius sum sectæ; & cum consortibus meis unam ut habeam ecclesiam peto: idque jure mihi petere videor, quippe qui multa pro Romanis bellorum discrimina pertulerim. Ad hæc Joannes: Sed habes, inquit, præmia laboribus tuis multò majora. Nam & magister militum, & consulari veste ornatus es. Consideres oportet, quid olim fueris, & quid nunc sis: & quanta quidem fuerit prior egestas tua; quanta verò nunc rerum omnium copia: quibus vestimentis usus sis, priusquam Istrum trajiceres; & quibus nunc induaris. Perpende igitur, quàm exigui sint labores tui, & quàm ampla sint præmia: nec ingratus esse velis erga eos, qui te honoribus auxerunt. Hujusmodi usus sermonibus Doctor ille orbis terrarum, os Gaïnæ obturavit, & tacere eum compulit. *Hæc Theodoretus.*

Legatur Sanctus ad Gainam jam hostem, ac bene excipitur:

690 *Porrò non modò Constantinopoli tanta erat* Chrysostomi *fiducia, sed illa etiam clariùs demonstrata est, quando barbarus ille reipublica hostis fuerat declaratus. Nam Theodoretus ita pergit:* Aliquanto pòst tempore Gaina in apertam tyrannidem erupit: collectoque per Thraciam B exercitu, vastare omnia ac prædari cœpit. Quibus nuntiatis, omnes metu perculsi sunt, tam magistratus quàm privati. Nec ullus erat, qui prælio congredi cum eo vellet; nullus, qui legationem ad eum obire tutum crederet, cùm singuli barbarum ejus ingenium reformidarent. Tunc ergo, omissis reliquis omnibus, quippe qui metu perculsi essent, fortissimum hunc Virum rogàrunt, ut legatus ad Gainam proficisceretur. Qui nec susceptam adversum eum altercationem considerans, nec ortam ex ea re simultatem, statim alacri animo perrexit in Thraciam. Porrò Gaina de Legati adventu certior factus, & pristinam ejus pro pietatis defensione fiduciam memoriâ repetens, libenti animo obviam ei processit longissimè, ejusque dextram oculis suis imposuit, & filios suos sacris illius genibus admovit. Adeo virtus infestissimo cuique reverentiam ac terrorem injicere solet. *Hactenus Theodoretus. At pacem hac legatione obtentam non dicit; certumque est, Gainam deinde hostem fuisse usque ad mortem.*

C

Gainæ Arcadius non dedit thesaurum ecclesiæ.

691 *Ceterùm inter Opera* Chrysostomi *apud Ducæum tom. 6 pag. 324, & apud Montfauconium tom. 8 inter spuria pag. 14, exstat Sermo in S. Thomam apostolum, in quo videtur mentio fieri de Gaina ejecto ex Thracia & occiso. Observant editores, Sermonem illum nomine* S. Chrysostomi *contra Monothelitas citari in duobus conciliis; prout etiam notat Tillemontius Nota 26 in Arcadium. Videtur sanè Oratio esse dicta circa initium seculi v; sed stylus non est* Chrysostomi, *ut omnes observant. Quod verò ex illa infert Tillemontius, videri Arcadium dedisse Gainæ thesaurum ecclesiæ Apostolorum; nequaquam est probabile, nec ex illa Oratione colligi potest. Sanè* Chrysostomus *non permisisset, ut hoc fieret; nec Arcadius id eo tempore fecisset, invito* Chrysostomo.

§ XLVI. Homiliæ Chrysostomi in Epistolam ad Colossenses & aliæ quædam ad annum 399 spectantes.

Expositio Epistolæ ad Colossenses cœpta est

Q*Uamquam ad annum 399 etiam spectare videtur accusatio Antonini episcopi Ephesini, coram* Chrysostomo *facta, de ea necdum agere statui, quia causæ illi finis non est impositus ante medium ferè annum 400; sed interim præcipua Sancti scripta ad hunc annum pertinentia recensebimus. Prima se offert expositio Epistolæ S. Pauli ad Colossenses, quæ cœpta est circa finem anni 398 aut initium 399, ut ex duabus notis invicem collatis clare videtur colligi. Nam in Homilia 2, tom. XI pag. 339 indicat, paulò antè varios fuisse terræ motus. Hi autem fuerunt sub finem anni 398, postquam consul designatus erat Eutropius, & ante initium ab eo consulatum, sive ante Kalendas Januarias anni 399.* E Quis exspectâsset ea, *inquit*, quæ nunc fiunt in diversis locis, terræ motus, & urbium eversiones? *Audiamus modò Claudianum lib. 2 in Eutropium pag. 108, hosce terræ motus eorumque tempus describentem:*

Induerat necdum trabeas: mugitus ab alto
Redditus, infernas rabies arcana cavernas
Vibrat, & alterno confligunt culmina lapsu.
Bacchatus per operta tremor Chalcedona movit,
Pronus & in geminas nutavit Bosphorus urbes. *&c.*

Sub finem anni 398 aut initium 399;

693 *De hisce terræ motibus loqui* Chrysostomum, *liquet ex Homilia 7, in qua pag. 374 lapsus Eutropii, ut recens admodum, clarè insinuatur his verbis:* Et, si vultis, examinemus, non priora, sed præsentia, num omnia instar pulveris & aquæ esse reperiamus. Quid enim vis nos dicere? magistratus & principatus? Nihil enim in hac vita videtur magis esse æmulandum. Sed magis inveneris pulverem in aëre stantem, quàm hæc, nunc maximè. Cui enim non sunt subjecti? F Iis, qui ipsos amant, eunuchis, iis, qui pecuniæ gratiâ faciunt omnia, iræ populi, potentiorum indignationi. Qui heri sublimis in tribunali habebat præcones alta voce clamantes, & multos præcurrentes, & in foro superbè & gloriosè incedentes, est hodie vilis, humilis, abjectus, ab omnibus illis desertus & nudus, tamquam pulvis eventilatus, tamquam unda, quæ præteriit *&c. Hæc apertè insinuant Eutropium de consulatu reliquisque honoribus dejectum mense Januario, die XVII. Optimè igitur congruunt hæ duæ notæ. Nam Homilia secunda septimam aliquot hebdomadis præcessit; sicut terræ motus præcesserunt consulatum & magis lapsum Eutropii. Utramque notam consideravit Montfauconius, exposuitque eo modo, quo & nos utramque explicamus. Verùm etiam ex utriusque collatione discere debuerat, Eutropii lapsum contigisse sub initium anni, neque enim probabile est, multos menses intercurrisse inter Homiliam secundam & septimam: neque ullum habemus exemplum in* Chrysostomo *hiatûs tam diuturni in expositione alicujus libri sacri.*

Autore J. S. constatque Homiliis duodecim,

694 *Tota hujus Epistolæ expositio constat Homiliis duodecim, ex quibus priores aliquot verisimiliter dictæ sunt ante finem anni* 398, *reliquæ prioribus mensibus anni* 399. *Luxum in iis vehementer insectatur sanctus Orator, aliaque Constantinopolitanorum peccata. Hæreticos etiam varios subinde impugnat. Vincula Pauli in Homilia* 10 *mirè extollit, breviùs tamen, quàm fecerat Antiochiæ, ut dictum est num.* 520. *Hac autem occasione Eudoxiam pag.* 402 *attingit his verbis:* Sed si contingeret, & Paulum eo tempore vinctum, & imperatricem ingredi ecclesiam, omnes ab illa in eum converterent oculos, & meritò. Videre enim hominem humanâ naturâ superiorem, & qui nihil habet hominis, sed est angelus in terra, est admirabilius, quàm videre ornatam mulierem. Nam hæc quidem licet videre & in spectaculis, & in pompis, & in balneis, & multis in locis, & ubique &c.

certò habitis in episcopatu.

695 *Ceterùm Constantinopoli dictas esse Homilias, clarum est ex locis variis. In tertia iteratis vicibus se dicit episcopum.* Quamdiu *inquit pag.* 349, in hac sede sedemus, quamdiu præsidemus, habemus & auctoritatem & virtutem, etiamsi simus indigni. *Et rursum pag.* 350: Legatione ergo fungimur: honore autem frui volumus; non propter nos, absit: scimus enim, quàm sit vilis; sed propter vos, ut vos, quæ dicimus, diligenter audiatis; ut utilitatem accipiatis, ut non cum socordia & negligentia ea, quæ dicuntur, attendatis. Non videtis, quomodo legatos cuncti circumstant & observant? Nos autem Dei legationis munus obimus apud homines. Si autem hoc vobis durum videtur; non nos, sed ipse episcopatus: non iste aut ille, sed episcopus. Nemo me audiat, sed dignitatem.

Homilia prima ex antè ineditis, non post terræ motum,

696 *Porro Homiliis istis interjectæ fuerunt duæ in Eutropium dictæ, &* § 43 *memoratæ. Hisce accedit alia, non diu post lapsum Eutropii dicta, quæ prima ponitur inter undecim antè ineditas, quas tom.* 12 *dedit Montfauconus à pag.* 323. *Editor quidem pag.* 319 *existimavit, Homiliam illam fuisse habitam ante finem anni* 398 *post terræ motus à Claudiano memoratos, de quibus in hac agi credidit. Verùm ingentem urbis Constantinopolitanæ motum, quem peperit lapsus Eutropii, in Homilia illa luculenter expositum invenio; sed nihil de terra motu. Decepit Montfauconum vox σεισμὸς, quæ frequenter pro terræ motu sumitur, non tamen semper: nam voce illa generatim significatur* motus, concussio, *aliquando etiam* tremor. *Titulus Homiliæ hic est:* Homilia habita in martyrio sive in ecclesia, quæ est in Antiqua veteri petra, ubi pauci ob delapsam pluviam convenerant: quòd frequenter conveniendum sit, neque oporteat eos, qui in peccatis sunt, de salute desperare, sed pœnitentiam exhibere. *Exorditur Sanctus à paucitate eorum, qui aderant; dicitque non pluvia aut luto attribuendum, quòd multi absint, sed* sæcularibus curis affixos, & pecuniarum amore, qui omnia pessumdat, vehementiùs incensos, à præclara *illa* festivitate abfuisse.

sed post lapsum Eutropii non totis 30 diebus,

697 *Deinde avaritiam ita oppugnat:* Quò usque hæc pecuniarum rabies?.... Si autem gehennam despicis,... saltem præsentia id tibi suadeant. An non scitis, qualem fructum amor pecuniæ nuper exhibuerit? An non hujusce rei monumenta ob oculos habetis? An non manet adhuc tanti exitii demonstratio? Urbs tota plena est tanti naufragii reliquiis: & quocumque etiam procul abieris, quasi navi magna demersa, alius tabulam, alius remum, alius velum, alius sarcinarum partem penes se servat & circumfert. Sic in eo, qui nuper accidit, terræ * motu, alius domo, alius agris, alius mancipiis, alius argento, alius auro relictis & distributis, latum exhibuere calamitatis spectaculum, effeceruntque, ut tanti motûs ubique monumenta dispergerentur. Et alius quidem insomnes transigens noctes, cùm tot peccata ex tali habendi cupiditate accumulâsset, domo & urbe relicta, fugitivus extra fines se contulit, rebus ad victum necessariis privatus, quotidie se in extremo periculo videns, gladios, carnifices & baratra imaginans, mille mortibus graviorem vitam ducit. Alii verò ejus bonis & possessionibus fruuntur, & qui pridem illi adulabantur, nunc ipsi insidias struunt. An hæc non satis fuerint vel ad eum, qui omni sensu careat, ad sanam mentem reducendum? Verùm post tantam plagam, post tantam tempestatem, post tantam eversionem, post tantam & talem mutationem, quæ non ante totos triginta dies invecta est, tantâ rursus insaniâ correpti estis; & quam veniam, & quam excusationem habueritis? *Hactenus* Chrysostomus, *clarissimè designans lapsum Eutropii non totis triginta diebus præteritum, ejusque exsilium.*

** vox hæc redundat*

sive mense Februario anni 399 habita est.

698 *At in versione Latina pro* terræ motu *substituendum est* motu. *Præterea, ubi Montfauconus habet,* Alius domo, alius agris, alius mancipiis, alius argento, alius auro relictis & distributis; *ita corrige:* Hic quidem domum, Ille verò agros, alius mancipia, alius argentum, alius aurum partiti &c. *Græcè enim sic habetur:* ὁ μὲν τὴν οἰκίαν, ὁ δὲ τοὺς ἀγροὺς, ὁ δὲ τὰ ἀνδράποδα, ὁ δὲ τὸ ἀργύριον, ὁ δὲ τὸ χρύσιον διανειμάμενοι &c. *Nam vox* διανέμομαι, *à qua* διανειμάμενοι, *non significat* relinquo *aut* distribuo aliis, *sed* partior; *eamque significationem exigit comparatio Eutropii cum fracta navi, cujus frusta varii acquirunt. Itaque dicta est illa oratio triginta ferè diebus post lapsum Eutropii, sive mense Februario anni* 399. *Ceterùm major pars Homiliæ, cui in medio aliquid deest, concinnata est ad animandum peccatores, ne desperent, sed ad ecclesiam accedant, & pœnitentiam de peccatis agant.*

Quarta & quinta ex ineditis,

699 *Quæ ibi sequuntur Homiliæ, secunda & tertia, jam recensitæ sunt* § 42, *habitæque citiùs. Verùm quarta verisimiliter circa id tempus est dicta. Hæc talem pag.* 340 *habet titulum:* Homilia hortatoria, habita in templo S. Anastasiæ adversus eos, qui non adfuerant: ac demonstratio de agonibus & certaminibus beati & justi Jobi. *Elegans est Homilia, in qua Jobi exemplo ad varias virtutes auditores excitantur. Quinta ejusdem rursum ferè temporis videtur. Nam & in hac auditores excitat ad frequenter conveniendum, & ad divitiarum contemptum eos excitare studet. Accipe, lector, verba pauca, quæ habet pag.* 348: Sed ô pecuniarum tyrannis, quæ multos fratrum nostrorum ab hoc ovili amovet! Nihil enim aliud eos hinc amovet, quàm gravis ille morbus & nunquam exstincta fornax. *Mox de extremo judicio contra illos loquitur, ita ut gemitus auditoribus exprimeret, illique vultum percuterent. Cantum Psalmorum in hac quoque commendat Homilia, cujus titulus est pag.* 347: Ejusdem Homilia habita in templo S. Irenes de studio præsentium & de ignavia absentium. Quòd sit psallendum, & quòd mulieribus sexus non impedimento sit ad virtutis cursum.

item sexta, septima & octava.

700 *Utrùm sexta eodem anno sit habita, planè dubito. Verùm si alio dicta sit anno, nullum eidem tempus assignare possumus, Titulus pag.* 353

ex

A *explicat totum Homiliæ argumentum his verbis:* Homilia habita in ecclesia Apostolorum in die Theodosii imperatoris adversus eos, qui se Catharos appellabant, postquam duo alii episcopi loquuti fuerant. *In laudem Theodosii hæc habet pag.* 254: Neque parvo erga beatum Theodosium officio obstricti sumus; non quia imperator, sed quia pius ille erat; non quia purpurâ amictus, sed quia Christo indutus erat &c. *Prosequitur hunc in modum, & victorias ipsius contra Maximum & Eugenium tyrannos breviter attingit. Post hanc subditur pag.* 356 Homilia habita in templo Sanctæ Anastasiæ, *quam Montfauconus in codice Ms. invenit post Homiliam in festivitate Paschali habitam, & mox latiùs memorandam. At idcirco non facilè ipsi assensero, hanc fuisse eo ordine dictam in hebdomada Paschali. Nam quæ inter has nona est, post dictam in die Paschali prima fuit, ut clarè videbimus. Quapropter vel ante Pascha hæc fuit habita, vel paulò diutiùs post Pascha. Eodem ferè tempore octavam, de qua jam meminimus num.* 622, *habitam existimo: nam utraque ferè ejusdem est argumenti, in utraque nempe extollitur mira fidei pro-*
B *pagatio in Ecclesia. Utraque satis probabiliter figi potest inter Pascha & Pentecosten.*

Sanctus ob messis periculum supplicationes habet:

701 *Quæ in ipsa festivitate Paschali anno 399 habita fuit, data est à Montfaucono tom. 6 pag. 272, & ab eodem iterum inventa inter alias undecim ineditas. Varia hæc ad propositum nostrum suggerit. Primùm, cùm die VI Aprilis, sive die Mercurii ante Pascha, nimio imbre messis periclitaretur, instituta sunt supplicationes, de quibus* Chrysostomus *pag.* 273 *ita loquitur:* Ante tres dies, irrumpente pluvia ingenti, atque omnia secum trahente, & ab ore, ut ita dicam, agricolarum mensam rapiente, comatas spicas dejiciente, cæteraque omnia per humidæ materiæ copiam devastante, litaniæ & supplicationes fuere, totaque civitas nostra quasi torrens ad loca Apostolorum currebat: advocatosque implorabamus sanctum Petrum & beatum Andream, par illud Apostolorum; Paulum item & Timotheum. Post hæc verò, cùm ira sedata esset, audacter trajectis pelago fluctibusque, ad coryphæos accurrimus, Petrum fundamentum fidei, & Paulum vas electionis, festum celebrantes spirituale, eorumque certamina prædicantes, tropæa victo-
C riasque contra dæmonas. *Hæc facta sunt die Mercurii hebdomadæ sanctæ. Non dicit Sanctus, illo die ortum esse messis periculum; sed eo die cessasse. Inter Homilias* Chrysostomo *olim attributas habetur aliqua de laudibus SS. Petri & Pauli apud Montfauconum tom. 8 inter Spuria pag. 7. Posset quis existimare, eam hac occasione fuisse dictam; sed stylus non est* Chrysostomi, *ut agnoscunt editores.*

populum acerrimè objurgat, quòd ad ludos profanos

702 *Porrò post supplicationes prædictas ipso die Veneris sancto fuerunt ludi Circenses, sive cursus equorum, & die sequente spectacula theatralia. Utrisque ludis interfuerunt Christiani nonnulli, idque ægerrimè tulit* Chrysostomus, *ita ut in ipsa festivitate Paschali hâc Homiliâ acerrimè in illos fuerit invectus.* Hæccine, *inquit pag.* 272, ferenda? hæccine toleranda? Post longa sermonum curricula, post tantam doctrinam, quidam, nobis relictis, ad spectaculum concertantium equorum transfugerunt, atque ita debacchati sunt, ut totam urbem vocibus clamoribusque repleverint inconditis, multumque risum moventibus, imò potiùs luctum afferentibus. Ego itaque domi sedens, & erumpentem vocem audiens, graviora patiebar, quàm ii, qui tempestate jactantur.

in ultimis diebus hebdomadæ sanctæ accurrisset,

703 *Et mox de die, quo hæc facta sunt:* Hæccine agit populus Christi amans,... ne ipsam quidem diem reveriti, in qua symbola salutis generis nostri consummata sunt? Verùm in Parasceve, cùm Dominus tuus pro orbe crucifigebatur, & sacrificium tale offerebatur, paradisus aperiebatur, & latro in antiquam inducebatur patriam; maledictio dissolvebatur, peccatum delebatur, diuturnum tollebatur bellum, Deusque reconciliabatur cum hominibus, atque omnia mutabantur; in illa die, in qua jejunare oportebat, confiteri, & gratias precando referre ei, qui tot bona orbi contulit: tunc tu, ecclesiâ relictâ & sacrificio spirituali, fratrumque cœtu atque jejunii gravitate, captivus à diabolo ad illud spectaculum abductus es. *Mox quoque addit, id factum esse*, uno tantùm interposito die *post supplicationes jam dictas. Deinde pag.* 274: Nec tibi satis fuit priore die id egisse, etiam in sequenti, cùm à nequitia pristina paulùm quiescere oportuisset, ad theatra iterum conscendisti, à fumo currens ad ignem, teque in aliud deterius barathrum conjecisti. Se-
E nes canos suos dehonestabant, adolescentes juventutem suam præcipitabant, patres filios suos eò adducebant, jam à principio ætatem nequitiæ expertem in improbitatis barathra inducentes; ita ut non aberret quispiam, si illos, non patres, sed filiorum interfectores appellet, qui nequitiâ suâ animam liberorum in exitium impellant.

excommunicationem minatur:

704 *Pergit acri sermone turpitudinem illorum spectaculorum & manifestissimum animæ periculum, si quis ea videat, exponere, ita ut auditores commoverentur ad dolorem. Denique pag. 276, ubi paucos spectaculis illis interfuisse insinuaverat, ita minatur:* Ideo prædico, & perspicua voce clamo: si quis post hanc cohortationem atque doctrinam, ad iniquam theatrorum perniciem defecerit, non illum intra hæc septa recipiam, non administrabo ei Mysteria; non permittam, ut sacram Mensam attingat. Sed quemadmodum pastores oves scabie plenas à sanis sequestrant, ne cæteris morbum communicent; ita & ego faciam... Ut enim primò cohortatione & consilio usus sum; sic & nunc post tantam adhortationem & doctrinam, necesse est demum sectionem etiam infligere. Etenim annus
F tandem est elapsus, ex quo in vestram civitatem advectus sum: neque cessavi hac de re vos frequenter cohortari. Quia igitur quidam in hac sanie permanserunt; age demum sectionem inferamus...

imò sub pœna excommunicationis

705 Quamvis enim viles admodùm ac miserabiles simus; attamen à divina gratia dignitatem accepimus, quâ possimus hæc efficere. Ejiciantur ergo hujusmodi homines... Si verò perhorruistis hanc audientes sententiam: video namque omnes ingemiscentes & compunctos; resipiscant, & sententia soluta est. Quemadmodum enim alligandi potestatem accepimus; sic & solvendi, ac rursus sententiam ferendi... Nemo itaque ex iis, qui in eadem permanent fornicatione, in ecclesiam veniat; sed à vobis corripiatur, & communis sit hostis. "Si quis non obedit verbo nostro per Epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo ". Hoc autem facite: neque colloquamini, neque domi recipiatis, neque mensæ participes admittatis, neque ingressus, vel egressus, neque in foro cum illis versemini: & sic facilè illos recuperabimus. *Addit pag.* 278

AUCTORE J. S.

rationes alias hujusce severitatis, nimirum quod rationem de omnibus esset redditurus.

accessum ad ejusmodi ludos prohibens.

706 Quamobrem, *inquit*, non finem faciam omnia agendi & dicendi, etiamsi vos mœrore afficere oporteat, etiamsi molestus videar & onerosus; ut possim adstare ante tribunal illud horrendum, nullam habens maculam aut labem, vel quid hujusmodi. *Ceterùm dubitat Montfauconus, an sententiam excommunicationis revera tulerit* Chrysostomus, *an solùm fuerit comminatus. Respondeo, nullum mihi esse dubium, quin Sanctus revera sententiam tulerit, non in eos, qui jam obnoxii erant, sed contra illos, qui imposterum theatra adirent, ita ut adeundo theatra in sententiam modò latam inciderent. Nam id clarum videtur ex verbis. Non excommunicavit igitur illos, quos objurgat; sed vetuit sub excommunicatione lata sententia, (ut loquuntur theologi) ne quis deinde spectaculis illis turpibus interesset.*

Secuta deinde Homilia nona ex nuper editis

707 *Bono animo videntur excepisse Constantinopolitani, saltem plerique, eximium hunc Sancti zelum. Certè id utcumque colligitur ex Homilia, quæ post prædictam prima fuit secuta. Hæc apud Montfauconum tom. 12 pag. 382 nona ponitur, & talem habet titulum:* Ejusdem, quòd non oporteat ad circum vel ad theatra ascendere: & dum illis molestiam creâsset, deinde in conventu sequenti post illam Dominicam cùm concessisset episcopo cuidam, qui ex Galatia venerat, concionandi facultatem, & ipse tacuisset, atque in hoc quoque illos offendisset, hanc habuit Homiliam in magna ecclesia, in illud: "Pater „ meus usque modò operatur, & ego operor „. *Hactenus titulus, qui Homiliæ contextum compendio explicat. Sanctus orditur hoc modo:* Nuper valde vos pupugi de theatris & de equestribus ludis loquens.

in qua laudat auditores de studio audiendi:

708 *Tum gaudium suum de fructu illius reprehensionis declarat, fructumque illum probat hoc modo:* Etenim qui sic increpati fueratis, ut doleretis & animo deficeretis, adveniente Dominica illam insequente splendidius nobis theatrum exhibuistis, numerosiorem conventum & majorem alacritatem. Omnesque suspensi eratis, sicut hirundinum pulli à nido pendentes, & ad linguam nostram inhiantes. Deinde quia fratri nostro, qui ex Galatia venerat, quem & propter ipsam Ecclesiæ legem, peregrinos ita suscipere jubentem, & propter venerandam canitiem honorabamus, locum cessimus, ut concionaretur, occlamantes recedebatis, graviter ferentes, quasi jam diu fame premeremini, & linguam nostram ita secantem exoptantes. &c. *Mox etiam declarat uberius, quantùm lætetur,* se tam gratos habere auditores, qui non modò plaudere, sed etiam corrigi volunt, qui increpati non resiliunt, sed ad increpantem confugiunt. *Maxima verò pars sermonis contra Eunomianos dirigitur ex allegatis in titulo Christi verbis.*

decima & undecima ex iisdem,

709 *Quæ ibidem sequitur Homilia* 10, *ad idem quoque tempus referenda est. Titulum hunc habet pag.* 387: Ejusdem Homilia habita in ecclesia Apostoli, postquam episcopus (*alius*) paucis concionatus fuerat, in illud: "Messis quidem multa „ operarii autem pauci „. *Laudat episcopum illum, conqueritur de aliquorum absentia:* Neque enim, *inquit pag.* 388, multos tantùm hic adesse vellem, sed omnes, & neminem in ecclesia desiderari. Quapropter quamdiu extra caulam illi sunt, dirumpor & doloribus discindor. *Explicat deinde prædicta verba, & maximè agit de propagatione Evangelii. Homilia* XI *pag.* 395 *habita est, ut habet titulus,* postquam alius admodùm senex concionatus fuerat, de Eleazaro & de septem pueris, *Machabæis videlicet.* Chrysostomus *initio Homiliæ laudat senem illum, seque vocat* Juvenem *vix, licet quinquagenario major esset. Quin & senectutem ipsius tanti faciebat, ut eam reveritus tacere cogitaverit.*

in qua iterum laudatur alacritas auditorum.

710 *Cur autem non tacuerit, exponit his verbis, quibus unà auditorum suorum alacritatem commendat:* Sed quod sæpè dixi, nunc etiam dicam: neque vestram fero tyrannidem, neque horum necessitatem. Ideo rursus ad consuetos cursus me comparo, rem difficilem, nempe loquendi, cum facilitate multa tractans, non propter facultates meas, sed propter vestram audientium alacritatem. Nam nuper ad tantam profunditatem deductus sermo, non suffocatus est, & tantum pelagus emensus, non naufragium passus est.... Vestro nempe audiendi studio ad tranquillum portum appellebamus. Statim enim atque à lingua sermo proferebatur, omnes supinis illum manibus excipiebant, etiamsi multam haberet difficultatem.... Neque enim in petram, neque in spinas, neque secus viam cadere sinebatis; sed omnia in pingue & profundum arvum excipiebatis, in profundum nempe mentis vestræ. Ideo singulis diebus comatas segetes videmus, zephyri loco Spiritûs auris innutritas; & theatrum nobis quotidie splendidum effectum. *Hæc ostendunt, Constantinopolitanis plerisque non minùs, quàm olim Antiochenis, gratas fuisse* Chrysostomi *conciones.*

Homiliæ geminæ in illud: Ne timueris &c.

711 *Porrò habentur & aliæ quædam Homiliæ, maximè tom.* 3, *quæ forsan hoc anno sunt dictæ. At cùm notas temporis non habeant satis certas, hoc loco duas tantùm commemorabo, quæ videntur habitæ post turbas Constantinopoli per Gainam excitatas. Utraque edita est tom.* 5, *utraque in illa Psalmi* 48 *verba:* Ne timueris, cùm dives factus fuerit homo &c. *Utraque vanitatem rerum humanarum nativis coloribus repræsentat. At quæ ponitur secunda, fortasse prima est dicta, & habita est, postquam alius breviter peroràsset, ut ex titulo & ex initio liquet pag.* 418. *Hunc porrò oratorem ubi laudaverat Sanctus, ita pergit:* Age ergo nos quoque, tumultuum, qui jam contigerunt, procellâ liberati, tamquam fluvialibus quibusdam aquis, aures nostras lectione Scripturarum abluamus. Ita faciunt & nautæ, postquam tempestatem evaserunt, & multum pelagus emensi, ad tranquillum portum pervenerunt, demissis velis, deposito remo, & exscensu à navi facto, balneis, cibo, potu, somno ac deliciis corpus refocillant, ut vegetius illud & aptius ad reliquam navigationem reddant. Hos imitemur nos quoque, ac nupera illa perturbatione, tumultu, fluctibusque perfuncti, tamquam ad quietum quemdam portum animam nostram ad Scripturarum lectionem appellamus. *Tumultus & fluctus hic memoratos non alios esse suspicor, quàm quos excitavit Gainas, quando Constantinopolim occupare voluit; ita ut Homilia dicta videatur prima post sedatos illos tumultus.*

dicta videtur post sedatas turbas a Gaina excitatas;

712 *Altera pag.* 504 *prolixior est, dictaque videtur, postquam animi auditorum ad tranquillitatem magis erant reducti, ut initio insinuatur. In hac de divitiis pag.* 507 *ita loquitur Sanctus:* Sæpè namque non cum homine desinunt, sed etiam ante hominem. Nôstis vos innumera exempla in hac urbe circa intempestivam hujusmodi divitiarum jacturam: & didicistis, vivente possessore possessionem periisse: divitiarum enim finis

A nis est mutatio in paupertatem. *Deinde pag.* 508, *observat, divitem rapacem odio esse omnibus, etiamsi plures ipsi adulentur, idque probat his verbis:* Quòd autem hæc illo modo se habeant, ingruente vento, cadentibusque foliis, cùm scilicet mutatio rerum advenit, tunc ementiti amici comperiuntur, tunc assentantium larvæ noscuntur, tunc manifestus evadit simulantium chorus, tunc schena aperitur. Aperiuntur ora omnium dicentium: Scelestus ille, improbus, perditissimus. Quid ais? An non heri ipsi adulabaris; an non manus ejus osculabaris? Hæc larva erant: venit tempus, & larvam posui mentemque aperui. Quid ergo times, quæso, eum, qui à tot hominibus accusatur?

utraque de vanitate divitiarum.

713 *Hæc videntur insinuare Gainam urbe exclusum & hostem declaratum, de quo haud dubie ita loquebantur, qui ante ipsi fuerant adulati. Quare utraque Homilia videtur dicta, antequam* Chrysostomus *ad Gainam legaretur. Certe in hac pag.* 509 *indicat, aliquos agrè tulisse, quod toties loqueretur* contra divites *&* contra raptores. *In Homilia verò post illam legationem dicta tom,* 3 *pag.* 406 *id ipsum indicat his verbis:* Hanc ob B causam & nos, quæ priùs dicebamus, nunc dicere non desinemus, tametsi nuper complures incusabant nos, talia loquentes: Itáne numquam desines adversus divites armatam habere linguam? *&c. Hactenus de scriptis anni* 399.

§ XLVII. Antoninus Ephesinus episcopus apud Chrysostomum accusatur: causa illa in annum secundum usque ad mortem Antonini protracta: Sanctus in Asiam profectus: horum omnium chronotaxis.

Antoninus episcopus Ephesinus ab Eusebio episcopo

DE *accusatione Antonini episcopi Ephesini apud* Chrysostomum *solus ferè ex antiquis agit Palladius in Dialogo, cujus relationem dabo, priusquam ex aliis adjuncta temporis rerumque elucidanda suscipiam. Rem pag.* 125 *ita* C *narrare incipit:* Tertia decima Indictione venerunt Constantinopolim Asiani episcopi necessitatum quarumdam gratiâ: ii nobiscum commorabantur, præsentibus etiam aliis ex Scythia episcopis, Theotimo scilicet, atque ex Thracia Ammone Ægyptio, & ex Galatia Arabiano, metropolitis omnibus ac senibus, usque ad viginti duorum episcoporum numerum. Et omnibus congregatis, atque communicantibus, Eusebius quidam è Cilbianis jugis, episcopus Valentinopolitanus, congregatam synodum cùm observâsset, unà sabbati adveniens, libellos tradidit synodo; præposito scilicet, ut consequens erat, Johannis nomine, contra Antoninum, episcopum Ephesi, septem capitula inserens.

de septem criminibus accusatur:

715 Primum quidem, quòd conflatis sacris vasis argentum in usum filii fecisset. Secundum, quòd ablatum de ingressu baptisterii marmor in balneum suum transtulisset: deinde columnas ecclesiasticas, à pluribus annis jacentes, intra suum statuisset triclinium. Quartum, quòd puer ejus eadem patrâsset, quem adhuc haberet in ministerio irreprehensum. Quintum, quòd prædia Ecclesiæ relicta à Basilina, Juliani imperatoris matre, vendidisset, sibique vindicâsset. Sextum, quòd dimissa uxore sua, cum ea rursus congressus esset, filiosque ex ea procreâsset. Septimum, quòd pro lege & constituto haberet ordinationes episcoporum vendere juxta rationem redituum. Adsunt & qui dederunt, quique ordinati sunt, & ipse qui accepit: ac præterea probationes habeo. *Hæc accusator Eusebius secundum Palladium, qui pag.* 124 *ait, se toti judicio adfuisse.*

AUCTORE J. S.

ac tardàtè Chrysostomo pacemque suadente,

716 *Audiamus modò, quàm moderatè accusationem exceperit* Chrysostomus, *quàmque tardè potiùs quàm præcipitanter processerit:* Patienter feras me, obsecro, *ait Palladius Theodoro pag.* 127, ut hinc quoque Johannis moderationem admireris, qui sedato interim zelo, dixit Eusebio: Eusebi frater, quoniam sæpe fit, ut accusationes, quæ fiunt à perturbatione animi, faciles probationes non habeant: sine te exorari, ut cesses Antoninum fratrem scripto accusare, nobis causas molestiæ corrigentibus. Ad hæc irâ accensus, durioribus usus est verbis adversus Antoninum, totus se efferens, & in accusatione persistens. Hortatur Johannes Paulum episcopum Heracleæ; nam is Antonino favere videbatur; ut E eos in amicitiam compelleret. Surgensque, ecclesiam ingressus est, unà cum episcopis. Erat enim Sacrificii tempus: pacemque populo ex more precatus, sedit cum reliquis episcopis. Clàm autem subingressus accusator Eusebius, coram omni populo & episcopis libellum alium offert, eadem continentem, adjurans Johannem horrendis juramentis, quibus salutem quoque imperatorum complexus est, multa cum perturbatione; ut putarent populi ejus imprudentiâ perterriti, eum à Johanne petere, ut vitam sibi ab imperatore impetraret. Johannes verò, ut vidit instantiam hominis, studens imperturbatum tenere populum, libellum recepit, lectisque divinis eloquiis, Pansophium, Pisidæ episcopum, orat, ut divina dona offerat: ipse cum reliquis episcopis egressus est. Nolebat enim animo turbido Sacrificium facere, his Evangelii obtemperans: Quando offers munus tuum, & reliqua.

accusatio repetitur.

717 Et post dimissionem populi, considerans apud se, & sedens in baptisterio cum reliquis e- F piscopis, accusatorem coram omnibus advocat, dicens ei: Rursus eadem tibi dico, quòd multi mœrore vel irâ compulsi multa & dicunt & scribunt, quæ probare non possunt. Si igitur manifestè ea nôsti, de quibus illum accusare vis; neque enim si possis, repellimus; neque trahimus, si non possis: antequam legatur libellus, elige, quod expedit: postquam enim lectus fuerit, & in aures omnium venerit confectis Actis, non ampliùs licebit, cùm sis episcopus, abolitionem petere. Post hæc rursus ille in proposito perstitit. Tum jubent legi libellum: lectaque sunt suprà dicta capita. Dicunt seniores episcopi Johanni: Audite tenorem libelli, etsi unumquodque uniuscujusque capitis maximè impium est, & undequaque sacris legibus interdictum, ne videamur in his, quæ leviora sunt, tempus omne insumere; ab eo, quod est horribilius, fiat inquisitio. Si enim illud inventum fuerit verum, nullus de capitibus reliquis erit contradicendi locus: cùm illius capitis radix omnem iniquitatis speciem progerminet, juxta illum; qui ait: Radix omnium malorum est avaritia. Qui enim super innocentes mu-

AUCTORE J. S.

munera accepit, & Spiritûs sancti distributionem argento vendere non dubitavit: quo pacto jam parcet sacris vasis, aut lapidibus, aut prædiis ecclesiæ.

Caussam examinat Sanctus, & cùm testes absunt,

718 Tunc Johannes quæstionem inchoat, dicens Antonino: Quid ad hæc dicis, frater Antonine? Negavit ille necessariò. Quomodo enim posset sub exordium ipsum confusionem suam confiteri? Interrogati sunt, qui dederunt, negârunt & ipsi. Post hæc cùm inquisitio ad horam usque octavam diligenter ageretur, ex indiciis quibusdam judicium formatum est. Postremò, ut par erat, ventum est ad testes, coram quibus & hi dederant, & ipse acceperat. Non aderant testes: opus erat eorum præsentiâ. Difficultatem sistendorum testium respiciens Johannes, ut purgaret Ecclesiam, & testibus parceret, per se in Asiam ire sese ultro offert, & examen peragere. Antoninus, visa Johannis strenuitate atque incorrupta integritate, utpote sibi conscius, adiit quemdam è proceribus, cujusq; prædia, quæ in Asia erant, ipse curabat: orat ut inhibendum Johannem procuret, ne in Asiam abiret, promittens testes se exhibiturum. Qui statim molitur, ut hæc

B

ce ad Johannem episcopum è palatio denuntiarentur: Absurdum est te, qui sis episcopus, & animarum nostrarum inspector, in tanta tumultûs exspectatione, relinquere civitatem, & peregrinationem in Asiam obire, cùm facilè testes deduci possint. Erat autem exspectati tumultûs caussa Gaina barbarus. Enimverò, ne longior sim, persuadetur illi, ut maneat, curam simul habens & judicii & molestiæ testium. Interim lucrum insperatum reo fuit ad adventum testium dilatio, quos aut pecuniâ, aut potentiâ fugare poterat.

cum synodo judices in Asiam delegat:

719 Prævidens ista Johannes, cum præsente synodo deliberat quosdam è præsentibus episcopis in Asiam mittere ad interrogandos testes. Derepente igitur tres episcopi electi sunt, qui mitterentur: Syncletius, metropolitanus Trajanopolis; Hesychius, episcopus Parii, & Palladius Helenopolis. Cùm in Actis interlocuta esset synodus, ut qui intra duos menses non occurrisset Hypepis, Asiæ civitate, jura sua persecutus non fuisset, quia vicini essent & qui arguebantur, & reliqui episcopi, qui cum Syncletio judicare debebant, is excommunicatus esset. Post hæc descenderent Smyrnam dicti Syncletius &

C

Palladius. Hesychius autem, qui amicus erat Antonini, simulavit morbum: & per litteras illico significârunt utrisque partibus adventum suum, ut concurrentes in dictam civitatem implerent promissa. Illi autem cùm se mutuò corrupissent, partim auro, partim jurejurando, amici facti erant ante adventum judicum. Cùm autem dicis caussâ ad civitatem Hypæpinorum venissent, sperabant rursum eludere judices dilatione testium, quasi peregrè profecti essent ob varias caussas.

sed culpâ accusatoris res protrahitur, & reus moritur.

720 Post hæc judices accusatorem rogant: Intra quot igitur dies adducturus es testes? & exspectabimus. Ratus ille eos aëris inclementiam ægrè ferentes, discessuros; erat enim æstatis ipse ardor; scripto promittit intra quadraginta dies, aut producturum testes, aut pœnas canonum subiturum. Dimissus igitur ad inquirendos testes, omissa inquisitione, Constantinopolim venit, ibi delitescens. Exspectabant judices, ut par erat, ad quadragesimam diem: & cùm nullibi ille compareret, scribunt omnibus Asiæ episcopis, eum denuntiantes excommunicatum, sive ut desertorem, sive ut calumniatorem. Ceterùm post hoc alios etiam triginta dies perstiterunt: & cùm non

D

compareret, discesserunt, & Constantinopolim redierunt. Illic cùm ipsum offendissent, facinus illi exprobrârunt. Rursus ille infirmitatem corporis prætexens, pollicebatur testes se adducturum. Quæ cùm in longum tempus sic abirent, moritur Antoninus, cum quo litem habebat Eusebius. *Hactenus Palladius, cujus relationem si rectè expendamus, facilè videbimus, caussam illam non paucis diebus tractatam esse Constantinopoli, antequam eligerentur deputati judices, qui in Asia testes examinarent. Nam clarum est, plures ibi habitos esse episcoporum conventus, licèt illos non distinguat Palladius. Certè alio die accusatio instituta est; alio die monitum accepit* Chrysostomus, *ne ex urbe discederet, alio rursum die episcopi sunt electi, qui in Asiam proficiscerentur: neque verisimile est, hæc tribus diebus continuis esse peracta. Lectis verò judicibus, duos menses accepit Eusebius ad testes producendum. Hisce deinde adjecti rursum quadraginta dies. Post hos aliis diebus triginta exspectârunt judices in Asia. Reversi demum Constantinopolim, Eusebium ibi invenerunt. Eoque iterum testes promittente, ac infirmitatem allegante pro excusatione, tandem*

E

moritur Antoninus. Itaque hisce omnibus usque ad mortem Antonini, octo facilè aut decem menses attribuere possumus.

Chrysostomus ipse Ephesum navigat.

721 *Verùm mors illa litem necdum finivit. Nam & novus Ephesiis dandus erat episcopus, & vivebant illi episcopi, qui datâ pecuniâ episcopatum sibi comparaverant. Audiamus igitur Palladium, qui pag. 133 ita prosequitur:* Rursus ab Asia venit decretum ad Johannem, partim à clero civitatis Ephesiorum, partim ab episcopis, postulationem cum horribili jurejurando continens. Quoniam superioribus temporibus inordinatè, & leges, & nos gubernati sumus, oramus Venerationem tuam, ut descendas, & formam Deo dignam imponas ecclesiæ Ephesiorum, à longo tempore afflictæ, partim quidem ab Arii sectatoribus, partim ab iis, qui cum avaritia & dominandi libidine Catholicos se esse gloriantur. Quia permulti insidiantur, ut lupi graves, episcopalem sedem pecuniis rapere festinantes. Johannes in tanta corporis infirmitate, etiam tempore hiberno, nihil molesti sibi ob oculos proponens, ut rebus totius Asianæ diœceseos ægris mederetur, vel propter imperitiam, vel propter solitudinem pa-

F

storum, alacritate animi roboratus, ingressus navim, urbe discessit. Irruente interim sævo aquilone, metuentes nautæ, ne in Proconnesum ejicerentur, posito velo in partem navis quæ vento verberabatur, Tritonis promontorium prætervehuntur: & ibi jactis ancoris manserunt, austrum exspectantes, ut Apamiæ applicarent. Cùm igitur biduum jejuni perstitissent, in navicula agitati, tertia die Apamiam devenere, ubi cum exspectabant, Paulus, Cyrinus & Palladius: hos enim viæ comites assumpserat Johannes, pedibusque, confecto itinere Ephesum perveniunt. *Hæc Palladius, cujus relatio in ordinem chronologicum utcumque redigenda videtur, priusquam ad gesta Sancti in Asia progrediamur.*

Causa Antonini duravit ultra annum,

722 *Tillemontius Notâ 49 initium hujus causæ, sive accusationem Antonini, figit anno 400, mense Maio: deinde Notâ 51 iter* Chrysostomi *in Asiam anno 401, mense Januario aut Februario; finem verò totius causæ non diu post Pascha ejusdem anni. Secundum hanc chronotaxim tota causa non duravit integro anno sive duodecim integris mensibus. Verùm longiore tempore causa illa durâsse videtur, quia Palladius pag. 137 dicit:*

A *cit:* Neque uno die facta est disquisitio, . . ., sed per biennium. *Græcè habetur* ἐπὶ δύο ἔτη, ad duos annos. *Et pag.* 135 *ante finitam causam dicit:* Quoniam caussa ista biennio maxima ex parte examinata est &c. *Hæc verba vix possunt cum chronotaxi Tillemontiana conciliari: videntur enim exigere, ut causa saltem annum integrum & partem aliquam alterius attribuamus, seu menses, ut minimum, tredecim aut quatuordecim.*

723 *Quapropter existimare malim, causam fuisse inchoatam circa Martium aut Aprilem, finitam verò circa Maium aut Junium anni sequentis: nec quidquam protulit Tillemontius, quod huic nostra conjectura repugnat. Credit nimirum verba illa num.* 720 *data,* Erat enim æstatis ipse ardor, *designare mensem Julium, dicique de tempore, quo duo menses effluxerant a prima accusatione. At neutrum est certum. Imò potius* æstatis ipse ardor *futurus erat illo tempore, quo ulterius erant exspectaturi, & plus temporis, quam duorum mensium effluxerat, quando ulterior dilatio ad testes producendos petebatur ab Eusebio, ut verbis relationi interjectis observavi. Serius quoque ex itinere Asiatico rediit* Chrysostomus, *quàm*

finitaque est post Pascha; sed non statim post istud festum.

B *credidit Tillemontius. Nam, ut infra videbimus, dicit quidem, se abfuisse Paschali tempore; sed nullibi affirmat, se paulo post Pascha rediisse.*

724 *De anno, quo causa illa fuit inchoata, nihilo magis Tillemontio consentire possum. Habet tamen rationes non contemnendas, quæ omnino me impellerent ad ipsius opinionem sequendam, nisi alia in contrarium viderentur præponderare. Palladius in Dialogo, prout hic editus est, dicit accusationem ab Eusebio institutam* tertia decima Indictione, *quæ non cœpit currere ante mensem Septembrem anni* 399, *ideoque figenda esse anno* 400 *circa Martium aut Aprilem, si illam Palladii epocham pressè crederemus tenendam. At constat eruditis, in notandis Indictionibus frequentissime errari, ita ut ex sola Indictione solidum nequeat haberi argumentum, ubi alia non concurrunt notæ chronologicæ. Error autem Indictionis oriri potuit non solum a scribente, sed etiam ab iis, qui Dialogum transcripserunt, cum exigua sit litterarum differentia inter vocem* τρισκαιδέκατος decimus tertius *& vocem* δυοκαιδέκατος duodecimus. *Itaque non sola Indictione hic standum existimo, sed alia quoque adjuncta considerare oportet. Tam multa autem mihi occurrunt, quæ persuadent, causam*

Non anno 400, ut aliqui volunt,

C *Antonini anno* 399 *fuisse inchoatam, finitam verò anno* 400, *ut ea longè præferenda existimem.*

725 *Primò episcopi illi, qui a* Chrysostomo *depositi sunt in Asia, ut videbimus* § 48, *restituti sunt ab inimicis* Chrysostomi, *quando depositi fuerant* ante quadriennium, *teste Palladio pag.* 137, *cujus Græca verba sunt* πρὸ τετραετίας. *Hoc quadriennium exactè invenitur in sententia nostra, secundum quam depositi sunt à* Chrysostomo *post Pascha anni* 400, *restituti verò circa idem tempus anni* 404. *Secundo S. Porphyrius episcopus Gazensis venit Constantinopolim anno* 401, *ibique mansit ad aliquot hebdomadas usque ad peracta Paschalia festa. Atqui* Chrysostomus *erat Constantinopoli, quando venit Porphyrius, nec inde discessisse videtur, quamdiu ibidem Porphyrius mansit. Itaque anno* 401 *non ivit in Asiam* Chrysostomus, *cùm eo profectus sit hiemali tempore, & Pascha non celebraverit Constantinopoli eo anno, quo profectus est in Asiam. Tertio dum* Chrysostomus *deposuit Asianos aliquot episcopos, videtur satis confidere potuisse amicitia & benevolentia imperatoris: nam, depositis ob simoniam episcopis, exoraturum se pro ipsis imperatorem promisit, ut videbimus num.* 731. *Verùm, quando advenit Porphyrius,* Chrysostomo *iratus erat imperator adeò, ut Sanctus dicat, se non posse loqui cum imperatore, ut dicetur num.* 753 *& seq. Hinc colligo,* Chrysostomum *usque ad iter Asiaticum aulæ imperatoriæ satis gratiosum fuisse; sed eidem offensam fuisse Eudoxiam ante adventum Porphyrii, & consequenter hujus Sancti adventum itinere Asiatico esse posteriorem.*

sed anno 399, ut variis argumentis

726 *Quartò* Chrysostomus *baptizavit Theodosium Arcadii filium, ante Pascha anni* 401 *natum, & non multò post baptizatum. Etenim in Sermone post reditum ab exsilio tom.* 3 *pag.* 429 *de Eudoxia imperatrice ita loquitur:* Memor erat, memor certè erat & filiorum & baptismatis: „Recordor per manus tuas filios meos fuisse baptizatos„. Hæc imperatrix: *inquit* Chrysostomus, *referens curam Eudoxiæ, ut ab exsilio reduceretur, citansque verba Epistolæ ipsius ad se scriptæ. Tillemontius hæc verba observavit; sed credidit exponi posse de solis filiabus Arcadii & Eudoxiæ. Verum Theodosius inter omnes erat præcipuus. Quare non videtur Eudoxia ita generatim locutura fuisse de liberis suis à* Chrysostomo *baptizatis, si*

ostenditur, figenda est accusatio Antonini,

E *eam gratiam alterius manibus accepisset Theodosius. Objicit Tillemontius etiam hæc verba Adonis in Chronico pag.* 157 *de Severiano Gabalorum episcopo dicta:* Hic juniorem Theodosium ex sacro fonte suscepit. *Verùm illa verba nihil evincunt contra sententiam nostram: nam suscipere è sacro fonte Theodosium potuit Severianus, & baptizare* Chrysostomus. *Certè nequeo cum Tillemontio verba* ex sacro fonte suscipere *sic interpretari, ut idem significent, ac* baptizare. *Itaque, si omnino Adoni tanta hîc auctoritas debetur, quantam eidem attribuere conatur Tillemontius locu assignato, & rursum in Arcadio art.* 21, *allegata ipsius verba nobis minimè oberunt. Attamen miror, auctoritatem Adonis tanti hac in re fieri à Tillemontio; Theophanem verò, non loco tantum, sed etiam tempore propinquiorem Theodosii baptismo, prorsus negligi. Verùm non ita sentiret, opinor, Tillemontius, si non credidisset* Chrysostomum *abfuisse, quando sacro fonte tinctus est Theodosius, ita ut nec auctoritas Adonis, nec ulla alia ratio, sed sola chronotaxis, quam vitiosam existimo, ipsum impulerit ad abjudicandum* Chrysostomo *Theodosii baptismum.*

F 727 *Quintò inchoatam esse causam Antonini Ephesini anno* 399, *collligitur etiam ex chronotaxi nostra, quam dedimus de rebellione Gainæ Gothi. Nam tumultus exspectabatur, dum primùm accusatus est Antoninus, ut liquet ex verbis Palladii num.* 718 *datis.* Erat autem exspectati tumultus causa Gaina barbarus. *Hæc verba insinuant illud tempus, quo cum exercitu suo Gainas versus Constantinopolim tendebat, ante initum cum Arcadio contractum. Atqui id contigisse anno* 399, *circa mensem Aprilem aut Maium, ostendi* § 44. *Eo igitur ferè tempore ab Eusebio primum accusatus est Antoninus. Quapropter tota illa causa sic ordinanda videtur. Circa Aprilem aut Maium anni* 399 *concilium episcoporum habitum est Constantinopoli, in quo Eusebius Antoninum accusavit. Tractata est primùm causa aliquot diebus Constantinopoli, deinde electi sunt judices, qui in Asiam proficiscerentur, testes audituri. Hi primùm exspectârunt testes duobus mensibus, deinde insuper diebus quadraginta, & post alios triginta dies redierunt Constantinopolim. Horum itaque reditus figendus est quinque circiter mensibus post ini-*

ejusque & alterum antistitum causa finita anno 400.

AUCTORE J. S.

initium causa circa mensem Septembrem aut Octobrem. Secutus est mors Antonini, quæ contigit sub finem anni 399 aut initium sequentis. Post hanc anno 400, verisimiliter mense Januario aut Februario, ab Ephesiis invitatus est Chrysostomus. *Hic vero hiemali tempore, forte mense Februario aut Martio*, iter suscepit. Absfuit ultra* centum dies, *reversumque putem, non paulo post Pascha, quod nullibi apud antiquos dicitur, sed tempore æstivo, & fortasse transacta magna æstatis parte.*

§ XLVIII. Gesta Sancti in Asia: numerus episcoporum tempore illius itineris depositorum: Gerontius Nicomediensis item depositus.

B *Sanctus Ephesum profectus, cum concilio episcoporum 70*

EX *verbis Palladii num. 721 datis habemus*, Chrysostomum *in Asiam partim per mare, partim terrestri itinere profectum esse, postulantibus id Ephesinis, ut huic ecclesiæ prospiceret, ac toti provinciæ Asianæ, cujus metropolis est Ephesus. Sozomenus lib. 8 cap. 6 docet, non solam Asiam strictissimè sumptam, sed alias quoque Minoris Asiæ provincias opus habuisse correctione, ita scribens:* Porrò Joannes, cùm audiisset Asiæ & finitimarum pruvinciarum ecclesias ab indignis sacerdotibus gubernari; & alios quidem donis ac muneribus, alios verò gratià corruptos, sacerdotia vendere, Ephesum perrexit. *De episcopis ibi à* Chrysostomo *congregatis, & ordinatione Ephesini episcopi, sic loquitur Palladius pag. 134:* Et congregatis Lydiæ episcopis, Asiæ atque Cariæ, numero septuaginta, ordinationem (*novi episcopi Ephesini*) faciunt, cùm plures spontanea alacritate occurrissent, maximè è Phrygibus, ut oris sapientia fruerentur. *Heraclidem fuisse ibi ordinatum, consentiunt scriptores. Illum Palladius pag. 139 nominat* virum encycliis disciplinis optimè institutum, & divinarum Scripturarum peritum, qui in eremo monasticam vitam egerat, & qui per tres annos diaconus fuerat.

C *Heraclidem Ephesi ordinat episcopum.*

729 *Sozomenus cap. 6 consentit his verbis:* Ephesinæ autem ecclesiæ, cujus episcopus tum fortè mortem obierat, Heraclidem præfecit, virum origine Cyprium, qui olim quidem monachus fuerat apud Scetim, & discipulus Evagrii monachi, tum verò unus erat ex Joannis diaconis. *Socrates lib. 6 cap. XI plura habet; eaque admodùm verisimilia.* Fortè contigit, *inquit*, ut episcopus Ephesiorum eo tempore migraret è vita. Quam ob causam necesse habuit Joannes eò proficisci, ut episcopum ordinaret. Cùm igitur Ephesum venisset, & alii alium ad episcopatum promovere studerent, & eorum causà, quibus quisque suffragabatur, acriter inter se contenderent, cernens Joannes utramque partem pervicaciter altercari, suisque hortationibus nullatenus obsequi velle, jurgium illorum sine ullius offensa dirimere statuit. Ipse ergo Heraclidem quemdam diaconum suum, genere Cyprium, ad episcopatum illum promovit. Atque ita tandem ambæ partes, pertinaci contentione deposita, quievere. Hanc ob causam coactus est Joannes in urbe Epheso diutiùs morari. *Alia hujusce electionis relatio est in iis, quæ Valesius addidit libro 8 Socratis pag. 333, ibique dicitur* Seditio Ephesi orta,... eo quòd Heraclides sacerdotio indignus videretur. *Verùm, quisquis fit illius relationis auctor, verisimile est, eum confudisse, quæ postmodum contigerunt, cum factis tempore ordinationis: nam Heraclides revera accusatus deinde est unà cum* Chrysostomo, *depositusque & carceri inclusus. Utrùm justæ fuerint accusationes, hic non inquiro. At saltem* Chrysostomus *virum bonum credidit, & non alios habuit accusatores & judices, quàm* Chrysostomus *ipse.*

D

Deinde sex episcopos, simoniam confessos,

730 *Postquam Heraclides ordinatus erat, resumpta est causa illorum, qui ab Antonino ipsius decessore erant ordinati. Nam Palladius pag. 135, relata Heraclidis ordinatione, hæc subjungit:* Dum hæc geruntur, accessit ad nos episcopos, prolixi sermonis causa, Eusebius accusator &c. *At hic corrigenda est interpretatio Bigotii. Palladii enim verba hæc sunt:* προσῆλθεν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῶν αἴτιος τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος &c. Accessit, qui nobis prolixi sermonis est causa, ad omnes episcopos, Eusebius &c. *Verùm audiamus sequentia:* Accessit..., *inquit*,... Eusebius accusator sex reliquorum episcoporum, rogans ut ad communionem admitteretur. Contradicunt quidam episcopi, adduntque, calumniator cùm esset, non oportere ipsum admitti. Post hæc supplicat, dicens: Quoniam caussa ista biennio maxima ex parte examinata est, & ad testium adventum facta est dilatio: rogo pietatem vestram, ut hodie jamjam testes producam. Etsi enim Antoninus mortuus est, qui nummos accepit, & ordinavit, attamen supersunt & qui dederunt, & qui ordinati sunt. Justum visum est præsenti synodo rem perquiri. Incipit caussa à lectione Actorum, quæ priùs facta fuerant. Ingressi sunt testes: ingressi & sex illi, qui pecuniam dederant, & ordinati fuerant. Et initio quidem negabant. Instantibus autem testibus partim laicis, partim presbyteris, quibus confidere videbantur, necnon mulieribus quibusdam, qui etiam pignorum, seu munerum species dicebant, & loca, & tempora, & quantitatem; cùm verò* eorum conscientia recta non esset, ultro confitentur, levi adhibita necessitate: dedimus, confessum est: & ordinati sumus: talem putantes esse consuetudinem, ut videremur à curia liberari.

E

** verò abundat.*

deponit, aliosque pro ipsis ordinat.

731 Et nunc oramus, si fas est, simus in ministerio Ecclesiæ: sin minùs, aurum, quod dedimus, recipiamus. Quidam enim è nobis uxorum supellectilem dedimus. Ad hæc Johannes synodo pollicitus est: quod ad curiam quidem attinet, ego eos, Deo juvante, liberabo, exorato imperatore. Vos autem mandate, ut ab heredibus Antonini ipsi accipiant, quæ dederunt. Præcepit synodus, ut aurum acciperent ab heredibus Antonini, & communicarent intra altare: essent autem jam non sacerdotes, sed ex sacerdotibus.* Ne si ista concederentur, mos fieret Judaicus aut Ægyptius, vendendi atque emendi sacerdotium. *Ita Palladius, qui mox pag. 137 dicta sua confirmat his verbis:* Horum omnium exstant Acta & judicum nomina: neque uno die facta est disquisitio, ut mentitus est Theophilus, (*hac de causa* Chrysostomum *accusans*) sed per biennium, *sive duos annos non integros.* Atque acquieverunt, qui fuerant depositi, ut à futuro judicio liberarentur; ita ut unus ex iis factus sit publicorum negotiorum defensor: & in eorum locum suffecti sunt alii, non conjugati, vità & doctrinà ornati. *Porrò depositionem illorum episcoporum sine ulla violentia à* Chrysostomo *peractam*

F

* i. e. Sacerdotio privati

A *ctam, Asianisque non ingratam fuisse, testatur Palladius pag. 223 ita loquens :* Novi quidem sex episcopos meritò à Johanne depositos, ut sacerdotalis dignitatis emptores, de quibus superiùs dixi. Quis lacrymatus est? Cujus è naribus stillavit sanguis? Quæ aranei tela conscissa est? Quis domo sua pulsus est? Quis vel obolo mulctatus est? Quis verò Asiæ circulator, aut opifex, aut agricola, aut sutor, aut plebeius gratanter non audiit, quod acciderat pro vindicandis sacris legibus?... Ubi enim Deus operatur, omnia fiunt in patientia. *Hæc ille, ut moderationem* Chrysostomi *opponat violentiæ, quâ usi sunt ipsius accusatores & judices.*

In illo concilio sex tantùm videntur depositi,

732 *Numerus episcoporum, qui in concilio illo Ephesino depositi sunt, ambiguæ dubitationi est obnoxius, cùm ipsi antiqui variè admodùm de numero sint locuti. Apud Palladium pag. 124 ita loquitur Theodorus :* Theophilus (*Alexandrinus* Chrysostomi *adversarius*) temeritatem suam maximè honestare sive operire volens, in libello suo ait, beatum Johannem dominandi libidine permotum, die una sexdecim episcopos deposuisse, & suos loco illorum ordinâsse. *Respondet Palladius :* B Nihil à suis moribus alienum fecit mirificus ille, & cùm contra Johannem scripsit, & cùm falsa scripsit.... De his autem, qui in Asia depositi sunt, non sexdecim, sed sex tantùm episcopis, ut coram Deo judice dicam, nihil de numeri quantitate subtraham &c. *Post expositam rem totam pag. 140 rursum dicit :* Hæc autem sunt, quæ in Asia gesta sunt, de quibus interrogâsti, eo quòd Theophilus scripserit, sexdecim episcopos à Johanne depositos fuisse. Certò scias, quòd sex fuerint. Horum etiam Acta exstant, quæ servantur apud nos cum subscriptionibus viginti duorum episcoporum, qui ab initio (*Constantinopoli*) caussam audierunt, & septuaginta eorum, qui deposuerunt, & caussam (*Ephesi*) terminârunt. *Hæc verba mihi persuadent, sex tantùm episcopos in illo septuaginta episcoporum concilio depositos esse.*

plures tamen tempore totius itineris :

733 *Attamen facilè crediderim, multò plures fuisse depositos, priusquam Constantinopolim reversus est Sanctus. Nam Palladius loqui solùm videtur de episcopis Ephesi in concilio depositis; non verò de aliis in eodem itinere de dignitate meritò dejectis. Socrates lib. 6 cap. 15 generatim di-* C *cit :* Joannes multos in Asia deposuerat episcopos, tunc cùm Heraclidis ordinandi causâ profectus est Ephesum. *Sozomenus lib. 8 cap. 6 ait :* Ac tredecim episcopis depositis, partim in Lycia & Phrygia, partim in ipsa Asia, alios in eorum locum substituit. *De Gerontio Nicomediensi similiter deposito cum Sozomeno inferiùs agemus. Vel solum illud Gerontii exemplum abundè probat, non omnes à Palladio enumeratos episcopos, quos deposuit* Chrysostomus. *Nam sex illi, de quibus ille loquitur, ordinati erant ab Antonino Ephesino : quod non convenit Gerontio. Præterea in concilio Chalcedonensi apud Labbeum tom. 4 col.* 700 Philippus reverendissimus presbyter Constantinopolitanæ magnæ ecclesiæ dixit : Sanctæ memoriæ Joannes episcopus Constantinopolitanus quindecim episcopos deposuit, profectus in Asiam, & pro eis alios ordinavit. *Si hisce quindecim addatur Gerontius, qui non erat in diœcesi Asiana, sed in Pontica; habebimus episcopos sexdecim, quot depositos dicebat Theophilus. At certè calumniabatur Theophilus, si dicebat* die una *illos fuisse damnatos. Hanc vero calumniam maximè refutare voluisse videtur Palladius, qui non omnia narrat; sed aliqua etiam dissimulat, ut vel ex hoc loco clarum mihi videtur.*

bifariè fuerunt partim Quartadecimani, partim Novatiani,

734 Chrysostomus *in Homilia, quam habuit post reditum ex Asia, tom. 3 pag. 412 dicit, se* in Asia *fuisse* ad corrigendas ecclesias. *Socrates de illo itinere cap. XI hæc addit :* Qui cùm obiter Novatianis & Quartadecimanis multas ecclesias ademisset, Constantinopolim rediit. *Ex hisce variæ fieri possunt conjecturæ ad implendum numerum sexdecim episcoporum, quos a* Chrysostomo *depositos invidiosè asseruit Theophilus, eosque revera dejectos de dignitate suspicor, & quidem omnes in provinciis Ephesinæ ecclesiæ subjectis, præter Gerontium Nicomediensem. Nam & episcopi Lyciæ & Phrygiæ, in quibus provinciis aliquos depositos asserit Sozomenus, Ephesino tamquam primati erant subjecti. Ex illis porrò quindecim saltem sex ob simoniacam ordinationem fuisse damnatos, habemus ex Palladio. Fortasse reliqui novem Quartadecimani fuerunt aut Novatiani, quos numerare noluerit Palladius, quosque cum aliis miscere potuit Theophilus, ut invidiam augeret contra* Chrysostomum. *Quidquid vero sit de numero & crimine aliorum, diversa haud dubiè fuerunt judicia, primùmque depositi sunt sex Simoniaci, quorum causa jam Constantinopoli fuerat inchoata.* E

præter Gerontium Nicomediensem, sacerdotio indignum,

735 *Sozomenus lib. 8 cap. 6 depositionem Gerontii episcopi Nicomediensis mox narrat post præcedentia, ita ut videatur insinuare, illam eodem anno contigisse. Attamen dubitare non possumus, quin Sanctus eam ob causam convocaverit episcopos Bithyniæ, quorum caput erat Nicomediensis, aut potiùs diœcesis totius Ponticæ, sub qua erat provincia Bithyniæ. Audiamus Sozomenum :* Sed & Gerontium, *ait,* Nicomediensi ecclesia expulit. Hic enim cùm diaconus esset sub Ambrosio Mediolanensis ecclesiæ episcopo, nescio quid passus, utrùm fucum facere volens, an dæmonis arte & vanis imaginibus deceptus, retulerat quibusdam, se noctu Onoscelidem comprehensam, capite raso, in pistrinum conjecisse. Qua de causa Ambrosius eum, utpote qui indigna ministro Dei locutus esset, domi ad tempus manere, & pœnitentiâ expiari jusserat. At Gerontius, cum & optimus esset medicus ac diligentissimus, & ad dicendum ac persuadendum, parandosque amicos aptissimus, quasi Ambrosium deridens, Constantinopolim perrexit. Illic brevi temporis spatio in amicitiam quorundam, qui in palatio plurimùm F poterant, sese insinuavit : nec multo pòst Nicomediensis ecclesiæ episcopatum adeptus est. Ordinavit autem illum Helladius Cæsareæ Cappadocum episcopus, hanc illi gratiam referens, eo quòd suffragio suo splendidam in palatio militiam filio ipsius comparâsset. Quæ cùm didicisset Ambrosius, scripsit Nectario episcopo Constantinopolitano, ut Gerontio sacerdotium adimeret, nec se, & ecclesiasticam disciplinam contumeliâ affici pateretur. Verùm Nectarius, quamvis omni studio id perficere conatus, nunquam tamen obtinere potuit, universis simul Nicomediensibus ei fortiter resistentibus.

cui Pansophium substituit.

736 Johannes verò cùm illum deposuisset, ejus loco Pansophium ordinavit. Hic uxoris Arcadii imperatoris pædagogus fuerat, vir pius quidem & placidis moribus ac moderatis, Nicomediensibus tamen minimè gratus. Itaque seditionem crebriùs excitantes, tum privatim, tum publicè, Gerontii beneficia recensebant, & uberrimam utilitatem, quam ex illius arte medica percipiebant : dexteritatem denique ac sedulitatem, quâ erga omnes ex æquo, tam pauperes, quàm divites u-

AUCTORE J. S.

tebantur. His alias quoque ejus virtutes adjiciebant, utpote amici ac benevoli. Nec secus ac in terræmotu aut siccitate, aut alia quapiam calamitate cælitus invecta, per plateas civitatis suæ & Constantinopolis circumeuntes psallebant, Deoque supplicabant, ut illum episcopum haberent. Tandem verò coacti, illum quidem cum luctu ac gemitibus dimiserunt: Pansophium verò cum odio ac metu susceperunt. *Hæc Sozomenus, ex cujus relatione satis liquet, quàm indignus sacerdotio esset Geromius.*

Aliqui ex episcopis depositis postea Sanctum accusârunt:

737 *Inter capita accusationum, quas contra* Chrysostomum *formârunt ipsius inimici, apud Photium col.* 59 *habetur depositio trium episcoporum, Geroniii nimirum, Faustini & Eugnomonis,* qui se injustè à Joanne episcopatu motos querebantur. *De* Proæresio *etiam* Lyciæ episcopo *ibidem fit mentio col.* 55. *Quin & illic accusatur,* quòd una ordinatione quatuor simul episcopos creârit. *Adeo omnia Sancti gesta æmulis ipsius deinde accusandi occasionem præbuerunt. Facilè igitur credere possumus laudato Sozomeno, verbis jam datis hoc addenti:* Exinde hi, qui depositi fuerant, & illorum necessarii, Joannem B accusare cœperunt, quòd rerum novarum in ecclesiis auctor fuisset, & contra morem institutumque majorum, ordinationum jura immutâsset. Ac præ dolore animi atque indignatione ea quoque reprehendebant, quæ omnium judicio præclarè gesta erant à Joanne.

alia in itinere Asiatico fortè gesta.

738 *Ceterùm ad Asianum quoque iter* Chrysostomi *pertinere possunt verba S. Procli, illum in Oratione* 21 *sic laudantis:* In Epheso artem Midæ nudavit: in Phrygia matrem, quæ dicebatur deorum, sine filiis fecit. *At obscurum est, quid per* artem Midæ *intelligat Proclus. Tillemontius art.* 61 *credit, innotuisse per* Chrysostomum *omnia secreta cultûs Midæ. At nullibi invenio, Midam inter fictitios deos cultum. Quare magis existimo, per* artem Midæ *designari artes illicitas aurum comparandi, qualis ars est simonia: nam fabula Midæ, tactu suo omnia in aurum vertentis, haud dubiè orta est ex ipsius avaritia, quâ artibus quibuslibet lucrum ille captabat. Hanc sanè avaritiam Midæ imitantur simoniaci, qui sacerdotia vendere non dubitant. Phryges* Rheam *colebant & matrem deorum dicebant, aliàs* Cybelem *dictam, & aliis quoque nominibus insignitam.* C *Hanc sine filiis fecit* Chrysostomus, *cultum ipsius destruendo.*

§ XLIX. Æmulatio Severiani episcopi contra Chrysostomum: hic ad suos reversus magno amore excipitur: Severianus occasione Serapionis à populo expulsus, eidem conciliatur à Sancto.

Sanctus concionari finit Antiochum Ptolemaïdis episcopum,

E*O tempore, quo* S. Chrysostomus *fuit in Asia, jacta videntur prima semina illius discordiæ, quâ Sanctus injustissimè demum è sede & urbe sua episcopali expulsus est. Certè Severianus Gabalorum in Syria episcopus, qui inter præcipuos numeratur Sancti inimicos, ea occasione usus dicitur ad captandam gratiam multorum,* D *quos deinde a* Chrysostomo *alienare studuit: & verò illius præsertim machinationibus attribuendum videtur, quod Eudoxia imperatrix, quæ huc usque Antistiti suo satis addicta fuerat, eidem postea maximè fuerit contraria. Res paulo altiùs repetenda est ex Sozomeno, qui lib.* 8 *cap.* 10 *ita ad propositum nostrum scribit:* Accessit autem illi alia quoque simultatis causa adversus imperatricem, auctore Severiano Gabalorum Syriæ episcopo. Hic enim, & Antiochus episcopus Ptolemaidis, quæ urbs est in Phœnice sita, ambo eruditi, & ad populum in ecclesia docendum idonei, eodem tempore exstiterunt.... Cæterùm Antiochus cùm prior venisset Constantinopolim, eloquentiæ causâ magnam laudem retulerat; collectisque abundè pecuniis, ad civitatem suam redierat.

& Severianum Gabalorum, cui & ecclesiam suam committit.

740 Cujus exemplum secutus Severianus, cùm post illum venisset, & Joannem fortè benevolum nactus esset, sæpè in ecclesia concionatus, magnam sui admirationem excitavit, multumque honoris & auctoritatis adeptus est; ipsique adeo imperatori & augustæ familiaris extitit. Et cùm Joannes in Asiam proficisceretur, ecclesiam suam ei E commendavit. Illum enim amicum & studiosum sui existimabat, eo quòd assentationibus ipsum palparet. Verùm ille auditoribus gratificari, & populum demulcere impensiùs studebat. Quæ cùm audisset Joannes, æmulatione succensus est, Serapione, ut aiunt, eum in id incitante. *Hactenus Sozomenus, cui addit interpres,* hujusmodi ex causa. *At ea verba non sunt in Græcis, & planè redundant: nam sequentia pertinent ad tempora reditûs Sancti posteriora. Socrates lib.* 6 *cap.* 11 *eadem ferè de Antiocho & Severiano narrat. Quare ea tantùm, quæ præ ceteris ad propositum spectant, huc transfero:* Postea verò, *inquit,* Severianus audiens Antiochum Constantinopoli ingentem quæstum fecisse, exemplum ejus imitari studuit. Cùm igitur diu se exercuisset, multasque conciones elucubrâsset, venit & ipse Constantinopolim. Ibi libenter exceptus à Joanne, initio quidem eum palpabat eique assentabatur: & ab eodem amabatur vicissim & colebatur. Florebat interim in concionibus; eaque de causa multis proceribus civitatis, ipsique adeo imperatori familiaris effectus est. *Quamvis arte dicendi* Chrysostomo, *longè inferior esset Severianus, multis verisimiliter magis placebat, quia minùs vitia* F *carpere solebat.*

Redux ex Asia, Homiliam habet ad populum,

741 *Porrò Socrates post data verba narrat iter* Chrysostomi *in Asiam, & mox subjungit:* Interim verò, dum ille ibi moram faceret, Severianus Constantinopoli carior in dies auditoribus fiebat. Neque ea res Joannem latuit: quippe cui cuncta celeriter nuntiabantur. Cùm itaque Serapio, cujus paulò antea fecimus mentionem, Joanni id suggessisset, & ecclesiam à Severiano perturbari retulisset, æmulatione (*imò potiùs curâ gregem suum in pace conservandi*) accensus est Joannes: qui... Constantinopolim rediit. Et ipse quidem injunctam sibi ecclesiarum curam de integro gerebat. *Maximâ Constantinopolitanorum lætitiâ exceptus est* Chrysostomus, *ut liquet ex Homilia, quam post reditum suum habuit, quamque Latinè tantùm habemus. Laudat suos, quòd charitatem in absentem quoque conservaverint, ita ut qualiscumque Severiani eloquentia nequaquam nocuerit* Chrysostomo *apud multitudinem.* Ego autem, *inquit tom.* 3 *pag.* 411, non quadraginta dies tantùm, sed & quinquaginta & centum,

A tum, & amplius (*abfui*,) & inveni vos lætantes & philosophantes, & in Dei timore perseverantes.... Ideoque etsi ampliori tempore demoratus sum foràs, non me pœnitet, quia confidebam de vestræ caritatis affectu & integritate fidei : sciebam enim uxorem mihi desponsatam castitate esse munitam.... Et cùm paululùm mihi infirmitas corporis accidisset, non me inquietavit vestra absentia, sed securus de vobis, ægrotationis meæ exspectavi medelam... Nam etsi tardavi parumper à vobis, non hoc ad detrimentum vestri, sed ad divitias puto proficere vestras : quæ enim per me, imò magis per gratiam Dei correcta sunt, vestra corona est, vester profectus est...

à quo magna cum lætitia fuit exceptus.

742 Quid ergo faciam? quomodo indicabo exsultationem mentis meæ? In testimonium voco conscientiam vestram, quoniam video ex adventu meo gaudio esse repletam. *Post alia de populi & sua dilectione, mox de gaudio declarato pridie in adventu suo ita loquitur :* Quid dicam desiderio vestro & favori, quem hesterna ostendistis die, quomodo voces vestræ cum gaudio cælum penetrârunt? Ipsum sanctificantes aërem, civitatem fecistis ecclesiam. B Honorabar ego, & Deus glorificabatur : hæretici confundebantur, ecclesia verò coronabatur : quia magna lætitia est matri, cùm exsultant filii : & grande gaudium pastori, cùm exsultant agni gregis. Veni ad gaudia virtutum vestrarum : audivi quia cum hæreticis colluctati estis, & quia iniquè egerunt in baptisma, redarguistis. *Ita ipsos laudare pergit, & se excusat, quòd in Paschate abfuerit : at nullum invenio verbum de Severiano aut ejus concionibus, saltem in laudem, ita ut servitium illud ipsius non videatur magni fecisse. Fortè etiam tacito nomine ipsum tangit, quando dicit pag.* 412 *:* Florere video vineam, & nusquam spinæ, neque sentium ulla vestigia : exsultant oves, & nusquam lupus. Quod si etiam alicubi repertus fuerit, demutatur, & fit ovis, Tanta enim vestra est fides & caritas, ut æmulatione vestra cæteros provocetis. Ipse Dominus vos conservavit, & ipse me reduxit, & in infirmitate positus orationum vestrarum sensi auxilium, quas mihi quotidie in suffragium postulo. *Mox ad charitatem illorum redit, ita loquens :* Peregrinatio mea coronavit civitatem vestram. Et quia diligebatis ex initio, C nunc omnibus manifestum est : sic enim me absentem tamquam præsentem habuistis. Nam in Asia cùm essem ad corrigendas ecclesias, hinc illò venientes nuntiabant nobis, dicentes : Inflammâsti civitatem &c.

Inter Severianum & Serapionem diaconum

743 *Ex datis hactenus* Chrysostomi *verbis verisimile est, molitiones Severiani satis fuisse perspectas Sancto nostro; at hunc maluisse dissimulatione uti, quàm querelis de æmulo suo. Verùm non diu pòst gravior exorta est discordia inter Severianum & Serapionem* Chrysostomi *diaconum, eaque ad ipsum quoque perlata est Sanctum. Socrates factum illud primus narravit, sed solita usus acerbitate contra Serapionem. Attamen verba ipsius audiamus, ut iis debitam addamus correctionem.* Serapionis verò fastum & arrogantiam, *inquit cap.* XI, nemo erat, qui ferre posset. Nam quoniam apud episcopum Joannem plurimum libertatis ac fiduciæ erat consecutus, ultra debitum modum omnibus insultabat. Unde etiam odium adversus Episcopum gravius exarsit. Quodam etiam tempore prætereunti Severiano honorem, qui episcopo debetur, non præstitit : sed in sede sua, sicut erat, permansit; ostendens eo facto Severiani præsentiam à se quidem parvi fieri. Hanc Serapionis contumeliam non tulit Severianus; sed contenta voce coram omnibus dixit : „ Si Serapio moriatur Christianus, Christus homo factus non est„. Hanc nactus causam Serapio, Severianum Joanni apertè reddidit inimicum; prius quidem sententiæ membrum reticens, hoc est : Si Serapio mortuus fuerit Christianus. Id verò solum à Severiano dictum esse affirmans : Christus profectò homo factus non est. Multos autem suæ factionis viros producebat, qui id ita dictum fuisse testificarentur. Joannes itaque nihil cunctatus, Severianum urbe expellit. *Hactenus auctor ille Novatianus, qui more suo adoptavit calumnias hac occasione contra Serapionem sparsas. Tam verò parùm ille in fidei Catholicæ dogmatis versatus est, ut non videatur advertere, quàm gravis blasphemia lateat in dicto, quod Severiano attribuit. Sanè tam impium illud est & blasphemum, ut necesse non fuerit Serapioni, priorem partem omittere, ad ostendendum verba illa non episcopo tantùm indigna esse, sed etiam quovis homine Christiano.* E

gravis nascitur discordia, accusatusque Severianus,

744 *Audiamus Sozomenum de eadem historia scribentem cap.* 10 *:* Cùm Joannes reversus esset ex Asia, fortè accidit, ut Severianus alicubi præteriret; Serapio verò cum conspicatus minimè assurgeret, de industria ostendens iis, qui aderant, sese illum contemnere. Ea re commotus Severianus, exclamavit protinus his verbis : Si Serapio moriatur Christianus, Christus numquam homo factus est. Ob hæc à Serapione accusatus Severianus, urbe expulsus est à Joanne, tamquam contumeliosus, & impiè locutus in Deum. Harum enim rerum testes quidam inducti sunt. Quidam verò ex Serapionis familiaribus, integrum dictum supprimentes, id solum à Severiano dictum esse affirmârunt, quòd Christus homo factus non esset. Joannes porrò utrumque Severiano objecit : neque enim, aiebat, si Serapio non moriatur clericus, ideo Christus homo factus non erit. *Hæc Sozomenus, utcumque mitigans dicta Socratis; plura tamen adoptans, quàm vera esse existimo. Primò dubitari potest, an ex contemptu factum sit, ut Severiano non assurrexerit Serapion : neque enim crediderim, Serapionem illud esse confessum. Et revera id contingere potest ex inadvertentia aut leviori negligentia. Secundo nequaquam verisimile est, Serapionem aut ipsius familiares mutilâsse dictum blasphemum Severiani. At fortè id Severianus dixit, quia secundum dicti membrum præcipuè accusabatur.* F

qui, orto tumultu, ex urbe fugere cogitur :

745 *Tertiò difficultatem aliquam patitur expulsio Severiani ex urbe, cùm eam non haberet auctoritatem* Chrysostomus, *ut Severianum vi posset expellere. Fortè aliquid lucis affulgere poterit ex articulo 7 accusationum contra* Chrysostomum, *qui apud Photium col.* 53 *hic est :* ὅτι κατὰ Σεβηριανοῦ συσκευὴν ἐποιήσατο, κινήσας καὶ αὐτοῦ τοὺς δεκανούς; quòd insidiarum adornatione appetiisset Severianum, commovens contra ipsum decanos. *Vox* decani *ambigua hîc est, cùm significationes habeat varias. Tillemontius art.* 63 *intelligit illos*, qui pauperum sepulturæ habent curam. *At non putem eo modo vocem* decanos *hic exponendam.* Chrysostomus *in Homilia* 13 *in Epistolam ad Hebræos* decanos *memorat, ut versantes in aula imperatoris, ibique infimum locum tenentes, ubi* lictores *interpretatur Montfauconus. Sunt & alia vocis illius significationes, quæ videri possunt in utroque Cangii Glossario. Quæcumque sit hoc loco vocis interpretatio; ex*

allegatis verbis habemus, tumultum populi ortum esse contra Severianum, idque etiam habemus ex verbis ipsius Chrysostomi *num. 748 dandis. Hunc verò populi tumultum, cujus timore fugit Severianus, (nisi fortè vi expulsus sit, & à populo trans Bosphorum deportatus)* S. Chrysostomo *imputârunt calumniatores ipsius, hosque secutus est Socrates, cujus dicta adoptavit Sozomenus. Verùm à tali violentia semper abhorruit* Chrysostomus, *& quàm longè ab hoc concitando abfuerit, patebit ex verbis, quibus Severiano populum conciliavit.*

... unum, quidquid dicant Socrates & Sozomenus,

746 *Socrates post verba de expulso Severiano allegata, sic pergit:* Quibus cognitis, Eudoxia augusta Joannem quidem graviter reprehendit; Severianum verò Chalcedone Bithyniæ quamprimum revocari jussit. Et hic quidem statim adfuit. Joannes verò ab illius familiaritate se removit, nec ulli ipsum ad hoc hortanti obtemperavit. Donec tandem Eudoxia augusta in ecclesia Apostolorum filium suum Theodosium, qui nunc feliciter regnat, tunc temporis admodùm puerum, ad genua Joannis abjiciens, & per illius caput crebrò eum obtestans, ægrè ab illo obtinuit, ut

B

Severianum in amicitiam suam admitteret. Ad hunc modum ambo isti palàm quidem reconciliati sunt: intus tamen alter adversus alterum exulcerato animo permansit. Hæc Joanni adversus Severianum causa jurgii fuit. *Sozomenus eadem nonnihil mitigata tradit his verbis:* Imperatrix verò simulatque hæc gesta fuerant, ex Severiani fautoribus rescivit: statimque eum Chalcedone revocavit. Sed Joannes, quamvis multis eum obsecrantibus, colloquium ejus detrectavit; donec augusta in ecclesia Apostolorum, imposito Joannis genibus Theodosio filio, illum identidem obsecrans atque adjurans, ægrè in gratiam reduxit cum Severiano. Et hæc quidem ita gesta esse accepi. *Verùm non dubito, quin fabulosa sint, quæ dicuntur de Eudoxia filium Theodosium interponente ad pacem conciliandam, nisi fortè post primum* Chrysostomi *exsilium Eudoxia studuerit pacem inter* Chrysostomum *& Severianum conciliare, eoque tempore quid simile contigerit.*

Chrysostomus, petente Arcadio, benignum se prabet,

747 *Certè sanctus Præsul hoc tempore facilem se præbuit ad pacem cum Severiano instaurandam, petente Arcadio imperatore, ut id faceret. Testis est brevis ille* Chrysostomi *Sermo, qui inscribitur,* De recipiendo Severiano, *Latinè tantùm editus, quo Sanctus Severianum studiosè in gratiam*

C

populi reduxit. Illum tom. 3 pag. 412 sic ordi-tur: Sicut capiti corpus cohærere necessarium est, ita ecclesiam sacerdoti, & principi populum; utque virgulta radicibus, & fontibus fluvii, ita & filii patri, & magistro discipuli... Adornate me, filii, & imponite mihi obedientiæ vestræ coronam: facite me apud omnes beatum judicari, & doctrinam meam magnificate per obedientiam vestram... Pater enim sum, & necesse est me filiis consilium suadere... Pater sum, & pater nimis super filios tremens, ita ut sanguinem meum pro vobis fundere paratus sum.... Hæc autem præmitto, ut cum omni affectu, quæ dicimus, audiatis; neque aliquis vestrûm incipiat perturbari. Loquimur rem, quam dignum est in ecclesia loqui, & quam dignum est libenter audiri. Pro pace loquimur ad vos... Pro pace loquimur, pro qua Filius Dei descendit ad terras... Pro pace loquimur, pro qua Filius Dei passus est &c. *Tam multa præmittit, primùm ut gratiam populi sibi conciliet, deinde ut nomen pacis amabile ostendat; antequam ad rem ipsam perveniit, ne statim reclamarent.*

D

ac brevi oratione populum cum Severiano conciliat,

748 *Mox paulatim obsecrando ad propositum suum accedit, ita pergens:* Nolite mihi incutere pudorem, nolite legationem meam fœdare: acquiescite mihi, quæso vos. Multa dudum tristia gesta sunt in ecclesia. Deum confiteor, sed non laudo perturbationes, seditiones non amplector. Sed omittamus jam hæc: desinite, conquiescite, cohibete animos, refrænate iracundiam. Sufficit jam, quòd laboravit ecclesia: finis sit, desinat turbatio. Hoc enim & Deo placitum, & piissimo principi acceptum est. Oportet enim & regibus obedire, maximè cùm & ipsi obtemperent ecclesiasticis legibus. Dicit enim Apostolus: "Principibus & potestatibus subditi estote," quantò magis religioso principi, & pro ecclesia laboranti? Si ergo præparavi animos vestros ad suscipiendam legationem meam, recipite fratrem nostrum Severianum episcopum. *Assensit mox populus orationi charitate & arte prorsus insigni; cum Sanctus ita pergat:* Habeo gratiam, quòd sermonem meum laudibus prosequuti estis. Dedistis mihi fructus obedientiæ.... Retribuat vobis Dominus præmium benignitatis, & obedientiæ mercedem.

E

Nunc enim veram hostiam pacis obtulistis Deo, quia nemo turbatus est audito hoc nomine, sed cum caritate suscipitis: simul ut sermone loquuti sumus, omnem ex animo fugâstis iracundiam. Suscipite ergo eum pleno pectore, apertis manibus. Si quid triste gestum est, omittite; quia tempus pacis, recordatio dissensionis nulla est, ut sit gaudium in cælo, gaudium in terra, lætitia & exsultatio spiritualis in ecclesia Dei. Et oremus de reliquo, ut pacificam Deus custodire dignetur Ecclesiam, pacem fixam & perpetuam dare &c.

ita ut pax fuerit constituta.

749 *Ex hoc Sermone certum est, sinceram pacem desideratam fuisse à* Chrysostomo, *& ex ipsius certè parte sincero animo initam: neque enim ea de re dubitare nos sinit eximius Sancti candor. Ex eodem etiam Sermone liquet, petente imperatore gratiam Severiano præstitam à* Chrysostomo, *cui verisimiliter Severianus utcumque satisfecit, temerarium dictum suum improbando, & fortè subita indignationi attribuendo. Quidquid sit, sequenti die brevem quoque Sermonem habuit Severianus, qui in eo dicit* nequaquam fide, sed invidià diaboli, *ortam fuisse dissensionem, ita ut videatur suspectus fuisse ob dictum illud temerarium, & revera blasphemum.* Chrysostomum *pag. 414*

F

communem vocat patrem, ab eoque se hesterno die *dicit* in verbo pacis *exceptum. Ceterùm pacem plurimùm commendat, dicitque in fine:* Vidit satanas firmitatem fidei, stabilitatem in ea pietate dogmatum septam; vidit & bonorum operum fructibus abundantem: & ideo pro his omnibus ad insanian venit, & rabie furoris exarsit, ut scinderet amicitiam, & evelleret caritatem, ut disrumperet pacem: sed pax Domini semper sit nobiscum. *Potuit hæc sincerè eo tempore dicere. At certum est, ipsum postea multa contra* Chrysostomum *molitum esse. Fortè etiam Sanctus ipso non tanta familiaritate deinde complexus est Severianum, nec toties ipsum concionari permisit, quia citò animadvertit, amicitiam ipsius non esse sinceram.*

§ L.

A

§ L. Exponit utramque Epistolam ad Thessalonicenses: S. Porphyrium benignè excipit & juvat ad idololatriam excidendam: Eudoxia Sancto irata.

Utraque Epistola ad Thessalonicenses

UTramque Epistolam S. Pauli ad Thessalonicenses Constantinopoli expositam esse à Chrysostomo, consentiunt Tillemontius & Montfauconus: neque id obscurum est aut dubium, cùm Sanctus non semel in illis Homiliis clarissimè loquatur ut episcopus. In priorem Homilias habet undecim, in secundam quinque. Impressa hæ sunt apud Montfauconum tom. XI Operum Chrysostomi a pag. 425. In priorem Hom. 8 pag. 484 ita loquitur Sanctus: Unusquisque quidem ex vobis de sua timet anima: ego autem sum obnoxius reddendæ rationi hujus præfecturæ, ita ut ego omnium maximè effugere nequeam. Item Hom. XI pag. 504: Orate etiam pro nobis. Nam etsi non magnam nec admirandam à nobis accipitis utilitatem, sed tamen propter ipsum honorem, propter ipsam appellationem . . . Propterea nos quoque dicimus: Orate etiam pro nobis, non temere hoc dicens, sed vestras preces valde desiderans. Si enim sum obnoxius omnium vestrûm curam gerere, & sum redditurus rationem: multo magis debeo vestras assequi preces. Propter vos sum magis obnoxius reddendis rationibus, & vos ergo mihi debetis majus dare auxilium.

B

Constantinopoli exposita,

751 In secundam Hom. 4 pag. 534 studiosè item subditorum preces efflagitat, & has addit rationes: Ad id enim, quod est vobis utile, sumus collocati, & de rebus vestris sumus soliciti. Rogate unusquisque & privatim & publicè . . . Acrem enim & vehementem habemus hostem: unusquisque enim vestrûm res suas curat, & de eis est sollicitus: nos autem simul omnium. Stamus in ea parte belli, quæ laborat. Adversus nos diabolus armatur vehementiùs. In bellis enim ante alios omnes belli ducem sternere conatur adversarius &c. Pergit enixissimè preces flagitare, & alias addere rationes ad movendos auditores, ut pro se orent. Rursum pag. 536 ita loquitur: Multos ex vobis genui, sed postea fuerunt dolores partûs. Et mox: Nam etsi alius sæpè genuit, ego autem curis dilanior. Neque enim ex nobis generamus, sed totum est Dei gratiæ. Ex his habemus, dictas esse hasce Homilias, quando jam multos baptizaverat Chrysostomus, & verisimiliter posteriores habitas esse post Pascha anni 400, quando multi fuerant baptizati, absente in Asia Chrysostomo, ut ipse dicit in Homilia post reditum tom. 3 pag. 412. Præterea habita videntur Homilia illa, quando aliquam turbationem timebat Chrysostomus, eaque verisimiliter de causa in illis frequentiùs, quàm in aliis Operibus, & studiosius auditorum preces postulat.

C

verisimiliter anno 400.

752 Quare conjicio, Expositionem Epistolarum ad Thessalonicenses compositam esse anno 400, & partim saltem post iter Asiaticum: Eudoxiam verò imperatricem Chrysostomo fuisse iratam, antequam tota Expositio fuerit finita. Etenim id alia etiam suadent. Nam Homiliam 10 sic exorditur: Necesse est, ut, qui præest, multas habeat simultatum occasiones, sicut medici necesse habent in multis molesti esse ægrotis. Hujusce rei rationes late reddit, ostenditque episcopos esse diligendos, ista subjungens pag. 496: Nemo seditionem agitet, nemo contendat: qui Christum diligit, cujusmodicumque sit sacerdos, eum diliget, quòd per eum sit veneranda assecutus Sacramenta. &c. Hæc aliaque, in iisdem Homiliis occurrentia, abundè insinuant, apud potentes aliquos in offensa fuisse Chrysostomum, dum explicuit laudatas Epistolas. Præcipuam autem ex hisce fuisse Eudoxiam, facilè mihi persuadeo; nam illa Chrysostomo infensa erat, quando anno 401 mense Martio Constantinopolim venit S. Porphyrius, de quo mox agam. Demum verba Chrysostomi in secundam Epistolam Hom. 5 pag. 543, cùm me in mense semel, aut bis, aut ne semel quidem audiant, aptissimè dici poterant sub finem anni 400 aut initium sequentis, non item aliis temporibus tam aptè. Nam multo frequentiùs concionari solebat Chrysostomus: sed creberrima habuit impedimenta anno 399 & 400, ita ut sæpè abesse cogeretur, & ad multos consequenter menses anno 400 abfuerit.

AUCTORE J. S.

E

S. Porphyrius Gazensis anno 401, mense Februario,

753 Vidimus § 41, quàm studiosè S. Chrysostomus anno 398 juverit Marcum diaconum, quem S. Porphyrius Gazensis Constantinopolim miserat ad opem imperatoris obtinendam contra idololatras. Anno 401 S. Porphyrius ipse Constantinopolim venit mense Martio, ut templa idolorum penitus posset destruere. Res in Vita S. Porphyrii tom. III Februarii pag. 651 narratur hoc modo à Marco diacono S. Porphyrii comite. Venit Porphyrius ad Joannem Cæsareæ in Palæstina episcopum, eumque rogavit, ut secum navigaret Constantinopolim. Ille primùm dixit: Non est aptum tempus (ad navigandum) jam enim imminet conversio hiemalis. Ex his verbis liquet, hiemale tempus fuisse, quando navigationem susceperunt: nam ulteriùs instanti Porphyrio mox acquievit Joannes, & post aliquot dies simul solverunt. Dies assignatur vigesimus tertius mensis; at mensis non exprimitur. Henschenius in Annotatis observat, designari vigesimum tertium mensis Peritii, cujus dies XXIII apud Gazæos incidit in XVII Februarii. Deinde spatio decem dierum, id est XXVII Februarii, appulerunt ad Rhodum insulam. Ibi consuluerunt S. Procopium anachoretam, prophetia dono insignem. Hic autem episcopos ita allocutus est: Primùm convenite sanctissimum episcopum Joannem, & cum eo preces ad Deum fundite, & ei rem exponite: & ipse est vobis consulturus ea, quæ ipsi revelavit Dominus. Non potest enim loqui in palatio, quoniam ei irascitur imperatrix Eudoxia. Ipse ergo vos commendabit Amantio cubiculario dominæ, viro pio, & qui habet in honore sacerdotes: ipse vos introducet ad imperatricem. De hac addit: Est enim prægnans, & hic est mensis nonus. Hæc verba ostendunt, non integro mense post hoc colloquium figendos esse natales Theodosii junioris.

F

navigat Constantinopolim, eoque venit IX Martii:

754 Mox sequitur in Vita: Et solventes illo die, navigavimus: & post alios decem dies pervenimus Byzantium. Et accepto hospitio, die sequenti ivimus ad sanctissimum archiepiscopum Joannem. Itaque die IX Martii venerunt Constantinopolim, & die X adierunt Chrysostomum. Pergit Vita: Cùm verò cognovisset, quinam essemus, nos excepit magno honore & observantiâ. Nos autem rogavit, quanam de causa hunc viam labo-

AUCTORE J. S.

laborem sustinemus, & ei narravimus. Et cùm cognovisset, recordatus est, nos longo antè tempore hoc rogasse litteris. Et cùm me agnovisset, benignè est complexus. Rogat verò nos, ne angamur animo, sed spem habeamus in Dei misericordia. Dixit autem nobis: Ego quidem non possum loqui cum imperatore, cum enim in me irritavit imperatrix, quoniam eam reprehendi propter possessionem, quam cum concupiisset, eripuit. Et mihi quidem non est hoc curæ, quòd irascantur. Seipsos enim læserunt, non me. Nam etsi lædant meum corpus, animæ multò magis proderunt: hoc tamen relinquamus Dei misericordiæ. De nostro autem edicto, si videatur Domino, cras accersam eunuchum Amantium, qui est eunuchus imperatricis, & multum potest apud eam, & est verè Dei servus, & ei rem exponam, & est magnum studium adhibiturus, Deo annuente. Nos verò, cùm ille sic nobis promisisset, & nos Deo commendâsset, ivimus in nostrum hospitium.

Benignè à Chrysostomo exceptus & adjutus est.

B

755 Die autem sequenti (xi *Martii*) ivimus ad Sanctum, & invenimus apud eum cubicularium Amantium: rei enim nostræ curam gesserat: & , eo accersito, de re nostra eum docuerat. Postquam autem ingressi sumus, & cognovit Amantius nos esse eos, de quibus cum ipso fuerat locutus, surgens adoravit sanctissimos episcopos, facie inclinata in terram... Porrò autem eis quoque jussit sanctissimus episcopus Joannes ore proprio cubicularium docere de re sua. Sanctissimus autem Porphyrius ei omnia narravit de idololatris, quemadmodum liberè & confidenter faciunt res nefarias &c. *Mox opem suam addixit Amantius apud Eudoxiam augustam, jussitque Porphyrium sequenti die ad eam accedere, ac sic episcopis valedixit.* Nos quoque, *inquit Marcus*, cùm multa spiritalia locuti essemus cum sanctissimo archiepiscopo Joanne, isque nos Deo commendâsset, recessimus. *Obtinuerunt omnia hoc modo, quæ petebant, agente Amantio apud Eudoxiam, Eudoxiâ verò ipsâ apud Arcadium, prout ibidem legi potest. De* Chrysostomo *hæc solum addit Marcus num.* 43: Et ibamus quotidie ad sanctissimum Joannem archiepiscopum, & fruebamur sanctissimis ejus eloquiis, dulcioribus super mel & favum. *Verùm stabilienda modò est chronotaxis Henschenii, & Vita ipsa S. Porphyrii contra objectiones Tillemontii.*

C

Objectio Tillemontii contra chronotaxim

756 *Etenim scriptor ille tom.* 10 *Monum. Eccl. in S. Porphyrio agnoscit quidem manifestissima veritatis indicia in hac Vita relucere: attamen Notâ* 1 *multas in ea reperit difficultates, formatque objectiones non paucas, quas conatur ipse solvere. Inter objectiones autem præcipuam credit illam, quam petit ex chronotaxi propria; sed ea vim nullam habet in chronotaxi nostra. Itaque ut amoveat difficultatem ex vitiosa chronotaxi sua natam, statuit, & probare conatur, S. Porphyrium duobus mensibus citiùs discessisse, quàm ipsius discessum figit Henschenius. Ratio prima, quâ nititur probare, mense Decembri discessisse S. Porphyrium, hæc est.* Imminet conversio hiemalis, *quod ante discessum dicebatur Porphyrio, ut dixi num.* 753, non potest, *inquit*, aliud significare quàm solstitium hiemale. *At meo quidem judicio nullus unquam probare poterit, quod tam asseveranter dicit Tillemontius: neque putem, aliud significari per conversionem hiemalem, quàm instabilitatem hiemalis temporis. Itaque non debuerat ex vocibus significationis incertæ argumentum mutuari Tillemontius, præsertim cùm Vita non sit scripta Latinè, ideoque scire non posset, an voces Græcæ accuratè essent Latinè expositæ. Non habebat Vitam Græcam Henschenius, quando dedit Latinam interpretationem Gentiani Herveti, at eam deinde accepimus ex bibliotheca Cæsarea.*

D

757 *Quare ipsa verba Græca huc transfero:* ἡ γὰρ χειμέριος τροπὴ λοιπὸν ἐπιλαμβάνεται. *Hæc verba ita Latinè exponi possunt:* Nam hiemalis tempestas (*sive* mutatio) nunc apprehendit *navigantes videlicet. Certè vox* τροπὴ *apud Plutarchum, in variis Lexicis laudatum, ita sumitur, dum dicit,* γενομένης περὶ τὸν ἀέρα τροπῆς, Factâ aëris mutatione, *sive* coorta tempestate. *Deinde etsi vox* τροπὴ *etiam* solstitium *aliquando significet; necdum tamen vocem illam pro solstitio usurpatam inveni, quando ita ponitur, sicut in verbis allegatis. Nam additur* ἡλίου solis, *aut vox ponitur in numero plurali* τροπαὶ, *qualia exempla afferuntur in Lexico Henrici Stephani. Præterea, vocem* τροπὴ *de tempestate aut instabilitate hiemali potiùs exponendam esse, persuadent alia. Primò enim navigantibus nocere nequit solstitium, sed multùm nocent procellæ hiemales. Secundò, si consideremus intervallum temporis, quo Constantinopoli substitit S. Porphyrius, diemque* XVIII *Aprilis, quo domum rediit; clarè videbimus, ipsum non venisse Constantinopolim die* VII *Januarii, ut vult Tillemontius, sed probabiliùs die* IX *Martii, ut statuit Henschenius. Vidit ipse Tillemontius, in quas deductus fuerit angustias chronotaxi sua: nam fatetur, non esse verisimile, Porphyrium duobus mensibus mansisse Constantinopoli post expedita negotia sua; non tamen invenire potuit rationes idoneas, quibus ostenderet, id fieri non debuisse, si exactam concinnavit chronotaxim.*

refellitur, verbaque exponuntur,

E

758 *Accipe breviter, lector studiose, quàm concinnè omnia cohæreant apud Henschenium. Discessit Porphyrius Cæsareâ* XVII *Februarii, & itinere viginti dierum venit Constantinopolim, sive* IX *Martii. Die* X *Martii accessit* Chrysostomum; *die* XI *hunc simul & Amantium, sequenti* XII *primùm ad Eudoxiam: rursùm ad Eudoxiam vocatus est die* XIII, *& tunc ei dixit num.* 42 *in Vita:* Labora propter Christum, & ipse pro tuo labore est tibi daturus filium &c. *Et mox num.* 44: Paucis autem pòst diebus parit imperatrix masculum. *Dies non additur: at conjicit Henschenius, natum esse* X Kalendas Aprilis, *indeque contigisse, ut Socrates, omissa voce* Kalendas, *scriberet, natum esse die* X *Aprilis: nam ex hac Vita liquet, natum esse ante diem* X *Aprilis. Idem colligitur ex prædictione S. Procopii, qui die* XXVII *Februarii dicebat, nono mense gravidam esse Eudoxiam. Porro* cùm impleti essent septem dies à puerperio, *secundum Henschenium, die* XXX Martii, *rursùm Eudoxia advocavit Porphyrium, dixitque infantem baptizandum* paucis pòst diebus, *monuitque, ut tunc adessent, libellum supplicem oblaturi. Baptizatum verò fuisse post paucos illos dies Theodosium, colligitur clarè ex Vita num* 47, *ubi habetur:* Cùm autem dies præteriissent, (*nimirum pauci ab Eudoxia prædicti*) venit dies, in quo erat illuminandus novus imperator Theodosius &c. *Tum baptismus enarratur. Hic tamen vitilitigat Tillemontius, quærens aliquod effugium. Nam dicit, non asseri a Marco, baptismum reverà fuisse datum puero post dies paucos, sicut futurum dixerat Eudoxia. Verùm quicumque attentè legerit assignata verba, videbit, ba-*

chronotaxis verò ipsa accuratè se defendit,

F

ptis-

A *ptismum fuisse collatum Theodosio tempore ab Eudoxia prædicto, ita ut certò collatus sit sub initium Aprilis.*

cùm omnia aptè cohæreant in nostra, non in Tillemontiana.

759 Die autem sequenti *post baptismum, ut dicitur num.* 50, *iterum ad Eudoxiam vocatus est S. Porphyrius, ac rursum postero die accepit rescriptum desideratum, quo jubebantur everti idola. Itaque hæc omnia contigerunt ante Pascha,* XIV *Aprilis eo anno celebratum. Demum post celebratum Pascha valedixerunt imperatrici, & discesserunt die* XVIII *Aprilis, ut dicitur num.* 54. *Hæc omnia aptè inter se connectuntur, ita ut nulla dies desit, nulla redundet. Unum fortè objici posset ab aliquo minùs attento, quod habetur num.* 52: Cùm transegissemus verò reliquum hiemis, & fecissemus sanctos dies festos Paschales, & diem Resurrectionis, parabamus nos ad navigandum. *At candidè agnoscit ipse Tillemontius, hæc verba exponenda esse de toto tempore, quo fuerant Constantinopoli negotiis suis occupati.* Et sanè, *inquit*, difficulter credi potest, ipsum (*Porphyrium*) fuisse duobus mensibus Constantinopoli post absoluta negotia sua &c. *Verba Græca omnino favent datæ expositioni. Nam hæc*

B *sunt:* διατρίψαντες δὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ χειμῶνος &c, consumpto verò reliquo hiemis &c. *Venerant post mediam hiemem, & reliquam hiemis partem negotiis suis ibi impenderunt. Omnia sic rectè cohærent, & consequenter duo menses redundant in chronotaxi Tillemontiana.*

Altera objectio Tillemontii petitur ex chronotaxi ipsius antè refutata.

760 *Altera objectio Tillemontii contra Henschenium, quæ sola meo quidem judicio ipsum impulit in chronotaxim jam refutatam, petitur ex itinere* S. Chrysostomi *in Asiam. Etenim hoc iter ipse figit anno* 401, *& quidem mense Januario. Non poterat igitur Porphyrius* Chrysostomum *Constantinopoli invenire eodem anno, mense Martio. Verùm* § 48 *ostendi, iter illud figendum esse anno* 400, *& sic tota illa difficultas evanescit. Cœpit Tillemontius ab anno* 398 *facta ad chronotaxim Vitæ* Chrysostomi *spectantia uno anno seriùs figere, quàm oportebat, indeque consequenter adventum Porphyrii suo loco amovere debuit. Nimirum rebellionem Tribigildi, quam nos figimus anno* 398, *distulit usque ad annum* 399. *Hoc posito principio, Gainæ rebellionem, quam credimus contigisse anno* 399, *non potuit*

C *figere ante annum* 400. *Cùmque tempore tumultus exspectati ex rebellione Gainæ inchoata sit causa Antonini Ephesini; iter* Chrysostomi *in Asiam secundum suam chronotaxim necessariò differre debuit in annum* 401. *Hinc Porphyrium Constantinopolim ducere coactus est duobus mensibus citiùs, quàm eò revera pervenit. Hinc & in aliud incidit incommodum. Nam coactus est dicere, Theodosium juniorem mense Januario natum esse, non integris decem mensibus post Arcadiam sororem, cujus nativitatem tom.* 5 *Imperatorum in Arcadio art.* 20 *ipse figit die* III *Aprilis anni* 400. *Consideret æquus lector, quam improbabile sit, Theodosium novem mensibus & duabus ferè aut tribus hebdomadis post sororem suam esse natum. Interim vitiosam chronotaxim suam, tamquam præcipuam difficultatem, contra sinceritatem Vitæ S. Porphyrii objicit. Addit alias minoris momenti difficultates. At has suo loco examinandas modò prætereo, quia ipse Tillemontius agnoscit, Vitam pro sincera habendam.*

Discessûs Porphyrii dies rectè figitur.

761 *Lubet tamen examinare, an Tillemontius rectè Henschenium, cujus sententiam sequens sum, corrigere tentaverit in die discessûs S. Porphyrii Cæsareâ. Nam nos existimamus, ipsum discessisse die* XVII *Februarii, huncque diem concurrere cum* XXIII *die mensis Gazæorum* Peritii. *At notat Tillemontius, potiùs figendum fuisse* XVIII Februarii, *quia in Vita num.* 21 *Marcus ipse dicit:* Præcedunt autem quinque diebus eorum (*Gazæorum*) menses Romanos. *Loquitur ibi Marcus de mense Lydenæo (aliàs* Audynæo) *qui concurrit cum Januario, ac quinque diebus præcedit. Sic apud illos mense Xanthicus quinque diebus præcedit Aprilem nostrum, ut colligitur ex Vita num.* 54. *At illud non potest dici de omnibus Gazæorum mensibus: nam singuli horum menses sunt dierum triginta, ac post absolutos menses duodecim addunt quinque dies intercalares; ut ostendit Norisius in Opere de annis Syro-Macedonum dissert.* 5 *cap.* 2, *ubi & pag.* 480 *schema exhibet, ex quo liquet, ultimum Gazæorum mensem,* Hyperberetæum *dictum, totis octo diebus inchoari ante Octobrem nostrum. Quare verba Marci generatim sumenda non sunt; sed tantùm intelligi possunt de tribus mensibus, quando non est annus bissextilis. Videri potest schema apud Norisium assignatum.*

AUCTORE J. S.

E

ab Henschenio XVII *Februarii, meliùs quam à Tillemontio* XVIII.

762 *Illud solum observo, ut liqueat Henschenii calculum esse accuratum, mensem Peritium sex diebus currere ante Februarium, quia Januarius, quem Audynæus præcedit quinque diebus, habet dies triginta & unum. Contra Dystrus Gazæorum quatuor tantùm dies præcedit Martium nostrum, quia Februarius, quando non est bissextilis, habet dies solùm viginti & octo. Rursum Xanticus quinque diebus præcedit Aprilem, quia Martius habet dies* 31. *Quod monui de Dystro quatuor tantùm dies ante Martium currente, colligitur ex ipsa Vita in fine, ubi dicitur obiisse S. Porphyrius* secundo mensis Dystri. *Nam memoria Sancti Fastis inserta est die* XXVI *mensis Februarii. Ex quo liquet, Martium quatuor diebus Dystro posteriorem esse. Itaque erravit Tillemontius ipse, dum credidit errâsse Henschenium, eumque corrigere voluit in chronologica scientia, hac ex parte sibi non satis nota.*

Eudoxia sub initium anni 401 Sancto irata.

763 *Porrò vidimus num.* 753 *&* 754, *Eudoxiam imperatricem* Chrysostomo *fuisse offensam, dum S. Porphyrius venit Constantinopolim, quia reprehensa fuerat à Sancto propter ereptam alicui possessionem. Nata videtur illa offensa, vergente ad finem anno* 400, *aut sub initium sequen-*

F *tis, quia tamquam recens exponitur à* Chrysostomo. *Pagius in Critica ad annum* 401 *num.* 26 *hac de causa baptismum Theodosii junioris* Chrysostomo *abjudicat, addens tamen silentium Marci in Vita S. Porphyrii. Verum tanta non fuisse videtur ira Eudoxiæ, ut voluerit filium suum ab alio baptizari, quam ab ipso urbis Episcopo, quem maximi semper fecerat. Potest offensa aliqua facilè impedire, ne quis gratiam qualemcumque petere velit à persona sibi offensa, prout hic contigit* Chrysostomo. *At persona utcumque alicui irata non æquè facilè ipsum impediet, quo minùs obeat officium ordinarium, præsertim si illum aliunde magni faciat, & ab omnibus passim magno in honore haberi sciat. Silentium Marci opinioni meæ prodest magis quàm obest: nam ille de* Chrysostomo *silere poterat, quia ordinarius Constantinopoli erat baptismi collator. Si quis verò alius baptismum contulisset, illum nominare fuisset magis operæ pretium. Quare magis credo Eudoxiæ, liberos suos à* Chrysostomo *baptizatos dicenti, ut observavi num.* 726, *quàm Pagio Theodosium sine justa causa excipienti.*

764 *Quod porrò spectat ad offensam Eudoxiæ,*

Factum dubium ex Georgio;

Georgius Alexandrinus aliqua narrat facta, quæ illi occasionem præbuerint, sed omnia saltem sunt incerta & falsis adjunctis fœdata, licèt non videantur singula æquè improbabilia. Primò narrat pag. 95, Eudoxiam à Theoderico patricio, viro admodùm opulento, petiisse, ut pecuniam sibi mutuam daret; Chrysostomum *verò, rogante Theoderico, institisse apud imperatricem, ut ab exigenda illa pecunia abstineret, idque impetrâsse: deinde Theodericum magnam pecuniæ vim dedisse* Chrysostomo *in usum xenodochii Constantinopolitani; quod audiens Eudoxia ægerrimè tulerit, ita ut irâ fuerit accensa in* Chrysostomum. *Hæc fusè refert Georgius, miscens adjuncta non pauca parùm probabilia. Eminentissimus Baronius ad annum 401 num. 61 idem factum breviùs narrat ex Leone Augusto, nec ullam de veritate insinuat dubitationem. Lubens agnosco; non improbabile videri, donationem aliquam pro nosocomio, aut certè in usus pauperum, factam à Theoderico; eâque offensam fuisse Eudoxiam. Verùm rem eo planè modo peractam, quo narratur à Georgio, ex quo alii hauserunt, mihi non facilè persuasero.*

alterum verisimiliter fictitium,

765 *Modo etiam magis improbabili Georgius pag. 203 & seq. narrat prolixam historiam de vidua Alexandrina, cui nomen Callitrope. Hanc ex Leone breviùs dedit Baronius num. 60. Rem tradam compendio. Paulacius Ægypti præfectus exegerat à Callitrope aureos quingentos. Defunctus præfecturâ redit Constantinopolim, quò secuta est Callitrope, repetens nummos ipsi datos. Apud prætorem urbis agit, ac nihil obtinet. Accedit per amicum ad Eudoxiam, quæ centum aureos à Paulacio pro mulcta postulat, ex iisque triginta & sex tantùm dat viduæ. Hæc igitur recurrit ad* Chrysostomum, *qui dicitur accersisse Paulacium, eumque tam diu retinuisse, mandante nequidquam imperatrice, ut hominem dimitteret, donec ille quingentos aureos viduæ restitueret. Additur ad ornamentum fabula (vix enim dubitare possim, quin fabula potiùs sit, quàm vera historia) milites ab Eudoxia missos ad Paulacium vi è manibus Episcopi abstrahendum, sed eos aspectu minantis angeli territos, re infecta, rediisse. Verùm* Chrysostomi *non erat viros primarios violenter detinere, ut debitum solverent. Res utcumque probabilis appareret, si diceretur vinculis excommunicationis adstrictum fuisse iniquum ac violentum debitorem; sed istud Georgius non affirmavit.*

tertium compendio datum:

766 *Tertiam historiam, apud Baronium num. 56 ex Leone datam, refert Georgius pag. 215 & seqq.; sed eo loco & ordine, ut illa potiùs anno 402 figenda esset, quàm citiùs, ita ut non potuerit occasionem præbere offensioni, quâ benevolentia Eudoxiæ in* Chrysostomum *refrixerat sub initium anni 401. Hac de causa laudatus Baronius existimat, factum istud citiùs contigisse, quàm referant biographi, cùm omnino sibi persuaserit, illud ipsum esse, quod Marcus in Vita S. Porphyrii breviter attigit verbis num. 754 datis, ubi Eudoxiam à Sancto reprehensam ait* propter possessionem, quam cùm concupiisset, eripuit. *Verùm, priusquam dicamus, illud ipsum à Marco insinuari, quærendum est, an historia à biographis relata satis appareat certa, aut saltem verisimilis ac probabilis. Ad hoc examinandum necesse est, factum ipsum compendio recitare. Narrat Georgius, Theognostum senatorem exsilio relegatum fuisse, bonis ipsius fisco adscriptis præter unam vineam, ibique mortuum. Hujus viduam consolabatur* Chrysostomus, *& ex bonis Ecclesiæ eam alebat cum liberis. Interim Eudoxia tempore vindemiæ ad suburbana egreditur, transitque per vineam illius viduæ, ac racemum in ea abscindit comeditque. Porrò, si credimus Georgio, lex erat antiqua, quâ prædium qualecumque, per quod transit imperator aut imperatrix, si ex illius fructibus manducaverit, in jus transeat imperatoris; antiquus verò illius prædii dominus pro eo accipiat aut aliud simile aut pretium æquivalens. Itaque Eudoxia jussit vineam illam asseri secundum legem juri imperiali.* Chrysostomus *verò, re intellecta, dicitur multis verbis institisse apud Eudoxiam, ut vineam restitueret; neque eidem acquievisse, simile prædium, aut justum pretium offerenti, ita ut in dura etiam erumperet verba. Quin imò & in festo Exaltationis sanctæ Crucis, cùm imperatrix veniret ad ecclesiam, dicitur fores ecclesiæ sibi soli clausas reperisse, quòd eas* Chrysostomus *venienti imperatrici jussisset occludi. Additur, manum exaruisse cuidam adstanti, cùm janitorem ecclesiæ gladio ferire vellet, illum tamen sanatum, postquam se laverat, mandante Sancto. Hactenus compendium historiæ, aut potiùs fabulæ: nam figmentum alicujus poëtæ magis videtur esse, quàm vera historia.*

quod fabulosum & a moribus Sancti alienum est.

767 *Certè lex illa, quâ Eudoxia vineam vendicâsse dicitur, prorsus videtur fictitia.* Chrysostomus *verò totus fingitur alius, quàm revera fuit. Neque enim Vir mitissimus litigâsset cum Eudoxia pro re nihili. Quid enim intererat viduæ, vineamne illam haberet aut aliam æquè utilem? Non litigâsset Sanctus sine ulla utilitate contra legem imperii: nam si revera talis lex exstitisset, qualem fingunt biographi, culpanda non erat Eudoxia, nedum ecclesiâ excludenda. Si id umquam à* Chrysostomo *factum esset, forte tacuisset Palladius; at minimè tacuissent Socrates & Sozomenus, ad facta ejusmodi attentissimi. Quapropter non dubito asserere, totam illam Georgii relationem adeo mihi fabulosam videri, adeo à moribus* Chrysostomi *absonam injuriosamque in Sanctum; adeo etiam ab indole Arcadii, qui exclusionem Eudoxiæ non ægrè tulisse fingitur, ut vix aliquid magis apertè fabulosum in tota lucubratione Georgii reperiam. Pessimè profectò meriti sunt de sancto Episcopo, qui illum fictionibus suis aliquando exhibent, non modò magnanimum, fortem, & constantem, qualis revera fuit; sed imprudentem quoque non rarò & violentum, qualis numquam fuit, sed qualem subinde finxerunt impudentissimi calumniatores. Hisce igitur repudiatis, quæ pluribus argumentis, si opus esset, falsitatis convinci possent, ad scripta Sancti redeamus.*

§ LI. Acta Apostolorum exposita Homiliis 55: hæ Chrysostomo asseruntur, cœptæque sunt in Paschate anni 401.

Homiliæ 55 in Acta Apostolorum: de harum stylo

TEmporis ordo nos deduxit ad prolixum Chrysostomi *Opus in Acta Apostolorum, quem librum exponere cœpit anno 401, mense Aprili, sive tempore Paschali, totamque expositionem absolvit Homiliis quinquaginta & quinque. Has dedit Montfauconus tom. 9, præmissa præfatione ad dubia aliquot examinanda. Orditur autem hoc modo:* In nullum incidimus S. Joannis Chrysostomi Opus, à consueto & eleganti tanti Artificis stylo ita alienum, ut sunt Homiliæ in Acta. Ha-

A ctenus orationis poliendæ & ornandæ auctorem locupletissimum vidimus: hic Oratorem conspicimus plerumque humilem, jejunum, intricatum. Sicubi autem pristinum eloquentiæ gradum resumat, subinde recidit in abjectum & strigosum dicendi modum. Hinc suborta dissensio fuit inter criticos, aliis Homilias hasce Chrysostomo vel abjudicantibus, vel ut suspectas habentibus; aliis illas ut omnino elegantes defendentibus; aliis, quibus nos astipulamur, plerumque incultas illas, sed γνησίας & verè Chrysostomi esse pugnantibus. *Hactenus Montfauconus. Verùm omnia ipsius dicta plus exaggerationis mihi habere videntur quàm soliditatis.*

nimis conqueritur Montfauconus:

769 *Hinc malim audire eumdem Montfauconum in Vita* Chrysostomi *pag.* 138 *sic loquentem:* Hinc fortasse accidit, ut aliis distentus negotiis Chrysostomus, minùs culto, jejuno, & plerumque intricato stylo has conciones scripserit, maximéque initio Homiliarum, ubi quædam videntur olere aut sonare peregrinum. Nam in ethica adhortatione, quæ Homilias claudit, hic semper sui similis est, imò etiam alias conciones superat. *In Præfatione etiam pag.* 4 *ait*, non multas esse B apud Chrysostomum conciones informandis moribus aptiores. *Hac de causa, opinor, Photius asseruit, Homilias in Acta tantò elegantiores esse Homiliis in Genesim, quantò illæ cedunt Homiliis ejusdem Sancti in Psalmos & in Epistolas S. Pauli. Verba ejus jam data sunt num.* 419, *& prolixiùs exstantur apud Montfauconum. Ex dictis autem collego, non esse tantopere conquerendum de styli humilitate: nam, cùm adhortationes morales magnam singularum Homiliarum partem occupent; si hæ non cedant aliarum Homiliarum partibus ethicis; imò si in hisce, judice Montfaucono, alias etiam conciones superet, non habemus hic Oratorem* plerumque humilem, jejunum, intricatum; *sed in magna Operis parte sui semper similem, mores egregiè informantem, & seipsum frequenter superantem.*

dubitavit Erasmus, an Opus esset Chrysostomi,

770 *Velim modo scire, quinam sint illi critici, qui Homilias in Acta* Chrysostomo *abjudicârunt, ut asserit Montfauconus: nam neminem nominat: neminem quoque nominatum invenio apud Savilium, ex quo ille exaggerationes suas hausit: neminem indicavit Tillemontius, qui de hisce agit Notâ* 51. *Dubitantem omnes illi adduxerunt Erasmum*, C *Opus* Chrysostomo *planè abjudicantem neminem. Si Erasmus in Epistola ad amicum aliquando dixit:* Nihil umquam legi indoctius. Ebrius ac stertens scriberem meliora: *quis imprudentem adeo censuram magni faciat? Quis non potiùs credat, ebrio aut dormitanti similia excidisse verba, quàm sobrio vigilantique atque omnia maturè consideranti? Certè Erasmus ipse, postquam hasce Homilias ex Græcis Latinas fecerat, moderatiùs locutus est, dixitque* subdubitare se, quòd stylus haberet concisum quiddam & abruptum, id quod à phrasi Chrysostomi videbatur alienum. Si docti tamen, inquit, censebunt Opus Chrysostomo dignum, se libenter hoc, quidquid est, suspicionis positurum. *Ita Erasmi verba adduxit Savilius tom.* 8 *pag.* 624, *ubi & Opus* Chrysostomo *asserit, quemadmodum & Tillemontius & Montfauconus fecerunt.*

sed alii id Sancto indubitanter tribuunt: videtur minùs elegans

771 *Montfauconus attribuit multis* Chrysostomi *occupationibus, quòd in exponendis Actorum Apostolicorum verbis jejunior solito fuerit & humilior. Nolim quidem hanc rationem omnino improbare. Attamen existimo, Sanctum de industria brevitati studuisse, quia librum exponebat maximâ ex parte historicum, quemadmodum brevis est in verbis Geneseos exponendis. Occupationes item allegat Montfauconus, ut ostendat, mirandum non esse*, si tumultuarium aliquid in hoc Opere deprehendatur. *At mihi magis placent, quæ subdit hoc modo:* Alia verò perplexæ & nonnullis in locis hiulcæ seriei causa non abs re affertur, quòd videlicet librarii, qui dicta sancti Doctoris excipientes describebant, in tumultuariis illis, & ex tempore prolatis concionum partibus alii aliud conscriberent. Hinc haud dubiè orta est illa tanta varietas, quæ in codicibus, has Homilias efferentibus, observatur. Ut enim in ima pagina aliquoties monuimus, tanta in manuscriptis occurrit lectionum diversitas, ut, si omnia exscripsissemus, novam seriem, concionibus longitudine penè parem, attulissemus.

istud Opus, quia non ab ipso Sancto editum & correctum.

772 *Hæc meo quidem judicio præcipua ratio est minoris elegantiæ, videlicet quia Sanctus ipse Opus illud non correxit aut edidit, prout edidit Opera Antiochiæ composita, & aliqua verisimiliter Constantinopolitana. Qui enim verba dicentis veloci calamo excipiunt, facilè aliqua prætermittunt, aut minùs accuratè exarant. Dubitat Tillemontius, utrùm Homiliæ illæ omnino pro* E *concione fuerint dictæ, an solùm præparata. At ea dubitatio caret fundamento: toties enim sermonem ad populum dirigit Sanctus, toties pro re nata ex tempore aliqua profert, ut clarum sit, Homilias coram populo fuisse habitas. Verùm neque ex scriptis* Chrysostomi *editas putem, neque ab ipso revisas aut correctas, quando sunt editæ, fortasse post exsilium aut etiam post mortem Sancti.*

Homilias in Acta Cassiodorus aliique memorant:

773 *Jam verò tam certum mihi & manifestum apparet, Homilias in Acta Apostolorum opus esse* Chrysostomi, *ut existimem non multùm in Sancti hujus Operibus versatum esse, si quis in illis nequit agnoscere modos loquendi* Chrysostomo *familiares, totumque Sancti genium & stylum. Verùm cùm hæc diligenti lectione meliùs possit deprehendi, quam brevi disputatione ostendi, aliis utar argumentis ad idem ostendendum. Cassiodorus, qui uno tantùm seculo post* Chrysostomum *floruit, de Institutione divinarum literarum cap.* 9 *ita habet:* Sed in Actibus Apostolorum sancti Joannis episcopi Constantinopolitani in Græco sermone Commenta reperimus, quæ amici nostri in duobus codicibus, quinquaginta quin- F que Homiliis, juvante Domino, transtulerunt. *Enumerat ille Homilias quinquaginta & quinque, quot modò habemus, ita ut objici non debeat calculus Photii, quinquaginta numerantis. Nam Photius etiam erravit in numero Homiliarum in Genesim, & aliàs frequenter in enumerandis alicujus Operis partibus errantem deprehendi. Nolim tamen asserere, eos esse Photii errores, cùm magis verisimile sit, numeros in ipsius Opere describentium negligentiâ subinde esse corruptos. Hic autem tale mendum facilè potuit irrepere, cùm pro* νέ, 55, *solùm scribendum fuerit* ν', 50, *omissâ unicâ litterâ. Opus* Chrysostomi *in Acta Apostolorum laudârunt etiam Damascenus, Oecumenius & alii, quos jam memoravit Savilius.*

vel initium ostendit, illas esse Chrysostomi,

774 *Vel ipso Homiliæ primæ initio innuitur,* Chrysostomi *eas esse Homilias.* Multi perinde ignorant, *inquit*, an hic liber exstet, & quis sit ejus auctor. Quæ mihi potissimùm causa fuit, ut hoc opus aggrederer, quò hujus rei ignaros instituerem, nec tantum latère thesaurum sinerem. Non minùs enim nobis quàm ipsa Evangelia utilis esse poterit: tantâ nimirum plenus est philosophiâ,

AUCTORE J. S.

tanta dogmatum sinceritate, miraculorumque copiâ, eorum maximè, quæ à Spiritu sancto patrata sunt. Ne itaque deinceps hunc librum prætercurramus, sed cum maxima accuratione exploremus. *Eadem ferè diu antè dixerat Antiochenis, quando ex Actis Apostolorum aliqua exponere cœpit, tom. 3 pag. 54, ubi hæc leguntur verba:* Multis quidem certè nec notus est liber iste &c. *Et mox:* Prius sciamus opus est, quis librum scripserit. *Quemadmodum hic eodem modo Actorum librum exponere cœpit, quo de illo primùm loqui cœperat Antiochiæ; sic alia plurima sibi familiaria expositioni huic immiscuit: eosdem enim hæreticos, Judæosque & gentiles frequenter exagitat, sicut facit in aliis quoque Operibus: eumdem quoque zelum contra juramenta, quem secundo Antiochenæ prædicationis anno exhibuerat, hic resumpsit Constantinopoli. Hoc autem paulò latiùs lubet ostendere, quia simul spectat ad virtutem Sancti declarandam.*

qui in illis zelum contra juramenta, qualem ostenderat Antiochiæ,

B

775 *Incipit agere contra jurandi consuetudinem in Homilia 8 pag. 66, atque ita loquitur:* Ponamus itaque nobis quotidianas leges, & à facilibus incipiamus. Juramentorum frequentiam abscindamus, frenum imponamus linguæ. Nemo per Deum juret. Nullus hic sumptus est, labor nullus, non diuturna meditatio; sufficit velle, & totum perfectum est. Nam consuetudinis res est. Etiam oro & obsecro, talem curam adhibeamus. Dic, quæso, mihi, si pecunias inferre juberem, an non singuli pro viribus alacriter conferretis? Si me in extremis periculis videretis, an non de carne vestra excisam partem, si fieri posset, daretis? In magno nunc sum periculo; ita ut, si in carcere essem, si mille plagas excepissem, si in metallis agerem, non magis dolerem. Manum ergo porrigite. Cogitate, quantum sit periculum, quòd ne vel hoc minimum; minimum verò dico, quantùm ad laborem, possitis perficere. Quid dicam tunc accusatus? Cur non hortatus es? Cur non præcepisti? Cur non legem posuisti? Cur non obtemperantes non cohibuisti? Non satis erit mihi dixisse, Admonui.

resumit, excommunicationem minatur

C

776 *Et mox:* Timeo, ne intempestivæ & nimiæ indulgentiæ in futuro illo die rationem reddamus. Ideo magna & clara voce omnibus prædico & testificor, ut, qui sic prævaricantur, quique ea, quæ maligni sunt, loquuntur (hoc est enim juramentum) ne limina ecclesiastica ascendant. Præstitum verò tempus sit vobis hic mensis, ut corrigamini.... Scio quosdam esse, qui nos irridebunt: at melius est nos nunc irrideri, quàm tunc uri. Ridebunt sanè insani. Quis enim, quæso, sanæ mentis de servato præcepto ridebit? Quod si irrideant, non nos, sed Christum irridebunt.... Ecce rursus dico & testificor: rideat & subsannet, qui voluerit; (In hoc positi sumus, ut rideamur, subsannemur, omniaque patiamur: Purgamenta mundi sumus, secundum beatum Paulum:) si quis noluerit hoc præceptum perficere, hunc verbo quasi tubâ prohibeo, ne limina ecclesiastica pertranseat, sive princeps sit, sive ille ipse, qui diademate cingitur. Aut me ab hoc principatu dejicite, aut manentem ne in pericula conjicite. In hunc thronum ascendere non audeo, nisi quid magni præstitero &c.

nolentibus se corrigere, eamdemque monitionem repetens

777 *Post alia ad sanandum idonea, pag. 69 comminationem de excommunicatione eorum, qui nollent se corrigere in jurandi consuetudine, repetit his verbis:* Ecce iterum denuntio & clara voce clamo: nemo jocum esse putet. Excludam & arcebo non obtemperantes, & donec in hoc throno sedebo, nihil illius justificationibus præferam. Si quis me dejecerit, jam non obnoxius ero. Donec verò obnoxius sum, non possum negligere, non tam metu supplicii, quàm propter vestram salutem, quam admodùm cupio: pro illa crucior & doleo &c. *In Homilia 9 iterum prolixè disputat contra jurandi consuetudinem, sed sine comminatione excommunicationis, quia, inquit pag. 76,* Hodie necesse est, ut vobis mansuetiùs loquamur: quia enim audistis, magna pars rei à vobis perfecta est. *Ibidem etiam pag. 79* ut princeps & episcopus *loquitur. De Juramentis iterum disputat sub finem Homiliæ 10. In Homilia xi de illis disserere incipit hoc modo:* Interim legem de juramento implete ac firmiter tenete: & qui servat, non servantem manifestum faciat, incuset, vehementerque increpet. Præfinitum enim tempus prope est, & rei perquisitionem faciam, deprehensumque segregabo & excludam.

D

usque ad emendationem plerumque, de qua exsultat.

E

778 *Deinde pag. 95 insinuat, adhortationes suas de hisce multùm profuisse auditoribus, ita loquens:* Etiam obsecro per caritatem, per dolorem partus, quo vos parturivi. "Filioli mei, (quod „ sequitur non addam) quos iterum parturio, „ (neque dicam) donec formetur Christus in vo„ bis „. Credo enim Christum in vobis formatum esse. Sed alia vobis dicam. "Fratres mei dilecti „ & desiderati, gaudium & corona mea „. Credite mihi, me non aliter dicturum esse. Si quis mihi coronas regias gemmis ornatas capiti meo nunc imponeret, non ita gauderem, ut gaudeo in profectu vestro: imò nec ipsum imperatorem ita gaudere puto, ut ego de vobis gaudeo. Quid dico? Si, omnibus adversis gentibus expugnatis, victor rediret, ac præter solitam coronam, alias acciperet coronas & diademata victoriæ symbola, non puto illum de tropæis ita gavisurum esse, ut ego de profectu vestro gaudeo. Nam ita exsulto, acsi mille coronas capite gestarem, ac jure merito &c. *Hæc multorum emendatio effecisse videtur, ut in sequenti Homilia de juramentis non agat, nisi brevissimè; ac breviter tantùm exhortationem resumat in fine decimæ tertiæ, ubi sic loquitur pag. 109:* Ne simus ergo negligentes, dilecti, sed multam adhibeamus diligentiam: qui sese emendàrunt, ut id, quod emendatum est, conservent.... Qui autem adhuc retro relicti sunt, ut resurgant, & curent id, quod deficit, implere. Interimque ii, qui se emendàrunt, illis, qui nondum id potuerunt, quasi in pelago natantibus, manus porrigentes, ipsos in portu à juramentis vacuo recipiant &c. *Hactenus de fervore Sancti contra pravam jurandi consuetudinem.*

F

Ex verbis Sancti, quibus plausus abrogare studet,

779 *Optimè etiam* Chrysostomi *mentem perspicere licet ex iis, quæ de plausibus auditorum egregiè disputat in Homilia 30. Sæpè antea breviter declaraverat, istos applausus sibi displicere, hic verò prolixiore sermone illam consuetudinem omnino abrogare tentat. Pauca ex pluribus, quæ habet pag. 239, huc transfero:* Sæpeque cogitavi legem proferre plausus prohibentem, & persuadere vobis, ut cum silentio audiatis, & cum decenti modestia. Sed sustinete, quæso, ac credite mihi; ac, si placet, hanc firmemus legem: ne cui auditorum liceat loquentem plausibus interpellare; sed, si admirari voluerit, silens admiretur: nemo prohibebit: omnis cura, omne studium sit, ut dicta excipiantur. Quare applausistis? Hac de re legem pono: vos verò ne audire quidem susti-

A sustinetis. Id multorum causa bonorum erit, philosophiæque disciplina. Externi philosophi disserebant, nemine umquam plaudente; & Apostoli concionabantur, neque uspiam legitur, ipsos loquentes ab auditoribus fuisse plausu interpellatos. Magnum hoc nobis lucrum erit: sed stabiliamus illud, & cum silentio omnes audiamus, omniaque dicamus. Etiamsi post plausum discederemus, quæ audivimus retinentes, neque sic etiam utilis laus esset. Verùm non ulteriùs disquiram, ne quis me rusticitatis accuset. Quia verò nihil hinc lucri, imò potiùs damnum, solvamus impedimentum; animæ saltus illos tollamus exscindamusque. Christus in monte concionatus est; & nemo quidpiam dixit, donec finem dicendi fecit. Nihil damni facio iis, qui plaudere vellent: imò id efficio, ut magis admirentur.

colligitur, Homilias hasce ab eo ad populum dictas:

780 Multo melius est, cum silentio audientem, in mente & memoria omni tempore plaudere, domi, in foro; quàm amissis omnibus, domum redire vacuum, nullam habentem plausuum causam. Quomodo enim non ridiculus erit auditor, quomodo non adulator & irrisor putabitur, qui rectè loquutum esse doctorem declaB rat, nec quid dixerit, proferre potest? Hoc adulationis est..... Nihil ita decet ecclesiam, ut silentium & modestia. Tumultus ad theatra pertinet, ad balnea, ad pompas, ad forum... Hæc, oro & obsecro, omnes sciatis. Omnes circùm modos exploro, queis potero vestris prodesse animabus. Non exiguus ille mihi modus videtur, qui non vobis tantùm, sed etiam mihi proderit. Non sinet nos prosterni, neque laudes & gloriam amare, neque oblectantia loqui, sed utilia *&c. Hæc & plura de illis* Chrysostomus, *cui ante finitam Homiliam iterum applauserunt. Attamen effectum habuisse videtur illa adhortatio: neque enim de plausibus mentionem invenio in posterioribus Homiliis in Acta, neque in secuta deinde expositione Epistolæ ad Hebræos. Porrò ex allegatis verbis clarissimum est, hæc esse dicta ad populum, ita ut mirer, ea de re dubitare potuisse Tillemontium.*

dictasque ab eo Constantinopoli, ex aliis probatur.

781 *Porrò ex datis Sancti verbis num 775 & 776 liquet, episcopum fuisse, & num. 778 sic loquitur de imperatore, ut ex illis colligatur, episcopum fuisse Constantinopolitanum. In Homilia verò 52 pag. 395 nomen quoque suum exprimit,* C *dicens:* Non sum Joannes, sed vocor. *Quin & Juliani Apostatæ temporibus vixisse se testatur Hom. 41 pag. 311, dum dicit:* Nostris quippe temporibus acciderunt ea, quæ beatum Babylam spectant; quæ Jerosolymis gesta sunt. *Nam loquitur de miraculis sub Juliano factis, dum ille ossa S. Babylæ transferenda curavit, & dum conatus est instaurare Hierosolymis templum Judæorum. Itaque tempus, nomen, episcopatus Constantinopolitanus, stylus & sensa toti Operi inserta, omnia demum consentiunt,* Chrysostomum *esse revera auctorem Homiliarum in Acta Apostolorum. Nullum verò alicujus momenti argumentum hisce opponi potest, ita ut ulla de auctore Operis debeat esse dubitatio. Æquè certum est, Constantinopoli hasce Homilias fuisse habitas, atque ea quoque de re eruditi consentiunt.*

Expositio Actorum inchoata in Paschate,

782 *Inchoatam verò videri tempore Paschali expositionem Actorum, observavit Tillemontius Notâ 50, quia in Homilia 1 pag. 10 hæc leguntur. Inquirit Sanctus, cur non æquè in Pentecoste baptizarentur catechumeni, quam illo tempore, quo loquebatur ad populum. Respondet verò hoc modo:* Respondebimus, *inquit,* gratiam eamdem tunc fuisse (*lege* esse,) quæ nunc est, sed mentem subliminorem nunc esse, quòd jejunio præparetur. *Loquebatur igitur Paschali tempore, in quo conferebatur baptismus, & cui prævium est jejunium. Hoc supposito expositionis initio, in quod Tillemontio & Montfauconio assentior; priori nequeo consentire de anno, quem ille statuit 400. Et sanè Tillemontius solùm videtur expositionis initium anno 400 fixisse, quia credidit,* Chrysostomum *in Paschate anni 401, quem ego longè præferendum existimo, non fuisse Constantinopoli. Itaque scriptor ille secutus est chronotaxim à se positam, & jam ante refutatam, non ipsas notas chronologicas, quas in hoc Opere suggerit* S. Chrysostomus. *Husce tamen sententia suæ conatus est accommodare. Nostra verò chronotaxis, secundum quam hæc expositio in Paschate anni 401 inchoata est, cum dictis* Chrysostomi *optimè congruit, ut modò palàm facere studebo.*

& quidem anno 401, ut variis

783 *Primò* Chrysostomus *in Homilia 44 pag. 335 explicans caput 20 Actorum, ubi ℣ 31 Paulus dicit:* Propter quod vigilate, memoriâ retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrûm; *ita de se loquitur:* Quid enim, E quæso, factum est? Ecce per gratiam Dei nos triennium jam habemus, non quidem nocte & die hortantes, sed post tres sæpè dies, aliquando post septem hoc facientes. *Ultima verba Latinè æquè exponi possunt,* per tres sæpè dies aut per septem hoc facientes: *nam Græcè habetur, διὰ τριῶν δὲ πολλάκις ἡμερῶν ἢ δι᾽ ἑπτὰ &c. Atqui anno 400 non expleverat* Chrysostomus *triennium in episcopatu, quem susceperat anno 398, die XXVI Februarii. Quapropter illa à Sancto omnino videntur dicta anno 401. Respondet quidem Tillemontius, intelligendum esse triennium inchoatum, non expletum. At illa responsio ejus chronotaxi potiùs est necessaria, quàm mentem* Chrysostomi *rectè declaret. Certè in Homilia contra Ludos tom. 6 pag. 276 non loquitur de anno incompleto, quando dicit: καὶ γὰρ ἐνιαυτὸν ἔχω λοιπὸν &c. ad litteram,* Etenim jam annum habeo *&c. Sic hic: καὶ ἡμεῖς λοιπὸν τριετίαν ἔχομεν &c.* Et nos jam triennium habemus *&c. At priora verba dixit in Paschate anni 399, seu die x Aprilis, quando jam anno integro, & sex ferè hebdomadis fuerat Constantinopoli; posteriora verò, quando triennium & septem aut octo men-* F *ses ibidem fuerat.*

argumentis, & maximè ex terra motu

784 *Alterum argumentum, quo evincitur certiùs, Commentarium in Acta fuisse cœptum anno 401, petitur ex terra motu, quo agitata est Constantinopolis anno 400. Testis hujusce terræ motus est Synesius episcopus Ptolemaidis in Epistola 61, in qua meminit Aureliani consulis, quando tempore illius terræ motûs Constantinopoli discedebat. Discessus igitur æquè ac terræ motus contigit anno 400, quo consulatum gessit Aurelianus.* Atque antea, *inquit,* quo tempore discedebam ab urbe, terram movebat Deus in die sæpiùs, supplicésque Deum precabantur homines, proni complures: nam solum concutiebatur. Quo tempore ratus mare terrâ tutius esse & pelagus, tendo cursu ad portum *&c. De hoc terræ motu meminit* Chrysostomus *in Homilia 41, pag. 311 ita loquens:* An non meministis, idipsum etiam nostris temporibus accidisse. Dic enim mihi. Nonne anno superiore concussit Deus civitatem totam? Quid verò? Nonne omnes ad baptismum accedebant? Nonne scortatores, molles & corrupti homines, relictis domibus & habitaculis,

AUCTORE J. S.

conversi & pii effecti sunt? Ubi autem tres dies transierunt, rursus ad pristinam reversi sunt nequitiam. *Si terra motus contigit anno 400, si Homilia sequens dicta est anno: dicta igitur fuit anno 401.*

785 *Vidit sequelam Tillemontius chronotaxi suæ incommodam: & variis modis nodum solvere conatus est, sed frustra. Ait primò, alterum potuisse contingere terræ motum anno 399: sed nimis frigida hæc est responsio. Ait secundò, annum Constantinopoli cum Indictione simul inchoatum fuisse die 1 Septembris, allegatamque Homiliam verisimiliter dictam esse mense Septembri aut etiam seriùs, ita ut tunc alius esset annus, quàm quo fuerat terræ motus. Verùm quod dicit de annis inchoatis die 1 Septembris, non facilè admisero, nec ipsum juvare posset, si verum esset. Etenim, etsi primus Græcorum mensis ecclesiasticus sit September, prout nos annum ecclesiasticum inchoamus à prima Dominica Adventûs; putem tamen Constantinopolitanos à Calendis Januariis anni principium desumpsisse, quando novi consules inibant consulatum, atque eum loquendi, annosque distinguendi modum* Chrysostomo *usitatum esse. Tillemontius ipse art. 19 agens de Homilia* in Kalendas *Januarii habita, ita titulum posuit:* Concionatur contra abusus initii anni. *Et* Chrysostomus *in illa Homilia tom. 1 pag. 699 minimè negat, illum esse primum anni diem, sed reprehendit eos, qui ex illo die quasi augurium captabant pro reliquo anno. Et pag. 700 ita habet:* Ubi annum expletum videris, gratias age Domino, qui te ad hanc annorum circuitionem perduxit. Compunge cor tuum, vitæ tuæ tempus tecum reputa: tecum ad hunc modum verba facito: Dies avolant & prætereunt, anni finiuntur *&c. Hæc itaque satis insinuant, annum Romanum fuisse usitatum, ut annus alter ab altero distingueretur.*

contra Tillemontium

B

786 *Attamen, si omnino ita locutus fuisset* Chrysostomus, *ut dixisset mense Septembri, anno præcedente facta esse, quæ facta erant Aprili aut Maio præcedente, necdum id satis juvaret Tillemontium. Etenim jam in Homilia 7 pag. 58 de eodem terræ motu* Chrysostomus *loquitur, nec de eo loquitur ut de re nuperrima, sed ut de facto, cujus non erat recens memoria. Verba accipe:* Si meministis, *inquit*, quomodo, cùm Deus concussit civitatem nostram, omnes attoniti erant *&c. Hæc verisimiliter Sanctus dixit mense Maio, cùm prima Homilia habita sit mense Aprili. Si autem terræ motus uno tantùm aut duobus mensibus fuisset præteritus, non addidisset,* Si meministis. *Itaque ex hoc etiam loco referendus est ad annum præcedentem, præsertim cùm discessus Synesii tempore istius terræ motus, satis insinuet, non contigisse illum hiemali tempore: neque enim hiemali tempore tam velociter ad mare incurrisset, aut navem tam citò paratam habuisset: neque etiam de hiemali tempore meminit Synesius, quando dicit se mare tunc terrâ tutius credidisse. Itaque figendus est terræ motus non initio anni 400 neque etiam in fine, sed in æstate, aut certè extra menses brumales. Expositio verò Actorum referenda est ad annum 401. Hinc continuata videtur sine ulla notabili interruptione, quod fieri non potuisset anno 400. Vel sic tamen finitam non existimo ante annum 402, quia Homiliæ quinquaginta & quinque novem facilè aut decem menses absumere debuerunt, si aliquando duas, aliàs unam tantùm, singulis hebdomadis habuerit Sanctus.*

ostenditur.

C

D

787 *Ceterùm in Homilia 24 aliqua habet* Chrysostomus *de paucitate eorum, qui viderentur salutem consecuturi Constantinopoli. Multa profert, ut ostendat paucos probatos esse præferendos multis non rectè ex norma legum Christianarum vitam instituentibus. Deinde pag. 198 hæc subjicit verba:* Quot putatis in urbe nostra esse, qui salutem consequentur? Molestum quidem est, quod dicturus sum, dicam tamen. In tot millibus non sunt centum, qui salutem consequantur: sed de illis etiam dubito. *Hæc verba ingentem in urbe illa amplissima morum corruptionem, quam ibidem latè insectatur Sanctus, clarè insinuant. Attamen non existimo, sic intelligenda esse, ut* Chrysostomus *crediderit, ex omnibus Christianis, quos* centum mille *Constantinopoli esse pag. 93. conficit, non salvandos centum.*

Verba Sancti de paucitate salvandorum

788 *Verùm hic mihi videtur sensus esse; inter tot Christianos vix centum reperiri posse, qui ita viverent, ut satis certa de illorum salute spes concipi posset. Nam quod Latinus interpres dicit,* Qui salutem consequentur, *Græcè est* σωζομένους. *Et mox:* οὐκ ἔστιν ἐν τοσαύταις μυριάσιν ἑκατὸν εὑρεῖν τοὺς σωζομένους. *Quod ita ad litteram Latine exprimo:* Non est in tot decem millibus centum reperire, qui salvantur. *Hinc ait,* de illis etiam dubito: *neque enim salus illorum, qui videntur rectè vivere, omnino certa est. Attamen non negat, ex aliis, qui necdum satis bene vivebant, aliquos etiam salvandos. Nam pag. 196 dicit;* Magna sunt pœnitentiæ pharmaca: nemo de se desperet: *idque ibi latius prosequitur.*

exponuntur.

E

§ LII. Homiliæ 34 in Epistolam ad Hebræos: Aliæ quædam Homiliæ Constantinopoli ante primum Sancti exsilium dictæ, aut temporis & loci incerti.

POstremum Chrysostomi *Opus in libros sacros videtur Expositio Epistolæ S. Pauli ad Hebræos, quam anno 402 inchoatam existimo, postquam Actorum Apostolorum interpretatio erat absoluta. Consentientes hic habeo Tillemontium art. 145 & Montfauconum in Præfatione tom. 12, ubi edidit Homilias hasce triginta & quatuor, quibus exposita est tota Epistola. Nam uterque existimat, ad posteriores episcopatûs annos referendam esse hanc Epistolam. Hoc verò colligunt ex titulo, eidem tam in manuscriptis codicibus, quàm in editis præfixo, qui sic habet:* Sancti patris nostri Joannis Chrysostomi, archiepiscopi Constantinopolitani, enarratio in Epistolam ad Hebræos, ex notis post ejus obitum à Constantino presbytero Antiocheno edita. *Præterea jam annis aliquot apud Constantinopolitanos concionatum fuisse Sanctum, antequam hanc explicaret Epistolam, colligitur ex Homilia 9, quam pag. 92 sic orditur:* Audivistis, quantùm reprehenderit Hebræos, volentes semper de iisdem discere; & meritò. "Nam „cùm deberetis esse magistri propter tempus, rur„sus opus habetis, ut vos doceamini, quænam „sint elementa initii eloquiorum Dei„. Vereor, ne hæc quoque vobis dicere sit tempestivum, quòd cùm

Expositio Epistolæ ad Hebræos figenda

F

A cùm deberetis esse magistri propter tempus, ne discipulorum quidem locum teneatis &c. *Episcopum fuisse* Chrysostomum, *dum hac scripsit, mox ostendam.*

circa annum 402. Episcopum fuisse Sanctum,

790 *Ex hisce igitur liquet, Expositionem hujus Epistolæ posteriorem esse Homiliis in Acta, conjiciendumque esse in annum 402, quo nullum aliud habemus Sancti Opus, quod alicujus sit molis. Episcopum autem fuisse* Chrysostomum, *dum Epistolam ad Hebræos exposuit, colligitur ex Homilia 4 pag. 48, ubi excommunicationem comminatur illi, qui præficas adduceret ad funera Christianorum.* Non aliter enim dico, *inquit*, quàm sum affectus: qui velit, irascatur, eum longo tempore arcebimus ab ecclesia, tamquàm idololatram. *Et paulo post:* Illis autem infelicibus & miseris mulieribus per vos prohibemus, ne umquam ingrediantur in fidelium funera, quæ efferuntur, ne revera ipsas cogamus sua mala deflere, & erudiamus eas non in alienis hoc facere, sed suas potiùs deplorare calamitates. Etenim pater quoque benevolus, quando habet insolentem & immodestum filium, non illi soli suadet, ne consuetudinem habeat cum improbis, sed B illos quoque terret.

dum has habuit Homilias, clarum est.

791 Ecce ergo nos quoque & vos & illas per vos hortamur, ut nec vos illas vocetis, neque illæ accedant. Et faxit quidem Deus, ut sermo aliquid efficiat amplius, & valeant minæ. Sin autem, quod absit, contemptui simus habiti, necesse habemus de cætero minas deducere ad effectum; vos quidem erudientes legibus ecclesiasticis, illas autem, ut illis convenit. *Et pag. 49:* Si quis autem contemnit, quæ sunt apud nos vincula, eum rursus Christus erudiat, dicens: "Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo". *Rursum:* Neque enim hæc dicimus volentes ostentare potestatem. Quomodo enim? qui optamus, ut nec ad eorum veniatis experientiam; sed de vobis dolentes & plangentes. Ignoscite, & nemo vincula contemnat ecclesiastica. Non est enim homo, qui ligat, sed Christus, qui nobis dedit hanc ligandi potestatem &c.

Hæ Homiliæ certò sunt Chrysostomi, sed fortè post mortem ipsius editæ.

792 *Erasmum, qui rursum de hoc Opere dubitationem injecit, satis refutat Montfauconus in præfatione his verbis:* Erasmo autem nemo assentitur: qui cùm in titulo videret, μετὰ τὴν κοίμησιν, POST OBITUM; dixit, "titulum ipsum satis verecundè fateri, Opus hoc non C esse Chrysostomi". In his quippe Homiliis Chrysostomi stylus, dictio, sales, ethica præcepta, à lectore perito statim percipiuntur. Erasmus verò levissimè non semel censuras hujusmodi protulit, quæ res seriò tractantibus levissimæ visæ sunt. *Hisce addo gravissimum testimonium Cassiodori, qui lib. de Institutione cap. 8 ita habet:* Ad Hebræos verò Epistolam, quam sanctus Joannes Constantinopolitanus episcopus triginta quatuor Homiliis Attico sermone tractavit, Mutianum virum disertissimum transferre fecimus in Latinum. *Habemus apud Montfauconum non modò Homilias triginta quatuor Græcas, sed illam ipsam quoque Mutiani scholastici interpretationem Latinam, ita ut nullum de auctore illarum Homiliarum possit esse dubium. Ceterùm observat Montfauconus in præfatione num. 4, miram fuisse lectionum varietatem in codicibus Græcis. Id verò contigisse existimo, quòd non ipse* Chrysostomus *Homilias hasce ediderit; sed id alii fecerint aut tempore exsilii, aut potiùs post ipsius mortem.*

AUCTORE J. S.

Homilia in illud: Si esurierit inimicus tuus &c.

793 *Porrò, enumeratis modò præcipuis* Chrysostomi *Operibus, restant Homiliæ aliquot Constantinopoli habitæ, quas hoc loco lubet recensere, quia certo anno nequeunt illigari. Prima se offert tom. 3 pag. 157 Homilia bene prolixa & elegans, cui hic est titulus:* Adversus eos, qui ad collectam non occurrerunt, & in dictum illud Apostoli: "Si esurierit inimicus tuus, ciba illum", & de inimicitiarum memoria. *Dictam hanc esse Constantinopoli, colligitur ex iis, quæ num. 4 de aula imperatoris dicuntur.* Fieri nequit, *ait pag. 162*, ut ex alio congressu conventuve tantum lucrum reportes, quantum ex eo, quòd hic verseris; sive judiciale forum commemores, sive curiam, sive ipsam regiam. *Rationem subjungit, ita pergens:* Non enim gentium urbiumque regimen, neque ducatum exercituum his, qui huc ingrediuntur, committimus; sed alium principatum augustiorem ipso regno; vel potiùs non committimus nos, sed Spiritûs gratia....

in æstate Constantinopoli habita anno incerto.

794 Docentur absurdis passionibus imperare, pravas libidines regere, iram moderari, invidiam subigere, inanem gloriam in servitutem redigere. Non perinde veneratione dignus est im- E perator in regio considens solio & diademate redimitus, atque homo, qui rationem in solium dominatûs servilium passionum subvehit, & imperio, quod in illas exercet, tamquam splendido quodam revinctum caput habet diademate. &c. *Hæc aliaque multa profert* Chrysostomus, *ut excitet auditores ad frequentandum conciones: ordiens enim à paucitate, qui convenerant, tali adhortationi mediam facile partem Homiliæ impendit, laudes & applausus auditorum se nihili facere dictitans, nisi videret eos in pietate progressum facere. Refutat eos etiam pag. 159, qui* æstatem *ac nimium æstum pro excusatione non conveniendi afferebant. Habita igitur est Homilia tempore æstatis, sed anno incerto.*

Tres Homiliæ de nuptiis

795 *Tres alias Homilias, consequenter Constantinopoli dictas, invenio tom. 3 pag. 193 & seqq. De nuptiis & matrimonio in illis agitur, modis tamen diversis. Prima titulus hic est:* De verbis illis Apostoli: Propter fornicationes autem unusquisque suam uxorem habeat. *In hac autem Sanctus vehementer improbat lascivas nuptiarum* F *pompas, ac deinde adversus adulteria disserit, refutatque errorem illorum, qui putabant, non esse adulterii crimen, si quis matrimonio junctus cum muliere non maritata peccatum commiserit. Post aliquot dies secuta est secunda, cui pag. 203 hic præfixus est titulus:* In illum locum: "Mulier alligata est legi, quanto tempore vixerit vir ejus: si autem dormierit, libera est, cui voluerit, nubere, tantùm in Domino. Beatior autem est, si sic manserit". *Hanc verò esse præcedentis sequelam, ex initio clarè discimus. Sic enim orditur Sanctus:* Nuper nobis beatus Paulus de conjugio conjugiique juribus legem tulit, Corinthiis sic scribens ac dicens: "De quibus autem scripsistis mihi; bonum est homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem suam quisque uxorem habeat, & suum quæque virum habeat". Ea propter & nos totum sermonem in hoc insumpsimus. Itaque necesse est hodie de eodem argumento iterum vobiscum disserere, quandoquidem de eodem etiam ipse Paulus hodie disserit. *In hac autem Homilia docet Sanctus, inseparabile esse matrimonium,*

nec

AUCTORE J. S.

nec licitum esse, quacumque de causa repudiatam, vivente marito, ducere uxorem. Hinc Homilia etiam enscribitur, de libello repudii. *Disserit quoque iterum contra adulteria, & totum explicat locum in titulo allegatum.*

& matrimonio

796 *Tertia, qua pag.* 211 *titulum habet*, Laus Maximi, & quales ducendæ sint uxores, *secuta est, postquam ab uno conventu, in quo alius episcopus erat concionatus, abfuerat* Chrysostomus, *ut ipse docet, ita exordiens:* Quòd quidem proximæ collectæ interesse mihi non contigerit; dolui: quòd verò ipsi tum magis opiparam mensam nacti sitis, gavisus sum. Meus enim in trahendo jugo compar nuper proscisso sulco ubere lingua inspersit etiam semina, omnique diligentia vestras excoluit animas. *Tum mirificè laudat eloquentiam illius, qui in titulo* Maximus *dicitur, quique ab aliquibus creditur Maximus Seuleuciensis episcopus, quem in juventute sua ad vitam religiosam traxit* Chrysostomus, *ut dictum est num.* 71. *At, quidquid sit de loco episcopatûs, episcopum fuisse credimus, quia sæpè Constantinopoli aliorum locorum episcopos concionari sinebat* Chrysostomus, *& quia ille vo-*

B

catur in trahendo jugo compar. *Itaque ex hoc loco colligimus, Homiliam hanc Constantinopoli fuisse habitam; ubi & duas præcedentes ea de causa collocamus, quia has illa brevi secuta est.*

brevi invicem secutæ sunt Constantinopoli.

797 *Etenim, ubi Sanctus consuetâ sibi modestiâ suam dicendi facultatem, cum illius episcopi eloquentia collatam, mirè extenuaverat, subjungit:* Attamen nihilo segniùs orationem aggrediar: nôstis enim à Paulo docti, & saturari & esurire, & abundare, & egere, mirari divites, nec tamen pauperes contemnere... Quòd autem hæc non loquar ad gratiam, proximo, quem nuper ad vos habui, sermone satis apparuit. Cùm enim multa verba faceremus de conjugio, docentes merum esse adulterium dimittere uxores, aut dimissas, vivo etiamnum priore marito, ducere, allegaremusque legem ab ipso Christo latam,... animadverti multos, demisso capite, cædere sibi faciem, ac ne vultum quidem posse attollere: ad quod spectaculum sublatis in cælum oculis, Benedictus, dixi, Deus, quòd non mortuis inclamemus auribus, sed nostra verba vehementer tangant auditorum animos. *Tum lau-*

C

dans illum dolorem, declarat velle se de eodem agere argumento, ut quibus cordi sunt nuptiæ, maturè de hoc negotio deliberent. *Deinde in majori parte Homiliæ, quæ longissima est, præclarè docet, qualitates ac virtutes mulierum maximè considerandas esse volentibus uxorem ducere; allatoque Abrahami exemplo, ea occasione de hospitalitate etiam disserit. Ceterùm Homiliis Constantinopoli incerto tempore dictis annumerandæ etiam sunt ex Homiliis sex* de Seraphim *prima & quarta.*

Homilia incerti loci de angusta porta &c.

798 *Hactenus recensui Homilias aliquot anno incerto Constantinopoli, ut videtur, habitas. Pergam modò alias commemorare, de quibus probabili satis conjectura statui nequit, utrùm Antiochiæ, an Constantinopoli sint habitæ, licet certò videantur* Chrysostomi. *Inter has prima se offert tom.* 3 *pag.* 25 *præclara Homilia hoc titulo insignita:* De instituenda secundum Deum vita, & in illud: Angusta est porta &c. Item explicatio orationis, Pater noster. *Dubitationis aliquid ab Hallesio ingestum de auctore hujus Homiliæ meretò rejicit Montfauconus. In hac Sanctus num.* 2 *miro fervore vana hominum studia improbat, ita loquens;* Vellem utique sublimem quamdam repe-

D

rire speculam, quæ universa mihi hominum genera oculis subjiceret; vocemque dari mihi, quæ posset ab universis terræ finibus exaudiri, ut Davidicum illum sonum ederem: "Filii hominum, „usque quò gravi corde? ut quid diligitis vani„tatem, & quæritis mendacium„? dum terrena cælestibus, temporanea æternis, corruptibilia incorruptibilibus anteponitis. *Agit deinde de precandi modo, ac totam explicat orationem Dominicam.*

alia de ferendis tribulationibus:

799 *Altera ibidem habetur pag.* 140 Chrysostomo *sanè dignissima, sive elegantiam spectemus, sive materiam Sancto familiarem, ita ut suspicionem qualemcumque Hermantii de suppositione, apud Montfauconum satis refutatam, meritò negligamus. Titulus est:* In dictum illud Apostoli: "Non solùm autem, sed & gloriamur „in tribulationibus, scientes, quòd tribulatio pa„tientiam operatur „ & reliqua. *Agit autem de tribulationibus totius Ecclesiæ & particularium personarum, ita ut suspicio esse possit, dictam esse anno* 403, *quando ipse persecutionem patiebatur. At ea conjectura nimis est incerta, cùm illud argumentum sæpè tractaverit. Conclusio pag.*

E

149 *talis est:* Hæc igitur omnia cùm nobis explorata sint, dilectissimi, generosè quæcumque accidunt adversa toleremus, quòd, cùm ita Deo visum fuerit, ad utilitatem nostram id fiat: neque spem abjiciamus; nec animis concidamus, afflictionum impressione prostrati, sed fortiter stantes, pro collatis in nos beneficiis perpetuò gratias Deo agamus &c.

alia in dictum: Oportet hæreses esse, *alia in Eliam & viduam:*

800 *Alia loci & temporis æquè incerti, sed certò* Chrysostomi, *Homilia sequitur pag.* 240 *hoc titulo:* In dictum illud Apostoli: Oportet & hæreses esse in vobis, ut qui probati sunt, manifesti fiant. *Locum hunc egregiè exponit, & pauperum curam commendat. Hujus initio meminit de Homilia alia, quam excidisse existimo, ita loquens:* Satis nuper hoc spirituale theatrum incaluit, cùm Jerosolymam oratione vobis inducerem, & plorantem & proprias calamitates annuntiantem. Vidi enim oculos vestros lacrymarum flumina parturire: vidi ex affectu vestro singulorum animos gemitibus oppletos atque turbatos &c. *Rursum alia anni incerti sequitur pag.* 328, *cui titulus:* In Heliam, & in viduam, & de eleemosyna. *Hoc unum de tempore constat,*

F

dictam esse non diu post jejunium quadraginta dierum; sic enim orditur: Diebus illis, quibus jejunabamus omnes, cùm sæpenumero sermonem instituere de eleemosyna statuissem, superveniente vespera sum impeditus, quæ nobis cursum orationis interrupit. *Tum dicit, se illo die de eleemosyna dicturum: atque idcirco Historiam Eliæ & viduæ Sareptanæ deinde exponendam assumit, tamquam opportunam ad propositum suum.*

alia de futurorum deliciis & præsentium vilitate.

801 *Alia Homilia, quam loci æquè ac temporis incerti puto, sequitur pag.* 337. *Existimat quidem Montfauconus, eam Antiochenis annumerandam esse, quia extra urbem dicta est. At incerta est ea conjectura; nam Constantinopoli etiam subinde extra urbem concionabatur* Chrysostomus, *ut satis liquet ex* § 42. *Titulum hunc habet:* De futurorum deliciis & præsentium vilitate. *Dicta est tempore æstivo, cùm sacer Orator ita ordiatur:* Vehemens æstus est, & molestus ardor. Attamen alacritatem vestram non debilitavit, nec audiendi cupiditatem repressit. *Tum observat, diligentes ejusmodi incommodis non terreri, negligentes verò ne maximis quidem commodis ad audiendum attrahi; pergitque hoc mo-*

AUCTORE J. S.

A *modo :* Vos autem tales non estis ; sed iis, qui nostram incolunt urbem, multò meliores estis : siquidem vos urbis caput ac vertex estis, adeo erecti ac vigiles, & qui ea, quæ dicuntur, perpetuò persequi studiosè soletis. Hoc mihi theatrum regum aulis est augustius. Nam illic quidem ea, quæ tribuuntur, unà cum hac vita finiuntur &c. *Et mox :* Nolo enim mihi commemores eum, qui sedeat in curru, supercilia attollat, multoque sit satellitio cinctus, neque cingulum & vocem præconis. Nolo mihi magistratum inde designes ; sed ab animi statu : si affectibus imperet, si vitia subigat, si non invidiâ tabescat, si non inanis gloriæ perturbatione distrahatur, si egestatem non metuat & tremat, si non in deterius mutationem, si hoc timore non exanimetur. Talem mihi magistratum ostende : hoc enim est gerere magistratum. Quòd si hominibus quidem imperet, sed affectibus animi serviat, hunc ego dixerim plùs quàm omnes homines esse servituti obnoxium &c. *Hæc tantam, ut minimùm, suspicionem ingerunt de Homilia prope Constantinopolim dicta, quantam observatio Montfauconii de ea dicta prope Antio-*
B *chiam. Locus itaque incertus est.*

Duæ Homiliæ invicem secutæ,

802 *Post hanc autem mox duæ aliæ sequuntur temporis hactenus incerti ; at hæ consequenter sunt dictæ ; Priori pag. 344 titulus est :* Quòd non oporteat peccata fratrum evulgare, neque inimicis imprecari. *In hac autem iteratis vicibus mentionem facit de Homilia diei præcedentis :* Heri quidem certè audiistis, *inquit*, quo pacto virtutem orationis laudârim, quo pacto eos, qui negligenter orabant, vituperârim, nec ullum tamen eorum palàm notavi. *Et pag. 347 :* Disseruimus apud vos hesterno die de orationis virtute : ostendi, quo pacto tum temporis diabolus, ut maleficus est, insidias struat. *Et pag. 338 :* Audistis heri, quo pacto tres pueri vincti impetum ignis repressserint, quo pacto flammam calcârint, quo pacto fornacem superaverint, quo pacto virtutem elementi devicerint ? *Hæc porrò dum attentè considero, & insinuatam his verbis Homiliam quæro, eam tandem invenisse me suspicor. Etenim allegata verba optimè congruunt Homiliæ 5 de Incomprehensibili Dei natura, editæ tom. 1 pag. 480, habitæque anno 386 mense Decembri,*
C *ut ostendi num. 248 & seqq. Si non fallat hæc conjectura, ambæ hæ Homiliæ spectant ad mensem Decembrem anni 386, dictæque sunt Antiochiæ,*

quæ omnino post quintam

803 *Quare pauca huc affero ex laudata contra Anomœos Homilia, ut liqueat, quam aptè allegata verba illi congruant. Hortatur Antiochenos tom. 1 pag. 488, ut orent pro Anomœis, subditque hanc rationem :* Magnum enim telum oratio, thesaurus indeficiens, divitiæ inexhaustæ &c. Orationem dico, non hanc levem & segnitie plenam, sed ferventem, quæ animo dolente, & intenta mente funditur &c. *Deinde pag. 489 :* Verùm quisnam ille frigidus multorum sermo? Vereor, inquiunt, pudore suffundor, neque possum vel os diducere. Satanica est hæc verecundia, segnitiei obtentus. Tibi namque diabolus aditum ad Deum occludere tentat. *Demum pag. 490 de tribus pueris in camino orantibus sic loquitur :* Orationis vis vim ignis exstinxit &c. *Itaque satis clare illam Homiliam videtur designare.*

contra Anomœos

804 *In sequenti Homilia simul de publicano & Isaaco meminit* Chrysostomus, *dum tom. 3 pag. 356 ita loquitur :* Sed quam tandem ob causam publicanum tam citò exaudivit Deus, Isaac autem viginti annos orare permisit, eique pro uxore sua supplicare ? . . . Sunt enim vobis hesternæ doctrinæ reliquiæ persolvendæ. *Hæc dicta de Isaaco, quæ vocat* hesternam doctrinam, *clare ostendunt, Homiliam illam fuisse secutam post illam de non evulgandis fratrum peccatis, jam memoratam. In hac enim pag. 351 docet, Isaacum viginti annis oràsse pro uxore sterili. Quod verò additur de publicano, difficultatem non habet. Nam de publicano cito exaudito meminit in quinta contra Anomœos pag. 490, & rursum in principio Homiliæ, de qua agimus, & cui tom. 3 pag. 354 titulus hic est :* Non oportere quemquam de se ipso desperare, aut preces contra inimicos fundere, aut animo deficere, quamvis petens non accipiat &c. *Hæc igitur secuta est post duas jam memoratas, neque ullum ea de re mihi superesse videtur dubium.*

Antiochiæ anno 386 Decembri dictæ.

805 *Nam & initium hanc sequelam optimè congruit.* Magnas, *inquit Sanctus*, vobis ago gratias, quòd cum animi alacritate habitos de precibus sermones exceperitis . . . Id mihi non ex plausibus laudibusve tantùm, sed & ex iis, quæ fieri à vobis cernebam, persuasum est. Cùm enim, ut
E adversus inimicos preces minimè funderetis, vos cohortarer, ac dicerem nos, dum id agimus, Deum irritare, . . . multos inter vos cernebam faciem percutientes & pectus, graviter ingemiscentes, manus in cælum tendentes, veniam à Deo propter ejusmodi preces fusas postulantes. Tum verò ego sublatis in cælum oculis Deo gratias egi, quòd tam citò nobis doctrinæ sermo fructum protulisset. *Plura non affero : nam ex dictis abunde probatum videtur, duas hasce Homilias invicem secutas post quintam contra Anomœos, in qua docet pro illorum conversione orandum : in hisce verò hortatur, ne orent contra inimicos, quales revera erant Anomœi. Poteram igitur has Homilias sub finem anni 386 suo loco memorare ; sed satis mihi fuit, illas ibi breviter assignare, quia sequelam seriùs observavi.*

Homiliæ et his loci incerti :

806 *Homiliam incerti temporis & loci, quæ tamen certò sit* Chrysostomi, *unicam offert tomus quintus, ubi habetur pag. 525 hoc titulo insignita :* Homilia habita in magnam hebdomadam, in qua docetur, cur ea magna hebdomada appelletur : & in illud : Lauda anima mea Dominum : ac
F de custode carceris in Actis. *Initium tale est :* Confecimus jejunii navigationem, & per Dei gratiam ad portum jam pervenimus : sed ne ideo negligenter agamus, quòd ad portum appulerimus : imò ideo majorem curam adhibeamus, quia finem attigimus. *Deinde docet, vocari hebdomadam* magnam, *quam alias* Sanctam *dicimus, propter ingentia beneficia nobis illâ hebdomadâ à Deo collata. Mox quoque pag. 527 ostendit, Sanctos nobis psalmos canentibus adesse, multaque eleganter disserit, ut cantum hymnorum precesque internas æquè ac ore prolatas auditoribus suis commendet.*

alia contra Manichæos,

807 *Plures incerti loci Homilias continet tomus sextus. Prima, eaque prolixa & elegans, habetur pag. 145 hoc titulo :* In propheticum dictum illud : "Ego Dominus Deus feci lumen, & „ tenebras : faciens pacem, & creans mala.„ *Dicta est, postquam alius quispiam, quem initio multùm laudat, breviter peroraverat ; & quando celebres erant* ludi Circenses. *Manichæos impugnat, docens omnia à Deo creata, omniaque rectè utentibus bona esse & utilia. Amorem suum erga S. Paulum apostolum luculenter declarat pag. 149 his*

AUCTORE J. S.

verbis : Lecta ſunt etiam ſtigmata Pauli, vulnera, carceres, abductiones ad judicia, naufragia, vincula, catenæ, inſidiæ diverſæ ac continuæ, quotidianæ mortes, fames, ſitis, nuditas, inſtantia quotidiana. Sed quid faciam? Magno cum impetu me proripiens hinc aufugiam neceſſe eſt, ne rurſus nos detinens Paulus à propoſito argumento abducat. Nam, ut ſcitis, ſæpenumero alibi me incedentem & converſum occurrens in medio ſermone detinuit, & ita cepit, ut in ipſo finire ſermonem ſuaderet *&c.*

aliæ quatuor locis æquè dubiæ.

808 *Altera item prolixa Homilia, ac digna* Chryſoſtomo, *ſequitur pag.* 287, *ubi hic præfigitur titulus :* Chryſoſtomi de perfecta caritate, de mercede operum pro merito tribuenda, deque compunctione. *Monet Savilius apud Montfanconum laudatus*, multa reperiri in Homilia octava in primam ad Theſſalonicenſes affinia iis, quæ hac in Oratione habentur. *At credit*, eumdem de iiſdem rebus eodem penè modo diverſis temporibus dixiſſe. *Id ego etiam facile crediderim, præſertim cùm non admodum multa ſint ſimilia. Poſt illam porrò Homiliam pag.* 299 *ſequitur alia, cujus initium Græcè, reliqua Latinè tantùm edita ſunt,* B *hoc titulo :* Ejuſdem, de continentia. *Habita hæc eſt ad recèns baptizatos. Mox verò pag.* 302 *ſequuntur aliæ duæ,* De conſolatione mortis *inſcripta, & Latinè ſolùm edita. Omnes illas tres* Chryſoſtomo *ſine dubitatione attribuit Montfanconus, quia ſtylus & inventio* Chryſoſtomi *in Latina quoque verſione videtur deprehendi. Attamen obſervo, clauſulam illam, quâ ſanctiſſimæ Trinitati laudem & gloriam adſcribit* Chryſoſtomus, *ab uſitata ipſius forma diverſam eſſe in hiſce tribus. Sed hoc facilè contingere potuit, quia interpretes non omnia verba Græca Latinè exprimere curaverunt.*

§ LIII. De Homiliis aliquot dubiis, de Commentario in Danielem Prophetam, de Liturgia Chryſoſtomi.

Inter dubia Sancti Opera locanda eſt Homilia in ſanctum Paſcha

P*Ræter ſcripta* Chryſoſtomi *ſatis certa, quæ recenſui uſque ad perſecutionem infrà memorandam, alia quædam reperiuntur ejuſdem nomine edita, de quibus dubitatur, an ſinceræ ſint ipſius lucubrationes, multòque plura, quæ omnino* C *creduntur ſpuria Sanctoque ſuppoſita. Inter dubia jam memoravi num.* 497 *Homilias aliquot de Pœnitentia; imò ibidem §* 33 *omnes recenſui, de quibus dubitatur in duobus prioribus tomis. Duas aut tres invenio tom.* 3 *huc ſpectantes. Prima autem pag.* 750 *inſcribitur :* In ſanctum Paſcha concio. *Montfanconus ibidem hæc præmonet :* Hanc Homiliam inter ſpuria ablegavit Fronto Ducæus. Illam contrà melioris eſſe notæ dixit Savilius in notis. Ut genuinam etiam habuere alii docti viri, inter quos Tillemontius. Notat Savilius, in ea multa haberi iis ſimilia, quæ in Homilia contra Ebrioſos & de Reſurrectione leguntur ſuprà tom. 2 pag. 441 ..., quæ loca in notis indicantur. In principio etiam Homiliæ quædam habentur eadem, iiſdemque penè verbis, quæ in Homilia de Cœmeterio & de Cruce pag. 398. Alia quoque leviora hinc inde deprehenduntur, quæ in aliis Chryſoſtomi Operibus habentur. Hæc for- D taſſe Frontonem Ducæum virum ſagacem induxerunt, ut hanc Homiliam inter ſpurias ablegaret.

ob repetitiones crebras alibi dictorum,

810 Putavit haud dubiè eſſe centonem ex variis Chryſoſtomi locis conſarcinatum, non cogitans Chryſoſtomum eadem ipſa, quæ pridem dixerat, ſæpè repetere, & aliquando Homilias integras retractatas, mutatiſque initiis ad conciones adhibere ſuas. Non dubito certè, hanc Homiliam à Chryſoſtomo verè habitam dictamque fuiſſe. Cùm enim annis octodecim concionatus ſit, recurrente Paſchatis ſolemnitate, eadem ipſa aliquando repetierit : neque enim in promptu eſt cuivis concionatori, qui tam longo temporis curriculo in Paſchate quotannis oraverit, nova ſemper efferre, & ex priùs dictis nihil umquam admiſcere. *Ita quidem Montfanconus : at numquam probari poterit,* Chryſoſtomum *toties eadem in Homiliis ſuis repetiiſſe, quam hic & alibi leviter aſſerit.*

neque etiam Sanctus frequenter eadem repetit.

811 *Non ſatis quoque conſideravit ditiſſimam atque uberrimam* Chryſoſtomi *venam, quando inſinnavit, in promptu non fuiſſe nova ſemper efferre. Sanè iiſdem rationibus, ſi quid valent,* Chryſoſtomo *etiam attribui poterit Sermo* 2 *in* E *Aſcenſionem Domini, quem inter ſpuria locavit tom.* 3 *pag.* 778. *De illo tamen ob repetitiones minoris momenti pag.* 776 *ita pronuntiat :* Nam libenter crediderim eſſe centonem ex variis Chryſoſtomi locis conſarcinatum. *Idem de hac Homilia credere poterat, cum in hac multo plura aliunde deprompta ſint quàm in alia. Aut certè utramque poterat dubiam relinquere, prout utraque mihi dubia apparet, non ſolum ob repetitiones, ſed etiam ob methodum diſputandi probandique minùs ſolidam, ſtylumque languidiorem, quam paſſim ſit ſtylus* Chryſoſtomi, *maxime in hortationibus moralibus.*

Homilia verò in Aſcenſionem, edita tom. 3,

812 *Quæ apud Montfanconum ſequitur Homilia admodum prolixa, hoc titulo pag.* 758 *impreſſa ;* In aſcenſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in principium Actorum 2, *certiùs* Chryſoſtomo *abjudicari poteſt. Attamen Montfanconus illam edidit inter dubia potiùs quàm ſpuria Opuſcula, quia exiſtimat, partem aliquam ad* Chryſoſtomum *pertinere. Verùm illa Montfanconi conjectura idoneo carere videtur fundamento, ut jam inſinuavi §* 27 *; quando diſſerui de Homiliis* Chryſoſtomi *in Principium Actorum. Etenim Montfanconus in præfatione docet, quinque Homilias à* Chryſoſtomo *Antiochiæ habitas, ſecundamque ex illis prolixæ huic de Aſcenſione partim inſertam. Opinionem ſuam his verbis probare* F *nititur :* Ex his (Chryſoſtomi *verbis, quæ allegaverat*) liquidum eſt, Homiliam ſecundam in principium ſeu in titulum Actorum illam eſſe, in qua diſquirebatur, quis eſſet auctor libri Actuum Apoſtolorum. *Hactenus rectè : nam* Chryſoſtomus *id clarè dicit.*

non probatur ſpuria eſſe Chryſoſtomi,

813 *Subdit verò :* Neque minùs conſtat, illa omnia, quæ articuli 8 & 9 infrà complectuntur, ad hanc homiliam pertinere. *Audiamus, quo modo id probetur.* Nam ibi, *inquit*, primò quæritur, quid ſignificet titulus ille ACTA APOSTOLORUM : deinde pluribus diſquiritur, quis ſit iſtius libri auctor, probaturque eſſe Lucam : eſtque diſſertatio illa verè Chryſoſtomo digna : neque dubitare licèt, ni fallor, eam ad Homiliam jam memoratam pertinere. *Verùm totum hoc ratiocinium tam parùm ſapit ſanam dialecticam, ut non modò dubitare liceat, an* Chryſoſtomi *ſint illa, quæ eidem attribuit laudatus ſcriptor ; ſed*

ut

AUCTORE J. S.

A ut etiam ipsa Montfauconi verba contrarium potiùs evincant. Etenim num. 8 exponitur primò, fatente Montfaucono, quid significet titulus Acta Apostolorum. At id Chrysostomus non exposuit in secunda Homilia, quæ perdita est; sed in tertia, quæ edita est tom. 3 pag. 60, ubi secunda vocatur, quia hæc latet; & rursum in quarta, quæ ibidem sequitur. Deinde pluribus disquiritur, inquit, quis sit istius libri auctor. Hæc probatio melior esset, si in magna Homiliæ parte de illo argumento ageretur, & non præcessisset expositio tituli, ac demum, si non sequerentur multa alia, quibus initium Actorum exponitur.

sed inter spurias locanda est.

814 Verùm auctor unico argumento, ex primis libri verbis rectè deducto, breviter ostendit, Lucam esse illius libri auctorem. At ea brevitas minimè congruit verbis Chrysostomi, qui tom. 3 pag. 74 de Homilia secunda in Principium Actorum ita loquitur: Post illam secundo die, qui libri esset illius auctor, quæsivimus, & invenimus Dei gratiâ Lucam evangelistam, multisque vobis demonstrationibus, rem in quæstione positam probavimus, quarum aliæ clariores, abstrusiores aliæ fuerunt. Hæc verba ostendunt, magnam saltem Homiliæ partem compositam fuisse ad
B probandum, S. Lucam esse libri auctorem: non verò rem unico argumento esse peractam, ut fit in laudata Homilia. Quare non dubitem asserere, Montfauconum in margine illius supposititiæ Homiliæ pag. 764 perperam notâsse num. 8: Hæc, quæ numeris 8, 9, 10 feruntur, verè Chrysostomi sunt. Velim sanè scire, unde colligatur, ea, quæ num. 9 & 10 differuntur de Theophilo, cui Lucas Acta inscripsit, & de Christi apparitionibus, Chrysostomi esse: neque enim ullam invenio rationem à Montfaucono allegatam. Quapropter multo rectiùs circa finem præfationis Homilia vocatur cento, à Græculo quopiam variis ex locis consarcinatus. Potuit auctor ex scriptis Chrysostomi aliqua mutuari, sed nimis temerè divinabimus, si assignare velimus, quid quantumque desumpserit ex Homilia omnino nobis ignota.

Homiliæ aliquot dubiæ in tomo. 5.

815 Cùm tomus Operum quartus, nec dubia offerat nec spuria, transeo ad quintum, ubi primo loco ponitur Expositio Psalmi tertii, aut potiùs solius tituli, eaque variis rationibus sic impugnatur ab Halesio, ut meritò dubitet Montfauconus, an sit Chrysostomi. Rationes apud ipsum videri possunt in præfatione § 8, ubi adducit
C Halesii verba, totam ut spuriam abjicientis. Mihi sanè, si non certò supposititia, saltem admodum apparet dubia. Deinde in eodem tom. 5 pag. 535 edita est Homilia in Psalmum 50, hoc insignita titulo: Ejusdem in Davidem regem & Paulum Apostolum, & in varia dicta Psalmistæ &c. Non quidem absona & omnino à stylo Chrysostomi aliena est brevis hæc Homilia. Vix tamen crediderim, ait Montfauconus, esse verum Chrysostomi fœtum: nam scriptor iste nimis est jejunus, exclamationibus tamen & interrogationibus abundans, ac nescio quid olet peregrinum. Si omnino Chrysostomi sit Homilia, partem potiùs aliquam longioris sermonis crediderim, quàm Homiliam integram. Porrò ibi pag. 539 breve sequitur in Psalmos proœmium, ut dubium quoque editum. Attamen præmonet Montfauconus, non videri omnino Chrysostomi.

Homilia in Natalem Christi laudata a S. Cyrillo.

816 Homilia in Natalem Christi diem, impressa tom. 6 pag. 392 longiori dissertationi occasionem dare potest, cùm fuerit laudata à S. Cyrillo Alexandrino duobus locis, & vel sic inter dubia ab aliis, ab aliis inter spuria ablegetur. Attamen non invenio rationes magni momenti allegatas ad Homiliam illam Chrysostomo abjudicandam. Nemo stylum vehementer accusat, nemo contendit illum à stylo Chrysostomi valde videri diversum: duo solùm observata invenio apud Tillemontium Notâ 114. Primò ait, Eadem sæpe repetuntur: nimirum quia quinquies repetuntur hæc verba: Quid dicam, aut quid loquar? Verùm frivola est hæc objectio: nam in signum admirationis illa verba præmittit Orator, quoties transit ad alia nativitatis mirabilia enarranda. Secundo observat, verba priora à S. Cyrillo citari, tamquam dicta de beatissima Virgine Maria; nunc verò eadem in hac Homilia legi de Bethleem. Hoc quoque observat Montfauconus, indeque concludit, centonem videri, modò Athanasio, modò Chrysostomo tributum. At minimè accuratum est, quod dicit, hanc Homiliam aliquando Athanasio attributam esse. Nam Homilia Athanasio olim attributa, & ab ipso Montfaucono inter spuria ipsius edita pag. 410, habet initium & alia quædam ex hac desumpta, ut ipse ibidem advertit. Verùm hæc numquam Athanasio attributa fuit.

videtur sub initium aliquid mendi habere;

817 Unica igitur contra hanc Homiliam difficultas est, quod non de sanctissima Virgine hic dicta videantur, quæ de illa dicta laudat S. Cyrillus lib. ad Reginas apud Labbeum tom. 3 Conciliorum col. 118. Verùm ob hanc difficultatem
E asserere nolim, merum esse centonem, ubi is, qui illam variis ex locis consarcinavit, ut faciliùs fucum faceret, duo illa loca à Cyrillo allata inseruerit, sicut loquitur Montfauconus. Nam si quis tali usus esset dolo, ut Homiliam Chrysostomo supponeret, studuisset utique de beatissima Virgine dicere, quæ de illa laudaverat Cyrillus. Quapropter longè mihi probabilius apparet, Chrysostomi revera esse Homiliam; sed verba quædam excidisse ante locum à S. Cyrillo laudatum: nam verba non multa excidere debuerunt, ut viderentur ad Bethleem referri, quæ Sanctus de Virgine pronuntiaverat. Levis omnino vocum rescissio, aut vocum aliquot corruptio, totam hanc mutationem inducere potuit. Locus modò ita habet: Hodie Bethleem cælum imitata est, quæ stellarum quidem loco angelos canentes excepit, solis autem loco justitiæ Solem incircumscriptè complexa fuit. Neque hic quæsieris, quomodo hoc factum sit: ubi enim Deus vult, sibi naturæ ordo cedit. Voluit enim, potuit, descendit, salvavit, omnia Dei nutum se-
F quuntur. Hodie qui est, gignitur, & rursum qui est, fit id, quod non erat; nam, cùm Deus esset, fit homo; ab ea tamen, quam habebat, Deitate non excidit: neque enim cum Deitatis jactura factus est homo: neque rursum per succedentia incrementa ex homine factus est Deus: sed Verbum exsistens, natura propria ob sui impatibilitatem manente immutata, factum est caro.

sed Chrysostomo adjudicanda.

818 Hæc omnia adduxit Cyrillus, exceptis prioribus, ordiens ab illis vocibus, solis autem loco &c. Cùm autem Orator post priora verba à Cyrillo adducta mox subdat: Neque hic quæsieris, quomodo hoc factum sit: ubi enim Deus vult, sibi naturæ ordo cedit &c.; satis innuit, se locutum fuisse de conceptione aut partu Virginis. Nam miraculum Virginis sine corruptione parientis deinde pag. 393 & 394 late prosequitur, silentioque religioso venerandum docet, non verò curiosè investigandum. Hæc igitur mihi persuadent, Homiliam Chrysostomi esse, præsertim cùm & alius locus à Cyrillo citetur, cùmque stylus cum stylo, quo in similibus festivitatibus usus est Chrysostomus, satis congruat. Fatetur Tillemontius, auctoritatem

ACTORE J. S

Cyrilli, tempore tam propinqui, majorem esse debere, quam ut liceat de auctore Homiliæ dubitare, modo constet, hanc ab eo fuisse citatam. At non video, cur ea de re merito dubitare possimus, cùm non paucula verba, sed locos satis notabiles adduxerit, eosque disjunctos, sicut in Homilia longe invicem distant. Maneat igitur ea Chrysostomi Homilia, sed in quam circa initium aliquid mendi irrepserit.

Homilia de Legislatore dubia; spuria verò, quæ illam sequitur.

819 Non ausim idem ferre judicium de Homilia ibi sequente pag. 403, cui titulus: Unum & eumdem esse legislatorem & veteris & novi Testamenti &c. Illam acriter ut spuriam impugnant Savilius, Tillemontius & Montfauconius, quibus praivit Fronto Ducæus, illam primo loco inter spurias edendo. Montfauconius, præmissis Savilii & Ducæi verbis, allegat styli differentiam, allegoriarum frequentiam, seriem intricatam, aliaque nonnulla, quæ Chrysostomo insolita videntur. Non inficior, illa sufficere posse ad dubitandum de auctore, non obstante judicio Photii, qui Homiliam Sancto nostro attribuit. Attamen non adeo notabilia mihi illa omnia videntur, ut omnino necesse sit, lucubrationem illam Chrysostomo latâ sententiâ prorsus abjudicare. Certius apparet, Chrysostomi non esse Homiliam, quæ sequitur mox apud Montfauconium pag. 417, etsi illam Chrysostomo non planè indignam crediderit primus editor Cotelerius. Habita est, ut præfert titulus, in dictum illud: "In qua potestate hæc facis? „ estque admodum prolixa. Cujus sit, quove dicta loco, non inquiro. Chrysostomi certè non esse, ut recte ait Montfauconius, arguit omnimoda styli diversitas, tanta scilicet, quantam vix alibi unquam deprehendas.

Duæ aliæ dubiæ, tredecim aliæ spuriæ.

820 Duas quoque Homilias ut dubias edidit Montfauconius tom. 12. Ex illis prima pag. 415 habita est in illud: "In principio erat Verbum„. Pugnat auctor contra Eunomianos sive Anomæos, & contra Macedonianos. At stylus minùs est floridus & amœnus, quam ut videatur Chrysostomum habere auctorem, ut jam observavit Montfauconius. Idem ille censet de brevi Sermone mox pag. 422 sequente, cui titulus: De mansuetudine. Quia ut observat, in ea frustra quæras sales, tropos, vim elegantiamque dicendi, quæ in sancti Doctoris scriptis passim occurrunt. Ipsius de utraque Homilia judicio lubens assentior. Demum tom. 13 tredecim edidit Sermones, ex Anglia acceptos, & plerosque perbreves. Ex hisce autem omnibus primum dumtaxat Chrysostomo attribuere audet, ut videri potest in Monito pag. 185. Et fane dubito, an hunc ipsum Sermonem sancto Doctori satis certo adscribere possimus. Nam principium quidem tale est, ut a stylo Chrysostomi non multum abludere videatur. At pars major Sermonis nequaquam videtur stylo & methodo Chrysostomi consona. Dicit quidem Montfauconius in Monito pag. 185: Chrysostomi omnino esse videtur. Stylus sancti Doctoris hic eminet: morales adhortationes pro more suo adjicit: & tres affert causas, cur Deus permiserit justos, ut Abrahamum, Moysem & Davidem, in peccata incidere.

ut nominatim de prima contra Montfauconium probatur.

821 Verùm non solet Chrysostomus judicia Domini ita examinare, quodque de Abrahamo pag. 206 dicitur, vel solum mihi sufficere videtur, ad Sermonem istum Chrysostomo abjudicandum. Sic igitur, dicit auctor, Abraham quoque non credens peccavit, & pœnas à Deo immissas subiit: "Et serviet semen tuum annos quadringentos; „ Gen. 15. ỳ. 13. Namquam de Abrahamo, cujus sexcentis locis fidem celebrat, ita locutus fuisset Chrysostomus; neque ita de illo loquitur, quando allegatum locum exponit in Homilia 37 in Genesim. Celebratur paulo antè Abrahæ fides ỳ 6 his verbis. Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam. Omnia verò, quæ sequuntur, hisce sunt conformia. Inepte igitur Graeculus ille, quisquis fuerit, incredulitatem in Abrahamo quæsivit. Longissimè hæc absunt à mente Chrysostomi, uti & alia quædam in eodem Sermone habentur, quæ numquam existimo dicturum fuisse Chrysostomum. Quapropter tam primum illum Sermonem, quàm duodecim sequentes, sancto Doctori nostro suppositos omnino credo.

Homilia de Melchisedeco spuria.

822 Examinanda superest unica Homilia, non inter dubias, sed sine ullo scrupulo inter genuinas edita a Montfaucono tom. 6. pag. 265. Titulus est: Ejusdem Homilia de Melchisedeco. Observat Montfauconius, hanc erutam fuisse ex codicibus Anglicanis, editamque primùm Upsaliæ ab Erico Benzelio. At miror, non advertisse Montfauconium, totam illam disputationem, exceptis paucis in fine additis, jam datam fuisse in Homilia 1 de Prophetarum obscuritate, quæ habetur eodem tomo 6. pag. 168. Initium dumtaxat levissime mutatum est. Accipe, lector, utriusque initium. Propheticam vobis hodie volo mensam instruere, atque in pelagus sapientiæ Isaiæ meditor orationem immittere. Sed quid faciam? &c. Alter verò de verbis S. Pauli agere volens, ita Chrysostomi dictionem mutavit: Apostolicam hodie vobis mensam apponere volo, & ad pelagus vocis illius D. Pauli sermonem extendere paro. Sed quid faciam? &c. Habemus hic ineptum plagiarium, qui deinde Chrysostomi Homiliæ duos numeros exscribere ad litteram pergit, paucissimis vocibus mutatis. Substituit nempe pro Isaia propheta Paulum Apostolum, mutatque voces consequenter mutandas. Quàm vero ineptè, considera.

& inepti est plagiarii.

823 Dixerat Chrysostomus, se orationem in pelagus sapientiæ immittere velle. Plagiarius dixit, se velle orationem extendere ad pelagus vocis Pauli, & nequidem addit de qua Pauli voce agat. Porrò post duos numeros ex Chrysostomo sumptos, pauca addit num. 3 contra Melchisedicitas hæreticos. At ea disputantur stylo planè diverso, jejunoque & arido. Hæc a plagiario addita existimo: nec puto id negandum ab ullo, qui in Operibus Chrysostomi versatus sit, modò latinam illam planè frigidam attentè consideraverit. Inveniet ibi quoque vocem Θεοτόκος, quâ numquam fortè usus est Chrysostomus, licet sanctissimam Virginem sæpe agnoscat Dei Matrem. Vox enim Θεοτόκος ante Nestorium parùm usitata fuit: sed Patres agnoscebant rem ea voce significatam. Itaque Homilia illa de Melchisedeco ad spuria videtur ablegandа.

Commentarium in Danielem licèt brevem & mutilum,

824. Inter dubia Chrysostomi scripta etiam numerandus venit Commentarius in Prophetiam Danielis, à Cotelerio primùm editus, ac deinde recusus apud Montfauconium tom. 6 pag. 200. Hoc certum est, Opus illud, si omnino Chrysostomi est, relictum esse imperfectum. Cotelerius credidit, lucubrationem esse sancti Doctoris nostri, dum hæc præfatur: Interpretatio in Danielem prima fronte plerisque videtur supposititia, qui forsan, ac meritò solennes illas doxologias, consuetam perspicuitatem, aliasque librorum melliti Patris dotes desiderabunt ac requirent. Incredibile certè memoratu, quàm pleraque omnia hîc aut imperfecta, aut per-

perturbata, magisque tentata quàm perorata, epitomes denique ac eclogarum præferentia speciem. Verumtamen, ut, quod res habet, dicam, inter centones, ardens purpura elucet, in turbidis rivulis limpidissimi fontis venæ scaturiunt. Quare ita censeo, Chrysostomum, quem in universam scripturam Commentarios scripsisse prodidit antiquitas, hujusce prolis patrem esse: sed illam piè expositam in eas incidisse manus, quæ in tollenda parùm operæ posuerunt; eoque factum, quòd inficianda parenti soboles appareat. *Hisce ita planè assentitur Tillemontius art. 153, acsi rem non ulteriùs examinâsset.*

Chrysostomo attribuunt varii: non tamen sine scrupulo:

825 *Montfauconus in Monito prævio, ubi allegaverat verba Coteleris jam data, hæc subjungit:* Verùm certè est, in tam hiulca, tam strigosa, tam compendiosa narratione, qualem hic omnes haud dubiè animadversuri sunt, aliquot dictionis Chrysostomi vestigia comparere, verba ipsi familiaria usurpari, imò etiam explicandi modum à sancti Doctoris sententia non discedere, ut cùm dicitur, abominationem desolationis positam esse tempore Hadriani Augusti, quæ est ipsissima Chrysostomi opinio, ut diximus in nota. At vitia & intricata series, quæ non paucis in locis deprehenditur, hinc haud dubiè procedit, quòd unus tantùm codex Ms. hujus Operis compareat, qui codex multis in locis mendosus est. Quòd verò tam compendiosæ hic explanationes offerantur; illud Chrysostomi interpretandi modo admodùm repugnat: qui uberiorem ubique præfert dicendi copiam. Unde fortasse dubitabunt quidam, utrùm Chrysostomi sit hic Commentarius, nequè fateor non sine aliquo scrupulo hoc Opus inter germana illius Opera ponere. Verùm potuit Chrysostomus hasce notulas primò scripsisse, ut ampliores deinde explanationes aggrederetur, ac cum Tillemontio existimo, posse hunc Commentarium inter γνήσια Opera connumerari. *Hactenus Montfauconus, qui similia repetit in præfatione totius tomi. Ceillierus tom 9 Auctorum sacrorum prædictis omnino subscribit.*

forte scriptus fuerit paulò ante exilium: nam imperfectus est.

826 *Porrò hæc doctorum virorum judicia effecerunt, ut Commentarium variis vicibus pervolverem. Verùm nullibi in illo invenire potui totum* Chrysostomum. *Verba quidem & modos loquendi Sancto familiares multis locis invenias, præsertim in expositionibus priorum capitum, masculam verò illam atque uberem* Chrysostomi *eloquentiam in illo Commentario frustra quæras, ubi & eximiam hortandi excitandique animos virtutem, quâ mirè excelluit. Hac de causa non possum non dubitare de auctore istius Operis; neque existimo, Opus esse perfectum. Non displicet tamen conjectura de brevibus hisce observationibus à* Chrysostomo *scriptis, ut deinde prolixiori Commentario Prophetiam pro concione exponeret: nam satis verisimile est, Sanctum, quando librum aliquem sacrum exponere meditabatur, primò breves in illum scripsisse annotationes, ut totum contextum funditus haberet perspectum: deinde verò aut meditatum, aut etiam ex tempore, longiores deduxisse Commentarios, atque adhortationes morales addidisse. Si ita se res habet, scriptus fuerit hic Commentarius circa finem episcopatûs, sicutque deinde exsilio imperfectus relictus. Hæc pro conjectura.*

Liturgiam à Chrysostomo contractam, docet S. Proclus,

827 *Superest demum Liturgia* Chrysostomi, *de qua breviter saltem agendum, cùm variæ ipsius nomine circumferantur. De Liturgia à S.* Chrysostomo *contracta agit S. Proclus episcopus Constantinopolitanus, Sancti discipulus, in Tractatu de traditione divinæ Missæ, inter Opera S. Procli edito pag. 580, ubi recenset Liturgias S. Clementis Papæ, S. Jacobi episcopi primi Hierosolymitani, S. Basilii Magni, ac demum S.* Joannis Chrysostomi. *Monet verò Basilium &* Chrysostomum *populi negligentiâ ac tædio, quo à prolixiore Liturgia solebant abesse, permotos fuisse, ut breviorem facerent.* Quamobrem, *inquit pag. 581,* & divus Basilius medica quadam ratione usus, breviorem eam concisioremque reddidit. Haud verò multò pòst Pater ille noster, aureâ præditus linguâ Joannes, de ovium salute, ut pastorem decet, strenuâ curâ solicitus, naturæ humanæ socordiam ignaviamque respiciens, fibras omnes ac radices satanici prætextus hujus prorsus voluit evellere. Et idcirco multa præcidit, & concisiori pressiorique oratione Sacrum conficiendum statuit, ne sensim homines, qui libertatem quamdam & inertiam quàm maximè complectuntur, fallacibus adversarii rationibus decepti, ab ejusmodi Apostolica hac & divina absterriti traditione, eam omitterent, quemadmodum hoc ipsum multis variis sæpè in locis accidisse, ad hunc usque diem deprehendimus.

ita ut dubitandum non sit, quin aliquam composuerit.

828 *Hæc omnia videntur sufficere, ut indubitanter credamus, Liturgiam aliquam à* Chrysostomo *concinnatam esse. Verumtamen Tillemontius art. 47 huic auctoritati opponit silentium Leontii Byzantini, illudque alicujus momenti esse credit; licèt revera nullius sit valoris, ut mox patebit.* Leontius Byzantinus, *inquit,* citat Liturgiam S. Basilii; nihil dicens de illa S. Chrysostomi, quamvis etiam esset aliqua occasio de illa loquendi. *Verùm si consideremus verba Leontii paulò attentiùs, facilè videbimus ineptum esse argumentum. Locus allegatus est ex opere Leontii contra Nestorium & Eutychetem lib. 3 cap. 18, apud Henricum Canisium tom. 4 Antiq. lection. pag. 74, ubi Leontius arguit Theodorum Mopsuestenum, quòd aliam concinnâsset Missam, blasphemiis fœdatam,* neque reveritus illam Apostolorum, *nec* illam Magni Basilii in eodem spiritu conscriptam. *Quæ, obsecro, hic erat occasio loquendi de Liturgia sive Missa* S. Chrysostomi? *Etenim Theodorus Mopsuestenus sex septemve annis ante* Chrysostomum *fuit episcopus, & consequenter maximè est verisimile, Theodorum ante* Chrysostomum *aut eodem ferè tempore Liturgiam suam composuisse. Non erat igitur memoranda* Chrysostomi *Liturgia Leontio, accusanti Theodorum, quòd præcedentes Liturgias contempsisset. Æquè ad propositum nostrum inutile est silentium Palladii, Socratis, Theodoreti, aliorumque, quos de Liturgia* Chrysostomi *siluisse, objicit Ceillierus in* Chrysostomo *art. 13 § 4. Cùm enim nullus eorum vel decimam partem scriptorum* Chrysostomi *recenseat, quid silentium ejusmodi scriptorum apud eruditos efficere poterit contra auctoritatem scriptoris contemporanei, clarè & apertè loquentis? Quapropter dubitandum non est, quin* Chrysostomus *Liturgiam aliquam concinnaverit.*

Edita nomine Chrysostomi Liturgia.

829 *At non æquè certò dici potest, utrùm ea ad nos pervenerit sine ulla mutatione. Variæ quidem* Chrysostomi *nomine circumferuntur Liturgiæ; sed certò probari nequit, ullam ex eis esse* Chrysostomi. *Unam edidit Jacobus Goar in Euchologio pag. 58, eique multas addidit observationes. Verùm non audet asserere,* Chrysostomi *esse Liturgiam illam, licèt ipsius nomine eam ediderit, credideritque præcipuas partes à* Chrysostomo *fluxisse. Savilius Liturgiam Græcè edidit huic penè in omnibus consonam, eamque recudit Montfauconus*

AUCTORE J. S.

tom. 12. pag. 776. Hanc autem, sive prout edita est apud Goarum, sive prout ex Savilio eam recudit Montfauconius, non esse totam Chrysostomi, *clarum est; cùm in illa* Chrysostomus *ipse invocetur cum aliis Sanctis ipso posterioribus apud Goarum pag. 61, apud Montfauconum verò pag. 778. Hac de causa Montfauconius tom. 13 pag. 183, ubi plura de Liturgia* Chrysostomi *disputat, fatetur, editam à se Liturgiam potiùs posteriorum temporum esse, quàm* Chrysostomi. *In Monito autem Liturgia pravio ita loquitur:* Imò verò, quæ Chrysostomus diversis in locis de Liturgia sui temporis refert, mirè diversa sunt ab istis inferioris ævi Liturgiis, ut videre erit in diatriba nostra de Liturgia tomo sequenti, ubi omnia, quæ sparsim in Operibus suis Chrysostomus retulit, accuratè referentur. *Verùm existimo Montfauconum nimis credidisse verbis Savilii, quæ allegat. Certè hic plura promittit, quàm in diatriba, mox tom. 13 assignata, præstare potuit.*

quæ habet ignotas Chrysostomi nomen:

830 *Profectò si quis attentè consideraverit allata à Montfauconio ex Operibus* Chrysostomi, *paucissima reperiet, quæ faciunt ad propositum nostrum. Etenim Liturgiam concinnavit* Chrysostomus, *quando erat episcopus. Itaque ex iis,*

B

quæ Antiochiæ dixit, quando erat presbyter, nihil habere possumus ad cognoscendam Liturgiam à Chrysostomo *compositam. Interim Montfauconius locos multo plures affert ex Operibus Antiochenis, quàm ex Constantinopolitanis. Secundò ea solùm conducere possunt ad cognitionem Liturgiæ* Chrysostomi, *quæ de ipsa Liturgia aut Missa fuere prolata. At Montfauconius affert multa, quæ extra illud tempus ab episcopo aut diacono fiebant in ecclesia. Hæc igitur omnia si omittamus, vix pauca inveniemus, quæ ad rem faciant. Quare facilè quidem admiserim, Liturgiam, prout à Goaro, Savilio & Montfaucono edita est, non pervenisse ad nos à* Chrysostomo *sine mutatione, quia in illa memoratur ipse* Chrysostomus, *Sanctique aliqui juniores; at non video, id evinci ex illis, quæ coacervavit Montfauconius: neque enim video aliquid ab ipso allatum esse, quod in Liturgia non invenerim.*

alia fortè antiquior.

831 *In Operibus* Chrysostomi, *prout edita sunt à Ducæo, & postea à Morello, tom. 4 pag. 522 edita est Liturgia nonnihil diversa hoc titulo:* Sancti Joannis Chrysostomi sancta Missa, à Desiderio Erasmo Roterodamo in gratiam episcopi Roffensis versa. *In hac autem nec* Chrysosto-

C

mus *memoratur, nec ullus Sanctus, qui non sit illo longè antiquior. In hac quoque nihil reperire potui, quod non congruat cum paucis illis, quæ de Liturgia ex Operibus Constantinopolitanis* Chrysostomi *collegit Montfauconius. Itaque existimo hanc alterâ vetustiorem esse, propiùsque accedere ad puram* Chrysostomi *Liturgiam. Hanc tamen aliquid etiam mutationis passam, omnino persuasum habeo. Etenim ad id existimandum sufficere mihi videtur vox* Θεοτόκος *Deipara, variis locis repetita, quam post damnatum Nestorium additam suspicor, ubi de sanctissima Virgine in Liturgia fiebat mentio. Nam si* Chrysostomus *ipse vocem illam toties Liturgiæ inseruisset, non prætermisissent Patres monumenti tam vulgaris auctoritatem citare contra Nestorium, quod nunquam fecisse videntur. Leviuscule alia ejusmodi additiones aut mutationes in eadem fieri potuerunt justis de causis. Attamen vix dubito, quin illa* Chrysostomi *Liturgiam propiùs referat, quàm edita à Montfaucono, in qua pag. 778 memoratur Joannes Eleemosynarius, plusquam duobus seculis* Chrysostomo *posterior. Ceterùm duas quoque Liturgias Syriacas habemus no-*

D

mine Chrysostomi *insignitas, quas edidit Renaudotius in Collectione Liturgiarum Orientalium pag. 242 & seqq.: sed ipse editor observat, eas magis differre a Græcis, quam ut credibile sit, auctoris esse* Chrysostomi

Plurima Opuscula Sancto perperam adscripta.

832 *Porrò editores Operum* Chrysostomi *multa collegerunt, quæ Sancti nomen mentiebantur, sive in codicibus Mss., sive in editis. Verùm spuria illa ac supposititia scripta examinare non lubet, ne prolixum hunc Commentarium ea quoque disputatione prolixiorem faciam. Nihil igitur dicam de Opere imperfecto in Matthæum, nihil de multis Homiliis aliisque Opusculis, quæ ad spuria amandârunt eruditi. Videri ea possunt apud Montfauconum in singulis ferè voluminibus sub finem edita, ubi & prævia editoris reperiuntur Monita. Nihil quoque dicere statui de Eclogis* Chrysostomi, *quas Montfauconius dedit tom. 12, ubi etiam assignat in margine, ex quibus Sancti Operibus singula fuerint collecta. Restant tamen aliqua Sancti Opera, quæ memorabo iis temporibus, quibus videntur composita. Nunc verò ad persecutionem illam, quâ in exsilium pulsus est, paulatim accessuri, præcipuas illius causas examinabimus.*

E

§ LIV. Origo dissensionis inter Theophilum Alexandrinum & monachos Ægyptios. Theophilus persequitur S. Isidorum Hospitalarium: deinde monachos multos, qui Constantinopolim delati à Chrysostomo excipiuntur.

Invidia incitavit Chrysostomi persecutores,

T*Heodoretus lib. 5 cap. 34 relaturus ea, quæ passus est* Chrysostomus, *ita præfatur:* Verùm invidia splendorem ejus sapientiæ ferre non potuit. Itaque consuetis utens artibus, Constantinopolim, seu potiùs orbem terrarum ejus eloquentiâ ac doctrinâ privavit. Ego verò ad hanc historiæ partem delapsus, qualiter affectus sim, nescio. Nam dum injurias ei illatas narrare cupio, eorum, qui injuriarum auctores fuêre, reliquæ omnes virtutes mihi pudorem injiciunt. Quocirca ipsorum etiam nomina tegere conabor. Hi ergo cùm diversas haberent odii ac simultatis causas, coruscantem quidem ejus Viri virtutem intueri noluerunt. *Ita Theodoretus, reveritus famam quorumdam* Chrysostomi *persecutorum, qui revera præclaris operibus nomen adepti erant. Maculam quidem hi persequendo* Chrysostomum *contraxerunt. Verùm cùm Sancti etiam non pauci in peccata sint lapsi, eaque deinde pœnitentiâ ac bonis operibus deleverint: cúmque alii multi ex errore non rarè mala commiserint; quæ minimè fecissent, si omnia satis habuissent perspecta; non statui illos imitari, qui calamum in persecutores* Chrysostomi *nimiùm mihi videntur acuisse; sed potiùs ea moderatione examinare singula, ut innocentia Sancti pateat, & inimicorum ipsius famæ, quantùm fieri potest, parcatur.*

F

834 *Caput illorum, qui* Chrysostomum *perse-*

...porum caput erat Theophilus Alexandrinus.

A *secuti sunt, fuit Theophilus Alexandrinus episcopus, vir magni nominis, sed justo vehementior contra illos, quos aliqua in re contrarios habebat, ut ex variis factis luculenter colligitur. Ad persequendum autem Sanctum nostrum hisce gradibus adductus est. Primò odium concepit contra S. Isidorum presbyterum xenodochio Alexandrino præfectum, quem antea amaverat. Cùm verò Isidorus in eremum se reciperet, honorificéque ibidem exciperetur a monachis, hosce similiter adeo persequi cœpit, ut fugerint Constantinopolim, atque opem* Chrysostomi *implorárint. Hinc, cùm Sanctus consueta sibi charitate monachos excepisset, eosque Theophilo reconciliare studuisset, vehemens Theophili indignatio in ipsum accensa est* Chrysostomum. *Ita brevissimè exponi potest occasio, quâ Theophilus Sanctum cœpit persequi. Multa de hisce scribunt Palladius, Socrates & Sozomenus. Ex his Palladius quidem, reliquis aliàs præferendus, justo acerbior videtur in Theophilum, ita ut verisimile sit, ipsum facilè credidisse rumoribus quibusdam contra Theophilum sparsis. Nam suos quoque inimicos habebat Theophilus,* B *indeque vix dubitari potest, quin de illo multa in vulgus sparsa sint falsa, sicuti constat, multa inimicos esse* Chrysostomi *inimicos. Non omnia igitur huc transferam ; quæ de Theophilo narrat Palladius, cùm quia ad propositum nostrum necessaria non sunt, tum quia aliqua fortasse sunt fictitia, leviterque ab ipso adoptata.*

Hic primò persequitur Isidorum presbyterum;

835 *Hoc tamen pro certo habendum videtur, Theophilum sine justa causa exacerbatum fuisse in S. Isidorum presbyterum, de quo apud nos actum est ad xv Januarii. S. Isidorus Pelusiota lib. 1 epist. 152 ad Symmachum docet, odium Theophili adversus Isidorum fuisse causam, quâ usus est ad persequendum* Chrysostomum; *dumque in*sano lapillorum amore flagrantem, atque aurum pro numine habentem Theophilum, *ibidem nominare non dubitat, non obscurè innuit, ex avaritia Theophili odium adversus Isidorum fuisse exortum. Hinc admodùm verisimilis est odii causa, quæ recitatur à Palladio pag. 51 his verbis:* Huic igitur Isidoro mulier quædam vidua è magnatibus dat mille aureos; adegitque jurejuran- C do per Servatoris mensam, emptis vestibus pauperiores Alexandriæ feminas contecturum clam Theophilo, ne is nummos illos caperet, atque comparandis lapidibus insumeret. Lapidum enim furor quidam Pharaonius ipsum possidet ad ædificia (*exstruenda*) quibus nihil indiget Ecclesia. *Hoc, ut subdit, rescivit Theophilus.* Cùm igitur Isidorus eos nummos accepisset, impendit pauperculis & viduis mulieribus. Alicunde id novit Theophilus .... Isidorum evocat, moderatè interrogans, an ea ita se haberent. Non negavit Isidorus, reique totius administrationem fassus est. Quo ille audito, scenam mutat, & qui paullò antè in interrogatione moderatus ac lenis apparuerat, momento pòst, audito Isidori responso, totus intumuit mutata subinde facie.

deinde monachos, ad quos ille fugerat, ut Origenistas

836 *Sozomenus lib. 8 cap. 12 alias quoque allegat rationes iracundiæ Theophili : at omnes æquè sunt frivolæ, ita ut certum sit, sive una sive plures fuerint ejusmodi causæ, Theophili avaritiam & violentiam fuisse causam persequendi Isidorum. Hunc autem, si credimus Palladio, gravissimâ primùm impetiit calumniâ, ac deinde ecclesiâ ejecit. Isidorus verò, agens annos octoginta,* cursu petit montem Nitriæ ad monachorum ordinem, ubi commoratus fuerat adolescens, *inquit Palladius pag. 54. Isidorus optimè exceptus fuit à monachis, & aliqui ex illis pro eo intercesserunt apud Theophilum, qui ea de causa illos quoque persequi violenter cœpit, si Palladio, aliisque credimus. Mitto violentias, quas ea occasione contra monachos exercuisse dicitur, utpote ad propositum nostrum non necessarias, & fortè ex rumoribus incertis non parum exaggeratas. Hoc certum est, Theophilum congregasse concilium episcoporum, in eoque ut Origenistas fuisse damnatos aliquot monachos, quos deinde curavit expellendos, quique Constantinopolim venerunt. At non æquè certo constat, an Origenistæ revera fuerint, aliis id affirmantibus, negantibus aliis.*

damnat in concilio episcoporum.

837 *Sozomenus lib. 8 cap. 12 dicit, quæstionem de Origenistis denuo excitatam à Theophilo* ob privatas inimicitias, ... dum, *inquit*, insidias struit Ammonio, Dioscoro, Eusebio atque Euthymio, qui LONGI vulgò dicebantur: quos quidem, cùm fratres essent, celebres exstitisse inter eos, qui apud Scetim philosophabantur, ex superioribus cognovimus. Hi enim præ cæteris Ægypti monachis Theophilo cari erant: eosque in contubernio & familiari congressu, ut plurimùm, habebat. Denique Dioscorum etiam Hermopolis episcopum constituit. Odium verò adversus eos E concepit ex inimicitiis ab ipso susceptis cum Isidoro; *nimirum quia pro Isidoro intercedebant. Hac de causa eos per Theophilum expulsos asserit, nihil dicens de illorum in concilio damnatione. Palladius multis locis quatuor istos fratres ut viros Sanctos mirè celebrat; vehementerque pag. 54 & 55 in Theophilum invehitur, quòd ipsos pro Isidoro intercedentes malè tractasset. Tum subdit :* His non acquiescens Theophilus, mittit ad vicinos episcopos, & adversus monachos cogit concilium, neque ad defensionem vocatis ipsis, nec facta illis dicendi potestate, tres viros è præcipuis excommunicat, veritus simul contra multitudinem pœnam decernere, prætexens dogmatum perversitatem &c. *Quinam essent hi tres, colligitur ex Epistola Theophili ad S. Epiphanium, tom. 4 Operum S. Hieronymi editionis anni 1706 col. 830, ubi ait :* Egredientes de cavernis suis Origenis colubros Euangelico ense *truncatos. Et mox nominantur tres* calumniatores veræ fidei, F Ammonius, Eusebius & Euthymius, *supra Euthymius dictus, quos dicit Constantinopolim navigasse. Tres illi etiam damnati ut Origenistæ dicuntur in Epistola S. Hieronymi ad Ctesiphontem tom. 4 col. 476, ubi & de aliis fit mentio : sed trium illorum frater Dioscorus episcopus damnatis non annumeratur.*

Damnationem laudárunt SS. Hieronymus & Epiphanius;

838 *De damnatione porrò illorum fratrum non modò neotericorum, sed etiam antiquorum, diversa admodùm est sententia. S. Hieronymus illam mirè laudat variis locis, uti & S. Epiphanius. Varias Hieronymi ad Theophilum Epistolas exhibet tomus 4 col. 797 & seqq. In illa, quæ ibidem est 58 (aliàs 68) dolet Hieronymus, Origenistas necdum à Theophilo damnatos. In sequenti 59, (aliàs 70) eidem gratulatur de illis damnatis, ibique hæc subjungit :* Dolebamus te nimiùm esse patientem, & ignorantes magistri gubernacula, gestiebamus in interitum perditorum. Sed, ut video, exaltâsti manum diu, & suspendisti plagam, ut ferires fortiùs. *Iterum Hieronymus laudat Theophilum ea de re in epistola 61 (aliàs 71.) Attamen ibidem col. 599 ex verbis Hieronymi satis colligitur, ipsum non fuisse instructum de modo, quo in concilio fratres illi fuerant damnati.*

839 *Nam dicit :* Simulque obsecro, ut, si qua sy-

AUCTORE J. S.

At non videntur scivisse modum.

synodica habes; ad me dirigas: quò possim tanti pontificis auctoritate firmatus, liberiùs & confidentiùs pro Christo ora reserare. *Itaque non videtur Hieronymus legisse gesta illius synodi, solaque auctoritas Theophili videtur impulisse Hieronymum, ut rectè damnatos crederet. Missa tamen ad Hieronymum est generalis Epistola, de eorum damnatione ad omnes Catholicos scripta, ut liquet ex Epistola S. Epiphanii, qui illam misit, ibidem edita. Applaudit Epiphanius damnationi: sed nec ipse quidquam videtur scivisse de modo procedendi, præterquam ex illa Epistola, quam eidem transmiserat Theophilus, scribens Epistolam ibidem* 111 (*aliàs* 67) *quando jam intellexerat, tres fratres navigâsse Constantinopolim, ut habet dicta Epistola col.* 830.

Alii damnationem illam improbârunt.

840 *S. Isidorus Pelusiota non ita videtur sensisse de fratrum illorum damnatione, secutaque expulsione. Nam in Epistola* 152 *jam laudata sic loquitur:* Vicina Ægyptus hoc semper in more habuit, ut iniquè & perditè se gereret, Mosem videlicet repudians, & Pharaonem asciscens, humiles ac demissos flagris lacerans, laborantes opprimens, urbes exstruere jubens, & mercedem negans: atque ad hoc usque tempus in iisdem studiis hærens &c. *Tum subdit, Theophilo calcar ad persequendum* Chrysostomum *fuisse* odium videlicet atque inimicitiam, quam (*fovebat*) adversus eum, qui eodem, quo ego, *inquit*, nomine appellatur; *id est, adversus Isidorum. Si odium Isidori fuit causa Theophilo persequendi* Chrysostomum; *videtur etiam causa fuisse persequendi istos fratres: nam propter illos Constantinopoli receptos cœpit Sanctum persequi. In Dialogo Sulpitii Severi Posthumianus, qui tum Alexandriæ fuit, cap.* 3 *ambiguè mentem suam exponit. Primò dicit:* Alexandriam pervenimus, ubi fœda inter episcopos atque monachos certamina gerebantur ex ea occasione; quia congregati in unum sæpiùs sacerdotes, frequentibus decrevisse synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret aut haberet. *Si vera narret Posthumianus, non disputabatur de dogmatis Origenis: sed ejus defensores fatebantur, errores esse in libris Origenis; non ideo tamen omnino libros abjiciendos contendebant.*

Videtur Theophilus omnia Origenis Opera prohibere

841 Adversum hæc, *inquit*, Episcopi obstinatiùs renitentes, pro potestate cogebant recta etiam universa cum pravis & cum ipso auctore damnare: quia satis superque sufficerent libri, quos Ecclesia recepisset, respuendam esse penitus lectionem, quæ plus esset nocitura insipientibus, quàm profutura sapientibus. *Et post pauca:* Illud me admodùm permovebat, quòd Hieronymus, vir maximè Catholicus, & sacræ legis peritissimus, Origenem secutus primo tempore putabatur, quem nunc idem præcipuè, vel omnia illius scripta damnaret. Nec verò ausus sum de quoquam temere judicare: præstantissimi tamen viri & doctissimi ferebantur in hoc certamine dissidere. Sed tamen, sive illud error est, ut ego sentio; sive hæresis, ut putatur: non solùm reprimi non potuit multis animadversionibus sacerdotum, sed nequaquam tam latè se potuisset effundere, nisi contentione crevisset. Istiusmodi ergo turbatione, cùm veni Alexandriam, fluctuabat... Sed non fuit animus ibi consistere, ubi recèns fraternæ cladis fervebat invidia. Nam, etsi fortasse videantur parêre episcopis debuisse, non ob hanc tamen causam multitudinem tantam, sub Christi confessione viventem, præsertim ab episcopis oportuisset affligi. *Ita ille, qui antè monuerat, per Ægypti præfectum monachos ita fuisse dispersos, ut nullibi sinerentur consistere.*

voluisse; atque decreto contradixisse monachos.

842 *Ex dictis autem colligi videtur, Theophilum, cui omnino consentiebat S. Epiphanius, omnem Operum Origenis lectionem prohibuisse; huic verò decreto parêre noluisse dictos fratres. Vehemens igitur est mihi suspicio, illos non quidem prava Origenis dogmata defendisse; noxios tamen & culpabiles fuisse, quia à legendis Origenis libris nolebant abstinere, & quia audebant improbare decretum episcoporum, illos prohibentium. Hac ratione utcumque conciliari poterunt illi, qui Theophili in monachos illos violentiam carpunt, aliique, qui zelum ejusdem contra Origenistas laudant. Nam priores volunt, Origenis lectionem non debuisse tam generaliter prohiberi, nec tam severè procedi contra illos, qui omnia Origenis Opera statim non abjicerent. Quinimò aliqui insinuant, totum non nisi prætextum fuisse Theophili ad persequendum monachos sibi invisos. At ea de re judicium mihi arrogare nolim. Posteriores pro Origenistis habuerunt dictos monachos, qui audebant improbare prohibitionem omnium scriptorum Origenis; nec planè immeritò, etiamsi illi errores Origenis fortasse non defenderint.*

Illos violenter expellens Theophilus, nec in Palæstina consistere sinens,

843 *Quidquid porrò sit de culpa monachorum atque intentione Theophili, hic ad augustalem sive ad præfectum Ægypti venit: atque ab eo milites petiit ac obtinuit, ad monachos illos violenter expellendos. Quantâ autem violentiâ in illos irruerit Theophilus, narrat Palladius pag.* 56 *&* 57*, sed forte non sine exaggeratione, ita ut verba ipsa nolim huc transferre.* Cùm autem, *inquit pag.* 57, impotens ejus ira paululùm deferbuisset, Alexandriam repetit, locum fugæ dans sanctis illis viris: qui sumptis statim melotis suis, in Palæstinam profecti, Æliam (*sic Hierosolyma tunc vocabatur*) adventant. Cum iis egressi sunt, præter presbyteros & diaconos illius montis, trecenti optimorum monachorum: alii verò per diversa loca dispersi sunt. Secessum eorum non ferens obliqui cursus coluber, rursum contra eos Theophilum suscitat, qui irâ succensus litteras exarat ad episcopos Palæstinæ. "Non oportebat, inquiens, vos præter voluntatem meam in civitates vestras hos recipere: sed quoniam ignari id fecistis, vobis ignosco. Imposterum igitur cavete, ne illos aut in ecclesiasticum aut in privatum aliquem locum admittatis".... Illi multa necessitate acti, cùm in alia ex aliis loca migrarent, tandem in comitatum (*id est, urbem imperatoriam*) veniunt, ubi divina manu ad curam potentium agendam Johannes collocatus erat episcopus: atque ad ejus genua provoluti, orabant, succurreret animabus calumniam passis & devastatis ab iis, qui id potiùs, quàm benefacere, consuevissent.

Constantinopolim fugere coguntur.

844 Stetit Johannes: atque ut vidit quinquaginta electorum hominum canitiem, sacris laboribus tinctam & ornatam; veluti Joseph, fraterni amoris acri dolore stimulatus, in lacrymas effusus est; percunctans ex eis, quisnam aper de silva aut singularis ferus huic fœcundissimæ viti invidisset. Illi autem: Sede, Pater, & nobis medere non mediocriter vulneratis à Theophili papæ furore: si tamen poteris vulnerum nostrorum tumores ad cicatricem perducere. Nam si & ipse nos negligis, Theophili seu reverentiâ seu timore ductus, ut alii episcopi, nihil iam reliqui nobis fit à vobis, nisi ut imperatorem adeamus, & prava illius facta in contumeliam Ecclesiæ exponamus. Si ergo ecclesiasticæ tibi existimationis

cura

A cura est, nobis annue, ipsique persuade, ut nobis nostrum in Ægypto domicilium concedat: qui nihil peccavimus, neque contra legem Servatoris, neque in eum ipsum. Ad hæc Johannes, sperans facilè se Theophili adversus eos odium demitaturum, libenter negotium arripit, admonens eos, ut apud omnes religioso silentio adventus sui caussam tegerent, donec ipse, inquit, misero ad fratrem Theophilum. Et dato eis in ecclesia, dicta Anastasia, hospitio ad requiescendum, ipse quidem non suppeditabat, quæ ad usum illis necessaria erant: sed religiosæ mulieres victum ipsis subministrabant, & ipsi quoque nonnihil conferebant ex opere manuum. *Hactenus Palladius.*

845 *Sozomenus lib.* 8 *cap.* 13 *de secessu monachorum illorum ex Ægypto, eorumque ad* Chrysostomum *adventu ferè consentit, ita scribens.* Porrò Dioscorus & Ammonius ac reliqui, cognitis Theophili insidiis, Hierosolymam se contulerunt: atque inde perrexerunt Scytopolim, commodum sibi ejus loci domicilium fore arbitrati ob copiam palmarum, quarum foliis ad consueta monachorum opera utebantur: sequebantur enim illos viri circiter octoginta. Eodem tempore Theophilus

ubi à Chrysostomo hunc excipiuntur.

B quosdam misit Constantinopolim, qui & calumnias adversus illos præstruerent, &, si quid illi ab imperatore peterent, ipsi obsisterent. Quæ cùm didicisset Ammonius, & qui eum illo erant, Constantinopolim navigârunt, comitante eos Isidoro. Junctique inter se, id perficere studebant, ut coram imperatore judice & Joanne episcopo insidiæ ipsis comparatæ convincerentur. Etenim arbitrabantur hunc, utpote justæ libertatis studiosum, in iis, quæ justa essent, posse ipsis opitulari. Joannes verò illos ad se venientes benignè excepit, & in pretio habuit, & in ecclesia orare nequaquam prohibuit. Cum illis tamen haudquaquam communicandum sibi esse existimavit, propterea quòd ante causam cognitam id fieri non liceret. *Adhibita hac cautela, nec prudentia* Chrysostomus *defuisse videtur, nec charitati. Nec perspicere possum, peccâsse pias mulieres, ex quibus præcipua fuit S. Olympias, victum monachis illis subministrando. Verùm quo se modo* Chrysostomus *erga Theophilum & monachos illos gesserit, mox latius dicemus.*

C § LV. Quid pro monachis expulsis apud Theophilum egerit Sanctus: dicta quædam S. Hieronymi non de Chrysostomo, sed de Rufino & aliis prolata.

Baronii ad excusandum Chrysostomum observatio,

B*Aronius, qui paulò severiùs ubique tractat monachos a Theophilo expulsos, ad annum* 400 *existimat, eos fuisse à* Chrysostomo *exceptos, quòd ipsorum causam necdum satis haberet perspectam.* De quo quidem, *inquit num.* 62, illud in primis admonendum putamus esse lectorem, cùm sæpe contingat sapientissimos quosque falli, eosdem tamen à sapientia & insita probitate non excidere, cùm nimirum ad ea, quæ agunt, recto sinceroque mentis feruntur intuitu. Quis enim adeo ingenio perspicax, industriâ solers, atque rerum usûs experimento probatus; ut falsis subreptionibus, illorum maximè, qui omnem exstrinsecùs sanctitatis speciem præ se ferunt, non decipi interdum contingat, cùm & ipsos etiam prophetas, ad futura noscenda spiritu Dei imbutos, quòd non semper eodem Numine afflari detur, acciderit sæpè aliqua ignorâsse præsentia, eosque præteriisse ob oculos posita. Quamobrem euangelicâ illâ normâ sunt actiones hominum metiendæ: "Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus „tuum lucidum erit, & sicut lucerna fulgoris „illuminabit te „; ut dum videris aliquem rectâ mente puroque animo aliquid operari, etsi quid perperam inde oboriri contigerit, ad suum revocans principium opus, invenias, unde auctorem excuses.

847 Cùm igitur de sanctissimorum virorum Epiphanii, Hieronymi (ut de Theophilo dicere prætermittamus) atque Joannis Chrysostomi optima mente dubitare religio sit, quæcumque ab eis acta sunt, in meliorem partem accipias necesse est. *Hactenus Baronius, cujus excusatio* Chrysostomo *fortè non est necessaria. Attamen verba illa afferre volui, ut ex illis liqueat, qua ratione fieri potuerit, ut à* Chrysostomo *dissentirent SS Epiphanius & Hieronymus; neque tamen hi peccarent,*

Ipsi sancto minus, quàm ejus adversariis necessaria.

E *neque ille. Nam, si revera Origenistæ fuerint monachi illi, quos Constantinopoli exceptos à* Chrysostomo *vidimus, rectè factum istud improbârunt Epiphanius & Hieronymus; nec tamen eos excipiendo peccavit* Chrysostomus; *modò bona fide crediderit innocentes; sicut non peccârunt Hieronymus & Epiphanius, si idoneis rationibus nixi, hæreticos esse crediderint; licèt fuisse innocentes supponantur. Hæc breviter interim: verùm nolim hinc inferat lector, Hieronymum inter adversarios* Chrysostomi *à me computari.*

848 *Quid porrò pro monachis illis egerit* Chrysostomus, *Palladius pag.* 60 *ita narrare incipit:* Contigerat autem sub id tempus, ut clerici quidam Theophili Constantinopoli adessent, magistratuum, qui regendæ Ægypto designabantur, promotiones præmercantes, & benevolentiam Theophilo conciliantes in perniciem eorum, qui illi minimè placebant. Hos igitur ad se accitos Johannes percunctabatur, an præsentes monachos novissent. Illi candidè de ipsis testimonium perhibuere, dicentes Johanni: Et novimus eos, & vim magnam perpessi sunt. Ac, si placet,

Chrysostomus monachos conatur

F Domine, spiritualem eis communionem impertire noli, ne offendas Theophilum: in ceteris benignum te præbe; hoc enim te ut episcopum decet. Sic Johannes eos quidem ad communionem non admisit: Theophilo autem scribit, orans: In hoc mihi ut filio & fratri gratificare, hosce viros amplectitor. Adhæc Theophilus, gratiam quidem negavit Johanni: mittit autem quosdam ad contentiosas verborum pugnas exercitatos, de quibus superiùs diximus: & monet, dent illi libellos precum, quos more suo ipse dictaverat, qui continebant apertum quidem mendacium, amictum verò variâ & multiplici calumniâ eorum, quæ sunt invisibilia; cùm nihil haberet, unde eorum vitam calumniaretur; facitque ut in palatio quasi præstigiatores digito monstrarentur. *Hactenus Palladius, fortasse justo acerbior in Theophilum. Talis certè visus est Baronio, qui Origenistam credidit.*

conciliare Theophilo,

849 *At necesse non est, ut credamus Origenistam fuisse. Etiamsi Catholicum fuisse existimemus, non difficulter credere poterimus, defensorem* Chrysostomi *faciles præbuisse aures iis omnibus, quæ contra Theophilum dicebantur, modò non essent apertè falsa. Miror itaque Tillemon-*

 tium

AUCTORE J. S.

tium adeo omnia Palladii in Theophilum dicta amplecti, ut nullum de iis moveat dubium, licet stylus ipse exacerbatum animum Palladii satis insinuet. Audiamus tamen sequentia ipsius dicta: Monachi, *inquit*, ut viderunt se non solum Theophilum non placare, sed in majorem iram impellere, dum multos intercessores ad illum mittunt; insuper paratos se esse dicentes falsam omnem doctrinam anathematizare, supplices libellos Johanni offerunt, diversa Theophili tyrannidis genera denotantes, adjunctis quibusdam capitulis, quæ pudet coram simplicioribus dicere, ne eos à credendo deterream, fortasse etiam apud perfectiores fidem non inventurus.

quo moderatè ipsi respondet, & examinat

850 Rursus & per seipsum, & per alios episcopos, hortatur eos Johannes, ut desinant ipsum accusare ob molestiam, quæ ex hujusmodi judiciis nasci solet; & scribit Theophilo: "Eò „desperationis homines ejusmodi devenere, ut scripto te accusent. Ceterùm, quod tibi videtur, „rescribe. Non enim me audiunt, ut à comitatu discedant„. Ob ejusmodi scripta totus irâ incensus Theophilus, ab Ecclesia excludit fratrem monachorum Dioscorum, qui in Ecclesia senuerat: & ad Johannem episcopum scribit: "Arbi- B „tror equidem non ignorare te canonum Nicenorum decretum, quo sancitur, ne episcopus „litem extra fines suos judicet. Si autem ignoras, disce; & à libellis adversus me abstine. „Nam si judicari me oporteret, ab Ægyptiis episcopis judicandus sum; non à te, qui septuaginta quinque dierum itinere hinc abes„. *Ita Theophilus, cujus responsio acrior quidem videtur & acerbior, quam erat necesse, cum* Chrysostomus *nihil vellet, quàm monachos cum ipso conciliare. Attamen non video, tantopere in hisce accusandum esse Theophilum, quàm ipsum accusant Hermantius lib. 5 cap. 2, & Tillemontius art. 67.*

allegat, quo utebatur Chrysostomus

851 Sanè, si omnia velimus examinare sine partium studio, facilè videbimus, modum procedendi, quo adversus monachos illos usus est Theophilus, non ita omni ratione caruisse, quàm volunt laudati scriptores. Baronius ad annum 400 num. 71 existimat, justam fuisse Theophili causam. Justam certè eam crediderunt Hieronymus & Epiphanius. At cùm hi potiùs secuti videantur auctoritatem Theophili, quàm sollicitè examinâsse, C *utrùm Theophilus hæreseos causâ persequeretur monachos illos, an privato odio incitatus, causam illam prætexeret, ut vult Palladius, cui utcumque consentiunt Socrates & Sozomenus; nolim ego de re tam ambigua judicare. Illud tamen certum videtur, Theophilum minus benignè de intentione* Chrysostomi *judicâsse, quàm oportebat; & violentiùs, quàm par erat, bellum convertisse in virum pacis amantissimum.*

de causis excommunicationis monachorum judicare.

852 *Porrò canon, quem Theophilus allegare videtur, quintus est Nicænus apud Labbeum tom. 2 col. 30, ubi ad propositum nostrum hæc leguntur verba:* De iis, qui à communione segregati sunt, sive clericorum sive laicorum sint ordinis, ab episcopis, qui sunt in unaquaque provincia, valeat sententia secundum canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti sunt, non esse ab aliis admittendos. Examinetur autem, numquid vel pusillanimitate, vel contentione, vel aliqua ejusmodi acerbitate, congregatione pulsi sint. Ut hoc ergo convenientem examinationem accipiat, rectè habere visum est, ut singulis annis in unaquaque provincia bis in anno synodi fiant; ut cùm omnes provinciæ episcopi in eumdem locum communiter conveniant, ejusmodi quæstiones examinentur; & sic, quos episcopum offendisse constiterit, justè esse à congregatione separati apud omnes videantur, donec episcoporum congregationi videatur, pro iis humaniorem proferre sententiam &c. *Si Theophilus justè Ecclesiâ ejecit memoratos monachos, rectè produxit hunc canonem, rectèque deterruit* Chrysostomum, *ne examinandas susciperet excommunicationis rationes.* D

Hæc de causa eorum monachorum deponit Sanctus,

853 *Intellexit id ipse Sanctus, qui monachos tantum audisse videtur ad pacem inter ipsos & Theophilum conciliandam, non vero ad judicandum de justitia excommunicationis, & a negotio pe riculoso deinceps abstinuit, ut Palladius pag. 62 referre pergit his verbis:* Acceptâ lectâque eâ epistolâ, Johannes eam quidem penes se servavit; monachis autem partis utriusque (*id est, pulsis a Theophilo, aliisque ab ipso contra illos Constantinopolim missis*) ea dixit, quæ ad pacem erant. Quibus auditis, exasperata est utraque pars, illa quidem ut tyrannide oppressa; altera verò, quòd absque Theophilo facultatem non haberet ineundæ pacis, cujus jussu dederat libellos calumniis plenos. Sic Johannes, dato eis responso, eos ab sua cura & cogitatione dimisit. *Ita caute & prudenter procedebat sanctus Episcopus. Quid verò postea contra Theophilum ejusque legatos moliti sint monachi, inferiùs videbimus.* E

de cujus intentione malè suspicatur Theophilus,

854 *Interim valde verisimile est, falsos rumores de* Chrysostomo *delatos esse ad Theophilum, indeque in Sanctum quoque magis fuisse exacerbatum. Certe Socrates lib. 6 cap. 8 hæc scribit:* Dum res in hoc statu esset, falsus rumor ad aures Theophili perlatus est, Joannem eos ad sacra quoque Mysteria admisisse, & ad opem illis ferendam paratum esse. Quamobrem Theophilus totus in hoc cœpit incumbere, ut non modò Dioscorum & Isidorum ulcisceretur, verùm etiam Joannem ex episcopali sede dejiceret. *Hæc admodum verisimilia sunt; licet necesse non sit, ut pro certis habeamus ea, quæ de mala Theophili intentione subjungit Socrates, acsi tantùm se conciliasset cum S. Epiphanio contra Origenistas, & contra hos concilia in Ægypto & in Cypro celebrata essent, ad faciliùs opprimendum monachos exsules: nam Socrates in Theophilum æque ac in* Chrysostomum *justo acerbior fuisse videtur.*

multos in suam opinionem pertrahere studens, F

855 *Illud tamen certum est atque indubitatum, Theophilum diligenter laborasse, ut multos in suam pertraheret sententiam, suasque partes confirmaret contra* Chrysostomum, *quem Origenistarum fautorem aut credebat, aut credi volebat. Hinc illa quoque Socratis verba facile admitti possunt:* Mittit igitur epistolas ad singularum civitatum episcopos, consilium quidem suum occultans, palàm verò in illis reprehendens libros Origenis. *Certè Theophilus in Epistola ad Epiphanium (inter Hieronymianas* CXI, *alias 67) ita loquitur:* Dignationis tuæ est, quæ in hujuscemodi certaminibus sæpè ante nos pugnavit, & positos in prælio consolari, & congregare totius insulæ (*Cypri*) episcopos; ac synodicas litteras tam ad nos, quàm ad Constantinopolitanæ urbis Episcopum, & si quos alios putaveris, mittere, ut consensu omnium & ipse Origenes nominatim, & hæresis nefaria condemnetur. Didici enim, quòd calumniatores veræ fidei, Ammonius, Eusebius & Eutinius * novo pro hæresi furore bacchantes, Constantinopolim navigârint, ut & novos, si quos valuerint, decipiant; & veteribus suæ impietatis sociis conjungantur.

* al. Enthymius

856 Cura igitur tuæ sit, ut cunctis episco-

pis

suosque firmare partes.

pis per Isauriam atque Pamphyliam, & cæterarum provinciarum, quæ in vicino sunt, rei ordinem pandas, & nostram, si dignum putas, Epistolam subjicias, ut omnes uno spiritu congregati, cum virtute Domini nostri Jesu Christi tradamus eos satanæ in interitum impietatis, quæ possidet eos. Et ut celeriùs nostra Constantinopolim scripta perveniant, mitte industrium virum, & aliquem de clericis, sicut & nos de ipsis Nitriæ monasteriis patres monachorum cum aliis sanctis & continentissimis viris misimus, qui possint cunctos in præsenti docere, quæ gesta sunt. Et super omnia quæsumus, ut impensas ad Dominum fundas preces, quò possimus etiam in isto certamine victoriam consequi. *Hæc Theophilus, priusquam audiverat, quomodo monachi exsules Constantinopoli fuissent excepti. Dubitandum igitur non est, quin majori etiam studio partes suas firmare studuerit, ubi intellexit, se a monachis illis in periculum adductum, suosque legatos in carcerem detrusos.*

Monachi Theophilum apud magistratus accusant,

857 *Nam monachi, ubi intellexerunt* Chrysostomum *nolle ampliùs se controversiæ isti immiscere, ad aulam imperatoris recurrerunt, ut Palladius refert pag. 62, ita pergens :* Post hæc monachi, qui injuriâ affecti fuerant, recedentes, libellos grandes & verbosos componunt, monachos quidem (*Theophili legatos*) tamquam calumniatores, accusantes; adversus Theophilum verò, ne quid aliud dicam, ea inscribentes, quæ erant Theophili, & quot & quanta quisque noverat. Cumque libellos obtulissent augustis, imperatricem adeunt in martyrio sancti Johannis, orantque, ut adversariorum quidem monachorum libellus apud præfectos examinaretur, Theophilus verò vel invitus adesset, & coram Johanne judicaretur. Admissa est postulatio, quæ hoc responsum tulit : Ut Theophilus volens nolens exhibitus per magistrum, coram Johanne caussam diceret : monachi autem ex partibus Theophili ut sibi constarent in his, quorum sanctos senes accusaverant, aut calumniatorum pœnas subirent.

faciuntque, ut ejus legati custodiæ mancipentur;

858 Sic igitur Alexandriam missus est Elaphius, qui nunc ex principibus est, ut Theophilum adduceret : reliqua responsi imperialis præfecti exsecuti sunt. Cùm accusatio examinaretur, & in incertum desineret, leges quidem instabant gladium renudantes; miseri autem illi eventum veriti, dilationem petunt usque ad Theophili adventum; quippe qui ipsos subornâsset, & supplicationes dictavisset. Ita officiales eos in carcerem conjiciunt usque ad adventum Theophili, nolentes in tali caussa vades accipere. Et horum quidem moriuntur nonnulli in vinculis diu demorati ob adventûs Theophili tarditatem : alii verò post adventum Theophili, qui rem pecuniâ facilem reddiderat, in postrema interrogatione tamquam calumniatores Proconnesum à judicibus relegati sunt. *Hactenus Palladius, qui de more se Theophili adversarium, & monachorum amicum ostendit. Porrò si totam illam rerum gestarum seriem attentè perpendamus, non mirabimur, magnam ex illis invidiam* Chrysostomo *fuisse conflatam, præsertim quia Theophilus aut fidei caussâ monachos illos revera persequebatur, aut saltem hoc nomine persecutionem prætexebat, multisque facti sui honestatem persuaserat.*

hac de caussa in monachos illos invectus est S. Hieronymus.

859 *Certè S. Hieronymus Theophilum ea de caussa frequenter laudat, & in Epistola 87 (alias 78) ad Pammachium & Marcellam simul Theophilum laudat & in Origenistas invehitur,* *eorum versutiam his verbis perstringens :* Soli sunt hujus hæreseos sectatores, qui cum ecclesiasticis non valent fœderari; quia quod sermone coguntur dicere, mente condemnant. Et quando aperta blasphemia publicis auribus fuerit revelata, & viderint contra se audientium turbam circum fremere, tunc simulata simplicitate dicunt, audisse se primùm, quæ magistrum dicere antea nescierint. Quumque eorum scripta teneantur, voce negant, quod litteris confitentur. *Tum ad monachos Constantinopolim profugos ita se convertit :* Quid necesse est obsidere Propontidem, mutare loca, diversas lustrare regiones, & clarissimum pontificem Christi (*Theophilum*) ejusque discipulos rabido ore discerpere? Si vera loquimini, pristinum erroris ardorem ardore fidei commutate. Quid maledictorum pannos hinc inde consuitis, & eorum carpitis vitam, quorum fidei resistere non valetis? Num idcirco non estis vos hæretici, si nos quidam assertione vestra crediderint peccatores; & os impietate fœtidum non habebitis, si cicatricem potueritis in nostra aure monstrare? Quid juvat vestram perfidiam, vel prodest pellis æthiopica & pardi varietas, si in nostro corpore nævus apparuerit? *Hæc omnia clarè ostendunt, in ea persuasione fuisse S. Hieronymum, ut crediderit monachos revera fuisse hæreticos, Theophilumque laudabili zelo in illos concitatum.*

Minimè tamen Hieronymus dicit,

860 *Hac de causa Eminentissimus Baronius ad annum 402 num. 2 existimat,* S. Chrysostomum *insinuari sub nomine Barnabæ, quando Hieronymus in Epistola 96 (alias 16) ad Principiam de Origenistis ita loquitur :* De Occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia... Refrigerata charitate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri jungebantur, quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas quoque duceretur in illam simulationem, imò apertum parricidium, quod non viribus, sed voluntate commisit. *Existimat Baronius, Theophili caput petitum fuisse accusationibus monachorum,* Chrysostomum *verò Hieronymo fuisse suspectum, tamquam illius accusationis machinatorem. Opinioni isti assentitur Tillemontius in* Chrysostomo *art. 67. Verum (pace tantorum virorum id dixerim) mihi adeo improbabilis apparet, ut mirer, prudentissimum Baronium in eam venisse cogitationem. Nam loquitur Hieronymus de Rufino, qui multa Romæ turbaverat, Latine reddito Opere Origenis de Principiis. Contentio illa transiit in Orientem per Apologias Rufini, quas S. Hieronymus refutavit.*

Chrysostomum vitæ suæ struxisse insidias,

861 *Conqueritur autem Hieronymus, Rufinum vitæ suæ struxisse insidias, mortemque sibi machinari voluisse. Per Barnabam verò obscurè designat virum aliquem sanctum Rufino favorabilem. Constat porrò, plures viros sanctitate & eruditione conspicuos Rufino favisse, aut certè doluisse, tam graves inter ipsum & S. Hieronymum fuisse contentiones. Inter hosce fuit ipse sanctus Augustinus. Itaque varios Barnabæ nomine designare poterat Hieronymus, at nullum minùs insinuare potuit, quam* Chrysostomum, *cui nullum umquam cum Rufino aut Hieronymo fuit negotium. Editor Hieronymi in margine notat :* Johannes Jerosolymitanus voluit occidere Hieronymum. *At id quoque sine fundamento dicitur, quia Hieronymus Rufinum notat, nec asserit Barnabam illum, quicumque fuerit, eo furoris venisse, ut mortem sibi voluerit machinari. Hoc verò de solo asserit Rufino : neque hoc tantùm loco, sed etiam aliis pluribus,*

AUCTORE J. S.

ut mox videbimus. Interim ex tempore, quo scripta est Epistola, clarum quoque est, Rufinum designari. Etenim scripta est illa Hieronymi Epistola post captam ab Alarico Romam, post mortem S. Marcellæ viduæ, cujus est Epitaphium, & post obitum Rufini.

fed de Rufino ejusque amico

862 *Omnia illa eodem ferè tempore contigisse, habemus ex ipso Hieronymo, qui in Prologo ad Ezechielem prophetam ita loquitur ad S. Eustochium:* Finitis in Isaiam decem & octo explanationum voluminibus, ad Ezechiel.... transire cupiebam.... Et ecce subitò mors mihi Pammachii atque Marcellæ, Romanæ urbis obsidio, multorumque fratrum & sororum dormitio nuntiata est. *Non autem obsessam modo, sed captam quoque Romam intellexerat, ut mox clariùs, & pluribus verbis dicit. Quin & capta est aliquot diebus ante mortem Marcellæ, ut in hujus Epitaphio circa finem docet. De morte Rufini in laudato Prologo sic loquitur:* Verùm quia & tu indesinenter id flagitas, & magno vulneri cicatrix paulatim obducitur; Scorpiusque (*Rufinus*) inter Enceladum & Porphyrium Trinacriæ (*id est, Siciliæ*) humo premitur, & hydra multorum capitum contra nos aliquando sibilare cessavit, datumque tempus, quo non hæreticorum respondere insidiis, sed Scripturarum expositioni incumbere debeamus, aggrediar Ezechiel prophetam. *Plerique captam Romam, mortemque Marcellæ & Rufini figunt anno 410. Pagius Romam uno anno citiùs captam contendit: sed ea controversia non spectat ad propositum nostrum. Scripsit deinde Hieronymus biennio post mortem Marcellæ Epistolam ad Principiam, ut initio dicit, seu Epitaphium Marcellæ, in quo habet verba suprà allegata, de quibus disputamus.*

B

ibidem loquitur,

86; *Post illa verò verba subjungit:* Et ecce universa tempestas, Domino flante, deleta est, expletumque vaticinium prophetale: "Auferes spiritum eorum & deficient, & in pulverem suum revertentur. In illa die peribunt omnes cogitationes eorum". Et illud evangelicum: "Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparâsti, cujus erunt?" *Hæc tam clarè insinuant mortem Rufini, ut nulla videatur relinqui dubitatio. Cessavit igitur illa Orientis turbatio, aut potiùs controversia S. Hieronymi, morte Rufini, ut ipse quoque dicit verbis mox datis ex Prologo in Ezechielem. Locus certaminis etiam designatur ab Hieronymo, qui allegatis mox verbis hæc subdit:* Dum hæc (*certamina*) aguntur in Jebus, *id est, Hierosolyma, quo Rufinus mittebat Invectivas suas contra Hieronymum,* terribilis de Occidente rumor affertur *de captu Romæ, ut subdit. At* Chrysostomus *dudum erat mortuus ante captam Romam, non item Rufinus. Itaque illa certamina non erant cum* Chrysostomo, *nec cum monachis, quos fugaverat Theophilus; sed inter Rufinum erant & Hieronymum, qui ambo amicos habebant & inimicos.*

C

cui & aliis locis

864 *Veritas hæc solidè confirmatur ex scriptis Hieronymi contra Rufinum: nam quæ hic dicuntur, Rufino variis locis exprobrat Hieronymus. Lib. 3 in Rufinum circa initium ita ipsum alloquitur:* Quid enim necesse fuit accusationis volumina mittere, & maledicta proferre in medium; si tu in ultima parte Epistolæ denuntiata morte me deterres, ne audeam respondere criminibus, imò laudibus tuis? *Et post aliqua:* Mortem minaris, quam & serpentes inferre possunt. Mors omnium est, homicidium pessimorum. Quid enim? Nisi tu me occideris, ego immortalis ero? Quin potiùs habeo gratiam, quòd facis de necessitate virtutem. *Et mox iterum:* Testem invoco Jesum conscientiæ meæ, qui & has litteras & tuam Epistolam judicaturus est, me ad commonitionem sancti papæ Chromatii voluisse reticere, & finem facere simultatum, & vincere in bono malum: sed quia minaris interitum, nisi tacuero, respondere compellor &c. *Hæc aliis verbis sæpe repetit.*

D

idem exprobrat.

865 *Demum sub finem ad eadem redit, ita Rufinum alloquens:* Veniam ad epilogos, id est, maledicta tua, in quibus me ad pœnitentiam cohortaris; & nisi conversus fuero, id est, nisi te accusante siluero, mihi minaris interitum... Scire enim te jactas crimina, quæ tibi soli amicissimo sim confessus, & hæc in medium prolaturum, meisque me coloribus esse pingendum &c. *Ex his colligi videtur, Rufinum minitatum esse accusationem in judicio. Hinc iterum Hieronymus post pauca:* Non necesse est, ut cum periculo tui capitis accuses. Uno percussore conducto, satis potes facere desiderio tuo. Et scandalum timere te simulas, qui dudum fratrem, nunc accusatum, semper inimicum, es paratus occidere. *Hactenus Hieronymus, qui in Epitaphio Marcellæ repetiit, quod hic toties dicit. An verò Rufinus, in quem ubique vehementior est Hieronymus, tam perversa fuerit voluntate, non ausim ego definire. At S. Chromatius, qui pacem inter Hieronymum & Rufinum conciliare studuit, longè probabiliùs credetur nomine Barnabæ designatus, quam ullus alius: modò credamus, Barnabam illum carpi tantummodò, quia cupiebat Hieronymum cum Rufino conciliare, & quia Rufinum non damnabat, ut non damnârunt multi alii Sancti.*

E

§ LVI. S. Epiphanius venit Constantinopolim: quid illi cum Chrysostomo & monachis negotii fuerit.

S. Epiphanius venit Constantinopolim,

INter eos, qui jam ante Theophilum ferventissimo Origenistas impugnârunt, fuit S. Epiphanius. Hoc autem studiò excitatus S. Epiphanius, atque exemplum Theophili secutus, libros Origenis in concilio prohibuit, conatusque est litteris persuadere Chrysostomo, *ut idem faceret.* Verùm, *ut scribit Socrates lib. 6 cap. 10,* Joannes ea, quæ tum ab Epiphanio, tum ab ipso Theophilo significata fuerant, parvipendens, doctrinæ ecclesiasticæ sedulò incumbebat. *Consentit Sozomenus lib. 8 cap. 14. Hoc* Chrysostomi *consilium magis excitavit S. Epiphanium, eumque impulit, ut ipse veniret Constantinopolim, contra Origenistas acturus, aut etiam defensurus Theophilum, qui hoc iter ei persuasisse dicitur. Sozomenus lib. 8 cap. 14 de molitionibus contra* Chrysostomum *hæc habet:* Ex potentioribus verò & ex clero hi, qui Joanni privatim infensi erant, cùm intellexissent Theophilum id agere, ut Joannem episcopatu exueret, ipsi quoque operam suam ac studium contulerunt, utque Constantinopoli maxima synodus fieret procurârunt. Quibus cognitis, Theophilus adhuc magis incubuit, & episcopos quidem Ægypti navigare jussit Constantinopolim. Epiphanio verò & aliis

F

A alĳs per Orientem episcopis scripsit, ut quamprimum in unum convenirent. Ipse pedestri itinere proficiscitur. Nec multò pòst Epiphanius, cùm primus ex insula Cypro solvisset, ad locum haud procul ab urbe Constantinopolitana, quem Septimum vocant, applicuit. Factaque oratione in ecclesia, quæ illic est, in urbem introivit. Eum ingredientem Joannes occursu cleri totius honoravit.

ubi alienum a Chrysostomo se prabet,

867 At verò Epiphanius perspicuè declaravit, quòd calumniis adversus Joannem concinnatis fidem habuisset. Invitatus enim, ut in ædibus ecclesiasticis manere vellet, neutiquam acquievit. Et cum Joanne quidem congredi penitus detrectavit: privatim verò convocatis episcopis, qui tum Constantinopoli morabantur, ea, quæ adversus libros Origenis decreta fuerant, illis ostendit. Ac nonnullis quidem persuasit, ut decretis subscriberent: plures verò id facere recusârunt. Quin & Theotimus episcopus Scytiæ palàm reprehendit Epiphanium. Nam neque pium esse dicebat, eum, qui jam pridem mortuus esset, contumeliâ afficere: neque citra calumniam judicia antiquiorum reprehendi, & quæ ab illis B probata essent, damnari posse. Atque hæc dicens, prolato Origenis quopiam libro, locum ex eo recitavit. Cumque ea, quæ recitaverat, ecclesiis utilia esse ostendisset: Absurdè faciunt, inquit, qui ista vituperant. Cavendum enim est illis, ne & ea damnent, de quibus conscripti sunt hi libri. Porrò Joannes adhuc nihilominus reverentiam exhibebat Epiphanio, eumque hortabatur, ut collectas secum celebrare, & contubernalem ipsum habere vellet. Verùm Epiphanius, se neque ejus domo usurum, nec cum eo oraturum esse respondit, nisi Origenis libros priùs damnâsset, & Dioscorum unà cum sociis expulisset. Sed cùm ille ante causæ cognitionem hæc facere, haudquaquam justum esse duceret, & procrastinaretur; die, quo collecta agenda erat in ecclesia Apostolorum, procurârunt Joannis inimici, ut Epiphanius in ecclesiam veniret, & publicè coram populo tum Origenis libros, tum Dioscorum & eos, qui cum illo erant, tamquam idem cum Origene sentientes, anathemate damnaret: eâdemque operâ Episcopum urbis perstringeret, ut qui illis addictus esset. Atque hi quidem istud moliebantur. Quippe existimabant, se hac ratione plebem ab illo alienaturos. C

cohibetur tamen: videtur voluisse,

868 Postero igitur die, cùm ad id agendum progressus Epiphanius, jam ecclesiæ appropinquaret; obviàm ei occurrit Serapio, missus à Joanne. Præsenserat enim Joannes ea, quæ pridie fuerant constituta: palàmque denuntiavit Epiphanio, illum ea gerere, quæ nec justa essent, nec ipsi privatim utilia: siquidem tumultu ac seditione populi excitata, ipse tanquam ejus rei auctor periculum subiturus esset. Hac ratione cohibitus est impetus Epiphanii. *Hactenus Sozomenus, cujus relationi similia habet Socrates lib. 6 cap 12 & 14, addens tamen aliqua inferiùs examinanda. Porrò Eminentissimus Baronius ad annum 402 num. 10 rectè observat, Theotimum episcopum Scythiæ fuisse virum magnæ sanctitatis. De eo breviter apud nos actum est ad XX Aprilis. Deinde laudatus Baronius multa in data Sozomeni relatione reprehendit, sed fortasse immeritò. Contendit primò, non institisse Epiphanium & Theophilum, ut lectio librorum Origenis omnino damnaretur, sed solùm voluisse, ut errores ipsius proscriberentur. At non tantùm Sozomenus & Socrates id asserunt, sed etiam Sulpitii Severi Posthumianus, testis sanè omni exceptione major, cùm eo tempore fuerit in Ægypto. Verba dedi num. 841. Rationes verò Baronii tales mihi non apparent, ut evincant contrarium, præsertim cùm nullus dicatur elenchum aliquem errorum, quos damnandos proponeret, ex Operibus Origenis concinnâsse. Dicit quidem S. Hieronymus variis locis, non omnia in Origene mala esse, scribitque in Epistola 56 (alias 76) ad Tranquillinum, ex parte legi posse Origenem, sed prava ejus dogmata non suscipienda.*

ut omnia Origenis Opera damnarentur,

869 *Quin & lubens credidero, in hac sententia Hieronymum semper perstitisse. At inde difficulter concludi poterit, in eadem sententia fuisse Theophilum & Epiphanium, cùm scriptores synchroni contrarium asserant, cùmque illi credere possent, ex lectione Origenis plus damni quàm utilitatis oriri. Hæc igitur videtur ratio, cur S. Epiphanio* Chrysostomus *& Theotimus non statim consenserint, licèt ab erroribus Origenis essent alienissimi. Quapropter non existimo, necessariam* Chrysostomo *esse excusationem Baronii, dicentis*, etsi non justam causam, justos saltem causæ prætextus fovisse Chrysostomum. *Cùm enim fateatur laudatus scriptor*, uno fermè ore *asserere* Chrysostomi *defensores*, contendisse Epiphanium, ut damnarentur libri Origenis, *meritò requirimus scriptores, qui id negent, aut contrarium doceant, priusquam rem satis ex adjunctis verisimilem inficiamur. Verba Hieronymi ad Tranquillinum, judicantis non penitus respuendum Origenem, a qua videntur, & partim huc transfero:* Nec enim propter doctrinam ejus, prava suscipienda sunt dogmata: nec propter dogmatum pravitatem, si quos Commentarios in Scripturas sanctas utiles edidit, penitus respuendi sunt. Quòd si contentiosum inter amatores ejus & obtrectatores funem duxerint, ut nihil medium appetant, nec servent modum; sed totum aut probent aut improbent, libentiùs piam rusticitatem, quàm doctam blasphemiam eligam. *Hæc Hieronymus, antequam Theophilus Origenistas persequi cœpit. Meminit ibi de Faustino, qui volebat, ut Origenis libri penitus respuerentur. Quis modò ostendere poterit, in eamdem sententiam non concessisse Theophilum & Epiphanium? Imò potiùs longè mihi probabilius apparet, eam revera illorum fuisse mentem, ideoque respondisse* Chrysostomum, *rem tantam magis esse ponderandam.* E F

quod ei tamen non potuit.

870 *Baronio æquè displicent, quæ mox subjungit Sozomenus, ita prosequens cap. 15:* Interea accidit, ut imperatoris filius (*Theodosius Junior*) admodùm puer morbo corriperetur. Mater verò sollicita, ne quid tristius ei contingeret, misso ad Epiphanium nuntio, ut pro illo Deum precaretur, postulavit. Ille puerum victurum esse respondit, si augusta hæreticos, qui cum Dioscoro erant, aversaretur. Verùm augusta: Si Deus, inquit, filium meum eripere mihi voluerit, ita fiat. Dominus enim, qui dedit, idem & aufert. *Addit plura, quæ jam data sunt in S. Epiphanio ad XII Maji, ubi etiam ad Baronii objectionem breviter respondetur. Illud solùm observo, augustam usque ad id tempus noluisse causam monachorum deserere. Affirmat etiam Sozomenus, Crispionem, Epiphanii archidiaconum,* haud multò antea *fuisse defunctum. Hæc autem mors si in itinere contigerit, ut verisimile est, occasionem præbere potuit Epiphanio diaconum ordinandi propè Constantinopolim, ut factum ab Epiphanio asserit Socrates, tacente Sozomeno. Factum illud impugnat Baronius, nec planè immeritò; alii tamen*

AUCTORE J. S.

ut verum admittunt: mihi pro dubio habendum videtur. At ea ad Epiphanium potiùs spectant, quàm ad Chrysostomum.

Deinde locutus cum monachis Ægyptiis,

871 *Magis huc spectans, quæ laudatus Sozomenus subdit de congressu monachorum cum Epiphanio, ita scribens:* Ammonius verò, & qui cum illo erant, Epiphanium adierunt; id enim ipsi quoque Augustæ placuerat. Cùmque Epiphanius interrogâsset, quinam essent, respondit Ammonius: Longi sumus, ô pater. Sed libenter equidem discerem, utrùm aliquando in discipulos aut in libros nostros incideris. Illo negante, iterum quæsivit Ammonius: unde ergo hæreticos illos esse judicâsti, qui nullum habes argumentum, quo sententiam illorum possis convincere? Et cùm Epiphanius diceret, id se auditu accepisse: Nos verò, ait Ammonius, planè contrarium fecimus. Nam & discipulos tuos sæpenumero vidimus, & libros perlegimus: ex quibus unus est, qui Ancoratus inscribitur. Cùmque multi vituperare te & tanquam hæreticum calumniari vellent, nos pro patre, uti par erat, propugnavimus, & causæ tuæ defensionem suscepimus. Proinde nec tu ex solo auditu absentes damnare debuisti, quos nequaquam tu ipse certis argumentis inductus conviceras: nec ejusmodi gratiam referre laudatoribus tuis.

& utcumque placatos, domum descedit.

872 Posthæc Epiphanius leniùs eos allocutus, tum quidem ab se dimisit. Brevi autem interjecto tempore, Cyprum navigavit: seu quòd Constantinopolitanæ profectionis ipsum pœniteret: seu quòd Deus oraculo ipsum admonuisset, mortemque ipsi suam, ut verisimile est, prænuntiâsset. Dum enim navigaret; priusquam appulisset in Cyprum, fato interceptus est. Cæterùm cùm navem conscensurus esset, episcopis, qui ipsum ad litus usque prosecuti fuerant, dixisse fertur: Urbem vobis & palatium, & scenam relinquo. Ego verò abscedo: festino enim & quidem valde. *Hactenus Sozomenus, contra cujus auctoritatem Baronius allegat Leonem augustum & Metaphrastem. Verùm jam observatum in Epiphanio, nec auctoritatem scriptorum tot seculis posteriorum, nec alia Baronii argumenta sufficere, ut falsa credamus, quæ modo ex Sozomeno dedi. Sanè si perpendamus præproperum S. Epiphanii recessum, vix dubitare poterimus, quin ipsum consilii sui pœnituerit, propriàque experientiâ didicerit,* Chrysostomum *in omnibus multò moderatiùs & prudentiùs processisse, quàm Theophilum. Facilè quidem excusare possumus sanctum virum, quia non modò Theophilus monachos illos ut hæreticos accusabat, sed eosdem quoque damnandos curaverat in concilio episcoporum, quorum auctoritatem Epiphanius erat secutus. Attamen, cùm discesserit ante adventum Theophili, cujus rogatu Constantinopolim venerat, haud dubiè aliqua intellexerit, quæ antè non noverat, quæque ipsum induxerunt ad manum penitus subtrahendam ab illo negotio.*

Fuit Constantinopoli anno 403 post Pascha:

873 *Tempus, quo fuit Constantinopoli, variè assignatur. Baronius & Pagius ad annum 402 gesta ejus Constantinopoli referunt. Papebrochius noster in S. Epiphanio, & Tillemontius Notâ 63 in* Chrysostomum, *tam gesta Constantinopoli quàm mortem S. Epiphanii figunt anno 403. Horum sententia mihi certa videtur. Rationes istius chronotaxis sunt hæ. Discesserunt eodem ferè tempore, certè eodem anno, teste Sozomeno, Epiphanius per mare, & Theophilus terrestri itinere. Dum verò Theophilus episcopos Ægyptios ad iter excitat, primus omnium discessit S. Epiphanius ex Cypro, verisimiliter post Pascha celebratum, quod erat XXIX Martii, sive sub initium Aprilis. Epiphanius viginti diebus Constantinopolim pervenire potuit ex Cypro, aut etiam citiùs, id est, circa XX Aprilis. Ubi verò decem aut duodecim diebus Constantinopoli fuerat, aut fortè etiam paucioribus, subitò iterum discessit, & in navi occubuit die XII Maii, si colatur ipso die, quo obiit, ut verisimile est. Post discessum Epiphanii advenit Theophilus, & concilium celebravit, ut videbimus. Hæ conjecturæ de diebus & mensibus conformes sunt Sozomeno, Socrati & Palladio, ut per decursum patebit.*

quæ de mutuis eorum vaticiniis scripta sunt;

874 *Ceterùm quæ de mutuis vaticiniis Epiphanii &* Chrysostomi *habent Socrates & Sozomenus, ab eventu rerum adinventa videntur. Prior cap. 14 ita scribit:* Sunt, qui dicant, eum (*Epiphanium*) cùm jam navem conscensurus esset, hæc Joanni denuntiâsse: Spero te non moriturum esse episcopum: Joannem vicissim illi sic respondisse: Spero te non perventurum esse in patriam. Utrùm porrò vera mihi dixerint, qui ista narrâsunt, equidem non possum affirmare. Utrique tamen illorum hujusmodi exitus contigit. Nam neque Epiphanius navem appulit Cyprum: post discessum enim mortuus est in navigio. Et Joannes haud multò pòst ex episcopali sede dejectus est. *Digna hæc sunt Socrate, ineptas vulgi aut Novatianorum narratiunculas passim amplectente; at indigna Sanctis, de quibus narrantur.*

pro fabulis habenda.

875 *Sozomenus item dubitanter fabellam illam sic refert:* Aliud præterea quidpiam audivi, quod multorum sermonibus etiamnum circumfertur; Joannem quidem Epiphanio prædixisse, illum in navigatione esse moriturum: Epiphanium autem prænuntiâsse Joanni abdicationem episcopatûs. Nam dum inter se dissiderent, Epiphanius quidem Johanni scripsisse dicitur: Spero te nequaquam episcopum esse moriturum. Joannes verò rescripsit Epiphanio: Nec ego spero te in urbem tuam ingressurum esse. *Hæc sanè non producerem, quia prorsus fictitia credo, nisi in multis libris reperirentur. Inter crimina, quæ* Chrysostomo *ab accusatoribus objecta sunt, hoc sextum ponitur apud Photium col. 53:* Quòd S. Epiphanium delirum, & parvulum dæmonium appellârit. *Verùm tam alienum id erat à moribus Sancti, tam contrarium doctrinæ ejus multis locis traditæ, ut non dubitem calumniam dicere omni verisimilitudine destitutam.*

§ LVII. Theophilus Constantinopolim advenit, multosque episcopos, clericos, monachos, ipsamque imperatricem in partes suas trahit contra Chrysostomum.

Theophilus venit Chalcedonem,

Jam vidimus, Theophilum eodem saltem anno Alexandriâ discessisse, ut terrestri itinere veniret Constantinopolim, quo illuc navigaverat S. Epiphanius. Verùm certè ultra duos menses longissimo itineri impendere debuit, & verisimiliter non festinavit, ut in ipso itinere partes suas firmaret. Vocatus enim erat ab imperatore, ut judicaretur, non ut judicaret. Attamen ita sua fide-

bat

A *bat industria, ut se judicaturum speraret. Nam* Chrysostomus, *teste Palladio pag. 72, cùm ad concilium citaretur, judicem recusabat Theophilum*, Quem, *inquiebat*, revinco dixisse Alexandriæ & in Lycia: In comitatum proficiscor, ut Johannem deponam. *Tillemontius Notâ 67 adventum Theophili figit circa medium Junium: sed verisimiliter justo citiùs, ut ostendam § 62. De illo adventu Sozomenus cap. 16 sic habet, gesta Chalcedone simul referens:* Haud multò pòst ipse quoque Theophilus Chalcedonem Bithyniæ advenit, & unà cum illo complures episcopi, alii à Theophilo invitati, alii imperatoris jussu acciti. Verùm studiosiùs quàm reliqui convenêre, tum ii, quibus Joannes in Asia episcopatum ademerat, tum quicunque, alius aliam ob causam, illi infensi erant. Jamque aderant ex Ægypto naves, quas Theophilus exspectabat, & Chalcedonem appulerant.

multosque ad se trahit, monente Cyrinum Chalcedonensem,

877 Cùmque universi simul illic convenissent, atque inter se consultarent, qua ratione conatus ipsis adversus Joannem ex voto succederet, Cyrinus, qui tunc Chalcedonensem regebat ecclesiam, Theophilo fortassis gratificans ob generis B conjunctionem: erat enim Ægyptius, & alioqui à Joanne dissidebat: multis eum probris & conviciis oneravit. Verùm Divina justitia, contumeliarum istarum brevi ab illo pœnas exegit. Maruthas enim ortus ex Mesopotamia, qui unà cum episcopis illic aderat, fortè alterum ejus pedem calcavit. Unde affectus dolore, unà cum reliquis episcopis Constantinopolim trajicere non potuit, licèt ad struendas Joanni insidias admodùm necessarius videretur. Postea verò, cùm ex eo vulnere malè haberet, crus ei non semel à medicis dissectum est. Superveniens enim putredo totum corpus depascebatur: adeo ut alter quoque pes idem passus sit ex mutua doloris communicatione. Et Cyrinus quidem haud multò pòst in doloribus expiravit. *Hactenus Sozomenus, cui consentit Socrates cap. 15. Attamen tam citò non obiit Cyrinus Chalcedonensis, quàm aliqui fortasse crederent ex verbis Sozomeni: nam Palladius pag. 158, recensens infortunia persecutorum* Chrysostomi, *tacito nomine de Cyrino sic loquitur:* Alteri vivo crura ad genua usque paullatim per triennium dissecta sunt, erisipelate videlicet materiam suppeditante. *Socrates cap. 19 iterum de* C *Cyrino sic loquitur:* Cyrinus Chalcedonensis episcopus, ... adeo malè affectus est eo casu, ut, putrefacto pede, necesse habuerit eum abscindere. Neque verò id semel factum est, sed sæpiùs iterata sectio. Totum enim corpus depascebatur vis mali, adeo ut alter quoque pes, eo correptus malo, id remedium sustinuerit. Hujus autem rei idcirco mentionem feci, quòd plerique affirmabant, Cyrinum hæc passum esse propter probra & convitia, quæ in Joannem conjecerat; quippe qui durum & inexorabilem eum identidem appellaret, sicut antea dixi. *Hæc & plura scriptores de Cyrino, cujus calumnia id efficere potuerunt, ut multi episcopi, alioquin minimè mali, adversus Sanctum concitarentur.*

Acaciumque, Severianum & Antiochum episcopos:

878 *Attamen inter præcipuos* Chrysostomi *inimicos Cyrinum non recenset Palladius, sed alii quidam ipso etiam fuerunt deteriores, quamvis minùs fortasse essent maledici, & moribus magis expoliti. Palladius pag. 34 præcipuos ita recenset:* Omnium malorum, ut quis dixerit, fons & principium Dei osor dæmon, semper insidians ut lupus rationalibus Christi gregibus, peritos quosque pastores variis malis atrociter infestans, ... fucatos verò & falsos pastores terrenarum voluptatum fallaciis saginans. Porrò pessimi hujus fontis canales, ut omnis terrarum orbis novit, sunt Acacius, Antiochus, Theophilus & Severianus, qui vocantur quidem id, quod non sunt; sunt verò, quod dici se non ferunt. Ex ordine autem clericorum presbyteri duo, & diaconi quinque, partim quidem ex impuro, partim ex maleficorum numero congregati... Ex imperatoris autem aula duo aut tres solummodò fuerunt, qui Theophilum roborârunt, militari præsidio opem illi ferentes. E mulieribus præter illas, quæ vulgò notæ sunt, tres, viduæ quidem, sed à viris divites factæ, multam ex rapinis pecuniam possidentes in propriæ salutis perniciem, tumultuum & seditionum commotrices; Marsa Promoti uxor, Castricia Saturnini, & Eugraphia quædam usquequaque furiosa: reliqua autem pudet dicere. Ceterùm hæ atque illi, tardo corde in fide cùm sint, velut phalanx furore ebria, in unam sententiam odio doctrinæ adunati, exitii torrentem adversus Ecclesiæ pacem concitârunt. *Tres tantùm episcopos Theophilo hic adjungit Palladius. At S. Isidorus Pelusiota lib. 1 epist. 152 dicit,* Theophilum quatuor sociis, imò coapostatis septum ac E munitum *fuisse contra* Chrysostomum, *per quartum fortasse intelligens Cyrinum jam memoratum.*

qualis esset, Acacius Beroensis, & quare

879 *De singulis porro eo ordine, quo recensentur, paulò plura sunt dicenda. Acacius Beroensis in Syria erat episcopus ætate admodùm provecta, & variis meritis illustris. Laudat ipsum Theodoretus lib. 5 cap. 27, & ad hunc fortè præ ceteris respexit, quando cap. 34 dicit, se taciturum nomina* Chrysostomi *persecutorum propter alias illorum virtutes. Sic apud Photium col. 1518 idem Theodoretus utcumque excusat persecutores* Chrysostomi, *observatque illam persecutionem divinâ providentiâ permissam esse ad gloriam Sancti. At non omnes in persecutores illos tam benigni sunt, ac nominatim in Acacium, quem ob alia merita venerabatur Theodoretus. Inter capita* Chrysostomo *objecta apud Photium col. 55 hoc est vicesimum:* Quòd injuriâ sanctissimum Acacium affecerit, & ne ad colloquium quidem ipsum admiserit. *Injuriam verisimiliter sibi illatam crediderit vir ille, fortè meritis suis nimiùm fretus, quando* Chrysostomus *aliqua ipsi dedit monita, aut quando gravioribus distentus curis ipsum non statim ad colloquium admisit. Certè* Chryso- F stomus *monita salutaria dare solebat, vocatusque ad judicium, excepit contra Theophilum, Acacium, Severianum & Antiochum, quos generatim vocat* manifestos inimicos, qui, *inquit*, ex sua negligentia erga me malè animati sunt. *Videtur igitur Acacium amicè monuisse, eumque sic offendisse.*

Chrysostomo infensus:

880 *Aliam tamen offensionis causam prætexuit Acacius, ut refert Palladius pag. 48 his verbis:* Contigit autem, ut id temporis Acacius, episcopus Berœæ, qui advenerat Constantinopolim, haudquaquam bonum hospitium nancisceretur, ut dicebat, & ob hoc mœrens irâ intumescebat, quasi neglectus à Johanne. Cogitationibus autem immoderatis victus, absurdum sermonem ex abundantia cordis effert, dignum sua mente, præsentibus quibusdam Johannis clericis, dicens: Ego ipsi ollam condio. Exinde igitur conjunctus est Severiano, Antiocho, Isaacio Syrisco, circumforaneo, præposito falsis monachis, trito in perpetuis adversus episcopos calumniis. *Habemus hic levissimam offensionis occasionem, & simul quintum* Chrysostomi *hostem. Sozomenus lib. 7 cap. 28 Acacium miré laudat ab hospitalitate. Inde con-*

AUCTORE J. S.

conjicere possumus, ipsum ægre tulisse, quòd non adhiberetur ad mensam Chrysostomi, *qui semper solus cibum capiebat. Quæcumque fuerit offensionis occasio, Acacius famæ suæ maculam inussit persequendo Virum sanctissimum, eidemque haud dubiè auctoritate sua non mediocriter nocuit.*

quales Antiochus & Severianus,

881 *Antiochus Ptolemaidis in Phœnicia erat episcopus, Severianus Gabalorum in Syria, ambo eloquentia ac eruditionis nomen adepti, ac subinde concionati erant Constantinopoli. Si autem vera scribit Sozomenus lib. 8 cap. 10, ambo inanis gloriæ ac pecuniæ cupidiores erant, quam veræ virtutis, ideoque mirandum non est, illos* Chrysostomo *invidisse, eique fuisse adversatos, nec monita ipsius patienter tulisse, præsertim cùm Severianus jam antea se* Chrysostomo *nequaquam probasset, & cum eo simultates habuisset, ut vidimus § 49. Breviter dixisse sufficiat, eos a nemine illius temporis laudatos fuisse; ut vera virtute ornatos,* Chrysostomum *verò ipsum contra ipsorum judicium sic excepisse apud Palladium pag. 72:* De Severiano & Antiocho quid attinet dicere, quos citiùs excipiet divina justitia, quorum tenetarios conatus etiam sæcularia theatra canunt?

B

qui jam ante Theophilum machinati sunt contra Sanctum;

882 *Porrò quid Acacius, Antiochus & Severianus una cum Isaacio monachorum præposito ante adventum Theophili contra Sanctum moliti sint, Palladius pag. 49 narrat his verbis:* Deliberant armari scilicet adversus Johannem, revera autem contra gloriam Servatoris. Ceterùm, cùm misissent primum Antiochiam, adolescentiæ ejus delicta perquirunt. Ubi verò defecerunt scrutantes scrutationes, & nihil invenerunt: mittunt Alexandriam ad Theophili vafritiem, qui dicebatur Cothurnus, sollertis talia moliri. Qui statim replicans mentis suæ volumina, cum otio & quiete latrocinali cujusvis etiam prætextus speciem diligenter perscrutabatur. *De Theophilo plura dicentur per decursum: nam vehementer ubique in ipsum invehitur Palladius, ac fortasse ultra modum, usus verisimiliter accusationibus inimicorum ipsius. Quidquid sit, saltem vehementior semper fuisse videtur in adversarios suos, quam par erat, ac totius conspirationis in* Chrysostomum *factus est antesignanus. S. Nilus magna libertate episcopos illos variis locis carpit. Nam lib. 3 Epistolâ 199 non modò dicit,* invidentiâ *compulsos fuisse contra* Joannem, *in eumque egisse,* divino metu valere jusso; *sed & viros* pestilentes *vocat &* malignos pastores. *Eosdem lib. 3 Epist. 279 nominat episcopos* mente malè valentes, *prout liquebit ex ipsis Epistolis postea recitandis.*

C

quid alios quosdam fortè offenderit.

883 *Quod spectat ad Isaacium monachorum præpositum, illum etiam commemorat Sozomenus cap. 9 inter hostes* Chrysostomi, *causam offensionis una insinuans his verbis.* Fuit etiam illi simultas quædam ac dissensio cum monachis nonnullis, ac præcipuè cum Isaacio. Hujus enim philosophiæ sectatores, qui in monasteriis suis quietè degerent, magnopere laudabat; utque à nemine afficerentur injuriâ, & necessaria cuncta haberent, sollicitè procurabat. Eos verò, qui foràs egrederentur, ac per vicos urbis conspicerentur, tamquam qui professionem suam dedecore afficerent, carpebat atque objurgabat. Hujusmodi ex causis clerici & monachi complures Joanni infensi erant, & morosum atque iracundum, sævumque ac superbum eum appellabant. *Quid porrò, præter severas objurgationes, offendere potuerit mulieres divites, ac fortè etiam alios non paucos, tam clericos inferiores quam episcopos, præmittit ibidem Sozomenus, narrans ipsum suis monitis id effecisse apud S. Olympiadem, divitiis abundantem ac liberalitate insignem, ut non temere bona sua in quoslibet petentes effunderet, sed ea egentibus prudenter distribueret. Certò asserit ille auctor, multos eo ipsius consilio offensos fuisse. Ita omnia Sancti facta dictaque ægre ferebant homines sui amantes, modo ea vanitati aut avaritiæ suæ non invenirent favorabilia.* D

Theophilus Constantinopolim ingressus Chrysostomum aversatur:

884 *De ingressu Theophili in urbem eadem scribunt Socrates & Sozomenus. Hic cap. 17 ita loquitur:* Porrò cùm Theophilus Constantinopolim trajecisset, nullus ex clericis urbis regiæ obviàm ei processit. Jam enim palàm factum fuerat, illum Episcopo infestum esse. Nautæ verò Alexandrini, qui tum fortè erant Constantinopoli, tum ex aliis navibus, tum præcipuè ex frumentariis, in unum collecti, cum gaudio & faustis acclamationibus eum exceperunt. At ille ecclesiam prætergressus, in imperialem domum concessit, in qua ipsi diversorium fuerat præparatum. *Domus illa* Placidiana *vocabatur, ait Socrates cap. 15, ubi addit:* Exinde multæ adversus Joannem accusationes moveri cœpere: nec jam librorum Origenis ulla fiebat mentio: sed absurdas alias criminationes intendebant. *Palladius pag. 64 habet illa:* Sic adveniens Theophilus, veluti scarabæus fimo onustus, pulcherrimarum rerum, quæ in Ægypto sunt & in ipsa India, suavissimum odorem pro fœtida invidia spargens, sextâ horâ, quintâ Sabbati, Constantinopolim venit, nautis circumplaudentibus, infamem referens gloriam, ... & hospitatur in tentoriis injustorum, fugiens ecclesiam &c. *Præparaverat tamen* Chrysostomus *hospitia, hortatusque est Theophilum, ut ad se diverteret: ipse verò non modo hospitium, sed etiam congressum Sancti renuit, ut ipse narrat* Chrysostomus *apud Palladium pag. 12.* E

hic verò ipsum placare studet, & judex ejus esse recusat,

885 *Verumtamen necdum eo loco apud Arcadium & Eudoxiam videtur fuisse Theophilus, quando primùm advenit Constantinopolim, ut timere non deberet. Nam primo consentiunt scriptores laudati, nullum ex clericis Constantinopolitanis ipsi obviam processisse, ita ut illos necdum sibi faventes haberet, ut eosdem postea magna ex parte habuit. Secundò ut reus erat vocatus ad causam dicendam, ut testatur* Chrysostomus *apud Palladium pag. 11: neque ea in re ulla tum erat mutatio, ut* Chrysostomi *Epistola ad Innocentium Papam ibidem habet pag. 12, ubi Sanctus hæc scribit:* Attamen facientes id, quod nosmetipsos decebat, & assiduè ipsum adhortantes, ut congrederetur nobiscum, & diceret, qua de caussa statim ab initio tantum bellum accendisset, tantæque civitati excitâsset scandalum; neque ipse caussam dicere voluit: & cùm urgerent ejus accusatores, nos in ulteriorem urbis regionem, ubi degebat, piissimus imperator evocavit, atque caussam ejus jussit audire. Nam & irruptionem & cædes, & alia innumera objiciebant. F

& rectè, licèt judicium offerret Arcadius.

886 Sed & nos, qui leges Patrum, & virum honore ac reverentiâ prosequeremur, habentes etiam super hac re ejus litteras: Non oportere judicia extra limites trahi, sed in ipsis provinciis res provinciales tractandas esse, non solùm judicium non obivimus, sed vehementissimè recusavimus. *Ita* Chrysostomus *rectè & moderatè. Litteras autem Theophili hic memoratas dedi num. 850, ibique ostendi,* rectè Chrysostomum *a judicio illo abstinuisse. Tillemontius pag. 71 observat,*

AUCTORE J. S.

A *servat, nullas leges vetuisse, quo minus episcopus aliquis judicaretur ab universali Orientis concilio. Verùm ea observatio non spectat ad propositum nostrum: neque enim universale concilium congregatum erat Constantinopoli, nec tale ibidem congregabatur, ut perperam asserit Tillemontius, cùm eo vocati non essent patriarcha Antiochenus & Hierosolymitanus. Multos quidem secum ex Ægypto duxerat Theophilus, aliique aliquot* Chrysostomi *hostes se eidem adjunxerant; sed nec ipse habuit generale Orientis concilium; nec generale magis concilium habuisset* Chrysostomus, *si causam Theophili tunc judicandam suscepisset. Quare rectè rationibus recusandi judicii à* Chrysostomo *allatis acquievisset Tillemontius; & perperam alias quærere voluit.*

Deinde verò Eudoxia, variis delationibus

887 *Ex illis porrò, quæ de oblato judicio contra Theophilum ostendi, & ex damnatione legatorum Theophili, qui in exsilium missi sunt, ipso jam agente Constantinopoli, ut liquet ex verbis num. 858 datis, rectè colligi potest, errâsse Socratem & Sozomenum, dum Eudoxiam jam ante adventum Theophili adeo* Chrysostomo *contrariam faciunt, ut velint, Eudoxiam hortatam esse Theophilum*, B ut quantocius adveniret, & synodum congregaret. *Ita Sozomenus cap. 16. Verùm ea putem facta, postquam Theophilus cum suis* Chrysostomum *variis artibus imperatrici odiosum reddiderat. Causam mutatæ Eudoxiæ talem affert Socrates cap. 15*: Etenim post discessum Epiphanii, quidam Joanni retulerunt, Epiphanium adversus ipsum subornatum fuisse ab Eudoxia augusta. Ille, cùm esset suopte ingenio ferventior, & ad dicendum paratus, sine mora orationem habuit ad populum, quæ omnium generaliter mulierum vituperationem continebat. Eum sermonem vulgus ita accepit, quasi contra augustam figuratè dictus fuisset. Exceptus igitur à malevolis ad principum notitiam perfertur.

aliisque artibus inimicorum Chrysostomi victa,

888 Quo cognito, augusta illatam sibi contumeliam apud imperatorem conquesta est, utriusque communem dicens esse hanc injuriam. Curat igitur, ut Theophilus quamprimum synodum convocet adversus Joannem. Idem quoque urget Severianus: adhuc enim reconditam animo simultatem adversus Joannem gerebat. *Eadem* C *habet Sozomenus cap. 16, sed addit*: Utrùm porrò Joannes fortuitò ad eam orationem provectus sit, an, ut quidam dicunt, eo quòd suspicabatur, Epiphanium ab imperatrice impulsum fuisse, ut insidias ipsi strueret, equidem certò affirmare non possum. *At ego dubitare vix possum, quin mera fuerit calumnia adversariorum* Chrysostomi, *quæ de suspicione ipsius & de intentione in perorando allata est. Si nimias mulierum delicias ac luxum immoderatum acriter perstrinxit* Chrysostomus, *eaque reprehensio Eudoxiam magis tetigit, quàm ullam aliam; id fecit, ut ipsam eique similes mulieres emendaret; nam eò adhortationes ipsius collimabant; non verò, ut se ulcisceretur, quod à moribus Sancti erat alienum.*

contra Sanctum se declaravit: alios quoque multos,

889 *Interim facilè credimus, non unam solùm, sed & plures Sancti Homilias in invidiam vocatas fuisse apud Eudoxiam, sive à mulieribus num. 878 nominatis, sive à Severiano aliisque inimicis* Chrysostomi. *Ipsa quoque recusatio judicii de Theophilo, licèt æquissima & Ecclesiæ legibus congrua esset, imperiosam mulierem offendere poterat, & in partem omnino contrariam vertere. Theophilus quoque sexcentas adhibebat machinas, ut victoriam consequeretur, nulli magis quàm ipsi victori turpem ac luctuosam. Audiamus Palladium pag. 64*: Commoratus igitur tres septimanas, neque cum Johanne episcopo congressus est, ut solent episcopi, neque omnino accessit ad ecclesiam: verùm assiduè interdiu & noctu contendebat, novum odium veteri accumulans, ut Johannem episcopum non solùm Ecclesiâ expelleret, sed ipsâ vitâ privaret, partim largitione auri contra veritatem superstitiosos è potentibus redimens, partim lautioribus epulis gulæ deditos sibi mancipans, partim blanditiis & spe majoris dignitatis sui similes impostores è clericis in suas partes abducens. Istos cùm sine funiculo voluptatibus colligâsset omnes, veluti seductor quidam dæmon, animorumque judicium fascinâsset; ad fabulæ ministerium dæmoniacam personam quæsiit: quam quidem etiam est assecutus.

& cum illo improbos accusatores ad se rapuit Theophilus,

890 *Testatur quoque* Chrysostomus *ipse pag. 13, subornatos fuisse clericos ad accusandum, ut jam cœpit dicere Palladius, qui ita prosequitur*: Nam cùm diaconi duo à Johanne episcopo ejecti essent ex Ecclesia ob enormia scelera, horum ille levitate abusus, persuadet, ut libellos E adversus Johannem dent, pollicitus eos in locum ministerii sui se restituturum. Erat autem eorum crimen, hujus quidem adulterium, illius verò homicidium: quod & præstitit. Nam post exsilium Johannis eos in loca sua reposuit, cùm scilicet libellos dedissent, quos ille ipse dictaverat, nihil quidem veri continentes, præter hoc unum, quod admonebat, ut omnes post communionem aquam aut pastillum degustarent, ne cum saliva aut pituita aliquid è symbolo Sacramenti præter voluntatem exspuerent: quod primus ipse faciebat, & eos, qui vellent, ad religionem ac reverentiam erudiebat. Acceptis libellis, coit in ædibus Eugraphiæ cum Severiano, Antiocho, Acacio, & reliquis Johanni infensis propter modestas ejus admonitiones. Solebat enim beatus ille exemplo Pauli & publicè & privatim honestum & decorum edocere. ...

qui auctoritate Arcadii abutitur ad inchoandum judicium

891 Congregati autem quærebant, quomodo judicium ordirentur. Unus verò ex iis, qui aderant, suggessit: darent libellos imperatori, & Johannem vel invitum ad consessum traherent. F Id igitur fit, sicut olim apud Judæos, auro omnia prona & facilia reddente. *Hæc quidem stylo satis amaro retulit Palladius. Attamen non video, aliquid ex omnibus illis rejiciendum esse. Etenim Theophilus ipse clarissimè fecit contra legem, quam* Chrysostomo *præscripserat num. 850; exiguoque tempore tantam rerum invexit mutationem, ut ex reo judex sit factus, omnesque ferè* Chrysostomi *clericos in mala causa sibi faventes reddiderit, cùm advenienti nullus occurrisset.*

AUCTORE J. S.

§. LVIII Concilium ad Quercum prope Chalcedonem inchoatum: capita accusationum contra Chrysostomum cum aliquot in illa observationibus.

Concili abulum contra Sanctum inchoatur:

Posquam *Theophilus machinas suas contra* Chrysostomum *abundè instructas habebat & paratas, conciliabulum inchoare decrevit* in suburbano Chalcedonis, quod Quercus dicitur, *inquit Socrates. Sozomenus cap. 17 plura de loco habet, ita scribens:* Porrò cùm multos esse animadvertisset, qui Joannem odissent, & accusare parati essent, præparatis omnibus, prout ipsi conducere videbatur, ad Quercum perrexit. Id suburbanum est Chalcedonis, quod nunc ex Rufini B viri consularis nomine appellatur: in quo palatium est & ecclesia maxima, quam Rufinus ipse in honorem Apostolorum Petri & Pauli construxerat, & Apostoleum ob id cognominàrat. Monachos quoque juxta eam collocavit, qui clericorum in ea ecclesia munus explerent. *Observat* Chrysostomus *in Homilia, post reditum à primo exsilio habita, tom. 3 pag. 427, non ausos fuisse inimicos suos concilium illud iniquissimum in ipsa urbe celebrare, ita suos alloquens:* Hæc mirabantur timentes virtutem vestram, caritatis vim, amoremque mei. Nihil audemus, ajebant, in urbe. Eum nobis date foris. *Hac fortasse etiam de causa Bosphorum transierunt, ut tutiores essent à tumultibus Constantinopolitanorum, nisi id fortè fecerint, ut secum haberent Cyrinum Chalcedonensem episcopum, &* Chrysostomi *obtrectatorem.*

... ex eo fuerunt triginta sex episcopi

893 *De numero episcoporum, qui illuc convenerunt, satis videtur constare ex Palladio, licèt apud Photium aliter legatur. Nam apud Palladium pag. 71 episcopi* Chrysostomo *adhærentes, numero quadraginta, Theophilo per legatos dicunt:* Tu enim trigesimus sextus es ex unica provin- C cia, *pro maxima scilicet parte: dicumque, se numero superiores esse. Rursum apud Palladium pag. 23 dicuntur Romam allata conciliabuli Acta,* in quibus videbatur Johannes à triginta sex episcopis condemnatus, quorum undetriginta erant Ægyptii, septem verò aliarum regionum. *Ex his septem erant jam sæpè dicti Acacius, Antiochus, Severianus, & Cyrinus, nisi fortè hic inter Ægyptios numeratur, quia in Ægypto erat natus. S. Maruthas, de quo plura postmodùm, quique episcopus erat in Mesopotamia, etiam adfuisse videtur. Macarius Magnesiæ episcopus, qui accusavit Heraclidem, non erat Ægyptius. Apud Photium etiam est Paulus Heracleensis, & Isaacius episcopus, qui verisimiliter non erant Ægyptii. At ultimus fortè non erat episcopus, licèt ibi episcopus vocetur. Apud Marcellinum comitem etiam enumerantur episcopi triginta sex ad annum 403.*

licèt plures habeat Photius.

894 *Quapropter postponenda sunt Acta concilii illius, prout referuntur apud Photium cod. 59, nisi commodo sensu cum hisce conciliari queant: nam Acta ibidem cod. 59 habent,* fuisse nume- D ro omnes quinque & quadraginta, *qui sententiam tulerunt contra* Chrysostomum. *Fortè numerus ille corruptus est, ut jam dixi. Fortè aliqui episcopi postmodùm sententiam probârunt, & Actis idcirco fuerunt adjecti. Fortè Theophilus, ut videretur numero prævalere, episcopos aliquot olim à* Chrysostomo *depositos ad sententiam dicendam admisit, aut Actis finiti concilii subscribere jussit. Certè illi ad concilium venerant, & tres apud Photium nominati, videlicet Gerontius olim Nicomediensis, Faustinus & Eugnomonius, libellos obtulerunt, ut in locum suum restituerentur, tamquam injustè depositi. Fortè etiam ad augendum numerum adjecti sunt illi, quos in locum depositorum creârunt episcopos. Quidquid sit, de numero episcoporum, qui ad Quercum convenerunt, standum est Palladio.*

Ibi monachi ad communionem admittuntur:

895 *De initio conciliabuli Sozomenus lib. 8 cap. 17 loquitur hoc modo:* Hoc igitur in loco Theophilus unà cum reliquis episcopis cùm consedisset, de libris quidem Origenis nullam ampliùs mentionem fecit; sed Scetienses monachos ad pœnitentiam invitavit, oblivioni se traditurum præterita, nec mali quicquam facturum pollicitus. E Cumque fautores Theophili inclamarent monachis, ut veniam peterent; & synodum pro illis supplicare fingerent: conturbati monachi, idque sibi faciendum esse existimantes, confidentibus tot episcopis, id, quod solemne est ipsis dicere, etiamsi injuriâ affecti fuerint, PARCE scilicet dixerunt. Cùm autem Theophilus libenter eos in gratiam recepisset, & communionem eis restituisset, finita est quæstio de injuriis monachorum Scetiensium. Quod meo quidem judicio factum non esset, si Dioscorus & Ammonius unà cum aliis monachis illis adfuissent. Nam Dioscorus quidem, antequam hæc fierent, mortuus, & in ecclesia Mocii martyris sepultus fuerat, Ammonius verò paulò antè, dum synodus pararetur, languore correptus est. Cumque ad Quercum trajecisset, ingravescente morbo, non multò pòst extremum diem clausit: & apud vicinos illic monachos, ubi cadaver ejus jacet, splendidam meruit sepulturam. Cæterùm Theophilus, hoc audito, lacrymas fudisse dicitur, cunctisque audientibus dixisse, neminem inter sui temporis monachos parem Ammonio exstitisse, quamvis illum in maximas perturbationes conjecisset. Sed tamen hoc illi ex animi sententia successit. *Hactenus Sozomenus, cui consentiunt alii de receptis facilè à* F *Theophilo monachis illis.*

ex illis aliqui defuncti, alii ad eremum reversi.

896 *Socrates tamen breviùs agens de illis monachis, videtur supponere gratiam illis præstitam post depositum* Chrysostomum. *Constantinopolitani, audita Sancti depositione,* præcipuè, *inquit Socrates cap. 16,* in Theophilum culpam hujus calumniæ conferebant. Neque enim ampliùs fraus ejus in obscuro esse poterat: idque tum ex aliis multis indiciis, tum ex eo maximè, quòd statim post Joannis depositionem, cum Dioscoro ejusque fratribus, qui Longi dicebantur, communicâsset. *Hæc de communione monachis impertita ex Palladio confirmari possunt: nam tradit, illos, qui post concilium supervixerunt, in solitudinem rediisse. Fallitur tamen Socrates, dum Dioscorum episcopum, qui antè erat defunctus, ut viventem Theophilo conciliatum adducit. Defunctus quoque circa id tempus est Ammonius monachus, Dioscori frater, ut habet Sozomenus laudatus, & Palladius pag. 157, & 159 de utroque agens, & utrumque multùm laudans. Solitudinem verò repetierunt alii quidam ab eodem longis elogiis ornati.*

nati, inter quos pag. 160 nominatur Hierax. Eminentissimus Baronius, qui monachos illos pro Origenistis habet, eorumdemque cum Theophilo reconciliationem narrat ad annum 403 num. 21 & 22, leviter prætervolat argumentum, quod pro illorum innocentia ex hisce haberi potest. Ego verò, ut jam antè monui, nolim monachos istos in omnibus excusare, me tamen certò etiam credere, Origenis erroribus fuisse addictos. Illud solum tutò observare me posse existimo, intentionem Theophili in zelo illo, quo Origenistas visus est persequi, ex conciliatione ista suspectam admodùm reddi, & minùs certè laudabilem.

Acta conciliabuli, quæ non videntur supposititia,

897 *Acta qualiacumque illius conciliabuli dedit Photius in Bibliotheca cod. 59 col. 54. Baronius ad annum 403 num. 17 eadem suppositionis suspecta facit, quia credit Sanctum de aliquibus fuisse accusatum, quæ ibidem non leguntur inter accusationum capita. Tillemontius Notâ 68 opinionem sive suspicionem Baronii refutat, observans, non omnia, quæ in aliquo concilio fiunt, Actis semper inseri. Certè nequaquam verisimile est, libellis oblatis contra Sanctum in conciliabulo graviora inserta fuisse crimina, quàm leguntur in Actis apud Photium, præsertim cùm Innocentius Papa, ubi vidit Acta a Theophilo transmissa, compererit, teste Palladio pag. 23,* nullas graves esse accusationes. *Itaque data responsio sufficeret, etiamsi constaret, graviores calumnias in Sanctum fuisse jactatas. Verùm illud ipsum non rectè ostendit Baronius, cum solam allegat Epistolam 125. Hanc verò supposititiam credimus, talemque solidis argumentis probabimus § 69: & sic ipsum illius opinionis fundamentum planè concidit. Non video itaque, cur illa Acta non possimus admittere, certè ut in compendium contracta, ideoque fortasse in aliquibus mendosa.*

in compendium contracta in Photio.

898 *Photius ea, prout Latinè redditus est, sic orditur:* Lectum est illegitimè coactum adversus S. Joannem Chrysostomum conciliabulum, cui præsides adfuerunt Theophilus Alexandriæ, Acacius Berrhœæ, Antiochus Ptolemaidis, Severianus Gabalorum, & Cyrinus Chalcedonis episcopi: qui infesto in illum animo cùm essent, simul omnia & judices & accusatores & testes erant. Tredecim hæc actionibus peracta; duodecim quidem contra S. Chrysostomum, tertiadecima contra Heraclidem, quem Ephesiis ille ordinàrat episcopum. Hujus tamen depositionem validam reddese, aliis nonnullis prohibentibus, minimè potuerunt. Heraclidæ accusator Macarius quidam nomine fuit Magnetum episcopus: Beati Joannis vero palàm hostis, primusque accusator, Joannes ejus diaconus. *Macarius Magnesiæ in Asia ad Meandrum, quæ urbs non longè Ephesio distabat, erat episcopus, aut* Magnetum, *id est, populi istius urbis. At dubitari potest, an fortè non fuerit ex iis, quos anno 400* Chrysostomus *exauctoràrat.*

Capita accusationum,

899 *Accusationum capita, quæ Joannes diaconus, ob homicidium, ut ait Palladius, depositus, contra* Chrysostomum *intulit, huc transfero cum brevibus observationibus, & correcto Latino textu, ubi id necessarium videtur.* Accusat hic (*primò*) Chrysostomum actione illatæ sibi injuriæ, quòd se ejecisset ob domesticum puerum Eulalium pulsatum. *Tanta verisimiliter fuit percussio, ut mors secuta sit. Vix enim dubitari potest, quin hic diaconus accusator sit idem cum illo, quem ob* homicidium *Palladius pag. 65 depositum asserit.*

Secundò, quòd Joannes quidam monachus, jubente Chrysostomo, verberatus esset, ut ait, ac raptatus, ferreâque catenâ dæmoniacorum more adstrictus. *Hæc facta esse per ministros imperatoris, dicam num. 906.*

AUCTORE J. S.

Tertiò, quòd pretiosarum rerum magnam vim divendidisset.

Quartò, quòd marmora S. Anastasiæ, quæ Nectarius illi ecclesiæ marmoribus ornandæ reliquerat, ipse vendidisset. *Hæc duo capita sanè levissima sunt, cùm SS. Ambrosius, Augustinus, aliique etiam sacra vasa vendiderint ad succurrendum captivis & pauperibus.*

quæ Joannes diaconus

900 Quintò, quòd per contumeliam appellet clericos, viles, corruptos, suis usibus sponte paratos, triobolaresque. *Similia potuit Sanctus nomina adhibere in concionibus aut scriptis suis, quando malorum clericorum vitam generatim corrigere studebat. Sed alias à contumelia alicui inferenda erat alienissimus.*

Sextò, quòd S. Epiphanium delirum, & parvulum dæmonium appellàrit. *Haud dubiè mera est calumnia.*

Septimò, quod Severiano insidias struxisset, incitatis contra eum decanis. *Mendacium est. Vide dicta num. 745 & seqq.*

Octavò, quòd sycophantiis plenum librum in clerum conscripsit. *Designat accusator librum num. 573 relatum, contra eos, qui subintroductas habent. Vel hic solus articulus ostendit, quàm omnia sint exaggerata, cùm præclara etiam facta pro criminibus objecta sint.*

in libello suo

901 Nonò, quòd totius cleri habito conventu, tres diaconos citàrit, Acacium, Edaphium & Joannem, & quasi humerale ipsius furati essent, accusàrit, quærens, utrùm & ad alium illud usum aliquem cepissent. *Hoc aliunde elucidare nequeo. At res ipsa ostendit, nugas esse exaggeratas, aut in deteriorem partem detortas.*

Decimò, quòd Antonium, ut sepulcrorum effossorem accusatum *, episcopum ordinàrit. *Aut calumnia est in Antonium, aut crimen ipsius latuit* Chrysostomum.

** alii vertunt* convictum

Undecimò, quòd Joannem comitem in tumultu militari ipse prodiderit. *Dubium nullum est, quin sit calumnia.*

Duodecimò, quòd neque incedens ad templum, neque ingrediens, Deum precatus sit. *Hæc accusatio risu digna, cùm ab homine irreligioso proferatur in Virum piissimum.*

Decimotertiò, quòd sine altari diaconorum & presbyterorum ordinationes fecerit. *Hujus accusationis, quæ sine dubio æquè ridicula aliàs appareret, fundamentum ignoramus.*

Decimoquartò, quòd una ordinatione quatuor simul episcopos creàrit. *Fortè id fecerit unica die. Certè meliùs noverat sapientissimus Antistes, quid sibi licitum esset, quàm ineptus ille accusator.*

contra Chrysostomum

902 Decimoquintò, quòd mulieres suscipiat, solus cum solis, aliis omnibus foràs emissis. *Si quis librum mox memoratum, quem* Sycophantiis plenum.., in clerum *dicit calumniator, pervolvere voluerit, facilè videbit, quàm cautè cum mulieribus agendum censuerit Sanctus, solitus documenta aliis tradita ipse servare, & mirabitur impudentem calumniatorem.*

Decimosextò, quòd hæreditatem à Tecla relictam per Theodulum vendiderit. *Hoc verum esse potest, si Tecla pauperibus aut Ecclesiæ suæ legaverit bona.*

Decimoseptimò, quòd Ecclesiæ reditus nemo noverit, quò abeant. *Ridiculè duo illa capita objiciebantur Viro quàm maximè studioso, ut census Ec-*

AUCTORE J. S.

clesiæ, non in luxum aut delicias, sed in usus honestos & pios converteret.

Decimooctavò, quòd Sarapionem accusatum, causamque etiam tum dicentem, presbyterum ordinârit. *Noveras scilicet* Chrysostomus, *multis Sarapionem impeti calumniis; at causam ipsius in legitimo judicio agitatam fuisse eo tempore, quo ordinatus est, non credidero.*

concilia bulo eicalis,

903 Decimononò, quòd communicantes cum orbe universo, ipsius voluntate inclusos, & in custodia mortuos contempserit, & ne corpora quidem ipsorum sepulturæ mandanda curârit. *Calumnia est: nam procul dubio agitur de legatis Theophili, quos judices imperatorii, ut calumniatores, carceri injecerunt & condemnârunt, postquam* Chrysostomus *à lite inter ipsos & monachos fratres manum omnino abstraxerat. Vide dicta § 55.*

Vicesimò, quòd injuriâ sanctissimum Acacium affecerit, & ne ad colloquium quidem ipsum admiserit. *De inepta hac Acacii querela egimus num. 879 & 880.*

Vicesimoprimò, quòd Porphyrium presbyterum Eutropio, ut in exsilium pelleretur, tradiderit. *Haud dubiè falsò id imputatur Sancto, quo nullus erat fortior ad subditos suos defendendos. Idem dicendum de sequente capite.*

Vicesimosecundò, quod item Venereum (*Gr.* Berenium) sacerdotem contumeliis multis malè acceptum dediderit.

Vicesimotertiò, quòd illi soli balneum succendatur, & ubi laverit, Sarapion claudat labrum, ita ut alius nemo lavet. *Quas nugas non profert inopia accusatoris?*

Vicesimoquartò, quòd sine testibus multos ordinârit. *De mendacio non dubito.*

Vicesimoquintò, quòd solus edat, intemperanter cyclopum vitam degens. *Impudens est calumnia. Cur solus ederet, dictum est § 37.*

Vicesimosextò, quòd idem ipse accuset, idemque testis sit, ac judex: planum id esse ex illis, quæ cum Martyrio archidiacono, & cum Proæresio Lyciæ episcopo gesta referuntur. *At multo clarius est, calumniatorem manifestum in similibus nullam mereri fidem.*

cum debitis inea animadversionibus.

904 Vicesimoseptimò, quòd pugno contuderit Memnonem in Apostolorum sacra æde, & sanguine ex ore ipsius manante, nihilominus Eucharistiæ obtulerit Mysteria. *Forte infortunio Memnonem truserit. Nam tam manifesta ubique sunt calumnia, ut contusio aliqua fortuitò facta pro deliberata percussione afferri potuerit. Certè calumnia est, cùm Sanctus peregerit sacrum Officium. Quàm autem facilè abstinuerit ab offerendo Missæ Sacrificio ob qualemcumque iracundia motum, etiam justum, colligi potest ex dictis num. 716.*

Vicesimooctavò, quòd in throno exuitur & induitur, & pastillum edit. *Hoc solum ut verum admittit Palladius num.* 890 *laudatus, ubi & ratio additur. Nimirum quia reliqua omnia, aut planè commentitia, aut nimia exaggeratione, aut prava interpretatione sunt corrupta. Quòd sequitur, laudabile sanè erat: sed in eo etiam perversa interpretatione crimen invenit calumniator.*

Vicesimononò, quòd episcopis à se ordinatis pecunias largiatur, ut per illos laboribus clerum opprimat. *Imo potiùs, ut ex sua abundantia aliorum sublevares inopiam.* Hæc accusationis in sanctum Virum capita sunt, *inquit Photius. Attamen & alia sequuntur deinde ex aliis libellis, eaque huc transferenda censeo, sive contra Heraclidem, sive contra* Chrysostomum *fuerunt objecta, quia Heraclides propter* Chrysostomum, *à quo anno* 400 *ordinatus est episcopus, maximè impetebatur.*

Accusatus item Heraclides Ephesiorum episcopus.

905 Hinc, *inquit Photius*, cœperunt in Heraclidem & Palladium Helenopolis, episcopos austos, conquirere. Et Joannes monachus (cujus Joannes diaconus in suis beati Chrysostomi accusationibus meminerat) libellum itidem porrexit, accusans Heraclidem, quòd Origenista esset, & Cæsareæ Palæstinæ in furto deprehensus fuisset, Aquilini diaconi vestimenta furatus. Et quamvis talis esset, inquit, Joannes episcopus Ephesiorum eum episcopum ordinavit. Accusat præterea ipsum Chrysostomum, quòd multa Origenistarum causâ adversa passus sit à Sarapione, quódque hunc ille à se miserit. *Deinde tertium libellum recitat Isaacis episcopi. At suspicio mihi est, Isaacium episcopum non fuisse, quia præter Isaacium septem videntur fuisse episcopi non Ægyptii, ut dictum est num* 893. *Fortè Isaacius fuit ille Syriscus, inter præcipuos Sancti inimicos num.* 880 & 883 *memoratus. Qualiscumque fuerit calumniator ille, primum ipsius caput huc transfero, unà cum dictis ejus contra Heraclidem.* Postea rursum, *ait Photius*, Isaacius episcopus Heraclidem accusat ut Origenistam, minimeque susceptum à sanctissimo Epiphanio, neque in precationis neque in ciborum communionem. Protulit & idem Isaacius libellum contra Chrysostomum, hæc continentem.

Capita accusationum

906 Primum de Joanne monacho sæpiùs jam nominato, quòd propter Origenistas vapulâsset, & ferro vinctus fuisset. *Hoc caput prodit impudentiam calumniatorum,* Chrysostomo *adscribentium, quæ facta erant per judices imperatoris. Cùm enim* propter Origenistas *ea passus dicitur Joannes monachus, clarè intelligimus, ipsum fuisse ex monachis à Theophilo missis, quos ut calumniatores in carcerem conjecerunt præfecti imperatoris, nihil in hisce agente* Chrysostomo. *Ex hoc uno capite, quod clarè innotescit, colliget studiosus lector, quam multa alia Sancto a calumniatoribus fuerint adscripta, in quibus nullam ille partem habuerat. Quod spectat ad Heraclidem, malim credere probè Catholicum fuisse, justumque & pium, quia* Chrysostomus *ita de eo censuit, alias non ordinaturus episcopum; quàm aut Origenistam fuisse aut furem, licèt impudentes calumniatores salta ei crimina impingere non dubitârint. Si Heraclidem ad communionem admittere noluit S. Epiphanius, quia fortè statim noluit consentire in condemnationem librorum Origenis; ex eo non magis evinci potest, addictum fuisse erroribus Origenis, quàm id possit probari de* Chrysostomo, *cujus fidem ne impudentissimi quidem calumniatores illi in dubium vocare sunt ausi.*

Secundum *in libello est*, quòd B. Epiphanius propter hos Origenistas, Ammonium, Euthymium, Eusebium, Heracliden & Palladium, communicare cum illo noluisset. *De his abundè egimus § 56.*

ab Isaacio

907 Tertium, quòd hospitalitatem, solus quotidie cibum capiens, desereret. *Refutatum est § 37.*

Quartum, quòd in ecclesia dicat, mensam esse furiarum plenam. *Facilè credidero, simile quid à Sancto in quapiam Homilia dictum esse de mensa ebriosorum aut intemperantium: sed non video, quid in eo sit criminis.*

Quintum, quòd in ecclesia se ita jactet: ἐρῶ, μαίνομαι, *id est,* amo, insanio. *Similia fere leguntur*

A *tur in Homilia 2 ex nuper editis tom. 12 pag. 330.*

Sextum, oportuisse illum interpretari, quænam illæ furiæ essent; & quid sit, ἐρῶ, μαίνομαι: has enim Ecclesia voces ignorat. *Gravis ille Cato magnas adfert nugas: nam loquitur Sanctus eo ferè modo subinde, ut illa hyperbole ingentem lætitiam insinuet.*

Septimum, quòd licentiam peccantibus præbeat, sic docens: "Si iterum peccâsti, pœniteat „iterum: & quoties peccaveris, veni ad me, „ego te sanabo„. *Digna est* Chrysostomo *vox, saltem sano sensu intellecta. Digna vero Novatiano magis quàm Catholico objectio Vide dicta* § 40.

Octavum, quòd in ecclesia docens blasphemet, Christum orantem ideo non esse exauditum, quòd non, ut oportet, orâsset. *Hic strenuè calumniatur, æque ac primus; uti & in sequenti articulo.*

Nonum, quòd ad seditionem populum concitaret, etiam adversus synodum. *Modus, quo Sanctum urbe videbimus egredientem, satis refutabit hanc calumniam.*

Decimum, quòd ex gentibus quosdam, qui B Christianos valde afflixissent, suscepisset, & in Ecclesia haberet, atque defenderet. *Objectio est ineptissima. Si enim S. Paulus, qui Ecclesiam est persecutus, vas electionis factus est; cur persecutores conversos non susciperet* Chrysostomus?

908 Undecimum, quòd aliorum invadat provincias, ordinetque ibidem episcopos. *Designat accusator gesta Ephesi anno 400. At eò vocatus erat Sanctus, ut componeret ecclesiam Ephesinam, viduam, & in factiones scissam. Vide dicta* § 47 *&* 48. *obl.ta.*

Duodecimum, quòd episcopos injuriâ afficiat, & ἐκπεμφθέντας (*vox est ignota*) domo sua pelli jubeat. *Si simile quid unquam contigerit, factum fuerit, inscio* Chrysostomo.

Decimumtertium, quòd clericos inusitatis injuriis affecerit. *At usitata est consuetudo calumniatorum, generatim accusare, ut hic facis, quando deficit accusandi materia.*

Decimumquartum, quòd aliorum deposita vi rapuerit. *Calumnia procul dubio est.*

Decimumquintum, quòd sine conventu, præterque cleri mentem ordinet. *Hoc idem ferè est cum articulo 24 primi libelli, ubi aliqua observata.* C

Decimumsextum, quód Origenistas receperit; communicantes verò cum Ecclesia monachos, etsi commendatitias litteras adferrent, in carcerem conjectos non dimiserit, quin & in eo morientes ne inviserit quidem. *De hisce calumniis vide observata ad articulum 19 primi libelli.*

Decimumseptimum, quòd aliena mancipia nondum manumissa, imò & accusata, episcopos ordinârit. *Non dubito, quin sit calumnia: at non invenio, unde huic accusationi occasio fuerit data.*

Decimumoctavum, quòd ipsum hunc Isaacium malè sæpè multârit. *Facilè crediderim, monitum fuisse à Sancto, & fortè etiam gravibus verbis castigatum. At hæc ipsa accusatio satis ostendit, hominem fuisse vita perversa, acrique reprehensione dignum.*

909 *Hæc sunt accusationum capita apud Photium recitata, ubi in ultimo hoc libello Græcè tantùm habentur septemdecim, Latinè verò octodecim. Ratio est, quia Græcè duo capita consequenter eodem numero notantur, decimum videlicet & undecimum. Suspicor, articulum quintum in duos fuisse divisum: nam apud Baronium, ubi etiam dantur solùm septemdecim articuli, quintus & sextus pro uno habentur: & revera sextus tantum est quarti & quinti articuli qualiscumque probatio. Verùm, quidquid sit de numero articulorum, facilè videbis lector eruditus, nihil verè contra Sanctum fuisse objectum, quod alicujus sit momenti, aut quod crimen vocari possit: sed facta aliena non pauca ipsi fuisse per calumniam imputata, aut facta ipsius laudabilia perversâ interpretatione in vitium fuisse detorta. Si quas præterea Sanctus calumnias passus sit, eas suis locis videbimus. Interim transeo ad gesta concilii: nam libelli modò dati antè concinnati erant & præparati.* *Observatio in accusationum articulos.* AUCTORE J. S.

§ LIX. Citantur ad concilium clerici Constantinopolitani, & quædam accusationum capita examinantur: quo interim modo se haberet Chrysostomus cum suis: Sancti iteratæ citationes & responsiones.

S*Ozomenus lib. 8 cap. 17 de Synodo ad Quercum ad propositum nostrum ita scribit:* Porrò synodus cunctos Constantinopolitanæ urbis clericos ad se evocavit, depositionem illis interminata, qui non obtemperâssent. *De hisce* Chrysostomus *ipse ad Innocentium Papam scripsit sequentia, apud Palladium pag. 13:* Porrò ille (*Theophilus*) quasi cum prioribus certans, vocat archidiaconum meum magna cum auctoritate, quasi jam vidua esset ecclesia, nec episcopum haberet: per illum, clerum omnem in se transtulit. Subvertebantur ecclesiæ, cùm abducerentur singularum clerici, & subornarentur, ut adversus nos libellos darent, & ad accusationem accingerentur. *Dubitari nequit, quin favor Eudoxiæ, quæ Arcadium in hisce regebat, tantam Theophilo & conciliabulo auctoritatem dederit. Prætextus verò advocandi clericos speciosus erat, nimirum ut concilium eorum testimoniis uti posset, ac rectiùs in causam inquirere. Porrò neque ex Actis Photii, neque aliunde clarum est, utrùm illa clericorum citatio fuerit facta ante inchoatum examen libellorum, quibus accusabatur* Chrysostomus, *an verò aliquot accusationum capita priùs fuerint examinata. Hoc igitur in dubio relinquo, & ad examen ipsum transeo.* *Clerici ad concilium citantur:* E

911 *Laudatus Photius post datum libellum Joannis diaconi, ob homicidium olim depositi, de examine subdit sequentia:* Examinârunt itaque, ut putabant, horum omnium caput primum & secundum. *Primum erat de ipsius accusatoris depositione. Secundum de iis, quæ passus erat Joannes monachus, alter accusator, qui Heraclidem ut Origenistam, indeque Chrysostomum, qui ipsum consecraverat, accusabat. Libellus Joannis monachi item examinatus dicitur; ac mox caput nonum Joannis diaconi & vigesimum septimum. Nam sic habet Photius col. 58:* Horum itaque cognitione peracta (*secundi scilicet libelli;*) inquisitum deinceps est in caput nonum accusationum, mox in *aliqua accusationum capita ibidem examinata;*

AUCTORE J. S.

in vigesimum septimum *primi libelli. Videri hæc capita possunt num. 901 & 904. Oblatus deinde tertius libellus, post quem de examine subdit Photius:* Harum accusationum primum caput, quòd id antea (ut rebantur) examinatum esset, excutere noluerunt: at in secundum (*de S. Epiphanio*) & septimum inquisitum. *Quod septimum hic dicitur, forte illud est, quod octavum posuimas, de Christo non exaudito &c. Calumnia hæc erat omnium gravissima.*

presbyteri aliqui contra Sanctum testantur.

912 Mox, *ait Photius*, tertium quoque accusationis à Joanne diacono factæ caput examinatur. In eo capite Arsacius archipresbyter, qui ipsi Chrysostomo successit, & Atticus presbyter, nescio quo modo testes adhibiti, contra B. Chrysostomum testimonium dixerunt; uti & Elpidius presbyter. Iidem, & cum ipsis etiam Acacius presbyter, in quartum criminationis caput testati sunt. *Duo illa capita, etiamsi vera supponamus, nullum continebant crimen, cùm tantum agatur de vendidit aliquot rebus ecclesiæ: neque enim dubitare debemus, quin aliqua minùs necessaria aut utilia vendiderit Sanctus, ut pecuniam in alia magis necessaria magisque utilia impenderet. Attamen, cum similia non tantùm rectè & bona intentione fieri possint; sed etiam ex avaritia & injustè; callidi calumniatores ex iis quoque criminandi occasionem arripuerunt.*

B

Chrysostomus interim cum episcopis quadraginta.

913 *Quo animo esset S. Chrysostomus, quidque ageret cum episcopis, quos apud se habebat Constantinopoli, scribit Palladius, ita loquens pag. 66 & seqq.:* Eramus quadraginta episcopi cum Johanne episcopo, sedentes in triclinio episcopii, stupentes quomodo reus, & propter impia crimina solus ad comitatum venire jussus, cum tot episcopis advenisset: quo pacto principum & magistratuum sententias subitò commutâsset, plerisque de clero in pejus perversis. Ceterùm admirantibus nobis, Dei spiritu afflatus Johannes omnibus dixit: Orate fratres, & si amatis Christum, nemo mei causâ ecclesiam suam deserat. Ego enim jam delibor, & tempus resolutionis meæ instat, juxta Paulum, cujus ea sunt verba. Et multas perpessus afflictiones, vitam, ut video, relicturus sum. Novi enim satanæ insidias; eo quòd non ampliùs sustineat pondus meorum adversus ipsum sermonum. Ita misericordiam consequamini. In orationibus vestris memores estote mei. Incredibili igitur mœrore correpti, alii quidem lacrymabantur, alii verò egrediebantur è consessu, oculos & sacrum caput atque facundum ac beatum ejus os deosculabantur, in lacrymas effusi & singultus. Cùm verò eos obsecrâsset Johannes, ut ad consessum redirent, huc illuc volitantes, veluti apes circa alvearia obstrepentes: Sedete, ait, fratres, & flere desinite, eo ampliùs me emollientes: Mihi enim vivere Christus est, & mori lucrum. Nam percrebuerat, illum securi percussum iri ob nimiam loquendi libertatem. Et si meministis, memorias vestras replicate, quòd semper vobis dixerim: Via est vita præsens, cujus læta atque molesta pertranseunt. Et mercatus est præsens sæculum: emimus, vendidimus, & discedimus. Num meliores sumus Patriarchis, Prophetis, Apostolis, ut nobis hoc vitæ immortale permaneat?

C

quibus pacem commendat, consolatur.

914 Tunc quidam ex iis, qui aderant, ejulans dixit: Sed lamentamur orbitatem nostram, ecclesiæ viduitatem, sacrarum legum eversionem, ambitionem eorum, qui non timent Dominum, & Ecclesiæ gubernacula invadunt, omni ope destitutos pauperes, & doctrinæ penuriam. Cùm autem digito indice palmam sinistræ manus percussisset, (consueverat enim Christi amans Johannes, cùm esset cogitabundus, id facere) se alloquenti ait: Sufficit, frater, ne plura loquere, sed, quod dixi, ecclesias vestras ne dimittite. Neque enim à me incepit prædicationis munus, neque in me desiit. Nonne mortuus est Moyses? & non inventus est Jesus? Nonne decessit Samuel? & non unctus est David? Vitam reliquit Hieremias, nonne extitit Baruch? Assumptus est Elias, nonne prophetavit Elisæus? Paulo amputatum est caput, nonne reliquit Timotheum, Titum, Apollo & alios innumeros? Post hæc verba, Eulysius, episcopus Apameæ in Bithynia, ait: Necesse est, nos, ecclesias nostras obtinentes, cogi & communicare & subscribere. Dixit sanctus Johannes: Communicate quidem, ne scindatis Ecclesiam, sed nolite subscribere: nullius enim facinoris mihi conscius sum, propter quod deponi merear.

D

citatur ad concilium.

915 Hæc cùm ita sese haberent; nuntiatum est, adstare, qui à Theophilo missi essent. Jubet eos introire, ingressos interrogat, cujus gradus essent. Dicunt, Episcopi. Ille orat, sedeant, & dicant, cujus causâ adsint. Illi autem dicunt: Has solummodò schedulas legendas habemus: jubete igitur illas legi. Jubet Johannes legi. Tum isti imperant Theophili puero, ut dictata illa legeret: & legit. Textus autem erat ejusmodi: Sancta synodus ad Quercum congregata, (locus est sic dictus trans mare, Rufini suburbanum, in quo erant congregati) Johanni. (Omittebant id, quod erat, Episcopo.) Solet enim fermè obcæcatus animus non rectè cernere, sed ea sibi imaginari, quæ affectus ipsi suggerit. "Libellos accepimus „ adversus te, infinita crimina continentes. Adesto igitur, tecum adducens Serapionem & Tigrium presbyteros: iis enim opus est.„ Erant autem, qui ad eum venerant, Dioscorus & Paulus, qui nuper in Lybia ordinati fuerant juvenes. *Hactenus Palladius de citatione* Chrysostomi *ad conciliabulum. Socrates verò & Sozomenus, hisce consentientes, addunt citatis Paulum lectorem. Verba Sozomeni hæc sunt cap. 17:* Joannem quoque (*synodus*) ad causam dicendam vocavit: & unà cum illo Serapionem adesse jussit, & Tigrium presbyterum cum Paulo lectore.

E

Respondent ad citationem episcopi cum Sancto congregati.

916 *Audita hac citatione, primùm responderunt episcopi, qui erant cum* Chrysostomo, *ac deinde Sanctus ipse. Audiamus Palladium pag. 70:* Lectis (*citationis*) chartulis, *inquit*, qui cum beato Joanne erant episcopi, contradicunt, denuntiantes Theophilo per tres episcopos, Lupicinum, Demetrium & Eulysium; & presbyteros duos, Germanum atque Severum, omnes quidem viros sanctos & fide dignos: Noli res Ecclesiæ subvertere, nec Ecclesiam scinde, propter quam Deus in carnem descendit. Si autem inordinatè Nicænos canones subvertis trecentorum decem & octo episcoporum, & extra limites litem judicas: tu transito ad nos in urbem, optimis legibus fundatam, non provocans more Caini Abelem in campum, ut nos te priùs audiamus. Habemus enim adversus te libellos septuaginta capitum, manifesta piacula continentes; & plures sumus, quàm tua synodus, Dei gratiâ congregati, non ad eversionem Ecclesiæ, sed in pace. Tu enim tricesimus sextus es ex unica provincia: nos verò sumus quadraginta è diversis provinciis, inter quos sumus etiam septem metropolitæ. Et consentaneum est, ut minor numerus à majori atque potiori secundum canones judice-

F

A dicetur. Habemus enim & epistolam tuam, per quam mones coëpiscopum nostrum Johannem, accusationem extra limites non debere admittere. Unde legibus ecclesiasticis parens, accusatores tuos ora, ut ab accusando te desistant, aut ab accessu & perfugio ad Johannem. *Hæc episcopi liberè, nec minùs solidè ostendentes, Theophilum ejusque asseclas potestate legitima carere ad arrogandum sibi de* Chrysostomo *judicium.*

suo etiam nomine respondet Sanctus ipse;

917 *Attamen* Chrysostomus *ipse, ut ostenderet æquum judicium sibi formidandum non esse, sed hostium suorum judicio nolle se subesse, alia usus est exceptione. Palladius enim ita prosequitur:* Ad hæc permotus Johannes, episcopis quidem suarum partium dixit: Vos, quod vobis videtur, significate. Ceterùm me oportet ad ea, quæ mihi delata sunt, rescribere. Theophili autem partium episcopis hæc rescripsit: Ego, an quis contra me dicendum aliquid habeat, hactenus omnino nescius sum. Si quis verò adversus me dixerit, & adesse me vultis; manifestos inimicos meos, qui ex sua negligentia erga me malè animati sunt, ex conventu vestro ejicite. Neque de loco contendo, in quo judicium subire B me oportet; etsi id maximè in civitate fieri oportuit. Sunt autem, quos rejicio, Theophilus, quem revinco dixisse & Alexandriæ & in Lycia: In comitatum proficiscor, ut Johannem deponam. Id autem verum est ex eo, quòd postquam accessit, neque me allocutus est, neque mecum communicavit. Qui igitur ante auditionem hostiliter se gessit, quid post judicium facturus est? Similiter & Acacium coarguo, qui dixerit: Ego illi ollam condio. De Severiano & Antiocho quid attinet dicere, quos citiùs excipiet divina justitia, quorum temerarios conatus etiam secularia theatra canunt? Igitur si revera adesse me vultis, quæso eos quatuor, si quidem ut judices, ex consessu ejicite; sin ut accusatores, judicio sistite, ut sciam, quomodo me ad certamen instruam, an ut contra adversarios, an ut contra judices. Et omnino veniam, non solùm ad vestram caritatem; sed & ad quamvis orbis terrarum synodum. Scitote ergo, si decies millies ad me miseritis, nihil ampliùs ex me vos audituros. *Hæc usque Palladius de prima citatione, & gemino ad illam responso, aliorum videlicet episcoporum, & ipsius Sancti, quod tulerunt tres episcopi & duo* C *presbyteri superiùs nominati.*

iterata citatione,

918 *Photius ex Actis de omnibus simul citationibus hæc breviter tradit:* Ille verò quater appellatus non comparuit, citantibus respondens: „Si apertos hostes judicum ordine submoveritis, „præsto sum, meque sistam, ut, si quis me accusaverit, causam dicam: sin id facere detrectaveritis, quoties citabitis, nihil proficietis.„ *Consonat Socrates lib. 6 cap. 15. Sozomenus cap. 15 de legatis ad concilium profectis addit aliqua, ita scribens:* At Joannes, missis ad eos quibusdam clericis familiaribus suis, & Demetrio Pesinuntis episcopo, nuntiavit illis, se non subterfugere judicium, immò paratum esse, dummodo priùs accusatores cognoverit, & accusationis libellum inspexerit, coram majore concilio causam suam defendere: neque enim velle se stultum ac temerarium facinus admittere, & judicium eorum subire, qui manifesti essent ipsius inimici. Verùm cùm indignarentur episcopi adversus Joannem, tamquam parêre synodo recusantem; ex iis, qui ista nuntiaverant, quidam metu territi non ampliùs reverterunt. Demetrius verò, & quicumque Joannis consortium cunctis rebus anteponebant, ad illum rediere. *Certè Demetrium & Eulysium, qui Apameæ in Bithynia erat episcopus, uti & Germanum presbyterum postmodùm quoque pro* Chrysostomo *laborantes videbimus. At de Lupicino, aut Luppiciniano, ut vocatur pag. 13, Apiariæ episcopo, plura deinde non invenio, ut nec de Severo presbytero, nisi quod ad Severum aliquem presbyterum deinde scripserit Sanctus. Quare, si vera scripsit Sozomenus, illi forsan periculo se subduxerint.*

quarum una per Arcadii notarium facta;

919 *Subjungit verò post allata verba Sozomenus:* Eodem die cursor & notarius ex palatio venientes, Joannem quidem urgebant, ut ad episcopos accederet: istos verò hortati sunt, ut judicium accelerarent. *Hæc Eudoxiæ potiùs, sive Arcadii per ipsam excitati, citatio erat, quàm conciliabuli; putem tamen, hanc inter citationes quatuor numerari. Porrò eadem citatio ostendit, potentiâ imperatoris fretos* Chrysostomi *hostes, non verò legibus ecclesiasticis, quas violabant, judicium sibi de sancto Episcopo arrogâsse. Palladius pag. 73 de illo imperatoris mandato sic habet:* Illis egressis (*conciliabuli legatis,*) venit statim notarius, habens rescriptum imperatoris, cui inserta erat supplicatio episcoporum, petentium ut Johannes invitus ad judicium sisteretur, eumque ad judicium urgebat. E *Verùm huic notario idem verisimiliter datum est responsum, quod modo legatis conciliabuli datum vidimus.*

at constanter renuit adesse Sanctus.

920 *Itaque mox secuta est tertia citatio, sive secunda conciliabuli, cùm Palladius ita pergat:* Post factum notario responsum, prodierunt duo presbyteri Johannis, Eugenius quidam, qui Heracleæ episcopatum conspirationis mercedem acceperat (*Græcè* accepit, *nimirum postea*) & Isaacius monachus, ne quid aliud dicam, dicentes: Scripsit tibi synodus: Transi ad nos, ut objecta crimina diluas. Ad hæc Johannes per alios episcopos renuntiavit: Quonam tandem ordine judicatis, qui neque inimicos meos ejeceritis, & me per clericos meos accersatis? *Episcopos autem, qui hæc renuntiabant, pessimè excepit furibundum illud conciliabulum, teste Palladio:* Illi autem, *inquit*, arreptis episcopis, alium verberibus affecerunt, alterius vestes conscerpserunt, alteri ferreas catenas collo circumposuere, quas sancto Johanni paraverant, ut sic conjectus in naviculam, in ignotum locum amandaretur, dæmone illos velut leones efferante. F *Secuta est haud dubiè ultima citatio, de qua nihil nominatim habent scriptores. Verùm subjungit Palladius:* Et Beatus quidem, cognito impudenti eorum consilio, seipsum cohibuit: *id est, nullis citationibus impelli potuit, ut ad violentum illud conciliabulum se conferret.*

§ LX. Sanctus depositus, & ab imperatore relegatus, interque hæc imperterritus, populo tumultum minitante, tertio die se ultro tradit, & in exsilium ducitur.

Depositionis sententia in Chrysostomum fertur,

D*E sententia contra* Chrysostomum *in conciliabulo lata Socrates cap. 15 scribit hoc modo:* Sed quoniam Joannes exceptione utens, eos, qui ipsum vocabant, tamquam inimicos rejiciebat,

Auctora J. S.

bat, & ad generale concilium provocabat, illi nihil cunctati, quater eum citaverunt. Cumque ille sistere se in judicio noluisset, sed idem semper responsum daret, condemnârunt eum, ac deposuerunt, nullum ei crimen objicientes, nisi quòd vocatus non paruisset. *Consentit Sozomenus cap. 17 his verbis*: Portò cùm ille quater vocatus, ad oecumenicam synodum provocâsset, nihil ei aliud objicientes, quàm quòd vocatus non paruisset, eum deposuerunt. *Photius ex Actis conciliabuli paulo plura tradit, ita scribens*: Postquam ita excussa fuere hæc, (*imò potius post citationes frustra peractas*) prædicti presbyteri (*Arsacius Atticus, Elpidius, Acacius*) ac præter hos Eudæmon & Onesimus, sententiam accelerari postularunt. Itaque primus ex synodo Paulus Heracleensis omnes rogavit, ut sententiam dicerent. Et statuerunt, ut ipsis visum est, beatum Virum sede pellendum, incipiente Gymnatio episcopo, & finiente Theophilo Alexandrino, numero omnes quinque & quadraginta (*aut potius triginta sex, sicut antè dictum.*)

& ad imperatorem mittitur, una cum delatione

922 Post missa est ad clerum Constantinopolitanum tanquam è synodo epistola de Chrysostomi è throno dejectione. Relatio quoque ad imperatores facta. Ad hæc tres oblati libelli, à Gerontio, Faustino, & Eugnomonio, qui se
B injustè à Joanne episcopatu motos querebantur. Imperatorum vicissim ad synodum missum est rescriptum. Atque in his ferè duodecima actio consummitur: nam decimatertia, uti diximus, ea continet, quæ ad Heraclidem Ephesi episcopum pertinebant. *Hactenus Photius. Palladius pag. 74 magis aperit perniciosam illius conciliabuli intentionem.* Illi generosi scilicet, *inquit*, confectis dicis causâ Actis, araneæ telâ infirmioribus, decernunt adversus Johannem, cujus vultum ne viderant quidem neque vocem audiverant, longo tempore contextam malitiam uno die terminantes: dæmoniaca enim audacia cohiberi non potest, nec consilium admittit. *Quod auctor ait*, uno die terminantes, *verisimiliter significat, post citationes factas, sententiam eodem die latam & scripto ad imperatorem missam.*

de crimine læsæ majestatis,

923 *De hac vero subdit:* Et missa ad imperatorem relatione, sic orsi sunt. "Quoniam quorumdam criminum accusatus Johannes, & sibi
„ conscius, noluit adesse, leges talem deponunt:
C „ quod & ipse subiit. Libelli autem etiam læsæ
„ majestatis crimen continent. Jubebit igitur pietas vestra eum vel invitum ejici, & pœnas læsæ majestatis dare; quandoquidem in hæc inquirere nobis non licet. „ *Ita illi, religiosè scilicet, dicunt sibi illicitum esse in crimen læsæ majestatis, quod morte expuari solet, inquirere; eodemque tempore imperatorem sollicitant, ut hanc pœnam infligi jubeat. Quare meritò Palladius eos sic alloquitur:* O ter miseri! quæ cogitatis & facitis, ea vos pudet exsequi, non Deum, sed homines veriti aut pertimescentes. *Quid autem criminis objectum fuerit* Chrysostomo, *quo majestatem imperatoriam contendebant læsam. Palladius explicat his verbis:* Erat crimen læsæ majestatis convitium in augustam, ut ipsi retulerunt: quòd eam vocâsset Jezabel. *Hoc fortasse ex Homilia aliqua inferre voluit criminator, quiscumque ille fuerit: nam in libellis à Photio datis illud non invenitur.*

ac si mortem Sancti cupiissent episcopi.

924 *Pergamus ergo cum Palladio:* Et illi quidem mirabiles viri, ipsum gladio truncatum cupientes videre, sic retulerunt. Verùm Deus absconditam eorum malitiam patefecit, & principum cor emollivit, ut Danieli Babylone contigit. Illic enim leones cicurati sunt, parcentes Danieli: homines autem efferat, non parcentes prophetæ... Sic ab ecclesia expulsus est Johannes, misso ad id comite cum militari manu, non secus ac ad prælium adversus Barbaros. Ejectus venit in prædiola ad Prænetum Bithyniæ. *Hactenus Palladius, qui ubique Arcadio & Eudoxia studet parcere; hic tamen per similitudines allatas illos tangit non leviter. Theodoretus lib. 5 cap. 34 condemnationem & expulsionem* Chrysostomi *breviter refert, ita scribens.* Hi ergo (*qui auctores fuerunt totius tragœdia*) cùm diversas haberent odii ac simultatis causas, coruscantem quidem ejus Viri virtutem intueri noluerunt. Infelices verò quosdam accusatores nacti, cùm calumnias manifestas esse perspicerent, procul ab urbe synodum congregârunt, & sententiam tulerunt. Porrò imperator credens sacerdotibus, eum procul ab urbe regia relegavit. Joannes igitur, cùm nec audisset accusationem, nec defensionem attulisset, quasi convictus fuisset de criminibus, quæ ipsi objecta erant, coactus est urbe excedere, & ad navale, in ostio Ponti situm, quod Hieron vocatur, perrexit. *Ita ille.* D

Populus auditâ sententiâ, Sanctum servare studet:

925 *Verumtamen non ita statim post condemnationem in exsilium abductus est* Chrysostomus, *quàm allegati scriptores videntur dicere: neque enim populus Constantinopolitanus permisit eum tam citò abduci, & Sanctus ipse ad legitimum concilium appellabat. Exponendum igitur est, quo se modo in hisce populus gesserit, ac quomodo Sanctus ipse. Socrates lib. 6 cap. 15 exponit breviter, quibus animis sententiam depositionis intellexerint Constantinopolitani, hæc scribens:* Ea res sub vesperam nuntiata, populum ad gravissimam seditionem excitavit. Itaque tota nocte excubantes, eum ab ecclesia abduci nequaquam siverunt: sed causam ejus in majore concilio dijudicandam esse proclamabant. Verùm imperatoris jussione præscriptum fuerat, ut continuò expelleretur, & in exsilium abduceretur. *Consonat Sozomenus cap. 18, sic ordiens*: At plebs Constantinopolitana, cùm hæc sub vesperam cognovisset, ad seditionem prorupit. Et prima luce concursu ad ecclesiam facto, tum alia multa vociferati sunt, tum majorem synodum de hac causa cognoscere debere. Et cùm ii, quibus ab imperatore mandatum fuerat, ut eum in exsilium abducerent, id ipsum urgerent, illi reluctabantur. *Hæc planè significant, mandatum expulsionis ab imperatore statim fuisse datum; sed nimiam populi multitudinem impedivisse, quo minùs id exsecutioni mandaretur. Nescio igitur, unde Tillemontius art. 75 colligere potuerit, Arcadium non libenter id mandâsse.* E F

Sanctus verò in Homilia tunc habita

926 *Testis est ipse* Chrysostomus *immensa populi in se benevolentiæ, quâ imperatoris mandato resistebat. Nam in Homilia ante exsilium habita tom. 3 pag. 417 sic illos alloquitur:* Tot diebus vigilâstis, nihilque vos inflectere potuit, non temporis diuturnitas emollivit, non timores, non minæ. Ad omnia strenuos vos exhibuistis. *Verùm ex his verbis nullus colligat, placuisse* Chrysostomo *obstinatam illam populi voluntatem, quâ diebus noctibusque ipsum observabat, ne abduceretur, paratusque erat ad vim vi repellendam. Nam si quis brevem illum Sermonem attentè perpenderit, eò totus dirigitur, ut populus exsilium Sancti patienter ferre discat. Hinc post allegata verba, quibus unicè laudat constantem populi benevolentiam, non vim, neque pertinacem obsistendi*

vo-

AUCTORE J. S.

A *voluntatem, statim se corrigit, & ad alia magis laudabilia sermonem invertit, ita pergens:* Et quid dico, vos exhibuistis? Quod semper optaveram, sæcularia despexistis, terræ vale dixistis, à vinculis corporis vos expedivistis, ad beatam illam philosophiam certatim properâstis. Hæc mihi corona sunt, hæc consolatio, hæc unctio, hæc vita, hæc immortalitatis argumentum. *Hic finis est illius Sermonis, ut rectè observat Montfauconus: nam id colligitur ex veteri interpretatione Latina, quæ huc usque tantùm protenditur. Reliqua verò videntur aliunde addita.*

non modò eximiam animi fortitudinem ostendis,

927 *Quanto autem animo calamitatem illam exciperet Sanctus, tota illa Homilia luculenter ostendit. Ejus initium, lector, accipe:* Multi fluctus instant gravesque procellæ; sed non timemus, ne submergamur: nam in petra consistimus. Sæviat mare, petram dissolvere nequit: insurgant fluctus, Jesu navigium demergere non possunt. Quid, quæso, timeamus? Mortemne? Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. An exsilium, dic mihi? Domini est terra, & plenitudo ejus. An facultatum publicationem? Nihil intuli- B mus in hunc mundum, certumque est, nos nihil hinc efferre posse: terribiliaque hujus mundi mihi despectui sunt, & bona ejus risu digna. Non paupertatem timeo, non divitias concupisco: non mortem metuo, nec vivere opto, nisi ad profectum vestrum. Ideo præsentia commemoro, rogoque caritatem vestram, ut fiduciam habeat: nullus quippe nos separare poterit &c. *Mox incipit ostendere, Ecclesiam in persecutionibus semper esse invictam. Hanc autem disputationem aggressus est, ut Constantinopolitani de Deo confiderent, prout insinuant hæc verba pag. 416:* Ne vos conturbent ea, quæ acciderunt: hanc mihi gratiam præbeatis, immobilem fidem. *Tum in eadem disputatione pergit, suamque de ope divina fiduciam declarat.*

sed eò etiam populum inducere conatur,

928 *Attamen nullus existimet, eò tendere ea Sancti ratiocinia, ut Constantinopolitani ipsum pergant defendere contra vim inferendam: neque enim dubitare possumus, quin* Chrysostomus, *quando illa perorabat, jam statuisset se ultro in manus præfecti dedere. Eum igitur in finem hoc mo-* C *do loquebatur, ut, quidquid sibi accidisset, id illi constanter ac patienter ferrent. Hinc fiduciam suam egregiè declarat his verbis:* Ejus (*Christi*) pignus habeo: num propriis sum viribus fretus? Scriptum ejus teneo. Hic mihi baculus: hæc mihi securitas: hic mihi portus tranquillus. Etsi conturbetur orbis totus, rescriptum teneo: ejus litteras lego: hic mihi murus, hoc præsidium. Quas litteras? "Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi." Christus mecum; quem timebo? Etsi fluctus adversum me concitentur, etsi maria, etsi principum furor: mihi hæc omnia araneâ sunt viliora. Ac, nisi caritas vestra me detinuisset, ne hodie quidem abnuissem aliò proficisci. Semper enim dico: Domine, fiat voluntas tua: non quod talis aut talis, sed quod tu vis. Hæc mihi turris: hæc mihi petra immobilis: hic mihi baculus non vacillans. Si id Deus velit, fiat. Si velit me hìc manere, gratias habeo. Ubicumque voluerit, gratias refero. Nemo vos conturbet; precibus vacate. Hoc effecit diabolus, ut vestrum circa supplicationes studium interciperet. Sed nihil profecit: imò vos diligentiores alacrioresque invenimus. Cras ad supplicationem vobiscum pergam. Atque ubi sum ego, illic & vos estis; ubi vos estis, illic & ego. Unum corpus sumus: neque corpus à capite, neque caput à corpore separatur. Loco dissiti sumus, sed caritate jungimur: neque mors ipsa poterit abscindere.

ut omnia patienter ferat:

929 *Posteriora hæc verba clarè innuunt, quo sensu Sanctus dixerit, se semper cum ipsis futurum, nimirum charitate & dilectione, uti & sequentia ostendunt.* Etsi enim corpus meum, *inquit*, moriatur, vivet tamen anima, quæ populi recordabitur. Vos mihi patres estis: qui possim vestrùm oblivisci? Vos mihi patres, vos mihi vita, vos mihi gloria. Si vos proficiatis, id mihi in gloriam vertitur, ita ut vita mea ceu divitiæ quædam in vestro reposita sit thesauro. Paratus sum ad vitam sexcenties pro vobis effundendam; nec gratiam exhibeo, sed debitum solvo. Nam bonus pastor animam suam dat pro ovibus. Millies jugulent, toties caput abscindant. Mors enim talis mihi immortalitatis est argumentum: hæ mihi insidiæ securitatis sunt occasio. Num ob divitias insidiis objectus sum, ut doleam? num ob peccata, ut lugeam? Id patior ob vestrum amorem, quia nihil non ago, ut vos in tuto collocemini, ut nemo alienus se in ovile ingerat, ut illæsus grex E maneat. Certaminis argumentum mihi sufficit ad coronam &c. *Facundus Hermianensis in Defensione trium Capitulorum lib. 4 cap. 1 observat, noluisse* Chrysostomum *constanter uti illo populi favore ad se defendendum, ne sui causâ scinderetur Ecclesia.* Qui *inquit*, pro unitate servanda Ecclesiæ, quam dilexit, maluit suæ causæ ferre jacturam. Nam si eam vellet asserere, sicut erat vitæ probabilis, & facundiæ singularis, habens etiam magnam gratiam populi Christiani, cui pro majoribus suis meritis erat acceptus, & defensionem sedis Apostolicæ, sine cujus erat judicio condemnatus, facilè posset obtinere victoriam, quæ illum etiam fugientem est persecuta post mortem. Sed metuens, ne absolutus aliorum judicio, per obstinationem adversariorum suorum non reciperetur ab aliis; atque ita, quibusdam ei communicantibus, quibusdam verò aversantibus ejus communionem, Ecclesia scinderetur, pro cujus utilitate sciebat se episcopum factum; elegit consultissimè & admodùm mirabili pietate, cathedram episcopatus sui relinquere, quàm ut per ejus defensionem unica Christi divideretur hæreditas. F *Hæc non primo tantùm, sed secundo etiam Sancti exsilio congruunt.*

Deinde verò clam imperatoris ministris se tradit,

930 *Præcipua tamen ratio, quæ* Chrysostomum *ad secedendum impulit, ea fuisse videtur, quòd timeret, ne pugna oriretur & cædes, si-mulatque imperatorii præfecti vim inferre voluissent: nam ea de causa occultè se illis die tertio post latam sententiam tradidit. Hinc rectè, opinor, Socrates cap. 15 post relatum Arcadii mandatum de expellendo* Chrysostomo *hæc subdit:* Quo comperto, Joannes tertio post damnationem die circa meridiem ultro se ipse tradidit, inscia populi multitudine. Cavebat enim, ne ipsius causâ tumultus excitaretur. *Consentit Sozomenus cap. 18 his verbis:* Sed Joannes, veritus ne alterum sibi crimen affingeretur, vel quòd principi parêre noluisset, vel quòd populum ad seditionem concitâsset, triduo post latam depositionis sententiam, disperso hinc inde populo, circa meridiem latenter ex ecclesia discessit. Cumque jam abduceretur, populus graviter tumultuatus est, & imperatorem totamque synodum, sed præcipuè Theophilum & Severianum, maledictis appetiit: ambo enim isti auctores fuerant injuriarum. *Laudatus Socrates de tumultu illo planè consentit.*

& vespere adductus ab-ducitur.

931 *Sanctus interim abducebatur in Bithyniam navi vehendus, sed non nisi vespere per tenebras ad navim ductus est, ut ipse narrat Innocentio apud Palladium pag.* 15. Igitur procedente jam vespere, *inquit*, cùm nos omnis populus comitaretur, tractus à Curioso urbis per mediam civitatem vi abducor, & in navim conjicior, & noctu abnavigo, quia synodum ad justum judicium appellabam. *Ceterùm quàm piè in hisce omnibus Sanctus se gesserit, quantoque amore omnis populus ipsum vel absentem fuerit prosecutus, abunde patebit ex Homiliis ipsius post reditum dictis. At abstinendum existimo ab altera Homilia ante exsilium, edita apud Montfauconum tom.* 3 *pag.* 421, *quia nihil esse videtur praeter farraginem dictorum aliquot, quorum alia* Chrysostomi *quidem esse putem, sed ea in praecedenti Homilia habentur; alia verò numquam fortasse à* Chrysostomo *prolata sunt. Certè lucubratio illa Sancto nostro videtur indigna, talisque visa est etiam Montfaucono.*

B

§ LXI Theophilus, Severianus, aliique veniunt Constantinopolim, & contra Sanctum loquuntur: hinc major populi tumultus: orto etiam terræ motu, revocatur Chrysostomus, reduxque concionatur, fugiente Theophilo.

Theophilus episcopum Constantinopoli ordinare conatur:

Ubi *Theophilus intellexerat,* Chrysostomum *ab urbe expulsum esse, ipse cum suis venit Constantinopolim, ea intentione, quantum apparet, ut alium ibidem ordinaret episcopum. Hoc enim non obscurè insinuat ipse* Chrysostomus *in Homilia post reditum habita tom.* 3 *pag.* 427, *in cujus principio Theophilum comparat cum Pharaone Saram rapiente, sed hujus pudicitiam corrumpere non valente, & post aliqua sic loquitur:* Hæc

C

tunc in Abrahamum gesta sunt, gesta item hodie in Ecclesiam. Ægyptius hic (*Theophilus,*) ut ille Ægyptius erat: hic satellites habuit, ille protectores: ille Saram, hic Ecclesiam rapuit: una nocte ille detinuit, hic per unum diem occupavit; ac ne quidem per unum diem occupare permissus est; sed solùm ut sponsæ castitas nota esset, quia illo ingrediente ejus castitatis decor corruptus non est: tametsi mœchum (*id est, episcopum ordinandum*) paraverat, & tabellæ adornatæ erant, & multi è domo (*id est, clerici*) subscripserant. Adornata est machina, sed exitum non habuit. Eluxit simul ejus nequitia, & Dei benignitas. *Deinde laudem impeditæ electionis ac ordinationis prolixè attribuit populo Constantinopolitano, ut mox videbimus.*

ac Severianus contra Sanctum perorat,

933 *Tentavit Severianus illum populi pro Sancto ardorem perorando ac calumniando exstinguere, sed illum magis accendit. Hac de re Socrates cap.* 16 *ita habet:* Tunc etiam Severianus, cùm in ecclesia Verbum Dei prædicaret, visus est importunè Joannem carpere, ita dicens: Etsi ob nihil aliud esset condemnatus Joannes, ejus tamen insolentia satis grave crimen est, ut ob eam solam deponi meruerit. Cuncta enim reliqua peccata hominibus condonantur: superbis verò Deus resistit, ut sacræ Scripturæ docent. Hæc dicta plebis animos ad majorem pervicaciam provocârunt. *Sozomenus quoque cap.* 18: Severianus verò cùm in ecclesia per id tempus sermonem haberet, depositionis Joannis sententiam laudavit, utpote in hominem arrogantem, etsi nullum aliud crimen esset, prolatam. Cætera enim delicta, ut aiebat, Deus hominibus indulget: superbis autem resistit. D

eidem superbiam ac duritiam exprobrans:

934 *Hunc quoque Sanctum condemnandi prætextum attulit in ipso concilio Acacius Berœensis, ut habemus ex Epistola Cyrilli Alexandrini ad Acacium, scripta post concilium Ephesinum, editaque à Baluzio in Nova collectione conciliorum, ubi col.* 759 *Cyrillus Acacium ita alloquitur:* Quando enim in magna Constantinopoli sancta vestra synodus congregata est, tunc quando Johannes est accusatus,... cùm futurum esset, ut contra eum definitio proferretur, & essem ego unus adstantium, scio me audisse sanctitatem tuam sanctæ synodo sic dicentem: "Quia si scirem, quòd „nunc, si Johanni veniam largiremur, melior „fieret semetipso, & recederet à duritia & asperitate, quæ in eo est, omnes vos rogâssem „pro eo„. E *Hinc liquet, Cyrillum isti synodo adfuisse, licet necdum esset episcopus. Liquet præterea ex allegatis, inimicos* Chrysostomi *non alio magis prætextu condemnationem ipsius ursisse, quàm quod superbum, arrogantem, durumque & intractabilem vocarent. Hæc Acacius, Cyrinus, Severianus, & procul dubio Theophilus etiam & Antiochus ingerebant apud Ægyptios episcopos, quorum nullus fortasse Sanctum umquam noverat, quique idcirco speciosis ejusmodi mendaciis facilè circumveniri poterant.*

at populi indignatio hinc augetur.

935 *Verùm non ita facilè decipi potuit S. Isidorus Pelusiota, qui lib.* 1 *Epist.* 152 *ad Symmachum hac de re sic loquitur:* Petis à me, ut divini viri Joannis tragœdiam tibi exponam. At eam explicare nequeo. Mentem enim res ista superat. *Deinde, ubi de iniquo procedendi modo aliqua dixerat, affirmat, Theophilum* quatuor sociis, imò coapostatis, septum ac munitum *fuisse, ut* pium Virum ac divinarum rerum doctrinâ præditum *expugnaret. Non minùs graviter judicium inimicorum* Chrysostomi *improbavit S. Nilus in variis Epistolis postea dandis, ac nominatim lib.* 1 *Epist.* 309 *defendit Sanctum contra modò dictas adversariorum calumnias. Nihilo magis Constantinopolitanis, qui humilitatem charitatemque* Chrysostomi *probè perspectum habebant, imponere potuit calumniator Severianus. Verùm ob ejus calumnias populus magis exarsit, ut subjungit laudatus Sozomenus, ita pergens:* Ob hæc F populus indignatus est, iramque suam renovavit. Nec jam ampliùs à seditione revocari poterat: sed tum in ecclesiis tum in foro tumultuabatur. Denique ad ipsum usque palatium progressi, cum ululatu & lamentis orabant, ut Joannes revocaretur. *Hactenus Sozomenus.*

Theophilus ecclesiam vi occupat,

936 *Attamen seditio non videtur inchoata ab iis, qui stabant pro* Chrysostomo; *quique precibus magis, quàm ulla re alia, mirâque concordiâ impedire conabantur, ne Sancto daretur successor. Theophilus verò vi illata ecclesias occupavit, eosque qui* Chrysostomi *partes tuebantur, & ecclesiam servabant, violenter fustibus expelli curavit, quantùm colligi potest ex Zozimo, si ipsum addamus* Chrysostomum. *Etenim Zozimus lib.* 5 *pag.* 800 *scribit, occupatam fuisse à monachis*

Chry-

Auctore J. S.

Christianorum ecclesiam; hosce verò postea a plebe & militibus expulsos non sine clade. Cum hisce conferamus dicta Chrysostomi *in Homilia post Reditum, in qua pag. 427 de Theophilo sic loquitur:* Vide barbari insaniam. *Sermonemque ad ipsum dirigens, ita pergit:* Ejecisti Pastorem: cur gregem dissipâsti? Amovisti Gubernatorem: cur gubernacula confregisti? Vinitorem ejecisti; cur vites avulsisti? Cur monasteria pessumdedisti? Barbarorum invasionem imitatus es.

non sine effusione sanguinis:

937 *Rursum pag. 428 suos his verbis alloquitur:* Insidiati sunt illi, bellum moverunt, & victi sunt. Quomodo bellum gesserunt? Fustibus. Quomodo victi sunt? Precibus. "Si quis te percusserit in dexteram maxillam, verte illi & aliam.„ *Tum iterum ad absentem Theophilum se vertens, pergit hoc modo:* Tu fustes in ecclesiam infers, & eam oppugnas? Ubi pax est omnibus, bellum moves? Nec locum revereris, miser & infelix, non sacerdotii dignitatem, non principatûs amplitudinem? Baptisterium sanguine repletum est: ubi peccatorum remissio, ibi sanguinis effusio. In quanam acie hæc facta? Imperator intrat & projicit clypeum & diadema. Tu intrâsti, & clavas arripuisti. Ille imperii symbola foris relinquit: tu belli symbola intromittis. Sed sponsam meam nullo modo læsisti: at manet illa pulchritudinem suam exhibens; *nimirum quia non alius erat ordinatus episcopus.*

populus tamen constanter orat,

938 *Hanc porrò suorum victoriam mirè celebrat Sanctus, illos iterum alloquens his verbis:* Idcirco gaudeo, non solùm quia vicistis; sed quia me absente vicistis. Si adfuissem, in partem victoriæ vobiscum venissem. Quia verò secessi, nudum vobis tropæum fuit. Verùm & illud mea laus est: atque rursum in partem victoriæ vobiscum venio, quia sic vos educavi, ut etiam absente Patre vestram nobilitatem ostenderetis. Quemadmodum enim strenui athletæ, etiam absente pædotriba robur suum exhibent; sic & fidei vestræ generositas, etiam absente Doctore, bonam suam indolem exhibuit. Quid opus verbis? Lapides clamant, muri vocem emittunt. Adi imperatorias aulas, & statim audis: Populi Constantinopolitani! Ad mare te confer, desertum pete, montes, domos, encomium vestrum ubique descriptum est. Quibus telis vicistis? Non opibus, sed fide. O popule doctoris amans! O popule patrem diligens! Beata urbs, non propter columnas & laquearia aurea, sed propter virtutem vestram. Tot tantæque erant insidiæ, & preces vestræ vicerunt: idque jure merito. Nam preces erant assiduæ, & lacrymarum fontes effluebant. Illi tela vibrabant, vos lacrymas: illi furorem spirabant, vos mansuetudinem. Quod vis facito: vos oratis. Illi verò, qui obsistebant, ubinam sunt? An arma movimus? an arcus intendimus? an tela emisimus? Precabamur, & illi fugiebant. Nam quasi aranea dissipati sunt, & vos quasi petra stetistis.

ut recipiat Chrysostomum.

939 *Quemadmodum hic precibus Constantinopolitanorum totam attribuit victoriam, ita pag. 427 celebrat* filiorum suorum generosam indolem, militum virtutem, armatorum robur, diadematum splendorem, divitiarum facultatem, amoris magnitudinem, constantem patientiam, libertatis florem, victoriæ gloriam. *At per hæc omnia non intelligit, nisi concordiam & constantiam in orando, amoremque suum in* Chrysostomum, *ac desiderium recipiendi Episcopum suum, & non astum, liberè declarando. Nam mox bellicis istis vocibus alias subdit, quibus illa explicantur:* Pastor abest, *inquit,* & grex exsultat: Dux procul, & milites armantur. Non solùm ecclesia exercitum habuit, sed tota civitas ecclesia fuit. Vici, fora, aër sanctificabantur: hæretici convertebantur: Judæi meliores efficiebantur, sacerdotes (*qui Sanctum deposuerant*) damnabantur, & Judæi Deum laudabant, atque ad nos accurrebant. *De illorum concordia paulo ante hæc habet:* Absente Pastore, grex simul manebat, & Apostolicus sermo implebatur: Non in præsentia mei tantùm, sed etiam in absentia, cum timore & tremore salutem vestram operati estis. *Hac porrò constanti concordia obtinuerunt tandem, ut Eudoxia imperatrix* Chrysostomum *sibi redditum vellet, ut ipse insinuat pag. 429.*

Hisce populi precibus, accedente terræ motu,

940 *Attamen & alia concurrisse videntur, quibus mutata Eudoxia, Arcadium imperatorem mox in suam pertraxit sententiam. Palladius pag. 75 causam mutationis ita indicat:* Una verò dies (*post abductionem*) intercesserat, cùm plagam quamdam in regio cubiculo fieri contigit. Eo perterriti, ... Joannem revocant per domesticum notarium, eumque [paucos post dies] suo throno reddiderunt. *Bigotius ita verba Græca interpunxit, & Latina fecit, ut illud* paucos post dies, *referatur ad revocationem: at æque referri potest ad restitutionem in thronum episcopalem, eóque revera referendum est, ut mox videbimus. Theodoretus lib. 5 cap. 34 causam revocati* Chrysostomi *exponit hoc modo:* Sed cùm noctu ingens terræ motus contigisset, ipsamque augustam gravis invasisset terror, legati primo diluculo ad Exsulem mittuntur, rogaturi, ut quamprimum ad urbem rediret & civitatem periculo liberaret. Post hos secundi missi sunt, & post secundos tertii, adeo ut Bosphorus legatorum multitudine compleretur.

mutata Eudoxia, per Brisonem

941 *Socrates & Sozomenus non alias* Chrysostomum *revocandi rationes allegant, quam populi tumultuantis preces, asseruntque Brisonem, jam aliàs memoratum* Chrysostomi *amicum, ad eum fuisse missum. Audiamus Sozomenum cap. 18:* Proinde imperatrix, supplicationibus populi victa, marito, ut annueret, persuasit: missoque confestim Brisone, omnium, quos circa se habebat, eunuchorum fidelissimo, ex oppido Bithyniæ Preneto Joannem reduxit, scribens se nullatenus participem esse insidiarum, quæ adversus illum structæ fuissent, seque illum honore prosequi, ut sacerdotem & initiatorem liberorum suorum. *Sic ille, nihil de terra motu memorans, uti nec Socrates. Attamen Theodoreti auctoritas præponderare debet horum silentio, præsertim cùm Socrates non minùs soleat prodigia & miracula in gratiam Catholicorum facta silentio premere, quàm confingere miracula Novatianorum; Sozomenus verò, qui tunc non fuisse videtur Constantinopoli, rem facilè ignorare potuerit.*

magno studio Sanctum

942 *Certè tanta tamque subita Eudoxiæ mutatio etiam insinuat, terrorem aliquem nec opinatum ei objectum fuisse, idque confirmat laudatus Palladius, rem tamen non satis clarè explicans. Studium autem imperatricis etiam pluribus exponit* Chrysostomus *in Homilia jam iteratò laudata, ubi pag. 429 ait se revocatum,* non multo pòst tempore, sed post unum diem. *Et mox ita loquitur:* Discessi vestra curans, separatus corpore, mente conjunctus. Discessi Deo supplicans, ac vobis dilectione junctus. Sedebam solus de rebus vestris solicitus, solus de profectu deliberans. Protinus intempesta nocte hæc religiosissima domina (*Eudoxia, paulò antè ab ipso laudata*) i-

A a 2 pso

AUCTORE J. S.

ipso primo die litteras misit, quarum hæc erant verba. *Ex litteris deinde hæc recitat:* Ne arbitretur Sanctitas tua, me illa novisse, quæ gesta sunt: innocens ego sum à sanguine tuo. Improbi & perditi homines hanc struxere machinam. Mearum verò lacrymarum testis Deus, cui sacra facio... Recordor, per manus tuas filios * meos fuisse baptizatos. *Non crediderit verisimiliter Sanctus, immunem à culpa fuisse Eudoxiam; sed poterat dissimulare & ignoscere: neque necesse erat ea verba apertè refutare. De ea tamen dicit:* Quæ Deo offerebat lacrymas, confessionem & pœnitentiam, non pro Sacerdote, sed pro Ecclesia, pro populo disperso: *ita obscurè præcedentem ipsius insinuans culpam, quæ populo non erat ignota.*

* *Gr.* παιδία *liberos*

quærendum & reducendum curat.

943 *Mox verò exponit, quanto studio Sanctum curaverit investigandum.* Sacerdotes porrò omnes, *inquit*, invidiâ excæcati, locum ignorabant, quò diverteram. Quodque mirabile dictu est, illa, acsi filio timeret, quoquoversum ibat, non corpore, sed militaris manûs missione. Neque enim sciebat locum, ubi degerem. Quoquoversum mittebat, ne Pastor dolo circumventus occideretur, & venatum amitteret.... Hostes undique circui-

B

bant, expandentes retia, ut caperent, & in illorum manus adducerent. Hinc illa rogabat imperatorisque genua tangebat, ut virum faceret venationis consortem... Perdidimus, inquit, Sacerdotem, sed reducamus. Nulla nobis imperii spes superest, nisi illum reducamus. Non possum cum quopiam eorum communicare, qui hæc perpetrârunt, lacrymas fundens, Deo supplicans, nullamque machinam non movens. *Hactenus de Eudoxia* Chrysostomus, *qui eam, opinor, tam prolixè laudat, ac pluribus deinde ornat titulis, ut populo Constantinopolitano eamdem reconciliet: neque enim dubitare possumus, quin in Eudoxiam æquè ac in Arcadium, Theophilum, & episcopos ipsi adhærentes, populus fuerit commotus ob expulsum* Chrysostomum.

Chrysostomus urbem noluit statim ingredi:

944 *Attamen Sanctus, postquam circa Prænetum Bithyniæ oppidum, quod* ex adverso Nicomediæ *statuit Socrates, à Brisone fuerat inventus, noluit statim Constantinopolim redire; sed in ejus vicinia aliquo tempore substitit. Certè Socrates cap. 16 hæc scribit:* Missus igitur Briso, eunuchus augustæ, offendit illum Prænecti, quod emporium est ex adverso Nicomediæ situm; &

C

Constantinopolim eum redire jubet. Sed quoniam Joannes ab exsilio revocatus, negabat se urbem ingressurum esse, nisi priùs in majore judicum consessu innocentiam suam probâsset, mansit interim in suburbano, quod Marianæ appellatur. Porrò dum moras necteret, nec civitatem ingredi vellet, plebs ad indignationem prorupit; statimque in ipsos imperatores maledicta congessit. Qua de causa Joannes redire coactus est.

sed cùm moratur in villa suburbana,

945 *De his Sozomenus cap. 18:* At Joannes reversus, in suburbano imperatricis ipsius circa Anaplum resedit: nec ante judicium majoris synodi, quo palàm fieret, episcopatum ipsi injustè ademptum fuisse, ingredi in urbem sustinebat. Sed cùm populus denuò indignaretur, & imperatores conviciis incesseret, coactus tandem introivit. *Redierat jam Sanctus ex Bithynia in Thraciam, quando hæc contigerunt: nam* Anaplum *esse in Thracia inter Constantinopolim & Pontum Euxinum, colligitur ex Procopio de Ædificiis lib. 1 cap. 8. Porrò dum Sanctus ibi morabatur in suburbana imperatricis villa, contigisse existimo illam pugnam inter Constantinopolitanos & Alexandrinos, de qua meminit Socrates cap. 17. Ratio esse videtur, quòd Theophilus cum collectis ad Quercum episcopis, qui* Chrysostomum *damnârant, litem prosequi vellet contra Heraclidem episcopum Ephesinum, qui cum* Chrysostomo *accusatus erat, sed necdum condemnatus.* D

Theophilus verò pergit contra Heraclidem agere;

946 *Certè laudatus Socrates hæc scribit:* Priùs verò Heraclidis ordinationem in quæstionem vocari curavit Theophilus, ut inde, si posset, occasionem arriperet ad Johannem exauctorandum *(imo potiùs ad confirmandam ipsius depositionem.)* Et ipse quidem Heraclides non aderat: absens tamen judicabatur, quasi quosdam injustè verberâsset, & catenis vinctos per mediam Ephesiorum urbem traduxisset. Cumque Joannes ejusque fautores dicerent, de absentibus judicium fieri non debere, contrà Alexandrini contendebant, admittendos esse accusatores Heraclidis, licèt eum absentem accusarent. Gravis inde seditio, & concertatio inter Constantinopolitanos & Alexandrinos conflata est: commissâque pugnâ, multi vulnerati, quidam etiam interempti sunt. Hæc cùm videret Theophilus, illico Alexandriam profugit. Idem alii quoque fecerunt episcopi, præter paucos, qui Joannis partes tuebantur: cunctique, arreptâ fugâ, ad suas sedes reverterunt. His ita gestis, Theophilus omnium judicio condemnabatur. *Hæc Socrates, cui de his consentit Sozomenus cap. 19, dicens, fugisse Severianum omnesque Theophilo adhærentes.* E

pugna orîtur Constantinopoli,

947 *Ac deinde:* Ipse etiam Theophilus illico, nihil cunctatus, ineunte jam hieme, fugiens unà cum Isaacio monacho, in Ægyptum navigavit. *Hæc utcumque confirmari possunt ex Actis apud Photium. Nam actione duodecimâ sententia contra* Chrysostomum *lata dicitur; at decima tertia habita est contra Heraclidem. Hic tamen in ea actione necdum est condemnatus: nam de Heraclide col. 54 dicit in Actis Photius:* Hujus tamen depositionem validam reddere, aliis nonnullis prohibentibus, minimè potuerunt. *Nimirum ante finitam causam, latamque sententiam, intervenit memorata pugna, indeque secuta est omnium fuga. Hujus verisimiliter pugnæ causâ Zozimus, Christianorum calumniator vehementissimus, ausus est asserere pag. 800,* Chrysostomum *jam reversum tentâsse* in urbe tumultus *excitare. Nam utcumque reversus erat, quamvis urbem necdum esset ingressus; & homo ethnicus facilè potuit Episcopo attribuere, quod cœptum erat à temerariis quibusdam, qui seditiosi fortè ac rapinæ amantiores erant quàm* Chrysostomi. *Quidquid sit de occasione illius tumultûs; certè Sanctus illum non excitavit: majorque culpa fuisse videtur in Alexandrinis, sive in foventibus Theophilum; quàm in Sancti amicis.* F

in qua prævalent amici Chrysostomi;

948 *De illo, opinor, tumultu loquitur* Chrysostomus *in Homilia sæpè laudata, ubi pag. 430 & 431 habet sequentia:* Miratus sum conscientiam vestram. Hæc dico, non ut ad seditionem vos excitem. Nam quæ illi paravere, seditio sunt; quæ vos fecistis, zelus. Non enim rogâstis illos occidi, sed impediri, quominus illud eveniret vel vobis vel Ecclesiæ, ne rursus submergeretur. Virtus quippe vestra non sivit ingruere tempestatem: sed illorum sententia fluctus concitavit. Ego verò rem non secundum exitum, sed secundum illorum mentem æstimo. Tu homo, qui altari adstas (*aut Theophilum aut alium ex adversariis intelligit*) cui tanti populi cura commissa, cùm hæc tristia comprimere deberes, tempestatem auxisti, contra teipsum gladium vibrâsti, filios tuos consumpsisti, si non reipsa & experimen-

A mento; certè animo. Sed Deus prohibuit. Itaque vos (*auditores alloquitur*) demiror & laudo, quòd post bellum pace conciliata, caveatis, ut perfecta pax maneat. *Hæc omnino insinuant, pugnam aliquam fuisse ortam culpâ inimicorum* Chrysostomi. *Nec dubium videtur, quin illa acciderit tempore intermedio inter revocationem Sancti ejusque in urbem reditum. Utràm verè orta sit, quòd ecclesias occupatas dimittere nollent asseclæ Theophili, an quòd violentum suum concilium continuare vellent contra Heraclidem, idque fortasse Constantinopoli, an utraque simul de causa; non ita clarè liquet.*

Inde cum fuit aufugit Theophilus.

949 *Porrò cùm* Chrysostomus *dicit:* Non enim rogâstis illos occidi, sed impediri, quo minùs illud eveniret vel vobis vel Ecclesiæ, ne rursus submergeretur; *satis insinuat, Constantinopolitanos petiisse militarem manum contra violentiam inimicorum* Chrysostomi; *idque post revocatum Sanctum, ut colligitur ex his*, ne rursus (*Ecclesia*) submergeretur. *Nam per revocationem Sancti, causa Ecclesia è periculo emerserat; sed ea rursum demergi poterat novis inimicorum molitionibus, quas pati noluerunt Constantinopolitani,* B *qui aulam tunc habebant faventem. Hinc Theophilus cum grege suo satis advertit, nihil sibi superesse præter fugam, quòd vehementer exacerbati essent Constantinopolitani.* Ita Theophilus, *ait Palladius pag.* 75, cum Ægyptiis suis fugâ salutem quærit: cives enim eum quærebant, ut in mare demergerent. *Et ipse* Chrysostomus *pag.* 430: Quid opus clamore? Abierunt, & depulsi sunt, nemine insequente in fugam versi. Non homo illos, sed conscientia accusat. *Nunc triumphalem Sancti in urbem ingressum videamus.*

Reditus Sancti planè triumphalis:

950 *Theodoretus lib.* 5 *cap.* 34 *breviter de reditu sic loquitur:* Quod cùm cognovisset fidelissimus populus (*revocatum scilicet esse Sanctam*) statim ostium Propontidis navigiis obtexit. Universi enim obviàm processerunt, cereas faces præferentes. Ac tum quidem caterva inimicorum dissipata est *Hisce* Chrysostomus *ipse adstipulatur pag.* 429, *celebrans suorum in se amorem his verbis:* Beatus ego propter vos. Sciebam & antea, quantis instructus essem divitiis, id tamen nunc miratus sum. Procul eram, & civitas aliò transferebatur. Hominis unius causâ pelagus in civitatem mutatum est. Mulieres, viri, immaturæ C ætatis parvuli: mulieres infantulos gestabant, pelagus adire non dubitabant, fluctus spernebant. Non metuebat herum servus, mulier infirmitatis suæ non meminerat. Forum in ecclesiam versum est, omnia ubique propter nos movebantur. *Hactenus* Chrysostomus. *Ex hisce autem Tillemontius art.* 77 *suspicatur, Sanctum ex villa imperatricis navigâsse Constantinopolim. Sed istud admodum est incertum: ea enim, quæ de pelago & navigiis dicuntur, jam facta videntur, quando* Chrysostomus *ex Bithynia trajecit in Thraciam, ita ut dubium sit, an rursum se navi commiserit, dum ex villa illa suburbana processit ad urbem.*

urbem ingressus, ex tempore

951 *Hoc ultimum iter describunt Socrates cap.* 16 *& Sozomenus cap.* 18, *nec quidquam memorant de navigiis.* Chrysostomus *in Epistola ad Innocentium apud Palladium pag.* 16 *ait se rediisse,* inducentibus triginta episcopis, & piissimo imperatore, qui notarium ad id miserat. *Omisso Socrate, satis erit audire Sozomenum, qui sic habet:* Porrò populus psalmos canens ad præsens negotium compositos, plerique etiam cereos accensos manibus gestantes, obviàm ei progressi, ad ecclesiam eum deduxerunt: & quamquam recusantem, ac sæpiùs affirmantem, priùs necesse esse, ut, qui ipsum condemnaverant, mutatâ sententiâ nunc absolverent, compulerunt, uti mos est episcopis, pacem populo dare, & in episcopali solio consedere. Coactus itaque, extemporalem quoque habuit orationem: sumptoque argumento ex elegantissima similitudine, figuratè indicavit, Theophilum quidem tentâsse vim inferre Ecclesiæ suæ, perinde ac olim regem Ægyptium uxori patriarchæ Abrahami, ut refertur in sacris Hebræorum libris. Populum verò ob propensum erga se animum, & imperatores ob prolixam benevolentiam, ut par erat, laudibus prosecutus, tantos multitudinis plausus totque acclamationes in laudem imperatoris & augustæ excitavit, ut orationem imperfectam abrumpere sit coactus.

AUCTORE J. S.

habet brevem orationem, posterius dictum longiorem.

952 *Ad hæc Sozomeni verba observo primò, nequaquam certa videri ea, quæ ipse cum Socrate asserit de recusato à* Chrysostomo *totiens regressu ad sedem episcopalem. Nam de ea recusatione nihil ullibi habet Palladius, nihil Theodoretus, nihil* Chrysostomus *ipse, qui contrarium potiùs insinuare videtur: neque ullibi in duabus primis* E *post reditum Homiliis insinuat, se invitum loqui. Rogavit quidem* Chrysostomus *novum concilium ad se defendendum, ut postea videbimus; at alibi non invenio, noluisse ipsum ad cathedram regredi, priusquam in illo fuisset absolutus. Hoc igitur mihi non modò incertum; sed etiam minùs probabile apparet. Secundo Homilia illa, de qua loquitur Sozomenus, illa ipsa est, quam frequenter jam laudavimus. At ea nec prima est post reditum dicta, nec omnino videtur extemporalis, sed meditata utcumque, & sequente post reditum die dicta, ut consentiunt Tillemontius Notâ* 73 *& Montfauconus in Monito tom.* 3 *pag.* 423. *Ad hoc ostendendum sufficiunt dicta* Chrysostomi, *docentis populum, quid sibi reverso nuntiari jusserit Eudoxia. Nam. pag.* 430 *hæc habet de imperatrice:* Dicamne ardentem ejus amorem? Dicam ejus erga me solicitudinem? Heri vesperi hæc ad me verba misit: "Dicito ei: Oratio mea impleta est, rem impetravi: meliùs coronata sum, quàm per ipsum diadema. Recepi Sacerdotem, caput corpori restitui, gubernatorem navi, pastorem gregi, thalamo sponsum. Pudore affecti sunt adulteri. Seu vivam, seu moriar, nihil F mihi curæ est". *Huc usque patent esse verba Eudoxiæ, à* Chrysostomo *relata in Homilia, de qua dispungamus. Ex his autem manifestè colligitur, illam non esse habitam ipso reditus die, cùm ea pridie Homilia dicta nuntiari jusserit Eudoxia* Chrysostomo *jam reverso.*

Mira Sancti, de omnibus Deo gratias agentis,

953 *Quare extemporalem Oratiunculam, Sancti pietate & eloquentiâ dignam, ex Montfaucono pag.* 424 *pro majori parte huc transfero:* Quid dicam, aut quid loquar? Benedictus Deus. Hoc egressus dixi, hoc iterum profero; imò illic cùm essem, non intermisi dicere. Meministis me Jobum in medium adducere, ac dicere: Sit nomen Domini benedictum in sæcula. Hæc vobis pignora exiens reliqui, has gratiarum actiones repeto: Sit nomen Domini benedictum in sæcula. Diversæ res, sed una glorificatio. Pulsus gratias agebam; reversus gratias ago. Diversæ res, sed finis unus hiemis & æstatis; unus finis, agri felicitas. Benedictus Deus, qui permisit egredi, benedictus iterum, qui ad reditum evocavit. Benedictus Deus, qui tempestatem permisit, benedictus Deus, qui tempestatem solvit, & tranquil-

 lita-

AUCTORE J. S. stitatem paravit. Hæc dico, ut vos ad benedicendum Deo instituam. Bona contigerunt? Benedic Deo, & bona manent. Mala acciderunt? Benedic Deo, & mala solvuntur. Quandoquidem & Job dives cùm esset, gratias agebat, & pauper effectus, Deo gloriam reddebat. Neque tunc rapuit, neque postea blasphemavit. Varia tempora, & una mens fuit. Gubernatoris virtutem nec tranquillitas resolvit, nec tempestas demergit. Benedictus Deus, & cùm à vobis separatus sum, & cùm vos recuperavi. Utraque ejusdem providentiæ fuerunt. A vobis separatus sum corpore, sed nequaquam mente.

[Ex]cerpta in prima Homilia. 954 Videte, quanta fecerint inimicorum insidiæ; studium intenderunt, desiderium incenderunt, & sexcentos mihi procurârunt amatores. Antehac me mei amabant, nunc etiam Judæi honorant. Sperabant, se à meis me separaturos esse, & alienos adsciverunt. Verùm non illis, sed Dei nomini gratiæ referendæ, qui illorum nequitiâ ad honorem nostrum usus est: nam & Judæi Dominum nostrum crucifixerunt, & servatus est mundus: neque gratiam Judæis habeo, sed Crucifixo. Videant, quomodo Deus noster videt: quam pacem eorum insidiæ pepe-

B rerunt, quam gloriam paraverunt. Antehac ecclesia sola implebatur, nunc forum universum ecclesia factum est. Unum caput inde huc usque locum occupat. Nemo choro vestro silentium imperavit, & tamen omnes in silentio, omnes in compunctione versabantur. Alii psallebant, alii beatos prædicabant eos, qui psallerent. Hodie Circenses sunt, & nemo adest; sed omnes in ecclesiam ceu torrentes confluxerunt. Torrens verò vester cœtus, & flumina sunt voces, quæ in cælum ascendunt, quæque amorem erga Patrem perhibent. Preces vestræ diademate splendidiores mihi sunt. Viri mulieresque simul: in Christo enim Jesu non est masculus neque femina. Quomodo loquar potentias Domini? Scitis, quàm sit verum id, quod dico: si quis fortiter tentationes ferat, magnum inde fructum demetet. Ideo vos ad Apostolos convocavi. Venimus pulsi ad eos, qui pulsi sunt. Nos insidiis sumus appetiti, illi pulsi sunt. Venimus ad Timotheum, novum Paulum. Venimus ad sancta corpora, quæ Christi stigmata gestaverunt. Nunquam timeas tentationem, si animo sis instructus generoso: Sancti omnes sic coronati sunt. *Hactenus* Chrysostomus,

C *qui aliqua addit de amore suorum & fuga inimicorum. Verùm de iis sat multa sunt prolata ex Homilia sequentis diei, quam per partes ferè totam recitavi, ita ut necesse non sit de hac quoque plura addere.*

Homilia de Chananæa, 955 *Post aliquot certè dies, & fortasse post plures hebdomadas,* Chrysostomus *aliam habuit Homiliam, in qua rursum loquitur de præteritis inimicorum suorum molitionibus. Inscribitur hæc de* Chananæa, *aut* in dimissionem Chananææ, *apud Montfauconum tom. 3 pag. 432. Aliqui voluerunt, Homiliam illam non esse genuinum Opus* Chrysostomi; *sed eas non attulerunt rationes, ut iis possim assentiri. Quin potiùs cum Savilio, Tillemontio & Montfaucono Homiliam* Chrysostomo *omnino attribuendam existimo. Rationes videri possunt apud Montfauconum in Monito prævio. Porrò Sanctus eam sic orditur:* Tempestas ingens sævit; sed eorum, qui convenerunt, alacritatem non cohibuit: multæ tentationes, sed desiderium vestrum non solverunt. Non cessat Ecclesia oppugnari & vincere; insidiis impeti & superare insidias. Quantò magis alii insidiantur, tantò magis illa augetur: fluctus dissipantur, & D petra stat immobilis.... Quis non obstupescat? quis non miretur? Non modò, qui nostri sunt, non absfuerunt; sed etiam, qui nostri non sunt, accesserunt.

in qua de persecutione sua meminit Sanctus. 956 *Et post pauca:* Quo in statu sunt res nostræ? Laudibus celebrantur. Quo in statu res illorum? Ignominiâ cumulantur.... Quis fugavit illos? Nemo. Sed domesticum habent hostem, conscientiam post peccatum. Sciunt, quid fecerint. Nam & Cain volebat fratrem suum occidere... Hi verò, licèt reipsa non occiderint, at voluntate tamen occiderunt. Perpetrata est cædes, quantùm in illorum malignitate situm fuit; sed vita concessa est Dei benignitate.... Verùm... sinamus eos fugere, nemine persequente.... nosque consuetam mensam vobis apponamus. *Tum incipit docere, & memorat Homiliam pridie habitam ex S. Paulo. Hinc Tillemontius Nota 76 suspicatur, designari Homiliam in illa S. Pauli verba,* Sufficit tibi gratia mea &c., *quæ apud Montfauconum tom. 8 inter Spuria pag. 24 edita est. Habet revera circa finem Homilia illa aliquid, quod prolatum videtur de persecutione* Chrysostomi. *Verùm stylus longissimè abest ab eloquen-* E *tia* Chrysostomi, *&* oratio tam inepta, *ait Montfauconus,* ut meo judicio indigna sit, quæ legatur.

§ LXII. Chronotaxis persecutionis Chrysostomi: an omnes ejus inimici fugerint ad sedes suas: an in alia synodo sit absolutus: gesta Sancti post reditum: Eudoxia iterum irata.

Cùm processus contra Chrysostomum duraverit menses 9 aut 10; *Tillemontius Notâ 65 dat chronotaxim persecutionis* Chrysostomi, *& de ultima expulsione etiam disserit Notâ 82. At non videtur attendisse ad omnia, quæ conducere possunt ad tempus singularum rerum exactius investigandum.* F *Itaque fundamenta totius chronotaxeos primùm assignabo, ut ex iis ordo clariùs eluceſcat. Primò secundum Sancti exsilium contigit anno 404, die XX Junii, ut clarè habet Socrates, & admittit Tillemontius. Hanc epocham suo loco magis stabiliam. Secundò certum æquè est, primum exsilium contigisse anno 403. Tertiò Palladius pag. 80 de molitionibus contra* Chrysostomum *dicit:* Dum hæc sic atque alia aliter geruntur, novem aut decem menses præterierunt &c. *Hinc saltem habemus, persecutionem durâsse ad menses novem aut decem, ut minimum: nam examinandum erit, an totum persecutionis tempus iis verbis designetur, an verò pars tantùm; & unde illi menses inchoandi sint, ubi finiendi. Quartò Sozomenus cap. 19 asserit, Theophilum, revocato in urbem* Chrysostomo, *fugisse in Ægyptum,* ineunte jam hieme. *Hæc verba apud Tillemontium nullibi laudata invenio, ita ut non videatur ad ea attendisse, ideoque concilium ad Quercum fixisse citius, quàm oportebat. Nam ex iis liquet, concilium istud figendum esse paulò ante hiemem, cùm fugerit Theophi-*

AUCTORE J. S.

A philus statim post concilium, imò etiam necdum absoluto, sed potiùs abrupto concilio.

concilium ad Quercum videtur inchoatum circa initium Septembris,

958 Jam verò ex allegatis Sozomeni verbis ulteriùs colligo, per menses illos novem aut decem, quos memorat Palladius, aut totum persecutionis tempus intelligendum esse, à congregato ad Quercum concilio usque ad secundum exsilium, aut saltem totum tempus, quod utrique exsilio est intermedium. Nam si menses illos finiamus initio Quadragesimæ, aut in Paschate anni 404, ut facit Tillemontius; eosque cum eodem inchoemus à reditu Chrysostomi ex primo exsilio, id est, à fuga Theophili, dicendum necessariò erit, fugisse Theophilum mense Julio, aut potiùs Junio, aut etiam citiùs; quod non solùm Sozomeno, sed ipsi quoque Tillemontio est contrarium: nam hic synodum illam figit mense Julio. Contrà, si synodum inchoemus circa initium Septembris, facilè usque ad xx Junii sequentis anni reperiemus menses novem aut decem, simulque intelligemus, fugam Theophili contingere potuisse circa initium Octobris, quod cum ineunte hieme satis congruit. Restat igitur solùm, ut ostendamus, nihil quidpiam occurrere, quo minùs violentum istud concilium B circa initium mensis Septembris figere possimus.

Chronotaxis usque ad finem concilii,

959 Si supponamus Theophilum Alexandriâ discessisse unâ tantùm alterâve hebdomadâ, postquam S. Epiphanius ex Cypro solverat, sive currente mense Aprili; necesse non erit, ut dicamus, ipsum venisse Chalcedonem ante initium Augusti, cùm iter longissimum instituere deberet, ac tardè processerit, ut dicitur apud Palladium pag. 64. Ipse ibidem pag. 62 scribit, Septuaginta quinque dierum itinere Constantinopolim distare Alexandriâ. Potuit igitur facilè tres menses, & partem quarti, tanto itineri impendere, cùm moras necteret, & per viam episcopos aliquot sibi faventes reddere cuperet. Præterea, si quis tot menses itineri noluerit attribuere; non cogetur idcirco credere, ipsum ante Augustum venisse Chalcedonem, cùm non habeamus idonea argumenta, cur potiùs mense Aprili quàm Majo discesserit. Statuimus igitur, Theophilum venisse Chalcedonem circa initium Augusti.

circa initium Octobris, fugiente Theophilo, abruptum,

960 Porrò dies aliquot Theophilum mansisse Chalcedone, habemus ex gestis ibidem, § 57 relatis. Deinde Constantinopoli, teste Palladio pag. 64, mansit tres septimanas ante concilium. Itaque gemina hæc mora ducere poterit usque ad i- C nitium Septembris: circa quod tempus concilium inchoatum credimus. Hoc verò constat actionibus tredecim, ita ut facilè existimare possimus, concilium durâsse tribus aut quatuor hebdomadis, cùm in conciliis non soleant diebus singulis novi conventus institui. In Actione duodecima damnatus est Chrysostomus, id est, secundum dicta, vergente ad finem Septembri: deinde tertio post die ab urbe expulsus. Uno autem die post expulsionem revocatus est, ac rediit post duos tresve dies: quo tempore Theophilus fugâ se eripuit. Hæc igitur fuga circa initium Octobris figenda.

& usque ad ultimam Sancti expulsionem.

961 Post duos menses quieti datos, teste Palladio pag. 75, iterum fremere incipiunt hostes Chrysostomi, qui erant Constantinopoli, ac circa initium Decembris ad Theophilum mittunt. Iidem ex Syria, aliisque provinciis, alios accersunt episcopos. Effluxerint facilè tres menses, antequam hi omnes, aliique à Theophilo missi, advenerint, ita ut credere possimus, secunda hac vice causam Chrysostomi cœptam examinari mense Februario. Mense verò Martio, aut certè in Quadragesima, mandavit Arcadius, ut Sanctus ecclesiâ egrederetur, quod facere renuit, nisi vi cogeretur. Iteratum est hoc mandatum die xvi Aprilis in pervigilio Resurrectionis Domini, eodemque die vesperi terribilis vis adhibita. Mansit tamen deinde Constantinopoli duobus ferè mensibus, ac tandem xx Junii ductus est in exsilium. Hæc omnia latiùs referemus.

Ex inimicis ipsius aliqui citò post fugam redierant:

962 Nunc & alia dubitatio breviter examinanda est. Vidimus num. 946 & 949, scriptores, qui loquuntur de fuga Theophili, ita generatim loqui de fuga inimicorum Chrysostomi, ut nullus videatur mansisse Constantinopoli. Attamen sanctus Doctor in Epistola ad Innocentium Papam apud Palladium pag. 17 dicit: Hìc enim remanserant Syrorum quidam, qui tunc adfuerant, & unà cum ipso (*Theophilo*) omnia patrârant. Tillemontius Notâ 77 observat, allegatis verbis non alios innui posse quàm Severianum & Antiochum, cùm Acacius, qui alias hisce addi posset, apud Socratem & Sozomenum deinde cum aliis episcopis Constantinopolim venisse dicatur. Accurata est hæc observatio. Verùm non æquè illi possum assentiri, dum suspicatur, omnes episcopos, qui adversabantur Chrysostomo, eo Constantinopolim redeunte, ad cathedras suas fuisse reversos. E Tanti faciendam non putem auctoritatem Socratis & Sozomeni, præsertim cùm ne hi quidem apertè dicant, in Syriam reversos esse Severianum & Antiochum, aut inde postea rediisse, sicut asserunt de Acacio. Quapropter conjicio, illos quidem initio ex urbe fugisse, sed non diu post, pacatis omnibus, in urbem rediisse, ut occasioni Chrysostomum expellendi constanter imminerent. Potuerunt illi aliquo tempore apud Cyrinum Chalcedonensem, aut alibi in vicinia subsistere, ac deinde in urbem ad amicos suos clanculùm redire.

Concilium ad examen causæ suæ Sanctus frustra petiit:

963 Porrò Chrysostomus, postquam reversus erat in urbem, imò etiam verisimiliter ante ingressum, dum in suburbana Eudoxiæ villa morabatur, rogavit Arcadium imperatorem, ut synodum congregandam curaret, cùm ut Theophilus gestorum suorum contra Sanctum rationem redderet, tum ut Chrysostomus ipse in ea innocentiam suam probaret. Testis est hujusce postulati sui ipse Sanctus in Epistola ad S. Innocentium, danda § 65, ubi etiam narrat, se ter preces illas iterâsse apud imperatorem; & ad primam quidem ejusmodi postulationem Theophilum cum suis F fugisse; ad secundam ab Arcadio revocatum esse, sed parere noluisse; tertiam verò postulationem fuisse, ut saltem episcopi Syri, Severianus nempe & Antiochus, secum in judicio comparerent, ac præterea, ait pag. 17, ut aut Acta nobis darentur, aut libelli accusatorum, aut criminum genus examinaretur, aut ipsi accusatores: & nihil horum impetravimus. Hæc Sanctus ipse, ita ut certum videatur, causam ipsius non fuisse eo tempore in synodo examinatam. Verumtamen æquè apparet indubium, irritam judicatam fuisse sententiam depositionis, in illegitima ad Quercum Synodo latam.

habuit tamen concilium sexaginta ferè episcoporum,

964 Hinc Sozomenus cap. 19 hæc scribit: Joannes verò Constantinopolim reversus, multitudini adhuc gratior apparuit. Porrò cùm eo tempore sexaginta circitèr episcopi Constantinopolim convenissent, statutumque ab illis esset, ut ea, quæ apud Quercum gesta fuerant, irrita essent, utque Joannes episcopatum retineret; ille deinceps Missarum solemnia celebrare, ordinationes facere, & alia in ecclesia disponere, prout facer-

AUCTORE J. S.

sacerdotibus jus fasque est, perseveravit. Quo quidem tempore etiam Serapionem Heracleæ in Thracia episcopum constituit. *De hisce apud Labbeum tom. 2 Conciliorum col. 1331 ex libello synodico recitantur hæc verba:* Verùm haud ita multò post (*depositionem Sancti*) regiam Constantinopolim synodus alia veritatis patrona sexaginta patrum conveniens, beatum Chrysostomum, per fraudem dejectum, suo throno restituit. *Tillemontius Notâ 78 Sozomenum erroris accusat, creditque non posse sustineri* synodum *fuisse* congregatam *Constantinopoli*, quæ deliberat & cum auctoritate decidit, *ut loquitur. Attamen existimat; non aberrare Socratem, quando cap. 18 asserit*, Chrysostomum *accusatoribus fuit de resumpto munere episcopali respondisse*, Quinque & sexaginta episcopos, qui ipsi communicaverant, id decrevisse.

in quo sententia, ad Quercum lata,

965 *Verùm non video, magnam esse utriusque assertionis differentiam. Si enim sexaginta & quinque episcopi decreverunt, ut* Chrysostomus *in sede episcopali maneret, id nec sine deliberatione nec sine auctoritate decrevisse censendi sunt: neque est ratio, cur dicamus, non fuisse simul congregatos, quando id decreverunt. Quare, si vera sunt verba Socratis; non est, cur negemus, vera dixisse Sozomenum. Ego sanè non dubito, quin uterque vera dixerit; neque ullam in illo concilio difficultatem reperio. Etenim episcopi illi noverant,* Chrysostomum *non fuisse præsentem, aut subjectum synodo ad Quercum habita, sed meritò & legitimè noluisse judicium illud agnoscere, aut illi se submittere. Itaque episcopi cum* Chrysostomo *congregati facilè judicare poterant, irritam esse sententiam depositionis* Chrysostomi, *cùm lata esset ab hominibus, qui legitima jurisdictione carebant.*

B

irrita fuit declarata.

966 *Hoc ipsum respondisse* Chrysostomum, *testatur Theodoretus lib. 5 cap. 34, ita scribens:* Paucis verò mensibus elapsis, iterum convenerunt, pœnasque ab eo exegerunt, non jam falsorum criminum illorum, sed quòd post depositionem ministerio suo functus fuisset. Verùm ille aiebat, se judicatum non fuisse (*à legitimis videlicet judicibus*,) & nec crimina objecta audiisse, nec iis respondisse, nec præsentem condemnatum esse; sed ab Imperatore expulsum, ac denuo esse revocatum. *Quapropter aliud est planè concilium, quod irritam judicavit depositionem* Chrysostomi *ob jurisdictionis & debita forma defectum; aliud, quod insuper flagitavit Sanctus, ut se non modò injustè depositum, sed etiam innocentem probaret. Nam hunc in finem examinandi fuissent accusatores, discutiendaque accusationum capita. Non egebat tali concilio Sanctus, ut munia sua exercere posset; illud tamen optabat, ut publico judicio de innocentia sua constaret.*

C

Eudoxia iterum Sancto irascitur,

967 *Interim* Chrysostomus, *dum digna episcopo libertate pravos abusus cohibere ac corrigere nititur, in odium Eudoxiæ, & per eam Arcadii, rursum incurrit: quod contigisse videtur mense Decembri, aut non diu ante. Occasio refertur à Socrate cap. 18, ubi dat sequentia:* Argentea statua Eudoxiæ augustæ supra columnam purpuream erecta fuerat, amicta muliebri stolâ. Stabat hæc in edita basi, nec admodùm contigua ecclesiæ, quæ Sophia cognominatur; nec ab ea procul dissita: sed inter utramque media duntaxat plateæ via interjecta erat. Ad eam statuam popularium lusus celebrari consueverant. Porrò Joannes, cùm ad contumeliam Ecclesiæ ista fieri censeret, pristinam loquendi libertatem resumens, „ contra eos, qui hæc agebant, linguam suam denuo armavit. Et cùm blanda hortatione potiùs persuadere debuisset principibus, ut ab hujusmodi ludiero abstinerent, istud quidem non præstitit: sed eloquentiæ suæ impetu abreptus, probris eos appetiit, qui ista fieri præceperant. Hoc factum augusta iterum ad se rapit: & Joannis verba contumeliam suam reputans, rursus episcoporum synodum adversus illum congregari curat. Id ubi sensit Joannes, celebrem illam in ecclesia habuit orationem, cujus initium est: "Rursus Herodias furit: rursus turbatur; rursus „ saltat: rursus Joannis caput in disco accipere „ concupiscit. „ Ea res augustam multò ampliùs exacerbavit.

D

quia impedire conatur ludos, ad statuam ipsius

968 *Sozomenus cap. 20 idem factum narrat his verbis:* Haud multò pòst, cùm argentea imperatricis statua purpureæ columnæ imposita dedicaretur, quæ etiamnum cernitur ad meridianam ecclesiæ plagam, ante ædem magni senatus, super excelso tribunali collocata; plausus illic & saltatorum ac mimorum publica spectacula edebantur, sicut tunc mos erat in dedicatione imperialium imaginum. Hæc Joannes ad contumeliam ecclesiæ gesta esse, in sermone ad populum criminatus est. Imperatrix verò, cùm recens adhuc esset memoria offensarum præteriti temporis, quasi injuriam passa, denuo excanduit: deditque operam, ut alia rursus synodus congregaretur. Joannes tamen haudquaquam cessit; sed adhuc apertiùs eam in ecclesia vituperans, ad iram excitavit. Quo quidem tempore celebrem illam orationem habuit, hunc in modum exorsus: Rursus Herodias furit: rursum saltat: rursum Joannis caput in disco gestit accipere. *Hactenus Sozomenus, Socratem secutus. Verùm aliqua ad utriusque relationem veniunt observanda.*

E

per hominem Manichæum celebratos:

969 *Theophanes pag. 68 de statua Eudoxiæ erecta scribit sequentia:* Hoc anno imperatrix Eudoxia suam statuam argento conflari, & ad S. Irenes templum, loco, qui Pittaeia dicitur, collocari jussit. Præfectus autem urbis Manichæorum hæresi vitiatus, & adhuc gentilium ritibus addictus, ex plausibus, choreis & saltationibus, ibidem loci actis, tumultum & strepitum ciens immodicum, Pontificem angebat, nec pacatè & cum animi quiete, cantoribus frequentiùs interruptis, divina Mysteria eum permittebat celebrare. Quare sacer Joannes verbis in ipsum vehementer invectus est. Is autem Eudoxiam in Joannem, quasi ejus imaginem communi populi cultu honorari indignaretur, commovit. Inde rursus odia in Joannem, inde rursus iræ. *Ex hoc Theophanis loco facilè intelligimus, justissimas fuisse* Chrysostomo *rationes improbandi ludos illos, quos homo Manichæus prope ecclesiam edebat, non solùm quia strepitu inde orto divina officia perturbabantur, sed etiam quia gentiles, à quorum impietate Manichæi parùm aberant, superstitiosos & idololatricos ritus similibus ludis miscere solebant.*

F

libertas Chrysostomi in objurgando

970 *Quod verò ait Socrates*, blanda hortatione *principes fuisse ab eo consilio avocandos, frivolum est, cùm Eudoxia non tam facilè ejusmodi monita audiret, & fortasse periculum in mora esset. Sanè de libertate in reprehendendo, quâ usus est* Chrysostomus, *non ita judicavit S. Nilus, quandoquidem lib. 1 Epist 309 Sosthem Commentaresio, similes nugas objicienti, sic responderit:* Fatuum te insulsumque esse deprehendo. Nam si deiferum virum Joannem episcopum Constantinopolitanum, tanquam iracundiæ deditum, & ni-

A ninium se injuriis in facinorosis reprehendendis oblectantem, & illis, qui præ indolentia ac stupore nihil persentiscunt, duriter asperéque objurgandis, culpas; tempus jam est, ut & Joannem Baptistam, GENIMINA VIPERARUM nonnullos, qui venenosis moribus erant, nuncupantem insimules; & Apostolum injuriosum esse, bis Galatas INSENSATOS appellantem, judices; injuriæque dicam Prophetis impingas, cùm equorum fœminas deperientium, & canum latenter mordentium, & luporum, & cornicum nominibus, rationis compotes insigniant, reprehensionibus pererrantem in meliorem frugem revocantes.

à S. Nilo rectè defensa.

971 Quid porrò de omnium Deo & provisore Christo humili, qui propriâ clementiâ & mansuetudine omnem mansuetudinem superaverat, cùm audis ab ipso stultos & cæcos, & filios diaboli, & zizania, & canes, & porcos, & aliis quibusdam mordacibus peccatores vocitari, pronuntiabis? *Hactenus S. Nilus prudenter & solidè. Ne quis tamen dicat, mitiùs agendum fuisse Sancto, ne imperatrix Eudoxia offenderetur; ille considerare dignetur, an S. Ambrosius* B *non laudetur ac celebretur ab omnibus, quia Theodosium imperatorem ab ecclesia arcere sustinuit, donec egisset pœnitentiam? Consideret deinde, an Ambrosio id agenti nihil timendum videretur à Theodosio, principe quidem præstantissimo, sed ab iracundia subitis motibus minimè immuni? Nam hisce considerationibus intelliget, non posse laudari Ambrosium, ac imprudentia argui* Chrysostomum, *nisi quis ab eventu facta probanda aut improbanda censuerit.*

Homilia, cujus initium: Rursus Herodias &c.

972 *Quod spectat ad Homiliam, cujus initium dant Socrates, Sozomenus & Theophanes, major est dubitandi ratio. Edita quidem est olim inter Opera* Chrysostomi *Homilia, cujus exordium cum allegatis à Socrate verbis satis congruit: & Baronius ad annum 404 num. 5 illam assignat, tamquam à* Chrysostomo *dictam. Verùm recentiores Operum* Chrysostomi *editores illam Homiliam Sancto abjudicant, nec immeritò; cùm nihil habeat ingenio atque eloquentiâ sancti Doctoris dignum; nihil, quod stylum ipsius sapiat, ut videri potest apud Montfauconium tom. 8, ubi inter* C *Spuria primo loco est edita. Savilius ibi laudatus in Monito judicium suum expromit his verbis:* Cùm Græculus quispiam ineptus & indoctus Orationem cum hujusmodi principio à Johanne nostro habitam esse apud ecclesiasticæ scriptores Historiæ reperisset, affinxit homo impudentissimus humano capiti corpus planè belluinum, nobisque pro vero hunc spurium & falsissimum fœtum supposuit, vix lectione, nedum emendatione dignum. *Ita ille rectè meo judicio, quatenus statuit, Homiliam non esse* Chrysostomi. *Idem existimat indubitanter Montfauconius: sed non minùs rectè refutat opinionem cujusdam scriptoris Galli, quem nominare non est necesse, cùm id operæ pretium numquam existimaverim.*

suppositia est, sed antiqua,

973 *Credebat ille, Homiliam esse Græculi recentioris. Verùm ostendit Montfauconius, magnam illius Homiliæ partem nomine* Chrysostomi *laudatam esse ab Anastasio Sinaita, qui floruit sæculo* VI. *Mox verò addit:* Quodque mireris, eadem ipsa, nec plura nec pauciora, ad verbum habentur in Opusculo 49 S. Ephremi, cui titulus: "Contra improbas mulieres". Sine alio discrimine, quàm quod interpretum diversitas intulerit. Unde colligatur, ineptum scriptorem ex S. Ephremo hoc assumentum mutuatum esse. *Si quid ex stylo* Chrysostomi *reperiretur in Homilia illa ineptissima, vel solum istud plagium evinceret, fœtum non esse* Chrysostomi. *Verùm alia ex dictis mihi oritur suspicio, quam æquis lectoribus ut conjecturam proponere lubet.*

& forsan nomine Sancti confictà,

974 *Vehementer suspicor, Socratem & Sozomenum loqui de dicta Homilia, eamque sancto Doctori fuisse suppositam dolo inimicorum ipsius, & exhibitam Eudoxiæ, ut ipsam contra Sanctum exacerbarent. Magnum quidem id fuerit flagitium, si ita factum est. Verùm si consideremus, ab inimicis Sancti nihil ferè sceleris fuisse prætermissum, ut ipsum è solio deturbarent, magnitudo flagitii non obstabit, quo minùs res fiat verisimilis. Certè mihi longè verisimilius apparet, talia ab inimicis Sancti conficta esse, quàm ab eo pro concione dicta. Quantumvis enim mira esset* Chrysostomi *in dicendo libertas, quando sperabat, eo modo defectus corrigi posse; gratis tamen & sine utilitate nolebat offendere aliquem, nedum imperatricem, ut facilè ostendi potest. Præterea suppositionis testem habemus Homiliam ipsam, à sæculo saltem sexto ipsius nomine laudatam; aliam verò, quam cum tali initio dixisset* Chrysostomus, *nullus umquam produxit.* E

ad ipsam apud Eudoxiam accusandum.

975 *Demum si consideremus ipsa verba, quæ Socrates attulit, non modò videbimus indigna esse Viro mansueto & prudente, sed nihilo esse digniora Viro erudito & in Scripturis versatissimo, cum duæ mulieres apertè in unam confundantur.* Rursus Herodias furit: rursus turbatur: rursus saltat. *Duo priora Herodiadi congruunt; tertium ipsius filiæ, quæ saltavit. Non ita malè in Scripturis versatus erat* Chrysostomus, *ut credibile sit, duas personas ab ipso confusas, ita ut caput non minùs sit belluinum, quàm totum corpus. Quapropter verisimile est, Socratem adoptâsse has calumnias inimicorum* Chrysostomi; *sicut alias non paucas adoptavit, & Homiliam supposititiam, deinde in vulgus sparsam, pro vera Sancti Homilia venditâsse: hunc vero secutos esse alios.*

§ LXIII. Novæ molitiones contra Sanctum, qui à congregatis rursus episcopis pro condemnato habetur, & ecclesiâ jussu imperatoris ejicitur. F

Novæ molitiones contra Sanctum,

De nova contra Chrysostomum *conspiratione Palladius pag. 75 ita agere incipit:* Post duos menses, cùm (*hostes* Chrysostomi) à plaga tantillùm respirâssent, denuò adversus Johannem fremunt (*animos iis haud dubiè suggerente Eudoxia, iterum Sancto irata:*) nec habentes, unde speciosè ordirentur, mittunt Alexandriam ad talium artificem Theophilum, scribentes: Aut rursus accurre adversus Johannem dux futurus; aut, si plebem reformidas, nobis modum quemdam suggere, unde sumamus exordium. Ad hæc Theophilus ipse quidem non venit, memor quomodo effugisset: misit autem miserabiles tres episcopos, Paulum, Pœmenem, & alium recèns ordinatum. Cùm iis misit & quosdam canones, quos adversus beatum Athanasium Ariani conflaverant, ut ejusmodi canonibus utentes, Johanni lites necterent, quòd post depositionem per se rediisset.

AUCTORE J. S.

Audax enim naturâ est Theophilus, præceps, temerarius, & admodùm contentiosus.

conscientiæ Theophilo cæpta.

977 Nam nihil est, quod ipsi sub aspectum venerit, quod citiùs, quàm par est, non appetat, in seipso neque judicium neque deliberandi moram sustinens. Irrationabili autem impetu abreptus, inordinatè ad ejus approbationem fertur: & decretæ sententiæ firmiter insistens, pertinaciter & contentiosè obsistit cunctis, qui voluerint contradicere; contendens semper, ut judicium suum atque sententia vincat & obtineat. Quod certè etiam fecerunt, qui ingenium ejus nôrant. Nam convocatis è Syria, Cappadocia, Ponto, & Phrygia universis metropolitanis & episcopis, Constantinopoli eos congregant. *Hæc ille de convocatione episcoporum, quam etiam Arcadio attribuere possumus, & Eudoxia. Nam & Arcadius, petente* Chrysostomo, *episcopos convocavit, & Eudoxia rursum irata eos quoque vocandos curâsse dicitur. Attamen facile credimus, ab inimicis* Chrysostomi *illos esse monitos, quos Sancto adversari noverant, & præ ceteris Theophilum.*

B

Communionem cum Sancto rumpit Arcadius:

978 *Ex iis, qui primi advenerunt, plerique non fuerant in concilio ad Quercum. De his verò intelligenda putem sequentia Palladii verba:* Illi cùm venissent, juxta canonum ordinem communicârunt cum Johanne, ne eadem, quæ priùs (*Græcè priores*) committerent. Quod ubi rescivere principes, ægrè tulerunt eorum cum Johanne communionem. *Nam, teste Socrate, Arcadius ipse communionem cum* Chrysostomo *abrupit.* Interea verò, *inquit cap.* 18, cùm Natalis dies Servatoris illuxisset, imperator ad ecclesiam, sicut consueverat, non processit: sed Joanni mandavit, se non priùs communicaturum cùm illo, quàm illata sibi crimina diluisset. *Idem asserit Sozomenus cap.* 20. *Ex episcopis verò, qui circa id tempus advenerant, juxta ordinem, quem in narrando servârunt Socrates & Sozomenus, aut qui fortè post ruptam ab Arcadio communionem primi adfuerunt, hi nominantur apud Socratem,* Leontius scilicet episcopus Ancyræ, quæ est in Galatia: Ammonius Laodiceæ, quæ est in Pisidia: Briso Philipporum Thraciæ: Acacius Berœæ, quæ est in Syria, & quidam alii. *Ex his tres priores,*

C

qui in priori concilio non fuerant, cum Chrysostomo *communicâsse initio existimo; non item Acacium, inter inimicos Sancti notissimum.*

episcopo non vero diversa est sententia:

979 *Porrò venisse aliquot* episcopos, *quibus non constabat de conspiratione contra* Chrysostomum, *satis liquet exemplo Theodori, secundæ Cappadociæ metropolitani, de quo Palladius pag.* 77 *hæc scribit:* Et Theodorus quidem Tyanorum episcopus, vir ornatus, intellecta conspiratione ex his, quæ ad ejus aures venerant, ne Theophili temeritatem sequeretur, insalutatis relictis omnibus, ecclesiam suam repetiit, longum vale dicens Comitatui, suamque provinciam pietatis muro permuniens, ad finem usque in communione fidelium Romanorum perseverans. *Leontium & Ammonium similiter venisse animo non malo, verisimile est, quia Palladius pag.* 78 *illos* principum minis *victos* & spe *deceptos asserit. Contrà Pharetrius, alter Cappadociæ metropolitanus, venire timuit; at non timuit conspirare cum inimicis* Chrysostomi, *Theophilum imitans.* Pharetrius autem, *ait Palladius*, episcopus Cæsareæ, quæ est ad Argeum, supra modum formidans, ut larvas pueruli, sua civitate ne egressus quidem, per litteras cum adversariis Johannis consentit, quamvis non vocatus in medium, inepè in episcopatu sese gerens, meliorum inscitiâ.

D

Plures episcopos nominatos non reperio, quamvis multo plures adfuerint præter antesignanos, Severianum, Antiochum, & Cyrinum, qui numquam diu abfuerant, & hic rursum cum Acacio primas egerunt partes.

Episcopi Sancto adversi, Theophilo suadente,

980 *Inter postremos, & fortè omnium ultimi, adfuisse videntur tres illi Ægyptii, quos submisit Theophilus. Nam illi serius discesserunt, & ceteris longius aberant. Itaque ante horum adventum, & ante auditum Theophili consilium, contigisse putem ea, quæ Socrates cap.* 18 *narrat his verbis:* Qui (*episcopi priores*) cùm adessent, hi, qui priùs Joannem accusaverant, iterum excitati sunt. At Joannes coram istis judicibus fidenti erat animo; postulabatque, ut de criminibus sibi objectis inquireretur.... Porrò cùm accusatores Joannis ob excelsam illius fiduciam cadere animis viderentur *&c. Sozomenus ait:* Cùm verò Joannes respondisset, paratum se esse ad causam dicendam, accusatores ejus metu perculsi, accusationem prosequi non sunt ausi. *Ita quidem ante acceptum Theophili consilium. At postquam illud audiverant, quid moliti sint, statim subjungit his*

E

verbis: Judicibus verò visum est, eum, qui quomodocumque depositus fuisset, ad secundum judicium admitti non debere. Ac de aliis quidem criminibus nullam quæstionem habuerunt, de hoc autem uno Joannem respondere jubebant, quòd depositus, antequam synodus ei licentiam dedisset, in episcopali solio consedisset. *Consentit laudatus Socrates, ita scribens:* Episcopi, qui aderant, reliqua quidem omnia scrutari supersederunt: de hoc autem uno quæstionem habendam esse dixerunt, quòd post depositionem absque synodi auctoritate, suo ipsius arbitrio in episcopalem sedem invasisset.

contra ipsum allegant canones Antiocheni concilii,

981 *Quinam iniqui illius consilii post Theophilum auctores fuerint, exponit Palladius, ita ordiens pag.* 77: Denique Leontius, Ancyræ Galatiæ episcopus, conjunctus est cum Ammonio, episcopo Laodiceæ Adustæ, & combustam reddidit Ecclesiam. Hi non solùm victi principum minis, sed è contrario imperialium donorum spe decepti, in secunda synodo improbam sententiam Acacio & Antiocho suggerunt, ut valeret Theophili non juridicum consilium, & nullo modo

F

locus daretur Johanni defensionis allegatione canonum à Theophilo missorum, quos composuerant quadraginta de Arii communione, qui sic habent. "Si quis episcopus aut presbyter jure aut „ injuriâ depositus, per se redeat ad Ecclesiam „ absque synodo, talis non habeat ampliùs locum „ defensionis, sed absolutè expellatur.„ *Canon procul dubio est concilii Antiocheni, quod anno* 341 *celebratum est ab episcopis magna ex parte Arianis, qui ibidem prævaluerunt. Attamen nullum ibi invenio canonem iisdem planè verbis expressum, ita ut putem, canonem sic datum à Palladio, ut simul adjungat sensum, quem episcopi istis canonibus attribuerunt. Submiserat verisimiliter Theophilus canonem illius concilii quartum & duodecimum. Quartus vetat, ne episcopus, à synodo depositus, propria auctoritate resumat munia episcopalia; si verò id fecerit, ut* nullam ampliùs spem restitutionis in alia synodo, neque defensionis locum ei habere liceat. *Canon duodecimus æquè omnem restitutionis spem eripit episcopo, si à synodo depositus,* ausus fuerit imperatoris auribus molestiam exhibere, cùm oporteat ad majorem synodum converti, & jus, quod se habere putat, ad plures episcopos referre. *Videri possunt* inte-

A *integri hi canones apud Labbeum tom. 2. col. 563 & 567, ubi etiam sequitur decimus quartus, quem fortè etiam misit Theophilus; sed eo non sunt usi.*

ab Arianis contra S. Athanasium conditos,

982 *Probrosum quidem erat adversariis* Chrysostomi *illos allegare canones, quos Ariani composuerant, ut S. Athanasius, injustè ab iis depositus, difficulter restitui posset; quosque Ecclesia Catholica usque ad illud tempus numquam admiserat, sed constanter neglexerat, imò etiam abrogârat in concilio Sardicensi, ut asserit Palladius. Verùm necessitas & odium adversus Sanctum effecerunt, ut hanc machinam, non minùs inutilem futuram, nisi violentiora consilia opem tulissent, quàm probrosa erat & ignominiosa, non illibenter arriperent; scriptoribus omnibus hanc eorum amentiam improbantibus. Sozomenus ait,* canonem *esse* hæreticorum. Nam, *inquit*, cùm Ariani, concinnatis adversus Athanasium calumniis, Alexandrinam ecclesiam ei ademissent, mutationem temporum formidantes, eam regulam condiderunt; studiosè videlicet caventes, ut ea, quæ adversus illum machinati fuerant, indiscussa remanerent. *Consentit Socrates, Arianorum fuisse canonem, id ita probans:* E-
B piscopi enim olim Antiochiæ congregati ad evertendam Consubstantialis fidem, præ odio, quo adversus Athanasium flagrabant, eum canonem condiderunt. *Hoc sanè non ignorabant defensores* Chrysostomi, *qui ipsius inimicos in summas sic conjecerunt angustias coram Arcadio imperatore, ita ut hic facilè oculos aperire potuisset, si æquè voluisset videre turpitudinem episcoporum sibi servientium, quàm omni modo prosequi damnationem sancti Doctoris.*

quod ipsis coram Arcadio objicitur:

983 Ammonius tamen, *inquit Palladius pag.* 79, & Leontius, par admirabile, conjuncti Acacio, Antiocho, Cyrino Chalcedonensi, ac Severiano, ingressi sunt ad imperatorem, monituri evocandos esse ex parte Johannis decem episcopos (erant autem plures quadraginta) ad conciliandam canonibus auctoritatem, aliis quidem contendentibus, orthodoxorum eos esse, aliis autem Arianorum esse demonstrantibus. Ingressi autem Elpidius, episcopus Laodiceæ Syriæ, senex & mente & canitie, atque Tranquillus, suadebant imperatori, non oportere indictâ causâ ejici Johannem. *Primam rationem infrà dabo. Secunda hæc est:* Et quos nunc proferunt canones, hære-
C ticorum eos esse ostendimus; *ajebant Elpidius & Tranquillus.* Cùm autem Johannis adversarii inordinatè altercari persisterent, alii quidem contentiori voce, alii tumultuoso pectoris motu impudenter agitati coram imperatore; canonum scientissimus atque observantissimus Elpidius, modica facta quiete veluti malacia, leniter imperatori dicit: Imperator, ne diutiùs mansuetudinem tuam vexemus, sed unum id fiat. Subscribant fratres nostri Acacius & Antiochus, ejusdem esse se fidei, ac eos, qui canones ediderunt, quos tamquam ab orthodoxis editos proponunt: & soluta controversia est. Imperator, animadversa propositionis simplicitate, subridens dixit Antiocho: Nihil isto mihi videtur utilius. Erat autem omnium, quæ acta sunt, insons imperator (*id est, non erat primus aut præcipuus illius tempestatis auctor*) aliis mutantibus, quæ bene constituta erant (*Eudoxia præ ceteris, quantùm videtur, sed id Arcadius permittere non debuerat.*)

984 *Verùm audiamus, quomodo se gesserint persecutores* Chrysostomi, *ab Elpidio sic ad angustias redacti.* Vertigine igitur acti, *inquit*, atque in se conversi, qui cum Severiano erant, instar aquæ instabilis, ob id, quod fuerat prudenter ab Elpidio dictum, & imperatoris judicio comprobatum, obticuerunt facie livescente. Angustiis tamen loci constricti, etiam nolentes promittunt subscribere. Sic egressi promissum quidem non implent, utpote involuntarium, metuentes ne vincerentur: machinabantur autem, quo pacto expelleretur Johannes. *Ita ille. Porrò illi antistites non ignorabant, Arianorum canonibus se uti contra* Chrysostomum: *at id adeo coram Arcadio fateri erubescebant, ut pernicioso mendacio se angustiis illis evolvere conati sint. Præterea de canone contra* Chrysostomum *allato ait Palladius pag.* 78: Et hic quidem, canon, ut impius ab impiis editus, in Sardicensi concilio à Romanis, Italis, Illyriis, Macedonibus atque Græcis abrogatus est, . . . quando Liberius aut Julius, Constantis principatu, Athanasium in communionem admisit & Marcellum Galatam, propter quos & hic canon factus fuerat. *Palladio adstipulatur S. Innocentius Papa in Epistola ad Clerum Constantinopolitanum apud Montfauconum tom.* 3 *Operum* Chrysostomi *pag.* 524, *ubi canones contra* Chrysostomum *productos, tamquam ab hæreticis excogitatos, planè improbandos asserit*, quemadmodum, *inquit*, & antea in Sardicensi synodo ab episcopis, qui antè nos fuerunt, factum est. E

AUCTORE J. S.

canones illi in Sardicensi dicuntur abrogati:

nec poterant obesse causa Chrysostomi.

985 *Porrò inimicis* Chrysostomi *tam malè cesserat prima coram imperatore disputatio, quam cum paucis Sancti defensoribus inire voluerant, ut secunda vice ad certamen non videantur processisse. Certè alteram disputationem nemo memorat. Sanè, si vel maximè Catholicorum fuissent allegati canones, ne sic quidem vim habuissent contra* Chrysostomum. *Nam primò depositus non fuerat Sanctus, sed solùm ejectus ab imperatore, ut observat laudatus Elpidius, ita Arcadium alloquens apud Palladium pag. 79 his verbis:* Neque enim priùs depositus fuerat, sed ejectus à comite: neque per se redierat, sed jussu tuæ pietatis, misso ad id notario. *Depositum non fuisse Sanctum, facilè sustinere potuisset Elpidius, quia ille se judicio non subjecerat, nec, ut se illi subjiceret, fuerat obligatus. Hinc etiam observat Theodoretus antè laudatus, id respondisse Sanctum.* Verùm, *inquit*, ille aiebat, se judicatum non fuisse. *Secundò, æquè probare poterat, se non sua auctoritate, sed plurium episcoporum judicio munia sua resumpsisse. Nam tempore iniqui illius ad Quercum concilii secum habebat episcopos quadraginta, qui omnes pro ipso stabant, & judicabant munia episcopalia ipsum licitè obiturum. Quin & Socrates dicit;* Cùmque ille (Chrysostomus *per suos*) diceret, quinque & sexaginta episcopos, qui ipsi communicaverant, illud decrevisse: Leontius contrà: Plures fuerunt, O Johannes, qui te in synodo condemnârant. *Verùm hæc Leontii responsio, si umquam data est, falsissima erat. Satis itaque viderunt hostes* Chrysostomi, *ulteriùs sibi ratiocinandum non esse.* F

Hinc illi persuadent Arcadio,

986 *Quid ergo egerunt? Audiamus Palladium pag.* 80: Dum hæc sic, *inquit*, atque alia aliter geruntur, novem aut decem menses præterierunt, cùm Johannes episcopus, adjunctis quadraginta duobus episcopis conventus ageret, & populus magna cum animi alacritate ejus doctrinâ frueretur. Solet enim vanæ gloriæ expers animus in afflictionibus jucundiorem & potentiorem sermonem effundere. Interea effloruit Dominicum jejunium, instar veris post annum

AUCTORE J. S.

num adveniens. Ingressus igitur privatim cum suis Antiochus, sic de Johanne imperatori locutus est, tamquam is jam victus esset, ut imminente Pascha juberet ejici. Imperator, cùm ab illis urgeretur, iis, utpote episcopis, fidem necessariò adhibuit. Qui enim verè presbyter aut episcopus est, mendacium non novit. *Ita ille excusans Arcadium, quantùm potest. Dictis autem Palladii consonat Theodoretus, ita scribens:* Altera igitur synodo congregata, judicio opus non habuerunt Joannis inimici: sed cùm imperatori persuasissent, justam ac legitimam fuisse sententiam, non urbe solùm regia eum expulerunt &c.

legitimam fuisse priorem sententiam:

987 *Itaque non protulerunt novam sententiam contra* Chrysostomum, *licèt Socrates & Sozomenus id dicere videantur, sed Arcadio persuaserunt, non esse ampliùs inquirendum, sed expellendum Sanctum, qui id ipse in Epistola ad Innocentium satis confirmat, dicens, se vi expulsum esse, quando adhuc flagitabat, ut audiretur in judicio. Itaque juxta eum sensum exponenda sunt verba Socratis, hæc scribentis:* Leontius & ceteri, repudiata ejus defensione, sen-
B tentiam in illum dixerunt, istud minimè reputantes, quòd hac regula (*id est, canonibus prædictis*) usi, ipsum etiam Athanasium deposuissent. Hæc gesta sunt festo Paschæ die appropinquante. Imperator igitur Joanni significavit, non posse se ad ecclesiam venire, eo quòd ille duabus jam synodis esset condemnatus. Itaque Joannes deinceps quievit, nec ampliùs ad ecclesiam perrexit. *De relicta à* Chrysostomo *ad mandatum imperatoris ecclesia consentit Sozomenus cap. 21: attamen non dubito, quin uterque fallatur, cùm contrarium asserat Palladius, qui adfuit.*

ejusque jussu Sanctus ecclesiâ ejicitur; at necdum urbe.

988 *Audiamus igitur Palladium pag. 81:* Joanni ergo denuntiat imperator, ut ecclesiâ egrediatur. Ille renuntiat: Ego à Deo Servatore accepi ecclesiam hanc, ut curam geram salutis populi, nec possum eam relinquere. Si autem id vis (ad te enim civitas pertinet) vi me ejicito, ut deserti ordinis excusationem habeam, tuam auctoritatem. Ita cum verecundia quadam mittentes ex palatio, eum expulerunt, jubentes interim, ut in domo episcopali maneret, divinæ iræ eventum aliquem exspectantes; ut, si quid ipsis triste accideret, citiùs illum ecclesiæ redde-
C rent, & Deum placarent: sin minùs, ut rursus insidias struerent, veluti Pharao Moysi. *Hactenus Palladius, ex cujus & Sozomeni relatione constat, non statim ecclesiam fuisse relictam à fautoribus* Chrysostomi; *licèt Socrates id insinuet, multas violentias, in eorum ejectione patratas, omnino prætermittens.*

§ LXIV. Clerus & populus Sancto adhærens, violenter ecclesiis expellitur: aliæ violentiæ extra urbem patratæ iisdem diebus.

In pervigilio Paschatis

Observat Tillemontius Notâ 81, *diversitatem quamdam reperiri in relatione* Chrysostomi *& Palladii, dum narrant violentas irruptiones militum in ecclesias, quæ contigerunt in pervigilio Paschatis circa vesperam & mediam noctem. Verùm eo modo conciliandi videntur.* D *Gemina fuit militum irruptio, ut habet Sozomenus cap. 21. Primam ex his sub vesperam figit* Chrysostomus. *Verùm, cùm nollet historiam scribere, sed breviter referre violentias eo tempore patratas, videtur conjunxisse facta in utraque irruptione. Hac de causa, opinor, dicit, milites in ecclesias ingressos, non in ecclesiam, ut dixisset, si unam solùm irruptionem memoraret. Itaque milites primùm ex principe ecclesia populum expulerunt sub vesperam. Deinde verò, cùm in lavacro Constantiano iterum congregatus esset, iterum circa mediam noctem expulsus est per milites, ac verisimiliter majori violentia. Palladius primam irruptionem breviter transilit, & narrat maximè, quæ circa mediam noctem facta sunt in balneis Constantinianis, quo pulsus ecclesiis populus & clerus se receperat. Palladius pag. 82, ad illam historiam perrecturus, præmittit sequentia:* Interea venit magni Sabbati dies, quo Servator crucifixus exspoliavit infernum: rursumque illi (Chrysostomo *principes*) denuntiant, ut ecclesiâ egrederetur. (*Forte ob festivitatem ad ecclesiam redierat.*) Rescribit ille, quæ consentanea erant. E

milites in ecclesiam irrumpunt,

990 Ceterùm veritus imperator diei sanctimoniam & motum civitatis, accersit Acacium & Antiochum, ipsis dicens: Quid facto est opus? Videte, ne non rectè consulueritis. Tunc generosi illi, & supra modum magnanimi, dixerunt imperatori: Imperator, in caput nostrum sit Johannis depositio. Ultimum subsidium, qui cum Johanne erant, episcopi quadraginta, sacri jejunii diebus numero pares, adierunt augustum atque augustam in martyriis, orantes cum lacrymis, ut Christi Ecclesiæ parcerent, maximè propter Pascha, & propter eos, qui regenerandi erant, cùm jam catechizati essent, ut Sacerdotem suum ea reciperet. Non auditi sunt super ea re; ita ut sanctus Paulus episcopus Cratiæ imperterritâ fiduciâ diceret: Eudoxia, Deum time: tuorum te liberorum misereat: neque viola sanctam Christi solemnitatem sanguinis effusione. *Hæc verba ostendunt, minas fuisse intentatas de violenta ejectione. Illam porrò secundam circa vesperam, testis est* Chrysostomus *in Epistola inferiùs recitanda.* F

ac omnes Chrysostomo adhærentes expellunt,

991 *Sozomenus* Chrysostomo *consentit, sed paulò tardiùs militum irruptionem figit, quàm oportebat, ita scribens cap. 21:* Exeunte autem Quadragesima, in ipsa sacra nocte (*imò sub vesperam pervigilii*) in qua anniversaria festivitas in memoriam Resurrectionis Dominicæ celebratur, fautores Joannis pelluntur ex ecclesia, militibus & quibusdam Joannis inimicis in eos, baptismi sacramenta adhuc peragentes, impetum facientibus. Quæ res cùm præter exspectationem accidisset, ingens tumultus in baptisterio exortus est, mulieribus ejulantibus ac turbatis, pueris plorantibus; sacerdotibus verò ac diaconis vapulantibus, & in eo, quo erant, cultu atque ornatu violenter fugatis. Cætera, quæ in ejusmodi perturbatione evenisse verisimile est, fideles quidem non ignorant: ego verò de industria silentio prætеribo, ne quis fortè nondum initiatus ea hic conscripta legat. *Hisce rectè subjungam, quæ de quadraginta episcopis habet Palladius post data mox verba pag. 83:* Reversi igitur quadraginta episcopi, in diversoriis suis pervigilârunt, alii cum lacrymis,

A

mis, alii cum mœrore, alii denique insuperabili stupore mentis detenti, prout unumquemque suus affectus regebat.

deinde congregati in lavacro Constantiano,

992 *Sozomenus, relata prima militum irruptione in gregem* Chrysostomi, *mox ita prosequitur:* Reliqua autem populi multitudo, cùm insidias intellexisset, postridie (*imò sequenti nocte*) relictâ ecclesiâ, in publico lavacro admodùm spatiuso, quod imperatoris Constantii nomine nuncupatur, Pascha celebrârunt sub episcopis & presbyteris, & cæteris aliis, quibus res ecclesiasticas administrare jus fasque est: qui tum, ut Joanni faventes, cum populo versabantur. *Secundum Palladium non fuerunt ibidem episcopi, sed tantùm presbyteri Constantinopolitani. Expulsos inde, breviter asserit Sozomenus. Verùm, quibus auctoribus, quantaque cum violentia, id factum sit, docet Palladius pag. 83 sic exordiens:* Johannis tamen presbyteri, qui Dei timorem habebant, in publico lavacro, quod Constantianas vocant, convocatis populis, vigilias agebant; alii Scripturas divinas legentes, alii catechumenos baptizantes, ut par est, propter Pascha. Hæc eadem pravæ mentis atque impostores Antiochus, Severianus & Acacius ad patronos referunt, rogantes ut populi ab ejus loci conventu arcerentur.

B

argentibus iterum episcopis,

993 Renuit is, qui tunc magister erat, dicens: Nox est, atque ingens est multitudo: ne quid temere fiat. Respondit Acacius: Nemo in ecclesiis mansit, & timemus ne fortè imperator ecclesiam ingressus, & neminem inveniens, sentiat populi erga Johannem benevolentiam, nosque ut invidos condemnet, præsertim cùm ipsi dixerimus, neminem omnino esse, qui libenter Johanni adhæreat, utpote homini infido. Ita magister eis contestatus, quæ eventura erant, tradit illis Lucium quemdam, gentilem, ut dicebatur, rectorem numeri scutariorum, mandans, ut moderatè ecclesiam ingressus, populum convocaret. Profectus ille, & non auditus, rediit ad Acacium, populi ardorem & frequentiam indicans. Post hæc illum supplicitet orant, aureis verbis deprecantes, adjunctis etiam promissis majoris processus, ut impediret Domini gloriam, præcipientes ei, ut vel oratione persuasos populos ad ecclesiam adduceret, vel vi turbatos impediret, ne festum celebrarent.

C

inde quoque magna cum violentia pelluntur:

994 Hic ergo subitò, assumptis secum clericis ex parte Acacii, egressus est secundâ vigiliâ noctis ad id, propter quod missus erat. Nam in eos, qui populum in partibus nostris usque ad primum galli cantum detinebant, derepentè noctu impetum fecit, ipse tirones habens, districtos gladios gestantes, instar Esau, quadragenos, egregiè impudentes, cum indicibus clericis & militibus, insolenter ut lupus, coruscante ferro multitudinem perrumpens, penetrat usque ad sanctas aquas, ut prohiberet eos, qui initiabantur sacramento Dominicæ resurrectionis. Et in diaconum procaciter illisus, symbola effudit: presbyteros verò grandævos fustibus in capite feriens, sacrum fontem cruore conspersit. Tunc videre erat angelicam illam noctem, in qua etiam dæmones corruunt perterriti, in labyrinthum conversam. Nudæ enim mulieres cum viris metu mortis aut turpitudinis, turpi fugæ se dabant, indecorum cursum præferentes. Alius manu vulneratus abibat plorans, alius virginem trahebat conscissis vestibus, omnes autem deprædantes sacra vasa sibi rapiebant. Sic presbyteri & diaconi, qui capti erant, in carcerem detrudebantur: qui autem in populo erant honorati, urbe regia pellebantur. Deinde edicta alia super alia per compita proponebantur, varias minas continentia; nisi quis cum Johanne communionem abnegaret.

AUCTORE J. S.

impetus alius extra urbem in recèns baptizatos:

995 Cùm hæc maximè fierent, & plura iis, qui dicebantur episcopi, in publico molirentur: conventus tamen eorum, qui Doctorem suum aut potiùs qui Deum amabant, non minuebatur. Sed, ut in Exodo legitur, quantò magis occidebant, tantò plures fiebant. Die sequenti egressus imperator, ut sese exerceret in vicino campo, vidit agrum circa Pemptum seu Quintum, non consitum & candentem, & stupefactus adspectu coloris nuper baptizatorum, (erant enim ad tria fermè millia) satellites rogat, quinam esset illic congregatorum cœtus. Illi autem mentiti, dicunt hæreticorum esse, ut iram imperatoris excitarent. Re cognita, statim hujus rei ministri & invidiæ patroni, atrociores è sequacibus à tergo summittunt, ad auditores dissipandos, & doctores comprehendendos: qui illuc profecti, denuo paucos è clericis, plures verò è laicis corripiunt.

multi in carcerem conjecti:

E

996 *Hic Palladium interpellat, qui cum ipso ratiocinatur, Theodorus, petitque cur tanta multitudo se non defenderit. Cum verò ille respondisset, ad mansuetudinem institutos fuisse a sancto Doctore suo, ita prosequitur pag. 87:* Cum clericis igitur & laicis, qui detenti erant, comprehensæ sunt virorum nobilium conjuges. Sunt, & quibus rapti mafortes, aliis inaures cum ima parte aurium simul detraxere; adeo ut, cùm videret Eleutheri cujusdam uxor opulentissima, relicto maforte, & veste ancillari assumpta, cursu civitatem petierit, ut pudicitiam suam servaret: erat enim profectò decorâ specie ornata & eleganti forma. Hunc ergo in modum impleti variorum magistratuum carceres, mutabantur in ecclesias. Et hymni quidem atque oblationes Mysteriorum in carceribus peragebantur: flagra verò & cruciatus & horribilia juramenta in ecclesiis certatim adhibebantur, ut anathematizarent Joannem, qui ad mortem usque cum diaboli malitia depugnabat.

hinc sectatores Sancti variis in locis congregantur.

997 *Testatur ipse* Chrysostomus, *gregi suo sacra fuisse celebranda variis locis extra civitatem. Sozomenus verò de hisce ad propositum nostrum dat sequentia:* Verùm cùm inde (*ex balneis nimirum Constantianis*) expulsi essent, convenerunt in locum extra urbem, quem imperator Constantinus, civitate nondum condita, ad Circensium ludorum spectaculum complanaverat, & asseribus circumsepserat. Atque ex eo tempore modò istic, modò alibi, prout copia dabatur, seorsum collectas egere, & Joannitæ vulgò dicebantur. *Hisce consonat Socrates cap. 18 ita scribens:* Erant cum illis multi episcopi ac presbyteri, aliique ecclesiastici ordinis viri, qui quoniam exinde collectas variis in locis seorsum agere instituerunt, Joannitæ sunt nominati. Joannes verò bimestri spatio in publicum non processit, donec imperatoris præcepto jussus est in exsilium duci. *Toto illo tempore persecutio illa contra adhærentes* Chrysostomo *duravit.*

F

Vita quoque Sancti insidiis appetita,

998 *Verùm & alia Sancto creata sunt pericula, quæ Sozomenus cap. 21 narrat his verbis:* Per idem tempus vir quidam dæmoniacus, aut dæmoniacum simulans, deprenditur, pugionem habens, tanquam ad Joannem occidendum paratus, nondum tamen id facinus aggressus. Qui comprehensus à multitudine, perinde acsi pretio conductus fuisset ad cædem faciendam, ad præfectum urbis perductus est. Sed Joannes, missis quibusdam

AUCTORE J. S.

dam episcopis ex numero eorum, quos circa se habebat, hominem liberavit, priusquam tormentis subjiceretur. Posthæc servus quoque Elpidii presbyteri, qui diaconi apertè erat inimicus, effuso cursu in ædes episcopales irrupit. Quem quidam ex iis, qui fortè illic aderant, cùm agnovisset, impetum ejus repressit, causam cursûs interrogans. Ille, nullo responso dato, protinus hominem sicâ percutit: alterum deinde, qui priore percussu inclamaverat, similiter vulneravit. Tertium quoque præter illos transfixit. Tandem verò, cùm omnes, qui aderant, commoti, clamorem ingentem sustulissent, ille aversus fugere cœpit. Et cùm ii, qui illum persequebantur, procul positis inclamarent, ut fugientem comprehenderent, accurrens quidam ex balneo, qui jam lotus domum redibat, hominem apprehendit: letalique vulnere ab eo percussus, exanimis concidit.

à suis fuerit custodiendus.

999 Ad extremum, cùm à populo undique circumdatus, ægrè admodum captus esset, ductus est in palatium. Testatique cives, has esse insidias inimicorum Joannis, clamabant, & sicarium, & eos, qui illum ad hoc incitavissent, pœnas dare oportere. Præfectus autem urbis, cùm eum tan-

B

quam judicaturus accepisset, populi furorem compescuit. Abhinc ii, qui ferventiores erant ex plebe, Joannem custodire cœperunt, noctu atque interdiu episcopalem domum alternis circumsidentes. *Palladius pag. 197 posterius factum breviter narrat hoc modo:* Elpidii verò presbyteri famulus, quinquaginta, ut aiunt, aureis conductus, ut sanctum Johannem dolo interficeret; cùm deprehensus esset tres gladios habere, septem ex iis, qui ipsum apprehenderant, singillatim percussit: quorum quatuor continuò sepulti sunt, alii autem tres post diuturnam curationem salvi evaserunt, absoluto homicida. *Tres illi vulnerati, quos quatuor peremptis addit Palladius, verisimiliter vulneribus affecti sunt, quando multi simul homicidam comprehenderunt. Ostendunt relata exempla, quanto odio inimici Sanctum prosequerentur, nullique parcerent sceleri, ut ipsum de medio tollerent. Ex iisdem habemus, cùm subditorum amorem in Antistitem suum, tum lenitatem Sancti, ejusque in suos quoque persecutores benevolentiam & charitatem.*

C

§ LXV. Theophilus ad S. Innocentium Papam scribit de damnatione Chrysostomi: Epistola Sancti ad Innocentium: hic acceptis variis ea de re nuntiis, stat pro Chrysostomo.

Theophilus de Chrysostomi damnatione

E*X iis, quæ Romæ nuntiata dicuntur in Dialogo Palladii pag. 9, utcumque colligimus, Theophilum de condemnatione* Chrysostomi *in synodo ad Quercum scripsisse ad Innocentium Papam anno 404. quando jam sperare incipiebat, sententiam illam à congregatis iterum Constantinopoli episcopis confirmandam, & exsecutioni mandandam. Nam ipsius nuntius Romam venit ante litteras à nuntiis* Chrysostomi *ad Innocentium perlatas, quæ post Pascha ejusdem anni sunt scripta, ut videbimus. Non potuit igitur exspectare, donec intelligeret, sententiam suam esse Constantinopoli confirmatam; eaque videtur ratio, cur illam Epistolam ad Innocentium solus scripserit, & sine ulla rerum gestarum narratione. Theodorus diaconus apud Palladium pag. 9 de variis nuntiis Romam perlatis hæc præmittit:* Non enim unus aut alter, aut tres, aut decem, aut cujuscumque generis homines, ea, quæ Constantinopoli contigere, nobis denarrârunt, sed plures, & ex illis alii episcopi, alii presbyteri, atque ex ordine monachorum. Quod si nôsse vis, quæ ad Ecclesiam Romanam pervenerunt, breviter exponam. D

scribit ad Innocentium Papam; uti & Chrysostomus ipse.

1001 *Tum incipit hoc modo:* Primus omnium ad nos venit Alexandrinus lector cum Theophili papæ litteris, in quibus referebat se deposuisse Johannem. Quibus lectis, beatus Papa Innocentius parùm abfuit, quin, temeritatem Theophili atque superbiam condemnans, exhorresceret, quòd & solus scripsisset, nec claram ejus rei notitiam misisset: aut cur, aut quibus assumptis sociis, Johannem deposuisset. Ad hæc dubius animi manebat, rescribere nolens ob rei gestæ levitatem. Interea Eusebius quidam Constantinopolitanæ ecclesiæ diaconus, qui tunc Romæ erat ecclesiasticarum rerum causâ, adiit Papam Innocentium, E & supplices libellos dedit, adjurans eum, ut modicum temporis exspectaret; fore enim ut brevi factionem patefactam videret. Interim post triduum advenerunt quatuor episcopi è partibus Johannis, viri religiosi, Pansophius Pisidiæ, Pappus Syriæ, Demetrius Galatiæ Secundæ, Eugenius Phrygiæ, qui tres Epistolas reddiderunt, unam quidem Johannis episcopi, alteram quadraginta episcoporum de communione Johannis, tertiam verò cleri Johannis, omnes inter se consentientes, & imperitorum quorumdam tumultum significantes. *Ex tribus hisce sola exstat* Chrysostomi, *in qua referuntur gesta omnia ab initio usque ad tempus Paschale, & ultrà; non verò usque ad ultimum Sancti exsilium, ita ut scripta certò sit ante ultimum exsilium, & verisimiliter non diu post Pascha, quod anno 404 celebrabatur die XVII Aprilis.*

Epistola Chrysostomi exponit,

1002 *Edita est illa Sancti Epistola apud Palladium, & in Operibus* S. Chrysostomi, *ubi apud Montfauconium tom. 3 pag. 515, sic habes Latinè:* Etiam, antequam redditæ sunt literæ nostræ, opinor pietatem vestram audivisse, quidnam hic patrare ausa fuerit iniquitas. Ea enim rerum est magnitudo & gravitas, ut nulla fermè F orbis pars relicta sit, quæ tristem hanc tragœdiam non audierit. Quandoquidem fama usque ad fines terræ perlata, plurima ubique lamenta & ejulatus excitavit. Verùm quia non satis est plangere, sed opus etiam, ut cura geratur, & spectetur, qua ratione, & quo consilio gravissima illa Ecclesiæ tempestas sedetur: necessarium esse duximus ut persuadeatur Demetrio, Pansophio, Pappo, & Eugenio, dominis meis maximè venerabilibus, piisque episcopis, relictis ecclesiis propriis, pelago se tanto committere, susceptaque longinqua peregrinatione hac, ad vestram properare Caritatem, de omnibus vos manifestè docentes; quò quantocius rebus succurratur. Misimus autem cum eis venerabiles dilectosque diaconos Paulum & Cyriacum: & nos quoque paucis Caritatem vestram, quæ facta sunt, in epistolæ formam docebimus.

quàm leviter Theophilus inimicum se prabuerit,

1003 Theophilus enim ille, qui Alexandrinæ ecclesiæ episcopatum regendum suscepit, cùm à piissimo imperatore, cui adversus illum quædam nunciata erant, jussus esset venire solus; collecta mul-

AUCTORE J. S.

A multitudine episcoporum non paucorum, huc venit : quo præludio quasi declarare volebat, se ad bellum & aciem pergere ; cùmque in magnam divinoque cultui deditam urbem Constantinopolim ingressus esset, non pro more & consuetudine veteri intravit in ecclesiam, neque ad nos accessit, neque participem se fecit vel sermonis, vel precum, vel communionis : sed egressus è navi, & prætercursis ecclesiæ vestibulis, alicubi extra urbem diversatus est; tametsi nos plurimùm obsecraremus & ipsum & eos, qui cum ipso advenerant, ut apud nos diverterent : erant enim diversoria, & omnia alia, quæ oportebat, benè instructa : at neque illi, neque ipse, nobis morem gerebant.

Chrysostomus contrà amicitiæ non defuerit,

1004 Unde nos ea videntes, valde consternabamur animo : & quamvis injustarum inimicitiarum causam nullam invenire possemus, nihilominus tamen officia eis impendimus, quæ par erat nos illis exhibere. Ac frequenter ipsum obsecravimus, ut se nobis conjungeret, diceretque, cujus gratiâ statim ab initio tantum excitaret bellum, in tantaque urbe discordiam induceret. Verùm cùm ille causam dicere nollet, neque urgerent B accusatores ejus, vocavit nos imperator pientissimus, & jussit ire ad locum, in quo ille agebat, & illic crimina, quæ ipsi offerrentur, audire. Nam incursiones, & cædes, & alia plurima objiciebant : nos autem scientes leges patrum, viroque honorem deferentes, habentes etiam super hac re ejus literas, oportere in quibusque provinciis sua negotia tractari, neque extra limites illarum trahi, vehementer detrectavimus, ne causam susciperemus judicandam.

quo modo conciliabulum ille habuerit,

1005 Porrò ille, quasi prioribus conatibus cumulum addere contendens, multa auctoritate vocato archidiacono meo, quasi jam ecclesia viduata esset, ac episcopum non haberet, clerum omnem sibi per illum adjunxit : fiebantque desertæ in dies ecclesiæ, dum è singulis ecclesiis abducebantur clerici, & instruebantur, ut nos accusarent, & libellos adversus nos producerent. Post hæc vocavit & nos ad judicium, nondum dilutis sibi objectis criminibus, id quod maximè contra omnes canones & leges erat. Porrò scientes, nos non ad judicium ; nam alioquin sexcenties venissemus ; sed ad hostem & inimicum venturos, id quod satis declarant, quæ priùs ac po-C stea sunt facta, misimus ad eum episcopos, Demetrium episcopum Pesinuntis, Eulysium Apameæ, Lupicinum Appiariæ : presbyteros autem, Germanum & Severum, respondimusque modestè ex nostro instituto : Non vitare nos judicium, sed inimicum apertum, & hostem manifestum. Nam qui nondum acceptis libellis statim ab initio talia fecit, & seipsum abstraxit ab ecclesiæ precibus & communione, & insuper accusatores subornavit, clerum ad se traxit, ecclesiam desolavit : quomodo idoneus censeri possit hujusmodi, ut in judicis thronum conscendat sibi minimè congruentem? Neque enim congruum est, ut ii, qui in Ægypto sunt, judicent eos, qui in Thracia, & præsertim ille, qui ipse reus est, inimicus & hostis.

Sanctumque urbe expellendum curaverit,

1006 At ille nihil horum reveritus, magno studio anhelabat, ut perficeret ea, quæ mente conceperat. Cùm autem contestaremur, paratos nos ad diluendum crimina, & ad innocentiam, sicut & innocentes sumus, declarandam coram centum vel mille episcopis, non assensit : sed licèt absentes essemus, & ad synodum appellaremus, judiciumque requireremus, & non tribunal, sed manifestas inimicitias fugeremus : ipse tamen accusatores suscepit, excommunicatos à me absolvit, & ab illis, qui nondum se de suis purgaverant criminibus, libellos accepit : & Acta perscribi jussit, quæ omnia legibus & canonibus prohibita erant. Et quid opus est multa dicere? Non destitit omnia facere ac moliri, donec nos vi & potentia è civitate & ecclesia ejiceret, etiam jam provectâ vespera, & universo populo nos prosequente. Tractus igitur vi & abductus à curioso urbis in media civitate, & in navim conjectus, per noctem navigavi, eo quòd ad synodum & justum judicium provocarem. Quis hæc sine lacrymis, etiamsi cor lapideum habeat, audiret? Verùm quia, sicut priùs dixi, ea, quæ perperam fiunt, non solùm deploranda, sed & corrigenda sunt : ideo Caritatem vestram obsecro, ut provocetur ad condolendum, faciendumque omnia, quò mala hæc sistantur. Neque enim hic facinorum illis finis, sed ad priora adjecerunt & alia.

deinde redeunte Sancto, fugerit iniquâ ratione

1007 Nam postquam eos, qui ecclesiam impudenter invaserant, piissimus imperator ejecit, & multi episcopi, qui aderant, cognoscentes iniquitatem, & invasionem illorum, quasi incen-E dium depascens omnia, fugientes, in suas regiones concesserunt, nosque iterum in urbem & in ecclesiam, à qua injustè ejecti eramus, vocati sumus, inducentibus nos episcopis supra triginta, & notario ab imperatore piissimo in hoc misso, ille statim aufugit. Cur & qua de causa? Eo quòd ingressi mox obsecrabamus religiosissimum imperatorem, ut concilium cogeret, quò facta hæc punirentur. Malè igitur conscius sibi, & reprehensionem pertimescens, cùm imperatoris literæ in omnia loca mitterentur, & undecumque omnes congregarent, occultè, mediaque nocte ipse cum suis omnibus conscensa navi elapsus est. Porrò nos, utpote conscientiæ nostræ fidentes, non propterea destitimus, sed eadem iterum à religiosissimo imperatore petivimus. Qui & pro sua pietate missis ad illum nunciis, eum, & omnes, qui cum eo erant, ex Ægypto vocavit, ut rationem factorum redderent : neque putarent ea, quæ ipsi una solùm præsente parte, nobisque absentibus, contra canones injustè attentârant, esse sibi ad purgationem satis.

Chrysostomum synodum sæpe petierit,

1008 At regiis literis ille non obtemperavit, sed domi mansit, prætexens seditionem populi, F studium nimirum quorumdam intempestivum, qui ei favebant ; tametsi populus illic quoque ante literas conviciis eum innumeris prosciderat. Verùm hæc nunc exactè prosequi nolumus, sed hæc tantùm idcirco diximus, ut eum in nefariis conatibus deprehensum ostenderemus. Itaque nos non quievimus, sed in hoc incubuimus, orantes imperatorem, ut haberetur judicium, in quo agere & respondere liceret : dicebamus enim nos paratos ad ostendendum, nos non esse reos, sed illos legum extremos transgressores. Erant autem relicti hic Syri, qui cum eo affuerant, & cum illo communiter omnia fecerant ; ad hos accessimus, ad dandam rationem parati, atque super ea re sæpè eos interpellavimus, obsecrantes, ut dignarentur nobis libellos & accusationum Acta dare, vel genus criminum, vel accusatores ipsos significare. Verùm nihil horum impetravimus, sed iterum ex ecclesia ejecti sumus.

quàm crudeliter populus ecclesiâ expulsus,

1009 Quomodo, quæ tunc gesta sunt, & omnem excedunt tragœdiam, enarraverim? Quis ea sermo explicabit? quæ auris sine horrore percipiet? Cùm enim illa, quæ dixi, prætenderemus,

ipso

AUCTORE J. S.

ipso magno Sabbato collecta manus militum, ad vesperam diei in ecclesias ingressa, clerum omnem, qui nobiscum erat, vi ejecit, & armis sanctuarium undique obsedit. Mulieres quoque sacrarum ædium, quæ per illud tempus se exuerant, ut baptizarentur, metu gravis istius incursûs nudæ aufugerunt. Neque enim concedebatur, ut se velarent, sicut mulieres honestas decet. Multæ etiam acceptis vulneribus ejiciebantur, & sanguine implebantur piscinæ, & cruore sacri lacûs rubescebant. Neque hic rerum finis erat. Nam & locum, in quo sancta condita servabantur, ingressi sunt milites, quorum aliquos scimus nullis initiatos mysteriis, & viderunt omnia, quæ intus erant. Quin & sanctissimus Christi Sanguis, sicut in tali tumultu contigit, in prædictorum militum vestes effusus est, fiebantque quasi in barbarica captivitate omnia: vulgus enim in solitudinem fugabatur, multitudo omnis extra civitatem versabatur, erantque in tanto festo vacuæ populo ecclesiæ, & plures quàm quadraginta episcopi, qui nobis communicârant, cum populo & clero sine causa fugabantur.

quantoque cum gemitu omnium.

B

1010 Et ob prodigiosa flagitia, ubique per fora, per domos, per solitudines, per omnes civitatis partes, omnia lamentis, ejulatibus, & fontibus lacrymarum plena erant: ut non modò, qui affligebantur, sed & qui nihil tale patiebantur: & non solùm qui nostræ fidei erant, sed & hæretici, & Judæi, & Gentiles, ob sceleris atrocitatem nobiscum dolerent, & quasi per vim capta civitate, tumultu, trepidatione ac planctu plena erant omnia. Talia ausi sunt præter sententiam piissimi imperatoris, nocte multa, episcopis hæc instruentibus, & multis in locis ordines ducentibus, nec erubescentibus, quòd pro diaconis campiductores præeuntes haberent. Ubi verò illuxit dies, omnis civitas extra muros sub arbores, & in nemora emigravit, ibi festum diem celebrans, quasi oves dispersæ. Licet vobis ex his & cætera omnia pensare: nam omnia, quæ facta sunt, sigillatim sermone complecti, ut dixi, impossibile est. Est autem & hoc perquam molestum, quòd talia tantaque mala nullum adhuc finem accipiant: neque spes sit ea finem habitura: sed augentur in dies magis ac magis, nosque plerisque ridiculi facti sumus; imò ridet nullus, etiamsi valde sit perversus; lugent autem omnes propter extremam & inauditam hanc malitiam, malorum facilè coluphonem.

C

Tum Sacrum aliarum ecclesiarum perturbationem,

1011 Quis verò reliquarum ecclesiarum perturbationes eloqui posset? Non enim hîc cessavit hoc malum, sed usque ad Orientem pervenit. Nam sicut à capite malis humoribus defluentibus, reliqua membra corrumpuntur: ita nunc quoque tumultus, qui in hac magna civitate cœperunt, quasi ex fonte in omnia loca sensim effluunt, & clerici ubique in episcopos insurgunt, & episcopi ab episcopis, & populi à populis scissi sunt, & alii propediem scindentur, & exspectatur ubique malorum partus, orbisque totius subversio. Igitur, domini mei maximè venerandi & pii, cùm hæc ita se habere didiceritis, studium vestrum, & magnam diligentiam adhibete, quò retundatur hæc, quæ in ecclesias irrupit, iniquitas. Quippe si mos hic invaluerit, & fas fuerit cuivis in alienam parœciam irrumpere, idque ex tantis intervallis, & ejicere, quos voluerit, & auctoritate propria quæque pro libidine sua facere, scitote quod brevi transibunt omnia, & totus orbis premetur bello inexpiabili, omnibus ejectis, & omnes ejicientibus.

D

ac iniquitatem judicii contra se lati explicat,

1012 Quapropter ne confusio hæc omnem, quæ sub cælo est, nationem invadat, obsecro, ut scribas, quòd hæc iam iniquè facta, & ab una solùm parte, absentibus nobis, & non declinantibus judicium, non habent robur, sicut neque suâ naturâ habent: illi autem, qui adeo iniquè egisse deprehensi sunt, pœnæ ecclesiasticarum legum subjaceant: nobis verò, qui nec convicti, nec redarguti, nec habiti ut rei sumus, literis vestris & caritate vestra, aliorumque omnium, quorum scilicet & antea societate fruebamur, frui concedite. Si autem adversarii nostri, qui ita iniquè egerunt, adhuc fingunt crimina quædam, propter quæ nos injustè ejecerunt, non datis nobis Actis, neque libellis, neque manifestatis accusatoribus, si dentur judices incorrupti, agemus & tuebimur etiam nos libenter causam, monstrabimusque, nos non esse reos eorum, quæ nobis objiciunt, sicut & planè innoxii sumus: & contrà, quæ ab ipsis facta, contra omnem sunt ordinem, contra omnes leges, contra omnes ecclesiasticos canones. Et quid dico canones ecclesiasticos? Neque in Gentilium judiciis, neque in barbarorum tribunalibus talia attentata sunt unquam: imò verò neque Scythæ, neque Sauromatæ unquam judicârunt, judicium dandum uni parti, absente ea, quæ accusatur, & vitante non judicium, sed inimicitias, & invocante multa millia judicum, & protestante coram toto orbe, declaraturam se non esse ream, depulsuramque crimina, & ostensuram suam in omnibus innocentiam.

E

opemque Innocentii postulat.

1013 Hæc igitur omnia cùm ita se habere intellexeritis, à dominis meis piissimis fratribus nostris episcopis, obsecro, ut præstetis id, quod petent, officii. Quo non solùm nobis gratificabimini, sed & ecclesiarum universitati, mercedemque accepturi estis à Deo, qui nihil non propter ecclesiarum pacem facere dignatur. Semper vale, & ora pro me, Domine reverendissime & sanctissime. *Hactenus Epistola apud Montfauconum. At apud Palladium additur pag. 22:* Hæc ipsa etiam scripta est ad Venerium episcopum Mediolani, & ad Chromatium Aquileiæ episcopum. *Ambo hi Sancti sunt, ut & Innocentius Papa. De Venerio apud nos actum est ad IV Maji, de Innocentio ad XXVIII Julii; de Chromatio agendum est ad 2 Decembris.*

Innocentius verò improbans gesta contra Sanctum,

F

1014 *Theodorus autem apud Palladium pag. 22 subdit sequentia:* Ad hæc beatus Innocentius Papa utrique parti pares litteras communionis misit, improbans judicium, quod à Theophilo factum videbatur; dicens, deberi aliam cogi synodum irreprehensibilem Occidentalium & Orientalium: primùm quidem secedentibus ab illo confessu amicis, deinde & inimicis: à neutris enim, ut plurimùm, rectum proficiscitur judicium. *Hæc ille: at litteræ communionis videntur excidisse. Epistola verò alia Innocentii ad* Chrysostomum *exstat apud Montfauconum tom. 3 pag. 522, ubi hanc habet inscriptionem:* Dilecto fratri Joanni Innocentius. *Hæc fortasse, ad consolandum utcumque* Chrysostomum, *communicationis Litteris fuit addita. Certè circa initium persecutionis iterata videtur scripta. Quare totum ejus contextum Latinè subjungo:* Etsi insontem omnia exspectare bona, & à Deo misericordiam petere deceat, tamen etiam à nobis, qui patientiam suademus, competentes literæ per Cyriacum diaconum sunt transmissæ: ne contumelia plus virium habeat ad opprimendum, quàm bona conscientia ad spem habendam.

1015 Neque enim tu doceri debes, tot popu-

A pulorum doctor & pastor, optimos quosque semper & assiduè probari, num in vigore patientiæ permaneant, nec ulli labori ac molestiæ succumbant: & conscientiam esse rem admodùm firmam adversus omnia, quæ injustè accidunt: quæ nisi quis tolerantiâ superavit, malæ suspicionis argumentum de se præbet. Cuncta enim tolerare debet is, qui Deo primùm, deindeque propriæ conscientiæ confidit. Vir quippe bonus exerceri quidem potest ad tolerantiam, vinci autem nequit, quia ejus mentem divinæ Scripturæ custodiunt: abundant enim exemplis divinæ lectiones, quas populis tradimus: quæ omnes ferè Sanctos variis modis sæpéque vexatos fuisse, & quasi in examine quodam probatos fuisse, atque ita patientiæ coronam adeptos esse, testificantur. Consoletur caritatem tuam ipsa animi conscientia, Frater carissime, quæ in calamitatibus solet esse virtutis consolatio. Inspectante enim Domino Christo, in portu pacis purgata conscientia sistetur. *Hactenus S. Innocentius, qui necdum sciebat, Sanctum Constantinopoli expulsum esse, dum hæc scribebat.*

Theophilus Acta conciliabuli mittit Innocentio,

1016 *De aliis Theophili ad Innocentium nuntiis, qui ante expulsum* Chrysostomum *etiam missi videntur, laudatus Theodorus apud Palladium pag. 23 ita loquitur:* Paucis pòst diebus
B rursus advenit presbyter quidam Theophili Petrus cum Martyrio ecclesiæ Constantinopolitanæ diacono: qui reddiderunt ejus litteras, & quosdam Actorum Commentariolos videlicet; in quibus videbatur Johannes à triginta sex episcopis condemnatus, quorum undetriginta erant Ægyptii, septem verò aliarum regionum. Quibus Actis perlectis, Papa Innocentius, cùm comperisset nullas graves esse accusationes, neque Johannem adfuisse, neque coràm reprehensum esse, Theophili furorem exsibilare perstitit, quòd contra absentem tam præcipitem & abruptam sententiam effudisset. Dimissis igitur illis cum increpatoriis litteris, precabatur Deum, supplicans cum jejunio, ut sedaretur quidem Ecclesiæ discordia, fraternus verò amor compingeretur. Erat autem Epistolæ tenor hic.

qui cum Chrysostomo communicare pergit.

1017 Frater Theophile, nos quidem habemus te & fratrem Johannem nobis communicantes, ut & in prioribus litteris mentem nostram manifestam fecimus: ac ne nunc quidem ab eo
C proposito desistentes, rursus eadem tibi scribimus, & quotiescumque ad nos miseris; quòd, nisi congruum judicium subsequatur in his, quæ per ludibrium gesta sunt, fieri non potest, ut sine ratione à Johannis communione discedamus. Tu igitur, si judicio confidis, siste te ad synodum, quæ secundum Christum cogitur, & ibi expositis criminationibus sub testibus Nicæni concilii canonibus (alium enim canonem Romana non admittit Ecclesia) irrefragabilem securitatem habebis. *Sozomenus lib. 8 cap. 26 prædicta etiam confirmat, ita scribens:* Porrò Innocentius Romanæ Urbis Episcopus, cognitis iis, quæ adversus Joannem gesta fuerant, vehementer commotus est, & ea quidem damnavit. Cùm autem œcumenicam synodum congregare studeret, scripsit ad Joannem, & seorsum ad clericos urbis Constantinopolitanæ. *Deinde dat utramque Epistolam. Primam suprà dedi; sed altera serius scripta est, & suo loco dabitur.*

§ LXVI. Sanctus urbe ab Arcadio ejicitur: ecclesia eodem die comburitur: hinc calumniæ in Chrysostomum, eique adhærentes.

Urgentibus iterum episcopis, Arcadius jubet

P*Alladius pag. 38 ultimum* Chrysostomi *exsilium ita narrare incipit:* Quinto porrò die à finita Pentecoste (*id est, opinor, post completam hebdomadam festivitatis Pentecostes*) Acacius, Severianus, Antiochus atque Cyrinus imperatorem adeunt: &, Nobis, inquiunt, à Deo constitutus es imperator, nemini subjectus, & omnes tibi subditos habens: licet tibi, quod lubet, facere. Ne sis presbyteris mitior, nec episcopis sanctior. Diximus tibi coram omnibus: In caput nostrum Johannis depositio esto. Ne igitur, Homini uni ut pareas, nos omnes perde. Judaicis verbis, fortasse & factis, subdolè persuaserunt id imperatori. Sic imperator, misso Patricio notario, hæc Johanni denuntiat: A- E
cacius, Antiochus, Severianus & Cyrinus condemnationem tuam in caput suum rejecerunt. Igitur, ubi res tuas Deo commendaveris, egredere ecclesiâ. *Quo modo paruerit Sanctus, mox referemus. Tempus autem Socrates cap. 18 ita designat:* Id accidit XII die Calendas Julii Honorio sextum & Aristinæto consulibus: *id est, die XX Junii anni* 404, *ita ut Arcadius Sanctum egredi jusserit tribus ferè diebus, postquam id petierant episcopi secundum expositionem Palladii suprà datam.*

Sanctum urbe egredi: quod factum XX Junii, anno 404.

1019 *Tillemontius Notâ 82 credit, preces ad expellendum* Chrysostomum *imperatori ab episcopis oblatas die IX Junii. Verùm ita exponendo Palladium sibi difficultates creat minimè necessarias. Nam Palladii verba hæc sunt:* τῆς πεντηκοστῆς δὲ συμπληρωθείσης, μετὰ πέντε ἡμέρας *&c.* Pentecoste verò completa, post quinque dies *&c. Festum Pentecostes celebrabatur die V Junii, ita ut quinque dies saltem perducerent ad diem X Junii, si omnino velimus ita locum exponere de diebus quinquaginta, quorum primus est Pascha,* F
ultimus festivitas Pentecostes. Nam illud tempus Pentecoste *vocabatur primis seculis. Attamen ipsa quoque festivitas missi Spiritus sancti non rarò* Pentecoste *dicebatur, ut modò passim nominatur. Hinc* Chrysostomus *tom. 2 pag. 459 dicit,* Semper possumus Pentecosten celebrare. *Cùm autem festivitas celebraretur cum Octava, qua ante institutum festum sanctissimæ Trinitatis agebatur sequenti Dominica, ut videre est in Kalendario Frontonis pag. 88, ultima illius festivitatis dies incidebat in XII Junii. Adde modò dies quinque, & facilè videbis, inimicos* Chrysostomi *ad Arcadium se contulisse die XVII Junii. Ille verò Sanctum abire jussit die XX Junii. At nescimus, utrùm mandatum illud eodem die miserit, an verò unum alterumve diem Sancto concesserit, ut res suas disponeret. Hæc de tempore.*

Sanctus, accepto eo mandato,

1020 *De mandato Arcadii Sozomenus cap. 22 ita scribit:* Porrò episcopi, qui adversus Joannem convenerant, ecclesiasticas leges calcari conquerentes, damnationis sententiam in eum latam, utpote (ut contendebant) justissimam,

AUCTORE J. S.

in femetipfos recipere fe aiebant, jubebantque ut ex civitate excederet: alioquin nec populum umquam quieturum effe. Sed cùm quidam ab imperatore miffus advenifſet, & minaciter præcepiffet Joanni, ut id faceret, infciis populi cuftodibus, qui ex plebe ipfum cuftodiebant, clàm egreffus eft: id tantummodo queftus, quòd contra leges per vim ejiceretur, denegato ipfi judicio, quod homicidis & maleficis & adulteris juxta leges concederetur: parvoque impofitus navigio, protinus in Bithyniam transportatur: atque inde confeftim iter arripuit. *Plura de hifce Palladius pag.* 89. Ita Johannes epifcopus, *inquit*, poft apertam ac minimè adumbratam juffionem, ex epifcopio difcedens cum epifcopis, dicit omnibus: Venite, oremus, & angelo ecclefiæ valedicamus. Lætus quidem ob res ipfas, mœrens autem ob populi mœrorem. Protinus quifpiam ex religiofis proceribus hæc Johanni fignificat: Quandoquidem Lucius, vir audax & facie impudens, paratus eft in publico lavacro cum militibus fuis, fi fortè contradicas aut differas, vel invitum te trahere atque expellere, plebs autem civitatis commovetur; feftina clàm egredi,
B ne te defendens populus cum militibus pugnam committat.

1021 Tunc Johannes cum lacrymis aliquos ex epifcopis ofculatus, reliquos enim ofculari non finebat dolor, valedixit cæteris intus in facrario: Manete, inquiens, hìc interim, ut profectus modicùm quiefcam. Ingreffus autem baptifterium, Olympiadem vocat, quæ ab ecclefia non difcedebat, fimul & Pentadiam, & Proclam diaconiffas, & Silvinam beati Nebridii uxorem, quæ viduitatem fuam honeftate ac modeftiâ decorabat; atque eis dicit: Venite, ò filiæ, audite me. Quæ ad me attinent, finem, ut video, habent: curfum meum confummavi, & fortè vultum meum non ampliùs videbitis. Hoc unum eft, quod rogo, ne qua veftrùm à folita erga ecclefiam benevolentia avellatur; & quicumque reluctans fuerit ad ordinationem deductus, ex confenfu omnium, non id ambiens, ei tamquam Johanni caput veftrum fubmittite: non poteft enim ecclefia effe fine epifcopo. Ita mifericordiam confequamini, & memores eftote mei in orationibus veftris. Illæ lacrymis perfufæ ad ejus pedes advolvebantur. Tunc innuens cuidam
C è venerandis presbyteris ait: Tolle eas hinc, ne populum perturbent. Sic igitur paululùm retentæ, vifæ funt acquiefcere.

fuis valedicens, pia dat monita,

1022 Et fic abiit in partem Orientalem: (nihil enim apud illum erat Occidentale.) In Occidentali autem parte, ubi eft magnum ecclefiæ veftibulum, jumentum, cui folebat Joannes infidere, ftare ante portam juffit, ut populum ea ex parte exfpectantem abs fe dimoveret. Unà cum eo egreffus eft angelus ecclefiæ, folitudinem ecclefiæ non ferens, quam principatus nequam & poteftates fecerant, fpeciem theatri iniquitatum exhibentes. Erat enim ut in theatro fibilus impiorum explodentium & irridentium, Judæorum ac Gentilium immodicè deridentium ac fubfannantium: ut autem in carcere plagæ & in vifcera illifi cruciatus à militibus: & omnium mentis virium diftentio, cùm ob ablatum Doctorem, tum ob blafphemiam in Deum. Ubi enim peccatorum fit remiffio, ibi fanguinis fiebat effufio. *Hactenus Palladius, qui fubjungit incendium ecclefiæ mox referendum.*

dein de ecclefiâ egreditur,

1023 *Laudatus Sozomenus ait, Sanctum, ubi tranfito Bofphoro in Bithyniam venerat, confe*ftim fe itineri dediffe. *Id fcilicet curabant inimici ipfius, ut minus redire poffet, quemadmodum liquet ex illis, qua narrat de claufa per ipfos ecclefia.* Nonnulli verò, *inquit*, ex Joannis infidiatoribus, prævidentes, fi populus id fenfiffet, fore ut infequeretur ac rurfus eum redire cogeret, fores ecclefiæ occludere properârunt. Porrò qui in plateis erant, cùm hæc cognoviffent, alii ad mare cucurrerunt, tamquam eum affecuturi: alii metu conterriti, fugam arripuerunt, cùm poft tantum tumultum tantamque perturbationem, feditio & imperatoris ira exfpectaretur. Hi verò, qui in ecclefia erant, adhuc magis aditus obftruebant ad portas confluendo, & femetipfos mutuò impellendo. Tandem verò ægrè portas magna vi referârunt, cùm alii eas lapidibus perfregiffent, alii ad fe retraherent, & turbam, quæ à tergo erat, retrorfus repellerent.

D *qua, eo egreffo, mox clauditur.*

1024 *De incendio ecclefiæ ita mox, fcribere pergit:* Dum hæc aguntur, ignis repentè exortus ecclefiam undique corripuit: & cùm univerfam percurriffet, ædem quoque ampliffimam fenatùs, quæ illi ad Meridiem vicina erat, combuffit. Cujus rei culpam fibi mutuò adfcribebant; Joannis quidem infidiatores, accufando fautores illius, quòd fynodi judicium moleftè tuliffent: ifti verò calumniam fe pati afleverantes, fibique imputari facinus illorum, qui ipfos unà cum ecclefia incendere voluiffent. *Socrates, calumnias facile adoptare folitus, ait:* Quidam autem ex Joannitis eo ipfo die ecclefiam incenderunt. Quæ dum arderet, fubfolano vento vehementiùs flante, curia etiam, in qua fenatus haberi folet, conflagravit... Porrò quibus malis Optatus præfectus urbis Conftantinopolitanæ religione gentilis, atque ideo Chriftianis infenfus, Joannis amicos propter hoc incendium affecerit, & quomodo multos eorum capitali animadverfione fuftulerit, omittendum puto. *Multò etiam rectiùs omififfet, quod dicit de ecclefia per amicos* Chryfoftomi *incenfa: nam ex ipfo verifimiliter calumniam illam adoptârunt fcriptores aliqui multò recentiores, quorum præcipuus eft Theophanes. Zozimus quidem fcriptor gentilis, Chriftianos paffim calumniis afpergens, amicos* Chryfoftomi *pag.* 801 *gravius etiam accufat, acfi urbem igne perdere voluiffent: fed illi in fimilibus fidem non folet ullus habere, & adjuncta refert planè falfa; imo etiam pag.* 802 *fatetur, caufam incendii non fuiffe deprehenfam. At fi caufa non fit inventa, ille certe non nifi temerarias fufpiciones ad caufam enarrandam habuit.*

Eodem die ecclefia & curia conflagrat,

E

F

1025 *Palladius pag.* 91 *ignem ecclefiæ divinitus immiffum afferit, ac de re tota ratiocinatur hoc modo:* Poft illam autem inenarrabilem atque inexplicabilem caliginem, flamma è media fede, in qua folebat Johannes fedens, veluti medio in corpore cor, membris ceteris Domini eloquia interpretari, vifa, verbi Dei interpretem requirebat; quo non invento, fedem depafcebatur: in altum arborefcens per catenas ad tectum ufque ferpfit, atque viperæ inftar ventre exefo, ad pofteriora ædificii ecclefiæ ferebatur, Deo mercedem injuftitiæ veluti definitam ad id pœnam reddente, ad correptionem & ad monitionem eorum, qui nefciunt refipifcere adfpectu malorum divinitus immifforum. Non folùm autem eam ob cauffam, fed ut feræ illius fynodi monumentum relinqueret. Nec id mirum de ecclefia, cùm fenatum, qui apud exteros dicitur, multis paffibus diffitum ex adverfo ecclefiæ ad Meridiem, ignis ille, interjectam populi multitudinem pontis inftar fa-

incendio divinitus immiffo, ut Palladius

A sapienter prætergressus, pessumdederit, non priùs partem ecclesiæ vicinam, ne damnum illud vicinitati adscriberemus: sed partem palatio imperatorum proximam, ut rei miraculum sapienter id à Deo factum esse probaret. Videre enim erat inter duos igneos montes illæsos populos ad sua negotia commeantes.

aliique crediderunt.

1026 In hunc igitur modom ignis circumvolans & inundans tamquam mare violento austro jactatum, veluti signo dato progrediens, vicinas circumquaque ædes citra discrimen corripuit, & soli ædiculæ, in qua sacrorum vasorum reposita erat copia, pepercit: aurum non reveritus aut reliquam argenti supellectilem, sed ut ne locum mentiendi calumniatoribus daret adversus Justum, quasi ipse pulcherrima quæque sibi vindicâsset. Ita ignis agitatus retrorsum se reflectebat, pervestigans invidiam eorum, qui hæc perpetrârant, ad revincendam Theophili insaniam, in eo quòd ob sacra vasa Johannem ejecisse se comminiscitur. Ac nullius quidem anima periit in tali ac tanto tumultu, non hominis, non animantis. Ceterùm sordes ibi sceleste conversantium ignis virtute abluebantur ab hora sexta ad nonam, tribus diur-
B nis horis multorum annorum opere deleto. *Hactenus Palladius de incendio. Cum verò Theodorus interrogaret, ubi* Chrysostomus *aliique episcopi tunc essent; respondet hoc modo:* Episcopi quidem reliqui alii inclusi detinebantur, alii trahebantur, alii autem delituerunt. Porrò Johannes unà cum Cyriaco & Eulysio vinctus in Bithynia detinebatur à præfecti militibus, supplicium minitantibus ob incendium ecclesiæ. *Non puduit episcopos* Chrysostomi *inimicos in Epistola ad Innocentium Papam de eodem incendio Sanctum accusare, ut videri potest apud Palladium pag. 25. Verùm tanta calumniandi licentia ipsos magis, quàm* Chrysostomum, *suspectos facere posset, si constaret humanâ operâ ortum fuisse incendium.*

Attamen accusatus fuit Sanctus cum suis,

1027 *Porrò Palladius datis modò verbis subdit sequentia:* Postea Cyriacus & Eulysius cum reliquis clericis vincti adducti, atque innocentes pronuntiati, dimissi sunt. Sanctus autem Johannes ad reliquam fiduciam, quâ semper antea usus fuerat, hanc quoque ultimam adjecit, scribens eis hæc verba: "Etsi in aliis non dedistis mi-„hi legem defensionis, saltem in rebus ecclesiæ
C „audiar, an auctor sim, ut dicitis, ejus incen-„dii„. Ita ne in eo quidem auditus, noctu diuque per milites ducitur io desertissimum Armeniæ oppidulum, Cucusus id est, ab Isauris obsessum, ut trucidaretur. *Ita Palladius. longum Sancti iter, de quo multa erunt narranda, æquè breviter perstringens, ac alii fecerunt historici. Porrò* Chrysostomus *in aliquot epistolis postea recitandis non dubitat calumniam dicere, quidquid afferebatur de igne per suos in ecclesiam injecto. Præterea non solum Palladius jam laudatus, & Marcellinus in Chronico ad annum 404 videntur agnoscere, ignem fuisse divinitus accensum.*

& cum alii agnoscerent divinam punitionem,

1028 *At etiam clariùs id enuntiat auctor anonymus Historia conciliabuli contra* Chrysostomum *habiti, cujus verba Græca adduxit Cangius in Constantinopoli Christiana lib. 3 pag. 8, ubi ea sic fecit Latina:* Eo die, quo fidelium Sol ab iis expulsus est, divinus ignis è medio throno, in quo sedens sacris doctrinis auditores inflammabat, nulla humana arte accensus, & in altum per catenas serpentis instar proserpens, ad Austrum agitatur, episcopii materiam consumens. Tum verò ventus subsolanus vehementer flans, & ab ecclesia in regiam domum senatus, quæ ad Meridiem sita est, ignem transferens, ipsam tandem consumpsit. Intra igitur diei tres horas operum diuturnorum constructio, & inenarrabilis pulchritudo absumpta est. *Hæc sanè probabilis est sententia: at nullus, opinor, scriptorum certò scivit veram illius incendii causam. Quo autem modo expulsio Sancti & incendium ecclesiæ nuntiata atque audita sint Romæ, exponit Theodorus diaconus, ita loquens apud Palladium pag. 24:* Modico pòst tempore advenit presbyter Constantinopolitanæ ecclesiæ, Theotecnus nomine, reddens epistolas synodi Johannis, viginti quinque episcoporum, aut paulò plus, *(videlicet quia aliqui episcopi ex quadraginta ipsi adhærentibus cum ipso abiverant, alii fugerant aut capti erant)* quibus docebant, & Johannem militari manu urbe expulsum, & Cucusum in exsilium esse missum, atque succensam * esse ecclesiam.

AUCTORE J. S.

** Gr.* combustam

Romam usque perlata est ei calumnia.

1029 Cui etiam dedit Innocentius communicatorias litteras & ad Johannem episcopum & ad omnes ei communicantes episcopos, cùm opem ferre non posset, eo quòd ad malum potentes quidam obstarent. Paulò pòst venit homuncio quidam visu deformis, & qui difficilè intelligi posset,
E Paternus nomine, presbyterum se Constantinopolitanæ ecclesiæ dicens: qui & ipse totus efferatus, inimicitias adversus Johanoem vultu ipso prodens, multisque eum probris lacerans, litteras paucorum episcoporum reddidit, Acacii, Pauli, Antiochi, Severiani, & aliorum quorumdam: in quibus calumniabantur Johannem, quasi ecclesiam incendisset. Tam falsa nobis oratio apparuit, ut ne Johannes quidem in celebri synodo hujus rei defensionem attulerit: quem usque eò despexit Papa Innocentius, ut respondere dignatus non sit. *Persecutionem ex illa calumnia contra fautores* Chrysostomi *natam necdum hic describo, ut ante agamus de intruso in cathedram Sancti Arsacio: nam hic præcipuus fuit persecutionis auctor, quia dolebat à magna civium parte se non agnosci pro episcopo: incendium verò ecclesiæ speciosum erat prætextus ad minuendam persecutionis invidiam.*

§ LXVII. Arsacius pro Sancto ordinatur episcopus, Porphyrius Antiochenus: primum agnoscere recusant plurimi, qui gravem patiuntur persecutionem.

F

Arsacius ante archipresbyter & senex,

SOcrates, *veluti expulsione* Chrysostomi, *mox cap. 19 ita pergit:* Paucis pòst diebus Arsacius Constantinopoleos episcopus constituitur: qui frater quidem erat Nectarii ejus, qui episcopatum regiæ urbis ante Joannem optimè administraverat, sed admodùm senex. Jam enim octogesimum ætatis annum impleverat. *In Chronico Paschali ad hunc annum ordinatio Arsacii figitur* VI Kalendas Julias, *id est, die* XXVI *Junii, qui erat dies Dominicus; sed additur* feriâ secundâ: *ideoque Tillemontius art. 89 existimat, ordinationem esse peractam die* XXVII *Junii. Verùm auctor Chronici æquè errare potuit in die hebdomadis quam mensis: nec video, cur potiùs feriam*

AUCTORE J. S.

secundam, quàm diem Dominicum, pro ordinatione elegissent. Sozomenus de illa ordinatione cap. 23 hæc memorat: Haud multò pòst Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopus ordinatur Arsacius, frater Nectarii ejus, qui ante Joannem episcopatum illum rexerat, vir mansuetus & erga Deum religiosus. Verùm laudem illam, quam omnium consensu adeptus fuerat presbyter, imminuerunt postea clerici quidam, qui quodcumque ipsis lubitum fuerat, agebant: facta verò illi imputabant.

ordinatur episcopus Constantinopolitanus;

1031 Sed præcipuè infamârunt illum ea, quæ Joannis fautoribus postmodùm acciderunt. Nam cùm illi haudquaquam sustinerent, nec cum ipso, nec cum consortibus ipsius, communicare aut precationem facere, eo quòd permixtos illis videbant Joannis inimicos: atque idcirco seorsum, uti diximus, congregati, in extremis civitatis partibus collectas celebrarent, ipse ea de re ad imperatorem retulit. *De persecutione hinc nata inferiùs. Erat Arsacius archipresbyter sub* Chrysostomo, *& testimonium contra ipsum dixerat, ut vidimus num. 912. Palladius pag. 94 ipsum graviùs accusat, ita scribens:* Arsacius autem, frater beati Nectarii, substitutus est in locum
B Johannis, magni sacrorum interpretis, homo pisce magis mutus, & ranà rebus agendis minùs idoneus,... violato suo in Euangelia juramento. Quippe fratri suo Nectario juraverat, nullius umquam episcopatûs ordinationem admissurum se, quando Nectarius exprobravit ipsi, quòd noluisset Tarsensi ecclesiæ præfici, quasi mortem ipsius specularetur. Fuit causa perjurii, primùm quidem vana gloria, propter quam ambiebat, ut ita dicam, nuptias uxoris fratris sui: deinde pudor increpationum, ipsi à fratre propheticè factarum. *Ita ille de Arsacio, qui communionem Ecclesiæ Romanæ numquam obtinere potuit.*

Antiochenus verò Porphyrius, inimicus etiam Chrysostomi.

1032 *Eo tempore ad persecutores* Chrysostomi *accessit Porphyrius, mortuo Flaviano substitutus episcopus Antiochenus. Hunc tamquam hominem pessimum, doloque malo ordinatum, describit Palladius pag. 142 & seqq. Ad propositum nostrum suffecerit observâsse, ordinatum fuisse ab Acacio, Antiocho & Severiano, idque factum invito populo & clero Antiocheno: nam hi desiderabant Constantium presbyterum, amicum* Chrysostomi *frequenter memorandum. Itaque plerique Antiocheni cum Porphyrio communicare noluerunt, sicut Constantinopolitani nihil commune* C *habere voluerunt cum Arsacio. Utrumque testatur Palladius pag. 149 ita scribens:* Clerus quidem Antiochensis insignior clàm plebem colligit, ne ipsis quidem ecclesiæ parietibus appropinquans; nec non & tota insignis mulierum societas, propter quas maximè insaniunt pecuniarum avidi pastores. De rebus autem Constantinopolitanis quid attinet dicere, quanta multitudo ab ecclesiis recesserit, conveniens sub dio, ut superiùs diximus? Ita ut, qui rerum ecclesiasticarum potiuntur, non habeant totidem auditores silentii sui: nusquam enim apud eos sermo. *Præterea Porphyrius, ut communionem obtineret, teste Theodoro apud Palladium pag. 141,* ad Ecclesiam Romanam scripsit; & responso dignus habitus non fuit. *Ordinationem Porphyrii Boschius noster in Historia Chronologica patriarcharum Antiochenorum pag. 64 probabiliter figit mense Julio. Ad propositum nostrum nihil interest, utrùm facta sit mense Julio, an Augusto aut Septembri.*

1033 *De persecutione, jam ante ordinationem* D *Arsacii inchoata, sic cap. 22 loquitur Sozomenus:* Alii episcopos & clericos, qui unà cum Joanne profecti fuerant, Chalcedonem abductos, custodiæ mancipârunt. Alii per urbem circumeuntes, eos, qui delati fuerant, quod Joanni faverent, comprehenderunt; & in custodiam datos, ut Joanni anathema dicerent, coëgerunt. *Prætextus hæc faciendi erat incendium ecclesiæ. Porrò* Chrysostomus *illos per litteras consolari & excitare non dubitavit, ut ostendam, quando facta in itinere ipsius hæc referam. Pauca hìc solùm transfero, ex quibus liqueat, quanta illi sint passi. Epistolam* ad Episcopos & presbyteros ob pietatem in carcere inclusos, *tom. 3 pag. 526 editam, quæ tertia videtur ad illos data, sic orditur:* Beati vos ob carcerem, ob catenas, ob injecta vincula....

Episcopi & clerici, qui egressum Sanctum erant comitati,

gravissima in carcere patiuntur.

1034 Nihil, quamvis grave videatur, vos deterruit: non tribunal, non carnifex, non tormentorum multa genera, non minæ, quæ innumeras mortes nuntiabant: non judex, qui ignem ab ore spirabat; non adversarii, qui frendebant dentibus, & innumeras insidias struebant; non tantæ calumniæ, non impudentissimæ accusationes, non mors ante oculos quotidie proposita: sed hæc omnia vobis uberem potiùs ac sufficientem consolationis mate- E riam præstitere. *Et paulò inferiùs, ubi illos martyres dixerat:* Vos quoque dixistis: En exposita sunt etiam nostra corpora pœnis, suppliciis, tormentis: absume, confice ista, quibus voles suppliciis: adduci non possumus, ut calumniemur; sed millies mori nobis satius est. At capite truncati non estis: imò longè acerbiora tulistis. Non enim idem est brevi temporis momento caput amittere, & tanto tempore cum talibus luctari doloribus, terroribus, minis, carceribus, abductionibus ad tribunal, carnificum manibus, sycophantarum impudentissimis linguis, convitiis, salibus, & dicacitatibus. *Similia mox repetit, & verbera adjungit ac gladios acutos.*

Gravis impetus in sectatores Sancti, aversantes Arsacium:

1035 *Postquam Arsacius conquestus erat, quòd fautores* Chrysostomi *seorsum congregarentur, gravior orta est persecutio, de qua Sozomenus cap. 23 sic habet:* Tribunus itaque cum militibus, in congregatos impetum facere jussus, plebem quidem fustibus & saxis cædens fugere compulit. Nobiliores verò, & eos, qui Joannis partes ardentiùs tuebantur, custodiæ tradidit. Tum verò, sicut fieri solet, cùm militibus licentia conceditur, mulieres ornatu suo per vim spoliatæ sunt, dum alii F monilia, zonas aureas, & torques diripiunt: alii inaures simul cum auriculis ipsis detrahunt. Cùmque ingens perturbatio ac luctus in urbe exstitisset, ne sic quidem pristinam erga Joannem benevolentiam abjecerunt. Ac publicè quidem non ampliùs conveniebant: multi verò nec in forum nec ad balnea procedebant. Quibusdam verò ne tutum quidem erat domi manere; sed indicto sibi ipsis exsilio, urbe excedebant, cùm alii multi viri boni, tum honestæ mulieres. Ex quibus fuit Nicarete Bithyna, nobili genere apud Nicomedienses orta, ob perpetuam virginitatem, & ob vitæ sanctimoniam celeberrima. *Præclarum huic sanctæ Virgini pergit texere elogium, quod dari poterit ad XXVII Decembris, quo Martyrologio Romano inscripta est. In fine dicit, tam modestam fuisse,* ut nec honorem diaconissæ umquam ambierit, nec virginibus ecclesiasticis præesse, licèt Joanne sæpiùs eam hortante, voluerit.

1036 *Mox verò ita pergit:* Cùm igitur ingens metus omnibus injectus esset, tandem, ubi apparuit populum non ampliùs tumultuari, præfe-

ctus

A *inquisitio de incendio gravissima in amicos Sancti:*

ctus urbis in publicum procedens, tamquam quæstionem habiturus de incendio & de curiæ conflagratione, multos gravibus suppliciis affecit. Nam cùm esset paganus, ecclesiæ calamitatibus insultans, eo, quod acciderat, oblectabatur. *Tum cap. 24 aliquos nominatim producit. Primus est S. Eutropius lector, qui post torturam gravissimam obiit martyr. De eo apud nos actum est ad* XII *Januarii, ubi simul agitur de Tigrio presbytero, quem paulò post Sozomenus memorat, uti & Epistola* 12 Chrysostomi *de ipso meminit. De utroque similiter in Dialogo pag.* 196, *& seqq. scribit Palladius, mortem Eutropii memorans, & exsilium Tigrii. S. Olympias, diaconissa nobilissima, quam effusis laudibus prosequitur Palladius, & frequenter etiam ipse* Chrysostomus, *ad idem certamen vocata est, & à præfecto mirè fuit exagitata. Acta quidem hujus Sanctæ illustranda venient ad* XVII *Decembris, ideoque necesse non est eximias ipsius virtutes fusiùs hìc recensere; attamen aliqua lubet afferre ex iis, quæ sancti Doctoris sui causâ constanter fuit perpessa, præsertim cùm multas laudaturi simus litteras, à* Chrysostomo *ad Olympiadem datas.*

B

inter hos egregiè certavit S. Olympias,

1037 *Sozomenus de ea hæc memorat:* Jam verò Olympias quoque diaconissa, in hoc rerum discrimine fortitudinem animi sui declaravit. Nam cùm eandem ob causam in judicium adducta esset, interroganti præfecto, cur ecclesiam incendisset, respondit: Non est hoc vitæ meæ institutum. Ego enim facultates meas, quæ multæ erant & maximæ, templis Dei instaurandis impendi. Cùmque ille diceret, sibi probè cognitam esse illius vivendi rationem, subjecit illa: Tu ergo in accusatoris locum transi, & alius de nobis judicet. Porrò cùm accusatio testibus destitueretur, præfectus nihil habens, quod jure culparet, paulò clementiùs ad aliud crimen se convertit. Ac velutì consulendi gratiâ, tam Olympiadi, quàm reliquis mulieribus amentiam exprobravit, quæ communionem episcopi sui aversarentur: cùm resipiscere ipsis liceret, seque ipsas molestiis omnibus liberare. Sed cæteræ quidem præfecto ista præcipienti cesserunt. Olympias verò; Minimè æquum est, inquit, ut quæ in multitudine per calumniam capta, in judicio verò nullius criminis convicta sim, ad defensionem trahar querelarum, quæ in judicium non venerint. Permitte

C

igitur mihi, ut adversus priorem accusationem patronos adhibeam. Nam si contra jus ac leges coacta fuero communicare illis, quibus non oportet, non faciam id, quod piis nefas est facere. Præfectus ergo cùm ei persuadere non posset, ut cum Arsacio communicaret, tum quidem eam dimisit, quò advocatos suos instrueret. Altero autem die, cùm eam exhiberi jussisset, magno auri pondere mulctavit. Sic enim illam à sententia sua sese abducturum putabat. Verùm illa pecunias contemnens, nullatenus cessit: & relicta Constantinopoli, in urbe Cyzico domicilium fixit. *Hæc ille: sed posteriora seriùs contigerunt, ut videbimus.*

cui etiam incendii crimen fuit objectum;

1038 *Objectum Olympiadi fuisse incendii crimen, testatur* Chrysostomus *Epist. 7 pag.* 588 *his verbis:* Gaude igitur & exsulta. Non enim parvum, sed perquam ingens hoc certamen est, nimirum calumniæ; ac præsertim cùm ob tam ingens crimen exsistit, cujusmodi nunc nobis affinxerunt, in publico nimirum tribunali nobis incendium objicientes. *Hinc Epistolam illam sic orditur:* Quid ais? Tropæum non erexisti; nec præclaram victoriam obtinuisti, nec perpetuò virentem coronam adepta es?... Patriâ pulsa es, domo, amicis, cognatis. In exsilium missa es. Quovis die mori non desiisti &c. *Sic nimirum Vir sanctus, eximia sane animi fortitudine, de ærumnis pro pietate toleratis ubique loqui solet, tamquam de coronis, bonisque maximè expetendis. Eadem sensa Olympiadi inspirare conatur, & simul ærumnas ejus memorat in epistola 16 pag.* 603, *ita Sanctam alloquens:* Nam quòd araneæ tela, & umbra, & fumus est, & si quid his vilius fingi potest, hoc sunt omnes tibi inflictæ acerbitates, si cum iis præmiis conferantur, quæ hinc tibi tribuenda sunt. Quid enim est civitate pelli, & ex aliis locis in alia subinde migrare, atque undique exagitari, & proscribi, & ad tribunalia trahi, & à militibus raptari, & ab iis, qui sexcentis beneficiis affecti fuerint, contraria nunc perpeti, atque tum à famulis, tum à liberis vexari, cùm horum præmium cælum sit, & purissima illa bona, quæ nec verbis ullis explicari queunt? &c. *Hactenus de S. Olympiade, quæ inferiùs sæpè redibit.*

E *ut & Pentadia, nobilis item diaconissa,*

1039 *Plures similia passas, discimus ex Sancti Epistolis. Inter hasce præcipuum locum meretur Pentadia diaconissa. Ad hanc in Epistola 49 pag. 643 scribit sequentia:* Proinde gaudeo & exsulto, maximamque eòam in tam deserto loco degens consolationem mihi positam esse duco in ea, quam in omnibus rebus adhibes, fortitudine, constanti sententia, ingenti prudentia, linguæ libertate, ac sublimi fiducia, per quam & adversarios ignominiâ perfudisti, & mortiferam diabolo plagam inflixisti, & eos, qui pro veritate decertabant, ad dimicandum acuisti, ac fortissimi militis instar præclarum in bello tropæum erexisti.... Quamobrem gaude & lætare, quòd hujusmodi victoriam assecuta sis, atque hujusmodi belluarum ora facili negotio compresseris, impudentesque eorum linguas & rabida ora obstruxeris. Veritas enim, cum qua pugnâsti, & pro qua jugulata es, hanc vim habet, ut paucis sæpè verbis de sycophantis triumphet &c.

quæ fortissimam se præstitit

1040 *Et pag.* 644: Ecquod enim insidiarum genus prætermiserunt? Ecquod machinarum genus non moverunt, dum solidæ tuæ, ac Deo fideli, generosæque & fortissimæ animæ insidias struere conantur? In forum te, quæ præter ecclesiam & cubiculum nihil nôras, pertraxerunt; à foro ad tribunalia, à tribunalibus ad carcerem. Falsorum testium linguas acuerunt, impudentem calumniam concinnârunt, cædes perpetrârunt, cruoris torrentes profuderunt, igni ac ferro juvenum corpora consumpserunt, multos ac præclaris viris innumeras plagas & cruciatus intulerunt, nullum denique lapidem non moverunt, quo te metu perterritam huc adigerent, ut iis, quæ videras, contraria diceres. At tu instar aquilæ sublime volantis, eorum retibus fractis, ad libertatis fastigium virtuti tuæ consentaneum ascendisti, sic te comparans, ut ab ipsis minimè circumscribereris, imò etiam, quantùm ad hujus incendii crimen attinebat, cujus nomine miseri atque infelices homines præsertim gloriari videbantur, eos calumniæ convinceres. *Hæc de Pentadia nobili diaconissa, ac Timasii consulis vidua, quæ* Chrysostomum *ipsa de omnibus certiorem reddidit, ut in eadem Epistola dicitur.*

F

1041 *Fuerunt & aliæ mulieres, quæ gravia passæ sunt, ut colligi potest ex Epistolis* Chrysostomi. *Certè in Epistola 96 ad Ampruclam diaconissam, ejus-*

SECTORE J. S.

alii multi similia passi. Cessavit ea inquisitio XXIX Augusti:

ejusque factas, generatim meminit de insidiis & vexationibus, quas toleraverant; & similia in aliis subinde quoque habet. Verùm dicta de hisce ad propositum nostrum sufficiunt, modò addiderimus, Sanctum in Epistola 2 vehementer conqueri de malis, quæ monachis & sacris virginibus erant illata; eique consentire illa, quæ Domitianus presbyter Romæ nuntiavit, quæque recitabimus num. 1041. *Attamen calumnia illa de incendio tandem cessavit per primam partem legis, quam Arcadius tulit die XXIX Augusti, direxitque ad Studium urbis præfectum. Nam in Codice Theodosiano lib. 16 tit. 2 leg. 37 hisce plane concepta est verbis:* Quoniam personæ ad inquisitionem perpetrati incendii, ut tuti culminis suggestio patefecit, nequeunt inveniri, clericos carceris custodiâ relaxamus, ita ut navibus impositi ad lares proprios revertantur. *Hac nata erant utcumque consolari amicos* Chrysostomi, *qui hac lege de calumniatoribus suis triumphabant.*

sed simul lex severa fertur contra conventus sectatorum Chrysostomi;

B

1042 *Verùm, quantum solatii pars prior attulerat, tantum ferè doloris afferre debebat pars altera, quæ sic habet:* Ne proscriptionis periculo domus careant, quas episcopos vel clericos peregrinos, post publicationem edictorum, & nostræ serenitatis adiatus, probabitur suscepisse (pari forma servanda, si qua domus cives clericos nova ac tumultuosa conventicula extra ecclesiam celebrantes susceperint) ad observandos * siquidem seditionis alitus, id nostro sedit arbitrio, ut omnes episcopi & clerici & peregrini ab hac sacratissima urbe pellantur. Dat. IV Kal. Septembr. Constantinop. Honorio VI & Aristeneto coss., *id est, anno 404. Prohibet lex, ne quis in domo sua suscipiat aut retineat episcopum ullum aut clericum peregrinum, vultque ut illi omnes domum se recipiant, videlicet ne quis ex illis sacra administrare posset iis, qui cum Arsacio nolebant communicare. Eadem de causa prohibet omnes conventus celebrandos extra ecclesiam per clericos Constantinopolitanos. Efficacissima sanè erat hæc lex, ut omnes cogerentur cum Arsacio communicare. Attamen id obtinere non potuit Arcadius, ne post alias quidem leges, ut videbimus postea.*

* *fortè* obscevandos

alia versio hunc in finem lata XI Septembris, & tertia

1043 *Alia lex eumdem in finem lata est, & ad Studium urbis præfectum directa* III Idus, *id est, die* XI Septembris. *In hac jubentur advigilare in servos suos, ne ad separatos conventus se conferant, multâque puniuntur pecuniariâ pro singulis servis, qui fuerint deprehensi, quique insuper corporali pœnæ subjiciuntur. Graviori mulcto subjiciuntur corpora integra, si quis ex illis fuerit deprehensus. Lex videri integra potest in Codice Theodosiano lib. 16 tit. 4 leg. 5. Quæ verò ibidem sequitur sexta, data est ad Eutychianum præfectum prætorio* XIV Kalend. Decembr., *id est,* XVIII Novembris, *atque ita habet:* Rectores provinciarum nioncantur, ut conventus eorum arceantur illiciti, qui orthodoxorum religione subtulti, spretis sacrosanctis ecclesiis, aliò convenire conantur: his, qui ab Arsacii, Theophili, Porfyri (reverendissimorum sacræ legis antistitum) communione dissentiunt, ab ecclesia procul dubio repellendis.

C.

pro toto imperio Orientali.

1044 *Hæc spectabant ad totum imperium Orientale, eratque erectum vexillum contra omnes episcopos & clericos, qui cum illis tribus* Chrysostomi *persecutoribus nolebant communicare. Sozomenus cap. 24 occasionem hujus legis legemque ipsam commemorat hoc modo:* Antiochiæ verò mortuus est Flavianus, qui Joannis depositioni haudquaquam consenserat. Cujus loco Porphyrius Antiochensis ecclesiæ sacerdotium suscepit. Qui cùm condemnationi Joannis subscripsisset, multi in Syria ab ecclesiæ illius communione sese abruperunt: & seorsum collectas celebrantes, multas ærumnas ac molestias perpessi sunt. Etenim in gratiam communionis Arsacii, & hujus, quem diximus, Porphyrii, & Theophili Alexandriæ episcopi, studio eorum, qui in palatio plurimùm poterant, lata lex est, ne orthodoxi extra ecclesias convenirent, utque ii, qui cum supradictis non communicarent, expellerentur.

D

Inquisitio de incendio non videtur anno 405 resumpta.

1045 *Ceterùm controversia hîc aliquid breviter tractandum. Tillemontius art. 90 scribit, anno 405 instauratam esse inquisitionem de incendio per Optatum urbis præfectum. Idem credidit Gothofredus in Commentariis ad Codicem Theodosianum tom. 6 pag. 76. Fundamentum hujusce opinionis est Socrates, qui lib. 6 cap. 18 præfectum urbis, per quem Christiani propter incendium afflicti sunt, vocat* Optatum: *nam anno 404 Studius erat præfectus urbis Constantinopolitanæ, ut habemus ex legibus suprà datis; at anno 405 præfectus fuit Optatus. Verùm, cùm nulla ullibi occurrant indicia quæstionis illius instauratæ, malim credere, Socratem in nomine præfecti erràsse, quàm tempestatem illam ob Optato resuscitatam esse. Errare profectò facilè potuit, quia Optatus deinde etiam contra Christianos inquisivit, sed solùm quia communionem Arsacii fugiebant, ut patebit ex iis, quæ ex Palladio recitabimus num. 1049. Si tanti esset facienda auctoritas Socratis, posset quis existimare, Optatum pro Studio præfecto quæstiones instituisse; sed magis credo, utramque inquisitionem à Socrate confusam.*

E

§. LXVIII Multi Romam se recipiunt, ibique omnia referunt S. Innocentio Papæ: hujus litteræ ad clerum Constantinopolitanum: Honorii verò & S. Nili ad Arcadium: exsilium Sancti divinitus, ut creditur, punitum.

F

Cyriacus episcopus venit Romam,

L*Eges mox memoratæ effecerunt, ut multi episcopi aliique viri ecclesiastici Romam se receperint, cùm ad persecutionem declinandam, tum ad quærendum aliquod tantis malis remedium. Quo autem ordine advenerint Romam, quæque ibidem narraverint, exponit Theodorus diaconus apud Palladium pag. 26 ita loquens:* Rursus igitur post aliquot dies adfuit Synadorum (*in Phrygia*) episcopus Cyriacus, litteras quidem nullas habens, idoneus verò ad aptè & concinnè narrandum, qui dicebat fugisse se ob imperialis edicti comminationem, quod sic habet: "Si quis non com„municat Theophilo, Arsacio, & Porphyrio: „ille quidem episcopatu arceatur, simul etiam a„mittat, si quam visus fuerit habere substantiam pe„cuniarum aut prædiorum„. *Ipsa lex data est num. 1043, ubi diximus latam esse die* XVIII *Novembris. Cyriacus hic* Chrysostomum *Constantinopoli exeuntem fuerat comitatus, at captus ob calumniam incendii. Deinde verò per legem* XXIX *Augusti latam, supràque num. 1041 recitatam,*

car-

carcere liberatus, & ad ecclesiam suam est missus. Verùm ibi non potuit diu subsistere, cùm statim videatur fugisse, ubi intellexerat legem XVIII *Novembris latam. Adventus ipsius in Urbem figi nequit ante inchoatum annum* 405, *cùm longum iter tempore hiemali coactus fuerit instituere,*

deinde Eulysius, post hunc Palladius,

1047 Post Cyriacum, *inquit Theodorus*, advenit Eulysius, episcopus Apameæ Bithyniæ, reddens litteras quindecim episcoporum è synodo Johannis, & optimi senis Anysii, Thessalonicer episcopi, in quibus & priorem & præsentem tutius Constantinopolis direptionem perscribebant. Anysius verò scribebat, se judicio Romanæ Ecclesiæ acquiescere: qui & ipse Eulysius omnia Cyriaco consentanea narravit. Elapso mense, accessit Palladius, episcopus Helenopolis, absque litteris: qui et ipse fugisse se magistratuum furorem dicebat, & nobis omnia expressiùs declaravit, ostendens edicti exemplum, quod sic habet. "Quicumque occultaverit episcopum aut „ clericum, aut omnino exceperit in domum suam „ aliquem, qui communicet Johanni, domus ejus „ publicetur „. *Non obstante hac lege, quæ lata est* XXIX *Augusti, ut diximus, non pauci episcopi manserunt aliquo tempore Constantinopoli, sed ibidem latuerunt, ut colligitur ex Epistola* 113 Chrysostomi *ad Palladium. Itaque Eulysius & Palladius haud dubie aliquot mensibus ibi latuerunt, indeque rectà verisimiliter se Romam contulerunt.*

tum Germanus presbyter cum Cassiano diacono:

1048 Post Palladium, *ait Theodorus*, advenere Germanus presbyter unà cum Cassiano diacono, qui erant è partibus Johannis, viri religiosi, litteras totius cleri Johannis reddentes, quibus scribunt ecclesiam ipsorum vim atque tyrannidem perpessam esse, ipsorum Episcopo militari manu ejecto, atque in exsilium acto per factionem Acacii Berœæ episcopi, Theophili Alexandriæ, Antiochi Ptolemaidos, & Severiani Gabalorum. Interea breviculum prædicti ostenderunt, quo pretiosa vasa tradiderant coram judicibus, Studio præfecto urbis, & Eutychiano præfecto prætorii, & Joanne comite thesaurorum, & Eustathio quæstore, ac tabulariis, in auro, argento, & vestibus, calumniam à Johanne episcopo depellentes. *Nimirum quia Sanctus fuerat accusatus, quòd pretiosam ecclesiæ supellectilem vendidisset. Ad litteras cleri Constantinopolitani respondit Innocentius, cujus litteras mox dabo.*

post illos Demetrius episcopus, ac demum duo presbyteri.

1049 *Interim Theodorus ita pergit:* Post illos denuo venit Demetrius Pesinuntis episcopus, qui Orientem percurrerat, prædicans Romanorum communionem cum Johanne episcopo, ostensis Papæ Innocentii litteris, afferens epistolas ab episcopis Cariæ, quibus illi Johannis communionem complectuntur; atque alias à presbyteris Antiochiæ, quibus Romanorum disciplinam sequuntur, & deplorant Porphyrii ordinationem, factam contra jus & fas. Post quos omnes venit presbyter Domitianus, œconomus ecclesiæ Constantinopolitanæ, & Vallagas quidam, presbyter Nisibenus, narrans monasteriorum, quæ sunt in Mesopotamia, afflictionem. Qui etiam reddiderunt Optati cujusdam præfecti Acta, in quibus honestæ mulieres ex genere consulum (*Olympias videlicet, Pentadia, & aliæ*) diaconissæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, in oculis populi ad eum ducuntur, coactæ aut communicare Arsacio, aut fisco dare ducentas auri libras. *Non tacuissent hæc Acta accusationem incensæ ecclesiæ, si illa calumnia ab Optato instaurata fuisset, ut aliqui voluerunt. Addit Theodorus:* De asceticis & virginibus quid attinet dicere? Qui ostendebant sulcata latera in eculeo, & in tergo verberum notas. *Hactenus Theodorus de nuntiis Romam perlatis. At ea nuntiari non potuerunt ante annum* 405.

Hi zerò exposuerunt crudelitatem contra amicos Chrysostomi gesta.

1050 *Varia porrò exempla crudelitatis in amicos* Chrysostomi, *multorumque episcoporum, presbyterorum & monachorum exsilium narrat Palladius in Dialogo suo. At aliqua seriùs facta sunt, neque ad propositum nostrum necesse est ea omnia enumerare. Quare pauca solùm huc transfero. Serapionem primò diaconum ac deinde presbyterum amaverat Sanctus, ac tandem eumdem ordinaverat episcopum Heracleæ in Thracia, ut dictum est num.* 964. *Latuerat ille aliquo tempore apud monachos Marsos*, teste* Chrysostomo *in Epistola* 14: *verùm detectus fuit, pessiméque tractatus. Palladius enim pag.* 195 *de eo hæc scribit:* Serapionem autem, post innumeras absque ulla probatione calumnias, summa cum judicum crudelitate cæsum, ad excussionem usque dentium, ut fama est, in patriam suam relegârunt. *Magnum quoque & fidelem* Chrysostomi *amicum fuisse Hilarum episcopum, liquet ex laudata mox Epistola* 14. *De eo verisimiliter loquitur Palladius, qui sic pergit:* Hilarius, vir sanctus & senex, in intimum Pontum pulsus est, plagis concisus, non à judice, sed à clero: qui decem & octo abhinc annis panem non gustavit, olera sola & frumentum coctum edens. *De Heraclide, cui Ephesiorum ecclesiam commiserat* Chrysostomus, *post pauca sic loquitur:* Heraclidas Ephesius quadriennium jam Nicomediæ in carcere inclusus est. *Reliqua mitto, ut videamus, quo animo tantam ecclesiarum vastationem intellexerit sanctus Pontifex Innocentius.*

Innocentii Papa ad acceptas cleri

1051 *Hic acceptis cleri Constantinopolitani litteris, quas attulerunt Germanus & Cassianus, rescripsit ad clerum Constantinopolitanum litteras à Sozomeno primùm editas lib.* 8 *cap.* 26. *Eas igitur inde huc transfero:* Innocentius Episcopus presbyteris & diaconis, & universo clero ac populo ecclesiæ Constantinopolitanæ, quæ est sub Joanne episcopo, dilectis fratribus salutem. Ex literis caritatis vestræ, quas per Germanum presbyterum & Cassianum diaconum misistis, scenam malorum, quam ob oculos posuistis, anxia sollicitudine cognovi: quantisque ærumnis & calamitatibus fides laboret, repetita sæpiùs lectione perspexi. Quam quidem rem sola consolatio patientiæ sanare potest. Dabit enim brevì Deus noster finem tantis tribulationibus, & hæc tolerasse proficiet. Enimvero hanc ipsam necessariam consolationem, in exordio literarum caritatis vestræ positam, propositum vestrum laudantes, agnovimus, multis testimoniis ad patientiam hortantibus confirmatam. Nam consolationem nostram, quam per literas nostras vobis afferre debebamus, vos ipsi literis vestris prævenistis. Hanc siquidem Dominus noster patientiam laborantibus præbere solet, ut famuli Christi etiam in tribulationibus semetipsos consolentur; apud se reputantes, sanctis viris jam antea contigisse ea, quæ ipsi patiuntur. Sed & nos ex ipsis literis vestris consolationem nobis mutuari possumus. Neque enim à doloris vestri consortio alieni sumus; quippe qui affligimur in vobis. Quis enim ferre possit ea, quæ ab illis admissa sunt, quos præ cæteris decebat, tranquillitatis ac pacis & concordiæ esse studiosos. Nunc præpostero more ex sedibus ecclesiarum suarum exturbantur innoxii sacerdotes. Quod quidem primus ac præcipuus injustè perpessus est frater & comminister noster Joannes, epi-

AUCTORE J. S.

episcopus vester, qui in judicio auditus non est. Nullum crimen profertur, nullum auditur.

Constantinopolitanorum litteras responsoria,

1052 Et quodnam est hoc perditum consilium? Ne sit, aut ne quæraoir ulla species judicii, in locum viventium sacerdotum alii substituuntur: quasi qui ab hoc facinore auspicati sunt, aliquid boni habere, aut aliquid recti egisse, à quoquam judicari possint. Neque enim talia unquam à patribus nostris gesta esse comperimus, sed potiùs prohibita, cùm nemini licentia data sit in locum viventis alium ordinandi. Reproba enim ordinatio honorem sacerdotis auferre non potest: quandoquidem is episcopus omnino esse nequit, qui injustè substituitur. Quod autem spectat ad canonum observantiam, solis illis parendum esse dicimus, qui Nicææ definiti sunt. Quos solos canones sectari & agnoscere debet Ecclesia Catholica. Quòd si à quibusdam alii proferantur, qui à Nicænis canonibus dissentiant, & ab hæreticis compositi esse arguantur, hi à Catholicis episcopis rejiciendi sunt. Nam quæ ab hæreticis sunt excogitata, ea Catholicis regulis adjungere non licet. Quippe illi perpetuò id agunt, ut Nicænorum Patrum concilium evertant. Non solùm igitur illos canones
B non sequendos esse dicimus, verùm etiam unà cum hæreticis ac schismaticis dogmatibus penitus condemnandos, quemadmodum etiam in Sardicensi synodo jam condemnati sunt ab episcopis, qui ante nos fuerunt. Satius enim fuerit ea condemnari, quæ rectè facta sunt, quàm ea, quæ contra canones acta sunt, firmitatem ullam obtinere, fratres carissimi.

quâ docet, necessariam esse synodum.

1053 Sed quid adversus ista in præsenti faciemus? Necessaria est cognitio synodi, quam & nos jampridem congregandam esse diximus. Hæc enim sola est, quæ hujusmodi tempestatum motus sedare possit. Quam quidem ut obtineamus, utile fuerit medicinam horum malorum ex voluntate ac nutu Dei optimi maximi, & Christi domini nostri, interim exspectare. Omnia siquidem, quæ nunc per invidiam diaboli ad fidelium probationem conturbata sunt, pacabuntur. Firmi ac stabiles in fide, nihil non sperare à Domino debemus. Nam & nos diu multumque cogitamus, quonam modo œcumenica synodus congreganda sit, ut turbulenti motus cælestis Numinis arbitrio tandem conquiescant. Sustineamus igitur aliquantisper, & vallo patientiæ communiti, cun-
C cta auxilio Dei nostri restituenda esse speremus. Omnia porrò, quæ vos perferre dixistis, jam antea à coëpiscopis nostris, qui Romam, licèt diversis temporibus, confugerunt, id est Demetrio, Cyriaco, Eulysio & Palladio, qui nobiscum sunt, accurata interrogatione didicimus.

Hæ scriptæ anno 405.

1054 *Hæc Innocentius, ex cujus verbis posterioribus liquet, hasce litteras non esse datas, antequam Demetrius Pesinuntis in Galatia episcopus, qui anno 404 cum aliis litteras* Chrysostomi *Romam tulerat, indeque in Orientem reversus erat, Romam rediisset anno 405 cum litteris episcoporum Cariæ. Dictas Innocentii litteras forte Constantinopolim tulit Stephanus monachus, de quo ita Palladius pag.* 197: Stephanus monachus, qui Romanorum epistolas detulit, ob id ipsum verberatus, decem menses Constantinopoli in carcere vitam egit. Cùm autem ei communio proposita esset, & non acquievisset, lateribus & pectore ungularum violentiâ laceratis, cujus rei ipse oculatus testis fui, Christi providentiâ in secunda fortasse certamina servatus, post decimum carcerationis suæ mensem, Pelusium relegatus est.

1055 *Honorius imperator fortiter etiam scripsit ad fratrem suum Arcadium, improbans omnia, quæ contra* Chrysostomum *erant patrata.*
D
Epistola Honorii imperatoris ad Arcadium,
Epistolam illam primum edidit Eminentissimus Baronius, indeque illam recudit Montfauconius inter Opera Chrysostomi *tom. 3 pag.* 524. *Non satis liquet, utrum data sit anno 404, an 405, neque refert, hocne an illo anno fuerit scripta. At ex illa ad propositum nostrum aliqua delibo. Meminit primùm Honorius de aliis ad nos parùm spectantibus, deinde conqueritur de iis, quæ Constantinopoli patrata erant* sacratissimo Paschæ venerabilis die, *quando asserit*, clausas subitò Catholicas ecclesias, trusos in custodiam sacerdotes, ... omniaque bellicum in modum turbata Mysteria, nonnullos in ipsis ecclesiæ sacrariis interemptos, tantamque circa altaria vim sævisse, ut & venerabiles episcopi in exsilium traderentur, & sanguis humanus, quod dictu nefas est, cælestia Sacramenta perfunderet. *Deinde docet, non fuisse Arcadii se immiscere judiciis ecclesiasticis*, cùm... episcopale oportuerit esse judicium: ad illos enim, *inquit*, divinarum rerum interpretatio, ad nos religionis spectat obsequium. *Mox deplorat combustam ecclesiam, idque divinæ vindictæ attribuit.*
E
gesta contra Chrysostomum improbantis.

1056 *Non minùs queritur tantam* perturbationem religionis inductam, ut omnem Catholicæ fidei statum necesse sit fluctuare. Erat, *inquit*, inter episcopos causa, quæ collato contractoque concilio deberet absolvi. Missis ad sacerdotes Urbis æternæ * atque Italiæ utraque ex parte legatis, exspectabatur ex omnium auctoritate sententia, informatura regulam disciplinæ: integrum nempe esse debuerat, neque quidquam novari, dum definitio deliberata procederet; cùm interea mirum quoddam præcipitium festinationis exarsit, ut, non exspectatis litteris sacerdotum, qui fuerant mutua partium legatione consulti, non examinatis rebus, in exsilium traderentur antistites, animadversioni priùs addicti, quàm sententiam judicii episcopalis experti. Denique quàm immatura illa damnatio fuerit, res probavit. Namque ii, quorum exspectabatur auctoritas, pacifica Joanni episcopo communione præmissa, sanciendam concordiam censuerunt, nec quempiam putârunt ante judicium consortio repellendum. *Hæc aliaque ibidem Honorius, qui plura cum S. Innocentio deinde pro* Chrysostomo *tentavit, ut suo loco videbimus.*

* *id est*, Romæ
F
Gemma S. Nili ad Arcadium æquè libera.

1057 *S. Nilus non minùs improbavit gesta contra* Chrysostomum, *mentemque suam miro candore exposuit in Epistola ad ipsum Arcadium, quem ad pœnitentiam hortatur, verisimiliter anno 404 data. Impressa est illa lib. 3 Epistola 279, atque ita habet:* Joannem, maximum illius * orbis terrarum lumen, Byzantinæ urbis præsidem, præter rationem omnem extorrem fecisti, ob ingentem animi levitatem ab episcopis mente malè valentibus persuasus. Itaque inculpatâ sincerâque doctrinâ Catholicam Ecclesiam privans, ne absque dolore vitam transigito. *Idem Sanctus lib. 2 Epist. 265 ad Arcadium, preces ob frequentes terræ concussiones petentem, ita rescripsit:* Quanam ipse ratône à frequentibus terræ motibus ætherique ignis conflictibus liberam ac immunem Constantinopolim cernere cupis, cùm innumera propemodum ibidem scelera perpetrentur; & iniquitas pro lege multa cum libertate & audacia præscribantur; quando jam solo ejecta est Ecclesiæ columna, veritatis lumen, Christi tuba, Joannes beatissimus episcopus? Quomodo me adhortaris, ut preces elargiar urbi, iracundiâ divinâ con-

* illius *redundat*

A concussæ, & fulmina quotidie desuper exspectanti, cùm ipse jam mœroris igne exustus sim, & cogitationibus concussus, & mente discerptus, ob scelerum, adversus leges Byzantii patratorum, hisce temporibus excessum? *Non minùs exsilium Sancti improbat Nilus lib. 3 Epist. 199, sed illa alio loco dari poterit.*

Mala quædam Constantinopoli illata,

1058 *Porrò in ultima Epistola non obscurè S. Nilus divinæ ultioni attribuit mala illa, quibus urbs affligebatur iis temporibus, ac magis etiam terrebatur. Huic consentiens Honorius imperator in laudata superiùs epistola affert quædam de vindicta divina ob præcipitatum* Chrysostomi *exsilium.* Rebus denique ipsis docemur, *inquit*, quid super his senserit divina Majestas. Primum quidem hoc præsentis commonitionis judicium * fuit, atque utinam solum. Facit enim humana trepidatio tanti sibi conscia perpetrati, ut gravius aliquid, quod avertat omnipotens Deus, post terribilis ultionis experimenta metuamus. *Fortè his verbis ecclesiæ & curiæ combustionem, quam mox subjungit, designare voluit: fortè illa ipsa, de quibus jam egimus ex S. Nilo: forte etiam alia. Certè eodem tempore bellis vexatum esse Orientale imperium, testatur Sozomenus cap. 25 ita scribens:* Eodem tempore, sicut in sacerdotum dissensionibus ferè evenisse reperies, respublica quoque turbis ac motibus agitata est. Etenim Hunni, trajecto Istro, Thraciam vastârunt. Latrones quoque Isauri, coacta ingenti multitudine, urbes omnes, quæ inter Cariam & Phœnicen interjacent, unà cum vicis populati sunt. *Tum subdit motus Stiliconis & Alarici Gothi, quos prætermitto.*

* indicium

B

& mors Eudoxiæ, quæ divinæ ultioni,

1059 *Verùm, quæ magis communi hominum opinione Deo punienti attribuebantur, recenset cap. 27 his verbis:* Per idem tempus Constantinopoli, & in suburbanis, grando immensæ magnitudinis cecidit: & quarto pòst die imperatoris uxor finem vivendi fecit. Quæ quidem Deo Joannis causâ indignante accidisse, plerique omnes opinabantur. Nam & Cyrinus Chalcedonensis episcopus, qui præ cæteris illi convitiatus fuerat, non multò antè, cùm ob fortuitum pedis dolorem, alterum ei crus à medicis exsectum fuisset, miserabili exitu interierat. *Teste quoque Socrate lib. 6 cap. 19*, plerique affirmabant, Cyrinum hæc passum esse propter probra & convitia, quæ in Joannem conjecerat...

C

ob Sancti exsilium fuerunt attributa.

1060 Et quoniam insolitæ magnitudinis grando, tam Constantinopoli quàm in ejus suburbanis, fortè sub idem tempus deciderat (id autem contigerat pridie Calendas Octobres *anni* 404, *id est, tribus mensibus & aliquot diebus post* Chrysostomi *ejectionem*) hoc divina ultione factum esse dicebant ob injustam Joannis depositionem. Mors augustæ statim subsecuta auctoritatem hujusmodi sermonibus addidit: quarto siquidem die post delapsam grandinem migravit è vita. *Ita scriptor ille hominum sermones refert, atque unicuique liberum de hisce relinquit judicium: quod tolerabile est, quia judicia Dei abyssus multa. At non æquè tolerari potest, quòd dubitet, an forte non fuerit justa depositio* Chrysostomi *propter ablatas* Novatianorum & Quartadecimanorum, aliorumque ecclesias. *Nam ea dubitatione ostendit, se hæreticorum magis quam Sanctorum patronum.*

§ LXIX. Iter Chrysostomi, gestaque & scripta in itinere, præsertim Nicææ: epistola 125 ad Cyriacum non est Chrysostomi.

Iter Sancti ad locum exsilii: in quo prima videtur

Quandoquidem multa fuerunt narranda de iis, quæ Chrysostomi *exsulantis causâ Constantinopoli, Romæ & in aliis locis, à variis facta sunt; ipsum Sancti iter ad locum exsilii, gestaque in illo itinere non pauca, huc usque distuli, ut omnia consequenter exponi faciliùs possent. Historici iter illud breviter tantùm attigerunt. Nam Sozomenus cap. 22 dicit:* Hi, qui Joannem prosequebantur, Cucusum Armeniæ eum perduxerunt, ubi degere literis principis jussus fuerat. *Nec plura de his alii. Verùm Sanctus ipse multa de itinere suo refert in Epistolis ad varios scriptis, quæ edita sunt à Montfaucono tom. 3, sed sine ullo temporis ordine. Itaque ordo ille, quantùm fieri potest, investigandus est, saltem pro itinere. Inter primas S.* Chrysostomi *Epistolas illa est ad S. Olympiadem, quæ ponitur XI, imò verisimiliter est omnium prima: nam scripta verisimiliter est aut primo aut secundo die post discessum, simul ac aliquam quietem & otium nactus erat Sanctus. Mirè declarat, quanto animo Sanctus calamitates omnes & pericula perferret, ita ut custodes ac ductores suos etiam laudet.* E

scripta ad Olympiadem Epistola XI,

1062 *Quare totam huc transfero ex Montfaucono pag. 591:* Quò tentationes nostræ magis ingravescunt, hoc etiam magis consolationes nostræ augentur, lætioremque de futuris spem concipimus. Nunc autem omnia nobis ex animi sententia cedunt, ac secundo vento navigamus. Quis vidit? quis audivit? Petræ & sub aquis latentia saxa, & turbines & procellæ cum fragore ruunt: nox illunis, densa caligo, præcipitia & scopuli: & tamen per ejusmodi mare navigantes, nihilo pejore statu sumus, quàm qui in portu jactantur. Hæc igitur ipsa quoque cum animo tuo perpendens, domina mea religiosissima, hos tumultus ac strepitus supera: deque tua valetudine fac me, quæso, certiorem. Nos enim & commoda corporis valetudine & in animi hilaritate degimus. Nam & corpus nostrum firmius redditum est, & purum aërem haurimus: atque præfecti milites ii, qui nobiscum peregrinantur, ita nos officiis prosequuntur, ut ne famulorum quidem operam requirere nos sinant, cùm ipsi famulorum munia exsequantur. Etenim pro suo erga nos amore hoc munus præripuerunt. Atque ubique satellitum manu cingimur: unoquoque videlicet hujusce ministerii nomine beatum se prædicante. Unum id demum molestum est, quòd te quoque incolumi valetudine esse non exploratum habeamus. Faciatque istud sciamus: ut hoc etiam lætitiæ nobis accedat, ac domino meo suavissimoque filio Pergamio ingentes gratias habeamus. Si tibi ad nos literas dare placuerit, ipsius operâ ad hanc rem utere. Nam & sincerus amicus est, nobisque addictissimus: & tuam modestiam ac pietatem admodùm reveretur. *Hactenus* Chrysostomus, *cujus hanc primam in exsilio epistolam existimo, cum qua nullius ante scripta meminit, tum quia omnia insinuant, datam esse non diu post peractam navi-* F

AUCTORE J. S.

gationem. Præterea in Epistola 10, quam III Julii Niceæ datam videbimus, de hac meminisse videtur, cùm dicat, se jam antè ad eam scripsisse, corpus *suum* firmius redditum, *prout hic facit.*

Sub finem Junii aut initium Julii scribit

1063 *Inter hanc modo datam & alteram ad S. Olympiadem intercessit illa, cujus partem ex Palladio num. 1027 dedimus, de calumnia incensæ ecclesiæ, nisi forte hæc sit omnium prima. At malim credere, Sanctum ad Olympiadem scripsisse, priusquam aliquid de illo incendio inaudierat. Nam, ubi illud ab ipsius custodibus intellectum erat, aliquo tempore detentus est in vinculis, & minus benignè habitus. Similiter ante diem III Julii scriptam crediderim Epistolam 118, cujus inscriptio est,* Episcopis & presbyteris in carcere degentibus. *Ingentem hæc rursus declarat Sancti animum, ac fortitudinem Viro Christiano dignissimam. Quare totam subjicio:* Carcerem incolitis, & catenâ vincti estis, & cum squalidis & sordidis inclusi: & quid tandem hoc nomine beatius vobis fingi queat? Quid enim tale habet aurea corona caput cingens, quale catena manum propter Deum circumdans? Quid tale ingentes & splendidæ domus, quale carcer, caliginis, sordium, ingentis fœtoris & calamitatis plenus, Dei causâ toleratus?

B

ad episcopos & presbyteros carcere detentos.

1064 Quæ cùm ita sint, gaudete, exsultate, coronis caput cingite, tripudiate, quòd molestiæ, in quas incidistis, magnam vobis commodorum materiam accersant. Hoc nimirum semen est, messem copiosissimam prænuncians: hoc luctæ, victoriam & palmas afferentes: hoc navigatio, amplum & uberem quæstum concilians. Hæc igitur omnia cum animis vestris reputantes, reverendissimi ac religiosissimi domini mei, gaudete ac lætamini, nec tempus ullum intermittite, quin Deum in omnibus rebus laudetis, ac mortiferas diabolo plagas inferatis, ingentemque vobis ipsis in cælis mercedem recondatis. Non enim condignæ sunt passiones hujus sæculi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in vobis. Ad nos autem quàm sæpissimè scribite. A vobis etenim, qui Dei causâ vincti estis, literas, quæ afflictiones vestras exponant, magnopere accipere cupimus: hincque ingentem, etiam in externa terra degentes, consolationem capiemus. *Ita sanctus Exsul, qui hanc verisimiliter scripsit, simulac eorum carcerem intellexit. De eo autem per amicos custodes suos moneri potuit, quando Constantinopoli mandata advenerunt, ut ipsum ulterius ad locum exsilii perducerent; alios vero in carcere detinerent.*

C

Nicææ 3 Julii scripta Epistola 10

1065 *Post hasce verò litteras Nicæam perductus est Sanctus, quò pervenisse videtur circa initium Julii, ibique duobus aut tribus diebus substitisse. Nicææ didicit, locum exsilii sui esse Cucusum, Armeniæ Minoris oppidum. Fama antè cucurrerat, Sebastiam, quæ aliàs in Ponto, aliàs in Minore Armenia ponitur, ducendum esse Sanctum. Nicææ varias Epistolas* Chrysostomus *scripsit, ex quibus jam dicta colligimus. Brevis est ad Olympiadem III Julii data, quæ inter editas ponitur decima, atque ita habet pag. 590:* At hunc quoque metum excutias velim, quem ex itinere nostro concepisti. Etenim, ut jam antè per litteras tibi significavi, corpus nobis & sanitatis & roboris accessionem habuit. Siquidem & aër benignè nobiscum egit, & ii, à quibus in exsilium avehimur, curam omnem & studium, etiam suprà quàm volumus, adhibent, ut nos recreent ac reficiant, eaque in re operam navant. Cùm autem Niceâ discessurus essem, hanc epistolam ad te dedi tertia die Julii. D

ad Olympiadem:

1066 Fac igitur ad nos de tua valetudine quàm sæpissimè scribas. Ad eam enim rem operam tibi navabit dominus meus Pergamius, cui magnopere confido. Nec verò de tua dumtaxat bona valetudine certiores nos facias; verùm illud etiam significes velim, mœroris nubem à te dissipatam esse. Nam si hoc ex tuis litteris intellexerimus, sæpiùs quoque ad te litteras dabimus, ut qui scribendo aliquid proficiamus. Quamobrem si crebras à nobis litteras accipere cupis, illud nobis apertè indica, ex frequentibus nostris litteris aliquid commodi promanare: ac videbis nos id muneris largissimè præstantes. Nam nunc quoque, cùm multi, qui litteras ad nos afferre poterant, hàc iter facerent, nec epistolam à te accepissem, ægrè admodùm id tuli. *Tillemontius art. 94 ex hac & priori ad Olympiadem Epistola collegit aliqua, quæ in iis minimè habentur. Primò ait, iter Sancto incommodam valetudinem intulisse, sed benigno aere Niceæ utcumque recreatum esse. Neutrum habent allegatæ litteræ: nam in ambabus de sanitate sua, & de puro aut benigno aere loquitur. Deinde asserit, perditas esse litteras, quas Sanctus scripsit ad Olympiadem ante diem III Julii, exceptâ unâ XI. At nullus, opinor, ostendet, plures à Sancto fuisse scriptas: nam de una tantùm meminit in undecima.* E

altera Sancti Epistola ad suos carceri mancipatos,

1067 *Niceæ etiam scriptam suspicor alteram Epistolam, quæ apud Montfauconium est 174,* Episcopis, presbyteris & diaconis Chalcedone inclusis. *Nam responsum eorum interim accipere potuit, quo & locum, ubi detinebantur, & eorumdem constantiam didicerat. Tillemontius etiam art. 94 suspicatur, hanc Niceæ conscriptam: quod certè probabile est, quia otium ibi ad scribendum habuit; sed non omnino certum. In priore eos solum hortabatur ad fortiter patiendum; in hac verò simul ad alacriter ac modestè agendum stimulos addit.* Beati, *inquit*, vos & ob vincula, & ob animum, quo vincula toleratis, & in his Apostolicæ fortitudinis specimen exhibetis: quandoquidem illi etiam, dum flagellarentur, vexarentur, ac vincirentur, hæc multa cum voluptate tolerabant. Neque verò tantùm multa cum voluptate tolerabant, sed etiam dum catenis vincti essent, suo munere fungebantur, & de toto terrarum orbe solliciti erant. F

quos hortatur ad fortiter pro Ecclesia agendum.

1068 Quocirca vestram etiam caritatem oro, ut ne idcirco animo concidatis, sed quantò majorem vobis sentitis infligi dolorem ex iis, quæ patimini, tantò etiam majorem animi alacritatem ostendite, vosque singulis diebus ecclesiarum curam gerite, quæ in toto sunt orbe terrarum, ut conveniens malis remedium adhibeatur, neque idcirco reddamini segniores, quòd numero paucos vos esse videatis, & quòd undequaque vexemini. Non enim dubium est, quin, cùm ex his, quæ patimini, majorem vobis apud Deum fiduciam concilietis, majores inde quoque vires adepturi sitis. Date igitur operam, ut cùm sese offeret occasio, studium & alacritatem exhibeatis, ac tum per vos ipsos, tum per alios quoscumque, per quos licuerit, ea facere ac dicere studete, quæ procellam poterunt exortam sedare. Sic enim maximè profici poterit, si vos studium adhibueritis: quòd si nihil profici poterit, vos nihilominus ob hanc animi alacritatem mercedem à benigno Deo recipietis.

1069 *Præstitisse* Chrysostomum, *quod in da-*

ta

Nicææ item scripta Epistola 221 ad Constantium,

ta Epistola faciendum monet, discimus ex alia, quæ certè Nicææ composita est, dataque ad Constantium presbyterum Antiochenum, illum ipsum nimirum, quem Antiocheni desiderabant episcopum, quemque ambitio Porphyrii non modo cathedrâ urbis, sed etiam Antiochiâ ejecit, ut dicemus postea. Epistola hæc ponitur 221, & pag. 721 sic inchoatur: Nicææ quarto mensis Julii die (*Græcè* quarto die Panemi mensis) soluturus, hasce ad pietatem tuam dedi litteras. *Hæc epocha non caret difficultate, cùm Panemus mensis inchoetur xxv Junii, sive diebus sex ante Julium. Attamen editores Operum* Chrysostomi, *ut & Hermantius lib. 7 cap. 4, Tillemontius art. 94, & Montfauconius in Vita pag. 157, sine scrupulo asserunt, hasce litteras datas iv Julii: quin & Montfauconius addit, Panemum esse Julium nostrum. Verùm Panemus pro majori quidem parte concurrit cum Julio nostro; sed sex diebus præcedit. Suspicor igitur mendum irrepsisse in textum Græcum, & pro τῇ τετάρτῃ* quarto, *fortè legendum τῇ δεκάτῃ* decimo, *nisi Epistola sit data* xxviii *Junii, qui cum quarto Panemi concurrit. Poterat certò jam Nicææ esse* Chrysostomus xxviii *Junii, si eò usque celeriter profectus est, ibique deinde ad*

B

quinque aut sex dies detineri. Attamen id mihi minus apparet verisimile, ita ut magis credam Græcum textum esse corruptum. Quidquid sit, tertio die Julii Nicææ erat, ut patet ex Epistola eo die ad Olympiadem data; indeque eodem die aut sequenti discessit.

presbyterum Antiochenum, cui Phœnicia

1070 *Scribit verò ad Constantium*, ad id te cohortans, *inquiens*, ad quod numquam cohortari desii, ... ut ne intermittas ea, quæ officii tui sunt, in ea, quam ab initio cepisti, administratione adimplere; Græcæ superstitionis exterminationem dico, ecclesiarum constructionem, animarum curam: neque te supinum aut socordem rerum difficultas faciat. *Tum rationes addit, ac deinde sic pergit:* Hæc igitur tecum reputans, domine mi, ne omiseris Phœniciæ, Arabiæ, & Orientis ecclesiarum curam gerere.... Neque tibi grave sit identidem ad nos scribere, sed & creberrimas litteras dato. Nam, sicuti nunc cognovimus, non Sebastiam, sed Cucusum, exsulatum ire jussi sumus, quò tibi litteras mittere facilius erit. Scribe igitur nobis, quot anno quolibet structæ sint ecclesiæ, & qui viri sancti in

C

Phœniciam commigrârint, & si qua majora accesserint incrementa. Nam cùm Nicænum quemdam monachum inclusum reperissem, ei, ut ad pietatem tuam iret, & in Phœniciam proficisceretur, persuasi. An is ad te venerit, fac sciam.

& aliarum provinciarum ecclesias commendat.

1071 De Salamine, quod oppidum est in Cypro situm, & ab hæresi Marcionistarum opprimitur, acturus, cum quibus oportuit, & rem omnem feliciter confecturus eram, nisi ejectus fuissem. Quod si dominum meum Cyriacum episcopum Constantinopoli esse cognoveris, scribe ad eum hac de causa, & perficere is omnia poterit. Cohortare omnes, & potissimùm eos, qui fiduciam apud Deum habent, ut multùm & assiduè orent, ut præsens orbis terrarum naufragium conquiescat. Intolerabilia enim Asiam, aliasque urbes & ecclesias invaserunt mala &c. *Hæc* Chrysostomus, *in exsilio etiam & in ipso itinere curam gerens, non modò ecclesiæ Constantinopolitanæ aliarumque eidem subjectarum, sed simul quoque ecclesiarum ac provinciarum maximè dissitarum. Qui autem in illa Epistola memoratur Cyriacus episcopus, non est Cyriacus Synnadorum antistes, qui Chalcedone erat in carcere, sed alius Cyriacus, de quo iterato vicibus fit mentio, & qui reverà erat Constantinopoli, ut ibidem satis patebit; sed cautiùs videtur processisse & timidius.*

AUCTORE J. S.

De Epistola 125 ad Cyriacum proponitur quæstio.

1072 *Nomen porrò Cyriaci episcopi me monet, ut hoc loco tractem controversiam, quam omittere non licet, de Epistola 125 inter Epistolas* Chrysostomi, *quam aliqui supposititiam crediderunt, alii defenderunt. Posset quidem post iter hoc quæstio agi; sed toties illa Epistola adducitur a Tillemontio in enarrando Sancti itinere, ut malim hoc loco, quam seriùs, judicium meum proferre. Supposititiam credidit Halesius Anglus apud Savilium in Notis tom. 8 col. 856, rationesque attulit varias, quas utcumque discussit Joannes Boisius apud Savilium col. 833: atque ob styli diversitatem is opinatur,* Epistolæ hujus auctorem non Chrysostomum fuisse, sed alium aliquem, cum Chrysostomo nec ingenio nec eloquentiâ comparandum. *Idem procul dubio opinatus est ipse Savilius, cum Halesii judicium in Notis suis afferat, & eidem nihil opponat. Tillemontius Notâ 91 dictam Epistolam propugnare nititur ut genuinam, adducitque auctoritatem Photii, qui col. 1566 de illa Epistola, tamquam de fœtu genuino* Chrysostomi *meminit. Eam quoque*

E

totis viribus defendere conatur Montfauconius in Monito prævio tom. 3 pag. 665 & seqq. Porrò cùm rationes Halesii non viderentur mihi contemnendæ, nec Boisii aut Montfauconii responsiones mihi facerent satis, oculos frequenter in hanc Epistolam intentos habui in enarrandis Sancti gestis, ut perspicerem, an aliunde confirmari possent, quæ in illa dicuntur. Verum quantò diutius suspenso judicio in singula investigavi, tantò minùs Epistola illa mihi congruere videtur cum moribus ac gestis Sancti.

Supposititia videtur, primò quia varia habet,

1073 *Quapropter vix ausim dubitare, quin fœtus sit supposititius, centoque malè consutus, partim ex scriptis* Chrysostomi, *partim aliunde. Nolim tamen, studiosus lector meo acquiescat judicio, nisi rationes, quas allegabo, id videantur evincere. Prima ratio hæc est. Epistola illa habet aliqua, quæ cum historia* Chrysostomi *nequeunt conciliari. Nam primò titulus est:* Cyriaco episcopo exsulanti. *Exsilium illud Cyriaci etiam asseritur in Epistola ipsa pag. 669. At, licèt inter amicos* Chrysostomi *duos agnoscamus Cyriacos episcopos, alterum Synnadorum, alterum civitatis non satis notæ, neuter erat in exsilio,*

F

quando hanc Epistolam scripsisset Chrysostomus: *scripta enim supponitur, vivente Eudoxia, &* Cucusi anno 404, *ut credit Montfauconius, & quidem, ut vult Tillemontius art. 103, quando non diu fuerat Cucusi, seu circa finem Septembris. At Cyriacus Synnadorum episcopus anno 406 missus est in exsilium, alter fortassè numquam. Quapropter titulus ipsaque Epistola impostoris esse videtur.*

quæ aliàs nullibi reperiuntur,

1074 *Secundò nullibi in* Chrysostomi *Epistolis, nec alibi reperire potui, quod in illa Epistola sub finem dicitur his verbis:* Ut autem in Cappadociam, atque etiam in Tauro-Ciliciam venimus, magno agmine sancti patres, ac monachi & virgines obviàm nobis prodibant, infinitam lacrymarum vim profundentes. *Hæc, inquam, nullibi invenio, ac fictitia credo, præsertim pro Tauro-Cilicia. Nam in Cappadocia quidem, antequàm Cæsaream veniret, Sancto obviam venerunt viri multi ac mulieres. Attamen nec agmina sanctorum patrum, nec monachorum aut virginum multitudines ibi quoque memorat, nedum in Tauro-Cilicia, quam Tillemontius art 97 explicans*

AUCTORE J. S.

Superiorem Ciliciam, ubi Taurus transitur. *Verùm ut Sanctus Cæsareâ Cucusum perveniret, non erat transeunda Cilicia, neque mons Taurus, sed solum Antitaurus, ita ut illa Tauro-Cilicia aliud quidpiam significare debeat, aut omnino transeunda non fuerit. Verùm, quidquid vox illa significaverit, choros multos* patrum sanctorum virorum, *ut sonant voces Græcæ, distinctasque ab iis* multitudines monachorum & virginum, Chrysostomo *in Tauro-Cilicia obviàm venisse, tum demum credam, quando id in aliquo monumento magis probato invenero.*

quoque falsa videntur,

1075 *Tertiò in hac quoque Epistola legitur,* Chrysostomum *fuisse accusatum de concubitu cum muliere; uti & de communione aliquibus impertita* post epulas. *Verùm hasce criminationes nec in Actis apud Photium, nec in Socrate aut Sozomeno, nec apud Palladium aut in ullo genuino* Chrysostomi *Opere, nec demum in ullo monumento probatæ fidei reperimus. Quartò in omnibus editionibus, excepta editione Montfauconii,* Cucusus *in illa Epistola dicitur* Ciliciæ oppidum, *cùm sit in Armenia Minori, ubi semper memoratur a* Chrysostomo *in multis litteris; aut* B *certe in Cappadocia latiùs extensa, ubi ponitur ab Athanasio in Historia Arianorum ad Monachos tom. 1 pag. 348, dum narrat S. Paulum Constantinopolitanum* quartò *fuisse relegatum* Cucusum Cappadociæ ad deserta Tauri. *Theodoretus lib. 2 cap. 5 narrat, S. Paulum* Cucusum *fuisse relegatum, additque:* Id exiguum oppidum est, olim quidem provinciæ Cappadociæ; nunc verò Armeniæ Secundæ attributum. *De* Chrysostomi *vero relegatione lib. 5 cap. 35 sic loquitur:* Cùm imperatori persuasissent, justam ac legitimam fuisse sententiam, non solùm urbe regia eum expulerunt, sed in parvum quoddam ac desertum Armeniæ oppidum relegârunt, cui nomen est Cucuso. *Poterat igitur aut Cappadociæ attribui Cucusus aut Armeniæ; at nullo modo Ciliciæ, quam ab illa parte terminat Taurus, inter Cucusum & Ciliciam medius: neque ullum invenio scriptorem, qui Cucusum Ciliciæ attribueret, neque ullum invenit Tillemontius, ut fatetur.*

nec satisfacit responsio ab aliquibus data.

1076 *Montfauconus in editione sua omisit illas voces,* Quod Ciliciæ oppidum est, *dicitque, eas non reperiri in duobus manuscriptis. Verùm duorum Mss. auctoritas tanta esse nequit, ut credamus, voces illas ab aliis editoribus inventas,* C *fuisse omittendas. Neque majoris ponderis est responsio Tillemontii, asserentis terminos provinciarum subinde mutari, ideoque Cucusum olim forsan Ciliciæ fuisse, & tum etiam sic vocari ab aliquibus potuisse. Nam nulla est apparentia, aliquid olim Ciliciæ annumeratum fuisse, quod situm erat ultra Taurum. Si verò Cucusum aliqui alii Ciliciæ annumerâssent, id non prodesset ad Epistolam* Chrysostomo *attribuendam, cùm hic in suis Epistolis, tam in ipso itinere, quàm deinde Cucusi scriptis, Cucusum constanter figat in Armenia. Itaque non intelligimus, cur in hac una locum exsilii sui fixisset in Cilicia. Magis capimus, impostorem aliquem indoctum, qui Sanctum per Tauro-Ciliciam, omnibus antiquis ignotam, Cucusum ducere voluit, eique agmina sanctorum patrum, monachorum & virginum in locis desertis, & incursionibus Isaurorum maximè expositis, occurrentia exhibere, Cucusum quoque in Cilicia figere potuisse.*

Secundò quia varia habet, a moribus

1077 *Secunda, quâ Epistolam illam suppositítiam credo, ratio est, quia nonnulla habet à moribus* Chrysostomi *aliena. Talis est primò modus, quo calumnias in Epistola memoratas refutare fingitur. Nemo utcumque in Operibus* Chrysostomi *versatus ignorat, quam frequenter quámque graviter ille damnaverit juramenta temerè prolata; quis igitur ferat impostorem illum, qui Virum sanctum sine necessitate, sine utilitate, temerè cum sui exsecratione jurantem inducit, ut rejiciat calumniam, de cujus falsitate constabat amico, ad quem scribebat? Quis tam ineptum credat* Chrysostomum, *ut mox voluerit defendere factum, quod cum sui exsecratione negat, acsi ne jurans quidem fidem mereretur? Quis tam indoctum dicat* Chrysostomum, *ut non videatur distinxisse inter baptizare post cibum sumptum & sacrosanctum Christi Corpus alicui communicare? Hæc tamen omnia simul habemus in centone illo, pro quo, tamquam pro genuina Sancti Epistola, pugnârunt viri eruditi. Locum Epistolæ subdo:* Multa adversum me struxerunt: aiuntque me post epulas quibusdam communionem impertiisse. Hoc si feci, de episcoporum libro nomen meum expungatur, nec in orthodoxæ fidei volumine scribatur, quoniam ecce si quidquam ejusmodi perpetravi, Christus è regno suo me abjiciat. Quod si mihi obstinata mente id objicere pergunt, Paulum etiam de dignitatis gradu dejiciant, qui cœnatus E universam domum baptizavit; Domino item ipsi auctoritatem abrogent, qui Apostolis cœnam post communionem dedit.

Sancti prorsus aliena,

1078 *Eadem verbis utcumque mutatis leguntur in Homilia ante exsilium parte suppositítia tom. 3 pag. 417 & 418, ubi de facto Pauli dicitur,* quòd post cœnam custodi carceris baptisma contulerit. *Factum narratur Act. 16, ut ad marginem quoque notatur. Verùm custos ille carceris conversus est post mediam noctem, ac deinde baptizatus cum omni domo sua. Post baptismum vero ℣ 34* apposuit eis mensam. *Itaque falsum est, quod allegatur de Paulo: quod vero de Christo affertur, nequit trahi in exemplum sine summa imprudentia. Hæc igitur* Chrysostomo *attribuere non possumus, nisi Virum eruditissimum, & mitissimum, maximè in exsilio, ineptissimum simul & impudentissimum facere velimus, planéque demum sui dissimilem. Quare inimici ipsius, si novas voluerunt concinnare calumnias, eidem talia scripta supponere potuerunt. Atque à moribus Sancti aliena sunt, quæ in Epistola mox sequuntur:* Quin me quoque, *ait,* cum muliere concubuisse F criminantur. Exuite corpus meum, & membrorum meorum mortificationem reperietis. *Quidquid Tillemontius aut Montfauconus dixerint, numquam mihi persuaderi sinam, verba illa esse* Chrysostomi, *præsertim cum scripsisset illa ad amicum, cui ipsius castitas erat nota, cúmque numquam de tali crimine accusatus fuisse videatur. Non erant sanè verba illa Viri sancti amicum ad patientiam instruentis; sed vani & impudentis, qui se inverecundâ gloriolâ defendisset, ubi nulla defensio erat necessaria.*

ejusque humilitati adversantia.

1079 *Rursum à moribus* Chrysostomi *longissimè abhorret, quòd sanctos patres, monachos ac virgines obviàm venientes, auctor asserat dixisse:* Satius fuisset solem radios suos subtrahere, quàm Joannis os conticere. *Hæc nimirum Cappadocibus & Tauro-Cilicibus, qui forte Sanctum numquam audierant, attribuuntur verba. At si illi tanta cum exaggeratione ipsius eloquentiam laudâssent; ipse potius illos reprehendisset, quàm verba illa ad amicum perscripsisset, & quidem sine ulla censura, ita ut dicta videretur approbare; quod à Sancti modestia quàm maxime erat alienum. Prætea*

A *rea Arsacius in illa Epistola nominatur, & graviter perstringitur: imperatrici verò nominatim iterato attribuitur culpa exsilii. Neutrum in ulla alia Epistola fecit* Chrysostomus, *admirabili sanè modestia & patientia à nominandis inimicis fuit abstinens, quamvis alias facta adversum se generatim subinde improbet. In sola Epistola ad Pontificem nominat Theophilum Alexandrinum, ut necesse planè erat; alium nullum nomine expressum invenio; imò vix ullum durius perstrictum reperio, nedum imperatricem. In Epistola 14 ad S. Olympiadem narrat ea, quæ passus erat Cæsareæ in Cappadocia, ibique nominat Pharetrium civitatis illius episcopum, cujus culpâ egredi erat coactus: sed pag. 599 bis monet Olympiadem, ne ea cuiquam enuntiet. Itaque non crediderο,* Chrysostomum *nominatim imperatrici culpam exsilii sui attribuere voluisse, aut iis verbis Arsacium perstringere, quæ leguntur in Epistola. Quamvis enim nolim contendere, id ei fuisse illicitum; ex perpetua tamen ipsius in exsilio modestia & patientia id factum non esse puto, maximè cùm Epistola aliis argumentis abunde Sancto abjudicari possit.*

Tertiò aliena est Epistola a stylo Chrysostomi.

B 1080 *Nam & tertia accedit ratio, quæ in aliis Montfauconio & Tillemontio sola frequenter sufficit. Ut rectè observavit Halesius,* stylus Chrysostomum non refert, *nisi in illis locis*, ubi Chrysostomus planè compilatur. *Præterea non tales litteras ad episcopos Sanctus scribere solet, sed ad pias mulieres tam prolixas dedit Epistolas consolatorias. Nullam reperias ad episcopum Epistolam tantæ prolixitatis, iisque infartam argumentis ad consolandum, ut Homiliis magis congruant quam Epistolis. Si id pro S. Olympiade fecit Sanctus, fecit, quia querebatur se ipsius doctrinâ orbatam. At episcopum tam prolixis ex sacra Scriptura rationibus consolari noluisset, opinor,* Chrysostomus, *ne doctorem velle docere videretur. Illud tamen magis ridiculum in illa Epistola occurrit. Fingitur scribere ad episcopum exsulantem; nec ullum tamen directè profert verbum, ut ærumnas exsilii ipsius leves reddere conetur; sed aut de propriis adversis semper loquitur, aut generalia profert documenta. Quid multa? Ita scripta est Epistola, acsi Cyriacus tantùm doluisset de exsilio* Chrysostomi, *non item de proprio. Quid, obsecro, sano judicio magis est contrarium? Non sic*

C *egit* Chrysostomus, *quando scripsit ad episcopos & presbyteros carceri inclusos; sed ubique ipsorum adversa constantiamque & patientiam loquitur, nec sua ipse prædicat; uti in hac fecisset Epistola.*

Quartò centο est ex variis compactus,

1081 *Quapropter centonem esse existimo indocti hominis, qui non tanto valebat judicio, ut congrua personis corradere sciret. Totum initium ex prima Epistola ad Olympiadem desumptum est, sed nonnihil contractum. Tum aliqua sequuntur ex Sermonibus ante exsilium habitis, & partim supposititiis, quæ planè inepta sunt in Epistola illa. Post alia, quæ ex variis* Chrysostomi *locis desumi potuerunt, rursum multa subduntur ex prima ad Olympiadem Epistola, ex qua multa in hanc translata esse fatetur ipse Montfauconius. Verùm ait, frequenter eadem ferè occurrere in Epistolis* Chrysostomi; *in hac autem omnia aptè finere. Neutrum ego in iis reperire potui. Nam frequenter de iisdem ferè scribit ad varios; sed non ita, ut altera Epistola ex altera videatur composita. Adeo verò non aptè omnia finiunt in Epistola ad Cyriacum, ut auctor iteratis vicibus omnino resiliat ab argumento proposito, sæpe etiam omnino fiat ineptus, imò etiam sacra Scriptura contrarius.*

multaque habet inepta.

1082 *Certè aptè non cohæret cum præcedentibus, quod pag. 668 dicitur:* Monet me his verbis Apostolus: "Deus hominis personam non accipit &c.". *Nam statim subditur iis, quæ dicuntur ad ostendendum vitæ calamitates non esse timendas. Et sic plura reperiuntur, non satis cum præcedentibus connexa. Ineptum vero est illud de Epulone divite dictum pag. 669:* Ubi lictores? Ubi satellites? &c. *Alia nihilo aptiora mitto: videri tamen potest num. 1077 Christi exemplum ineptissimè adductum. Ibidem quoque monui, Scripturæ contrarium esse, quod de Paulo profertur. Æquè contrarium est Evangelio Marci 15, quod habetur pag. 670 de Petro & Paulo Apostolis:* At postea (*post aliquot persecutiones*) omnia ipsis plana & facilia fuerunt. *Contrarium liquet ex Scripturis, & ex ipso frequenter* Chrysostomo. *Ceterùm hanc disputationem paulò prolixiorem feci, quia alii viri eruditi Epistolam illam pro genuina habuerunt, ex eaque solâ aliqua de* Chrysostomo *narrarunt: cùm enim Sancto suppositam, eoque prorsus indignam putem; à factis in ea sola relatis constanter abstinere statui.* E

§ LXX, Aliquot Epistolæ scriptæ: Sanctus graviter ægrotans venit Cæsaream, ibique alias scribit Epistolas.

Sanctus ex Bithynia proficiscitur in Galatiam;

J*Am ostendi,* Chrysostomum *verisimiliter Nicæâ discessisse die IV Julii. Nicæâ autem, quæ urbs est Bithyniæ, versus Galatiam iter direxit. Hujus verò provinciæ metropolis erat Ancyra, cujus episcopus Leontius fortiter, ut vidimus, contra Sanctum egerat in posteriori episcoporum congregatione Constantinopoli. Itaque illum fortè innuit in Epistola 14, ubi ait:* Nam cùm Galata illo, qui etiam nobis mortem penè minitatus est, defuncti, jam (*ex Galatia*) in Cappadociam ingredi pararemus, multi nobis in via occurrunt, dicentes: Dominus Pharetrius (*Cæsareensis in* F *Cappadocia episcopus, item inimicus*) te exspectat, ac quaquaversum iter facit, ne tuo congressu fraudetur, nihilque non operæ ac laboris suscipit, quò te videat & complectatur, atque omne charitatis specimen tibi exhibeat. Monasteria etiam, tum virorum, tum mulierum, commovit. Ego autem hæc audiens, nihil quidem horum exspectabam; verùm contraria omnia animo efformabam: tamen eorum, qui mihi hæc nuntiabant, nemini quidquam horum eloquebar. *Noverat nimirum* Chrysostomus, *Pharetrium sibi sincerum non esse amicum, nec quidquam ab illo boni exspectabat. Verùm, antequam reliqua illius itineris & morbi incommoda videamus, tres assignare placet Epistolas ante morbum, ut opinor, scriptas.*

Epistola 121 ad Arabium,

1084 *Hisce fortè occasionem dedit Epistola, quam accepit ab Arabio amico Constantinopolitano, qui de Sancti exsilio multùm dolebat, & domum suam, quam Sebastiæ, quantùm apparet, ille possidebat, aut certè in ejus vicinia, pro Sancti hospitio offerebat. Respondet* Chrysostomus *Arabio per Epistolam 121, probè sibi cognitum esse*

ipsius dolorem ex litteris acceptis, nec antea suisse ignotum. eumque laudat, quòd tantam Ecclesiæ perturbationem lugeat. Tum hortatur, ut pro Ecclesia oret, & litteras frequenter ad se mittat. Demum hæc subjungit : Quoniam autem nos in domum tuam divertere jussiti, ut post profectum (*imò exiens, aut egressus, Græco* ἐξελθών) didici; scito inimicis nostris non jam placuisse, ut Sebastiam abduceremur, verùm in desertissimum locum Armeniæ Cucusum, atque ob Isaurorum incursionem periculosissimum. Tibi tamen gratiam habemus, honoremque accepimus, quòd etiam cùm abessemus, tanta te nostri cura tenuit, ut hospitium quoque nobis parares, atque, ut domi tuæ diversaremur, obsecrares. Verùm, si quos Cucusi amicos habes, ad eos litteras mittas, velim. *Ita* Chrysostomus, *quem eodem tempore dedisse Epistolam 8 ad S. Olympiadem non dubito, cùm in ea sic habeat :* Quandoquidem nunc, cùm carissimus dominus meus Arabius ad me scripsisset; admiratus sum te nihil ad me litterarum misisse; idque cùm domina mea, ipsius uxor, valde te amet.

B

Et octava ad Olympiadem ante morbum scripta.

1085 *Utramque autem Epistolam fuisse scriptam in itinere ante morbum, quo laborare cœpit, antequam Cæsaream perveniret, colligitur ex iis, quæ in octava ad Olympiadem scribit his verbis :* Quòd si etiam alteram consolationem quæris, nos qui tot ac tanta mala pertulimus, commoda valetudine utimur, atque in securitate degimus, varias continuasque nostras afflictiones ac calamitates atque insidias in summa quiete recensentes, earumque recordatione nos ipsos perpetuâ lætitiâ perfundentes. *Hæc, inquam, ostendunt, Epistolam hanc esse scriptam, antequam in morbum incidit, & priusquam eò usque pervenisses, ut timenda essent Isaurorum incursiones : nam neque morbo illo liberatus omnino est in itinere, neque Isaurorum incursiones timere desiit, antequam Cucusum pervenerat. Initium quoque Epistolæ huic favet conjecturæ. Quippe de occurrentibus sibi in via ita loquitur, ut verba insinuent, ipsum de iis necdum ad Olympiadem scripsisse.* Hoc certè futurum erat, *inquit*, ut ne quidem, cùm ab urbe secessissem, iis, qui animum nostrum contorsunt, liberarer. Nam qui mihi in via obviàm fiunt, partim ab Oriente, partim ab Armenia, partim ex alia quavis orbis parte, lacrymarum fontes profundunt, cùm nos intuentur, & gemitus edunt, ac toto itinere lamentis nos prosequuntur. Hæc autem idcirco à me commemorata sunt, ut intelligatis, nos multos habere, qui in eodem, quo vos, dolore versentur. Hoc porrò ad consolationem non parùm momenti affert &c.

C

non verò inter Cæsaream & Cucusum.

1086 *Tillemontius art. 97 duas illas Epistolas figit inter Cæsaream & Cucusum, verisimiliter propter ea, quæ dicuntur de occurrentibus* ab Oriente & ab Armenia. *Verùm inter Cæsaream & Cucusum Sanctus numquam* commoda *usus est* valetudine, *nec in* securitate *fuit, sed in metu perpetuo, ut videbimus. Orientalium autem & Armenorum occursum præ ceteris memorat, quia magis mirandum erat, tam multos ex provinciis satis dissitis usque in Cappadociam, aut forte etiam Galatiam occurrere. Hinc paulò post dicit,* istud magnam consolationem afferre, nimirum orbem universum mœroris socium habere. *Itaque tertia hæc est Epistola ex iis, quas ad Olympiadem scriptas habemus, figendaque est mense Julio, quando Sanctus erat in Galatia, aut Cappadociam non diu ingressus.*

Sanctus dolorem Arabii laudat; Olympiadem dolere non vult.

1087 *In fine meminit illius, quod ipsam monuerat in præcedenti Epistola, III Julii data, ita scribens :* Gravem hanc mœroris sarcinam abjice, deque eo nos fac certiores, ut, quemadmodum etiam ad te scripsi, cùm mœrorem tuum litteris nostris levari perspectum habuero, crebriùs hujusmodi pharmacum adhibeam. *Lubet hic observare, quam diverso modo Sanctus tractaverit eodem tempore S. Olympiadem & Arabium, pro diversitate personarum. Nam, quia tantus erat dolor Olympiadis, ut meritò timeret, ne nimio luctui succumberet, nihil non agit ad ipsius tristitiam depellendam. Contrà, quia justissimam noverat esse dolendi causam, neque excessum doloris in Arabio timebat, ei scribit :* Horum (*luctuum*) tu mercedem à benigno Deo exspecta : est enim etiam mœroris merces magna atque ampla &c. *Ad Arabium quoque data est Epistola 48, sed incerto tempore, & nihil habet singulare.*

Monet Theophilum presbyterum de cura gregis sui gerenda.

1088 *Tertia Epistola, quæ forte eodem tempore, aut certe in itinere paulo citiùs aut serius data est, ponitur 119 ad Theophilum presbyterum. Erat ille unus ex presbyteris, qui populum* Chrysostomo *adhærentem pro concione instituebat. Hortatur igitur ipsum, ut strenuè id faciat, eaque de re crebrò scribat. Monet autem, se primò scribere, ut ipsi præbeat scribendi fiduciam. Tum,* Mihi litterarum, *inquit*, quæ de nominis tui claritate, cui quantopère faveam, non ignoras, certiorem faciant, ingentem copiam mitte : nec permitte, ut mœroris tyrannis in silentium te conjiciat. Verùm eam quàvis araneæ telâ faciliùs dirumpe, atque alacrem te in acie præbe, per ingentem fiduciam ac libertatem adversarios sternens. Nunc adipiscendæ gloriæ, atque ingentis quæstus faciendi tempus est... Hæc igitur ipse quoque animo complectens, nempe periculorum, lucri etiam magnæque gloriæ, ac præmiorum omni sermone præstantiorum, tempus esse, fac animi tui pennam excites, atque excusso mœroris pulvere, magna cum facilitate universam phalangem obeas, omnesque instruas, acuas, excites, corrobores, promptioresque ac diligentiores reddas. Atque hæc nobis per litteras tuas expone &c. *Hæc ostendunt, Sanctum suorum curam non abjecisse, nec voluisse, ut illi Arsacium agnoscerent episcopum. Mandaverat quidem ante discessum, ut, si quis omnium consensu, & sine ambitione electus esset episcopus, illi obedirent, ut dictum est num. 1021. Verùm eo modo electus non erat Arsacius. Præterea Innocentius Papa cum Occidentalibus episcopis & non paucis Orientalibus omnia contra Sanctum gesta improbabat.*

E

F

Epistola 9 ad Olympiadem.

1089 *Hactenus Sanctum de nulla corporis infirmitate conquerentem audivimus, nec de metu Isaurorum in via tolerato : nec dubito, quin Tillemontius art. 95 nimis citò agat de morbo Sancti, & de timore ab Isauris illato. Verùm morbo jam erat correptus, quando scripsit Epistolam 9 ad Olympiadem, quam ea de causa perbrevem esse opinor. Nihil quidem in ea de morbo suo memorat, sed nec dicit, se in sanitate esse, ut aliàs semper ad ipsam scripserat. Locum scriptæ Epistolæ exprimit his verbis :* Hæc cùm jam Cæsareâ non longè abessem, ad te scripsi. *Quo autem animo populi ipsum aspicerent, simul memorat, simulque eam consolatur, ita scribens :* Cùm viros ac feminas magno agmine per mansiones, per urbes, sese effundentes, atque ad nostri aspectum collacrymantes intueor, quo in statu ipsi sitis animadverto. Nam cùm ii, qui nunc primùm nos viderunt, mœrore ita franguntur, ut ne

A ne emergere quidem facilè possint; verùm, cùm eos rogamus & obsecramus atque admonemus, ferventiores lacrymarum fontes profundant; dubium profectò non est, quia gravior apud vos tempestas sit. Sed quò gravior tempestas est, eò quoque ampliora præmia futura sunt, si perpetuò ea cum gratiarum actione sufferatis, ut etiam sufferis. *Hisce quædam addit ad consolandum monita.*

Sanctus dura patitur in via: scribit ad Theodoram

1090 *Porrò multò plures Epistolas Sanctum scripsisse, priusquam Cæsaream perveniret, & non paucas esse perditas, liquet ex Epistola 120 ad Theodoram, quæ Cæsareæ scripta est. Affirmat enim, hanc esse* quartam, aut etiam quintam, *quam ad ipsam miserat, cùm tamen ex prioribus nullam habeamus. In illa porrò luculenter declarat, quàm gravia passus sit, antequam Cæsaream perveniret. Nam sic orditur:* Confecti atque consumpti sumus: sexcenta mortis genera oppetiimus, idque accuratiùs ac certiùs narrare poterunt, qui has literas tibi reddent: quamvis alioqui perexiguo temporis puncto mecum fuerint. Quibuscum etiam ne tantillum quidem colloqui potui, continuis nimirum febribus dejectus: B quibus cùm tenerer, dies noctesque iter facere cogebar, sic videlicet, ut & æstu opprimerer, & vigiliis conficerer, & rerum necessariarum penuriâ, eorumque, qui mei curam gerere possent, inopiâ, perditè conflictarer. Siquidem iis, qui ad metalla damnati sunt, & in vinculis tenentur, graviora & atrociora pertulimus, atque etiamnum perferimus. Tandem autem aliquando & ægrè Cæsaream perveni, perinde atque à tempestate ad tranquillitatem & ad portum. Verùm ne hic quidem portus eam vim habuit, ut me ex iis malis, quæ ex tempestate contraxeram, recrearet: usque adeo me, ut jam dixi, prius tempus confecerat. Sed tamen Cæsaream ingressus, animum aliquantùm resumpsi, quoniam puram aquam bibi, panemque minimè fœtidum ac prædurum comedi: quoniam in doliorum fragmentis non ut antea (*lege,* non in doliorum fragmentis, ut antea) corpus lavi, sed balneum, qualecumque tandem illud, nactus sum: quoniam denique potestas interim mihi lecto decumbendi facta est. Plura dicere licebat: verùm ne animum tuum conturbem, hic sermoni finem impono. *Ita Sanctus ad Theodoram, cui omnia sine dissimulatione exponit,* C *fortasse ut eam pro bona causa ferventiorem faceret: nam in fine Epistolæ videtur ipsam modestè pungere, quòd non præstaret omnia, quæ potuisset.*

& ad Olympiadem Cæsarea: morbus

1091 *Cæsareæ item scripsit ad S. Olympiadem Epistolam 12, quæ ad ipsam est quinta. Verùm ne ipsam nimio afficeret dolore, multa dissimulat.* Cùm, *inquit*, ex eo morbo evasissem, quo in itinere laboravi, cujusque reliquias Cæsaream usque tuli, jamque ad integram valetudinem rediissem, ex ipsa Cæsarea hæc ad te scripsi, in qua multis mihi adhibitis remediis meliùs habui, præstantissimos nimirum celeberrimosque medicos nactus, à quibus, non tam artis subsidiis, quàm commiseratione atque amicitiâ curabar. Quorum etiam unus nobiscum unà se profecturum spopondit: atque item alii complures ex iis, qui dignitatibus præditi sunt. *Ita quidem ibidem* Chrysostomus, *a febri fortasse liber eo die, quo scribebat, dicensque de sanitate sua, quantum poterat, ut Olympiadem suam non magis contristaret. Verùm in duabus Epistolis, deinde Cucusi scriptis, quando revera melius habebat, abunde declarat, morbos suos non omnino cessâsse Cæsareæ, licèt utcumque ibi fuerit recreatus. In Epistola 13 fatetur, se antea noluisse mala itineris Olympiadi exponere.* Nunc enim, *inquit*, posteaquam ea, quæ dolorem nobis afferebant, effluxerunt, jam tibi ea exponimus. Nam cùm in ipsis adhuc versarer, hoc facere nolui, ne te in magnum mœrorem conjicerem. Triginta enim propemodùm dies, aut etiam ampliùs, cum acerbissimis febribus colluctari non destiti: atque ita longum hoc & molestum iter agebam, aliisque item gravissimis stomachi morbis obsessus.

AUCTORE J. S.

Sancti in itinere, gravissimaque incommoda, quæ cum morbo sustinuit in via

1092 Jam quæ hinc sequerentur, considera; nempe cùm nec medici præsto essent, nec balnea, nec res necessariæ, nec alia commoda: ac præterea Isaurorum metus nos undique premeret, aliaque mala, quæ ex itinerum difficultate nasci consueverunt, hoc est cura, solicitudo, animi consternatio, inopia eorum, à quibus curari possem. At nunc omnia hæc evanuerunt. *Paulò post ait:* Itineris molestiam sexcentis exsiliis graviorem esse duco. Siquidem peregrinationis hujusce difficultas ad ipsas mortis portas nos detulit. *Necdum in illa Epistola totum exponere voluit; sed plura etiam addidit in Epistola 14, ibidem seriùs scripta, ubi pag. 595 sic habet:* E Postquam autem tandem aliquando Cæsaream ingressus sum, labore ac macie confectus, in ipso febris ardore positus, languens atque extremos dolores perpetiens, hospitium in ultimo urbis recessu situm nactus sum, dabamque operam, ut medicos convenirem, ac fornacem illam exstinguerem. Eram enim in ipso febris tertianæ ardore. Quò etiam accedebat itineris ærumna & fatigatio, corporis contritio, eorum, à quibus curarer, inopia, rerum necessariarum penuria, illudque item, quòd nullum medicum præsto haberem, quódque & labore ac lassitudine, & caloris æstu, & vigiliis divexarer, ac denique penè exanimis in urbem ingressus essem.

1093 Tum verò mihi clerici omnes, populus, monachi, monachæ, medici affuerunt: à quibus perquam officiosè acceptus sum, omnibus famulantibus, & omnia mihi subministrantibus. Nihilominus tamen ingenti flammæ ardore deflagrans, in extremo periculo versabar. Demum paulatim remittere ac sedari morbus cœpit. *Attamen non ita omnino morbus remisit, ne non premeret* vehementer, *quando coactus est Cæsareâ discedere, ut paulò post ipse affirmat. Rursum pag. 597 dicit, febri se laborâsse, quando egressus est. Ubi verò pag. 598 enumerat mala, quæ jam urbe egressus, passus est, inter ea recenset,* quòd febris urgeret. *Ex hisce liquet,* triginta *illis* propemodum diebus, *quibus se febribus laborâsse dicit, annumerandum esse totum tempus, quo fuit Cæsareæ; & verisimiliter etiam tempus illud, quo Cæsareâ profectus est Cucusum: nam ibi tantùm cessâsse febrim existimo, tùm satis apertè dicat in Epistola 13, Cucusi morbo finem esse impositum.* Ut enim, *inquit pag.* 593, Cucusum venimus, tum morbum omnem unà cum reliquiis abjecimus. *Huic quoque opinioni favet Epistola 193, ubi ait, se Cucusi* non mediocriter ex itinere contractam infirmitatem sanare *potuisse: & Epistola 194, in qua dicit, se* morbi reliquias etiamnum *circumferre.*

Cucusum usque: itineris chronotaxis.

1094 *Accedit Epistola 234, ubi toti itineri attribuit* dies fermè septuaginta, *additque:* Unde potest amplitudo tua colligere, quot & quanta mala passi fuerimus, cùm & Isaurorum metus nos undique premeret, & cum intolerandis febribus colluctaremur. *Nam hæc mala non videtur finire an-*

F

AUCTORE J. S.

ante adventum, ut clariùs etiam facit in aliis epistolis. Ex allegatis porro qualiscumque chronotaxis deduci potest. Discessit Constantinopoli xx Junii. Itaque septuaginta fermè dies duxerunt ad finem propemodum Augusti, ita ut videatur Cucusum venisse circa XXVI aut XXVIII Augusti. Febris igitur inchoata est sub finem Julii, quando ingressus erat Cappadociam, sex forte aut octo circiter diebus, antequam Cæsaream veniret, fortasse etiam paucioribus. Nam si citiùs morbus Sanctum corripuisset, procul dubio in urbe aliqua medicum invenisset, ibique substitisset, quemadmodum substitit Cæsareæ. Totum quoque iter hoc modo potest ordinari. Circa initium Julii venit Nicæam Bithyniæ. Inde IV Julii discessit, ita ut Ancyram Galatiæ pervenire potuerit circa medium Julium. Discedens inde Cæsaream, in itinere correptus est febri sub finem Julii, ac Cæsaream pervenire potuit sub initium Augusti. Cæsareâ, ubi ob morbum diutiùs moratus est, discedere potuit circa XX Augusti, atque intra decidunm Cucusum pervenire. Hæc sufficiunt pro qualicumque itineris illius tam difficilis idea.

Exsilii mutatio ad locum propinquiorem

1095 *Ceterum aliqui ex amicis* Chrysostomi *laborabant, ut locus exsilii ipsius mutaretur, ipseque duceretur in locum minus desertum, minusque remotum. Id ille ipse non illibenter vidisset, verisimiliter ut Constantinopolitanis suis meliùs posset prospicere. Certè in Epistola 120 jam laudata ad Theodoram ita scribit:* Illud addam, ut tecum agam, ne eos, à quibus amamur, probris umquam insectari desistas, quòd, cùm tot amicos tantisque opibus & potentiâ præditos habeamus, haud tamen illud consequuti sumus, quod etiam scelerati homines impetrant, nempe ut in mitiore ac propinquiore aliquo loco collocaremur. Verùm corpore etiam nobis jam fracto atque confecto, & Isaurorum terrore omnia obsidente, exigua quoque & vilis hæc gratia nobis negata est. *Videntur hæc ipsam quoque tangere Theodoram, licet quasi de aliis scribantur. Nam in fine Epistolæ dicit:* Illud me malè habet, quòd me ex animo tuo confestim ejecisti; ut quæ tam longo tempore unam dumtaxat Epistolam ad me miseris. Quocirca, si nihil grave ac molestum abs te petimus, hoc nobis præbe, quod tui arbitrii est tuæque potestatis. Nam de cæteris rebus nihil tibi negotii facesso; ne, præterquam quòd nihil proficiam, etiam gravis & importunus tibi esse videar.

pro Sancto petita videtur, sed non obtenta.

1096 *Hæc innuunt,* Chrysostomum *antè egisse cum Theodora, ut locum ope amicorum curaret mutandum. At repulsam passus, verbis mox datis hæc adjungit:* Hoc quoque nomine Dei gloria prædicetur: neque enim ei propter omnia gloriam exhibere desinimus. Sit nomen ejus benedictum in sæcula. *Ad amicos Theodoræ respicit, opinor, quando in duodecima ad Olympiadem scribit sequentia:* Nam de loci commutatione nolim aut ipsi aut cuiquam alii negotium facessas. Beneficium accipimus: fortasse enim voluerunt, nec potuerunt. Gloria Deo propter omnia. Neque enim umquam in iis omnibus, quæ mihi contingunt, hoc verbum usurpare desinam. Esto autem, istud non potuerint. An etiam scribere non potuerunt? *Tum laudat Pergamii, viri illustris jam antè memorati, sororem, quòd sibi conciliasset amicitiam ducis cujusdam, qui gener erat Pergamii. Ita Sanctus prudenter amicitiam colere studebat cum viris illustribus, & amicos negligentes de officio subinde monebat, mira tamen cum modestia.*

§ LXXI. Sanctus dolo Pharetrii Cæsareâ discedere cogitur, magnaque pericula & incommoda patitur: tandem venit Cucusum, ubi optimè excipitur, & mox scribit ad varios.

Chrysostomus gravissima Cæsareæ passus,

Q*Uàm gravia passus sit* Chrysostomus, *quando Cæsareæ appropinquabat, quamque gravi morbo ibidem laborârit, jam vidimus. Quanto vero cum periculo inde coactus sit discedere, modo videbimus. Narravit ipse omnia S. Olympiadi in Epistola 14, quam Cucusi scripsit, postquam erant transacta. Attamen, cùm omnia Pharetrii episcopi culpâ contigissent, sollicitè monet Olympiadem, ne rem divulget Constantinopoli, addita hac ratione pag. 595:* Verùm hæc, quæso, nemo adhuc sciat; tametsi multi sint, qui in vulgus spargant. Significavit enim mihi dominus meus Pæanius, ipsius quoque Pharetrii presbyteros illic adesse, qui affirmârint se nobiscum communicare, nec cum adversariis commune quidquam habere, nec cum illis versari aut commercium ullum iniisse. Ne igitur eos conturbemus, cave ne quisquam hæc sciat. Siquidem perquam gravia & acerba sunt, quæ nobis acciderunt. Atque etiamsi nihil aliud molestiæ atque acerbitatis pertulissem, ea tamen, quæ illic contigerunt, ad innumeras mihi palmas conciliandas abundè sufficerent: usque adeo in vitæ quoque discrimen venimus. Te autem oro, ne quid eorum evulges: ac breviter tibi ea exponam, non ut tibi mœrorem afferam, sed ut voluptatem. Nam hæ mihi sunt quæstûs occasiones, hæ meæ opes, hæc scelerum meorum consumptio, dum per hujusmodi tentationes sine ulla intermissione gradior, in easque ab iis inducor, à quibus minimè exspectabam.

quod (aliis Sanctum colentibus,) episcopum discessum urgeret.

1098 *Qua autem occasione Pharetrius tam male* Chrysostomum *excepisse videatur, declarat pag. 598, ita scribens:* Harum autem calamitatum, ut existimo, hæc causa fuit. Cùm primùm Cæsaream ingressus sum, omnes, qui magistratu fungebantur, ex vicariis, ex præsidiis, sophistæ, extribuni, plebei omnes, singulis diebus me visebant, colebant, in oculis ferebant. Hæc, credo, Pharetrium pupugerunt: nec invidia ea, quæ nos Constantinopoli pepulit, hic quoque à nobis abscessit, ut quidem opinor: neque enim affirmo & assevero, sed conjicio. *Sive hæc fuerit causa, sive quia Pharetrius cum inimicis Sancti occultè conspirabat; saltem nullum benevolentiæ indicium* Chrysostomo *præbuit, ne invito quidem, quando gravissimè ægrotabat. Nam, ut narrat pag. 596, dum* clerici omnes, populus, monachi, monachæ, medici *officiosissimè ad ægrotantem accurrebant, ipse non comparuit.* At interim, *inquit,* nusquam Pharetrius: verùm discessum nostrum exspectabat. Quod cur ita ipsi visum fuisset, haud scio. Cùm igitur morbum sensim remissum & sedatum esse vidissem, jam de discessu mecum ipse agitabam, ut Cucusum pervenirem, atque ab itineris calamitatibus

AUCTORE J. S.

A bus nonnihil conquiescerem. *Verùm hoc Sancti consilium impediverunt Isauri, de quorum incursionibus hic primùm in itinere suo Sanctus meminit, ita ut existimem, ab ipsis nihil antè periculi fuisse in itinere, nisi fortè prope Cæsaream.*

licèt Isauri omnia circa Cæsaream haberent infesta.

1099 *Situs Isauriæ, quam incolebant Isauri, perpetuis ferè deprædationibus vicinarum provinciarum famosi, id etiam persuadet. Nam Isauria, regio aspera & montana, quam hi latrones incolebant, in Tauro fere sita est inter Ciliciam & Pamphiliam. Nec longe distabat ab ea Cappadociæ parte, in qua est Cæsarea, sed longiùs aberat à Galatia, & ea Cappadociæ parte, quæ Galatiam attingit; & per quam Cæsaream proficiscebatur* Chrysostomus. *His observatis, ipsum miserias suas enarrantem audiamus.* Cùm hoc statu, *inquit*, res nostræ essent, subitò ad nos affertur, Isauros cum infinita hominum manu Cæsariensem agrum populari, ac ingens quoddam oppidum incendisse, cum ingenti clade. Qua re audita, tribunus acceptis his militibus, quos habebat, ex urbe excessit. Timebant enim, ne urbem quoque adorirentur. Atque omnes in metu ac trepidatione erant, de ipso quoque patrio solo periclitantes: adeo ut senes etiam ipsi murorum custodiam B susciperent.

Nam agmen monachorum, instigante episcopo,

1100 Cùm res eo loco esset, repentè sub auroram monachorum cohors, liceat enim mihi ad eorum furorem exprimendum hoc vocabulo uti, ad hanc domum, in qua eramus, accesserunt, eam incensuros, nobisque extrema quæque mala illaturos minitantes, nisi abscederemus. At nec Isaurorum metus, nec morbus tam vehementer nos premens, nec aliud quidquam humaniores eos ac moderatiores effecit: verùm instabant atque urgebant, tantum furorem spirantes, ut etiam ipsi prætorii milites metu afficerentur. Nam ipsis plagas denunciabant: & gloriabantur, quòd multos prætorios milites fœdè verberâssent. His verbis auditis, prætorii milites ad nos confugerunt, meque rogârunt atque obsecrârunt, ut etiamsi in Isaurorum manus nobis veniendum esset, tamen eos his belluis liberarem. Quod cùm ad urbis præfectum allatum esset, ipse quoque domum, ut nobis opitularetur, accurrit. Verùm ne ipsius quidem precibus monachi permoti sunt, sed ipse quoque elanguit. Cùm igitur nullum rei exitum perspiceret, nec nobis ad perspicuam cædem exeundi auctor esset, nec rursus ob tantum illorum C furorem intra urbem ut maneremus, suadere auderet, ad Pharetrium misit, precibus ab eo contendens, ut tum ob morbum, quo conflictabar, tum ob impendens periculum, paucos aliquot dies nobis concederet.

ipsum urbe excedere cogit ad villam vicinam:

1101 Nec tamen hinc quidquam profectum est; imò acriori etiam postridie impetu adfuerunt: nec presbyterorum ullus opem nobis atque auxilium ferre audebat: verùm pudore suffusi ac rubore affecti; nam hæc de Pharetrii voluntate & sententia fieri dicebant; sese abdebant & occultabant, nec, cùm à nobis accerserentur, obtemperabant. Quid longa oratione opus est? Quamvis tot terrores imminerent, morsque penè certa & ante oculos posita esset, febrisque me conficeret; necdum enim hic malis liberatus eram: horà ipsâ meridianà in lecticam me conjiciens, illinc excessi, universa plebe lamentante, ejulante, harum rerum auctorem exsecrante ac diris devovente, omnibusque plorantibus ac lugentibus. Posteaquam autem ex urbe excessi, quidam etiam clerici venientes lento gressu, lugentes nos prosequebantur. Cùmque nonnulli dicerent, Quonam eum ad perspicuam mortem abducitis? alter ex iis, qui nos plurimùm amabant, ad me dicebat: Abi, obsecro: in Isauros etiam incide, modò è nobis elabaris. Nam quòcumque incideris, tutò incides, dummodo manus nostras effugias. Hæc audiens ac perspiciens egregia matrona Seleucia, domini mei Rufini uxor (nam ea perquam officiosè nos coluit) precibus mecum egit, ut in ipsius suburbanam villam, quæ quinque passuum millibus ab urbe distabat, hospitii causâ me conferrem, certosque homines nobiscum misit, quibuscum illuc profecti sumus.

deinde ex villa quoque ficto Isaurorum terrore media nocte

1102 At ne illic quidem hæ adversum nos comparatæ insidiæ finem habituræ erant. Ut enim Pharetrius hoc rescivit, multas ipsi, ut dicebat, minas intentavit. Cùm autem me in villam suam excepisset, nihil quidem ipse harum rerum sciebam: nam ipsa ad nos egressa, hæc nos celavit, procuratori autem suo, qui illic erat, ea exposuit, ipsique mandavit, ut nobis omne officii genus impertiret, ac, si qui monachi venirent, ut nos contumeliis incesserent, aut malè afficerent, ex aliis villis suis agricolas cogeret, atque ita cum monachis manum consereret. Quin me quoque rogabat, ut in domum suam, quæ arcem habebat, nec ullis viribus expugnari poterat, confugerem, ut ex episcopi ac monachorum manibus elaberer. At ut id facerem, adduci non potui: verùm in villa eram, horum omnium ignarus, quæ postea in me comparabantur. Ne hoc quidem ipsis ad comprimendum suum adversum nos furorem satis fuit. Postea enim media nocte, me nihil horum sciente; (acriter enim instabat Pharetrius, graves in eam, ut ait, minas jactans, eamque cogens atque impellens, ut me etiam è suburbio ejiceret) hominis importunitatem non ferens mulier, insciente me, barbaros adesse significavit, quòd scilicet vim eam, quam pateretur, dicere præ pudore minimè sustineret. Atque media nocte ingressus Evethius presbyter, meque è somno excitans, magno cum clamore hæc dicebat: Surge, obsecro, adventant barbari, nec longè absunt. Hic tecum reputes velim, quonam animo eram, cùm hæc audirem. Cùm autem ex ipso, quid facto opus esset, quæsivissem, neque enim nos in urbem confugere posse, ne graviora illic perpeteremur, quàm quæ nobis Isauri illaturi essent, exire nos coegit.

per magna pericula exire cogitur:

1103 Nox illunis erat, nox media, caliginosa, tetra; id quod etiam nos in summam consilii inopiam conjiciebat: nec quisquam nobis præsto erat, qui opem ferret: omnes enim nos reliquerant. Metu tamen compulsus, ac jamjam mortem exspectans, ærumnis confectus surrexi, ac faces accendi jussi. Verùm has quoque presbyter exstingui jussit, ne barbari, aiebat, lucis splendore exciti, in nos impetum facerent. Exstinctis itaque facibus, mulus, qui lecticam nostram gestabat (aspera enim admodum & ardua ac petrosa via erat) in genu lapsus, me, qui lecticâ inclusus eram, humi prostravit, parumque abfuit, quin interirem. Deinde exsurgens, tractim ambulabam, Evethio presbytero, qui etiam ipse ex equo desilierat, manibus me tenente; atque ita manuductus, vel, ut rectiùs loquar, pertractus, reptabam: neque enim in tanta loci difficultate, periculosisque montibus, media nocte incedere poteram. Cogita, quæso, quid hic mihi animi esset, cùm tantis malis constrictus tenerer, ac febris urgeret, nec eorum, quæ in me structa fuerant, quidquam nôssem, verùm barbaros timerem ac perhorrescerem, nihilque aliud exspe-

AUCTORE J. S.

ctarem, quàm ut in eorum manus inciderem. An non existimas, vel has solas calamitates, etiamsi nihil aliud accidisset, multa nobis peccata obliterare, atque ingentem mihi gloriæ materiam suppeditare posse? *Hactenus* Chrysostomus, *qui didicerat cum apostolo Paulo, cujus erat amantissimus, in calamitatibus suis gloriari, cælestia utrumque & æterna perpetuò cogitans, & terrena omnia nihili faciens.*

De hisce autem magnum declarat gaudium.

1104 *Hinc suum de iis gaudium paulò post iterum declarat his verbis:* Et quis tandem alia, quæ nobis in via perferenda fuerunt, oratione complecti queat? timores? pericula? Quæ quidem ipse quotidie recordans, animoque circumferens, præ lætitia volito & exsulto, velut ingentem thesaurum reconditum habens. Nam hoc animo atque hoc affectu præditus sum. Ob idque te obsecro, ut hoc nomine læteris, gaudeas, exsultes, Deumque, cujus beneficio hoc consequuti sumus, ut tanta perpeteremur, laudes ac celebres. Atque apud te velim hæc contineas, nec cuiquam enuncies; etiamsi alioqui prætorii (*qui* Chrysostomum *ducebant*) potissimùm harum rerum famâ universam urbem implere possunt, ut
B qui etiam ipsi in summum vitæ periculum venerint. Cæterùm ex te nemo id rescisçat: imò etiam eos, qui narrabunt, comprime. *Idem sollicitè commendat Pæanio, jam memorato, in Epistola 204, ubi sic habet:* Quæ ad Pharetrium spectant, molesta valde sunt & tristia: verumtamen cùm ejus presbyteri neque commercium & consuetudinem cum adversariis habuerint, ut ais, neque cum illis communicare statuerint, sed, ut dicunt, adhuc stent à partibus nostris, nihil horum cum illis communices; quandoquidem, quæ in nos commisit Pharetrius, nullam omnino veniam merentur. Clerus certè ipsius omnis & ægrè ferebat & gemebat, ac totus in nostras partes animo transibat. Sed, ne fortè in causa simus, ut hi resiliant, & asperiores reddantur, ubi cuncta ex præfecti militibus cognoveris, ea apud te contine, ac perhumaniter illos tracta. Novi quippe, quàm prudens sis ac providus: [& *] significa, nos quoque audivisse, multùm ipsum iis, quæ contigerant, indoluisse, ac paratum fuisse quidvis pati, ut omnia illa, quæ nefariè sunt patrata, farcirentur. *Hæc verisimiliter jactaverat Pharetrius, ut persuaderet, nihil suo consilio fuisse factum.*
C *Ceterùm Pæanius ille inter præcipuos erat* Chrysostomi *amicos, fuitque & in dignitate constitutus, ut potens esset in aula.*

** apud Montf. ci-que non rectè*

Sanctus Cucusum venit, ubique bene excipitur.

1105 *De itinere Sancti ulteriore pauca habemus cognita. Cucusus distabat Cæsareâ paucorum tantùm dierum itinere, ita ut quatuor fortè aut quinque diebus totum istud iter fuerit confectum, aut certè intra octiduum. Isauri in illo itinere maximè erant timendi. Verùm numquam comparuerunt, ut liquet ex variis* Chrysostomi *Epistolis Cucusi post adventum scriptis, & postea memorandis. At nullam in illo itinere à Sancto Epistolam scriptam existimo. Oppidum modicum fuisse Cucusum, & in loco admodum deserto situm, ubique ne forum quidem rerum venalium fuisse, docent Litteræ* Chrysostomi. *Mirè tamen gaudebat Sanctus, quando eò pervenerat, nec volebat, ut inde temerè amoveretur amicorum operâ. Habemus illa ex Epistola 13 ad Olympiadem, quæ prima est ad ipsam data post adventum. Illam enim sic orditur:* Tandem aliquando respiravimus, cùm Cucusum venimus, unde etiam has litteras scribimus. Tandem aliquando à fumo & variis malorum eorum, quæ nos in via invaserunt, nebu-
D lis lucem aspeximus. *Et post enumerata quædam itineris incommoda.* At nunc, *inquit*, omnia hæc evanuerunt. Ut enim Cucusum venimus, tum morbum omnem unà cum reliquiis abjecimus, ... tum Isaurorum metu defuncti sumus; quippe cùm multi hic milites sint, & quidem paratissimo animo, ut cum ipsis confligant. Rerum quoque necessariarum copia nobis undique affluit, omnibus summa cum benevolentia nos excipientibus, etiamsi alioqui desertissimus omnino hic locus sit.

convalescat, nec locum mutare desiderat;

1106 At casu quodam dominus meus Dioscorus hic erat, qui etiam famulum deditâ operâ Cæsaream misit, rogatum atque obsecratum, ne domui suæ alteram anteferrem. Aliique item plures idem fecerunt. Verùm hanc aliis præferendam necessariò mihi existimavi: itaque apud eum divertimus. Atque ipse nobis quidvis est: ita ut ob ingentem ipsius liberalitatem & largitatem, quâ erga nos uti cupit, perpetuò cum eo expostulemus. Quippe nostrâ causâ etiam ex ædibus suis in villam migravit, ut nos omni officij genere complecteretur: atque insuper domum nobis ad tolerandam hiemem idoneam exstruit, pro eaque re nihil non agit ac molitur. Denique nullum omnino officii erga nos genus ab eo prætermissum E est. Ad hæc plerique alii procuratores & rerum administratores, dominis id ipsis per literas imperantibus, subinde huc accedunt, parati quavis ratione nos reficere ac recreare. Hæc autem omnia idcirco commemoravi, atque alia quidem, hoc est, priora, deflevi, alia autem, hoc est, læta & jucunda, tibi exposui, ut ne quis temerè nos hinc emoveat. Nam si ii, qui nos beneficio afficere cupiunt, arbitrii hoc nostri faciant, ut quo loco velimus, nobis esse liceat, nec rursum nobis alterum locum arbitratu libituque suo assignaturi sint, hoc beneficium accipe. Sin autem nos hinc amotos in alterum locum ablegaturi sunt, nobisque rursum iter subire, ac peregrinari necesse est, mihi sanè hoc longè gravius acerbiusque fuerit. Primum enim illud metuendum est, ne nos in longinquiorem aut in asperiorem locum ducant: deinde itineris molestiam sexcentis exiliis graviorem esse duco. Siquidem peregrinationis hujusce difficultas ad ipsas mortis portas nos detulit, nuncque, Cucusi degentes, perpetua sessione ac quiete nosmet recreamus, atque tam diuturni temporis ærumnæ, confractisque nostris ossibus, & fatigatæ carni, quietis ope ac subsidio medemur. F

Cucusum tunc etiam venerunt Sabiniana & Constantius,

1107 Affuit etiam domina mea Sabiniana diaconissa eodem ipso die, quo venimus, fracta quidem ipsa & abjecta, ærumnisque affecta, utpote ea jam ætate, in qua moveri quoque difficile est: cæterùm juvenili animi alacritate prædita, nihilque adversarum rerum persentiens. Paratam enim se esse dixit etiam in Scythiam proficisci, quandoquidem constans hic rumor erat, fore ut illic deportarer. Certum est autem ei, ut ait, non jam ad suos reverti, verùm illic, ubi fuerimus, commorari. Atque hanc etiam perquam humanè ac studiosè, magnaque cum benevolentia ecclesiæ alumni exceperunt. Quin dominus quoque meus Constantius, religiosissimus presbyter, jam pridem hic erat. Nam & mecum per literas egerat, ut ipsi huc veniendi potestatem facerem. Neque enim se citra voluntatem meam atque sententiam id facere audere, quamvis alioqui magna hujus rei cupiditate flagrantem. Addebat etiam, se ne illic quidem manere posse: nam latebras quærit, ac sese occultat.

1108 Itaque precibus abs te contendo, ut de lo-

AUCTORE J. S.

A *utrumque verisimiliter Antiochia,*

loco minime aliter facis. Quòd si rursus, quid ipsi in animo habeant, periclitandum ducis, tu quidem à te nihil dicas; verùm pro tua prudentia, quonam me abducere constituerint, explores: id enim potes. Ac, si videris ipsis in animo esse, non longè isthinc in maritimam aliquam urbem, puta Cyzicum, aut non longè à Nicomedia, me avehere, hoc accipe. Sin autem longiùs hinc uspiam, aut ita procul, ut hic locus est, ne accipias. Hoc quippe mihi grave ac permolestum fuerit. Hic enim in magna quiete animique remissione versamur: ita ut etiam contractam omnem ex itinere molestiam biduo absterserimus. *Hactenus* Chrysostomus, *cujus ultima verba innuunt, Epistolam hanc esse datam* biduo, *postquam venerat Cucusum. Quod verò dicit de omni morbo depulso, non ita rigide accipiendum est, ut liquet ex aliis Epistolis. Melius habebat & febris cessabat, opinor; non item debilitas ex morbo orta. Dioscorum hospitem suum iterum laudat in Epistola 14 & in aliis. At nullibi insinuat, utrùm esset dominus aliquis Constantinopolitanus, an Antiochenus potiùs, aut alterius civitatis. Sabiniana verisimiliter Antiochena erat.*

B *certè Constantius, qui sine Sancti consensu venire noluerat.*

1109 *Certè Antiochenus presbyter erat Constantius jam antè memoratus, qui Porphyrii episcopi causâ latere cogebatur. Nescio, qua de causa Tillemontius art. 98 dubitet, utrùm Constantius Cucusum venisset ante* Chrysostomum, *cùm hic id clarè edicat. Constantius ipse in Epistola ad matrem suam, quæ est inter* Chrysostomi *Epistolas 237, luculenter declarat, quanti faceret* Chrysostomi *consuetudinem, ita scribens mense Octobri aut Novembri:* Nos hic multa voluptate perfundimur, dum sanctissimi Episcopi consuetudine, ac loci hujus quiete otioque summo oblectamur. *Et mox:* Enimvero mirificè nos recreavit fructuosa cum sanctissimo Episcopo consuetudo, sic ut nos propemodùm in alios viros mutaverit, nec ullo permiserit peregrinæ regionis sensu affici: tanta bonorum jucunditate redundamus: tot spiritualibus opibus circumfluimus, & eam ob causam Deum continuè glorificare non cessamus. *Ceterùm ex iis, quæ scribit* Chrysostomus, *Constantium noluisse venire Cucusum, nisi Sancto consentiente, clarè colligitur, litteras Constantii, consensum illum petentis, ad* Chrysostomum *perlatas esse, dum adhuc erat in Galatia, aut certe diu antè quam veniret Cæsaream: nam alias Sancti responsum Antiochia accipere non potuisset, ac deinde ante ipsum venire Cucusum. Hinc ulteriùs intelligimus, quo modo aliqui ex Oriente Sancto usque in Galatiam, aut certè usque ad partes*

C

Cappadociæ vicinas Galatiæ occurrerint, ut dictum est num. 1083: nam sicut Constantius litteras ad ipsum misit, ita facere potuerunt Sabiniana aliique amici, quos Antiochia habebat plurimos.

Scribit ad Brisonem, & ad Pæanium,

1110 *Porrò & alias litteras post adventum suum Cucusi statim scripsit Sanctus ad amicos varios. Inter has imprimis ponenda est 134 ad Brisonem, virum in aula potentem, piumque & Sancto amicum, de quo dudum mentio facta est. Initium Epistolæ jam laudavimus: illud tamen huc transfero:* Septuaginta fermè consumptis in itinere diebus... Cucusum totius orbis terrarum desertissimum locum tandem aliquando pervenimus. Et hæc dico non rogans, ut molesti ulli sitis, ac petatis, ut hinc transferamur: quod enim erat gravissimum, jam pertulimus, nempe viæ molestiam: sed hanc à vobis peto gratiam, ut ad nos assiduè scribatis: neque propterea quòd longiùs a vobis relegati sumus, idcirco nos ista consolatione privetis &c. *Hoc, ut frequenter ad se scribant, in singulis fere litteris amicos suos rogat. Quod vero movet, petendam non esse loci mutationem, similiter rogat in Epistola 193 ad Pæanium. Data hæc est eodem planè tempore, ac certe non multo post.* Loci verò causâ, *inquit*, nemo ulli negotium facessat. Quamquam enim desertus locus est Cucusus, hac tamen & quiete fruimur, & non mediocriter ex itinere contractam infirmitatem sanare potuimus, ex quo cœpimus domi perpetuò residere. Quod si nos rursus cogere velint loca subinde mutare, summis conflictabimur malis, præsertim cum hiems sit præ foribus. Nemo igitur importunus ulli ut molestus hac occasione sit &c.

cujus pietas ex illa Epistola elucet:

1111 *Hujus autem Epistolæ initium Pæanii simul &* Chrysostomi *pietatem insignem ostendit. Sic enim orditur:* Magnopere me erexisti, ac summâ lætitiâ perfudisti, quòd cùm tristia nuntiares, verbum adjeceris, quod omnibus, quæ acciderint, accinendum est, dixerisque: Glorificetur Deus in omnibus. Hoc verbum lethale diabolo vulnus infligit, hoc in quovis periculo securitatis & voluptatis occasionem affert. Nam simul atque illud quis protulerit, confestim mœroris nubes discutitur. Numquam igitur hoc dicere intermitte, atque alios docere: sic enim, quæ vos invasit tempestas, licèt asperior fiat, in tranquillitatem mutabitur: sic, qui tempestate jactantur, majorem accipient mercedem, simulque à malis liberabuntur... Perge igitur omnibus, quæ contingunt, istud accinere. *Tristia porro, quæ Pæanius nuntiaverat, illa fuisse saltem majori ex parte puto, quæ nuntiare poterat de episcopis, presbyteris & diaconis carceri inclusis, contra quos illo tempore quæstiones crudelissime exercebantur ob calumniam incensæ ecclesiæ.*

E

item ad suos in carcere detentos:

1112 *Itaque verisimile est, Epistolam Sancti ad præclaros istos confessores, quæ extra ordinem edita est tom. 3 pag. 526, eodem etiam tempore fuisse datam, præsertim cùm non possit fig: multò citiùs aut seriùs. Nam liberati sunt carcere* XXIX *Augusti per legem num. 1041 datam. At liberationem illorum necdum noverat* Chrysostomus, *dum scribebat. Circa finem enim sic habet:* Expectate: brevi tentationum finis erit, liberatioque perfecta. Orate etiam jugiter pro nobis. Nam etsi longo viarum intervallo disjungimur, multoque tempore à vobis segregati sumus; attamen vos ut præsentes & nobiscum versantes complectimur: vestrum amicum caput exosculamur, coronatos victores vos expansis manibus excipimus

F

&c. *Quod ait de intervallo loci & temporis, quo erat ab illis separatus, satis ostendit, Epistolam Cucusi esse scriptam. At non æque certum est, inter primas inde fuisse missam, cùm etiam unâ alterave hebdomada serius scribi potuerit. Major illius Epistolæ pars recitata est num. 1034, ubi ostendi, quanta quámque constanter Confessores isti sint passi. Duas alias ad illos Epistolas jam dedi num. 1064 & 1067.*

necnon aliæ ejusdem temporis Epistolæ.

1113 *Epistola 194 ad Gemellum inter priores quoque est Cucusi scriptas. Erat Gemellus vir nobilis, sed necdum baptizatus, & postea ad magistratum promotus, ut liquet ex Epistolis deinde ad eumdem scriptis. Præsentem autem ita orditur Sanctus:* Desertum quidem locum habitamus Cucusum, ac totius orbis hujus nostri desertissimum. Quamvis tamen ad ipsos terræ terminos relegemur, oblivisci tuæ caritatis minimè possumus; sed in extera desertaque regione dum versamur, & morbi reliquias etiamnum circumferimus, ac me-

Auctore J. S.

tu latronum obsidemur: neque enim abscedunt, sed itinera intercludunt, & omnia cruore complent Isauri; perpetuò te mente circumferimus, ac fortitudinem tuam, loquendi libertatem, suavem ac sinceram benevolentiam apud nos effingimus &c. *Ejusdem temporis videtur esse Epistola 196 ad Actium, aliunde nobis ignotum: nam & in hac dicit*: Multa in solitudine degimus, ac metu latronum obsidemur, morboque detinemur. *Reliqua solum spectant ad amicitiam Sancti cum Actio declarandam. Eodem tempore aut non diu post, certè antequam Isauri abscessissent in regionem suam, scripta est Epistola 143 ad Polybium, cui amicitiam quoque suam benevolè declarat.*

§ LXXII. Aliæ Epistolæ Cucusi non diu post adventum scriptæ: quæ scripta est Theodoro episcopo, non est data ad Mopsuestenum, sed ad Tyanensem.

Epistola ad Carterium Cæsareæ præfectum:

M*Ultæ supersunt litteræ præter modò memoratas anno 404 Cucusi scriptæ. In hisce autem recensendis aliquem locorum, quantum fieri poterit, aut personarum ordinem servabo. Inter primas certò sunt, quas dedit ad illos, quorum benevolentiam expertus erat Cæsareæ. Talis est 236 ad Carterium Cæsareæ præfectum, cui gratias agit, quòd tumultus Cæsareæ à monachis excitatos sedare conatus esset, ita ordiens*: Desertissimus quidem mirum in modum locus est Cucusus. Verumtamen haud ita nos solitudine sua contristat, ac quiete exhilarat, quodque nulla ex parte nobis negotium facessit. Quocirca tamquam ad portum quemdam ad solitudinem hanc delati sedemus, & à malis, quæ in via pertulimus, respiramus, & morbi atque malorum, quæ sustinuimus, reliquias hac quiete depellimus. Hoc apud amplitudinem tuam sermone idcirco utor, quòd intelligam mirificè te nostra quiete lætari, quandoquidem nulla nos capere potest eorum oblivio, quæ istic à te sunt gesta, dum præposteros illos & importunos tumultus sedares, & omnem lapidem moveres, ut in securitate versaremur, & quæ tuarum erant partium, omnino præstares &c. *Addit gratiarum actionem, atque, se beneficium ejus ubique prædicare.*

ad Hymnetium & Theodorum, ibidem medicos;

1115 *Talis etiam mihi æquè ac Tillemontio art. 99 videtur Epistola 81 ad Hymnetium archiatrum, quem item se apud omnes prædicare dicit*, tum ut probum virum, tum ut præstantissimum medicum, tum ut eum, qui sincerè amare novit. Nam cùm hic, *inquit*, de morbo nostro sermones excitantur, in ejusmodi commemorationes tu quoque subeas necesse est; cumque ipsi eximiæ tuæ peritiæ ac benevolentiæ periculum fecerimus, beneficia à te accepta silere non possumus &c. *Ait, nolle se petere* partim ob itineris difficultatem, partim ob Isaurorum metum, *ut veniat Cucusum, rogatque ut ad se scribat. Epistola 228 est ad Theodorum medicum, qui se ob occupationes excusaverat, quòd non venisset Cucusum. Huic gratiosè respondet Sanctus, & de bona ipsius voluntate gratias agit. Videtur quidem hæc Epistola paulò serius data, sed simul innuit, aliam fuisse ad Theodorum datam, nisi hic forsan discedenti Cæsareâ* Chrysostomo *se venturum promiserit, ac postea ob negotia se excusaverit. Ceterum laudati Hymnetius & Theodorus* Chrysostomum *verisimillimè curaverant Cæsareæ: at non medicis tantum Cæsareensibus, sed & aliis, quorum amicitiâ ibidem usus erat, humanissimas de adventu suo Cucusum litteras misit* Chrysostomus.

sex alia ad amicos Cæsareenses.

1116 *Talis est Epistola 80 ad Firminum, quem* semel *tantùm convenerat, quia & ille ægrotabat. Huic autem post significationem amoris mutui de se hæc significat*: Bona valetudine sumus: iter tutò confecimus: quiete atque otio gaudemus: magnam omnium benevolentiam obtinemus: inenarrabilem denique consolationem percipimus. Nemo hic est, qui nos exagitet, aut nobis negotium facessat &c. *Talis item est Epistola 82 ad Cytherium, cui similia scribit de* commoda valetudine *sua, ac de* quiete & otio. *Cæsareensem verò fuisse insinuat, dum dicit*: Brevis quidem nobis vobiscum istic fuit consuetudo. *Talem quoque esse Epistolam 83 ad Leontium, insinuat initium, quod ita habet*: Civitate quidem vestra pulsi sumus: à caritate verò tua non item pulsi. Illud enim, hoc est, ut istic maneremus, aut ejiceremur, in aliorum potestate situm erat: hoc autem in nostra. *Mox laudat ipsius* amorem, studium, prudentiam, comitatem, hospitalitatem &c.; *ita ut verisimile sit, Leontium illum Sancti hospitem fuisse Cæsareæ. Quæ sequitur Epistola 84 ad Faustinum, illis item annumeranda est, quas scripsit ad amicos Cæsareenses, ut persuadet initium.* Cucusum, *inquit*, incolumes venimus: . . . ac locum tumultibus vacuum reperimus, quietisque atque otii plenissimum, nec quemquam habentem, qui nobis molestiam exhibeat, atque infestus sit. *Addit, iter quoque, quod* desertissimum *vocat*, ac periculosum & suspectum, *confectum esse* sine metu & negotio. *Accedunt Epistola 172 ad Helladium & 173 ad Evethium: nam in priori asserit, suam cum Helladio amicitiam* brevi tempore *coaluisse, Evethium verò adventum suum docet his verbis*: Ego enim, via omni tranquillè ac tutò decursa, Cucusi dego, loci quietem atque otium pro deliciis habens, atque ingentem omnium observantiam & benevolentiam obtinens.

Scribit Sanctus ad varios episcopos Palæstinæ,

1117 *Eodem ferè tempore complures misit Epistolas ad varios episcopos, quos sibi adhærentes noverat, aut certè credebat. Inter hos maximè numerandi sunt episcopi Palæstinæ. Epistola 87 est ad Eulogium episcopum Palæstinæ, ut ex ipsa Epistola colligitur. Nam in ea dicit*: Quòd autem, pietate tua ad hunc modum se gerente, omnes domini mei reverendissimi & religiosissimi Palæstinæ episcopi vestigiis tuis hæsuri sint, minimè tibi dubium esse credo. *Itaque dubitandum non videtur, quin fuerit Eulogius Cæsareæ Palæstinæ episcopus, de quo meminit Palladius in Dialogo pag. 200. Verum ex laudato Palladii loco liquet, eum à partibus* Chrysostomi *deinde resiliisse. Eulogium tamen ut sui studiosissimum prædicat Sanctus, nec dubitandum, quin talis initio fuerit. At vel solum hoc exemplum ostendit, non omnes fuisse constantes. Epistola 88 scripta est ad Joannem Hierosolymitanum episcopum, quem item ut sibi faventem laudat, & ad constantiam hortatur. Sic Epistola 89 celebrat Theodosium Scythopolitanum episcopum, & hortatur, ut pergat in bene cœptis. Hi tres certè erant episcopi Palæstinæ. Forte illius quoque provinciæ erant aliqui ex illis, quorum sedes non exprimuntur, sed quibus ejusdem argumen-*

A *menti scripsit epistolas. Ad Lucium episcopum est Epistola 85, ad Marum episcopum 86, ad Moysem episcopum 90. Horum omnium studium pro bona causa, diversis tamen verbis mirè commendat, eosque ad perseverantiam excitat.*

& ad duos Ciliciæ: scribit & ad Theodorum episcopum,

1118 *Similis ferè præcedentibus est Epistola 235 ad Porphyrium episcopum Rhosensem in Cilicia, uti & Epistola 111 ad Anatolium episcopum Adanensem in eadem provincia. Attamen hosce non adeo sollicitè ad constantiam hortatur. Non multùm dissimilis argumenti est Epistola 112,* Theodoro episcopo *inscripta. At alii credunt, Theodorum hunc esse Tyanensem in Cappadocia Secunda, alii Mopsuestenum in Cilicia. Ut autem dubitatio illa clariùs tolli possit, Epistolam totam subjicio:* Si fieri potuisset, ut ad te proficiscerer, coràmque maxima cum voluptate caritate tuâ fruerer, fecissem id quidem diligenter, magnaque cum celeritate: quoniam autem id nunc arbitrii nostri minimè est, per literas hoc ipsum præstamus. Quamvis enim ad ipsos quoque orbis terræ fines relegati simus: sinceræ tamen ac germanæ minimeque fucatæ caritatis tuæ, quam & jam pridem, atque ab initio, & nunc etiam ostendi-
B sti, memoriam abjicere minimè possumus. Nec verò clam me est, reverendissime ac religiosissime domine, quot quantaque nostri causâ & dicere & facere studuisti. Quòd si nihil hinc profectum est, at Deum tamen hujusce studii promptitudinisque animi debitorem habes, mercedemque perfectam ac muneris omnibus cumulatam. Ac nos etiam tuæ sanctitati gratiam habere, tuamque pietatem apud omnes prædicare minimè desinimus: teque hortari atque obsecrare, ut eamdem caritatem perpetuò vigentem retineas. Neque enim, in hac licèt solitudine affixi, vulgarem consolationem capimus, cùm tantum in corde thesaurum, tantasque opes reconditas habemus, hoc est vigilantis ac generosi animi tui caritatem. *Hæc ad Theodorum* Chrysostomus.

quem aliqui cum Facundo Mopsuestenum putant.

1119 *Porro jam seculo* VI *medio, sive tempore concilii Constantinopolitani, quod quintum est generale, aliqui voluerunt, Epistolam illam esse datam ad Theodorum Mopsuestenum. Nam in Collatione quinta illius concilii, apud Labbeum tom. 5 col. 490, hæc leguntur:* Præsumpserunt verò Theodori defensores etiam Joannis sanctæ memoriæ episcopi Constantinopolitani Litteras profer-
C re quasi ad Theodorum factas, laudes ejusdem Theodori continentes. *At Patres concilii id falsum esse dicunt. Attamen Facundus Hermianensis episcopus, in Opusculo scripto pro defensione trium Capitulorum lib. 7 cap. 7 pag. 309 indubitanter adducit dictam Epistolam, tamquam ad Theodorum Mopsuestenum scriptam. Facundo assentiuntur Tillemontius in Nota 89, & Montfauconius in Annotatis ad Epistolam; rationemque allegant ex loco Epistolæ, quo Facundus jam fuerat abusus. Verba ipsa Montfauconi huc transfero:* Duos solùm Theodoros novimus, ad quos hæc epistola missa esse potuerit, Mopsuestenum nempe in Cilicia, & Tyaneum in Cappadocia. Cum Tyaneo autem nulla intercessisse videtur cum Chrysostomo consuetudo familiaritasve; cùm Mopsuesteno autem à puero amicitiâ conjunctus fuit Chrysostomus. In hac porrò Epistola magna necessitudinis familiaritatisque testimonia comparent. *Hæc quidem Montfauconus: sed non omnia sunt vera, ut patebit. Ita Facundus pag. 310 ex hac Epistola probare nititur, Theodorum Mopsuestenum in juventute fuisse amicum* Chrysostomi. *De hac utriusque amicitia in juventute constat. Verum somnia sibi fingit, si quis existimat, ex illa Epistola deduci posse, Theodorum illum, ad quem Sanctus scribit, ipsi à pueris fuisse amicum. Quin potius existimo, ex hac Epistola ostendi non posse, alterum ab altero umquam fuisse visum.*

AUCTORE J. S.

Verba Epistolæ ipsa non Mopsuestenum,

1120 *At* Chrysostomus *de caritate Theodori:* Sinceræ tamen ac germanæ minimeque fucatæ caritatis tuæ, quam & jam pridem, atque ab initio, & nunc etiam ostendisti, memoriam abjicere minimè possumus. *Ridiculus disputator est Facundus Hermianensis, qui ex his elicit, Theodorum fuisse* Chrysostomi *condiscipulum. Æquè ridiculus erit, quisquis ex his colligere voluerit, magnam necessitudinem aut familiaritatem fuisse* Chrysostomum *inter & Theodorum illum, priusquam persecutionem illam, quæ ultra annum duraverat, dum scribebat ad Theodorum, pati cœpit Sanctus. Hic enim de nulla necessitudine aut amicitia antiqua meminit, sed charitatem Theodori celebrat; charitatem verò jam pridem & ab initio persecutionis dictæ declaratam. Hoc sensu exponenda esse verba data, liquet ex iis, quæ* Chrysostomus *mox subjungit, ita pergens:* Nec verò (*Græcè γὰρ* enim) clam me
E est, reverendissime ac religiosissime domine, quot quantaque nostri causâ & dicere & facere studuisti. *Probat Sanctus, charitatem Theodori sibi esse perspectam: nec alia allegat, quam dicta factaque tempore illius persecutionis, ut rursum patet ex sequentibus:* Quòd si nihil hinc profectum est; *id est, si hæc efficere non potueram, ut non mitterer in exsilium:* at Deum tamen hujusce studii promptitudinisque animi debitorem habes *&c. Nihil horum antiquam amicitiam aut familiaritatem insinuat; sed omnia designant sinceram Theodori charitatem, quâ* Chrysostomi *causam defenderat, ac pergebat defendere.*

sed Tyanensem Theodorum designat:

1121 *Itaque primum argumentum contra Facundi sententiam peti potest ex silentio* Chrysostomi *de amicitia, quâ in juventute cum Theodoro Mopsuesteno fuerat conjunctus: neque enim similia in litteris suis silere solet. Secundò ex nullo Opere historico, ex nullo* Chrysostomi *loco, probari potest, Theodorum Mopsuestenum stetisse pro* Chrysostomo, *aut eidem ulla in re profuisse tempore illius persecutionis. At inter Sancti defensores celebratur Theodorus Tyanensis Cappadociæ Secundæ metropolita, & vel ex solo Palladii*
F *Dialogo probatur, omnia dicta* Chrysostomi *in allegata Epistola Tyanensi convenire. Nam pag. 77 testatur, Theodorum Tyanensem recessisse Constantinopoli, ne inimicis* Chrysostomi *consentire cogeretur, &* pietatis muro *provinciam suam munivisse, ac demum* ad finem usque in communione fidelium Romanorum *perseverâsse. Rursùm pag. 200 affirmat, Theodorum illum ab ipso* Chrysostomo *multùm fuisse laudatum, ita scribens:* Ceterùm laudabat, & mirabatur Secundæ Cappadociæ episcopos, ut qui plurimis cum lacrymis condoluissent exsulibus episcopis, præsertim mitissimum Theodorum Tyanorum episcopum *&c. Hisce optimè congruunt verba* Chrysostomi *in Epistola:* Ac nos etiam tuæ sanctitati gratiam habere, tuamque pietatem apud omnes prædicare minimè desinimus. *Omnia hæc insinuant, laudatam Epistolam fuisse datam ad Theodorum Tyanensem, cui etiam vicinior erat, quam Mopsuestensi, & quem in via per Cappadociam videre potuisset, si iter pro suo arbitrio direxisset, & Isaurorum incursiones non fuissent timendæ.*

1122 *Quod spectat ad auctoritatem Facundi Hermianensis, Epistolam indubitanter referentis ad*

Theo-

AUCTORE J. S.

nec obstare debet auctoritas Facundi, qua lectio fulcitur;

Theodorum Mopsuestenum, illam ego certe non existimo magni faciendam, quia videtur & alia, quæ ad propositum suum conducebant, temere affirmare. Quin & pag. 240 ait, Theodorum Mopsuestenum semper laudatum fuisse à Theophilo Alexandrino, aut potiùs Dominum Antiochenum id asserentem producit. At parùm verisimile est, laudatum fuisse a Theophilo, si pro Chrysostomo *steterit. Imo verò* Chrysostomum *de Theodoro Mopsuesteno aliisque Ciliciæ episcopis minime fuisse sollicitum, patet ex Epistola 204 ad Pæanium, circa idem tempus data, in qua ipsum laudat, quod curam gerat* Palæstinæ, Phœniciæ, Ciliciæ negotiorum, quæ, *inquit*, potissimùm curare debes. Nam Palæstini quidem ac Phœnices, ut probe novi, hominem illum ab adversariis missum non admiserunt, Ægensis autem & Tarsensis (*uterque in Cilicia*) à partibus illorum stant, ut audivi. Et admonuit quemdam ex amicis nostris Castabalorum episcopus, ipsos (*id est, episcopos Ciliciæ, in qua etiam est civitas Castabala*) à Constantinopolitanis cogi illorum iniquitati assentiri, sed interim tamen resistere. Multam igitur adhibeas sollicitudinem oportet, vigilantiam
B multam, ut huic quoque parti remedium afferas, & ad consobrinum tuum, dominum meum Theodorum episcopum scribas. *Hic Theodorus haud dubie est Mopsuestenus, cum agatur de episcopis Ciliciæ. At non video, cur Sanctus Pæanio fuisset molestus, ut ad ipsum scriberet, nisi ipsum utcumque habuisset suspectum; aut certe, si tantum ipsi confidisset, quantum confidebat Theodoro, ad quem dedit Epistolam 112.*

nec codices duo Montfauconii, etiamsi haberent, ἐν Κιλικίᾳ,

1123 *Restat igitur unica difficultas; quam movet & urget Montfauconius, præsertim tom. 6 pag. 530, quia ibi edidit antiquam versionem illius Epistolæ ex codice Ms. Verum antiqua illa versio, quantùm conjicere possumus, ex ipso Facundo in codicem illum transcripta est, aut certe a versione Facundi non differt. Itaque meo quidem judicio illa versio nihil addit ad auctoritatem Facundi, præsertim cum non omnino exprimat omnem energiam textus Græci. Argumentum vero, quod ex illa versione sumit editor, hoc est. Ubi circa finem* Chrysostomus *ait*, Cùm tantum in corde (ἐν καρδίᾳ) thesaurum &c. *Facundus pro*, in corde, *legit*, in Cilicia. *Montfauconius autem contendit, genuinam hanc videri lectionem, imo etiam dicit:* Hæc itaque lectio
C pro asserta jam & indubitata haberi debet. *Verum ipsa editio Montfauconii, annotataque editioni addita faciunt, ut judicio isti acquiescere nequeam. Nam tom. 3 pag. 655 fatetur, ex quatuor codicibus Mss., quibus usus est, duos omnia verba habere, sicut ipse edidit cum Frontone Ducæo & Savilio; in aliis duobus observat aliquid differentiæ, sed non in vocibus ἐν καρδίᾳ* in corde: *nec asserit, in ullo legi ἐν Κιλικίᾳ* in Cilicia, *licèt alias in hanc Facundi lectionem se propensum ostendat. Quisquis igitur legerit annotata ibidem a Montfauconio, indubitanter dicet, in omnibus quatuor ipsius codicibus legi ἐν καρδίᾳ*, in corde. *Nam, cum alias minoris momenti differentias duorum codicum studiosè observet; multo magis hanc observare debuisset, si in ullo invenisset codice Græco.*

de quo dubitatur, contra alios omnes sequendi essent:

1124 *Quapropter non possum non dubitare, an Montfauconius codices suos iterum consuluerit, quando in Monito suo tom. 6 pag. 530 asserit, in uno codice Vaticano & in Coisliniano legi* ἐν Κιλικίᾳ, *quia id mihi non videtur consonare cum Annotatis, quæ dedit, quando ipsos codices habebat præ manibus. Certe codices illos dudum deposuerat, quando ad prelum parabat tomum sextum, cùmque multum festinaverit in deproperanda editione sua, potuit, non consultis ipsis codicibus, memoriâ labi, credereque in duobus illis codicibus, quia in aliis quibusdam à reliquis differant, illam quoque haberi lectionis diversitatem, quam reperiebat in Latina Epistolæ versione. Rem scire poterunt illi, qui codices illos etiamnum possident, & mihi suspicionem illam eximere. Hanc sanè cito deponam, si quis codices voluerit consulere, & in iis repererit ἐν Κιλικίᾳ. At ne sic quidem concedam, lectionem illam esse veram & genuinam. Quis enim duos codices, qui etiam mendosi sunt in fine illius Epistolæ, ut liquet ex ipsius Montfauconii annotatis tom. 3 pag. 655, prudenter præferat reliquis omnibus, quos Fronto Ducæus, Henricus Savilius & ipse Montfauconius habuerunt? Nos etiam Epistolas* Chrysostomi *habemus in tribus codicibus Mss., quos omnes hunc in finem consuluimus. At in omnibus non modo reperi voces ἐν καρδίᾳ; sed omnia etiam alia, quæ sequuntur, sicut in editis sunt expressa. Itaque vitiosi sunt duo illi codices Montfauconii, in quorum altero aliquot voces sunt omissæ, in altero plures mutatæ.* E

Germanensis verò codex nihil ponderis addit Facundo,

1125 *At, inquit*, lectionem ἐν Κιλικίᾳ confirmat codex noster Sangermanensis. *Respondeo, codicem illum, si quid auctoritatis addat Facundo Hermianensi, etiam produci posse ad decidendam totam controversiam. Nam titulus est.* Incipit Johannis Constantinopolitani ad Theodorum Mopsuestenum episcopum. *Verum, si rem totam accuratius examinamus, Epistola illa Latina nihil faciet ad propositum nostrum, & sine jactura omitti potuisset. Etenim vel ipse titulus ostendit, Epistolam ex Opere Facundi fuisse transcriptam, idque confirmat accurata textus Latini consonantia. Cùm enim Epistola nullibi in codicibus Græcis dicatur scripta ad Theodorum Mopsuestenum, id ex Facundo hausit ille, qui Epistolam exscripsit; præsertim cum non potuisset Latinum Facundi textum tam exactè reddere, nisi illum ex ipso Facundo accepisset: nam Latina interpretatio non respondet ubique exactè textui Græco. Hoc ipsum confirmari potest ex codice San-Germanensi 326, ex quo Epistolam edidit Montfauconius. Nam idem scriptor in Bibliotheca bibliothecarum tom. 2 pag. 1128 recensens codices San-Germanenses, exhibet omnia, quæ habentur in codice illo 326; sed nihil habetur spectans ad* Chrysostomum *præter illam epistolam, & mox sequuntur* Gregorii Nazianzeni Epistolæ tres ad Theodorum. *Varia nempe variorum Opuscula continet iste codex, & illius scriptor ea collegit, ubicumque inveniebat alicujus scriptoris Opusculum. Apud Facundum autem invenit Epistolam illam* Chrysostomi, *ibique & duas Nazianzeni invenire potuit, ita ut iste codex Facundo nihil addat ponderis.* F

qui ipse parum fidei meretur ob alios errores similes.

1126 *Quanti vero in hisce faciendus sit ipse Facundus, facilè colligi potest ex epistolis Gregorii Nazianzeni, quas item ad Theodorum Mopsuestenum scriptas affirmat, videlicet Epistolam 220 & 88. At de octogesima octava luce clarius est, datam esse ad metropolitam Secundæ Cappadociæ, qui erat Theodorus Tyanensis, cum agatur de cura habenda ecclesiæ Nazianzenæ, quæ erat sub Tyanensi metropoli. Præterea ne quidem episcopus erat Mopsuestenus, quando defunctus est Nazianzenus, ut recte advertit Tillemontius tom. 12 in Theodoro Mopsuesteno art. 2. Numquam verò metropolita fuit, nec episcopus erat in*

AUCTORE J. S.

A *in Cappadocia, sed in Cilicia. Paucis igitur, studiose lector, intellige acumen hominis schismatici, multa temere & sine multo delectu asserentis. Ex Epiſtola, quam dat pag. 313. liquet, scriptam esse ad episcopum, & ad caput provinciæ, in qua erat Nazianzus, civitas Cappadociæ. Vel sic tamen asserit scriptam esse ad Theodorum, qui episcopus fuit in Cilicia, quique episcopus non fuit, nisi aliquo tempore post mortem Nazianzeni; & numquam ullius provinciæ, nedum Cappadociæ Secundæ caput. Patres concilii quinti generalis, apud Labbeum tom. 5 col. 476 & seqq. multo plures Nazianzeni Epiſtolas recenseat, quas defensores Mopsuesteni proferebant ut ad ipsum scriptas, ostenduntque id falsum esse. Quapropter ipsis quoque libentius crediderim, negantibus Epiſtolam* Chryſoſtomi *ad Mopsuestenum esse datam, quàm Facundo id temerè affirmanti, præsertim cùm idoneas sententiæ nostræ rationes allegaverimus.*

B

§ LXXIII. Aliæ Epiſtolæ ad varios datæ; ac præſertim ad plurimos amicos Antiochenos.

Epiſtolæ ad Urbicium, Rufinum,

P*Rater Epiſtolas modò datas, quas Sanctus ad varios dedit episcopos, ut bonam causam tueri pergerent, ad alios quoque scripsit episcopos, ut eis amicitiæ suæ daret testimonia. Hujus argumenti est Epiſtola 108 ad Urbicium episcopum, olim Sancto notum, verisimiliter Antiochia. Similis quoque est 109 ad Rufinum episcopum, quem sibi Antiochiæ cognitum fuisse Sanctus asserit. In editione autem Savilii titulus habet* Rhoſi *fuisse episcopum. Verùm ex Epiſtola 235, de qua jam egimus, Porphyrius eo tempore erat Rhosi episcopus. Hinc malim credere, illud* Rhoſi *apud Savilium redundare; tum in codicibus suis illam vocem non invenerunt Fronto Ducæus & Montfauconus: nec etiam est in nostris. Tillemontius Notâ 90 propendet in editionem Savilii, quia in Epiſtola 235* Chryſoſtomus *Porphyrio scribit:* Non longè à vobis abſumus. *Attamen, inquit,* C *longiùs aberat ab episcopo Rhosensi, quàm ab aliis Ciliciæ episcopis, quibus similia non scribit. Vera est observatio: Rhosus enim sita erat ad sinum Issicum, & ad confinia Syriæ & Cilicix, ita ut ab aliis Ciliciæ, ab aliis Syriæ attribuatur. Vim tamen non habet allegata ratio, quia Sanctus etiam Antiochenis, longiùs distantibus, aliquando similia de propinquitate scribit. Omnibus certè multo propinquior erat, quàm dum erat Constantinopoli, ideoque subinde aliquibus scribit se non longè abesse, etsi intervallo ab illis distaret satis longo. Itaque sequenda videtur editio Ducæi & Montfauconi, quibus adstipulantur codices saltem plerique.*

Bassum, Eortium, Magnum, Domnum, episcopos.

1128 *Accedit ejusdem ferè argumenti Epiſtola 110 ad Bassum episcopum, quem superiori* tempore & nuper Conſtantinopoli *amicum sibi fuisse* Chryſoſtomus *agnoscit, ita ut etiam sperâsse eum ad se venturum. Hi porrò tres episcopi aliunde non innotescunt, nec alias habemus Epiſtolas ad illos datas. Has verò fuisse ex prioribus Cucusi ante hiemem scriptis, colligitur ex iis, quæ in singulis dicuntur de incursionibus Isaurorum.* In Cucuſum, (*inquit in Epiſtola 109, cui alia consonant*) hoc eſt, in locum totius noſtri orbis deſertiſſimum, abducti ſumus, ac ſingulis penè diebus Iſaurorum incurſionibus obſidemur. *Similia quoque scribit in Epiſtola 30 ad Eortium vel Heortium episcopum sedis item ignotæ, ut & ad Magnum episcopum nihilo magis aliunde notum in Epiſtola 26, ita ut & illæ Epiſtolæ ad idem tempus sint referendæ. Veterem amicitiam celebrat, & ad frequens epistolarum commercium hos antistites, uti & tres alios memoratos invitat. At incertum est, an illi in amicitia constantes fuerint, &* Chryſoſtomo *umquam responderint. Hic certè omnia fecit, ut amicos coleret sibique devinciret: sed metus persecutionis non paucos, opinor, deterruit. Hic tamen, saltem initio non impedivit Domnum episcopum, quo minùs ad Sanctum & scriberet & presbyterum mitteret. Testatur id* Chryſoſtomus *in Epiſtola 27 circa idem tempus scripta: sed ut de Domno quidem plura deinde habemus.*

Quinque ad eumdem Hesychium anno 404

1129 *Inter Epiſtolas Sancti quinque exstant* Heſychio *inscripta. Erat ille vir nobilis, & verisimiliter Antiochenus, etiamsi dicat Sanctus in Epiſtola 74, se non magno intervallo ab ipso disjunctum: neque enim magnum amico intervallum putabat inter Antiochiam & Cucusum.* E *Tillemontius art. 100 existimat, diversos esse Hesychios, ad quos prædictæ literæ sunt datæ, quia in Epiſtola 198 ita intelligit* Chryſoſtomi *verba, ut credat, Hesychium solâ famâ Sancto fuisse notum. At* Chryſoſtomum *aliud quidpiam dicere opinor, ac loqui de fama adventuri ad se Hesychii, quâ captus & excitatus ad ipsum prior scripsit. Itaque nulla est ratio, cur dicamus, non esse has quinque Epiſtolas ad eumdem Hesychium datas. Ordo porrò illarum hic videtur. Prima est Epiſtola 223, quâ dicit, se priorem scribere, ut ipsum ad frequenter scribendum excitet, ac meminit de amandatione sua* ad ipſos orbis terrarum fines, *ut subinde de Cucuso loquitur, quia non longè aberat à limitibus Persici imperii. Secunda verò ad Hesychium videtur esse Epiſtola 74, quâ ipsum rursum, ut ad se scribat, hortatur, ita scribens:* Equidem ipſe te videre cuperem, neque nec Iſaurorum metus, nec corporis imbecillitas prohibere poſſet, ſi mihi licitum eſſet, quò vellem, proficiſci. Te autem, cùm alioqui id arbitrii tui ſit, ne ſic quidem traho, nec ut domo migres, atque ad nos accurras, te rogo. F Sed quamvis id per anni tempus liceat, tuque iſtud iter brevi exſequi poſſis: neque enim magno intervallo disjuncti ſumus; tamen ob Iſaurorum metum huc te trahere minimè velim. Verùm hoc demum abs te peto, ut de tua valetudine crebrò ad nos ſcribas &c.

ſcribit Epiſtolas 5

1130 *Tertia ad eumdem est Epiſtola 198, quâ de silentio Hesychii conqueritur, ipsumque iterum ad scribendum hortatur. In hac insinuat, Hesychii adventum ex fama se sperâsse, aitque:* Modis omnibus tibi negotium faceſſemus, niſi continuas ac frequentes ad nos epiſtolas mittas, & præſentiæ voluptatem litterarum frequentià adumbrare contendas. *Quarta ad Hesychium data est post acceptas ab eo literas, ex quibus intellexit, morbum obstare, quo minus ille Cucusum excurreret. Hinc in hac Epiſtola, quæ est 24, optimam ipsius voluntatem gratiosè admodùm laudat. Hæc data est, quando hiems erat inchoata, sive quando* per anni tempus *non licebat iter agere. Quinta demum est Epiſtola 176, quæ data est hiemali tempore, necdum cessante Hesychii morbo. In hac rursum ipsius litteras petit. Multam in*

in omnibus litteris ostendit familiaritatem cum Hesychio, qui fortè ex eo morbo obiit. Certè plures ad eum non invenio litteras. Ultima figi debet sub finem anni 404.

tres Epistolæ ad Agapetum, una ad Candidianum,

1131 *Agapetum, ad quem exstant tres* Chrysostomi *Epistolæ, virum nobilem fuisse Antiochenum, persuadet Epistola 73, quæ prima est ad Agapetum, & inter priores Cucusi scripta. Initium est:* Etsi jam longum tempus effluxit, cùm abs te sejuncti sumus &c. *Sex nimirum, aut ferè septem anni effluxerant, quando Antiochiâ discesserat Sanctus. Epistola tota tendit ad instaurandam antiquam amicitiam. Hanc secuta est Epistola 20 ad eumdem data, at ejusdem planè argumenti. At insuper declarat Agapeti desiderium veniendi ad* Chrysostomum. *Data hæc est fortè mense Octobri, & hieme instante aut ingruente. Tertia ad Agapetum est Epistola 175, quâ ipsi commendat Elpidium presbyterum, qui multis laboribus Amani, Ciliciæ montis, incolas ab impietate ad fidem converterat, quique ad ipsum proficiscebatur. Hæc fortè data est anno 405, tempore æstatis, aut certè post hiemem. Præditis ad Agapetum litteris jungo unicam ad Candidianum, à quo se longo tempore sejunctum fuisse ait Sanctus, ita ut & ille fuerit unus ex antiquis amicis Antiochenis. Inter priores autem Cucusi scripta est ista Epistola 42, quando* Chrysostomum *affligebant* intoleranda obsidio, insidiæ, latronum incursiones, aliaque præterea angustia, nimirum corporis morbus, *ut ipse scribit, amicitiam cum Candidiano renovans.*

sex Epistolæ ad Marcianum & Marcellinum:

1132 *Inter amicos* Chrysostomi *Antiochenos non infimo loco erant Marcianus & Marcellinus, quos* præclarum par *sibique* vehementer charum *dicit in Epistola 129, ita ut illi videantur fratres. Sex habemus Epistolas ad Marcianum simul & Marcellinum datas, quarum prima est 224. Scripserant illi ad Constantium presbyterum cum* Chrysostomo *degentem, atque indicaverant, non audere se priores ad ipsum scribere; non posse verò ad ipsum venire ob aliqua impedimenta, quæ non exponuntur. Hanc ultimam excusationem Sanctus accepit, non item excusationem de non missis litteris; subdit tamen:* Sit ita sanè, atque hanc fuisse causam silentii demus: ecce & hæc ipsa nunc vobis eripitur, & littoris nostris vos lacessimus &c. *Interim litteras ab ipsis accepit, iisque rescripsit per Epistolam 226, quam ita orditur:* Nobis ænigma solvistis. Non enim ad defensionem sufficisse illam excusationem, quæ tum suggerebatur, vos nunc indicâstis, cùm, nondum acceptis litteris nostris, non lacessendos putâstis. Ea quippe caritatis est natura, ut silere minimè possit: verùm, quamvis periculum sit, ne accusetur audaciæ, munere suo fungitur. *Tum laudat eos, quòd priores scripsissent, & insinuat, se multùm desiderare eorum conspectum, ubi morbo fuerint liberati. Secuta est non diu post Epistola 129 ad eosdem: nam hæc data est, dum Sanctus* assiduis prædonum incursibus *vexabatur, id est, ante hiemem. Epistola 65 ad eosdem data est eodem etiam anno, verisimiliter post acceptum eorum ad primam responsum. In illa mirè Sanctus laudat Marciani & Marcellini in adversis constantiam. Serius ad eosdem data est Epistola 19, quando nimirum jam* hiems *erat, iterque impediebat. Hanc demum secuta est Epistola 100, sed post diuturnum silentium, ita ut hæc anno 405 data, & ultima videatur earum, quæ Marciano simul & Marcellino inscripta sunt.*

aliæ duæ ad Marcellinum, alia ad Marcianum, alia ad Timotheum:

1133 *Habemus insuper duas Epistolas uni Marcellino inscriptas, & alteram soli Marciano. Hosce à prædictis alios esse, omnino est verisimile, cùm quia non inscribuntur utrique simul, tum quia prior ad Marcellinum, quæ est 188, annumeranda est prioribus Cucusi scriptis: nam inchoatur hoc modo:* Nos quidem in omnium desertissimum locum Cucusum relegati sumus &c. *Altera ad Marcellinum est Epistola 31, quæ post diuturnum silentium data dicitur, fortè anno 405. Incertum etiam est, an ille Marcellinus esset Antiochenus. At cujuscumque loci fuerit, magnam in ipsum benevolentiam insinuat* Chrysostomus. *Ad Marcianum verò tempore hiemali data est Epistola 122, quâ* Chrysostomus *viri illius virtutes, nimirum liberalitatem in pauperes ac charitatem in afflictos mirè commendat. De hoc etiam Marciano incertum est, utrum Antiochenus esset an Constantinopolitanus, aut alterius cujusdam civitatis. At ex Epistola 211 videtur tribunus fuisse, cùm ibi Sanctus dicat, ad Marcianum tribunum se scripsisse. Certè virtutes & amicitiam Marciani magni faciebat Sanctus, easque hac Epistolâ fovere studebat. In hac Epistola* Chrysostomus *ait:* Nam & Isaurici metùs obsidio, & loci solitudo, & hiemis asperitas nos vehementer premit. *Epistola 211 ad Timotheum presbyterum paulo post data est. Ad Timotheum etiam scripsit, quando scribebat ad Marcianum: sed excidit illa Epistola.*

tres ad Chalcidiam & Asyncritiam, sorores

1134 *Antiochenæ etiam omnino apparent Chalcidia & Asyncritia, ad quas simul tres habemus Sancti Epistolas, ad singulas verò seorsum quatuor alias. Tillemontius art. 103 suspicatur fuisse sorores Constantii presbyteri: quæ conjectura admodùm est probabilis. Desideraverant illæ ad* Chrysostomum *venire; sed ausæ non fuerant, cùm prædonum & hiemis metu, tum corporis infirmitate, ut dicitur in Epistola 242, quam omnium primam ad eas datam existimo. Illam ita orditur:* Nihil opus est ulla excusatione utamini, quòd non veneritis: nam mihi quidem animo & affectu venistis, & nihilo inferiore loco apud nos estis, quàm qui huc venerunt &c. *Secunda, ad utramque similiter scripta, est, opinor, Epistola 29, quâ matronas illas piè consolatur in afflictionibus, quas patiebantur. Non alias autem has esse suspicor, quam persecutionem à Porphyrio episcopo contra Constantium presbyterum excitatam, quæ in has ipsius sorores non poterat non redundare, præsertim quia Constantius ipse latere malebat, quam Antiochiæ suam causam agere.* Nihil, *inquit Sanctus,* ex his molestiis, quas evenire perspicitis, vos perturbet: nec densi negotiorum fluctus animis vestris tumultum afferant. Hujusmodi enim est arcta illa & angusta via, complures difficultates ac multos sudores & labores habens. Verùm hæc fiunt, atque unà cum hac vita exstinguuntur &c.

verisimiliter Constantii presbyteri: quatuor

1135 *Epistola 60 ostendit, Constantii causâ eas fuisse afflictas: nam ibi utramque sic alloquitur:* Non me fugit, crebras eas tentationes, quæ domino meo reverendissimo & religiosissimo presbytero illatæ sunt, magnam vobis perturbationem attulisse. *Tum consolationem subjungit. Presbyterum autem illum esse Constantium, colligitur ex hac Epistola, collata cum 62, in qua Constantii nomen exprimitur. Nam in utraque agitur de presbytero, qui persecutionem patiebatur, quique relicto* Chrysostomo, *Antiochiam redibat. Verùm de reditu Constantii agam ad annum 405, quo ille contigit. Interim notâsse sufficiat, Epistolam 60 illo tem-*

A tempore datam esse, cùm Chalcidia & Asyncritia solatium habitura dicantur per ipsius præsentiam. Porrò ante hanc ultimam ad ambas datam alia quædam ad singulas seorsum sunt scripta. Earum autem quatuor, quæ ad Asyncritiam data sunt, hic ordo videtur esse. Prima est Epistola 77, quam sic orditur: Etiam antehac illud tibi per litteras (nimirum 242) significavimus, nos te, quantùm ad caritatem attinet, in eorum, qui ad nos venerint, numero reponere: & nunc rursum istud ipsum dicimus, nimirum te animo ac voluntate venisse &c. Hæc clarè evincunt, Epistolam hanc 77 perperam figi à Tillemontio art. 104 ante Epistolam 242: nam hæc ad utramque simul præcessit.

alia ad Asyncritiam

1136 Cùm autem ægra esset Asyncritia, hortatur Sanctus, ut scribat, an morbum depulerit. Illud needum sciebat, quando ad ipsam scribebat Epistolam 40, quæ brevis secuta, & eodem anno 404 data videtur, ad ipsam consolandam. Diu post secuta est Epistola 99, quâ se excusat Sanctus, quòd rarò ad Asyncritiam scripserit, ita ut hæc figenda videatur anno 405. Ultima, opinor, ad Asyncritiam est Epistola 106, quæ inscribitur,
B Asyncritiæ ipsiusque sodalibus. In ea dicit: Litteras quidem assiduè ad vos dare cuperem: verùm Isaurorum metus, viis omnibus interclusis, non me nancisci sinit, qui ad eam rem nobis administram operam præbeant. Hortatur eas ad constantiam in perferendis hujus vitæ calamitatibus. In fine Asyncritiam sic alloquitur: Hæc igitur omnia tecum considerans, illudque item, res præsentes nihil à fumo & insomniis differre; florentemque hominum statum vernis foliis, quæ simul atque oriuntur statim exarescunt, nihilo præstantiorem esse, da operam, ut omnibus hujusmodi telis superiorem te præbeas. Licet enim, si modò velis, ipsam quoque vitæ pompam contemnere ac proculcare. Unum id specta, quonam pacto magno cum studio ac diligentia viam arctam, quæ ad cælum vehit, conficere queas. Hæc sanctus Exsul anno 405, ut conjicio.

item alia quatuor ad Chalcidiam:

1137 Prima ex quatuor ad solam Chalcidiam data est Epistola 98, scripta anno 404, quando ipsa ægrotabat. Secuta est verisimiliter Epistola 39, plena benevoli affectus declaratione. In hac nulla morbi fit mentio, scriptaque potiùs videtur anno 405, quàm 404. Certius tamen ad annum 405
C revocanda est Epistola 76, cùm scripta sit paulò ante reditum Constantii ad sororem sive Antiochiam. Hanc Sanctus ita orditur: Equidem dominum meum reverendissimum presbyterum nobiscum esse vehementer cupio. Sin autem ipsum illuc proficisci commodum esse censes, eum periculi metu carere, atque urgente tumultu liberari, quàm hic esse malo. Quamobrem ne illud existimes, ipsum à nobis prohiberi, si proficisci velit. Nobis enim eum adhuc retinendi causa ea fuit, quòd negotii natura ipsius præsentiam non admodum requireret: atque item ea, quod ne in Isaurorum manus fortè caderet, metueremus. Quòd si eum illuc proficisci tam valde necesse est, eum & monemus & hortamur, ut iter suscipiat &c. Hæc tempore æstatis anni 405. Ultima ad Chalcidiam est Epistola 105, quâ consolatur ipsam, monetque in adversis constantem se præbeat, quando ipse in multis versabatur calamitatibus. Elegans sanè est consolatoria, tantéque pluris facienda, quòd ostendat, quibus oculis Vir fortissimus omnia adversa, etiam sua, fuerit intuitus. Quare finem illius Epistolæ huc transfero: Quemadmodum igitur viatores, sive per prata, sive per salebrosa & abrupta loca iter faciant, nec ullam illinc voluptatem percipiunt, nec ullam hinc mœstitiam sentiunt; viatores enim sunt, non cives, utraque prætereuntes, atque ad patriam suam contendentes; eodem modo te rogo atque obsecro, ut nec præsentis vitæ jucunditatibus inhies, nec rursum molestarum rerum pondere deprimaris; verùm hoc unum spectes, quonam pacto ad communem patriam nostram cum ingenti fiducia pervenias. Quandoquidem hoc demum fixum & constans atque immortale bonum est: cætera autem omnia, flos fœni & fumus, & si quid his vilius fingi potest. Hæc Chrysostomus verisimiliter eodem anno 405.

AUCTORE J. S.

alia ad Onysicratiam.

1138 Ceterum præter Epistolas modo datas, apud Frontonem Ducæum etiam Asyncritiæ inscribitur Epistola 192, quæ consolatoria est de obitu filiæ. Hinc Tillemontius art. 103, eam secutus editionem, observat, Asyncritiam fuisse mulierem maritatam aut viduam. Verùm Montfauconus in Annotatis ad Epistolam 192 observat, in suis codicibus Mss. legi inscriptam Onysicratiæ, atque ita quoque legisse Savilium. Ex codicibus nostris unus ille, quem secutus est Ducæus, habet Asyn-
E critiæ, alii duo Onysicratiæ. Quapropter omnino existimo cum Montfaucono, veram lectionem esse Onysicratiæ. Hinc sponte concidit observatio de matrimonio Asyncritiæ, quod aliunde notum non est. Porrò æquè ignota est Onysicratia, estque hæc unica Sancti ad ipsam Epistola, ex qua minimè constat, utrùm Antiochena fuerit an Constantinopolitana. De tempore, quo scripta est Epistola, nihil quoque ex ea liquet. Quare hic eam memorâsse sufficiet.

§ LXXIV. Venit ad Chrysostomum Libanius Antiochenus, per quem ad varios Epistolas mittit Sanctus, qui & ad alios scribit, & dona aliquorum remittit.

F

Tres ad Carteriam scribit Epistolas ante adventum

Inter matronas Antiochenas, quæ mirâ cum Chrysostomo amicitiâ fuerunt junctæ, loco non vulgari fuit Carteria, ad quam exstant quatuor Sancti Epistolæ, omnes, ut videtur, anno 404 datæ. Desideravit illa Sanctum invisere, postquam Cucusum venerat; sed morbo impedita fuit, atque hoc ipsi per litteras significavit. Ad has ei rescripsit Chrysostomus per Epistolam 227, quam exorditur hoc modo: Quid ais? Continui tibi morbi non permiserunt, ut ad nos venires? Atqui venisti, & nobiscum es, & ab animi tui affectu ac voluntate totum illud obtinuimus, nec ulla tibi hac in re excusatione est opus. Etenim ardens ac sincera caritas, quæ sic perpetuò viget, nobis sufficit ad suggerendam ingentis lætitiæ occasionem. Addit multa de sua benevolentia, & petit, ut Carteria de sua valetudine scribat. Hæc prima ad Carteriam. Secunda videtur Epistola 34, quâ Carteriæ gratias agit de unguento quodam transmisso, quod ipsa per se efficere voluerat. At litteras non addiderat, quas petit Sanctus, ut sciat, an ex infirmitate emersisset. Tertia ad Carteriam vi-

AUCTORE J. S.

videtur Epistola 18, quâ suam eidem benevolentiam declarat Chrysostomus, *de morbo Carteriæ sollicitus.*

Libanii, cum ad eamdem tradit quartam,

1140 *Quarta demum ad Carteriam est Epistola 232, quæ data est, postquam aliquot Epistolas ab ea acceperat, eaque suadente, Libanius ad* Chrysostomum *pervenerat. De eo Sanctus ita scribit:* Quòd autem non litteras tantùm misisti, sed etiam domino meo, dilectissimo fratri nostro Libanio persuasisti, ut illinc solveret, & peregrinationem istam susciperet, quantæ istud est benevolentiæ? quantæ sollicitudinis? *De Libanio in variis Epistolis loquitur Sanctus, semperque magnificos eidem tribuit titulos, & fratrem alibi etiam nominat. Virum tamen ecclesiasticum fuisse non existimo, sed secularem potiùs, & fortasse Sancti consanguineum. Advenit ille Cucusum mense Octobri aut Novembri, ut conjicio ex Epistolis aliquot, quas infra datas videbimus mense Septembri & Octobri ante adventum Libanii. Mansit hic perexiguo tempore cum* Chrysostomo, *ut habet Epistola 230. Adveni verò multas secum tulit Sancti Epistolas. Videtur etiam retulisse dona Carteriæ, quæ ad* Chrysostomum *miserat. Certe Sanctus ea remisit, sed mira cum humanitate.*

B

Quæ transmissa simul remittit

1141 *Libet totam ipsius excusationem huc transferre, ut Viri sancti comitas appareat æquè ac generosus opum contemptus. Laudatis Carteriæ virtutibus, expositaque sua de iis existimatione, sic pergit.* Quocirca te obsecramus, ut de nostra caritate secura, minimè doleas propter ea, quæ à tua veneratione transmissa sunt, quòd ea nimirum remiserimus: siquidem affectu ipso & accepimus, & illis potiti sumus. Sed quoniam nulla egestate premimur, significavimus, ut nobilitas tua illa conservet: quod si fortè premamur egestate, videbis quanta libertate fiduciâque scribemus, ut ad nos mittantur, & in hoc quoque tuis dictis parebimus. Sic enim sub finem epistolæ dixisti, Ostende, tuam pietatem nobis confidere, ac rebus nostris tamquam propriis uti. Quando igitur sic animo nos affectos esse vis, ut procul dubio vis, & tuis rebus tamquam propriis uti, cùm ad te scripsero, tum transmitte. Hoc enim maximum est indicium, me illa propria censere, si, cùm voluero, tum illa mittantur, non cùm illis non indigeo.

C

cum humana gratiarum actione.

1142 In hoc ergo quoque sinceram tuam ostende caritatem, & quâ reverentiâ nos observes, quod in hac re nos toleraveris, & quamprimum literas mitte, quæ te minimè ægrè tulisse significent. Nisi enim hoc feceris, in perpetuam anxietatem & solicitudinem nos conjicies. Non enim solliciti esse desinemus, num fortè molesti fuerimus: siquidem multo studio caritatis tuæ tenemur, & tuam nobilitatem recreandi. Postquam igitur excusatione usi sumus, quo pacto illam acceperis, nobis significa. Nam ut intelligere potest suavitas tua, apud alios, qui idipsum præstiterant, nobisque admodùm cari erant, nulla nobis utendum excusatione fuit, sed satis fuit repudiare transmissa: verùm apud tuam venerationem & excusatione utimur, & ne ægrè feras obsecramus, neque priùs hæc identidem dicere intermittemus, donec te nobis minimè succensuisse significaveris. Quòd si hujusmodi literas obtinuerimus, duplo ac triplo ac multoties majora, quàm quæ missa sunt, nos accepisse arbitrabimur. Id enim maximè potest argumento esse, quantâ reverentiâ & honore nos colas. *Hactenus* Chrysostomus, *quem dona sæpius repudiasse videbimus.*

D

Plures vero ad Carteriam litteras non habemus. Tacuit aliquamdiu Sanctus, quia illa Antiochiæ non erat, & longam peregrinationem inierat, ut scribit in Epistola 44 ad Theodotum diaconum. An in illa peregrinatione obierit, me omnino latet.

Scribit ad Constantium, ad Severam, ad Adoliam,

1143 *Libanius etiam tulisse videtur Epistolam 225 ad Constantium presbyterum, cujus virtutes laudat & charitatem. At conqueritur, se nullas ab eo accepisse litteras;* Idque, *inquit*, cùm nos haud longè à vobis advenissemus, & mihi plurimùm colendus & clarissimus frater Libanius ad nos pergeret. *Hæc verba clarè ostendunt, hunc Constantium distinguendum esse à Constantio sæpè memorato: nam hic eo tempore erat cum* Chrysostomo. *Præterea, ut alias jam monui, hic Antiochia dicitur* non longè *Cucuso abesse, nimirum quia Constantinopolis, ubi antè fuerat Sanctus, multò longiùs Antiochiâ distabat. Alia Epistola Libanio commissa, quæ 229 ponitur, data est ad Severam, numquam à* Chrysostomo *visam, sed cujus* zelum ac studium... pro recta fide *Libanius Sancto exposuerat. Adolia quoque Antiochena eadem occasione scripsit: sed eidem jam antè alias miserat litteras.*

E

ad quam sex exstant Epistolæ: hanc mittit

1144 *Sex ad Adoliam datas habemus, earumque hic ordo potest assignari. Primam existimo illam, quæ inter Epistolas est 133. Hortatur autem Sanctus Adoliam, tum ut mundanis negotiis nuntium remittat, tum ut Cucusum veniat. Illic nitimum ut persuadeat, inter alia dicit:* Nam & exiguo itineris intervallo divellimur, & & anni pars ad peregrinandum perquam idonea est, ut quæ nec frigore nec æstu molesta sit. *Insinuant hæc verba mensem Septembrem. Hæc quoque epocha confirmatur ex eo, quod Epistola nihil habeat de morbo, in quem Adolia eodem anno incidit. Quam familiariter Adoliam alloqueretur Sanctus, quàmque studeret ipsam ad meliora perducere, luculenter docet laudata Epistola, cujus hoc est initium:* Quid ais? Rursum insidias luges, gravibus calamitatibus affectam te esse inquis? Quid autem obstat, quæso, quin in tranquillum portum te conferas, atque his omnibus fluctibus libereris? An non hæc tibi semper occinebam (*dum erat presbyter Antiochiæ talia ipsi monita dare potuit*) nec tamen unquam mihi obtemperandum duxisti? Quin potiùs ipsa quoque tibi ab hujusmodi negotiorum luto sexcenta mala accersis, in cœnum perpetuò illabens; ac nobis, dum hæc pateris, crebros ac perpetuos mœrores affers.

F

à mundanis curis avellere:

1145 An me levi mœrore affici censes, cùm ea audivi, quæ ad me scripsisti, nimirum te à propinquis, vel potiùs alienis, ipsis enim tuis verbis utar, proditam esse, gravesque tragœdias pertulisse? Quò usque fumo assides, & clarum animi oculum turbas? Numquamne te ab hac acerbissima servitute in libertatem vindicabis? Quid autem impediebat, quò minùs huc venires, nosque de his rebus consilium unà caperemus &c.? *Urget eam deinde, ut veniat, & subdit:* Illud autem iniquo atque acerbo animo fero, cùm te innumeris negotiis implicitam teneri, ac sexcentas curarum hujusce vitæ sarcinas circumferre audio. Ac nisi me exilii necessitas tamquam compedibus adstrictum teneret, tibi negotium non facesserem: verùm, etiamsi graviore adhuc, quàm quâ nunc sum, corporis imbecillitate laborarem, ipse sanè ad te excurrissem, neque priùs quidvis agere ac moliri destitissem, quàm te ex hac tempestate atque innumerorum malorum cœno & colluvie extraxissem &c. *Iterum hortatur, ut veniat ac mun-*

da-

dana relinquat. Omnia insinuant, hanc Epistolam sub initium Septembris esse datam.

Altera ad eandem ægrotantem:

1146 *Secunda ad Adoliam est Epistola* 52, *opinor, quæ missa est, postquam gravem ipsius morbum intellexerat.* Quòd in morbum incideris, *inquit*, didicimus, & quidem ita gravem & acerbum, ut ad ipsas quoque mortis portas accesseris. Scimus etiam te è morbo convaluisse, ac periculo jam liberatam ad sanitatem progredi. *Mox conqueritur, se id ex aliis, non ex ipsa, didicisse; rursumque hortatur, ut scribat, aut etiam veniat. Hunc in finem dicit:* Nam & hujus regionis hiems amœnissimi veris speciem hactenus imitatur, & Armenia Isauris liberata est. *Hæc innuunt mensem Octobrem, quia non strictè de hieme intelligenda sunt verba Sancti, qui eadem ferè habet in Epistola 14 ad Olympiadem. In ea scribit pag.* 599: Quòd si ex initiis conjectura duci potest, mihi hoc cælum Orientale esse videtur, neque minus quàm Antiochenum. Is est tepor, ea cæli temperies. *Attamen in eadem Epistola paulo post dicit:* De Isauris autem nihil est, quod posthac metuas: etenim in regionem suam se receperunt: idque ut facerent, à præfecto nihil est prætermissum. *Et mox:* Itaque de Isauris nihil metuas: etenim recesserunt, ortaque hieme domi se incluserunt, nescio, an post Pentecosten egressuri. *Utroque loco primum autumni frigus videtur hiems vocari, fortasse quia nix jam subinde decidebat in montes. Quare has Epistolas mense Octobri scriptas opinor, & quidem potius sub initium quam sub finem illius mensis.*

Aliæ quatuor ad Adoliam eodem anno datæ.

1147 *Post memoratas* Chrysostomi *litteras Adolia de morbo suo ad Sanctum scripsit, aut certe hic eas litteras accepit post suas jam missas. Liquet id ex Epistola* 33, *qua tertia est ad Adoliam, quáque ei ad litteras acceptas respondit, & de præcedentibus meminit. Secuta videtur post aliquot dies Epistola* 57, *in qua Sanctus rursum dicit:* Isaurorum periculum penitus sublatum est: *eamque ad scribendam invitat. Quinta, opinor, est Epistola* 23, *Libanio perferenda tradita, quam sic inchoat:* Frequenter quidem ad pietatem tuam litteras dedimus, sed hæc frequentia nobis non sufficit: verùm id agere singulis diebus cuperemus. *Conqueritur deinde, quod non scripsisset, veniente Libanio, & litteras petit. Eodem demum anno data est sexta & ultima ad Adoliam, quæ in collectione est Epistola* 179. *Excusat ipsam, quòd non venerit* propter corporis imbecillitatem, *non, item quòd rarò scripserit.* Hæc autem, *inquit*, à me idcirco dicuntur, quòd cùm sextam, ut equidem arbitror, ad te miserim hanc Epistolam, duas tantùm à nobilitate tua receperim. *Hanc datam esse tempore hiemis, liquet ex his verbis:* A latronibus omnino quieti sumus. *Tillemontius art.* 104 *ordinem harum Epistolarum mirè turbatum posuit. Verùm illam esse omnium primam, quam ut talem memoravi, ex hoc etiam probatur, quòd in ea Adoliam apertè & vehementer urgeat, ut accedat Cucusum. In reliquis verò id aut indirectè tantùm agit, aut ipsam, quòd non venerit, excusat. Bis tantum scripsit Adolia, semel ante Chrysostomum de difficultatibus sibi obortis, deinde de morbo. Postea, opinor, omne litterarum commercium abrupit, quia nolebat sequi consilium renuntiandi mundo, à Sancto datum, aut alia de causa nobis ignota.*

Scribit ad Elpidium Laodicenum episcopum

1148 *Inter amicos antistites, qui* Chrysostomum *defendere conati sunt Constantinopoli, eminuit Elpidius Laodicenus in Syria episcopus, ut videre est ex relatis* § 63. *Quapropter dubitandum non est, quin ad hunc data sint sex Sancti Epistolæ,* Elpidio episcopo *inscriptæ, quarum una commissa est Libanio ad Elpidium perferenda; sed hanc alia præcessit, videlicet Epistola* 114, *quæ data videtur sub initium Octobris. Nam Sanctus, ut recenter auditam, narrat liberationem presbyterorum & aliorum, qui carcere soluti sunt per legem* XXIX *Augusti datam. Hujus autem rei nuntius intra quinque aut sex hebdomadas pervenire Cucusum poterat æstivo tempore, cùmque res esset publica, non diu poterat latere. Sanctus mirè laudat studium zelumque Elpidii pro bona causa, dicitque:* Nihil quippe nobis, licèt tanto spatio dissitis, latet eorum, quæ ad te spectant. *De suo autem statu hæc memorat:* Sic habeto, nos Cucusum quidem, hoc est in desertissimum locum, relegatos esse; cæterùm nullo sollicitudinis sensu affici: tanta scilicet quiete, tanta securitate fruimur, tantis omnium officiis gaudemus. Nam & morbi reliquiis precum tuarum ope atque auxilio depulsis, bene nunc valemus, & Isaurorum metu liberati sumus, atque in securitate versamur, ingentique otio nosmet oblectamus. Adsunt autem nobis reverendissimi presbyteri Constantius & Evethius, spesque est alios item brevi affuturos esse, quos scilicet hactenus vincula detinuerunt. Nunc autem omnes iisdem soluti sunt: nec dubito quin ad nos advolaturi sint. *Demum preces ac litteras Elpidii flagitat, & Asyncritium presbyterum omnemque clerum salutat.*

anno 404 tres epistolas præter alias posteriores.

1149 *Secunda fortasse ad Elpidium Laodicenum est Epistola* 25, *per presbyteros, qui verisimiliter Laodiceâ Cucusum venerant, transmissa hiemali tempore. Nihil illa continet præter amicam salutationem. Tertiam Libanius tulit, nisi hæc sit secunda, & ante Epistolam* 25 *missa. Hanc* 230 *ita* Chrysostomus *orditur:* Magnam domino meo amantissimo Libanio gratiam habeo, quòd & domo sua excessit, & huc venit, ac rursus ad reverentiam tuam profectus est .... Id enim omni animi contentione studeo, ut tibi ab omnibus honor obsequiumque deferatur... Gratam igitur & acceptam habens ipsius benevolentiam, domine mi reverendissime ac religiosissime, cùm ab eo diligenter cuncta didiceris, quæ Antiochiæ, quæque apud nos geruntur: nam & ista narrabit, qui tametsi perexiguo tempore nobiscum versatus est, quid tamen rerum geramus didicit, lætum illum hilaremque dimitte. *Deinde salutat Asyncritium presbyterum & clerum omnem*, quem, *inquit*, brevi temporis spatio tuum in nos amorem imitari docuisti &c. *Habemus & alias Sancti Epistolas ad Elpidium sequentibus annis datas, quas suis locis memorabimus.*

Aliæ quatuor ad diversos Epistolæ:

1150 *Forte plures Epistolas Antiochiam tulit Libanius, sed incertum id est, quia in aliis de eo non fit mentio. Certè Antiochenus etiam videtur Symmachus presbyter, ad quem data est Epistola* 45, *verisimiliter anno* 404 *scripta. Consolatoria est elegans, cujus hoc est initium:* Minimè novum ac præposterum videri debet, si is, qui angustum iter tenet, premitur. Nam hæc virtutis natura est, ut laboribus & sudoribus, atque insidiis & periculis scateat &c. *Namea etiam, ad quam scripta est Epistola* 47, *Antiochena fuisse videtur, cum iter ad Sanctum* suscipere non recusatura *fuisset*, nisi morbus obstitisset. *Excusaverat illa se, quòd prior scripsisset; sed illam excusationem videt* Chrysostomus, *monetque, ut sæpius scribat. Non ita constat, ubi habitarit Rufinus, ad quem scripta est Epistola* 46. *At Tranquillinus, cui missa est Epistola* 63, *etiam An-*

AUCTORE J. S.

tiochenus fuisse videtur, quia Sanctus dicit se diuturno tempore ab eo abfuisse. Ad illum jam alias miserat Epistolas, quæ exciderunt. Hasce porrò duas Epistolas, certâ temporis notâ destitutas, ad hunc annum 404 memoro, quia pleraque Epistolæ, quæ ad amicitiæ declarationem solùm scriptæ sunt, quales hæ sunt, pertinent ad annum 404.

alia ad Hermatium, alia ad Callistratum episcopum:

1151 Eodem anno, fortè mense Septembri, data est Epistola 75 ad Harmatium, qui Sancto concesserat, ut arbitratu suo imperaret servis ipsius, in iis rebus, in quibus eorum operâ indigeret. Huic autem gratias agens, ejusque litteras petens, ita loquitur: Desine, quæso, tuis hominibus imperare, ut nobis in iis rebus, quibus corpus eget, inserviant: neque enim his rebus ullo modo indigemus: quippe cùm omnia nobis perinde atque à fonte affluant &c. Tum petit litteras, imò & præsentiam ipsius se petiturum fuisse ait, nisi Isaurorum metus id prohibuisset. Ad eumdem quoque annum spectare videtur Epistola 200, Callistrato Isauriæ episcopo scripta. Hic per litteras significaverat, desiderare se ad Chrysostomum venire. Ipsius verò charitati solita humanitate respondet Sanctus, se summo deviciendum beneficio, B & multâ lætitiâ complendum, si id fiat, hortaturque ad iter suscipiendum, si tempus fiat idoneum. Itaque hiemali tempore scripta est Epistola.

duæ ad Euthaliam, una ad Alypium:

1152 Ad annum 404 etiam referendas putem duas Epistolas Euthaliæ inscriptas. Prima est Epistola 178, quam Chrysostomus ita orditur: Magnopere sincera & ferventi caritate conditæ fuere litteræ tuæ, vero minimèque fucato amore. Quocirca ingentes tibi gratias habemus, & quòd scribas, & quòd sinceræ tuæ erga nos benevolentiæ maximum specimen edas. Secuta est Epistola 32 hoc initio: Quamvis pauciores abs te epistolas accipiam, quàm ad te mittam, non tamen propterea scribere desinam. Erat & illa verisimillimè una ex antiquis Sancti amicis Antiochenis. Antiochenum etiam Tillemontius art. 100 credit Alypium, ad quem hoc ipso anno data est Epistola 186. Erat ille certò ex antiquis Sancti amicis, & prior ad Chrysostomum scripserat, atque hujus libertatis excusationem addiderat. Verum Sanctus hanc excusationem benevola accusatione excipit, laudans eum, quòd prior scripsisset, dicensque accusandum potius propter tarditatem. Addit, velle se quidem crebriùs ad eum scribere: C Sed, inquit, quoniam id nobis est difficile, qui à vobis adeo sejuncti sumus &c. Hæc verba dubium ingerunt, an reverà Antiochenus esset Alypius, licèt alias antiqua amicitia Antiochenum fuisse insinuet.

alia Epistola

1153 Antiochenus certè non fuisse videtur Procopius, ad quem Sanctus eodem verisimillimè anno dedit Epistolam 187; sed eum in itinere Cucusum versùs Chrysostomo innotuisse opinor. Certè id insinuat hoc Epistolæ initium: Quamquam exigua nobis tecum istic consuetudo fuit, domine plurimùm suspiciende, magnum tamen sinceræ tuæ caritatis, animi quieti, sinceri ac ferventis amoris periculum fecimus. Hinc gratias agit Sanctus, ac suam benevolentiam declarat, ex tanto licèt intervallo, inquit. Non erat igitur Cæsareensis Procopius iste, sed ex aliqua urbe magis Cucuso dissita versus Constantinopolim, quantum apparet. Antiochum, ad quem eodem anno Chrysostomus misit Epistolam 189, quemque miris effert laudibus, nec Antiochiæ nec Constantinopoli habitasse, insinuant hæc verba: Quocirca vel in ipsam nostri hujus orbis terrarum solitudinem, Cucusum nimirum relegati, quamvis haud facilè, D qui litteras perferant, nancisci queamus, omnem adhibuimus diligentiam, ut investigaremus, ac reperiremus, qui nostram hanc Epistolam ad te perferret &c. Vel hunc vel alium Antiochum Sanctus commendat in Epistola 177 ad Artemidorum, quam ita exorditur: Magnâ te complexurum ipsum benevolentiâ dominus meus Antiochus arbitratus est, si cum litteris nostris tuæ suavitati se sisteret &c. Commendatitia est brevis, caretque certo temporis indicio. Artemidorus quoque non magis nobis est notus quam Antiochus.

ad varios parùm notos,

1154 Nihilo notior est Malchus, cui Chrysostomus scripsit Epistolam 71, consolatoriam de obitu filiæ ipsius; sed certâ temporis notâ destitutam. Ignoti quoque sunt alii non pauci, quibus anno 404 videtur litteras misisse ad amicitiam instaurandam. Cum Marone presbytero & monacho, ad quem data Epistola 36, caritatis quidem ac benevolentiæ vinculis adstrictum se dicit Sanctus, ejusque preces ac litteras flagitat. At inde nobis non magis innotescit: neque enim, (ut suspicatur Tillemontius art. 130) videtur designari S. Maro anachoreta juxta Cyrum in Syria, de quo apud nos actum est ad XIV Februarii: nam diu antè videtur fuisse defunctus. E

& pleraque

1155 Moyses presbyter, cui scripta est Epistola 92, ad Sanctum prius litteras dederat, eumque multis laudibus ornaverat, aut potius oneraverat. Nam Vir modestissimus responsum suum orditur his verbis: Laudum earum, quas nobis litteris tuis tribuis, magnitudo tenuitatem nostram longè superat. Quamobrem, his omissis, velim, tum pro publicis ecclesiarum commodis, tum pro me vili Homunculo preces ad Deum adhibere ne desinas &c. Addit varia, ut id ei persuadeat, & litteras postulat. Severo presbytero, cui jam sæpè scripsisse se testatur, sed illæ litteræ exciderunt, ad amicitiam pristinam conservandam misit Epistolam 101. At ex ea non liquet, utrum presbyter esset Antiochenus, an Constantinopolitanus: nam utroque loco multos habuit amicos. Epistola 139 inscripta est Theodoro Syriæ consulari, qui petebat Sancti litteras plures. At ille excusat se, quòd præsto non haberet homines, qui ad eamdem rem sibi operam navarent, rogatque, ne caritatem suam Epistolarum numero metiatur. Montio, cujus virtutes & hospitalitatem laudat, misit Epistolam 171. Ex hospitalitate laudata oritur suspicio, in itinere Montium F Sancto innotuisse, ejusque in domo fuisse exceptum.

incerti temporis.

1156 Acacio presbytero scripsit Chrysostomus Epistolam 208, postquam jam semel atque iterum litteras dederat, modò perditas, ut ipsum ad scribendum excitaret. At incertum est, utrùm Antiochiæ, an Constantinopoli esset ille presbyter. Salvioni aut Galbioni (nam codices in nomine variant, teste Montfaucono, & duo ex nostris etiam habent Galbioni) scripta est Epistola 209 tempore hiberno ad instaurandam amicitiam. Erat Salbion, aut Galbion, vir maritatus, ut liquet ex Epistola, & verisimiliter Antiochenus. Ejusdem argumenti est Epistola 214, ad Sebastianum presbyterum missa, uti & Epistola 215 ad Pelagium presbyterum. De neutro ex litteris colligitur, utrùm Antiochiæ habitaret, an Constantinopoli. Epistola 216 tempore hiemis data est ad Musonium, virum fortè Antiochenum, cui jam aliam Epistolam miserat Chrysostomus, sed responsum non acceperat, quando hanc exarabat. Prior modò perdita est, & fortè numquam ad Musonium pervenit.

A

Invisitur Sanctus a Seleuco episcopo,

1157 *Eodem anno* 404 *ad* Chrysostomum *venit, inchoata hieme, Seleucus episcopus civitatis ignota, cujus occasione Sanctus scripsit Epistolam 37 ad Tranquillinum episcopum, & sequentem ad Hymnetium medicum Cæsareensem, cui jam ante scripserat, ut dictum est num.* 1115. *Priorem sic inchoat:* Reverendissimum dominum meum episcopum Seleucum, ut relicta domo huc se conferret, nostri desiderium excitavit; ut autem hinc rursus domum rediret, tui amor. *Hæc ultima non rectè expressa sunt Latinè. Nam domum non redibat Seleucus ad Tranquillinum accedens. Græca verba sic habent:* Hinc verò (*excitavit ad te*) tuæ caritatis amor. *Tum pergit:* Nam hic eum induxit, ut & hiemem, & itineris difficultatem & gravissimum morbum contemneret.

eaque occasione ipsum geminâ commendat Epistolâ.

1158 *Ad Hymnetium de Seleuco habet:* Reverendissimum dominum meum episcopum Seleucum ad tuas manus, non secus atque in portum transmittimus. Nam ipse gravissima tussi vexatur, quam etiam infestius anni tempus auget, gravioremque reddit *&c. Hæc dubitationem ingerunt, priùsne Cæsaream ad medicum proficisceretur Seleucus, an rectà pergeret ad Tranquillinum episcopum, cujus episcopatus fortè erat inter Cucusum & Cæsaream. Verisimile est, Tranquillinum fuisse episcopum in Cappadocia Secunda, quæ tota stabat pro* Chrysostomo. *Fortè idem est cum Tranquillo, qui Sanctum strenuè defendit Constantinopoli, ut dictum est num.* 983. *Certè Tranquillinus Eupsychium aliquem miserat ad* Chrysostomum, *ut nonnulla nuntiaret, ita ut arctam eum Sancto amicitiam coluisse videatur. At Eupsychius non venerat, ut habet Epistolâ* 37.

B

§ LXXV. Epistolæ ad Olympiadem anno 404 datæ, quarum tres consolatoriæ librorum instar prolixæ: aliæ ad Pentadiam, ad Ampruclam, & ad alios.

C

Epistola consolatoria ad S. Olympiadem:

INgens *Epistolarum numerus, quas Antiochiam, Cæsaream, & ad alias urbes misit Sanctus, diu nos abstraxit Constantinopoli, quò non paucas etiam anno 404 litteras destinavit. In his recensendis ordinem personarum sequar, & à S. Olympiade ducam exordium. In Epistola 14, ad Olympiadem mense Octobri, ut videbimus, data, de præcedentibus Cucusi scriptis ita loquitur:* Quomodo nullas te litteras recipere ais? Tres jam ad te Epistolas misi, unam per prætorios milites (*hæc est Epistola 13, biduo post adventum scripta, & jam memorata*) alteram per Antonium, aliam per famulum tuum Anatolium, longas omnes; præsertim autem duas ejusmodi, quæ salutiferi medicamenti instar, quemlibet mœrore afflictum, atque scandalum patientem recreare, atque ad integram animi tranquillitatem revocare possint. Has igitur cùm acceperis, subinde atque assiduè pervolvas *&c. Duæ illæ prolixa consolatoriæ sunt Epistola prima & secunda, quarum prima saltem missa est mense Septembri, ac verisimillimè etiam secunda ante finem ejusdem mensis. De illa, quæ tertia est in collectione, paulo post subjungit:* Est autem penes me tertia quoque ejusdem argumenti, quam nunc ad te mittere nolui: magno enim dolore hinc sum affectus, quòd te acerbas cogitationes cumulare scribis; atque ea, quæ non sunt, effingere. *Maluit, inquam, Sanctus tunc tertiam interim retinere, & alterius generis consolationem submittere per Epistolam 14. Attamen dubitandum non est, quin & Epistolam tertiam paulo post ad Olympiadem transmiserit, ita ut hæc exarata sit ante Epistolam 14, sed post illam mense Octobri aut Novembri transmissa.*

Prima Epistola mali gravitatem proponit.

1160 *Hisce de quatuor Epistolarum ordine observatis, modo de singulis paulò plura dicenda sunt. Primam Sanctus exorditur hoc modo:* Age verò mœstitiæ tuæ ulcus rursum * mitigabo, atque cogitationes eas, quæ hanc nubem cogunt, discutiam. Quid enim est, quod animum tuum perturbat, cur doles, cur excruciaris? An quòd sæva & caliginosa est hæc tempestas, quæ ecclesias occupavit, cunctaque in obscurissimam noctem commutavit, atque in dies augetur, & acerba quædam naufragia parturit, orbisque terrarum interitus ingravescit? Id ego quoque perspectum habeo, nec quisquam est, qui inficias ire queat. Ac, si vis, eorum etiam, quæ fiunt, imaginem quamdam effingam, quò clariorem tibi tragœdiam reddam. Mare cernimus ab imis usque gurgitibus undique revulsum, nautas mortuos summâ undâ natantes, alios pessum euntes, navium tabulas dissolutas, perrupta & lacerata vela, malos effractos, remos è nautarum manibus elapsos, naucleros gubernaculorum loco tabulatis insidentes, manus genibus innectentes, atque in eam consilii inopiam redactos, ut tantummodo lugeant, ac gemitus & ejulatus edant; non cœlum, non mare conspiciunt, sed densas atque obscuras tenebras, caliginemque tantam, ut ne propinquos quidem perspicere sinat: ingentem denique fluctuum sonitum, ac marinas belluas in eos, qui navigant, omni ex parte impetum facientes. Imò verò quò usque id persequimur, quod consequi non possumus? Quamcumque enim præsentium calamitatum effigiem exquiram, oratio vi malorum superata, pedem refert. *Ita Sanctus, mali gravitatem ob oculos proponens, ut aptam subjungat consolationem.*

** Vox rursum redundat, nec est in Græco*

E

F

ac remedium affert congruum.

1161 *Facit hoc sanè non modo aptissimè, sed elegantissimè etiam ac disertissimè. Hoc autem ponit fundamentum:* Etenim una dumtaxat res, *inquit*, gravis ac pertimescenda est, ô Olympias, una tentatio, nempe peccatum; atque hoc verbum numquam tibi occinere destiti: reliqua autem omnia, mera fabula; sive insidias dixeris, sive inimicitias, sive calumnias, sive maledicta, sive accusationes, sive bonorum proscriptiones, sive exsilia, sive gladios præacutos, sive mare, sive totius orbis terrarum bellum. *Hæc deinde latè probat, & pag. 534 finem Epistolæ imponit verbis aliquot, quæ ex Mss. primum eruit Montfauconus. Monet, nimirum Sanctus, ut, si velit longiores ejusmodi epistolas accipere, moneat, se omnem animi mœrorem deposuisse, & in tranquillitate agere.* Nam in hoc, *inquit*, situm est litterarum mearum remedium, ut tibi magnam animi lætitiam pariant *&c.*

Quædam ex consolatoria secunda,

1162 *Secunda Epistola hoc habet exordium:* Quamquam Epistola ea, quam nuper ad te misi, ad doloris tui tumorem comprimendum abundè sufficiebat: tamen quia mœroris acerbitas ma-

AUCTORE J. S.

jorem in modum te afflixit, idcirco necesse mihi esse existimavi, alteram Epistolam superiori adjungere, quò tu copiosam & uberem consolationem percipias, ac jam valetudo tua in tuto versetur. Age igitur, aliunde quoque pulverem eum, quem ex animi mœrore contraxisti, discutiam. Siquidem eum ex ulcere gravissimisque tumoribus in pulverem conversum esse existimo: verùm ne sic quidem valetudinis tuæ cura deserenda est. *Hæc verba clarissimè designant primam epistolam, præsertim cùm in ea dixerit se ulcus ipsius mitigaturum. Quo autem animo Olympiadem mala Ecclesiæ audire vellet, paulo post exponit his verbis:* Cùm ad te allatum fuerit, ecclesiarum alium pessum iisse, aliam tempestate jactari, aliam sævis fluctibus obrui, aliam etiam lupum pro pastore, aliam carnificem pro medico accepisse, doleas quidem licet: neque enim hæc sine doloris sensu ferre oportet: verùm ita doleas, ut modum dolori imponas. *Deinde per totam Epistolam, quæ primâ etiam multo prolixior est, pulcherrima tradit documenta, multasque Olympiadis admiscet laudes, ut hac etiam arte animum ejus dolore dejectum erigeret.*

B

ex qua liquet, sperasse Sanctum se aliquando rediturum:

1163 *Ubi autem pag. 538 aliquid de judicii timore breviter attigerat, mira humilitate se corrigit, his utens verbis:* Verùm imprudens orationis impetu abstractus sum: atque, cùm id tibi minimè conveniret, hoc mihi sumpsi, ut te monerem: mihi enim, iisque, qui met instar scelerum mole depressi atque obruti sunt, necessaria est hæc oratio. *Rursum pag. 548 ait, ipsam dolere,* quòd à me, *inquit*, vili homunculo sejuncta sis, illudque lugere, atque apud omnes dicere: Linguam illam non audimus, nec eâ, quâ solebamus, doctrinâ fruimur. *Hæ querelæ Olympiadis, ex ipsius aut aliorum litteris intellectæ, impulerunt Sanctum ad scribendum Litteras tam prolixas, tamque studiosè compositas, idque se facturum promittit. Quin & spem magnam de reditu suo eidem ingerit his verbis:* Quòd si doctrinam nostram viva etiam voce audire cupis, fortasse hoc quoque continget, ac nos rursus, permittente Deo, visura es. Imò non fortassè, sed certò: cave dubites. *At illud certò non est in Græco; sed solùm vult, ut ipsa non dubitet. Ex his verbis, quibus similia etiam scripsit annis posterioribus, intelligimus, Sanctum spem de reditu ad ecclesiam suam numquam abjecisse.*

C

tertia consolatoria:

1164 *In Epistola tertia, quæ eo ordine composita est, ut vidimus, sed post aliam transmissa, duarum præcedentium meminit, post breve exordium ita scribens:* Etsi mœroris tyrannidem superioribus litteris sustulimus, ipsiusque arcem evertimus: tamen orationi nostræ ingenii adhuc assiduitate opus est, ut altam tibi pacem conciliet, ac deletâ perturbationum omnium, quæ ex illo angore fluxerunt, memoriâ, candidam tibi ac certam tranquillitatem ostendat, atque in magna animi alacritate te collocet. Id enim nunc ago, atque in eo elaboro, ut non modò tristitiâ te liberem; verùm etiam ingenti ac perpetua voluptate perfundam. *Sub finem longissimæ hujus Epistolæ, quâ ingentia calamitatum lucra facundo calamo exponit, Olympiadem alloquitur hoc modo:* Longiorem adhuc Epistolam facere cupiebam: sed quia hæc quoque, quæ scripsi, epistolæ modum longè superant, hic finem scribendi faciam, illud abs te petens, quod numquam petere destiti, nempe ut & mœrorem abjicias; &, quod semper fecisti, nec facere desinis, Dei gloriam prædicare, ac de gravibus & acerbis omnibus his rebus ipsi gratias agere ne intermittas &c. *Toties aurea ejusmodi verba sancti Exsulis calamo effluxerunt, ut nefas sit dubitare, quin ex abundantia cordis profluxerint.*

D

1165 *Epistola 14, quæ ante tertiam transmissa est, omnino figenda est mense Octobri, etiamsi in ea Sanctus de hieme orta mentionem faciat, imo etiam potiùs sub initium istius mensis, quàm circa finem. Nam, dum eam scribebat* Chrysostomus, *nihil adhuc noverat de certaminibus Olympiadis ac Pentadiæ, quæ contigerunt ante finem Augusti, cùm inquisitio de incendio ecclesiæ XXIX Augusti fuerit finita. Illa tamen certamina noverat, quando eodem anno post inchoatam hiemem ad Olympiadem scripsit Epistolam 17, inferius sub finem Octobris aut mense Novembri figendam. Poterant quidem Epistolæ, quibus illa* Chrysostomo *nuntiata sunt, diutiùs in via hærere, quòd tutò perferenda essent per homines ad id missos, qui verisimiliter non recto itinere, sed per circuitus ad ipsum tendebant. Attamen non crediderо; certamina prædictarum diaconissarum ultra duos menses* Chrysostomo *fuisse incognita, sed ea mense Octobri eidem innotuisse per Epistolam Pentadiæ, cui æquè ac Olympiadi Sanctum de iis gratulatum fuisse videbimus. Quod verò de orta hieme dicit, tam parùm urget ad Epistolam mense Novembri figendam, ut ex iis verbis ne quidem certi reddamur, Epistolam esse post finem Septembris datam. Levia enim frigoris initia, qualia jam oriuntur mense Septembri, sufficere potuerunt ad id dicendum, præsertim cùm ex eo Olympiadi persuadere vellet, non ampliùs timendum esse ab Isauris.*

Epistola 14 ad eamdem mense Octobri figenda.

E

1166 *Nunc ex longa illa Epistola, ex qua antè dedimus, quæ Sanctus Cæsareæ passus est, alia quædam huc transfero. Responsum est ad querelas Olympiadis, cujus Epistolam acceperat, atque eam ipso initio sic alloquitur:* Quid luges? Quid te ipsam tundis, easque, quas ne hostes quidem tui à te exigere potuerunt, pœnas à te ipsa expetis, ut quæ animum tuum mœroris tyrannidi usque adeo addixeris? Etenim litteræ illæ, quas per Patricium ad nos misisti, ipsa animæ tuæ vulnera nobis declarârunt .... Quid enim angeris, quòd nos è Cucuso aliò transferre nequivisti? Quamquam aliquo modo nos transtulisti, dum nihil non ideo abs te tentatum atque actum est. Quòd si res perfici non potuit, non tamen proinde angi oportet. Nam fortasse hac de causa Deus longiora cursuum spatia nobis proponi voluit, ut splendidiores coronas consequamur. Quid igitur ob ea in dolore versaris, ob quæ laudibus afficimur, cùm contrà te ob eam causam exsultare ac tripudiare, caputque corollis redimere par sit, quòd divino beneficio rem tantam, ac meritis nostris longè præstantiorem consequuti simus. At hujus loci solitudo tibi mœrorem affert? Et quid tandem hac sede jucundius? Solitudo, tranquillitas, ingens quies, corporis firmitas. Quamquam enim nec forum, nec venale quidquam hæc urbs habet: nihil tamen istud meâ interest. Mihi quippe omnia tamquam è fonte affluunt. Siquidem & dominum meum hujus loci episcopum, & dominum meum Dioscorum habeo, qui nihil aliud muneris atque operæ habere videntur, quàm ut me recreent. Quin præclarus quoque vir Patricius tibi narrabit, quonam pacto in animi hilaritate, in oblectatione, in multis obsequiis degamus, quantùm quidem ad hanc commorationem attinet. *Ita solebat Vir Deo dilectus cum Apostolo in ærumnis*

in qua Sanctus ostendit se Cucusi contentum,

F

AUCTORE J. S.

A *nis suis lætari, atque incommoda sua extenuare, ut Olympiadem consolaretur.*

1167 *Deinde pag. 599 ait, se jam antè ad Olympiadem scripsisse, ne conaretur efficere, ut Cucuso amoveretur. Id revera scripserat in prima Epistola Cucusi data; sed eam necdum acceperat Olympias, quando per Patricium dictam epistolam misit. Idem monuerat Sanctus in Epistola 12. Cæsareæ data, ac de ea verisimiliter loquitur. Sed hæc ipsa fortè seriùs ad Olympiadem pervenit. Porrò Sanctus pag. 600 de variis negotiis Olympiadi scribere incipit. Scripserat ipsa de iis, quæ patiebatur Heraclides episcopus Ephesinus, quem Palladius in Dialogo pag. 196 ait carceri inclusum fuisse Nicomediæ. Ad hæc Sanctus respondet hoc modo:* Quoniam autem de Heraclide quoque episcopo ad me scripsisti, licet ipsi, si velit, instantiam dare, atque ita molestiis omnibus defungi: nihil enim aliud superest. Ego verò, etsi nihil admodum proficiebam, tamen dominam meam Pentadiam monui (*fortè ante exsilium, adhuc Epistola excidit*) ut omnem diligentiam adhiberet, quò calamitati solatium aliquod inveniret.

scribitque de Heraclide carceri incluso,

B *Ambiguum est, quid verba Latina, instantiam dare ibidem significent, & an voces Græcæ δοῦναι ἔνστασιν rectè sint expressæ: nam Montfauconus in Annotatis observat, fortè legendum esse ἔκστασιν, acsi* Chrysostomus *diceret*, licet ipsi abdicationem dare. *At non facilè crediderim, Sanctum id voluisse. Certè, cùm excusâsset se Olympiadi, quòd tam molesta nuntiaret, quanti illa facienda sint viro forti & Deum amanti, declarat his verbis:* Numquam igitur hoc dicere destiti, nec desistam, unam solùm rem molestam esse, nempe peccatum: reliqua omnia pulveris ac fumi instar esse. Quæ molestia carcere claudi, ac catenis vinciri? Quæ molestia calamitatibus premi, cùm calamitas tantarum opum causa sit? Quæ molestia, relegatio ac bonorum proscriptio? Mera verba hæc sunt rerum acerbitate vacua, verba ex mœrore profecta. *Plura addit ad hæc probanda.*

1168 *Mox ostendit Sanctus, quantùm cuperet ad Dei gloriam promovendam illorum etiam operâ uti, quos in calamitatis suæ auctores intueri poterat, aut certè quos inter adversarios suos noverat locum habuisse. Maruthas episcopus Tagritensis seu Martyropolitanus in Mesopotamia inimicis* Chrysostomi *adhæserat in synodo ad Quercum, quòd specioso prætextu deceptus esset vir alias egregius. Non videtur tamen postea Constantinopoli cum iisdem egisse contra* Chrysostomum, *aut, si eo tempore ibidem contra Sanctum egit, hic in ipsum inductus est, virum cetera pium ad officium reduci posse. Itaque hæc de eo scribit Olympiadi:* Maruthám episcopum, quantùm in te fuerit, omnibus officiis complecti ne desinas, ut eum è barathro exstrahas. Nam ejus operâ ob Persidis negotia magnopere egeo. Atque, si id à te fieri potest, ex eo intellige, quidnam illic ipsius studio atque operâ perfectum sit: & cur illinc profectus sit, fac sciant, & num ei duas epistolas, quas ad eum misi, reddideris. Si ad me scribere velit, rursum scribam; sin rescribere gravetur, saltem, quid illic profectum sit, tibi exponat, & num quid rursus eòdem proficiscens præstiturus sit.

de Marutha episcopo, cujus operâ uti cupiebat

C

1169 Nam ego hac de causa ipsum convenire studebam. Utcumque sit, quidquid tuarum partium est, præsta, munusque tuum exple; etiamsi omnes prono capite in præceps ferantur. Merces enim tua numeris omnibus absoluta erit. *Hallenus Vir sanctus, sincera ac benigna charitate ornatus. Illustrissimus dominus Stephanus Evodius Assemanus, qui nuper Acta martyrum Orientalium & Occidentalium typis Romanis vulgavit, in præfatione generali pag. 52 aliqua de S. Marutha scribit relatis à nobis contraria. Ait nimirum, Marutham* Chrysostomo *fuisse charissimum, insinuatque ipsum non fuisse in concilio ad Quercum, ubi damnatus est Sanctus, sed ante istud concilium* in Mesopotamiam *remeâsse. Deinde pag. 54 ait, Marutham anno 404, pulso in exsilium* Chrysostomo, *Constantinopolim rediisse, ut quantacumque* posset opera Chrysostomi partes tutaretur. *Vellem sane, ut asserta illa firmare possem. At obstant allegata mox verba: neque enim video, cur è* baratluo *extrahendus fuisset, si causam* Chrysostomi *fuisset tutatus. Itaque nulla est ratio, cur dicamus, Marutham non fuisse in concilio ad Quercum. An verò amicitia inter Marutham &* Chrysostomum *deinde coaluerit, non constat. At constat, fidem à S. Marutha egregiè prædicatam fuisse in Perside, ut latius exponi poterit ad IV Decembris, quo Sanctus ille Martyrologio Romano est insertus. Epistola à* Chrysostomo *ad ipsum scripta non innotuerunt.*

ad fidem in Perside propagandam;

E

1170 *Mox Sanctus in laudata Epistola pergit ad aliud negotium, quod pertinebat ad fidei propagationem in provincia Gothorum, ita scribens:* Narraverunt mihi (*non coram, sed per litteras, ut videbimus*) Marsi ac Gothi monachi, apud quos Serapion episcopus perpetuò delitescebat, Moduarium diaconum venisse, illud afferentem, admirandum illum episcopum Unilam, quem non ita pridem ordinavi, atque in Gotthiam misi, multis ac magnis rebus gestis, diem suum extremum clausisse: ac regis Gotthorum litteras attulisse, quibus, ut ad eos episcopus mittatur, petit. Quoniam igitur ad subversionem eam, cujus minæ nobis intentantur, depellendam, nullum aliud adjumentum conspicio, quàm cunctationem ac dilationem; neque enim nunc ipsi in Bosphorum, aut in illas partes navigare possunt; da operam, ut illos tantisper ob hiemem remoreris: hæc, quæso, ne negligenter prætereas: illud enim maximi momenti est. Duo quippe sunt, quæ si contingant, quod Deus avertat, maximè me excruciant; nempe & quòd ab istis creandus ille sit, qui tot mala perpetrârunt, & à quibus creari nefas est; & quòd simpliciter quispiam creetur. Nam quòd non hoc studeant, ut probum virum instituant, tibi quoque perspectum est. Quòd si hoc fiat, quod utinam ne fiat, quæ deinceps sequentur, haud te fugit. Ac proinde, ne quid horum fiat, omni studio contende. Quòd si Moduarius clàm ac sine ullo strepitu ad nos excurrere posset, id operæ pretium esset. Sin autem id nequeat, fiant, ut licet, quæ fieri poterunt. *Hæc Sanctus, qui hisce satis ostendit, se inclinare sentire de Marutha, cujus operâ uti desiderat, quàm de Arsacio eique adhærentibus, à quibus episcopum ad Gothos mitti non vult.*

de episcopo à rege Gothorum in locum defuncti petito,

F

1171 *Scripsit Sanctus hunc in finem duas alias Epistolas 206 & 207. Hæc prior scripta est, & verisimiliter eodem tempore cum Epistola laudata ad Olympiadem. Inscribitur* Monachis Gotthis, qui in Promoti agro (*Græce* ἐν τοῖς Προμώτου, *quod ambiguum est*) degunt. *Nequeo dubitare, quin hi ipsi sint monachi, ex quibus rem totam* Chrysostomus *se intellexisse significat. Nam ab iis litteras acceperat, cùm de persecutione, quàm patiebantur, tum de rebus Gothicis. Respondens verò, primum eos piè consolatur, atque ita exorditur:*

quem mox alii in aliis etiam Epistolis necdum missi,

An-

AUCTORE J. S.

Antequam vestras litteras accepissem, quantas passi fueritis afflictiones, quantas tentationes, quantas molestias, jam cognoveram: eoque nomine vos beatos admodùm censeo, cùm mihi veniunt in mentem coronæ, bravia, & præmia, quæ vobis parantur &c. *Ad secundam ita respondet:* Sed & gratiam vobis habeo propter id studium, quod exhibuistis, ut nullus in ecclesia Gotthorum tumultus fieret, sed dilatione aliqua negotium extraheretur. Neque tantùm non reprehendo, quòd neminem miseritis, sed etiam laudo & suspicio. Hoc enim illo multò est optabilius, ut vos omnes in ejusmodi opus incumbatis.

quem ab Arsacio ordinari.

1172 *Hæc innuunt, monachos illos Gothos, ex quibus episcopus erat mittendus, primos fuisse dilationis auctores, remque perscripsisse ad* Chrysostomum, *qui illud consilium approbavit, quod speraret se ad ecclesiam suam ope Romani Pontificis atque episcoporum Occidentalium rediturum. Dilationem porrò illam iterum vehementer commendat in Epistola 206 ad Theodulum diaconum. Hanc verò paulo serius, & verisimiliter mense Decembri, aut certè sub finem Novembris, scriptam esse, liquet ex initio, quod ita habet:* Etsi gravis nunc hiemis sævit asperitas, & ad

B summum fastigium est evecta; neque ullum cessant movere lapidem, qui ecclesias Gotthiæ labefactare conantur, dum undique discurrunt; vos tamen, quæ vestrarum sunt partium, præstare ne desinatis. *Ad hoc pluribus hortatur, uti etiam ad orandum pro pace Ecclesiæ; monetque iterum, ut negotio* dilationem aliquam *obtineant. Quem demum exitum res illa habuerit, nullibi invenio.*

De Hilario episcopo ex eadem Epistola 14,

1173 *Duo amici* Chrysostomi *in Epistola 14 in fine memorantur, de quibus etiam Palladius meminit.* Hilario episcopo, *inquit Sanctus,* maximas gratias ago: per litteras enim à me petiit, ut sibi in urbem suam abeundi potestatem facerem, compositisque rebus se ad nos rediturum spopondit. Quoniam igitur ipsius præsentia non parùm utilis est: nam vir pius est, constantique ac fervido animo; cum hortatus sum, ut, cùm eò profectus fuerit, statim redeat. Ac proinde da operam, ut Epistola nostra & celeriter & tutò ipsi reddatur, ac non projiciatur: siquidem magna cum cupiditate ac vehementia nostras litteras postulavit, ingentemque ipsius præsentia utilitatem affert. Velim igitur eas diligenter cures, ut, nisi presbyter Helladius istic sit, per prudentem

C aliquem virum ac cerebro præditum amicis reddantur. *Ex his liquet primò, litteras* Chrysostomi *ad amicos, & horum ad ipsum, cautè perferendas fuisse, ne inciderent in manus inimicorum, ideoque mirandum non esse, si aliqua Constantinopoli facta seriùs intellexerit* Chrysostomus.

qui multa passus: uti & de Helladio presbytero.

1174 *Secundò non dubito, quin idem sit Hilarius, de quo Palladius in Dialogo pag. 195 hæc memorat:* Hilarius, vir sanctus & senex, in intimum Pontum pulsus est, plagis concisus, non à judice, sed à clero: qui decem & octo ab hinc annis panem non gustavit, olera sola & frumentum coctum edens. *Non quidem vocatur hic episcopus, sed inter episcopos recensetur. Hilarius igitur, postquam aliquamdiu latuerat, deprehensus fuerit, & in exsilium ductus: eaque fortè est ratio, cur Epistola* Chrysostomi *ad ipsum sit perdita. Helladius verò presbyter, de quo Sanctus meminit, est ille procul dubio, de quo Palladius pag. 196 ita loquitur:* Helladius, presbyter palatii, in agello suo Bithyniæ vitam agit. *Ille igitur postea persecutioni se subduxit, ut fecit ipsa Olympias.* D

Epistola 17 ad Olympiadem figenda circa initium Novembris,

1175 *Alia anni 404 Epistola ad Olympiadem, & quinta Cucusi data, est inter omnes Epistola 17. Hæc scripta est, postquam Sanctus intellexerat egregia Olympiadis, Pentadiæ & aliorum certamina. Tillemontius Notâ 93 de anno data hujus Epistolæ ambiguè disputat; in eam tamen partem propendet, ut datam credas anno 404, sub finem Novembris. De anno nullum mihi videtur relinqui dubium, cùm data sit inchoata hieme, eùmque sit prima, quæ de certaminibus S. Olympiadis mentionem facit. At non video ullam necessitatem, cur Epistolam removeamus usque ad finem fere Novembris, cùm initio istius mensis dari potuerit, aut etiam ante finem Octobris, atque unâ alterâve hebdomadâ post Epistolam 14; sed hanc ipsam justo seriùs fixit Tillemontius, atque inde in necessitatem incidit alteram quoque seriùs collocandi.*

licèt prima ejus certamina in illa memorentur:

1176 *Porrò epocha Epistolarum seriùs fixa in alium errorem impulit. Nam ille prima Olympiadis certamina, quando calumnia incensæ ecclesiæ ipsi impacta est, figit in Olympiade art. 7 mense Novembri, aut paulò antè. Hac de causa in* Chrysostomo *art. 90, quæstionem de incendio, quæ finita erat ad relationem Studii præfecti per legem XXIX Augusti ab Arcadio latam, resumptam dicit circa mensem Novembrem ob Optato, quem circa illud tempus Studii in præfectura urbis* E *successorem facit. Verum hæc omnia dicuntur sine fundamento, & sine auctoritate ullius antiqui scriptoris, ex solis ratiociniis malè deducta. Credidit Tillemontius, certamina S. Olympiadis, si contigissent ante XXIX Augusti, non potuisse esse ignota* Chrysostomo, *quando hic scripsit Epistolam 14; hancque ipsam Epistolam non est ausus figere ante Novembrem, quia de inchoata hieme in ea fit mentio. At utrumque illius ratiocinii fundamentum planè infirmum est. Infirmum est, quod dicitur de Epistola 14 non ante Novembrem scripta; cùm hiemis mentio illud nequaquam evincat. Æquè infirma nititur ratione, quod credidit Tillemontius, certamina Olympiadis & Pentadiæ, si finita fuissent ante finem Augusti, non potuisse latere* Chrysostomum *post medium Octobrem, aut etiam fere usque ad finem illius mensis. Nam Sanctus omnia didicit ex Epistola Pentadiæ, quæ fortè tantùm scripta est mense Septembri, certè post finitam inquisitionem de incendio, quæque tam citò perferri non potuit, quàm ille existimat.*

F

hæc diu ignorare potuit Sanctus:

1177 *Primò non satis consideràsse videtur differentiam regionum, eoque ferè modo cogitàsse de hiemis initio Cucusi, quo de Gallia loqueretur. Nam si cogitemus, Cucusum esse situm ad Septemtrionem altissimi montis Tauri, non irabimur, ibidem frigora prima incepisse ante finem Septembris, &* Chrysostomum *de initio hiemis loqui potuisse sub initium Octobris. Secundò æquè parùm consideràsse videtur, quanto tempore Olympiadis Epistolæ in via esse debuerint, ut ad* Chrysostomum *pervenirent, cùm propter itineris longitudinem, quæ quadraginta ferè dierum esse potuit, tum propter cautionem adhibendam, ne interciperentur. Septuaginta ferè dies itineri impendit* Chrysostomus. *Si ex his triginta dies quieti fuerunt dati, restant quadraginta itineri impensi. Secundum Theophilum Alexandrinum, teste Palladio pag. 62, Alexandria Constantinopoli distabat* septuaginta quinque dierum itinere. *Cucusus verò secundum tabulas geographicas Constantinopoli*

ma-

AUCTORE J. S.

A *magis distare videtur, quàm Alexandria, neque sita est in via unius urbis ad alteram, ita ut necesse sit dicere, saltem quadraginta ferè dierum itinere dissitam fuisse Constantinopoli. Itaque, qui à Pentadia mittebantur ad Epistolas perferendas, facilè sex aut septem hebdomadis in via hærere poterant, præsertim cum non essent cursores ordinarii, & cùm cogerentur iter suum celare, & consequenter minùs festinare possent. Quare contingere potuit, ut* Chrysostomus *circa medium aut sub finem Octobris tantum didicerit, quæ Olympias, Pentadia, aliique passi sunt sub finem Augusti: nam, re peracta, etiam aliquot dies impendi debuerunt scribendis Epistolis & dimittendo earum latori.*

Sanctus Olympiadi peracta certamina gratulatur,

1178 *Porrò, ubi Sanctus intellexerat, quid Olympias aliique passi essent Constantinopoli, varias Epistolas scripsit, interque eas Epistolam 17 ad Olympiadem, cui mira alacritate gratulatur, ita ordiens:* Nihil alieni ac præposteri in te contigit, quin potiùs quod admodum rationi consentaneum esset, nempe ut per assiduas tentationes tuas animi tui nervis plus firmitatis, plusque ad subeunda certamina alacritatis ac roboris accederet, hincque
B magnam voluptatem perciperes. *Deinde eam ad constantiam excitat his verbis:* Illud quidem precamur, ut & præsentes tentationes exstinguantur, nec aliæ insuper accedant, Dominicam scilicet legem explentes, quæ nos, ne in tentationem incidamus, precari jubet: sin autem Deus rursus exoriri sinat, de aurea tua anima, quæ hinc etiam amplissimas sibi opes aggerit, bono ac fidenti animo sumus.

eamque animat ad constantiam:

1179 Etenim quanam re terrorem tibi afferre poterunt, qui in suum caput suamque perniciem quidvis aggressi sunt? Optimne detrimento? At illud probè scio, te eas pulveris instar habere, ac quovis luto viliores existimare. An patriæ ac domûs amissione? At tu amplas etiam ac frequentes urbes non secus ac solitudines incolere nôsti; ut quæ in otio ac quiete omne vitæ tempus transegeris, atque hujusce vitæ pompas semper protriveris. At mortem minitantur? Tu verò antevertens nullum tempus omisisti, quin de ea cogitares &c. *Pergit eam animare, & in fine sic habet:* Gaude igitur & oblectare, tum tuo nomine, tum eorum, qui beatam mortem obierunt, non in lecto, nec domi, sed in carcere & vin-
C culis ac tormentis. Eos autem solos luge, ac lacrymis prosequere, qui hæc perpetrârunt. Nam istud quoque tuâ philosophiâ dignum est. Quoniam autem de corporis quoque nostri valetudine certior fieri cupis, nos ex eo morbo, qui nuper (*in itinere scilicet & deinde*) molestiam nobis exhibebat, emersimus: nuncque meliore valetudine sumus, modò ne rursus hiems stomachi nostri imbecillitatem adventu suo lædat. Nam de Isauris omni metu vacui sumus. *Hæc ad Olympiadem.*

eadem gratulatur Pentadiæ & Ampruclæ.

1180 *Eodem tempore ad Pentadiam diaconissam* Chrysostomus *scripsit Epistolam 94, quâ ipsi similiter obita certamina relatosque triumphos gratulatur. Nam & Pentadia ad judicium pertracta fuerat, & rem totam per litteras* Chrysostomo *exposuerat.* Summopere, *inquit Sanctus,* te laudo atque admiror, non eo dumtaxat nomine, quòd ad me scripseris, sed etiam quòd ea omnia, quæ contigerunt, exposueris. *Hujus Epistolæ pars magna jam data est num. 1039, ubi narravimus judicia ob calumniam incensæ ecclesiæ habita. Sub finem de se* Chrysostomus *dicit:* Vivimus, valemus, morbo omni liberati sumus. *Pentadiam vero per totam Epistolam non solùm mirè laudat, sed simul ad nova certamina, si oriantur, excitat. Eodem etiam tempore figenda est Epistola 103, inscripta* Ampruclæ diaconissæ ejusque comitibus, *quam ita exorditur Sanctus:* Etsi longo itineris intervallo à vobis disjunctus sum; tamen præclara & fortia vestra facinora, non minùs quàm qui adsunt, cognita & explorata habeo, vehementerque vobis de hac fortitudine, patientia, constantia, atque adamantina quadam animi firmitate, loquendique libertate ac fiducia gratulor. *Ita pluribus Ampruclam animat* Chrysostomus; *sed conqueritur, quod nullas ab ea accepisset litteras,* ac præsertim, *inquit,* cùm res ejusmodi istic contigissent, litteras ab te accipere in primis expetebam. *Attamen scripserat Amprucla ante* Chrysostomum, *sed prima ipsius Epistola diutiùs hæsit in via, ut habemus ex Epistola 191, ad eamdem non diu post data, cujus hoc initium:* Secundam accepi, quam te priorem misisse scribis Epistolam, domina mea reverendissima & ornatissima. *Et mox:* Noli audaciam appellare, quòd litteras ad nos prior scripseris &c. *Hortatur Ampruclam ad frequenter scribendum.*

Alia Olympiadis certamina, ad quam eodem anno data 5:

E 1181 *Restant & aliæ Epistolæ anno 404 ad Olympiadem, Pentadiam & Ampruclam diaconissas eodem verisimiliter latore datæ. Nam hæ non diu quieverunt post depulsam calumniam incensæ ecclesiæ, sed citò ad alia vocatæ sunt certamina, quòd cum Arsacio nollent communicare, & fortasse etiam, quòd clericis peregrinis præberent hospitium: hoc enim vetitum erat eadem lege, XXIX Augusti lata, quâ finita fuit inquisitio de incendio. Ubi verò nova hæc certamina intellexit* Chrysostomus, *ad Olympiadem scripsit Epistolam 5, cujus hoc est exordium:* Vestræ auctæ sunt ærumnæ, latiora rursum vobis scammata, cursuumque longiora spatia constituta sunt: atque eorum, qui vobis insidias moliuntur, iracundia in majorem flammam assurgit. At minimè propterea commoveri ac perturbari debetis; verùm hoc ipso potissimùm nomine lætari & exsultare, coronisque caput redimire, ac choros agitare. Nam nisi mortiferas priùs diabolo plagas intulissetis, non usque adeo fureret hæc bellua, ut ultrà progredi auderet. *Addit multas ad consolandum rationes, ac num. 2 ad Olympiadem iterum se vertit hoc mo-*
F *do:* Hæc igitur, religiosissima domina mea, tum tibi ipsi, tum iis, quæ tecum præclarum hoc certamen obeunt, accinens, da operam, ut omnium animos erigas, tuamque aciem instruas, quò tibi duplex & triplex, ac multò etiam copiosior virtutis corona comparetur, tam per ea, quæ ipsa perpeteris, quàm quò alios ad eadem subeunda impellis, eosque adducis, ut leviter ac placidè omnia ferant, & umbras contemnant &c. *Tota Epistola hortatur ad constantiam, quia timebat* Chrysostomus, *ne aliqua urbem relinquerent.*

ad Pentadiam quoque de discessu cogitantem Epistola 104.

1182 *Certè de discessu cogitabat Pentadia, cui tunc Epistolam 104 destinavit* Chrysostomus. *Hanc primò* coronarum nomine *dicit* beatam, *quòdque* per animi magnitudinem quidvis pro veritate perferre in animum *induxisset. Hortatur deinde ad constantiam, subditque sequentia:* Quia autem intellexi te de discessu cogitare, atque istinc migrare velle accepi, peto abs te, ne quidquam hujusmodi cogites, aut in animo habeas. Primùm ob hoc ipsum, quòd civibus tuis subsidium es, amplissimusque portus, & adminiculum, ac tutus murus iis, qui laboribus & ærum-

AUCTORE J. S.

nis conficiuntur.... Deinde ne anni quidem tempus hoc te facere patitur. Neque enim, qua corporis imbecillitate sis, ignoras; neque tibi facile esse in tanta vi frigoris atque hiemis pedem movere. Huc accedit, quòd, ut rumor est, Isaurorum res nunc vigent &c. *Ex hisce habemus, Epistolam esse scriptam hiemali tempore, ideoque anno 404, fortè sub finem Novembris, aut potiùs mense Decembri, quo & alias Epistolas à Sancto Constantinopolim missas videbimus num.* 1188. *Secundo ex allatis verbis colligitur, Isauros, qui initio hiemis domum se recepisse credebantur, iterum novos intulisse terrores sub finem anni* 404; *idque etiam apparet ex aliis Epistolis. Ceterùm exstat ad Pentadiam etiam Epistola* 185, *quæ tertia est ad ipsam, & verisimiliter anno* 405 *scripta, postquam ipsa* diuturno silentio *usa erat. Verisimile est, Pentadiam revera Constantinopoli discessisse, aut non diu post vixisse, quia de ipsa postmodum nulla fit mentio.*

alia ad Ampruclam & socias eadem occasione scripta.

1183 *Epistola* 98, *inscripta* Ampruclæ diaconissæ, atque illis, quæ cum ipsa sunt, *eadem occasione data est, eademque celebrat certamina, ita ut & hæc referenda sit ad tempus hiemale anni* 404, *mensemque Decembrem. Initium huc transfero:* Fluctus rupibus illisi, eas quidem nec tantillùm commovere possunt: ipsi autem sese potiùs ob vehementem impetum frangunt ac de medio tollunt. Quod etiam nunc in vobis, & in iis, qui vobis insidias frustra moliuntur, perspici potest. Etenim hinc vobis, & major apud Deum fiducia, & major apud homines gloria comparatur; illis contrà condemnatio & ignominia &c. *Deinde consolari pergit, & ad constantiam hortari. Tillemontius art.* 101 *observat, Ampruclam non fuisse Græcam, idque colligitur ex Epistola* 103, *ubi* Chrysostomus *monet, ipsi* patriâ linguâ scribendum *fuisse, si nullus præsto esset, qui pro ipsa scriberet. Ulteriùs laudatus scriptor suspicatur, ipsam Antiochiæ potiùs habitasse, quam Constantinopoli. Verùm ex ipso Epistolæ 98 loco, quem assignat, potiùs colligitur, domicilium ipsius fuisse Constantinopoli.* Siquidem caritatem eam, *inquit Sanctus*, quam nobis primùm injecisti, perpetuò vigentem retinemus; ut etiamsi nobis diutiùs adhuc à vobis abesse contingat, ne sic quidem tamen ipsa imbecillior effici queat. *Dicit, se charitatem conservaturum, etsi oporteat* diutiùs adhuc *abesse, à Constantinopolitanis videlicet: nam Antiochiam adeundi nulla erat apparentia. Præterea non videtur dubitandum, quin de iisdem certaminibus ad Ampruclam scribat, de quibus ad Olympiadem & Pentadiam.*

§ LXXVI. Epistolæ aliæ Constantinopolim missæ de rebus variis: aliæ quædam ad personas locorum ignotorum.

Epistola ad Pæanium

E*Xstant quatuor Epistolæ* Chrysostomi *ad Pæanium, inter amicos Constantinopolitanos ac potentes Sancto præ ceteris charum, quem, ubi Cucusum venerat, de adventu suo monuit per Epistolam* 193, *rogans ut non conarentur exsilii locum mutare, ut dictum est* § 71. *Deinde circa initium Octobris ad Pæanium dedit Epistolam* 204, *in qua mentionem facit de malis Cæsareæ per Phæretrium episcopum illatis, quæ eodem tempore narravit Olympiadi in Epistola* 14, *eademque etiam in utraque memorat de integra sanitate sibi restituta, ita ut planè eodem tempore ambæ videantur datæ. Pæanium porro miris laudibus* Chrysostomus *prosequitur, dicitque eum* civitatem corrigere universam. *In Latino etiam est* regere, *sed vox Græca* corrigere *significat. Et sic paulò post dicit:* Multos enim eorum, qui illic sunt, potest vel sola præsentia tua meliorem ad frugem traducere, firmare, instruere, corroborare. *Addit alia his similia, & in fine sic habet:* Faxit autem (*Deus*,) ut nos quoque jucundissimam faciem tuam intueri quàm primùm possimus &c., *non eum invitans Cucusum, opinor; sed suum declarans desiderium redeundi Constantinopolim.*

virum potentem & pium.

1185 *Tertia ad Pæanium est Epistola* 95, *quam scripsit Sanctus post auditam persecutionem Constantinopolitanam, ut liquet vel ex ipso initio, quod ita habet:* Gravia sunt ea, quæ contigerunt: at non ob eos, qui passi sunt, fortiterque in acie steterunt; verùm ob eos, qui ea perpetrârunt, lugendum est &c. *Quarta ad Pæanium & ultima est Epistola* 220. *Hæc fortè seriùs scripta est; videlicet anno* 405: *nam gratulatur Sanctus reditum ad urbem, & novam dignitatem, atque iis quidem verbis, ut innuere videatur, Pæanium urbe excedere coactum fuisse, ac deinde revocatum:* Respiravimus, *inquit*, exsultavimus! non jam exteram aut peregrinam ampliùs regionem incolere nos arbitramur, cum ad eam urbem, quæ tam multa perpessa est, tua sublimitas sit reversa. Hac autem ideirco nos voluptate perfundimur, non quòd dignitas tibi major obtigerit: dignitas enim tua, virtus est animæ tuæ, nec ullus ipsam tibi antea potuit auferre, neque nunc reddidit: quo enim pacto, cùm ablata minimè fuerit? Sed idcirco exsultamus, quòd magnam consolationis occasionem attulerit tuus in urbem illam reditus iis, qui vexabantur, mactabantur, in vincula conjiciebantur, cùm communis illorum protector sis, & ad te omnes illi tamquam ad latissimum portum confugiant. *Utrùm spei, quam de ipso conceperat* Chrysostomus, *deinde responderit Pæanius, defectu aliarum litterarum ignoramus.*

Tres Epistolæ ad excitandam diligentiam

1186 *Ad Theophilum presbyterum jam in itinere scripsit* Chrysostomus, *ut dictum est num.* 1088. *Alteram ad eum dedit Epistolam* 115, *postquam advenerat Cucusum. In hac Epistola ostendit, se non vulgarem curam habere de commodis temporalibus Theophili, cui curam commiserat gregem suum pascendi doctrina spirituali.* Cum domino meo Theodoro prætoriano, qui Cucusum nos avexit, *inquit*, multum de hac re sermonem habuimus; &, cùm ad multos scriberemus, hoc quoque ipsis per litteras mandavimus. *Agit de procurandis Theophilo commodis, ut latiùs ibi videri potest. Verùm neque Theophilus, neque Salustius presbyter, Theophili ad populum instruendum collega, satis responderunt exspectationi & spei, quam de eorum diligentia habebat Sanctus. Hinc tres habemus Epistolas, quas ad negligentiam illam corrigendam anno* 404 *scripsit* Chrysostomus. *Una ex his est Epistola* 210, *ad Theodorum data.* Miratus sum, *inquit*, qui factum sit, ut ex aliis Salustii presbyteri negligentiam intelligerem. Siquidem significatum mihi est, vix eum quinque homilias Octobri mense (*Græcè* ἕως Ὀκτωβρίου μηνὸς *id est*, usque ad mensem Octobrem) habuisse: atque ipsum & Theophilum presbyterum, alterum præ pigritia, alterum præ metu, minimè ad collectam venire. Sed Theophilum qui-

A dem per litteras vehementiùs increpavi, Salustii verò causâ ad reverentiam tuam scribo, quòd illum abs te vehementer amari sciam &c. *Monet deinde, ut Salustium ad majorem excitet diligentiam.*

presbyterorum, quibus cura gregis

1187 *Huic conformis est Epistola 203, ad Salustium presbyterum data, quam ita orditur:* Non mediocriter dolui, cùm allatum est ad me, te ac Theophilum presbyterum segniores factos esse. Scio namque unum ex vobis quinque Homilias ad Octobrem usque mensem habuisse, alterum nullam: atque id mihi gravius hac solitudine accidit. *Addit monitionem gravem, ut negligentiam emendet. Eodem ferè modo objurgat Theophilum in Epistola 112, eidem inscripta. Hæ tres Epistolæ eodem tempore sunt datæ. In illa autem, quæ ad Salustium data est, variant utcumque codices in illis vocibus ἕως τοῦ Ὀκτωβρίου, usque ad Octobrem: nam Fronto Ducæus edidit ἕως τοῦ Νοεμβρίου, usque ad Novembrem, prout legitur in uno codice nostro, quo ille usus est, & in uno Montfauconii, ut testatur in Annotatis. Consonat etiam collectio Ms. Sambuci; sed in ea ad marginem notatur Ὀκτωβρίου. Verumtamen alter codex noster cum tribus Montfauconii habet Ὀκτωβρίου, eamque esse veram lectionem, liquet ex Epistola 210, quæ constanter in omnibus codicibus habet, ἕως τοῦ Ὀκτωβρίου,* usque ad Octobrem: *nam de eadem re in utraque Epistola agitur.*

B

commissa erat Constantinopoli,

1188 *Dicit igitur Sanctus, alterum ex dictis presbyteris tantum quinque Homilias habuisse toto tempore, quo abfuerat, id est, à xx Junii, usque ad mensem Octobrem; non verò, ut malè expressum est Latinè, quinque Homilias mense Octobri habuisse. Ex his ulteriùs habemus, illam presbyterorum negligentiam ad Sanctum fuisse perscriptam sub initium Octobris; & consequenter, tres laudatas Epistolas à Sancto scriptas sub finem Novembris vel initium Decembris, verisimiliter cum ultimis ad Olympiadem, Pentadiam & Ampruclam, ac cum illa, quam ad Theodulum diaconum datam diximus num 1172. Ceterum laudati presbyteri constanter* Chrysostomo *adhæserunt, coactique sunt Constantinopolim ejus gratiâ relinquere: nam utrumque inter presbyteros Constantinopolitanos exsilio relegatos memorat Palladius in Dialogo pag. 196, ubi sic habet:* Theophilus in Paphlagonia degit. *Et inferiùs.* Salustium in Creta esse dicunt.

C

Epistola gemina ad Cyriacum episcopum,

1189 *Quemadmodum illi presbyteri non satis fecerunt incenso Sancti studio pro salute gregis sui; ita Cyriacus episcopus, alter à Cyriaco Synnadorum antistite, non tanta* Chrysostomo *exsuli videtur exhibuisse amicitiæ indicia, quanta ab ipso exspectaverat. De Cyriaco episcopo jam conquestus erat* Chrysostomus *in Epistola 12, Cæsarea ad Olympiadem scripta, quòd nullas ab eo acceptisset litteras. Perrexit silere Cyriacus, sive metu impeditus, sive alia de causa nobis ignota. Attamen* Chrysostomus *ad ipsum* semel atque iterum & sæpè *scripsisse se dicit in Epistola 202. Verùm non omnes illæ Epistolæ ad nos pervenerunt. Ex duabus, quæ exstant, prima videtur Epistola 64. Commendatitia hæc est, quam ita orditur Sanctus:* Dominus meus Sopater, Armeniæ hujusce præfectus, in qua nunc inclusi tenemur, Armeniæ quidem præfuit ut pater; plus autem officii erga nos exhibuit, quàm à patre postulandum videretur. *Hujus autem beneficii gratiâ filium Sopatris, Constantinopoli litteris operam dantem, Cyriaco episcopo commendat, rogatque ut ipsi conciliet notitiam,* tum eorum, *inquit,* qui magistratu funguntur, tum tuorum familiarium &c. *Figi potest hæc Epistola mense Septembri. Altera ad Cyriacum est Epistola 202, in qua cum ipso expostulat Sanctus, quòd ne semel quidem scripsisset, causamque silentii inquirit. Scripta hæc est, postquam persecutionem Constantinopolitanam Sanctus intellexerat, ideoque figenda circa mensem Novembrem.*

qui alius est a Cyriaco Synnadensi,

1190 *Porrò Tillemontius Notâ 88 inquirit, utrùm Cyriacus episcopus, ad quem data sunt prædictæ litteræ, alius sit à Cyriaco Synnadorum episcopo, & an fortè sit Cyriacus Emesenus, de quo videtur loqui Palladius in Dialogo pag. 194. Respondet autem primò, agnoscendum necessariò esse Cyriacum episcopum à Synnadensi distinctum: nam Cyriacus Synnadensis in carcerem conjectus est Nicomediæ, idque non ignoravit* Chrysostomus, *qui ad episcopos aliosque carcere detentos tres scripsit Epistolas. Carcere liberatus Cyriacus Synnadensis, non mansit Constantinopoli; sed primò forsè ad ecclesiam suam, deinde Romam profectus est. At Cyriacus, ad quem exstat Epistola 202, Constantinopoli erat, nec quidquam fuisse passus videtur. Certè Sanctus in laudata Epistola dicit:* Ex illis, qui illinc veniunt, didici te sanum esse, ac prospera frui valetudine; *nec meminit de ullis illius Cyriaci adversis. Præterea jam iv Julii scripserat ad Constantium presbyterum, ut Cyriaco episcopo, si esset Constantinopoli, commendaret res Cypri, ut videri potest in Epistola 221. Necesse igitur est, ut hunc Cyriacum distinguamus à Cyriaco Synnadensi, qui tunc erat in carcere.*

D

nec tamen Emesenus fuit episcopus.

1191 *Secundò tamen rectè observat Tillemontius, non esse hunc Cyriacum habendum pro Emeseno episcopo, nec apud Palladium fieri mentionem de Cyriaco Emeseno, sed locum exsilii assignari, quò ductus est Cyriacus Synnadensis. Eodem loco Eulysius, qui episcopus erat Apameæ Bithyniæ, malè vocatur* Bostræ *episcopus. Interpres in hos incidit errores, quia non semper oculos habebat intentos in historiam* Chrysostomi. *Præterea Græcè redundat articulus τῆς, ante vocem Ἐμίσης positus, & interpunctio eidem voci subjecta. Accipe, lector, verba Græca, prout scripta esse videntur.* Ἐλθὼν γάρ τις συνοδεύσας αὐτοῖς διάκονος ἀφηγήσατο, Κυριακὸν μὲν Ἐμίσης ἐνδοτέρω ὀγδοήκοντα σημείων εἰς Παλμύραν, τὸ τῶν Περσῶν φρούριον, εἶναι. Ubi venerat enim diaconus, qui cum ipsis iter fecerat, narravit Cyriacum quidem ultra Emesam milliaribus octoginta Palmyræ in Persarum castello esse. *Hoc etiam sensu sequentia sunt exponenda: nam quatuor episcopi simul memorantur, nimirum Cyriacus Synnadensis, Eulysius Apameensis in Bithynia, Palladius Helenopolitanus, & Demetrius Pesinuntis, qui simul ex legatione ad exsilium missi sunt, ita ut nullum relinquatur dubium, quin Cyriacus Emesenus & Eulysius Bostrensis ex sola interpretatione mendosa ortum ducant, ac delendi sint ex catalogis episcoporum Emesenorum & Bostrensium apud Michaelem Lequien, qui illegitimos hos partus adoptavit.*

E

Epistolæ plures Constantinopolim

1192 *Epistola 190,* Brisoni, *qui Eudoxiæ imperatricis erat eunuchus, &* Chrysostomum *ex primo exsilio in urbem reduxerat, inscripta est. Brisoni jam scripserat Sanctus simul ac Cucusum pervenerat; sed nullas ab eo litteras acceperat, atque id conqueritur in hac Epistola 190. Ejusdem argumenti est Epistola 95 ad Claudianum, quem item Constantinopoli habitâsse, colliga ex his verbis:* An verò post discessum nostrum ex animo tuo nos ejecisti? &c. *Similis querela est,*

AUCTORE J. S.

in Epistola 219 *ad Severinam & Romulam*, *aut certe conqueritur* propter longum *earum* silentium, *cùm ipse se* frequentes litteras *ad illas dedisse asserat. At nulla alia exstat ad Severinam & Romulam, quas habitâsse Constantinopoli suspicor, quia magna in eas benevolentiæ indicia dat Sanctus, nec memorat aliquid, quod Antiochiam innuat. Contrarium est in Epistola* 58, Theodosio ex ducibus, *id est, qui ducis officium gesserat, scripta. Nam hanc ita inchoat:* Multo melle litteras tuas condisti, vel, ut rectiùs loquar, melle dulciores eas fecisti &c. *Multa mutuæ amicitiæ signa continet Epistola, quam potiùs anno* 404, *quam seriùs scriptam puto. Id tamen certum non est, sicut certò non invenio, Theodosium illum habitâsse Constantinopoli. Ejusdem fere argumenti cum præcedentibus est Epistola* 201 *ad Herculium, qui se excusaverat, & cui amicissimè respondet* Chrysostomus, *dicens toti civitati notum fuisse, quantùm ab ipso amaretur. Unde utcumque colligitur, ipsum degisse Constantinopoli.*

ad varios missa.

1193 *Constantinopoli quoque erat, ibique cum aliis latebat Palladius episcopus, ad quem data est Epistola* 113, *anno* 404 *figenda. Ex hujus initio*

B

colligitur, Palladium priùs scripsisse ad consolandum Chrysostomum. *Hic verò responsum suum orditur hoc modo:* Pro eo quidem statu, quo res nostræ sunt, consolatione nihil opus habemus. Siquidem ad consolationem nobis abunde est rerum, quæ contigerunt, argumentum. At verò communem ecclesiarum tempestatem, ac naufragium illud, quod terrarum orbem invasit, luctu lacrymisque prosequimur: vosque omnes obsecramus, ut precibus juvetis, quò hæc internecio tandem aliquando depellatur, cunctaque ad summam tranquillitatem redeant &c. *Dubitari potest, an hæc Epistola sit scripta ad Palladium Helenopolitanum, an ad alium Palladium episcopum. Dialogi scriptorem. Epistola* 117 *data est ad Theodoram, Constantinopoli habitantem, ad quam jam in itinere, & Cæsarea scripserat Sanctus, ut dictum est* § 70. *Ratio scribendi erat, quòd Theodora* Eustatium *quemdam domo sua ejecisset: nam eidem piis rationibus persuadere conatur, ut illi ignoscat, ac pristinam benevolentiam reddat. Hæc scribendi ratio facit, ut dubium sit, utrùm Epistola anno* 404, *an* 405 *sit data: caret enim temporis notâ. Constantinopolim quoque missa est Epistola* 197 *ad Studium præfectum urbis. Consolatoria est elegans ob mortem fratris i-*

C

psius. Illud solum observo, nullo verbo insinuari, Studium Sancto amicum fuisse aut benevolum. Et sane talis non fuisse videtur, cùm ipsius auctoritate inquisitio de incendio ecclesiæ crudeliter sit instituta contra amicos Chrysostomi. *At Sanctus eo erat ingenio, ut sciret etiam inimicis benefacere, & pia urbanitatis officia ipsis non denegare. Adulari tamen nolebat, ut ex hac ipsa Epistola utcumque colligitur; nam ita concinnata est, ut magis instruatur Studius, quàm laudetur.*

Tres Epistolæ ad Valentinum, cui virginum

1194 *Valentinum*, Chrysostomi *amicum, ad quem tres exstant Sancti Epistolæ, habitâsse etiam Constantinopoli, colligitur ex Domitiano presbytero, in una ex illis memorato. Eadem Domitiani mentio insinuat, Epistolas illas potiùs ad annum* 404 *spectare, quam ad unum ex sequentibus, saltem duas priores. Nam Domitianus presbyter erat* œconomus ecclesiæ Constantinopolitanæ, & *Romam venit anno* 405 *non multùm provecto, ut narrat Palladius pag.* 28, *ita ut videatur Constantinopoli discessisse hiemali tempore sub finem anni* 404, *aut certe prioribus mensibus anni* 405.

At Chrysostomum *ob gravem ac diuturnum morbum, quo laboravit initio anni* 405, *nullas Constantinopolim dedisse litteras ante mensem Aprilem aut Majum suo loco videbimus. Hac de causa & duæ ad Valentinum, & aliæ quædam, seriùs ab aliis fixæ, ad annum* 404 *revocandæ sunt. Prima ex tribus mihi videtur Epistola* 116, *quâ novam dignitatem Valentino sic gratulatur, ut simul amicissimè cum eo expostulet, quòd eam non ex ipsius litteris, sed ex aliis, intellexisset. Nulla anterioris Epistolæ in hac fit mentio: sed Valentini virtutes Sanctus celebrat, præsertim liberalitatem in pauperes.* D

1195 *Eamdem in pauperes largitatem* Chrysostomus *laudat in Epistola* 217, *quam secundam ad Valentinum ponimus, nisi etiam prima sit: nam de duabus prioribus dubitari potest, utra præcesserit. Laudata viri in egenos liberalitate, sic pergit:* Quando igitur nobis reverendissimus presbyter Domitianus, cui viduarum ac virginum istic cura commissa est, significavit, eas propemodum fame vexari, tamquam ad portum quemdam, ad manus tuas confugimus, ut ab iis hoc famis naufragio vindicentur. *Tum rationes profert ad excitandum idoneas, subditque:* Nihil enim ampliùs est dicendum, cùm ad clementissimum & benignissimum hominem scribamus: quippe qui noveris, te etiam sportulas (*id est, subsidium victûs*) nobis debere: veruntamen si hoc præstes, quod earum nomine debes, nobis persolutum arbitrabimur &c. *Præstitit Valentinus, quod petiit* Chrysostomus, *ut hic habet in Epistola* 41, *ad ipsum tertia, quam sic exorditur:* Tertiam hanc Epistolam mitto, cum ipse à te nullam acceperim. Verùm quòd magna cum animi voluptate litteras nostras acceperis, eumque, qui eas reddidit, quo decebat honore affeceris, atque item id omne, quod tuarum partium erat, in iis rebus, quæ tuam opem requirebant, præstiteris, intelleximus, nec quidquam horum nobis latuit. *Hæc anno* 405 *scripta existimo, quia tres ferè menses intercedere debuerunt, antequam Sanctus resciret, quid ad preces suas Constantinopoli fecisset Valentinus; nec tamen conqueritur de hieme, sed de gravi obsidione, id est, de excursionibus Isaurorum, quæ gravissima erant anno* 405.

pauperum curam commendat Sanctus:

E

1196 *Ad Gemellum* Chrysostomus, *ut monui antè, scripsit, quando non diu erat Cucusi. Evectus is erat ad aliquem magistratum, quem ipsi Sanctus gratulatur per Epistolam* 124, *virum illum egregiis laudibus prosequens. Hæc gratulatio figenda videtur anno* 404, *quia primis anni sequentis mensibus litteras non scripsit* Chrysostomus. *At Epistola* 79, *quâ de silentio diuturno Gemelli, tunc magistratum gerentis, conqueritur, potiùs anno* 405 *videtur scripta, nisi forte loquatur Sanctus de responso non accepto ad primam Epistolam. Certiùs anno* 405 *figetur Epistola* 132, *& ultima ad Gemellum, qui preces Sancti postulaverat, atque una declaraverat desiderium baptismi per ipsum suscipiendi. Hortatur itaque, illud ne differat.* Si à nobis, *inquit*, mora aliqua interveniat, huic tamen rei ne mora afferatur, cura. Omnino enim, etiamsi ipsi abfuerimus, homines nobis amicissimi non defuturi sunt, qui te ad hæc mysteriorum initia deducere queant. Quod si contingat, eadem voluptate afficiemur, quâ afficeremur, si cælestis hujus beneficii largitioni administram ipsimet operam præbuissemus, quandoquidem etiam eadem est gratia.

alia ad Gemellum de suscipiendo baptismo cogitantem:

F

1197 *Epistola* 147, *data ad Anthemium, qui anno* 405 *consulatum gessit & præfecturam*

Ori-

alia ad Anthemium consulem, alia ad varios presbyteros,

Orientis, etiam potest scripta esse sub finem anni 404. Gratulatur Anthemio consulatum & præfecturam, virique virtutes & amicitiam laudat. At id facere potuit, simul atque intellexerat consulem designatum, magisque verisimile est, id revera eo tempore factum esse, quàm anno sequente, postquam Anthemias tribus aut quatuor mensibus consulatum gesserat. Sub finem ejusdem anni 404 Chrysostomus *literas dedit ad aliquos presbyteros Constantinopolitanos, persecutionis ibidem vigentis participes. Talis est Epistola 118 ad Euthymium presbyterum, qui à schola, quam regebat, pulsus erat, & quem Sanctus consolatur, ita incipiens:* Nihil vos contristet, quòd à schola pulsi fueritis, sed cum animis vestris reputantes, quantam hinc etiam mercedem receperitis, & quo pacto coronæ vobis augeantur, gaudete & exultate ob ejusmodi afflictiones & insidias &c. *Euthymius id ipse verisimiliter ad* Chrysostomum *perscripserat. Nam de silentio ipsius non queritur.*

Constantinopoli

1198 *At in Epistola 113, eodem tempore ad Philippum presbyterum data, de hujus queritur silentio, licet aliàs Philippum laudibus celebret, & consoletur.* Licèt non scribas, *inquit*, de rebus tuis sciscitamur, & vos didicimus à schola pulsos fuisse, cùm eam loquendi libertatem, quam par erat, exhibuissetis. Hoc vobis merces, hoc cælestis est negotiatio, hoc immortalis corona, hoc congeries præmiorum &c. *Coactus est deinde hic Philippus Constantinopolim relinquere. Palladius enim in Dialogo pag. 196 de eo sic habet:* Audivi Philippum monachum & presbyterum scholarum, in Campania ægrotare. *De alio Philippo presbytero Constantinopolitano laudatus scriptor paulò antè dicit:* Philippus in Ponto exul mortuus est.

persecutionem patientes:

1199 *Inter presbyteros, qui* Chrysostomi *partes Constantinopoli anno 404 strenuè defenderunt, laudandi etiam sunt Hypatius & Daniel. Ad priorem duas habemus Sancti Epistolas, quarum prima est Epistola 97. Hujus tale est exordium:* Nosti, domine mi reverendissime, quantam vobis calamitates eæ, quæ Dei causâ subeuntur, mercedem, quantasque præmia, & quantas coronas ferant. Quamobrem nihil eorum, quæ fiunt, te conturbet; siquidem eos demum, qui sceleratè aliquid faciunt, lugere convenit &c. *Altera est Epistola 180, in qua mirè laudat Hypatium* ob patientiam, fortitudinem, tolerantiam, quam, *inquit*, exhibuisti & exhibes in tentationibus. Id ipsum quoque prioribus tibi litteris significavi, duplicem ac triplicem horum causâ te manere mercedem, ... dum in tanta senectute tantam pro populo persequutionem passio alacritatem animi exhibes &c. *Mox quoque memorat* diaconos Eusebium & Lamprotatum, qui tibi consortes ærumnarum fuerunt, *inquit. Addit se difficulter scribere posse,* tum propter hibernum tempus, tum propter metum prædonum, locique, in quo degimus, *inquit*, solitudinem. *Epistola 99 ad Danielem presbyterum, cujus patientiam & constantiam miris etiam laudibus prosequitur, eodem tempore data est. Nam & in hac dicit:* Etiam in solitudine constituti, ac metu prædonum obsessi, jamque hiemis tempore divexati, nihil istorum præ eximia vestri nominis celebritate sentimus.

alia ad Anatolium:

1200 *Tillemontius art. 116 has Epistolas figit sub finem anni 405, quia in iis fit mentio de* metu prædonum *simul & hiemis. At ipse Epistolam 104, in qua item fit mentio de novis Isaurorum incursibus, ut fatetur art. 111, figit sub finem anni 404. Quapropter dicendum, novas quasdam Isaurorum incursiones fuisse sub finem anni 404. Nam dicta nullo modo congruunt hiemi sequenti, quâ Sanctus ne quidem Cucusi consistere ausus est, sed frequenter sedes mutare coactus est, ac tandem arci se includere Arabissi, ut videbimus. Epistola 205, inscripta* Anatolio prætectiano, *id est, opinor, qui præfecturam aliquam gesserat, mihi etiam referenda videtur ad annum 404, licèt Tillemontius art. 112 eam referat ad annum 405. Nam gratias eidem agit Sanctus de benevolentia ipsius:* Non enim nos fugit, *ait*, post discessum nostrum, quanta nostrâ causa facere ac dicere studueris. *Excusat etiam se, quòd serò scribat, & morbum allegat, illum videlicet, quem contraxit in itinere; non secundum, ut putat Tillemontius: nam ea frivola fuisset excusatio. Æquè est improbabile, quod suspicatur, Anatolium custodem fuisse Sancti in itinere.*

Quatuor Epistolæ ad Diogenem,

1201 *Restant hoc loco commemorandæ quatuor Epistolæ ad Diogenem, singularem* Chrysostomi *amicum, cujus tamen habitationem ex iis colligere certò nequeo, licet Constantinopoli videatur habitasse, cum Sanctus doleat, se ab eo sejunctum. Prima ex illis est Epistola 134, data verisimiliter mense Septembri, quando vigebat* Isauricarum incursionum metus, *& quando Sanctus* otio atque ingenii quiete *fruebatur*, magna tranquillitate, ac medioeri corporis sanitate. *Hæc solùm scripta est ad amicitiam alendam & litteras petendas. Altera ad eumdem est Epistola 144, ad petendas quoque litteras conscripta. In hac dicit, se jam secundo scripsisse, ita ut una ad Diogenem Epistola excidisse videatur. Mirè laudat viri benevolentiam & zelum; at nullas se accepisse litteras conqueritur. Tertia & quarta ad Diogenem eodem tempore ad ipsum transmissa videntur, figendaque sunt anno 405. Sunt hæ Epistola 50 & 51. Occasio scribendi hæc erat.*

qui munera Sancto transmiserat,

1202 *Miserat Diogenes Aphraatem quemdam cum muneribus ad* Chrysostomum. *Hic verò dona illa more suo remissurus, declarato suo in Diogenem animo, eum alloqui pergit hoc modo in priori Epistola:* Quapropter eorum munerum causâ, quæ ad nos misisti, ne nobis succenseas. Posteaquam enim honorem eum, qui ab ipsis manabat, tamquam è vindemia quadam uvam expressimus ac percepimus, munera ipsa remisimus, non quòd te aspernaremur, aut animi tui nobilitati minime consideremus, sed quòd iis non indigeremus. Quod etiam in multis aliis fecimus. Nam alii quoque quàm plurimi, tibique nobilitate pares, ac nos ardentissimè amantes, ut amplitudo tua poterit ediscere, idem illud fecerunt: atque apud eos nobis eadem hæc excusatio suffecit, quam tu quoque admittas velim. Nam si in penuria versemur, majori cum animi fiducia, tamquam si nostra essent, exposcemus, idque tu re ipsa perspicies &c. *Ita Sanctus.*

at illa destinat pro laborantibus in Phœnicia.

1203 *At Aphraates tam fortiter institit apud* Chrysostomum, *ut hic aliud sua pietate dignum consilium excogitaverit. Quid illud sit, docebit Epistola 51, cujus hoc est principium:* Cùm superiorem epistolam scripsissem, atque reverendissimum ac religiosissimum virum Aphraatem ita nobis affixum esse conspicerem, ut nec hinc abire vellet, nec litteras quidem à nobis accepturum se esse minaretur, nisi munera ea, quæ ad nos misisses, accepissem, typum, qui tuæ nobilitati maximè gratus futurus, animumque tuum recreaturus sit, huic rei imposui: quem tu cùm ex

AUCTORE J. S.

ex ipso intellexeris, eum præclari hujusce consilii administrum fieri jube. Nec enim te fugit, quanta hujus rei utilitas futura sit, tum ob ipsius in Phœnicia adventum, tum ob tuam liberalitatem ac munificentiam. Atque utriusque hujus rei mercedem ipse capies: ut qui erga eos, qui in Phœnicia gentiles Christianæ fidei rudimentis imbuunt, atque ecclesiarum constructioni operam impendunt, liberalitatis tuæ specimen edideris, ac præterea ejusmodi virum excitàris, ad eosque consolandos miseris: nunc præsertim cùm in tanta difficultate versantur, atque à multis oppugnantur. Quamobrem considerata præclari hujusce negotii magnitudine, ne eum vel tantillùm cunctari patere: verùm hoc effice, ut nullâ interpositâ morâ hoc iter suscipiat. *Ita certamen hoc diremit* Chrysostomus, *qui plurimum adhibuit laborem, ut gentiles in Phœnicia ad fidem converterentur, sicut latiùs exponemus § 78.*

§ LXXVII. Gravis morbus, quo Sanctus laboravit primis mensibus anni 405: Epistolæ eodem anno ad Olympiadem & ad alios quosdam datæ.

Hieme vehementer sæviente in Armenia,

T*Empore illo hiemali, quod posteriores menses anni 404 & priores anni sequentis complectitur, multa magnaque incommoda ex frigore intenso passus est* Chrysostomus, *ac tandem in periculosum ac gravissimum incidit morbum. De infirmitate illa breviter meminit in Epistola 138 ad Elpidium episcopum, dicens à scribendo se impeditum fuisse corporis morbo,* Qui, *inquit*, nos vehementer attrivit, & penè confecit, ac per totam hiemem lecto affixit. *Convaluit veris tempore, & tunc primam hujus anni Epistolam scripsit ad Olympiadem, in collectione sextam, quâ morbum prolixiùs exponit. Scriptam esse mense Aprili aut Majo, colligitur ex recitandis. Olympias ipsa quoque hiemali tempore graviter laboraverat, & meliùs habebat. Hæc omnia docet Epistolæ initium, quod subjungo;* Ab ipsis, *inquit*, mortis januis revocatus hæc ad te scribo: eoque etiam nomine pueros tuos nunc denique ad nos accessisse, vehementer gavisus sum, cùm jam ad portum appelleremus. Nam si mihi, cùm adhuc in mari jactarer, gravesque morbi fluctus exspectarem, occurissent, pietatem tuam fallere mihi non facile fuisset læta pro tristibus nuncianti. Hiems enim gravior, quàm solebat, exorta, graviorem quoque nobis stomachi hiemem invexit: nihiloque meliùs ac commodiùs, quàm qui mortem obierunt, imò etiam graviùs, hos duos menses confeci.

Sanctus gravissimo morbo diu laborat,

1205 Hactenus enim lucis hujus usurâ fruebar, ut malorum, quibus undique cingebar, sensu afficerer; omniaque mihi noctis instar erant, hoc est tam dies, quàm diluculum, atque ipsa meridies: totosque dies lecto affixus exigebam. Cùmque innumeras rationes comminiscerer, contractum tamen ex acerrimo frigore detrimentum haudquaquam excutere poteram. Quamvis enim ignem etiam accenderem, & gravissimum fumum perferrem, & cubiculo inclusus tenerer, sexcentisque pannis memet obvolverem, ac ne limen quidem excedere auderem, nihilominus extremos cruciatus patiebar: quippe cùm vomitus subinde orirentur, capitis dolores, cibi fastidia, perpetuæque vigiliæ. Noctis ergo pelagus usque adeo longum insomnis exigebam. Verùm ne commemorandis rebus molestis diutiùs immorans, animum tuum vexem, his omnibus nunc liberati sumus. Nam simul atque ver adiit, atque exigua quædam aëris mutatio contigit, omnia sponte sua dilapsa sunt. Attamen magna mihi adhuc in victûs ratione curâ opus est. Ac proinde operam do, ut levem sarcinam stomacho imponam, quo eam facilè digerere queat. Illud verò non vulgari sollicitudine nos affecit, quòd te extremo vitæ spiritu conflictari intelleximus. Quanquam pro ingenti meo erga te amore ac rerum tuarum cura & sollicitudine, antequam etiam literas tuas reciperem, hac curà solutus sum. Permulti enim istinc ad nos venerunt, teque commoda valetudine esse nunciârunt. Ac nunc majorem in modum lætor & gaudeo, non tantùm quòd morbo liberata sis, sed potissimùm quòd ea, quæ accidunt, adeo fortiter ac generosè feras, fabulam nimirum hæc omnia vocans. *Loquitur Sanctus de persecutione, quam patiebatur S. Olympias, quòd nollet communicare cum Arsacio.*

deinde verò ad Olympiadem, gravia fortiter patientem, scribit:

1206 *Quippe in reliqua parte illius Epistolæ, quæ prolixa est, ipsius constantiam, fortitudinem ac patientiam in illa persecutione toleranda miris effert laudibus, simulque insinuat eam etiam tum Constantinopoli fuisse.* Lætor, *inquit pag.* 580, ac voluptate perfundor, deque tua animi magnitudine crebrisque victoriis vehementer glorior, non tuâ dumtaxat, sed etiam magnæ illius ac numerosissimæ civitatis causâ, cui etiam turris ac portûs ac muri loco exstitisti &c. *Deinde & vehementiam persecutionis, & multorum lapsus variis allegoriis exponit hunc in modum pag. 581:* At tu, cùm sexcenti venti, cùm tot immanes fluctus omni ex parte inter se collidantur, cùm mare ab imis usque gurgitibus ob tempestatis acerbitatem sursum erumpat, atque alii pessum ierint, alii exstincti supra undas emineant, cæteri in tabula nudi ferantur; ipsa in medium malorum pelagus insiliens, omnia hæc fabulam appellas, prospero cursu in tempestate navigans &c. *Rursum pag.* 582: Hoc igitur nomine te quoque summopere admirari ac suspicere convenit, quòd, cùm tot viri, tot fœminæ, tot senes, qui maxima virtutis existimatione florebant, terga verterint, atque ante omnium oculos prostrati jaceant, non ex ingenti belli impetu, aut acri hostium conflictu, sed ante pugnam prolapsi, ante dimicationem victi ac profligati, tu contrà post tot pugnas ac conflictus, non modò malorum agmine fracta confectaque non es, sed etiam majorem inde animi vigorem collegisti, ac certaminum incrementum roboris accessionem tibi affert &c.

altera ad Olympiadem jam exsulantem

1207 *Non diu post hanc Epistolam Constantinopoli discessit S. Olympias, sive sponte Cyzicum secederit, ut vult Sozomenus lib. 8 cap. 29, sive etiam in exsilium missa, ut magis insinuant verba* Chrysostomi. *Forte primò sua sponte discessit, ac deinde sententia exsilii subsecuta est. Quidquid de hisce sit verius, quando ad laudatam Epistolam humiliter respondit, jam aberat urbe, & fortasse hanc ipsam Epistolam in exsilio accepit.*

A *pit. Humilem autem fuisse Olympiadis ad teneras laudes responsionem, colligitur ex Epistola 7, quâ circa medium anni 405 Chrysostomus Olympiadem sic incipit alloqui:* Quid ais? tropæum non erexisti, nec præclaram victoriam obtinuisti, nec perpetuò virentem coronam adepta es? An non hæc orbis universus affirmat, qui ubique terrarum tua rectè facta decantat?.... Tu verò ea auctiora reddere, ac palmas amplificare studens, eas quoque, quas animi submissio parit, coronas ipsis adjunxisti, dum te tantùm ab hisce tropæis abesse asseris, quantùm mortui à vivis remoti sunt. *Mox vero Olympiadis triumphos ostensurus, hæc memorat:* Patriâ pulsa es, domo, amicis, cognatis. In exsilium missa es. Quovis die mori non desiisti: atque, quod naturæ deerat, voluntatis & animi amplitudine supplevisti &c. *Ex his liquet, Epistolam esse scriptam, postquam Sanctus intellexerat, Olympiadem discessisse Constantinopoli.*

Epistola ad ipsam animandam in adversis;

1208 *Mala verò illa, quæ sustinuerat Olympias, enumerat* Chrysostomus, *ut ex iis evincat, quantam patientiæ ac fortitudinis suæ coronam exspectare deberet: nam tota Epistola,* B *quæ admodum prolixa est, eò tendit, ut ostendat Sanctus, gaudendum & lætandum esse iis, qui pro Christo persecutiones & vexationes patiuntur, eos verò lugendos, qui tot malorum sunt causa. Hinc pag. 583 observat, illa à Deo permissa esse ad* ampliorem mercedem & largius præmium *Olympiadi conciliandum; infertque:* Quamobrem nihil est, quòd perturberis ac tumultueris. Ecquis enim umquam animo elanguit, opibus circumfluens? Ecquis perturbatus est, ad summas dignitates ascendens?... Thesaurus enim ille, quem collegisti, furto subduci non potest: nec decus illud, quod per has calamitates tibi comparatum est, successionem novit, aut finem exspectat &c. *Et mox:* Quòd si etiam lugere animus est, eos, qui hæc perpetrant, luge; horum, inquam, malorum auctores &c. *Hos reverà lugendos solidè probat & eleganter. Et sanè nemo prudenter negaverit, peccatores maximè esse lugendos, etiamsi omnia hujus mundi negotia feliciter ipsis fluere videantur, modò fidem habeat, & non solo nomine sit Christianus.*

tertia illius anni ad eamdem.

1209 *Post hanc eodem anno 405 secuta est Epistola 16, quæ data est, postquam Olympias jam locum exsilii sui coacta fuerat mutare. Hoc enim evincunt hæc verba* Chrysostomi *ipsam consolantis:* C Quid enim est civitate pelli, & ex aliis locis in alia subinde migrare, atque undique exagitari & proscribi, & ad tribunalia trahi, & à militibus raptari? &c. *Hæc se passam procul dubio perscripserat Olympias, imò & illa, quæ patiebatur à servis & liberis. Sed illa omnia nihil esse, si comparentur cum gloria inde oritura, prudenter observat Sanctus. Corporis infirmitatem etiam ab Olympiade perscriptam, innuit* Chrysostomus, *de ea sic respondens:* At corpus tuum ob labores & ærumnas malè affectum est, hostiumque insidiæ morbum adduxerunt? Nimirum ingentis alterius atque ineffabilis quæstûs materiam mihi rursus commemoras. Scis enim, scis, inquam, planè, quantæ laudis sit, corporis morbum generoso animo atque cum gratiarum actione ferre. *In fine hujus Epistolæ, quæ minus prolixa est, Sanctus Olympiadem laudat, quòd non modò prudenter ac fortiter in illis certaminibus se gesserit, sed etiam, quòd, inquit, &* litibus & negotiis, ut te dignum erat, defuncta, ejusmodi rei finem imposueris, ut nec ea ignavè abjeceris, nec rursum retinueris; ac tribunalibus, iisque, quæ hinc oriuntur, malis te ipsam transfixeris; verùm medium iter ingressa sis, eamque, quæ tibi conveniebat, libertatem perceperis &c. *Suspicor,* Chrysostomum *per* medium iter *intelligere secessum Olympiadis ex urbe Constantinopolitana. Hactenus de Epistolis hujus anni ad Olympiadem.*

Epistola 138 ad Elpidium Laodicenum.

1210 *Inter præcipuos* Chrysostomi *amicos erat Elpidius Laodicenus in Syria episcopus, ad quem tres Epistolas anno 404 scripsit* Chrysostomus, *ut vidimus. Epistola 138 ad eumdem anno 405 data est ad fovendam amicitiam mutuam. In hac rationes, cur frequentiùs scribere non potuisset, allegat Sanctus his verbis:* Nam & anni tempus, & loci, in quo graviùs, quàm in ullo carcere, conclusi tenemur, solitudo, & eorum, qui huc veniunt, infrequentia; quódque item hos paucos non omnes sinceros ac fidos nanciscimur; ac denique corporis morbus, qui nos vehementer attrivit, & penè confecit, ac per totam hiemem lecto affixit, longum hoc silentium mihi attulit &c. *Notanda est Sancti querela, quæ hoc loco primùm occurrit, de infidelitate quorumdam, quibus litteras committebat.* E *Nam comperta hæc perfidia efficere potuit, ut multò pauciores Epistolae anno 405 & sequentibus ad amicos exararet, quàm scripserat anno 404. Fortè etiam compererat aliquos ex iis, quos antè pro amicis habuerat, metu aut alio prætextu in transversum actos.*

Theodotus diaconus, hiemali tempore ad Sanctum profectus;

1211 *Verùm ut aliqui ab amicitia Sancti resiliebant, ita aliquorum etiam auctus est amor, ex iisque nonnulli ad Sanctum accesserunt. Inter hos est Theodotus diaconus, ad quem exstant septem* Chrysostomi *Epistolæ, anno 404 cœptæ. Theodotum illum Cucusi apud Sanctum fuisse, liquet ex illarum secunda, quæ est Epistola 59. Epistola verò 139 insinuat, hiemali tempore Theodotum venisse ad* Chrysostomum. *Nam hujus initium ita habet:* Nec me quidem hoc fugit, te pridem ad nos venturum fuisse, nisi Isaurorum metus vias tibi præclusisset. Nam cùm omnibus frigore rigentibus, atque in tantâ nivium vi huc occurrere minimè dubitâris, multò sanè minùs exorto vere, ac cælo ingenti tranquillitate prædito, istic manere sustinuisses. *Adventum Theodoti, quem hic attingit Sanctus, Tillemontius art. 120 refert ad initium anni 406. Verùm cùm Epistola tempore verno illius anni data sit, illud iter Theodoti per nives contigisse putem sub finem anni 404,* F *aut potiùs mense Februario aut Martio anni 405. Quis enim se verno tempore excuset, quod dudum ad aliquem non venerit, si hieme præcedente apud eumdem fuit? Quapropter, cùm constet Theodotum diaconum apud* Chrysostomum *fuisse prima hieme sive sub initium anni 405, non aliud ipsius iter per nives quærendum existimo.*

apud eumdem anno 405 degit Theodotus lector.

1212 *Si porrò Theodotus diaconus ad* Chrysostomum *duxit Theodotum lectorem, Theodoti consularis filium, qui sub disciplina exsulantis* Chrysostomi *sacris imbui litteris cupiebat, ne sic quidem aliud tempus quærere oportet: nam certum mihi videtur, commorationem Theodoti lectoris cum* Chrysostomo *figendam esse anno 405, non anno 406, ad quem illam refert Tillemontius art. 120. Hæc chronotaxis lucem accipiet ex ordine Epistolarum ad tres Theodotos: nam præter Epistolas septem ad Theodotum diaconum, exstant duæ ad Theodotum lectorem, duæ item ad hujus patrem Theodotum consularem.*

1213 *Pri-*

Prima ad Theodotum diaconum Epistola anno 404 data.

1213 *Prima ex omnibus his est Epistola 44 ad Theodotum diaconum, qui cupiebat* Chrysostomum *visere; sed propter tempus hibernum necdum audebat, idque per litteras significaverat. Hæc omnia insinuat laudatæ Epistolæ initium, quod ita habet:* Scio utique, te per litteras nos minimè conventurum fuisse, si coràm id licuisset. Verùm, omnibus rebus omissis, ad nos te conferres, nisi & anni tempus, & negotiorum difficultas, & hujus loci solitudo quotidie ingravescens, maximum impedimentum afferret. *&c. Deinde Theodoto gratias agit, quod monuisset Sanctum de epistolis ad aliquos exarandis. Inter hos fortasse fuit Bassiana, ad quam data est Epistola 43. quam ita exorditur Sanctus:* Tu quidem perdiu siluisti, idque, cùm reverendissimum ac religiosissimum diaconum Theodotum præsto haberes, per quem facile nancisci posses, qui isthinc ad nos venirent. *Deinde suam declarat benevolentiam, monetque Bassianam, ut vicissim scribat. Porrò Theodotus diaconus eadem hieme venit ad* Chrysostomum, *ut colligitur ex Epistola 59, sequenti æstate scripta: & tunc forsan cum eo venit Theodotus lector, quem discessisse a* Chrysostomo *videbimus ante hiemem sequentem.*

B

Secunda ad eumdem, postquam fuerat Cucusi, anno 405:

1214 *Epistolam 59* Chrysostomus *his verbis orditur:* Citò nostri oblitus es, ad ingentem eam molestiam, quam ex digressu tuo accepimus, alium ex diuturno tuo silentio mœrorem adjungens. Nec verò ad temporis angustiam tibi perfugium patet: nam dierum multitudo ingentem ad reditum facilitatem viatori præbere potest. Quin ne Isauricos quidem metus causari te patiemur, quandoquidem te magnopere amamus. Multi quippe sunt, qui post discessum tuum illinc ad vos venerint *&c. Mox hortatur ad frequenter scribendum. Dicta de Isauris congruunt anno 405, sed malum eodem anno crevit. Jam vehementer increverat, quando* Chrysostomus *ad eumdem Theodotum dedit Epistolam 67, non Arabissi anno 406, sed Cucusi anno 405 figendam.*

tertia & quarta ad eumdem eodem anno 405 data:

1215 *Hujus tale est exordium:* Ipse quidem, reverendissime ac religiosissime mi domine, iis saltem malis, quibus Armenia laborat, defunctus es: nos autem præter eos tumultus, imò quotidianas mortes, quæ hîc vigent, illud non vulgariter discruciat, quòd à tua quoque suavitate, ac vera & sincera benevolentia divulsi sumus. Accessit etiam ad hujus mœroris cumulum

C

diuturnum tuum silentium. Nam ex quo die hinc discessisti, secundam hanc dumtaxat epistolam accepimus. *Mox fatetur, illud attribuendum esse Isauricis incursionibus, quibus* iter *erat* viatoribus clausum. *Tum* longiores epistolas *pro frequentibus petit, quia* pericula, *inquit,* quotidie ingravescunt. *Hæc verisimiliter sub finem æstatis sunt scripta. Restat Epistola 147, quæ similiter illiganda videtur anno 405 sub initium hiemis. Responsum est amicum ad litteras Theodoti, qui scripserat, se* frequentibus litteris *excitaturum ad scribendum. In illa Sanctus rursum meminit de digressu Theodoti, frequentesque postulat litteras, nisi* anni tempus atque Isauricorum malorum acerbitas id prohibeat. *Reliqua ad Theodotum diaconum ad annos posteriores referenda sunt.*

Epistola 61 ad Theodotum consularem, cui munera remittit,

1216 *Tam hiemis initium, quàm ingravescens timor Isauricarum incursionum effecerunt, ut Theodotus lector à* Chrysostomo *discederet, & ad Theodotum diaconum se conferret. Habemus istud ex Epistola 61 ad Theodotum consularem data, & ex altera ad ipsum Theodotum lectorem mox assignanda. Theodotum consularem laudat* Chrysostomus, *quod ægrè non ferat, filium suum à se abesse, ut* veram sapientiam profiteatur. *At non filium dumtaxat, sed munera etiam transmiserat Theodotus consularis. Hinc Sanctus eum alloquitur hoc modo:* Ob eamque causam ingentes tibi gratias habemus: atque admirati sumus, quo pacto, cùm à te tantum munus, hoc est, filium habuerimus, tu tamen duxeris nos aliis quoque muneribus ornandos esse. Nos verò honorem quidem illum, qui ex muneribus missis oritur, decerpsimus, munera autem ipsa remisimus: non quòd te despiciamus, qui enim istud, cùm à te valde ametur; verùm quòd supervacaneum esse censeremus earum rerum fructum consectari, quibus minimè indigemus.

D

& de filio scribit Sanctus:

1217 Sanè bellum lectorem Theodotum apud nos retinere, ac fingere & erudire nobis cordi erat. Verùm quoniam omnia hîc cædibus, tumultibus, cruore, atque incendiis plena sunt, Isauris nimirum cuncta ferro atque igne populantibus, nosque sedes quotidie mutamus, necessarium proinde esse duximus eum hinc emittere, domino meo religiosissimo diacono Theodoto etiam atque etiam mandantes, ut ipsius curam assiduè gerat *&c. Asserta sedium mutatio convenit posterioribus mensibus anni 405. Epistola verò, quâ Sanctus lectorem Theodoto diacono commendavit, videtur excidisse.*

E

Gemina ad Theodotum lectorem Epistola, anno 406 figenda:

1218 *Ad Theodotum lectorem, qui* Chrysostomo *se excusaverat ob discessum, dedit Sanctus Epistolam 136, scriptam paulo seriùs, & verisimiliter anno 406, cujus hoc est initium:* Nihil est, quamobrem eò quòd maturiùs hinc abscesseris excusationem quæras, ac tum ad oculorum infirmitatem, tum ad vim frigoris confugias, iisque discessum tuum adscribas... Quamvis enim hiems te ab Armenia abduxerit, minimè tamen ex animo nostro ejecit... Ac nisi Isaurorum bellum, interclusis omnibus itineribus, in tabellariorum penuriam nos adduxisset, frequentissimas ad te litteras misissemus. *Addit monita quædam, ut adversa fortiter ferat, omneque otium in* divinarum Scripturarum lectione *consumat,* tantum ipsis temporis impertiens, quantum oculorum infirmitas permittit, quo videlicet, *inquit,* si quando occasio se offerat, ut earum quoque sensa nobilissimo animo tuo inserere commodè possimus, magna cum facilitate id faciamus. *Respondit deinde Theodotus lector, docuitque Sanctum, plura sibi orta esse adversa. Hinc ad ipsum rescripsit* Chrysostomus *in æstate anni 406 per Epistolam 102, quâ ipsum piè consolatur, hortaturque, ut de oculis malè affectus medicos consulat. Sub finem hæc addit:* Certè nobiscum esse te cupimus, quia tamen non hiems dumtaxat, sed etiam æstas æquè tibi gravis ac molesta est, illud veriti sumus, ne te ob oculorum præsertim morbum in intemperiem conjiceremus.

F

alia ad Theodotum consularem.

1219 *Eodem anno 406 data est Epistola 141 ad Theodotum consularem, alterius patrem, quâ ipsi gratias agit, quòd filium benevolè exceperit. Hæc autem nonnihil suspicionis ingerunt, adversa illa, quæ patiebatur Theodotus lector, eidem illata fuisse à patre minùs benigno; sed filium patri reconciliatum fuisse aliis* Chrysostomi *litteris. Certè initium laudatæ Epistolæ id utcumque innuit, cùm Sanctus ita loquatur:* Multa tibi bona eveniant, qui tam honorificè filium exceperis. Id enim ipse nobis exposuit, nec occultavit, tuus suum erga patrem affectum ostendens, tum nos ingenti lætitia cumulans. Siquidem hac in re duplici nos ho-

no-

A nore affici censemus, tum quia, quidquid ille beneficii acceperit, idem nobis impensum ferimus, tum etiam quia à litteris nostris hujusmodi benevolentiæ incrementum accepisse contigit. *Mox Theodotum hortatur, ut pia filii studia foveat. Hactenus de litteris ad tres Theodotos datis, quarum tres ultimæ hic ob materiæ connexionem commemoratæ sunt, licèt spectent ad annum 406. Tres aliæ ejusdem anni ad Theodotum diaconum rectiùs suo loco recensebuntur. Ceterùm suspicio est, Theodotos illos fuisse Antiochenos, etiamsi ex nullo loco id clarè evinci possit.*

Scribit Sanctus varias Epistolas ad Castum, Valerium &c.

1220 *Antiocheni certò erant quatuor presbyteri, Castus, Valerius, Diophantus & Cyriacus, ad quos exstant* Chrysostomi *Epistolæ sex, omnes anno 405 datæ, exceptâ fortasse primâ, de qua dubitari potest. Est hæc Epistola 222, fortè anno 404 scripta, & plena mutuæ amicitiæ significationibus. Initium est tale:* Et quòd ad nos scripseritis, & quòd litteris nos lacessere volueritis, ac litteras à nobis petere, modumque epistolæ excedere jusseritis, id argumento fuit, vos insaturabili & insano erga nos amore flagrare &c. *Deinde charitatem tota Epistola commendat. Altera, ad laudatos presbyteros data, videtur esse Epistola 62, quâ ipsis* B *commendatur Constantius presbyter. Fuit autem Constantius Cucusi cum* Chrysostomo, *illucque venit ante Sanctum, ut vidimus suo loco: at discessit Antiochiam anno 405 non multùm provecto, quantùm apparet ex variis* Chrysostomi *epistolis. Hæc autem, de qua agimus, fortè ab ipso Constantio perlata, aut certè non diu post discessum ipsius missa est.*

quibus commendat Constantium presbyterum:

1221 Chrysostomus *verò laudatos presbyteros, Constantii amicos, de eo sic compellat:* Quòd reverendissimus ac religiosissimus presbyter Constantius nos reliquerit, doleo: quòd autem ad vos se contulerit, lætor: ac magis hinc lætor, quàm illinc doleo. Neque enim mihi dubium est, quin ad tranquillum portum, hoc est, ad vestram caritatem appellat. Nam quamvis sexcenti tumultus vos undique circumstent, magnosque fluctus excitent: tamen ejusmodi statu res vestræ sunt, ut ob eam, quâ præditi estis, fortitudinem, & constantem caritatem animique affectionem, etiam in mediis procellis magna tranquillitate fruamini. *Quid porrò Constantio desideret* Chrysostomus, *deinde exponit, nimirum* ut ne ipse per injuriam vexetur, temereque huc atque illuc circumagatur, ac per judicum tribunalia eam ob causam distrahatur atque laceretur, ob quam cum coronâ ornari, ac publico præconio celebrari par erat.

C

deinde de eo benè recepto gratias agit.

1222 *Hoc fortasse laudati presbyteri initio efficere potuerunt, at certò non diu, prævalente Porphyrio episcopo; quocum communicare cogebantur omnes per legem Arcadii. Secuta est ad eosdem presbyteros* Chrysostomi *Epistola 66, quâ initio Sanctus se excusat, quòd rarò ad illos scripserit, defectu tabellariorum; deinde gratias agit* quòd probum monachum, *inquit,* cum ea, quæ à vobis postulabatur, benevolentia suscepistis, eosque, qui importunè adversus eum rixari cupiebant, mitiores reddidistis. *Per monachum illum probum non alium designat, quàm ipsum Constantium presbyterum, qui Cucusi monastica vitæ pietatem imitatus, & fortè etiam vitam monasticam olim professus erat, ut ipse fecerat* Chrysostomus. *Certè sequentia Epistolæ verba omnino referuntur ad Epistolam præcedentem. Sic enim pergit Sanctus:* Quare non frustra, nec adulandi studio illud dicebam, vos etiamsi innumeri undique fluctus excitentur, in tranquillitate tamen esse. Nam cùm ab aliis naufragia facilè propulsetis, non est dubium, quin ipsi procul à tempestate remoti sitis. *Scripsit hanc Epistolam* Chrysostomus, *quando* æstuaviis, bellis, tumultibus, perturbationibus, quotidianisque mortibus undique *cingebatur, prout contigit in æstate anni* 405.

Quarta ad eosdem Epistola,

1223 *Quarta ad Castum, Valerium, Diophantum & Cyriacum videtur esse Epistola 130, in eadem æstate, quantùm videtur, scripta. Exegerant illi litteras* Chrysostomi, *qui se* brevi hoc temporis spatio siluisse *dicit, quòd Epistolas minùs necessarias crederet, non verò ex aliqua suspicione de ipsis, acsi in amicitia languerent. Deinde verò de rebus suis hæc memorat:* Quoniam autem scio magnæ vobis lætitiæ esse, quo statu res nostræ sint, intelligere; scitote nos stomachi imbecillitate liberatos esse atque valere, ac nec obsidione, nec latronum incursionibus, nec loci solitudine, nec sexcentorum casuum adversorum turbâ, nec denique ullo alio hujusmodi incommodo dejici & conturbari; verùm securitate, otio ac quiete frui &c. *Hæc Epistola ostendit, imbecillitatem stomachi, quæ Sancto ex morbo hiemis præcedentis remanserat, diu durâsse.*

quinta ad eosdem,

1224 *Quinta ad eosdem est Epistola 107, data in autumno aut hiemis initio. Laudati presbyteri jam tum ipsi persecutionem patiebantur, ut liquet ex tota Epistola ad ipsos consolandos composita. Circa medium ait Sanctus:* Hæc non eò scripsi, quòd hac in re me magistro opus haberetis: mihi enim prudentia vestra explorata, quippe quam rebus ipsis testatam feceritis. Nam quæ nos sermone nunc docuimus, hæc ipsi perferendis calamitatibus prædicâstis. *Sub finem ait:* Epistolæ modum forsan excessimus: at non apud vos, à quibus tam impensè amamur. *Sua verò in fine memorans, meminit,* & solitudinis, & famis, & pestis, & Isauricorum bellorum, & morborum omnium, quibus, *inquit,* omnibus malis nunc vexamur. *Adeo creverant vires Isaurorum, qui tota æstate Armeniam erant depopulati.*

E

ac sexta hiemali tempore scripta:

1225 *Secuta demum est hiemali tempore ultima ad laudatos quatuor presbyteros Epistola 22, ad ipsos sexta: quam sic inchoat Sanctus:* Quòd longam nostram epistolam brevem dixeritis, haud equidem miror. *Deinde charitatem eorum celebrat, charitatisque præstantiam more suo eleganter commendat, pulcherrimè explicans illud Apostoli:* Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis, *de debito, quod semper persolvendum est, nunquam exstinguitur,* quod etiamsi semper solvatur, semper tamen debetur. *Hiemis tempore scriptam esse Epistolam* Chrysostomus *insinuat, ubi dicit, paucos* viatores *esse* tum propter anni tempus, tum propter itineris difficultatem.

F

tres Epistolæ ad Romanum presbyterum.

1226 *In eadem Epistola ait:* Quin religiosissimo quoque domino meo presbytero Romano, ut jussistis, scripsimus. *Addit, se tunc primùm scripsisse Romano, quòd ejus litteras exspectâsset. Itaque Epistola prima ad Romanum presbyterum figenda est tempore hiemali, vergente ad finem anno 405. Est autem Epistola 91, quâ* Chrysostomus *suam declarat benevolentiam, ac sibi de Romani amicitia constare testatur, ejusque vicissim litteras petit. Secutæ sunt aliæ duæ ad Romanum presbyterum, quæ ejusdem ferè sunt argumenti, & verisimiliter pertinent ad annum 406. Sunt autem hæ, Epistola 23 & 78. At non satis liquet, utra prius sit scripta aut posteriùs. In utraque Romani amicitiam Sanctus multùm celebrat, in utraque suam quoque declarat, in utraque demum non modò litteras, sed etiam preces Romani desiderat.*

§ LXXVIII. Aliæ Epiſtolæ anno 405 ſcriptæ, ex quibus ferè omnibus intelligitur inſignis Sancti zelus ad promovendam fidei prædicationem in Phœnicia.*

Sanctus de fide in Phœnicia ſollicitus, ſcribit ad monachos

MUltis ante exſilium ſuum annis Chryſoſtomus *varia præſtitit pro converſione gentilium in Phœnicia. In itinere autem ad eam promovendam litteras dedit ad Conſtantium presbyterum Antiochenum, ut vidimus num.* 1069. *Ex his conjecturam facere licet, multò plura hunc in finem Conſtantinopoli à Sancto præſtita, quàm ad notitiam noſtram pervenerunt, quia nullas ferè litteras ab ipſo ſcriptas habemus præter illas, quas in* B *exſilio exaravit. Ardens illud ſtudium convertendi infideles etiam effeciſſe videtur, ut* Chryſoſtomus *arctam ligaret amicitiam cum monachis S. Publii prope Zeugma, oppidum ad Euphratem, in Syria. Monachi illi erant partim Græci, partim Syri, & ſinguli ſeparatum habebant monaſterium, ac ſuperiorem ſuum, prout refertur in Vita S. Publii fundatoris, quæ ex Theodoreto apud nos edita eſt ad xxv Januarii. Ibidem quoque leguntur nomina Superiorum, qui fuerunt tempore* Chryſoſtomi; *Græcis nimirum præerat Theodotus, Syris verò Aſthonius, ab ipſo Publio ſtatutus, & ſenior Theodoto, qui in locum defuncti Theoteeni ſucceſſerat. Hæc, quæ latiùs videri poſſunt in laudata Vita, ſufficiunt ad intelligendum titulos Epiſtolarum, quas memorabimus.*

monaſterii S. Publii: altera ad eoſdem & fortè vicinos Epiſtola.

1228 *Epiſtola 93, quæ ad illos prima eſt, dataque hiemali tempore, ſub finem anni 404, aut fortè initio veris anni 405, inſcribitur* Aphthonio, Theodoto, Chæreæ presbyteris & monachis, univerſoque veſtro ſodalitio. *Unicè ſcripta videtur hæc Epiſtola ad amicitiam cum ſanctis illis monachis ineundam, & eorum preces impetrandas, quas Sanctus magno ſtudio flagitat. Ad haſce San-* C *cti litteras Græci ſaltem reſponderunt, oſtenderuntque deſiderium excurrendi ad* Chryſoſtomum, *niſi obſtaret metus Iſaurorum. Liquet hoc ex Epiſtola 146, data in æſtate anni 405, inſcriptaque* Theodoto, Nicolao, Chæreæ, presbyteris & monachis. *An hi trium monaſteriorum vicinorum ſuperiores eſſent, an potiùs tres præcipui ejuſdem Græci S. Publii monaſterii, non definio. Epiſtolam Sanctus ita orditur:* Vos quidem Iſaurorum incurſionem atque impetum abſentiæ veſtræ cauſam eſſe dicitis *&c. Ubi hanc excuſationem approbárat de ſe hæc memorat:* Ut autem rerum quoque noſtrarum ſtatu cognito lætemini, ingenti quiete atque otio fruimur, corpuſque noſtrum, etſi alioqui multa ſint, quæ ipſius valetudinem labefactent, ſatis commodè ſe habet. Quamquam enim & medicorum inopia, & rerum neceſſariarum penuria (nihil enim hic venale eſt, nec medicamenta ulla ſuppetunt) & cæli intemperies (neque enim æſtas nobis minùs quàm frigus moleſta eſt, ut quæ frigoris acrimoniam in contrarium imitetur) & gravis ac perpetua obſidio, crebrique Iſauricarum incurſionum metus; hæc, inquam, omnia, & alia plura ſunt, quæ valetudinem noſtram labefactent: D nunc tamen gravi periculo, atque hujuſmodi morbo liberati ſumus, ac mediocrem quamdam ſanitatem obtinuimus. *Hæc congruunt cum aliis de ſanitate ſua à Sancto illa æſtate ſcriptis.*

Epiſtola 145 ad Nicolaum presbyterum.

1229 *Porrò Nicolaus presbyter & monachus, qui in dicta Epiſtola cum Theodoto ponitur & Chærea, idem veriſimiliter eſt cum Nicolao presbytero, ad quem exſtant tres Sancti Epiſtolæ. Nam in prima ex illis, quæ eſt Epiſtola 145, declarat, ſe teneri deſiderio Nicolaum videndi, agnoſcens tamen, id facilè fieri non poſſe propter incurſiones Iſaurorum, qui terrores quotidianos inferebant. Necdum morbo planè liberatus erat, dum hanc ſcribebat Sanctus, ita ut figenda videatur verno tempore anni 405, certè ante jam memoratam Epiſtolam 146. Ex illo Nicolao, qui præcipuam habebat curam de prædicatione Evangelii in Phœnicia,* Chryſoſtomus *videtur intellexiſſe, novam ibi contra operarios Evangelicos exortam eſſe anno 405 perſecutionem, gentilibus in eos rurſum inſurgentibus. Nam illam perſecutionem Nicolao innotuiſſe, liquet ex Epiſtola 53, inferiùs allegandà. Fortè etiam* Theodotus presbyter, *qui ad* Chryſoſtomum *veniſſe dicitur in Epiſtola 126, ad nuntiandam perſecutionem illam ad* Chryſoſtomum *excurrit, cùm ad* E *Sanctum venerit circa id tempus, quo ille perſecutionem didicit, ut ex eadem Epiſtola colligitur.*

Orta perſecutione in Phœnicia, Sanctus urget

1230 *De turbis verò illis Sanctus fuit edoctus circa mediam æſtatem, & mox ſcripſit ea de cauſa Epiſtolam 126 ad Rufinum presbyterum & veriſimiliter monachum, cujus hoc eſt exordium:* Phœniciæ mala rurſus exarſiſſe, ac gentilium furorem auctum eſſe accepi: complureſque monachos partim vulneribus affectos eſſe, partim etiam mortem obiiſſe. Ideo majorem in modum te urgeo, ut quàm celerrimè te ad iter accingas, atque in acie ſtes. Certum enim habeo fore, ut, ſi preces, & lenitatem, & manſuetudinem, & tolerantiam, & patientiam, eamque, quam ſoles, animi fortitudinem adhibueris, vel aſpectu ſolo adverſarios in fugam conjicias, ipſorumque furorem exſtinguas, atque eorum, qui noſtras partes tuentur, animos recrees, multaque bona efficias. Quare ne cuncteris, nec procraſtines; ſed majori celeritate utaris, teque hæc, quæ à me commemorata ſunt, alacriorem reddant.

Rufinum presbyterum, ut eò proficiſcatur,

1231 *Mox urgentes addit rationes ad ejus animum excitandum, quas ita concludit:* Cura, obſecro, ut tantas opes arripias, ingentique celeritate utaris: atque quàm primùm illuc veneris, F ad nos ſcribas. Nam ſi vel hoc audierimus, te Phœniciæ fines attigiſſe, jam ſine cura erimus, requieſcemus, in ſecuritate degemus. Nam quæ hinc conſequentur, ſcimus: nimirum ut generoſus rei bellicæ peritus imperator, ſic tu omnia peragrabis, jacentes excitans, ſtantes confirmans & conſtabiliens, errantes in viam reducens, perditos requirens & inveniens, univerſas diaboli copias concidens. Eſt enim mihi perſpecta, mihi, inquam, perſpecta eſt animi tui vigilantia, mentis tuæ cura & ſolicitudo, ſagacitas, concinnitas, comitas, fortitudo, robur, conſtantia.

ſumque adducit operam ad juvandos ibi prædicantes.

1232 *Deinde crebras petit litteras.* In magna enim, *inquit*, cura & ſolitudine ſumus. . . . quò ſi res proſperum curſum teneat, gaudio ac voluptate afficiamur, ſin autem impedimenta objiciantur, omni ratione ac ſtudio ea de medio tollere nitamur. Neque enim antè conquieſcemus, quàm & per nos, & per alios, hoc effecerimus, etiamſi millies vel in urbem Conſtantinopolitanam mittere neceſſe ſit, quò omnia tibi valde prona reddamus,

ne

A ne id quidem facere recusabimus. Hæc igitur cùm tibi nota sint, quæ tui muneris sunt, nobis præsta, vigilantiam ac diligentiam. Quòd si fratres etiam mitti oportere putes, id quoque fac sciam. De sanctorum verò martyrum reliquiis sine cura esto: confestim enim religiosissimum dominum meum presbyterum Terentium ad dominum meum piissimum Otreium Arabissi episcopum misi. Nam ipse & multas, & minimè dubias habet, quas paucis diebus (*id est, intra paucos dies*) in Phœniciam ad te mittemus. Quare da operam, ne officio tuo ulla ex parte desis. Nam quæ nostri muneris sunt, quanta cum animi promptitudine præstemus, vides. Festina itaque, ut ante hiemem ecclesias, quæ sine tecto sunt, perficere queas. *Hactenus* Chrysostomus.

Tempus datæ Epistolæ.

1233 *Epistola figenda est circa Julium anni 405: nam data est post Epistolam 146, æstivo tempore scriptam, ut vidimus num. 1228. Data quoque est tam citò, ut Rufinus, acceptâ hac Epistola, non modo proficisci in Phœniciam, sed ibidem etiam ante hiemem perficere posset ecclesias, eaque de causa serius figi nequit. Tillemontius Notâ* 95 *Epistolam ad Rufinum figit anno 406. Verùm eo anno Sanctus erat Arabissi, non Cucusi, ubi scripta est hæc Epistola, ut fatetur. Quod autem existimat,* Chrysostomum *Arabisso deinde Cucusum rediisse, caret fundamento, & suo loco refutabitur. Verùm an Rufinus presbyter revera in Phœniciam profectus sit, nullibi reperimus. Si desiderio Sancti satis fecerit, profectus est satis diu ante Joannem presbyterum, de quo mox agemus.*

B

Item Gerontium presbyterum, qui ante in Phœnicia fuerat,

1234 *Alter ex presbyteris, quos* Chrysostomus *illo tempore in Phœnicia esse desiderabat, est Gerontius presbyter, ad quem exstat Epistola* 54, *hunc in finem scripta. Illam sic orditur Sanctus:* Et jam ad pietatem tuam litteras dedi: (*quæ exciderunt*) existimans te in Phœnicia esse: & nunc item eadem, quæ priùs, scribo; nempe vobis nunc maximè quidvis agendum ac perferendum esse, ut ne segetem vestram vacuam & inanem deseratis, nec quidquam eorum, quæ rectè, & cum laude gesta sunt, labefactari atque interire sinatis. *Ex his habemus primò, Gerontium jam antea fuisse in Phœnicia. Secundò allegatis verbis insinuatur persecutio jam memorata, de qua mox iterum fit mentio. Utrùm vero Gerontius ob persecutionem, an causâ morbi, quo laborabat, ex Phœnicia recessisset, non constat.*

C

ut illuc citò revertatur, hortatur,

1235 *At* Chrysostomus *gravissimis rationibus eum ad redeundum hortatur, & mox ita pergit:* Quocirca te obsecro, ut, quò major est tempestas, & plura mala & majora impedimenta objiciuntur, pluresque sunt, qui insidias struant, eò etiam magis ipse te excites, aliosque item horteris, ut præclaram hanc curam tecum suscipiant, illucque quàm celerrimè pervenire maturent.... Siquidem hujusmodi peregrinationes suscipere longè præstantius atque conducibilius est, quàm domi desidere. Illic enim degens, hæc etiam habere potes, quæ nunc habes, hoc est, jejunium, vigilias, cæteraque Christianæ philosophiæ genera. Domi autem desidens, ea lucrari non potes, quæ, si in illa regione commoreris, adipisci potes, nimirum tot animarum salutem, periculorum mercedem, tantæque animi promptitudinis præmium...

sumptus ibi necessarios suppeditaturus.

1236 *Et mox:* Ne, quæso, cuncteris aut differas: verùm, ubi è morbo convalueris, mox ad iter te accinge, de rebus ad usum tuum necessariis nihil curans: siquidem reverendissimo ac religiosissimo presbytero Constantio negotium dedi, ut, sive ad ædium exstructiones, sive ad sublevandam fratrum inopiam, impensis opus sit, largè vobis ac prolixè omnia suppeditet, atque adeo nunc etiam largiùs ac profusiùs, quàm antè. Cùm igitur & pronos ac faciles inde sumptus habeas, &, quod caput est, rem Deo gratam facturus sis, depulsa omni cunctatione, confestim iter matures, quæso, atque ex ipsa Phœnicia hoc nobis significes, ut licèt in gravi ac molesta solitudine hæreamus, ingens tamen hinc solatium consequamur... Quamvis enim te quoque huc venire, ac tuo conspectu frui cupiamus: tamen, quia hoc, quod dixi, magis necessarium est, periculumque est, ne hiems iter illud tibi præcludat, propterea te urgemus, atque, ut proficisci matures, obsecramus. *Hæc Sanctus mense Augusto aut Septembri, quantum apparet ex timore, ne hiems iter impediat, si diu moretur Gerontius. Idem de Gerontio repetit in Epistola* 53 *ad Nicolaum presbyterum, quæ aut eodem tempore, aut paulo post data est.*

Laudat Nicolaum presbyterum de cura rerum Phœniciæ,

1237 *Secunda hæc est soli* Nicolao presbytero *inscripta, atque ita incipit:* Magnopere nos erexisti, atque ingenti voluptate perfudisti, cùm illud significâsti, permagnam tibi Phœniciæ curam esse, teque, tanto licèt intervallo dissitum, eos, qui illic degunt, per literas ad pietatis studium acuere atque hortari: qua in re zelum apostolicum præstas, eâque causâ te admirari ac beatum prædicare minimè intermittimus, quòd & monachos antea misisti, & nunc in tanta negotiorum difficultate non modò eos non abduxisti, sed etiam manere coëgisti... Rem virtute tua dignam fecisti, quòd, cùm ægras res esse ac seditione laborare conspexisti, tum potissimum operam dedisti, ut ne ii, qui illic degunt, aciem desererent, verùm remanerent, ac partes suas explerent. *Tum monet, ut urgeat* Gerontium presbyterum, si convaluerit,... ut iter illud ineat: & ne in via longum tempus teratur, hiemsque interveniens iter ipsi intercludat. *Ac significat, se nolle, ut ad se veniat.*

E

hortaturque ut plures operarios, ac nominatim Joannem presbyterum mittat.

1238 *Continuò de aliis adlegendo hæc subdit:* Illudque cures, ut vir suavissimus ac mihi carissimus, Joannes presbyter, itineris comitem se ipsi adjungat. Scis enim regionis illius negotia nunc eò pluribus correctoribus indigere, quò longiùs serpserunt mala. *Pergit excitare Nicolaum ad curam diligentem, innuitque se ejus quidem videndi desiderio teneri; sed præferre ipsius diligentiam in illis curandis.* Nam, *inquit*, ut nunc res sunt, etsi alioqui tui videndi atque amplectendi magna cupiditate tenemur, te tamen istic manere necessarium esse ducimus. Nec enim dubitamus, quin tu omnia facturus curaturusque sis, quò strenuis viris Phœniciam impleas, atque eos, qui illic remanserunt, magis ac magis fulcias ac corrobores, ut ne relictis regionis illius negotiis pedem referant: & eos, qui vicini ac propinqui sunt, exquiras, atque cum ingenti animi alacritate ac studio emittas &c. *Non fefellit spem* Chrysostomi *Nicolaus: nam Sanctus in Epistola 69, sequenti anno scripta,* Tibi verò, *inquit*, ingentem gratiam habemus, quòd, cùm in tot tantisque perturbationibus verseris, non parvam tamen negotiorum Phœniciæ curam geris. *Joannes quoque presbyter ante hiemem iter suscepit. At de Gerontio nihil certe habemus.*

F

Alphio gratias agit de missione Joannis promota.

1239 *Ut verò Joannes presbyter apostolicam illam expeditionem susciperet, allaboravit etiam Alphius quidam, cui ea de re gratias egit* Chrysosto-

mus *per Epistolam 21, quam sic exorditur:* Te beatum ac ter beatum, atque etiam sæpiùs beatum, qui ejusmodi res efficis, atque ejusmodi negotiis animum adjicis, quæ ingentem in cælis thesaurum tibi recondunt. Neque enim vulgariter animum nostrum erexisti, cùm de domino nostro Joanne presbytero nobis illud exposuisti, te multum operæ adhibuisse, ut eum excitares, atque in Phœniciam mitteres. Quòd autem aurum quoque ipsi dedisti, quamquam tu pro cætera tua pietate hoc reticuisti, minimè tamen id nobis obscurum fuit: nam id etiam compertum habuimus, ac liberalitatem eam, quâ usus es. Ob eamque causam te admirari ac laudibus in cælum ferre non desinimus, quòd in his rebus dives sis, in quibus divitem te esse convenit &c. *Deinde litteras ipsius flagitat.*

viique tret a... litas scribit Epistolas.

1240 *Prima hac videtur ex quatuor Epistolis ad Alphium. Non diu post ad eumdem data est Epistola 72, quâ Alphii in egentes liberalitas commendatur: nam scripta est ante hiemem, sed quando* Isaurica mala *ingravescebant. Post has certò scripta est Epistola 35, quæ videtur tertia ad Alphium: nam data est, quando magna* ex hieme ac prædonum impetu itinerum difficultas *oriebatur. Gratias in hac agit Alphio, & de munere* B *ad se misso ita respondet:* Quod autem te nobis misisse scribis, hoc nemo huc attulit: verùm, qui id afferebat, prædonum metu perterritus pedem retulit. Cæterùm, si me amas, ne hoc facias, ne difficultates atque negotia tibi ipsi exhibeas. *Quarta demum est Epistola 49, data, dum vigebat* Isaurorum metus, & hiemis asperitas. *Est amica salutatio, & excusatio de non mittendis ob difficultatem crebrò litteris.*

Presbyteros & monachos in Phœnicia laborantes,

1241 *Hisce breviter de ordine illarum litterarum observatis, redeamus ad curam Sancti de rebus Phœnicia, ad quam Joannes presbyter profectus est ante hiemem, fortè mense Septembri aut Octobris initio. Eodem tempore* Chrysostomus *dedit Epistolam 123, cujus hæc est inscriptio:* Phœniciæ presbyteris & monachis, gentiles in Christiana religione instituentibus. *Hanc verisimiliter laudato presbytero perferendam commisit. Dignam puto, quam huc totam transferam, ut ex illa ardentissimum Sancti studium ad excidendam impietatem, & religionem Christianam propagandam, quilibet perspicere possit.* Gubernatores, *inquit*, cùm mare furore percitum & excitatum, atque ingentem tempestatem ac turbinem cernunt, non modò C navim non deserunt, sed etiam tunc majori solicitudine ac studio utuntur, tum ipsi vigilantes, tum alios excitantes: medicique rursus, cùm febrim excitatam vehementer sævire prospiciunt, ægrotum non modò non relinquunt, verùm etiam tum denique, & per se & per aliorum operam ad profligandum morbum plus studii atque operæ adhibent. Quorsum hæc commemoro? Nimirum ut ne quis vos ob exortum tumultum in fraudem impellat, adducatque, ut Phœniciam relinquatis, ex eaque secedatis: quin potiùs, quò plures difficultates vobis objiciuntur, gravioresque fluctus ac major perturbatio, eò quoque constantiùs laboretis, excubetis, majorem animi promptitudinem adhibeatis, ut ne præclarissima vestra substructio corruat, nec tantus vester labor fructu careat, susceptaque in animarum cultu opera deleatur.

...eum rationibus quam subministrando necessaria,

1242 Potest enim Deus & hunc tumultum sedare, & patientiæ mercedem vobis conferre. Neque enim tanta vobis merces constituta erat, cùm negotia sine ulla difficultate ac molestia conficiebantur, quanta nunc est, cùm magna difficultas proponitur, ingens perturbatio, multique D offendiculo sunt. Quocirca laborem eum, quem pertulistis, & ærumnam, quam sustinuistis, & ea, quæ præclarè gessistis, vobiscum reputantes, illudque item, Deo favente, tantam jam impietatis partem à vobis exstinctam esse, Phœniciæque res in melius processisse, ac majorem nunc mercedem amplioremque remunerationem vobis fore, denique Deum impedimenta quoque brevi sublaturum, & multa vobis patientiæ præmia persoluturum esse, illic quæso permanete atque consistite. Nam ne nunc quidem vobis quidquam deesse potest: ego enim, ut omnia, tam in indumentis, quam in calceamentis, ac fratrum alimentis, eâdem, quâ priùs, copiâ & affluentiâ vobis suppeditentur, imperavi. Quòd si nos, cùm in tanta calamitate atque acerbitate versemur, ac Cucusi solitudinem incolamus, tantam operis vestri curam gerimus, multò sanè magis vos etiam, cùm abundè vobis omnia suppetant, quæ vestrarum partium sunt, præstare convenit.

ferventer hortatur, ut fidem sibi prædicare

1243 Rogo igitur, ne quis vos terreat. Nam & negotia meliorem jam spem ostendunt: idque ipsi ex litterarum, quæ à reverendissimo domino meo presbytero Constantio missæ sunt, exemplis facilè intelligetis. Ac si permanentis, etiamsi E sexcenta impedimenta oboriantur, omnia tamen frangetis. Nihil quippe patientiam ac tolerantiam æquare potest: rupi enim similis est: contrà motus ii omnes cæque insidiæ, quæ adversus Ecclesiam struuntur, fluctibus non dissimiles sunt, qui rupi illiduntur, atque in spumam abeunt. In mentem vobis veniat, quanta Apostoli, tum à suis, tum ab exteris pertulerunt: & ut omne prædicationis tempus per tentationes, per pericula, per insidias consecerint, nunc carcere & vinculis, nunc exsiliis, nunc flagris, nunc fame & nuditate consumpti. Et tamen, etiam cùm in carcere degerent, à munere sibi commisso non absistebant: verùm beatus Paulus, etiam cùm in vincula conjectus ac flagris concisus esset, & cruore difflueret, & ligno alligatus esset, & tot malis premeretur, tamen in ipso quoque carcere antistitis sacri munere fungebatur, & carceris custodem baptizabat, eaque omnia, quæ sui muneris erant, exsequebatur.

non desistant.

1244 Hæc igitur omnia, aliaque id genus animo volventes, ut vos jam hortatus sum, firmi atque immobiles state, & à fraudibus cavete, Dei opera atque auxilium, cui nihil par esse potest, exspectantes: ac de omnibus his re- F bus, ut responsum à vobis feramus, curate. Hac enim de causa etiam Joannem religiosissimum presbyterum misimus, ut vos cohortetur, nec vos à quoquam perturbari sinat. Equidem ipse, quod mei muneris erat, præstiti, tum vos sermonibus cohortans, tum consiliis erigens, tum ea, quæ opus erant, prolixè subministrans: quò nihil omnino vobis deesset. Quòd si me perferre minimè volueritis, verùm iis potiùs, qui vos decipiunt, ac velut pennas vobis addunt, fidem habeatis, extra culpam ipse sum. Scitis autem, in cujus caput hæc condemnatio atque jactura cadat. Ne igitur quidquam hujusmodi contingat, vos etiam atque etiam rogo, ut me, qui vos impensè amo, perferatis. De rebus vobis necessariis, vel ad nos scribite, vel, si ita lubet, hominem mittite: nec vobis quidquam omnino defuturum est. *Hactenus* Chrysostomus, *fervidus Christi amator, & insignis imitator S. Pauli Apostoli, cujus exemplo sua memorat facta, ut alios ad æmulationem excitet.*

1245 *Verùm aliquid dubitationis hic oboriri potest. Nam quæret nonnemo, unde tantam pecunia*

Pecuniam unde acceperit Sanctus, in pauperes etiam & captivos benignus:

aie vim haberet Chrysostomus, ut necessaria omnia procurare posset laborantibus in Phœnicia, præsertim cùm dona à variis oblata passim recusaret & remitteret? Audiamus itaque Sozomenum, & ad hæc respondentem, & alia pia Sancti opera commemorantem lib. 8 cap. 27: Joannes verò, inquit, etiam in exsilio degens, magis inclaruit. Nam cùm pecuniis abundaret, quas cùm alii multi afferebant, tum Olympias diaconissa ad eum mittebat, plurimos captivos ab Isauris redemit, ac suis restituit. Multis etiam egentibus necessaria subministrabat. Eos verò, quibus pecuniis opus non erat, oratione sibi conciliabat. Fratque admodùm carus tum Armeniis, apud quos degebat, tum finitimis omnibus. Multi quotidie ad eum confluebant ex urbe Antiochia, & ex reliqua Syria, ac Cilicia.

alia ex data Epistola observatio.

1246 Secundò quæri potest, quænam illa sint negotia, quæ meliorem spem ostendebant, ut colligebatur ex litteris à Constantio presbytero missis? Respondeo, dubitari non posse, quin Chrysostomus hic loquatur de suis & Ecclesiæ negotiis, pro quibus laborabant Innocentius Papa, Honorius imperator, & omnes passim episcopi Occidentales, qui de causa Chrysostomi erant instructi. Horum itaque conatum circa id tempus intellexit Chrysostomus ex litteris Constantii, tum Antiochiæ degentis, qui intellecta ibidem ad Sanctum perscripsit; hic verò eadem laborantibus in Phœnicia communicavit.

B

Epistola 28 ad Basilium presbyterum:

1247 Ad conatum Chrysostomi pro fidei propagatione in Phœnicia spectant adhuc duæ Epistolæ, anno item 405 figendæ. Prior est Epistola 28, Basilio presbytero scripta. Vix dubitari potest, quin presbyter ille in Phœnicia degeret, cùm Chrysostomus eum alloquatur his verbis: Etsi nobis conspectu tuo atque congressu frui minimè contigit, tamen cùm de tua virtute ad nos affertur ac zelo eo, quo adversus gentiles flagras, ipsorum errorem evertens, eosque velut porrecta manu ad veritatem ducens, non secus acsi adesses, tecumque diuturnum usum ac vitæ consuetudinem habuissemus, honore ac veneratione te complectimur. Eaque de causa priores ad te scripsimus &c. Petit vicissim Basilii litteras. Hæc Epistola alieni in Phœniciam proficiscenti commissa videtur anno 405; sed incertum, quo ferè mense.

alia ad monachos Syros, ut operarii mittantur,

1248 Altera est Epistola 55, inscripta Symeoni & Mari presbyteris, atque in Apamiensi regione monasticam vitam profitentibus. Scripta est Epistola post discessum Joannis presbyteri, & hiemali tempore. Unde liquet, scriptam esse sub finem anni 405, fortè mense Novembri. Preces pro Ecclesiæ tranquillitate & litteras monachorum illorum studiosè postulat Chrysostomus. Deinde hæc addit: Nos quidem certè permagna voluptate affecit vir carissimus & suavissimus Joannes presbyter, quòd in tanta temporum difficultate domo excedere, atque in Phœniciam proficisci animum induxerit. Quapropter à vobis peto, ut præclari hujusce operis magnitudine animo perpensa, si quos præstantes ac generosos viros nancisceamini, qui ad egregiarum harum rerum magnitudinem auxiliarem manum afferre possint; eos magna cum animi alacritate cum eo mittatis, quantam hine mercedem laturi sitis, cogitantes. Ita Sanctus, undequaque operarios ad vineam Domini dirigere studens.

C

in Phœniciam: alia ad Romulum & Byzum monachos.

1249 At, quando hortatur, ut cum eo, id est, cum Joanne alios mittant; id eo sensu intelligendum non putem, ut velit eos unà cum Joanne proficisci, cùm hic ante has litteras profectus videatur: sed desiderat, ut alii ipsum sequantur, atque unà cum ipso in Phœnicia laborent. Urbs Apamea Syriæ ad Orontem, & regio Apamene, in qua habitabant monachi illi, non adeo longè distabat à Phœnicia, ita ut illi facilè eò proficisci possent. Ceterùm eadem hieme data est Epistola 56, inscripta Romulo & Byzo monachis, quibuscum amicitiam jungere, & litterarum commercium inire studuit Chrysostomus, fortasse eumdem in finem. Certè Epistola scripta est, quando iter erat difficile, tum ob hiemis tempus, tum ob Isaurorum metum. Nunc ad alia tantisper divertendum.

AUCTORE J. S.

§ LXXIX. Mortuo Arsacio, Atticus consecratur episcopus: conatus Innocentii Papæ & Honorii imperatoris ad Synodum Thessalonicæ congregandam irritus, & eorum legati ad Arcadium pessimè excepti.

B

Defuncto Arsacio, in sedem Constantinopolitanam

Vidimus, quanto studio Chrysostomus anno 405 laboraverit ad fidem dilatandam. Nunc, eo tantisper relicto, exponendum est, quid mutationis contigerit Constantinopoli, ut deinde etiam videamus, quantùm laboraverint Occidentales, ut turbatum Ecclesiæ statum componerent. Socrates lib. 6 cap. 20 hæc scribit: Ceterùm Arsacius post susceptum episcopatum non diu supervixit. Sequente enim anno (405) id est, Stilichone iterum & Anthemio consulibus die tertio Idus Novembris mortem obiit. Cùm autem multi episcopatum illum ambirent, eamque ob causam multum jam temporis elapsum esset, altero pòst anno (406) Arcadio sextum & Probo consulibus, ad episcopatum promotus est Atticus, vir religiosus. Hic ex Sebastia Armeniæ generis sui originem ducebat. Ceterùm monasticum vitæ genus ab ineunte adolescentia secutus fuerat. Ac disciplinis quidem mediocriter institutus, naturali prudentia magis valebat. Ita ille, Atticum passim laudans.

C

anno 406 intruditur Atticus,

1251 Sozomenus lib. 8 cap. 27 de illis scribit sequentia: Sed & Arsacius, cùm ecclesiam Constantinopolitanam brevi temporis spatio administrâsset, ex hac luce migravit. Cujus successionem cùm multi essent qui ambirent, quarto post obitum illius mense ordinatus est Atticus ex presbytero cleri Constantinopolitani, qui unus fuerat ex Joannis insidiatoribus. Plura de Attico ibidem videri possunt. Palladius in Dialogo pag. 94 quatuordecim menses solùm attribuit cathedræ Arsacii. At præferenda videtur sententia Socratis, secundum quem defunctus est decimo septimo episcopatûs mense, sive die XI Novembris anni 405. Si ergo quarto pòst mense electus est Atticus, fuit hic in sedem intrusus mense Februario aut Martio anni 406. De Attici electione primisque ipsius molitionibus Palladius pag. 95 hæc habet: Huic Arsacio sufficitur Atticus è presbyteris, omnium adversus Johannem molitionum artifex.

1252 Qui cùm videret neminem Orientalium episcoporum secum communicare, & ne civita-

AUCTORE J. S.

qui omnes cogatur cogere ad secum communicandum.

tis quidem populum, propter ea, quæ tam nefariè & injustè in Johannem ab ipso acta erant, expers cùm esset facrarum Scripturarum, perfecit, ut imperialibus rescriptis cogerentur ii, qui cum ipso non communicabant. Rescriptum autem contra episcopos, tales minas habebat: "Si quis e„piscoporum non communicat Theophilo, Por„phyrio, & Attico; ecclesia quidem ejiciatur, „& a propriis facultatibus abigatur„. Hinc alii, qui bonorum onere prægravati erant, etiam inviti cum ipso communicabant; alii verò pauperiores & in fide sana infirmiores, donorum quorumdam pollicitationibus ad communionem adducebantur. Alii genere & possessionibus & patriâ & corruptibili gloria, atque corporum vexatione insuper habitis, animi nobilitatem fugâ custodiebant, ... profecti alii quidem Romam, alii ad montes, alii in ascetarum monasteria. *Adde*, preces à bonis & probis magna cum afflictatione sub dio *peractas fuisse. Hæc Palladius de minis Attici.*

Consentientibus Innocentio & Honorio, concilium Romæ cogitur.

1253 *Interim Innocentius Papa, ubi intellexerat ex variis episcopis aliisque clericis exsilium* Chrysostomi, *& alia ejus occasione in Oriente patrata, quemadmodum expositum est § 68, serio cogitabat de remedio tot malis adhibendo. Eorum enim relatione commotus est, teste Theodoro apud Palladium pag. 28*, ita ut non ampliùs sustinens Papa Innocentius, miserit ad pium imperatorem Honorium, figillatim quid ferrent Epistolæ (*de his rebus acceptæ*) subjungens. Quibus permota ejus pietas, jubet Occidentalium synodum cogi; &, cùm etiam simul sententiam tulissent, eam ad suampietatem referre. *Hæc facta videntur in æstate anni 405. At synodus tantùm videtur coacta fuisse ex episcopis Italiæ, ut habent sequentia, licèt fortè ad alias provincias quoque scripserit Innocentius, ut ibidem concilia cogerent, aut primarios aliquot aliarum provinciarum antistites consuleret. Certè inter episcopos, quibus deinde gratias egit* Chrysostomus, *reperitur etiam Aurelius Carthaginensis, Africæ primas.*

ubique decernitur, congregandam esse synodum generalem,

1254 *Quid autem episcopi Italiæ, ante hiemem verisimiliter congregati, faciendum crediderint, subditur apud Palladium pag. 29 hoc modo:* Qui quidem Italiæ episcopi congregati, orant imperatorem, sic scribat fratri suo & consorti imperii Arcadio, ut jubeat Thessalonicæ synodum fieri, quò faciliùs utraque pars Orientis & Occidentis in unum accurrere possit, & synodus non in episcoporum numero, sed in pondere sententiæ perfectæ certum & indubitatum ferat judicium. *Honorius huic episcoporum judicio planè consensit. Nam Theodorus apud Palladium ita pergit:* Quibus accensa ejus pietas, Episcopo quidem Romanæ Ecclesiæ scribit: mittat quinque episcopos, presbyteros autem Romanæ Ecclesiæ duos, & diaconum unum, qui ferant suam ad fratrem suum epistolam, cujus hæc sententia erat.

quemadmodum Honorius petit suis ad Arcadium litteris.

1255 Tertiò jam scribo ad mansuetudinem tuam, rogans, ut quæ ex compacto contra Johannem episcopum gesta sunt, emendentur. Et, ut videtur, nondum perfectum est. Quare denuò scripsi per hosce episcopos & presbyteros, multùm sollicitus de pace ecclesiastica, per quam & nostrum imperium pacem obtinet; ut jubere digneris Orientis episcopos Thessalonicæ convenire. Etenim Occidentis nostri episcopi, lectis viris adversus malum ac mendacium firmissimis, miserunt episcopos quinque, presbyteros verò duos, & diaconum unum magnæ Ecclesiæ Romanæ. Quos velim omni honore digneris: ut si persuasi fuerint, quòd jure expulsus sit Johannes, doceant me ab ejus communione recedere: aut si coarguerint sponte malignos esse Orientis episcopos, ab eorum te communione avertant. Quænam enim sit Occidentalium de Johanne episcopo sententia, ex omnibus epistolis, quæ ad me scriptæ sunt, duas subjunxi, ejusdem cum ceteris sententiæ, unam Romani, alteram Aquileiensis episcopi. Porrò hoc ante omnia obsecro clementiam tuam, Theophilum, Alexandriæ episcopum, etiam nolentem, sistere jubeas, qui omnium malorum maximè auctor esse dicitur; ut episcoporum, qui adfuerint, synodus minimè impedita, convenientem temporibus nostris pacem sanciat. *Ita Honorius apud Palladium. Mandata autem ipsius non videntur ante hiemem venisse Romam. Certè legati, quos Innocentius misit, non discesserunt ante annum 406. Nam quando Constantinopolim venerunt, Atticum invenerunt episcopum.*

Legati cum litteris imperatoris, Papæ & concilii ad Arcadium

1256 *Quapropter, cùm iter per mare instituerint, & circum Græciam navigârint, ut mox patebit, verisimile non est, eos discessisse ante mensem Martium aut Aprilem. Hac præmissa observatione, subjungo totam hujusce legationis relationem ex Palladii Dialogo pag. 30:* Cùm igitur sanctus Æmilius, Beneventi episcopus, & Cythegius & Gaudentius, unà cum Valentiniano & Bonifacio presbyteris, accepissent literas imperatoris Honorii, Innocentii, & Italorum episcoporum, Cromatii Aquileiensis, & Venerii Mediolanensis, atque aliorum, nec non commonitorium synodi totius Occidentis, publicâ evectione Constantinopolim profecti sunt cum Cyriaco, Demetrio, Palladio & Eulysio episcopis. Commonitorium autem continebat, Johannem judicium ingredi non debere, nisi ipsi priùs restituta fuisset & ecclesia, & communio; ut sublatâ caussâ detrectandi judicii, suâ sponte consessum iniret.

missi, pessimè excipiuntur Constantinopoli:

1257 Profecti igitur Constantinopolim, post quatuor menses redierunt, narrantes facinora Babylonica. Cùm præter Græciam Athenas navigaremus, detenti sumus ab infesto quodam tribuno militum, qui statim centurionem unum nobis adjunxit, non sinens nos Thessalonicam accedere. Illic enim propositum nobis erat literas primùm dare Anysio episcopo. Conjectos igitur nos, aiunt, in duo navigia dimisit. Ingruente postea austro vehementi, tribus diebus Ægæum mare & freta sine cibo trajecimus: circa duodecimam tertii diei horam appulimus ante urbem regiam juxta suburbana Victoris. Ubi retenti ab exactoribus portuum, retro discessimus; cujus autem jussu, ignoramus: & conclusi sumus maritimo Thraciæ castello, Athyrâ dicto, Romani quidem in una domuncula, in pluribus verò, qui cum Cyriaco erant, illicque vexati; ita ut ne famulus quidem præsto esset, qui ministraret. Cùm literas petiissent, non dedimus, dicentes: Quî fieri potest, ut qui legati sumus, literas imperatori non reddamus? Cùm autem eas non dare persisteremus; primus venit ad nos Patricius notarius: deinde quidam alii: postremùm venit quidam Valerianus nomine è Cappadociâ, præpositus unius militaris numeri: & rupto Mariani episcopi pollice, signatam Imperatoris epistolam cum reliquis abstulit.

frustraque sollicitati ad communicandum cum Attico.

1258 Postridie igitur miserunt ad nos, an aulici imperatoris, an Atticus, nescimus, (ipse enim dicebatur ecclesiæ thronum invasisse) qui nobis

bis tria millia numismatum dabant, orantes, ut persuasi Attico communicaremus, & de Johannis judicio taceremus. Quibus non assentientes, perstitimus orare, cùm nihil pacificum perageretur, ut sine periculo ad nostras ecclesias rediremus, visâ tali inhumanitate. Idipsum variis revelationibus Servator Deus nobis declaravit, adeo ut sancti etiam Emmelii diacono Paulo, viro mitissimo & prudenti, in navi apparuerit beatus Paulus Apostolus, dicens ipsi: Videte, quomodo ambuletis, non ut insipientes, sed ut sapientes: videntes, quòd dies mali sunt. Significante somnio variam illorum fraudem, eamque donis & blanditiis ad adulterandam veritatem.

re infecta, remittuntur.

1259 Instans igitur idem ipse tribunus Valerianus, conjecit nos in deterrimam navem, mercede, ut rumor ait, nauclero datâ, ut perderet episcopos navigantes, cum viginti militibus variorum officiorum: & statim nos Athyris expulit. Cùm navigâssemus stadia plurima & jamjam perituri essemus, appulimus Lampsacum; & inde mutatâ nave vicesimo die applicuimus Hydruntem Calabriæ. Neque ampliùs nobis dicere potuerunt, quo in statu esset beatus Johannes episcopus, neque ubi sint Demetrius, Cyriacus, Eulysius, atque Palladius episcopi, qui cum nostris episcopis legati profecti erant. *Hactenus Theodorus diaconus, qui ea ex legatis intellexit, nisi ipse forsan fuerit diaconus ille, qui inter legatos non nominatur. Præterea Honorius de quinque episcopis legatis meminit. At ex illis Theodorus initio tantùm tres nominat, Æmilium Beneventanum, Cythegium sedis omnino ignotæ, & Gaudentium procul dubio Brixianum. Postea tamen meminit Mariani episcopi, qui etiam non est satis notus. At ex Mariano antè omisso, & deinde alia occasione nominato, intelligimus quintum eodem modo omitti potuisse, ut credendum sit, quinque episcopos Occidentales esse missos, præter quatuor Orientales, qui illis fuerunt adjuncti.*

Orientales episcopi, qui legatis erant adjuncti,

1260 *Quid porrò Orientalibus illis accidisset, ignorabant legati, postquam reversi erant in Italiam, quia ab illis separati erant prope Constantinopolim. Deinde verò fama erat, illos mari demersos: at demum innotuit, longè in exsilium deportatos fuisse. Nec dubitandum est, quin id factum sit, postquam recusaverant communicare cum Attico. Audiamus Palladium, qui de illis ita scribit pag. 194:* Episcopi quidem, ut initio fama vulgavit, in mare demersi sunt; ut autem se habet veritas, in exsilium longinquum pulsi sunt in barbaras regiones, ibique etiamnum à servis publicis custodiuntur. Nam cùm venisset quidam diaconus, qui simul cum eis iter fecerat, retulit, Cyriacum quidem Palmyræ in Persarum castello esse, octoginta milliaribus ultra Emesam: Eulysium verò in castello Misphas dicto, Saracenis adjacente, trium dierum itinere ultra Bostram Arabiæ: Palladium in vicinia Blemmyum aut Æthiopum custodiri, in oppido, Syene dicto: Demetrium interiùs in Oasi, Mazicibus proxima: sunt enim & aliæ Oases. *Hactenus Palladius, respondens Theodoro, qui eum interrogaverat pag. 192 hoc modo:* Ubinam sunt episcopi, qui cum nostris missi sunt, Eulysius, Palladius, Cyriacus & Demetrius? Obscurè quidem audivimus in exsilium pulsos esse. *Itaque nullum est dubium, quin agatur de quatuor episcopis, qui cum Occidentalibus missi erant Constantinopolim.*

1261 *Hac de causa Latina Bigotii interpretatio, quæ Cyriacum facit episcopum Emesenum, & Eulysium Bostrensem, hic mutanda fuit, cùm Cyriacus Emesenus & Eulysius Bostrensis ex solo interpretis errore origenem traxerint, ut jam observavi cum Tillemontio num. 1191. Palmyra, ubi fuit Cyriacus, urbs est satis nota in Syria, & metropolis illius regionis, quæ ab ea* Palmyrene *vocatur. Aliquando Persarum fuit, aliquando Romanorum. At Romanis parebat, dum ibi fuit Cyriacus. Bostra est urbs notissima in Arabia Petræa: at castellum* Misphas, *ubi fuit Eulysius, non atque notum est. Syene, ubi locatus est Palladius, urbs est Ægypti ad Nilum, prope confinia Æthiopiæ, nec longe a Blemmyum regione. Demetrius in Oasi, Mazicibus proxima, dicitur fuisse. Verùm non invenio Oasim prope Mazices, qui locantur in Mauritania Cæsariensi, ita ut non satis constet, ubi ille locum exsilii habuerit; nisi fuisset in deserto aliquo Africæ loco. Porro laudatus Palladius pag. 198 etiam refert, quantum antistites illi in itinere passi sint à militibus, qui eos deducebant; & ab aliquot episcopis, per quorum urbes transibant. Verùm hæc, ut minùs propè ad* Chrysostomum *spectantia, huc non transferam. Illud solum observo, maxime accusari episcopum* Tarsi, *cujus nomen certò non innotuit;* Antiochiæ, *ubi erat Porphyrius,* Chrysostomi *inimicus; & Eulogium* Cæsareæ Palæstinæ, *quem Sanctus antè sibi amicum credebat.* Ante omnes autem, *teste Palladio pag.* 200, episcopus Ancyræ (*Leontius,*) & Ammonius Pelusii (*in Ægypto,*) partim donis, partim minis, deductores milites adversus eos magis exasperantes (*erant*) ut ne laïcis quidem eos excipere volentibus id permitterent. *Contrà laudatur humanitas episcoporum Cappadociæ Secundæ, & Serapionis,* Ostracinæ *in Ægypto episcopi. Ceterùm aliorum multorum exsilia, quæ circa idem tempus contigerunt, videri possunt apud Palladium pag.* 195 *& seqq.*

procul in exsilium deportantur.

1262 *Lubet tamen audire Theodoretum, generatim de his loquentem lib.* 5 *cap.* 34*:* Porrò quot episcopi ejus causâ pulsi sint ecclesiis, & in extremos imperii Romani fines deportati; quot item monachi eamdem calamitatem perpessi sint, superfluum arbitror commemorare, & prolixam historiam texere; præsertim cùm ea, quæ tristia sunt, contrahenda esse censeam, & auctorum, qui ejusdem nobiscum sunt fidei, errata obtegenda. Plerique certè eorum, qui injurias fecerant, pœnas dederunt, & per ea, quæ passi sunt, emolumentum aliis attulerunt. Ceterùm hanc injustitiam præcipuè detestati sunt episcopi Europæ: à communione enim eorum, qui hæc fecerant, se ipsos separârunt. Illyriciani quoque omnes eorum partibus se adjunxerunt. Orientalium verò urbium quàm plurimi communionem quidem sceleris refugerunt, corpus tamen Ecclesiæ haudquaquam disciderunt. *Ita ille.*

Post irritam illam legationem Innocentius & Occidentales

1263 *Ex Palladio verò utcumque colligitur, Innocentium & episcopos Italiæ a communione cum inimicis* Chrysostomi *abstinere cœpisse, postquam intellexerant, male exceptos esse legatos, qui ad petendum concilium erant missi. Nam pag.* 214 *Palladius Theodoro diacono dicit:* Verùm ipse mihi expone Occidentalis synodi scopum ac decretum. *Respondet verò Theodorus:* Scopus Ecclesiæ Romanæ iste est, non communicare umquam Orientalibus episcopis, præsertim Theophilo, donec Dominus dederit locum universali synodo, quæ putrefactis membris eorum, qui hæc patrârunt, medeatur. *Sozomenus lib.* 8 *cap.* 28 *existimat, ex legatione modò relata in mentem*

noluerunt ampliùs communicare cum hostibus Chrysostomi.

tem inimicorum Chrysostomi *venisse, ut curarent eum ad alium locum exsilii amandandum.*

ibi verò magis incommodatur in Sanctum.

1264 *Nam de re tota hæc scribit:* Porrò Innocentius Romanæ urbis Episcopus, cùm, sicut antea scripserat, impensè studeret, ut Joannes restitueretur; unà cum episcopis, qui ex Oriente legati ad eum venerant, misit episcopos quinque & duos Ecclesiæ Romanæ presbyteros, ad Honorium & Arcadium augustos, qui synodum ejusque celebrandæ tempus ac locum postularent. Verùm hi, qui apud Constantinopolim Joanni infensi erant, quasi in contumeliam Orientalis imperii hæc acta essent, calumniari cœperunt. Atque hos quidem, utpote qui externo imperatori molesti fuissent, cum ignominia dimitti curàrunt: ipsum verò Joannem edicto imperatoris longius transferri ad oppidum Pityuntem perfecerunt. *Multa quidem in hac relatione desicimus: nec translatio* Chrysostomi *statim secuta est. Verumtamen satis probabiliter exponitur, quo prætextu usi sint hostes* Chrysostomi *apud Arcadium, ut legatis nihil concederet: nec improbabile est, ulteriorem* Chrysostomi *relegationem inde ortam esse. Verum, quid interim Sanctus egerit, modò videamus.*

B

§ LXXX. Sanctus ob Isaurorum incursiones multa patitur, & Arabissum transfertur: gravis ipsius morbus: Epistolæ variæ anni 406, & liber geminus exaratus.

Chrysostomus dolo inimicorum ad varia transfertur loca,

PAlladius *in Dialogo pag. 96 de* Chrysostomo *hæc scribit:* Ac beatus quidem Johannes Cucusi moratus annum unum, plurimos Armeniæ pauperes pavit, non tam pane quàm verbo. Invaserat enim per id tempus magna fames regionem illam. Cùm autem & ob id ipsi inviderent illi fratricidæ, Arabissum eum transferunt, variis vexationibus subjicientes, ut vitam tandem relinqueret. *Hæc ex Epistolis Sancti lucem accipere possunt: nam in quarta, anno 406 ad Olympiadem scripta, Sanctus ipse de qualicumque sanitate corporis ita loquitur:* Nec verò levem hanc consolationem existimare debes, quòd vivimus, quòd valemus, quòd cùm in tantis rerum difficultatibus ac molestiis versemur, à morbo tamen & adversa valetudine liberi (*potiùs* liberati) sumus: quod quidem hostes nostros, ut comperi, non mediocri tristitiâ & dolore afficit. *Ex his verbis verisimile est, non modò translationem illam, quâ Arabissum ductus est Sanctus; sed etiam frequentes illas locorum mutationes, quas videbimus, dolo inimicorum* Chrysostomi *contigisse. Neque enim credibile est, custodes Sancti existimasse, illum ab incursionibus Isaurorum tutiorem esse in silvis ac locis desertis, quam in arce Arabissi, ad quam post crebras locorum mutationes perductus est anno 406, sub finem hiemis, fortè mense Februario, aut paulò antè.*

C

postquam anno uno & aliquot mensibus fuerat Cucusi:

1266 *Tot locorum mutationes hiemali tempore gravem ac diuturnum morbum* Chrysostomo *crearunt, ut liquet ex variis Epistolis post hiemem scriptis, quarum Verba adducam. Verùm antea observandum est, non pressè inhærendum esse verbis Palladii, ubi dicit,* Cucusi moratus annum unum, *sed adjiciendos esse tres quatuorve circiter menses, ut liquet ex epistolis sub finem anni 405, inchoata jam hieme, scriptis: nam in nulla illarum ulla fit mentio de mutato exsilii loco. Tillemontius Notâ 97 de hisce ambigue disputat, creditque* Chrysostomum, *ubi aliquo tempore Arabissi substiterat, iterum rediisse Cucusum, ac rursum deinde Arabissum fuisse translatum. Hujusce tamen opinionis nullum aliud habet fundamentum, quam quòd Epistolam 126 ad Rufinum presbyterum figat anno 406. At ille error tam apertus mihi videtur, ut nullam Epistolam certiùs ad annum 405 pertinere existimem. Quare ex Epistolis* Chrysostomi *lectis sæpè relectisque, ac invicem collatis, hæc satis certa credo. Venit Sanctus Cucusum anno 404 sub finem Augusti. Mansit ibidem usque ad finem ferè anni 405, saltem usque ad mensem Novembrem, ac verisimiliter usque ad Decembrem. Deinde media hieme ad varia loca circumductus est, ut modò Cucusi esset, modò Arabissi, modò in silvis locisque desertis. Post tot migrationes Arabissi sedem fixit anno 406, ibique mansit reliquo anno 406, donec anno 407 ad ultimum exsilium proficisci coactus est, ad quod numquam pervenit, in itinere defunctus.* D

E

gravissimaque ex hieme & locorum mutatione

1267 *Nunc videamus Epistolas, in quibus incommoda Sancti latiùs exponuntur, & dicta confirmantur. Inter primas anni 406 est Epistola 127 ad Polybium, qui Constantinopolitanus erat, ut colligitur ex alia ad eumdem Epistola, num. 1113 memorata. Illam huc totam transfero, quia est viva imago miseriarum, quibus Sanctus illa hieme fuit expositus.* Alius fortasse, *inquit,* intolerandum hujus regionis frigus, vastam loci solitudinem, acerbissimum denique morbum; hinc enim in morbum incidimus; luxisset ac deplorâsset: ego autem, his omissis, disjunctionem vestram lugeo, quæ mihi & solitudine & morbo, & hieme est acerbior. Quam acerbitatem hiems quoque mihi auxit. Nam quod unum molestissimæ disjunctionis solatium suppetebat, hoc est, ut vobiscum per literas colloquerer, hoc quoque hiems exorta mihi ademit: ut quæ ob ingentem nivis vim vias intercluserit, ac neque aliunde quemquam huc venire, ac nobiscum congredi, neque item hinc excedere, atque ad vos proficisci sinat. Quod & ipsum haud minùs, imò etiam magis, Isaurorum terror efficit, nobisque solitudinem auget, omnes videlicet submovens, atque in fugam conjiciens, exsulesque reddens. Neque enim jam quisquam ullus est, qui domi manere audeat: verùm unusquisque, relictis ædibus suis, profugit. Atque urbes quidem, parietes & tecta nunc sunt: præruptæ autem voragines & sylvæ, urbes. Quemadmodum enim truculentæ feræ, ut pardi ac leones, tutiorem urbibus solitudinem sibi esse existimant: sic etiam homines, qui Armeniam incolimus, quotidie ex aliis atque aliis locis in alia atque alia loca migrare cogimur, vitam Hamaxobiorum & Nomadum agentes, nec usquam fidenti animo consistentes: usque adeo hic omnia tumultu & perturbatione plena sunt. F

patitur incommoda; ut ex Epistolis,

1268 Etenim illi alios adventu suo jugulant, exurunt, atque ex liberis servos efficiunt: alios autem sparso rumore in fugam vertunt, atque urbibus pellunt, imò, rectiùs loquar, occidunt. Quotquot enim adolescentes mediis etiam plerumque noctibus, ac frigore omnia obdurante, repentè domo profugere coacti sunt, metu rumoris eos fumi instar abigente; atque ad mortem oppetendam ne Isaurico quidem gladio opus habue-

A buerunt, verùm in nive obrigescentes extremum spiritum ediderunt; quæque ipsis fugiendæ mortis causa fuerat, eadem illis acerbissimæ mortis causa fuit. En quo statu res nostræ sint. Quæ quidem non diximus, ut te in mœrorem conjiciamus; scio quippe hæc tibi dolori fore; verùm ut diuturni silentii nostri causam aperiamus, quidque causæ fuerit, cur serò ac tardè ad te scripserimus. Ita enim ab omnibus relicti sumus, ut nec aliquem, qui istuc proficisceretur, nancisci potuerimus, verùm nobis presbyterum contubernalem nostrum excitare, atque ad te mittere necesse fuerit. Quapropter cùm eum, ut te dignum est, exceperis, celeriter ad nos remitte, qui de tua valetudine læta nobis nunciet. Scis enim, quanto nobis studio sit hoc scire. *Hactenus* Chrysostomus. *At conjicit Tillemontius, presbyterum illum alia quoque de causa Constantinopolim fuisse missum. Hac autem de re agemus § 81.*

anno 406 scriptis loquet,

1269 *Rectè idem observat, eidem presbytero commissam fuisse Epistolam 128 ad Marinianum, qui verisimiliter etiam habitabat Constantinopoli, aut fortè in via eò ducente. Nam in hac etiam dicit:* Presbyterum eum, quicum mihi vitæ consuetudo est, hinc ad vos misimus *&c. Ex hac porrò colligitur, primo vere utramque esse scriptam,* B posteaquam tempus jam itinera patefecerat. *Causa scribendi erat, ut Marinianus rescriberet. Mense Martio aut Aprili utraque videtur scripta. Circa idem tempus, aut paulò post, scripsit* Chrysostomus *Epistolam 69 ad Nicolaum presbyterum, in qua de rebus suis hæc memorat:* Nuper quidem asperrima hieme loca subinde commutantes, nunc in urbibus, nunc in terræ faucibus & silvis commorari sumus, ab Isaurorum incursibus undecumque expulsi. Tandem autem aliquando, his malis nonnihil sedatis, loca deserta relinquentes, Arabissum confugimus, quòd videlicet illius oppidi arcem reliquis locis tutiorem invenissemus. Neque enim in oppido degimus, quia ne id quidem tutum est. Est autem nobis hæc sedes quovis carcere deterior. Præter id enim quòd singulos in dies, ut ita dicam, pro foribus nostris mors est, Isauris omnia invadentibus, atque igni & ferro tum corpora, tum ædificia delentibus, famem etiam, quam loci angustia, & eorum, qui huc confugiunt, multitudo minatur, pertimescimus. Ac præterea diuturno morbo, quem nobis hiems & perpetua fuga peperit, conflictari, etsi vim ipsius & acerbitatem nunc effugimus, C nonnullas tamen adhuc ipsius reliquias circumferimus. *Deinde suam declarat benevolentiam, petitque, ut nova de Phœnicia sibi communicet.*

ex quibus & gravem discimus morbum Sancti,

1270 *Eodem tempore data est Epistola 70 ad Aphthonium, Theodotum & Chæream, presbyteros & monachos, quorum preces magno ardore flagitat. De se hæc narrat:* Quamquam enim multi fluctus undecumque nos cingunt, nimirum & loci solitudo & obsidio, & Isaurorum impetus, & quotidiana mors: nam perpetuò cum morte vivimus, in hac arce non secus ac in carcere quodam inclusi, atque cum gravi corporis ægritudine colluctantes: nihilominus tamen, etiamsi multæ sint nostræ calamitates, haud parvum hujusmodi malorum solatium in caritate vestra positum habemus. *Et post pauca:* Ac quidem exacta hieme, atque exorto vere, gravi morbo liberati sumus: verùm ipsius reliquias adhuc circumferimus, quas augent etiam Isaurici tumultus, qui numquam intermittunt.

qui contra Isauricas incursiones Arabissi se includit arci.

1271 *Eodem etiam tempore data est Epistola 131 ad Elpidium episcopum Laodicenum, quà omnia confirmantur.* Non contemptu tui, *inquit*, nec incuriâ, superiori tempore siluimus. Verùm res adversæ, quibus undique obsidemur, diuturnum hoc silentium effecerunt. Neque enim certo ullo loco defixi sumus: verùm nunc Cucusum, nunc Arabissum, nunc valles, ac prærupta desertaque circumimus. Usque adeo cuncta tumultibus ac perturbatione plena sunt, flammaque & ferrum tam corpora quàm ædificia omnia conficit. Ac jam etiam urbes unà cum viris omnibus funditus excisæ sunt, novisque quotidie rumoribus perculsi sedes mutamus, grave quoddam ac novum exsilii genus perpetientes, mortemque in dies exspectantes. Nam ne castello quidem, perinde atque carcere, nunc inclusi, fidenti animo esse possumus; propterea quòd Isauri ejusmodi arces obsidere non dubitent. Ad hæc gravis etiam morbus accessit: cujus nunc ægrè acerbitate depulsa, reliquias adhuc circumferimus; & quemadmodum in insulam quamdam, non navigabili mari circumfusam, relegati, eodem modo neminem ferè ulla ex parte cernere possumus, quòd via omnis tumultuum metu interclusa sit *&c.* E

Tres Epistolæ ad Theodotum diaconum: Isauri,

1272 *Habemus & tres hujus anni Epistolas ad Theodotum diaconum, ex quibus colligitur, Isauricas irruptiones per æstatem anni 406 continuatas esse, uti & infirmitatem* Chrysostomi *ejusque in arce Arabissi commorationem. Ex his prima est Epistola 140, in qua se excusat, quòd frequenter non scripserit ob mala Isaurica.* Exorto enim vere, *inquit*, illorum quoque impetus florere cœpit, ac per omnes vias effusi sunt, eas omnibus prorsus invias reddentes. Sanè jam & ingenuæ matronæ captæ sunt, & viri obtruncati... Quoniam autem non dubito, quin de valetudine nostra certior fieri cupias, scito nos superiori hieme graviorem in modum ægrotâsse, nunc autem paulùm recreatos esse. Quin etiam aëris inconstantiâ rursus perturbari, (nam nunc quoque hiems hic viget) tamen speramus fore, ut, cùm æstas planè effulserit, morbi reliquias deponamus. Neque enim corpus nostrum ulla re æquè labefactatur, ut frigore: nec rursus ulla re æquè juvatur, ut æstate & caloris solatio. *Ita Sanctus circa Aprilem anni 406. Nam nequit hæc Epistola referri ad annum 405, quo Theodotus hiemali tempore fuerat apud* Chrysostomum.

qui Chrysostomum ferè ceperunt,

1273 *Altera ad eumdem est Epistola 135, qua scripta videtur mense Maio aut Junio, nam data est* exorto vere, & cælo ingenti tranquillitate prædito, *imò etiam* in suavi & amœna anni parte, *sed quando* multis bellis omnia *in Armenia flagrabant.* Etenim, *inquit*, obsidio nostra in dies ingravescit: atque in hac arce (*Arabissi*) tamquam in laqueo desidemus. Quippe jam etiam media nocte præter spem omnem & exspectationem trecentorum Isaurorum agmen oppidum percursavit, penéque nos cepit. Verùm Dei manus confestim eos, nobis etiam nihil tale sentientibus, hinc avertit, ita ut non modò periculo, sed etiam metu vacui essemus, ortoque die, tum denique, quod contigerat, resciverimus. Quæ cùm ita sint, gaude ac lætare, Deumque indesinenter ora, ut nos in omni securitate constituat, atque urgente morbo liberet. Quamvis enim jam extra periculum simus, tamen morbi reliquiæ adhuc hærent, morbi memoriam mihi perpetuò refricantes. F

AUCTORE J. S.

cantes. *Deinde iterato preces postulat, eique Theodotum lectorem commendat.*

per æstatem graviora infert damna;

1274 *Nihilo meliore loco res erant, quando eadem æstate ad eumdem scripsit Epistolam 68, tertiam hujus anni & ultimam ad Theodotum diaconum.* Huc, *inquit*, te trahere minimè jam audemus: tot Armeniæ mala sunt, ac tempestas altera omnia excepit. Nam quocumque tandem quispiam venerit, cruentos torrentes, cadaverum agmina, domos solo æquatas, urbes eversas perspiciet. Nos autem, tametsi periculo vacui esse videamur, in hoc præsidio, tamquam gravi quodam carcere conclusi; tamen ob quotidianos metus, ob rumores cædibus plenos, ob perpetuas Isauricarum excursionum exspectationes, ob corporis denique imbecillitatem, cum qua ad hunc usque diem luctamur, tranquillitate ac securitate frui minimè possumus &c. *Hæc ultima est, ut monui, ad Theodotum diaconum Epistola, fortasse quia Theodotus iterum ad* Chrysostomum *venit, cessantibus sub finem hujus anni populationibus Isaurorum.*

unde penuria oritur, & Sancti incommoda augentur.

1275 *Epistola 15 ad Olympiadem eadem quoque æstate scripta est ad eam consolandam, sicut initio eleganter facit, deinde hæc subjungens:* Quia autem scio, te de rerum nostrarum statu certiorem fieri cupere; siquidem diu tacui: hoc habeto, nos è gravissimo quidem morbo emersisse; cæterùm morbi reliquias etiamnum circumferre. Optimos certè medicos præsto habemus: sed necessariarum rerum inopia medicinæ utilitatem labefactat. Hic enim non modò necessariorum medicamentorum penuria est, cæterarumque rerum, quibus ægrum corpus relevari potest: verùm etiam fames ac pestis imminent. Atque hæc mala perpetuus latronum impetus jam parturit, qui quàm longissimè grassantes, atque omnes undique vias intercludentes, hinc quoque non parvum iis, qui iter faciunt, periculum creant. Sanè Andronicus, ut ipse ait, in eorum manus incidit: atque ab ipsis dispoliatus, ita salvus evasit. Quamobrem te rogo, ne quem posthac huc mittas. Est enim verendum, ne profectionis ad nos causa ei, qui iter hoc suscipit, necem accersat... Verùm, si quem spectatæ fidei hominem nanciscaris, qui ob alia negotia huc se conferat, per eum, quo statu valetudo tua sit, fac sciam. &c. *Hæc circa Majum aut Junium scripta videtur. Quare non præcessit alia de morbo hic memorato, quantùm videtur: nam sic diu non siluisset.*

C

Sanctus librum scribit insignem, quo probat,

1276 *Quandoquidem ex allatis Epistolis abundè vidimus, quot miserias & calamitates anno 406 sustinuerit* Chrysostomus, *insigni nunc exemplo videamus, quàm inter illas non fuerit animo fracto aut dejecto. Nam si verba ipsius mox danda accuratè consideremus, facilè videbimus, Sanctum illo ipso tempore, quo in arce Arabissi reliquiis morbi aliisque relatis calamitatibus pulsabatur, elaboràsse eximium illum librum, cui tom. 3 pag. 444 titulus est:* Quòd, qui se ipsum non lædit, eum nemo lædere possit. *Compendium breve totius libri hoc est. Nec paupertatem, nec ignominiam, nec morbum, nec exsilium, nec mortem ipsam, nec ulla denique mundi incommoda, nec ullos homines, aut alias creaturas, id efficere posse, ut quis lædatur aut damnum patiatur, modò ipse, divinâ adjutus gratiâ, omnia rectè patiatur, & in peccatum non labatur. Ratio petitur à fine hominis: neque enim homo creatus est, ut dives sit, honoratus, sanus, aut ut aliis ejusmodi commodis fruatur, imò neque ut diu vivat; sed unicè ut rectè vivat, Deoque serviat, ac vitam*

D

mereatur æternam. In hoc igitur sita est vera hominis felicitas, quam nullus invito, ac per Dei gratiam vigilanti, auferre potest.

neminem lædi hujus vitæ calamitatibus,

1277 *Hæc sensu Sanctus expressit juvenis in domo materna, in eremo, in diaconatu. Has veritates uberiùs declaravit virili ætate in utroque sacerdotio. Has demum sententias, tam sciendignas, quàm plerisque ignotas, integro libro & consuetâ sibi facundiâ prolixè declaravit in exsilio, in morbo, in assiduis angoribus, quando omnia ferè expertus erat vitæ incommoda. Quemadmodum autem Salomon, qui commoda omnia experiri voluerat, Eccl. 2 declarat se invenisse* in omnibus vanitatem; *ita fortissimus ac sapientissimus Pater disertè ostendit,* eum, qui se ipsum non lædat, à nemine alio lædi posse, etiamsi totus orbis grave contra illum concitet bellum. Neque enim, *inquit*, pag. 457, difficultas rerum, nec temporum mutationes, nec potentum injuriæ, neque insidiarum tamquam nivium imbres, neque calamitatum multitudo, neque omnium, quibus homines premuntur, malorum collectus acervus, generosum, sobrium ac vigilantem vel parùm labefactare poterit &c.

nisi lædatur a se ipso:

1278 *Ita loquitur egregius Pauli Imitator, acsi aliis verbis declarare voluisset illud Apostoli Rom. 8:* Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus, sicut oves occisionis.) Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos &c. *Siquis tam ardenter Deum amaverit quàm Paulus aut* Chrysostomus, *tantamque de Dei ope obtinuerit fiduciam; verissima esse utriusque dicta facilè perspiciet. Interim observare lubet, non fortius locutum videri* Chrysostomum, *quam operatum. Tantus enim in Epistolis ipsius elucet Dei amor & proximi, tanta fortitudo & constantia, tanta modestia & patientia, tam concinna omnium virtutum pulchritudo, ut, sicut in reliqua vita alios plerosque homines virtutum præstantiâ videtur superàsse; ita & priorem vivendi rationem in exsilio superàsse videatur.*

E

liber ille scriptus Arabissi anno 406,

1279 *Restat, ut tempus, quo liber ille scriptus est, assignemus. In Epistola 4, & ad Olympiadem ultima, pag. 576 de eo sic loquitur Sanctus secundum interpretationem Latinam:* Mitto ad te id, quod nuper litteris mandavi, nempe eum, qui se ipsum non læserit, à nemine alio lædi posse. Hoc quippe contendit, atque in eo elaborat ea oratio, quam nunc ad te mitto. Quare fac eam assiduè pervolvas, imò etiam, si per valetudinem licet, recites. *Tillemontius art. 128 existimat, de duobus simul libris hic loqui* Chrysostomum, *quia Græcè est ad litteram:* Misi ad te, quæ scripsi nuper, eum, qui seipsum non lædat, à nemine lædi posse: & hoc certamen certavit hic sermo, quem tibi nunc misi &c. *Sanè hæc verba, prout Græcè leguntur, omnino insinuant, alium librum, cujus titulus indicatur, antè missum, alium verò ejusdem feré argumenti missum esse cum laudata Epistola 4, atque ea etiam est sententia Montfauconi.*

F

& paulò post alius prolixior.

1280 *Porrò in hujus editione liber ille secundus non diu quærendus est, cùm editus sit statim post priorem pag. 465 hoc titulo:* Ad eos, qui scandalizati sunt &c. *Hic liber præcedente multò est prolixior, estque pulcherrima disputatio de providentia divina. Nam initio sanctus Scriptor prolixè probat, non esse investiganda consilia Dei,*

A *cujus omnia opera bona & laudabilia esse deinde ostendit, etiamsi talia primo intuitu hominibus non appareant. Paulatim vero eò deducitur sermo, ut probis omnia esse utilia, eosque nullis malis aut scandalis lædi evincat. Hoc dum agit* Chrysostomus, *pag.* 502 *librum priorem clarè laudat his verbis:* Noli ergo mihi eos commemorare, qui pereunt: quod enim in priore libro dixi, nullus ex iis, qui seipsos injuriâ non afficiunt, ab aliis lædi potest, quamvis de vita ipsa sit periculum subeundum. *Ex his colligitur, utrumque librum scriptum esse ante Epistolam 4, quam sub finem anni 406 datam, mox ostendam. Uterque igitur exaratus est anno 406, quando Sanctus degebat Arabissi, innumeris pressus calamitatibus, ut partim vidimus, & etiamnum videbimus.*

In Epistola 4 ad Olympiadem Sanctus docet,

1281 *Porrò Epistola 4, quacum ultimus liber missus est, de statu* Chrysostomi *varia memorat, scriptaque est hiemali tempore, sed initio hiemis, & ante finem anni 406. Initium tale est:* De hiemis acrimonia, & stomachi nostri imbecillitate, atque Isauricis incursionibus, nihil est, quòd nostri causâ sollicita sis, curisque te conficias. Hiems quidem fuit (*Græcè* γέγονεν facta est) qualis in Armenia esse solet: nec enim amplius B quidquam dicendum est: nos tamen haud magnopere lædit. Hoc quippe prospicientes, ad incommodum, quod hinc contrahitur, propulsandum multa molimur; nimirum & ignem perpetuò accendentes, & cubiculum, in quo commoramur, undique obsepientes, & pluribus vestibus ac stragulis utentes, & domi semper manentes. Quod etsi nobis molestum est, tamen ob lucrum, quod hinc capimus, tolerabile est. Quamdiu enim domi nos tenemus, frigore haud admodùm divexamur, sin autem aliquantulùm progredi, atque in externo aëre versari cogamur, non parvo hinc detrimento afficimur. *Mox rogat Olympiadem similiter infirmam, ut ipsa quoque valetudinem diligenter curet, & medicamentis utatur:* Quandoquidem, *inquit*, nos etiam paucis antè diebus, cùm ob aëris statum proclivis nobis ad vomitus stomachus esset, atque & aliis curationis generibus, & pharmaco eo, quod à domina mea lectissima & ornatissimo Syncletio missum est, usi essemus, nec ultra tres dies illud adhibere nobis necesse fuisset, ipsius imbecillitatem correximus.

valetudinem suam iterum subinde tentari,

1282 *Haud dubiè illud remedium Sancto missum est, postquam Olympias acceperat Epistolam 15, in qua de medicamentorum penuria* Chrysostomus *querebatur. Rogat itaque*, ut hujusmodi medicamentum *ad se* rursum mittatur. Nam, *inquit*, C cùm quamdam stomachi subversionem rursum sensissemus, eodem rursum remedii genere usi, malum omnino profligavimus. Quippe & inflammationes in imo pectore conditas sedat, & pituitam exhaurit, & medioeri calore præditum est, & vigorem haud vulgarem affert, & ciborum appetitum excitat: atque harum rerum nobis paucis diebus experimentum præbuit. Fac igitur dominus meus cumprimis venerandus Theophilus comes exoretur, ut nobis rursum idem medicamentum conficiat, atque ad nos mittat. Nec verò hoc nomine discrucieris, quòd nos hic hiememus. Multò enim meliore nunc atque commodiore, quàm superiori anno, valetudine sumus. *Hæc satis insinuant, hiemem non fuisse ferè finitam, dum hæc scriberentur. Consequenter nescimus, an tota hieme idem Sancti status permanserit: neque enim ullam habemus Epistolam anno 407 scriptam. Quapropter, si consideremus,* Chrysostomum *utraque hieme præcedente graviter ægrotâsse, vehementer suspicabimur, ipsum ultima hac hieme nihilo meliùs fuisse affectum.*

se tamen de reditu non desperare.

1283 *Quidquid tamen de hisce sit, quæ certò scire non possumus, Sanctus optimo tunc erat animo, & spem Constantinopolim aliquando revisendi necdum abjecerat. Hinc, ubi Olympiadem eleganti & prolixa oratione consolatus erat, hæc de se ad consolationem ipsius addit pag. 575:* Quòd si tibi mœroris causam id affert, quòd à nobis sejuncta sis, hujus etiam rei lætum finem expecta. Atque hoc non consolandi animi tui causâ nunc dico: sed quia exploratum mihi est ita fore. Nam nisi ita futurum esset, jampridem, nisi me opinio fallit, quantùm quidem ad illatas mihi calamitates attinet, è vita cessissem. Ut enim etiam omnia, quæ Constantinopoli perpessus sum, præteream, quanta, posteaquam ex urbe excessi, in tam longo ac molesto itinere pertulerim, quorum multa erant ejusmodi, ut mortem afferre possent; quanta postquam huc veni, quanta postquam Cucuso migravi, quanta denique postquam Arabissi commoratus sum, intelligere tibi licet. At hæc omnia effugimus, ac nunc percommoda valetudine utimur, atque in magna se- E curitate sumus: adeo ut Armenii ad stuporem usque mirentur, me in tam imbecilli, & gracili corpore, tam intolerandam frigoris vim perferre, ac spiritum ducere posse, cùm ii etiam, qui hiemi assueti sunt, hinc non vulgarem in modum affliciantur.

atque optimo esse animo:

1284 At nos ad hunc usque diem illæsi atque incolumes mansimus: & prædonum manus effugimus, qui sæpè in nos impetum fecerunt, & rerum necessariarum inopiâ laboramus, ac ne balneo quidem uti nobis licet. Atqui, cùm istic degeremus, eo nobis assiduè opus erat: nunc autem in eum statum atque habitum evasimus, ut ne hujusmodi quidem solatii cupiditate teneamur, verùm majorem sanitatem consequuti simus, quàm ut illud adhibere necesse habeamus. Ac nec cæli intemperies, nec locorum solitudo, nec rerum venalium angustia, nec eorum, à quibus curemur, inopia, nec medicorum inscitia, nec balneorum penuria, nec quòd perpetuò in cubiculo tamquam ergastulo clausi teneamur, nec quòd progredi nequeamus; quod quidem nobis assiduè facere necesse erat; nec quòd semper cum fumo atque igne simus, nec prædonum metus, nec perpetua obsidio, nec denique quidquam aliud hujusmodi F nos fregit ac superavit: verùm meliùs commodiùsque, quàm cùm istic essemus, adhibita tamen ingenti cura, valemus. *Huc usque* Chrysostomus, *qui statim subjungit, quæ dedimus de gemino libro ad Olympiadem misso, eamque hortatur, ut dolorem nimium deponat; cùmque ipsa confiteretur, ex illo morbum sibi esse ortum, ait, se fidem ei non habiturum de mœrore pulso, nisi ad sanitatem rediret; qua conditione promittit*, litteras rursum, quæ orationis modum excedant, *ad ipsam se missurum. At id facere non potuit, opinor, quia hostes ipsius, quos de qualicumque sanitate sua dolere observat, effecerunt, ut in novum ageretur exsilium initio æstatis sequentis.*

meminit & de lapsu Pelagii,

1285 *Porrò in fine Epistolæ* Chrysostomus *hæc adjicit:* De Pelagio monacho magno dolore affectus sum. Cogita igitur, quot quantisque coronis digni sint, qui forti animo in acie steterunt, cùm viros, qui tam piè ac sanctè tantaque cum tolerantia vixerunt, abripi atque in fraudem impelli videamus. *Ex his, quæ Eminentissimus Baronius ad annum 405 num. 7 recitat, observat, Pelagium*

AUCTORE J. S.

gium hæresiarcham eo tempore innotuisse: nam de lapsu Pelagii in hæresim laudatus Annalista Chrysostomum *explicat. Tillemontius art.* 129 *non rejicit expositionem de Pelagio, qui factus est hæresiarcha. At credit, dolere solùm* Chrysostomum, *quòd cœpisset communicare cum inimicis suis. At hæc expositio est improbabilis, quia Pelagius erat in Occidente, ita ut verisimile non sit, eum à* Chrysostomo *ad ipsius inimicos transfugisse, si de hæresiarcha agatur. Verùm Petavius, Garnerius, Norisius, & post illos Pagius in Critica ad hunc annum, ac Natalis Alexander ad Sæculum* v *cap.* 3 *art.* 2 § 2 *existimant, de alio Pelagio monacho loqui* Chrysostomum. *At rationes, quæ ab ipsis pro sua opinione afferuntur, me potius propellunt ad contrariam.*

qui videtur esse hæresiarcha.

1286 *Observant nimirum, Pelagium eo tempore fuisse Romæ, magnâque sanctitatis famâ viguisse. Agnoscunt etiam, eum diutissimè, & jam ante finem seculi* IV, *Romæ fuisse, ibique Rufinum Pelagio fuisse errorum suorum magistrum. Hæc autem mihi persuadent, de Pelagio hæresiarcha omnino loqui* Chrysostomum, *præsertim cùm Natalis Alexander epocham natæ hæresis Pelagianæ ita figat:* Emersit Pelagiana hæresis anno Christi CDIV vel

B

CDV, *illamque epocham ex Epistola aliqua Pelagii utcumque probet. Etenim loquitur* Chrysostomus *de monacho, cujus magna fuerat sanctitatis fama. Epistola autem ejus data est sub finem anni* 406, *& eo ipso tempore, quo non diu antè multas ex Urbe ipsa Roma acceperat litteras, ut videbimus § seq. Præterea dubitandum non est, quin etiam S. Olympias, de restitutione* Chrysostomi *maxime sollicita, subinde litteras acceperit ab aliquo ex Orientalibus, qui erant Romæ. Hinc verisimillimum est, de erroribus & hæresibus Pelagii, ac præcedente sanctitatis ejus fama, litteris Romanis monitum fuisse* Chrysostomum *aut Olympiadem, aut utrumque: atque inde scripsisse* Chrysostomum, *quæ ex Epistola dedimus. Hæc omnia non considerârunt viri eruditi, qui de alio ago Pelagio crediderunt. Si autem de alio agi crederem, lapsum illum non interpretarer hæresim; sed recessum à bona causa, & accessum ad inimicos* Chrysostomi. *Hæc breviter, quia ad Sanctum nostrum minùs pertinent.*

Epistola 142 ad Elpidium episcopum.

1287 *Restat una Epistola hoc loco recensenda, quæ item sub finem anni* 406 *data est ad Elpidium Laodicenum. Est Epistola* 142, *cujus initio se excusat* Chrysostomus, *quòd rarò potuerit*

C

litteras ad Elpidium mittere. Deinde de se hæc addit: Quia autem probè scio, te quoque de rebus nostris certiorem fieri cupere, commoda valetudine sumus, ingentique otio & quiete fruimur, atque in securitate degimus, Isauricis nimirum tumultibus liberati. Nam quod ad Armeniæ hiemem attinet, eam jam usu ipso ferre didici. Quamquam enim frigore nonnihil offendor, ut solet is, qui tam imbecilli corpore præditus sit: superior tamen exsisto, dum domi me perpetuò, cùm frigus sævit, includo, ratòque è limine pedem effero. Nam cæteras quidem anni partes ita jucundas ac suaves sentio, ut eum etiam morbum, quem ex hiemis asperitate contraxi, perfacilè depellere queam. *Hæc ultima est ad Elpidium, qui* Chrysostomum *constanter dilexit. De eo Palladius in Dialogo pag* 195 *memorat sequentia:* Elpidius magnus ille Laodiciæ Syriæ episcopus, & Pappus (*item episcopus Syrus, ut habet pag.* 10) per totum triennium de scala domus suæ non descenderunt, precationibus vacantes. *Hactenus de litteris ad varios in Oriente missis.*

D

§ LXXXI. Litteræ Chrysostomi ad legatos Constantinopolim missos, aliosque aliquot episcopos: aliæ deinde ad Innocentium Papam, variosque episcopos &c.

Sanctus presbyterum mittit Constantinopolim

V*Idimus* § 79 *legationem, nomine Innocentii Papæ & Honorii imperatoris totiusque episcoporum concilii missam ad Arcadium imperatorem, ut universale concilium congregaretur in causa* Chrysostomi. *Illum Occidentalium conatum Sanctus non ignoravit, nec partibus suis defuit. Etenim multas habemus Epistolas ad legatos istos datas. At nomina eorum in iis non exprimuntur, ita ut Sanctus ea videatur ignorâsse. In omnibus vero Sanctus dicit, se misisse presbyterum, qui Epistolas ad illos perferret. Hinc dubitandum non videtur, quin idem ille presbyter, quem verno ineunte tempore cum litteris ad Polybium misit* Chrysostomus, *hasce eodem tempore Constantinopolim pertulerit, ut casdem singulis distribueret secundum inscriptiones additas. Omnium porrò illarum Epistolarum idem ferè est argumentum: nam in omnibus gratias agit de susceptis pro se laboribus, hortaturque ut ad finem usque pergant. Inscriptiones memorabo, eaquo ex ipsis litteris huc transferam, quæ sufficere videbuntur ad intelligendum* Chrysostomi *in illis scribendis propositum.*

E

cum variis epistolis ad episcopos

1289 *Epistola* 156 *tantùm inscribitur* Episcopis. *Missa tamen fuit ad episcopos legatos, atque ita incipit:* Clamat quidem ubique ipsa quoque rerum natura, quâvis tubâ luculentiorem vocem emittens, præclarissimum vestrum zelum, animique pro veritatis defensione alacritatem, quam non itineris longitudo, non temporis diuturnitas, non hominum insanabili morbo laborantium vesana contentio, non denique aliud quidpiam hujusmodi oppressit, aut etiam debilitavit. *Mox gratias agit, desideriumque declarat eos coràm videndi.* Quoniam autem id, *inquit*, minimè fieri potest, quòd exsilii vinculis adstricti teneamur; idcirco dominum meum reverendissimum ac religiosissimum presbyterum nacti, per eum scribimus, vobisque debitum salutationis munus persolvimus; illud vobis significantes, vos universum Orientem vestri desiderio inflammâsse, ingentemque vestri amorem ipsis attulisse, atque innumeros homines justæ hujusce ob ea flagitia, quæ perpetrata sunt, indignationis socios habere. Vos itaque hortamur, ut idem studium ad extremum usque præstetis. *Tres sequentes Epistolæ eamdem fere sententiam exhibent, licèt diversis verbis sint exaratæ. Prior ex illis, sive* 157, *inscribitur:* Episcopis, qui ab Occidente venerant; *duæ sequentes,* iisdem. *In singulis de presbytero à se misso iisdem ferè verbis meminit, ac de difficultate aliquem reperiendi, qui litteras perferat, ob loci solitudinem.*

F

aliosque legatos, qui Româ venerant missi.

1290 *De itinere legatorum, deque perpetua illorum benevolentia in Epistola* 157 *ita orditur:* Et quidem prius quoque studium vestrum, & affectum, quem ad ecclesiarum detrimenta facien-

A cienda præstitistis, firmam etiam ac sinceram benevolentiam, fortitudinem animi, constantiam ac tolerantiam, quam tamdiu præ vobis tulistis, majorem in modum admirabar. Nunc autem ex ingenti animi vestri vigore stupore affectus sum; quippe qui tam longam ac marinam, laborumque & sudorum plenam peregrinationem vobis, ut Ecclesiæ commodis consuleretis, suscipiendam duxeritis &c. *Hisce similis est Epistola* 160, *qua inscripta legitur*, Episcopo, qui ab Occidente venerat. *Differt tamen ab aliis, quòd in hac unum passim alloquatur, in aliis plures; ita ut illa videatur destinata fuisse pro illo, qui caput erat legationis. Epistola* 161 *inscripta est*, Romanis presbyteris, qui cum episcopis venerant. *Hujus initium est:* Plurimum laboris ac sudoris subiistis, tam longa & marina peregrinatione suscepta &c. *Reliqua videri poterunt. In hisce porrò Epistolis observari potest, nullius legati nomen in illis exprimi. Unde colligitur, ut jam monui, de legatione quidem edoctum fuisse* Chrysostomum, *non item de nominibus eorum, qui fuerunt ad legationem electi.*

B

ut & ad Orientales episcopos legatos additos:

1291 *Noverat item* Chrysostomus, *antistites aliquot Orientales cum Occidentalibus mittendos. At aquè ignorabat, quinam ad id essent deputati, ut colligitur ex Epistolis* 165, 166 & 167, *ad illos eodem tempore, & per eumdem presbyterum destinatis. Prioris inscriptio, est:* Episcopis, qui cum Occidentalibus venerant. *Altera inscribitur:* Episcopis, qui cum Occidentalibus episcopis venerant; *tertia*, Iisdem. *In singulis rursum fit mentio presbyteri ad illos missi, & hic in priore dicitur* parùm firmo corpore præditus. *In singulis laudantur praecedentes illorum episcoporum labores, uti & suscepta tunc peregrinatio. Porrò ad enumeratas modò Epistolas, quæ eidem presbytero commissæ sunt, illud observari potest, nullam fortè ex illis potuisse Constantinopoli legatis tradi, cùm ipsi ibidem pessimè excepti fuerint, aut potiùs in urbem non admissi, sed aliquo tempore extra urbem quasi in carcere conservati, ac deinde remissi, ut vidimus num.* 1257. *Hinc dubium est, an Epistola illæ illis, ad quos data erant, fuerint tradita. Certè verisimile non est, traditas fuisse Constantinopoli. Conservata tamen sunt & fortè etiam ab eodem illo presbytero simul Romam directæ, aut postea eò missæ.*

C

ad Anysium Thessalonicensem, ad omnes simul Macedoniæ episcopos:

1292 *Quidquid de his sit, laudatus presbyter & alias Epistolas curæ suæ commissas habuisse videtur. Sane eum in Macedoniam quoque, Græciam, Dalmatiam, & ulteriùs Aquileiam usque profectum crediderim, quia in variis Epistolis de eodem, quantum apparet, fit mentio. Intellexerat verisimiliter* Chrysostomus, *Thessalonicam Macedoniæ metropolim pro synodo habenda designari ab Occidentalibus; nec ignorabat, Anysium Thessalonicensem episcopum sibi addictum esse. Hinc ad eum misit Epistolam* 162, *quam sic exorditur:* Serò quidem ac tardè ad te scripsimus. At non sponte nostra diuturno hoc silentio usi sumus, verùm ob loci, quo inclusi tenemur, solitudinem, non autem ob socordiam in te ullam ac negligentiam. Nunc quippe reverendissimum ac religiosissimum dominum meum presbyterum nacti, quam jam pridem debemus, salutationem tibi persolvimus, ingentesque pro ea contentione ac fortitudine, quam ecclesiarum causâ præstitisti, gratias agimus. *Deinde hortatur, ut fortiter pergat. Ejusdem ferè argumenti est Epistola* 163, *ad omnes Macedoniæ episcopos eodem tempore data, cujus hæc est inscriptio:* Anysio, Numerio, Theodosio, Europio, Eustatio, Marcello, Eusebio, Maximiano, Eugenio, Gerontio & Thyrso, atque omnibus Macedoniæ orthodoxis episcopis. *Hos cum gratiarum actione hortatur Sanctus, ut susceptis pro Ecclesia laboribus* eum etiam, quem par est, finem *imponant.* AUCTORE J. S.

ad Alexandrum Corinthi & ad Chromatium Aquileiæ episcopos:

1293 *Per eumdem presbyterum perlata est Epistola* 164 *ad Alexandrum Corinthi episcopum, quem se amare profitetur, quemque ut amicum accusat, quòd* ne semel quidem *scripsisset. Deinde ait, se misisse laudatum* presbyterum, *ac litteras petiê, cum ille rediret. Rursum ejusdem presbyteri fit mentio in Epistola* 155 *ad S. Chromatium Aquileiensem episcopum, cujus charitatem* Chrysostomus *celebrat his verbis:* Clarissima ferventis tuæ ac sinceræ caritatis tuba ad nos usque sonum suum diffudit, magnum quiddam ac diutissimè durans ex tanto itineris intervallo spirans, atque ad extremos usque terræ fines pertingens. Nec nos, licèt alioqui tam longè disjuncti, minùs quàm ii, qui adsunt, vehementissimam atque igne plenam caritatem, sinceramque & ingenti libertate ac fiduciâ perfusam linguam, atque adamantinam contentionem exploratam habemus. *Deinde dicit, se* presbyterum *misisse, rogatque ejus litteras*, cùm ipse revertetur, insuperque etiam, si tabellarii occurrant. *Nullius autem majori cum energia verborum & amplissima gratiarum actione charitatem magis celebrat. Montfauconus ad hanc Epistolam notat, Chromatium litteras ad* Chrysostomum *dedisse, laudatque pro eo Palladium. At memoriâ lapsus est: nam Palladius testatur, litteras Chromatii quoque nomine datas esse ad Arcadium pro* Chrysostomo, *non ad* Chrysostomum. *Id fortasse etiam fecerit Chromatius: sed res incerta est. Nomen S. Chromatii Martyrologio Romano adscriptum est ad diem* 2 *Decembris.* E

presbyter illarum lator non videtur longiùs quàm Aquileiam profectus.

1294 *Dubitari potest, an eodem etiam tempore data sint Epistola* 149, 150 & 184, *videlicet ad Aurelium Carthaginensem, ad Maximum episcopum, & ad S. Gaudentium Brixiensem. Si crederem, presbytero prædictarum Epistolarum latori Romam usque proficiscendum fuisse, ut suspicatur Tillemontius art.* 122, *illas tres Epistolas eidem quoque presbytero commissas existimarem, quia de irrito legationis successu non meminerunt. Attamen quia verisimile non est, presbyterum illum ulteriùs quàm Aquileiam fuisse missum, cùm quia redire debebat ad* Chrysostomum, *tum quia in aliis Epistolis de eo non fit mentio, ut fit in omnibus mox enumeratis, malim credere, tres illas fuisse seriùs missas cum aliis mox recensendis. Porrò Epistolae modò enumeratas misit* Chrysostomus, *ut ex parte sua concilium promoveret, causamque suam in eo tractandam, ut sperabat. Verum post menses aliquot intellexit, conatum illum Innocentii Papæ & Occidentalium episcoporum frustratum esse, eorumque legationem infelici exitu terminatam, sive id ipse Innocentius, ut satis verisimile est, ad* Chrysostomum *perscripserit, aut alius quispiam ex episcopis Italiæ, sive id per presbyterum suum redeuntem, sive alio demum modo audiverit. Certè Sanctus in Epistola ad Innocentium, statim recitanda, satis ostendit, sibi omnia illa nota fuisse.* F

Sanctus infelicem legationis exitum edoctus.

1295 *Exitum verò legationis per litteras Italicas* Chrysostomus *non facilè intelligere potuit ante mensem Augustum, aut potiùs ante Septembrem. Nam discessum legatorum ad Arcadium num.* 1256 *fixi circa mensem Martium aut Aprilem. Redierunt autem* post quatuor menses, *fortè non omnino completos, ita ut reditus videatur figendus circa*

ca Julium. Nuntius verò, qui litteras Româ Arabissum perferret, duobus facilè mensibus in via esse potuit, etiamsi felici navigatione uteretur. Itaque litteras Chrysostomi *ad Innocentium cum aliis eodem tempore missis circa Septembrem aut Octobrem anni 406 figendas puto. De anno dubitationes minimè necessarias movet sibi Tillemontius Notâ 99, cùm Sanctus in laudata Epistola sic loquatur:* Nam & nos tertium nunc annum in exsilio versantes, in fame, peste, bello, continuis obsidionibus, solitudine incredibili, quotidiana morte, & Isauricis gladiis, non mediocritèr consolantur stabilis ac constans vester affectus ac fiducia, mirificéque oblectat benefica & sincera vestra caritas. *Tertius exsilii annus anno 406 inchoatus est a die XX Junii, quo discessit Sanctus Constantinopoli. Eidem anno magis, quam ulli alteri, congruunt omnia illa exsilii incommoda, quæ recenset.*

scribit ad Innocentium Papam,

1296 *Epistolam ad Innocentium, cujus inscriptio tom. 3 pag. 521 talis est:* Innocentio Episcopo Romæ Joannes in Domino salutem, *totam huc transfero.* Corpus quidem nostrum uno tantùm loco tenetur; caritatis autem ala in uni-

B verso orbe circumvolitat. Proinde licèt tanta itineris intercapedine separati simus, à pietate tamen vestra non absumus, sed quotidie vobis præsentes sumus: caritatis enim oculis videmus vestram illam fortitudinem, sincerum affectum, constantiamque non mutabilem, consolationemque illam magnam, perpetuam, atque stabilem, quam nobis affertis. Quanto enim fluctus extolluntur sublimiùs, & plures latent scopuli, vehementioresque sunt tempestates, tantò magis vigilantia vestra augetur: neque vos tanta viæ prolixitas, neque tantum temporis intervallum, neque rerum difficultates segniores reddiderunt: sed perseveranter imitamini optimos gubernatores, qui tunc maximè vigiles sunt, cùm excitari fluctus, mare intumescere & multum aquarum fragorem, profundissimamque interdiu noctem ingruere vident.

mittens Joannem presbyterum

1297 Ea propter & gratias vobis habemus multas, & desideramus quidem ad vos dare crebras literas, id quod nobis maximo foret solatio. Verùm quia nobis hoc denegat solitudo hujus loci, neque facilè ad nos pervenire valent, non modò, qui istuc pergunt, sed nec ii, qui in vicino habitant, tum quòd longè distet, at-

C que extremis finibus locus iste situs sit, in quo residemus, tum quòd latrones vias illas undique obsideant: precamur ut diuturnum silentium nostrum efficiat, ut magis nobis condoleatis, quàm ut nos reos putetis negligentiæ. Quòd enim non ex incuria silentium ortum sit, vel inde liquet, quòd post longum temporis spatium venerabilem & dilectum Joannem presbyterum, Paulumque diaconum nacti, & scribendi & gratias vobis agendi finem non faciamus, quia paternâ majorem erga nos benevolentiam declarâstis. Nam quantùm in vestra pietate situm fuit, jam res omnes sedatæ & emendatæ, & sublata omnia scandala fuissent, gauderentque ecclesiæ tranquilla & sincera pace: & essent planè secunda omnia, ac contemptæ leges, violatæque patrum constitutiones vindicatæ forent. At quoniam reipsa nihil tale contigit, cùm ii, qui priora aggressi sunt, novis ea sceleribus cumulare contendant, nolo equidem omnia, quæ interim gesta sunt, sigillatim recensere, quandoquidem non solùm epistolæ, sed & historiæ modum transcenderet narratio. Cæterùm vestram oro vigilantiam, ut licèt illi omnia tumultibus impleverint, labo-

D raverintque morbis incurabilibus, & pœnitentiæ non capacibus: cùm tamen curare morbos illorum statueritis, malis ne cedatis, neve animum despondeatis, considerata tanti operis magnitudine.

& Paulum diaconum;

1298 Certamen enim illud ferme pro toto orbe est, pro ecclesiis dejectis atque prostratis, pro populis dispersis, pro clero divexato, pro episcopis exulibus, pro constitutionibus patrum violatis. Et idcirco iterum atque iterum, & sæpiùs vestram oramus diligentiam, ut quantò major est tempestas, tantò majus adhibeatur studium. Exspectemus quidem futurum, ut res aliquantò ampliùs corrigantur. Quod si minùs fiet, vos vestram coronam paratam apud misericordem Deum habetis: & hi, qui injuriâ afficiuntur, consolationem ex fervore caritatis vestræ non parvam accipient. Nam & nos tertium nunc annum in exsilio versantes, in fame, peste, bello, continuis obsidionibus, solitudine incredibili, quotidiana morte, & Isauricis gladiis, non mediocriter consolantur stabilis & constans vester affectus, ac fiducia, mirificéque oblectat benefica & sincera vestra caritas. Hic noster mu-

E rus, hæc securitas, hic portus absque fluctibus, hic innumerorum bonorum thesaurus, hæc lætitiæ mirificæque voluptatis causa est. Etsi in desolatiorem, quàm sit iste, locum iterum abigemur, non parvam hinc habentes nostrarum afflictionum consolationem abimus. *Hactenus* Chrysostomus, *cujus Epistolam tulerunt Joannes presbyter & Paulus diaconus. Joannes hic primùm memoratur, cupiebatque in Italiam proficisci propter persecutionem in Orientali imperio vigentem, quemadmodum & Paulus diaconus, qui etiam priorem Epistolam ad Innocentium tulit cum Cyriaco diacono.*

item ad S. Venerium Mediolanensem

1299 *Epistolam 182, quæ data est ad S. Venerium episcopum Mediolanensem, eodem tempore scriptam fuisse, abundè ostendit argumenti similitudo, licèt multò sit brevior. Nam in illa quoque dicitur:* Quantum in vobis fuit, omnia bene successerunt, neque ulla pars officii vestri desiderata est. Sed quoniam illi, qui turbas excitârunt & excitant, eò dementiæ sunt progressi, ut non modò priora gessisse illos non pudeat, sed illis etiam graviora patrare contendant, omnes vos simul cohortor, ut fortissimam alacritatem animi adhibeatis, neque de

F tanto studio quidquam remittatis, sed illud ampliùs etiam augeatis, licèt innumeræ difficultates occurrant &c. *In hac Epistola non fit mentio latorum aut latoris, quia, ut conjicio, nec Joannes presbyter, nec Paulus diaconus, decreverant Mediolanum proficisci; sed Epistolam eò Româ per alium mittere. De S. Venerio apud nos actum est ad IV Maji. Nulla quoque latoris mentio fit in Epistolis quatuor modò recensendis, de quibus utcumque dubium est, an missæ non fuerint, quando* Chrysostomus *nondum noverat infelicem legationis exitum. Attamen quia in omnibus Epistolis, quas eo tempore missas satis certò novimus, mentio fit presbyteri latoris, probabiliùs puto, quatuor modò enumerandas post finitam legationem à* Chrysostomo *missas esse per Joannem presbyterum & Paulum diaconum, qui illas Romam ferre poterant, & ulteriùs ad episcopos laudandos destinare.*

ad Hesychium Salonensem, ad S. Gaudentium Brixiensem,

1300 *Prima ex illis quatuor inscripta est* Hesychio episcopo Salonensi *in Dalmatia, quem Sanctus hortatur*, ut ad juvandas Orientis ecclesias conveniens studium *adhibeat*, quia nondum sub-

A fublata funt mala, fed adhuc vigent & urgent. *Hac autem verba hujus Epiftolæ 183 utcumque faltem infinuant, fcriptam effe poft legationem finitam, quâ mala fperabantur auferenda. Altera eft Epiftola 184 ad S. Gaudentium epifcopum Brixianum, quam ita orditur Sanctus:* Nihil nos latet rerum tuarum, fed tamquam præfentes probè novimus ftudium tuum, vigilantiam, curas, labores, quos pro veritate fufcepifti, tibique ingentes gratias agimus: neque mediocrem in tanta degentes folitudine confolationem haurimus ex tuæ caritatis ardore ac fínceritate, cujus dum hic periculum fecimus, iftic quoque integram illam vigere cognovimus, nec ullo modo aut temporis diuturnitate, aut itineris longitudine debilitatam fuiffe. *&c. Infinuat Sanctus, fe aliquando S. Gaudentium coràm vidiffe. Factum id fuerit Antiochiæ circa initium presbyteratûs* Chryfoftomi, *quando S. Gaudentius ante epifcopatum fuum per Cappadociam & confequenter etiam per Syriam,* Jerufalem *pergebat. Nam id fe feciffe teftatur in Sermone 17, ita ut dubitandum non fit, quin eo tempore Antiochiæ fuerit, &* Chryfoftomum *viderit, ut latiùs examinari poterit ad XXV Octobris, quo S. Gaudentius colitur.*

B

ad Aurelium Carthaginenfem, & ad alios quofdam:

1301 *Tertia ex dictis eft Epiftola 149, quâ fimiliter* Chryfoftomus *gratias agit Aurelio Carthaginenfi epifcopo, eumque hortatur, ut pergat in bene cœptis. De illo inter alia dicit:* Siquidem caritatis tuæ ardor, eaque odoris fuavitas, quæ ex tua loquendi libertate ac pietate manat, ad nos ufque, qui in extremo orbis receffu collocati fumus, penetravit. *Miris laudibus Maximum epifcopum ornat Sanctus in Epiftola 150, quâ eidem gratias agit.* Cùm labores eos, *inquit*, & fudores, quos diuturno tempore fubiiftis, animo contemplor, non vulgarem, fed ampliffimam quamdam injuriarum earum, quibus per fummum fcelus affectus fum, confolationem capio, veftram nimirum ufque adeo ardentem ac germanam caritatem, fínceram curam, acerrimamque in iis malis, quæ contigerunt, corrigendis vigilantiam, maximi folatii loco ducens *&c. Hæc Sanctus & plura in laudem Maximi, à quo fe numquam vifum dicit, nec exprimit, cujus civitatis fuerit epifcopus. Id nihilo magis conftat de Afello epifcopo, ad quem data eft Epiftola 151 ad gratias fimiles agendum. Hanc verò & fequentes poft legationem peractam datas effe,*

C

variis clariùs infinuant. Sequentes porrò funt Epiftolæ 152, 153, 154 & 181, infcriptæ folùm Epifcopis. *Verifimile eft, deftinatas fuiffe epifcopis Romæ congregatis, quibus Sanctus gratias agit de præftitis pro fe officiis, hortaturque ut cœpta profequantur, quia necdum finita erant Ecclefiæ mala. Latores harum Epiftolarum non nominantur.*

imò etiam Epiftolam 148 ad epifcopos quatuor,

1302 *Attamen illi nominatim exprimuntur in Epiftola 148, infcripta* Cyriaco, Demetrio, Palladio, Eulyfio, epifcopis, *nempe iis quatuor Orientalibus, qui cum legatis Conftantinopolim profecti erant, indeque in exfilium ablegati. Nam poft gratias illis de fufceptis laboribus actas,* Chryfoftomus *ita profequitur:* Ac Cyriacus quidem reverendiffimus diaconus nunc navigare non potuit, quòd multo labore confectus effet. At verò domini mei religiofiffimus presbyter Joannes, & reverendiffimus diaconus Paulus, cùm undique vexarentur, nec ufquam confiftendi aut delitefcendi poteftas effet, neceffarium effe putârunt, ut ad caritatem veftram fefe conferrent, iftícque vobifcum effent *&c. Ex hifce colligunt, hanc Epiftolam eodem tempore datam effe, quo data eft Epiftola ad Innocentium, per eofdem perlata. Nihilominus Tillemontius art. 106 credit, Epiftolam illam non poffe probabiliùs figi, quàm fub finem anni 405, quia, ut obfervat Notâ 99,* Chryfoftomus *quatuor illos epifcopos Romæ aut in Italia effe credebat, quando fcripfit prædictam Epiftolam. Illi verò cum legatis Conftantinopolim profecti funt circa menfem Martium anni 406, ut jam vidimus.*

ut evincitur ex latoribus Epiftolæ:

1303 *Verùm ipfe fibi contra opinionem illam objicit difficultates, quas nequit tollere: neque enim ullum eft dubium, quin Joannes presbyter & Paulus diaconus anno 406 Romam profecti fint, non verò fub finem anni 405. Quid igitur evincit ratio Tillemontii? Illud unum meo quidem judicio, videlicet epifcoporum illorum exfilium* Chryfoftomo *fuiffe ignotum, prout Romæ etiam erat incognitum. Noverat Sanctus, dum fcribebat, Cyriacum & tres collegas ipfius cum legatis difceffiffe. Noverat, legatos, re infecta, rediiffe. Illos fimiliter Romam reverfos, aut ante adventum litterarum fuarum reverfuros, confidebat. Ipfum Epiftolæ principium infinuat, iter ipforum cum legatis non fuiffe Sancto incognitum, tùm eos celebret his verbis:* Beati vos, ac ter beati, fæpiùfque beati, ob præclaros hos fudores, certamina, & ærumnas, ac labores & pericula, quæ pro omnibus orbis terræ ecclefiis fubiiftis, hincque tum in terra, tum in cælis gloriam & fplendorem confequuti eftis. Siquidem homines omnes, qui mentis compotes funt, vos prædicant, ac coronis ornant, animi veftri robur, fortitudinem, tolerantiam atque conftantiam ad ftuporem ufque mirantes *&c. Has laudes vel maximè ipfis dediffe videtur* Chryfoftomus *ob iter cum legatis fufceptum.*

E

ac tandem ad Probam Faltoniam, ad Julianam

1304 *Epiftola 168, infcripta* Probæ matronæ, Romæ degenti, *quæ eft illuftriffima Proba Faltonia, litteris etiam S. Auguftini & fcriptis S. Hieronymi ornata, eofdem rurfum latores exhibet Joannem presbyterum & Paulum diaconum. In ea gratias agit Probæ de fincera ejus charitate,* quam certò expertus fum, *inquit*, iis nimirum, qui iftinc ad nos veniunt, ea de te afferentibus, quæ audire cupiebam. *Et mox:* Virofque mihi cariffimos, religiofiffimum presbyterum Joannem, & ornatiffimum diaconum Paulum tibi commendo *&c. Fuit igitur hæc etiam Epiftola eodem tempore fcripta, & ad* Chryfoftomum *aliqui tunc Româ venerant. Unum ex iis fuiffe Cyriacum diaconum, fuprà num. 1302 memoratum, verifimile eft, quia* multo labore confectus *dicitur. Ad idem tempus pertinet Epiftola 169, fcripta* Julianæ, & iis, quæ cum ipfa funt. *Fuit Juliana conjux Olybrii confulis, filii Probæ, quæ trium confulum fuit mater, & confequenter Probæ nurus.*

F

Probæ nurum, & ad Italicam, nobiles matronas.

1305 *Julianæ fimiliter gratias agit Sanctus.* Neque enim, *inquit*, nobis obfcura fuit ea beneficentia, idque ftudium, quod & in negotio, de quo agitur, & in excipiendis benignéque complectendis iis, quos iftuc mifimus, præftitiftis. *Hinc etiam Julianæ deinde fcripfit Auguftinus, quemadmodum & ad Italicam, nobilem quoque matronam Romanam, ad quam* Chryfoftomus *eodem tempore dedit Epiftolam 170, quâ hortatur; ut ipfa quoque ftudia fua conferat ad pacem Ecclefiæ conciliandam. Hactenus de Epiftolis* Chryfoftomi *ad notitiam noftram perlatis. Inter has autem non recenfui* Epiftolam 233 ad Epifcopum Antiochenum *infcripta, Porphyrium nem-*

AUCTORE J. S.

nempe, quia potius videtur esse Constantis presbyteri, quàm Chrysostomi, *ut patebit attentè eam legenti.*

§ LXXXII. Epistola ad Cæsarium monachum, post Chrysostomi Epistolas modò edita, de qua diu disputatum, nec Calvinianis favet nec Lutheranis, sed solis Catholicis: attamen illa Epistola non est Chrysostomi.

Epistola ad Cæsarium,

B P*Ostquam de Epistolis* Chrysostomi *abundè egimus, excutienda est alia Epistola, quæ inter Opera sancti hujus Doctoris edita numquam fuit, sæpiùs tamen seorsum excusa, donec Montfauconus in novissima editione Operum* Chrysostomi *illam locum habere voluit post genuinas Sancti Epistolas tom. 3 pag. 742, ubi talis præfigitur titulus Latinus:* Incipit Epistola beati Johannis episcopi Constantinopolitani ad Cæsarium monachum tempore secundi exilii sui. *Epistola hæc numquam reperta est Græcè; sed solùm fragmenta quædam Græca fuerunt collecta ex scriptoribus Græcis, qui eadem laudaverant. Latina interpretatio in uno solùm codice Florentino inventa est, eaque imperfecta admodum, obscuraque & subinde mendosa. Vel sic tamen de inventa illa Epistola mirè exultârunt ac triumphârunt quidam heterodoxi, acsi pro hæresi stabilienda ingens thesaurus fuisset inventus. Verùm præproperè nimis ac intempestivè inanes eccinerunt triumphos, gaudioque illo vel maximè declarârunt, quam non contemnerent traditionem Ecclesiæ, verbis Sanctorum Patrum ad nos perlatam, si illam quacumque demum ratione hæresi suæ faventem habere possent. Utinam aliquando etiam intelligant, doctrinam Sanctorum Patrum docili potiùs mente sequendam, quàm captanda aliquot eorum obscuriora verba ad novitios errores defendendos!*

C

à Petro Martyre primùm laudata, deinde edita

1307 *Qua porrò ratione dicta Epistola paulatim è tenebris emerserit, exponit Montfauconus in Monito prævio, ita scribens:* Interpretationem ejus Latinam ex codice quodam Florentino descripserat olim Petrus Martyr Florentinus, qui à Catholica religione descivit, ac delatam secum in Angliam in Cranmeri archiepiscopi Cantuariensis bibliotheca reposuit. At post Cranmeri necem, ejus bibliotheca direpta fuit, & Epistola deinceps nusquam comparuit. Cùm autem illa ab iis, qui transsubstantiationem negabant, in testimonium adducta fuisset; ab ejusdem transsubstantiationis propugnatoribus negatum est, eam uspiam exstitisse, cujus exemplar nullum proferri posset. Anno MDCLXXX vir Cl. Emericus Bigotius interpretationem illam Latinam ex codice Florentino in bibliotheca Dominicanorum D. Marci descriptam edidit post Palladii librum de Vita Chrysostomi. At censor quispiam Epistolam jam cusam supprimendam esse putavit, ac revera suppressit cum notis Bigotii. Anno autem MDCLXXXV Stephanus le Moyne in libro, cui titulus VARIA SACRA, tom. 1 hanc Epistolam ad calcem edidit, ut in Ms. habetur, multis mendis respersam, & aliquot in locis deformatam, ut vix aliquis sensus elici possit. Edidit etiam V. Cl. Jacobus Basnage Roterodami anno MDCLXXXVII cum parte illa præfationis Bigotianæ, quæ hanc Epistolam respiciebat, quæque cum Epistola ad Cæsarium expuncta fuerat; adjectis etiam fragmentis Græcis, quæ Bigotius collegerat. Aliæ quoque apud heterodoxos prodierunt hujus Epistolæ editiones. D

à variis iterum posteriores sunt Jacobi Basnagii

1308 Demum vir eruditus Joannes Harduinus ex Societate Jesu anno MDCLXXXIX eamdem publicavit, seque Catholicam adversus heterodoxos, qui hanc ad sua tuenda dogmata usurpabant, strenuè vindicavit. Hic iterum illam proferimus, aliquot in locis emendatam; fragmenta autem Græca, quæ ex Anastasio presbytero, ex Joanne Damasceno, & ex aliis desumpta fuerant, auctiora damus, beneficio doctissimi amicissimique viri Michaëlis Lequien ex Ordine Prædicatorum, qui hæc ex Anastasio & ex Joanne Damasceno diligentiùs collegit. *Hactenus Montfauconus, cujus ille tomus anno 1721 legitur impressus. Circa idem tempus Jacobus Basnage cogitabat laudatam Epistolam, quam antè ediderat, inserere Thesauro monumentorum ecclesiasticorum, sive recensis & auctis Lectionibus antiquis Henrici Canisii. Id ubi intellexerat illustrissimus marchio, Scipio Maffeius, vir eruditis Operibus orbi litterario notus, Epistolam illam, accuratè ex codice Florentino exscriptam, ad Basnagium transmisit, addiditque Epistolam Italicam, in qua mentem suam de controversa illa Epistola eleganter solerterque exponit, ac refutat aliqua Basnagii dicta, quæ hic in Prospectu Operis sui protulerat.* E

& Scipionis Maffei editiones.

1309 *Hinc Basnagius in præfatione sua in Epistolam ad Cæsarium tom. 1 laudati Operis pag. 229 ait:* Observationes viri celeberrimi Maffei, ut & Harduini notas, nostris adjecimus. *Attamen totam non dedit Maffei Epistolam, aut certè illa non est tota impressa in ejus præfatione: nam Opus prodiit post mortem Basnagii anno 1725. Ubi porrò illam vidit eruditissimus Maffeius, non potuit non simul videre, observationes suas magna ex parte à Basnagio fuisse suppressas. Hac de causa Epistolam ad Cæsarium cum tota sua ad Basnagium Epistola edidit anno 1727 post Historiam diplomaticam Italicè scriptam pag. 263. Varias autem in præfatione allegat rationes, easque pag. 262 ita concludit:* Verùm quoniam ex illa (*Epistola ad Basnagium*) hic non retulit nisi duo fragmenta, atque observationes meas magna ex parte dissimulavit, applaudens ut antea suæ opinioni, necessitatem mihi existimo impositam & publicandi Epistolam meam, quæ à paucissimis potuerit esse visa, & adjungendi animadversiones aliquot in illa, quæ ipse ibidem scripsit. *Utrumque fecit ibidem Maffeius pari diligentia & moderatione. Observationes ipsius aliquot cum dictis Basnagii conferam, ubi priùs exposuero, quàm varia variorum fuerint judicia de Epistola ad Cæsarium.* F

Varia variorum judicia de illa Epistola.

1310 *Bigotius, qui illam primus edere meditabatur, credidit genuinam esse* Chrysostomi *Epistolam, sed minimè contrariam veræ Catholicorum fidei de præsentia Christi in Sacramento Altaris. Utrumque liquet ex ejus præfatione apud Montfauconum pag. 741. Basnagius aliique heterodoxi, cùm Lutherani tum Calviniani, Epistolam* Chrysostomo *attribuerunt, tamquam hære-*

ß

A *si sua faventem, prout dudum fecerat Petrus Martyr, miroſque cecinerunt triumphos: imò & Catholicos accuſârunt ob ſuppreſſam Bigotii editionem. Baſnagius certe in jam laudata præfatione ſuppreſſionem illam vocat* iniquitatem publicam, *&* conſilium iniquum. *Audiamus pauca ipſius verba.* Hoc Opuſculum, *inquit,* in lucem erat proditurum cum Vita Chryſoſtomi à Palladio ſcripta, & ſcriptis Patrum, quæ Bigotius itinerando tranſcripſerat: ſed cenſores librorum ei litem intentaverunt circa locum ſuperiùs à nobis indicatum, metuentes ſcilicet triumphos, quos ex verbis Doctoris Eccleſiæ vetuſtiſſimi ſibi pollicebantur reformati (*Calviniani*,) auctoritatem regiam interpellaverunt. Juſſit rex Epiſtolam ad Cæſarium jam editam dilacerari. *Et mox:* Perierat ergo denuò hæc Epiſtola, & æterno damnata fuiſſet ſilentio, niſi noſtras in manus incidiſſet exemplar aliquod Bigotianum, quod publici juris fecimus ab anno MDCLXXXVII. *Ita Baſnagius, mox pergens ad editionem Harduini. Verum ad ejuſmodi querelas abundè reſpondit Maffeius in ſuis litteris ad Baſnagium, & in obſervationibus deinde additis. Harduinus quoque Epiſtolam edendo querelam illam ita refutavit, ut poſtmodùm proferri non debuerit.* B *Harduinus autem credidit genuinam eſſe* Chryſoſtomi *Epiſtolam, ſed Catholicis minimè contrariam. In utroque conſentientem habuit Tillemontium art. 130. Verùm Michael Lequien ex Ordine Prædicatorum ante Opera S. Joannis Damaſceni anno 1712 edita Diſſert. 3 varia adduxit argumenta ad Epiſtolam illam* Chryſoſtomo *abjudicandum, licèt Catholicis contraria non ſit: atque huic ſententiæ aſſentiuntur Montfauconius, Maffeius, Ceillierus, aliique: neque enim neceſſe eſt omnes utriuſque partis patronos enumerare, cùm rationibus potiùs, quàm auctoritatibus, dirimenda ſit hæc controverſia.*

cujus occaſione contra Catholicos rixatur Baſnagius:

1311 *Attamen cùm Baſnagius maluerit de Catholicis conqueri, & triumphos canere, non dicam imaginarios, ſed quos ſibi ne imaginari quidem potuit, ſi tanta valuit eruditione ac prudentiâ, quantam ipſi attribuunt heterodoxi, verba ipſius breviter priùs expendam cum Maffeio. Agnoſcit Baſnagius, Harduinum* ſubtiliſſima diſſertatione circa Sacramentum Altaris *oſtendere conatum, Epiſtolam ad Cæſarium non eſſe Catholicis contrariam. Mox vero ita pergit:* Nos à controverſia penitus alieni, hæc obſervaturi ſumus. C Primò miramur, quanta fides haberi debet iis, qui anticipatis opinionibus tenaciter addicti, nec periculis imminentibus objicere ſeſe audentes, præfracta fronte negant, quæ veriſſima ſunt, & metu perculſi regem ipſum adeunt, ne veritati lux aliqua poſſit affulgere: deinde, ubi ſubeundum eſt periculum, ſententiam nutant, & interpretationibus alienis verborum uſum immutare conantur, ut fidem Patris ab iis alieniſſimi declinare poſſint. Nunc indubitata eſt Epiſtola Chryſoſtomi, confitentibus ipſis, qui majori partium ſtudio tenebantur. Deinde qui prima elementa linguarum nôrunt, confiteri debent, & apud Græcos φύσιν, & naturam apud interpretes Latinos ſignificare, non accidentia, ſed ſubſtantiam ipſam, ſive naturam panis, quæ remanet. Denique, ſi Chryſoſtomus audiatur, elementum liberatur ſolummodo appellatione panis: mutatur nomen & ſubſtantia remanet. Sic penitus ruit tranſſubſtantiatio; & conſubſtantiationi faveret multò potiùs Chryſoſtomus, niſi Euchariſtiæ Sacramentum cum Apollinaris ſententia de anima Chriſti, quam Divinitas abſorbuerat, aliter conciliare non liceret. *Ita Baſnagius craſſâ minervâ accuſat diſputatque. At examinemus tantiſper ſingula, videamuſque, an illata exprobratio non magis ipſi Baſnagio congruat, quam Catholicis.*

AUCTORE J. S.

prima ipſius querela

1312 *Primò ait, ſe à* controverſia penitus *alienum. Nolebat nimirum cum Harduino, cujus occaſione id aſſerit, de vera Epiſtolæ intelligentia manus conſerere, ne mundo palàm fieret, quam inutile Calvinianis ſit monumentum, quod ſuâ induſtriâ in lucem emiſſum gloriabatur. Mox tamen quaſi ad pugnam proſilit, non examinans argumenta Harduini & aliorum Catholicorum, nedum ea refutans, quod nimis erat periculoſum; ſed multa temerè conquerens, aſſerenſque apertè falſa, ut vel ſine pugna tropæum poſſit erigere, magnificoſque canere triumphos. Quàm clare falſa ſint varia Baſnagii aſſerta, lector, accipe. Falſum eſt primò, quod ait, Catholicos non fuiſſe auſos* periculis imminentibus *ex illa Epiſtola* ſeſe objicere. *Certè Bigotius, qui primus illam Epiſtolam invenit, mox eamdem imprimendam curavit, & in lucem publicam dare voluit cum erudita præfatione, nunc apud Montfauconium edita, in qua locum controverſum de Euchariſtia allegat, explicat, defendit, locoſque alios quoſdam* Chryſoſtomi *de Euchariſtia producit, ad aſſerendam* veram ac realem, ut vocant, Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, *claros & manifeſtos. Mox idem ibi hæc ſubjungit verba:* E Integrum librum conficerem, ſi ex Chryſoſtomo locos omnes excerperem, in quibus de ſacratiſſima Euchariſtia ſimiliter loquitur. *Hæc ſanè ſunt verba hominis minimè metuentis, ſed ultrò certamen ineuntis.*

ut falſa

1313 *Non timuiſſe etiam alios paſſim Catholicos, ſed potiùs deſideràſſe, ut Epiſtola integra innoteſceret, ac publica fieret, rurſum docet Bigotius, circa initium præfationis ita ſcribens:* Primus, qui ultimis temporibus hujus meminit Epiſtolæ, fuit Petrus Martyr Florentinus, qui ex ea locum quemdam protulit in locis communibus. Inſolitus loquendi de Euchariſtia modus, qui ex ea referebatur, à Johannis Chryſoſtomi phraſi ac genio prorſus alienus, lectores in diverſas traxit ſententias, aliis ſuppoſititiam eſſe affirmantibus, aliis pro virili contendentibus veram eſſe ac genuinam: omnes integram videre ſummè concupivere; doluerùntque Petrum Martyrem, qui primus de ea mentionem injecerat, minimè indicàſſe, qua in bibliotheca exſtaret codex Ms. F Florentiæ deliteſcere omnium erat ſuſpicio, quia Florentinus fuit Petrus Martyr, ſed ubi, ab omnibus neſciebatur. *Hæc, quæ ſcripta ſunt, quando res agebatur, luculenter evincunt, Catholicos deſideràſſe, ut Epiſtola fieret publica; ipſum verò Petrum Martyrem, qui locum à contextu avulſum ex ea laudaverat, in cauſa fuiſſe, cur tanto tempore deliteſceret, non indicando, ubi Epiſtolam illam vidiſſet. Itaque non Catholici aliquid mali timebant ex publicatione; ſed ipſe Martyr videtur noluiſſe, ut Epiſtola fieret publica: nam facilè indicare poterat, ubi lateret, ſi id è re ſua fore cenſebat. Rurſum periculo ſe objicere non timuit Harduinus, qui Epiſtolam à Bigotio è tenebris erutam, ſed tantiſper ſuppreſſam, edidit cum erudita Diſſertatione ad locum controverſum elucidandum. Nihilo magis iſtud certamen timuit Maffeius, quando Epiſtolam controverſam cum ſua Epiſtola ad ipſum anno 1721 miſit Baſnagium. Habuit hic lucubrationes trium modo laudatorum ſcriptorum, qui ſinguli locum controverſum explicabant. Vel ſic tamen* ſcri-

AUCTORE J. S.

scribere audet, Catholicos non fuisse ausos certamini se objicere.

O inepta

1314 Verùm & occasionem falsæ illius querela examinemus. Si Basnagio credimus, Metu perculsi regem ipsum adeunt, ne veritati lux aliqua possit affulgere. Nonne hæc ita gloriosè proferuntur, acsi eruditi Galli facto agmine ad regem accessissent, deprecaturi, ne Epistola illa videret lucem? Attamen de auctore suppressionis Basnagius ipse sic loquitur: Pœnituit postmodùm D. Faure, amicum Bigotii, & tamen consilii tam iniqui autorem. Si dominus Faure suppressionis auctor erat, ut Basnagius ipse asserit: quâ æquitate Catholicos omnes accusat? Si dominum Faure consilii sui pœnituit postmodùm, ut idem asserit; agnovit ergo ille ipse, nihil mali metuendum esse ab illa Epistola. Editio Harduini non diu post secuta, censoribus se non opponentibus, abunde confirmat, vanum fuisse timorem, si ex timore ab editione illius Epistolæ censores aliqui absterrebantur. Quid porrò illi timuerint, aut qua de causa publicationi Epistolæ se opposuerint, me prorsus ignorare, lubens agnosco. At certè non timuerunt, ne veritati lux aliqua possit affulgere. Si enim timuerint ob locum controversum; timuerunt ne heterodoxi more suo abuterentur loco obscuro & ambiguo ad oppugnandos Catholicos & hæresim stabiliendam.

B

refellitur & retorquetur:

1315 Verùm lubet observare, quantas hic tenebras gregalium suorum agnoscat imprudens Basnagius. Habemus certa & indubitata Chrysostomi Opera dudum tomis undecim, nunc tredecim edita. In hisce sanctus Doctor frequentissimè loquitur de Sacramento Eucharistiæ ac clarissimè. Interim lucem aliquam, in tot lucubrationibus frustra quæsitam, hæresi suæ quærere coguntur in Epistola Latina Doctoris Græci, cujus lucubratio mendis adeo conspersa est ex ignorantia interpretis, ut subinde intelligere nequeamus, quid auctor dixerit, aut dicere voluerit. Lucem illi, (imò velamen tenebrarum suarum) quærere student in Epistola de Sacramento Eucharistiæ non composita, in qua non nisi unica similitudo de illa materia adfertur, quamvis habeamus tot genuina Chrysostomi Opera, in quibus prolixè de Sacramento Eucharistiæ multis locis disputatur, & ex quibus veram de illo fidei capite lucem haurire possunt. Lucem quærunt ex loco obscuro, quem aliter exponunt Lutherani, aliter Calviniani, aliter & rectè Catholici. Sanè qui ita lucem quærere se profitentur, videntur diligere tenebras magis quàm lucem; magisque prætextum quærere ad errorem defendendum, quàm sententiam Sanctorum Patrum de Eucharistiæ Sacramento ad eam amplectendam.

C

alia ipsius asserta planè falsa & inepta.

1316 Secundò falsum est, quod asserit de Catholicis Basnagius, Ubi subeundum est periculum, sententiam mutant. Etenim ab initio divisæ in eo fuerunt opiniones, utrùm Epistola esset Chrysostomi, an alterius. At in eo concordes fuerunt Catholici, eam non obesse fidei suæ de Eucharistia. Bigotius, qui primus Epistolam edere voluit, simulque in certamen descendere, & Epistolam Chrysostomo attribuit, & Catholicam de Eucharistia fidem propugnavit. Idem fecit Harduinus, & uterque eadem usus est interpretatione verborum loci controversi, quemadmodum & alii postmodùm secuti. Hi autem interpretationibus alienis non utuntur, sed propriis, ut mox videbimus. Tertiò falsum est, quod subjungit, Nunc indubitata est Chrysostomi Epistola &c. Nam quando hæc scribebat Basnagius, Epistolam Chrysostomo multis argumentis abjudicaverant anno 1712 Lequien, & anno 1721 Maffeius & Montfauconus. Duorum certè priorum sententiam ignorare non potuit Basnagius, cùm accepisset Maffeii Epistolam. Maluit igitur gloriosa quam vera scribere. Quartò æquè falsum est, quod mox addit, apud Græcos φύσιν & naturam apud Latinos significare substantiam; si velit, hanc unicam esse vocum illarum significationem. Etenim Harduinus in Dissertatione sua cap. 3 solide probat, Græca voce φύσει solas proprietates naturales apud Græcos Patres intelligi; eamdemque esse significationem vocis naturæ apud Patres Latinos, ostendit cap. 4. Harduini argumenta aggredi debebat Basnagius, si causæ suæ fideret: non ad prima elementa linguarum provocare sine ulla probatione. Nam si quis modò Lexica consulere voluerit, facilè ex varia maximè significatione vocis natura perspiciet, quàm ineptè ad prima linguarum elementa provocet.

D

Epistola illa Catholicæ doctrinæ de Eucharistia

1317 Idem statim ineptissimum agit theologum, dum dicit: Si Chrysostomus audiatur; elementum liberatur solummodo appellatione panis: mutatur nomen, & substantia remanet. Ita loqui potest homo quilibet ineptus & rusticus, si satis est multa confidenter dicere, & nihil probare. Certè Harduinus cap. 5 luculenter ostendit, loco Epistolæ controverso transubstantiationem clarè doceri. Discutienda igitur erant Harduini argumenta, antequam hæresim suam Chrysostomo attribueret Basnagius. Verba Epistolæ controversæ hæc sunt: Sicut enim, antequam sanctificetur panis, panem nominamus; divina autem illum * sanctificante gratia, mediante sacerdote, liberatus est quidem ab appellatione panis; dignus autem habitus Dominici * Corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit, & non duo corpora, sed unum * Corpus Filii prædicatur. Explicatio verò Catholicorum huc recidit. Secundum Epistolæ auctorem ante consecrationem panem nominamus, nimirum quia panis revera est; post consecrationem, liberatus est quidem appellatione panis, dignus autem habitus est Dominici Corporis appellatione, nimirum quia substantia panis mutata est in substantiam corporis Christi, etiamsi natura panis, id est, panis odor, sapor, color, aliaque proprietates naturales, in ipso (Sacramento) permansit: & non duo corpora, sed unum corpus filii prædicatur &c.; non alia rursum de causa unum corpus Filii prædicatur, quàm quia unicum tantùm est corpus in Sacramento Eucharistiæ, sicut unica tantùm est Persona in Christo. Auctor utitur hac similitudine, sicut in Sacramento Altaris duo sunt, videlicet Corpus Christi & natura sive accidentia aut proprietates naturales panis; ita duo sunt in Christo, videlicet Divinitas & humanitas. Præterea sicut in Sacramento unum solummodo est Corpus Christi, non duo corpora; ita Divinitas & humanitas in Christo, licèt duæ sint naturæ, in una subsistunt Persona divina, non in duabus.

E

* al. illud

* al. dominicæ

* al. unus

F

planè conformis est, contrariaque hæresi tam Calvini quàm Lutheri.

1318 Jam verò breviter ostendo, adducta similitudine tam Calvini quàm Lutheri errorem reprobari; approbari verò Catholicam de Eucharistia sententiam. Secundùm Calvinum panis post consecrationem manet panis. Itaque, secundùm illam hæresim, non haberemus duo illa, quæ in Eucharistia simul habentur; sicut duæ naturæ in una subsistunt Christi Persona. Lutherus voluit, panem in Eucharistia manere unà cum Corpore Christi. Quare, secundùm hanc hæresim, duo in Sacramento Altaris essent corpora. At auctor

A *ctor Epistola unum dumtaxat ibi corpus agnoscit; sicut unam asserit in Christo Personam. Demum sententia Catholicorum habet, in Sacramento Altaris verum esse Corpus & Sanguinem Jesu Christi unà cum proprietatibus naturalibus panis & vini, atque ex ambobus simul constitui Sacramentum. Itaque Catholici cum auctore Epistola in Eucharistia admittunt duo diversa, sed unum tantum Christi Corpus, non duo corpora; quemadmodum duas agnoscimus in Christo naturas, at unam tantùm Personam. Hac brevis expositio nobis sufficiet, cùm plura de hisce videri possint apud* Harduinum.

In gratiam hæreticorum, qui de illa Epistola triumphârunt,

1319 *Audiamus tamen & triumphantem Basnagium, qui ex dictis suis, qua omnia falsitatis convincimus, ita infert:* Sic penitus ruit transsubstantiatio &c. *Non repetam dicta, quibus ostendi, verba controversa Basnagio esse prorsus contraria, & consequenter iis refutari Calvinianum & Lutheranum de Sacramento Altaris errorem. Illud unum observo, tanti hic fieri auctoritatem* Chrysostomi *à Basnagio, quanti illam faciendam ne credunt quidem Catholici. Alii quoque heterodoxi ita triumphârunt de inventa Epistola ad Cæsarium, quam &* Chrysostomi *esse, & sibi faventem volebant, ut ne pauperrimus quidem magis sibi plaudere possit, invento nummo adulterato, quem aureum*
B *credit. Itaque si tanti faciunt traditionem Ecclesia per sanctos Patres ad nos perlatam; audiant* Chrysostomum *in Operibus minimè dubiis. In Homilia 2 ad Populum Antiochenum tom. 2 pag. 34 sic loquitur sanctus Doctor:* Helias nempe meloten discipulo reliquit: Filius autem Dei ascendens, suam nobis carnem reliquit: sed Helias quidem exutus, Christus autem & nobis reliquit, & ipsam habens ascendit. *Hac jam adduxerat Bigotius. At Basnagius tacuit. In Homilia 82, aliàs 83, in Matthaum num. 5* Chrysostomus *ita loquitur:* Non parvum enim imminet supplicium iis, qui indignè communicant. Cogita, quantùm contra proditorem indignaris, & contra eos, qui Christum crucifixerunt: cave ergo, ne tu ipse reus sis Corporis & Sanguinis Christi. Illi sacrum Corpus trucidârunt, tu post tot beneficia cum sordida suscipis anima. *Nullum est dubium, quin verum Corpus trucidârint Judæi. Verum igitur corpus à nobis suscipi, testatur* Chrysostomus.

proferuntur aliqua loca ex Operibus Chrysostomi indubitatis.

C 1320 *Hunc amorem Dei in nos expendens, post pauca iterum sic loquitur:* Quis pastor propriis sibi membris oves nutrit? Ecquid pastorem dico? Matres sæpè sunt, quæ post partum infantes aliis nutricibus dant. Ipse verò id non passus est, sed nos proprio sanguine nutrit, & per omnia sibi copulat. *Matres non adhibent figuram lactis, sed lacte vero pascunt infantes, quando illud ipsa præstant: ita igitur & vero sanguine homines pascit Christus secundum* Chrysostomum. *Hactenus Calvinianos tangit Sanctus, mox etiam Lutheranos his verbis:* Non sunt humanæ virtutis hæc opera. Is, qui tunc in illa cœna hæc confecit, & nunc etiam operatur: nos ministrorum habemus Ordinem: qui verò illa sanctificat & transmutat, ipse est. *Si Christus* transmutat *panem & vinum, ut asserit* Chrysostomus; *non manet igitur panis & vinum unà cum Corpore & Sanguine Christi. Audite igitur Calviniani & Lutherani* Chrysostomum, *quem tanti facitis, monentem ibidem num. 4:* Deo igitur ubique obsequamur, nec contradicamus ei, etiamsi id, quod dicit, rationi & intelligentiæ nostræ contrarium videatur; sed prævaleat ejus sermo rationi & intelligentiæ nostræ. Sic etiam in Mysteriis faciamus: non ea solùm, quæ sub sensum cadunt, respicientes; sed verba ejus retinentes. Verbum quippe ejus fallere nequit; sensus verò noster facilè decipitur. Verbum ejus numquam excidit; sensus verò sæpè fallitur. Quoniam verò ille dixit, Hoc EST CORPUS MEUM, obtemperemus, credamus, & spiritualibus oculis ipsum respiciamus. *Et mox:* Quot sunt, qui modò dicunt: Vellem ejus formam, typum, vestimenta, calceamenta videre? Ecce illum vides, ipsum tangis, ipsum comedis. Et tu quidem vestimenta videre cupis: ipse verò seipsum tibi dat, non videndum modo, sed tangendum, comedendum, intus accipiendum &c. *Æquè clara sunt Sancti verba in aliis locis, & fortè etiam clariora: sed locum primò obvium statim amplexus sum; eumque satis clarum existimo, modò* Chrysostomum *audire velint adversarii, qui à placitis Lutheri & Calvini citò ad veram Catholicarum fidem redibunt, simul atque* Chrysostomum *aliosque sanctos Patres maluerint duces sequi, quam Leonem Isauricum & Constantinum Copronymum, aliosque hæreticos, à quibus Lutherus & Calvinus errores suos mutuati sunt. Verùm hæc de illis sufficiant.* E

AUCTORE J. S.

Epistolam illam recentiores scriptores Chrysostomo abjudicant:

1321 *Nunc verò alia inchoanda est disputatio, inquirendumque, utrùm Epistola ad Cæsarium revera sit* Chrysostomi, *prout heterodoxi passim voluerunt, & Bigotius, Harduinus, aliique Catholici sine multo examine crediderunt. Laudatus antè* Michaël Lequien in Dissertatione tertia, in fronte Operum S. Joannis Damasceni posita, pag. XLVIII & seqq. *inquit Montfauconus,* se περὶ γνησιότητος Operis dubitare testificatus, hujusmodi argumenta proposuit ad eam Chrysostomo abjudicandam. *Tum argumenta aliqua laudati scriptoris recenset. Verùm laudatus Lequienus non solùm dubitavit, ut ille ait, sed Epistolam omnino abjudicavit* Chrysostomo, *ideoque, priusquam rationes suas proponeret, ita locutus est.* Quocirca operæ pretium me facturum existimavi, si momenta hìc afferam, quibus adducor ad Epistolam hanc magno Chrysostomo abjudicandam. *Argumenta Lequieni non solùm Montfaucono, sed etiam Maffeio persuaserunt, suppositam esse* Chrysostomo *Epistolam ad Cæsarium. Hinc eruditissimus marchio in Epistola ad Basnagium varia proposuit argumenta, quibus Epistolam ad Cæsarium* Chrysostomo *abjudicat. Mihi quoque, consideratis argumentis illorum omnium, tam certum videtur, illam non esse* Chrysostomi *Epistolam, ut ne dubitare quidem de suppositione possim. Verumtamen inter Lequienum & Montfauconum non convenit in omnibus de mente auctoris Epistola. Lequienus existimat, hominem fuisse Nestoriana hæresi addictum, qui Eutychianos ita oppugnaverit in illa Epistola, ut & quædam doctrina Catholica capita improbare voluerit, atque illud nominatim, Deum esse passum. At Montfauconus fidem auctoris non habet suspectam, atque existimat Epistolam præcipue esse scriptam contra Apollinaristas, & contra librum quemdam Apollinaris de Incarnatione, memoratum ab Eulogio apud Photium col. 850, his verbis:* Impius verò Apollinarius libro suo de Incarnatione, vide quid scribat: "O nova creatura, & divina mixtio! „Deus & homo unam conficiunt naturam.„ *Porrò, ut meam de auctore sententiam paucis aperiam, videtur ille fuisse probè Catholicus, atque Apollinaristis, Eutychianis & Nestorianis æquè contrarius, ut certiùs ostendi posset, si exstaret ipsa Epistola Græca, & satis probabitur per decursum.* F

AUCTORE J. S.

primis Maffeii & aliorum ratio ex maximis styli diversitate;

1322 *Nunc, lector studiose, argumenta illustrissimi Maffeii ad Epistolam* Chrysostomo *abjudicandam recensebo, eaque ex aliis nonnihil confirmabo. Quid verò & quantum ad singula responderit Basnagius, fideliter observabo. Maffeius, sicut apparet ex Epistola ejus Italica, edita post Historiam diplomaticam, pag 275 observat primo, sermonem Græcum Epistolæ esse corruptum & obscurum, & a stylo* Chrysostomi *alienum. Hac de re Montfauconus in Monito prævio, quod eodem ferè tempore scripsit, pag. 738 ita scribit:* Stylus mirum quantum à Chrysostomi dicendi genere alienus; quod nunc faciliùs deprehenditur, cùm ex Græcis longè plura quàm antea publicantur. Hic omnia peregrinum olent, nec vel minimum quidpiam observatur, quod Chrysostomum sapiat; ita ut, qui ex aliis scriptis & Epistolis Chrysostomi ad hanc Epistolam se conferat, in alium se orbem translatum putet. Quis apud Chrysostomum vidit τηλαυγῶς διαγορεύεται, quis ταῦτα κατηγορεῖται vidit hoc sensu, HÆC PRÆDICANTUR? Ubi tam jejunus orator fuit Chrysostomus, cùm de socio olim & contubernali ad sanam mentem reducendo ageretur? Argumentandi genus Chrysostomi elucet in Orationibus contra Anomœos & contra Judæos. Eas confer cum hac Epistola, & statim conspicies, quantum sit inter hanc & illas discrimen. *Hactenus verissimè Montfauconus, cui usque adeo assentior, ut post lectam semel Epistolam sola styli diversitas abundè mihi persuaserit,* Chrysostomi *non esse Epistolam. Tacuit ad illud Maffeii argumentum Basnagius.*

alio duæ Maffeii rationes, ad quas solas, respondit Basnagius:

1323 *Ille verò objecit secundò, inventum esse integrum fragmentum Græcum, quod ad Epistolam spectare videtur, quódque partim tantum reperitur in versione Latina. Ad hoc argumentum respondet Basnagius, illud videri fragmentum alterius* Chrysostomi *Epistolæ. Attamen fragmentum Græcum Maffeii videtur aptissimè cum cæteris Epistolæ partibus cohærere. Sed res illa exigui est momenti. Objecit tertiò Maffeius, Epistolam ad Cæsarium non esse inventam in ullo codice, in quo habentur Opera S.* Chrysostomi. *Ad hoc quoque argumentum ausus est respondere Basnagius, qui pag. 229 scribit sequentia:* Conjicit vir celeberrimus Epistolam ad Cæsarium immeritò Chrysostomi præferre nomen, idque duplici ratione; primò, propterea quòd notissima fuerit, & tamen cum cæteris Operibus in Mss. codicibus non occurrit. Deinde monuit virum celeberrimum il Signor abbas Salvini, esse diversam planè Chrysostomi ad Cæsarium monachum Epistolam (*imò fragmentum planè diversum ejusdem Epistolæ credidit*) in bibliotheca Laurentiana cod. 37 del banco 31 quam mecum communicatam hîc libentissimè subjicimus. Latinam reddidimus, ut & argumenta viri clarissimi, quippe nihil celare volumus &c. *Tam verè hoc dicit Basnagius, quàm verè antea scripserat:* Nunc indubitata est Epistola Chrysostomi. *Nam duo illa argumenta Maffeii, cæteris leviora, tantùm refutanda suscepit; reliqua, utpote graviora, silentio præterire maluit, uti & magnam Maffeii Epistolæ partem supprimere. Adeo* nihil celare *voluit Basnagius, qui Catholicis objicit, quòd ausi non fuerint* periculis imminentibus sese objicere. *Cæterùm an duobus Maffeii argumentis satisfecerit, videri potest apud ipsum Maffeium, qui iterum respondit. Mihi satis erit, urgentiora elucidare argumenta.*

quarta Maffeii ratio, qua Epistola videtur scripta

1324 *Quartò itaque objecit laudatus Maffeius hæc verba, quæ ex Italicis Latina facio.* Quid dicemus, cùm in illa Epistola clarè fiat mentio de hæresi Nestorii, qui non cœpit illam disseminare, nisi plusquam viginti annis post mortem S. Joannis Chrysostomi? *Ad hoc argumentum obmutuit Basnagius. Harduinus in annotatis ad Epistolam pag. 6, & in Dissertatione cap. 6 agnoscit, Nestorii errorem variis locis reprehendi in laudata Epistola. In Annotatis ita scribit:* Nestoriana hæc postea amentia fuit, cui præter Theodorum Mopsuestenum, alii jam antè prælusérant, quos Athanasius refellit in Epistola ad Epictetum. *Et mox iterum observas, similem prorsus orationem Nestorii & à Cyrillo refutari, & ab auctore hujus Epistolæ. Itaque auctor Epistolæ pro Nestoriano habendus non est, ut voluit Lequienus. Nam clarius videtur, quàm ut operosè probari debeat, Nestorianos quoque errores in hac Epistola attingi, damnari ac refutari. Fatetur id Harduinus; sed credit, ista dici adversus prodromos Nestorii. Ita quidem objectioni utcumque satisfaceret, si certis omnino argumentis Epistola* Chrysostomo *adscribi posset, cùm revera aliqui viam straverint erroribus Nestorii. Verùm cùm Epistola nullo alio argumento possit* Chrysostomo *attribui, quàm solo titulo, qui certò ad id non sufficit, ne cogamur innumera scripta supposititia ob titulum in Mss. inventum eidem adscribere; responsio Harduini non satis fit verisimilis. Nam plerique errores, quos in Epistola ad Epictetum reprehendit S. Athanasius, erant Apollinaristarum. Quod verò inter illos erat consonum cum erroribus Nestorianis, non tam citò invaluisse videtur, aut sparsum fuisse in vulgus, ut credibile sit, contra illos errores egisse* Chrysostomum. *Etenim, etsi aliqui scriptis suis immiscuerint errores Nestorianis similes, idque præcipuè credatur de Theodoro Mopsuesteno; errores illi parùm noti fuerunt, vivente* Chrysostomo; *sed solùm in scriptis quorumdam detecti creduntur, postquam à Nestorio disseminati fuerant, ac damnati ab Ecclesia. Certè* Chrysostomus *in Operibus aliis non reperitur disseruisse contra errores pòst à Nestorio disseminatos, ita ut credibile non sit, illos* Chrysostomi *tempore innotuisse.*

post cognitos Nestorii & Eutychetis errores.

1325 *Præterea fatetur Harduinus, similem Nestorii orationem & à Cyrillo refutatam esse, & in Epistola ad Cæsarium reprehensam, dum dicitur:* Si iterum hominem dixeris, qui pertulit, invenitis purum ædificans templum &c. *Nestorius ipse his verbis feritur. Nam ipse in Sermone 1 apud Garnerium pag. 5 ita loquitur:* Non creavit Deum Verbum Spiritus sanctus: sed Deo Verbo templum fabricatus est, quod habitaret, ex Virgine. *An Theodorus Mopsuestenus, aliique, qui Nestorio prælusérunt, ejusmodi vocibus usi sint, non constat. Imò probabile mihi non apparet, illos antè Nestorium innotuisse, qui ipsius errores tam clarè docuerint, aut ipsos errores tam manifestè fuisse cognitos ante Nestorium, quàm eos videatur cognovisse auctor Epistolæ. Hic enim circa finem rursum contrà Eutychianos dicit:* Pium & valde pium, Christum, qui morte circumdatus est, confiteri in Divinitate perfectum & in humanitate perfectum, unum filium unigenitum, non dividendum in Filiorum dualitatem; portantem tamen in semetipso indivisarum duarum naturarum inconvertibiliter (*Græcè ἀσυγχύτως, id est,* inconfusas) proprietates: non alterum & alterum, absit; sed unum & eumdem Dominum Jesum Christum Verbum, carne nostra amictum, & ipsâ non inanimatâ aut irrationabili, sicut impius Apollinarius di-

A dicit. Hæc verba, quibus primùm Eutychiani, mox Nestoriani, ac demum Apollinaristæ damnantur, mihi scripta non videntur, nisi post exortam Eutychianorum hæresim, unam tantùm Christo naturam attribuentium; ideoque annis, ut minimum, quadraginta post mortem Chrysostomi.

imò & post Chalcedonense concilium, ut quintò observat Maffeius.

1326 Quintò objecit Maffeius, Epistolam ad Cæsarium post concilium Chalcedonense videri scriptam, atque ita ratiocinatur: Certè non fuit citata in illo concilio, neque in sexto contra Monothelitas, neque in Lateranensi sub Martino I: insuper non fuit laudata à Theodoreto, neque à Leontio Byzantino, neque ab Anastasio Sinaita, neque à defensoribus Nestorii, qui alios Chrysostomi locos minùs efficaces adduxerunt. Idem argumentum latiùs prosequitur Lequienus, itu istud ordiens: Non solùm verò ex his, quæ attuli, apparet, Epistolam ad Cæsarium monachum Chrysostomi obitu, imò & Nestorianæ hæresis exortu, recentiorem esse: verùm & scriptam ausim affirmare post concilium Chalcedonense. Ad hoc probandum affert ex Epistola aliquot loquendi modos, ante concilium Chalcedonense minùs usitatos. Ipsa quoque Maffeii probatio ex Lequieno B desumpta. Verùm ad istud argumentum rursum nihil reposuit Basnagius, imò & partem illam Epistolæ Maffeii cum omnibus sequentibus, quæ contra Calvinianos & Lutheranos disputavit laudatus scriptor, planè prætermisit in sua præfatione. Solùm in fine monet, hanc Epistolæ partem, quâ Maffeius probare conatur verba Chrysostomi transsubstantiationi non adversari, à se prætermissam, cùm, inquit, controversias non agitare polliciti simus. Ita mirabilis ille pugil Calvinianus novit ad argumenta duo leviora respondere, suppressisque silentio reliquis, acsi ad omnia respondisset, spem optimam verbis simulare, imò & triumphum canere sine pugna.

Basnagii mala fides ostenditur.

1327 Verùm quis tam cæcus sit, ut non videat, Basnagium ipsum credere non potuisse, quæ tam confidenter asserit? Accepit Epistolam à Maffeio, quâ Epistola ad Cæsarium Chrysostomo abjudicatur, quâque lector remittitur ad Dissertationem Michaelis Lequien, operosiùs probantis eam Chrysostomo esse suppositam. Audet tamen imprimenda dare hæc verba: Nunc indubitata est Chrysostomi Epistola, confitentibus ipsis, qui majori partium studio tenebantur. Quis C umquam apertum magis protulit mendacium? Protulit Maffeius quinque aut sex argumenta ad Epistolam Chrysostomo abjudicandam. Ille verò ait, id eum facere tentasse duplici ratione: & ad argumenta duo ceteris leviora respondet. Quid fieri potest fraudulentius? Monet iteratis vicibus, nolle se controversias agere. Et tamen post pauca verba de vocibus φύσις & natura imperitè prolata, confidenter exclamat: Sic penitus ruit transsubstantiatio. Quid hac jactantiâ leve magis aut puerile? Ignoscat æquus lector, si acriori usus videar stylo contra Basnagium, consideretque, me ipsi potiùs respondisse ad querelas contra Catholicos acerbo calamo & sine justa ratione prolatas, quam priorem tali stylo usum esse. Accusavit ille Catholicos generatim, acsi præfracta fronte negarent, quæ verissima sunt. Quare, cùm ejusmodi accusationem suis saltem persuadere vellet, cumque in finem mendaciis ac mala fide uteretur, id palàm edicere & ostendere non dubitavi. Nunc demum, dimisso penitus Basnagio, ad examen redeamus Epistolæ, in qua non solùm Nestorii prodromos, sed ipsum quoque Nestorium, eoque posteriores hæreticos improbari, jam utcumque probavimus.

Auctor Epistolæ non præcipuè contra Apollinaristas,

1328 Porrò quantò magis expendo illam Epistolam, tantò certiùs mihi apparet, illius auctorem non disputare præcipuè contra hæresim Apollinaristarum, sed contra Eutychianam sive Monophysitarum hæresim, quâ asserebatur una tantùm in Christo natura. Nam effugia Eutychianorum refert & refutat: Apollinaristas verè tantùm memorare videtur ut hæreticos antiquiores, quorum præcipuum errorem instaurabant Eutychiani. Mentem humanam Christo negaverat Apollinaris, dicens Divinitatem ejus locum supplevisse, ideoque imperfectam Christo attribuebat humanitatem. Imperfectam quoque humanitatem Eutyches faciebat, cùm diceret, Divinitatem ac humanitatem in unam coaluisse naturam. Ambo igitur negabant perfectam Christi humanitatem. Hinc post initium auctor de libro, quo Cæsarius in errorem erat lapsus, quique prædicabat concursum essentialem & mixtionem sacram, factam ex Divinitate & carne &c. statim dicit, secundum Græcum textum: Hæc est insipientis Apollinarii absurditas. Mox verò hæresim illam componit cum E erroribus Arii, Apollinarii, Sabellii, & Manetis, quatenus ex illorum erroribus sequeretur, Divinitatem esse passam. Hic Apollinaris ponitur inter antiquos hæresiarchas, quorum prava dogmata renovabantur ab iis, qui Cæsarium deceperant. Paulò post iterum ait: Doctoris enim eorum est liber, Apollinarii. Et sic, ubicumque de Apollinare loquitur, loquitur tamquam de hæresiarcha, qui ut talis erat notus. Id liquet ex verbis num. 1325 datis: Sicut impius Apollinarius dicit. Ex dictis verisimile est, librum Apollinaris ab Eutychianis datum esse Cæsario, ignorantis librum esse illius hæresiarchæ, ut illum ad hæresim Eutychianam pertraherent.

sed maximè contra Eutychianos

1329 Certè, quamvis inter Apollinaristas & Eutychianos maxima fuerit affinitas, singuli tamen diversos habuerunt hæreses suas exprimendi & defendendi modos. De perfecta Christi humanitate disputabatur adversus Apollinaristas, mentem Christo humanam negantes, ut videri potest apud S. Epiphanium in hæresi 77, sive Dimœritarum, ut Apollinaristæ vocabantur. Contra Eutychianos verò disputabatur de duabus Christi naturis, quia illi unam tantùm Christo attribuebant F naturam, ex utraque mixtam, indeque Monophysitæ sunt dicti. Jam verò advertamus, quid probare intendat auctor Epistolæ, ut intelligamus, contra quos disputet. Nullibi auctor ostendere conatur, Christum non caruisse mente humana, ut disputandum erat contra Apollinaristas. Hosce igitur non aggreditur, subinde tamen ferit ob affinitatem utriusque hæreseos. Verùm ubique ostendere intendit, duas fuisse in Christo naturas, easque perfectas & impermixtas, quod probandum erat adversùs Monophysitas. Etenim post initium, quo dixerat, illam hæresim cum antiquioribus & maximè cum hæresi Apollinaristarum coincidere; statim describit utramque naturam, asseritque utramque in Christo esse.

de duabus Christi naturis disserit;

1330 Tum eo utitur argumento, quantum ex mendosissima interpretatione colligere possum. Christus passione sua nos redemit: habuit igitur duas naturas. Etenim natura divina pati non potuit: in ea ergo non est passus. Si verò solam Christo attribuis naturam humanam, eamque passam dixeris, inveniris purum ædificans templum

AUCTORE J. S.

(cum Nestorio) id est, passionem fingis non satis efficacem ad salutem nostram. Duæ ergo eidem personæ, sive Christo, attribuendæ sunt naturæ, ut pati potuerit in natura humana, & patiendo abunde satisfacere pro nobis & mereri Persona Divina. Addit: Unus Filius, unus Dominus, idem ipse procul dubio unitarum naturarum unam dominationem, unam potestatem possidens, (hoc contra Nestorium) etiamsi non consubstantiales existunt (quod ferit Apollinaristas quosdam, Synusiastas dictos) & unaquæque incommixtam proprietatis conservat agnitionem, propter hoc quod inconfusa sunt dico*. Hæc ultima inferuntur contra Monophysitas. At vertendum fuit, inconfusæ, videlicet naturæ. Deinde utitur similitudine è Sacramento Altaris, in quo proprietates naturales panis & Corpus Dominicum simul reperiuntur, ut inferat, duas naturas in una persona uniri posse. Hisce alia addit argumenta ad ostendendum duas naturas, infertque: Quod ergo infernum evomuit unam in Christo naturam dicere? Hæc omnia aptissimè disputantur contra Eutychianos.

* al. duo

Ideoque multo posterior est Chrysostomo.

B

1331 Post alia argumenta eodem tendentia, effugia quædam illorum hæreticorum recenset. Ex hisce priora poterant etiam Apollinaristis æquè ac Eutychianis in usu fuisse. At Eutychianorum, non Apollinaristarum, hæc certe erant. Post unitatem (Græcè rectiùs unitionem) non oportet dicere duas naturas. Et circa finem: Fugiamus (eos,) qui unam naturam post unitionem prodigialiter dicunt. Hæ ne satis quidem congruæ erant hæresi Apollinaris, nec umquam ab Apollinaristis videntur dictæ. Nullum igitur mihi potest esse dubium, quin auctor contra Eutychianos propriè disputet, ideoque diu post Chrysostomum scripserit. Hoc ipsum colligitur ex eo, quòd Apollinaristas sine ratiocinio sæpe redarguat, sicut & Nestorianos frequenter perstringit, uti & Synusiastas semel iterumque. Paulò ante finem dicit, hæreticos, contra quos disserit, unam statuendo Christi naturam, in eam incidere impietatem, ut passionem Divinitati undique secundum Apollinarium excogitantes, decidant à promissis bonis. Divinitatem autem esse passam, docuerunt aliqui Apollinaristæ, teste S. Epiphanio hær. 77 pag. 1026, non verò ipse Apollinaris, si credimus Epiphanio. Synusiastæ certè impiam illam sequelam effugere non poterant, cum carnem Filio Dei consubstantialem dicerent. Attamen Theopaschitæ, qui aperte profitebantur, Divinitatem esse passam, ex Eutychianis orti sunt seriùs, quando Petrus Fullo, episcopatus Antiocheni invasor, vergente ad finem seculo V, Trisagio adjecit hæc verba: Qui passus est pro nobis. Impietatem quidem illam subinde impugnat auctor Epistolæ. Attamen magis credo, eum agere contra Monophysitas, ex quorum dogmate id sequebatur, quàm contra ipsos Theopaschitas. Verùm sive priores oppugnaverit, sivè posteriores, saltem posterior est Chrysostomo, cui perperam attributa est ea Epistola.

C

1332 Ceterùm breviter respondendum est ad argumenta Harduini & aliorum, qui Epistolam Chrysostomo tribuunt. Pro Epistola Chrysostomi eam laudârunt S. Joannes Damascenus, Anastasius presbyter, Nicephorus Constantinopolitanus, aliique posteriores, quibus accedit titulus ipse in codice Ms., qui Chrysostomum planè indicat. Fortia hæc videri poterunt argumenta, iis præsertim, qui, licèt aliàs eximia sint eruditione, non multùm curârunt examinare Opera Chrysostomi genuina & supposititia. Verùm, si quis sedulò consideraverit, quàm ingens Opusculorum numerus falsò Chrysostomi nomine reperiatur inscriptus in codicibus Mss., titulo non multum movebitur, etiamsi additum legatur secundum exsilium. Imò illa ipsa additio, quæ in titulis aliarum Epistolarum non reperitur, fraudis suspicionem ingerit; cum in tota Epistola nullum sit verbum aut de exsilio aut de incommodis in eo à Sancto toleratis. Quod verò spectat ad auctoritatem illorum, qui Epistolam nomine Chrysostomi laudârunt, illa tanta non est, ut cedere non debeat rationibus pro suppositione allatis, cùm omnes illi scriptores aliquot seculis Chrysostomo sint posteriores; variaque Opuscula Sancti nomine laudata sint ab auctoribus multò antiquioribus, & vel sic inter supposititia meritò habeantur.

Argumenta opinionis contrariæ levia sunt,

D

1333 Quapropter silentium eorum, qui seculis quinto, sexto & septimo floruerunt, ac contra Eutychianos egerunt aut scripserunt, quique illam Epistolam laudare in primis debuerant, si fuisset Chrysostomi, plus roboris habet ad eam Sancto abjudicandam, quàm valeat laudatorum scriptorum auctoritas, ad eam Chrysostomo tribuendam; præsertim quia nihil, quod Chrysostomum sapit, in tota reperitur Epistola, non stylus ille floridus Sancto familiaris; non vis illa & ubertas in disserendo, quâ præcellit; non frequens ille locorum sacræ Scripturæ, & vel maximè Epistolarum S. Pauli usus, quibus aliàs abundare solet; nullus loquendi modus Chrysostomo proprius, nulla demum umbra suavissimæ ac potentissimæ illius facundiæ, quâ homines ad sententiam suam perducere animosque rapere noverat disertissimus Orator. Contrà, ut videre quilibet potest, tota Epistola est sicca subtilisque dissertatio theologica, quâ fidei Catholicæ dogmata satis quidem asserta leguntur contra Eutychianos, Apollinaristas & Nestorianos; sed non tam solidè ac prolixè ex sacris Litteris probata, quàm ea stabilisset Chrysostomus, si eam suscipere potuisset aut suscepisset provinciam. Tanta igitur inter hanc & alias Chrysostomi Epistolas est styli diversitas, ut ea vel sola sufficere possit ad Epistolam Chrysostomo non attribuendam.

si comparentur cum nostris:

E

1334 Verumtamen ex materia, de qua in Epistola disputatur, longè efficaciùs ostenditur, eam non esse à Chrysostomo scriptam, ipsoque diu posteriorem esse Epistolæ auctorem, qui Nestorianos & Eutychianos redarguit ut hæreticos, Apollinaristas verò hæreticis vetustioribus annumerat. Aliud quoque argumentum ex verbis aliquot Epistolæ adduxit Montfauconus, ita scribens: Is, ad quem scribitur, est Cæsarius monachus, qui jamdiu unà cum Epistolæ scriptore idem institutum vitæ tenuerat, nempe monasticum. Nam illud significant hæc verba paulò post initium Epistolæ: "Verumtamen nos recordantes tuæ nobiscum „ conversationis „ . . . Quibus significatur, hujus Epistolæ scriptorem idipsum institutum vitæ tenuisse, quod Cæsarius profitebatur, nempe monasticum. Id de Chrysostomo quidem dici posset, qui juvenis inter monachos versabatur, & asceticam vitam agebat. Sed an verisimile est, si cum Cæsario vitam monasticam egerit, qui Cæsarius ad usque secundum ejus exsilium superstes fuerit, ipsique litteras scribere consueverit, illius tamen nuspiam mentionem habendam fore, vel in Epistolis vel in Vita Chrysostomi? Hactenus Montfauconus, ex cujus observatione satis probabiliter eruitur, auctorem Epistolæ monachum fuisse, dum scribebat. Etenim non loquitur de conversatione, sive de instituto vitæ, quod ipse postea deseruerat, nec dicit se olim cum Cæsa-

nec dubitandum, quin Epistola sit supposititia.

F

A rio fuisse in eodem vita instituto; sed potiùs insinuat, se in eodem etiam instituto perseverare. Verùm, qualiscumque fuerit instituti scriptor Epistola, satis clarum est, non fuisse Chrysostomum.

§ LXXXIII. Vita S. Gregorii Illuminatoris non habet Chrysostomum auctorem: neque hic umquam Cucusi concionatus videtur: locum exsilii mutat, in itinere multa patitur, ac tandem de obitu monitus à S. Basilisco martyre, piè moritur.

Encomium S. Gregorii Armeni

Montfauconus tom. 12 Operum Chrysostomi pag. 822 edidit Latinè Encomium sancti Gregorii Armenorum Illuminatoris, auctore B S. Joanne Chrysostomo. Illud testatur haberi in tribus Homiliariis Armenis bibliotheca regia Parisiensis. Titulum in secundo codice aliis antiquiore huic Encomio præfixum esse observat: Beati Joannis Chrysostomi Homilia, dicta de vita & suppliciis magni patriarchæ & martyris Gregorii Armenorum illuminatoris, pronuntiata Kokisi, quæ est Armeniæ urbs (dum erat ibi in exsilio) efflagitante quodam doctore & episcopo Armenorum, qui Dioscorus vocabatur, atque consanguineus erat martyris Gregorii; postulantibus quoque magno cœtu & copiosa plebe, qui ab eodem Sancto petebant, ut illuminatoris partium Orientalium in ejus die festo memoriam faceret. Idem ferè titulus est in altera codice. Encomium istud ex Armena in Latinam linguam translatum esse à D. abbate de Villefroy, linguarum Orientalium peritiâ insigni, testatur Montfauconus. Ex allegato autem titulo, non modo scriptum à Chrysostomo esset istud Encomium, sed etiam pro concione dictum Cucusi, sive exigua nominis mutatione Kokisi, ubi ultra annum in exsilio mansit C Sanctus.

1336 Inquirens porrò Montfauconus, an Encomium istud Chrysostomi sit censendum, sententiam suam declaras his verbis: Exordium certè nihil habet à Chrysostomo alienum: verùm in progressu tot tantaque occurrunt à Chrysostomi more atque stylo dissonantia, ut tanto Doctori nemo adscribere ausit; puteum nempe & fossam loquentem, serpentes & dracones orantes, Tiridatem regem in aprum conversum, & portenta similia: quæ tamen ipsa in Vita sancti Gregorii illuminatoris leguntur, cujus Vitæ manuscriptos duos codices vidi, alterum bibliothecæ regiæ, alterum Coisliniana. Posset fortasse dici, Chrysostomum concionem in laudem sancti Gregorii illuminatoris habuisse; sed illam ab Armenis ita immutatam fuisse, ut jam Chrysostomi stylus ibi ferè nusquam compareat. Hactenus Montfauconus, cui lubens assentior, Encomium tam fabulosum non posse prudenter Chrysostomo attribui. Quin imo nihilo magis credo, Chrysostomum umquam Cucusi ad concionem dixisse, cùm

non est scriptum a Chrysostomo, nedum pro concione dictum:

quòd illud nullus antiquorum asseruerit, tum quòd inde inimici ipsius, si id revera fecisset, novarum calumniarum occasionem arripere potuissent. At, inquit Montfauconus, Episcopus Cucusi episcopalem ipsi sedem suam concedere voluit, neque neganti facilè obtemperavit. Ex hac opinione, quantùm existimo, in eam inductus est, ne existimaret, Chrysostomum fortè concionatum esse Cucusi. At illud ipsum, quod asserit de Cucusi episcopo, caret idoneo fundamento: nam solùm legitur in Epistola 125, quam supposititiam, & ineptiis quibusdam fœdatam ostendi § 69. Laudat Sanctus episcopum Cucusi in Epistola 14 ad Olympiadem, ut benevolum in se. At de oblato episcopatu neque ibi, nec alio loco, quidpiam dicit, cùm tamen similia non facilè celaret Olympiadem. Hoc igitur forsan æquè fictitium est, ac alia quædam ejusdem Epistola.

AUCTORE J. S.

1337 Attamen longè apertiùs fabulosa videntur, quæ scripsit Georgius Alexandrinus apud Savilium pag. 235 de primis Chrysostomi gestis, postquam venerat Cucusum. Affirmat ille, paralyticum adductum esse ad Sanctum, ab eoque sanatum, quod factum per se non excedit verisimilitudinem. At mox adjungit, eo miraculo conversam ad fidem esse innumeram infidelium mul- E titudinem; pro hisce verò à Chrysostomo consecratos septem episcopos, multosque presbyteros & diaconos. Hæc planè incredibilia sunt & apertè fabulosa, cùm Cucusus esset locus desertissimus, parumque commercii haberet cum aliis civitatibus, augentibus etiam loci solitudinem perpetuis Isaurorum incursionibus. Hinc æquè incredibilia sunt, quæ adduntur de exposito Armenis Psalteria, Novoque primùm, ac deinde Veteri Testamento, si de publica expositione intelligantur. Privata verò expositio non est improbabilis: nam poterat Sanctus habere electos aliquot discipulos, quibus privatim sacras Litteras exponeret, sicut novimus anno 405 apud ipsum fuisse Theodotum lectorem, § 77 memoratum. Hisce observatis, ad posteriora Sancti gesta accedamus.

alia de gestis Sancti in exsilio asserta improbabilia.

1338 Ex Epistolis sub finem anni 406 scriptis vidimus, Chrysostomum eo tempore fuisse tenui quidem utcumque tamen bona valetudine, idque malè habuisse ipsius adversarios. Hinc tamen non rectè inferemus, sanitatem Sancti tota illa hieme non fuisse ullo morbo tentatam, cum contrarium magis sit verisimile. Verisimile quoque non F est, Sanctum illa hieme fuisse Cucusi. Certè Palladius non meminit de reductione ipsius Cucusum, postquam semel Arabissum dixerat perductum, & jam antea refutatæ sunt rationes, ex quibus in eam opinionem deductus est Tillemontius. Audiamus Palladium pag. 96: Cùm autem, inquit, ob id (id est, ob famam Cucusi obtentam) ipsi inviderent illi fratricidæ, Arabissum eum transferunt (circa finem anni 405) variis vexationibus subjicientes, ut vitam tandem relinqueret. Et illic rursus non mediocriter virtutibus splendescens (non potest enim civitas abscondi supra montem posita, neque lucerna splendidè lucens ligneo modio contegi) excitavit veluti ex ignorantiæ somno ad sermonis divini lucem ex omni vicina regione eos, qui gravi infidelitatis sopore oppressi erant.

Ubi Chrysostomus Arabissi etiam virtutibus inclarescebat,

1339 Porrò vehementiùs invidiæ flammâ accensi Severianus & Porphyrius, ac quidam alii episcopi Syriæ, ut ipse illinc quoque transferretur, moliuntur. Nam gravis ipsis erat non solùm in prosperis, quæ putantur, rebus, sed mul-

inimici ipsius invidiâ ducti curant,

AUCTORE J. S.

multò magis in adversis. Ignorabant scilicet tentationum naturam: neque meminerant divini ad Apostolum in afflictionibus oraculi: "Sufficit tibi „gratia mea: virtus enim mea in infirmitate perficitur „. Videntes enim Antiochenam ecclesiam in Armeniam migrâsse; & illinc rursus Antiochiæ jucundissimam Johannis philosophiam prædicari, optabant vel vitam abrumpere, his narrationibus velut flagris torti. Hujusmodi est bonorum hostis invidia: adeo ut clerici, qui eos sequebantur, cùm id viderent, mirabundi dicerent: Videte mortuum terribilem, vivos victoresque terrentem, ut pueros terrent larvæ. Papæ! ii, qui sæcularibus potestatibus atque ecclesiasticis opibus succincti sunt cum potestate & cum rerum imperio, Sacerdotem solum, extorrem, corpore infirmum, exsulem timent, & pallent titubantes.

ut transferatur Pityunta prope Colchidem.

1340 Cùm igitur non possent ampliùs serpentem casâ conditum retinere, mittentes ad comitatum, rursus rescriptum acrius obtinent cum mulcta, intra breve tempus ut transferretur Pityuntem, locum regionis Tzanorum desertissimum, ad littus Pontici maris situm. *Consentit Theodoretus lib. 5 cap. 34, ex Armenia* Pityuntem *fuisse amandatum. De situ loci addit:*

B

Oppidum est situm in extremis finibus Ponti & imperii Romani, quod accolunt crudelissimi Barbari. *Oppidum ipsum non erat in ditione Barbarorum, sed Romanorum, situmque est in confiniis Ponti & Colchidis. Pityunta fuisse in Insula, observat Valesius in Annotatis ad Theodoretum ex Ammiano Marcellino; sed apud alios id non invenio.* Tzani, *aliàs* Sanni, Thanni, *& Zanni etiam dicti; erant fœderati Romanorum, & sub ipsis militabant. Non erant igitur illi Barbari, quibus Pityunta vicinam facit Theodoretus. At hi Lazi fuerunt, opinor, quibuscum varia bella gesserunt Romani: nam Lazi oram maritimam Colchidis incoluerunt. Itaque* Chrysostomus, *qui fuerat prope fines Romani imperii versus imperium Persicum, mittebatur in Septentrionem ad extremum imperii Romani limitem, cùm ut longius abesset a Syria, tum ut itineris laboribus frangeretur.*

Sanctus mirè vexatur in itinere,

C

1341 *Mandatum illud imperatoris, ubi ad inimicos* Chrysostomi *pervenerat, tam celeriter ac crudeliter perficiendum curàrunt, ut nullum Sancto fuisse videatur otium, quo litteras ea de re ad amicos daret. Certe nullam ipsius Epistolam habemus anno 407, quo hæc contigerunt, datam. Sozomenus lib. 8 cap. 28 de exsecutione mandati solùm dicit:* Milites igitur confestim advenientes, edictum exsecutioni mandàrunt. *Palladius verò hisce diutiùs immoratur, atque ita scribit pag. 98:* Milites autem præfecti prætorio, qui eum ducebant, per viam eum maximè urgebant, dicentes id habere se in mandatis; tamquam, si mortuus esset in itinere, ad majores gradus evehendi. Et unus quidem ex iis, de præsenti militia minùs sollicitus, nonnihil humanitatis quodammodo furtim ostendebat. Alter autem usque adeo crudelis erat atque atrox, ut blanditias, quæ sibi ab occurrentibus fiebant, ut Sancto parceret, injurias reputaret; illud unum curans, ut mala morte Johannes enecaretur. Cùm enim imber esset vehemens, nihil curans egreditur, ita ut per dorsum & per pectus aquarum rivi decurrerent. Ingentem rursus solis æstum pro deliciis habebat, cùm nôsset eo beati Johannis caput, Elisæi instar calvum, vexari. Ceterùm in urbe aut vico, ubi balneorum solatium erat, ne momento quidem infelix ille permittebat Sanctum morari. In his omnibus ad menses tres difficillimum illud iter faciens Sanctus, veluti sidus coruscans perstabat, habens corpusculum, ut pomum in supremis ramis, à sole rubens.

D

quod trium mensium fuisse dicitur,

1342 *Difficultatem hic parit tempus trium mensium, quod itineri attribuere videtur Palladius, cùm urbs Comana Pontica, prope quam Sanctus obiit, non videatur tam longè Arabisso distare, ut trimestre spatium itineri impendendum fuerit. Tillemontius Notâ* 101 *existimat,* Chrysostomum *primò Cucuso Arabissum fuisse translatum, indeque postea ad ulterius exsilium: atque utrique itineri simul ac interjecto tempori assignari trimestre spatium. Verùm conjectura illa Palladio contraria est: hic enim clarè itineri soli tres attribuit menses, tantumque spatium interjicit inter utramque translationem, ut totum illud tribus mensibus concludi nequeat. Quare improbabilis omnino est illa Tillemontii conjectura: dicendumque est, aut vocem τρίμηνον,* trimestre spatium, *corruptam esse, aut errâsse Palladium, aut demum ductores* Chrysostomi *non processisse rectâ viâ, sed de industria per multos circuitus Sanctum fuisse ductum, ut in via vitam finiret.*

E

Corruptio vocis mihi non satis fit verisimilis, quia easdem planè voces exscripsit Georgius Alexandrinus. Errâsse Palladium etiam non existimo, quia iter fuisse videtur diuturnum: nam tota illa æstate nullam à Sancto scriptam fuisse Epistolam, minus saltem mirabimur, si credemus, ipsum perpetuò fuisse in itinere, neque Epistolarum commercium eidem fuisse permissum.

ductus fortasse per circuitus ad locum exsilii.

1343 *Sola igitur mihi placet conjectura ultima de circuitibus in itinere a militibus ulterò quæsitis, ut Sanctum nimio labore non modò fatigarent, sed etiam ad finem vitæ perducerent. Sic, anno 405 ad finem vergente,* Chrysostomum *loca perpetuò mutando miserè afflixerunt, & in morbum gravissimum conjecerunt, cùm facili negocio ipsum Cucuso Arabissum statim perducere potuissent. Præterea trimestre spatium apud Palladium verisimiliter tantùm significat menses duos, & dies aliquot excurrentes. Verba autem Palladii insinuant, iter fuisse pedestre, ita ut singulis diebus parùm viæ conficere posset Sanctus, corpore tenui ac macilento debilique adeo valetudine, ut modico itinere fatigari nimiùm posset, à prolixa ambulatione impeditus. Modica itinera frequenter repetita, quæ militibus commoda erant, sufficiebant ad mortem Sancto jam debili accelerandam. Hisce omnibus consideratis, iter, quod inter Arabissum est & Comana Pontica, tam breve videri non debebit, ut illi non potuerit impendi ultra duos menses, uti factum asserit Palladius, ad quem modò regredior.*

F

Cùm venerat circa urbem Comana in Ponto, ei apparet

1344 Cùm autem Comanis appropinquâssent, *inquit*, pontis instar ea prætergressi, extra muros in martyrio, quinque aut sex millibus dissito, manserunt. Eadem ipsa nocte apparuit ei loci illius martyr, nomine Basiliscus, qui episcopus Comanorum cùm esset, martyrium passus est Nicomediæ in Bithynia sub Maximino (*Græcè* Maximiano) unà cum Luciano presbytero Antiocheno, dicens: Macte animo, frater Johannes: crastina enim die unà erimus. Prædixerat quoque, ut aiunt, & ibi permanenti presbytero: Para locum fratri Johanni: venit enim. *De hac apparitione Sozomenus lib. 8 cap. 28 sic habet:* Ceterùm aiunt Johannem, cùm à militibus abduceretur, in itinere diem obitus sui prævidisse, apparente ipsi Basilisco martyre in oppido

A pido Armeniæ Comana. Quo in loco cùm vires ei ad iter faciendum deficerent, capitis enim dolore laborabat, nec solis radios perferre posset, ex morbo interiit. *Theodoretus lib. 5 cap. 34, ubi dixerat Pityunta fuisse relegatum, subdit:* Verùm clemens Dominus invictum Athletam ad hanc insulam non permisit abduci. Nam cùm venisset Comana, ad vitam senii ac doloris expertem eum transtulit. Corpus verò ejus, quod egregio certamine perfunctum fuerat, juxta loculum sancti martyris Basilisci depositum est, cùm id martyr in somnis apparens fieri jussisset. *De morte & sepultura mox plura dabo. At pauca priùs observanda sunt de S. Basilisco.*

S. Basiliscus martyr, qui non videtur episcopus fuisse;

1345 *Majores nostri ad diem III Martii dederunt Acta S. Basilisci martyris, qui sub Galerio Maximiano passus est prope urbem Comanam, aut Comana in Ponto, & deinde clanculùm à Christianis sepultus. De ipsius episcopatu Acta nihil habent, uti nec elogia ex Græcis Menæis & Menologiis prolata. Nullus enim S. Basiliscus episcopus in Græcis reperitur Fastis. Quare rectè censuerunt Majores nostri, S. Basiliscum, qui S.* Chrysostomo *apparuisse dicitur, non alium esse à laudato martyre; erroremque irrepsisse in* B *Palladii Dialogum, ubi episcopus dicitur, &, ut locum aliqui intelligunt, Nicomedia passus unà cum S. Luciano presbytero Antiocheno. Verùm Tillemontius, solitus a Majoribus nostris non rarò sine justa ratione dissentire, hic etiam pugnat pro contraria opinione, non solùm in Vita* Chrysostomi, *sed magis tom. 5 Monument. in S. Basilisco, ubi Notâ 4 contendit, duos distinguendos sanctos Basiliscos, alterum militem, alterum episcopum; & hunc S.* Chrysostomo *apparuisse. Rationes aliquot allegat, quas fideliter referam, & examinabo.*

nam textus Græcus Palladii, ex quo

1346 *Primò ait, Palladium talem esse scriptorem, ut de ipsius auctoritate dubitare non possimus. Respondeo, id minimè dictum oportuisse a Tillemontio, qui à Palladio non rarò dissentit in Vita* Chrysostomi; *hic autem dici sine judicio, cùm agatur de Sancto, qui integro seculo defunctus est, antequam scripsit Palladius. Corrigere Palladium tentat Tillemontius in eo, quod dicit post annuam commorationem Cucusi, translatum fuisse Arabissum, & rursum in trimestri assertio itinere, id est, in gestis* Chrysostomi *recentissimis, & quidem sine justis rationibus, ut vidimus. Qua* C *igitur ratione contendit, irrefragabilem esse auctoritatem Palladii in re toto seculo præterita? Secundò ait, qualitates admodum differentes attribui Basiliscis duobus, diversos designari martyrii socios, loca item diversa, ex quibus omnino duo videntur statuendi. Respondeo, locum Palladii, ex quo illa colliguntur, tam vitiosum videri & mendosum, ut vix dubitare possim, quin sit corruptus.*

ipsum episcopum fecit interpres Latinus,

1347 *Verba Græca, quibus Latina non consonant, huc traduco:* κατ' αὐτὴν δὲ τὴν νύκτα παρέστη αὐτῷ ὁ τοῦ τόπου ἐκείνου μάρτυς, Βασιλίσκος ὄνομα αὐτῷ, ὃς μαρτυρεῖ ἐπίσκοπος ὢν Κομανῶν, ἐν Νικομηδείᾳ, ἐπὶ Μαξιμιανοῦ, ἅμα Λουκιανῷ τῷ ἐν Βιθυνίᾳ πρεσβυτέρῳ ὄντι Ἀντιοχείας. *Verba Latina Græcis correspondentia subjungo.* Eadem nocte adstitit ipsi loci illius martyr, Basiliscus nomen ei, qui testatur * episcopus existens Comanorum, Nicomediæ, sub Maximiano, unà cum Luciano, qui in Bithynia presbyter est * Antiochiæ. *Locus certè corruptus est, & ex conjectura solùm restitui potest. Biographi recentiores, quorum Opuscula edidit Savilius tom. 8, in varias abierunt*

* *aut* martyrio coronatur *in præsenti*
* *aut erat*

opiniones. Georgius Alexandrinus pag. 247 dat illa ipsa verba corrupta sine ulla expositione ulteriore. Leo imperator pag. 290 locum aliter intelligit, ita scribens: Ἰδοὺ αὐτῷ νυκτὸς Βασιλίσκος καὶ Λουκιανὸς οἱ μάρτυρες φαίνονται *&c.* Ecce ipsi noctu Basiliscus & Lucianus martyres apparent. *Tacet ille de episcopatu Basilisci, eique Lucianum addit, non martyrii, sed apparitionis socium. Ipsa verba, prout modò corrupta exhibentur, hunc sensum non minùs admittunt, quam expositionem Bigotii. Anonymus verò pag. 363 Basiliscum quidem facit episcopum, passumque Nicomediæ sub Maximiano: at de Luciano prorsus tacet; quemadmodum & Metaphrastes facit pag. 428.*

mirè corruptus est, & planè ambiguus:

1348 *Hosce autem biographos tantùm adduxi, ut ostenderem, non modò corruptum esse locum, sed expositionem illius etiam esse obscuram & incertam. Quàm porrò corruptus sit, paucis ostendo. Haud dubiè Palladius conjunxit* Nicomediam *&* Bithyniam, *scripseritque* Nicomediæ in Bithynia. *At illa per aliarum vocum interpositionem ita distracta sunt, ut non Nicomedia, sed Antiochia videatur in Bithynia collocari. Hunc sanè sensum exhibent verba, prout jacent. At noverat Bigotius hunc esse falsum, ideoque voces transpositas loco suo Latinè conatus est restituere. Secundò voces* sub Maximiano *etiam à loco suo avulsas restituere voluit; at illas eo posuit loco, ut errorem attribuat Palladio, cùm Lucianus non* sub Maximiano *sed* sub Maximino *sit passus. Hinc Latinè posuit* sub Maximino, *quod est viri historiam scientis, non fideliter interpretantis. Tertiò corruptio etiam aliqua esse videtur in illis vocibus* ὃς μαρτυρεῖ qui testatur, *neque eas voces exactè expressit Bigotius per voces,* qui martyrium passus est, *cùm vox* μαρτυρεῖ *clarè habeatur in præsenti. Quapropter interpretatio Latina solùm data est ex conjecturis, quibus locum corruptum restituere conatus est Bigotius: at hic eo conatu & errorem attribuit Palladio, & historiam inducit planè fictitiam, quantùm apparet.* E

varia rationes persuadent, Basiliscum illum

1349 *Etenim tam multa concurrunt, quò minùs credibile fiat, S. Basiliscum, qui* Chrysostomo *apparuit, fuisse Comanorum episcopum, passumque cum S. Luciano Nicomediæ in Bithynia, ut errorem potiùs agnoscere debeamus in Palladio, quàm illud pro vero admittere. De S. Luciano scripserunt varii, inter quos est Eusebius, & ipse* Chrysostomus: *at nullus ipsi attribuit martyrii socium Basiliscum aliquem, aut quempiam Comanorum in Ponto episcopum. Secundò Basiliscus Comanorum episcopus æquè est ignotus apud historicos (modò excipiamus aliquos, corruptum Palladii locum postea secutos) ac in omnibus Fastis Græcis. At, etiamsi ante minùs fuisset notus, per celebrem illam apparitionem certè innotuisset, magisque fuisset cultus. Quare credibile non est, Basiliscum aliquem apud Comanos ut episcopum fuisse cultum. Hinc Theodoretus & Sozomenus* martyris *titulum attribuunt S. Basilisco, non* episcopi. F

non episcopum fuisse, sed martyrem prope Comana passum;

1350 *Quartò, si Nicomedia passus esset S. Basiliscus, corpus ipsius fuisset translatum Comana, non verò ad vicum aliquem ignobilem, quinque aut sex millibus ab urbe dissitum. Quis enim credat, incolas aut clerum & episcopum Comanorum curaturos fuisse, ut corpus sancti episcopi sui per tantum terrarum spatium, quantum est inter Nicomediam in Bithynia & Comana in Ponto Polemoniaco, transferrent; illudque deinde sepulturæ darent in loco ignobili quinque aut sex millibus ab urbe sua dissito? Quintò ille locus sepulturæ omnino insinuat S. Basiliscum martyrem, de*

AUCTORE J. S.

quo apud nos actum est die III Martii: nam hic extra urbem martyrio coronatus est, corpusque, quod præses in flumen injici jusserat, redemptum pecunia a Christianis, noctuque abductum, & in agro sepultum dicitur. Quare non capio, qua crisi dicat Tillemontius, verisimile non esse, Basiliscum, qui coronatus est Comanis, tam longe ab urbe sepultum esse; cum timor Christianorum, ne innotescerent, ipsis necessariò persuadere debuerit, ut paulò longius a loco supplicii & ab urbe recederent.

nec aliud videtur voluisse ipse Palladius,

1351 *Porrò Palladium ipsum non locutum esse de alio Basilisco martyre, nec episcopatum ipsius a Palladio assertum, prorsus mihi persuadeo ex ipso loco corrupto. Nam primò vocatur*, loci illius martyr: *quibus vocibus videtur designari martyr, qui ibidem passus erat. Episcopi titulus cùm hic omittitur, tum postea, ubi iterum nominatur in sepultura* Chrysostomi. *Secundò quæ de episcopo Comanorum subduntur, non videntur spectare ad S. Basiliscum, sed ad episcopum illo tempore viventem, qui laudatur ut testis apparitionis. Innuunt id voces ὃς μαρτυρεῖ, propriè* qui testatur, *pro quibus fortè scriptum fuerit ὡς μαρτυρεῖ* ut testatur, *& tunc sensus eatenus erit perfectus, unâ tantùm mutatâ litterâ. Minùs rectè de S. Basilisco explicantur illæ voces: ut enim omittam verbum μαρτυρεῖν rariùs usurpatum esse* pro pati martyrium; *certè scriptor uti debuisset alio tempore, quod præteritum significabat, dixisseque ἐμαρτύρησε aut μεμαρτύρηκε, si locutus fuisset de præterito Basilisci martyrio: & non de præsenti Comanorum episcopi testimonio.*

qui Lucianum apparitionis socium dicit.

1352 *Tertiò voces ἅμα Λουκιανῷ* unà cum Luciano, *referendæ sunt ad apparitionem, non ad martyrium, ut retulit Leo imperator, scribens Basiliscum cum Luciano apparuisse, reliquaque missa faciens, quemadmodum & Cosmas Vestitor in Manuscripto. Hoc autem modo si exponamus Palladii verba, quæ certò transposita videntur, tria dicet Palladius, eaque verisimillima, nimirum Basiliscum, qui sub Maximiano prope Comana passus est, apparuisse* Chrysostomo; *id testari episcopum Comanorum; atque apparuisse simul Lucianum presbyterum Antiochenum, qui passus est Nicomediæ in Bithynia. Ceterum, quidquid sit de corrupti textus expositione; vel solus locus abunde declarat, non alium quærendum esse Basiliscum, qui* Chrysostomo *apparuit, quam Basiliscum martyrem, quem prope Comana in Ponto Polemoniaco passum esse scimus, ibique sepultum. Porrò Comana urbs, ubi obiit* Chrysostomus, *non in Armenia erat, ut perperam habet Sozomenus, sed in Ponto, ubi corpus Sancti fuisse asserit S. Proclus, postea in translatione laudandus. Vicina autem erat Comanæ civitas Neocæsarea, urbs satis nota Ponti Polemoniaci, ut probatum est ad XI Augusti in S. Alexandro Carbonario, quem primum episcopum Comanensem constituit S. Gregorius Thaumaturgus, Neocæsariensis antistes.*

Sancti, ex itinere ad ecclesiam reducti & sacro viatico muniti pia mors,

1353 *Hisce observatis, redeo ad Palladium, qui post relatam apparitionem pag. 400 subdit sequentia:* Oraculo fidens Johannes, sequenti die oravit milites, ut ad horam quintam usque ibi permanerent. Illi verò, non auditis ejus precibus, inde abscesserunt. Confectis circitèr triginta stadiis, rursus ad martyrium, unde discesserant, redierunt, cùm graviter ille sese haberet. Sic igitur reversus, candidas vestes, vitâ, quam duxerat, dignas, requirit, exutusque prioribus, eas sibi jejunus induit, omnibus ad calceamenta usque mutatis: atque reliquas præsentibus distribuit. Et sumptis Dominicis symbolis, coram adstantibus ultimam orationem facit. Et cùm dixisset more suo GLORIA DEO PROPTER OMNIA, & ultimum AMEN obsignâsset, extendit speciosos pedes, qui cucurrerunt ad salutem eorum, qui elegerant pœnitentiam, & ad reprehensionem illorum, qui peccata copiosè excoluerant. Quod si ejus reprehensiones nihil improbis profuerunt, causa non est imbecillitas Doctoris liberè loquentis, sed impudentia hominum, qui eas non sustinuerunt.

ac sepultura, multis præsentibus peracta.

1354 Appositus ad patres suos, & abjecto pulvere, ad Christum transit, ut scriptum est: "Venies autem ad sepulcrum tuum, tamquam „frumentum maturum, quod tempore suo metitur: impiorum autem animæ immaturæ moriuntur „. Tanta autem multitudo virginum, monachorum, & qui sanctitatis testimonium habebant, aderat è Syria, Cilicia, Ponto atque Armenia, ut plerique putarent, quasi dato signo eos advenisse. Pollinctus igitur ad sepulturam, & festa celebritate honestatus, velut victor athleta, unà cum Basilisco sepelitur in eodem martyrio. *Quod ait auctor de iis, qui ex Syria, Cilicia & Armenia adfuerunt sepulturæ, exponendum videtur de illis, qui abeuntem fuerant subsecuti. Ex variis verò Ponti locis faciliùs accurrere poterant, morte Sancti intellecta, aut etiam ante mortem concurrere ad videndum Virum tam celebrem. Socrates lib. 6 cap. 21 tempus mortis declarat, ita scribens:* Joannes verò in exsilium abductus, Comanis in Euxino Ponto extremum diem obiit, octavo decimo Calendas Octobres, ... Honorio septies & Theodosio iterum consulibus, *id est, die XIV Septembris anni 407.*

§ LXXXIV. Quis fuerit ecclesiarum, & præcipuorum illius temporis virôrum, sensus de Chrysostomo: elogia quædam necdum data.

Socratis admiratio: S. Nili elogium, asserentis

CElebrem fuisse *Chrysostomi *post obitum famam*, tum ex libris, quos scriptos reliquit, tum ex multis ærumnis, quos pertulit, *agnoscit Socrates lib. 6 cap. 2, quasi admirans*, qua ratione plus honoris post obitum consecutus sit, quàm dum viveret. *Verùm Novatianus ille scriptor non est ex illis, qui merita* Chrysostomi *æqua lance expenderunt. S. Nilus monachus, cujus Epistolas ad Arcadium, laudibus* Chrysostomi *plenas, ejusque exsilium vehementer improbantes, num. 1057 jam dedi, æquior de hisce est judex. Hic autem in Epistola ad Severum, verisimiliter non diu ante mortem* Chrysostomi *scripta, sive lib. 3, Epist. 199, mentem suam declarat his verbis:* Invidentiâ compulsi nonnulli episcopi ob summam Joannis episcopi Constantinopolitani virtutem, divino metu valere jusso, Hominem entheum, verè orbis universi lumen, insidiis aggressi sunt, feceruntque, ut & imperator piissimus ac simplicissimus fraudibus eorum cederet *, & Virum divinum faceret extorrem. Cùm itaque viris pestilentibus, & malignis pastoribus, non libens, sed raptus aures præbuerit, probè propheta clamabat:

* caderet mendosè impressum.

A bat: Extendit manum suam cum homine pestilenti. Nihilominus post Justi exsilium, pars potissima, etiam eorum, qui in eum contechnati fuerant, Deo pœnas persolverunt, & cum fletu & clamore confessi sunt, se vehementer in Virum sanctum deliquisse. *Nihil refert, sive hanc Epistolam ante sive post mortem credamus exaratam: nam conceptam semel de* S. Joanne *existimationem numquam deposuit S. Nilus, ut ex aliis quoque ipsius Epistolis patebit.*

cum aliis, plerosque Sancti inimicos punitos.

1356 *Quod autem asseris de punitis divinitus plerisque Sancti inimicis, consonum est dictis Palladii, qui multos enumerat pag. 157 & 158, ac rursum aliquot memorat pag. 225, quos ob conspirationem in* Chrysostomum, *aut fœdis morbis vexatos, aut morte miserabili sublatos affirmat. Idem fuit Sozomeni judicium, ut jam antè vidimus. Theodoretus hisce omnibus omnino assentitur, lib. 5 cap. 34 ita scribens:* Plerique certè eorum, qui injurias fecerant, pœnas dederunt, & per ea, quæ passi sunt, emolumentum aliis attulerunt. *Hinc factum est, ut numerus illorum, qui Sancto adversabantur, paulatim decresceret, amicorum verò ipsique devotorum multitudo au-* B *geretur, quemadmodum affirmat S. Isidorus Pelusiota in Epistola ad Symmachum jam antè laudata, cujus partes aliquas dedi. Aliam illius partem huc transfero. Est ea lib. 1 Epistola 152, atque hoc habet initium:* Petis à me, ut divini viri Joannis tragœdiam tibi exponam. At eam explicare nequeo. Mentem enim res ista superat. *Tum, improbato gravissimis verbis Sancti exsilio, Epistolam claudit hoc modo:* At Davidis tamen domus invalescit: domus autem Saulis, ut cernis, debilitatur: tametsi Vir ille, superata vitæ tempestate, ad cælestem tranquillitatem migraverit. *Invalescebat Davidis domus, id est, pars* Chrysostomo *addicta, parsque ipsi adversa debilitabatur; teste S. Isidoro. Hic autem quàm fortis esset in improbandis Theophili Alexandrini contra* Chrysostomum *gestis, liquet ex Epistola 310 lib. 1 ad S. Cyrillum, Theophili ex sorore nepotem ac successorem, in qua de Theophilo sic loquitur:* Ut enim ille perspicuum adversum divinitus afflatum, ac Deo charum virum Joannem, furorem effudit *&c.*

Occidentales omnes ab illorum communione se separant,

1357 *Laudatus Theodoretus post verba mox data ad propositum nostrum subjungit sequentia:* Ceterùm hanc injustitiam (*in* Chrysostomum *commissam*,) præcipuè detestati sunt episcopi Europæ: à communione enim eorum, qui hæc fecerant, se ipsos separârunt. C Illyriciani quoque omnes eorum partibus sese adjunxerunt. Orientalium verò urbium quamplurimi communionem quidem sceleris refugerunt: corpus tamen Ecclesiæ haudquaquam disciderunt. Et post mortem magni Doctoris orbis terrarum, Occidentales episcopi episcoporum Ægypti & Orientis, & Bosphori ac Thraciæ communionem non priùs admiserunt, quàm divini illius Viri nomen, unà cum reliquis fato functis episcopis (*nimirum* Chrysostomi *olim amicis*) consignâssent. Et Arsacium quidem, qui post illum ordinatus est, ne salutare quidem dignati sunt. *ita Theodoretus, de Attico aliqua subjungens, postmodum danda.*

multique Orientales facti contra Sanctum improbant.

1358 *Porro inter episcopos Occidentales, qui tanto studio honorem* Chrysostomi *tuebantur, eminebant Innocentius Romanus, Cromatius Aquileiensis, Venerius Mediolanensis, Gaudentius Brixiensis, Aurelius Carthaginensis, omnes sanctitate & meritis illustres. Hisce etiam addi potest S. Augustinus Hipponensis, cujus præclaram de sanctitate & doctrina* Chrysostomi *existimationem elucidabo § 85. Inter illos verò, qui Theophilo suberant,* Chrysostomo *utcumque favit Synesius Cyrenes episcopus in Epistola 66 ad Theophilum, ubi dicit de Sancto:* Honoretur enim à nobis memoria mortui, quia omnis malevolentia cum hac vita unà deponitur.

S. Procli Constantinopolitani Oratio de Chrysostomo,

1359 *S. Proclus, episcopus Constantinopolitanus, qui ab aliquibus inter discipulos* Chrysostomi *numeratur, eumque haud dubiè juvenis cognovit, atque ipsius corpus Constantinopolim curavit transferendum, anno incerto, sed ante corporis translationem, in festivitate Sancti panegyricam de eo orationem dixit. Hujus Orationis pars, prout Latinè reddita fuerat, primum edita est a Baronio, ac deinde inter Opera S. Procli pag. 567 recensa est a Vincentio Riccardo, unde totam huc transfero:* Certè gratias Deo, fratres carissimi, quòd modo inenarrabili in domo ejus, in qua sacra insonuit tuba, pacificè agitur sine prœliis: in qua suavissimè modulante lyra, audientium spirituale replebatur spectaculum: in qua Euangelica cantavit hirundo, & floribus orthodoxiæ portum adimplevit. Est facta E Joannis memoria omni civitati rete, sic ut rectos fidei trahat: non enim sic pisces trahit piscatorum rete, sicut rectos fidei trahit Joannis solemnitas. O gratiam, finem, & locum, & tempus vincentem! Tempus enim superavit amor: finem autem invitis invicta fecit memoria: locus quidem non clausit sacerdotis miracula. Sed in Ponto jacet, & in Orbe terrarum laudatur; & longa manu osculans, vobis clamat: Opus meum vos estis in Domino.

in qua præclara elogia Sancti,

1360 Iterum Joannes in verbis pretiosæ prædicationis margarita: Scripturæ à Deo inspiratæ impolluta bibliotheca: divinus thesaurus intelligentiæ: studiosis manibus adversus impetinlem avaritiam acutissima falx: vehemens diluvium hæreticorum: qui non blandientem præ timore potentiam, vel odio ex aviditate debacchantem pertimuit, sicut Joseph Ægyptiam. Sed paveo, ne minorem laudibus navem magnas res gestantem mergam attonitus. Nullus etenim dignè laudabit Joannem, dum non sit alius Joannes. Sicut enim in undarum frequentia innumerabilis est undantium multitudo: sic & in hujus arduæ industriæ multitudine, ubi magisteria pia inundant, atque concurrant, inibi libertatis splendescunt F radii. Ab altero radietas solis conclarescit, ex altero emundatio fit erroris: ab altero idolorum perditio innotescit, ex altero orthodoxorum fit emendatio. Ab altero Synagogæ oudiras linguà deprehenditur: ab altero ædificia splendescunt, ex altero morum conversiones verborum vi fiunt: ab altero tentatio invalescit in terra, ex altero è cælo corona fulgescit gratiæ. O Sacerdos, cujus tantum industriæ lucrum, quantum veris suavissimi flores! O nomen non negans acta!

qui cum Joanne Baptista aliisque Sanctis comparatur.

1361 O cognomen reddens speciem anteactæ vitæ! O lingua cælis ipsis altior! O magisteria Euangelica, tonitrua temperantia! Joannes ille, Joannes iste: ille prædicator, iste tuba: ille impercussus, iste sine servitute: ille sine sectis, iste singularis: ille virgo, iste castitatis defensor: ille in heremo baptizans, iste in civitate retia mittens: ille corripiebat adulterantem, iste improperabat raptores: ille capite amputatus est, iste eamdem constantiam præ se ferre non dubitavit: ille in carcere inclusus est, iste in exilio deportatus. Congesta sunt certamina, propter hoc & multæ coronæ. Ob id Joannes cum beatissimo

Paulo nunc clamat: Christi bonus odor sumus Deo. Omnem enim locum ab errore liberavit. In Epheso artem Midæ nudavit. In Phrygia matrem, quæ dicebatur deorum, sine filiis fecit. In Cæsarea publicana meretricia honoris vacua despoliavit. In Syria Deum impugnantes Synagogas evacuavit. In Perside verbum pietatis seminavit: ubique orthodoxæ fidei radices deposuit. Linguâ mundum Dei notitiâ replevit. Libros conscripsit: retia salutis expandit: cum Joanne de paterno Verbo theologizavit: cum Petro piam confessionem fundavit: cum Paulo propter orthodoxiam rete concussit. O Joannes tua quidem vita anxia, mors autem gloriosa, sepulchrum verò beatum, merces autem copiosa, gratia, & misericordia Domini nostri Jesu Christi cum Deo Patre & Spiritu sancto, gloria, & potestas, atque magnificentia in sæcula seculorum, Amen.

Alia ex Theodoreti Orationibus

1362 *Theodoretus, præter ea, quæ in Historia de Sancto narravit, quinque Orationes in laudem ejus composuit; sed illas non habemus, nisi in compendio, quod Photius dedit in sua Bibliotheca. Ex eo illustre Sancti elogium dedi num. 620. Alia quædam hic addo. Post data ibidem verba col. 1515 hæc sequuntur:* O egregium post mortem Ducem! O tristem etiam hostibus post sepulturam Militem! O lyram omni harmonia præditam, morte jam solutam! O theatrum tanto tibicine orbatum! O salutarem hominum sagenam, in cælum raptam! O arborem in cælum jam & terram extensam, & huic quidem corpus, illi verò animam tradentem! In sepulcro Os Ecclesiæ conclusum est. Quantus ocellus pietatis hominum raptus est? Non mortuus es, sancte Pater, sed ut sol occidisti: non te ut mortuum dolemus, sed ut nobis absconditum: non te ut mortuum quærimus, sed ut in cælos elevatum. *Hæc ex tertia Oratione contraxit Photius. In quarta ibidem Sanctus vocatur*, Intellectus sine malitia, Mens oculata, Euangelicæ experientiæ Liber, ὁ κυρῶ πρὸς διαλλαγὰς ἀπλαστικὸς (*id est*, verâ faciliùs ad differentias se fingens, *quasi diceres*, facillimus ut omnibus vicissitudinibus se accommodaret.) Pelagus gratiarum, contra dolos hostium infractus, Ecclesiæ munimentum. Nullus illum hypocriseos serpens latuit. Unde tibi vis ostendamus Joannem celebrem? ab hospitalitate? Ecquis Joanne magis hospitalis? A gravitate in honore? Ecquæ illum potestas prostravit? A studio in Ecclesiam? Cujusnam est illa concinna modulatio Psalmorum, in hanc usque diem publicè instituta? *Hactenus ex Oratione quarta.*

Chrysostomi elogia.

1363 *Ex quinta verò affert sequentia:* Da nobis, ô Pater, mutuam lyram tuam, & tuum, ad tuam laudem concede plectrum. Etsi enim manus naturæ solutæ lege sunt, sed lyra per omnem terram sonat dono gratiarum. Da nobis illam immortalem linguam. Sola enim tua lingua par est ad enarrandas res tuas. Propterea Joannes Joannem antecessit, liberè loquens æmulantem: qui morte reprehendit, prædicantem post mortem, deserti incola totius orbis sapientem (*imò* totius orbis doctorem.) Habes alias cum Apostolis cognationes: primus apud Scythas, qui... Hamaxobii dicti, aras erexisti, & barbarus vix ab equis desiliens, didicit genu flectere, & ad pavimentum incurvari, & qui captivorum lacrymis non movebatur, didicit pro peccatis flere. Quin etiam jaculatorem Persam vulnerans (*Græcè* vulnerasti) prædicatione, & ferrei (*animo*) didicerunt Crucifixum adorare. Vicit tua lingua Chaldæorum & magorum imposturas, & Persarum inculta natio templa germinavit: non ampliùs Babylon pietatem aversata est. Hæc te similem Apostolis fecerunt: adhuc apud nos semina linguæ vigent. Quando Joannem aliquis nominat, magnus sonus exauditur. Ecclesiastica lyra antiquum plectrum cognoscit; & pro digitis sufficiunt syllabæ nominis tui. Constantinopolis vidit Syrorum vela, & contempsit. Vidit lapillos Indicos, & irrisit: nec Tyri illam color purpureus delectavit. Luteam concupivit linguam, quæ immortales doctrinæ liquores distillavit. Vidit te antiqua Ephesus, & Joannem novum appellavit. Vidit & Euangelici recordata est tonitrui. *Mox aliqua de inimicis Sancti insinuat, eosque excusare conatur, ad divinam providentiam omnia referendo.* Arcana quædam providentia, *inquit, ad Sanctum se dirigens*, scammata tibi & certaminis locum præparavit... debuit claræ vitæ clara etiam mors addi &c.

Joannis Cassiani

1364 *S. Joannes Cassianus*, Chrysostomi *discipulus, scribens contra Nestorium, lib. 7 de Incarnatione cap. 30 Sancti auctoritatem adducit hoc elogio:* Joannes Constantinopolitanorum antistitum decus, cujus sanctitas absque ulla gentilitiæ persecutionis procella ad martyrii merita pervenit, quid de Filii Dei Incarnatione senserit, ausculta.... Hujus ergo fidem atque doctrinam, etiamsi aliorum ignorabas, sequi ac tenere debueras: cujus utique amore ac desiderio te antistitem sibi plebs religiosa delegit. Quia cùm de Antiochena ecclesia te sibi sumeret sacerdotem, ex qua illum antè prælegerat, recepturam se in te credidit, quidquid in illo habere desiisset. *Rursum cap. 31* Chrysostomum *celebrat, dicens se ab ipso diaconum ordinatum his verbis:* Adoptatus enim à beatissimæ memoriæ Joanne episcopo in ministerium sacrum, atque oblatus Deo, etsi corpore absum, affectu illic sum: & illi dilectissimo mihi ac venerandissimo Dei populo etsi nunc præsentiâ non admisceor, tamen mente conjungor.

de Chrysostomo præclara existimatio.

1365 Unde obsecro ac deprecor omnes vos,... mementote magistrorum veterum, sacerdotumque vestrorum, Gregorii * nobilis per orbem, Nectarei sanctimoniâ insignis, Joannis fide ac puritate mirabilis: Joannis, inquam, Joannis illius, qui verè ad similitudinem Joannis Euangelistæ & discipulus Jesu & apostolus, quasi super pectus Domini semper affectuque discubuit. Illius, inquam, mementote, illum sequimini; illius puritatem, illius fidem, illius doctrinam ac sanctimoniam cogitate. Illius mementote semper doctoris vestri ac nutritoris, in cujus quasi gremio quodammodo amplexuque crevistis: qui communis mihi ac vobis magister fuit: cujus discipuli atque institutio sumus. Illius scripta legite: illius informationem tenete: illius fidem ac meritum amplexamini. Quod etsi assequi grande est ac difficile, sequi tamen pulchrum atque sublime. Quoniam in summa rerum non adeptio tantùm, sed etiam imitatio ipsa laudanda est &c. *Hactenus Cassianus. Præclarum Sancti elogium occasione librorum de Sacerdotio ex Isidoro Pelusiota, a quò vocatur* omnium ecclesiarum oculus, *dedi num. 132, multaque alia ex variis per decursum Commentarii.*

* Nazianzeni

S. Nilus & scripta illius & vitæ sanctitatem celebrat.

1366 *S. Nilus, jam frequenter laudatus, sed ferè tantùm contra persecutores* Chrysostomi, *scripta ipsius non minoris fecit, quàm Cassianus & Isidorus Pelusiota. Nam lib. 3 Epist. 184 ita scribit Hierio:* Quot, putas se ipsos beatos ducunt, quòd

A quòd divini Joannis Constantinopolitani episcopi Sermonibus uti digni habiti sunt? Eorum tu cùm admirator cultorque percupidus sis, nimiùm laudaberis judicaberisque fortunatus. *Rursum lib. 3 Epist. 13 sic habet :* Cùm mirum in modum venerandi & deiferi Joannis Constantinopolitani Sermonibus delecteris, ex illius scriptis ad ea, quæ nunc expostulâsti, respondebo. *Lib. 2 Epist. 183, postquam viros aliquot præclaros sui temporis memoraverat, de* Chrysostomo *subjungit :* His jam laudatis admirabilibus viris major à Deo mundo profluens, aureis fontibus conspicuus datus est Joannes Constantinopolitanus episcopus, cujus laudes multæ sibi sapientum linguæ dispertitæ sunt. Hic enim quàm verissimè carbunculus est, à tenella ætate pietatis splendore etiam in fasciis obvolutus, & in divino grano ignitarum cogitationum enutritus, & ardenti desiderio per profectum carptim incrementumque in sublime elevans flammam doctrinæ, pro qua de omni mortalium genere bene promeritus est, ab illis separatus, utensque prudentibus illis, qui antea propter virtutem in maxima omnium admiratione erant. *Posteriora sunt obscura Latinè. Verùm indicat auctor,* Chrysostomum *reliquis excellentiorem esse, usumque exemplis & scriptis veterum.* B

ac mirabiles Sancti in Missæ Sacrificio visiones.

1367 *Idem lib. 2 in Epistola 294 ad Anastasium episcopum alio Sanctum celebrat elogio, hisce verbis concepta :* Byzantinæ magnæ ecclesiæ, immò orbis universi lumen, Joannes admirabilis sacerdos, cùm acie oculorum valeret, sæpenumerò conspexit, omnibus ferè horis Dominicum (*Græcè* domum Domini, *id est templum*) angelorum curatione protectum, nunquam ab illis destitutum, & potissimùm tempore sacrosancti incruentique Sacrificii. Quod ille admiratione & lætitià plenus, amicorum illi spiritu conjunctorum gentiris extra turbam enarravit. Aiebat etenim ille, statim atque sacerdos sacram inciperet oblationem, plerasque derepentè ex beatis potestatibus de cælo descendentes, & splendidissimis quibusdam vestibus circumamictas, nudo pede, intentis oculis, & demissà facie altare circumeuntes, cum veneratione & multa quiete & silentio, usque ad terribilis Mysterii consummationem assistere : tum demum per venerandum Dominicum undique effusas, hac atque illac singulas obviis episcopis & sacerdotibus, & singulis diaconis, qui C Corpus ac venerandum Sanguinem aliis dispertiunt, ministrare, auxiliari, viresque confirmare. *Hæc se narrare ait S. Nilus, ut liqueat, quanta cum reverentia assistendum sit sacrosancto Sacrificio.*

Savilius frivola utitur ratione ad omnia miracula negandum,

1368 *Porrò hoc elogium viri sancti ac synchroni facit, ut breviter saltem examinandam judicem censuram Savilii, qui in Notis ad Opera* Chrysostomi *tom. 8 pag. 941 levi aut potiùs nullo argumento omnem miraculorum gloriam* Chrysostomo *videtur eripere. Nam rectè quidem observat, Vitas* Chrysostomi *posteriores non omnino authenticas videri; ultroque facilè admisero, miracula in iis relata nec posse pro certis haberi, nec videri nobis etiam satis indubitata, imò aliqua etiam prorsus improbabilia. Verumtamen & argumentum, quo illud probare nititur Savilius, certò mihi falsum apparet, uti & animo ipsa, quam asserere intendit.* Quidni enim fabulosa dicam, *inquit, loquens de* Chrysostomi *miraculis,* cùm ipse Chrysostomus sexcentis in locis sanationum χάρισμα & sua ætate & aliquot antè seculis defuisse testetur. *Vellem ex sexcentis locis vel unum saltem allegâsset Savilius, ut perspicere possemus, qua utatur dialectica ad eam sententiam* Chrysostomo *attribuendam : neque enim ullibi in Operibus* Chrysostomi *reperio, nulla suo tempore facta fuisse miracula, aut gratiam sanationum ita defuisse, ut sanationes nulla divinitus perficerentur. Variis quidem locis asserit Sanctus, rariora suo tempore fuisse miracula, quàm tempore Apostolorum, at nullibi affirmat, nulla suis temporibus fuisse patrata, sed potius contrarium.*

AUCTORE J. S.

cùm testetur Chrysostomus, suo etiam tempore

1369 *In libro de Compunctione ad Demetrium tom. 1 pag. 136 docet, ad æternam salutem non requiri miracula, sed vitam probam, subditque de gratia miraculorum num. 9 :* Itaque licèt illa gratia nunc contracta sit, id nihil nobis nocebit. *Contractam dicit gratiam miraculorum, non ablatam. Contra in Psalmum 110, tom. 5 pag. 271, perseverantem asserit gratiam miraculorum : eaque Psalmi verba,* Memoriam fecit mirabilium suorum, *ita explicat :* Numquam, inquit, miracula facere prætermisit. Hoc enim est, MEMORIAM FECIT, non cessavit, non destitit per omnem generationem facere miracula, & per res admirabiles excitare crassiores. *Hoc pluribus mox verbis declarat, & post pauca subdit :* Quæ in diem usque hodiernum fiunt.... Multa autem videri possunt & privatim, & in domo, & in civitatibus facta miracula. *Tum publica & omnibus nota subjungit.* E

facta fuisse miracula, ac fortè de se loquatur.

1370 *Deinde Homiliâ 32, aliàs 33, in Matthæum, tom. 7 pag. 373, sanationes variorum narrat divinitus impetratas, ita loquens de ecclesia :* Etenim hìc majores nostræ possessiones depositæ sunt, hìc spes nostra omnis. Quid enim hìc non magnum, non tremendum est? Siquidem hæc mensa longè honorabilior & suavior est, quàm tua; & lucerna, quàm lucerna tua. Id verò sciunt, quotquot cum fide tempestivè oleo uncti à morbis liberati sunt. Arca etiam hæc longè melior est, quàm illa, & magis necessaria, quæ non vestes, sed eleemosynam inclusam servat &c. *Clarè edicit Sanctus, aliquos oleo lampadis fuisse sanatos, non naturaliter, sed miraculo, cùm dicat* quotquot cum fide &c. *Hæc ostendunt,* Chrysostomum *non solum credidisse, miracula suo quoque tempore in Ecclesia fuisse facta; sed etiam verisimile faciunt, ipsius quoque invocatione ægros fuisse sanatos. Quapropter miraculorum gloria non videtur abjudicanda* Chrysostomo *: neque enim silentium Palladii, Socratis, Sozomeni, aliorumque coævorum magnopere urget, cùm nullus eorum gesta omnia Sancti, aut etiam pleraque enarraverit, aut enarranda susceperit.* F

§ LXXXV. Chrysostomus ab Augustino mirè laudatus, & ab eodem contra Julianum vindicatus : minimè fuit obnoxius errori semipelagianorum.

Auctoritas Chrysostomi a Pelagianis objecta S. Augustino,

P*Elagiani, quorum hæresis exorta est circa finem vitæ* Chrysostomi, *hunc Sanctum cum aliis non paucis, tamquam opinionis suæ patronum, suisque erroribus consonum laudaverunt. Verùm ostendit S. Augustinus,* Chrysostomum *non minus, quàm alios Patres ab ipsis adductos, novellæ hæresi esse contrarium, ac sententiæ Catholicorum con-*

AUCTORE J. S.

consentientem. Primò in Operibus Augustini locum à Pelagianis ex Chrysostomo *objectum invenio in libro de Natura & Gratia cap. 64, ubi argumentum istud breviter tantùm refellit Augustinus. Iterum deinde* Chrysostomi *auctoritatem contra peccatum originale allegârat Julianus Pelagianus, cui uberiùs respondit Augustinus lib. 1 contra Julianum, cap. 6 ita ordiens, ac Julianum alloquens:* Sed quid mutilites, novi. Dic jam, dic, audiamus: ... "Sanctus Johannes, inquis, Constantinopolitanus negat esse in parvulis originale peccatum".

ut hoc sanctus doctor, Juliano prius illorum argumento,

1372 *Allatoque argumento Juliani, ita respondere incipit:* Itane ista verba sancti Johannis episcopi audes tamquam è contrario tot taliumque sententiis collegarum ejus opponere, eumque ab illorum concordissima societate sejungere, & eis adversarium constituere? Absit, absit hoc malum de tanto Viro credere aut dicere. Absit, inquam, ut Constantinopolitanus Johannes de baptismate parvulorum, eorumque à paterno chirographo liberatione per Christum, tot tantisque coëpiscopis suis, maximéque Romano Innocentio, Carthaginiensi Cypriano, Cappadoci Basilio, Nazianzeno Gregorio, Gallo Hilario, Mediolanensi resistat Ambrosio. *Tum, exposito dogmate Catholico, subjungit:* Hoc sensit, hoc credidit, hoc didicit, hoc docuit & Joannes; *argumentumque Juliani prolixè solvit.*

B

magna cum laude Chrysostomi,

1373 *Deinde auctoritatem* Chrysostomi *allegaturus contra Julianum, locosque non paucos ex ejus Operibus pro peccato Originali producturus, sic rursum alloquitur adversarium.* Nam vis audire, quid etiam ipse de hac re apertissimè dixerit? Ecce etiam ipsum numero illi adjungo Sanctorum. Ecce inter meos testes, vel inter nostros constituo judices, quem putâsti patronum tuum. Ecce & ipsum dicturus es Manichæum. Ingredere, sancte Johannes, ingredere, & conside cum fratribus tuis, à quibus te nulla ratio & nulla tentatio separavit. Opus est & tuâ, & maximè tuâ sententiâ: quoniam in tuis litteris iste juvenis invenisse se putat, unde tot tantorumque coëpiscoporum tuorum se arbitratur percellere & evacuare sententias. Quòd si verè tale aliquid invenisset, & quod ipse sentit, te sentire claruisset; numquam te unum, pace tua dixerim, tot & talibus præferre in ea caussa possemus, de qua numquam fides Christiana & Ecclesia Catholica variavit. Sed absit, ut tu aliud saperes, & in ea tam præcipuus emineres. Dic ergo & tu aliquid, unde iste juvenis confundatur & revereatur, quia quærit maculam meam; & ignosce mihi, quia cùm illi de hac re quid sentias, demonstravero, quæsiturus est & tuam: *dicendo nimirum, Manichæam ejus esse sententiam, ut sequitur. Hinc post allata quædam ex* Chrysostomo *argumenta, subjungit:* Dic, Juliane, dic etiam istum (quid enim jam dubitas dicere?) Manichæum &c. *Et post aliud argumentum:* Audisne Hominem in fide Catholica & eruditum & erudientem &c.?

C

ex variis ipsius locis,

1374 *Post pauca iterum:* Lege etiam, quemadmodum exponat idem ipse Vir sanctus eumdem ipsum Apostoli locum &c. *Rursum post plurima ex Operibus allegata:* Numquid dubitare jam poteris, sanctum Johannem tam longè esse à sensu vestro, quàm non recedit à sensu Catholico? Numquid in ejus disputatione, quâ exponit Apostoli locum, huic quæstioni, quæ inter nos vertitur, pernecessarium, ubi scriptum est; "Per unum hominem peccatum intravit in mundum", & cætera, quæ connexa sunt, alicubi redolet, quod vos dicitis, propter imitationem hoc esse dictum, non propter carnalem nativitatem? Nonne illo uno peccato contaminata dicit esse omnia &c.? *Et concludens argumentum, ait:* Ecce cui Viro, quàm magno Christianæ fidei, atque hujus Catholici dogmatis defensori, voluisti vestrum dogma supponere &c. *Mox verò cap. 7:* Quid te igitur adjuvit, quòd Johannis Constantinopolitani, tamquam tibi suffragaretur, testimonium posuisti? An ut unum verbum, quasi ab eo prætermissum, velut acuta calliditate captares, & tot verborum ejus, quibus obruereris, tam ingentem tibi aggerem commoveres? in tantum improvidus & incautus, ut nec in ipsa Homilia, ubi vix unum, de quo malè intellecto decepti deciperetis, testimonium reperire potuisti, adverteres sanctum Johannem Constantinopolitanum satis evidenter expressisse, omnes homines, exceptis debitis propriis, paterni esse chirographi debitores. &c.

D

peccatum Originale contra illos probat;

1375 *Deinde Julianum auctoritate* Chrysostomi *æquè ac Ambrosii & Basilii urgere incipit hoc modo:* Convinceris undique: luce clariora sunt testimonia tanta Sanctorum. In quorum conventum te introduxerim, conspice. Hic est Mediolanensis Ambrosius, quem magister tuus Pelagius tanta prædicatione laudavit.... Hic est & Constantinopolitanus Johannes, quem tu in numero eruditorum ac Sanctorum excellentissimum in hac ipsa tua, cui respondeo, disputatione posuisti. Hic est Basilius, cujus te verbis ad id, quod nunc agitur, non pertinentibus, putâsti aliquid adjuvari. *Rursum post multos Patres breviùs laudatos, ad* Chrysostomum *redit num. 33, ex eoque plurima repetis, ita ardens:* Postremo sanctus episcopus Johannes dicit, quem tu honorabiliter commemorâsti, quem tu sicut Sanctum eruditumque laudâsti, quem tu testimonium & gloriam de consortio veritatis suscepisse dixisti, etiam ipse dicit &c. *Et circa finem allatorum ex* Chrysostomo *ait:* Quâ sententiâ imitatio illa vestra, quod est novitium Pelagiani erroris machinamentum, Paulo apostolo scribente, & Johanne episcopo exponente, subvertitur &c. *Rursum lib. 2 contra Julianum inter præcipuos Ecclesiæ doctores, quos miris prosequitur laudibus,* Chrysostomum *variis vicibus celebrat. Postea verò lib. 6 cap. 22 observat, se satis respondisse ad locum à Juliano objectum.*

E

F

quam honorificentissimè de Chrysostomo loquitur Augustinus,

1376 *In Opere imperfecto contra Julianum lib. 6 cap. 7 auctoritatem* Chrysostomi *Juliano intorquet Augustinus his verbis:* Et mihi objicis peccati primi hominis granditatem, quæ tanti mali hominum omnium exstitit caussa, quasi hoc ego solus vel primus dixerim? Audi Johannem Constantinopolitanum, excellentis gloriæ sacerdotem. *Tum geminum addacit* Chrysostomi *locum. Verùm ibi allata iterum resumit cap. 9, id hisce insinuans:* Ut verbis sancti Johannis utar. *Porrò ex allegatis S. Augustini locis clarum est, quanti fecerit* Chrysostomum, *quem circa finem ultimi Operis sui non modò contra Julianum bis laudat, sed etiam* excellentis gloriæ Sacerdotem *vocat: quem à Juliano* in numero eruditorum ac Sanctorum excellentissimum *dici observat, nec laudem tantam improbat. De quo ipse etiam dicit:* Sed absit, ut tu aliud saperes, & in ea (*Ecclesia*) tam præcipuus emineres; *quibus verbis* Chrysostomum *multùm in Ecclesia eminere significat.*

1377 *Observo præterea, S. Augustinum in Operibus posterioribus multo honorificentiùs loqui de* S. Chry-

in Operibus posterioribus, ubi scripta ejus legerat.

S. Chrysostomo, quam fecerat in prioribus, in quibus nec Sancti titulum eidem attribuit, nec eruditionem ipsius celebrat, Ratio est, quia antea nihil ex Operibus Chrysostomi legerat Augustinus, ut ipse fatetur in Epistola 82, alias 19, ad S. Hieronymum, circa annum 405 scripta. In libro de Natura & gratia, scripto anno 415, etiam breviter tantùm refellit objecta ex Chrysostomo, sine ullo hujus elogio, aut titulo Sancti: quia fortasse ne tunc quidem Chrysostomi Opera viderat. At ea certò acceperat, antequam anno 421 libros sex contra Julianum exararet; indeque factum, ut meritis tunc Chrysostomum laudibus celebrare cœperit, eumque in postremo etiam Opere suo quàm maximè celebraverit.

Notandum hoc contra illos, qui eumdem crediderunt,

1378 Porrò ex hisce prudenti lectori considerandum propono, quantam fidem mereantur theologi nonnulli, qui crediderunt, Chrysostomum fuisse in errore Semipelagianorum. Etenim errores Semipelagianorum non ignoravit S. Augustinus, qui posterioribus vitæ suæ annis varia contra Semipelagianos scripsit Opuscula. Quis modò nisi imprudens existimet, non potuisse Augustinum invenire in Operibus Chrysostomi errores Semipelagianorum, si in illis revera legerentur; aut potuisse in laudes illius Sancti & Doctrinæ ipsius adeo profusum esse, & quidem in libris contra Pelagianos scriptis, si errores Pelagianæ hæresi affines in illis umquam reperisset?

B

Sanctum fuisse in opinionibus Semipelagianis.

1379 Attamen si consideremus, qualis fuerit opinio Jansenii Iprensis de hæresi Semipelagiana, minùs mirabimur, quòd scriptores aliqui, ipsum nimis secuti, Chrysostomum æquè ac alios Patres Augustino priores, eadem cum Semipelagianis sensisse contenderint, cùm notum sit ac manifestum, dogmata quædam Catholica pro erroribus Semipelagianis fuisse traducta à Jansenio. Verùm magis mirandum est, quòd ea de re Jansenio alii quidam consenserint, Doctoremque ab Augustino adeo laudatum utcumque de errore suspectum habuerint. Captârunt illi dicta aliqua Sancti, quæ vera quidem sunt, si rectè exponantur; sed quæ in sensum Semipelagianorum torqueri fortè possunt, quia Sanctus non credidit, omnia sibi semper explicanda, & liberiùs subinde loquebatur, needum nata hæresi Pelagiana.

Chrysostomus fidem, fideique initium attribuit Deo,

1380 At facilè meo quidem judicio ostendi potest, docuisse Chrysostomum veritates Catholicas Semipelagianis erroribus directè oppositas. Primò in Epistolam ad Ephesios Hom. 6 Chrysostomus clarè edicit, fidem esse donum Dei, ipsumque fidei initium non homini attribuendum esse, sed Deo. Non enim, inquit, à nobis ipsis accessimus, sed ab ipso (Christo) adducti sumus. "Nam nemo, „inquit, venit ad Patrem, nisi per me„. Et rursum: "Ego sum via, veritas & vita„. Hisce verbis non solùm affirmat, sed etiam probat, fidem à Deo donatam esse. Hac de causa observat, in verbis illis ad Ephesios cap. 2. v. 18: Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem: vocem Græcam, (hanc interpres Latinus accessum expressit.) Græcè non esse πρόσοδον accessum, sed προσαγωγήν, adductionem. Hinc paulò post, relata vocatione S. Pauli ad fidem, recitatisque verbis ipsius ad Ephesios 3 v. 2 & 3, iterum subjungit: Hic ostendit, quòd universum sit Dei, quòd nihil attulimus. Quid enim, dic, quæso? Non ipse magnus ille Paulus & admirandus, qui legem didicit, qui ad pedes Gamalielis exactè fuit eruditus, gratiâ fuit salvus? Hic non modò gratuita ad fidem vocatio asseritur; sed clarè etiam excluduntur merita prævia. Plura adduci possent ex eadem Homilia; sed adducta sufficiunt, ut intelligamus, Chrysostomum longè abfuisse à præcipuo errore Semipelagianorum, quo initium fidei attribuitur homini.

AUCTORE J. S.

per gratiam internam excitanti & adjuvanti,

1381 De interna autem vocatione per gratiam excitantem & adjuvantem loqui Chrysostomum, ex multis quoque locis ostendi potest. In Psalmum 115, tom. 5 pag. 310, allatis Apostoli verbis, Habentes autem eumdem spiritum fidei &c., ita deinde scribit: Quare autem non dixit, Habentes autem eamdem fidem; sed, Habentes autem eumdem spiritum fidei? Tum ad propositum nostrum sic respondet: Ostendens opus esse suppeditatione Spiritûs ad conscendendum ad altitudinem fidei, & vilipendendam rationum imbecillitatem. Tum distinguit fidem miraculorum, & illam, perquam sumus omnes fideles. De hac vero mox subdit: Atqui hîc quoque est nobis opus auxilio Spiritûs. Etenim de quadam scribit Lucas *: "Aperuit cor ejus, ut attenderet ad ea, quæ dicebantur à Paulô„. Et Christus: "Nemo venit „ad me, nisi Pater traxerit eum„. Idem ulteriùs ostendit, formans hanc objectionem contra liberum arbitrium: Si ergo hoc Dei est, quomodo peccant, qui non credunt, cùm nec Spiritus opem ferat, nec Pater trahat, nec in viam deducat Filius? De seipso enim dicit: Ego sum via. Hoc autem dicit, ostendens se opus esse ad hoc, ut adducantur ad Patrem. Multò plura ad hoc propositum addit, ut ut luce clarius sit, Chrysostomum intelligere per vocationem ad fidem, gratiam internam excitantem & adjuvantem.

* Act. 16.

E.

sine præviis meritis

1382 Idem Sanctus in 2 Epistolam ad Timotheum Hom. 6 num. 2 explicans illa verba cap. 2 v. 25. Ne quando Deus det illis pœnitentiam, &c; ita loquitur: Non dixit, NE FORTE POSSINT; sed NE FORTE DET ILLIS DEUS resipiscere: & si quid fiat, totum Dei est. Tu plantas, tu irrigas: ille seminat, & fructus parere curat.... Hoc autem non de dogmatibus tantùm dicitur; sed etiam de vita. Hic Sanctus & fidei & bonorum operum initium non humanis meritis aut viribus, sed divinæ gratiæ rursum adscribit: ut directò iterum contrarius est erroribus Semipelagianorum, quemadmodum in Matthæum Hom. 69, al. 70, tom. 7 pag. 681 paucis his verbis edicit: Vocamur autem non ex merito, sed ex gratia.

F

nostris.

1383 Plurima afferri possunt, quibus clarissimè edicit Chrysostomus, gratiam Dei nobis esse necessariam, non solùm ad rectè operandum, sed etiam ad piè credendum; neque modò necessariam esse gratiam adjuvantem in opere, sed etiam prævenientem & excitantem ad credendum aut bene operandum. Verumtamen plura non adducam; sed solùm expendam, qua ratione factum videatur, ut subinde Chrysostomus aliqua dixerit, quæ primo intuitu non longè videantur abesse ab erroribus Semipelagianorum, nimium libero arbitrio tribuentium.

At non ubique omnia explicat, sed securiùs subinde loquitur.

1384 Præcipua ratio esse videtur, quòd multus esset in adhortando ad vitam piam, probam, sanctam, ad fugienda peccata, & exercenda opera bona; multus quoque in asserendo libero arbitrio contra Manichæos & alios. Cùmque needum nata esset hæresis Pelagiana aut Semipelagiana, non curabat divinæ gratiæ œconomiam ubique explicare, sed securiùs loquebatur, ut observat S. Augustinus lib. 1 contra Julianum cap. 6, explicans illa Chrysostomi verba: Ideo & infantes baptizamus, quamvis peccata non habentes, quæ Julianus contra peccatum originale objecerat. Intellige propria, (sive personalia peccata, inquit Au-

Augustinus) & nulla contentio est. *Additque:* At, inquies, cur non ipse addidit propria? Cur putamus, nisi quia disputans in Catholica Ecclesia, non se aliter intelligi arbitrabatur? Tali quæstione nullius *pulsabatur, vobis nondum litigantibus, securiùs loquebatur. *Itaque mirari non debemus, si in Chrysostomi Operibus inveniantur verba aliqua, quæ & sensu Catholico rectè exponi possunt, & in perversum etiam sensum trahi, quod & in aliorum Patrum scriptis, & in ipsis quoque sacris Litteris contingit. Videamus igitur, an non facili negotio verba Chrysostomi exponi possint.*

* *al.* nullus

Locus Chrysostomi ab aliquo objectus.

1385 *Invenio, objectam à nonnemine esse Homiliam 12 in Epistolam ad Hebræos. Pugnat ibi num.* 3 Chrysostomus *pro libero hominis arbitrio, atque occasione dicit sequentia:* Oportet enim nos primùm bona eligere, & cùm elegerimus, tunc (*Deus*) affert quæ sua sunt. Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium. Quando autem nos elegerimus, tum nobis multum affert auxilium. *Et post pauca:* Nam nostrum quidem est præeligere & velle: Dei autem est perficere, & ad finem deducere. *Rursum sub finem Homiliæ ex allegatis ibi Isaiæ verbis sic ratiocinatur:* Vides, quòd oporteat nos priores mundare, & tunc Deus mundat. Nam, cùm priùs dixisset (*Propheta:*) Lavamini, mundi estote, tunc subjunxit: Ego dealbabo. *Quid hisce omnibus vult* Chrysostomus? *Id unum, meo quidem judicio, nimirum actionem bonam non fieri, nisi hominis consensus accedat, sive non perfici opera bona per solam Dei gratiam sine hominis consensu. Non negat Sanctus, hominis intellectum illuminari ac voluntatem excitari, antequam in opus bonum consentiat; non negat, in illum ipsum consensum gratiam adjuvantem influere; at solum negat, actionem perfici à sola gratia sine consensu nostro; sive observat, bonum opus non fieri sine electione nostra, sine voluntate nostra, sine libero arbitrio nostro.*

facilè explicari rectè potest,

1386 *Hoc significant illa:* Oportet nos primùm bona eligere. *Et:* Nostrum quidem est præeligere & velle. *Quasi diceret:* Sine electione & voluntate nostra opus bonum non ponitur. Necesse est, ut velimus. *Illud verò:* Non prævenit (*Græcè* προφθάνει prævertit) nostras voluntates (*Græcè* βουλήσεις volitiones, *ut loquuntur theologi*) *solum significat; Non prævertit Deus consensum nostrum ponendo actionem sine volitione nostra. Ultimus locus,* quòd oporteat nos priores mundare, & tunc Deus mundat, *agit de gratia justificante seu sanctificante, quam Deus adultis non infundit, nisi præcedant hominis dispositiones necessariæ. At homo se non disponit ad illam gratiam sine prævia Dei gratia actuali, excitante nimirum & adjuvante. Neque id vult* Chrysostomus, *ut clarum est ex aliis ipsius locis, ubi dicit contrarium. Quare non negat Sanctus gratiam prævenientem, illuminantemque & excitantem; sed solùm de illa hic tacet; ostenditque liberum hominis arbitrium non tolli à gratia Dei, quia opus non ponitur, nisi homo velit, nisi liberè consentiat, nisi ipse etiam opus illud eligat: licèt illa omnia homo faciat ex gratia.*

itaque secundum locos alios omnino explicandus est,

1387 *Porrò taceri solùm, non autem negari gratiam prævenientem, liquet ex aliis* Chrysostomi *locis, secundum quos exponenda sunt allegata verba. Scribens in Epistolam 1 ad Corinthios Hom. 12 num. 2 ita loquitur:* Non enim hæc tua, *inquit*, rectè facta sunt, sed ex Dei gratia proveniunt. Si fidem dixeris, ex vocatione illa venit: si remissionem peccatorum, si charismata, si doctrinæ verbum, si virtutes: omnia inde accepisti. Quid ergo habes, quæso te, quod non acceperis; sed ex te ipso rectè acquisieris? Nihil dicere possis. *Idem Sanctus Hom. 1, explicans illa Pauli verba:* Paulus vocatus Apostolus &c. *ita incipit:* Vide, quomodo statim à principio arrogantiam dejecit, & humi stravit omnem illorum existimationem, vocatum se dicens. Neque enim inveni, inquit, id, quod didici; neque ex mea sapientia apprehendi; sed cùm Ecclesiam persequerer & devastarem. Hic autem totum vocantis est, vocati nihil, ut ita dicam, nisi quòd obediat. *Et mox:* Nos enim nihil præclarè egimus; sed per voluntatem Dei salutem invenimus: & quia id ipsi placuit, vocati sumus, non quòd digni essemus.

quia solùm de prævia gratia tacet, sed illam non negat:

1388 *Hæc omnino ostendunt, objectis antè verbis nolle* Chrysostomum *dicere, electionem boni operis in nobis esse ante gratiam Dei, ad opus illud vocantem aut excitantem, sed unicè dicere, electionem nostram esse necessariam, ut opus in actum exeat. Idem rursum in laudata Homilia clarissime profitetur ad hæc verba:* Vocatis Sanctis. *Nam ita loquitur:* Etenim hoc ipsum, inquit, ex fide salutem consequi, non ex vobis est: non enim primi accessistis, sed vocati estis. *Et rursum:* Neque enim vos credendo prævenistis, sed vocati obedistis. *Hæc aliaque similia, quæ locis variis habet* Chrysostomus, *luculenter evincunt, longè eum abfuisse ab ea mente, ut crederet, electionem nostram præcedere, gratiam verò subsequi, aut solùm dari eligentibus bonum viribus naturæ. Verùm non omnia omni loco explicanda credidit, ideoque subinde exhortatur, ut auditores se præparent ad gratiam ac dona Dei suscipienda; sed minimè vult, ut id faciant sine gratia, licèt subinde de ea taceat, tamquam de re auditoribus nota. Sic in Catechesi 1, tom. 2 pag. 227 multùm hortatur baptizandos, ut dignè se præparent; subditque:* Dignam itaque optimi hujus consilii retributionem à Deo expectate, qui præmiis obsequentiam sibi præstitam superat. Quoniam verò oportet, quæ sua sunt, conservis conferre, & nostra conferamus. *Hic iterum habuissent, quod carperent, qui Sancti Opera perscrutari voluerint, ut nævum aliquem in præstantissimo Ecclesiæ Doctore deprehenderent; nisi ipse mox dicta sua exposuisset, hæc subjungens:* Imò potiùs hæc non nostra, sed Dominica sunt: "Quid enim, inquit, „habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, „quid gloriaris, quasi non acceperis?„ *Vult igitur Sanctus, ut sua per gratiam Dei conferant: atque eo sensu explicandus etiam est, quando illud non adjungit; sed suos ad bona opera excitare conatur.*

Alius Sancti

1389 *Secundum dicta facilè poterunt exponi verba* Chrysostomi, *ubicumque sic loquitur, ut quis primo intuitu existimare posset, initium boni operis adscribi libero hominis arbitrio: quod sexcentis locis negat* Chrysostomus. *Verùm Montfauconus alium locum in indice notavit, cautéque legendum monuit in libro de Compunctione ad Demetrium num. 9, sive tom. 1 pag. 137. Sanè locus ille est difficilior, quia de variis gratiis ibi loquitur Sanctus, nimirum de gratia miraculorum, de gratia sanctificante, & de gratia etiam actuali, ut loquuntur theologi: sive de illa, quæ ad bene operandum excitat, & operantem adjuvat. Hinc oritur nonnulla obscuritas, ita ut incautus lector existimare posset gratiam Dei æqualiter omnibus esse propositam. Attamen non existimo, eam fuisse Sancti mentem; sed solùm voluisse, nulli deesse gratiam, quæ sufficit* ad rectum & accuratum vitæ insti-

A institutum, *ut loquitur paulò antè, sive ad imitandas Apostolorum virtutes: nam refutat prætextum illorum, qui, dum invitantur exemplo Apostolorum ad præclara eorum opera imitandum, statim dicunt:* Ille Paulus erat, ille Petrus, ille Joannes. *Respondet, legitimam fore excusationem, si quis miracula edere juberetur; non item, si quis jubeatur sanctè vivere, & Dei mandata servare. Deinde observat, Apostolos potiùs admirandos ac laudandos esse propter vitæ probitatem, quàm causâ miraculorum; ad vitæ autem probitatem post & cum Dei gratia concurrere etiam liberam hominis electionem.* Siquidem, *inquit*, beatos illos non ob signa miramur: nam illa ad divinam prorsus potentiam pertinent; sed quòd vitam angelicam exhibuerint: hoc autem cum superno nutu (*Græcè* ῥοπῆς, impulsu *aut* influxu) etiam illorum propositi opus est.

locus obscurior

1390 *Hisce observatis, facilè de gratia sanctificante, cujus augmentum bonis operibus acquiritur, explicari possunt obscuriora Sancti dicta, quæ paulò post sequuntur.* Nam si illi, *inquit*, non ex proposito suo sic mirabiles evasissent, sed per Christi gratiam tantùm, quid impediat, quo mi-
B nùs omnes tales efficiantur? Gratia namque, nisi operam nostram priùs requireret, confertim in omnium animas effusa esset: neque enim personarum acceptor est Deus. Sed quia operam nostram requirit, ideo alios quidem sequitur, & cum illis permanet; ab aliis evolat; reliquos autem ne à principio quidem attingit. Quòd verò propositum priùs scrutatus, sic gratiam dederit Deus; antequam beatus ille quidpiam mirabile exhibuisset, audi, quid de illo dicat: "Vas electionis „est mihi, ut portet nomen meum coram genti„bus, & regibus & omni genere Israël„. Hæc gratia nondum præsente testificatus est is, qui corda nostra scrutatur.

commodè exponi potest.

1391 *Omnia illa rectè intelliguntur de gratia justificante aut sanctificante, de qua loquitur Sanctus, & de qua paulò antè dicit:* Tu in baptismo divina potitus es gratia. *Imò & potissimùm loquitur de magna illa gratia sanctificante, quam consecuti sunt Apostoli. Hæc nondùm aderat, dum illa loquebatur Christus: ad hanc Paulum destinabat, post prævisa bona ipsius opera, quibus illam cum Dei gratia acquireret. Demum de gratia san-*
C *ctificante & præcedentia* Chrysostomi *verba rectè intelliguntur, videlicet quòd operam nostram seu dispositionem adultorum priùs requirat Deus, ut illam infundat, quòd cum aliis permaneat, ab aliis abscedat, alios ne attingat quidem. Ad obtinendam quoque hanc gratiam non requirit* Chrysostomus *opera naturæ viribus facta, sed, ut superiùs loquitur, facta* μετὰ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, *facta* cum divino influxu, *sive ex gratia actuali excitante & adjuvante, ut loquuntur Theologi. Ita intellectus locus, prout revera intelligendus videtur, nihil planè habet, quod offendat, aut sanæ theologiæ repugnet, nedum faveat hæresi Semipelagianæ.*

Unde orta videatur suspicio de affinitate

1392 *Plures non adducam* Chrysostomi *locos, licèt non ignorem plures objici posse, si quis malit verba Sancti in pravum sensum detorquere, quàm secundum traditam ab ipso multis in locis doctrinam rectè exponere. Hoc tamen asserere non dubito, nullum in* Chrysostomi *Operibus locum deprehendere me potuisse, quem non facilè negotio cum doctrina Ecclesiæ Catholicæ de gratia conciliari posse existimem. Quapropter non aliunde natam esse putem qualemcumque suspicionem de sententia* Chrysostomi; *quàm quòd aliqui dogmata quadam Catholica pro Semipelagianis traduxerint: nam ex illo errore dicendum consequenter erat, Semipelagianis favere* Chrysostomum, *imò etiam Augustinum: uterque enim docuit, Christum pro omnibus hominibus esse mortuum: uterque sustinuit, divinam gratiam non esse talem, ut humana voluntas eidem nequeat resistere aut assensum negare. Qui certissima hæc dogmata pro Semipelagianis traduxit Jansenius, æque Augustinum accusare poterat, quàm* Chrysostomum, *aliosque Patres Græcos.*

doctrina Chrysostomi cum Semipelagianis.

1393 *Quod spectat ad Catholicos: inter hosce ipsos non omnino convenit de erroribus Semipelagianorum, neque de mente Sancti Augustini in hac materia: ideoque mirandum non est, si ne istis quidem omnibus æqualiter placuerit doctrina* Chrysostomi *de gratia. Demum si inter illos ipsos, qui errores Semipelagianos satis habent cognitos, nonnemo fortè fuisset repertus, qui doctrinam* Chrysostomi, *tamquam istis affinem, haberet suspectam, talis auctoritate vehementer commoveri non deberemus. Etenim meritò crederemus, Opera* Chrysostomi *non satis diligenter fuisse à tali theologo lecta, sermonem Græcum non fuisse intellectum, paucula voces interpretationis Latinæ occasionem dare potuisse judicio tam iniquo, quodque tantopere abhorret ab eximia illa laude, quam* E *cum Augustino doctrinæ* Chrysostomi *attribuerunt passim illi ipsi, qui tempore Semipelagianorum floruerunt, ac illorum errores maximè improbarunt.*

Doctrinam Chrysostomi cum Augustino & aliis

1394 *Apud Montfauconium tom.* 13 *pag.* 286 *laudatur S. Cyrillus Alexandrinus, qui, quantumvis nepos & successor esset Theophili, indeque* Chrysostomo *diu, ut videbimus, contrarius; saltem doctrinam & eloquentiam Viri agnovit, quando de Nestorio, prava docere incipiente, sic loquitur rogando;* Numquid eloquentior est Joanne? *Ibidem mox additur locus concilii Ephesini, imò potiùs ejusdem S. Cyrilli, locum* Chrysostomi *allegantis contra Nestorium. Addi potest, quòd in concilio episcoporum Orientalium, qui tempore concilii Ephesini seorsum congregabantur, jam tum laudabatur cum præcipuis Ecclesiæ doctoribus, ut videri potest tom.* 3 *Conciliorum apud Labbeum col.* 739. *Sed hæc minoris momenti sunt ad propositum nostrum.*

mirè laudarunt S. Cælestinus Papa,

1395 *At maximè ad hunc finem conducit auctoritas S. Cælestini Papæ, cui & Pelagiani & Semipelagiani optimè fuerunt cogniti. Hic autem in Epistola ad clerum & populum Constantinopolitanum tom.* 3 *Conciliorum col.* 365 *illos monet, ut dogmata Nestorii respuant, & permaneant* in F his, quæ sermone superiorum pastorum docente *didicerant*, Scientes, *inquit*, fuisse vobis hactenus sacerdotes doctrinâ & sanctitate pollentes, qui numquam à paternis traditionibus deviantes, Ecclesiam Domini summa quiete rexerunt. Nam ut à recentioribus inchoëmus, quid non animis vestris eruditio sanctæ memoriæ episcopi Joannis infundit, cujus sermo astruens Catholicam fidem, toto orbe diffusus est? Qui nusquam per doctrinam suam defuit, quia ubicumque lectus est, prædicavit. Illius diligenti prudentiæ constantia celebrata successit. Rexit enim sanctæ memoriæ Atticus episcopus Christianum populum Decessoris exemplo, & sacrilegos persecutus est hæreticorum furores; *nempe Pelagianorum, ut idem scribit in Epistola ad Nestorium, quæ videri potest ibidem col.* 353, *ubi laudatur etiam Atticus, tamquam* beati Joannis etiam ad ista successor. *Ista scripsit Cælestinus eodem ferè tempore, quo & ad Galliæ episcopos litteras dedit ad defendendam S. Augustini famam contra impugnationes Semipelagianorum.*

AUCTORE J. S.

rum. Videri potest hæc Epistola tom. 2 Concil. col. 1611. Magnificum ibi est de S. Augustini doctrina elogium: si tamen conferatur cum elogio, quod Chrysostomo attribuit Cælestinus, dubitare poterimus, utrum pluris fecerit sanctus Pontifex.

S. Leo Papa, aliique plures,

1396 S. Leo Papa, qui vigentibus Semipelagianorum discordiis floruit, in Epistola 106., alias 71, ad Anatolium Constantinopolitanum ait, optâsse se talem habere consortem; ut mihi, inquit, de sanctis prædecessoribus, nec Joannis spiritualem copiosamque doctrinam, nec auctoritatem Attici, nec industriam Procli, nec fidem beati Flaviani deesse sentirem. Cùm omnes illi episcopi fuissent laudabiles, in solo Chrysostomo doctrinam commendat S. Leo. Concilium Chalcedonense, sub Leone Papa habitum, inter præcipuos doctores Chrysostomum contra Eutychianos allegat tom. 3 col. 829 & iterum 832. Ibidem col. 911 Sebastianus episcopus ad Leonem imperatorem post Athanasium, Basilium & utrumque Gregorium laudat Chrysostomum his verbis: Et post Joannes Constantinopolitanus, verborum simul & cogitationum pelagus benedictum. Theodoretus in

B

Dialogo 1 contra Eutychianos, auctoritatem Chrysostomi adducturus, de eo sic præfatur: Joannem autem, magnum orbis terrarum lumen, qui primùm quidem Antiochenam ecclesiam maximo studio irrigavit, deinde regiam urbem sapienter coluit, non putas Apostolicam fidei servâsse regulam? Ad hanc orthodoxi interrogationem, ex persona Eutychiani ita respondet: Valde quidem admiratione dignum eum Doctorem existimo.

qui tempore Semipelagianorum vixerunt;

1397 Vigilius Tapsensis episcopus, qui eodem seculo v floruit, reliquis tamen est junior, lib. contra Eutychetem circa finem hortatur Eutychianos, ut malint Græcorum Patrum sententiæ, quam hæreticæ opinioni adhærere, his utens verbis: Unde hortamur omnes homines, ... Gregorii potiùs atque Basilii, Theophili quoque, & Joannis civitatis Constantinopolitanæ opinatissimi antistitis, nec non & Cyrilli Alexandrini episcopi, & aliorum quàm plurimorum... sectari doctrinam &c. Illud observo & in hoc elogio, & in verbis Sebastiani episcopi mox datis, imò etiam in S. Augustino, ac in aliis, qui Chrysostomum allegant, id passim ab ipsis fieri magna cum laude Sancti, summamque existimationem de doctrina Chrysosto-

C

mi à Latinis æquè ac à Græcis insinuari. Verum, prætermissis aliis quinti aut sexti seculi scriptoribus, ex datis modò elogiis tuto inferri posse censeo, nemini de erroribus Semipelagianis suspectam fuisse doctrinam Chrysostomi, quando vivebant & errores suos defendebant Semipelagiani.

Semipelagiani verò usi non sunt auctoritate Chrysostomi.

1398 Manifestum id est ex duabus observationibus. SS. Augustinus, Cælestinus & Leo præ ceteris optimè nosse poterant errores Semipelagianorum, illosque maximè aversati sunt. Hos tamen habemus inter præcipuos doctrinæ Chrysostomi præcones. Hisce autem consentiens Gelasius Papa cum episcopis concilii Romani Opuscula S. Joannis Constantinopolitani in Catalogo eodem, in quo Cassiani, Faustique scripta ob errores Semipelagianos reprobabat, etiam ante Augustini Hieronymique Opuscula, ut maximè probata, legenda & sequenda proposuit. Altera observatio ab ipsis petitur Semipelagianis. Cur enim hi numquam in defensionem errorum suorum laudârunt Chrysostomum, si hunc sibi faventem credebant? Certè Cassianus Chrysostomi auctoritatem adduxit in libris de Incarnatione contra Nestorium. Dubitare igitur non licet, quin scripta ipsius habuerit & legerit. Attamen nullus umquam scripsit, in materia de gra-

D

tia Chrysostomi auctoritate abusos esse Semipelagianos. Hinc multis postmodùm seculis nullus theologus credidit, Semipelagianis consonam fuisse illius Sancti doctrinam. Quapropter soli ignorantiæ imputanda videtur suspicio illa quorumdam, posterioribus seculis nata, & ab hæreticis, quantùm apparet, primùm inventa, de affinitate opinionum Chrysostomi & Semipelagianorum. Verum hæc de istis sufficiant.

§ LXXXVI. Inquiritur, an S. Hieronymus de Chrysostomo malè senserit; an Theophilus famosum librum scripserit contra Sanctum; illumque Latinum reddiderit Hieronymus:

E

Existimant aliqui, S. Hieronymum

VIdimus, quàm præclarè de Chrysostomo senserit Ecclesia tota Latina, tam in Europa quàm in Africa. At inter Patres Latinos non infimum locum habet S. Hieronymus, qui in Palæstina degebat, quando Chrysostomus episcopatum administrabat Constantinopoli, ac deinde exsul erat in Armenia; quique aliquot annis amicitiâ satis arctâ junctus fuit cum Theophilo, præcipuo Chrysostomi adversario. Hinc fortè scriptores aliqui posterioribus seculis, iique non vulgaris eruditionis, indubitanter scripserunt, S. Hieronymum non rectè sensisse de Sancto nostro propter exceptos Constantinopoli monachos de hæresi Origenistarum suspectos, attuleruntque aliqua ex Hieronymo, quibus illud multis persuaserunt. Res quidem illa magis pertinet ad Hieronymum quàm ad Chrysostomum, cui alienum nequit obesse judicium. Attamen cùm hujus Sancti Vita apud nos præcedat, & dubitatio ad utrumque spectet, examinandas censui rationes, quibus in eam opinionem adducti sunt laudati scriptores, atque istam controversiam hoc loco tractandam: neque enim illorum opinioni acquiescendum existimo.

F

Chrysostomo fuisse contrarium: una ratio jam refutata.

1400 Jam § 55 observavi, S. Hieronymum acriter invectum esse in monachos istos, qui Constantinopolim fugerant, ibique Theophilum accusabant. Verùm ibi quoque num. 860 & seqq. refutavi opinionem Baronii, Tillemontii, & aliorum, qui credebant, Hieronymum Barnabæ nomine designâsse Chrysostomum in Epistola ad Principiam, illumque graviter accusâsse. Gravissima illa accusatio, quæ ibidem ab Hieronymo profertur, tam nullo planè fundamento contra Chrysostomum probata creditur, ut ne umbram quidem probabilitatis ea opinio habeat. Vel sic tamen indubitanter asserta fuit à viris eruditissimis. Tantum potest præjudicium, quo crediderunt aliqui, Hieronymum iniquo fuisse in Chrysostomum animo, cùm tamen diligenti inquisitione mihi tandem persuaserim, neque ex Operibus Hieronymi, neque ex ullo scriptore contemporaneo aut suppare, probari posse, umquam malè de Chrysostomo locutum esse Hieronymum. Quare diligenter expendenda sunt, quæ asseruntur, ac severè ponderanda singula, ne temerè judicemus de viro sancto.

1401 Facundus Hermianensis in Opusculo pro Defen-

Facundus asserit librum scriptum a Theophilo contra Chrysostomum:

Defensione trium Capitulorum lib. 6 pag. 258 & seq. asserit, librum a Theophilo Alexandrino scriptum esse, tantis refertum calumniis, ut etiam nos, inquit, quòd ea vel memoramus, sola possit necessitas excusare. *Deinde pag. 260 scribit,* innormem librum, non solùm contumeliis, sed ipsa quoque sæpe repetita maledictorum recapitulatione nimis horribilem, ab Hieronymo presbytero translatum. De quo, *inquit,* idem beatus Theophilus exspectavit, ut per ejus eloquium, qualis Joannes fuerit, Latini cognoscerent. *Addit, sanctum* Joannem *non potuisse ex illo libro cognosci: idque rectè. Quod vero spectat ad librum ipsum, quem Theophilo tamquam auctori, & Hieronymo ut interpreti attribuit Facundus; multa sane impedimento, quo minus eidem hac in re fidem indubitatam habere possim. Facilè quidem credidero, Facundi tempore ejusmodi librum nomine Theophili fuisse circumlatum. At magis existimo, illum fuisse ab impostore aliquo, quam ab ipso Theophilo compositum. Præterea non inficiabor, videri apologiam aliquam à Theophilo editam, in qua rationes damnationis* Chrysostomi *allegare conatus est. At minime crediderim, nisi solidior allegetur ratio, quam sit auctoritas Facundi, S. Hieronymum illius apologiæ fuisse interpretem, nedum talis libri, qualem Theophilo Facundus attribuit.*

B

at ille hac in re indubitatam fidem non meretur:

1402 *Quin potius miror, Hermantium & Tillemontium auctoritati scriptoris, qui annis ferè centum & quinquaginta post* Chrysostomum *scripsit, tantum tribuisse, ut asserta ipsius improbabilia pro oraculis habuisse videantur. Etenim, si eadem lance Facundum ponderare voluissent, quâ expenderunt Georgium Alexandrinum, medio circiter seculo juniorem, deprehendere potuissent, neutri credendum fuisse sine maturo examine; Facundumque, licet Georgio doctiorem, non habendum pro teste irrefragabili in iis, quæ ad* Chrysostomum, *aut ad ipsius tempora spectant. Sane § 72, ubi Facundum allegare oportuit, eumdem quoque refutare necesse fuit, quod Epistolam* Chrysostomi, *quam ad Theodorum Tyanensem datam ostendi, ad Mopsuestenum datam vellet, quemadmodum & varias Gregorii Nazianzeni Epistolas. Plures Facundi lapsus observat Sirmondus editor in Annotatis, imo & alii possent adjungi, si foret operæ pretium. Verùm dicta sufficiunt, ut perspiciat studiosus lector, non esse in dicta Facundi statim jurandum, præsertim pro rebus tam diu præteritis.*

C

licèt constet, Epistolas aliquas à Theophilo scriptas;

1403 *Porrò jam observavi, aliquid scriptum videri a Theophilo pro sua defensione. Nam Palladius pag. 124 meminit de scripto ipsius, in quo dicebat,* die una sexdecim episcopos depositos esse a Chrysostomo. *Hoc autem scriptum fortè est Epistola aliqua ad Innocentium Papam: nam Theophilum in aliqua Epistola ad Innocentium varia contra* Chrysostomum *scripsisse, imo & contra S. Olympiadem, colligitur ex Palladio pag. 150 & 151, ubi observat, Epistolas Theophili invicem non consonare, cum in iis S. Epiphanium Theophilus antea vituperâsset, qui, inquit,* postea in sua ad Innocentium Papam Epistola, vituperans beatum Joannem, Epiphanium nominat sanctissimum. *Itaque certum fit ex Palladio, in una saltem & verisimiliter in pluribus Epistolis Theophili ad Innocentium calumnias aliquot de* Chrysostomo *fuisse perscriptas. Verùm, cùm ipse Palladius insinuet, calumnias illas, contra quas disserit in Dialogo suo, partim ex ejusmodi Epistolis, partim ex Actis conciliabuli ad Quercum fuisse sumptas; nihil ipse profert ad librum tantis refertum calumniis, quantas ex suo recitat Facundus, Theophilo adjudicandum. Quin imò, cùm Palladius de libro tam enormi ac virulento Theophili nusquam meminerit, potius annumerandus est aliis scriptoribus synchronis, qui de libro ejusmodi tacuerunt, & quorum silentium tanti videtur ponderis, ut loquenti post tantum tempus Facundo valeat præponderare.*

certè librum illum non memorârunt scriptores coævi,

1404 *Etenim, (ut missum faciam Theodoretum, similia facilè omittentem) siluit de libro illo Socrates, ad corradendum quaslibet calumnias, contra* Chrysostomum *sparsas, attentissimus, qui non videtur librum illum prætermissurus fuisse, si umquam suo tempore comparuisset, cum Theophilo non minus contrarium se præstet, quàm iniquum* Chrysostomo. *Siluit de illo Theophili libro Sozomenus, similia præterire minimè solitus. Siluerunt de libro illo S. Nilus & S. Isidorus Pelusiota, licet uterque damnationem iniquam S.* Chrysostomi *iteratis vicibus in Epistolis suis improbet. At illi non minùs improbâssent librum calumniis plenum, si illum habuissent cognitum, quàm sententiam injustè latam. Siluerunt de libro eodem Georgius Alexandrinus, aliique posteriores biographi, quibus ille non minùs potuisset innotescere, quàm Facundo Hermianensi, si auctorem reverà habuisset Theophilum. Ex horum omnium silentio credibile est, Facundo multa coacervanti pro defensione trium Capitulorum idem contigisse, quod accidit Georgio Alexandrino componenti Vitam* Chrysostomi, *nimirum ut inter vera monumenta etiam supposititia quædam collegerit ac ficitia: nam & alia sunt argumenta, quibus ille liber Theophilo abjudicandus videtur, qui neque à Gennadio in Catalogo scriptorum, ubi cap. 34 de Theophilo agit, neque ab aliis, qui de scriptoribus ecclesiasticis egerunt, memoratus fuit.*

E

ac tam horrenda sunt & impia, quæ de illo dicit Facundus,

1405 *Præterea non ignorabat Theophilus, gesta sua adversus* Chrysostomum *ab omnibus passim vehementer improbari; eaque erat causa, ob quam anno 404 Constantinopolim redire non audebat ad urgendam expulsionem Sancti. Itaque, quantumvis violentum in agendo credamus & in scribendo acerbum, cùm saltem prudentiâ humanâ & calliditate instructus esset, prævidere poterat & debebat, quantam orbis ferè universi indignationem, quantum bonorum omnium odium, liber tantis calumniis, tantaque acerbitate infamis, qualem profert Facundus, in se concitâsset, quantòque sibi majorem illo scribendo, quàm* Chrysostomo *creâsset infamiam. Credibile igitur non est, talia scripta esse à Theophilo, famæ suæ nequaquam prodigo, qualia ne quidem contra hominem pessimum scribere poterat ullus sine detrimento famæ suæ. Ego sane multò faciliùs crediderim, ab Ariano, Judæo, Gentili, aut quocumque infideli procusum esse librum illum Theophili nomine, quàm ab ullo Catholico compositum. Adeo horrenda sunt & impia, quæ ex illo producit Facundus. Idem & S. Cyrillo multa adscribit contra* Chrysostomum *dicta, quæ nihilo magis à S. Cyrillo prolata suspicor. At de eo nunc non agimus.*

F

ut omnino videatur abjudicandus Theophilo,

1406 *Sententiam nostram de libro illo confirmat ipsa Theophili fama, quâ viguit post mortem. Nam de Theophilo honorificè locuti sunt seculo V Patres concilii Ephesini, S. Vincentius Lirinensis, S. Leo Papa, aliique apud Tillemontium laudati art. 21 in Theophilo. Gelasius Papa cum Romano concilio, apud Labbeum tom. 4 col. 1262 inter libros approbatos recenset eodem modo sine ulla exceptione Opuscula* Chrysostomi *& Theophili. Verùm nec priores, qui* Chrysostomo *addicti*

AUCTORE J. S.

fuit, laudibus celebrasset Theophilum; si Viri sanctissimi famam, etiam post exsilium tam impiis atque enormibus calumniis lacerare voluisset, ut non posset non impius videri, qui talia protulisset. Gelasius vero multo minus Opuscula ipsius sine exceptione legenda proposuisset, si talem librum habuisset perspectum aut cognitum. Quare asserere non dubito, Facundi dicta nimis facile & sine examine ac judicio fuisse adoptata; adeoque non esse certum, librum illum impium, quem vidit Facundus, fætum esse Theophili Alexandrini, ut istud omnino potiùs appareat improbabile.

Et magis quoque imperiti Hieronymo, qui nullibi

1407 *Multò etiam magis improbabile est, quod ille addit,* ab Hieronymo presbytero translatum. *Etenim, sive librum illum anno 404, aut saltem vivente* Chrysostomo *scriptum crederemus cum Tillemontio, sive post mortem Sancti cum Hermantio; nullo modo fieret probabile, quod temere asserit Facundus. Primò nullum ex Operibus S. Hieronymi verbum proferri poterit, quo de* Chrysostomo *malè locutus est, aut famam ipsius læsit. Nullus quoque antiquorum inter adversarios* Chrysostomi *recensuit S. Hieronymum. Utrumque sane mirabile esset, si inimicus* Chrysostomi *revera fuisset. Sane Hieronymus Theophili erat amicus, durante ipsius contentione contra* Chrysostomum; *nec deerat occasio scribendi contra Sanctum illum, si Hieronymus partem aliquam in illa disputatione habere voluisset. In Epistola 87, ut dictum est § 55, Hieronymus carpit monachos Constantinopolim profugos; at nullum de* Chrysostomo *admiscet verbum. Alium Hieronymi locum, quem Baronius & Tillemontius de* Chrysostomo *prorsus improbabiliter exponebant, de Rufino ejusque amicis intelligendum, ibidem probavi.*

Nullibi loquitur de Chrysostomo, sed semel cum laude allegat.

1408 *Contrà* Chrysostomum *jam tum exsulantem cum laude allegat Hieronymus in Epistola 74, aliàs 89, ad S. Augustinum, in qua tractans controversiam reprehensi a Paulo Petri,* Chrysostomum *pro sua opinione sic laudat post alios:* Quid dicam de Joanne, qui dudum in pontificali gradu Constantinopolitanam rexit ecclesiam, & propriè super hoc capitulo latissimum exaravit librum, *(id est, prolixam Homiliam, de qua egi num. 458)* in quo Origenis & veterum sententiam est secutus? Si igitur me reprehendis errantem, patere me, quæso, errare cum talibus &c. *Mox addit, nolle se* occasione virorum illustrium *à rationibus proferendis abstinere. Hieronymus autem hæc scripsit circa annum 405, ut ipse agnoscit Tillemontius Notâ 71 in S. Hieronymum. Quare credibile non est, eodem ferè tempore Hieronymum interpretari voluisse acerbissimum librum, imò furore & insaniâ plenum contra eumdem Sanctum, quem ne verbo quidem unico umquam læsisse legitur. Certè non videtur novisse Augustinus, quando ad laudatam Hieronymi Epistolam respondit, malè de* Chrysostomo *sensisse Hieronymum, nedum librum, quo fama ipsius tam atrociter lacerabatur, ab eo latinitate donatum. Neque enim tacuisset Augustinus ea de re in Epistola 82 (aliàs 19) quâ respondet ad objectam* Chrysostomi *& aliorum auctoritatem cap. 3. Quippe ex septem scriptoribus objectis contra quatuor statim excipit, quia ab ipso reprehensi erant Hieronymo, & quidem contra duos ex illis posteriores utitur his verbis:* Origenem verò ac Didymum reprehensos abs te lego in recentioribus Opusculis tuis, & non mediocriter, nec de mediocribus quæstionibus, quamvis Origenem mirabiliter antè laudaveris. *Hæc Augustinus, qui haud dubiè etiam contra* Chrysostomum *& duos alios, quibus Cyprianum opposuit & Ambrosium, excipere potuisset, si vidisset librum a Facundo memoratum, ejusque interpretem fuisset Hieronymum; cùm in illo non solùm vita* Chrysostomi, *sed etiam doctrina, tamquam impia traduceretur & in Christum blasphema. Reposuisset sane de* Chrysostomo *non minùs, quam de aliis quatuor:* Cum iis ergo errare puto quia nec te ipse patieris. *Verùm librum illum numquam opinor, vidit Augustinus, nec ullus Hieronymi aut Augustini ætate, quantùm existimo.*

Longè probabilius est Hieronymum occasione Chrysostomi

1409 *Quin potiùs existimo, Hieronymum amicitiæ Theophili renuntiasse* Chrysostomi *gratiâ, cum non inveniam ulla post annum 404, aut saltem 405, inter illos commercii indicia. Et sane mirari non poterimus, si Theophili amicitiam deinde repudiaverit Hieronymus, si omne cum eo commercium abruperit. Etenim si consideremus Epistolam 14, aliàs 17, ad Damasum Papam, statim videbimus, quam alienus esset ab omnibus illis, quibuscum non communicabat Romana Ecclesia. Lubet huc pauca transferre, quia inde alia etiam ratio habetur ad propositum nostrum.* Quoniam, *inquit,* vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam, & desuper textam, minutatim per frusta discerpit; & Christi vineam exterminant vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficilè, ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi Cathedram Petri, & fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam. *Loquitur Hieronymus de divisione ecclesiæ Antiochenæ Meletii & Paulini tempore, cupitque ex Damaso cognoscere, quocum communicare debeat.*

omnino abstinuisse cum Theophilo,

1410 *Idem plane casus erat post damnationem* Chrysostomi, *quem alii Orientalis imperii antistites cum Theophilo aversabantur, alii verò sequebantur, ac Theophilum repudiabant. Hinc dubitare non possumus, quin Hieronymus in causa* Chrysostomi *ac Theophili Apostolicam Sedem æque sequendam crediderit, quàm in causa antistitum Antiochenorum; præsertim cùm eas alleget rationes, quæ æqualem in utroque casu necessitatem sequendi Romanam Ecclesiam prorsus ostendant.* Ego, *inquit,* nullum primum, nisi Christum, sequens, Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, communione consocior, super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc Domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio. *Hæc non minùs vera erant tempore Innocentii Papæ, quàm Damasi. Mox verò subjungit, nullum ex episcopis Antiochenis sequi se velle, sed solum Damasi judicium.* Non novi, *inquit,* Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.

& à commercio cum eo abstinuisse.

1411 *Rursum in Epistola 16, aliàs 58, cùm Damasus necdum respondisset, eumdem sic alloquitur:* Hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat.... Ego interim clamito: Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hærere se dicunt. Possem credere, si hoc unus assereret. Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor Beatitudinem tuam, per crucem Domini, ... ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes. Noli despicere animam, pro qua Christus mortuus est. *Hactenus S. Hieronymus, ex quo & alia multa discere potuisset Tillemontius, & quod facit solum ad propositum nostrum, clarè perspicere, quàm improbabilia protulerit Facundus, dum Hieronymum pessimi contra*

A *tra* Chrysostomum *libri fecit interpretem. Neque enim probabile est aut credibile, contra* Chrysostomum *stetisse Hieronymum, postquam Sedes Apostolica causam ipsius defendendam susceperat. Quis igitur prudenter credat, librum calumniis, furoreque ac impietate plenum, ab eo Latinum factum, ut Theophilum contra* Chrysostomum, *& contra judicium Sedis Apostolicæ juvaret. Hoc ipse non credidisset Tillemontius, nec tantum tribuisset scriptori schismatico, post centum & quinquaginta fere annos Opus suum componenti, modo tanti fecisset judicium & communionem Ecclesiæ Romanæ, quanti eam fecit S. Hieronymus. Itaque librum illum nullus memorat ex scriptoribus synchronis, qui Hieronymi tempore exstitit umquam; nullus ejusmodi libri interpretationem Hieronymo objecit, aut de ea dolorem suum eidem significavit; Hieronymus ipse numquam de ea se excusavit; quia nec librum vidit, nedum interpretatus est.*

Fragmentum Epistolæ, quod tribuitur Theophilo,

1412 *Restat tamen examinandum obscurum aliquod Epistolæ fragmentum, de quo editores Operum Hieronymi non minus inter se dissentiunt, quam alii scriptores. Joannes Martianæus in ultima editione Parisina edidit fragmentum illud tom. 4* B *col. 727 tamquam partem Epistolæ S. Hieronymi ad Theophilum. Contra in ultima editione Veronensi tom. 1 col. 750 & seqq. Epistola illa, quæ à Martianæo tota Hieronymo tribuitur, in duas dividitur, ac prior pars, spectans ad* Chrysostomum, *Theophilo; altera vero S. Hieronymo adscribitur. Valesius quoque, Tillemontius, aliique priorem Epistolæ partem, sive fragmentum mox dandum, Theophilo attribuere maluerunt, quàm Hieronymo. Attamen Martianæus in contrarium differit, pluribusque pugnat verbis ad asserendam Hieronymo totam, qualem in codice Ms. unico invenit, Epistolam. Accipe, lector, laudati editoris annotata.* Hanc, *inquit*, Hieronymi Epistolam transcripsi è vetusto codice S. Theodorici antea laudati, ubi ultimo loco invenitur post Epistolam ad Pammachium & Marcellam, post tres libros, sive Epistolas Paschales Theophili, & post Epistolam S. Epiphanii ad Hieronymum, quæ incipit: Generalis Epistola *&c.* Ex quo intelligimus, scriptam fuisse post annum Christi CDIV, & obitum S. Epiphanii, quem ipse Hieronymus hic sanctæ memoriæ hominem Dei appellat. *Hæc de tempore observatio nullius momenti est. Quis enim dicat, omnia ab Hieronymo scripta esse eo* C *ordine, quo in codice aliquo reperiuntur? Rectè tamen ex prima parte Epistolæ infertur, scriptam esse post mortem S. Epiphanii, mense Majo, & anno 403 defuncti.*

Martianæus verò Hieronymo attribuit,

1413 *Redeo ad Annotata Martianæi:* Nec quisquam miretur, *inquit*, quòd S. Hieronymus in S. Chrysostomum acriùs invehatur; quum hoc tempore innocentia & sanctitas Chrysostomi obruta criminibus & accusationibus inimicorum ejus delitesceret, & soli Deo manifesta, à paucis tutaretur. Neque verò persuasum potuit esse Hieronymo, mentem & sententiam concilii triginta sex episcoporum, & patriarcharum totius Orientis, labâsse in condemnatione Johannis Chrysostomi; maximè cùm notum esset omnibus, Johannem offendisse animum S. Epiphanii propter susceptos Origenistas, & recusatam ab eo condemnationem Origenis. Quis reum non putâsset tunc temporis Chrysostomum, & verum judicium episcoporum Orientis? *&c. Ita quidem laudatus editor, sed nequaquam accurate aut solide. Etenim pro omnibus Orientis patriarchis, quos ille concilio triginta sex episcoporum includit, unicus in illo concilio patriarcha fuit Theophilus. Quod vocat* judicium episcoporum Orientis, *erat potiùs vocandum judicium episcoporum Ægypti, quibus pauci alii se junxerant. Pro paucis, qui causam* Chrysostomi, *eo judice, tutabantur, substituere possumus totum Occidentem, & majorem quoque Orientalis imperii partem, imo & episcopos Palæstinæ, in qua degebat Hieronymus. Itaque non adeo delitescebat innocentia* Chrysostomi, *quam vult Martianæus, sed oppressa erat imperiali potentia, idque ipsum latere non poterat.*

AUCTORE J. S.

quòdque totum hic recitatur,

1414 *Verum ipsum Epistolæ initium huc transfero, ut clariùs pateat, illud non posse sano judicio attribui S. Hieronymo. Inscriptio ita habet:* Dilectissimo atque amantissimo papæ Theophilo episcopo, Hieronymus in Domino salutem. *Quis non videat, corruptam esse hanc inscriptionem? Quis presbyter episcopum aut patriarcham vocavit* dilectissimum aut amantissimum *in Epistolæ inscriptione? Quis eumdem in eadem inscriptione &* papam *nominavit &* episcopum? *Certe non ita Hieronymus, qui in omnibus Epistolis ad Theophilum habet:* Beatissimo papæ Theophilo. *Epistola deinde sic inchoatur:* Paucis in exordio pla- E cet judicium veritatis: dicente autem Domino per prophetam, "Et judicium meum quasi lux egre- „ditur, „ qui tenebrarum horrore circumdati sunt, nec naturam rerum clara mente perspiciunt, pudore operiuntur æterno, & cassos se habuisse conatus ipso fine cognoscunt. Unde & nos Johannem, qui dudum Constantinopolitanam rexit ecclesiam, Deo placere semper optavimus; & caussas perditionis ejus, in quas ferebatur improvidus, nequaquam credere voluimus. Sed ille, ut cætera ejus flagitia taceam, Origenistas in suam recipiens familiaritatem, & ex his plurimos in sacerdotium provehens, atque ob hoc scelus beatæ memoriæ hominem Dei Epiphanium, qui inter episcopos clarum in orbe sidus effulsit, non parvo mœrore contristans, meruit audire: Cecidit; cecidit Babylon. Scientes ergo dictum à Salvatore. "Nolite judicare secundum faciem; sed ju- „stum judicium judicate, „ ne quoquam tardiùs beatitudini tuæ Latino sermone translatum librum tuum remitterem multa in medio impedimenta fecerunt *&c. Hæc omnia cum reliquis, in quibus de libro Latinè reddito agitur, Hieronymo attribuuntur apud Martianæum; licet connexio non reperiatur, nec pars una cum altera videatur ullo* F *modo congruere. Epistola vero tota figitur anno 405.*

congruit Theophilo, de judicio

1415 *Hisce expositis, Epistolam propiùs suspiciamus, ut examinemus, an ea videatur S. Hieronymi lucubratio. Primò, ut jam ostendi, inscriptio planè ridicula est, nec quidquam habet conforme cum aliis inscriptionibus epistolarum Hieronymi ad Theophilum; imò talis est, ut duarum Epistolarum inscriptiones in unam confusa videantur. Nam voces* dilectissimo atque amantissimo *congruunt & usitata sunt Theophilo, ad Hieronymum scribenti. Contra vox* Papæ *usitata fuit Hieronymo, quando scribebat ad Theophilum. Secundò datum Epistolæ initium hominis est, qui lato contra* Chrysostomum *judicio adfuerat, aut certè contra ipsum egerat, cùm se utcumque excuset, suspicionem odii a se amoveat, judicium defendat, ac illius rationes breviter alleget. Ita congruè scribere poterat Theophilus ad Hieronymum post sententiam contra* Chrysostomum *latam, aut etiam anno 404 post ejectum ab ecclesia, aut ab urbe, Sanctum. Verùm Hieronymi non erat rationes reddere de judicio, cui Theophilus ipse, ad quem*

AUCTORE J. S.

scribebat, præsederat: nedum causas enarrare, ob quas condemnationem meritum credidisset Chrysostomum. *Verùm multò etiam minus anno 405 post Quadragesimam ita scripsisset Hieronymus: neque enim eo tempore ignorare facile poterat, pro* Chrysostomo *stare Innocentium Papam cum toto Occidente & parte Orientis non modica.*

contra Chrysostomum se excens uti,

1416 *Tertiò exaggerationes illæ, aut potiùs mendacia,* Ut cætera ejus taceam flagitia, *ac,* Ex his (*Origenistis*) plurimos in sacerdotium provehens &c., *non Hieronymum, sed Theophilum insinuant scriptorem. Certè Hieronymus, quando circa annum 405 ad Augustinum scribebat verba num. 1408 data, optimè sensisse videtur de* Chrysostomo. *Verisimile igitur non est, ipsum tam acerbè locutum esse de Viro tanto, quem magni faciebat. Quartò allegata Scripturæ verba:* Nolite judicare secundum faciem; sed justum judicium judicate, *rursus Theophilum designant scriptorem, non Hieronymum. Nam iis uti poterat, ut persuaderet, sibi in judicando solam justitiam fuisse propositam; non famam* Chrysostomi, *non doctrinam aut eloquentiam, aut alias Viri magni dotes. Iis quoque uti poterat contra Hieronymum; si condemnationem* Chrysostomi *ab ipso improbari noverat.* B *Sanè prima Epistolæ verba:* Paucis in exordio placet judicium veritatis, *insinuant scribi ad aliquem, cui non placebat condemnatio* Chrysostomi. *Nam eò referenda videntur, ne planè sint inutilia. Quapropter dubitare nequeo, quin fragmentum illud Epistolæ, quod cum epistola item mutila Hieronymi in unam quasi Epistolam confusum habemus, Theophili sit, aut primùm Hieronymo condemnationem* Chrysostomi *annuntiantis, aut eam defendere conantis contra judicium Hieronymi.*

eique omnino conjungendam vide...

1417 *Verùm, dicet aliquis, quomodo duarum Epistolarum fragmenta in unam quasi Epistolam coalescere potuerunt? Respondeo, dici certo non posse, quo id casu contigerit, sed fieri potuisse modis variis. Potuit è codice excidere folium istud, quo pars posterior Epistolæ Theophili continebatur ac sequentis initium. Eo casu qui codicem exscribebat, duo fragmenta conjungere poterat, nisi multò solertior fuisset, quam passim fuerint librarii. Potuit etiam negligens librarius folium jam dictum præterire, & sic ex duobus fragmentis unam formare Epistolam. Quocumque modo contigerit, cum nulla sit connexio inter partem priorem ac posteriorem, quæ certò videtur Hieronymi,* C *cùmque titulus ipse Hieronymo ad Theophilum scribenti non congruat, uti nec tota pars prior; necessario dicendum est, duorum esse Epistolam, seu duarum Epistolarum partes malè fuisse connexas. Itaque fragmentum illud litterarum non minus inutile est, quam alia omnia antè allegata, ad ostendendum, S. Hieronymum de S.* Chrysostomo *unquam malè sensisse, aut malè fuisse locutum.*

Nihil ergo Hieronymum contra Chrysostomum scripsisse scitur.

1418 *In Epistola verò Hieronymi, quam cum illo fragmento conjungit Martianæus, nullum de* Chrysostomo *legitur verbum. Hieronymus per illam remittit Opusculum aliquod Theophilo, quod Latinum reddiderat: at ignoramus, quale illud fuerit, nisi fortè fuerit Epistola aliqua Paschalis. Gratis divinant, qui volunt, in eo malè tractatum fuisse* Chrysostomum. *Ceterùm, uti nequit ostendi, malè de* Chrysostomo *locutum esse Hieronymum, ita quoque nequeo assentiri Martianæo, verba Hieronymi de* Chrysostomo *interpretanti, quando in Epistola ad Ctesiphontem tom. 4 col.* 476 *ita loquitur:* Ita ille unum Joannem in ipsius libri posuit principio, quem & Catholicum & sanctum fuisse non dubium est. D *Itenim Hieronymus ibi loquitur de libro Evagrii Pontici de* monachis, *in quo multos ab eo monachos ait memoratos. Agit igitur de Joanne monacho sive eremita prope Lycopolim in Ægypto, uti jam observatum est apud nos tom. III Martii pag. 693 in S. Joanne eremita. Hæc interim sufficiant de mente S. Hieronymi. Plura dici poterunt ad XXX Septembris in S. Hieronymo, si hæc ad propositum non sufficere videbuntur.*

§ LXXXVII. Memoria Chrysostomi ubique restituta & nomen ipsius Antiochiæ, Constantinopoli, Alexandriæ, & in toto Oriente diptychis inscriptum: hac occasione Epistolæ aliquot ostenduntur suppositítiæ. E

Aliquæ Epistolæ, quæ circumferuntur, & Innocentii

SOllicitum de restituendo Chrysostomo *viventi fuisse S. Innocentium Papam, variis locis jam vidimus. Curam illam non fuisse depositam ab Innocentio post mortem Sancti, liquet ex verbis Theodoreti num. 1357 datis, ubi affirmat, negatam fuisse communionem ab Innocentio omnibus illis episcopis, qui nomen* Chrysostomi *in sacra diptycha referre nollent. Eminentissimus Baronius in Annalibus ad annum 407 num. 20 & seqq. alios quoque Innocentii conatus memorat, variasque recitat litteras tamquam ab Innocentio ad Arcadium & vicissim ab Arcadio ad Innocentium datas hunc in finem. Verùm epistolæ illæ de suppositione admodùm suspectæ sunt, aut potiùs satis certò suppositítiæ. Priores habentur apud Georgium Alexandrinum, qui eâ fortè licentiâ usus est ad litteras componendas, quâ historici prolixos quandoque sermones componunt, eosque attribuunt personis principibus, prout secundum rerum adjuncta ipsis differendum fuisse credunt.* F *Certè tam manifesta in litteris illis se offerunt suppositionis indicia, ut indubium videatur, non esse scriptas ab illis, quorum nomine insigniuntur. Neque refert, litteras istas à Glyca aliisque Græcis scriptoribus adoptatas, & in aliquo etiam codice Vaticano inventas esse. Etenim dubitandum non est, quin recentiores Græci illas hauserint ex Georgio, idemque fecerit compilator codicis illius bibliothecæ Vaticanæ; prout non rarò reperimus codices, in quos talia monumenta ex variis scriptoribus fuerunt congesta.*

& aliorum, supposititiæ probantur:

1420 *Prima Epistola est Innocentii ad Arcadium hoc initio:* Vox sanguinis fratris mei Joannis clamat ad Deum. *Legitur illa apud Savilium in Vita per Georgium scripta pag. 248. Eadem à Majoribus nostris adoptata fuit in Vita S. Attici ad VIII Januarii, sive tom. I pag. 476, & ab aliis multis. Attamen non dubitamus suppositam dicere, cùm in illa de Eudoxia agatur ut vivente, aliaque contineat parùm verisimilia, omnibusque antiquis incognita. Altera*

apud

A *apud Baronium est responsoria Arcadii, apud Savilium Græcè pag. 250, quæ etiam apertiùs est fictitia; cùm Eudoxiam non modò viventem faciat, sed etiam ægrotantem ex dolore de commissis contra Sanctum. Tertia est Arcadii ad Innocentium, iisdem rursum vitiis laborans, addensque alia fabulosa de conjectis in carcerem episcopis* Chrysostomi *inimicis. Hanc in Georgii Vita apud Savilium non invenio. Quarta apud Baronium est Epistola Honorii ad Arcadium, apud Savilium pag. 249, in qua non tam clarè de Eudoxia tamquam vivente agitur. Attamen & hæc pro supposititiâ habenda est, cùm dicat Honorius, Arcadium* fœminæ committere *semetipsum: quibus verbis Eudoxiam videtur viventem designare. Stylus quoque non congruit majestati imperatoriæ, acceditque præjudicium illud, quòd reperiatur apud Georgium, indeque videatur ab aliis accepta.*

Eudoxia augusta defuncta est

1421 *Ceterùm non acquievit Baronius epochæ mortis Eudoxiæ, quam breviter num. 1059 retuli ad annum 404. Laudata Epistola maximè, opinor, moverunt Baronium, ut seriùs defunctam crederet. Hinc ad annum 407 num. 29 solum allegat Zonaram, multis seculis posteriorem, ex quo ait, ipsam obiisse,* post obitum Joannis nondum tribus mensibus elapsis. *Ad annum 404 num. 122 laudatus Baronius operosiùs probare contendit, Eudoxiam illo anno 404 non esse defunctam; adducitque litteras jam dictas, ac Leonem augustum, Metaphrastem, Nicephorum, Cedrenum, Zonaram, Glycam. At facilè responderi potest, omnes istos scriptores, utpote nimis ab ætate* Chrysostomi *dissitos, & Georgio Alexandrino posteriores, nullius esse momenti in illa controversia. Addit Baronius:* Si verum est, eam hoc anno (404) adeo prodigioso interitu extremum clausisse diem; quomodo Palladius, unus ex Joannis fautoribus, cùm recenset seriatim omnes, qui ob persecutionem illatam Chrysostomo à Deo malè mulctati sunt, de malis illatis Eudoxiæ ne verbum quidem, quæ ante omnia fuerant recensenda? *Respondeo, istud argumentum alicujus ponderis videri posse iis, qui non considerârunt, quantopere honori Eudoxiæ & Arcadii pepercerit Palladius. At, cùm clarum sit, eum nihil scribere voluisse, quod Arcadium offendere posset, aut famam Eudoxiæ notabiliter lædere; mirum videri non debet, mortem* C *hujus à Palladio prætermissam.*

anno 404 triennio ferè ante Chrysostomum;

1422 *Quare majoris hac in re ponderis sunt, testimonia Socratis & Sozomeni, qui eo tempore vixerunt, quo defuncta est Eudoxia. Prior lib. 6 cap. 19 ait, Eudoxiam obiisse* quarto die *post inusitatæ magnitudinis grandinem, quæ* pridie Calendas Octobres *anni 404 deciderat. Alter lib. 8 cap. 27 Socrati planè consentit. Cùm autem hi scriberent, imperante Theodosio Juniore cum sorore Pulcheria; quis credat, hæc de illorum matre scribere ausos, nisi certa fuissent & indubitata? Accedunt in Chronicis suis ad eumdem annum 404 S. Prosper, qui eodem ferè tempore floruit, & Marcellinus comes, qui saltem antiquior est scriptoribus omnibus à Baronio laudatis. Prolixiùs hæc disputat Tillemontius tom. 5 Imperatorum, Notâ 30 in Arcadium, ubi pro sententia nostra adjungit Chronicon Alexandrinum vulgò dictum, & Eunapium ex Photio.*

Arcadius anno 408,

1423 *Mihi sufficient auctores allegati: nam nec subsistere quidem possent controversa illa Epistola, maximè responsoria Arcadii, etiamsi crederemus, Eudoxiam tribus ferè mensibus* Chrysostomo *supervixisse. Etenim cùm obierit in Ponto, multum temporis requirebatur, antequam obitus Sancti Romæ posset innotescere, ob immensum terrarum & marium intervallum, quo Roma à Ponto dividitur. Quare verisimiliter intra tres menses mortis* Chrysostomi *nuntius Romam perlatus non est, cùm & hiems propinqua esset, dum obiit, ac nullus fortè adfuerit, qui rectà Romam proficisci vellet eo tempore. Hinc facilè quilibet perspicere poterit, non sufficisse saltem tres menses, ut mortis nuntius Romam veniret, indeque missa ab Innocentio littera Constantinopolim perferrentur ad Arcadium. Hic tamen fingitur, vivente Eudoxia, ad Innocentii litteras respondisse, uti & ad litteras Honorii: atque ipsa quoque Eudoxia respondisse dicitur apud Georgium. Verùm satis hæc de litteris istis, quæ aliunde etiam sufficientes habent suppositionis notas. Itaque de illis Epistolis inter Innocentium & Arcadium nihil credimus. Arcadius vero anno 408, mense Maio, id est, non totis octo mensibus post* Chrysostomum, *ex vita decessit.*

AUCTORE J. S.

Theophilus anno 412:

1424 *Quid pro restituenda* Chrysostomi *memoria deinde egerit Innocentius, non omnino constat, nisi quod certum sit, ipsum noluisse communicare cum Theophilo Alexandrino, Porphyrio Antiocheno, Attico Constantinopolitano, aut cum episcopis ipsos sequentibus, donec nomen* Chrysostomi *in sacra diptycha referrent. Illi verò diu pertinaciter recusârunt id facere. Primus ex illis defunctus est Theophilus Alexandrinus anno 412, necdum inscripto diptychis* Chrysostomi *nomine. Videtur quidem Theophilus pacem desiderâsse cum iis, qui* Chrysostomi *partes erant secuti: nam id colligitur ex Epistola 66 Synesii ad Theophilum, post mortem* Chrysostomi *scripta, in qua Theophilus dicitur Atticum hortatus, ut sectatores* Chrysostomi *benignè susciperet. Verumtamen non videtur umquam cogitâsse de reprobandis actis suis contra* Chrysostomum, *nisi fortè in morbo supremo.*

hic dicitur imaginem Sancti ante mortem veneratus:

1425 *Nam eo tempore imaginem Sancti à Theophilo honoratam credit Baronius ad annum 412 num. 41, eumque secutus Sollerius noster in Historia Chronologica patriarcharum Alexandrinorum in Theophilo pag. 52. Ambo secuti sunt auctoritatem S. Joannis Damasceni, qui Orat. 3 de Imaginibus in editione Billii pag. 480 ita habet:* Peccavit Theophilus, Joannem Chrysostomum apud Eudoxiam reginam afficiens contumeliâ... Theophilus ob illud peccatum non poterat animam agere, donec allata fuit imago Chrysostomi: quam ille cùm adorâsset, spiritum emisit. *Allegat Damascenus auctorem, ex quo istud accepit, his verbis:* Ex temporis descriptione Isidori diaconi. *Incognitus est Isidorus ille diaconus; indeque fit, ut dicere nequeamus, quanti auctoritas ipsius valere debeat. Præterea constat, Cyrillum Theophili successorem non statim consensisse post mortem Theophili, ut nomen* Chrysostomi *in diptycha referretur. Hac de causa factum istud morientis Theophili pro indubitato habendum non videtur: neque pro tali, opinor, istud habuit Sollerius noster; quantumvis nullam de eo dubitationem insinuet, utpote brevissimè tantùm agens de Theophilo, & soli ferè chronotaxi intentus.*

saltem verisimile est, ipsum tunc pœnituisse

1426 *Attamen verisimile est, Theophilum pœnituisse gestorum contra* Chrysostomum, *saltem in hora mortis. Nam apud Cotelerium in Ecclesiæ Græcæ Monumentis tom. 1 pag. 465 inter Apophthegmata seu dicta Patrum illud morituri Theophili dictum legitur:* Beatus es, abba Arse-

nî

AUCTORE J. S.

ni, quia hanc horam semper in memoria habebas. *Hæc sanè verba scrupulum ac timorem insinuant unà cum cura de æterna salute; quæque ibidem præcedit prolixior Theophili Sermo, clarè etiam ostendit, virum illum non ignorâsse, quam terribile morientes excipiat judicium. Verisimilis igitur est, inquiunt, pœnitentia Theophili, qui nosse poterat, se injuriâ oppressisse Virum sanctum, indeque etiam factum à Damasceno relatum non est improbabile. Verùm, inquit Tillemontius, illo facto, si verum est, parùm excusatur Theophilus; at multùm accusatur S. Cyrillus ipsius nepos, qui sex septemque annis perrexit se opponere, ne fama* Chrysostomi *restitueretur. Respondeo, hanc observationem prima fronte speciosam videri, sed minimè solidam esse. Etenim, si omnino eam diu se opposuisset, quod infrà negabitur, non alia ratione meliùs excusari potest S. Cyrillus, quàm si dicamus, in ea ipsum persuasione fuisse, ut rectè ac legitimè facta crederet, quæ contra* Chrysostomum *erant patrata.*

gestorum contra Chrysostomum.

1427 *Juvenis erat Cyrillus, quando adfuit conciliabulo, contra* Chrysostomum *ad Quercum habito. Præsidebat ibi Theophilus, quem procul dubio non solùm mirè venerabatur, sed etiam ut doctum, & pium, fideique Catholicæ vindicem suspiciebat: aderant & alii antistites magni nominis. Apud hos accusabatur, multisque calumniis impetebatur* Chrysostomus *verbis ac scriptis libellis, & demum condemnabatur. Nemo igitur vehementer mirari poterit, si Cyrillus legitime factum crediderit, quod faciebant tot episcopi, inter quos verisimiliter plures erant, qui ipsi nesciebant, injustam se ferre sententiam. Credamus modo, pœnituisse Theophilum, ejusque anxietatem & pœnitentiam Cyrillo fuisse notam: an illa Theophili pœnitentia mox adeo motura erat Cyrillum, ut præconceptam altèque animo infixam opinionem penitus esset evulsura? Id ego quidem non video. Quare quantò diutiùs memoriæ* Chrysostomi *restituendæ obstitit Cyrillus, tantò probabilius apparet, ipsum ex ignorantia obstitisse; magisque credidisse Theophilo valenti & agenti, quàm anxio ac morienti. Verùm satis de hisce, quæ soli cordium Scrutatori nota sunt.*

B

Alexander patriarcha Antiochenus, exigente id

1428 *Etenim incertum est, an Theophili mors multùm contulerit ad restituendam Sancti in Orientali ecclesia memoriam. At plurimùm hunc in finem profuit mors Porphyrii episcopi Antiocheni, quæ apud nos in Historia chronologica Patriarcharum Antiochenorum figitur anno 413. Porphyrii enim successor Alexander* Chrysostomi *nomen primus sacris diptychis inseruit, studuitque efficere, ut & alii id facerent. Theodoretus lib. 5 Histor. cap. 35 de Alexandro agit, narratque sublatam ab eo divisionem inter Eustatianos ac Meletianos, de qua sæpè mentio facienda fuit. Deinde verò hæc ad propositum nostrum subjungit:* Porrò hic omnium primus præstantissimi Joannis nomen ecclesiasticis tabulis inscripsit. *Porrò egisse id Alexandrum, petente Innocentio Papa, liquet tum ex Epistola Innocentii ad Bonifacium presbyterum, & Apostolicæ Sedis legatum apud Theodosium imperatorem, quam recitat Baronius ad annum 408; tum ex alia Bonifacii ad ipsum Alexandrum data, quæ ibidem statim subjungitur num. 35.*

C

Innocentio Papa, nomen Chrysostomi diptychis inseruit,

1429 *Constat ex eadem, restitutos ab Alexandro fuisse episcopos, qui partes* Chrysostomi *erant secuti, Elpidium & Pappum. Verba Innocentii ad Alexandrum huc spectantia sic habent:* Libenter præterea de episcopis Helpidio atque Pappo cognovi, quòd sine quæstione suas ecclesias recuperaverint. Et multùm in Gestis (ut subscripta testantur) solicitus inquisivi, utrùm omnibus esset conditionibus satisfactum in causa beati & verè Deo digni sacerdotis Joannis. Et cùm per singula assertio legatorum ex voto completa esse fateretur; gratias agens Domino, communionem ecclesiæ vestræ ita recepi, ut præ me feram, Apostolicæ Sedis condiscipulos primos dedisse cæteris viam pacis, in qua firmatos vos nosque Domini Christi ita benignitas amplexabitur atque communiet, ut nullo de cætero titillamento vel levi cujusquam contentionis pudore pulsetur.

D

ac reconciliatur Innocentio, ut & Acacius Berœensis,

1430 *Porrò Alexander etiam obtinuit ab Innocentio, ut Acacium Berœensem, unum olim ex præcipuis* Chrysostomi *inimicis, sub iisdem conditionibus in gratiam reciperet. In laudata enim Epistola Innocentius ita prosequitur:* Scripta autem Acacii episcopi quoniam cum vestris sunt porrecta, suscepimus; ne per vestram injuriam ille, qui olim à nobis suspensus fuerat, repudiaretur. Et tamen satis abundè, quæ in Actis statuimus, sicut dignanter relegere procurabis, quid in ejus persona debeat custodiri: ut si per omnia vestris consiliis actibusque tam sanctis se rogaverit esse communem, præstetur seni favore vestro, vestroque judicio communionis atque litterarum à nobis gratia prorogata. *Mox addit Baronius litteras ad ipsum Acacium ab Innocentio scriptas, sed missas ad Alexandrum, ut Acacio traderentur, ubi conditiones propositas implêsset.*

E

Alexandri exemplum secutus:

1431 *Epistola talis est:* Adgaudere litteris fraternitatem tuam de receptis Paulini & Evagrii episcoporum clericis populisque, & de restitutis Helpidio atque Pappo coëpiscopis percensuimus, & vel serò receptæ pacis gratiam te fovere, posita omni contentione, pervidimus. Unde has ad præstantissimum fratrem & coëpiscopum nostrum Alexandrum tuæ transmisimus unanimitati; videlicet ut, si omnis inimicitia, omnis æmulatio tam de nomine S. Joannis mirandi episcopi, quàm de omnibus ejusdem communionis participibus à tua animositate discessit, has nostræ societatis recipias litteras, frater carissime, modò ut omnia, quæ hic Actis firmata sunt, apud mediatorem nostrum amabilem Alexandrum, ore proprio (ut communicantem convenit) fatearis. Ut enim nobis hæc unanimitatis charitatisque causa venerabilis est, sic inhæret solicita, ne quid obliquum aut succisivum in quoquam residere cognoscat. *Hactenus Innocentius ad Acacium, cui nequaquam blanditur, ut liquet ex verbis allegatis. Implevisse Acacium omnia, quæ exigebat Innocentius, & nomen* Chrysostomi *ab eo in sacra diptycha relatum, observat Baronius, probatque hac ratione, quia constat, Acacium* apud Atticum Constantinopolitanum episcopum laborâsse, . . . ut ab eo redderetur Joannis nomen in diptycha. *Hæc quidem ratio ex disputandis fiet dubia; attamen de re ipsa dubitare non possumus.*

F

conatus Alexandri pro nomine Chrysostomi.

1432 *Nicephorus Callistus lib. 14 cap. 25 plura narrat de laboribus Alexandri Antiocheni pro memoria* Chrysostomi *ubique restituenda.* Alexander itaque, *inquit,* & vita & doctrinâ optimus, zelo ingenti Joannis causam fovens, primus illius nomen in ecclesiasticum retulit album: atque ad imperatorem omnesque ubique episcopos, ut idem & ipsi facerent, & ea re pacem certam & constantem Ecclesiæ conciliarent, scripsit. *Exigua quidem est hujus scriptoris, utpote recentioris & minùs accurati, auctoritas. Verisimilia tamen*

A *men sunt, quæ de conatibus Alexandri hic scribit. Verùm non æquè placet Epistola, quam cap. 25 subjicit ut Epistolam Attici ad Cyrillum Alexandrinum. Ex ea spectantia ad Alexandrum huc transfero:* Cùm vero nonnulli nomen tantùm beati Joannis mysticis tabulis inscribi vellent; beatus episcopus Alexander, Antiochenum istum dico, Constantinopolim venit, & multa ore confidenti verba fecit: vehementerque excitare populum voluit, ut vel nobis invitis, necessariò ejus, quem diximus, nomen ita inscriberetur. *Hæc Atticus ad Cyrillum, si revera sit Attici Epistola: at neque hoc credimus: neque ea vera esse existimamus.*

Atticus conatur etiam pacem inire cum Ecclesia Romana,

1433 *Atticus tamen conatus est reconciliare sibi Romanum Pontificem Innocentium; at frustra, donec nomen Sancti in album episcoporum retulit. Theodoretus lib. 5 cap. 34 id testatur his verbis:* Et Arsacium quidem, qui post illum (Chrysostomum) ordinatus est, ne salutare quidem dignati sunt (*episcopi Occidentales.*) Atticum verò Arsacii successorem, qui multas ad ipsos legationes miserat, & pacem cum ipsis habere postulaverat, tandem susceperunt, postquam is nomen illius in sacras tabulas retulisset. *Attico patrocinatus est Maximianus, unus ex episcopis Macedoniæ, ad quos* B *exstat Epistola 163* Chrysostomi. *Verùm Innocentius in Epistola ad Maximianum, edita tom. 2 Conciliorum col. 1266, & apud Baronium, respondet, necdum fecisse Atticum, quæ ipsum facere oportebat, ut communionis litteras acciperet.* Communio enim suspensa, *inquit*, restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, jam esse detersas, & profitenti conditiones pacis impletas. Quod neque apud vos, neque apud nos (ut prædixi) Atticus, missis aliquibus suorum, vel dicere voluit, vel demonstrate completum, quemadmodum Antiochenæ ecclesiæ frater & coëpiscopus noster Alexander digna legatione & prosecutus est & probavit.... Exspectamus ergo & professionem memorati (*Attici*) de completis omnibus conditionibus, quas diversis temporibus prædiximus, & petitionem communionis, ut rectè & petenti, & probanti se eamdem mereri reddamus, frater carissime. *Ex hisce liquet, Atticum tardâsse, nec voluisse statim conditiones sibi propositas implere.*

eamque obtinet, nomine Chrysostomi diptychis inserto:

1434 *Attamen exemplum Alexandri tandem sibi sequendum credidit Atticus, vimque sibi inferre voluit, ut pacem planè necessariam habere mereretur. Laudatus Nicephorus cap. 25 de eo sic habet:* Ceterùm quum Atticus quoque episcopus C propter Joannitas Ecclesiam esse scissam videret, de principum sententia ipse quoque mentionem illius fieri in precationibus jussit; quemadmodum id & in aliis episcopis, qui vitâ excessissent, fieri solitum erat. Atque ex eo tempore pax exoriit, donec postea quoque reliquiæ ejus urbi imperanti illatæ sunt. Atticus invidiam, in quam propter divinum Joannem deciderat, hoc modo magnificè abolevit. Nec ille modò id fecit: sed aliis quoque, Joannis memoriam precibus inserere recusantibus, & Cyrillo maximè Alexandriæ præsuli, qui hostiliter Joannem oderat, quòd ille à Theophilo patruo suo dissensisset, persuasit. *Ita Nicephorus, omittens præcipuam rationem, videlicet communionem cum Romana Ecclesia. Quod verò adjungit de odio Cyrilli, non aliunde videtur habere, quam ex ipsius Epistola. Hanc verò suppositam credimus, talemque variis argumentis probare conabimur. Æque fictitiam credimus Epistolam nomine Attici ad Cyrillum ea de re scriptam.*

Epistola hac de re nomine Attici scripta,

1435 *Utramque Epistolam dat Nicephorus: ex utraque Baronius aliique non vulgaris notæ historici totam ferè historiam reconciliationis Attici ac Cyrilli cum Romana Ecclesia enarraverunt, ita ut in hac plurima videantur corrigenda. Personatus aut verus Atticus cap. 26 ita orditur:* Incidimus eò, quò non putaveramus: & acquiescimus necessitate in eo, quod minùs ex sententia nostra processit, utilitatem justitiæ præponentes. Et cogitationibus nostris ad populi concordiam inclinati, canonibus quidem Patrum detrimentum nullum afferimus: exactæ autem verborum observationi universi orbis pacem præferimus. *Hæc quidem non sunt verba damnantis gesta contra* Chrysostomum, *quemadmodum & tota Epistola sic est conscripta, ut nihil justitiæ aut innocentiæ* Chrysostomi, *sed omnia necessitati attribuantur. Nam ubi exposuerat, se diu restitisse, qua tandem de causa consenserit, exponit hoc modo:* Ad nos ex Oriente Dei amantissimus episcopus Acacius litteras dedit, religiosissimum antistitem Antiochiæ Theodotum (*anno 417 aut serius Alexandro defuncto suffectum*) à populo, ut nomen Joannis in sacras tabulas referret, coactum esse, ut veniam rei ei, quam necessitate ille adductus fecisset, daremus, petens. E

in qua dicitur id fecisse metu tumultus popularis.

1436 Et tum bonus ille, qui litteras ad nos pertulit, presbyter, causam adventus sui indicans, rem hanc in vulgus magnæ urbis propalavit, & sententiam datæ ad nos epistolæ populo vulgavit; adeo ut parùm abfuerit, quin tumultu plebis universæ urbs repleta sit. Ibi verò ego, ibi demum perturbatus, & de rebus maximis discrimen summum veritus, piissimum imperatorem adii, & cum eo de pace & tranquillo rerum statu egi. Atque ille nihil esse periculi aut incommodi respondit, si defuncti Viri nomen, tranquillitatis, pacis, & populi concordiæ gratiâ inscriberetur. Itaque ego ea re persuasus,... nomen id in album referri jussi. *Mox factum illud, quod revera laudabile erat, dissimulanter excusare nititur, veras prætermittens rationes, ut videretur improbare gesta contra* Chrysostomum; *frivolasque allegans aut falsas. Demum Cyrillum hortatur, ut exemplum sequatur, his utens verbis:* Quam ob causam ipse quoque Ægypti ecclesiis, ecclesiarum orbis totius pacificandarum gratiâ, ut Mortui illius nomen inscribant, præcipe. Ita enim cùm Patrum canones non transgredere, tum ecclesiarum simul omnium concordiam plurimi facies. *Addidit & aliam* F *Epistolam Atticus ad Petrum & Ædesium diaconos Alexandrinos* de Joanne sacris tabulis, non ut episcopo, sed qui aliquando episcopus fuerat, inserto. *Ita solùm fuisse inscriptum, insinuat etiam, obscuriùs tamen, in laudata ad Cyrillum Epistola. Hæc præcipua sunt, quæ habentur in duabus Epistolis nomine Attici à Nicephoro datis.*

alia nomine Cyrilli responsoria.

1437 *Epistola verò Cyrilli nomine ad Atticum responsoria factum Attici vehementer improbat, variaque prioris Epistolæ capita ut falsa refutat. Ab hac refutatione auctor orditur hoc modo:* Lectis, quæ à pietate tua ad me missæ sunt, litteris, Joannis nomen sacris inscriptum esse tabulis intellexi. Ubi verò eos, qui inde ad nos venêre, interrogavi, non in laïcorum, sed episcoporum, catalogo adscriptum esse audivi. Porrò dispicienti mihi, atque in animo reputanti, an, qui hoc fecêre, Nicænorum Patrum decreta sequantur, & aliquantulùm mentis luminibus in magnam illam synodum intendenti, universum sanctorum illorum Patrum collegium quibusdam veluti oculis tenuere, & viribus omnibus, quo minùs ad rem eam compro-

bandam accitram, obsistere videntur. *Deinde ostendere conatur, non fuisse restituendum nomen* Chrysostomi, *hortatmque Atticum, ut illud aboleat. Duo solùm ad hæc observo, primò duris nimium odiosisque comparationibus uti Cyrillum; secundò neque Atticum neque Cyrillum attigisse rationem præcipuam, ob quam restituendum erat Sancti nomen, nimirum quia injuste & illegitimè erat damnatus, ideoque Romanus Pontifex cum toto Occidente restitutionem illam meritò exigebat.*

Epistola Attici vix habetur falso, 1438 *Porrò primùm utcumque dubitavi, an laudatæ Attici & Cyrilli Epistolæ illorum revera sint; quòque eas diutius examinavi, eò magis credidi suppositiias, quales habemus plures de rebus ad* Chrysostomum *spectantibus apud eumdem Nicephorum. Rationes verò, quæ de scriptoribus illarum litterarum dubitare cogunt, hæ sunt. Primo utraque Epistola auctore, cui attribuitur, prorsus videtur indigna. Nam prior quidem ita est scripta, ut Atticus facti sui causas justas, ut facilè poterat, minimè alleget; sed potiùs frivolos timoris sui prætextus. Imo & mendacio utitur, affirmans nomen* Chrysostomi *non fuisse adscriptum* B *inter episcopos, quod initio Epistolæ suæ falsum esse, statim observat verus aut personatus Cyrillus. Secundo parùm verisimilia loquitur prioris Epistolæ auctor, quando narrat ex Epistola Acacii tantum Constantinopoli ortum esse tumultum, ut inde in necessitatem inciderit nomen* Chrysostomi *diptychis inscribendi. Id verisimile non esse, scitè observatur in responso pag. 498, adducto Alexandri Antiocheni exemplo, qui præsens non poterat adeo populum commovere. Hinc repente auctor de illa populi commotione, cui necessitas adscribitur:* Quod omnino est incredibile.

incredibilis, inepta, 1439 *Quin & magis nobis incredibile videri debet, quia Socrates, florens eo tempore Constantinopoli, lib. 7 cap. 25 de illo tumultu nihil dicit, sed factum Attici narrat his verbis:* Interea verò Atticus episcopus res ecclesiæ mirum in modum amplificavit, cùm & singulari prudentiâ cuncta administraret, & prædicationibus suis populum ad studium virtutis impelleret. Cum autem Ecclesiam divisam esse cerneret, eò quòd Joannitæ collectas extra illam celebrarent, Joannis mentionem in orationibus fieri, jussit, sicut aliorum quoque episcoporum, qui fato functi erant, C mentio fieri solebat; hac scilicet ratione confidens, multos ad ecclesiam redituros. *Si falsa narravit personatus Atticus, ut liquet ex dictis, quibus forsan adli possunt, quæ dicuntur de gestis Alexandri Antiocheni Constantinopoli, & de coactione Theodoti successoris; si, inquam, falsa narravit; nihilo minus inepta attulit.*

Atticoque videtur indigna. 1440 *Talia certè hæc sunt:* Nihil enim Davidi obfuit honorifica Saulis sepultura; neque Apostolis Arii impietatis sectator Eudoxius, sub eadem sanctiore sacrificii ara positus; neque Paulinus & Evagrius ecclesiæ, qui schismatis & dissidii duces in ecclesia Antiochena fuere, quòd post obitum non paucis hinc ab annis propter populi pacem & concordiam mysticis tabulis sunt inscripti. *Saul nihil facit ad propositum; Eudoxius Arianus, si jacuisset cum Apostolis sub eodem altari, ut habet Epistola, id sanè impium fuisset, nec tolerari debebat, aut in exemplum adduci; Paulinus & Evagrius, Eustatianæ partis episcopi non a* multò tempore, *ut Græcè habet Epistola, sed ab Alexandro demum, utramque partem uniente, in tabulas toti ecclesiæ Antiochenæ communes erant relati, nec habebantur schismatici. Demum tota Epistola sic composita est, ut nihil detur judicio summi Pontificis & Occidentalium episcoporum, unanimi consensu pro causa* Chrysostomi *stantium; sed omnis ratio à sola necessitate petatur, acsi clarè diceret: Video quidem iniqua & injusta peti à populo Constantinopolitano; sed cùm resistere nequeam, cedendum est necessitati: tu idem facito. Talem Epistolam Attico indubitanter tribuere nequeo.* D

1441 *Nihilo magis audeo alteram habere pro indubia Cyrilli Epistola. Nam in illa quidem vigor episcopalis apparet, sed nequaquam tanta moderatio, quanta sanctum decet episcopum, nec tanta veritatis cura. Non ignorabat Cyrillus pro* Chrysostomo *totum pugnare Occidentem, magnamque Orientis partem; ipsumque a plerisque non solùm ut eloquentem & doctum, sed etiam ut Sanctum prædicari. Abstinuisset igitur ab odiosis comparationibus: nec Virum adeo celebratum comparâsset cum Juda proditore, nec cum Jechonia rege rejecto, nec profanum dixisset, quantùm existimo. Neque negâsset, restitutionem nominis* Chrysostomi *esse viam ad uniendam ecclesias, & ad populum Attico conciliandum.* *Epistola verò Cyrilli odiosis comparationibus,*

1442 *Constabat, multos e Constantinopolitanis nolle cum Attico communicare* Chrysostomi *causâ; qua igitur fronte Cyrillus scripsisset pag. 495:* Itaque quemnam ad salutem revocans, aut ad legitimos in ecclesia conventus reducens, quin omnem potiùs Ecclesiæ mœnibus ejiciens Ægyptum, regionem etiam Augustalem, & Arcadiam, & Thebaidem, & Libyam, & Pentapolim, & tot ecclesias dolore afficis? Non ut quemquam lucrifacias: omnes namque lucrifecit gratia Salvatoris. *Quàm inepta hæc sunt, quàm falsa, quam Cyrillo indigna! Negat apertè vera: affirmat manifestè falsa; cùm certum sit, magnam ecclesiæ Constantinopolitanæ partem noluisse cum Attico conventus agere. Ambitiose enumerat provincias sibi subjectas, easque dolet abscindi ab Attico; acsi nihili faciendum esset, quod abscissæ essent ab Ecclesia Romana totoque Occidente, ab ecclesia Antiochena, Hierosolymitana, uno verbo ab omnibus totius mundi ecclesiis Alexandrinæ non subjectis. Conjungebat se Atticus ecclesiis totius orbis Christiani, idemque facere poterat Cyrillus, prout revera fecit; & vel sic in Epistola legitur pag. 496 restituendo* Chrysostomi *nomine scindi Ecclesiam. Quare inepti declamatoris tam hanc quàm præcedentem Epistolam esse existimo, non Attici, non Cyrilli.* *assertisque falsis & ineptis æquè indigna Cyrillo.* E F

1443 *Accedit & alia ratio ad hoc credendum. In utraque Epistola idem apparet stylus, declamatorius magis, quàm solidus. Quomodo contigisse dicam, ut duæ illæ Epistolæ invicem stylo magis sint conformes, quàm secunda congruat cum stylo S. Cyrilli, cui attribuitur? Non aliam sane invenio rationem, quàm quòd potiùs impostoris cujusdam utraque videatur, quam illorum Patrum, quorum nomine insigniuntur ambæ. Inscriptio prioris ita habet:* Ἀττικὸς Κυρίλλῳ [illegible] χαίρειν. *Hæc autem usitata quidem fuit profanis scriptoribus. Dubito tamen, an facilè reperienda sit in litteris episcoporum illius temporis. Certè S. Cyrilli Epistolæ habent passim* ἐν Κυρίῳ χαίρειν, *uti & brevis Epistola ipsius Attici, relata a Socrate lib. 7 cap. 25. Præterea non videtur Atticus Cyrillo scripturus fuisse sine debitis titulis, quales reperimus in Epistolis S. Cyrilli & aliorum, quando inscriptiones fuerunt conservatæ.* *Aliud argumentum ex stylo petitum:*

1444 *Præter hæc omnia, quæ Epistolas illas tanto magis suspectas faciunt, quanto plures alias de iisdem rebus habemus suppositiias; vehementem suspicionem injicere potest non modo silentium* *alia ex silentio ac diversa relatione*

Sacra-

A Socratis, aliorumque scriptorum coævorum, sed etiam relatio satis diversa de causa referendi in diptycha nomen Sancti. Nam ex Theodoreto ac Epistolis minimè suspectis constat, Atticum fuisse sollicitum de impetranda communione Ecclesiæ Romanæ, quam alio modo obtinere non poterat, quàm restituto Chrysostomi nomine. Socrates verò allegat curam reducendi ad ecclesiam Joannitas. Utraque hæc causa concurrebat, atque Atticum non parùm urgebat. Interim Epistola pro ratione præcipua allegat tumultum populi, ortamque inde necessitatem. Nunc, studiose lector, considera, quàm multa ex solis illis Epistolis fuerint relata, de quibus nulla est memoria apud Socratem aliosve coævos, ac ne apud biographos quidem medii ævi, Georgium dico Alexandrinum, Leonem imperatorem, Anonymum, Metaphrastem, aliosque plures antè nominatos.

scriptorum de nomine Sancti diptychis inscripto.

1445 Si Litteris istis credimus, ut mittam alia jam observata, Alexander Antiochenus venit Constantinopolim, populumque ibidem excitare voluit, ut, vel invito Attico, nomen Chrysostomi restitueret. Cogita, quàm parùm verisimile aut credibile sit factum istud, maximè tacente Socrate: nam Atticus, qui aulam imperatoriam habebat faventem,
B frænos Alexandro injicere haud difficulter poterat. Theodotus Alexandri successor dicitur coactus à populo nomen Chrysostomi diptychis inscribere. At illud jam erat ab Alexandro inscriptum. Sancti igitur nomen iterum eraserat Theodotus, inquiunt neoterici. At neque hoc verisimile est: nec facilè crediderо, episcopum à populo fuisse coactum in rebus ejusmodi. Secundum Epistolas illas omnium maximè obstitit S. Cyrillus, ne nomen Chrysostomi restitueretur. At istud ipsum neque historici veteres tradunt, neque biographi. Quare non possum non omnia illa pro incertis habere; ipsasque Epistolas ut probabiliùs supposititias. Hinc æquè incerta sunt, quæ ex dictis Epistolis colliguntur de minùs sincera conciliatione Attici, ac de tempore initæ concordiæ, quam figunt aliqui post mortem Alexandri Antiocheni.

Constat, nomen Sancti ab Attico & Cyrillo restitutum,

1446 Illud interim certum videtur, Alexandrum Antiochenum fuisse ex patriarchis tribus Orientalibus primum, qui memoriam Chrysostomi restituit. Verùm suspicor, idem non diu pòst factum esse ab Attico & Cyrillo, quòd nulla alia esset ratio communionem Ecclesiæ Romanæ obtinendi. De Attico testes produxi Theodoretum & Socratem.
C De Cyrillo certum quoque testimonium habemus apud Garnerium in Marii Mercatoris Operibus part. 2 pag. 86, ubi Nestorius needum damnatus in Sermone 12 sic loquitur: Taceo de Joanne, cujus nunc cineres adorando * veneraris invitus. Hæc ait hæresiarcha ille, referens mala, quæ patriarchæ Alexandrini intulerant Antiochenis & Constantinopolitanis, ita ut minimè dubium sit, quin loquatur de Chrysostomo, quem Cyrillus (nam ad hunc aut ad omnes simul Alexandrinos dirigit sermonem) eo tempore, id est, anno 430 venerabatur. Invitum Cyrillum id fecisse, non credimus hæresiarchæ & Cyrilli inimico qui illud dicere poterat, quia Cyrillus aliquando Chrysostomum non coluerat. Ex dictis igitur certum est, tam Cyrillum quàm Atticum cessisse voluntati universæ Ecclesiæ, ac debitum Chrysostomo restituisse honorem.

** al. adorandos*

1447 Illud ipsum alio argumento etiam probari potest. Constat enim, Ecclesiam Romanam cum utroque communicâsse. Atqui, teste Theodoreto lib. 5 cap. 34, Occidentales episcopi restituere noluerunt communionem suspensam cum Orientalibus, nisi post restitutum Chrysostomi nomen. Hoc igitur illi restituerunt. Ex hac ratione ulteriùs colligitur, Sancti nomen ab illis fuisse diptychis inscriptum ante annum 418. Etenim Zozimus Papa, quando anno 418 damnaverat Cælestium & Pelagium, damnationis sententiam tam Constantinopolim & Alexandriam misit, quàm ad alias ecclesias Orientales, teste Mario Mercatore in Commonitorio cap. 1 & 3. Erat ergo illis ecclesiis restituta communio anno 418 circa mensem Aprilem: nam circa hunc mensem figenda est Cælestii damnatio, ut ostendit Tillemontius tom. 13 Notâ 73 in S. Augustinum.

ipsosque sic Romanæ Ecclesiæ reconciliatos,

1448 Vix igitur dubitari potest, quin nomen Chrysostomi sit restitutum diptychis ante annum 418. Hinc anno 419 Patres concilii Africani in Epistola ad Bonifacium Papam, tom. 2 Conciliorum col. 1141 rogant, ut Bonifacius quoque scribat ad episcopos ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrinæ & Constantinopolitanæ, ut in Africam transmittant canones Nicænos. Canones illi eodem anno missi sunt, ut liquet ex Epistolis Cyrilli & Attici, quæ ibidem sequuntur. Certissima hæc sunt indicia pacis restitutæ eodem tempore. At eam jam fuisse conciliatam sub pontificatu S. Innocentii,
E habemus ex Epistola 15 Bonifacii Papæ ad Rufum ceterosque episcopos Macedoniæ & Græciæ, edita apud Constantium in Epistolis Romanorum Pontificum, ubi col. 1043 Bonifacius ita loquitur: Ante breve tempus, id est, sub prædecessore meo beatæ recordationis Innocentio Orientalium ecclesiarum pontifices, dolentes se à beati Petri communione sejunctos, per legatos pacem, sicut caritas vestra retinet, poposcerunt. Quo tempore Apostolica Sedes omnia non difficulter indulsit &c.

vivente Innocentio Papa,

1449 Itaque, teste Bonifacio, ante mortem Innocentii, anno 417 non multùm provecto defuncti, communio Romanæ Ecclesiæ restituta est non solùm Alexandro Antiocheno, sed Attico etiam & Cyrillo. Hunc esse proprium ac naturalem sensum verborum Bonifacii, nemo negare poterit. Eadem verba insinuant, non diu post Alexandrum cum Innocentio etiam reconciliatos esse Atticum & Cyrillum: idque aliunde etiam est verisimile. Certè quando communio recenter erat Alexandro restituta, jam aliqui pro Attico apud Innocentium intercedebant; isque haudquaquam recusabat pacem, sed solùm exigebat, ut Atticus impleret conditiones pacis, quas impleverat Alexander, ut liquet ex Epistolis 22 & 23 Innocentii apud Con-
F stantium. Itaque reconciliatio Attici & Cyrilli ex conjectura videtur figenda circa annum 415, ac vivente Alexandro Antiocheno, cujus exemplum illi sunt secuti. Scio & fateor, me in hac chronotaxi ab omnibus passim dissentire eruditis, atque etiam à Majoribus nostris, cùm omnes post mortem Alexandri concordiam illam fixerint. At unicè mihi proposita est veritatis investigatio: neque aliena auctoritas hac in re vehementer me terrere potest, cùm omnes præ oculis habuerint Epistolam Attici, quam ego supposititiam existimo.

verisimiliter circa annum 415:

1450 Viderunt ipsi, in quantas inciderint difficultates propter Epistolas illas Attico & Cyrillo attributas. Imò ausim dicere, illas à nemine cum laudata Bonifacii Epistola rectè fuisse conciliatas. Certè Tillemontii chronotaxis nequit consistere. Nam tom. 10, Notâ 6 in S. Innocentium Papam, Alexandri mortem figit anno 416, circa finem, opinor; quia tom. 13 in S. Augustino art. 285 initium episcopatûs Theodoti figit anno 417, quo etiam Theodoti episcopatum orditur Bosschius noster in Historia Chronologica patriarcharum Antioche-

id solùm fuit negatum ex supposititiis litteris.

tiochenorum, ante tomum IV Julii pag. 67. Uterque agnoscit, chronotaxim suam non posse satis cohærere cum reconciliatione Attici & Cyrilli cum Innocentio: nam mors Innocentii figitur anno 417, die XII Martii, apud Tillemontium Notâ 7 in Innocentium. Quo igitur modo Theodotus, anno 417 aut seriùs episcopus factus, primùm cogi potuit Antiochiæ ad nomen Chrysostomi *diptychis inscribendum: hujus rei nuntius pervenire Constantinopolim, ibique similiter cogi Atticus: ab hoc Epistola mitti Alexandriam, cui non statim acquieverit Cyrillus: ab utroque demum legati Romam destinari ad Innocentium? Quo, inquam, modò hæc omnia, quæ integrum ferè annum tenere possunt, inchoari potuerunt anno 417 & ante diem XII Martii ejusdem anni finiri? Hæc tam citò fieri non potuisse agnoscunt laudati scriptores, Boschius apertè, Tillemontius magis verecundè in Innocentio art. XI, creduntque sub Zozimo, Innocentii successore, peractam esse reconciliationem Attici & Cyrilli. Verùm expositio illa vim infert verbis Bonifacii, qui clarè asserit, sub Innocentio reconciliationem esse peractam.*

B

quæ repugnant Epistolæ Bonifacii Papæ.

1451 *Quapropter nequit Epistola Bonifacii conciliari cum litteris Attici & Cyrilli; indeque contra harum sinceritatem novum fluit argumentum, quod adjungi potest ad alia superiùs data. Nihil igitur ex illis Epistolis neque de causa neque de tempore, quo nomen* Chrysostomi *diptychis adscriptum est, adoptandum censeo, sed illas prorsus repudiandas. Non ignoro, aliqua ex Epistola Cyrillo attributa fuisse producta à Facundo Hermianensi: sed Facundus rebus gestis tam vicinus non est, nec scriptor tam accuratus, ut Epistolas undique labantes sua auctoritate satis fulcire possit. Nicephorus, qui præcipuam rationem, qua Cyrillus æquè ac Atticus, compulsus fuit nomen* Chrysostomi *diptychis inferre, omnino prætermisit, duas alias affert cap. 28.*

S. Isidorus Pelusiota dicitur S. Cyrillum ad pacem impulisse:

1452 *Prior satis est probabilis, & facilè concurrere potuit cum ratione præcipua, nimirum ut sic obtineret communionem Ecclesiæ Romanæ ac totius Occidentis. Petitur illa à crebris reprehensionibus & monitionibus S. Isidori Pelusiotæ, quem Cyrillus ut patrem colebat. Huc sanè probabiliter trahi potest Epistola S. Isidori hortatoria ad Cyrillum, quæ lib. 1 est Epistola 370, ubi post modestam excusationem de monitione sic loquitur:* Quamobrem ne & ego condemnet, & tu divinum

C

judicium subeas, simultates ac dissidia comprime. Ne privatæ ac domesticæ contumeliæ ultionem, quâ tamquam ære quodam alieno à mortalibus obstrictus es, in viventem Ecclesiam deriva, atque æternam ipsi dissensionem pietatis specie atque obtentu compara. *Hæc, inquam, satis verisimiliter referri possunt ad dissensionem cum Romana Ecclesia ob* Chrysostomum *ortam. Attamen res certa non est, cùm & alias concertationes, ad quas dicta referri possunt, subiverit Cyrillus. Id certum est, satis animorum fuisse Isidoro ad monendum Cyrillum; cùmque summus fuerit* Chrysostomi *æstimator; verisimile est, id ipsius causâ ab Isidoro factum.*

sed visio, quæ ipsi oblata fertur, valde est suspecta:

1453 *Posterior Nicephori ratio petitur à visione, quam ita narrat:* Videre namque visus est, seipsum sacris ædibus expulsum esse à Joanne, comitatu, & divino, qui circa eum erat, satellitio maximè freto: & Matrem Domini pro ipso deprecantem Joannem, atque cùm multa etiam alia, tum illud præcipuè, quòd pro ipsius gloria plurimùm ille decertârit, sicut dicetur, referentem, ut in sacra templa reciperetur, orare. *Verùm hæc visio*

D

videtur fictitia, quia Cyrillus dudum restituerat memoriam Chrysostomi *Alexandriæ, quando cœpit pro honore Sanctissimæ Dei Genitricis contra Nestorium ejusque hæresim decertare. Quare, licèt Baronius & Pagius ad annum 412 hanc visionem pro certa habeant, eamque etiam Majores nostri tom. 2 Januarii pag. 848 dederint ex Nicephoro sine ulteriori examine, illam nequaquam ausim pro vera admittere: neque enim auctoritas Nicephori ullius ad hoc est momenti. Quod verò ait de Cyrillo laudatus Baronius:* Haud dubium divina cum oportuit visione admonitum, qui adeo se ea in re hactenus cefractarium exhibuerat: *solùm habetur ex Epistola, quam supposititiam credimus. Sanè nullus antiquus scriptor inter præcipuos hostes* Chrysostomi *recenset Cyrillum: nullus ait, ipsum tam vehementer obstitisse, quo minùs Sancti nomen in diptycha referretur; idque tantò magis notandum est, quantò plures deinde tempore concilii Ephesini adversarios habuit S. Cyrillus.*

alia de Cyrillo asserta dubia & improbabilia.

1454 *Porrò Nicephorus ait, Cyrillum pœnituisse contentionis adversus* Chrysostomum; *& subdit:* Proinde diversum omnino à priore concilio faciens, synodum provincialem coëgit, & Joannis nomen simul & ipse & reliqui magnarum sedium

E

antistites in sacro albo proposuerunt. Illi verò minùs rectè dicere videntur, qui Cyrillum libros alios magni Patris abolevisse perhibent. *Hæc & reliqua de hisce ait Nicephorus, se invenisse* in arcana Nicetæ Philosophi, qui & David dictus est, Historia, *indeque Operi suo inseruisse. Verùm Nicetas ille magnæ in hisce auctoritatis esse nequit, cùm non vixerit ante seculum IX. Itaque verisimile quidem est, synodum aliquam a Cyrillo coactam esse ad nomen* Chrysostomi *diptychis inscribendum. At illud ex Nicephoro nequit satis reddi certum. Ubi verò ille legerit, libros* Chrysostomi *à Cyrillo combustos, non edicit, nisi istud ipsum aut affirmaverit aut negaverit Nicetas. Verùm, quiscumque fuerit primus auctor, res ipsa nec verisimilis est nec credibilis. Multos & vivens & defunctus hostes habuit Cyrillus, præcipuus contra Nestorianos ductor. Illi talia de viro sancto confingere potuerunt: atque etiam sæpe memoratas Epistolas Attico ac Cyrillo supponere.*

Norisii & Pagii de hisce sententia

1455 *Ceterùm breviter examinanda est sententia Norisii, & Pagii non multùm ab eo abludentis, de tempore inscripti ab Attico & Cyrillo diptychis* Chrysostomi. *Etenim nutarent multa ex iis,*

F

quæ disserui contra Epistolas supposititias, si vera esset eorum opinio. Norisius lib. 2 Historiæ Pelagianæ cap. 6 rectè observat ex Commonitorio Marii Mercatoris, Zozimum (*Papam*) ad ecclesias Alexandriæ, Antiochiæ, & Constantinopolis de Pelagianis abs se damnatis scripsisse. Unde, inquit, licèt Cyrillus & Atticus id temporis nondum Chrysostomi nomen in diptycha retulissent, uti proximè dicebamus, noluit tamen Zozimus Innocentii vestigiis inhærere, sed ea dissensione omissa, eosdem per litteras convenit. *Refutat hanc opinionem Tillemontius tom. 10 Notâ 6 in Innocentium, tacito tamen Norisii nomine. Pagius ad annum 417 rejicit opinionem Norisii, & aliam substituit nihilo meliorem. Ait nimirum num. 14 contra Norisium:* Verùm Zozimus non alio modo se gessit erga episcopos Orientales memoriæ Chrysostomi inimicos, quàm sese Innocentius gesserat: neque pax Romanam inter Ecclesiam & Orientalem restituta ante Bonifacii pontificatum. Sed cùm duæ istæ Ecclesiæ (*Romanam dicit & Orientalem generatim*) schismate divisæ

non

AUCTORE J. S.

A non essent, Zozimus, damnatis Pelagianis, tractoriam suam non minùs ad Orientales, quam ad Occidentales episcopos misit. Ita Pagius, qui deinde pluribus probare aut potius explicare nititur, non modo Zozimum, sed etiam Innocentium, id genus litteras misisse ad episcopos Orientales, inter quos erant Cyrillus & Atticus.

examinantur & refutantur.

1456 Verùm uterque divinavit sine fundamento, uterque improbabiliter, ac non modo sine auctoritate veterum, sed contra aperta contemporaneorum testimonia. In hæc abrupta viros alias eruditos conjecerunt Epistola Attici & Cyrilli, quas quantò diutius considero, tantò certiùs existimo supposititias. Nolle se scribere ad Atticum testatur ipse Innocentius in Epistola ad Maximianum ante laudata, quam sic orditur: Miramur, prudentiam tuam scripta ad Atticum episcopum Constantinopolitanæ urbis à nobis & prosecutione propria, & dato libello, qui subtèr annexus est, postulare; à quo nec missas ullas saltem Epistolas ad nos, vel ad vestram synodum utique pertulisti: idque non petenti tribuendum existimes, quod vides deprecantibus, discussa ratione, concessum. B Loquitur de Alexandro Antiocheno aliisque episcopis, cum eo simul in gratiam receptis, docetque horum exemplum Attico sequendum esse, ut communio suspensa restituatur, sive litterarum commercium resumatur. Paruisse Atticum ceterosque Orientales episcopos tempore Innocentii, testatur Bonifacius Papa verbis num. 1448 allegatis. Itaque neque Zozimus neglexit dissensionem illam, ut divinat Norisius; sed Pontifex est factus post pacem restitutam: neque Innocentius aut Zozimus, ut vult Pagius, litterarum commercium habuerunt cum patriarchis Orientalibus ante resarcitam concordiam, nomenque Chrysostomi diptychis inscriptum. Auctoritas Theophanis, qui hoc factum figit anno 420, parùm nos commovere debet; cum chronographi, tanto tempore posteriores, quandoque ad plures etiam annos à recta chronotaxi aberrent. Multò etiam minùs attentionem nostram meretur Cedrenus, qui istud refert ad annum 421. Ne mirari quidem possumus, eorum chronotaxim hic exactam non esse, cum Socrates & Theodoretus, ex quibus illi rem discere potuerunt, annum non assignaverint.

C

§ LXXXVIII. Festivitas Sancti celebrari cœpta: corpus anno 438 ex Ponto magna cum solemnitate Constantinopolim translatum.

Festivitas Sancti instituta Constantinopoli.

HActenus egimus de nomine Chrysostomi restituto, tamquam præclari Episcopi. At necdum locuti sumus de festivitate ipsius ut Sancti instituta. Hanc fuisse celebratam ante annum 438, quo Sancti corpus translatum videbimus, colligitur ex Oratione S. Procli jam data, in qua num. 1359 dicitur: In Ponto jacet, & in orbe terrarum laudatur. Annum etiam & diem festivitatis cœptæ assignat Marcellinus comes in Chronico ad annum 428, ita scribens: Beatissimi Joannis episcopi, dudum malorum episcoporum invidiâ exsulati, apud comitatum cœpit memoria celebrari mense Septembrio die XXVI. Dubitari potest, an dies ille & annus inchoati cultus satis sint certi, cùm quia nullibi memoria Sancti in Fastis sacris recolitur ad XXVI Septembris, tum quia tanta non est auctoritas Marcellini, ut illa sola, tacentibus coævis scriptoribus, omnem auferre dubitationem possit. Verùm, quidquid sit de anno & die, inchoatum saltem Sancti cultum ante corporis translationem, jam monui. Titulum Sancti diu ante annum 428 Chrysostomo attribuit Innocentius Papa, ut videre est in hujus Epistolis; item S. Augustinus, cujus verba dedi § 85.

Anno 438, die XXVII Januarii corpus Sancti,

1458 De Corporis translatione Marcellinus ad annum 438 ita habet: Reliquiæ beatissimi Joannis, augustæ urbis quondam episcopi, eidem redditæ civitati, ibique sepultæ, mense Januario, die XXVIII. Fortè diem sepulturæ Marcellinus his verbis designare voluit, non verò ipsum diem, quo sacrum corpus Constantinopolim advenit. Certè translatio illa apud Græcos celebrata est die XXVII Januarii, eoque die translationem figit Socrates, qui eam præsens videre potuit. De anno 438 hic Marcellino consentit, lib. 7 cap. 45 ita scribens; Id autem contigit sexto decimo consulatu Imperatoris Theodosii, die VI Calendas Februarias. E Quare etiam Theodorus Lector intelligendus est de solemni per urbem translatione ac depositione in templo Apostolorum, non autem de adventu in urbem, quando lib. 2 pag. 568 de hisce ita loquitur: Ejusdem Theodosii temporibus, Proclo patriarchatum administrante, allatæ sunt reliquiæ Joannis Chrysostomi, & depositæ sunt in basilica sanctorum Apostolorum ante diem quintum Calendas Februarias. Hæc de anno & die translationis sufficiunt.

ex Ponto translatum,

1459 Socrates de auctore & causa translationis scribens, multa suo more nugatur, quia non nisi invido oculo vidisse videtur triumphum illum Viri, Novatianis suis olim contrarii. Audiamus tamen hominem ac corrigamus. Nec multò pòst, inquit, Proclus episcopus eos, qui ob depositionem Joannis sese ab Ecclesiæ corpore sejunxerant, ad unitatem revocavit, eorum dolorem prudenti consilio demulcens. Qua autem ratione istud perfecerit, jam dicendum est. Joannis corpus, quod Comanis sepultum erat, annuente imperatore, Constantinopolim deportavit, anno post ejus abdicationem quinto ac tricesimo. F Idque solemni pompa per urbem traductum, ingenti cum honore in ecclesia Apostolorum deposuit. Hoc igitur modo pacati hi, qui Joannis causâ seorsum conventus agebant, ad unitatem Ecclesiæ redierunt. Dubito enimverò, an eo consilio opus fuerit Proclo ad Joannitas ad ecclesiam reducendum. Nam admodum verisimile est, omnes ferè reductos fuisse ab Attico, quando Chrysostomi nomen diptychis inscripsit. Si quos verò istud Attici consilium necdum revocaverat ad ecclesiam, uti fieri potuit, quia Atticus contra Chrysostomum egerat, & eo vivente erat ordinatus; saltem illos reducere debuerat institutio festivitatis, præsertim cùm Proclus numquam aliquid contra Chrysostomum fecisse videatur. Hinc Proclus ipse ait in Oratione ante translationem habita: Est facta Joannis memoria omni civitati rete:... non enim sic pisces trahit piscatorum rete, sicut rectos fidei trahit Joannis solemnitas.

(non tamen ob rationes à Socrate allegatas)

1460 Itaque videtur Socrates politicam translationis rationem quæsivisse, ut veram, ex meritis Sancti & omnium in ipsum amore repetendam, faciliùs tacere posset & obtegeret. Cer-

AUCTORE J. S.

Certè id facis, dum statim subjungis sequentia: Ceterùm hoc loco mirari subit, qui factum sit, ut invidiæ livor Origenem quidem mortuum appetierit, Joanni verò pepercerit. Nam ille quidem annis circitèr ducentis post obitum ipsius à Theophilo excommunicatus est. Joannes verò anno post mortem quinto ac tricesimo à Proclo receptus est in communionem. Tantum discrimen fuit inter Procli mores atque Theophili. Verùm hæc qua ratione facta sint & quotidie fiant, prudentes viros minimè latet. *Ita ineptus ille Origenistarum defensor, ac perpetuus Novatianorum præco, causam repetit à diversis moribus Procli & Theophili, acsi nulla fuisset differentia inter* Chrysostomum *& Origenem. Verùm &* Chrysostomo *& Theophilo æquè erat infensus, priori propter Novatianos exagitatos; alteri propter Origenistas damnatos. Hinc lib. 6 cap. 19 dubitat, an* Joannes *non fuerit justè damnatus*, eò quòd olim in Asia ac Lydia constitutus, multas Novatianorum & Quartadecimanorum aliorumque ecclesias invasisset. *Theophilum verò ob gesta contra Sanctum* omnium suffragio *damnatum dicit cap. 17. Non minùs hic sibi contradicit, dum politico stylo Sancti gloriam arrodere tentat: nam primò translationem figit* quinto ac trigesimo *anno post mortem Sancti, cùm dicendum fuisset* trigesimo primo *secundum scripta ipsius Socratis. Secundò dicit, tunc* Chrysostomum *receptum* in communionem; *cùm ipse narraverit cap. 25, jam ab Attico id factum esse, qui* Joannis mentionem in orationibus fieri jussit &c. *Hoc autem contigit octo circitèr annis post beatum Sancti obitum.*

B

1461 *Theodoretus lib. 5 cap. 36 aliqua narrat translationi adjuncta, ex quibus colligitur, quanta fuerit populi Constantinopolitani in illa festivitate lætitia.* Aliquanto pòst, *inquit*, ipsæ quoque magni Doctoris reliquiæ in urbem regiam translatæ sunt. Atque iterum (*sicut contigerat in reditu à primo exsilio*) fidelis populus, mari præ navigiorum multitudine instar continentis effecto, ostium Bosphori, usque ad Propontidem situm, facibus obtexit. Hunc porrò thesaurum regiæ urbi donavit is, qui nunc imperium obtinet (*Theodosius*,) qui & avi nomen præfert, & pietatem ejus integram atque illibatam servat. Hic igitur oculos & frontem loculo admovens, pro parentibus suis supplicavit, petens ut iis, qui per imprudentiam peccâssent, veniam concederet. *Plura de hisce non habemus ex scriptoribus contemporaneis.*

magno cum honore defertur Constantinopolim.

C

1462 *Verùm translationem illam uberiùs narravit Cosmas Vestiarius, aut Vestitor, de quo egi num. 28. Hunc secutus est Nicephorus lib. 14 Historiæ ecclesiasticæ cap. 43, ubi pleraque Vestiarii asserta adoptavit, iisque adjunxit aut immiscuit, quæ modò ex Socrate dedimus & Theodoreto. Baronius ad annum 438 num. 7 multa adoptavit ex Cosma Vestiario, quem accuratum credidit in narrando; reliqua adjunxit ex Nicephoro. Hermantius in Vita lib. 9 cap. 12 illa etiam recitat; sed minorem scriptoribus istis adhibet fidem. Tillemontius in* Chrysostomo *art. 134 ne digna quidem credidit, quæ recitaret; nec planè immeritò. Etenim varia ostendunt, Cosmam, qui circa sæculum IX vixisse creditur, ne accuratum quidem esse in iis, quæ faciliùs scire potuisset: qua igitur ratione exactum crêdemus in aliis, quæ nullus fortasse ante ipsum narraverat? Certè neminem laudat, ut mirabilia illa, quæ oratorio prosequitur stylo, utcumque confirmet. Ait, tempore Procli ecclesiam fuisse scissam, quia nomen* Chrysostomi *è diptychis erat ejectum; & Proclo attribuit orationem huic opinioni congruam, quando ab imperatore petiit, ut corpus Sancti transferretur. At, ut jam vidimus, plus quàm viginti annis nomen Sancti è diptychis recitabatur, quando facta est translatio. Quare oratio illa satis prolixa pro commentitiâ habenda est tota. Id unum verum est, Proclum institisse apud imperatorem, ut fieret translatio.*

Scriptores recentiores fabulosa admiscent

D

1463 *Mox num. 5 in Ms., Latinè reddito, refert auctor, legatos ab imperatore Theodosio Comanâ missos; quod res ipsa persuadet. At verisimiliter ecclesiastici missi sunt, cùm ipse solùm dicat,* nonnullos è senatu *missos, qui ecclesiastici addi potuerunt. Legatis verò apud Comanos attribuit orationem nequaquam naturalem aut verisimilem, ideoque omittendam. Ubi apertum fuit sepulcrum, corpus dicitur repertum immobile. Hoc tristes legati retulerunt imperatori. Ille verò inops consilii, preces fundit, tandemque censet supplices ad* Chrysostomum, *tamquam ad viventem, litteras dandas. Hasce litteras curiosus lector apud Baronium, Hermantium, & Nicephorum, videre poterit. Ego illas non dabo, quia non minùs compositas à Vestiario existimo, quam varias sermocinationes eidem Opusculo insertas. Idem procul dubio de hisce litteris credidit Tillemontius. At si illud tam facilè credere potuit de his litteris, quæ & Theodosio &* Chrysostomo *essent honorificæ; idem meo judicio credere debuisset de litteris Attici & Cyrilli, quæ & scribentibus probrosa essent &* Chrysostomo *injuriosa, quæque & apud eumdem Nicephorum traduntur, ac pluribus argumentis tum rectæ rationi tum veræ historiæ repugnare ostenduntur, quàm hæ Theodosio attributa.*

in referenda illa translatione:

E

1464 *Porrò litteræ hæ, si lubet credere Cosmæ Vestiario, pectori corporis exanimis fuerunt imposita, ac statim corpus facilè moveri potuit, capsæque pretiosæ, quam imperator transmiserat, imponi. Deinde magna cum pompa transvehuntur Chalcedonem usque reliquiæ. Theodosius imperator & Proclus patriarcha Chalcedonem procedunt obviam. Hoc sanè est verisimile, si sacrum corpus terrestri itinere Chalcedonem fuerit perlatum. Verùm ficititia rursum & Theodoreto contraria videntur, quæ mox subjungit auctor de coorta ingenti tempestate, quâ naves omnes fuerint dispersæ; sola verò illa navis, si fabulatori credimus, cui sacrum corpus erat impositum, sine velo aut remige Bosphorum transiit, rectâque tetendit ad fundum illius viduæ, cujus causâ* Chrysostomum *irata Eudoxia expulisse dicitur. Inde, mari rursum ad tranquillitatem reducto, sacrum corpus delatum dicitur ad templum S. Thomæ, quod cognominatur* Amantii, *ibique tota nocte servatum. Multa collegit Cangius in Constantinopoli Christiana lib. 4 pag. 116 de ecclesia illa. Ex iis liquet,* Amantii *cognomen, quod habet à conditore aut potiùs instauratore, tunc illi ecclesiæ non fuisse, cùm Amantius multò seriùs floruerit, nimirum imperante Anastasio. Existimat tamen Cangius, eodem loco stetisse ædem Sacram S. Thomæ, quæ tempore Leonis imperatoris, ut aliqui referunt, incendio destructa fuerit, & postmodùm ab Amantio instaurata.*

corpus primò depositum fertur in S. Thomæ ecclesia:

F

1465 *In illa S. Thomæ ecclesia Theodosium pro matre deprecantem inducit Vestiarius, eique longam attribuit orationem, ex suo ingenio compositam, opinor, minimèque probabilem. Nicephorus verò in hisce dissentiens à Vestiario, varias ecle-*

deinde solemni translatione ad S. Irenes.

AUCTORE J. S.

A *clesias, quæ consequenter sacrum corpus exceperunt, ita enumerat.* Eumque (Chrysostomum) primum circa Amantium magni Thomæ templum excepit: indè verò in Sanctæ Pacis * delubrum delatus: postea porrò imperiali curru tumulus vectus in sanctorum Apostolorum fanum illatus est. *Hic demum Theodosium exhibet Sancto supplicantem, sed modo probabili, & Theodoreti dictis congruo.* Ibi imperator, *inquit*, sacro loculo chlamyde tecto, & fronte atque oculis urnæ impositis, communem supplex precationem pro parentibus fecit. *Quod verò mox addit, rursum ex Vestiario desumptum est, & fictitium videtur:* Seorsim verò pro matre quoque precatus est, ut tumuli ejus motus atque strepitus consisteret. Triginta enim & quinque annos jam is qitatiebatur... Nec ille id non exoravit: confestim enim urna ejus constitit. *Vestiarius triginta & tres annos motum tumuli durâsse ait, quod rectiùs congruit cum tempore obitûs Eudoxiæ. At motus ille antiquioribus incognitus est, & planè apparet fictitius.*

** al. Irenes Græco nomine dictum.*

1466 *Nihilo magis fidem merentur alia quædam mirabilia, quæ prolixiùs apud Vestiarium, breviùs apud Nicephorum narrantur his verbis:* Atque ubi sacer Proclus Virum sanctum in eumdem secum thronum collocavit, plebs circumfusa uno ore exclamavit, Recipe, inquiens,
B thronum tuum, ô Pater. Fertur ipse quoque tum, quæ dudum clausa fuerant, labris rursum apertis, ad populum dixisse: Pax vobis, sicuti id circumstantes homines, & Proclus patriarcha, se audivisse testati sunt. *Addit Vestiarius, ipsum deinde & in loculo dixisse:* Hæc requies mea, *& plura alia. At ejusmodi prodigia sine testibus melioribus & antiquioribus non credimus. Quare de hisce solum addo sobria magis magisque vera Theophanis verba ad annum 437 & 438:* Hoc anno sanctissimus Constantinopolitanus episcopus Proclus, permissu ab imperatore Theodosio petito, Joannis Chrysostomi reliquias à Comanis in regiam civitatem transtulit: & in sequente anno exacta nimirum annorum triginta trium periodo (*ab exilio Sancti*) easdem publicâ confertâque processionis pompâ deductas, imperatore & beata Pulcheria comitantibus, in Apostolorum deposuit ecclesia. *Translatio nimirum inchoata est anno 437, & reliquiæ advenerunt Constantino-*
C *polim* XXVII *Januarii anni 438, sequenti verò die, solemni instituta supplicatione, in templo sanctorum Apostolorum videntur depositæ. Ceterùm necesse non est refutare Amrum Nestorianum seculi* XIV *scriptorem, qui Nestorio suo translationem corporis* Chrysostomi *attribuit, apud Assemanum in Bibliotheca Orientali tom. 3 pag. 585, ubi ipse quoque Assemanus memoriâ lapsus est, quando ait, Nestorium curâsse, ut nomen Sancti in diptycha referretur: nam id diu antè Atticus jam fecerat. Fabulam magis insulsam de* Chrysostomo *ibidem pag. 563 habet Simeon, presbyter Nestorianus.*

ac demum ad templum SS. Apostolorum defertur.

§ LXXXIX. Examinantur duæ visiones in laudem Sancti relatæ: inquiritur à quo tempore eidem fuerit datum cognomen Chrysostomus.

Secundam posteriores biographos,

E*Minentissimus Baronius, multique scriptores ipsum secuti, mirabilem de S.* Chrysostomo *narrant visionem, quæ doctrinam Sancti multum potest commendare, modo satis videatur certa. Ipsa Baronii verba huc transfero cum scriptoribus ab eo laudatis:* Illud verò, *inquit*, quod ad ejusdem Joannis scripta pertinet; haud ignorandum, habuisse ipsum in sacris Litteris peculiarem doctorem sanctum Paulum apostolum, cujus immenso tenebatur amore. Fidem facit hujus rei S. Proclus, qui postea Constantinopolitanæ ecclesiæ fuit creatus episcopus, rem gestam sic nar- E rans. *Observa, lector, laudari quidem S. Proclum, tamquam illum, qui factum vidisse creditur; non verò tamquam auctorem, qui illud scripto mandavit. Scriptor verò in margine assignatur Leo Augustus in Vita, eique adduntur Metaphrastes & alii. Græca Leonis verba videri possunt apud Savilium tom. 8 pag. 277 num. 15. Latinè reddita sic ea dat Baronius:* Cùm divinas Pauli apostoli Epistolas earum interpres & expositor percurreret, erat (ut est verisimile) dubia & suspensa cogitatione, dicens: Quis scit, an Deo grata mea sit interpretatio? Hæc cogitans, rogabat, ut de ea re à Deo fieret certior. Quod etiam citò hoc modo factum est.

Chrysostomo Pauli Epistolas interpretanti

1468 Quidam ex his, qui imperatori erant familiarissimi, offendit imperatorem: qui mortem minatur. Et mittitur, qui apud divinum Pontificem intercederet, ut noctu ad eum veniret propter metum imperatoris, & sua ei exponeret. Quibus assentiens Sanctus; per Proclum jubet, ut veniat. Nox erat, & simul etiam aderat is, qui erat supplex. Ut eum admoneat, dat operam Proclus. Deinde primùm aspicit per quoddam foramen, & videt Pontificem, ut consue- F verat, in sede sedentem & scribentem (ea autem erat interpretatio divinarum Epistolarum.) Tunc autem ille terribili illo dignus habetur spectaculo. Videt enim Proclus divinum apostolum Paulum, inclinatum post sedens ad caput Pontificis, & os admoventem auri ejus dexteræ, & cum eo colloquentem. Proclum incessit stupor & admiratio, quânam ingressus esset, quem cernebat. Ignorabat enim quis esset: & rogat hominem, ut parùm exspectet. Rursum paulò pòst aspexit & semel & bis, & erat idem spectaculum. Reprehenditur Proclus ab illo optimate, qui dixit: Non oportebat te, cùm videres mortem, quæ mihi exspectatur, alium ad Sanctum adducere. Ille autem ei affirmat, se de eo nihil cogitâsse. His adhuc dubitantibus, præco ad matutina cantica excitat ligni pulsibus. Homo itaque revertitur, in secundam noctem spem rejiciens. Accessit secunda nox & tertia, & erat rursus simile spectaculum.

visus est ipse S. Paulus scribenda suggerere:

1469 His obstupefactus, vix tandem sensit Proclus, nemine vidente, à Deo missum esse eum, qui loquebatur. Dicit itaque illi optimati: ô optime, Deo resistente studiis omnibus, labor est inutilis:

AUCTORE J. S.

tiis: roga ergo Deum, ut tibi opem ferat. Dies aderat, & cùm supplicis recordatus esset Pontifex, rogavit, an accessisset. De eo ergo significat ei Proclus, qui hæc etiam dixit: Cùm tu præteritis noctibus seorsum esses cum alio, statui non temere accedere. Cùm sanctus autem rogâsset, quisnam is esset; incipiens Proclus, verbis quidem totum prosequitur miraculum; digito autem per imaginem evidentissimè probans, eum fuisse Apostolum, totam narrat seriem miraculi. Quibus cùm adhibuisset mentem hic Vir divinus, apertè intellexit spectaculum; & factus certior, se suam accepisse petitionem, Deo gratias egit &c. *Hanc visionem ante Leonem prolixiùs narravit Georgius Alexandrinus apud Savilium pag. 192 & seqq. Atque ex Georgio aliqua de visione illa perstrinxit S. Joannes Damascenus Orat. 1 de Imaginibus apud Billium fol. 462 pag. 2, ut probaret, imaginem S. Pauli apostoli fuisse* Chrysostomo. *Credidit quidem Baronius, laudari à Damasceno Vitam aliquam, quæ desideratur: at ea in re errâsse videtur, quia non satis intelligebat linguam Græcam: nam alias clarum est, allegata à Damasceno verba ex Georgii Opusculo fuisse desumpta. Eamdem* B *deinde visionem narraverunt Anonymus & Metaphrastes, ambo apud Savilium editi.*

1470 *Eminentissimus Baronius nullam de veritate illius visionis dubitationem movet; sed conjecturam affert non satis probabilem his verbis:* Contigisse autem visionem illam, cùm Epistolam Pauli ad Galatas interpretaretur, in qua se ipsum superâsse cognoscitur, haud improbanda opinio est. *Verùm ostendi § 30, expositionem Epistolæ ad Galatas compositam fuisse Antiochiæ ante episcopatum Sancti. Hæc verò visio, si vera est, contigit Constantinopoli, ut ex omnibus adjunctis liquet. Hermantius in Vita hujus apparitionis vix meminit. Attamen lib. 12 cap. 14 breviter aliqua adducit ex Damasceno, quæ ex visione fuerunt desumpta. Tillemontius Notâ 45 totam visionem habet ut valde incertam, quia non habet testem antiquiorem, quàm Georgium Alexandrinum. Savilius in Annotatis ad Georgium pag. 948 ad locum, ubi dicitur Sanctus reliquas Pauli Epistolas deinde interpretatus, hac visioni opponit verba:* Atque constat ex ipsis Chrysostomi verbis, pleraque ejus in Apostolum scripta Antiochiæ elucubrata fuisse: id quod toti huic historiæ fidem detrahit. C *At hæc certe observatio tantam nequit vim habere, aut potiùs planè inepta est. Remittit Savilius ad præfationem suam in Homilias* Chrysostomi *in Epistolam ad Romanos, quæ habetur pag. 226. Ibi dicit:* Contrà biographi *Scripta in Epistolas Pauli* cuncta videntur vindicare Constantinopoli. *Verùm eo nullo, opinor, loco Vitarum hoc assertum umquam probari poterit.*

hæc visio aliis certa, incerta aliis, non rectè à Savilio oppugnatur: potuit contingere Constantinopoli

1471 *Georgius Alexandrinus pag. 192 ait, visionem contigisse, quando plerasque Pauli Epistolas interpretatus erat Sanctus, hisce utens verbis:* ἑρμηνεύσας ὧν πλείστας ἐκ τῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν &c. Interpretatus, *aut, si malis,* Ubi interpretatus erat plurimas ex ipsius Epistolis &c. *Tunc dicitur ille scrupulus Sancto obvenisse de recta interpretatione, secutaque visio, quâ timor ille dissipatus est. Postea verò dicitur sine ejusmodi timore reliquas Epistolas interpretatus. At nullibi omnes Constantinopoli aut omnes consequenter exposuisse Epistolas legitur. Porrò Savilius ipse ex quatuordecim Pauli Epistolis tantùm quinque Antiochiæ expositas credit, novem verò Constantinopoli. Hinc intelligat lector, quàm inepta sit objectio contra Georgium. Ego quatuor tantùm Epistolas Constantinopoli explicatas credo; & vel sic eo argumento uti nequeo contra allegatam visionem.* D *Nam si illa Sancto sit oblata, quando exponere meditabatur aut cœperat Epistolam ad Colossenses, præter hanc restabant tres aliæ exponendæ. Et sanè, si visio ipsa abundè testata esset, non posset fieri aptior conjectura, quàm de Epistola ad Colossenses, aut de Epistola 1 ad Thessalonicenses, deinde etiam Constantinopoli exposita. Nam primò, interruptam Epistolarum S. Pauli expositionem resumpsit Sanctus per Epistolam ad Colossenses, quæ prima est ex illis, quas Constantinopoli exposuit. Poterat igitur non sine ratione dubitare, an tam utilis Deoque grata esset futura illa expositio continua, quàm essent conciones aliæ, ad mores informandos aut ad refutandos hæreticos ex locis in hos fines selectis, quales catenus habuerat Constantinopoli. Secundò in Expositione Epistolæ ad Colossenses frequentissimè Paulum celebrat, & subinde summo cum affectu per integras paginas. Certè media fere pars Homiliæ 10 Paulum Paulique vincula mirè celebrat; ibique pag 402 hæc leguntur verba:* Si quis mihi daret optionem, mallemne videre Paulum è cælo descendentem, & vocem emittentem, an ex carcere; mallem ex E carcere. *Eadem vincula ac lacrymas S. Pauli rursum prolixè celebrat & versas in Homilia 12. Verumtamen hæc minimè sufficiunt ad conjecturam satis probabilem formandam; præsertim cùm ipsa visio pro certa & indubitata non sit habenda.*

1472 *Certum quidem est & manifestum,* Chrysostomum *ardentissimo Pauli amore flagrâsse. Æquè apud eruditos constat, Epistolas S. Pauli accuratissimè ab ipso fuisse expositas. Quare visio, quæ Proclo, viro Sancto, oblata dicitur, neque incredibilis est neque improbabilis, si hæc sola spectemus; neque sunt improbanda, quæ in officio Breviarii Romani de* Chrysostomo *leguntur his verbis expressa:* Multitudinem, pietatem, ac splendorem concionum, cæterorumque ejus scriptorum, interpretandi etiam rationem, & inhærentem sententiæ sacrorum librorum explanationem, omnes admirantur, dignumque existimant, cui Paulus Apostolus, quem ille mirificè coluit, scribenti & prædicanti multa dictâsse videatur. *Verissima hæc esse censeo ac certissima. At visionem S. Procli de S. Paulo, in aurem* Chrysostomi *loquente, non æquè certam aut indubiis testimoniis nixam invenio. Modus ipse, quo Proclus per fo-* F *ramen tribus noctibus consequenter visionem illam habuisse dicitur, habet aliquid, quod non admodum est verisimile. Silentium etiam coævorum facit, ut visio illa saltem minùs sit certa, præsertim cùm quatuor biographi, qui hanc referunt, veris frequenter falsa miscuerint. Itaque prudenti lectori judicium de re tota lubens permitto. Fieri sanè potest, ut similis visio contigerit, & per scriptores minùs accuratos exactè non fuerit relata.*

in expositione Epistolæ ad Colossenses, aut postea: at certa non est.

1573 *Alteram de* Chrysostomo *jam defuncto visionem, quam Baronius & Tillemontius fictitiam existimant, narrat Joannes Moschus in Prato Spirituali cap. 128. Factum huc transfero, prout Latinè expressum est apud Rosweydum in Vitis Patrum pag. 901:* Rursus idem abbas Athanasius narravit nobis de eodem episcopo Adelphio, dicens, sese venerabilem Joannam sororem ipsius ita referentem audisse. Cùm sanctissimus episcopus Constantinopolitanus Joannes Chrysostomus in Cucusum in exilium missus est, in domo nostra mansit. Ex hoc igitur ingentem confidentiam & charitatem habuimus ad Deum. Dicebat ergo frater meus Adelphius: Cum in exilio mortuus esset beatissimus Joannes, dolorem pertuli incredibilem,

Asserta & alia visio de immensa Sancti gloria

quòd

A quòd talis ac tantus Vir, orbisque magister, lætificans Ecclesiam Dei, à throno suo exul defunctus est. Deprecabar ergo, inquit, Deum cum multis lacrymis, ut ostenderet mihi dignaretur, in quo statu esset, & an patriarchis adnumeratus esset. Cùm ergo diutius oràssem, in ecstasi effectus sum, aspexique virum nimis speciosum, qui tenens manum dexteram meam, adduxit me in locum quemdam illustrem & gloriosissimum, ostendebatque mihi ecclesiæ doctores. Ego verò circumspiciebam videre quærens, quem cupiebam, magnum Joannem dilectissimum meum. Cùm ergo ostendisset mihi omnes, & uniuscujusque proprium nomen expressisset, rursus tenens me per manum, eduxit me foràs. Ego autem sequebar illum tristis, quòd non vidissem eum patribus & Ecclesiæ magistris beatum Joannem. Cùm itaque egrederer, is, qui præerat januæ, apprehendens me, dixit mihi: Quid habes? cur tristis es? Nemo unquam huc ingressus, tristis exivit. Tunc dixi illi: Hæc mihi caussa mœroris est, quòd amantissimum mei Joannem episcopum Constantinopolitanum unà cùm ceteris doctoribus non vidi. Rursum dixit mihi: Joannem dicis pœnitentiæ ducem? Aio ego: Illum sanè. Respondens autem dixit mihi: Ipsum homo in carne (B) vivens videre non potest, illic enim assistit, ubi thronus est Domini. *Hactenus Moschus, cujus narrationem ut planè certam vindicandam non suscipio.*

hanc planè fictitiam esse, argumenta

1474 *Attamen lubet utcumque examinare rationes, quibus Baronius ad annum 407 num. 35, & Tillemontius Notâ 103 in* Chrysostomum *utuntur, ad fidem toti visioni detrahendam. Objicit primò Baronius, Adelphium non fuisse Arabissi episcopum, sed Trecium, in Epistola 126* Chrysostomi *memoratum, ubi dicitur* Otreius. *Respondeo, id verum esse, sed nihil facere ad propositum. Otreius erat Arabissi episcopus, vivente* Chrysostomo; *sed nullibi asseritur, Adelphium tunc fuisse episcopum. Erat Adelphius anno 451 in concilio Chalcedonensi ut chorepiscopus, & non diu post factus erat episcopus Arabissi, ut videre est apud Lequien in Oriente Christiano tom. 1 pag. 445. Tillemontius vidit, illam objectionem esse inutilem, aliamque substituit nihilo meliorem his verbis:* Moschus asserit, Sanctum fuisse hospitatum Cucusi apud Adelphium illum Arabissi episcopum. *Respondeo, id falsum esse. Dixit Adelphii soror:* In domo nostra mansit. *De qua domo id intelligimus, nisi de domo parentum* (C) *utriusque? Forte parvuli erant Adelphius, ejusque soror Joanna, & filii illius Dioscori, qui Sanctum Cucusi hospitio excepit & fovit; forte etiam necdum nati.*

objectio non concludit.

1475 *Altera objectio Baronii petitur à comparatione* Chrysostomi *& aliorum doctorum.* Sanè quidem, *inquit*, & illa invidiosa nimis assertio est; omnes, qui unquam fuerunt in Ecclesia doctores, in inferiori ponere gradu, & super omnes Chrysostomum collocare: cùm præsertim ex eis complures martyrio fuerint coronati, ut inter alios Hippolytus & Methodius: ut taceam de reliquis absque sanguine vità functis Sanctis, nempe Basilio, duobus Gregoriis, Thaumaturgo atque Theologo, itemque omnibus sine invidia præferendo Magno Athanasio. *Tillemontius item delet, hac visione* Chrysostomum *præferri Athanasio, Cypriano, reliquisque doctoribus ante ipsum defunctis. Verùm neque hæc objectio magni ponderis mihi videtur. Neque enim video,* Chrysostomum *aut Athanasio, aut ulli nominatim doctori fuisse prælatum. Nullus certè nominatur, & sicut* Chrysostomus *inter illos, qui ostendebantur, non fuisse dicitur, ita & alii eadem de causa illi numero deesse poterant. Tam naturalis & propria est hæc expositio, ut non auderem asserere,* Chrysostomum *ulli nominatim doctori in cælesti gloria prælatum, nedum omnibus, etiamsi visio certa videretur & indubitata.*

visio non incredibilis defectu meritorum Sancti,

1476 *Nolim tamen studiosus lector ex hac mea cautione suspicetur, meritis* Chrysostomi *me utcumque diffidere, aut aliorum quorumdam, qui in comparationem adducuntur, merita mihi majora videri. Adeo longè abest à me talis opinio, ut ingenuè fateri non dubitem, nullius sancti Doctoris vitam me tantùm in admirationem & amorem rapuisse, quantùm rapuerunt vita tota, moresque & scripta* Chrysostomi. *Si vel levi oculo totum vitæ illius cursum perlustremus, talem ubique inveniemus in omni ætate, in omni statu, in omni officio, in omni labore, in prosperis & adversis, ut videatur Deo semper perfectissimè serviisse, miroque cum contemptu rerum omnium mundanarum unicè quam ardentissima charitate dilexisse Creatorem. Talis fuit juvenis; in domo materna solitariam exercens vitam; talis mox in solitudine, austerissimâ vivendi normâ corpus castigans: talis in diaconatu, utilibus scriptis aut pietatis operibus se totum consecrans: talis in presbyteratu, talis in episcopatu, talis in exsilio. In hisce sanè egregius* (E) *Pauli Imitator totus apparuit, ita ut fortasse cum ipso dicere potuerit:* Abundantiùs omnibus laboravi. *Certè nullus Patrum tam paucis annis tot scripta edidit, quot in lucem emisit* Chrysostomus, *& antè pro concione dixit, intra octodecim aut ferè novemdecim presbyteratûs & episcopatûs annos. Et, quod caput est, in hisce Operis nullum invenias, quod non directè ad Dei gloriam tendat & animarum salutem. Fallor, nisi quilibet, modò divini Viri Homilias attentè perlegere voluerit, tantam in iis reperturus sit sanctitatis fragrantiam, quantam eloquentiæ ubertatem.*

etiam martyrii palma attribui posse videtur.

1477 *Si de martyrio quæritur, ut hanc quidem palmam* Chrysostomo *deesse videbimus. Etenim cùm sedulo virtutum Christianarum exercitio in odium improborum inciderit; indeque accusatus fuerit, injustèque condemnatus, ac in exsilium missus, facile videbimus Martyrem esse ac dici posse, etiamsi passus non sit pro fide nec sub principe infideli. Hinc rectè meo judicio de* Chrysostomo *dixit Cassianus num. 1364 laudatus:* Cujus sanctitas absque ulla gentilitiæ persecutionis procella ad martyrii merita pervenit. *Non pauci sanè in Ecclesia coluntur* (F) *ut martyres, quorum martyrium aut minùs clarum, aut certè clarius non est, quàm sit* Chrysostomi. *S. Canutus Danorum rex ut martyr colitur, quia occisus est à subditis, quorum odium regnum pè administrando sibi attraxerat. Tale improborum odium* Chrysostomus *in se commovit piis sanctisque operibus, rectaque instructione & correctione gregis sui. S. Martinus Papa ut martyr colitur, quia in exsilio ærumnis confectus obiit. Sic in exsilio defunctus est* Chrysostomus, *& quidem morte per nimios itineris labores accelerata. Itaque Sanctus noster causam martyrii talem habuit, qualem S. Canutus martyr, aliique plures, videlicet exercitium virtutum ad fidem relatarum; mortem verò similem habuit cum S. Martino Papa martyre, & aliis quoque non paucis. Quapropter non dubitabit, opinor, de martyrio* Chrysostomi, *quisquis voluerit attente perlegere, & cum Actis* Chrysostomi *conferre, quæ fuse & eruditè de martyrio ac martyrii causa disseruit Sanctissimus Dominus noster Benedictus* XIV *in Opere de Servorum Dei Canonizatione lib. 3 cap. XI & sequentibus. Prudenter tamen martyrii titulus fuit omis-*

AUCTORE J. S.

omissus in Chrysostomo, *cùm ille titulus attribui non posset sine infamia multorum magnorumque virorum, & gloriam Sancti parùm aut nihil augere potuerit.*

ultima Tillemontii objectio examinatur,

1478 *Ex dictis objectionem Baronii & Tillemontii satis solutam existimo, etiamsi noluerim Sanctos invicem comparare, malimque omnes debito honore prosequi, quàm disputare de eminentia unius præ altero. Eadem sufficient ad pauca ea, quæ adjungit Baronius, simili modo diluenda. Verùm Tillemontius & aliam addit objectionem, Existimat nimirum, notitiam illius visionis ad Moschum pervenire non potuisse per illas personas, quas nominat, quia Moschus non scripsit ante mortem S. Eulogii Alexandrini, quem anno 608 defunctum putat, & cujus mortem nos fiximus circa 605 aut 606. Verùm, si verba scriptoris rectè expendamus, illa quoque difficultas evanescet. Moschus factum intellexit ex abbate Athanasio; Athanasius ex Athenogene episcopo Petræ in Palæstina: Athenogenes ex avia sua Joanna, quæ soror erat Adelphii, cui visio oblata dicitur. Visio autem illa non asseritur contigisse statim post obitum* Chrysostomi: *imò neque ex Moschi verbis tutò inferre possu-*

B

mus, Adelphium aut Joannam ipsius sororem in vivis fuisse, quando defunctus est Sanctus. Hoc solùm asseritur, Chrysostomum, *quando exsul erat Cucusi, mansisse in illa domo, in qua deinde habitavit Joanna cum fratre suo Adelphio, qui factus est Arabissi episcopus inter annum 451 & 458, ut observat ipse Tillemontius. At perperam ille dicit, hac de causa partem narrationis esse deferendam, cùm in tota narratione nihil habeatur, quod huic expositioni sit contrarium.*

& solvitur: visio tamen pro certa non habetur.

1479 *Porrò Joanna, quæ verisimiliter fratre suo Adelphio erat junior, facile vivere potuit usque ad finem ferè seculi* V, *ac nepoti suo Athenogeni juveni visionem narrare. Deinde verò senex Athenogenes eamdem visionem juveni Athanasio referre potuit circa medium seculi* VI. *Senex demum Athanasius Moscho idem factum communicare potuit sub finem seculi* VI. *Nulla sanè in hisce est difficultas, nec ullus ex illis pervenire debuit ad ætatem incredibilem. Non quidem in allegatis verbis additur, Athanasium usi relatione Athenogenis, sed id adjungitur in facto præcedente, ubi Joanna dicitur avia Athenogenis. Itaque cùm & hoc factum narraverit Joanna avia Athenogenis; satis intelligitur, illud à Joanna Athenogeni*

C

fuisse relatum; Athanasium verò Athenogenis nomine visionem narrâsse Moscho. Quapropter non video, allata à Baronio & Tillemontio argumenta sufficere ad omnem asserta visioni probabilitatem detrahendam. Refertur illa etiam à Georgio Alexandrino apud Savilium pag. 254, & ab Anonymo ibidem pag. 364. At illi non rectè dixerunt, Sanctum fuisse Cucusi hospitatum apud Adelphium Arabissi episcopum; cùm dicendum id tantùm fuisset de domo, in qua Adelphius ante episcopatum habitavit. Ceterùm nolim prudens lector ex disputatis inferat, visionem illam à me pro certa & indubitata haberi. Id solùm ostendere volui, non temere habendam pro mero figmento. Nam satis verisimile est, aliquam de gloria Chrysostomi *visionem Adelphio revera fuisse oblatam; sed hanc variorum relatione non parùm mutatam: dum enim ejusmodi historia viva variorum relatione solùm ad posteros perveniunt, uti de hac asseritur, ultima relatio non parùm differre solet a prima. Hactenus de visione illa.*

1480 *Nunc ad aliam inquisitionem transeo. Vidimus Sanctum nostrum à scriptoribus synchronis passim vocari* Joannem Constantinopolitanum, *ab aliis verò junioribus,* Joannem Chrysostomum, *quod nomen modò vulgare est ac notissimum. Nullum est dubium, quin cognomen* Chrysostomus, *Latinè* os aureum *vel* oris aurei, *Sancto datum fuerit ab insigni atque aurea eloquentia, quâ parem habuisse non videtur. Suidas in Lexico pag. 1258 aliqua de* Chrysostomo *collegit, sed non omnia æquè vera, cùm & Socratis calumnias, suis locis refutatas, aliis imprudens admiscuerit. De scriptis & eloquentia hæc aliqua transfero ad propositum nostrum:* Cætera verò, *inquit*, ejus scripta numerum superant. Omnem enim Judaicam & Christianam Scripturam (*id est, Vetus & Novum Testamentum*) Commentariis explicavit, ut alius nemo. Martyrum verò festivitates expedito dicendi genere adauxit, linguam etiam habens, quæ suo fluxu Nili catarrhactas superabat. Nullus profectò mortalium ab omni ævo tantâ dicendi copiâ abundavit, quantâ solus ille ditatus erat, & solus absque fuco illud aureum & divinum Chrysostomi nomen, ut quodam hæreditario jure consecutus est. Ejus verò scriptorum numerum recensere, non hominis est, sed Dei potiùs omnia cognoscentis. *Hactenus Suidas, eaque de summa Sancti eloquentia est communis sententia, maximè Græcorum, qui eum omnibus aliis solent præferre. Quod verò Suidas asserit de exposita tota Scriptura sacra, strictè sumendum non est.*

Cognomen Chrysostomus ob eloquentiam Sancto datum;

E

1481 *Multis autem ante Suidam seculis usitatum fuit nomen* Chrysostomus: *nam eo utuntur omnes biographi ab initio seculi* VII, *quo floruit Georgius Alexandrinus. Eodem cognomine usus est Moschus, illi contemporaneus: atque illud jam tunc in Hispania notum erat, ut liquet ex S. Isidoro Hispalensi. Hic enim in libro de Scriptoribus ecclesiasticis cap. 6 elogium* Chrysostomi *orditur his verbis:* Joannes Constantinopolitanæ sedis sanctissimus episcopus, cognomento Chrysostomus, cujus oratio & plurimam cordis compunctionem & magnam suaviloquentiam tribuit. *Mitto reliqua, tum quod satis dicta sint, tum quòd aliqua minùs sint accurata. Unum observari potest, jam varia Sancti Opuscula Latinè fuisse lecta tempore Isidori, seu initio seculi* VII. *Antiquior Isidoro Cassiodorus jam seculo* VI *usus est cognomine* Chrysostomi *in libro de Institutione cap. 8 ubi etiam paulò antè dicit, curâsse se, ut Homilia* Chrysostomi *in Epistolam ad Hebræos in sermonem Latinum converterentur. Eumdem Sancto nostro* Chrysostomi *titulum attribuit Ephræmius Antiochenus patriarcha item seculo* VI *non multùm provecto.*

illud jam usitatum etiam apud Latinos erat seculo VII *&* VI*,*

F

1482 *Quin & seculo* V *usitatum fuisse videtur* Chrysostomi *cognomen, ita ut videatur cœptum circa tempus corporis Constantinopolim translati. Certè in concilio Chalcedonensi tom. 4 Conciliorum col. 830 allegatur locus* S. Joannis, *eique Græcè* Chrysostomi *cognomen tribuitur, licèt hic titulus sit omissus in versione Latina. Theodoretus eodem titulo usus videtur: nam in fine Historiæ, ubi enumerat multos episcopos, ultimi Constantinopolitani ita recensentur:* Joannes Chrysostomus, Arsacius, Atticus, Sisinnius. *Idem* Chrysostomi *titulus occurrit apud Theodoretum in Dialogo 2, qui dicitur* Inconfusus. *Prævit fortasse S. Proclus non eadem quidem utens voce* Chrysostomus, *sed vocibus eamdem habentibus ferè significationem, dum in tractatu de Traditione divinæ Missæ Sanctum laudavit hoc modo: ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς Ἰωάννης, id est,* aureâ præditus linguâ Joannes, *vel ad literam,* linguâ aureus Jonanes. *Itaque ex dictis mani-*

imò & seculo V *apud Græcos:*

A *manifestum est, circa medium seculi* V *usitatum fuisse cognomen* Chrysostomi *apud Græcos, idemque non diu post, certè seculo* VI, *invaluisse apud Latinos.*

non tamen videtur viventi datum.

1483 *At non satis fundatum invenio, quod ex Metaphraste adoptavit Baronius ad annum* 386 *num.* 57 *ita scribens:* Rursum fertur de illo, quòd, cùm sublime aliquando dicendi genus arripuisset, atque ob eam causam à simplicioribus minùs intelligeretur, redargutum fuisse à pia muliercula, quòd ejus orationes infrugiferæ essent; ipsum verò mutâsse è vestigio juvenilis animi, cujus est alta petere, institutum, dictionemque faciliorem imis auribus accommodâsse. Qua ex parte illud est consecutus, ut ab omnibus facillimè audiretur, atque publicis frequentibusque acclamationibus OS AUREUM diceretur. Quod perinde ac inditum divinitus nomen, veluti egregius titulus, in ejus scriptis hactenus perseverat. *Hactenus ex Metaphraste Baronius. Verùm Metaphrastis auctoritas modica omnino in hisce est. Præterea, licèt constet de crebris acclamationibus, quibus auditores* Chrysostomo *dicenti applaudebant, de hoc titulo viventi dato nullus meminit scriptor* B *coævus. Quod verò dicitur de sublimi genere dicendi, quo usus esset initio Sanctus, falsum videtur: nam semper non minùs familiariter quàm eloquenter ad populum dixisse videtur. Naturalis est Sancti eloquentia, claraque & perspicua; idque in prioribus Homiliis non minùs apparet, quàm in aliis: neque facilè crediderim, ullum umquam conquestum esse, quòd uteretur sublimi nimis nec satis intelligibili genere dicendi. Summus est Orator, non solùm quia maxima valet vi copiaque dicendi, sed vel maximè quia claro perspicuoque disserendi modo alios omnes videtur superâsse.*

§ XC. Cultus Sancti, sive festivitates variæ: forma corporis iconibus expressa: ecclesiæ eidem dicatæ: corpus Romæ: reliquiæ nonnullæ aliis locis.

C

Memoria in Fastis ad hunc diem: sed XIII *Novembris*

MUltas S. Joannis Chrysostomi *festivitates recensuit Bollandus noster in Prætermissis ad* XXVII *Januarii. Eas breviter solùm assignabo, omissis ferè elogiis, quia hæc nihil novi afferunt, & errores iis subinde inspersi suis locis jam satis sunt correcti, aut certè corrigi possunt ex disputatis. Dies beati obitûs ad hunc* XIV *Septembris memoratur in Menæis & in Menologio Sirletiano; sed additur, dilatam esse in mensem Novembrem Sancti festivitatem ob festum sanctæ Crucis exaltatæ. In Martyrologio Romano similiter memoria habetur de beato Sancti obitu; sed festivitas remittitur ad* XXVII *Januarii. Consentiunt Grevenus, Galesinius, & alii quidam recentiores. Itaque hac obitûs die festivitatem Sancti nullam invenio. At præcipua Sancti festivitas apud Græcos celebratur die* XIII *Novembris. Ad hanc diem in Menologio Sirletiano ita habetur:* Natalis sancti patris nostri Joannis Chrysostomi archiepiscopi Constantinopolitani. *Consentiunt Menæa impressa, in quibus Officium de Sancto ad eumdem diem legitur, eique præfixa est effigies* Chrysostomi, *quod alias rarò fit. Officium eadem die habetur in Anthologio Græco, quod impressum est anno* 1738. *Itaque præcipua festivitas dudum* XIII *Novembris celebrata est, & etiamnum celebratur.*

AUCTORE J. S.

præcipua Sancti festivitas apud Græcos

1485 *Quare corrigendum est Menologium Basilianum, quale impressum est Urbini anno* 1727, *ubi ad* XIII *Novembris festivitas* S. Chrysostomi *sic annuntiatur:* Commemoratio exsilii sancti patris nostri Joannis Chrysostomi. *Adjunctum elogium inchoatur hoc modo:* Exsilii Chrysostomi commemoratio, non autem dormitionis ejus nunc celebratur eam ob causam, quòd hæc in idem tempus inciderit, quo pretiosæ Crucis Exaltatio recolitur. *Vix crediderim, hæc ita fuisse scripta à collectore Menologii. Certè ineptissima datur ratio, cur obitus Sancti non celebretur die* XIII *Novembris; sed potiùs indicatur causa, ob quam translata fuit illa festivitas à die* XIV *Septembris. Itaque existimo, auctorem illius Menologii non minùs quam alios Græcos ad* XIII *Novembris annuntiâsse obitum Sancti in exsilio; sed transcribentium vitio menda jam dicta irrepsisse. Certè reliquum elogium continet breve vitæ compendium, taleque omnino est, ut congruat festivitati præcipuæ, quæ in omnibus Græcorum Fastis, quos consului, eo die memoratur. Præterea constat, exsilium Sancti non incidisse in* XIII *Novembris: neque existimo, exsilium* Chrysostomi, *quod luctu potiùs prosequendum erat, ulla umquam festivitate fuisse honoratum.* E

magna solemnitate celebratur, uti & apud Moschos & Ægyptios:

1486 *De celebritate festivitatis præcipuæ* XIII *Novembris hoc jam observavit Bollandus:* Secundum Novellam Manuelis Comneni hic dies ob memoriam S. P. Chrysostomi ab omnibus negotiis & actionibus immunis agebatur. *Moschi Græcorum festivitates passim sequentes, eodem die præcipuam Sancti festivitatem celebrant, ut videri potest in Fastis eorum figuratis, quos cum metricis Græcis dedit Papebrochius ante tomum* I *Maii. Coptitæ similiter in Ægypto & Æthiopia præcipuam* Chrysostomi *festivitatem agunt mense tertio, die* XVII, *qui coincidit cum* XIII *Novembris, ut habent eorum Fasti à Jobo Ludolfo editi. Ait quidem editor in Annotatis:* Translatio corporis seu potiùs reliquiarum ejus Constantinopolim facta hoc die narratur. *At hoc verum esse nequit, nisi fortasse hoc sensu, quòd* XIII *Novembris corpus Comanis potuerit esse elevatum, atque ita translatio inchoata. Potuit sane id contingere, eaque esse ratio, ob quam præcipua festivitas die* F XIII *Novembris potius, quàm alio die sit fixa. Verùm diem istius elevationis nuspiam inveni, ideoque mera esset divinatio, si istud affirmaremus. Quidquid fuerit causa, videtur dies* XIII *Novembris, quo Sanctus etiam est in Typico Sabæ, communi consensu ecclesiarum Orientalium præcipuæ solemnitati* S. Joannis Chrysostomi *assignatus.*

apud Latinos unica est festivitas XXVII *Januarii.*

1487 *Ecclesia Romana festivitatem* Chrysostomi, *ut Doctoris Ecclesiæ, ritu duplici celebrat die* XXVII *Januarii, exceptis aliquot ecclesiis, in quibus die sequente aut aliquo non impedito celebratur Officium. Dicto die in omnibus ferè Martyrologiis Latinis memoria Sancti annuntiatur, exceptis tamen vetustissimis. Primus ex Latinis* Chrysostomum *annuntiâsse videtur auctor Romani parvi, à Rosweydo editi, quem alii deinde secuti sunt. Ille breviter sic habet:* Constantinopoli, Joannis Chrysostomi. *Hic non exprimitur, utrùm sit dies obitûs, translationis, an alia quæcumque festivitas. Secuti deinde Ado, Usuardus, Notkerus, & alii plurimi recentiores, quos omnes enumerare longum esset. Tres illi, quos nominavi, videntur credidisse istum esse beatæ mortis diem, cùm natalem nominent. Ea tamen observatio non*

AUCTORE J. S.

est omnino certa, cùm natalis revera eo die celebretur in Ecclesia Latina, idque forsan tantùm insinuare voluerint. Illud certum est, propria die natali, sive XIV *Septembris, non fuisse memoratum à Latinis medii avi. Praterea, ut observavit Sollerius noster in Usuardo suo ad* XXVII *Januarii*, de Chrysostomo nec Hieronymiana, nec Beda, aut ejus sequaces, nec Wandelbertus quidquam memorant. *Mitto Martyrologium Romanum, aliaque recentiora*, Chrysostomum *eodem die certatim annuntiantia. Attamen lubet observare, eumdem tamquam presbyterum à Greveno memorari apud Sollerium in Auctariis, ubi sic legitur:* Item Joannis presbyteri Antiocheni, qui teste Hieronymo lib. de Viris illustribus, sanctitate & sapientiâ sub Theodosio seniore insigniter fulsit. *Est hic ipse* Joannes Chrysostomus, *de quo in Catalogo virorum illustrium scripsit S. Hieronymus, dum ille adhuc erat presbyter Antiochenus.*

quo apud Græcos translatio agitur.

1488 *Ecclesia Graca, saltem Constantinopolitana, & qua eidem subjecta sunt, aut certè illam sequuntur, qualis est & Russorum seu Moschorum ecclesia, die* XXVII *Januarii celebrat festivitatem translati Constantinopolim corporis* S. Chrysostomi. *Solemnitas hac*

B

annuntiatur in utroque Menologio antè laudato. Sirletianum annuntiationi addit: Celebratur autem dies festus, sicut in XIII die Novembris. *Menaa quoque, aliique Gracorum Fasti recentissimè recusi, uti & Fasti Moschorum de hac translationis solemnitate consentiunt. Illam tamen satis clarè non invenio in Fastis Coptitarum ad diem 2 mensis eorum sexti, qui respondet* XXVII *Januarii. Notatur quidem ibidem,* Abba Joannes; *sed iis verbis* Joannes Chrysostomus *designari non videtur, nedum ipsius translatio. Verùm Coptita in Fastis suis iterum habent* S. Joannem Chrysostomum *ad* XII *mensis noni, id est, ad* VII *Maii. Itaque nolim divinare, utrùm eo die an alio translationem celebrent, an verò prater festivitatem pracipuam habeant aliam quamdam secundariam.*

alia festivitas XXX *Januarii de tribus simul Doctoribus,*

1489 *Alia festivitas, qua de tribus simul doctoribus à Gracis & Moschis celebratur, videlicet de SS. Basilio, Gregorio Nazianzeno, &* Joanne Chrysostomo, *annuntiatur in Menais impressis & in Fastis Moschorum ad* XXX *Januarii. Occasio instituta hujus festivitatis prolixè enarratur in Menais, indeque Bollandus in Pratermissis ad eum-*

C

dem diem de ea sic habet: Agi inde ab Alexii Comneni temporibus Constantinopoli festivitas solet, ob cooriam tunc de iis contentionem, quis sanctitate & eruditione aliis præstitisset: quam sedârunt ipsimet Sancti, apparentes Joanni Euchaïtarum episcopo, monentesque ut ab inutili disputatione desisterent; unum se esse apud Deum, nec invicem pugnare aut dissidere. Inde cœpta agi una omnium celebritas XXX Januarii. *Historiam totam vide tom. 2 Junii pag. 934, ubi ex Menais data est in S. Basilio. Hujus quoque festivitatis Officium exhibet Anthologium Gracum novissimè impressum.*

ordinatio Sancti item Fastis inserta.

1490 *Demum ad* XV *Decembris in Menais, & apud Cyhereum est mentio de electione aut ordinatione* Chrysostomi, *qua illo die facta asseritur. Ordinationem fuisse peractam* XXVI *Februarii, rectè observat Bollandus. At non aquè ideirco certum est, Gracos de electione loqui, cùm illi in die ordinationis errare potuerint. Alias quasdam annuntiationes ex Florario Ms. apud Bollandum lector inveniet. Illas hic non repeto, cùm non existimem iis ullas designari festivitates. Qua verò causâ reliquiarum ab aliquibus memorantur, unà dabuntur inferiùs, ubi agetur de reliquiis.*

D

Sancti forma corporea,

1491 *Porrò in Officio mox dicto de SS. Basilio, Gregorio &* Chrysostomo, *singulorum characteres corporis & anima describuntur. Cùm autem illa relatio videatur profecta à Joanne Euchaïtarum episcopo, cui primùm singuli seorsum, deinde tres simul apparuisse dicuntur, elogium* Chrysostomi *huc transfero, prout Latinè redditum est tom. 2 Junii pag. 935:* Divinus Chrysostomus, quoad speciem corporis erat admodum brevi staturâ, magno elatoque capite, summâ gracilitate, justo naso, deductis non indecorè naribus, pallidissimo alboque vultu, oculis cavis & bulbosis. Hinc fiebat, ut ejus aspectus renideret gratiosior, etiamsi triste aliquid reliquâ formâ præ se ferret. Erat nudâ magnaque fronte & multis peraratâ rugis; amplis item auribus, sed barbâ tenui & rarissimâ canisque pilis venerandâ. Maxillas habebat introrsum depressas, præ rigidissimâ, quâ se macerabat, inediâ.

ejusque elogium:

1492 Hoc verò necesse est de eo dicere, quòd omnibus etiam Græciæ Sapientibus antecelluerit, tum scientiâ, tum maximè cogitandi acumine, floridoque genere dicendi; laudandus etiam, quòd

E

codices sacros tantâ explanaverit claritate, quantâ aliorum nemo; quódque studuerit promulgare Evangelium, ut nisi fuisset hic Sanctus (licet hoc dictum videatur confidentius) opus fuisset altero Christi in terras adventu: usque adeo & virtute, & virtutis exercitatione, & commentatione divinarum rerum præstabat ceteris. Fons etiam misericordiæ & caritatis nuncupatus fuit. Et certè, sicut fulgebat doctrinâ, ita etiam ardebat zelo & incredibili erga proximum caritate. Vixit annos tres supra sexaginta, & sex gubernavit Christi Ecclesiam. *Hactenus auctor, cujus laudes mihi tam vera videntur, quàm ineptum illud & temerarium, quod inseritur de necessitate alterius Christi adventûs, si* Chrysostomus *non fuisset. Ætas hic asserta cum chronotaxi nostra rectè congruit.*

effigies ipsius variè expressa.

1493 *Quod spectat ad corporis formam, an descriptio omnino accurata sit, edicere nequeo. Data est ipsa figura apud nos loco allegata unà cum iconibus SS. Basilii & Nazianzeni, inter quos medius est Sanctus noster, prout eam hic exhibeo.*

F

Aliam Chrysostomi *iconem dedit Cangius in Constantinopoli Christiana lib. 4 pag. 120, ubi exhibetur medius inter S. Nicolaum & S. Basilium. Hanc dedit Cangius* in tabella operis Græcanici expressam . . . ex musæo RR. PP. Canonicorum regularium sanctæ Genovefæ Parisiensis. *Aliam rursum dedit Montfauconus in limine Operis nuper recusi; sed ea satis diversa videtur ab aliis, vultumque exhibet pleniorem. Alia etiam dua non omnino*

A *omnino sunt similes. Quare, omissâ tertiâ, quæ ante Opera Sancti facilè videri potest, aliam hic exhibeo, prout illam chalcographus noster imitari potuit. Poterit quilibet utramque considerare & conferre, ac pro arbitrio eligere.* AUCTORE J. S.

B

E

C

Ecclesia Chrysostomo dicata Constantinopoli,

1494 *Porrò non modò variis festivitatibus atque imaginibus honorata est* Chrysostomi *memoria; sed etiam nomine ipsius ecclesiæ non paucæ Deo sunt dicatæ. Illas omnes recensere majoris esset laboris, quàm utilitatis. Nonnullas tamen assignabo. De ecclesia* S. Joannis Chrysostomi, *quæ erat Constantinopoli seculo* IX, *mentio fit in Vita S. Josephi Hymnographi, data ad* III *Aprilis: nam in ea num.* 24 *dicitur :* Postquam verò jejuniis vigiliisque confectus Joannes, (*discipulus S. Gregorii Decapolitæ, mox etiam memorandi*) ad Deum migravit, eam sedem relinquendam sibi esse Josephus existimavit, petendumque templum, magno Joanni, quem ab aurea eloquentia Chrysostomum nominant, dicatum, sacrosanctum Gregorii ejusque asseclæ Joannis corpus, tamquam opulentissimum thesaurum transferens. Atque inibi tam ingentes fiebant hominum concursus, ut illius oratione, quæ melle dulcior ex ore fluebat, aures animumque pascerent, planè ut à loci angustiis excluderentur. Itaque licèt locus undique vastus desertusque esset, inibi tamen monasterium excitatum est, magnâ discipulorum frequentiâ celeberrimum, in quo, velut in tutissimo azylo, sacras D. Gregorii ejusque socii Joannis reliquias collocavit. *De tempore ædificatæ hujus ecclesiæ nihil invenio.*

F

aliæ in Cypro & Venetiis: altare in Hispania.

1495 *Cornelius le Brun in Itinerario per Orientem, quod habemus Gallicè redditum & anno* 1700 *impressum, cap.* 70 *pag.* 377 *narrat, in insula Cypro se fuisse in monasterio Franciscanorum, quod monti impositum est, &* S. Joanni Chrysostomo *dicatum. Narrat auctor occasionem structi hujus monasterii per principem mulierem à Templariis sibi metuentem, & morbo, quo laborabat, mirabili modo liberatam. Si verum est, quod de Templariis dicitur, fundatio figenda erit seculo* XIII *aut ineunte* XIV. *Venetiis inter plurimas magnæ illius urbis ecclesias, reperitur parochialis aliqua* S. Joanni Chrysostomo *dicata, quæ* ædificata traditur à nobili familia Cattanea anno salutis humanæ MLXXX; *ut habet Excellentissimus dominus Flaminius Cornelius, senator Venetus, in Opere nuperrimo de Ecclesiis Venetis Decade* 3 *pag.* 335, *ubi plura de illa videri poterunt. Antonius de Cianca in Vita Hispanica S. Secundi Abulensis lib.* 1 *fol.* 98 *narrat, exstructum esse anno* 1584 *altare nomini* S. Joannis Chrysostomi *di-*

AUCTORE J. S.

dicatum, in Ecclesia monasterii S. Mariæ de Gratia monialium Ordinis S. Augustini, quia hæ omnes singulari beneficio in ingenti ruina monasterii manserant illæsæ, resque illa contigerat die XXVII Januarii in ipsa S. Chrysostomi festivitate. Plura non inquiro de ecclesiis aut altaribus Sancto dicatis, quia nulla diligentia sufficere potest ad omnia investiganda, & nova iterum erigi possunt annis singulis.

Corpus Sancti Romam dicitur translatum,

1496 De corpore & reliquiis Chrysostomi pluscula restant dicenda. Baronius in Martyrologio Romano ad XXVII Januarii geminam Chrysostomi translationem asserit hoc modo: Ejus sacrum corpus sub Theodosio Juniore hac die Constantinopolim, inde postea Romam translatum, in basilica Principis Apostolorum conditum fuit. De prima translatione in Annotatis multa adjicit Baronius; at nullum verbum de secunda. Itaque neque occasionem, neque tempus, neque modum assertæ istius translationis exponit. Nihilominus multi scriptores cum Baronio affirmant, S. Joannis Chrysostomi corpus conservari in basilica Vaticana. Floravantes Martinellus in Roma sacra pag. 283 de templo Vaticano agit, corporaque ibidem deposita enumerare sic incipit: In
B
eo corpora SS. Petri, Simonis & Thaddæi apostolorum, S. Joannis Chrysostomi, S. Gregorii Nazianzeni &c. Carolus Bartholomæus Piazza in Hemerologio sive Diario sacro ad XXVII Januarii de Chrysostomo agens, scribit: Festiva & solemnis memoria hujus sancti Doctoris peragitur in basilica Vaticana, ubi in ara chori ad ingentem Romæ felicitatem jacet venerabilissimum ipsius corpus, & exponuntur insignes ejus reliquiæ. Hisce consentit Joannes Severanus in Monumentis sacris Italicè scriptis pag. 136.

ubi depositum est in basilica Vaticana.

1497 Joannes Ciampinus in Opere de Sacris ædificiis cap. 4 basilicam Vaticanam variaque ejus ædificia perlustrat, ibique sect. 12 agit de ecclesia S. Petronillæ & sect. 13 de ecclesia S. Mariæ de Febribus, eaque occasione exponit, ubi olim servatum fuerit corpus S. Chrysostomi. Verba ipsius huc transfero: In medio autem prædicti aditus, sive transitus in Orientem (ex S. Petronilla ad ecclesiam S. Mariæ de Febribus) ara S. Joannis Chrysostomi visebatur, quatuor columnis porphyreticis fulta, nobilique marmoreo tegmine cooperta. Sub hac ejusdem S. Joannis Constantinopoli translatum corpus maximâ populi & præ-
C
cipuè fœminarum frequentiâ colebatur.... Corpus verò S. Joannis Chrysostomi (deinde translatum fuit) intra templum sanctæ Mariæ de Febribus. Hisce deinde addit sect. 13: Item in hoc sacello repositum fuit, ut suprà diximus, corpus S. Joannis Chrysostomi, cui etiam altare à Julio Antonio Sanctorio S. R. E. Cardinali,... tunc S. Severinæ archiepiscopo, dedicatum fuit. De tribus locis diversis basilicæ Vaticanæ, in quibus conservatum fuit Sancti corpus, ita Janningus noster tom. VII Junii pag. 157 meminit: Transeunti è templo S. Petronillæ ad S. Mariæ de Febribus, occurrit in media ista ambulatione altare, quod S. Joanni Chrysostomo sacrum fuit. Habuit columnas porphyreticas, & supra illas extensum cyborium marmoreum: subter altare verò corpus ipsius sancti Doctoris: quod deinde translatum fuit ad vicinam ecclesiam S. Mariæ de Febribus, & repositum sub altari SS. Lamberti atque Servatii: iterumque jussu Urbani VIII ad chorum novum canonicorum, ac sub altari Pietatis reconditum.

Seculo X adhuc erat Constantinopoli cum corpore Nazianzeni,

1498 Quæ hactenus dicta sunt de corpore Sancti Romæ servato, luculenter ostendunt, nullam dubitationem esse Romanis de possessione sacri illius thesauri. Attamen nullibi invenio, qua occasione, quo tempore, aut quorum operâ translatio fuerit peracta. Æquè obscura est translatio corporis S. Gregorii Nazianzeni, quod similiter Romæ modò servatur, ut videri potest apud nos tom. 2 Maii pag. 455 & 456 in S. Gregorio Nazianzeno. Hoc interim novimus ex translatione, quâ corpus Nazianzeni seculo X Constantinopolim fuit portatum, duos hosce sanctos Doctores aliquando in eadem Apostolorum ecclesia Constantinopoli requievisse. Nam ibidem pag. 453, ubi auctor narraverat, corpus Nazianzeni delatum fuisse ad ecclesiam Apostolorum, hæc subjungit: Oportebat non longè à patris nostri Chrysologi, doctrinâ suâ orbem egregiè illuminantis, sepulcro reponi eum, qui non multo ante hunc tempore regiam nostram civitatem præclarè excoluerat, non dissimilibus tempestatibus negotiisque implicitus: par enim erat, ut illi propius nancisceretur monumentum, & communem haberet sepulturam, à cujus in tuenda pietate zelo & fervore non multùm scitur abfuisse: par erat, ut, juxta magnum illum & disertum atque indefessum
E
pœnitentiæ Doctorem & misericordiæ Præconem optimum ac benignissimum sepeliretur, qui supernæ & beatæ Trinitatis sacerdos fuit & cultor &c.

sed seculo XIII transferri potuit per Latinos.

1499 Porrò cùm seculo X facta sit illa translatio, dicendum est, corpus S. Chrysostomi fuisse illo seculo adhuc Constantinopoli, deinde, cùm in eadem fuerint ecclesia duo illa corpora, verisimile est, fuisse eodem tempore Romam delata. Tertiò verisimile est, translationem esse factam seculo XIII, postquam Latini cœperant Constantinopolim, præsertim eo tempore, quo in summas redacti angustias, principum Latinorum ope egebant, ut se contra Græcos defendrent. Quartò verisimile est, clanculò factam esse translationem per Latinos, ne Constantinopolitani nimiùm exacerbarentur, ideoque non fuisse scriptis mandatam. Hisce conjecturis addamus diuturnam possessionem, & non video meritò dubitari posse de translatione reliquiarum S. Chrysostomi. Verùm dubitandum videtur, an totum corpus aut quasi totum ita fuerit Romam delatum, ut nihil remanserit Constantinopoli. Certè Andreas Victorellus in Additionibus ad Opus Ciaconii de Romanis Pontificibus col. 16 scribit, S. Joannis Chrysostomi digitum ab Hieremia patriarcha Constantinopolitano missum
F
esse ad Gregorium XIII Romanum Pontificem. Itaque verisimile est, partem aliquam sacrorum ossium relictam fuisse Constantinopoli, ut plerumque fieri solet in translationibus.

Caput Sancti variis locis adscriptum:

1500 Caput S. Joannis Chrysostomi multæ ecclesiæ sibi adscribunt. Octavius Cajetanus in Martyrologio Siculo ad XXVII Januarii illud attribuit religiosis Messanensibus S. Salvatoris, ita scribens: Messanæ, in monasterio S. Salvatoris, translatio capitis S. Joannis Chrysostomi. Saussayus in Supplemento Martyrologii Gallicani ad eumdem diem idem adscribit Bernardinis Parisiensibus. Lutetiæ Parisiorum, inquit, in gymnasii Bernarditarum ecclesia ostensio & veneratio pretiosi capitis S. Joannis Chrysostomi, doctoris Ecclesiæ illustrissimi. Addit Bailletus in Chrysostomo, istud in supplicatione circumferri. Papebrochius noster in Itinerario suo Ms. de Reditu ex Urbe in Belgium pag. 211 narrat, Florentiæ in Carthusia ostensas sibi esse quatuor grandes veteris operis hermas, quarum una integrum S. Joannis Chrysostomi caput continebat. Narrat, inquam, quid sibi fuerit dictum; sed nihil ipse affirmat. Nam & in

A Itinerario Ms. ex Belgio Romam pag. 31 ait, exhibitas sibi Moguntiæ statuas pectorales, in quarum una dicebatur contineri caput Chrysostomi. Hoc etiam caput inter reliquias summi templi Moguntini memorat Nicolaus Serarius lib. 1 Moguntiacarum rerum cap. 17. Attamen Arnoldus Rayssius in Hierogazophylacio Belgico pag. 198, recensens thesaurum ecclesiæ cathedralis Brugensis in Flandria, quæ S. Donatiano sacra est, ita habet: Cranium integrum S. Joannis archiepiscopi Constantinopolitani, propter aureum eloquentiæ flumen cognomento Chrysostomi. Quamquam asserat Nicolaus Serarius,... Moguntiæ in ecclesia metropolitana asservari.

Ita ut plures partem illius fortè habeant.

1501 Ex hisce habemus, in quinque diversis provinciis caput S. Chrysostomi assignari. Itaque aut capita illa non sunt integra, aut omnia esse nequeunt S. Chrysostomi. Alterutrum est certum, & utrumque verum, quantùm conjicio. Frequenter sanè fit, quando agitur de reliquiis, ut pars capitis, brachii, aut alterius membri, caput vocetur aut brachium, vel nomine illius membri, cujus modica subinde est particula, liberaliter insigniatur. Contingit etiam, ut reliquiæ alicujus Sancti minùs celebris ad Sanctum aliquem B synonymum transferantur. Utrumque hic videtur factum in allegatis Rayssii verbis. Certè Sanderus in Flandria illustrata lib. 2 Rerum Brugensium cap. 1 exhibet catalogum reliquiarum ecclesiæ S. Donatiani, ex libro privilegiorum & statutorum ejusdem ecclesiæ, nec tamen de integro Chrysostomi cranio meminit, sed ita habet: De capite sancti Joannis episcopi. Hisce autem verbis particula tantùm cranii videtur designari, & sancti quidem Joannis episcopi; sed non nominatim Chrysostomi. An Messanenses, Parisienses, Florentini, & Moguntini nitantur solidiore fundamento, non ita facilè examinare possum. Hispani etiam vindicant particulam capitis S. Joannis Chrysostomi, ostenduntque accuratè, ubi eam & a quo acceperint; prout Pinius noster anno 1722 exscripsit ex Lipsanologio Ms. monasterii S. Laurentii Escorialensis. Nam illam particulam, fabâ paulò majorem illustrissimus Dñus Gusmanus à Silva, regis Hispaniarum apud Venetos orator, accepisse dicitur à R. D. Francisco de Gatcis, parocho S. Eustachii Venetiis. Parochos S. Eustachii dat jam antè laudatus Cornelius dec. 3 C pag. 391, ubi ab anno 1569 usque ad 1576 occurrit Franciscus de Gattis, simul canonicus S. Marci, ita ut hæc rectè congruant. Frustulum capitis S. Joannis Chrysostomi inter reliquias ecclesiæ majoris Pisciensis in Etruria recenset Ughellus in Appendice tom. 9 col. 997.

Ossa brachiorum variis item locis servata:

1502 In ecclesia S. Chrysostomi, quam Venetiis esse jam monui, conservatur, teste Cornelio dec. 2 pag. 236, Os brachii S. Joannis Chrysostomi, argenteo brachio Græcanici operis inclusum. Hoc Veneti faciliùs impetrare potuerunt, quàm alii plerique Occidentales, cùm patriarcham Latinum habuerint Constantinopoli, & Leonardus Balbi, parochus S. Chrysostomi fuerit ex XII sacerdotibus deputatis ad eligendum patriarcham Constantinopolitanum, ut ibidem observat laudatus Cornelius. Brachium S. Joannis Chrysostomi præclarissimi doctoris Ecclesiæ reliquiis aliis ecclesiæ metropolitanæ Cameracensis B. Mariæ annumerat Rayssius pag. 334. Ægidius Gonzalez Davila in Theatro ecclesiastico de civitatibus & ecclesiis cathedralibus Hispaniæ, agens de ecclesia cathedrali Oxomensi, lib. 3 cap. 1 inter ejus reliquias numerat brachium S. Joannis Chrysostomi. Sic in Phosphoro Pragensi pag. 503 reliquiis metropolitanæ Pragensis annumeratur S. Joannis Chrysostomi episcopi brachium, & alia adhuc pars insuper allata per Daniëlem episcopum Pragensem de Italia. Hæc tamen difficultatem non pariunt, etsi plura ostenderentur, cùm os aliquod brachii pro brachio haberi soleat à plerisque id genus scriptoribus.

alia reliquiæ in pluribus ecclesiis.

1503 Laudatus Rayssius pag. 452 Rutilensi Cartusiæ ad ripam Mosæ adscribit S. Joannis Chrysostomi ossicula. Idem pag. 42 ecclesiæ collegiatæ S. Amati Duacensis; & pag. 215 vicino cœnobio Flinensi, monialium Ordinis Cisterciensis, aliquid de S. Joanne Chrysostomo. Laurentius Beyerlinck in Theatro vitæ humanæ tom. 6 ad vocem Reliquiæ pag. 303 aliquid reliquiarum S. Joannis Chrysostomi memorat inter reliquias ecclesiæ S. Mariæ de Sapientia Neapoli, ac similiter pag. 304 in cœnobio S. Martini ibidem. Ita Masinus in Bononia perlustrata tom. 1 pag. 214 aliquid reliquiarum attribuit quatuor diversis ecclesiis, nimirum S. Dominici, S. Petri, S. Francisci & S. Ignatii. Gelenius in Opere de Colonia Agrippinensis magnitudine pag. 256, describens thesaurum sacrum Carthusiæ Coloniensis, memorat E inter alia os magnum de S. Joanne Chrysostomo. Idem pag. 310 aliquid de S. Joanne Chrysostomo adscribit thesauro ecclesiæ B. M. V. ad Gradus. Gabriel Bucelinus in Sacrario Benedictino ad XXVII Januarii monasterio monialium ordinis Benedictini insignes etiam Chrysostomi reliquias attribuit his verbis: Maxilla ejus cum dentibus in S. Basilii de Cataldo Venetiis. Verùm hæc sufficiant de reliquiis Sancti: neque enim fieri potest, ut omnes inveniamus, quas in variis urbibus ac provinciis habent aut piè habere se credunt fideles.

§ XCI. Compendium chronologicum gestorum & scriptorum secundum disputata in Commentario.

Compendium chronologicum gestorum

F UT studiosus lector insignia Sancti gesta scriptaque breviter perlustrare possit, lubet ea, quæ fusius disputata sunt, compendio hic exhibere. Singulorum probationem ordine datam inveniet, paucis tamen exceptis, quæ ea de causa assignabo.

Circa annum 344 natus est S. Joannes Chrysostomus.

Circa annum 369, absolutis eloquentiæ studiis, sacras Litteras discere incipit, exponente S. Meletio episcopo, qui Joannem baptizat illo tempore. Hic deinde lector ordinatus.

Circa initium anni 372, relegato S. Meletio, Chrysostomus magistros accipit Carterium & Diodorum, ad quorum disciplinam deinde pertrahit Maximum & Theodorum.

& scriptorum ante diaconatum,

1505 Circa annum 373 scribit duo prima Opuscula, seu Epistolam geminam ad Theodorum lapsum.

Circa annum 374 Sanctus quæritur ad episcopatum; at se occultando evadit.

Sub finem anni 374, aut initium anni 375, Sanctus amplectitur vitam monasticam in solitudine.

Circa annum 375 scripsit sex libros de Sacerdotio.

Anno 376 scripsit tres libros adversus Oppugnatores vitæ monasticæ.

Fortè

AUCTORE J. S.

Forte non diu post, ac verisimiliter in solitudine, scripta Comparatio regis & monachi.

Item in solitudine scriptus liber de Compunctione ad Demetrium : post hunc verò alter de Compunctione ad Stelechium.

Anno 377 aut 378 probabiliùs scripsi tres libros ad consolandum Stagirium energumenum.

1506 Sub finem anni 380 aut initium anni 381 Sanctus, ob morbum ex eremo Antiochiam reversus, ordinatur diaconus.

...to diaconum,

Anno 381 scriptus liber ad Viduam juniorem, ac probabiliùs ad eumdem non diu post scriptus est liber de non iterando Conjugio.

In diaconatu probabiliùs exaratus est liber de Virginitate.

Circa annum 382 compositus liber in S. Babylam contra Julianum & gentiles.

In diaconatu verisimiliter scripta Synopsis in varios sacræ Scripturæ libros : sed tota, quam edidit Montfauconius, non est Chrysostomi.

1507 Circa initium anni 386 Chrysostomus ordinatur presbyter, munusque concionandi ei dicens, primam habet Homiliam.

In presbyteratu anno primo,

B

Post hanc mense Januario aut Februario, habet Homiliam de Ozia, eam nimirum, quæ de eo argumento secunda est impressa : secutæ sunt ante Quadragesimam tres aliæ de Ozia aut de Seraphinis, videlicet tertia, quinta & sexta. De his actum est § 22.

In principio Quadragesimæ inchoati sunt Octo Sermones in Genesim, omnesque in eâ Quadragesima dicti. § 18.

In eadem Quadragesima, consequenter mense Martio habitæ videntur aliæ quinque Homiliæ, nempe duæ de Prophetarum obscuritate ; tertia contra Manichæos, dicentes, Dæmones gubernare mundum ; quarta contra Ignavium, & quinta de Diabolo tentatore. § 22 num. 303 & seqq.

Eodem anno, verisimiliter mense Majo, habita Homilia in S. Meletium. num. 240.

Eodem verisimiliter anno ægrotavit Chrysostomus, habuitque Homiliam in illud Apostoli : Hoc autem scitote &c. Num. 312 & 313.

Mense Augusto habita est Homilia prima contra Anomæos. Post hanc sub finem Augusti aut initium Septembris, Sanctus dicere cœpit contra Judæos, habuitque consequenter duas priores Orationes contra Judæos, & fortè alias modo perditas.

C

§ 18.

Mense Novembri Sanctus resumit certamina adversus Anomæos, illoque & sequenti mense contra illos habet Homilias secundam, tertiam, quartam & quintam de Incomprehensibili. § 19.

Post tertiam dicta videtur Homilia de Anathemate.

Post Quintam verò secutæ videntur duæ aliæ nimirum de non Vulgandis fratrum peccatis, & de non desperando. § 52, num. 802 & seqq.

Die xx Decembris Homilia in S. Philogonium habita. Num. 250.

Die xxv Decembris, habita Homilia in Natalem Domini. Num. 276.

Ante finem anni, figenda Homilia in absentes illo Apostoli dicto : Sive per occasionem &c.

1508 Primo die anni 387, dicta Homilia in Kalendas.

anno 387 secundo presbyteratus,

Die 2 Januarii, habita Homilia 1 de Lazaro & Divite, post quam deinde secuta est secunda, ac etiam tertia mense Januario.

Die vi Januarii verisimiliter dicta Homilia in Epiphaniam, ac postridie in S. Lucianum

D

Die xxiv Januarii, dicta in laudem S. Babylæ, ac paulo post in laudem SS. Juventini & Maximini. Num. 285.

Post illas de Martyribus conciones, habet quartam Homiliam de Lazaro & Divite.

Deinde secuta Homilia in illud Apostoli : De dormientibus &c.

Mense Februario, Chrysostomus iterum Anomæos impugnare incipit. Dictæ tunc Homiliæ quinque contra Anomæos hoc ordine, primò septima tom. 1 pag. 501 edita, secundò alia tom. 6. pag. 255, tum octava, nona & post aliquas fortè intermedias decima contra Anomæos, tom. 1 impresso.

Inter prædictas media fuit Homilia de Resurrectione mortuorum.

Fortè etiam Homilia de Viduis, mense Februario figenda.

Mense Februario etiam figenda, Homilia in Terræ motum, aliaque hanc secuta.

Ante Quadragesimam habita Homilia contra Quartodecimanos, aliàs tertia contra Judæos nominata, sive circa finem Februarii. § 20.

E

Circa finem Februarii aut initium Martii, dicta Homilia in illa Apostoli ad Timotheum verba : Modico vino utere &c. Num. 333.

Circa initium Martii, exorta Antiochiæ gravissima seditio, in qua dejectæ sunt Theodosii imperatoris statuæ. § 23.

Homilia prima post illam seditionem, vocata secunda de statuis, dicta est paucis diebus ante Quadragesimam ; deinde aliæ hoc ordine, Dominico ante Quadragesimam seu xiv Martii, tertia Homilia, tum quarta, quinta, sexta, septima, octava, decimaquinta, sex diebus consequentibus primæ hebdomadæ. Deinde die Lunæ sequentis hebdomadæ nona & postridie decima, post quam nimio Antiochenorum terrore cessare cogitur Sanctus. Prioribus illius hebdomadæ diebus dicta Catechesis prima. Num. 374.

Die xxvii aut xxviii Martii, habita est Homilia decima sexta, necdum inchoatis judiciis : post judicia verò decima septima, figenda est die 2 aut 3 Aprilis (uti & Catechesis secunda:) tum decima octava, undecima, duodecima, decimatertia, consequentibus diebus habita.

Deinde post unum saltem aut plures dies, dicta est decimaquarta.

F

Circa Dominicam Palmarum, aut in illa ipsa Dominica, xviii Aprilis, habita Homilia decima nona, post morbum Sancti.

Deinde in Hebdomada sancta, dicta vigesima, aliàs vigesima secunda.

In festo Paschali, xxv Aprilis, dicta Vigesima prima.

Post Pascha Sanctus Homilias quasdam habuit modo perditas, deinde mense Maio & Junio Sermones de Anna, ex quibus supersunt quinque, omissis aliis cum Homilia in Pentecoste dicta.

Circa finem Junii, Sanctus morbo satis diuturno correptus est. Post morbum verò dicta Homilia de Decem millium debitore, tum tres aliæ de Davide. Non diu post habita videtur Homilia de Dilectione inimicorum.

Circa mensem Augustum editus liber contra Judæos & Gentiles ad probandam Christi Divinitatem.

Deinde mense Septembri & Octobri quinque posteriores contra Judæos Orationes dictæ. Num. 268 & seqq.

Post medium Octobrem habita Homilia in Psalmum 41. Num. 389

Ad

Ab Octobri ferè finito usque ad Quadragesimam anni sequentis, fortè habita sunt Homiliæ hæ quinque, primò de Eleemosyna, tum tres in locum Pauli: Habentes eumdem spiritum, *ac demum alia in illa Pauli Verba:* Utinam sustineretis modicum quid *&c. Num.* 291 *& seqq.*

anno 388,

1509 *Anno* 388, *die* XVII *Februarii, sive Dominicâ ante Quadragesimam, dicta Homilia prima in Genesim, sequentes verò continuis ferè diebus habitæ, subinde tamen interruptæ per Homilias modò perditas. Ita priores triginta duæ consequenter dictæ, ultimaque ex illis die Mercurii,* v *Aprilis habita. Postridie in Cœna Domini, dictum de Juda proditore, tum de Cruce, ac in festivitate Paschali habita Homilia* Contra ebriosos *inscripta. Sequenti Dominica,* XVI *Aprilis, Sanctus inchoat Homilias quinque consequenter habitas in Principium Actorum. Deinde disputare incipit de Mutatione nominum, tractatque de eo verisimiliter usque ad festum Pentecostes, ita ut ultima de Mutatione nominum Homilia videatur post Pentecosten dicta. Hisce fortè intercessit Homilia in Ascensionem Domini, & altera in Pentecosten. Resumpta verò Geneseos Expositio circa Junium, ac finita mense Septembri aut Octobri.*

Fortè sub finem anni 388, *habitæ Homiliæ duæ in illud Apostoli:* Salutate Priscillam & Aquilam.

anno 389 *& sequentibus,*

1510 *Sub finem anni* 388 *aut initium* 389, *figendum initium expositionis in Joannem, quæ intra annum videtur finita.* § 28.

Deinde anno 389 *aut* 390, *cœpta Homiliæ in Matthæum, absolutæque anno* 390 *aut* 391.

Anno 391, *videtur exposita Epistola ad Romanos.*

Circa annum 392, *figenda probabiliter Expositio utriusque Epistolæ ad Corinthios.*

Ab anno circiter 393 *usque ad annum* 397, *videntur compositæ interpretationes Epistolarum S. Pauli ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, utriusque ad Timotheum, ad Titum, & verisimiliter ad Philemonem.*

Item illis annis, Expositio Psalmorum composita, dictaque ad populum.

Anno 397, *probabiliter figitur Interpretatio priorum aliquot capitum Isaiæ, quod ultimum videtur Opus in presbyteratu.* § 32.

incerto tempore.

1511 *Tempore prædicationis Antiochenæ, id est, ab initio ferè anni* 386 *usque ad posteriores anni* 397 *menses, & maximè quidem annis duobus prioribus, habitæ videntur sequentes Homiliæ, videlicet Homilia de reprehenso Petro. Num.* 458. *Homiliæ septem de laudibus S. Pauli. Homiliæ novem de Pœnitentia, majori ex parte. Homilia de Cœmeterio & cruce, quam intra dies viginti secuta est altera de SS. Martyribus Bernice, Prosdoce, & Domnina: alia de hisce Martyribus: Homilia de Juda proditore, de Cruce & latrone, de Ascensione. Gemina de Pentecoste est loci incerti. Homiliæ panegyricæ, incerto tempore Antiochiæ habitæ, gemina de S. Pelagia, de S. Ignatio, de S. Eustathio, de S. Romano gemina. Homilia in verba Hieremiæ:* Domine, non est in homine *&c. Homiliæ duæ de Machabæis præter aliam dubiam. Homilia de Sanctis Martyribus: hanc secuta est, quæ probat, non esse ad gratiam concionandum. Aliæ de Martyribus, de S. Juliano Anazarbeno, de S. Barlaamo: Homilia in locum Apostoli:* Nolo vos ignorare, fratres: *Homilia de S. Droside, de Martyribus Ægyptiis, & alia de Martyribus. Homilia post terræ motum loci magis incerti, ac variæ admodum dubiæ. Oratio in laudem Diodori Tarsensis dicta.* § 33.

AUCTORE J. S.

Gesta & scripta in episcopatu anno 398,

1512 *Mortuo Nectario episcopo Constantinopolitano,* Chrysostomus, *clàm Antiochiâ eductus, perductusque Constantinopolim, ibidem consecratur episcopus* XXVI *Februarii anni* 398.

Mox sanctus Constantinopoli contra hæreticos, præsertim contra Anomœos, concionatur. At prima Homilia perdita. Secunda verò & tertia sunt, quæ tom. 1 *inscribuntur* XI & XII contra Anomœos. *Secuta est Homilia in Paralyticum per tectum dimissum, tom.* 3 *edita; tum paulò seriùs alia ibidem impressa in verba Christi:* Pater, si possibile est &c. *Verisimile est, Sanctum deinde eodem anno ægrotâsse, dictamque post morbum Homiliam in verba Apostoli:* Scimus, quoniam diligentibus Deum &c.

Anno 398 *item compositi videntur duo Opuscula, primum contra Clericos, qui cum virginibus cohabitant; alterum contra Regulares fœminas, quæ cum viris habitant, impressa tom.* 1.

Eodem anno Sanctus juvat S. Porphyrium ad impetrandum Arcadii edictum, quo templa idolorum clauduntur Gazæ in Palæstina.

Eodem verisimiliter anno Flavianum Antiochenum cum Ecclesia Romana & Alexandrina conciliat Sanctus.

Eodem aut sequenti anno, translatæ solemniter reliquiæ ad ecclesiam suburbanam, assistente Eudoxia imperatrice, & ad solemnitatem postridie veniente imperatore. Dictæ hac occasione aliquot Homiliæ, videlicet de S. Phoca martyre, & ex nuper editis apud Montfauconium tom. 12 *secunda & tertia.*

Anno item 398, *tempore æstivo, cœpta rebellio Tribigildi contra Arcadium, eaque continuata sequenti anno.* § 44.

Sub finem anni 398 *aut initium* 399 *cœpta Expositio Epistolæ ad Colossenses.* § 46.

1513 *Anno* 399, *mense Januario, Eutropius consul, omni dignitate orbatus & relegatus, ad ecclesiam fugit: quo tempore habita Homilia in Eutropium. Post aliquot dies, ubi Eutropius ecclesiam reliquerat, eaque occasione captus erat, dicta Homilia de Capto Eutropio.* *anno* 399;

Mense Februario, habita est Homilia 1 *ex ante ineditis tom.* 12. *Habitæ eodem verisimiliter anno quarta, quinta, sexta, septima & octava. In Paschate verò dicta Homilia contra Ludos & theatra. Deinde ex ineditis nona, ac verisimiliter decima & undecima. Eodem anno, coram* Chrysostomo *accusatus est Antoninus episcopus Ephesinus.*

Anno eodem, mense Julio, Gaïnas Gothorum dux apertè contra Arcadium rebellare incipit. Ante ipsius rebellionem Chrysostomus *impedivit, ne Ariani ecclesiam haberent Constantinopoli. Post rebellionem ad Gainam legatus profectus est Sanctus, ac Saturninum & Aurelianum exsilio liberavit, reduxque, Homiliam habuit de Saturnini & Aureliani liberatione.* § 46.

Ante prædictam legationem, habita videtur gemina Homilia de vanitate divitiarum in illud: Ne timueris, cùm dives factus fuerit homo *&c. Num.* 711 *& seq.*

1514 *Anno* 400, *circa Februarium aut Martium Sanctus proficiscitur in Asiam, ibique in concilio episcoporum septuaginta Heraclidem Ephesiis ordinat episcopum, deinde varios deponit episcopos, Simoniacos, Quartodecimanos, Novatianos; atque æstivo tempore redit Constantinopolim. Prima Sancti Homilia post reditum statim habita. Tum controversia oritur inter Sanctum & Severianum Gabalorum episcopum, qui ob tumul-* *anno* 400, *& duobus sequentibus,*

AUCTORE J. S.

populi fugere cogitur. Verùm, petente Arcadio, Chrysostomus *Severiano benignum se præstat, eumque brevi oratione cum populo conciliat.*

Anno item 400, verisimiliter exposita utraque Epistola S. Pauli ad Thessalonicenses, & partim saltem post iter Asiaticum.

Anno 401, mense Februario, S. Porphyrius Gazensis venit Constantinopolim, juvaturque à Chrysostomo *ad obtinendum edictum imperatoris ad destruenda Gazæ templa idolorum. Eudoxia eo tempore irata erat* Chrysostomo.

Eodem anno, in Paschate inchoata est Expositio libri Actorum.

Circa annum 402, Chrysostomus *exponit Epistolam ad Hebræos.*

Scripta incerti temporis.

1515 *Homiliæ aliquot anno incerto, sed ante primum exsilium, Constantinopoli habitæ, nimirum Homilia in dictum istud Apostoli,* Si esurierit inimicus tuus *&c. tom. 3 pag. 157; Homilia* de Seraphim *prima & quarta tom. 6: ac tres Homiliæ invicem secutæ de nuptiis & conjugio. § 52.*

Homiliæ aliæ de quibus non constat, utrùm Antiochiæ an Constantinopoli sint dictæ: videlicet Homilia de Augusta porta & oratione Dominica tom. B *3 pag. 25: Homilia de Gloria in Tribulationibus pag. 140: alia in locum Apostoli:* Oportet hæreses esse *&c. pag. 240: alia in Eliam & Viduam pag. 328: Homilia de Futurorum deliciis & præsentium vanitate pag. 337: Homilia in Magnam hebdomadam tom. 5. pag. 525: Homilia in illud Propheticum:* Ego Dominus Deus feci lumen & tenebras *&c., contra Manichæos maximè dicta tom. 6 pag. 145: alia de perfecta charitate, alia de Continentia, ac duæ de consolatione mortis pag. 287 & seqq. De hisce omnibus § 52.*

De Homiliis aliisque scriptis dubiis agitur § 53: ubi etiam de Commentario in Danielem, & de Liturgia.

Exordium persecutionis in Sanctum anno 403 cœpta.

1516 *Anno 403, mense Aprili, S. Epiphanius venit Constantinopolim, indeque post aliquot dies discedit, ac mense Maio in reditu moritur. § 56.*

Eodem anno, circa Augustum, Theophilus venit Constantinopolim: circa Septembrem inchoat conciliabulum ad Quercum, in quo condemnatur Chrysostomus, *fortè sub finem Septembris.*

C *Habita à Sancto ante abductionem Homilia, tom. 3 pag. 415 impressa, non item alia, quæ pro supposititia habenda.*

Triduo post latam in conciliabulo sententiam, Sanctus violenter urbe expellitur, & in Bithyniam ducitur: postridie verò revocatur, & post paucos dies redit in urbem.

Die ipso reditûs habita Homilia brevis pag. 424.

Postridie dicta altera Homilia pag. 427.

Post aliquot dies aut hebdomadas, dicta Homilia de Chananæa.

Circa mensem Decembrem, Eudoxia iterum exacerbatur contra Chrysostomum *occasione ludorum, qui ad statuam ipsius agebantur: Arcadius verò in festivitate Natalis Domini cum* Chrysostomo *communicare detrectat. Interim episcopi rursum vocantur Constantinopolim ad judicandum.*

Exsilium anno 404.

1517 *Anno 404, circa Martium, causa Sancti iterum agitatur, ac tandem sine novo examine prior sententia ab aliquot episcopis confirmatur; Sanctus verò ab Arcadio ecclesiâ interdicitur,*

Die XVI Aprilis, in pervigilio Paschatis, & D *nocte sequente, clerus & populus* Chrysostomo *adhærens per manum militarem violenter ecclesiis ejicitur.*

Non diu pòst, Chrysostomus *litteras & legatos mittit Romam ad Innocentium Papam, cui gesta adversum se exponit, & cujus opem flagitat.*

Die XX Junii, Chrysostomus *urbe expellitur in exsilium, & ecclesia cum curia eodem die comburitur.*

1518 *Post unum alterumve diem scripta ad S. Olympiadem Epistola XI.* Scripta facta quæ in itinere,

Die XXVI Junii Arsacius Sancto substituitur episcopus. Hinc orta persecutio contra eos, qui ejus communionem fugiebant.

Circa finem Junii aut initium Julii. Scripta Epistola 118 ad episcopos & presbyteros incendii causâ in carcere degentes.

Die III Julii, Nicææ scripta Epistola 10 ad Olympiadem.

Ibidem quoque data videtur altera ad detentos in carcere, sive Epistola 174.

Ibidem quoque aut XXVIII Junii, aut probabiliùs IV Julii, data Epistola 221 ad Constantium presbyterum Antiochenum. E

Mense Julio, in Galatia aut Cappadocia, scripta est Epistola 121 ad Arabium; octava ad Olympiadem, & verisimiliter Epistola 119 ad Theophilum presbyterum.

Sub finem illius mensis, antequam Sanctus veniret Cæsaream, scripta Epistola 9 ad Olympiadem, sub initium gravis morbi, quo laboravit in via ac Cæsarea.

Cæsareæ deinde scripta Epistola 120 ad Theodoram, & duodecima ad Olympiadem tempore morbi.

Epistolæ Cucusi datæ circa Septembrem,

1519 *Cucusum perductus* Chrysostomus, *sub finem Augusti aut initium Septembris, scribit Epistolam 13 ad Olympiadem, Epistolam 234 ad Brisonem, & 193 ad Pæanium: eodem forsan tempore data Epistola tertia ad detentos in carcere, extra ordinem impressa tom. 3 pag. 526. Eodem verisimiliter tempore, data Epistola 194 ad Gemellum, 196 ad Aetium & 143 ad Polybium.*

Circa idem tempus exarata Epistola 236 ad Carterium Cæsareæ præfectum; 81 ad Hymnetium & 228 ad Theodorum, medicos Cæsarienses: item 80 ad Firminum, 82 ad Cytherium, 83 ad F *Leontium, 84, ad Faustinum, 172 ad Helladium, 173 ad Evethium, amicos Cæsarienses.*

Eodem ferè tempore scribit ad multos episcopos, nimirum Epistolam 87 ad Eulogium Cæsareæ in Palæstina antistitem; 88 ad Joannem Hierosolymitanum; 89 ad Theodosium Scytopolitanum; 85 ad Lucium, 86 ad Marim, 90 ad Moysem, episcopos: item Epistolam 235 ad Porphyrium Rhosensem; 111 ad Anatolium Adanensem, episcopos in Cilicia; atque 112 ad Theodorum Tyanensem in Cappadocia.

Non diu post adventum, verisimiliter mense Septembri, scripta Epistola 108 ad Urbicium episcopum, 109 ad Rufinum 110 ad Bassum, 30 ad Eortium, 26 ad Magnum, 27 ad Domnum, episcopos omnes: item 223 ad Hesychium: & non diu post 74 ad eumdem: item 73 ad Agapetum, 42 ad Candidianum, 224 ad Marcianum & Marcellinum, & paulò pòst 226 ad eosdem: 188 ad Marcellinum à priore distinctum: 242 ad Chalcidiam & Asyncritiam: non diu pòst 77 ad Asyncritiam solam. Item ad Adoliam data 133 & 115 ad Theophilum presbyterum. Mense item Septem-

A *ptembri, data ad Carteriam Epistola 227: ad Hermaisium 75, ad Olympiadem 1, eaque admodum prolixa: item 64 ad Cyriacum episcopum & 134 ad Diogenem.*

Ante finem Septembris, ut videtur, data Epistola 129 ad Marcianum & Marcellinum, 34 ad Carteriam, ad Olympiadem 2, eaque longissima.

alia eodem anno, & aliqua forsan sequenti.

1520 *Sub initium Octobris, data Epistola 114 ad Elpidium episcopum: item 3 & 14 ad Olympiadem, 207 ad monachos Gothos, & 204 ad Paanium. Mense Octobri scripta 198 ad Hesychium, 20 ad Agapetum, 29 ad Chalcidiam & Asyncritiam, 98 ad Chalcidiam, 18 ad Carteriam, 52 ad Adoliam, ad eamdem non diu post 33, & post aliquot dies 57: ac 25 ad Elpidium episcopum. § 74.*

Mense Octobri aut Novembri, scripta Epistola 232 ad Carteriam: 225 ad Constantium presbyterum, à priore alium: 229 ad Severam: 231 ad Adoliam: 230 ad Elpidium episcopum: item Epistola 17 ad Olympiadem, 94 ad Pentadiam, 103 ad Ampruclam, & non diu post 191 ad eamdem: item 95 ad Paanium.

B *Circa Novembrem, data Epistola 24 ad Hesychium, 65 ad Marcianum & Marcellinum, 40 ad Asyncritiam, 179 ad Adoliam, 202 ad Cyriacum episcopum.*

Sub finem anni, data ad Hesychium Epistola 176 ac 19 ad Marcianum & Marcellinum, 122 ad Marcianum alterum, paulo post 211 ad Timotheum presbyterum: item 200 ad Callistratum Isauriæ episcopum, 206 ad Theodolum diaconum: item 5 ad Olympiadem, 104 ad Pentadiam, 96 ad Ampruclam, item 210 ad Theodorum, 203 ad Salustium presbyterum, 212 ad Theophilum presbyterum, 147 ad Athenium, 218 ad Euthymium presbyterum, 213 ad Philippum presbyterum, 97 ad Hypatium presbyterum & 180 ad eumdem, 199 ad Danielem presbyterum: item Epistola 44 ad Theodotum diaconum, & verisimiliter 43 ad Bassianam.

Anno 404 item scriptæ Epistola 45 ad Symmachum presbyterum, 47 ad Nameam, 178 ad Euthaliam, 32 ad eamdem, 186 ad Alypium, 187 ad Procopium, 189 ad Antiochum, 36 ad Maronem presbyterum & monachum, 37 ad Tranquillinum episcopum, 38 ad Hymnetium medicum: item 190 ad Brisonem, 195 ad Claudianum, C *219 ad Severinam & Romulam, 58 ad Theodosium ex ducibus, 201 ad Herculium, 113 ad Palladium episcopum, 197 ad Studium urbis præfectum, 116 & 217 ad Valentinum, 124 ad Gemellum, 205 ad Anatolium præfectianum, 144 ad Diogenem. § 76.*

Anno 404 aut 405, data Epistola 39 ad Chalcidiam, 220 ad Paanium: item Epistola 222 ad Castum, Valerium, Diophantum & Cyriacum: & 93 ad Aphthonium, Theodotum & Chæream, monachos & presbyteros.

Epistolæ anno 405 datæ,

1521 *Circa initium anni 405 Sanctus in gravem incidit morbum, qui usque ad tempus vernum aut initium æstatis duravit. Post morbum illum, necdum omnino sublatum, circa Aprilem aut Majum, scripta Epistola 6 ad Olympiadem, deinde 7 & 16 ad eamdem.*

Eodem anno data Epistola 138 ad Elpidium episcopum, 59 ad Theodotum diaconum; deinde 67 & 137 ad eumdem: 61 ad Theodotum consularem, 62 ad Castum, Valerium, Diophantum & Cyriacum, ac deinde 66, 130, 107, & 22 hiemali tempore data ad eosdem: 91 ad Romanum presbyterum.

Eodem anno Chrysostomus *insigne ostendit studium pro conversione gentilium in Phœnicia, eaque occasione multas scribit Epistolas.*

Scripta Epistola 146 ad Theodotum, Nicolaum, Chæream, presbyteros & monachos: 145 ad Nicolaum presbyterum: 126 ad Rufinum presbyterum: 54 ad Gerontium presbyterum: 53 ad Nicolaum presbyterum: 21 ad Alphium, ac deinde 72, 35 & 49 ad eumdem: 123 ad presbyteros & monachos in Phœnicia fidem prædicantes: 28 ad Basilium presbyterum; 55 ad Symeonem & Marem, presbyteros & monachos: ac 56 ad Romulum & Byzum monachos. Demum eodem anno scriptæ Epistolæ sequentes; videlicet 175 ad Agapetum, 100 ad Marcianum & Marcellinum, 31 ad alterum Marcellinum, 60 ad Chalcidiam & Asyncritiam, 99 & 106 ad Asyncritiam, 76 & 105 ad Chalcidiam, 185 ad Pentadiam, 41 ad Valentinum, 79 & 132 ad Gemellum, ac 50 & 51 ad Diogenem. Sub finem anni 405, Sanctus frequenter loca mutare cogitur, gravissimaque patitur.

alia anni 406:

1522 *Anno 406, post varias locorum mutationes, Sanctus Arabissi habitat. § 80. Data Epistola 136 ad Theodotum lectorem, uti & 102* E *ad eumdem; 141 ad Theodotum consularem, 23 & 78 ad Romanum presbyterum: item Epistola 127 ad Polybium, 128 ad Marinianum, 69 ad Nicolaum presbyterum, 70 ad Aphthonium, Theodotum & Chæream: 131 ad Elpidium episcopum: 140, 135 & 68 ad Theodotum diaconum, 15 ad Olympiadem. Eodem anno ad Olympiadem scriptus liber, quo ostenditur, Neminem lædi nisi à se ipso, & paulò post alius de eis, qui scandalizati sunt: item Epistola 4 ad Olympiadem: Epistola 142 ad Elpidium episcopum:*

Eodem anno Sanctus ad legatos Romá Constantinopolim missos varias dat Epistolas, videlicet 156, 157, 158, 159, Episcopis inscriptas: 160 episcopo, 161 Romanis presbyteris, qui illis aderant: 165, 166, 167 ad episcopos legatis additos: item 162 ad Anysium Thessalonicensem: 163 ad omnes Macedoniæ episcopos: 164 ad Alexandrum Corinthi episcopum: 155 ad Chromatium Aquileiensem. Deinde, intellecto infausto legationis exitu, scribit ad Innocentium Papam, & Epistolam 182 ad Venerium Mediolanensem: & probabiliter 183 ad Hesychium Salonensem: 184 ad Gaudentium Brixiensem: 149 ad Aurelium Carthaginensem: F *150 ad Maximum episcopum: 151 ad Asellum Episcopum: 152, 153, 154, & 181 ad episcopos: 148 ad Cyriacum, Demetrium, Palladium, Eulysium, episcopos Orientales: 168 ad Probam matronam Romanam: 169 ad Julianam, Probæ nurum: & 170 ad Italicam etiam nobilem matronam.*

aliquæ incerti temporis.

1523 *Epistolæ temporis incerti sunt, 48 ad Arabium, 192 ad Onysicratiam, 46 ad Rufinum, 63 ad Tranquillinum, 177 ad Artemidorum, 71 ad Malchum, 92 ad Moysem presbyterum, 101 ad Severum presbyterum, 139 ad Theodorum Syriæ consularem, 171 ad Montium, 208 ad Acacium presbyterum, 209 ad Salvionem aut Galbionem, 214 ad Sebastianum presbyterum, 215 ad Pelagium presbyterum, 216 ad Musonium, 117 ad Theodoram.*

mors Sancti, aliaque, & quæ ad corpus translatum.

1524 *Anno 407, Sanctus cogitur locum exsilii mutare, duciturque Pityunta: sed fractus itineris laboribus, in ipso itinere prope Comana in Ponto XIV Septembris moritur, ibique in eccle-*

AUCTORE J. S.

sia S. Basilisci martyris sepelitur.

Circa annum 414, *nomen* Chrysostomi, *urgente Innocentio Papa, sacris diptychis inscritur primùm ab Alexandro Antiocheno, deinde etiam ab Attico Constantinopolitano & Cyrillo Alexandrino, aliisque omnibus imperii Orientalis episcopis.* § 87.

Ante annum 438 *festivitas Sancti à Constantinopolitanis celebrari cœpta.*

Anno 438, *sacrum corpus Constantinopolim magno cum honore translatum.* § 88.

Hæc sufficiant pro brevi chronotaxi, cùm omnia fusiùs in Commentario sint probata. Attamen pro Epistolis non censui loca assignanda, ubi de singulis disputatum est, quia omnia facilè reperientur, saltem ope indicis historici.

PRÆMONITIO

In Orationem sequentem.

B

Oratio panegyrica Damasceni, serius ad nos perlata.

D*E Oratione panegyrica, quâ S. Joannes Damascenus laudavit* Chrysostomum, *breviter egi in Commentario num.* 27, *tamquam de monumento, quod necessarium non est ad res gestas* S. Joannis *accuratè exponendas, quia Damascenus junior est, quàm ut magnam in iis auctoritatem habere possit, præsertim cùm tantùm scripserit Orationem panegyricam, nec videatur omnia antiquiorum scripta examinâsse ad contexendam exactam gestorum omnium relationem. Vera hæc sunt & certa, eaque de causa Damasceni Orationem non credidi magnopere requirendam. Et revera nihil habet Oratio illa, quod in Commentario non sit abunde tractatum, & auctoritate scriptorum antiquiorum confirmatum. Attamen, postquam ultimam Operum Damasceni editionem, qua nobis deerat, tandem accepimus, quando pars magna hujus Commentarii erat impressa, Orationem illam saltem legere volui, lectamque etiam recudere statui, ut lectores, qui prolixum Commentarium legere nolunt, ex brevi Oratione utcumque possint intelligere, qualis quantusque fuerit* Chrysostomus. D

Qua de causa, & quo modo edatur.

2 *Etenim, quamvis accurata gestorum cognitio non sit petenda ex Damasceno, hujus tamen auctoritas Sancti, qui certò inter præcipuos est seculi* VIII *scriptores, cùm doctrinâ tum sanctitate, aliquid ponderis habere potest in magnificis illis elogiis, quibus* Chrysostomi *doctrinam, virtutes, sanctitatem mirè commendat. Potest, inquam, Damasceni auctoritas ad hoc valere & sufficere, ut intelligamus, quanti* Chrysostomum *seculo* VIII *fecerint Orientales, quantique ipse Damascenus faciendum crediderit communem quasi Græcorum omnium Doctorem. Elogia sanè illa, cùm tam vera mihi videantur, quàm magnifica, maximè me impulerunt ad Orationem recudendam ex editione Lequieni, qui eam primus edidit tom. 2 Operum Damasceni pag.* 886. *Vellem & interpretationem Latinam Lequieni integram dare; at illa talis mihi non videtur, ut nulla egeat correctione. Certè multis locis obscurior est, quàm ut mens scriptoris clarè possit percipi: subinde etiam aliquid irrepsisse videtur, quod cum Græco contextu non satis consonat, sive id imprimentium negligentiâ contigerit, sive alia de causa. Quare interpretationem Lequieni solùm servavi, quantùm servari posse credidi, ac dictionem Latinam mutavi, ubicumque id in commodum lectorum expedire censui. Græcum verò textum nullibi mutare volui, sed malui in Annotatis aut solùm in margine monere, fortè aliter legendum esse, nisi clarè sit mendum typographicum.* E

ORATIO PANEGYRICA

Auctore S. Joanne Damasceno

C *Ex Editione Lequieni, cum ejusdem interpretatione subinde emendata.* F

CAPUT I.

Ratio scribendi: generalia elogia virtutum & scriptorum Chrysostomi: ejus adolescentia, & vita monastica.

Auctor rationes allegat scribendi in laudem Sancti.

NEcesse quidem erat, ô Johannes, qui totus aureus es, eos, qui laudes tuas dicere aggrederentur, auream linguam nactos, sermonem auro fluentem proferre. Imò tua ipsius voce opus foret, quippe quæ sola sui ipsius præconium dignè posset exsequi, & id nunc quidem. Olim quippe, priusquam ex hac vita transires, cùm inter homines telluris incolas simul viveres, tuis rectè factis oblivione suppressis, in primis alloquiis ea statim sui ipsius

Ἔδει μὲν, ὦ Ἰωάννη πάγχρυσε, τοὺς τῶν ἐγκωμίων πειρωμένους ἐφάπτεσθαι, γλώσσης χρυσῆς ἐμμοιρηκότας, λόγον προφέρειν χρυσόῤῥοον. Ἐπεὶ δὲ τούτοις τὴν σὴν ἔδει παρεῖναι φωνήν. μόνη γὰρ ἂν ἑαυτῆς ἀξίως τῆς εὐφημίας κατεστοχάσατο, καὶ ταῦτά γε νῦν· ἅπαξ γὰρ τῷ ἐπὶ γῆς πρὸ ἐκδημίας συμβιοτεύσαντι, λήθη * τῶν κατορθωμάτων ἐν πρωτολογίαις ἑαυτῆς ὑπῆρχε κατήγορος. ἀποκρύπτεται γὰρ

* *fortè* λήθῃ

A γὰρ πῶς τοῖς σοφοῖς τὰ σφῶν κατορθωμάτων, ὡς ἂν μὴ παραῤῥυῇ τὸ εἶναι τῷ οἴεσθαι· ἀλλ' ἐπεὶ πατράσι φίλα καὶ τὰ τῶν παίδων ψελλίσματα, καὶ δύο λεπτὰ Θεῷ τῶν κατορθωμάτων τῶν ἁβρῶν προσφιλέστερα· οὐ δυνάμει γὰρ, προαιρέσει δὲ μᾶλλον κρίνειν ταῦτα πέφυκεν· πρὸς δὲ καὶ φιλοθέου ἀνδρὸς πρεπτρεπὴν οὐκ ἀπωσίον· αἰδοῖος γὰρ οὗτος καὶ χάριτας ὅτι πλείστας πρὸς ἡμῶν ὀφειλόμενος· τῶν μὲν λόγων ἐφάπτομαι· ἀλλ' οὐκ ἀνέδην, οὐδὲ συστολῆς ἄτερ, ἀλλὰ τῷ δέει μὲν συστελλόμενος, καί σοι τῶν σῶν θείων τε καὶ ἱερῶν διδαγμάτων προφέρω τὰ ἀκροθίνια. ἔσται γάρ μοι τοιαύτην ὑπόθεσιν ὀκνοῦντι, ἐγγὺς μὲν ἀξίας ἐληλυθότι, οὐκ ὁ τυχὼν ἔπαινος, ἀπολειφθέντι δὲ ταύτης, ὃ μὴ παθεῖν ἄριστον, ἀλλ' ἀμήχανον, συγγνώμη ἥττῃ δικαίᾳ καθυποκύψαντι, καί μοι δίδου τὴν πυρίπνοον χάριν τοῦ πνεύματος. Χριστοῦ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐχρημάτισας στόμα, ἐξάγων ἐξ ἀναξίου ἄξιον, οὐχ ἕνα πού ἢ δύο· τοῦτο γὰρ ἄν τις τυχὸν καὶ τῶν πολλῶν δράσειεν· ἀλλ' οἴκους ὅλους, καὶ δήμους, καὶ ἄστη.

B 2 Ἀρξάμενος γὰρ ἐκ σεαυτοῦ, καὶ σεαυτὸν ὄντως Ἱερουσαλὴμ κατασκευάσας πόλιν Θεοῦ ζῶντος εἰς κατοικητήριον θείου πνεύματος, τὰ πάντα χόσοι γῆς, ἑῴας τε καὶ ἑσπερίου λήξεως, ἀρκτῴ τε καὶ μεσημβρίας ἐπῆλθες τῷ λόγῳ τὰ πέρατα, ὡς καὶ ἐπὶ σοὶ εὐστοχώτατα λεχθῆναι τοῦ θεοπάτορος Δαβὶδ τὸ θεῖον προαναφώνημα· εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. φοιτητὴς γὰρ γέγονας τῆς ὄντως αὐτοσοφίας τοῦ Χριστοῦ, τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐνυποστάτου δυνάμεως, καὶ τούτου ἰχνηλατήσας ὅση δύναμις, καὶ μιμητὴς Θεοῦ γενόμενος ὡς ἀνθρώπῳ δυνατόν. σὺ πέρατα γὰρ τὰ τῆς φύσεως Γάδειρα πάσης ἀρετῆς ἰδέαν ἐπὶ τῷ βαθυτάτῳ θεμελίῳ τῆς ταπεινώσεως ᾠκοδόμησας, δι' ἧς μόνης καὶ Θεὸς σώζειν εὐδόκησε, καὶ ἄνθρωπος σώζεται. οὐδὲν γὰρ ταύτης ἀσφαλέστερον ἔρεισμα. ἡ δὲ ταπείνωσις ὡς ἐκ πίστεως παντί που δῆλον. πῶς γὰρ ἄν τις καθυποστείη τῷ κρείττονι, μὴ πιστεύσας ὅτι κρείττων καὶ ὕψιστος;

3 Λόγων δὲ πλήρης ὡς Λόγου θεραπευτὴς γεγονὼς, δι' ὧν τὸν θεῖον Λόγον, καὶ ἐνυπόστατον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, διὰ Πνεύματος τῷ Πατρὶ ἐκήρυ-

C ξας ὁμοούσιον, μονάδα σαφῶς εἰδέναι ἐν τριάδι προσκυνουμένην, καὶ τριάδα εἰς μονάδα ἀνακεφαλαιουμένην, παράδοξόν τινα φέρουσαν τὴν ἕνωσίν τε καὶ διαίρεσιν· οὔτε τὸ ἑνιαῖον συγκεχυμένον, οὔτε τὸ τριστὸν δι' ἅπαξ διῃρημένον· ἐν θατέρῳ δὲ συντηρούμενον θάτερον, ἐν τῇ ἑνώσει μὲν τῆς οὐσίας τῶν ὑποστάσεων τὸ ἑνιαῖόν τε καὶ τῆς φύσεως ἀπαράλλακτον. ταῦτα πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐδίδαξας, μίαν θεότητα τρισυπόστατον, ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς ὑποστάσεων ὁλικῶς ἡμῖν κοινωνήσασαν. ἡ δέ ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγος, ὁ ἀπαθὴς παθητῇ φύσει ἑνούμενος, καὶ ταύτῃ οἱονεὶ ὑφιστάμενος, καὶ τοῦ εἶναι ἀρχόμενος, σαρκούμενός τε καὶ παχυνόμενος, καὶ ὁ ἁπλοῦς τῇ φύσει φύσεως προσλήψει συντιθέμενος, καὶ διφυὴς ἀληθῶς γνωριζόμενος, ὡς δύο φύσεις φέρων μετὰ τὴν ἕνωσιν, ἐξ ὧν ἕν ἐστιν ὅπερ κηρύττεται· τελείως ἔχουσαν ἑκάστην κατὰ τὸν ὅρον τε καὶ λόγον τὸν ἑαυτῆς, τὴν μὲν ἄναρχόν τε καὶ ἄκτιστον, τὴν δὲ ἠργμένην τε καὶ ἐκτισμένην· τὴν μὲν ἀπαθῆ, ἀόρατον, ἀναφῆ, ἀπερίγραπτον, τὴν δὲ παθητήν τε καὶ ὁρωμένην, καὶ ἁπτὴν, καὶ περιγραπτήν· θελητικὴν ἑκατέραν, καὶ αὐτεξούσιον, καὶ ἐνεργητικὴν, αὐτὸς τοῦτο κα-

accusatrix erat. Sic enim comparatum est, ut sapientibus viris proba sua facinora lateant, ne id, quod sunt, existimatione desluat. Quia verò ipsæ quoque balbutientium puerorum voces gratæ parentibus ipsorum accidunt, Deoque minuta duo sunt acceptiora, quàm quæ opulenti magnificique homines præstant (quoniam non ex potentia, sed ex voluntate ea solet æstimare:) præterea quia religiosi erga Deum viri, qui reverentiâ multâ dignus est, multiplicique titulo de nobis bene meritus, justa repudianda non sunt: ad dicendum accedo, at minimè licenter, nec sine contractione, sed timore orationem contrahente, tibi divinorum tuorum, sacrorumque documentorum summa capita profero. Mihi siquidem argumentum istud evolventi, si proximè ad dignitatem ejus accessero, haud parum erit laudis: sin autem ejus obtinendæ impar fuero (quod non pati eximium, sed impossibile) venia dabitur, qui justa de causa superari non recusârim. Tu ardentem mihi Spiritûs gratiam impertire: nam Christi quoque os effectus es, qui ex indigno dignum fecisti, non unum alterumve hominem (quod fortè vel quispiam è multis præstiterit) sed & familias integras, plebesque, ac civitates.

A. S. JOANNE DAMASCENO.

E

2 Enimvero à te ipso exorsus, teipsum quoque veram Hierusalem, civitatem Dei viventis, fecisti, quò divini Spiritus domicilium evaderes; tumque adeò ubique terrarum, Orientis Occidentisque tractus, Austri item, & Septentrionis fines, verbo pervagatus es, ut de te perquam appositè pronuntiatum sit divinum illud sanctissimi Davidis effatum: In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Fuisti siquidem alumnus Christi, qui ipsa verè sapientia est, subsistens Dei & Patris virtus: ejusque, quantùm penes te erat, vestigia premendo, imitator factus es Dei, juxta atque homini possibile est. Tu enim terminos septaque b naturæ, omnis nempe virtutis ideam, struxisti in profundissimo humilitatis fundamento, per quam solam & salvare Deus voluit, & salvus fit homo. Nullum quippe fulcrum eâ firmius est. Ast humilitatem ex fide originem trahere, nemini non perspicuum est. Quomodo enim divino Numini subsit aliquis, ni certò credat altissimum esse divinum Numen?

cujus virtutes supra fundamentum humilitatis erant structæ:

b

3 Atqui Verbi cultor cùm esses, sermonum quoque plenus fuisti, quibus divinum subsistensque Dei & Patris Verbum, suppetias ferente Spiritu, consubstantiale esse Patri prædicâsti; ut unitas adoranda in Trinitate palàm innotesceret, nec non Trinitas ad unitatis summam revocata, quæ unitatem distinctionemque humano captu superiorem haber, unitate quidem confusionis, & ternario divisionis experte prorsus persistente. Quo fit ut alterum in altero sit salvum; in unitate scilicet substantiæ unio personarum, & naturæ per omnia conformitas. Hæc docuisti orbem universum, Deitatem unam in tribus hypostasibus, quæ in hypostasium suarum una plenè nobis perfectéque communicata est. Hæc autem Dei Filius & Verbum est, qui cùm minime pati posset, cùm patibili naturâ copulatus fuit, unumque & idem ac ipsa veluti subsistens, & esse incipiens, assumpta carne, crassitie vestitus fuit. Unde cum naturâ simplex esset, naturæ susceptione compositus evasit, duplicis reverà naturæ existens, quatenus naturas duas post unitionem gerit, ex quibus unum ipse est, quæ esse prædicatur: ita ut utramque habeat secundum utriusque definitionem & rationem; unam quidem principii expertem & increatam, inceptam alteram & creatam: unam impatibilem, invisibilem, tangi nesciam, ac circumscribi; alteram patibilem, adspectabilem, tractabilem

doctrina Sancti de Trinitate & Incarnatione laudatur:

F

A. S. Joanne Damasceno.

& circumscriptam: utramque voluntate, arbitrii libertate, & operatione instructam, ut ipse hoc & illud exsistat, Christus unus, Filiusque & Dominus; illa instrumenti more ministrante, hac herili potestate agente; utraque demum propriam actionem liberumque motum exserente; quatenus ipse unus hoc & illud exsistit, & per utrumque salutarem renovationem nostram patravit, cujus gratiâ seipsum commiseratione motus exinanivit.

optat auctor gratiam sancti Spiritus, & opem Sancti,

4 Hæc cùm didicisses, docuisti, ut in his quoque aureum & argenteum optimorum operum decorem exstruamus, ne si stipulæ simus, ad judicialem ignem cùm accedemus, consumamur; magis verò magisque purgemur, ut, absumpto quidquid superest scoriæ, mundique cum Mundo, qui igne nos examinat & deificat, in æternum vivamus. Quis mihi linguam tribuat, quæ præconiis tuis celebrandis sit digna? Quis me transferre valeat in pristinam illam diem, quâ divinus ille ignis in linguæ speciem figuratus, in singulis Apostolis unâ formâ ac multis modis requievit, ut unum fidei dogma multiplici lingua annuntiaretur, coactis in unum, quæ dissidebant, solutoque multifido errore, in quem conspiraverant olim turris exstructores, accepta impieta-

B

tis mercede confusione linguarum, sententiarumque ex ea discidio? Quis ejusmodi linguam Spiritus concedat mihi, quâ Viri hujus Spiritu sancto pleni præcellentias naturâ subliniores efferam? Sermonum mihi oceanus utinam afflueret, abyssusque sententiarum! Verùm sermonibus non subjacet gratia Spiritûs. Qui enim Spiritu vacuus, quæ Spiritûs sunt eloqui voluerit, idem ille præstat, acsi sine luce intueri contendat, cùm videndi ducem alium non habeat nisi tenebras. Quocirca ad eum revertor, quem nunc laudare proposui, ut accendam ex eo scientiæ lucernam, velut ex divina quadam facula, ut idem ipse & laudandi argumentum sit, & laudum ministrator.

qui simul cœpit facere & docere, & non minus virtutibus,

5 Ecquis quidem tam copiosæ facundiæ fuit & tam magnæ sapientiæ: quarum comparatio discerni nequit, ut obscurum sit, utrâ mirabilior fuerit? Quis forma virtutum sic exstitit vel visus, ut verbis non indigeret ad docendum? Quis verborum imbres sic unquam effudit ex actionibus consectarios, & virtutem ex illis accipientes, ut & de eo pronuntiare liceat: Quæ cœpit facere & docere: quod dicit divinus Lucas de Jesu Deo meo, à quo & esse & benè esse acceperat? Quis ita actioni contemplationique

C

dedit operam, cùm & calcârit carnis voluptates, acsi sine carne esset, & cum Deo divina specularetur? Quis fidei, tamquam animæ, opera, uti membra corporis, optimo ordine sic addidit subjecitque, & opera fide sic animavit vividaque reddidit? Quorum scilicet alterum sine altero inutile nulliusque emolumenti est, tametsi quispiam antecellere fidem haud absurdè prorsus concedat. Quis sic gulam procul eliminavit, heram servituti mancipans, avidamque pia ratione cohibens, ut illius dominus effectus sit, non servus?

quam facundiâ & doctrinâ excelluit.

6 Tanta verò sobrietatis illius præstantia fuit, ut nesciret, an, quidve, aut quantum cibi*c* potûsque admitteret. Natura quippe fragilis est, & caro fluxa, mobilisque, ac spirituum indiga. Quia fieri non potest, ut sine respiratione vitam trahamus, cæterisque perinde opus est nobis, ut indigentiam suppleamus. Enimvero tria sunt, quæ evacuantur, siccum, humidumque, & spiritus, quorum cujusque idonea plenitudo à Conditore rerum definita est, quâ natura corporis constituatur. At verò gratia Spiritûs naturæ terminis subjecta non est. Non enim in solo pane vivet homo, sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei. Quis sic anima cogitationeque,

κεῖνο τελῶν, ὁ εἷς Χριστὸς, καὶ υἱὸς, καὶ κύριος· τῆς μὲν ὀργανικῶς λειτουργησάσης, τῆς δὲ δεσποτικῶς ἐνεργησάσης· ἑκατέρας τὴν οἰκείαν ἐνέργειάν τε καὶ αὐτεξούσιον κίνησιν ἐχούσης· αὐτοῦ δὲ τοῦ ἑνὸς τοῦτο κἀκεῖνο τελοῦντος, δι᾽ ἀμφοῖν τὴν ἡμῶν κατεργασαμένου σωτήριον ἀνακαίνισιν, ἐφ᾽ ᾧ συμπαθῶς ἑαυτὸν κεκένωκε. D

4 Ταῦτα μαθὼν ἐδίδαξας, καὶ τούτοις ἐποικοδομεῖν τὴν τῶν ἀρίστων ἔργων χρυσαυγῆ τε καὶ ἀργυροφεγγῆ εὐπρέπειαν. ὡς ἂν μὴ τῷ κριτικῷ πυρὶ πλησιάσαντες φρυγανώδεις ὄντες ἀναλωθείημεν, πλέον δὲ καὶ πλέον καθαρθείημεν, δαπανώμενοι μὲν ὅσον κίβδηλον, καὶ καθαροὶ καθαρῷ τῷ πυροῦντι καὶ θεοῦντι συναιωνίζοντες. τίς μοι δοίη γλῶσσαν ἀξίαν τῆς εὐφημίας; τίς με θείη ἀνὰ ἡμέραν τὴν ἔμπροσθεν, ὅτε νοερὸν πῦρ θεῖον γλωσσοειδῶς τυπούμενον, ἐφ᾽ ἑκάτερόν τε τῶν ἀποστόλων ἑνοειδῶς καὶ πολυμερῶς ἐπαναπαυόμενον, ὡς ἂν τὸ ἑνιαῖον δόγμα τῆς πίστεως ἐν πολυσχιδέσι γλώσσαις καταγγελθείη, συνάγον τὰς εἰς ἓν τὰ διεστῶτα, καταλυθείσης τῆς πολυσχιδοῦς πλάνης, πρὸς ἣν κακῶς ὡμονόησαν οἱ πάλαι πυργοποιήσαντες, καὶ μισθὸν ἔλαβον τῆς ἀσεβείας τὴν συγχυτικὴν τῆς γλώσσης, καὶ δι᾽ αὐτῆς τῆς E γνώμης διαίρεσιν; τίς μοι ταύτης μεταδοίη τῆς γλώσσης τοῦ Πνεύματος, ὡς ἂν τὰ τοῦδε τοῦ πνευματοφόρου ἀνδρὸς τὰ ὑπὲρ φύσιν ἐξαγγείλω πλεονεκτήματα; ὠκεανὸς ἐνταῦθα παρείη λόγων, νοημάτων τε ἄβυσσος, ἀλλ᾽ οὐχ ὑπείκει λόγοις ἡ χάρις τοῦ πνεύματος. ὁ γὰρ ἄνευ τοῦ Πνεύματος βουλόμενος λέγειν τὰ τοῦ Πνεύματος, φωτὸς ἄνευ βλέπειν προαιρεῖται, καὶ σκότον ἔχει ποδηγὸν τῆς ὁράσεως. διὸ πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐπάνειμι τὸν εὐφημούμενον, καὶ αὐτοῦ ὡς θείου λαμπτῆρος τὸν λύχνον ἀνάπτων τῆς γνώσεως, ὡς ἂν αὐτὸς εἴη τῆς εὐφημίας ὑπόθεσις, καὶ τῶν ἐπαίνων χορηγός.

5 Τίς μὲν οὕτω πολὺς ἐν λόγῳ καὶ μέγας ἐν φρονήσει, ὧν ἡ σύγκρισις ἀσύγκριτος, ὡς ἄδηλον εἶναι ποτέρῳ μᾶλλον ὄντος θαυμασιώτερος; τίς οὕτω τύπος ἀρετῆς ἦν καὶ ὁρώμενος, ὡς μὴ δεῖσθαι λόγου πρὸς παίδευσιν; τίς λόγων ψεκάδας ἐξέχεε τοῖς ἔργοις ἑπομένας, ἐκ τούτων τε λαμβανούσας τὴν δύναμιν, ὡς καὶ ἐπὶ τούτου λέγειν, ὧν ἤρξατο ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ὃ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ μου Λουκᾶς φησιν ὁ θεσπέσιος, ἐξ οὗ τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι κεκλήρωται; τίς πρᾶξιν ἐπῆλθε καὶ θεωρίαν, σαρκός τε ἡδονὰς πατήσας, ὡς ἄσαρκος, καὶ μετὰ Θεοῦ F τὰ θεῖα σκεψάμενος; τίς πίστει ὡς ψυχῇ τὰ ἔργα οἷα μέλη σώματος εὐτάκτως περιέθηκε καὶ ὑπέταξε, καὶ ἔργα πίστει ἐψύχωσε καὶ ἐζώωσεν; ὧν θάτερον θατέρου δίχα ἄχρηστον καὶ ἀνόνητον, εἰ καὶ τῇ πίστει, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ δοίη τις τὸ προτέρημα; τίς οὕτω γαστριμαργίαν ἐξῶσε, δουλώσας τὴν δέσποιναν, καὶ φιμώσας μαιμάουσαν εὐσεβεῖ λογισμῷ, αὐτοκράτης, οὐ θεράπων τῆς ταύτης γενόμενος?

6 Καὶ τοσοῦτον αὐτῷ τῆς ἐγκρατείας τὸ περιόν, ὡς λανθάνειν, εἴ τε καὶ ὅ τι, καὶ ὅσον προσεφέρετο βρώσεώς τε καὶ πόσεως. ἡ μὲν γὰρ φύσις ἐπίκηρος, καὶ τὸ σαρκίον ῥευστὸν καὶ κινούμενον, καὶ ὥσπερ πνεύματος ἐνδεές· ἀναπνοῆς γὰρ ἄνευ ζῆν τῶν ἀμηχάνων, καὶ τῶν λοιπῶν οὕτω χρεὼν ἀναπληροῦσθαι τὴν ἔνδειαν. τρία γὰρ τὰ κινούμενα, ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν, καὶ πνεῦμα· ὧν ἑκάστου ἡ κατάλληλος ἀναπλήρωσις συνιστᾷ τόδε τὸ σῶμα φυσικῶς πρὸς τοῦ Κτίσαντος ὡρισμένη. ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ πνεύματος οὐχ ὑπείκει φύσεως ὅροις. οὐ γὰρ ἐν ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. τίς οὕτω καθαρὸς καὶ ψυχὴν καὶ διά-

νοιαν

A. S. JOANNE DAMASCENO.

A ψυχὴ πρὸς τῷ σώματι, ὡς μαρτυρεῖσθαι αὐτῷ καὶ τὸ πρὸς μίξεις νήλιθιον· ἀλλ' οὐκ νήλιθιον ὄντως. οὐ γὰρ ἄλογον, οὐδὲ φύσεως τὸ κατόρθωμα, λόγου δὲ ἐπικράτεια ἡνιοχοῦντος τὸ ἄλογον, καὶ πᾶσαν τὴν ὄρεξιν πρὸς Θεὸν ἀνατείνοντος, ἐφ' ᾧ καὶ διεδημιούργητο, ἀποστρεφομένου μὲν τὸ λεῖον τῆς ἡδονῆς ὡς πυρὸς ὑπέκκαυμα, περιπτυσσομένου δὲ τὸ τραχὺ τῆς ἀρετῆς φέρον πρὸς βασιλείαν ἀΐδιον. οὕτως ἑαυτὸν συνεθίζων ἐκ μικροῦ, προβαίνων ὁσημέραι, ἀεὶ ἐγίνετο ἑαυτοῦ ἐγκρατέστερος, ἕως τὸ πάθος ἐκοίμησε τέλεον, ἀσκητικῇ τέχνῃ τιθασσεύσας καὶ θρέψας ὑφήνιον, εἰς ἕξιν δὲ ἔθους τῷ χρόνῳ καὶ περιεστάλην εἰς φύσιν ἐλάσαντος. πόνος γὰρ θείας ἐπικουρίας τυχὼν, ἀπάθειαν χαρίζεσθαι πέφυκε.

7 Τὶς φιλαργυρίαν τῶν χρημάτων προαπεκτήσατο, μεθ' ὧν καὶ τὰ κτήματα, οὕτω ποθήσας τὸ μὴ ἔχειν, ὡς ἕτερος τὸ ἔχειν, τὸ παθῶν τὸ ἔρεισμα, τῆς ἐλπίδος τὸ στέρημα, τῆς πίστεως τὴν ἀντίπαλον; διὸ καὶ Παῦλος ἡ θεόρθογγος λύρα τοῦ πνεύματος, τὸ ἀποστολικῶν γλωσσῶν τὸ πολύηχον στόμα, δεύτεραν εἰδωλολατρίαν ταύτην κυρίως κατονομάζει.

B ἀφεὶς γάρ τις τῆς θείας προνοίας ἀψάσθαι τῆς ἐλπίδος τὴν ἄγκυραν, τῶν χρημάτων τῇ συλλογῇ ἐπερείδεται, ταῦτα τιθεὶς πρὸ τοῦ κρείττονος, ὡς ἀθάνατα βιωσόμενος· καὶ ὡς θάλασσα οὐκ ἐμπιπλάμενος, κἂν ὅτι πλεῖστοι χρυσοῦ ποταμοὶ εἰσρέωσι τι καὶ μέγιστοι· οὐχ εἵλετο τούτους ὁ νῦν εὐφημούμενος, ἀλλ' ἀπωσάμενος ἅπαντα, αὐχοῦσαν πατρίδα ἔνδοξον καὶ περίοπτον· τὴν Ἀντιόχου λέγω, ἧς τῆς ἕως ἐφεδρεύει τοὺς οἴακας· γένος καὶ αἷμα περίβλεπτον, χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους πολυτελεῖς, ἐσθῆτος ὅσον μαλακὸν καὶ περίδοξον ἄλλοις παραχωρήσας, πρὸς δὲ καὶ λόγου κλέος καὶ δυναστείαν.

8 Φοιτᾷ πρὸς Μελέτιον τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας τὸν πρόεδρον, ἄνδρα πλείστοις θείοις κομῶντα χαρίσμασι, βίῳ καὶ λόγῳ παντὶ περιηχημένον· ὃς τοῦτον δεξάμενος ἔτος που ὄκτω καὶ δέκατον ἄγοντα, ἐραστής τι τοῦ κάλλους τῆς αὐτοῦ καρδίας γινόμενος, ὡς προβλεπτικῷ ὄμματι τὴν τοῦ νέου θεώμενος ἔκβασιν, τοῖς τε τῆς εὐσεβείας στοιχειώσας δόγμασιν, ἤθεσί τε καὶ τρόπον ἱκανῶς ἀποσεμνύνας, καὶ προγράψας τὸ κάλλος τῆς ἀληθείας, οὕτω διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας μορφοῖ ἐν αὐτῷ Χριστὸν, τὸν ὡραῖον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὡς κάλλει ἐκλάμποντα τῆς θεότητος. ἐτῶν ἦν ὡς τριάκοντα, καὶ οὕτως

C ἅμα ἐν τῇ τελειότητι τῆς τε σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἡλικίας γενόμενος, καὶ τῶν θείων λογίων ἀναγνώστης προχειρισθεὶς ὁμοῦ καὶ διδάσκαλος, ῥώμη θείου ἔρωτος πρὸς τὴν ἔρημον μετανίσταται, στρυφνοῦσαν τὴν σάρκα καὶ φλεγμαίνουσαν τοῖς πάθεσι καταμαραίνειν βουλόμενος, ὡς ἂν μὴ τὸ κρεῖττον δουλωθείη τῷ χείρονι· ἄμφω γὰρ κατ' ἀλλήλων ἐπιθυμεῖ, καὶ ἡ φθορὰ τοῦ σκηνώματος εἰκότως τῇ ψυχῇ τὴν ἐπικράτειαν ἐδίδασκε· καὶ ταῖς πέλας προσομιλήσας ὄρεσιν, ὁδηγεῖται πρός τινα πρεσβύτην, Σύρον μὲν τὴν διάλεκτον, τὴν δὲ γνῶσιν οὐκ ἰδιώτην, ἄκραν φιλοσοφοῦντα ἐγκράτειαν, καὶ τούτου τὴν σκληραγωγίαν τέτρασιν ἀποσμηξάμενος ἔτεσιν, καὶ πάσης ἡδυπαθείας ῥᾷον περιγενόμενος, λόγον ἔχων τοῦ πόνου συναιρομένου, τῆς ἀδηλίας γλιχόμενος, ἐσχατιᾶς τινὸς ἐγένετο πάροικος, ἄντρον αὐχῶν καταγώγιον ὡς ἀρετῆς παλαίστραν καὶ κονίστριον· ἔνθα πόσοις μὲν ἄθλοις ὑποστὰς κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν τὴν τοῦ πνεύματος παράκλησιν ἀντιλαμβάνεται; πόσας δὲ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ θέμενος τῷ πνεύματι κατειργάζετο, ἐκ δυνάμεως προβαίνων εἰς δύναμιν, καὶ δι' ἀμφοῖν πράξεώς τε καὶ θεωρίας, ἅπαν Αἰγύπτιον νόημα τῆς ψυχῆς ἐξορίζει καὶ σώματος;

& non solum corpore, purus est, ut illi testimonium fuerit de obtusa ad coitus indole? At nec obtusa revera erat illius indoles. Neque enim erat aliquid rationis expers, aut naturæ infirmitas, sed continentia rationis, quâ pars non rationalis animæ frenabatur, & desiderium omne intendebatur ad Deum, propter quem erat conditus: quâ voluptatis suavitatem, ceu fomitem incendii refugiebat; magisque eligebat virtutis asperitatem, quâ ad tranquillitatem æternam subveheretur. His moribus se ipse assuefaciendo à puero, & quotidie progrediendo, semper se ipso fiebat continentior, donec prava affectio omnino dormiret, ubi illam exercitationis arte cicurâsset, & subjectam fecisset, consuetudine in habitum procedente tempore, & demum in naturam conversâ. Labor enim, cui divinum auxilium adspirat, affectus sedare *d* natus est.

d *Sanctus terrena contemnit,*

7 Quis sic avaritiæ renuntiavit, unâque pecuniis, ut non habere, perinde ac alter habere, peroptaret, illi nempe, quæ pravorum animi motuum fulcimentum est, exstinctio spei, adversaria fidei? Unde Paulus divinarum Spiritus sancti vocum lyra, linguarum Apostolicarum os multisonum, appositè eam appellat, Idolorum servitutem. Nam si quis divinæ providentiæ apprehendere anchoram non curat, hic congestis divitiis nititur, quas anteponit Numini, ceu æternùm victurus; & maris instar non impletur, tametsi complura ingentiaque auri flumina in ipsum confluant. Hæc non elegit ille, cujus nunc laudes celebramus; sed repulsa omni materia gloriandi, patria illustri & inclyta (Antiochiam dico, cujus regimini Oriens parebat) genere sanguineque conspicuo, auro, argento, pretiosis lapidibus, relictoque aliis, quidquid in vestibus est molle splendidumque, imò & elegantia vique sermonis;

E

8 Ad Meletium pergit Antiochenæ ecclesiæ antistitem, divinis compluribus nitentem donis, vitâ doctrinâque ubique celebrem. Qui Joannem decem & octo *f* circitèr annos natum suscipit, cordisque ejus pulchritudinem amare incipiens, ceu juvenis exitum præscio contuitu cerneret, eum sinceræ pietatis documentis instituit, ac moribus ipsius ad honestatis regulas compositis, veritatis in eo pulchritudinem delineavit. Hoc modo Christum in eo per lavacrum regenerationis figurat, speciosum, inquam, illum præ filiis hominum propter effulgentem Deitatis decorem. Triginta circitèr annis *g* natus, cùm perfectam corporis & animi ætatem esset assequutus, ad divinorum eloquiorum lectoris *h*, imò & magisterii jam promotus gradum, divini amoris impulsu in desertum migrat, carnem prementem & affectionibus inflammantem macerare studens, ne pars potior ignobiliori subjecta fieret. Ambæ siquidem adversus se invicem concupiscunt: at corruptio tabernaculi imperium rectè in animam transfert. Igitur in proximis montibus cùm versaretur, ad quemdam senem ducitur, qui Syra quidem dialecto utebatur, sed scientiâ imperitos non erat, supremæque continentiæ apicem excolterat. Hujus austeritatem annos quatuor cùm expressisset, omnique voluptate evasisset facilè superior, quòd ratione uteretur cum laboribus suis conspirante; latère cupiens, loci abstrusi factus est incola, antrum habere gestiens diversorium, veluti palæstram stadiumque virtutis. Quot quidem illic certaminibus perfunctus secundum multitudinem dolorum tantumdem consolationis Spiritûs vicilim obtinuit? Quot verò in corde ascensiones ponens, Spiritu operabatur, de virtute in virtutem progrediens, & per utramque, actionem dico & contemplationem, omne Ægyptiacum consilium ab anima exterminans & è corpore?

ac prius lector ordinatus, in eremo austere vivit, *f*

F *g* *h*

7 Cum

A S. Joanne Damasceno. & sanctè: sed ex nimio rigore morbum contraxit.

9 Cum verò, ecu Moyses alter, huicce mundo pro eximio munere datus, Ægyptum reliquisset, hanc utique vitam, quæque ad ipsam pertinent, ac modo quodam vitæ hujus exsors effectus esset; Deum vidit in hujusce sæculi asperitate, velut in rubo splendescentem. Quemadmodum enim rosam ex spinis, sic ex virtutis laboribus suaveolentem plantam in Dei odorem germinare comparatum est. Abjectis itaque cogitationibus exemptus, terrenisque rebus calceamentorum instar positis, in loco Dei manet, mente sua scilicet, ubi Deum intuetur, quantum intueri possibile est. Rursum verò in Ægyptum remeat, populum multum & innumerum ex Ægypto, & ex amara Pharaonis, principis orbis, servitute translaturus ad excelsam terram promissionis, & traducturus eos per mare rubrum aquæ divinæ & sanguinis, in deserto perturbationum vacuo versantes, & declinantes ab Amalec extensione manuum, in crucis modum elevatarum ad illum, qui nostri gratiâ manus expandit in cruce, ut vincendi ab illo virtutem obtineant. Duobus igitur annis in specu degens, servansque insomnem animam unà cum corpore, vacans meditationi divinorum eloquiorum, acsi carnis expers esset, omnem expulit ignorantiam, veræ scientiæ lumine in semet

B recepto. Si verò indulgere somno opus erat, quò natura recrearetur sustentareturque, hoc officium naturæ stans præstabat, ut illo biennio, nec nocte, nec die recubaret. Hoc modo inferioris partis libidines enecantur, lumborum virtutes solvuntur, ombilici exstinguitur æstus: ac ipse fit ineptus ad opem sibi præstandam.

D 9 Μωϋσῆς τις ἄλλος τῷ βίῳ δεδωρημένος, τὴν Αἴγυπτον καταλελοίπει τὸν τῇδε βίον, καὶ τὰ τοῦ βίου, καὶ τρόπον τινὰ ἔξω τοῦ βίου γενόμενος, εἶδε Θεὸν ὡς ἐν βάτῳ τῷ τραχεῖ τοῦ βίου ἐκλάμποντα· καὶ ὥσπερ ἐξ ἀκάνθης τὸ ῥόδον, οὕτως ἐκ πόνων ἀρετῆς φυτὸν εὐῶδες εἰς ὀσμὴν τοῦ Θεοῦ φύεσθαι πέφυκεν. οὕτω λυθεὶς τῶν χαμαιζήλων ἐννοιῶν, καὶ ἄρας δίκην πεδίλων τὰ γήϊνα, ἐν τόπῳ Θεοῦ, τῷ ἰδίῳ νῷ γίνεται, καὶ ὁρᾷ Θεὸν ὡς ἰδεῖν δυνατόν· καὶ πάλιν εἰς Αἴγυπτον παραγίνεται, πλήθη πολλά τε καὶ ἄπειρα ἐξ Αἰγύπτου, καὶ τῆς πικρᾶς τυραννίδος Φαραὼ τοῦ κοσμοκράτορος, καὶ πρὸς τὴν ἄνω γῆν τῆς ἐπαγγελίας μεταναστάμενός τε, καὶ μεταναστήσων διὰ θαλάσσης ἐρυθρᾶς τοῦ θείου ὕδατός τε καὶ αἵματος, ἐν ἐρήμῳ τῶν παθῶν πολιτευσαμένους, καὶ Ἀμαλὴκ ἐκκλίναντας χειρῶν ἐκτάσει ἐπαιρομένων σταυροειδῶς πρὸς τὸν ἐν σταυρῷ τὰς χεῖρας δι' ἡμᾶς ἐκτείναντα, ἐξ αὐτοῦ τε τὴν τροπαιοῦχον δεδεγμένους δύναμιν. ἐν τῷ σπηλαίῳ τοίνυν διττὸν ἔτος διατρίψας, καὶ ἄγρυπνον τὴν ψυχὴν ἅμα καὶ τὸ σῶμα διαφυλάξας, οἷον ἄσαρκος τῇ μελέτῃ τῶν θείων λογίων ἐνασχολούμενος, πᾶσαν ἐξωστράκισεν ἄγνοιαν, τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς εἰσοικισάμενος γνώσεως. εἰ δὲ καὶ ὕπνου μεταλαχεῖν ἔδει πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἀνάκτησιν καὶ

E ἀνάῤῥωσιν, ἑστὼς τὴν λειτουργίαν ἐτέλει τῆς φύσεως, ὡς τὸ διττὸν ἔτος οὐδ' ὅλως ἀνακλιθῆναι, οὐ νύκτωρ, οὐ μεθ' ἡμέραν. οὕτω νεκροῦται τὰ ὑπογάστρια, καὶ τῶν νεφρῶν τὰς δυνάμεις ἐκλύεται, καὶ τῆς ἐπ' ὀμφαλοῦ γαστρὸς τὴν πύρωσιν παρασβέννυται, καὶ ἄτονος πρὸς τὸ ἑαυτῷ χρησιμεύειν γίνεται.

ANNOTATA.

a *Fortè e textu Græco hic excidit vox πάλαι* olim, *aut alia similis.*

b *Vox γάδειρα Phœnicibus usitata est, idemque apud ipsos significat ac περιφράγματα aut* septa, *ut legitur in Lexico Græco Roberti Constantini. Dictio tota aliquid obscuritatis habet. At auctor videtur dicere, tam præclaram omnis virtutis ideam, ut natura ulteriùs non progrediatur, iisque septis circumscribatur, fuisse conceptam a* Chrysostomo, *structamque supra fundamentum humilitatis.*

c *Virtutes, quas hactenus laudavit Damascenus, nimirum humilitatem num. 2 memoratam, castitatem, sobrietatem, ac generatim excellentiam in agendo, contemplando & docendo, variis locis in Commentario nostro ita confirmatas lector inveniet, ut nequaquam dicendum sit, exaggeratione usum esse Damascenum.*

d *Vox Græca ἀπάθεια videtur plusculum significare, quàm significant voces Latinæ* affectus sedare. *At in rigore ea vox accipienda non est. Facilè tamen crediderim, eam gratiam fuisse datam* Chrysostomo, *qui in domo materna, & in solitudine fortiter expugnavit libidinem, ut nec caro nec concupiscentia ipsi postmodùm fuerit molesta.*

C e *Vox αὐχὴν fortè mendosa est, ac magis verisimiliter legi poterit αὔχησιν* gloriationem, *aut quid simile. Certè ex dictione Græca, etiamsi credamus genuinam, extundi nequit, quod dedit Lequienus,* patriam exornat. *Nam agitur de Sancto omnia relinquente, interque hæc etiam patria ponitur. Mirum fortè alicui videri poterit, quòd Sanctus dicatur reliquisse* elegantiam vimque sermonis. *Attamen id verè dicitur, cùm eâ uti noluerit, ut nomen sibi faceret; sed postea solùm eâdem sit usus ad gloriam Dei & ad hominum salutem promovendam.* F

f *De institutione* Chrysostomi *per Meletium actum est § 4 & 5. At fortasse plures annos, quàm octodecim habebat, quando Meletium frequentare cœpit, nisi jam illum subinde adiverit, quando adhuc audiebat Libanium. Vide dicta num. 46.*

g *Hæc ætas optimè congruit cum chronotaxi nostra tota.*

h *Lector jam duobus aut tribus annis erat, quando in solitudinem abiit. At magister non erat, nisi privatus, ob Epistolas ad Theodorum lapsum scriptas. Quæsitus tamen fuerat ad episcopatûs cathedram; sed eam dignitatem fugerat.*

CA,

A

C A P U T II

Sanctus in Patriam reversus, fit presbyter ac deinde episcopus: præclarè docet: exsilio relegatur, revocatusque iterum pellitur: mors, sepultura, corpus Constantinopolim relatum.

Αὖθις τε πρὸς τὴν πατρίδα παλινοστήσας, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν πρεσβυτέρου τάξει γενόμενος, καὶ ταύτῃ ὡς εὐγνώμων παῖς τῇ τιθηνῷ μητρὶ ἀποτίσας τὰ θρέπτρα, θείᾳ προνοίᾳ πρὸς τὴν ἀλουργίδα τῶν πόλεων μετατίθεται, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως νυμφεύεται. οὐ γὰρ ὑπὸ μόδιον κρύπτεσθαι ἔδει φωστῆρα τοιόνδε, ἐφ᾽ ᾧ τὸ ἄχρονον καὶ ἀΐδιον φῶς ἀναπέπαυται, ἀλλ᾽ ἐπὶ λυχνίαν ὑψηλὴν καὶ περίοπτον ἀνατίθεσθαι, ἵν᾽ ὡς ἐξ ἀπόπτου καὶ μεσαιτάτης περιωπῆς σάλπιγξ οἷα χρυσήλατος πάντα περιηχήσῃ τὰ πέρατα. B τίς οὕτως ἐκκλησίαν ἴθυνέ τε καὶ ἔταξε, καὶ χθαμαλὸν ἐπεδείξατο φρόνημα ἐν ὑψηλῷ τοῦ ἀξιώματος προτερήματι; τίς οὕτως ὀργὴν καὶ θυμὸν ἡνιόχησεν, ὡς ἔννομον πρᾳότητα κτήσασθαι, ἀποστυγοῦσαν μὲν πᾶν ὅ, τι τῇ ἀρετῇ ἀντίθετον, καὶ ἐκδικοῦσαν δὲ ἐξ ἀδίκων τὸ δίκαιον; τίς ἀγάπην τοσοῦτος, ἐξ ἧς ἔλεος φύεται, οὗ τῆς ἀρετῆς μέχρι νῦν ἔμψυχοι στῆλαι τὰ σύμβολα φέρουσι; λόγος γὰρ πᾶς αὐτῷ ἐλέου ὑπῆρχεν ὑπόθεσις, ὡς εἰς ἕξιν ἐληλακέναι συμπαθείας καὶ μεταδόσεως τοὺς τῶν ἐκείνου ἐπαΐοντας λόγων. ἔπειθε γὰρ Θεῷ τὰ οἰκεῖα κιχρᾶν, φθαρτὰ διδόντας καὶ ῥέοντα, ἀντιμετρεῖν τὰ ἑστῶτα καὶ ἄφθαρτα, καὶ θησαυρίζειν ἐν οὐρανοῖς τῆς συμπαθείας τὸν ἔρανον, οὐ δαπανώμενον, οὐδὲ κλέπτῃ συλώμενον, ἐλεημοσύναις τὰς ἁμαρτίας καθαίρειν, καὶ τὰς ἀδικίας ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων· πεινῶσι διαθρύπτειν τὸν ἄρτον εὐαγγελικῶς, καὶ διψῶσι διδόναι ποτήριον· γυμνῶν περιστέλλειν τὴν γύμνωσιν, καὶ ἀμφιάζειν ἀνειμόνας, καὶ ἀστέγους ὑπαιθρίους σκέπειν· ποιεῖσθαι νοσούντων ἐπίσκεψιν, καὶ πρὸς φρουρὰν τὸν πόδα προϊέσθαι, καρποῦσθαι τῷ ἐλέῳ τὸν ἔλεον.

11 Μῆνιν δὲ τίς ἀπώσατο, καὶ ἀπωθεῖσθαι τὸ C ποίμνιον πέπεικε, ἣν τὰ θεῖα σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν τοῖς ἔχουσι κλείουσιν; ὡς γὰρ ἐποίησας, ἔσται σοί, φησιν, ᾧ μέτρῳ μετρεῖς, ἀντιμετρηθήσεταί σοι, ἀφίετε γὰρ ἀφεθήσεται. καὶ ἔμπαλιν ἀκολουθίᾳ περάνησεν· οὐκ ἀφεθήσεται γὰρ οὐκ ἀφιέντι. τίς φθόνον, καὶ βασκανίαν κατέκρινεν, καὶ κατάκρισιν ἐδίδαξε; τὸ φθονεῖσθαι ἄριστον· ἀγαθὸν γὰρ ἅπαν ἐπίφθονον. αὐτοκατάκριτον δὲ πρὸς τῷ αἰσχίστῳ τὸ βάσκανον, τὸ πάντων τῶν παθῶν ἀδικώτατον καὶ δικαιότατον, τὸ τοῦ ἐλέους ἀντίπαλον· εἴπερ ἔλεος μὲν ἀλλοτρίοις κακοῖς ἐπαλγύνεσθαι, ἀγαθοῖς δὲ τὸ βάσκανον· οὐκ ἑαυτοῦ ἕνεκα, τοῦ δὲ πάσχοντος· καὶ αὔξησιν ποιεῖσθαι τοῦ ἑαυτοῦ τῶν ἀλλοτρίων καλῶν τὴν ἐπαύξησιν, τὸν κεκτημένον ἀμυνόμενον πρότερον. καὶ παιδεύσας μὴ κρίνειν τὸν σύνδουλον, ὡς ἂν μὴ κριθείημεν δικαίοις σταθμοῖς τοῦ μόνου κριτοῦ, τὴν δίκην ἡμῖν ταλαντεύοντος, μηδὲ ἁρπάζειν τὸ τοῦ δεσπότου ἀξίωμα. εἷς γὰρ κριτής, ὃς οὐ κρίνεσθαι πέφυκεν, ὡς μόνος ἁμαρτίας ἐλεύθερος, δεσπόζων, οὐ δεσποζόμενος. ἄφετε εὐαγγελικῶς ἐβόα, καὶ ἀφεθήσεσθε. τίς λύπην ἀπώσατο τὴν πρὸς θάνατον ἄγουσαν, καὶ λύπην ἐδίδαξε τὴν θυμηδίας πρόξενον; ὧν ἡ μέν, ὡς πένθος τὸ ἐκ Θεοῦ ἐξ ἁμαρτίας, σωτήριος· εἴπερ ἁμαρ- c

Sanctus ordinatus episcopus, charitatem docet,

IN patriam itaque rediens, presbyterii gradum accipit. Cumque tamquam gratus filius, nutrici matri nutricationis præmia rependisset, Deo providente ad urbem principem transfertur, magnique pontificis filiam ducit uxorem. Æquum *a* siquidem non erat, ut insignis adeo religionis lucerna, in qua Lumen tempori nullo obnoxium & æternum requiescebat, sub modio occultaretur, sed super candelabrum excelsum omnibusque conspicuum statueretur, ut ex alta positaque in meditullio specula, ceu Tuba ex auro ductili, ad universi extrema quæque personaret. Quis ecclesiam sic rexit ordinavitque, & humilem nihilominus sensum præ se tulit in excelso dignitatis gradu? Quis iram animique vehementiam sic compescuit, ut mansuetudinem ad justitiæ leges exactam consequutus esset, quâ coerceret, quidquid obstabat virtuti, justumque ab injustis vindicaret? Quis tantus fuit caritate, ex quâ misericordia nascitur, cujus virtutis indicia animatæ columnæ *b* hodieque gestant? Omnis sermo illius de misericordia erat, quique eum verba facientem audiebant, ad habitum continuò commiserationis liberalitatisque provehebantur. Suadebat sua Deo fœnerari, corruptibilia & caduca largiendo illi, qui permanentia & incorrupta vicissim daret; ac recondere in cœlis miserationis symbolam, non consumendam, nec furto auferendam; peccata eleemosynis purgare, & iniquitates misericordiâ erga egenos; frangere pauperibus panem secundum præscriptum Euangelii, sitientibusque potum dare; nudorum tegere nuditatem, vestibus destitutos induere, sub dio agentes colligere, visitare infirmos, carceres visere, & misericordiâ misericordiam impetrare.

E

a

b

iracundiam, invidiam, temeraria judicia acediam impugnat:

11 Quis autem iracundiam sic abegit, gregique abigere persuasit, quâ divina misericordiæ viscera iis, qui illi sunt obnoxii, clauduntur? Nam quemadmodum feceris aliis, accidet tibi, inquit; & quâ mensurâ mensus fueris, remetietur tibi. Ei quippe, qui dimiserit, dimittetur. Et ex consequenti iterum clamavit: Non dimittendum esse illi, qui non dimittit. Ecquis invidentiam odiumque sic condemnavit, & condemnare docuit? Invidiam pati optimum est, quia bonum omne invidiæ obnoxium est. Ast invidentia præter dedecus seipsa damnabilis est. omnium pravarum affectionum iniquissima, misericordiæ hostis: siquidem misericordiæ est alienis malis indolere, invidiæ verò bonis, non suiipsius causâ, sed ejus, qui iis afficitur. Insuper alterius bonorum augmento invidi tabes augescit, ut prior ille vindicetur, qui bona possidet. Ad hæc conservum non judicare docuit, ne justo judicio illius, qui solus est judex, quique æqua lance nostra expendit, judicemur; nec usurpare Domini dignitatem: unus enim est judex, qui nequit judicari, qui dominatur, nec alieno subest dominio. Dimittite, Euangelico more clamabat, & dimittetur vobis. Quis dolorem, qui ad mortem ducit, sic repulit; ac dolorem docuit, quo gignitur lætitia?

A. S. Joanne Damasceno.

Quorum hic quidem salutaris est, ut dolor de peccato, quia peccare [à Deo,] excidere est, quemadmodum harum rerum periti produnt. Ille verò qui oritur ex privatione voluptatum, conficit animum, estque prorsus illaudabilis. Nullo quippe pacto fieri possit, ut mœror oriatur, nisi frustrato desiderio. Cujusmodi itaque desiderium est, ejusmodi quoque mœror non obtentæ rei desideratæ: quæ si bona est, is est optimus: sin aliter habeat, ad genus alterum spectat. Desideriorum unum optimum est, quod ad illud vergit, quod solum optimum est. Contrariorum porrò desideria opposita quoque sunt. Acediæ verò torporem nonne recordatione mortis intendit, docens illam, quæ ipsius animæ vires enervat, excidere; ac ejus loco inducens divinum timorem, populumque ardenter excitans, ut precibus vacaret, desidiam fortiter animis excuteret, & omnibus viribus custodiret cor suum, ne per sensus, velut per fenestras, in illud mors ascenderet?

Scripturas sine inani gloria præclarè exponit;

12 Scrutari Scripturas docuit, harum enarrator doctorque factus, & prophetico spiritu arcanas Spiritùs profunditates rimatus, scisso litteræ velo, reconditam elegantiam expromsit: atque istæc omnia modesto, & alieno à vana gloria sensu. Noverat si- B quidem, noverat, inanem gloriolam proculcare, quâ laborum pretium supprimitur, & virtutum marcescit decor. Solet enim virtutum conceptaculum haud secùs atque dolium perforare, influxumque effluxu excipiens, vas nihilominus vacuum relinquit, sudores præbens lucro carentes, & laborem nullius fructus participem. Noverat enim, gloriam omnem sublimitatemque Deo deberi, homini verò humilitatem, quæ via est viro optimo ut exaltetur, quæque Israëlis scala, quâ homo attollatur ad Deum, Deumque in corde suo inhabitantem habeat.

amatorque virtutum, vitia omnia aversatur.

13 Creaturæ omni propter Dominum Creatorem humilitate se subjiciebat, nisi solummodò, ubi honori Christi derogabatur, seu divina lex spernebatur, aut pessumdabatur. Superbum omne & torvum, arrogansque supercilium procul à se amandaverat. Secum loquentes blando recreabat aspectu, verbis benignis ac divinis sale conditis. Mores quidem ipsius erant gratiosi, & risus in vultu placidus, non in dissolutum effusus cachinnum. Nam quia exploratum habebat, vitia cum virtutibus proximè conjuncta esse & vicina, morem gerens ei, qui optima quæque præcipit, in seipsum attento animo erat, C trapezita sagax factus, qui spuriam monetam repelleret, drachmamque regis imagine inscriptam admitteret: qui omnem malitiæ speciem, tamquam pulverem, divini Spiritus impulsu ex corde suo ejiceret, oppositarumque vitiis virtutum irrigatione pinguescens, velut oliva fructifera in domo Dei, virentibus semper foliis conspicuus, præstantissimum fructum offerret Deo, multitudinem eorum, qui illius operâ compotes salutis facti sunt. Vel etiam erat tanquam palma aliqua optimorum monitorum aculeis instructa, quibus rectissimè arguebat illos, qui domos domibus jungunt, & vineam Naboth rapere contendunt, acsi non esset Elias ad redarguendum paratus. At enim Eliam denuò Spiritus sanctus suscitârat, qui, cùm lubenter in justorum animis maneat, per singulas ætates Prophetas identidem excitat, bonorum operum æmulatores, qui aversantur illud omne, quod malum perversumque est, vindicant verò & introducunt, quidquid legibus & justitiæ est conforme.

Sanctus propter vineam viduæ ablatam objurgat Eudoxiam:

14 Hac ratione divinus ille Vir injustitiæ evasit judex, non ut in ejus gratiam judicaret; absit: quonam enim modo? sed illam condemnans, & abjiciendam ostendens, eosque, qui injusta faciunt, di-

D τάτειν τὸ ἀποτυγχάνειν εἰ ταῦτα δεινὰ διελύπησεν· ἡ δὲ τῇ στερήσει τῶν ἡδέων ἐπισυμβαίνουσα, δυσμορφεῖ ὄντως καὶ ἄρδην ἀδόκιμος*· οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι λύπην συμβῆναι, ἢ ἐπὶ στερήσει ἐφέσεως. οἷα τοίνυν ἡ ἔφεσις, τοιάδε καὶ τῆς ἀτυχίας ἡ λύπη· ἀγαθῆς μὲν ἀρίστη, ἄλλως δὲ ἐχούσης ἄλλως ἔχουσα. ἀρίστη δὲ τῶν ἐφέσεων μία πρὸς τὸ μόνον ἄριστον νεύουσα. τῶν ἐναντίων δὲ καὶ αἱ ἐφέσεις ἀντίθετοι· ἀκηδίας δὲ τὸ ἄτονον οὐκ ἐντείνουσι μνήμῃ θανάτου, διδάξας αὐτοὺς τῆς ψυχῆς νευροκοποῦσαν τὴν δύναμιν ἀποσείεσθαι, καὶ ταύτην ἀντεισοικίσας θεῖον φόβον, καὶ πόθῳ τὸν λαὸν παροτρύνας πρὸς εὐχὰς, καὶ ῥαθυμίαν ἄρδην τῆς ψυχῆς ἐκτινάσσεσθαι, καὶ παντὶ σθένει τὰς ἑαυτῶν καρδίας τηρεῖν, ὡς ἂν μὴ, ὡς διὰ θυρίδων τινῶν τῶν αἰσθήσεων ἀναβῇ θάνατος ἐπ' αὐτάς;

* *lege* ἀδόκιμος

12 Ἐξετάζειν τὰς γραφὰς ἐδίδαξεν, ἐξηγητὴς καὶ παιδευτὴς τούτων γενόμενος, καὶ προφητικῷ πνεύματι τὰ κεκρυμμένα βάθη διερευνήσας τοῦ πνεύματος, καὶ διαῤῥήξας τοῦ γράμματος τὸ προκάλυμμα, καὶ τὸ κάλλος δημοσιεύσας τὸ ἐναπόθετον· καὶ ταῦτα πάντα ἀτύφῳ, καὶ ἀκενοδόξῳ τῷ φρονήματι. E ᾔδει γὰρ, ᾔδει καταπατεῖν τὸ κενὸν δοξάριον, τὸ κενὸν τῶν πόνων ἀνάλωμα, τὸ τῶν ἀρετῶν ἄνθος λυμαινόμενον. τιτρᾷν γὰρ οἶδεν, οἷα πίθον, τὸ ψυχικὸν δοχεῖον τῶν ἀρετῶν, καὶ τῇ ἐκροῇ εἰσροὴν ἐκλαμβάνουσα, οὐδὲν ἧττον κενὸν τὸ δοχεῖον καθίστησι, ἀκερδεῖς ἱδρῶτας χαριζομένη, καὶ πόνον προξενοῦσα ἐπικαρπίας ἀμέτοχον. πρέπειν γὰρ ᾔδει Θεῷ μὲν πᾶν κλέος καὶ ἔπαρμα, ἀνθρώπῳ δὲ τὴν ταπείνωσιν, ὁδὸν ἀρίστῳ γινομένην ὑψώσεως, καὶ Ἰσραὴλ κλίμακα, πρὸς Θεὸν μὲν ἀναβιβάζουσαν ἄνθρωπον, καὶ Θεὸν καρδίας τελοῦσαν ἐφέστιον.

13 Ἐταπεινοῦτο πάσῃ τῇ κτίσει διὰ τὸν κτίσαντα κύριον, ἢ μόνον οὗ Χριστὸς ἠτιμάζετο, καὶ νόμος θεῖος παρεωρᾶτο καὶ ἀνετρέπετο. ἀπηνήνατο σοβαρὸν ἅπαν καὶ βλοσυρὸν, καὶ ὑπεροφρυβλέφαρον· μειλίχιον μὲν τὸ ὄμμα τοῖς ὁμιλοῦσι δεικνὺς, λόγον δὲ ἤπιον καὶ θεῖον ἠρτυμένον ἅλατι. τὸ ἦθος μὲν χάριεν, ἀστεῖον δὲ τὸ τοῦ προσώπου μειδίαμα, οὐ πρὸς ἔκλυτον διαχεόμενον γέλωτα. εἰδὼς γὰρ ὡς ταῖς ἀρεταῖς αἱ κακίαι παραπεπήγασι, καὶ εἰσί πως ἀγχίθυροι, τῷ ἄριστα διακελευομένῳ πειθόμενος, προσεῖχεν ἑαυτῷ, τραπεζίτης εὐκρινὴς γενόμενος· κίβδηλον μὲν ἅπαν ἀποπεμπόμενος χάραγμα, τὸ δὲ βασιλικῆς εἰκόνος τὴν δραχμὴν προσιέμενος, κακίας μὲν ἅπαν εἶδος, ὡς χοῦν ἐκρίπτων τῆς ἑαυτοῦ καρδίας ῥύμῃ θείου πνεύματος, ταῖς ἀντιθέτοις δὲ τῶν κακιῶν ἀρεταῖς ἀρδευόμενός τε καὶ πιαινόμενος, καὶ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν οἴκῳ Θεοῦ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀειθαλὴς γινωσκόμενος, καὶ Θεῷ φέρων καρπὸν ὡραῖον, τὴν τῶν δι' αὐτοῦ σωζομένων πληθύν· ἢ ὡς φοῖνιξ τις τῶν ἀρίστων ἐλέγχων σφραττόμενος σκόλοψι, καὶ διελέγχων ἄριστα τοὺς οἰκίαν πρὸς οἰκίαν συνάπτοντας, καὶ Ναβουθαὶ διαρπάζειν ἐπειγομένους τὸν ἀμπελῶνα, ὡς οὐκ ὄντος Ἠλιοῦ τοῦ διελέγξαντος. ἀλλ' ἤγειρεν αὖθις Ἠλίαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐμφιλοχωροῦν ἐν δικαίων ψυχαῖς, κατὰ γενεὰν καὶ γενεὰν προφήτας ἀνιστῶσι, ζηλωτὰς ἔργων ἀγαθῶν, ἀποστυγοῦντας μὲν ὅ, τι φαῦλον καὶ ἄτοπον, εἰσοικιζομένους δὲ καὶ ἀντεισάγοντας πᾶν ἔννομόν τε καὶ δίκαιον. F

14 Οὕτως οὗτος ὁ θεῖος ἀνὴρ κριτὴς τῆς ἀδικίας ἐγίνετο· οὐ ταύτῃ κρίνων, ἄπαγε· πῶς γάρ; ἀλλὰ κατακρίνων, καὶ δεικνὺς ταύτην ἀπόβλητον, καὶ τῶν θείων περιβόλων ἀπείργων ποιοῦντας τὰ ἄδικα.

γν·

A γῆρα γὰρ αὐτὸν ὑπεπίαζε θαμινὰ παρενοχλοῦσα, τρυχομένη τὴν καρδίαν τῷ ἀδικήματι, καταφύγιον ὥσπερ ὀχυρόν τι καὶ ἀκαθαίρετον τουτονὶ καταλαμβάνει τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον, ἀσφαλῶς οὐχ ἥκιστα βεβουλευμένη. τίνα γὰρ ἂν ἕτερον εὕρατο τοῦ πάθους ἀντιληψόμενον; ἄρχοντα; ἀλλ' ἦρχε τῶν ἀρχόντων ἡ ταῦτα ἐπηρεάζουσα. βασιλέα; ἀλλ' τῇ τοῦ μέλους προσπαθείᾳ τὴν γνώμην κατεθηλύνετο. σὰρξ γὰρ ἦν ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ὀστοῦν αὐτοῦ κεχρημάτικεν ἡ δρῶσα τὸ βίαιον. καὶ ἣν ἔδει τοὺς ἀδικοῦντας ἐπιστομίζειν, ἀδικεῖν ἠπείγετο. τί δρᾷς ὦ παράνομον γύναιον; ἁλουργίδα περίκεισαι, οἷα νόμων φύλαξ προβεβλημένη, καὶ νόμον καταπατεῖς; ὢ τῆς ἀῤῥήτου σοφίας τοῦ φήσαντος. μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίπτετε τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. αὕτη γὰρ τὸν θεῖον νόμον καταπατήσασα τὸν ἅγιον, τὸν μαργαρίτην δηλαδὴ τὸν πολύτιμον, στραφεῖσα τὴν πενιχρὰν χήραν ἔῤῥηξε, τὴν ταύτης ἐφήμερον βιοτὴν διαρπάσασα. τί πράττεις, ὦ ἄπληστον καὶ ἀχάριστον γύναιον; γῆν τε καὶ θάλασσαν δωροφοροῦσαν ἔχουσα, χήρας ἀπόρου κατατρέχεις τοῦ πενιχροῦ κτήματος, ἧς σε δίκαιον ἦν ἀνταλλάξασθαι βίον; λόγῳ δὲ βεβαιοῦσα τὸν νόμον, ἔργῳ τοῦτον δρᾷς ἀποκήρυκτον; οὐκ ᾐδέσθης
B τὸν πατέρα τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτὴν τῶν χηρῶν; ἀλλ' ἤκουσεν ὄντως ὁ τοῖς θείοις λόγοις ἀεὶ τρεφόμενος τῆς θεοπνεύστου ῥήσεως· κρίνατε ὀρφανόν, καὶ δικαιώσατε χήραν· καὶ Ἠλίαν ἔχων τοῦ ζήλου ποδηγὸν τὸν πυρίπνοον, Ἰωάννου μιμεῖται τὴν παῤῥησίαν. οὐκ ἔξεστί σοι, λέγων, ἔχειν τὸν ἀμπελῶνα τῆς ἀδελφῆς σου. οἴει γὰρ τὴν φύσιν ἐκβεβηκέναι, εἰ καὶ τὴν ἀξίαν ὑπερέβης τῷ τυραννικῷ ἀξιώματι; ἀρχὴ γὰρ νόμῳ τυπουμένη βασιλεία καθίσταται, παρανομίᾳ δὲ στοιχειουμένη, τυραννὶς οὐκ ἀδίκως κατονομάζεται. οὐκ ἀνέγνως Ἰεζαβὲλ τὸ δραματούργημα; τί τουτονὶ τὸν θεῖον εἰσέρχῃ σηκόν; ἄπαγε πόῤῥω τῶν θείων ἀνακτόρων. λουτὴρ ὑπάρχει ὁ θεῖος ναός, ἀποῤῥίπτων τὰ ἁμαρτήματα. ὁ τελώνης τὸν Ἰησοῦν ἐφέστιον εἰσδεξάμενος καλῶς διεσκόρπισεν, ἃ κακῶς ἐτελώνησε; καὶ σὺ θύγατερ· ἔτι γάρ σε μέλος οὖσαν, εἰ καὶ δύσχρηστον περιέδω* ἐλπίδι τῆς σωτηρίας, σωτηρία δὲ μετανοίας δίχα τῶν ἀνυπάρκτων καθέστηκεν· ἀπόδος καλῶς, ἃ κακῶς διήρπασας.

* forte περιέχω

15 Ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθεν. ἔβυσε γὰρ τὴν ἀκοὴν ὡσεὶ ἀσπίς, οὐκ ἐπαΐουσα τοῦ φιλοθέως καὶ σοφοῦ φαρμακεύοντος. ἐπεὶ δὲ τὸ πάθος ἑώρα πάμπαν ἀνίατον, ἐξωθεῖ τοῦ ἱεροῦ θαλάμου τὴν ἔνδυμα
C γάμου μὴ ἔχουσαν. εἶτα τί; ἡ Ἰεζαβὲλ πάλιν τοῦ προφήτου κατεξανίσταται, καὶ φεύγει μὲν οὐδαμῶς ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας, οὐδὲ φρουρᾷ παραδίδοται, οἷα φωνὴ βοῶντος, ἀλλ' ὑπερορίαν καταδικάζεται. ὢ τοῦ ἀτόπου φρονήματος. πάλιν τὸ δεύτερον ὄφεως θέλγητρον τῆς ἐκκλησίας τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ἐξορίζειν ἐπείγεται, καὶ τῆς ἐφέσεως οὐ διήμαρτε. μικρὸν ὅσον τοῦ θείου μακροθύμως ἐπινυστάξαντος βλέμματος, τοῦ βασιλικοῦ ἐξορίζεται ἄστεος, μᾶλλον δὲ προμηθείᾳ Θεοῦ τοῦ θριαμβεύσαντος τῶν αὐτοῦ φίλων θεραπευτῶν τὸ ἀῤῥενωπὸν φρόνημα, καὶ πᾶσαν Θεοῦ οἷα Θεοῦ ὢν ἐν αὐτῷ, καὶ σὺν αὐτῷ περιών, σὺν Ἀβραὰμ πρὸς ἀλλοδαπὴν καλούμενος, σὺν Μωσῇ τῶν βασιλείων φυγαδευόμενος, σὺν Ἠλίᾳ πρὸς τὸ ἄντρον Χωρὴβ ἀποτρέχων, σὺν Ἰησοῦ τῷ Θεῷ φεύγων εἰς Αἴγυπτον, ὡς ἂν ἐν τοῖς ἄθλοις ἡ ἀνδρεία γνωσθείη, καὶ κατάλληλα τὰ ἔπαθλα δρέψοιτο, ὡς ἂν τρόπον τινὰ τὸν Ἰὼβ ἐκμιμήσηται, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐρεῖ Θεός· ἢ οἴει με ἄλλως κεχρηματικέναι σοι, ἢ ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς, ὡς ἂν καὶ ἄλλοις κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον.

16 Εἰ δὲ καὶ τινες ἕτεροι τῆς παρανόμου ταύτης ὑπερορίας συλλήπτορες γεγόνασι, σιγῇ τιμῶμεν

vinis arcendo septis. Vidua *d* siquide meum premebat & frequenter molestiam exhibebat, quæ ob illatam sibi injuriam corde excruciabatur. Hunc porrò Hominem Dei prehendit, ceu validum & inexpugnabile perfugium, tuto planè certoque consilio. Ecquem enim nacta alterum fuisset injuriæ vindicem? Ex principibus aliquem? At principibus illa imperabat, quæ injusta hæc perpetrabat. Imperatorem? At ille affectu nimio in membrum suum erat animo prorsus effeminato. Quæ enim vim illam afferebat, caro erat ex carne ipsius & os ipsius vocabatur. Illa verò, quæ iniqua patrantes cohibere debuisset, ipsa totis studiis in iniquitatem rapiebatur. Quid agis injusta femina? Purpurâ vestiris, velut ad leges custodiendas eò usque provecta; tu verò legem pedibus proteris? O inexplicabilem sapientiam illius, qui dixit: Nolite dare sancta canibus: neque projiciatis margaritas ante porcos. Hæc enim, sanctâ Dei lege proculcatâ, pretiosissimâ scilicet illâ margaritâ, pauperem viduam conversa diffregit, in quotidianum victum ejus invadendo. Quid agis, ô insatiabilis ingrataque mulier? Tu, cui terra & mare munera afferunt, in egentis viduæ pauperculam possessionem irruis, cujus vitæ institutum cum tuo te permutare justum esset? Nonne tu, quæ verbis le- E gem firmas, hanc actione tua irritam facis? Non reverita es Patrem orphanorum, judicemque viduarum? Verùm audivit omnino, qui Verbo Dei perpetuò alebatur, hanc vocem à Deo inspiratam: Judicate pupillo, & viduam justificate. Ac Eliam igne spirantem zeli ducem habens, Joannis libertatem æmulatur. Non licet tibi, inquit, sororis tuæ vineam habere. Videris tibi naturæ terminos excessisse, quia tyrannico apparatu dignitatem ejus exsuperâsti. Nam principatus, qui lege formatur, imperium est: qui verò injustitiâ instituitur, is non immeritò tyrannis appelletur. An non legisti, quæ circa Jesabelem gesta sunt? Curnam divinum istud delubrum ingrederis? Esto procul à sacris istis ædibus. Dei templum lavacrum est, quo peccata eluuntur. Nonne publicanus, qui Jesum hospitio susceepit, ritè dispersit, quæ telonio malè lucratus erat? Tu verò, filia: (nam te etiamnum ut membrum, quamlibet inutile, non despiciam spe salutis: sed salus absque pœnitentia obtineri nequit) redde benè, quæ malè rapuisti.

A. S. JOANNE DAMASCENO.
d sed frustra: illa verò Sanctum exsilio,

15 Hæc autem cùm diceret, nihil suadebat. Illa siquidem tamquam aspis aures obturaverat, ne religiosi sapientisque Incantatoris vocem exaudiret. Quamobrem, cùm sanari morbum non posse perspi- F ceret, sacro eam thalamo pellit, quæ nuptialem vestem non haberet. Deinde verò quid? Jesabel iterum contra Prophetam insurgit. Ast nequaquam fugit veritatis Præco; neque custodiæ mancipatur, veluti vox clamantis*; sed mulctatur exsilio. O malesanum consilium! Denuò serpentis illecebra Ecclesiâ pellere hominem Dei conatur: nec optatis excidit. Regia civitate exulare Vir sanctus cogitur, divino oculo aliquantulùm quasi patienter dormitante, imò potiùs providentiâ Dei, qui in servis sibi dilectis triumphare facit virile mentis robur, omnemque *e* Dei, ut qui Dei esset, seu in quo, & quocum adesset Deus, cum Abraham ad extraneam regionem vocatus: regiis ædibus cum Moyse expulsus, cum Eliâ in antrum Horeb excurrens, cum Jesu Deo in Ægyptum fugiens, ut in certaminibus fortitudo ejus comperta fieret, meritaque consequeretur præmia: ut Jobum modo quodam imitaretur, ceu Deus his ipsum verbis compellaret: Non putas me aliâ de causâ tibi respondisse, nisi ut justus appareas? Quinimo, ut aliis etiam prædicaret Euangelium.

* Joannes Baptista

16 Tametsi verò quidametiam alii injusto huicce exsilio suffragati sint; silentio rem transigere lubet.

A S. Joanne Damasceno. propter honorem patrum *f*, ne Chami mulctæ fiamus obnoxii, illudendo patribus. Multifariè siquidem narrantur ista, quòd nempe episcoporum quidem alii nequissimo huic facinori assensi sint; alii autem penitus abnuerint ac imperatricem condemnârint, minitantem gentilium fanorum, quæ pridem eversa erant, instaurationem *g*, nisi simul omnes concordes fierent ad Virum sanctum persequendum. Vincat itaque illud, quo melius famæ consulitur. Haudquaquam enim Patres inter se comparate expedit, ne nostra auctoritate eorum nos judices constituamus.

Assentientibus aliquot episcopis relegatur.

f

g

17 Sive itaque hoc, sive alio modo res gesta sit, ecclesiâ Præsul avellitur, caput à corpore, grexque viduatur optimo pastore, qui Christum æmulandi studio animam semper suam pro ovibus posuit. Ecclesia desiderabat Concionatorem, oves Pastorem & Fistulam, Christi satellites ordinis sui Ductorem & Tubam hostes spirituales territantem, viduæ Protectorem, Patrem pupilli, ægri Curatorem, peregrini Susceptorem, civitatum regina Aurum sincerum, quo decorabatur; eum, inquam, qui imperium temperabat sacerdotio, sceptrumque & diadema paternæ venustati restituebat; religiosæ aures requirebant sermonem Osque aureum. Quinimo, nisi audaciusculè loqui videar, unà cum illo exibat Christus, quem in se manentem gestabat. O quâ ratione siccis oculis acerbissimam hanc calamitatem enarravero? Nam ne cor quidem saxeum temperare à lacrymis possit: cùm & petra, virgâ Moysis percussa, latices effuderit: atque ex corde, quantumlibet durum sit, si tragica hac narratione verberatur, ob immanitatem facinoris largi lacrymarum fontes emittuntur.

Summo cum luctu bonorum omnium.

B

18 At verò repentino motu regia quatitur: & Pharao rursus eum, qui divino conspectu donatur, clamoribus accersit, ut inflictam plagam compescat: id quod statim evenit. Simul ac enim Joannes imperatoris jussu pedem refert, cessavit tremor. Sic nempe Deus novit eos honorare, qui sunt ipsius. Vivo enim ego, ait Dominus, quia illos, qui me glorificant, glorificabo. Rursum igitur in lætitia est grex Christi. Omnibus siquidem restituitur, qui omnibus omnia factus erat, lætaturque universa plebs Christo subdita, pinguescit, augescit, in optima cordis terra Joannis sermones, uti semen spiritûs excipiens. At infligitur diabolo vulnus, iterumque more suo contra Præconem exsurgit. Infirmus molitur validum Ecclesiæ Propugnaculum dissolvere, & diripere opes raptoribus impervias. Accepit quidem in corpus illius potestatem, ut quondam in Job, ille, qui priùs nec indignationis ejus nutum ferre poterat. Iterum tollitur Justus: Sponsus è thalamo extruditur: nuptiali ornatu ecclesia spoliatur, capillitio capitis nudatur, illum non habens. Ignis enim de throno fulminis instar emissus, ecclesiam curiamque absumit. Rursum ejulatus & lacrymæ; populo cupiente potiùs cum illo exulare, quàm in urbe versari, eisque mors acceptabilior erat, quàm Joanne privari. Verùm intoleranda mala magis invalescebant, Deo permittente, novit ipse, quo judicio.

Revocatus Sanctus, iterum expellitur.

C

19 Hoc enim pacto iterum egressus urbe, è regione in regionem migrans, illum, quem persequendo desiderabat, apprehendit. Reputabat enim vivere sibi Christum esse, & mori lucrum. Quocirca, quia bonum certamen certaverat, fidem servaverat, cursumque consummaverat, certaminum præmia, justitiæ scilicet coronam retulit. Cæterùm, nec ille sitis dilectissimus, & sponsæ ac liberorum amantissimus, moriendo sponsam deseruit, nec filios suos benevolentiæ suæ favore privatos voluit; sed divinâ providentiâ judicioque pro votis ad regiam urbem reducitur; corpore quidem, ad ea, quæ sub aspectum cadunt, Spiritu verò ad invisibilia. Quin &

Et moritur in exsilio: corpus ad urbem relatum.

παιδὶ τῶν πατέρων, ὡς ἂν μὴ τῷ Χὰμ ἐπιτεχνώμεθα πρόσιμον, τοῖς πατράσιν ἐπιτωθάζοντες. πολύτροπος γὰρ ἡ περὶ τούτου διήγησις, τῶν μὲν ἐπισκόπων ἐπιχειρούντων τὸ ἄτοπον, τῶν δὲ τοῦτο πάντη ἀπαναινομένων, καὶ τῆς βασιλίδος καταψηφιζομένων, ἀπειλούσης τὴν τῶν ἑλληνικῶν τεμενῶν ἀνανέωσιν, ἤδη καθαιρεθέντων ἄρτι, εἴ γε μὴ σύμψηφοι πρὸς τὴν τοῦ θείου ἀνδρὸς γένοιντο δίωξιν. καὶ νικάτω τὸ εὔφημον· οὐκ ἀγαθὸν γὰρ πατέρας συγκρίνειν, ὡς ἂν μὴ τούτων ὑφ' ἑαυτῶν κριταὶ καταφανῶμεν·

D

17 Εἴτε οὖν οὕτως, εἴτε ἑτέρως, ἀφαιρεῖται τῆς ἐκκλησίας ὁ πρόεδρος, ἡ κεφαλή τε τοῦ σώματος, καὶ χηρεύει τὸ ποίμνιον τοῦ καλοῦ ποιμένος, τοῦ χριστομιμήτως ἀεὶ τὴν ψυχὴν τιθέντος τὴν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων. καὶ ἐπεζήτει ἡ ἐκκλησία τὸν κήρυκα, τὸν ποιμένα τὰ πρόβατα καὶ τὴν σύριγγα· οἱ τοῦ Χριστοῦ ὑπερασπισταὶ τὸν ταξίαρχον καὶ τὴν σάλπιγγα καὶ ἐχθρῶν νοητῶν ταράττουσαν, τὸν προασπιστὴν αἱ χῆραι, οἱ ὀρφανοὶ τὸν πατέρα, οἱ νοσοῦντες τὸν κομιστήν, οἱ ξένοι ξεναγωγόν· ἡ τῶν πόλεων ἀλουργὶς τὸν χρυσὸν τὸν ἀκίβδηλον κοσμοῦντα δι' ἑαυτοῦ, καὶ ἐπικιρνῶντα τὴν βασιλείαν τῇ ἱερωσύνῃ, καὶ τῇ τοῦ πατρὸς ὥρᾳ χαριτοῦντα τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ διάδημα· αἱ φιλόθεοι ἀκοαὶ τὸν χρυσολόγον καὶ χρυσόστομον, καὶ εἰ μὴ τολμηρὸν φάναι, συνεξῄει Χριστός, ὃν ἔφερεν ἔνοικον. ὢ πῶς ἀδακρυτὶ τὴν ἀνήκεστον ἐκτραγῳδήσαιμι συμφοράν; οὐδὲ λιθίνη γὰρ καρδία μὴ δακρύειν ἐπὶ ταύτῃ δυνήσεται, ἐπεὶ καὶ λίθος ῥάβδῳ Μωσαϊκῇ ῥαπιζομένη ἔβλυζε νάματα, καὶ καρδία στερρὰ τῷ μεγέθει πληγεῖσα τῆς τραγῳδίας, ποταμηδὸν ἐκχεῖ δακρύων κρουνούς.

E

18 Ἀλλ' ἄφνω τὰ βασίλεια θραύεται, καὶ Φαραὼ πάλιν τὸν θεόπτην ἐπιβοᾶ τὰ πρὸς τὴν τῆς μάστιγος [illegible]· ὃ δὴ καὶ γίνεται. ἅμα γὰρ Ἰωάννης βασιλικῷ παλινοστεῖ προστάγματι, καὶ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις. οὕτως οἶδε Θεὸς τιμᾶν τοὺς ὄντας αὐτοῦ. ζῶ γὰρ ἐγώ, λέγει Κύριος, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω. πάλιν τοίνυν ἐν εὐθυμίᾳ τὸ Χριστοῦ ποίμνιον. πᾶσι γὰρ ἀποδίδοται ὁ τὰ πάντα πᾶσι γενόμενος, καὶ χαίρει μὲν ἅπαν Χριστοῦ τὸ ὑπήκοον, καὶ πιαίνεται, καὶ αὔξει ἐν ἀγαθῇ γῇ τῆς καρδίας, ὡς σπόρον τοῦ πνεύματος, τοὺς Ἰωάννου λόγους δεχόμενον. ὁ δὲ διάβολος τραυματίζεται, καὶ πάλιν τῷ κήρυκι συνήθως κατεξανίσταται, καὶ ἐξαιτεῖται ὁ ἀδρανὴς τὸ ἀνδρεῖον τῆς ἐκκλησίας πρόβολον, καταλύειν πειρώμενος, καὶ τὸν πλοῦτον λαφυραγωγεῖν τὸν ἀσύλητον· καὶ λαμβάνει μὲν τὴν ἐξουσίαν τοῦ σώματος, ὡς ποτὲ τοῦ Ἰὼβ ὁ τούτου μὴ φέρων τὸ ἐμβρίμημα. καὶ πάλιν ὁ δίκαιος αἴρεται, ὁ νυμφίος τοῦ θαλάμου ἐξοστρακίζεται, καὶ τὸν νυμφικὸν ἡ ἐκκλησία περιαιρεῖται κόσμον καὶ τὴν κεφαλὴν περικείρεται, τοῦτον οὐκ ἔχουσα. πῦρ γὰρ ἐκ τοῦ θρόνου, οἷα σκηπτὸς θεήλατος, τὴν ἐκκλησίαν ἅμα καὶ τὴν σύγκλητον καταναλίσκεται. καὶ πάλιν οἰμωγαί τε καὶ δάκρυα, συνεκδημεῖν πλήθους ἢ ἐνδημεῖν ἐφιεμένου, καὶ ἦν αὐτοῖς ὁ θάνατος αἱρετώτερος τῆς Ἰωάννου στερήσεως. ἀλλὰ *b* φοβερῶν κακῶν Θεοῦ παραχωροῦντος ἐπικρατούντων, οἷς ἐπίσταται κρίμασιν.

F

b

19 Οὕτω γὰρ πάλιν ἀμείβων τῆς πόλεως, ἐκ χώρας εἰς χώραν μεθιστάμενος, ὃν ἐπόθει διώξας κατέλαβε, τὸ ζῆν Χριστὸν *i* λογισάμενος, καὶ κέρδος τὸν θάνατον, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἀγωνισάμενος, τὴν πίστιν τηρήσας, καὶ τὸν δρόμον τελέσας, καὶ κομισάμενος τῶν ἄθλων τὰ ἔπαθλα, τὸν δικαιοσύνης τὸν στέφανον. ἀλλ' οὐκ εἴασε καὶ θανὼν τὴν νύμφην τὴν ἑαυτοῦ ὁ φιλούμενος, φιλόνυμφος, καὶ φιλότεκνος, οὔτε μὴν τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτοῦ τῆς οἰκείας ἐστερημένους χάριτος, ἀλλὰ θείᾳ προνοίᾳ καὶ κρίσει καταλλήλως πρὸς τὰ βασίλεια φέρεται, τὸ μὲν σῶμα πρὸς τὰ ὁρώμενα, τὸ δὲ πνεῦμα πρὸς τὰ ἀόρατα· καὶ κήρυξ τῶν θείων λογίων διαμένει, μέχρις

i

A χρις Χριστὸς αὖθις παραγενήσεται, μεθ' ὧ δοξασθήσονται, τῷ αὐτῷ κατατρυφῶν χαρᾶς τε καὶ ὡραιότητος. ταῦτά μοι, ὦ πάτερ πατέρων, πρὸς σὲ τὰ ψελλίσματα· ἀλλ' ἐποπτεύοις ἡμᾶς τοὺς ὁμωνύμους, καὶ ἀντιδοίης τὸ πρὸς τὴν κτίσιν οἰκειῶσαι, ὅς ἐστι Χριστὸς, εὐφροσύνη αἰώνιος· ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, πάντοτε, νῦν, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

eloquiorum divinorum Præco k perseverat, donec Christus iterum venerit, quocum honore & gloriâ afficietur lætitiæ & pulchritudinis ejus deliciis affluens. Meæ sunt istæ, Pater patrum, ad te balbutientis voces. Tu verò ad nos respicias rogo, qui tui cognomines sumus, vicissimque largire, ut familiares evadamus Creatoris, qui est Christus, sempiterna illa lætitia; cui gloria, & imperium, ubique, nunc, & semper, & in perpetua sæcula sæculorum. Amen. A. S. JOANNE DAMASCENO. k

A N N O T A T A.

a *Vox Græca, quæ respondet verbis* æquum erat, *non invenitur, nisi fortè pro ὅσιον legendum sit οἷόν τι.*

b *Scripta Sancti designat: nam ex illis hùc usque liquet, quantâ* Chrysostomus *fuerit charitate & misericordiâ.*

c *Voces* ἐκ Θεοῦ, ex Deo, *quæ adduntur in Græco, videntur à loco suo avulsæ, ponendaque eo loco, ubi eas Latinè uncis inclusas dedi.*

d *De Historia hujus viduæ, quam ex Georgio Alexandrino haurire potuit Damascenus, egi in Commentario num. 766 & 767, ibique ostendi, factum istud, si verum est, multis certè fabulosis adjunctis deturpatum esse. Quæ hic ea de re perstringuntur, vera esse possunt; licèt non facilè crediderim, tanta verborum asperitate apud Eudoxiam usum esse* Chrysostomum, *quantam attribuerunt ipsi scriptores medii ævi, aut ingressu in ecclesiam imperatricem fuisse prohibitam. Certè id coævi non* B *tradiderunt.*

e *Hic aliquid in Græcis deest, quo sensus redditur imperfectus, ut notavit editor.* E

f *At episcopi, qui* Chrysostomo *præ reliquis inimici fuerunt, aliunde satis innotuerunt.*

g *Istud minatam fuisse Eudoxiam, non facilè credidere, cùm de minis istis tacuerint scriptores coævi.*

h *Hic rursum aliquid in Græcis deesse videtur.*

i *Clarè alludit auctor ad verba Apostoli:* Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. *Quare legendum putem* Χριστὸν, *non* χρυσὸν, *ut legit Lequienus.*

k *In libris videlicet suis prædicat, & divina semper prædicabit* Chrysostomus.

C F

I N D E X

RERUM, PERSONARUM ET LOCORUM.

A

An-

Aure-

B

C

D

E

F

G

L

M

INDEX RERUM,

N

O

P

INDEX RERUM,

T

Theo-

V

ERRATA SIC CORRIGENDA.

PAginâ 30 *num.* 140 *lin.* 10 repelluut-*l*-repellunt.
Pag. 33 *num.* 154 *lin.* 1 igltur-*l*-igitur.
Pag. 40 *num.* 191 *lin.* 7 VII Kalendas Aprilis-*l*-VII Kalendas Majas.
Pag. 52 *num.* 252 *lin.* 4 adscripta-*l*-adscripti.
Pag. 54 *num.* 259 *lin.* 33 præparabaut-*l*-præparabant.
Pag. 57 *num.* 274 *lin.* 8 ullam-*l*-ullum.
Pag. 86 *num.* 414 *lin.* 14 librorum-*l*-liberorum.
Pag. 93 *num.* 453 *lin.* 22 Ephesi-*l*-Ephesii.
Pag. 150 *num.* 749 *lin.* 21 infanian-*l*-Insaniam.
Pag. 169 *num.* 846 *lin.* 14 exstrinsecòs-*l*-exstrinsecùs.
Pag. 232 *num.* 1177 *lin.* 5 irabimur-*l*-mirabimur.
Pag. 251 *num.* 1281 *lin.* 29 ornatissimo-*l*-ornatissima.
Pag. 266 *num.* 1355 *lin.* 3 quos-*l*-quas.
Pag. 275 *num.* 1401 *lin.* 20 a-*l*-at.
Pag. 307 *num.* 14 *lin.* 5 siquide meum-*l*-siquidem eum.

F I N I S.

